

Holy Bible

Aionian Edition®

Kinjwakti ki Nyo Minkain Mifian
Chung Bible

AionianBible.org
The world's first Holy Bible untranslation
100% free to copy and print
also known as "The Purple Bible"

Holy Bible Aionian Edition ®

Kirjwakti ki Nyɔ Mɪŋkaɪŋ Mɪfian
Chung Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 4/30/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0
Wycliffe Bible Translators, 2021

Formatted by Speedata Publisher 5.1.7 (Pro) on 5/31/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Chung at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aīdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aīdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Chung at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēśē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

NEW TESTAMENT

Matio	11
Mak	102
Luk	157
Jøn	253
Kirjwakti ki Nòm	323
Lum	415
1 Kòlèn	459
2 Kòlèn	501
Galeshia	529
Efesus	544
Filibi	559
Kòlòse	570
1 Təsalònika	580
2 Təsalònika	589
1 Timoti	594
2 Timoti	606
Taytus	614
Filimun	620
Hibulu	623
Jəm	656
1 Bitə	667
2 Bitə	679
1 Jøn	687
2 Jøn	697
3 Jøn	699
Jut	701
Kirjwakti ki Gia	705

APPENDIX

Reader's Guide

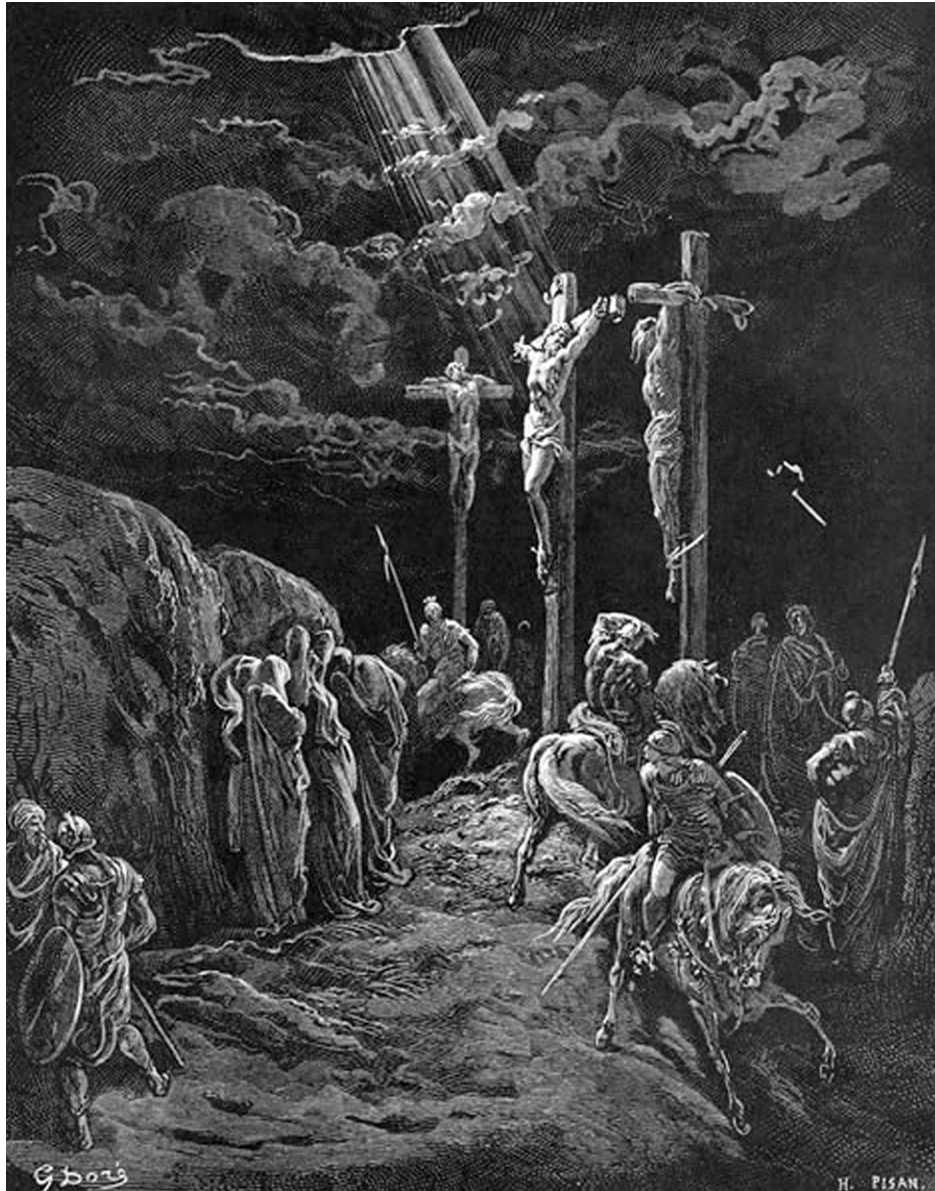
Glossary

Maps

Destiny

Illustrations, Doré

NEW TESTAMENT

*Jisəs dza dzaka a, “Ba, dālinya chu bi bəni bələ, kəm bə kiəki kə gia yə bə fəki.” Bəni bəwə
dzo bəmbuy bə Jisəs, ka tum kaay yeij i gaa bəmbuy bəwə i bə kintəəy.
Luk 23:34*

Matio

1 Kələ kə kiyeli ki chwəŋkijun ki bətii Jisəs Klistus: Jisəs Klistus n̄ kə waiŋ i chwəŋkijun ki ŋkun Dəbit wə wi n̄ kə waiŋ i chwəŋkijun ki Ablaham wə. **2** Ablaham num tii Ayjik, ayaka Ayjik num tii Yakəb, Yakəb num tii Juda bəh bwa bə ba wi, **3** ayaka Juda num tii Bələs bəh Sela wə nih wi n̄ kə Tama. Ayaka Bələs num tii Eslən, Eslən num tii Lam. **4** Lam num tii Aminada, Aminada num tii Nashən, Nashən num tii Salmən. **5** Salmən num tii Bəas wə nih wi n̄ kə Lahab. Bəas num tii Dəbet wə nih wi n̄ kə Lut. Dəbet num tii Jese. **6** Jese num tii ŋkun Dəbit. ŋkun Dəbit num tii Səlmən wə nih wi n̄ kə kpə Ulia. **7** Səlmən num tii Lehubuam, Lehubuam num tii Abija, Abija num tii Asi. **8** Asi num tii Jəhushəfat, Jəhushəfat num tii Jəlam, Jəlam num tii Usaya. **9** Usaya num tii Jətam, Jətam num tii Ahas, Ahas num tii Esikaya, **10** Esikaya num tii Manase, Manase num tii Emən, Emən num tii Jəsaya. **11** Jəsaya num tii Jekənaya bəh bwa bə nih wi. Bə n̄ bwə bə num a bəsi a twesi ka jəbi wə bəni bə Babilən n̄ kwayi bəni bə Isləe tsə bəh bə i tumi kibə wə i Babilən. **12** Si yəmaka n̄ tsə, asi bə n̄ kwayi bəni bə Isləe tsə bəh bə i Babilən, Jekənaya num tii Shiltia, Shiltia num tii Selubabel, **13** Selubabel num tii Abiud, Abiud num tii Eliakim, Eliakim num tii Adzu, **14** Adzu num tii Sadək, Sadək num tii Akim, Akim num tii Eliyud, **15** Eliyud num tii Eliesə, Eliesə num tii Matan, Matan num tii Yakəb. **16** Yakəb num tii Yəsəf wə nyum Meli, Meli num wə wi n̄ bwə Jisəs wə bə bəŋki a Klistus. **17** Ayakadəiŋ, chwəŋkijun ki bətii Jisəs kələ n̄ kə jwəfi ntsə bənaa i yisi i Ablaham wə i dzə buku i ŋkun

Debit wə, chu num jwəfi ntso bənaa i yisi i ŋkuŋ Debit wə i dzə buku i jəbi wə bə nɪ kwayi bəni bə Islae tsə bəh bə i Babilon. Ayaka i yisi i jəbi wə bə nɪ kwayi bəni bə Islae i dzə buku i jəbi wə bə nɪ bwə Klistus, chwəŋkijun ki bəba wi num tə jwəfi ntso bənaa. **18** Mbwo wi Jisəs Klistus nɪ nyani i dzəh yələ wə. Nih wi Meli nɪ kə bə keiŋsi lə a wi bi numki kpə Yəsəf. Na ka bə nɪ nəŋki i ndzo wi, yi buku lə a wi kə bəh tso i ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni wə. **19** Si yi num yakadəiŋ, a nɪ kə Yəsəf nyuwi num mi wi chəŋ, wi kəŋ kə i gəmsi wi, ka fasi a ŋgaiŋ ni gaali lə bəh wi i jum wə. **20** Si wi nɪ keiŋki wi fasi i fə yakadəiŋ, yi ka num a chinda wi Bah dza dzə i wi i ndəmsi wə i jəbi wə wi nɪ nəki ka dzaka i wi a, “Yəsəf, waiŋ ŋkuŋ Debit, ki lwā kə i dzə Meli ka nih jun wə, kəm tso wələ wi kwati lə wi kwati num i ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni wə. **21** Wi bi bwə lə waiŋ nyukuni, wə bi dū yeli wi a Jisəs, kəm wi bi bwiliki lə bəni bu i chu bibə wə.” **22** Gia yələ yichi nɪ num i fə ka yi dzə kpəiŋ asi Bah nɪ dzaka i mi wi ntum wə a, **23** “Mbeŋ wōkəli, shu wi waiŋkpaŋni widəko bi num lə bəh tso, wi bi bwə waiŋ nyukuni bə bi bəŋki wi a Emanwel.” Yeli wələ kə a, “Nyə kələ bəh bukumbeŋ.” **24** Si ndəmsi biələ nɔ wi yakadəiŋ, Yəsəf yəmi i kinu wə ka fə asi chinda wi Bah dzaka i wi. Wi dzə Meli ka nih jun wi, **25** ayakalə bə nəki kiəni kə gwu ka mi bəh kpə wi i tsə buku i jəbi wə Meli nɪ bwə. Si wi bwə Yəsəf ka du yeli wi waiŋ a Jisəs.

2 Bə nɪ bwə Jisəs i kwili wi Beteləhem wə i kimbu ki Judea wə. A num i jəbi wə Heləd nɪ kə ŋkuŋ wi Judea wiwə. Yi num a bəni bəmfi bədəko nɪ buku i tumi kidəko wə i kimbu kə wəŋ bukuki yeiŋ, dzə i Jelusaleŋ ka bikəyiki

a, **2** “Ŋkuŋ wi Bəju wə bə bwə kə i fairi a? Buku bikəyiki lə kəm buku si yeiŋ jəŋ wi i kimbu kə wəŋ bukuki yeiŋ, ka dzəki i beŋŋ wi.” **3** Jobi wə Ŋkuŋ Hələd nɿ wəkə gia yələ, yi nəŋni shəm yi, nəŋni tasi bəh yi bəni bə Jelusalem bəchi. **4** Wi ka bəŋŋ bətii mfə gia bəmbum bəchi, bəh bəni bəchi bə bə nɿ laniki bənchi bə Nyə, bə juŋni dzə. Wi bikə i bə a, akə i fairi wə bə nɿ kaŋaki i bi bwə Kimbwili wə Nyə nɿ kaka a? **5** Bə chukuli i wi a, “Bə nɿ kə i bi bwə wi i di bi Beteləhem wə i Judea. Yələ gia kə asi mi wi ntum wi Nyə nɿ nyaka a, **6** ‘Wə Beteləhem i kwili wi Juda wə, kiə wə ki kwāka kə a wə kə fidini finchiŋ nalə i tumi ki Juda wə. Wə kɿə a mi wi sakani bi bukuki lə i di biələ wə, a num wə wi bi numki i sakaki bəni bəŋ bə Isləe.’” **7** Ŋkuŋ Hələd ka bəŋŋ tə bəni bəmfi bə i jum wə jum wə ka keiŋsi bikəyi i wəkə i bə jobi wə jəŋ wiwə si buku. **8** Si wi wəkə yakadəiŋ ka chiŋsi bə i Beteləhem, ka dzaka a, “Mbeŋ tsə kēiŋsi nēŋ ndzəŋ waiŋ wiwə. Mbeŋ ka nəŋ yeiŋ, mbeŋ fɿəni dzə fūku i mih, ka mih tə ni tsə beŋŋ wi.” **9** Si bəni bəwə wəkə, si ŋkuŋ dzaka yakadəiŋ, ka buku dzə dzəh yibə. Si bə nɿ nyəki, yi ka num a jəŋ wə bə si yeiŋ i kimbu kə wəŋ bukuki, wi nyani tsə i bə nshiŋ chusi dzəh i bə. Wi ka tsə buku i di biə waiŋ wiwə nɿ kə, ka num feiŋ. **10** Si bə yeiŋ jəŋ wiwə yakadəiŋ, kinsarŋli jikə i bə wə nalə, gia yiwə ka ndzəŋki i bə nalə. **11** Bə ka tsə liə i juŋ yə waiŋ wiwə nɿ kə yeiŋ, ka yeiŋ waiŋ bəh nih wi Meli, ka gwuŋ i waiŋ wiwə nshiŋ ka beŋŋ wi. Si bə beŋŋ wi ka weli biba bibə bwili bieŋ bi beŋŋni bi Ŋkuŋ ka nya i waiŋ wiwə. Bieŋ biələ nɿ kə chwaka ki kpə ki bəkəli bəh ŋkaiŋni wi njiŋ widəkə bə bəŋŋ a fləŋkeŋsins, bəh ŋkaiŋni bifiaŋsi bidəkə

bə bəɔŋ a mɛɛl. **12** Nyɔ ka kiŋ i bə i ndəmsi mə a bə ma fiəni tsâ, i tsâ yêiŋ ŋkuŋ Hɛlɔd. Bə ka fiəni num i dzəh yidəko wə chi chi i tsə i tumi kibə wə. **13** Si bəni bəmfi bə nɪ buku i dzəh i tsəki, yi num a chinda wi Bah nɪ dza dzə i Yəsɛf i ndəmsi mə ka dzaka i wi a, “Dzâ bɛiŋ dzô waiŋ wələ bəh nih wi ma mbɛiŋ bə gêiŋ tsâ i tumi ki Ijib wə, ma wə nûm fɛiŋ i tsâ bûku i jɔbi wə mih bi dzakaki a mbɛiŋ fiəni. Mih dzakaki lə kɔm ŋkuŋ Hɛlɔd ni nəŋki lə waiŋ wiwə i wɔɔ.” **14** Yəsɛf ka dza bɛiŋ, dzɔ waiŋ wiwə bəh nih wi nchəko ka gɛiŋ tsə i Ijib, **15** ka numki fɛiŋ i tsə buku i jɔbi wə ŋkuŋ Hɛlɔd nɪ laka. Yələ nɪ num lə i fə a yi dzə kpɛiŋ si Nyɔ nɪ dzaka i dzaka ki mi wi, wi ntum wə a, “Mih bəɔŋ Waiŋ wuŋ wi buku i tumi ki Ijib mə.” **16** Jɔbi wə Hɛlɔd ni kiə a bəni bəmfi bə fwəkyi ŋgaiŋ, yi fə wi bəksi tɔɔ nalə. Wi ka faaŋ bəni a bə tsə i Bɛtɛlɛhɛm bəh i bimbu biə bi kəmsiki dzəki fɛiŋ wə bichi, bə wɔɔyi bwa bənyuku bə bə ko i yisi jîa yifa wə i shi. Wi nɪ tsəsi ja yələ biəli asi wi nɪ bikə i bəni bəmfi bə ka wəko ndzəŋ jɔbi wə bə nɪ yɛiŋ jəŋ wiwə. **17** Bə tsə wɔɔyi bwa bəwə yakadəiŋ, yi ka dzə kpɛiŋ asi mi wi ntum wi Nyɔ Jɛlimia nɪ dzaka lə a, **18** “Bə wəko wili wi tɔŋni i kwili wi Lama wə, a num mi wi fee bəh mindəm, də kpi. A num Lashɛl si wi dəki bwa bu. Ayaka bə chumsi wi chumsi mɔŋ, kɔm bwa bu chu kəkə.” **19** Asi ŋkuŋ Hɛlɔd nɪ laka, yi num a chinda wi Bah nɪ tumbuku i Yəsɛf i ndəmsi mə i tumi ki Ijib mə, dzaka i wi a, **20** “Dzâ bɛiŋ dzô waiŋ wələ bəh nih wi ma mbɛiŋ bə fiəni chû i tumi ki Isləe mə, kɔm bə bə bə nɪ nəŋki i wɔɔ waiŋ wələ kpiyi lə.” **21** Yəsɛf ka dza bɛiŋ dzɔ waiŋ wiwə bəh nih wi bəh bə ka fiəniki dzəki i tumi ki

Islae wə. **22** Ayakalə, asi wi n̄ dzəki, wəkə a waiŋ ɲkuŋ Hələd Akilius kə num wi dzi kiŋgbəkə ki ba wi ka ɲkuŋ wi Judea i sakaki, Yəsəf ka lwaki i tsə fəiŋ. Bə ka chu kiŋ i wi i ndəmsi mə a wi ma môm i tsə fəiŋ. Wi ka ya dzəh tsə num i kimbu ki Galili wə, **23** wi tsə i nəkɪ i kwili wə bə bəŋki a Nasali. Yi dzə num lə i kpəiŋni asi mi wi ntum wi Nyə n̄ dzaka lə a, “Bə bi bəŋki wi a Mi wi Nasali.”

3 A n̄ kə i jəbi wiwə wə, Jən Njulibəkə n̄ nyə tsə i chwa i kimbu ki Judea wə ka fukuki i bəni a, **2** “Mbeŋ kwūni shóm yimbeŋ, kəm ɲkuŋ bi beŋ si num kəmsi dzə.” **3** Jən wələ kə mi wi ntum wi Nyə wə Isaya, n̄ dzakaki kəm wi i jəbi wə wi n̄ dzaka a, “Ja yi mi wiliki i chwa a, ‘Bə kēiŋsi dzəh yi Bah, bə lūmsi yi a yi nūm chəŋ.’” **4** Jən n̄ ləkɪ bəmbuŋ num bə kēiŋsi bəh kiluli ki nyam yidəkə yə bə bəŋki a kaməl, wi kaŋa bəh chiŋnih num bə kēiŋsi bəh dzu yi nyam, biəŋ bi bidzini n̄ kə chūmi bəh nyu yi chwa. **5** Si wi n̄ fukuki yakadəŋ, bəni ka bukuki i Jəlusalem bəh i kidi kichi wə i Judea bəh bimbu biə bi kəmsiki dzəkɪ i Bəkə yi Jədan wə bichi, tsə i wi. **6** Si bə n̄ tsəkɪ yakadəŋ də kəm bə chu bibə, wi ka juliki bə i Bəkə yi Jədan mə. **7** Ayakalə, jəbi wə wi n̄ yeŋ si Bəfalasi bəh Bəsadusi bədəkə bəduli dzəkɪ a wi juli bə i bəkə, wi dzaka i bə a, “Chwəŋkijun ki fəkəh, a təfi ndə mbeŋ a mbeŋ yôkə gēiŋ shóm yi ləli yi Nyə yə yi bi dzəkɪ i mbeŋ wə a? **8** Mbeŋ fəki gia yə yi chusiki a mbeŋ kwuni shóm yimbeŋ. **9** Kiə mbeŋ ki dzəkɪ kə i gwu yimbeŋ wə a, Ablaham kə tii wimbeŋ. Mih fukuki i mbeŋ a Nyə kələ i fiəni kitəh kələ ki fiəni chu bwa bə Ablaham. **10** Mbeŋ kēki a, bə kə bə jiə lə fəkə i chwəŋ bi kēiŋ wə. Kēiŋ yichi

yə yi wumki kə mintam mi ndzəŋni, bə bi gbaki yi i gaŋ wə, bə kpa i gbuku wə. **11** Mih juliki mbeɪŋ i bəko mə, kəm mbeɪŋ kwuni lə shóm yimbɛɪŋ. Ayakalə, mi wə wi dzəki i mih jum wi tsəki lə mih. Na mih kpɛɪŋniki kə i giŋ dzu yi yi gvu. Wi bi juliki mbeɪŋ num i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə bəh i gbuku wə. **12** Wi kaŋa naka i kaŋ i gbəkəki gəŋ yeɪŋ, i yaŋa di biə wi gbəkəki yeɪŋ, i juŋni gəŋ yi i jiə i gba wə, i kəh chi yiwə i kpa i gbuku wə wi bi nyumi kə.” **13** Si Jən nɪ juliki bəni i bəko yakadəɪŋ, Jisəs nyə i kimbu ki tumi ki Galili wə ka dzə i Bəko yi Jədan wə a Jən juli tə ŋgəɪŋ i bəko. **14** Ayakalə, Jən ka nəŋki, dzaka i wi a, “A kaŋaki wə i juli mih i bəko, wə bə dzə lə a mih juli wə dəɪŋ a?” **15** Jisəs chukuli i wi a, “Bee ma yi num yakadəɪŋ i liə. Akə i dzəh yələ wə buku wə ni fə gia yichi yi num chəŋ i Nyə nshiŋ.” Ayakadəɪŋ, Jən ka bum juli Jisəs i bəko. **16** Asi Jisəs nɪ bukuki dzəki i bəko yakadəɪŋ, wi yeɪŋ bəəli weli gvu, Kiŋ'waka ki Nyə shi dzə aka mbumi, dzə num i gvu yi wə. **17** Yi num, a ja nɪ dzaka dzə i beɪŋ a, “Wələ kə Waiŋ wuŋ. Wi num shəm yiŋ. Mih kə bəh kinsəŋli nalə kəm wi.”

4 Kiŋ'waka ki Baiŋni ka dzə Jisəs tsə bəh wi i chwa a ŋkpeli məmsi wi. **2** Wi tsə ka numki feɪŋ nshi bəh nchəko bam dzaka i kaŋ wə mbaŋnyani. Asi yəməka nɪ tsə dzəŋ bə wə wi. **3** Wi wə wi shi kə a məmsiki bəni ka dzə dzaka i wi a, “Wə kabə num waiŋ Nyə, dzāka la a kitəh kələ fiəni chu chəko yi bləd.” **4** Jisəs chukuli wi a, “Yi kə num bə nyaka a, ‘Mi nəki kə a kəm bə dzeɪŋ shəŋ. Mi nəki tə kəm gia yichi yə yi bukuki i dzaka ki Nyə wə.” **5** Ayakadəɪŋ, ŋkpeli ka dzə tsə bəh wi i kwili wi baiŋni Jelusaleḿ, ka təm wi i findəŋ fi fwu wi juŋ yi fəni yi gia wə, **6** dzaka i

wi a, “Wɔ kabə num waiŋ Nyɔ, jəŋ shi la fa, kɔm yi kɔ
 num bə nyaka a, ‘Nyɔ ni dzaka i bəchinda bu a bɔ tɔkni
 bəh wɔ.’ Yi chu num bə nyaka a, ‘Bɔ ni kwa wɔ, maka wɔ
 chɔkɔ gbu wa i təh wɔ.’” **7** Jisɔs chukuli i wi a, “Bə nyaka
 tə a, ‘Ma mɔmsi Bah Nyɔ wa.’” **8** Ŋkpeli chu dzo Jisɔs feiŋ,
 tsə bəh wi i fwu wi ŋkwuŋ widɔkɔ wi dɛŋə i beŋ nalə, ka
 chusi kitumi kichi i mbi wələ wə bəh mbum biwɔ yeŋ i
 wi. **9** Ayaka wi ka dzaka i wi a, “Mih ni nya lə bieŋ biələ
 bichi i wɔ, i jɔbi wə wɔ ka gbɔ i mih nshiŋ kɔksi mih.”
10 Jisɔs chukuli i wi a, “Dzâ nyê fa Satan! Bə nyaka a,
 ‘Wɔ kɔksi a Bah Nyɔ wa, ma wɔ nɔmkɔ a wi shəŋ.’” **11**
 Ayakadəiŋ, ŋkpeli ka bee Jisɔs, ka nyə. Yi num a bəchinda
 bə Nyɔ nɔ dzə ka tseiŋki wi. **12** Jisɔs ka bi dza wɔkɔ a bə
 kwa Jɔn Njulibɔkɔ ka fa i juŋ yi nsəŋ mə, wi nyə ka fiəni
 chu i kimbu ki Galili wə. **13** Wi tsə buku i Nasali, dza feiŋ
 tsə ka nɔki i kwili wi Kafanaum wə. Kwili wələ num kɔmsi
 i kinchwɔ kimbun ki Galili wə bəh i kɔmsi tsə i bimbu
 bi bəni bə Sebulun bəh bi Naftali wə. **14** Gia yələ nɔ dzə
 kpeiŋ asi mi wi ntum wi Nyɔ Isaya nɔ dzaka a, **15** “Kimbu
 ki Sebulun bəh ki Naftali biə bi kɔ kɔmsi i waka wi Bɔkɔ
 yi Jɔdan wəyaka wə, i nshwaiŋ yi Galili wə i bəni bə bɔ
 kɔkə Bəju, **16** bəni bə bɔ ni nɔki i jisi wə, bɔ yeŋ baiŋni
 bimbun. Wəŋ kaka i bəni bələ bɔ ni nɔki i di bi jisi bi
 kpi wə.” **17** I yisi i jɔbi wiwɔ wə, Jisɔs ka yisi i fukuki i
 bəni dzaka a, “Mbeiŋ kwûni shóm yimbeiŋ, kɔm ŋkuŋ bi
 beiŋ si num kɔmsi dzə.” **18** Jisɔs bi nyə ka nyaniki tsəki i
 kinchwɔ kimbun ki Galili kpəŋ, ka yeŋ bəni bədɔkɔ bəfa,
 num mi bəh waiŋnih wi. Bəni bələ nɔ kɔ Samɔn wə bə nɔ
 bɔɔŋki a Bitə, bəh waiŋnih wi Andulu, bɔ tum gbi i bɔkɔ,

kɔm bɔ nɪ kɔ bəni bə kwani bwɔkɔ. **19** Jisəs dzaka i bɔ a, “Mbeɪŋ bɪəlɪki mɪh, ma mɪh nɪ fə mbeɪŋ kwaki num lɔ bəni.” **20** Akisəkə bɔ dza bee gi yibɔ ka biəlɪki wi. **21** Jisəs ka bi kini tsə i ninshiŋ, chu tsə yeɪŋ bəni bədɔkɔ bəfa a num mi bəh waiŋnih wi. Bəni bələ nɪ kɔ Jəm bəh waiŋnih wi Jɔn bɔ nɪ kɔ bwa bə Sɛbide, bɔ num bəh ba wibɔ Sɛbide i ŋgwuki mə kwɔ gi yibɔ. Wi ka bɔɔŋ tə bɔ. **22** Akisəkə bɔ dza bee ŋgwuki bəh ba wibɔ ka biəlɪ wi. **23** Jisəs ka nyaniki i kimbu ki Galili kichi lani bəni i júrŋ yi bijuŋni bibɔ wə chu fuku ntum wi ndzɔŋni kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ. Wi chuku tə na yi naiŋ jweɪŋ i bəni wə. **24** Ayakadəɪŋ, ntum wələ kɔm wi wəŋ tsə i tumi ki Silia wə kichi. Bəni ka dzəkɪ bəh bəni bəchi bə bɔ nɪ gweɪŋki, bəh bə bɔ nɪ kɔ i nshili wə i wi, kɔŋ a nɪ kɔ na bə bəchinda bə ŋkpɛli nɪ njiŋsiki bɔ, nabə bə bɔ nɪ gbəkɪ kingbɔ, bəh bə bɔ nɪ kɔ bɔ kpi wa wimu. Si bɔ nɪ dzəkɪ bəh bɔ yakadəɪŋ wi chuku bɔ bəchi. **25** Na faiŋ wi nɪ tsəkɪ mbaŋ wi bəni wimbum ka kwuki i wi cheɪŋ. Bəni bələ nɪ nyəkɪ dzəkɪ i bimbun bi tumi ki Galili wə, bədɔkɔ nyə dzə i Bikwili Jɔfi wə, bədɔkɔ i Jɛlusalɛm bəh i di bi Judea bidɔkɔ wə. Bədɔkɔ nyə dzə i kiwuŋ ki Bɔkɔ ki Jɔdan wə.

5 Jɔbi wə Jisəs nɪ yeɪŋ mbaŋ wi bəni yakadəɪŋ, ka dza yaka tsə shinum i ŋkwuŋ beɪŋ, bwa bu bə mbaŋ juŋni dzə kɔmsi i wi wə. **2** Wi ka yisi i laniki bɔ dzaka a, **3** “Ndzɔŋni bimbun kɔ i bəni bə bɔ kiəkɪ a bɔ kɔ bə kifuu i kimbu ki Nyɔ wə, kɔm ŋkuŋ bi beɪŋ kɔ bibɔ. **4** Ndzɔŋni bimbun kɔ i bəni bə bɔ dəkɪ, kɔm Nyɔ bi chumsi lə bɔ. **5** Ndzɔŋni bimbun kɔ i bəni bə bɔ dzəkɪ gwu yibɔ i kuku, kɔm bɔ bi dzi lə mbi. **6** Ndzɔŋni bimbun kɔ i bəni bə dzɔŋ

wəɔki bə, kindəŋ wəɔm bə kəɔm nəni ki chəŋ, kəɔm Nyɔ
 bi fə lə ma bə fwuli. **7** Ndzəŋni bimbum kə i bəni bə bə
 kwasiki nsheŋ i bədəkə, kəɔm Nyɔ bi kwasiki lə nsheŋ i
 bə. **8** Ndzəŋni bimbum kə i bəni bə shóm yibə baiŋki,
 kəɔm bə bi yeŋ lə Nyɔ. **9** Ndzəŋni bimbum kə i bəni bə bə
 dzəki bəh kimboŋni, kəɔm bə bi bəŋki bə a bwa bə Nyɔ.
10 Ndzəŋni bimbum kə i bəni bə bəni bwaŋki gvu i bə
 cheŋ kəɔm a bə nəki nəni ki chəŋ, kəɔm ŋkuŋ bi beŋ kə
 bibə. **11** Ndzəŋni bimbum kə bimbeŋ, jəbi wə bəni təyiki
 mbeŋ, bwaŋ gvu i mbeŋ cheŋ, dzaka gia yichu yichi
 kəɔm mbeŋ a kilələ kəɔm mbeŋ kə bəni bəŋ. **12** Jəbi wə yi
 bi numki yakadəŋ, mbeŋ ka wəkəki ndzəŋni lâŋ gwu,
 kəɔm bəmbee bəmbeŋ bəmbum kə num i tumi ki beŋ wə.
 Mbeŋ kîəki a, akə ayaka si bəni nî bwaŋki gvu i bəni bə
 ntum bə Nyɔ cheŋ bə bə nî yisi dzə i ninshiŋ i mbeŋ. **13**
 Akə mbeŋ ŋkaka yi mbi wələ. Ayakalə, ŋkaka kabə num
 yi chu njwəŋ kə, bə kə i chu fə dəŋ bəh yi ka yi chu fiəni
 njwəŋki a? Bə kəkə i chu fə gia yindzəŋni yidəkə bəh yi,
 yi kə a shuku təkə bəni tsəki dəŋyiki bəh gvu. **14** Akə
 mbeŋ tə baiŋni bi mbi wələ. Kwili wimbum wə bə maa wi
 i ŋkwuŋ beŋ wi si nyumi kə. **15** Mi si baiŋsi kə naka ki
 baiŋsini i chu dzə kah i kwusi baŋ yeŋ beŋ. Wi si təɔm
 num i di biə bə təkiki naka ki baiŋsini yeŋ, ka ki baiŋki ki
 chusi baiŋni i mi wichi wə wi kə i dzu. **16** Akə yakadəŋ si
 baiŋni bimbeŋ kaŋaki i baiŋki i bəni nshiŋ, ka bə yeŋki
 nəɔm wimbəŋ wi ndzəŋni nya kiŋkəksi i Tii wimbəŋ wə
 wi kə i beŋ. **17** Kîə mbeŋ ki kwāka kə a mih dzə i chiksi
 gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Bəŋchi bə Muses wə bəh yə yi kə
 i Biŋwakti bi bəni bə ntum bə Nyɔ wə. Mih dzə i fə a yi

dzə kpeɪŋ ŋkəŋ. Mih ka dzə dəkə i chiksi yi. **18** Mih fukuki ŋkəŋ i mbeɪŋ a, i tsə buku na ka bɔɔli bəh nshwaiŋ bi kaa, fidzəkəhni fi gia i Kiŋwakti ki Bənchi mə, na kəŋ fi seiŋniki na dəiŋ, bi tsə kə i kuku maka gia yiwɔ dzə kpeɪŋ asi yi chusiki. **19** Yi kɔ a, na ndə wə wi bi bwiŋki nchi i bənchi bələ wə, kəŋ nchi wiwɔ seiŋniki na dəiŋ, ka laniki bəni a bɔ bwiŋki yakadəiŋ tə, wəməka mi bi numki mi wi nchiŋ i kintəŋ ki ŋkuŋ bi beɪŋ wə. Ayakalə, mi wə wi jiəkɪ bənchi bələ, chu lani tə bəni a bɔ jiəkɪ, wəməka mi bi numki mi wimbun i kintəŋ ki ŋkuŋ bi beɪŋ wə. **20** Ayakadəiŋ, mih fukuki i mbeɪŋ a, nɔni kimbeɪŋ ki chəŋ kabə tsəkɪ kə ki bəni bə bɔ laniki bənchi bə Nyɔ bəh ki Bəfalasi, mbeɪŋ bi ma lansi liə i ŋkuŋ bi beɪŋ wə. **21** Mbeɪŋ nɪ wəkɔ lɔ asi bə nɪ dzaka i bəni i kikpu wə a, ‘Kiə wə bi wɔɔ kə mi. Mi ka wɔɔ mi, yaka wi kaŋaki lə nsaka.’ **22** Ayakalə, mih fukuki i mbeɪŋ a mi wichi wə wi bəksiki shóm bəh waiŋnih wi, yaka wi kaŋaki lə tə nsaka. Mi wə wi tɔyi waiŋnih wi, wi kɪəkɪ a wi bi numki lə i bəni bə bɔ sakaki bənsaka nshiŋ. Mi wə wi bɔɔŋki waiŋnih wi a, ‘Kiyuŋ’ wi kɪəkɪ a wi bi liəkɪ lə i gbuku wimbun wə. **(Geenna g1067)** **23** Ayakadəiŋ, yi kɔ a, wə kabə nəŋ i nya kinya ka i tɔŋ wi fəni wi gia wə, kwaka a waiŋnah kaŋaki lə wə i wi shóm, **24** wə bɛe kinya ka kə i tɔŋ wi fəni wi gia kpəŋ, wə tsə mbeɪŋ wi yisi kɛiŋsi gia yiwɔ, ka wə fiəni tsə nya kinya ka. **25** Mi ka dzɔ wə i tsə bəh wə i juŋ yi nsaka wə, wə mɔmsi a mbeɪŋ wi kɔmsi kɛiŋsi ka mbeɪŋ wi fiəni chu bəh nseiŋ a keiŋ i dzəh, ka wi ma ni tsə nya dɔŋsi wə i kaŋ yi mi wə wi sakaki bənsaka, wi ni nya dɔŋsi wə tə i kaŋ yi bəni bə jum wə, ma bɔ ni fah wə i juŋ yi nsəŋ mə.

26 Mih fukuki ŋkɔŋ i wɔ a wɔ ni buku kɛ fɛiŋ maka wɔ
 ɔɔm kaasi finini fichi fiɛ bɔ bikɛki. **27** Mbeɪŋ nɪ wɔkɔ lɔ
 asi bɛ nɪ dzaka a, ‘Kiɛ wɔ ki nɔ kɛ bɛh kpɛ mi.’ **28** Ayakalɛ,
 mih fukuki i mbeɪŋ a, na ndɛ wɛ wi tseɪŋki miŋkpaŋa bɛh
 kiŋkɔŋ ki nɔni, ma yi numki a wi nɔ lɔ bɛh wi i shɔm
 yi mɛ. **29** Yi kabɛ num a dzɛkɛh wa wi tseɪŋ yilɛkɛli ka
 fɛki a wɔ fɛ chu, wɔ kɛmbwili dzɛkɛh wiwɔ wɔ lɔtɔkɔ. Yi
 ndzɔŋki a wɔ laksi kimbu ka ki gwu kimu, a kɔbi lɔ a bɛ bi
 lɔɔ gwu ya yichi i gbuku wimbum mɛ. **(Geenna g1067)** **30**
 Tseɪŋ ya yilɛkɛli kabɛ fɛki a wɔ fɛ chu, wɔ tɛiŋ bwili tseɪŋ
 yiwɔ wɔ lɔtɔkɔ. Yi ndzɔŋki lɛ a wɔ laksi kimbu ka ki gwu
 kimu, a kɔbi lɔ a gwu ya yichi bi tsɛ i gbuku wimbum mɛ.
(Geenna g1067) **31** Bɛ kɔ bɛ dzaka tɛ a, ‘Mi ka bee kpɛ wi, wi
 kaŋaki i nyɛka kiŋwakti i nyɛ i miŋkpaŋa wiwɔ ki chusi a
 ŋgaiŋ bee wi.’ **32** Ayakalɛ, mih fukuki i mbeɪŋ a, mi ka bee
 kpɛ wi, a kɔbi a miŋkpaŋa wiwɔ kɔ bɛh nɔni ki tɔkɔlini,
 ma yi numki a wi fɛ, miŋkpaŋa wiwɔ tsɛ ka numki wi
 tɔkɔlini. Mi ka dzɔ miŋkpaŋa wɛ wi buku i minyuku dzu
 ka jiɛ dzu, ma yi numki a wi nɔki bɛh kpɛ mi. **33** Mbeɪŋ
 chu wɔkɔ lɔ tɛ si bɛ nɪ dzaka i bɛni i kikpu wɛ a, ‘Jɔbi
 wɛ wɔ dzaka gia ka kaiŋ, ki bɛɛ kɛ i fɛ yi. Wɔ kaŋaki i
 fɛ gia yɛ wɔ dzaka ka kaiŋ i Bah nshiŋ a wɔ ni fɛ lɛ.’ **34**
 Ayakalɛ, mih fukuki i mbeɪŋ a, kiɛ mi ki dzɛ kɛ ŋkaiŋ.
 Kiɛ wi ma kɛiŋ yeli wi beɪŋ wɛ, kɔm beɪŋ kɔ kiŋgbɔkɔ ki
 Nyɔ. **35** Kiɛ wi ki kɛiŋ kɛ na nshwaiŋ, kɔm nshwaiŋ kɔ
 kiŋgbɔkɔ ki Nyɔ kigvu. Kiɛ wi ki kɛiŋ kɛ Jelusalem, kɔm
 Jelusalem kɔ kwili wi ŋkuŋ wimbum. **36** Kiɛ wi ki kɛiŋ kɛ
 na fwu wi wɛ, kɔm wi kɔkɛ i fɛ juŋ yifwu a yi fiɛni juŋ yi
 fukuli nabɛ yi jisi. **37** Mi ka bum gia bɛh dzaka ki a, ‘Aaŋ,’

yi kpeɪŋ yakadəɪŋ. Wi ka nəɪŋma a, ‘Aayi,’ ma yi kpeɪŋ yakadəɪŋ. Wi ka chu kpeɪŋsi gia yidəko yeɪŋ, ma gia yiwo numki a yi nyə num i mi wichu wə. **38** Mbeɪŋ wəko lo si bə nɪ ko bə dzaka tə a, ‘Mi ka bwili dzəkəh wi mi, bə bwili tə ŋ'wi. Mi ka babwili jəŋ wi mi, bə babwili tə ŋ'wi.’ **39** Ayakalə, mih fukuki i mbeɪŋ a, kiə mi ki sɪni kə bəh mi wichu. Mi ka tweɪŋ kimbaŋ ka ki tseɪŋ yiləkəli, wə fiəni ki tseɪŋ yi kimiəkə wi tweɪŋ kaasi. **40** Mi ka sɔmi wə a ŋgaɪŋ dzo mbuŋ wa wi nintəəŋ, wə nyā kaasi na bəh wi nimbeɪŋ wə i wi. **41** Mi ka kaŋyi wə a wə nyani tsə may wimu, wə nyāni mbeɪŋ wi na bəmay bəfa. **42** Mi ka nywa fieŋ i wə, wə nyā. Mi ka fwa fieŋ i wə, kiə wə ki nāiŋ kə i nya. **43** Mbeɪŋ wəko lo si bə ko bə dzaka a, ‘Wə kəŋki mi wə wi ko kɔmsi i wə wə, wə bāiŋŋ mi wə wi baiŋŋki wə.’ **44** Ayakalə, mih fukuki i mbeɪŋ a, mbeɪŋ kəŋki bəni bə bə baiŋŋki mbeɪŋ, ma mbeɪŋ tsāki i bə bə bwaŋki gvu i mbeɪŋ cheɪŋ. **45** Ayakadəɪŋ, mbeɪŋ ni numki bwa bə Ba wimbeɪŋ wə wi ko i beɪŋ. Ako wi wə wi si fə ka wəŋ baiŋki i bəni bəchu wə bəh i bəndzəŋni wə. Asi faaŋ wi tə dzaŋ a yi dza i bəni bə bə fəki gia yi chəŋ, bəh i bə bə fəki kə gia yi chəŋ. **46** Mbeɪŋ kwakaki a mbeɪŋ ka kəŋki a bəni bə bə kəŋki mbeɪŋ, mbee wiwo ni numki na nə i mbeɪŋ a? Na bəni bə bə kwaki kiŋwakti fəki kə ayaka tə a? **47** Mbeɪŋ ka bəniki a bwa bə nih bəmbəɪŋ shəŋ, gia yə mbeɪŋ fəki chi chi bəni bədəko fə kə ko la nə a? Bəni bə tumi si bəŋ fə kə a yakadəɪŋ a? **48** Yi ko a mbeɪŋ kəŋaki i ndzəŋki bwiliki fwu asi Ba wimbeɪŋ wə wi ko i beɪŋ ndzəŋki bwiliki fwu.”

6 “Mbeɪŋ təkniiki a, jəbi wə mbeɪŋ fəki ndzəŋni i bəni nshiŋ, yi ma numki a mbeɪŋ fəki a bə yeɪŋki. Mbeɪŋ kabə

fəki yakadəiŋ, ma tii wimbəiŋ wə wi kə i bəiŋ bi ma chu makti mbəiŋ. **2** Ayakadəiŋ, jəbi wə wə nyaki fiəŋ i mi wə wi kaŋaki kə, ma tɔŋki sɔŋ asi bəni bə bə dzakaki chi fə chi si shi fə i júŋ yi tsani wə bəh i dzəh wə, ka bəni kəksiki bə. Mih fukuki ŋkəŋ i mbəiŋ a bə kwati lə bəmbəe bəbə. **3** Ayakalə, jəbi wə wə nyaki fiəŋ i mi, kiə wə ki fə kə a tseŋ ya yi ki miəkə kiə gia yə tseŋ yiləkəli fəki. **4** Ayakadəiŋ, ka kinya ka ni numki i nyumi wə, ayaka Ba wa wə wi si yeŋ gia yə bə fəki i nyumi wə ni makti wə. **5** Jəbi wə mbəiŋ tsaki, mbəiŋ ma fəki ka bəni bə bə dzakaki chi fə chi si shi fə. Bə si shi kəŋ a numki i bəiŋ i júŋ yi tsani wə, bəh i dzəh yi baŋsini wə i tsaki, ka bəni yēŋki bə. Mih fukuki ŋkəŋ i mbəiŋ a bə kwati lə mmakti wibə. **6** Ayakalə, jəbi wə wə nəŋki i tsa, liə tsə i kintəəŋ ki juŋ mə, wə baŋ baka kijun ka wə tsaki i Ba wa wə wi kə i nyumi wə. Ba wa wə wi si yeŋ gia yə bə fəki i nyumi wə ni ka makti wə. **7** Jəbi wə mbəiŋ tsaki, kiə mbəiŋ ki bāaŋ kə a dzəkaki gia yiyə yiyə asi bəni bə bə si kiə kə Nyə si shi fə. Bə si fə yakadəiŋ bəh kiŋkwaka a bə ni wəkə lə ntsa wibə kəm gia yiduli yə bə faaki. **8** Kiə mbəiŋ ma nūmki ka bə. Mbəiŋ kīəki a Ba wimbəiŋ nī kə wi si kiə lə gia yə mbəiŋ nəŋki, na ka mbəiŋ bikəki i wi. **9** Ako lə si mbəiŋ kə i tsaki: ‘Ba wibuku wə wi kə i bəiŋ, fə bəni kəksiki yeli wa, **10** fə ŋkuŋ bia dzə, fə a gia yə wə nəŋki yi numki i fa kuku asi yi kə i bəiŋ. **11** Nyā buku bəh dzeŋ bidaiŋ. **12** Ma wə dālinya chu bibuku, asi buku dalinyaki chu biə bəni bədəkə fəki i buku. **13** Kiə wə ki bēe kə a buku liə i mməmsi wə. Bwīli buku i kaŋ yi mi wichu wə.’ [ŋkuŋ bi bəiŋ kə mbia, ŋga num mbia, mbum num

mbia i jɔbi wichi wə kɪŋgɔksi kɔbi. Ma yi num ayaka.] 14 Mbeɪŋ kabə dalinyaki chu biə bəni bədɔkɔ fəki i mbeɪŋ, ma Ba wimbɛɪŋ wə wi kɔ beɪŋ ni dalinya tə bimbeɪŋ. 15 Ayakalə, mbeɪŋ kabə dalinyaki kə chu biə bəni bədɔkɔ fəki i mbeɪŋ, ma Ba wimbɛɪŋ ma ni dalinya tə bimbeɪŋ. 16 Jɔbi wə mbeɪŋ bamki dzaka, kiə mbeɪŋ ma nûmki bəh shi bi gwuŋni asi bəni bə bə ghaŋsiki gwu si shi fə. Bə si kwuni kishi kibɔ i jɔbi wiwɔ wə, ka bəni yêɪŋki dzaka kibɔ ki bamni. Mih fukuki ŋkɔŋ i mbeɪŋ a bə kwati lɔ mmakti wibɔ. 17 Ayakalə, jɔbi wə wə bamki dzaka, wə wɔkɔ shi bia, wə fɪaŋsi fwu wa, 18 ka mbam wa wi dzaka ma yêɪŋki num bəni, a yeɪŋki num Ba wa wə wi kɔ i nyumi wə. Ka Ba wa wə wi si yeɪŋ gia yə bəni fəki i nyumi wə ni makti wə. 19 Kiə mbeɪŋ ma jîəki biba bimbeɪŋ fa kuku a num i di biə shəkə kɔ mɛɪŋni, bi num tə i chami, bəji num i bwiŋ liə i chwɔ. 20 Mbeɪŋ jîəki biba bimbeɪŋ num i tumi ki beɪŋ wə, a num di biə shəkə kɔkə i mɛɪŋni, bi kɔbi tə i chami, ayaka bəji kɔbi tə i bwiŋ liə i chwɔ. 21 Mbeɪŋ kîəki a di biə mi jiəki kiba ki akɔ feɪŋ wə shɔm yi kɔ. 22 Dzəkəh wi mi kɔ naka ki baiŋsini ki gwu. Ayakadəɪŋ, dzəkəh ya kabə baiŋ, yaka gwu ya yichi ni numki yi jikə bəh baiŋni. 23 Ayakalə, dzəkəh ya kabə ji num jini, gwu ya yichi ni numki yi jikə bəh jisi. A kabə num baiŋni i gwu ya wə fiəni chu num jisi, ma ŋgumi bi jisi biwɔ ni numki dəɪŋ a? 24 Mi kɔkə i nɔmki i bətikwili bəfa. Yi kabə num yakadəɪŋ, ma wi ni baiŋŋki widɔkɔ, wi kəŋ widɔkɔ, yudɔkɔ wi ni wɔkɔki i widɔkɔ nalə, wi seɪŋsi widɔkɔ. Mbeɪŋ kɔkə nɔmki i Nyɔ chu nɔm i kpɔ. 25 Ayakadəɪŋ, mih fukuki i mbeɪŋ a kiə mbeɪŋ ma fûmsiki gwu kɔm nɔni kimbeɪŋ a mbeɪŋ ni

dzi nə, nabə i mu nə, yudəkə kəm gwu yimbein bəh a mbein ni loh nə. Kin'waka ki mi tsəki kə biein bidzini, ayaka gwu yi mi bəin tsə kə tə bəmbun a? **26** Mbein yēin si minyənə mə mə fuliki bein kə. Mə si gbəli kə, mə si kəh kə dzein i junni jiə i bəshan̄kwa wə. Ayakalə, Ba wimbein wə wi kə i bein saŋsi mə. Mbein kiəki kə a mbein kəkni ki tsəki lə minyənə a? **27** Akə ndə i mbein kintəəŋ wə wi fumsiki gwu, wi num i kpein̄si jəbi twesi i nən̄i ki wə a? **28** Kəm nə mbein fumsiki gwu kəm bə bəmbun a? Mbein yēin si bəfluwa kəkki i chwa bə num. Bəfluwa si nəm kə nabə i kein̄si bəmbun bəbə. **29** Ayakalə, mih fukuki i mbein a, na ŋkun̄ Sələmən bəh mbum bi bichi biə wi n̄i kaŋaki jəbi wə wi n̄i lafiki gwu bəh bəmbun, wi n̄i ka num buku dəkə ka fluwa widəkə. **30** A kabə num lə si Nyə lafiki mfwan̄ i chwa, mfwan̄ biə bi kəkki daŋ, bi kaŋa i buku kpiyi kijiəli a bə kpa i gbuku wə, wi ma ni lafi mbein tsə yaka? Ɔə bəni bə kimbum ki twesi! **31** Ayakadəin̄, mbein ma fūmsiki gwu yimbein a mbein ni dzi nə, i mu nə, nabə i loh nə i gwu wə a. **32** Biəin biələ bichi kə biə bəni bə bə kiəki kə Nyə si jiə shəm yein̄ wə. Mbein kə fimbein num Ba wimbein wə wi kə i bein kiəki lə a mbein nən̄ki lə biein biələ bichi. **33** Mbein yisi jiə shəm yimbein num i ŋkun̄ bi Nyə wə, bəh gia yə yi kə chəŋ i wi nshin̄, ka wi ni nyaki mbein tə bəh biein biələ bichi. **34** Ayakalə, si yi kə lə, kiə mbein ma fūmsiki gwu kəm kijiəli. Bə ni buku fumsiki gwu kəm biein bi kijiəli, a num kijiəli. Bəŋgəkə bə chəkə kpein̄ki a bəh chəkə biwə biə.”

7 “Kiə mbein ki sākə kə bimfə bi bəni bədəkə, ka Nyə bi ma saka tə bimbein. **2** Mbein kiəki a dzəh yə mbein

sakaki kimfə ki mi widəko yeiŋ, kə a yi Nyɔ bi sakaki tə kimbeiŋ yeiŋ. Fieiŋ fiə mi fəkəki bieŋ yeiŋ i nya i mi, kə a fi Nyɔ ni fəkə yeiŋ i nya i wəməka mi. **3** Akə kəm nə wə tseiŋki shəkə yi kpeiŋ i dzəkəh wi waiŋnah wə, ayakalə wə yeiŋ kə kimfuŋ ki kpeiŋ kə ki kə i ŋ'wa dzəkəh wə a? **4** Wə kə i dzaka dəiŋ i waiŋnah a, 'Waiŋnih nūm ma mih bwili shəkə yi kpeiŋ i dzəkəh wa mə,' ayakalə kimfuŋ ki kpeiŋ num i ŋ'wa dzəkəh wə a? **5** Wə kə mi wə wi chusiki gwu! Yisi bwīli kimfuŋ ki kpeiŋ kə ki kə i dzəkəh wa wə na ka wə ni yeiŋ ndzəŋ shəkə yi kpeiŋ yə yi kə i dzəkəh wi waiŋnah wə, i bwīli. **6** Mbeiŋ ma dzô nyâ fieŋ fi Nyɔ i bîə. Mbeiŋ ka fə yakadəiŋ, ma yi ni fiəni gwu yi nomyi lə mbeiŋ. Mbeiŋ ma dzô nyâ tə bənsəŋ bəmbəiŋ bə kpə bələkəli i bifi. Mbeiŋ ka fə yakadəiŋ, ma bi ni nyufi lə bəh gvu. **7** Mbeiŋ bikə, ayaka ma Nyɔ ni nya i mbeiŋ. Mbeiŋ nəŋki, ayaka ma Nyɔ ni fə mbeiŋ yeiŋ. Mbeiŋ komyiki bakakijun, ayaka ma Nyɔ ni weli i mbeiŋ. **8** Mbeiŋ kiəki a mi wichi wə wi bikəki, ni kwati lə, mi wichi wə wi nəŋki, wi ni yeiŋ lə, mi wichi wə wi komyiki bakakijun bə ni weli lə i wi. **9** Akə ndə i mbeiŋ kintəəŋ wə waiŋ wi ka bikəki nyəə, wi ni nya num təh i wi a? **10** Ma wi kabə bikə bwəko, wi ni nya num juŋŋ i wi a? **11** Na yaka mbeiŋ bə mbeiŋ kə bəni bəchu kabə kiə i nyaki bieŋ bindzəŋni i bwa bəmbəiŋ, ma Ba wimbəiŋ wə wi kə i beŋ wi ma ni nya tə bieŋ bindzəŋni i bəni bə bə bikəki i wi tsə na ayaka a? **12** Ayakadəiŋ, na finə fiə mbeiŋ kəŋki a bəni fəki i mbeiŋ, numki a fi mbeiŋ kə i fəki tə i bə, kəm yələ kə na gia yichi yə Kiŋwakti ki Bəŋchi bə Muses bəh Biŋwakti bi bəni bə ntum bə Nyɔ laniki. **13** Mbeiŋ

ñià i mbaiṅ wə num i dzaka kifiəṅə kifaanṅini wə, kəm
 dzaka ki mbaiṅ kə ki kə kiyamni bəh dzəh yə yi bənikɪ,
 tsəki i di biə bəni bi lakaki lakani, ayaka a num i feiṅ wə
 bəni bəduli liəki. **14** Mbeiṅ kīəki a dzaka ki mbaiṅ kə ki kə
 kifaanṅini, bəh dzəh yi ləkəki akə yə yi tsəki i nəni kə ki
 bi tsə kaa kə. Bəni bə bə yeiṅki i yi wə kə twəsi. **15** Mbeiṅ
 tɔkniki kəm bəni bə bə nyiki ntəkə a bə kə bəni bə ntum
 bə Nyɔ. Bə dzəki i mbeiṅ chusi a bə kə shwáṅ, ayakalə
 i kintəṅ bə num bəkwula bə num i kaasi shwáṅ num
 kaasini. **16** Mbeiṅ bi kiəki bə num i kimfə kibə wə a num a
 liṅ asi bə si kiə kpeiṅ i mintam mə mə wumki yeiṅ wə. Bə
 kələ i kə mintam mi gləb i bifaka wə, nabə i kə mintam mi
 fig i kpeiṅ wi bwayini wə a? **17** Yi kə a na winaiṅ kpeiṅ wi
 ndzəṅni si wum a mintam mə mə ndzəṅki, kpeiṅ wichu si
 wum mintam mə mə kə michu. **18** Kpeiṅ wi ndzəṅni kəkə
 bi wum mintam michu. Asi kpeiṅ wichu kəkə tə i bi wəm
 mintam mi ndzəṅni. **19** Na winaiṅ kpeiṅ wə wi wumki
 kə mintam mi ndzəṅni bə si gba ləɔ wi i gbuku wə. **20**
 Ayakadəiṅ, mbeiṅ bi kiəki bəni bə ntəkə bə num i kimfə
 kibə wə. **21** A kəkə dəkə mi wichi wə wi bəṅki mih a,
 ‘Bah, Bah’, wi bi liəki i ŋkuṅ bi beṅ wə. A bi liəki a mi wə
 wi fəki gia yə Ba wuṅ wə wi kə i beṅ nəṅki. **22** A bi numki
 i chəkə bi nsaka wi gəksini wə, bəni bəduli bi bikəki i
 mih a, ‘Bah, Bah, ntə buku nī fukuki lə bəntum bə Nyɔ i
 yeli wa wə, bwili bəchinda bə ŋkpeli i bəni wə i yeli wa
 wə, chu fə gia yi kaṅyini i yeli wa wə a?’ **23** Mih ka ni
 chukuli i bə a, ‘Mih nī ka num kiə dəkə mbeiṅ. Mbeiṅ
 lākyi i dzəkəh yiṅ wə, bəmfə chu.’ **24** Ayakadəiṅ, mi wichi
 wə wi wəkəki ndzaka wuṅ wələ fə asi ndzaka wiwə nəṅki,

wi kɔ aka mi wi mfi wə wi nɪ maa juŋ yi i biaŋa beɪŋ. **25** Dzaŋ dzə, bókɔ buku, fiəkə tsə chini juŋ yiwə, yi kɔbi i muku, kɔm wi nɪ kɔ wi chəkɔ chaka kiwə i biaŋa wə. **26** Ayakalə, mi wichi wə wi wəkəkɪ ndzaka wuŋ wələ, tsə nəki fə kə asi wi kɔ, yaka wi kɔ aka mi wi kiyuŋ wə wi nɪ maa n'yi juŋ i mishambu beɪŋ. **27** Dzaŋ dzə, bəkɔ buku, fiəkə tsə chini juŋ yiwə muku, gbɔ lə gbuuu.” **28** Asi Jisəs nɪ dzaka kaasi gia yələ yichi, mbaŋ wi bəni wə ka num bəh ŋkaiŋyi i nlani wiwə wə, **29** kɔm wi nɪ laniki ka mi wə wi kaŋaki ŋga bi lanini. Wi nɪ laniki kə ka bəni bəbɔ bə bə laniki bənchi bə Nyɔ nɪ laniki.

8 Jisəs dza shi dzə i ŋkwuŋ beɪŋ, mbaŋ wi bəni wimbun kwu i wi cheɪŋ. **2** Yi num a mi widəkɔ wə wi nɪ gweɪŋki bəh jweɪŋ yi kumyini, nɪ dza dzə tum binyu i Jisəs nshɪŋ ka dzaka i wi a, “Bah, wə kabə kəŋki wə fə mih bāiŋki.” **3** Jisəs ka nani tsə tseɪŋ yi kɔm wi ka dzaka a, “Mih kəŋki lə, bōnih ma wə bāiŋki.” Akisəkə, jweɪŋ yi kumyini yiwə kaa i gwu yi wə, wi ka baiŋki. **4** Jisəs ka kiŋ i wi a, “Yeɪŋ, kiə wə ki fūku kə yi i mi widəkɔ. Ayakalə, tsə chūsi gwu ya i tii mfə gia, ma wə nyā kinya kə Muses nɪ dzaka a mi kaŋaki i nyā i chusi i bəni a ŋgaiŋ bənih lə i jweɪŋ yələ wə ka baiŋki.” **5** Jisəs dza nyə tsə liə i kwili wi Kafanaum wə, fwu wi bəni bə jum widəkɔ dzə yeɪŋ wi ka kwuŋki kaŋ i wi dzaka a, **6** “Bah, waiŋ wuŋ wi nɔm nəki dzu wi gweɪŋ na bəh ŋga, num wi kpi wa wimu.” **7** Jisəs dzaka i wi a, “Mih ni dzə chuku lə wi.” **8** Ayakalə, tikwili wi bəni bə jum wiwə chukuli i Jisəs a, “Bah, mih kpeɪŋniki kə i mi wə wə kɔ i dzə i wi dzu. Dzāka shəŋ a ja ma waiŋ wuŋ wi nɔm bənih. **9** Mih kə mi i ŋga bi mi widəkɔ cheɪŋ, bəh

bəni bə jum i mih cheiŋ. Mih si dzə mih dzaka i widəko a, ‘Tsə,’ wi ka tsəki a tsəni, i widəko a, ‘Dzə,’ wi ka dzəki a dzəni. Mih si dzə mih dzaka tə i mfa wuŋ a, ‘Fə lə,’ wi ka fəki ayakadəiŋ.” **10** Jobi wə Jisəs nɛ wəkə gia yə wi dzaka yakadəiŋ, dzaka wəm wi. Wi ka dzaka i bəni bə bə nɛ biəliki wi a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbeiŋ a, mih keiŋki ki yeiŋ kə mi na i Isləe ka wələ, wi jiə ŋkaiŋni wi shəm yələ i mih lə. **11** Mih fukuki i mbeiŋ a, bəni bəduli bi dzə lə i bimbu bichi i yisi i di biə wəŋ bubuki bəh i tsə buku i di biə wi tsəki liəki, bə bi dzə num i kuku i dziki bəh bətii bəmbeiŋ Ablaham bəh Ayjik bəh Yakəb i ŋkuŋ bi Nyə wə i beiŋ, **12** ayakalə, bwa bə tumi kiwə kə kibə, a bi numki num bə lə bəwili bə i biŋ bi jisi wə, i di biə bəni bi dəki bə dzi jəŋ.” **13** Si Jisəs dzaka yakadəiŋ ka dzaka i fwu wi bəni bə jum wiwə a, “Wə kwê tsə, yi nûm i wə asi wə jiə shəm ya i mih.” Waiŋ wi nəm wi fwu wi bəni bə jum wiwə ka bənih akisəkə. **14** Jisəs nɛ dza tsə liə i juŋ yi Bitə wə, ka yeiŋ nih kpə Bitə num wi nə, gwu yaka wi na bəh ŋga. **15** Jisəs kəm tseiŋ yi, jweiŋ yiwə ka bee wi, wi ka dza beiŋ tseiŋ fieŋ Jisəs dzi. **16** A dzə num i fijəbi, bəni ka dzəki bəh bəni bəduli bə bəchinda bə ŋkpeli nɛ njiŋsiki bə. Jisəs ka bwiliki biŋ'waka biwə a bəh ja shəŋ. Wi chuku tə bəni bəchi bə bə nɛ gweiŋki. **17** Yələ gia nɛ num i fə ka yi dzə kpeiŋ asi mi wi ntum wi Nyə wə Isaya nɛ kə wi dzaka lə a, “Wi dzo jwéiŋ yibukumbeiŋ, giŋ tasi bəh mijweiŋni mi bukumbeiŋ.” **18** Jobi wə Jisəs nɛ yeiŋ mbaŋ wi bəni wimbum juŋni kəmsi dzə i wi wə, wi dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Bukumbeiŋ dāŋ buku tsə i kiwuŋ ki bəkə kə yaka wə.” **19** Mi widəko wə wi nɛ laniki bənchi

bə Nyɔ ka dza dzə dzaka i Jisɔs a, “Mi wi Lanini, mih ni biəliki lə wə i na faɪŋ wə wə tsəki.” 20 Jisɔs chukuli i wi a, “Migumasha kaŋaki lə dzəŋə yibɔ, minyənɪ mə mə fuliki i beɪŋ kaŋa tə jún yibɔ, ayakalə mi wə yeli wi kɔ Waiŋmi kaŋaki kə na di wi kɔ i jiə fwu wi yeɪŋ.” 21 Mi wi mbaŋ widəko dzaka i wi a, “Bah, bēe ma mih tsə yisi lāə ba wuŋ ka mih biəliki wə.” 22 Ayakalə, Jisɔs chukuli i wi a, “Wə biəli mih, bēe ma bəni bə bɔ kpiyi ləəki bəni bəbɔ bə kpiyini.” 23 Jisɔs dza tsə liə i ŋgwuki mə, bwa bu bə mbaŋ ka bəŋ biəli tə wi feɪŋ. 24 Yi dzə num a, fuŋni kiləkəli kidəko nɪ dzə tumbuku yisi i nəŋniki kinchwə kimbun, mwi liə i ŋgwuki mə wi ka nəŋki i mini. A nɪ kɔ Jisɔs nɔ mfih nənɪ. 25 Bwa bu bə mbaŋ tsə ka yəmsiki wi dzaka a, “Bah, gāmti, bukumbeɪŋ ki kpiyiki lə.” 26 Wi ka dza yaka beɪŋ dzaka i bɔ a, “Də bəni bə kimbun kibəli. Mbeɪŋ lwaki nə a?” Si wi dzaka yakadəɪŋ ka dza beɪŋ wam kaŋyi fuŋni kiləkəli kiwə bəh kinchwə kimbun kiwə, di ka kpichumi lə məɔɔŋ. 27 Dzaka wə m bəni bəwə lə kuss. Bə yisi i dzakaki a, “Wələ kɔ winaiŋ mi lə, na fuŋni kiləkəli bəh bəko wəko i wi a?” 28 Jisɔs dza daŋ buku i kiwuŋ i kimbu ki bəni bə Gadala wə. Wi baŋsi bəh bəni bəfa bɔ num bəh bəchinda bə ŋkpeli i bɔ wə. Bəni bəwə nɪ buku i bitaa biə bə nɪ ləəki bəni yeɪŋ, bɔ nɪ chəfiki lə, mi nɪ kəkə i tsə dzəh feɪŋ. 29 Yi dzə num a bɔ nɪ yisi ka wiliki na bəh ŋga bikəyi a, “Waiŋ Nyɔ, wə nəŋki nə i buku wə a? Wə dzə fa i nya buku bəh ŋgəkə maka jəbi kpeɪŋ na?” 30 A nɪ kɔ mbaŋ wi bifi biduli bidəko dzi feɪŋ i kimbu kiwə wə bi du. 31 Bəchinda bə ŋkpeli bəwə ka tsa Jisɔs a, “Buku tsaki wə, wə ka bwili buku, wə chɪŋsi buku i mbaŋ wi bifi

biayaka wə.” 32 Jisəs ka dzaka i bə a, “Mbeinj tsê.” Bə ka buku, tsə liə i bifi biwə wə. Yi num a mbarj wi bifi biwə bichi nñ seinj shi i kánj wə, gbəyi shi i kinchwə kimbun kiwə wə ka kpiyi feinj. 33 Bəni bə bə nñ təkniiki bəh bifi biwə kwuni bəh n'yəko tsə i kwili kintənj, fuku gia yichi na bəh yə yi num bəh bəni bə bə nñ kə bəh bəchinda bə njkpeli i bə wə. 34 Yi dzə num a kwili wiwə wichi nñ buku dzə yeinj Jisəs. Si bə dzə yeinj wi, tsa a wi nyə i di bibə wə.

9 Jisəs liə i njgwuki wə, fiəni danj tsə i kwili wi wə. 2 Yi dzə num a bəni bədəko nñ dzə bəh mi widəko i wi, num wi kpi wa wimu, i kimburj wə. Jəbi wə Jisəs yeinj si bəni bəwə jiə shóm yibə i wi, wi dzaka i mi wə wi nñ kpi wa wimu a, “Nseinj wurj, kânjə shóm ya. Mih dalinya lə chu bia.” 3 Yi num a bəni bədəko bə bə nñ laniki nnyaki bənchi bə Nyə yisi i shwinjyiki a bə bə dzakayi a, “Mi wələ fəkəliki bəh Nyə.” 4 Jisəs kiə gia yə bə kwakaki, ka bikə i bə a, “Mbeinj kanjaki kinjkwaka kichu i shóm yimbeinj wə lə kəm nə a? 5 Yə yi bəniki i dzaka kə yi nainj a? I dzaka i mi wələ a mih dalinya lə chu bia, ma i dzaka a wi dzâ beinj wi nyani a? 6 Ayakalə, mih nənjki i fə a mbeinj kiə a mi wə yeli wi kə Wainjmi kanjaki lə njga fa kuku i dalinya chu.” Si wi dzaka yakadəinj ka dzaka i mi wə wi nñ kpi wa wimu a, “Dzâ beinj, dzê kimburj ka wə tsêki i wa wa.” 7 Wi dza beinj ka tsəki i wa wi. 8 Si mbarj wi bəni yeinj gia yə yinum yakadəinj ndzanj liəni i bə wə, bə ka tumyiki bikum bi Nyə wə wi nya biələ njga i mi wiwəm. 9 Si Jisəs nñ nyə feinj ka nyaniki tsəki ka yeinj mi widəko bə bənj a Matio, num mi wi kwani kinjwakti, num wi num kuku i di bi bi nəm wə. Jisəs dzaka i wi a, “Wə biəli mih.” Wi ka dza beinj ka

biəliki wi. **10** Jisəs dza tsə shinum i Matio dzu, jəbi wə wi n̄ dziki, yi dza num a bəni bədəkə bəduli bə bə n̄ kwaki biŋwakti, bəh bəni bəchu bədəkə bə ni dza tə ka shinum i dzi bə bəh Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ. **11** Jəbi wə Bəfalasi yeiŋ si bəh bə dziki yakadəiŋ ka bikə i bwa bu bə mbaŋ a, “Akə kəm nə mi wimbəiŋ wi lanini dziki bəh bəni bə bə kwaki kiŋwakti bəh bəni bəchu bədəkə a?” **12** Jisəs wəkə si bə bikəki, ka dzaka i bə a, “Bəni bə bə kə bəh gwu yiləkəli si nəŋ kə mi wi tsa. Asi nəŋ num bə bə gweŋki. **13** Mbəiŋ tsə kwaka yeiŋ a fwu wi gia yə bə nyaka si Nyə dzakaki a, ‘Mih nəŋki a bəni kwāsiki num nsheŋ i bəni wə, mih nəŋki kə a bə fəki gia i mih’, yəmaka kə a nə a? Mbəiŋ k̄iə a mih ka dza dəkə i bəŋ bəni bə bə kə chəŋ. Mih dza i bəŋ num bə bə kə bəchu.” **14** Bwa bə mbaŋ bə Jən Njulibəkə n̄ dza dza bikə i Jisəs a, “Akə kəm nə wə buku bəh Bəfalasi si bam dzaka, bwa ba bə mbaŋ bam kə a?” **15** Jisəs chukuli i bə a, “Bə kələ i laka bəni i dzini bi miŋkpaŋa wimfiŋ wə, bə kələ i tsə i gwuŋki tsəŋəkə nyum miŋkpaŋa wimfiŋ wiwə num feiŋ bəh bə a? Ayakalə, kaŋ dzəki lə yə bə bi dzo bwili nyum miŋkpaŋa wiwə i bə, ma bə bi ka bamki dzaka. **16** Mi widəkə kəkə i dzo kinchumni kimbuŋ kimfiŋ i kwəyi mbuŋ wikpu yeiŋ. Wi ka fə yakadəiŋ, ma kinchumni kimbuŋ kiwə ni ŋgwuŋyi taŋa buku i kikpu kə wə, dzəŋə yiwə ni fiəni kpali tsə si yi n̄ kə. **17** Mi kəkə tə i dzo mbih mimfiŋ i jiə i kiŋgə ki mbih mə num bə keiŋsi bəh dzu yi nyam num ki jəkə, wi ka fə yakadəiŋ, mbih mimfiŋ miwə ni biəŋ, kiŋgə ki mbih kiwə ni bumi baka mə ni tsə i kuku. Yi chəŋ kə a, bə kaŋaki i jiə mbih mimfiŋ i kiŋgə

kimfianj mə. Ayakadəinj, ma mbih miwə bəh kingəə kiwə ni numki bindzəj.” **18** Asi Jisəs nǝ keinjki wi dzaka i bə yakadəinj, yi dzə num a mi wimbum widəkə, liə dzə tum binyu i wi nshinj ka tsaki wi a, “Waij wuj wikpaɲni kpi a liə, ayakalə, dzə kəm wi bəh kaɲ ma wi fiəni chu wiwəm.” **19** Jisəs ka dza beinj bə wi ka tsəki, bwa bu bə mbaɲ biəli tə wi. **20** Yi num a miɲkpaɲa widəkə nǝ gweinjki lə bəh bikpakali i jia wə jwəfi ntsə yifa, wi dzə i Jisəs jum ka kəm jəɲ wi wimbuj. **21** Wi nǝ kəm yakadəinj, num wi nǝ kə wi dzaka i wi shəm a, “Mih ka kəm shəɲ a mbuj wi, yaka mih bənih.” **22** Si wi kəm yakadəinj, Jisəs fiəni gwu yeinj wi, dzaka i wi a, “Nih wuj, kiə wə ki lwā kə. Shəm ya yə wə jiə i mih yi fə lə wə bənih.” Akisəkə, miɲkpaɲa wiwə ka bənih. **23** Jəbi wə Jisəs nǝ tsə buku i juɲ yi mi wimbum wə, ka yeinj bəni bə bə nǝ təɲki kisəɲ ki kpi tasi bəh mbaɲ wi bəni. Bə gəkə di bəh mindəm mi kpi. **24** Jisəs dzaka i bə a, “Mbeinj dzə nyə fa, waij wiwə ka kpi dəkə, wi nəki lə.” Bəni bəwə ka suɲuki wi num suɲuni. **25** Jəbi wə bə nǝ bwili bəni bəwə i biɲ, wi ka liə tsə i dzu, kaɲa waij wiwə i tseinj yi wə, wi ka dza beinj. **26** Ntum kəm gia yiwə fiəli tali i kimbu ki tumi kiwə kichi. **27** Si Jisəs nǝ buku i feinj fibiɲ, ka nyaniki tsəki, bimfəkə bidəkə bifa, a num bənyuku ka yəkəki biəliki wi wamyi bəh ɲga dzakayi a, “Waij ɲkurj Dəbit, kwāsi nsheinj i buku wə.” **28** Jəbi wə Jisəs nǝ tsə liə i dzu, bimfəkə biwə biəli wi, wi bikə i bə a, “Mbeinj bum a mih kələ i fə gia yələ mbeinj dəki lə a?” Bə bum a, “Aaɲ Bah.” **29** Jisəs ka kəm dzəkəh yibə dzaka a, “Kəm bə shəm yə mbeinj jiə i mih wə, ma yi nūm ayakadəinj i mbeinj wə.” **30** Dzəkəh yibə baiɲ. Jisəs ka lansi kiɲ i bə a, “Kiə mbeinj ki

môm kə i fê a mi widoko kîa.” 31 Ayakalə, bə tsə ka wanjki tsəki lə gia yiwo kəm nəm wə Jisəs fə i kimbu ki tumi kiwo kichi wə. 32 Si bəni bəwə nî dza i nyəki, yi num a bəni nî dzə bəh kinchini kidoko i Jisəs chinda wi ŋkpeli num i wi wə. 33 Jisəs ka bwili chinda wi ŋkpeli wiwo i mi wiwo wə wi yisi ka dzakaki. Mbaŋ wi bəni yeiŋ yakadəiŋ dzaka wəm bə, bə ka dzakayiki a, “Bə ka num yeiŋ dəkə ŋkaiŋni wi gia ka yələ i tumi ki Islae wə.” 34 Ayakalə, Bəfalasi dzaka yibo a, “Wi bwiliki bəchinda bəh ŋkpeli bələ num bəh ŋga bi ŋkuŋ wi bəchinda bə ŋkpeli bə.” 35 Jisəs ka nyaniki i kikwili kimum kichi, bəh i kidi wə lani bəni i júŋ yi tsani kibə mə, chu fuku tə ntum wi ndzəŋni kəm ŋkuŋ bi Nyə. Wi nî nyaniki yakadəiŋ chuku tə jwéiŋ yichi bəh mijweŋni michi. 36 Jobi wə wi nî yeiŋ mbaŋ wi bəni, nsheŋ kwa wi bəh bə kəm bə nî kə i biluŋ wə, na mi widoko num kə i gamti bə, bə num aka shwáŋ yə yi kaŋaki kə mi wi təkni. 37 Wi ka dza dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Ŋkəh duki lə na bəh ŋga, ayakalə bəni bə kəhni num a twesi. 38 Ayakadəiŋ, mbeŋ tsāki a Bah wə wi kaŋaki khə wiwo chīŋsi bəni bə kəhni i wi khə.”

10 Jisəs dza bəŋŋ bwa bu bə mbaŋ jwəfi ntsə bəfa bə dzə. Wi nya ŋga i bə a bə bwiliki biŋ'waka bichu i bəni wə chu chūku jwéiŋ yichi bəh mijweŋni michi yeiŋ. 2 Kələ kə kiyeli ki bwa bə ntum bə Jisəs bə jwəfi ntsə bəfa: Wi ninshiŋ num Samən wə bə bəŋŋki tə a Bitə, bəh Andulu waiŋnih wi. Bədoko num Jəm wə wi nî kə waiŋ Sebide bəh waiŋnih wi Jən bəh 3 Filib bəh Batələmu, Təməs bəh Matio wə wi nî kwaki kiŋwakti, Jəm waiŋ Alfiyus, Tadeus bəh 4 Samən wə wi nî kə i mbaŋ wi dzələt wə bəh Judas

waiŋ Iskaliot wə wi n̄ taŋni Jisəs. **5** Jisəs n̄ faaŋ bəni bələ jwəfi ntso bəfa, dzaka i bə a, “Mbein̄ ka tsəki, kiə mbein̄ ki tsə kə i di bi bəni bə bə kəkə Bəju. Kiə mbein̄ ki tsə kə i kikwili ki bəni bə Samalia wə. **6** Mbein̄ tsə num i bwa bə Islae bə bə kə ka shwāŋ yə yi lakayi. **7** Si mbein̄ tsəki mbein̄ fukuki i bə a, ‘ŋkuŋ bi bein̄ si num a dzəh.’ **8** Mbein̄ chūkuki tə bəni bə bə gwein̄ki, fə bəni bə kpili fiəni dza i kpi wə, chūku bəni bə bə kaŋaki jwēin̄ yi kumyini, bwīli bəchinda bə ŋkpeli i bəni wə. Mih nya ŋga biələ i mbein̄ kilələ. Mbein̄ tsə gāmtiki tə bəni yein̄ kilələ. **9** Mbein̄ kabə nyə, kiə mi ki dzə kə kpə i shu i chin̄nih wə, nabə kpə wimbum, nabə wi nchin̄, nabə wə wi sein̄niki. **10** Kiə mi ki dzə kə kiba. Kiə mi ki dzə kə bəmbuŋ bəfa nabə dzuyigvu yidəkə, nabə mbəŋ. Mbein̄ kiə a mi wi nəm kaŋaki i kwatiki dzein̄ i di biə wi nəmki. **11** Mbein̄ ka tsə liə i kwili wə, yudəkə i di wə, mbein̄ n̄əŋ mi wi kpein̄ni, mbein̄ ka n̄ki a bəh wi i tsə būku i jəbi wə mbein̄ bi nyəki fein̄ wə. **12** Mbein̄ ka tsə, asi mbein̄ liəki tsəki i mi dzu, mbein̄ b̄n̄ih i juŋ yiwə a kimboin̄ni n̄m bəh mbein̄. **13** Juŋ yiwə kabə kpein̄ni, kimboin̄ni kimbein̄ bāaŋ i yein̄ dzu. Juŋ yiwə kabə kpein̄niki kə, kimboin̄ni kimbein̄ fiəni dza i mbein̄ wə. **14** Mi ka n̄əŋ i dzo mbein̄ nabə i wəkə gia yə mbein̄ dzakaki, mbein̄ bə buku yein̄ dzu nabə i kwili wiwə wə mbein̄ chūmni kwəŋə bibə i gvu yimbein̄ wə. **15** Mih fukuki ŋkəŋ i mbein̄ a, a bi numki i chəkə bi nsaka wi gəksini wə, gia bi bəniki lə i kwili wi Sədom wə bəh ki Gəməla tsə kwili wiwə. **16** Mbein̄ w̄kəli, mih faaŋki mbein̄, mbein̄ ni tsə mbein̄ numki ka shwāŋ i bəkwula kintəəŋ. Ayakadəŋ, mbein̄ bə nyani mbein̄ ka fifiki ka

júnŋ, mbeinj num tə alə mɔɔŋ aka mbumi. **17** Mbeinj bá nyani mbeinj ka tɔkni kɔm bəni. Mbeinj kɪəki a bə bi kwa nya lə mbeinj i kaŋ yi bəni bə bə sakaki bənsaka. Bə bi tweinjki mbeinj i jún yibə yi tsani wə. **18** Bə bi guku tsə bəh mbeinj i bəni bə bə sakaki bimbu bi tumi nshinj, bəh i bəhkuŋ nshinj kɔm mih, ka mbeinj dzakaki i bə bəh bəni bə bə kəkə Bəju kɔm mih. **19** Bə bi ka nya mbeinj i bə yaka, kiə mbeinj bi ma fūmsi gwu a yuwidəkə mbeinj ni tsə dzaka a nə i dzəh yi naiŋ wə, kɔm Nyɔ bi nyaki lə gia yə mbeinj bi dzaka i jəbi wiwə wə. **20** A bi numki kə mbeinj i dzakaki. A bi dzakaki Kiŋ'waka ki Ba wimbəinj i mbeinj dzəkə. **21** Mi bi dza dzo waiŋnih wi nya bə wɔɔ, ayaka tii waiŋ dzo waiŋ wi nya bə wɔɔ. Bwa bi dza bwaŋki lə gvu i bətii bəbɔ cheinj, fə bə wɔɔyi bə. **22** Bəni bəchi bi baiŋŋki lə mbeinj kɔm yeli wuŋ. Ayakalə, mi wə wi bi kaŋaki shɔm i tsə buku i kiŋgəksi wə akə wə wi bi bəiŋki. **23** Jəbi wə bəni bi ka bwaŋ gvu i mbeinj cheinj i kwili wimu wə, mbeinj yɔkə tsə i kidəkə wə. Mih fukuki ŋkəŋ i mbeinj a, mbeinj bi nyani tali kə kikwili ki Islae wə kichi maka mi wə yeli wi kə Waiŋmi dzə. **24** Waiŋ wi kiŋwakti kəkə i tsə mi wi lanini, waiŋ wi nɔm si tsə kə tə tikwili wi. **25** Yi kpeinjniki lə a waiŋ wi kiŋwakti numki aka mi wi lanini, ayaka waiŋ wi nɔm num tə ka tikwili wi. Bə kabə bɔɔŋ tii juŋ a wi kə Belsebu, ma bə ma ni bɔɔŋki bwa bə dzu i yeli wə wi gumi tsə ŋ'wi a? **26** Ayakadəinj, mbeinj ma lwā bə. Mbeinj kɪəki a gia kəkə yə bə baŋ, yi kəbi i bi baŋ i buku i biŋ. Ayaka gia yidəkə kəkə tə yə bə nyumiki a bə bi baŋki i kiə yi. **27** Gia yə mih fukuki i mbeinj nchəkə, mbeinj dzəkaki i bəni a num nshifəkə. Ayaka yə mih chumyiki dzakaki i mbeinj,

mbeiŋ lāka i kifwu ki juŋ wə. **28** Mbeiŋ ma lwâki bəni bə
 bə kə i wə a ntsaŋa ki gwu shəŋ kəbi i wə tə kiŋ'waka.
 Mbeiŋ lwâ Nyə wə wi kə i kaasi kiŋ'waka ki mi bəh ntsaŋa
 ki gwu i gbuku wimbum wə. (Geenna g1067) **29** Ntə bə si
 taŋni lə minsii mifa i finini wə a? Ayakalə, fimu kəbi i
 shi gbə i kuku maka Ba wimbeiŋ bum. **30** Yi mbeiŋ kə
 num Nyə kiə na júŋ yimbeiŋ yifwu yichi yə yi kə i mbeiŋ
 fuŋ. **31** Ayakadəiŋ, mbeiŋ ma lwâki. Mbeiŋ tsəki lə minsii
 miduli. **32** Na ndə wə wi bum mih i bəni nshiŋ a wi kiəki
 lə mih, yaka mih bi bum lə wi tə i Ba wuŋ nshiŋ wə wi kə
 i beiŋ. **33** Ayakalə, na ndə wə wi nəiŋ mih i bəni nshiŋ,
 akə wi mih bi nəiŋki tə i Ba wuŋ nshiŋ wə wi kə i beiŋ. **34**
 Kiə mbeiŋ ma kwâkaki a mih dzə num bəh kimbəiŋni i fa
 kuku. A kəkə gia yə mih dzə bəh yi. Mih dzə num bəh
 jum. **35** Mbeiŋ kiəki a mih dzə i fə a waiŋ nyukuni jwəki
 bəh tii, waiŋkpaŋni jwə tə bəh nih, kpə waiŋ jwə bəh
 nih nyuwi. **36** Bəmbaiŋni bə mi bi numki bəni i wi dzu.
37 Mi wə wi kəŋki ba wi nabə nih wi tsə mih, yaka wi
 kpeiŋniki kə i numki mi wuŋ. Mi ka kəŋki tə waiŋ wi wi
 nyukuni nabə wi kpaŋni tsə mih, yaka wi kpeiŋniki kə i
 numki tə mi wuŋ. **38** Na ndə wə wi ka baŋ i giŋ kintasi ki
 i biəliki mih, yaka wi kpeiŋniki kə i numki mi wuŋ. **39** Mi
 wə wi təkniiki bəh nəni ki, bi laksiki lə nəni kiwə. Ayakalə,
 na ndə wə wi laksi nəni ki kəm mih, wi bi kwatiki lə nəni
 kə ki bi tsə kaa kə. **40** Mi wə wi dzə mbeiŋ wi dzə num
 mih. Mi wə wi dzə mih, yaka wi dzə num mi wə wi faŋ
 mih. **41** Mi wə wi dzə mi wi ntum wi Nyə, kəm wi kiəki a,
 a faŋ Nyə wi, wi bi kwatiki lə mmakti wə Nyə maktiki
 bəni bu bə ntum yeiŋ, mi wə wi dzə mi wi chəŋ, kəm wi

kiaki a wi kɔ mi wi chəŋ, wi bi kwatiki lə mmakti wə Nyɔ maktiki bəni bə chəŋ yeiŋ. **42** Mih fukuki ŋkəŋ i mbeiŋ a, mi ka nya na bwam wi mwi midəli i mi wimu i mbaŋ wi bəni bə nchiŋ bələ wə kɔm wi kiə a wi kɔ mi wuŋ wi mbaŋ, wəmakə mi bi dza kə mmakti wi.”

11 Jɔbi wə Jisɔs nɛ kaasi i tɛfiki bwa bu bə mbaŋ bə jwɔfi ntɔ bəfa wi ka nyə fəiŋ kabə nyaniki tsəki i kikwili kə wə fəiŋ lani bəni chu fuku ntum wi ndzəŋni. **2** A nɛ kɔ i jɔbi wiwə wə, Jɔn Njɔlibɔkɔ num i juŋ yi nsəŋ mə. Wi ka bi dza wɔkɔ kɔm gia yə Klistus nɛ fəki, ka faaŋ bwa bu bə mbaŋ a bɔ tsə, **3** bɪkə i wi a, akɔ a wi wə wi nɛ kaŋaki i bi dzə a, ma buku wɔkɔliki mi widəkɔ chi chi a. **4** Bɔ tsə ka bikə, Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mbeiŋ fiəni tsə fuku i Jɔn gia yə mbeiŋ wɔkɔ bəh yə mbeiŋ yeiŋ. **5** Bimfəkə si yeiŋ lɔ di, bəŋgbɔ nyani dza nyani chəŋ, bəni bə bɔ gweiŋki bəh jweiŋ yi kumyini bənih, binchini wɔkɔ gia, bəni bə bɔ nɛ kpiyi fiəni dzayi, bə chu fuku tɛ ntum wi ndzəŋni wi Nyɔ i bəni bə kifuu. **6** Kimbɔiŋsi kimbum kɔ i mi wə wi ka məŋni dəkə mih.” **7** Bwa bə Jɔn bə mbaŋ ni dza i nyəki, Jisɔs ka yisi i dzakaki i mbaŋ wi bəni kɔm Jɔn, bikə a, “Mbeiŋ nɛ buku tsə chwa i tsə yeiŋ num nə a? Gaŋ biə fiəkə tsəki nəŋniki a? **8** Asi kəkə dəkə yakadəiŋ, mbeiŋ bə buku tsə fəiŋ kɔm nə la? Mbeiŋ ni tsəki i yeiŋ mi wə wi si tum bəmbuŋ bə bəni i gwu wə a? Mbeiŋ wɔkɔli, bəni bə bɔ tumki bəmbuŋ bə bəni i gwu wə si shi num a bəntəŋ wə. **9** Asi kəkə dəkə yakadəiŋ, mbeiŋ bə buku tsə i yeiŋ nə a? I tsə yeiŋ mi wi ntum wi Nyɔ ma? Aaŋ, mih fukuki i mbeiŋ a, akɔ mi wi tsə mi wi ntum wi Nyɔ. **10** Akɔ wi wə bə nɛ nyaka kɔm wi Nyɔ dzaka a, ‘Wɔkɔli, mih ni chiŋsi lə

mi wuŋ wi ntum ma wi tsə i wə nshiŋ wi keiŋsi dzəh ya ka wə bi dzəki.’ **11** Mih fukuki ŋkəŋ i mbeiŋ a, i kintəəŋ ki bəni bə a bwə miŋkpaŋa, mi widəko kəkə yeiŋ wə wi kəkni tsə Jən Njulibəko. Ayakalə, mi wə wi kə na wi nchiŋ i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi beiŋ wə wi kə wi kəkni tsə Jən. **12** I yisi i chəko biə Jən Njulibəko n̄ yisi nəm wi i dzə buku bidaiŋ a n̄ kə bəni jwə ŋkuŋ bi beiŋ, ayaka bəni bə ŋga ka ləkəki bəh ŋga. **13** Bəni bə ntum bə Nyə bəchi bəh bənchi bə Muses n̄ dzakaki kəm ŋkuŋ bi beiŋ i dzə buku i jəbi wi Jən Njulibəko wə. **14** Mbeiŋ kabə yeiŋ a mbeiŋ kələ i bum, mbeiŋ būm a Jən wələ kə ɛlaja wə wi n̄ kaŋaki i dzə. **15** Mi wə wi kaŋaki bintuni i wəko, wi wəko.” **16** Jisəs dza bə kaiŋyi a, “Mih kə i fəkəni ŋgəko wi liə wələ bəh finə a? Bə kə ka bwa bənchiŋ bə bə numyi i bi di bishi wə, bədəko bəəŋ bədəko bikəyi a, **17** ‘Buku təŋ səŋ mbeiŋ na biŋ a? Nya júm yi kpi mbeiŋ bum kə a?’ **18** Mih dzakaki lə kəm Jən n̄ dzə dzi kə na mu kə, mbeiŋ ka dzakaki a wi kaŋaki lə chinda wi ŋkpeli i gwu yi mə. **19** Mi wə yeŋi wi kə Waiŋmi dzə, wi dzi chu mu, mbeiŋ dzaka a bə yeŋi, si wi məyiki nnyaki dzeiŋ bəh mbih mə kwa wi, chu num nseiŋ yiləkəli bəh bəni bə bə kwaki kiŋwakti bəh bəni bəchu bədəko. Mbeiŋ k̄iə a mfi si chusi gwu num i fieŋ fiə bi nəmki.” **20** Jisəs ka dza yisi i shaŋki nəni bikwili bimbūm bidəko biə wi n̄ kəmsiki fəki nnyaki gia yi dzaka kiwəmmi yiduli feiŋ, na si wi ni fə yakadəiŋ, bəni bəwə feiŋ n̄ ka kwuni i nəni kibə wə. **21** Wi n̄ shaŋki yakadəiŋ dzakayi a, “Ŋgəkə wimbūm kə wimbəiŋ bəni bə Kəlasen, ŋgəkə wimbūm kə tə wimbəiŋ bəni bə Besayda. Mbeiŋ k̄iə a, gia yi dzaka ki wəmmi yə

mih nĩ dzə fə i kidi kimbeɪŋ wə, a nĩ kə a mih fə yi i Taya bəh Sidən, ma bə nĩ fiəni i chu bibə wə ka ləh bəmbuŋ bə kpi, fukuh kibwuŋ i gwu wə jiakəbi i kəmsi chusi a bə kwuni lə shóm yibə. **22** Mih fukuki i mbeɪŋ a, a bi numki i chəkə bi nsaka wi gəksini wə, gia bi bəniki lə i bəni bə Taya bəh bə Sidən tsə yimbeɪŋ. **23** Ayaka mbeɪŋ bəni bə Kafanaum, mbeɪŋ kwakaki a, akə mbeɪŋ bə bə bi yaksiki i beɪŋ a? Aayi! Bə bi shisi mbeɪŋ shisini i tumi ki bəni bə kpili wə. Mbeɪŋ kiə a, a nĩ kə a gia yi dzaka kiwəmnɪ yə mih nĩ fə i mbeɪŋ, a nĩ kə a yi num i Sədəm, ma kwili wiwə keɪŋki lə feɪŋ i dzə buku bidaiŋ. (Hadēs g86) **24** Mih fukuki i mbeɪŋ a, a bi numki i chəkə bi nsaka wi gəksini wə gia bi bəniki lə i bəni bə Sədəm tsə yimbeɪŋ.” **25** I jəbi wiwə wə, Jisəs dza dzaka a, “Mih nyaki kiyəŋni i wə Ba wuŋ Ɔkuŋ wi bəəli bəh nshwaiŋ kəm wə nyumi gia yələ i bəmfi bəh bəŋkiəgia, chusi yi num i bəni bə kilələ bəh i bwa bənchiŋ. **26** Yi num yakadəiŋ Ba wuŋ, kəm akə ayaka si wə nĩ kəŋki a yi numki. **27** Ba wuŋ kə num wi nya lə biəiŋ bichi i mih. Mi widəkə kəkə wə wi kiəkə Waiŋ Nyə a kəbi a Ba wi. Ayaka mi widəkə num kə wə wi kiəkə Ba wuŋ a kəbi a Waiŋ bəh bəni bə Waiŋ wi kə wi sabibwili i chusi Ba wi i bə. **28** Mbeɪŋ bəchi bə mbeɪŋ kə bəh biluŋ bi jii gaka mbeɪŋ, mbeɪŋ dzə i mih, ma mih fə mbeɪŋ waka. **29** Mbeɪŋ dzə tūŋ num kimbuŋ kəŋŋ, ma mbeɪŋ biəliki nlani wuŋ, kəm mih kə mfɪŋ mi wi mbəni, kaŋa shəm yi wakani, ka mbeɪŋ dzə kwati ŋ'waka i shóm yimbeɪŋ wə. **30** Kimbuŋ kəŋŋ kəkə i gaka mbeɪŋ i tuŋ, ayaka biluŋ biŋ jii kə.”

12 I jobi wiwɔ wə, Jisɔs bəh bwa bu bə mbaŋ nyə ka nyaniki tɔliki tsəki i kikhə kigəŋ kidəko wə, a num i chəko bimbam wə. A nɛ kɔ dzɔŋ si wɔɔ bwa bu bə mbaŋ, bɔ ka dza yisi i tɛiŋyiki kifwu kigəŋ dzi. **2** Jobi wə Bəfalasi nɛ yeiŋ, bɔ dzaka i Jisɔs a, “Tseiŋ, bwa ba bə mbaŋ fəki gia yə nchi bumki kə a mi kɔlə i fəki i chəko bimbam wə.” **3** Wi bikə i bɔ a, “Mbeiŋ ka num fa dəkə i Kiŋwakti ki Nyɔ wə si dzɔŋ nɛ wɔɔki Dɛbit bəh mbaŋ wi, wi fə a? **4** Wi nɛ liə i juŋ yi Nyɔ wə, dzi bləd wə bə nɛ baa jiə a akɔ wi Nyɔ, num nchi nɛ bumki kə a wi nabə bəni bə bɔ nɛ kɔ bəh wi kɔlə i dɛi. A nɛ kɔ a dɛi a bətii mfə gia. **5** Ma mbeiŋ ka num fa tɔ i bənchi bə Muses wə si asi num i chəko bimbam wə, bətii mfə gia bwiŋ nchi i bimbam wə, bɔ fə bənɔm bəbɔ i juŋ yi fəni yi gia wə, ayakalə nsaka kɔbi a? **6** Mih fukuki i mbeiŋ a gia yidəko kɔlə fa i liə yimbum yi tsə juŋ yi fəni gia. **7** Bə kɔ num bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a Nyɔ dzakaki a, ‘Mih nəŋki a bəni kwəsiki num nsheiŋ i bəni wə, mih nəŋki kə a bə fəki gia i mih.’ A nɛ kɔ a mbeiŋ kiəki gia yə di biələ dzakaki, ma mbeiŋ kəkə i sakaki bəni bə bɔ kɔ maka bɔ gbɔ. **8** Yi kɔ a mi wə yeli wi kɔ Waiŋmi kɔ Tikwili wi chəko bimbam.” **9** Jisɔs nɛ nyə feiŋ, tsə liə i juŋ yi tsani yibɔ mə. **10** Yi num a, mi widəko nɛ kɔlə feiŋ num tseiŋ yi kpi. Bəfalasi bədəko dza bikə i Jisɔs a, “Nchi bumki lə a bə kɔlə i chûku mi i chəko bimbam wə a?” Bɔ nɛ bikəki yakadəiŋ nəŋ num gia yə bɔ ki jiəki i wi fuŋ. **11** Jisɔs chukuli i bɔ a, “Akɔ ndə i mbeiŋ kintəŋ wə wi kabə kaŋaki shwáŋ yi yimu gbɔ i fəŋ mə i chəko bimbam wə, wi ma ni kaŋa guku bwili yi a? **12** Mi wiwɔm tsəki kə shwaŋ nalə a? Yaka kɔ a bənchi bumki lə a mi kɔlə i fə

nɔm wi ndzɔŋni i chɔkɔ bimbam wɔ.” **13** Wi ka dzaka i mi
 wɔ wi nɔ kpi wa wimu a, “Nɔni tseiŋ ya.” Mi wiwɔ nani, yi
 bɔnih ka num aka yidɔkɔ yɔ. **14** Ayakalɔ, Bɛfalasi buku tsɔ
 ka fasi si bɔ ni fɔ ka bɔ wɔɔ Jisɔs. **15** Jisɔs kɔ kɔm kimfasi
 kɔ bɔ kɔ bɔ jiɔ, ka dza nyɔ feiŋ. Bɔni bɛduli biɔli wi. Wi
 chuku bɔ bɛchi bɛ bɔ nɔ gweiŋki, **16** kiŋ a bɔ ma ni fɔ a
 bɔni kɔ ŋgaiŋ. **17** Yi num yakadɔiŋ i fɔ a yi dzɔ kpɛiŋ
 asi mi ntum wi Nyɔ Isaya nɔ dzaka a, **18** “Mbeiŋ tsɛiŋ,
 wɔlɔ kɔ waiŋ wuŋ wi nɔm wɔ mih saiŋbwili. Mih kɔŋki
 lɔ wi, ayaka shɔm yiŋ wɔkɔki lɔ ndzɔŋni bɛh wi. Mih ni
 nya lɔ Kiŋ'waka kɔŋi i wi, ma wi bi fukuki i bitumi kɔm
 dzɔh yi chɔŋ yɔ mih tɔiŋyiki bɛnsaka bɔŋ yeiŋ. **19** Wi
 bi yɔliki kɔ bɛh bɔni, nabɔ i kɔmyiki dzaka. Mi bi lansi
 wɔkɔ kɔ ja yi i dzɔh wɔ. **20** Wi bi bwiŋ kaasi kɔ mfwaŋ biɔ
 bi kɔ bi si bwiŋ. Wi bi nyumsi kɔ baiŋni biɔ bi kɔ bi si
 libli baiŋ. Yi bi num yakadɔiŋ i tsɔ buku asi wi bi fɔki
 dzɔh yi chɔŋ yɔ wi tɔiŋyiki bɛnsaka yeiŋ, dzi. **21** Ayaka
 bitumi bichi bi tseiŋki tsɔki a ninshiŋ num bɔ jiɔ mfi bibɔ
 i wi wɔ.” **22** Bɔni bɛdɔkɔ nɔ dza dzɔ bɛh mi widɔkɔ i wi
 num wi fɔkɔ wi chu num kinchini, chinda wi ŋkpɛli num
 i gwu yi wɔ. Jisɔs chuku wi, wi ka dzakaki chu yeiŋ. **23**
 Dzaka wɔm bɔni bɛ bɔ nɔ kɔ feiŋ bɛchi, bɔ ka bikɔki a, “Yi
 kɔlɔ numki a mi wɔlɔ kɔ waiŋ ŋkuŋ Dɛbit a?” **24** Ayakalɔ,
 Bɛfalasi ka wɔkɔ si bɔ bikɔki yakadɔiŋ dzaka a, “Mi wɔlɔ
 bwiliki bɛchinda bɔ ŋkpɛli num bɛh ŋga bi Bɛlsebu wɔ wi
 kɔ ŋkuŋ wi bɛchinda bɔ ŋkpɛli.” **25** Jisɔs kɔ gia yɔ bɔ
 kwakaki ka dzaka i bɔ a, “Na kinaiŋ tumi ki gaali gwu ka
 jwɔki a kiki, ki bi fiɔni chu chi. Kwili nabɔ juŋ yɔ yi gaali
 gwu ka jwɔki a yi yi, yi bi num kɔ. **26** Ayakadɔiŋ, Satan

kabə kəŋki bwiliki Satan widəko i mi wə, ma yi numki a wi gaali lo gwu yi. Yi ka numki yakadəiŋ, ma ŋkuŋ bi bi ma num. **27** A kabə num a mih bwiliki bəchinda bə ŋkpeli num bəh ŋga bi Belsebu, ma bwa bəmbəiŋ ni bwiliki num bəh bi ndə a? Gia yə bwa bəmbəiŋ fəki ni chusiki a mbəiŋ gbə lo nsaka. **28** Ayakalə, mih kabə bwiliki bəchinda bələ num bəh ŋga bi Kiŋ'waka ki Nyə, ma yi numki a ŋkuŋ bi Nyə dzə lo i mbəiŋ kintəəŋ. **29** Mbəiŋ kwakaki a mi kə i liə dəiŋ i juŋ yi mi wi ləkəli wə, i kə buku bəh biəiŋ bi, maka wi yisi kwa kaŋa mi wi ləkəli wiwə a? Jəbi wə wi kaŋa yakadəiŋ wi ka ni kə buku bəh biəiŋ bi ŋkəŋ ŋkəŋ. **30** Mbəiŋ kīə a, mi wə wi kəkə bəh mih, wəməka bwaŋki lə gvu i mih cheiŋ. Mi wə wi gamtiki kə mih i juŋniki, wi shakyiki num shakyini. **31** Ayakadəiŋ, mih fukuki i mbəiŋ a Nyə kələ i dalinya gia yichu bəh ja yichu yichi yə bəni dzakaki. Ayakalə, mi wə wi dzakaki ja yichu kəm Kiŋ'waka ki Baiŋni, Nyə kəkə i lansi dalinya wi. **32** Mi wə wi dzakaki ja yichu kəm mi wə yeli wi kə Waiŋmi, Nyə kələ i dalinya wi. Ayakalə, mi wə wi dzakaki ja yichu kəm Kiŋ'waka ki Baiŋni, Nyə kəkə bi lansi dalinya wi, na i jəbi wi liə wə nabə i wi dzəni wə. (aiōn g165) **33** Mi kabə kaŋaki kpeŋ wi ndzəŋni, wi kaŋaki i wumki mintam mi ndzəŋni. Mi kabə kaŋaki kpeŋ wichu, wi kaŋaki i wumki mintam michu. Bə si kiə kpeŋ num i mintam mə mə wumki yeiŋ wə. **34** Chwəŋbijuŋ bi fəkəh biələ. Mbəiŋ kə dəiŋ i dzakaki ndzaka wi ndzəŋni, mbəiŋ num bəni bəchu a? Mbəiŋ kīə a gia yə yi kə yi jikə i shəm yi mi wə, kə yə yi si buku i dzaka ki wə. **35** Mi kabə num wi kaŋa kiba ki biəiŋ bindzəŋni i wi mə, ma wi ni bwiliki a biəiŋ bindzəŋni yeiŋ. Aka bə

num wə wi kaŋaki kiba ki biɛiŋ bichu, wi ni bwiliki a biɛiŋ bichu yeiŋ. **36** Mih fukuki i mbeiŋ, ʒɔbi wə chɔkɔ bi nsaka wi ɡɔksini bi numki, mi kaŋaki i bi komyi dzaka ki i ja yə yi nɪ bukuki i dzaka ki wə yi kpeiŋni kə. **37** Mbeiŋ kiəki a, ʒɔbi wə bə bi sakaki mi, a bi num ja yə yi bukuki i dzaka ki wə, yə yi bi fə wi gia na kwa wi, a num tə ja yə yi bukuki i dzaka ki wə, yi bi fə wi gbɔ nsaka.” **38** Bəni bədɔkɔ bə bɔ nɪ laniki bənchi bə Nyɔ bəh Bəfalasi ka bi dzaka i Jisəs a, “Mi wi lanini, buku nəŋki a wə fə gia yə yi chusiki ŋga bia ma buku yeiŋ.” **39** Jisəs chukuli i bɔ a, “ŋɡɔkɔ wichu wə wi bee Nyɔ, ka fiəni chu aka miŋkpaŋa wi tɔkɔlini, nəŋki i yeiŋ gia yə yi chusiki ŋga biŋ! Ayakalə, mih ni chusi kə gia yidɔkɔ i ŋɡɔkɔ wələ a kɔbi a yi mi wi ntum wi Nyɔ Jɔna. **40** Asi Jɔna nɪ nɔ i bwɔkɔ yimbum shəm kaŋ yitali, kɔ a liŋ asi mi wə yeli wi kɔ Waiŋmi bi numki i kuku i kaŋ yitali wə. **41** A bi numki i ʒɔbi bi nsaka wi ɡɔksini wə, bəni bə Ninewi bi num bəh ŋɡɔkɔ wi liə wələ fə bə jiə wi i ŋɡəkə wə, kəm bɔ, bəni bə Ninewi nɪ wɔkɔ gia yə Jɔna nɪ fukuki, kwuni shəm yibɔ. Ayakalə, mbeiŋ wəkɔli, mi widɔkɔ kɔlə fa bəh gia yimbum yi tsə yi Jɔna. **42** A bi numki chɔkɔ bi nsaka wi kaasini wə, Yaa wə wi nɪ sakaki tumi ki Sheba bi numki lə tə bəh ŋɡɔkɔ wi liə wələ, fə wi liə i ŋɡəkə wə, kəm wi nɪ dza dzə i kiŋɡɔksi ki mbi wə, i wɔkɔ mfi bi ŋkuŋ Sɔlɔmɔn. Ayakalə, mbeiŋ wəkɔli, mi widɔkɔ kɔlə fa bəh gia yimbum yi tsə yi Sɔlɔmɔn. **43** ʒɔbi wə kiŋ'waka kichu si buku i mi wə ki tsə i chwa i nəŋki di biə ki ni nɔki. Ayakalə, ʒɔbi wə ki ka nəŋ mɔŋ, **44** ki ni dzaka i gwu yi a, ‘Mih ni fiəni tsə i mih dzu i di biə mih ni buku.’ ʒɔbi wə ki fiəni dzə yeiŋ juŋ yiwə keiŋ yiyəə,

num bə yaŋa keiŋsi yi ka yi baiŋki, **45** ki ka fiəni dzə bəh biŋ'waka bichu bidəko nanitaŋ bi bəkə tsə wi, bə ka liə i nəki yeiŋ. Ayaka nəni ki wəma ka mi ka fiəni bəkə tsə si ki nɪ kə i ninshiŋ. Akə ayaka si yi bi numki bəh ŋgəko wichu wələ.” **46** Asi Jisəs nɪ keiŋki wi dzaka i bəni yaka, yi num a, nih wi bəh bwa bə nih, dzə num i biŋ, bə nəŋ i dzaka bəh wi. **47** Mi widəko dzaka i Jisəs a, “Nih wa bəh bwa bə nah kə i biŋ nəŋ a mbəiŋ bə dzaka.” **48** Jisəs chukuli wi a, “Nih wuŋ kə ndə, bwa bə nih bəŋ num bənaŋ a?” **49** Si wi bikə yakadəiŋ ka səkəki bəni bu bə mbaŋ, ka dzaka a, “Nih wuŋ bəh bwa bə nih bəŋ kə bələ. **50** Mbəiŋ kɪə a na ndə wə wi fəki gia yə Ba wuŋ i beŋ kəŋki akə wi wə wi kə waiŋnih wuŋ, bəh jemi yiŋ, bəh nih wuŋ.”

13 A i chəko biwə wə, Jisəs ni dza buku i dzu, ka tsə shinum kəmsi i kinchwə kimbun kpəŋ. **2** Mbaŋ wi bəni wimbun kwu juŋni tali wi lə maaa. Wi ka dza liə shinum lə i ŋgwuki mə i bəkə, mbaŋ wiwə ka shinumyi i bəkə kpəŋ. **3** Wi yisi i fukuki gia yiduli i bə i bəndi wə. Wi dzaka a, “Mi widəko nɪ laa i tsə mu ŋgəko. **4** Asi wi nɪ muki, bədəko gbəyi i dzəh, minyəni dzə chumyi dzi. **5** Bəŋgəko bədəko gbəyi i di biə nshwaiŋ nɪ num i biana beŋ, nshwaiŋ num ndzəŋ kə feiŋ, ŋgəko wiwə kəmsi buku yaka, kəmsi nshwaiŋ nɪ chumiki kə feiŋ **6** Jəbi wə wəŋ nɪ yisi i baiŋki ka tweiŋ ŋgəko wiwə. Si gaŋ yiwə nɪ ka liə ndzəŋ dəkə i kuku, wi ka kpiyi. **7** Bəŋgəko bədəko gbəyi i bifaka wə. Bifaka biwə ka kə baŋ ŋgəko wiwə. **8** Bəŋgəko bədəko gbəyi num i nshwaiŋ yindzəŋni wə, ka buku yaka ka kə ka wum nalə. Ayaka chwəŋ bidəko kaŋa dzəkəh gbi, bidəko mbaŋbisə, bidəko mbaŋtia. **9** Mi wə wi kaŋaki

bintuni, wi wôko.” **10** Bwa bæ mbanj bæ Jisəs dza dzə bikə i wi a, “Akə kəm nə wə dzakaki i bəni bələ num i bəndi wə a?” **11** Wi chukuli i bə a, “Akə mbeinj bə Nyə kə wi fə lə a mbeinj kīə gia yə yi nyumiki i ŋkuŋ bi beinj wə. Ayakalə, wi nəki fə kə a bəni bələ kīə. **12** Mbeinj kīəki a mi wə wi kaŋaki fieŋ bæ ni kpeɪnsiki lə ma wi kaŋaki biduli. Ayakalə, mi wə wi kaŋaki kə fieŋ, bæ ni dzo bwili lə i wi na fi twəsi fiə wi kaŋaki. **13** Akə gia yə mih dzakaki i bə num i bəndi wə, kəm bə tseɪŋki lə di yeinj kə. Bə wəkəliki lə gia, kəbi i wəkə nabə i kiə yi gia. **14** Gia yə mi ntum wi Nyə Isaya n̄ dzaka, yi dzə lansi kpeɪŋ nalə bəh gia yə bəni bələ fəki. Wi n̄ kə wi dzaka a, ‘Mbeinj bi wəkəliki lə gia na bindzəŋ, ayakalə wəkə kiə kə. Mbeinj bi tseɪŋki lə di na bindzəŋ, yeinj kə. **15** Yi num yakadəinj kəm shóm yi bəni bələ kə yi də lə, bintuni bibə chini, num bə banj lə dzəkəh yibə. Bə fə yakadəinj ka bə ma yeɪŋki di bəh dzəkəh yibə, wəkə gia bəh bintuni bibə, ka shóm yibə shiliki, bə bi fiəni dzə i mih wə, ma mih chuku bə.’ **16** Ayakalə, kimboɪŋsi kimbum kə kimbeinj kəm dzəkəh yimbeinj kə yə yi yeɪŋki, bintuni bimbeinj num biə bi wəkəki. **17** Mih fukuki ŋkəŋ i mbeinj a, bəni bə ntum bə Nyə bəduli bəh bəni bə chəŋ bədəkə n̄ shiki dəki lə i yeinj gia yə mbeinj yeɪŋki, bə nəki yeinj kə. Bə n̄ dəki lə tə i wəkə gia yə mbeinj wəkəki, bə nəki wəkə kə. **18** Mbeinj wəkə la gia yə ndi wələ chusiki kəm mi wə wi n̄ muki ŋgəkə. **19** Jəbi wə mi wəkəki gia kəm ŋkuŋ bi beinj maka wi wəkə kiə, Satan mi wichu ka dzə chufi bwili gia yə bə si gbəli i wi shəm. Wələ kə ŋgəkə wə bə n̄ muki wi gbəyi i dzəh. **20** ŋgəkə wə bə n̄ muki tsəki wi gbəyi i di bi kitəh wə kə mi wə wi wəkəki gia yi

Nyɔ akisəkə dzo yi bəh kinsanli. **21** Ayakalə, gaan yiwo num maka yi liəni i gwu yi wə. Yi mɔti a twesi. Jɔbi wə ɲgəkə yisi nabə mbwan gvu i wi cheiɲ kəm gia yiwo, wi gbɔ i kimbun ki wə akisəkə. **22** ɲgəkə wə bə nɪ muki tsəki wi gbɔyi i bifaka wə, kɔ mi wə wi wəkəki gia yi Nyɔ, ayakalə kifum kəm biɛiɲ bi mbi biələ, bəh kiɲkəɲ i kaɲa mbun bi juɲni baan gia yiwo i wi shəm yi laka kilələ. (aiōn g165) **23** ɲgəkə wə bə nɪ muki tsəki wi gbɔyi i nshwaiɲ yindzəɲni wə wi bə kɔ, kɔ mi wə wi wəkəki gia yiwo, wəkə yi na bindzəɲ ka fəki asi yi nəɲki, wəma ka mi kɔ aka ɲgəkə wə wi nɪ wumki mintam bədəkə nya dzəkəh gbi, bədəkə dzəkəh mbanbisə, bədəkə mbanɲtia.” **24** Jisəs chu ti ndi widəkə i bɔ a, “Bə kɔ i fəkəli ɲkuɲ bi beɲ bəh mi wə wi nɪ tsə i mu ɲgəkə wi gəɲ wi ndzəɲni i wi khə. **25** Jɔbi wə bəni nɪ nəki, mbaiɲɲni wi dzə ka mu ɲgəkə wi mfwan wə wi bwəsiki gəɲ i ɲgəkə wi gəɲ kintəɲ ka nyə. **26** Jɔbi wə gəɲ yiwo nɪ kɔ yaka lɔ ka yisi i nyaki nchainki, ɲgəkə wi mfwan wə ka chusi tə. **27** Bəni bə nəm bə mi wiwo dzə bikə i wi a, ‘Tikwili, wə nɪ tsə mu num ɲgəkə wi gəɲ i khə, ɲgəkə wi mfwan wələ ka nyani na dəiɲ ka wi numki i yeiɲ kintəɲ a?’ **28** Wi chukuli i bɔ a, ‘A fə mbaiɲɲni wuɲ gia yiwo yakadəiɲ.’ Bəni bə nəm bəwə bikə i wi a, ‘Wə nəɲki a buku tsə bāayi a?’ **29** Tikwili wibə nəiɲ dzaka i bɔ a, ‘Aka bə num yaka jɔbi wə mbeɲ ni sanaki ma mbeɲ ni sanja tasiki bəh gəɲ yeiɲ kintəɲ. **30** Mbeɲ bēe ma bɔ bəchi kəkə i tsə buku jɔbi wi kəhni wə. Ka a ni numki i jɔbi wi kəhni wə, mih ni dzaka i bəni bə kəhni bəwə a bɔ yisi bāayi mfwan biwo bɔ jūɲni kəɲa jīə i kaka kaka wə, ka bə ni kpa, ma bə ni ka juɲni jīə gəɲ i mih gba.”’ **31** Jisəs

chu ti ndi widəko i bə a, “ŋkuŋ bi beɪŋ kə aka dzəkəh wi
 ŋgəko wi fintam fidəko, wə mi nɪ dzo mu i wi khə. **32**
 ŋgəko wələ kə dzəkəh yiwo seɪŋni na bəh ŋga tsə bəŋgəko
 bədəko bəchi. Ayakalə, jəbi wə wi buku yaka wi ni kəw,
 wi kpali tsə nteŋ wi biɛɪŋ bichi, wi fiəni chu kpɛɪŋ ka
 minyənɪ mə mə fuliki beɪŋ dzə maa júŋ yibə i cha yiwo
 wə.” **33** Jisəs chu ti bə bəh ndi widəko a, “ŋkuŋ bi beɪŋ kə
 aka dzəwŋ yə miŋkpaŋa nɪ fəkə muku i biŋkuŋɔ bimbumbum
 wə bitali, ka fweŋni ka chwali dzəwŋ yiwo fə muku miwo
 yaka.” **34** Jisəs nɪ dzaka gia yələ yichi i mbaŋ wi bəni, a
 num i bəndi wə. I yi ŋkəŋ wə wi nɪ ka dzaka dəkə gia
 yidəko i bə a kəbi i bəndi wə. **35** Wi nɪ fəki yakadəɪŋ ka
 yi dzə kpɛɪŋ asi mi wi ntum wi Nyə widəko nɪ dzaka a,
 “Mih bi wɛliki dzaka kəŋŋ a bəndi wə. Mih bi tɔyi gia yə
 yi nɪ num i nyumi wə i yisi asi bə nɪ maa mbi.” **36** Jisəs
 nyə bee mbaŋ wi bəni ka liə tsə dzu. Bwa bu bə mbaŋ
 biəli wi bikə i wi a, “Fûku baiŋsi i buku kəm gia yə ndi wi
 mfwaŋ wə i khə chusiki.” **37** Wi ka dzaka a, “Mi wə wi nɪ
 muki ŋgəko wi ndzəŋni wə, akə mi wə yeli wi kə Waiŋmi.
38 Khə wiwo kə mbi wələ. ŋgəko wi ndzəŋni wiwo num
 bwa bə bə kə bə ŋkuŋ bi Nyə. Mfwaŋ biwo num bwa bə
 mi wichu wə. **39** Ayaka mbaiŋŋni wə wi nɪ mu ŋgəko wi
 mfwaŋ wiwo akə ŋkpeli. Jəbi wi kəhni wiwo bi numki jəbi
 wə mbi wələ bi kigəksiki. Bəni bə kəhni bəwə kə bəchinda
 bə Nyə. (aiōn g165) **40** Asi bə si baayi mfwaŋ juŋni ka bə
 kpa i gbuku wə, kə yakadəɪŋ si yi bi numki i jəbi wə mbi
 wələ bi gəksiki. (aiōn g165) **41** Mi wə yeli wi kə Waiŋmi bi
 chiŋsiki lə bəchinda bu, i nyani juŋni nnya biɛɪŋ bichi biə
 bi dzəki bəh chu i bəni wə bəh bəni bəchu bəchi bə bə

fəki chu bə bi bwili bə i ŋkuŋ bi wə, **42** ayaka bə lə bəchu i gbuku wi ghəkəni wə. A num di biə bəni bi dəki dzi jəŋ. **43** Ayakadəiŋ, bəni bə bə kə chəŋ bi baiŋki aka wəŋ i ŋkuŋ bi Ba wibə wə. Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wəkə. **44** ŋkuŋ bi beŋ kə aka bəkə ki kpə kə mi nɪ tsə yeiŋ num bə nyumi i khə. Wi ka fiəni baŋ ki, ka kwəki wəkə ndzəŋni, ka tsə taŋni bieŋ bichi biə wi nɪ kaŋaki, ka tsə taŋ khə wiwə. **45** Ayaka ŋkuŋ bi beŋ chu kə aka mi wi shi widəkə wə wi nɪ nyaniki nəŋki ŋkaiŋni kitəh kidəkə ki ndzəŋki nalə. **46** Jəbi wə wi nɪ nəŋ yeiŋ widəkə wə wi kə na wi ləkəli. Wi ka tsə taŋni bieŋ bichi biə wi nɪ kaŋaki wi tsə taŋ tə wiwə. **47** ŋkuŋ bi beŋ chu kə aka gbi wə bə si tum i bəkə, ayaka ŋgəkə yi bwəkə yichi juŋni yeiŋ mə, **48** yi jikə. Bəni guku bwili wi i kpa. Shinum kuku, sabibwili bwəkə yindzəŋni jiə i káh wə, shukutəkə yichu yə. **49** Lə yibi numki ayaka i jəbi wə mbi wələ bi gəksiki. Bəchinda bə Nyə bi buku dzə i gaali bəni bəchu i bəni bə chəŋ wə, (aiōn g165) **50** ayaka bə lə bəchu i gbuku wi ghəkəni wə, a num di biə bəni bi dəki dzi jəŋ.” **51** Jisəs ka bikə i bwa bu bə mbaŋ a, “Mbeŋ wəkə kiə alə gia yələ yichi a?” Bə bum a “Aaŋ.” **52** Wi ka dzaka i bə a, “Yi kə a, mi wichi wə wi laniki bənchi bə Nyə, num bə lani lə wi kəm ŋkuŋ bi beŋ, wi kə aka tii juŋ wə wi kaŋaki kiba ki ki bieŋ, wi num i bwili bieŋ bimfiar nabə bikpu yeiŋ.” **53** Jəbi wə Jisəs nɪ kaasi i tiki bəndi bələ, wi ka dza nyə feiŋ, **54** dzə i kwili wə, tsə liə ka laniki bəni i juŋ yibə yi tsani wə. Bə ka wəkəliki nlani wi ka numki lə bəh ŋkaiŋyi, yisi i kaiŋyiki a, “Mi wələ dzo faiŋ biələ mfi bimum bəh ŋga i fəki ŋkaiŋni wi gia yələ yeiŋ na? **55** A fa kəkə a waiŋ tikwili wə wi kaŋŋki keiŋ na? Ntə nih wi

kɔ Meli a? Ntə bwa bə nih wi kɔ Jɛm bəh Yəsɛf bəh Samɔn bəh Judas a? **56** Ntə jɛmi yi yichi kɔ bəh bukumbɛiŋ fa wə a? Mi wələ nyə faiŋ bəh yələ gia yichi lə a?” **57** Si bɔ kaiŋyiki yakadəiŋ ka nəiŋ wi. Jisəs ka dzaka i bɔ a, “Bə si kɔksi lə mi wi ntum wi Nyɔ i di bichi wə, a kɔbi a i tumi ki wə, bəh i chwəŋkijun ki wə.” **58** Jisəs na chu fə gia yi kaŋyini yiduli fɛiŋ, kɔm bɔ nɪ ka jiə dəkə shəm i wi.

14 A nɪ kɔ i jɔbi wiwɔ wə, ŋkun Helɔd wə wi nɪ sakaki kimbu ki tumi ki Galili, wi wəkɔ kɔm nɔm wi Jisəs. **2** Wi dzaka i bətii di bu a, “Mi wələ kɔ Jɔn Njilibɔkɔ si wi fiəni dza i kpi wə. Akɔ gia yə yi fə wi, na ka wi kaŋaki ŋga i fəki gia yi kaŋyini yələ lə.” **3** A nɪ kɔ num Helɔd nɪ dzaka, bə kwa kaŋa Jɔn, bə fa i jun yi nsəŋ mə kɔm bə Helɔdia kpə Filib wə wi nɪ kɔ waiŋnih Helɔd, wə Helɔd nɪ dzo ka kpə wi. **4** Jɔn nɪ nəiŋki lə ka dzaka a nchi bumki kə a wi kələ i dzɔ wi ka kpə wi. **5** Helɔd ka nəŋki dzəh i wɔɔ Jɔn, ayakalə wi lwa bəni, kɔm bəni nɪ dzɔki Jɔn ka mi wi ntum wi Nyɔ. **6** Yi dza num i chəkɔ biə ŋkun Helɔd nɪ fəki dzini, i kwakaki chəkɔ biə bə nɪ bwɔ wi yeiŋ. Waiŋ Helɔdia wi kpaŋni ka liə biŋ i bəni nshiŋ, Helɔd yeiŋ yaka gwu shili wi nalə. **7** Wi kaka i waiŋkpaŋni wiwɔ, dzi ŋkaiŋ a ŋgaiŋ ni fiali lə wi bəh na finə fiə wi bikə a ŋgaiŋ nya i wi. **8** Nih waiŋkpaŋni wiwɔ ka nyini waiŋ wi a wi dzaka i wi a, wi nyâ ŋgaiŋ bəh fwu wi Jɔn Njilibɔkɔ i nsəŋa wə. **9** Wi ka dzaka, ŋkun Helɔd wəkɔ gia yiwɔ yakadəiŋ gwu kpi wi. Ayakalə, kɔm bə ŋkaiŋ biə wi nɪ dzi lə i bəni bə bini nshiŋ, wi ka dzaka a bɔ fə asi waiŋkpaŋni wiwɔ dzaka. **10** Wi ka faaŋ bəni, bɔ tsə i jun yi nsəŋ mə gbə fwu wi Jɔn, **11** dzə bəh wi i nsaŋ wə nya i waiŋkpaŋni wiwɔ, wi tsə bəh

wi nya i nih wi. **12** Bwa bə Jɔn bə mbaŋ tsə dzɔ wini wi
 Jɔn ka ləə, ka tsə fuku ntum wiwɔ i Jisəs. **13** Jɔbi wə Jisəs
 nɪ wəkɔ gia yə yi num bəh Jɔn, ka liə i ŋgwuki mə baka
 gwu tsə i di biə bəni nɪ kəkə fɛiŋ. Ayakalə, mbaŋ wi bəni
 wəkɔ, ka buku i kikwili wə nyani bəh gvu biəli wi. **14** Jɔbi
 wə Jisəs nɪ tsə buku fɛiŋ kpa, wi yeiŋ mbaŋ wi bəni lə
 maaa. Ayaka nshɛiŋ kwa wi bəh bɔ, wi ka chukuki bəni bə
 bɔ nɪ gweŋki. **15** A bə num i fiɔbi, bwa bu bə mbaŋ dza
 dzə yeiŋ wi ka dzaka i wi a, “Fa kɔ i chwa, num jɔbi tsə lɔ,
 dzāka a mbaŋ wi bəni bələ tsə i kikwili ki kɔmsini wə i tɔŋ
 dzeiŋ bibɔ.” **16** Jisəs chukuli i bɔ a, “Bɔ kaŋaki kə i nyə.
 Mbeŋ mwi nyā bɔ bəh dzeiŋ bɔ dʒi.” **17** Bɔ chukuli i wi a,
 “Buku kaŋaki a chəkɔ yi blɛd yite bəh bwókɔ yifa shəŋ.”
18 Wi dzaka i bɔ a, “Mbeŋ dzə nyā i mih.” **19** Bɔ dzə nya,
 wi ka dzaka a mbaŋ wi bəni bəwɔ numyi kuku i mfwaŋ
 wə. Wi dzɔ chəkɔ yi blɛd yə yite bəh bwókɔ yifa yə, tseiŋ
 yaka i beŋ, nya kiyɔŋni i Nyɔ, ka gbeyi chəkɔ yiwɔ ka nya
 i bwa bu bə mbaŋ, bɔ gaa i mbaŋ wiwɔ. **20** Bəni bəchi dzi
 fwuli. Bwa bə Jisəs bə mbaŋ ka juŋni biŋka biə bi nɪ besi
 bi jikə i káh wə jwɔfi ntso yifa. **21** Bəni bə bɔ nɪ dzi bieŋ
 bidzini biwɔ a nɪ kɔ bənyuku ka bəchuku bəte, na ka bə
 faaki bəkaŋa bəh bwa. **22** Jisəs ka dzaka i bwa bu bə mbaŋ
 a bɔ liə i ŋgwuki mə ma bɔ dāŋki tsəki i ninshiŋ i kiwun
 kidəkɔ kəyaka wə, a ŋgaiŋ baŋ bəni i mbaŋ wi bəni wə
 ka bɔ kweki. **23** Si wi ni baŋ ka bəni i bɔ, ka dza yaka
 i ŋkwun beŋ a wi mbɔŋ i tsa. Biŋ jii, wi keiŋ fɛiŋ a wi
 mbɔŋ. **24** Ayakalə, a nɪ kɔ i jɔbi wiwɔ wə, ŋgwuki wiwɔ
 nɪ kɔ num wi liə tsə i bəkɔ kintəŋ nanu, bəkɔ fiəli bəh
 wi, kɔm fiəkə nɪ dzəki i bɔ nshiŋ chini ŋgwuki wiwɔ. **25**

Ayaka a num asi choko woko dzaki, Jisos nyə ka dzaki i bo wə nyani dzə i mwi beinj. **26** Bwa bu bə mbanj ka yeinj wi si wi nyaniki dzaki i mwi beinj, ndzanj kwa bo. Ayaka bo ka dzakaki a, “Akə ɲkwusa.” Bo ka wiliki bəh ɲga lwa. **27** Akisəka Jisos ka dzaka i bo a, “Mbeinj kəŋa shóm yimbeinj, akə mih. Mbeinj ma lwaki.” **28** Bitə dzaka i wi a, “Bah a kabə num wə, wə dzaka ma mih tə nyani dzə i mwi beinj i dzə i wə wə.” **29** Jisos dzaka i wi a, “Dzə la.” Bitə ka buku i ɲgwuki mə ka nyaniki tsəki i mwi beinj i Jisos wə. **30** Si wi nɲ nyaniki tsəki yakadəinj, wi ka yeinj si fiəkə fəki, wi bə lwa, ka yisi i miniki i mwi mə. Si wi ni miniki shiki yakadəinj, wi ka də bwili a, “Bah gāmti mih!” **31** Akisəka Jisos ka nani tsə tseinj ka kanj wi dzaka i wi a, “O o, mbum wa seinjiki lə na bəh ɲga! Wə si məɲniki kəm nə?” **32** Bo wi ka yaka liə i ɲgwuki mə, fiəkə yiwo ka kpichumi. **33** Bwa bu bə mbanj bə bo nɲ ko i ɲgwuki mə ka nya ɲkəksi i wi dzaka a, “ɲkəŋ, wə ko Waij Nyə.” **34** Bo danj boko yə buku tsə i kimbu ki Genesalel wə. **35** Bəni bə feinj yeinj kiə wi, ka faanj ntum i bimbu biwo wə bichi, bəni ka dzaki bəh bəni bə jwéinj bəchi i Jisos, **36** bo tsa wi a wi bēe ma bo kōm shəŋ a jəŋ wi wimbuj. Ayaka bo bəchi bə bo nɲ kəmki wi, ka bəniki.

15 Bəfalasi bəh bəni bədoko bə bo nɲ laniki bənchi bə Nyə, nyə i Jelusalel dzə i Jisos ka bikə i wi a, **2** “Akə kəm nə wə bwa ba bə mbanj bəkəliki nəni ki kwili ki bətii bəbuku bə kikpu wə a? Bo si woko kə kanj i dzəh yə nchi nəŋki ka bo dzi.” **3** Jisos chukuli i bo a, “Akə kəm nə wə mbeinj bwijiki fimbeinj bənchi bə Nyə, mbeinj biəli num lə nəni kimbeinj ki kwili a? **4** Mih dzakaki yələ, kəm Nyə nɲ

kɔ wi dzaka lɔ a, 'Kɔksi ba wa bəh nih wa.' Chu dzaka tɛ a,
 'Mi ka tɔyi ba wi nabə nih wi, bə wɔ̃ tɔ̃kɔ wəmakə mi.' 5
 Ayakalə, mbeɪŋ dzaka yimbeɪŋ a, 'Mi ka dza dzaka i ba wi
 nabə nih wi a, "Fiɛŋ fiə wɔ si kɔ i kwati i mih, mih nya lɔ i
 Nyɔ,"" 6 yaka kɔ wi kɔkɔ i chu kɔksi ba wi nabə nih wi
 i dzɔ fiɛŋ fiwɔ i nya i bɔ. Akɔ alə si mbeɪŋ biəliki nɔni
 kimbeɪŋ ki kwili, fə a gia yi Nyɔ fiəni chu gia yi kilɔlɔ. 7
 Bəni bə bɔ dzakaki chi fə chi! Gia yə mi wi ntum wi Nyɔ
 Isaya nɔ dzaka kɔm mbeɪŋ kɔ na ŋkɔŋ, si wi nɔ dzakaki a,
 8 'Bəni bələ kɔksiki mih a dzu yi dzaka wə, shóm yibɔ
 num na i dzəh yi dəŋ i mih wə. 9 Ntsa wibɔ i mih kɔ a wi
 kilɔlɔ, kɔm bɔ dzɔ gia yə a kwakaki bəni lani a, akɔ bənchi
 bəŋ.'" 10 Jisɔs bi dza bɔɔŋ mbaŋ wi bəni bɔ dzə, ka dzaka i
 bɔ a, "Mbeɪŋ wɔ̃kɔli ndzɔŋ nalə. 11 Fiɛŋ fiə fi liəki i dzaka
 ki mi wə, si bəkəli kə mi. Akɔ num fiə fi bukuki bukuni i
 dzaka ki mi wə, fiko i bəkəli wi." 12 Bwa bə Jisɔs bə mbaŋ
 dza dzə dzaka i wi a, "Wɔ kiəki lə a Bəfalasi si wɔkɔ gia yə
 wɔ si dzakaki ayaka yi lɔ bɔ a?" 13 Jisɔs chukuli i bɔ a, "Na
 winaiŋ kpɛiŋ wə Ba wuŋ wə wi kɔ i beɪŋ nɔ ka yə dəkə bə
 bi baa lə wi. 14 Mbeɪŋ dāli kɔm bə bɔ, bɔ kɔ bimfəkə bi
 chusiki dzəh i bəni. Kimfəkə ka chusiki dzəh i kidəkɔ, bɔ
 bəchi ni tsə gbɔyi i fəŋ mə." 15 Bitə dzaka i Jisɔs a, "Fûku
 bâiŋsi i buku gia yə ndi wələ dzakaki." 16 Jisɔs bikə a,
 "Yaka mbeɪŋ tɛ wɔkɔki kiəki kə gia a? 17 Mbeɪŋ kiəki kə a
 biɛiŋ bichi biə bi liəki i dzaka ki mi wə bi shi i tɔɔ wi wə
 bi si fiəni buku bukuni a? 18 Ayakalə, fiɛŋ fiə fi bukuki i
 dzaka ki mi wə, fi nyəki dzəki num i wi shəm. Akɔ fiɛŋ fiə
 fi kɔ i bəkəliki mi. 19 Fi si nyə num i shəm mə, na ka mi
 kaŋaki kiŋkwaka kichu, ka wi wɔɔ mi, dzɔ kpə mi nabə

nyum mi, təkəli, chwə, been nsaka wi ntəkə nabə i bəkəli yeli wi mi. **20** Yələ kə gia yə yi kə i bəkəli mi. Ayakalə, i dzi maka bə wəkə kaŋ kəkə i bəkəli mi.” **21** Jisəs ni dza feiŋ baka gwu ka tsə i kimbu ki Taya bəh ki Sidən wə. **22** Ayakadəiŋ, yi dzə num a miŋkpaŋa widəkə i Kanan n̄ kələ feiŋ, wi nyə dzə yeiŋ Jisəs, də i wi a, “Ɔ Bah, waiŋ ŋkuŋ Dəbit, kwasi nsheiŋ i mih. Waiŋ wuŋ wi kpaŋni kə chinda wi ŋkpeli widəkə njiŋsiki wi na bəh ŋga.” **23** Ayakalə, Jisəs wəkə, nəkɪ dzaka kə gia yidəkə. Bwa bu bə mbaŋ kini dzə tsa wi dzaka a, “Dzâka a miŋkpaŋa wələ dzâ nyê. Kəm wi biəlɪki bukumbəiŋ wi də nya ŋgəkə.” **24** Jisəs chukuli a, “Bə n̄ faaŋ mih num i bəni Islae shəŋ bə bə kə ka shwāŋ yə yi nyə ka njiŋki tsəki.” **25** Ayakalə, miŋkpaŋa wiwə ka tum binyu i Jisəs nshiŋ dzaka a, “Bah, gām̄ti mih.” **26** Jisəs chukuli i wi a, “Yi ndzəŋki kə i dzə dzeiŋ bi bwa i lə i bîə.” **27** Miŋkpaŋa wiwə dzaka a, “Akə ŋkəŋ Ba wuŋ. Ayakalə, jəbi wə tikwili si dzi, bîə si bəŋyi lə biŋka biə bi si gbəyi.” **28** Jisəs ka chukuli i wi a, “Ɔ miŋkpaŋa wələ, mbum wa ləkəki lə. Ma yi num i wə asi wə kəŋki.” A feiŋ wə waiŋ wiwə bənih. **29** Jisəs bi dza nyə feiŋ ka tsəki, tsə dāŋsi i kəmsi tsə i kinchwə kimbūm ki Galili wə, ka yaka tsə i ŋkwuŋ beŋ, shinum feiŋ. **30** Mbaŋ wi bəni widuli ka juŋni dzə i wi kpəŋ lə maaa. Bədəkə n̄ dzəkɪ bəh bəni bə bə n̄ gbəkɪ nyaniki, bəh bə bə n̄ kaŋaki bəŋgəkə i gwu wə, bəh bə bə n̄ kə bimfəkə, bəh bə bə n̄ kə binchini, bəh bə jwéiŋ bədəkə bəduli. Si bə n̄ dzəkɪ bəh bə yakadəiŋ, nəsɪ i wi nshiŋ wi chuku bə. **31** Mbaŋ wiwə ka num bəh ŋkaŋyi si bə n̄ yeiŋki binchini dzaka, bəni bə bə n̄ kaŋaki bəŋgəkə i gwu wə bənih, bəŋgbə nyani nyani tə chəŋ,

bimfakə yeiŋ di. Bɔ tum bikum bi Nyɔ wi bəni bə Islae.

32 Jisɔs ka bɔɔŋ bwa bu bə mbaŋ bə dzaka i bɔ a, “Mih kwasiki lə nsheiŋ i mbaŋ wələ, kɔm bɔ num bəh mih i kaŋ yitali wə, fieŋ fiə bɔ kɔ i dzi kɔbi. Mih kəŋki kə i bee bɔ, a bɔ tsəki bəh dzɔŋ, kɔm bɔ kələ i tsə gbɔyi kɔm dzɔŋ i dzəh.” **33** Bwa bu bə mbaŋ bikə i wi a, “Buku ki dzaki faiŋ bieŋ bidzini i fa chwa biə buku kɔ i saŋ ŋkaiŋni wi mbaŋ wi bəni bələ yeiŋ a?” **34** Jisɔs bikə i bɔ a, “Mbeiŋ kaŋaki chəkɔ yi bləd yi maiŋ?” Bɔ chukuli a, “Yi kɔ nanitaŋ bəh mibwəkəni midəkɔ twesi.” **35** Jisɔs ka dzaka a mbaŋ wi bəni bəwɔ nūmyi i kuku. **36** Bɔ numyi, wi dzɔ chəkɔ yi bləd yə nanitaŋ bəh bwəkɔ yə, nya kiyɔŋni i Nyɔ, ka gbeyi nya i bwa bu bə mbaŋ, bɔ gaa i bəni bəwɔ. **37** Mi wichi dzi fwuli. Bɔ ka juŋni biŋka biə bi nɛ bəsi, bi jikə káh nanitaŋ. **38** Bəni bə bɔ nɛ dzi, a nɛ kɔ bənyuku bəchuku bənaa, na ka bə faaki bəkaŋa bəh bwa. **39** Wi ka bee mbaŋ wiwɔ bɔ kwɛ. Wi liə i ŋgwuki mə tsə i kimbu ki Magadan wə.

16 Bəfalasi bəh Bəsadusi nɛ dza dzə i Jisɔs, i mɔmsi wi, ka dzakaki a wi fə gia yə yi chusiki ŋga biə bi nyə i beiŋ. **2** Jisɔs dzaka i bɔ a, “Jɔbi wə asi num i fijɔbi bɔɔli bəkɔ, mbeiŋ ka dzakaki a, ‘Biŋ ni buku ndzɔŋ lə’, kɔm mbeiŋ si yeiŋ bɔɔli bəkɔ. **3** Ayaka jɔbi wə asi num kinchɔŋɔchɔŋɔ bɔɔli bəkɔ num bikwu baŋ, mbeiŋ ka dzakaki a, ‘Dzaŋ yi fiəkə yiləkəli ni numki lə daiŋ’, kɔm mbeiŋ si yeiŋ si bɔɔli bəkəkɔ num bikwu baŋ. Mbeiŋ kiəkɔ i tseiŋ bɔɔli i kiə si biŋ ni num, ayakalə akɔ kɔm nə la mbeiŋ kiəkɔ kə bəchəsi bə bɔ chusiki gia yə yi numki i jɔbi wi liə wə a? **4** ŋgəkɔ wichu wə wi bee Nyɔ ka fiəni chu aka miŋkpaŋa wi təkəlini, nəŋki gia yə yi chusiki ŋga biə bi nyə beiŋ.

Mih ni chusi kə gia yidəko i ngəko wələ a kəbi a yi mi wi ntum wi Nyə Jona.” Si wi dzaka yakadəiŋ ka bee bə, dza nyə. **5** Jəbi wə bwa bə mbaŋ bə Jisəs nɪ daŋ buku i kiwun kəyaka wə ka kwaka a bə si dali i dzo bləd. **6** Jisəs ka bi dza dzaka i bə a, “Mbeŋ tɔkniki chu dzo jəbi kəm bəh dzəŋ yi Bəfalasi bəh yi Bəsadusi.” **7** Bwa bu bə mbaŋ yisi i dzakaki a bə bə kəm gia yiwo, dzakayi a, “Wi dzakaki gia yi dzəŋ yələ lə kəm bukumbeŋ si ka dzo dəkə bəh bləd.” **8** Jisəs kɪə gia yə bə dzakaki kəm yi ka dzaka a, “O o bəni bə kimum ki twesi bələ! Kəm nə mbeŋ dzakaki a mbeŋ mbeŋ kəm a mbeŋ kaŋaki kə bləd a? **9** Mbeŋ keŋki ki yeŋ kə gia a? Mbeŋ yintiki kə chəko yi bləd yite yə bəni bəchuku bəte ni dzi a? Biŋka biə mbeŋ ni juŋni a ni kə káh yimaŋ a? **10** Mbeŋ chu yintiki kə tə chəko yi bləd nanitaŋ yə bəni bəchuku bənaa si dzi a? Mbeŋ si juŋni biŋka biə bi buku káh yimaŋ a? **11** A fə nə mbeŋ si ka kiə dəkə a mih si dzakaki kə kəm bləd a? Mih chu dzakaki i mbeŋ a mbeŋ dzəki jəbi kəm bə dzəŋ yi Bəfalasi bəh yi Bəsadusi.” **12** Si wi dzaka yakadəiŋ bə ka kiə a wi si dzakaki kə a bə dzo jəbi kəm dzəŋ yə bə si fuŋni i bləd wə, a wi si dzakaki kəm nlani wi Bəfalasi bəh wi Bəsadusi. **13** Jəbi wə Jisəs nɪ tsə buku i kimbu ki tumi ki Kaysalia Filibi, ka dza bikə i bwa bu bə mbaŋ a, “Bəni dzakaki a mi wə yeli wi kə Waiŋmi akə ndə a?” **14** Bə chukuli i wi a, “Bəni bədəko dzakaki a wə kə Jən Njilibəko, bədəko a Elaja, ayaka bədəko dzakaki a wə kə Jelimia yuwidəko a wə kə mi wi ntum wi Nyə widəko.” **15** Wi bikə i bə a, “Mbeŋ dzakaki yimbeŋ a mih kə ndə a?” **16** Samən Bitə chukuli a, “Wə kə Kimbwili wə Nyə nɪ kaka, wə Waiŋ Nyə,

Nyɔ wə wi kaŋaki nɔni.” 17 Jisɔs chukuli i wi a, “Samɔn waiŋ Jɔna, ndzɔŋni bimbun kɔ i wɔ, kɔm gia yɛlɛ ka fuku dɛkɛ mi wiwɔm i wɔ, a fuku Ba wuŋ wə wi kɔ beŋ i wɔ.

18 Mih fukuki i wɔ a wɔ kɔ Bitɛ, a num i biana wɛlɛ wə mih bi maaki kijunɔni kɛŋ ki bɛni bɛ bunni yeŋ. Ayaka ŋga bi kpi bi ma gaka kijunɔni kiwɔ. (Hadēs g86) 19 Mih ni nya lɛ biŋ'weli bi ŋkuŋ bi beŋ i wɔ. Gia yɛ wɔ ni kaŋa i fa kuku, yaka kɔ bɛ kaŋa lɔ i beŋ. Gia yɛ wɔ ni shwa i fa kuku, yaka kɔ bɛ shwa lɔ i beŋ.” 20 Si Jisɔs dzaka yakadɛŋ, ka lansi kiŋ i bwa bu bɛ mbaŋ a kiɛ bɔ ki mɔm kɛ i fuku yi i mi a ŋgaiŋ kɔ Kimbwili wə Nyɔ nɛ kaka.

21 I yisi i jɔbi wiwɔ wə, Jisɔs ka yisi i chusiki i bwa bu bɛ mbaŋ a ŋgaiŋ kaŋaki i tsɛ i Jelusalem. Ŋgaiŋ tsɛ yeŋ bɛŋgɛkɛ bɛduli i kaŋ yi bɛni bɛ bɔ sakaki tumi bɛh bɛtii mfɛ gia bɛmbun bɛh bɛni bɛ bɔ laniki bɛnchi bɛ Nyɔ. Bɔ ni wɔlɛ ŋgaiŋ, i buku i kaŋ yitali wə ma ŋgaiŋ bi fiɛni dza i kpi wɔ. 22 Bitɛ ka dzɔ wi, bɔ wi baka gwu. Wi ka yisi i yɛliki i wi, i gia yiwɔ wə, wi dzaka a, “Bah, Nyɔ bɛŋ dzɛh yiwɔ. Gia yɛlɛ bi mɔm kɛ i nɔm bɛh wɔ.” 23 Jisɔs fiɛni gwu dzaka i Bitɛ a, “Fiɛni mih cheŋ Satan! Wɔ yeŋki gia ka mi wiwɔm. Wɔ yeŋki kɛ si Nyɔ yeŋki.” 24 Si Jisɔs dzaka yakadɛŋ, ka dzaka i bwa bu bɛ mbaŋ a, “Mi wə wi nɛŋki i num mi wuŋ wi mbaŋ, wi kaŋaki i nɛŋ gwu yi, i gɛŋ kintasi ki i bɛliki mih. 25 Mbeŋ kiɛki a mi wə wi tɔkniki bɛh nɔni ki a wi ma laksi wi bi laksi lɛ. Ayakalɛ, mi wə wi laksi nɔni ki kɔm bɛ mih bi kwatiki lɛ nɔni. 26 Bɛ ka juŋni mbi wɛlɛ wichi, nya i mi, a wi dzi, wi num i laksi nɔni ki, ma mbee wiwɔ bi numki na nɛ? Ma a, akɔ na finɛ mi kɔ i tɛŋ fwu wi yeŋ na? 27 Mbeŋ kiɛ a mi wə

yeli wi kɔ Waiŋmi bi dzaki bəh bəchinda bu i mbum bi Ba wi wə, wi ka bi gɔm mi wichi i nɔm wə wi fə. **28** Mih fukuki ŋkɔŋ i mbeɪŋ a, bəni bədɔkɔ kɔlɔ fa bɔ kɔbi i bi musi kpi maka bɔ yeɪŋ mi wə yeli wi kɔ Waiŋmi si wi dzaki bəh ŋkuŋ bi.”

17 Asi kaŋ nɪ tsə yisɔ, Jisɔs dzɔ Bitɔ bəh Jɛm bəh Jɔn waiŋnih Jɛm bəh bɔ yaka i ŋkwuŋ wi dɛəŋ widɔkɔ beɪŋ, ka numki feɪŋ a bɔ bɔ. **2** Bɔ dzaka a bɔ tseɪŋ, yeɪŋ num kimbwɔsi ki kwuni i bɔ nshiŋ, shi bi baiŋ ŋwayi aka wɔŋ, bəmbuŋ bu fuku tɛ mwayi alɛ mwaŋmwaŋmwaŋ. **3** Yi dzɛ num a Muses bəh Elaja təkəli tumbuku i bɔ nshiŋ, ka dzakaki bɔ bəh Jisɔs. **4** Bitɔ dza təkəli dzaka i Jisɔs a, “Bah, yi si ndzɔŋki lɛ a bukumbeɪŋ numki fa. Wɔ kabɛ kɔŋ ma mih ni maa bitaŋ bitali, kidɔkɔ numki ŋka, kidɔkɔ num ki Muses, kidɔkɔ num ki Elaja.” **5** Asi wi nɪ keɪŋki wi dzaka, yi dzɛ num a bikwu bi fuku lɛ buuu nyɛ dzɛ baŋ bɔ, ja ka dzaka i bikwu biwɔ kintɛəŋ a, “Wɛlɛ kɔ Waiŋ wuŋ wi shɔm. Mih kɔ bəh kinsanli nalɛ kɔm wi. Mbeɪŋ wɔkɔki num i wi.” **6** Jɔbi wə bwa bu bə mbaŋ wɔkɔ ja yiwɔ ndzaŋ kwa bɔ, bɔ gbɔyi bəh bishi i kuku. **7** Ayakalɛ, Jisɔs tsɛ ka kɔm bɔ ka dzaka a, “Mbeɪŋ dzɛyi beɪŋ. Kiɛ mbeɪŋ ki lwɛ kɛ.” **8** Jɔbi wə bɔ nɪ dzasi dzɛkɛh yibɔ i beɪŋ na chu yeɪŋ mi widɔkɔ feɪŋ a kɔbi a Jisɔs shəŋ. **9** Si bɔ nɪ nyɛ i ŋkwuŋ wiwɔ beɪŋ ka shiki dzaki, Jisɔs kiŋ i bɔ a, “Kiɛ mbeɪŋ ki fuku kɛ gia yɛ dzɛkɛh yimbeɪŋ si yeɪŋ i mi, maka mi wə yeli wi kɔ Waiŋmi dza i kpi wə.” **10** Bwa bu bə mbaŋ bikɛ i wi a, “Akɔ kɔm nɛ wə bəni bɛ bɔ laniki bənchi dzakaki a Elaja kaŋaki i bi yisi dzɛ i Kimbwili wə Nyɔ nɪ kaka a?” **11** Jisɔs chukuli a, “Akɔ ŋkɔŋ, Elaja kaŋaki i bi yisi dzɛ i

keiŋsi gia yichi. **12** Ayakalə, mih fukuki i mbein a Elaja dza lə, ayaka bə nəki kiə kə wi, bə fə bəh wi asi bə kəŋki. Yi kə a liŋ asi mi wə yeli wi kə Waiŋmi bi yeinŋi ŋgəkə i bə kəŋ.” **13** Si wi dzaka yakadəin, bwa bu bə mbaŋ ka kiə a wi dzakaki kəm Jən Njulibəkə. **14** Jobi wə Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ shi dza i di biə mbaŋ wi bəni nŋ kə. Mi widəkə dza dza tum binyu i Jisəs nshiŋ, ka dzaka i wi a, **15** “Bah, kwāsi nshein i waiŋ wuŋ wi nyukuni wələ. Wi gweinŋi bəh jwein yi kinŋbə, wi wəkə ŋgəkə na bəh ŋga. Wi si fə wi dza gbə i fitəŋ, jəbi widəkə wi dza gbə i mwi mə. **16** Mih si dza bəh wi i bwa ba bə mbaŋ bə məmsi wəkə məŋ i chuku wi.” **17** Jisəs dzaka a, “Də! ŋgəkə wi kilələ wələ, wi ka jiə dəkə shəm i Nyə. Mih bi numki bəh mbein i tsə buku dəin na? Mih ni kaŋa shəm bəh mbein i tsə buku dəin na? Mbein dzə nyā waiŋ wiwə i mih fa.” **18** Bə dza bəh wi, Jisəs kaŋyi chinda wi ŋkpeli wə wi nŋ kə i waiŋ wiwə mə wi buku, wi ka bənih akisəkə. **19** Bwa bə Jisəs bə mbaŋ dza tsə i wi i jum wə jum wə, bikə i wi a, “Akə kəm nə wə buku si məmsi wəkə məŋ i bwili chinda wi ŋkpeli wiwə a?” **20** Wi chukuli i bə a, “Akə kəm kimbūm kimbein kə kinchiŋ. Mih fukuki ŋkəŋ i mbein a, asi kə a mbein kaŋaki kimbūm ki seiŋni aka mintam mi ntətə, ma mbein kələ i dzaka i ŋkwuŋ wələ a wi muku fa wi tsə num fi, ma wi ni muku, gia yidəkə ma ni numki yə yi kə i gaka mbein. **21** [Ayakalə, ŋkaiŋni wi chinda wi ŋkpeli wələ kəkə i buku i mi wə a kəbi a i ntsa wə bəh mbam wi dzaka.]” **22** Si Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ nŋ juŋni i Galili, wi dzaka i bə a, “Mi wə yeli wi kə Waiŋmi bə kaŋaki i nya wi i kaŋ yi bəni wə, **23** bə ni wə wi, i kaŋ yitali

wə, wi ni fiəni dza i kpi wə.” Si bə wəkə yakadəiŋ, gwu bəhyi bə nalə. **24** Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ nɪ tsə buku i Kafanaum, bəni bə bə nɪ kwaki kiŋwakti ki juŋ yi fəni yi gia dzə yeiŋ Bitə ka bikə i wi a, “Mi wimbəiŋ wi Lanini si ləo alə kpə wi kiŋwakti i juŋ yi fəni yi gia wə a?” **25** Wi bum a, “Aaŋ.” Jəbi wə Bitə nɪ kwə, Jisəs yisi jiə gia yiwə i kuku, bikə i wi a, “Samən, wə yeiŋki n'ya a nə? Bəŋkuŋ bə fa kuku si kwa biŋwakti bəh mintsuti num i bə ndə a? Bə si dzə num i bwa bəbə ma, i bəni bədzəni a?” **26** Bitə chukuli a, “Bə si dzə num i bəni bədzəni.” Jisəs dzaka i wi a, “Yaka kə a bwa bəbə kaŋaki kə i ləkki. **27** Ayakalə, i fə a buku wə ma nəŋni shóm yi bəni bələ, tsə ləo ŋgələ i kinchwə kimbūm wə, bwəkə yə wə yisi kwa, yāsi dzaka kiwə wə ni yeiŋ dzəkəh wi kpə yeiŋ wə dzə wi ma wə tsə nyā i bə i ləo kiŋwakti ki buku wə yeiŋ.”

18 A jəbi wiwə wə, bwa bə Jisəs bə mbaŋ dzə bikə i wi a, “Mi wə wi kə mi wimbūm tsə bəni bəchi i ŋkuŋ bi bəiŋ wə akə winaiŋ a?” **2** Jisəs ka bəoŋ waiŋ wi nchiŋ təm i bə kintəoŋ, **3** ka dzaka a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbəiŋ a, mbəiŋ ka baŋ i kwuni i numki ka bwa bənchiŋ bənchiŋ, yaka kə a mbəiŋ bi lansi liə kə i ŋkuŋ bi bəiŋ wə. **4** Na ndə wə wi shishi gwu yi i kuku i numki ka waiŋ winchiŋ wələ, wəma ka mi kə mi wimbūm i kintəoŋ ki ŋkuŋ bi bəiŋ wə. **5** Mi ka dzə waiŋ winchiŋ ka wələ i yeli wuŋ wə, wi dzə num mih.” **6** Yi kə a, “Na ndə wə wi fə a waiŋ wimu i mbaŋ wi bwa bəŋ bələ kintəoŋ bə jiə shəm yibə i mih fə chu, ma yi ndzoŋki a bə shu shəŋsi nəkə wimbūm i məkə ki wəma ka mi wə, bə chini shi wi i kinchwə kimbūm wə. **7** ŋgəkə wimbūm kə i bəni bə mbi wələ wə. Kəm gia yə yi

taan̄ki bəni bə fə chu bi lansi baan̄ kə i dzə, ayakalə, ɲgəkə
 wimbum i mi wə wi bi dzəkɪ bəh gia yiwo. **8** Yi kabə num
 a tseɲ ya nabə gbu wa kabə fəki a wə fə chu, wə t̄ɪɲ tseɲ
 yiwo nabə gbu wiwo wə l̄ɪtəkə. Yi ndzəɲki a wə liə i n̄oni
 kə ki bi tsə kaa kə bəh kinchumni ki tseɲ nabə kinchumni
 ki gbu, tsə a wə kan̄aki tséɲ yichi nabə gvu yichi yi num i
 dzo lə wə i gbuku wə wi bi tsə nyumi kə. (aiōnios g166) **9** Yi
 kabə num a dzəkəh wa kabə fəki a wə fə chu, wə k̄ambwili
 l̄ɪtəkə. Yi ndzəɲki a wə bi liə i n̄oni kə ki bi tsə kaa kə
 bəh dzəkəh wimu, tsə a wə kan̄aki dzəkəh yichi, yi num i
 bi lə wə i gbuku wimbum mə.” (Geenna g1067) **10** “Mbeɲ
 t̄ɪkniki, kiə mbeɲ ki tsisiki waiɲ widəkə i bwa bənchin̄
 bələ wə. Mih fukuki i mbeɲ a, i beɲ bəchinda bə Nyə bə
 bə təkni ki bəh bə, bə shi kə jəbi wichi i Ba wuɲ nshin̄
 wə wi kə i beɲ. **11** [A mi wə yeli wi kə Waiɲmi n̄i dzə i
 bwili bəni bə bə kə bə laka lə.] **12** Mbeɲ kwakaki a nə?
 A mi kabə kan̄a shwán̄ gbi, yimu laka yeɲ kintəəɲ, wi
 ma ni yisi bee yə mban̄ bwukə ntso bwukə i ɲkwuɲ wə, i
 tsə yisi nəɲ shwan̄ yimu yə yi si laka a? **13** Mih fukuki
 ɲkəɲ i mbeɲ a, wi ka ni nəɲ yeɲ yi, ma wi ni lan̄ki kəm
 shwan̄ yiwo yimu, tsə yə mban̄ bwukə ntso bwukə yi si ka
 laka dəkə. **14** Yi kə a liɲ tə si Ba wimbəɲ wə wi kə i beɲ
 kəɲki kə a mi wimu i mban̄ wi bwa bə nchin̄ bələ laka. **15**
 Waiɲnah ka fə gia yichu i wə, tsə yēɲ wi wə fūku ɲgəkə
 wiwo i wi a mbeɲ wi bəfa. Wi ka wəkə gia yə wə dzaka,
 yi numki a wə fiəni kwati lə waiɲnah. **16** A kabə num a
 wi kəɲki kə i wəkəli gia yə wə dzakaki, wə dz̄ə mi wimu
 yuwidəkə bəfa mbeɲ bə fiəni tsə i wi, ka ndzaka wiwo
 wichi ni kwati bəni bəfa yuwidəkə bətali bə bə beer̄ki

nsaka wiwɔ. **17** Wi ka tsə nəiŋ i wəkəli gia yə bə dzakaki, wɔ dzɔ tsə bəh wi i kijunni ki bəni bə bumni wə. Wi ka nəiŋ i wəkəli na i kijunni ki bəni bə bumni wə, wɔ dzɔ wi ka mi wə wi kiəki kə Nyɔ yudəkɔ na ka mi wə wi kwaki kiŋwakti. **18** Mih fukuki ŋkɔŋ i mbeiŋ a Gia yə mbeiŋ ni kaŋa i fa kuku, yaka kɔ bə kaŋa lɔ i beiŋ. Gia yə mbeiŋ ni shwa i fa kuku, yaka kɔ bə shwa lɔ i beiŋ. **19** Mih chu fukuki ŋkɔŋ i mbeiŋ a, bəni bəfa i mbeiŋ kintəŋ ka bum i gia wə fa kuku, nywa i ntsa wə, Ba wuŋ wə wi kɔ i beiŋ ni fə gia yiwɔ i bɔ. **20** Mbeiŋ kiəki a di biə bəni bəfa yudəkɔ bətali ka junni i yeli wuŋ wə, yaka mih kɔlə i bɔ kintəŋ.” **21** Bitə ka kɔmsi i Jisəs wə bikə i wi a, “Bah, akɔ kiŋkani kimaiŋ waiŋnih wuŋ kɔ i fə chu i mih a mih dālɪnyaki wi a? Yi kɔlə i tsə buku na kiŋkani nanitaŋ a?” **22** Jisəs chukuli i wi a, “Mih kəkə i dzaka i wə a, akɔ a kiŋkani nanitaŋ shəŋ. Akɔ numki mbaŋnanitaŋ kiŋkani nanitaŋ. **23** Akɔ fiɛŋ fiə bə kɔ i fəkəli ŋkuŋ bi beiŋ bəh ŋkuŋ widəkɔ wə wi nɪ nəŋki i sisi gia yi kpɔ bəh bəni bu bə nɔm kɔm kpɔ wə wi nɪ kɔ i bɔ kaŋ. **24** Asi wi nɪ yisi i tseiŋki, bə dzə bəh mi widəkɔ wi kaŋa fwa yi biba bi kpɔ bəŋchuku jwəfi. **25** Asi wi nɪ kəkə i gɔm, ŋkuŋ wiwɔ ka dzaka a, bə dzɔ wi bəh kpə wi bəh bwa bu i tasi bəh bieŋ bi bichi bə tɔŋni, bə dzə bəh kpɔ wiwɔ i gɔm fwa yi yeiŋ. **26** Si ŋkuŋ dzaka yakadəiŋ, mi wiwɔ gbɔ i wi nshiŋ kwuŋ kaŋ i wi ka dzaka a, ‘Bah, kaŋa shɔm bəh mih, mih ni gɔm lə bieŋ bichi.’ **27** Nsheiŋ fə a tikwili wiwɔ bee wi ka dali fwa yiwɔ. **28** Ayakalə, si mi wələ mwi nɪ buku ka tsəki, baŋsi bəh mi wə bəh bɔ nɔmki i ŋkuŋ, mi wiwɔ kaŋa wi bəh fwa kiba ki kpɔ kimu. Wi ka kaŋa wi i kindəŋ wə dzaka i wi a, ‘Gɔm

fwa ya.’ 29 Mi wi nɔm wiwɔ ka gbɔ tɛ i wi nshɪŋ, ka tsaki wi dzaka a, ‘Kaŋa shɔm bɛh mih, mih ni gɔm lɛ wɔ.’ 30 Ayaka wi nɛiŋma, dzɔ wi tsɛ fah i juŋ yi nsɛŋ mɛ a wi numki fɛiŋ i tsɛ buku i jɔbi wɛ wi bi gɔmki fwa yiwɔ. 31 Bɛni bɛdɔkɔ bɛ bɛh bɔ nɪ nɔmki ka yeiŋ gia yɛ yi num, yi nya bɔ bɛh ŋgɛkɛ nalɛ. Bɔ ka tsɛ fuku gia yichi yɛ yi si num i ŋkuŋ. 32 Ŋkuŋ bɔɔŋ wi wi dzɛ, wi dzaka i wi a, ‘Wɔ kɔ mi wi nɔm wɪchu. Mih si dalɪnya fwa ya yichi kɔm wɔ si kwuŋ kaŋ i mih. 33 Wɔ si kɔkɛ i bɔŋ kwasi tɛ nsheɪŋ i mi wɛ mbeɪŋ bɔ nɔmki asi mih si kwasi tɛ i wɔ a?’ 34 Ŋkuŋ bɔksi shɔm, ka nya wi a bɛ tsɛ fɛh i juŋ yi nsɛŋ mɛ bɛ chɛbsiki wi, i tsɛ bɪku jɔbi wɛ wi bi gɔmki fwa yi yichi. 35 Ayakadɛiŋ, yi kɔ a liŋ asi Ba wuŋ wɛ wi kɔ i beɪŋ bi fɛ tɛ bɛh mi wimu wimu i mbeɪŋ kɪntɛɔŋ, jɔbi wɛ mi ka dalɪnya gia yichu yɛ waiŋnih wi fɛ i wi bɛh shɔm yi yichi.”

19 Jɔbi wɛ Jisɔs nɪ kaasi ndzaka wɛlɛ, wi nyɛ i kimbu ki tumi ki Galili wɛ, ka tsɛ i ki Judea wɛ, i kiwuŋ ki Bɔkɔ yi Jɔdan wɛ. 2 Si wi tsɛ, mbaŋ wi bɛni wimbum kwu i wi cheɪŋ, wi chuku bɔ bɛchi bɛ bɔ nɪ gweɪŋki fɛiŋ. 3 Bɛfalasi dza dzɛ i wi i mɔmsi wi, ka bikɛ i wi a, “Nchi bumki lɛ a mi kɔlɛ i kɔŋŋ kpɛ wi na i yi naiŋ gia wɛ a?” 4 Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mbeɪŋ ka num fa dɛkɛ gia yɛ bɛ nyaka a, ‘I kin'yisi wɛ mi wɛ wi nɪ maa bɛni nɪ maa bɔ num minyuku bɛh miŋkpaŋa’ a? 5 Wi nɪ maa yaka ka dzaka a, ‘Akɔ kɔm yɛlɛ minyuku kaŋaki i bee ba wi bɛh nih wi i chiŋni bɛh kpɛ wi, ma bɔ bɛfa bi fiɛni num i mi wimu.’ 6 Ayakadɛiŋ, bɔ chu mɔŋ bɛni bɛfa, bɔ kɔ i mi wimu. Yaka yi kɔ a, fiɛŋ fiɛ Nyɔ kɔ wi chiŋni lɛ, kiɛ mi ki mɔm kɛ i gɛli.” 7 Bɛni bɛwɔ ka bikɛ i Jisɔs a, “Akɔ kɔm nɛ wɛ Muses

nĩ dzaka a mi kɔlə i nyâka kinwakti i nyâ i kpə wi ki chusi a ŋgaiŋ bee wi, ka wi bee wi a?” **8** Jisəs chukuli a, “A nĩ kɔ kɔm kifwu kimbein kiləkəli ki nĩ fə ka Muses bee a mi kɔlə i kɔŋŋ kpə wi. Ayakalə, a kəkə dəkə yakadəin si yi nĩ kɔ i kin'yisi wə. **9** Mih fukuki i mbein a, mi wə wi bee kpə wi ka dzo widəko, a kɔbi a minjkaŋa wiwə təkəliki lə i bin, ma yi numki a wi fə chu i nɔ bəh minjkaŋa widəko.” **10** Bwa bə Jisəs bə mbaŋ wəko yi yakadəin ka dzaka i wi a, “A kabə num si gia yiwə kɔ yaka kɔm minyuku bəh minjkaŋa, yi ndzəŋki a mi baŋ mfih yaka maka wi liə i ndzo minjkaŋa wə.” **11** Jisəs dzaka i bə a, “A kəkə dəkə mi wichi wə wi kɔ i bum gia yələ. Akə a bum a bəni bə Nyɔ kɔ wi fə a bə bum. **12** Mbein kīəki a bəni bədəko kɔlə, gwu yibə dza kə, num ayaka si bə nĩ bwə bə. Ayaka bədəko kɔ yaka num a fə bəni bəh kaŋ a bə numki yakadəin. Bədəko num fibə yaka num a fə bə gwu yibə a bə numki yakadəin kɔm ŋkuŋ bi bein. Mi wə wi kɔ i bum yələ wi bûm.” **13** Bəni dza ka dzəki bəh bwa bəbɔ i Jisəs a wi jīəki kaŋ i bə fuŋ, bəh i tsâ i bə wə, ayaka bwa bu bə mbaŋ yisi i yəliki i bəni bəwə. **14** Jisəs dzaka mfih a, “Mbein bēe ma bwa bənchiŋ dzəki i mih wə. Kīə mbein ki chī kə bə, kɔm ŋkuŋ bi bein kɔ num i bəni ka bələ.” **15** Si wi dzaka yakadəin, ka jiə kaŋ yi i bə wə ka dza nyə. **16** Yi num a, mi widəko nĩ dza dzə i Jisəs, ka bikə i wi a, “Mi wi Lanini, gia yindzəŋni yə mih kaŋaki i fə ka mih kaŋa nɔni kə ki bi tsə kaa kə kɔ na nə a?” (aiōnios g166) **17** Jisəs ka bikə i wi a, “Wə bikəki num i mih gia yə yi ndzəŋki kɔm nə? Mi wi ndzəŋni kɔ shəŋ a wimu. Wə kabə nəŋ i liə i nɔni kə ki bi tsə kaa kə, wə ka jīəki bənchi bə Nyɔ.” **18** Mi wiwə bikə i Jisəs a,

“Bənchi bə Nyɔ kɔ bənainj a?” Jisəs ka chukuli a, “Kiə wɔ ki wɔ̄ kə mi, kiə wɔ ki nɔ̄ kə bəh kpə mi, kiə wɔ ki chwɔ̄ kə, kiə wɔ ki bēnj kə nsaka wi ntəkə, **19** Wɔ kɔ̄ksiki ba wa bəh nih wa, bəh a, wɔ kɔ̄ŋki mi wə wi kɔ kɔ̄msi i wɔ kpəŋ asi wɔ kəŋki gwu ya.” **20** Sumi yiwɔ ka dzaka i wi a, “Bənchi bələ bəchi kɔ num mih ni jiəkɔ lə. A chu baan finə a?” **21** Jisəs chukuli i wi a, “Wɔ kabə nəŋki i num mi wə wi ndzəŋki wi bwili fwu, wɔ tɔ̄ŋni biɛnj biə wɔ kəŋaki, wɔ gɔ̄a kpɔ wiwɔ i bə kifuu, wɔ bi ka kwati kiba num i beinj. Wɔ ka fə yakadəinj wɔ dzə̄ ka biəliki mih.” **22** Sumi yiwɔ wɔkɔ yakadəinj, ka dza ka tsəkɔ num a nsheinj nsheinj, kɔm wi nɔ̄ kəŋaki lə mbum nalə. **23** Jisəs ka dzaka i bwa bu bə mbanj a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbeinj a yi bi ləkə lə i mi wimbum i liə i ŋkuŋ bi beinj wə. **24** Mih chu fukuki i mbeinj a, yi bəniki alə i kikum i liə i dzəŋə yi nsala wə tsə si mi wimbum kɔ i liə i ŋkuŋ bi Nyɔ wə.” **25** Bwa bə Jisəs bə mbanj wɔkɔ yi yakadəinj, ndzaka wiwɔ fumsi bɔ nalə. Bɔ bikə i wi a, “Yi kabə num yakadəinj, ma ndə bi lansi bəinj a?” **26** Jisəs tseinj bɔ lə, ka dzaka i bɔ a, “I mi wiwɔm, yələ ləkəki alə. Ayakalə, i Nyɔ gia yidɔkɔ kəkə yə yi ləkəki i wi.” **27** Bitə dzaka i wi a, “Tseinj, buku bee biɛnj bichi ka biəliki wə. Buku bi kwatiki nə?” **28** Jisəs dzaka i bɔ a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbeinj a jɔbi wə mi wə yeli wi kɔ Wainjmi bi numki i kinjbəkɔ kimbun wə i tumi kimfianj wə, mbeinj bələ mbeinj si biəli mih, bi num lə tə i binjbəkɔ wə jwɔfi ntɔ̄ bəfa i sakaki chwəŋbijun bi Isləe biə jwɔfi ntɔ̄ bəfa. **29** Mi wichi wə wi bee jun yi, nabə bwa bə nih wi, nabə jémi yi, nabə ba wi, bəh nih wi, nabə bwa bu, nabə kikhə ki, a wi bee kɔm mih, bi kwati lə bəni bəh biɛnj kinjkani

gbi tsə si wi n̄ kanaki. Wi bi kwati tə n̄ni kə ki bi tsə kaa kə. (aiōnios g166) 30 Ayakalə, bəni bəduli bə bə kə i ninshiŋ i liə bi numki num i jum wə, bəduli bə bə kə i jum wə i liə bi numki num i ninshiŋ.”

20 Jisəs chu dzaka a, “ŋkuŋ bi beŋ kə aka tikwili widəkə wi n̄ buku dza kinchəŋəchəŋə tsə i dzo bəni bə n̄m i jiə i wi khə. 2 Si wi n̄ tsə yeŋ bə, ayaka bəh bə ka keŋsi a wi ni gəm bə nchuku nchuku i chəkə wə. Wi ka faaŋ bə, bə tsə ka n̄mki i wi khə. 3 Ayaka jəbi dzə num ka mbiəŋə bwukə, wi buku tsə yeŋ bəni bədəkə bə numyi i beŋ i shibeŋ a kilələ. 4 Wi dzaka i bə a, ‘Mbeŋ tsə tə mbeŋ n̄mki i mih khə, mih ni gəm mbeŋ bəh fiə fi kpeŋniki.’ Ayakadəŋ, bə ka tsə. 5 Wi chu buku tsə ka nshichuŋ, ka chu buku ka mbiəŋə mitali dzo a bəni bə n̄m. 6 Ayaka a num ka mbiəŋə mite wə i fijəbi, wi chu buku tsə yeŋ bəni bədəkə bə numyi. Wi bikə i bə a, ‘Akə kəm nə mbeŋ numyi fa beŋ chəkə bichili a kilələ lə a?’ 7 Bə chukuli a, ‘Akə kəm mi ka dzo dəkə buku i n̄m wə.’ Wi ka dzaka i bə a, ‘Mbeŋ bəŋ tsə n̄mki la i mih khə.’ 8 A dzə num i fijəbi, tii khə wiwə ka dzə dzaka i fwu wi bəni bu bə n̄m a, wi bəŋ bəni bə n̄m wi gəm bə, wi yisi bəh bəni bə bə si dzə i jum wə, i tsə k̄asi bəh bə bə si dzə i ninshiŋ. 9 Wi ka yisi i gəmki. Bəni bə bə n̄ dzo i n̄m wə i mbiəŋə mite wə wi gəm bə nchuku nchuku. 10 Ayaka bəni bə bə n̄ yisi dzo i n̄m wə n̄ dzo ka kwakaki a bə ni gəm lə bə tsə bədəkə bə. Ayakalə, bə gəm bə tə a nchuku nchuku. 11 Bə dzo ŋgəm wibə yisi i shwiŋyiki tikwili wiwə, 12 dzaka a, ‘Bəni bələ wə si dzə i jum wə bə n̄m shəŋ a mbiəŋə wimu wə, wə gəm buku bə a liŋ, num

buku si shi fa, ka muki nɔm i chɔkɔ bichili wɛ wɔŋ tweiŋ buku.’ **13** Tii khɛ wiwɔ chukuli i widɔkɔ i bɔ kintɔŋ a, ‘Nseiŋ wur, mih ka fɛ dɔkɔ gia yichu yidɔkɔ i wɔ. Buku wɔ si ka keiŋsi a wɔ ni fɛ nɔm wɛlɛ i nchuku wimu a? **14** Dzɔ ŋgɔm wa, wɔ nyɛ. A kɔŋ mih i gɔm bɛni bɛlɛ bɔ dzɛ i jum wɛ a liŋ asi mih gɔm mbeiŋ. **15** Mih karjaki kɛ ŋga i fɛ gia yɛ mih kɔŋki bɛh fieŋ fiɛ akɔ mfiŋ a? Ma kindɔŋ finiki wɔ kɔm mih banyiki kɛ karj i bɛni a?’” **16** Si Jisɔs dzaka yakadɛiŋ, ka gɔksi a, “Akɔ asi bɛni bɛ bɔ kɔ i jum wɛ i liɛ bi numki bɛ ninshiŋ, bɛ ninshiŋ num bɛ jum wɛ.” **17** Asi Jisɔs nɛ yakaki tsɛki i Jelusalem, bɛh bwa bu bɛ mbaŋ bɛ jwɔfi ntsɔ bɛfa num i dzɛh, wi baka gwu bɛh bɔ, ka dzaka i bɔ a, **18** “Mbeiŋ wɔkɔli, bukumbɛiŋ yakaki tsɛki i Jelusalem, bɛ num i tsɛ nya mi wɛ yɛli wi kɔ Waiŋmi i karj yi bɛtii mfɛ gia bɛmbum bɛh bɛni bɛ bɔ laniki bɛnchi bɛ Nyɔ, ka bɔ saka wi, bɔ tɛiŋ nsaka a bɛ wɔɔ wi, **19** bɛ ni nya wi i karj yi bɛni bɛ bɔ kɔkɔ Bɔju, bɛ suru wi, bɛ tweiŋ wi bɛh ŋgaŋa, ka bɛ baŋŋ wi i kintasi wɛ, a ni num i karj yitali wɛ Nyɔ fiɛni dzasi wi i kpi wɛ.” **20** Ayaka nih bwa bɛ Sebide dza dzɛ yeiŋ Jisɔs bɛh bwa bu, tum binyu i wi nshiŋ i nywa fieŋ fidɔkɔ i wi. **21** Jisɔs bikɛ i wi a, “Wɔ nɛŋki nɛ?” Wi chukuli i wi a, “Kɔka a, a bi numki i jobi wɛ wɔ bi sakaki ŋkuŋ bia, ma bwa bɛŋ bɛlɛ bɛfa bi nɔm kɔmsi i wɔ kpɛŋ, widɔkɔ i tseiŋ ya yilɛkɔli wɛ, widɔkɔ i yi kimiɛkɛ wɛ.” **22** Jisɔs chukuli i bwa bɛwɔ a, “Mbeiŋ kiɛki kɛ gia yɛ mbeiŋ bikɛki. Mbeiŋ kɔlɛ i bi mu bwam wi ŋgɛkɛ wɛ mih bi mu a?” Bɔ chukuli a, “Buku kɔlɛ i bi mu.” **23** Wi dzaka i bɔ a, “Ŋkɔŋ mbeiŋ bi mu lɛ bwam wur. Ayakalɛ, i shinum i tseiŋ yiŋ yilɛkɔli nabɛ i yi

kimiækə wə a kəkə mih i nya i mbeinj. Di biələ kə num i bəni bə Ba wuŋ kə num wi keinj si jiə lə i bə.” **24** Jəbi wə kiŋka ki bwa bə mbaŋ bə Jisəs bə jwəfi n̄i wəkə kəm gia yiwo, shóm bəkə bə kəm bwa bəfa bəwə. **25** Ayakalə, Jisəs bəwə bə bəchi, ka dzaka i bə a, “Ntə mbeinj kiəki lə a bəni bə sakani bə bə kəkə Bəju si yaka num i bəni bəbə beinj, bəni bəbə bəmbum chusi ŋga bibə num i bə beinj a? **26** Yəmakə kaŋaki kə i numki yakadəinj i mbeinj kintəəŋ. Mi wə wi nəŋki i num mi wimbun i mbeinj kintəəŋ wi kaŋaki i num wə wi nəmki num nəmni i mbeinj. **27** Mi wə wi nəŋki i num mi wi ninshiŋ i mbeinj kintəəŋ, wi kaŋaki i numki mfa i mbeinj. **28** Yi kə a liŋ asi mi wə yeli wi kə Waiŋmi n̄i ka dzə dəkə a bə n̄mki i wi. Wi n̄i dzə i nəmki i bəni, i nya nəni ki ka n'yeliŋ i yeliŋ bəni bəduli i kpi wə.” **29** Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ ni bukuki i Jeliku, mbaŋ wi bəni ka kwu i wi cheinj. **30** Yi num a, bimfəkə bidəkə bifa a num bənyuku, bə bə n̄i shiki numki a dzəh kpəŋ, jəbi wə bə n̄i wəkə a Jisəs si tsə wə, bə ka wamyiki dzakayi a, “Bah, Waiŋ ŋkuŋ Debit, kwāsi nsheinj i buku wə.” **31** Mbaŋ wi bəni ka kaŋyi bə, dzaka a bə bāŋ. Ayakalə, bə chu wam tsə a ninshiŋ, “Bah, Waiŋ ŋkuŋ Debit kwāsi nsheinj i buku wə.” **32** Jisəs ka num, bəwə bə, bə dzə, wi bikə a, “Mbeinj nəŋki a mih fə nə i mbeinj?” **33** Bə chukuli a, “Bah, fə ma dzəkəh yibuku weli.” **34** Ayaka nsheinj kwa Jisəs, wi kəm dzəkəh yibə. Akisəkə bə ka yeinjki di, nyə ka biəliki Jisəs.

21 Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ n̄i kəmsiki tsəki i Jelusalem, bə tsə buku i kwili wi Betfajə wə i ŋkwuŋ wi Keinj yi Ōlif wə, wi ka faaŋ bwa bu bə mbaŋ bədəkə bəfa, **2** dzaka i bə a, “Mbeinj tsə i kwili wi ninshiŋ wəyaka wə. Jəbi wə

mbeiŋ tsə, mbeiŋ ni yeiŋ nih njakas num bæ shu bæh waiŋ
 wi, num wi num kɔmsi i yi kpeiŋ, ma mbeiŋ shwâli dzê
 bæh yi i mih. **3** Mi widəko ka bikə a mbeiŋ shwaki yi
 kɔm nə, mbeiŋ chukuli a Bah kaŋaki læ nɔm bæh yi, wi
 ni bee yi akisəkə mbeiŋ dzo dzə bæh yi.” **4** Gia yələ nɪ
 num i fə a yi dzê kpêiŋ asi mi wi ntum wi Nyɔ widəko nɪ
 fukuki, dzaka a, **5** “Mi dzâka i kwili wi Sayɔŋ a, ‘Mbeiŋ
 tseiŋ, ŋkuŋ wimbəiŋ si wi dzəki i mbeiŋ. Wi kɔ wi shishi
 gwu yi i kuku, yaka i njakas wə, a num waiŋ njakas, yi
 keiŋ yinchiŋ.’” **6** Bwa bæ Jisəs bæ mbaŋ ka tsə fə asi wi
 si dzaka. **7** Bɔ dzo dzə bæh njakas wiwɔ tasi bæh waiŋ,
 jiə bəmbuŋ bəbɔ i yi beŋ, Jisəs yaka num i yidəko beŋ
 ka tsəki. **8** Mbaŋ wi bəni bəduli ka təkəki tsəki bəmbuŋ
 bəbɔ i dzəh, bədəko fakayi cha yi keiŋ təkə. **9** Mbaŋ wə
 wi nɪ tsəki i Jisəs nshiŋ bæh bə bɔ nɪ biəliki wi i jum wə
 wili a, “Lilili, kiŋkəksi kɔ i waiŋ ŋkuŋ Dəbit wə ɔɔ! Ma
 kimboŋsi ki Nyɔ dzə i mi wə wi dzəki i yeli wi Bah wə
 ɔɔ! Lilili, kiŋkəksi kɔ i Nyɔ wi beŋ wə ɔɔ!” **10** Jisəs tsə
 buku i Jelusalem, kwili wiwɔ wichi nəŋni. Ayaka bəni ka
 kaiŋyiki, bikəyi a, “Wələ kɔ ndə a?” **11** Mbaŋ wə chukuli
 a, “Akə mi wi ntum wi Nyɔ wə Jisəs wə wi nyə i kwili wi
 Nasali wə i Galili.” **12** Jisəs nɪ tsə liə i təkə wi juŋ yi fəni yi
 gia yi Nyɔ mə, kəŋŋ bəni bæchi bə bɔ nɪ taŋniki bæh bə bɔ
 nɪ taŋki bieŋ, beŋsi bibaŋ biə bəni nɪ kwuniki kpɔ yeŋ,
 bæh biŋgbəko bi bəni bə bɔ nɪ taŋniki bibumi. **13** Wi nɪ
 kəŋŋki yaka dzaka i bɔ a, “Yi kɔ bæ nyaka i kiŋwakti wə, a
 Nyɔ dzakaki a, ‘Bə bi bəŋki juŋ yiŋ a juŋ yi tsani.’ Mbeiŋ
 ka fiəni yi a yi chu taa wi bəji.” **14** Jisəs num i juŋ yi fəni
 yi gia mə, bimfəkə bæh bəŋgbɔ nyani ni dzəki i wi, wi

chuku bə. **15** Ayakalə, bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə
bə n̄ laniki bənchi bə Nyə ka yeiŋ gia yi kaŋyini yə wi n̄
fəki, bəh si bwa bənchiŋ bənchiŋ wiliki i juŋ yi fəni yi gia
mə, dzakayi a, “Lilili, kiŋkəksi kə i waiŋ ŋkuŋ Dəbit wə
ᵛᵛᵛ,” bə ka bəksi lə tᵛᵛ. **16** Bə ka bikə i Jisəs a, “Wə wəkəki
alə gia yə bwa bələ dzakaki a?” Wi chukuli i bə a, “Aaŋ,
mih wəkəki lə. Yi kə a mbeiŋ ka num fa dəkə gia yə bə n̄
nyaka a, ‘Nyə kə wi fə kiŋkəksi kindzəŋni kə ki kə ki tsə
bwili fwu a ki bukuki i dzaka ki bwa bənchiŋ bənchiŋ
wə, bəh i dzaka ki bwa bə bə keiŋki bə mah mbeiŋŋ a?’”
17 Jisəs ka dza nyə bee bə feiŋ ka buku nyə i kwili wiwə
kintəŋ, ka tsə i di bi Betani wə, nə feiŋ. **18** A dzə num
kinchwəŋəŋchwəŋə, asi Jisəs n̄ fiəniki tsəki i kwili wi
Jelusalem wə, dzəŋ wᵛᵛ wi. **19** Wi yeiŋ kpeiŋ widəko wi
num kəmsi i dzəh, num bə si dzi lə mintam miwə, wi ka
tsə feiŋ, nəki yeiŋ kə fieŋ fidəko i yeiŋ beiŋ, wi yeiŋ a
num a bidzeni i yeiŋ wə shəŋ. Ayaka wi ka liŋŋ kpeiŋ
wiwə dzaka a, “Kiə mintam bi ma chu lansi w̄m i wə
wə!” Akisəkə, kpeiŋ wiwə ka kpiyi. **(aiōn g165)** **20** Jəbi wə
bwa bə mbaŋ bə Jisəs yeiŋ yakadəiŋ, dzaka wəm bə. Ayaka
bə ka dzakayi a, “Kpeiŋ wiwə nyani dəiŋ ka wi kpiyi lə
akisəkə lə a?” **21** Jisəs chukuli i bə a, “Mih fukuki ŋkəŋ i
mbeiŋ a, mbeiŋ ka jiə shəm i Nyə wə, mbeiŋ məŋni kə,
mbeiŋ ma ni fə shəŋ a gia yə mih fə i kpeiŋ wələ. Ayaka
mbeiŋ ka kəŋ i dzaka i ŋkwuŋ wələ a, ‘M̄ku gwu ya fa ma
wə tsə gb̄ i kinchwə kimbūm wə,’ ma yi ni num ayaka.
22 Ayaka kəŋ a numki na finaiŋ fieŋ fiə mbeiŋ nywaki i
ntsa wə, ma mbeiŋ ni kwati i jəbi wə mbeiŋ jiə shəm i
Nyə wə.” **23** Jisəs chu fiəni tsə liə i juŋ yi fəni yi gia wə,

bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə sakaki tumi ki Bəju dzə yeiŋ si wi laniki bəni, ka bikə i wi a, “Wə dzə faiŋ ŋga na ka wə fəki gia yələ a? A nya ndə ŋga biwə i wə a?” **24** Jisəs chukuli i bə a, “Mih tə ki bikəki lə kimbikə i mbeiŋ. Mbeiŋ ka chukuli mih, mih ka ni fuku i mbeiŋ mi wə wi nya ŋga a mih fəki gia yələ. **25** Jən n̄ juliki bəni i bəkə num ŋga biwə nyə faiŋ? Bi n̄ nyə i beiŋ, ma n̄ nya mi wiwəm a?” Si wi bikə yaka, bə ka yisi i dzakayiki a bə bə a, “Bukumbeiŋ ka chukuli a bi n̄ nyə i beiŋ, wi ni bikə i bukumbeiŋ a aka fə nə ka bukumbeiŋ ma bum i Jən a? **26** Ayakalə, bukumbeiŋ kəkə i chukuli a, ‘A n̄ nya mi wiwəm,’ kəm bukumbeiŋ lwaki mbaŋ wi bəni, kəm bə bəchi n̄ kə num bə bum a Jən kə mi wi ntum wi Nyə.” **27** Ayakadəiŋ, bə ka chukuli i Jisəs a, “Buku kiəki kə.” Jisəs ka dzaka i bə a, “Yaka mih tə ki fukuki kə i mbeiŋ mi wə wi nya ŋga biwə i mih ka mih fəki gia yələ.” **28** Jisəs tsə a ninshiŋ bikə a, “Mbeiŋ kwakaki a nə kəm yələ? Mi widəkə n̄ kaŋaki lə bwa bənyuku bəfa. Wi nyə tsə i waiŋ wi ninshiŋ wə, dzaka i wi a, ‘Waiŋ wuŋ, lâ tsê shî nômki i khə daiŋ.’ **29** Wi chukuli a, ‘Mih laki kə.’ Ayakalə, wi baŋ ka fiəni kwuni shəm yi ka la tsə i feiŋ khə. **30** Mi wiwə tsə i wi kəmsini wə ka dzaka tə a gia yə wi si dzaka i wi i ninshiŋ wə. Wi chukuli i wi a, ‘Mih ki laki lə ba wuŋ.’ Ayakalə, wi nəki la kə. **31** I kintəŋ ki bwa bələ bəfa wə, akə winaiŋ wi n̄ fə gia yə ba wi n̄ nəŋki a?” Bə chukuli a, “Akə wi ninshiŋ wə.” Jisəs ka dzaka i bə a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbeiŋ a, bəni bə kwani kiŋwakti bəh bəkəŋa bə təkəlini si liə tsə lə i ŋkuŋ bi Nyə wə i mbeiŋ. **32** Mih dzakaki lə kəm Jən Njulibəkə n̄ kə wi dzə chusi

dzəhh yi chəŋ i mbeɪŋ, mbeɪŋ nəki bum kə wi, ayakalə bəni bə kwani kiŋwakti bəh bəkaŋa bə təkəlini bum wi. Ayaka i jəbi wə mbeɪŋ nɪ yeɪŋ na si bə bum yaka, nəki kwuni kə shóm yimbəɪŋ i bum tə i wi.” **33** Jisəs chu dzaka a, “Mbeɪŋ chu wəkə ndi widəkə. Mi widəkə nɪ nəm khə wi mintam wə bə kɛɪŋsiki mbi yeɪŋ, ka ta fiəli mbaiŋ, chum kishwa kə bə ni dəŋki mintam mbi buku yeɪŋ, ka maa kibaŋ ki mi wə wi ni chəniki khə wiwə, ka jiə bəni i yeɪŋ khə, ka nyə tsə i tumi kidəkə wə. **34** Jəbi wə bə si kəh mintam miwə dzə kpeɪŋ, wi fāaŋ bəni bu bə nəm i bəni bə wi nɪ jiə i yeɪŋ khə, a bə tsə dzə mmu mintam. **35** Ayaka bə tsə, bəni bə wi nɪ jiə i yeɪŋ khə kwa bə, tweɪŋ widəkə, wə widəkə, tumyi widəkə bəh kitəh. **36** Wi chu faaŋ bəni bə nəm bədəkə bə du tsə bə ninshiŋ bə, bəni bəwə chu fə a liŋ asi bə si fə bəh bə ninshiŋ bə. **37** Si yəmaka nɪ tsə wi faaŋ num waiŋ wi, kwaka a bə ni tsə kəksi lə waiŋ wi ŋgaiŋ wələ. **38** Ayakalə, wi tsə, bəni bə nəm bəwə ka yeɪŋ wi, dzaka a bə bə a, ‘Wələ kə ndzi kwili wi khə wələ. Mbeɪŋ dzə ma bukumbəɪŋ wə wi ka bə dzi biəɪŋ bi.’ **39** Ayaka bə kwa guku buku bəh wi yeɪŋ khə, ka wə.” **40** Si Jisəs dzaka yakadəɪŋ, ka bikə a, “Tii khə wələ jəbi wə wi bi dzə wi bi fə dəɪŋ bəh bəni bəwə a?” **41** Bə chukuli a, “Wi bi dzə kaasiki lə minyamni miwə, wi jiə bəni bədəkə i yeɪŋ khə bə bə bi nyaki mmu mintam i jəbi wi kəhni wə.” **42** Jisəs bikə i bə a, “Mbeɪŋ ka num fa dəkə i Kiŋwakti ki Nyə wə a, ‘Təh wə bəni bə maani nɪ nəiŋ, akə wi wə wi nɪ fiəni chu təh wi bu wi juŋ a? Yələ kə mfə wi Bah, buku ka tseɪŋki num bəh ŋkaiŋyi’ a? **43** Ayakadəɪŋ mih fukuki i mbeɪŋ a, Nyə bi dzo bwili lə ŋkuŋ bi i kaŋ yimbəɪŋ wə, wi

nya num i kitumi kə ki kə i fəki si wi nəŋki.” 44 [“Na ndə wə wi bi gbəki i təh wələ wə, wi mi wiwə bi shakyi i biŋka wə, ayaka təh wiwə ka bi gbə i mi beɪŋ, ma wi ni gəksi wi i kwəŋə wə.”] 45 Si Jisəs ti ndi wiwə yakadəiŋ, bətii mfə gia bəmbum bəh Bəfalasi wəkə, ka kiə a wi ti kəm bə ŋgaiŋni. 46 Bə ka nəŋki i kwa wi, ayakalə, fiəni lwa mbaŋ wi bəni, kəm mbaŋ wiwə nɪ dzəki Jisəs a wi kə na mi wi ntum wi Nyə.

22 Jisəs chu dzaka i bə i bəndi wə, widəkə num a, 2 “Bə kə i fəkəni ŋkuŋ bi beɪŋ bəh ŋkuŋ widəkə wə wi nɪ sisi dzini bi ndzə wi miŋkpaŋ wimfiəŋ i waiŋ wi wi nyukuni. 3 Wi faaŋ bəchinda bu a bə tsə bəŋ bəni bə wi ni laka bə i dzini bi ndzə wi miŋkpaŋ wimfiəŋ biələ wə a bə dzə. Ayakalə, bəchinda bə tsə bəni bəwə nəki dzə kə. 4 Wi chu faaŋ bəchinda bədəkə ka dzaka i bə a, ‘Mbeɪŋ tsə fūku i bəni bə mih ni laka bə i dzini bi ndzə wi miŋkpaŋ wimfiəŋ biələ wə a bə wəkə, a mih kə mih keɪŋsi lə dzeɪŋ, ka kum nyám yi bwilini bəh dəmi bi bwa bə nyám. Mih keɪŋsi lə biəɪŋ bichi, a bə dzə bini wə.’ 5 Ayakalə, bə tsə, bəni bəwə chasi bə nəki tsə kə. Widəkə la i khə wi wə, widəkə la shi yi. 6 Kiŋka ki bəni bədəkə kwa bəchinda bədəkə chəbsi bə, ka wəyi. 7 Shəm bəkə ŋkuŋ wiwə, wi faaŋ bəni bu bə jum, bə tsə laksi bəni bəwə bə bə wəyi bəchinda bu, ka kpa kwili wibə. 8 Si wi fə yakadəiŋ, ka dzaka i bəchinda bu a, ‘Mih kə mih keɪŋsi lə dzini bi ndzə wi miŋkpaŋ wimfiəŋ. Ayakalə, bəni bə mih ni laka bə kəkə bəni nalə kpaaa. 9 Mbeɪŋ tsə i bi ntasi bi dzəh yichi wə, mbeɪŋ lâka bəni bəchi bə mbeɪŋ ni yeɪŋ, a bə dzə i dzini bi ndzə wi miŋkpaŋ wimfiəŋ biələ wə.’ 10 Bəchinda

bəwə ka buku tsə i dzəh yichi wə, juŋni bəni bəchi bə
 bə ni yeiŋ, bəni bə ndzəŋni bəh bə chu dzə bəh bə feiŋ.
 Juŋ yi ndzə wi miŋkpaŋa yiwə jikə bəh bəni. **11** ŋkuŋ
 dza liə i juŋ yi ndzə wi miŋkpaŋa yiwə wə i yeiŋ bəni bə
 bə dzə i dzini biwə wə, ka yeiŋ mi widəko wi num maka
 wi ləh mbuŋ wi ndzəni wi miŋkpaŋa. **12** Wi bikə i wi a,
 ‘Nseiŋ wuŋ, wə nyani dəiŋ i liə fa wə kaŋa kə mbuŋ wi
 bini a?’ Mi wiwə kpichumi a məŋ. **13** ŋkuŋ ka dzaka i
 bəchinda bu a, ‘Mbeiŋ kâŋa kaŋ yi bəh gvu yi, mbeiŋ ləŋ
 wi i biŋ bi jisi wə, i di biə bəni bi dəki dzi jəŋ.’” **14** Si Jisəs
 dzaka yakadəiŋ, ka dzaka a, “Ma mbeiŋ kîəki a Nyə bəŋ
 bəni bəduli, ayakalə wi sabibwili a twəsi.” **15** Bəfalasi ka
 nyə tsə keiŋsi si bə ni fə Jisəs fini bəh ndzaka ka bə kwa
 wi. **16** Bə ka faaŋ bwa bəbə bə mbaŋ bəh bəni i mbaŋ
 wi ŋkuŋ Heləd i Jisəs. Bə tsə dzaka i wi a, “Mi wi lanini
 buku kiəki lə a wə kə mi wi ŋkəŋ, wə laniki bəni bəh dzəh
 yi Nyə biəli ŋkəŋ. Wə si lansi dzə kə a mi widəko kə chi
 chi, kəm wə si lansi tseiŋ kə mi kəm fieŋ fiə wi kə fi.
17 Fuku i buku i liə gia yə wə kwakaki. Nchi bumki lə a
 bukumbeiŋ ləŋki kiŋwakti i Kaysa ŋkuŋ wi Lum, ma bə
 ma ləŋki a?” **18** Ayakalə, Jisəs kiə gia yə bə finiki bəh yi,
 ka dzaka i bə a, “Mbeiŋ bəni bələ mbeiŋ dzakaki chi fə
 chi, mbeiŋ taŋki mih kəm nə? **19** Mbeiŋ dzə bəh kpə wə
 mbeiŋ si ləŋ kiŋwakti yeiŋ mih yeiŋ.” Bə dzə bəh dzəkəh
 wi kpə, nya i wi. **20** Jisəs bikə i bə a, “Fwu wələ bəh yeli
 wələ yeiŋ kə wi ndə?” **21** Bə chukuli a, “Akə wi Kaysa.”
 Wi ka dzaka i bə a, “Mbeiŋ nyâki i Kaysa fieŋ fiə fi kə
 fi Kaysa, mbeiŋ nyâki i Nyə fieŋ fiə fi kə fi Nyə.” **22** Si
 bə nî wəko yi yakadəiŋ, dzaka wəm bə. Bə ka bee wi ka

nyæki a nyæni. **23** A chəkɔ biwɔ wɛ, Bɛsadusi nyɛ dzɛ i Jisɔs wɛ. Bɛsadusi bɛlɛ kɔ mbaŋ wi bɛni bɛ bɔ si dzaka a bɛni bi dza kɛ i kpi wɛ. Si bɔ dzɛ, ka bikɛ i Jisɔs a, **24** “Mi wi lanini, Muses nɛ dzaka a, ‘Mi ka kpi wi kaŋa kɛ waiŋ bɛh kpɛ wi, waiŋnih wi kaŋaki i nɔsi miŋkpaŋa wiwɔ ka bɔ wi bwɛ bwa i yeli wi ŋkwu wiwɔ wɛ.’ **25** I liɛ, bwa bɛ mi widɔkɔ nɛ kɔlɛ nanitaŋ. Wi ninshiŋ bi dzɔ miŋkpaŋa, wi nyani dzɛ kpi maka bɔ wi kwati waiŋ, bee kpɛ wi i waiŋnih wi wi kɔmsini. **26** Yi num ayaka i wi kɔmsini wiwɔ, bɛh i shi buku i bɛ nanitaŋ bɛchi. **27** Si yɛmaka nɛ tsɛ miŋkpaŋa wiwɔ bɔŋ kpi. **28** I liɛ si bɔ bɛchi nanitaŋ nɛ kɔ bɔ nɔsi lɔ miŋkpaŋa wiwɔ, a bi numki i chəkɔ biɛ bɛni bi dzaki i kpi wɛ, miŋkpaŋa wiwɔ bi numki kpɛ ndɛ a?” **29** Jisɔs chukuli i bɔ a, “Mbeŋ kɔ na fikpɛŋ bɛh ŋga, num kɔm mbeŋ kiɛki kɛ gia yɛ bɛ nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wɛ. Nabɛ i kiɛ tɛ ŋga bi Nyɔ. **30** Ma mbeŋ kiɛki a, a bi numki i chəkɔ biɛ bɛni bi dzayiki i kpi wɛ, bɛnyuku bɛh bɛkaŋa bi chu chiŋni kɛ i ndzɔ wi bɛkaŋa wɛ, bɛni bi chu nyaki kɛ bwa bɛbɔ i chiŋni i ndzɔ wi bɛkaŋa wɛ. Bɛ bi numki aka bɛchinda bɛ Nyɔ i beŋ. **31** Ayaka i dzaka kɔm ndza wɛ bɛni bi dzayiki i kpi wɛ, mbeŋ ka num fa Kiŋwakti ki Nyɔ i wɔkɔ gia yɛ wi dzakaki i mbeŋ a? Nyɔ nɛ dzaka a, **32** ‘Akɔ mih Nyɔ wi Ablaham bɛh wi Ayjik bɛh wi Yakɔb.’ Yi num a Nyɔ kɔkɛ Nyɔ wi bɛŋkwu, wi kɔ Nyɔ wi bɛni bɛwɔm.” **33** Jɔbi wɛ mbaŋ wɛ wi nɛ kɔ feŋ wɔkɔ gia yɛ Jisɔs dzaka, dzaka wɔm bɔ bɛh nlani wi. **34** Jɔbi wɛ Bɛfalasi nɛ dzɛ wɔkɔ a Jisɔs baŋ dzaka ki Bɛsadusi, bɔ juŋni gwu yibɔ ka dzɛ i yeŋ wi. **35** Mi widɔkɔ i bɔ kintɛŋ wɛ wi nɛ lansi ki kiɛki bɛnchi bɛ Nyɔ, ka mɔmsi wi bɛh kimbikɛ kidɔkɔ a,

36 “Mi wi lanini, nchi wi ləkəli wə wi tsəki bənchi bəchi kə winaiŋ a?” 37 Jisəs chukuli i wi a, “Nchi wə wi ləkəli kə wə wi dzakaki a, ‘Kôŋ Bah Nyə wa bəh shəm ya yichi, nyā gwu ya i wi yichi, jīə mfi bia i wi bichi.’ 38 Wələ kə nchi wi ləkəli wi ninshiŋ wə wi tsəki bənchi bəchi. 39 Wə wi kəmsiki i wi, kə aka wi. Wi num a, ‘Wə kôŋki mi wə wi kə kəmsi i wə kpəŋ asi wə kəŋki gwu ya.’ 40 Gia yichi yə yi kə i Kiŋwakti ki Bənchi wə, bəh yə yi kə i Biŋwakti bi bəni bə ntum bə Nyə wə, bə kə a bənchi bəfa bələ kintəŋ.” 41 Asi Bəfalasi nī kə bə juŋni dzə fəiŋ, Jisəs ka dza bikə kimbikə kidəko i bə a, 42 “Mbeŋ kwakaki a nə kəm Kimbwili wə Nyə nī kaka a? Mbeŋ kwakaki fimbeŋ a wi kə waiŋ ndə?” Bə chukuli a, “Akə waiŋ ŋkuŋ Dəbit.” 43 Jisəs fiəni bikə i bə a, “Si akə waiŋ ŋkuŋ Dəbit yi ka nyani dəiŋ a Kiŋ'waka ki Nyə fə Dəbit bəŋki wi a Bah wi ŋgaiŋ a? Dəbit nī dzaka a, 44 ‘Bah Nyə nī dzaka i Bah wuŋ a, wi shīnum i tseŋ yi yiləkəli wə, i tsə būku jəbi wə wi bi nəsi bəmbaiŋni bu wi təmyi gwu yi i bə beŋ.’ 45 Dəbit kabə bəŋki wi a Bah wi ŋgaiŋ, wi fiəni nyani dəiŋ ka wi numki waiŋ wi a?” 46 Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, mi widəko nəki kaŋa kə gia i chukuli i wi. Na i yisi chəko biwə, mi widəko na chu məm i bikə wi bəh kimbikə kidəko.

23 Jisəs ka dza dzaka i mbaŋ wi bəni bəh bwa bu bə mbaŋ a, 2 “Bəni bə bə laniki bənchi bəh Bəfalasi kə bəni bə bə num i kiŋgbəko ki Muses wə. 3 Ayakadəiŋ, yi kə a, mbeŋ wəko ki gia yichi yə bə fukuki i mbeŋ, mbeŋ fə. Ayakalə, kiə mbeŋ ma fəki gia yə bə fəki, kəm bə fukuki chi, fə chi. 4 Bə si dza kaŋa bəntiə bə bə jiki tsəki ŋga bi bəni, jikli bəni yeŋ, na bə mwi kəbi i təbi na waiŋkpaŋ

i gamti bə. 5 Gia yichi yə bə fəki kə a bəni yeiŋki bə. Mintaiŋtaiŋ bibə bi Kiŋwakti ki Nyə num na bimbūm. Dzaka kijəŋ kibə ki bəmbūŋ num na bi dəəŋ. 6 Bə si tsə i bini wə kəŋ i numki a i di biə bəni ni kəksiki bə yeiŋ, bə si tsə i jūŋ yi tsani wə kəŋ a numki num a biŋgbəkə bi ninshiŋ wə. 7 Bə si kəŋ tə i nyaniki i kidi ki shi wə bəni bəni bə, chu kəŋ tə a bəni bəŋki bə a Bəlabay. 8 Ayakalə, kiə mi ki bŭm kə a bəni bəŋki wi a Labay, kəm mbeiŋ kaŋaki a Mi wi Lanini wimu shəŋ, mbeiŋ bəchi kə bwa bə nih wimu. 9 Kiə mbeiŋ ki bəŋ kə mi widəkə i fa kuku a, akə Ba wimbəiŋ, kəm mbeiŋ kaŋaki a Ba wimbəiŋ wimu wə wi kə beŋ. 10 Kiə mi ki bŭm kə a bə bəŋki wi a Tikwili, kəm Tikwili wimbəiŋ kə a wimu wə wi kə Klistus. 11 Mi wimbūm i mbeiŋ kintəŋ kaŋaki i nŭmki mi wə wi nəmki i mbeiŋ. 12 Na ndə wə wi yaksiki gwi yi, Nyə bi shisiki lə wi, na ndə wə wi shisiki gwi yi, Nyə bi yaksiki lə wi. 13 ŋgəkə wimbūm kə wimbəiŋ, mbeiŋ bəni bə bə laniki bənchi bəh mbeiŋ Bəfalasi. Mbeiŋ kə bəni bə bə dzakaki chi, fə chi! Mbeiŋ numki i bəni nshiŋ kəŋ baŋ dzəh yə yi liək i ŋkuŋ bi beŋ wə. Mbeiŋ kəŋ kə i liə i yeiŋ wə, chu baŋ dzəh i bəni bə bə kəŋki i liə yeiŋ. [14 ŋgəkə wimbūm kə wimbəiŋ, mbeiŋ bəni bə bə laniki bənchi bəh mbeiŋ Bəfalasi. Mbeiŋ seŋsiki biəŋ bi bəkaŋa bəŋkwu, ka kwayiki fəki bəh bəntsa bədəŋ. Mbeiŋ kīə a ŋgəkə wimbəiŋ bi gumi tsə lə wi bəni bədəkə.] 15 ŋgəkə wimbūm kə wimbəiŋ, mbeiŋ bəni bə bə laniki bənchi bəh mbeiŋ Bəfalasi. Mbeiŋ kə bəni bə bə dzakaki chi, fə chi! Mbeiŋ si dza nyani tumi kichi chu daŋ bókə yimbūm alə a mbeiŋ nəŋki mi wimu a wi fiəni chu mi wimbəiŋ wi

bumni, jəbi wə wi fəni chu mi wimbəiŋ wi bumni, mbəiŋ chu fəni fə wi, wi fəo num fəni, wi ka numki mi wi gbuku wimbum aka mbəiŋ. (Geenna g1067) **16** ŋgəkə wimbum kə wimbəiŋ. Mbəiŋ kə bimfəkə dzaka a mbəiŋ chusiki dzəh i bəni! Mbəiŋ kə bəni bə bə dzakaki a, ‘A mi ka dzaka gia, kaiŋ yeli wi juŋ yi fəni gia, a yəməka mənŋ gia yidəko. Ayakalə, mi ka dzaka gia yidəko ka kaiŋ num i yeli wi chwaka ki kpə ki juŋ yi fəni yi gia mə, yaka ka wi kaŋaki i fə gia yə wi si dzaka ka kaiŋ.’ **17** Bimfəkə biələ! Mbəiŋ kə biyuŋ! Fiŋ fi fi kpaliki tsəki fidəko kə fi naiŋ a? Fi kpalini kə chwaka ki kpə ki baiŋni, ma juŋ yi fəni yi gia yə yi fəki chwaka kiwə ka ki numki fiŋ fi fi kə fi Nyə a? **18** Mbəiŋ dzaka tə a, ‘Mi ka dzaka gia ka kaiŋ i yeli wi tən wi fəni wi gia wə, ma yi numki kə gia yidəko. Ayakalə, mi ka dzaka gia yidəko ka kaiŋ num i yeli wi fiŋ fi wi nya kiyənŋni yeiŋ, ma wi kaŋaki i fə gia yiwə asi wi dzaka ka kaiŋ.’ **19** Bimfəkə biələ! Fiŋ fi fi kpaliki tsəki fidəko kə fi naiŋ a? Akə kinya kə, ma tən wi fəni wi gia wə wi fə ka kinya kiwə ni numki biəŋ biə bi kə bi Nyə a? **20** Gia yə yi kə, kə a, mi ka kaiŋ i yeli wi tən wi fəni wi gia wə, ma yi numki a wi kaiŋ yaka ka kaiŋ tasi bəh biəŋ bichi biə bi kə i tən wi fəni wi gia wə. **21** Mi ka kaiŋ i yeli wi juŋ yi fəni yi gia wə, ma yi numki a wi kaiŋ yaka ka kaiŋ tasi i Nyə wə wi nəki yeiŋ dzu. **22** Mi wə wi kaiŋ num i tumi ki beŋ wə, ma yi numki a wi kaiŋ num i kiŋkii ki Nyə wə, bəh wi Nyə wə wi num yeiŋ beŋ. **23** ŋgəkə wimbum kə wimbəiŋ bəni bə bə laniki bənchi bəh mbəiŋ Bəfalasi. Mbəiŋ kə bəni bə bə dzakaki chi, fə chi! Mbəiŋ si nya kimbu kimu i jwəfi kintənŋ i Nyə i biəŋ bi jwa biə mbəiŋ kəkəki jiə i jwa wə,

ayakalə mbeinj tseinj kə gia yi ləkəli yə nchi dzakaki kəm
 yi a mbeinj fəki, yə yi kə i fəki gia yi chəŋ i bəni, kwāsi
 nsheinj i bəni, jīə shəm i Nyɔ. Mbeinj si kaŋaki i fəki gia
 yələ yichi bee kə yidəko. **24** Bimfəkə biə bi chusiki dzəh i
 bəni! Mbeinj yəliki bwiliki michuchu i mbi wə, ayakalə
 yijni məyi mu num nyam yimbum! **25** ŋgəkə wimbum
 kə wimbeinj mbeinj bəni bə bə laniki bənchi bəh mbeinj
 Bəfalasi. Mbeinj kə bəni bə bə dzakaki chi, fə chi! Mbeinj
 wəkəki kibwam bəh bətasa i gwu wə, ayakalə kintəəŋ
 kiwə num ki jikə bəh biəinj biə mbeinj ləkə i bəni bəh biə
 mbeinj bukuki bəh dzəkəh yeinj. **26** Bimfəkə bi Bəfalasi,
 mbeinj yisi wəkə kibwam bəh bətasa i numə, ka bi baiŋki
 tə i gwu wə. **27** ŋgəkə wimbum kə wimbeinj mbeinj bəni bə
 bə laniki bənchi bəh mbeinj Bəfalasi. Mbeinj kə bəni bə
 bə dzakaki chi, fə chi! Mbeinj kə aka júm yə bə kə num
 bə keiŋsi fiaŋsi yi bəh fiəŋ yi baiŋ ndzəŋ i dzəkəh wə,
 ayakalə i yeinj kintəəŋ num yi jikə bəh biŋkuŋu bi bəni bə
 kpili bəh biəinj bi kinyeŋ bichi. **28** Ayaka yi kə tə a liŋ
 si mbeinj chusiki gwu i bəni nshiŋ a mbeinj kə bəni bə
 chəŋ, ayakalə i kintəəŋ, num mbeinj jikə bəh mfwəkəyi bəh
 nəni kichu. **29** ŋgəkə wimbum kə wimbeinj mbeinj bəni bə
 mbeinj laniki bənchi bəh mbeinj Bəfalasi. Mbeinj kə bəni
 bə bə dzakaki chi, fə chi! Mbeinj maaki júm yi bəni bə
 ntum bə Nyɔ, keiŋsi ndzəŋ júm yi bəni bə bə nī kaŋaki
 nəni ki chəŋ. **30** Mbeinj fəki yakadəinj dzaka a, ‘A nī kə a
 buku numki i jəbi wi bətii bəbuku wə, ma buku nī ka ləkə
 dəkə kaŋ yibuku i gia yə bə nī fəki wəyi bəni bə ntum bə
 Nyɔ.’ **31** Mbeinj dzakaki yakadəinj, dzaka num kəm i gwu
 yimbeinj wə təbi bəh dzaka kimbeinj a mbeinj kə bwa bə

bəni bə bə nĩ wəyiki bəni bə ntum bə Nyɔ. **32** Mbeɪŋ tsə bəh nəm i ninshiŋ mbeɪŋ kâasi nəm wə bəti bəmbeɪŋ nĩ yisi! **33** Júŋŋ yələ! Bwa bə fəkəh bələ! Mbeɪŋ kwakaki a mbeɪŋ bi numki lə maka bə jiə mbeɪŋ i gbuku wimbum wə a? (Geenna g1067) **34** Si yi kə yakadəiŋ, mih faaŋ bəni bə ntum bə Nyɔ i mbeɪŋ bəh bəni bə mfi bəh bəni bə lanini bəŋchi. Mbeɪŋ bi wəyi bədəkə, baŋŋyi bədəkə i kintasi wə, tweiŋ bədəkə i júŋ yimbeɪŋ yi tsani mə, bwaŋ gvu i bədəkə cheiŋ i kikwili kichi kə bə tsəki feiŋ. **35** Mbeɪŋ bi fəki yakadəiŋ ka mwa mi bəni bəchi bə bə nĩ nəki nəni ki chəŋ fa kuku bə bə nĩ wəyi bi numki i mbeɪŋ fuŋ. Mwa mələ bi numki i mbeɪŋ fuŋ i yisi i Abəl wə bə nĩ wə wi kaŋa kə ŋgəkə widəkə, i tsə buku i Sakalia wə waiŋ Belekaya wə mbeɪŋ nĩ wə i fintəŋ ki juŋ yi fəni yi gia wə bəh i təŋ wi fəni wi gia wə. **36** Mih fukuki ŋkəŋ i mbeɪŋ a, ləiŋ wi gia yələ bi kwati lə ŋgəkə wi liə wələ.” **37** Si Jisəs dzaka lə, wi ka chu dzaka a, “Yəbəey Jelusalem! Yəbəey Jelusalem! Wə wəyiki bəni bə ntum bə Nyɔ, chu tumyi bəni bə Nyɔ faaŋki i mbeɪŋ bəh kitəh! Akə kiŋkani kimaiŋ si mih məmsi i juŋni bwa ba asi nih shyə si juŋni bwa bu wi kwumi baŋ bəh bəkəli bi, wə nəiŋma a? **38** Tsəiŋ, bə kə num bə lətəkə lə juŋ ya, yi fiəni num chii. **39** Mih fukuki i mbeɪŋ a, mbeɪŋ bi chu yeiŋ kə mih, i tsə buku jəbi wə mbeɪŋ bi dzakaki a, ‘Nyɔ jiə kimboiŋsi i mi wə wi dzəki i yeli wi Bah wə.’”

24 Jisəs nĩ buku i juŋ yi fəni yi gia wə, si wi tsəki, bwa bu bə mbaŋ kəmsi dzə i wi wə ka chusiki júŋ yə yi kə i di bi juŋ yi fəni yi gia wə i wi. **2** Ayakalə, Jisəs dzaka i bə a, “Mbeɪŋ yeiŋ júŋ yələ a? Mih fukuki ŋkəŋ i mbeɪŋ a, təh

wimu bi baarj kə i widəko beinj maka bə baka təkə wi i kuku.” **3** Jəbi wə Jisəs n̄ tsə shinum i ŋkwurj wi Keinj yi ɔlif wə, bwa bu bə mbarj dza dzə i wi wə a bə bə ka bikə a, “Fûku i buku jəbi wə gia yələ bi numki, bəh kinchəsi kə ki bi chusiki jəbi wə wə fiəniki dzəki yeinj bəh a mbi si kaa tsə lə?” (aiŋ g165) **4** Jisəs chukuli i bə a, “Mbeinj təkni, ka mi bi ma fwəkyi mbeinj a mbeinj ndzani dzəh. **5** Mbeinj kiəki a bəni bəduli bi dzə lə dzə yeli wurj kəŋ i bə nshinj, mi dzaka a ŋgaij kə Kimbwili wə Nyə n̄ kaka. Bə bi fəki yakadəinj fwəkyi bəni bəduli a bə ndzani dzəh. **6** Mbeinj bi wəkəki lə a bə tumki jum, chu wəkə tə gia kəm jum. Jəbi wə mbeinj bi wəkəki yakadəinj, kiə shəm bi t̄aiŋyi kə mbeinj. Yələ kə gia yə yi kanjaki i bi num. Ayakalə, yi chusi kə a mbi si kaa tsəki lə. **7** Tumi bi tumki jum bəh kidəko, ayaka ntəŋ widəko tum jum bəh widəko. Dzəŋ tə bi numki, nshwaiŋ bi nəŋniki i di di wə. **8** Yəmaka gia yichi bi numki aka ləli bi miŋkpaŋa wə wi yisi i nəmhi. **9** Bəni bi dzəki nyaki mbeinj a bə chəbsiki mbeinj, wəyɔi mbeinj. Bitumi bichi bi baiŋŋki lə mbeinj kəm bə yeli wurj. **10** Ayakadəinj, bəni bəduli bi ka gbəyiki i kimbum kibə wə, baiŋŋ gwu yibə, taŋni gwú yibə. **11** Bəni bəduli bə bə nyiki ntəkə a, a faarj Nyə bə bi tumbuku lə i fwəkyiki bəni bəduli. **12** Si chu bi duki tsəki i ninshinj, kə num lə si yi bi fəki kiŋkəŋ ki bəni bəduli bi dək. **13** Ayakalə, mi wə wi bi kanjaki shəm i tsə buku i kiŋgəksi wə akə wə wi bi baiŋki. **14** Bə k̄aŋa i bi fuku ntum wi ndzəŋni wələ kəm ŋkurj bi Nyə i tsə buku i kiŋgəksi ki mbi wə kichi ka kitumi kichi bi wəkə, na ka yi bi numki a mbi tseinjki i kaa. **15** Ayakadəinj, jəbi wə mbeinj bi yeinjki gia yi gumini yə yi kə

i bəkəli di num yi dzə num i juŋ yi fəni yi gia wə, a num yə mi wi ntum wi Nyɔ Daniəl nɪ kə wi dzaka kəm yi, (mi wə wi faki kiŋwakti kələ wôkə yi na bindzəŋ), **16** bəni bə bə kə i Judea bi gēiŋ yâka i ŋkwúŋ wə. **17** Mi wə wi kə i fwu wi juŋ beŋ wi bi ma chu shî liə i dzu a ŋgaiŋ dzôki fieŋ fidəkə. **18** Wə wi kə i khə bi ma chu kwê a wi tsê dzô mbuŋ wi baŋni wi gwu. **19** ŋgəkə wimbum bi numki wi bəkaŋa bə bə bi numki bəh kitə, bəh bə bə masiki bwa. **20** Mbeŋ tsâki a n'yəkə ŋgeiŋ wələ bi ma num i jəbi wi fiəkə yiləkəli wə, nabə i chəkə bimbam wə, **21** kəm ŋgəkə wimbum bi numki lə i jəbi wiwə wə, ayaka wəmake ŋkaiŋni wi ŋgəkə keiŋki ki num kə na si mbi nɪ yisi i dzə buku bidaiŋ, ayaka wəmake ŋkaiŋni wi ŋgəkə kəbi i bi chu lansi num. **22** A nɪ kəkə a Nyɔ gaali kaŋ yi ŋgəkə yiwə, ma mi wiwəm na wimu bi bəiŋ kə. Ayakalə, Nyɔ kə wi gaali kaŋ yiwə kəm bə bəni bu bə wi kə wi sabibwili. **23** Mi ka bi dzaka i mbeŋ i kaŋ yiwə wə a 'Mbeŋ tsêiŋ, Kimbwili wə Nyɔ nɪ kaka a bə wi lə fa!' Yudəkə a, 'Bə wi yaka fi!' Kiə mbeŋ bi bûm kə yi. **24** Mbeŋ kîə a bəni bi dzə lə nyi ntəkə a bə kə bəmbwili bə Nyɔ nɪ kaka, bədəkə dzaka a bə kə bəni bə ntum bə Nyɔ, bə fə bəŋchəsi bə bə chusiki ŋga bibə, fə tə gia yi dzaka ki wəmnɪ, ka yi fwəkyiki bəni a bə dali dzəh, i tasi na bəh bəni bə Nyɔ kə wi sabibwili, i jəbi wə dzəh ka num. **25** Mbeŋ wôkə, mih fukuki gia yələ i mbeŋ lə ka yi bi dzə kpeŋ. **26** Ayakadəiŋ, bəni ka dza dzaka i mbeŋ a, 'Mbeŋ tsêiŋ, Kimbwili wə Nyɔ nɪ kaka bə wi yaka i chwa,' kiə mbeŋ bi tsê kə feiŋ. Yudəkə a, 'Mbeŋ tseiŋ, bə wi yaka i fintəŋ fi juŋ mə,' kiə mbeŋ ki bûm kə i bə. **27** Mbeŋ kîə a, asi dzaŋ si mwaiŋ yi

baiŋ i kimbu kə wəŋ bukuki, yi baiŋ i tsə buku i di biə
 wəŋ liəki, yi bi numki a liŋ asi ndzə wi mi wə yeli wi kə
 Waiŋmi bi numki. **28** ‘Na faiŋ wə kiŋkpili ki fiŋ kə, akə
 fiŋ wə bəŋgulun si juŋni.’ **29** Akisəkə asi kaŋ yi ŋgəkə
 wimbum wələ bi dzə tsəki, wəŋ bi dza jiki num jini, fiŋŋ
 bi ma chu baiŋki tə, biŋŋ bi gbəyiki i beŋ, biŋŋ bichi
 biə bi kaŋaki ŋga i beŋ bi nəŋniki. **30** Ma kinchəsi ki mi
 wə yeli wi kə Waiŋmi bi chusi i bəoli beŋ. Kitumi kichi i
 nshwaiŋ wə bi ka yisi i nyufiki gwu bəh mindəm. Bəni
 bi ka yeŋ mi wə yeli wi kə Waiŋmi si wi dzəki i bikwu
 wə i beŋ bəh ŋga bəh kiŋkəkni kimbun. **31** Jəbi wə jəŋ
 bi nyaki ja yi ləkəli i beŋ, wi ka bi chiŋsi bəchinda bu i
 bimbu bi mbi binaa i beŋ, a bə dzə juŋni bəni bu bə wi kə
 wi sabibwili lə. **32** Mbeŋ lāni dzə gia i kpeŋ wi fidəŋ wə.
 Jəbi wə cha yiwo yisi i nyaki mwi, bwili bindzeni, mbeŋ
 ka kiəki a nyum kwuni lə gwu. **33** Yi kə a liŋ i jəbi wə
 mbeŋ bi yeŋki gia yələ yichi, mbeŋ ka kiəki a, wi si num
 dzə a i dzaka kifiaŋə wə. **34** Mih fukuki ŋkəŋ i mbeŋ a,
 ŋgəkə wi liə wələ bi tsə kaa kə maka gia yələ yichi num
 lə. **35** Bəoli bəh nshwaiŋ bi tsə kaa lə, ayakalə gia yin kəbi
 i bi lansi nəŋni. **36** Mi widəkə kəkə wə wi kiəki chəkə
 biwə nabə jəbi wiwə. Na bəchinda bə Nyə bə i beŋ bəh
 Waiŋ Nyə kiəki kə tə chəkə biwə. Akə a Nyə Ba wi mbəŋ
 wə wi kiəki. **37** Asi yi nŋ kə i jəbi wi Nəa wə, lə yi bi numki
 i chəkə biə Mi wə yeli wi kə Waiŋmi bi fiəni dzə. **38** A nŋ
 kə maka mwi buku baŋ mbi wələ wichi, bəni nŋ kə fibə dzi
 a dzini chu mu, ayaka bəkaŋa bəh bənyuku chiŋni i ndzə
 wi bəkaŋa wə, bəni nya bwa bə bə i ndzə wi bəkaŋa wə, i
 tsə buku i chəkə biə Nəa nŋ liə i ŋgwuki mə, **39** bəni bəwə

nəki kiə kə gia yə yi kaŋaki ni num, i tsə buku i jəbi wə mwi n̄ buku jikə i mbi wələ wichi wə, kəh nyə bəh bə bəchi. Akə ayaka si yi bi numki i chəkə biə mi wə yeli wi kə Waiŋmi bi fiəni dzəki. **40** Bənyuku bəfa bi numki i khə, bə bi dzə wimu ma wimu bi baəŋ. **41** Bəkaŋa bəfa bi gəkəkə nyəə i nəkə beŋ, ma bə bi dzə wimu ma wimu bi baəŋ. **42** Ayakadəŋ, mbeŋ n̄mki bəh ŋkeŋsi wi gwu kəm mbeŋ kiəki kə chəkə biə Bah bi fiəniki numki i dzə yeŋ. **43** Mbeŋ k̄iəki a, tikwili kabə kiəki jəbi wə ji kaŋaki i dzə nchəkə fəkə, ma wi ni təkni, wi ma ni buku bee a wi dzə bwŋ juŋ yi. **44** Yi kə a mbeŋ tə kaŋaki i n̄mki bəh ŋkeŋsi wi gwu, kəm mi wə yeli wi kə Waiŋmi bi dzəki i jəbi wə mbeŋ kwakaki kə. **45** Waiŋ wi nəm wə wi kə wi ŋkəŋ chu kaŋa mfi kə winaiŋ? Ntə akə wə tikwili wi n̄ jiə a wi təkni bəh juŋ yi a jəbi wə jəbi ka kpeŋ, wi ni nyaki biəŋ bidzini i bwa bu bə nəm a? **46** Kinsəŋli kimbəm bi numki i waiŋ wi nəm wə tikwili wi bi dzə yeŋki num wi fə nəm wi a liŋ asi wi si nəŋki. **47** Mih fukuki ŋkəŋ i mbeŋ a, tikwili wi bi yaksi wi a wi təkni bəh biəŋ bi bichi. **48** Ayakalə, waiŋ wi nəm wiwə kabə num wi kaŋa nən̄i kichu, ka dza dzaka i gwu yi a, “Tikwili wuŋ ni kəmsi fiəni dzə kə”, **49** ka yisi i tweŋki bwa bə nəm bədəkə bə bəh bə nəmki, wi dzi a dzini chu mu bəh bəni bə bə mək̄i mbih mən̄i, **50** tikwili wi waiŋ wi nəm wiwə bi təkəli tumbuku i chəkə biə wi si kwakaki kə bəh i jəbi wə wi si kiəki kə. **51** Ayaka i jəbi wiwə wə wi bi nya ŋgəkə i waiŋ wi nəm wiwə, wi bi chiŋsi wi i tsə numki bəh mbaŋ wi bəni bə bə dzakaki chi fə chi, a num i di biə bəni bi dək̄i dzi jəŋ.”

25 “I jobi wiwɔ wə bə bi siniki ŋkuŋ bi beɪŋ bəh kishu ki bəkaŋa bədɔkɔ jwɔfi bə bɔ nɛ dzo bimbaiŋsi bibɔ, buku tsə i wəkɔliki mi wə wi dzo miŋkpaŋa wimfiaŋ. **2** Bɔ nɛ kɔ yakadəiŋ, bəte num biyuŋ, bəte fifi. **3** Yi num a, bə bɔ nɛ kɔ biyuŋ dzo bimbaiŋsi bibɔ nəki dzo kə miə midɔkɔ, **4** ayakalə bə bɔ nɛ fifiki dzo bimbaiŋsi bibɔ, dzo tasi bəh miə midɔkɔ i bənsɔkɔ wə. **5** Si bɔ tsə ka wəkɔliki mi wə wi dzo miŋkpaŋa wimfiaŋ, wi bə ndɔmi i dzə, kinu ka yisi i jɪŋki bɔ bəchi, bɔ ka gbɔ kinu. **6** Aka numki nchɔkɔ kintəəŋ, bɔ wəkɔ si mi yɔŋsiki lə, ‘Lilili, mbeɪŋ tsɛiŋ, mi wə wi dzo miŋkpaŋa wimfiaŋ bə wi lə ɔɔ. Mbeɪŋ būku dzə dzə wi ɔɔ.’ **7** Ayaka kishu ki bəkaŋa bəwɔ bəchi ka dza beɪŋ, yaksi naka bibɔ bi baiŋsini. **8** Bə bɔ nɛ kɔ biyuŋ ka dzaka i bə bɔ ni fifiki a, ‘Mbeɪŋ nyā buku bəh miə mimbeɪŋ midɔkɔ, kɔm bimbaiŋsi bi buku si shi tsə lə.’ **9** Ayakalə, bəfifini bə ka chukuli a, ‘Miə mibuku mɔŋ dəkɔ i kpɛiŋ i bukumbeɪŋ bəchi. Mbeɪŋ tsə num i bəni bə bɔ taŋniki, mbeɪŋ tɔŋ mimbeɪŋ.’ **10** Asi bɔ nɛ tsə i taŋ, mi wiwɔ baəŋ dzə, bəkaŋa bə bɔ nɛ kɛiŋsi gwu, ka liə bəh wi i juŋ yi dzɔni miŋkpaŋa, bə ka fah dzaka ki juŋ. **11** Si yəmaka nɛ tsə bədɔkɔ bə bɔ ni tsə i taŋ mibɔ miə bɔŋ tsə dzəh, ka dzakaki a, ‘Tikwili tikwili, wɛli dzaka ki juŋ ma buku liə.’ **12** Ayakalə, wi chukuli i bɔ a, ‘Mih fukuki ŋkɔŋ i mbeɪŋ a, mih kiəki kə mbeɪŋ.’ **13** Yi kɔ a, mbeɪŋ kɛiŋsi gwu yimbeɪŋ, i wəkɔliki, kɔm mbeɪŋ kiəki kə chɔkɔ, nabə jobi wiwɔ. **14** I jobi wiwɔ wə, yi bi numki aka mi wə wi nɛ tsəki nyani, wi bɔɔŋ bwa bu bə nɔm ka nya jiə kpɔ wi i bɔ kaŋ. **15** Wi nya waiŋ wi wi nɔm widɔkɔ bəh biba bi kpɔ bite, nya widɔkɔ bəh biba bifa, ka nya widɔkɔ bəh kiba ki

kpɔ kimu. Wi nɔ nyaki biɛli asi ŋga bi mi kɔ. Si wi nya yakadɛɛŋ, ka tsɛ nnyani wi. **16** Waiŋ wi nɔm wɛ wi nɔ dzo biba bi kpɔ bite ka tsɛ akisɛkɛ ka fɛki shi yeiŋ, dzi mbee biba bite. **17** Ayaka wɛ wi nɔ dzo biba bifa ka fɛ tɛ shi yeiŋ, dzi mbee biba bifa. **18** Ayakalɛ, waiŋ wi nɔm wɛ wi nɔ dzo kiba kimu tsɛ mfih chum dzɛŋ nyumi kpɔ wi tikwili wiwɔ yeiŋ. **19** Tikwili wi bwa bɛ nɔm bɛ wi nɔ tsɛ nyani yaka ka tsɛ baɛŋ fɛiŋ i jɔbi wi dɛɛŋ wɛ. Wi bɔɛŋ bwa bu bɛ nɔm a bɛh bɔ sɛsi gia. **20** Waiŋ wi nɔm wɛ wi nɔ dzo biba bi kpɔ bite ka dzɛ bɛh biba jwɔfi, ka dzaka i wi a, ‘Tikwili, wɛ nɔ nya mih biba bi kpɔ bite. Yɛiŋ, mih nɔ baɛŋ ka fɛki shi bɛh wi, kwati biba bidɔkɔ bite i yeiŋ bɛiŋ.’ **21** Ayaka tikwili wiwɔ dzaka i wi a, ‘Wɔ fɛ bindzɔŋ. Wɔ kɔ waiŋ wi nɔm wi ndzɔŋni, bɛh wi ŋkɔŋ! Wɔ nɔ baɛŋ ka kiɛ i tɔkni bɛh fiɛŋ fi nchiŋ na bindzɔŋ. Ayakadɛɛŋ, i liɛ mih ni jiɛ lɛ wɔ a wɔ tɔkniki num bɛh biɛiŋ biduli. Liɛ la i kintɛɛŋ kindzɔŋni bi tikwili wa wɛ.’ **22** Waiŋ wi nɔm wɛ ŋ'wi kpɔ nɔ kɔ biba bifa dzɛ tɛ, ka dzaka i wi a, ‘Tikwili, wɛ nɔ nya mih biba bi kpɔ bifa. Yɛiŋ, mih baɛŋ ka fɛki shi bɛh wi, ka kwati biba bi kpɔ bidɔkɔ bifa i yeiŋ bɛiŋ.’ **23** Ayaka tikwili wiwɔ dzaka i wi a, ‘Wɔ fɛ bindzɔŋ. Wɔ kɔ waiŋ wi nɔm wi ndzɔŋni bɛh wi ŋkɔŋ! Wɔ nɔ baɛŋ ka kiɛ i tɔkni bɛh fiɛŋ fi nchiŋ na bindzɔŋ. Ayakadɛɛŋ, i liɛ mih ni jiɛ lɛ wɔ a wɔ tɔkniki num bɛh biɛiŋ biduli. Liɛ la i kintɛɛŋ kindzɔŋni bi tikwili wa wɛ.’ **24** Waiŋ wi nɔm widɔkɔ wɛ wi nɔ dzo kiba ki kpɔ kimu dzɛ tɛ, ka dzaka i wi a, ‘Tikwili, mih kiɛki lɛ a wɔ kɔ mi wi lɛkɛli. Wɔ si kɔh lɛ maka wɔ gbɛli, juŋni gɛŋ maka wɔ mu. **25** Ayakadɛɛŋ, mih nɔ baɛŋ ka lwaki, ka tsɛ nyumi kpɔ wa wiwɔ i kuku. Tseiŋ, bɛ kpɔ wa wiwɔ lɛ,

kaŋa.’ 26 Tikwili wi chukuli i wi a, ‘Wɔ kɔ waiŋ wi nɔm wihu, wɔ chu num bɛh kiŋkpɛŋ! Wɔ nɛ kiɛki yaka a mih si kɔh lɛ maka mih gbɛli, juŋni gɛŋ maka mih mu. 27 Si wɔ nɛ kiɛki yakadɛiŋ a fɛ nɛ, a wɔ ma tsɛ jiɛ kpɔ wuŋ i juŋ yi kpɔ wɛ ka mih ni fiɛni dzɛ dzɔ kpɔ wuŋ bɛh mbee i yeiŋ beŋi.’ 28 Si wi dzaka yakadɛiŋ, ka dzaka a bɛ dzɔ kiba ki kpɔ kiwɔ i wi, bɛ nyɛ i wɛ wi kaŋaki biba bi kpɔ jwɔfi. 29 Mbeŋi kɛiɛki a, mi wɛ wi kaŋaki bɛ ni kpɛiŋsiki lɛ ma wi kaŋaki biduli. Ayakalɛ, mi wɛ wi kaŋaki kɛ, na fi twɛsi fiɛ wi kaŋaki bɛ bi dzɔ bwili lɛ fi i wi. 30 Si wi dzaka yakadɛiŋ ka dzaka a, ‘Mbeŋi lɔɔ bwɛli waiŋ wi nɔm wi kilɔlɔ wiwɔ i biŋ bi jisi wɛ, i di biɛ bɛni bi dɛki dzi jɛŋ.’ 31 A bi numki i jɔbi wɛ mi wɛ yɛli wi kɔ Waiŋmi bi fiɛni dzɛki i mbum bi wɛ, wi bi dzɛki bɛh bɛchinda bɛ Nyɔ bɛchi, wi bi ka num i kiŋgbɔkɔ ki kimum wɛ. 32 Bitumi bichi biɛ bi kɔ fa kuku bi juŋni lɛ i wi nshiŋ, wi bi ka gaali bɔ asi mi wɛ wi si tɔkni bɛh shwɛŋ si gaali bwili shwɛŋ i bɛi kintɛŋ. 33 Wi bi jiɛ shwɛŋ yiwɔ i tseiŋ yi yilɛkɛli wɛ, wi jiɛ bɛi i tseiŋ yi yi kimiɛkɛ wɛ. 34 Wi wɛ wi kɔ ŋkuŋ ni ka dzaka i bɛ bɔ kɔ i tseiŋ yi yilɛkɛli wɛ a, ‘Bɛni bɛ Ba wuŋ kɔ wi bɔiŋsi bɔ, mbeŋi dzɛ kwɛti di i ŋkuŋ biɛ wi nɛ keiŋsi jiɛ i mbeŋi i yisi si bɛ nɛ maa mbi, 35 kɔm dzɔŋ nɛ wɔɔki lɛ mih, mbeŋi nya mih bɛh fieŋ fidzini. Kindɔŋ nɛ wɔmkɛ lɛ mih, mbeŋi nya mih bɛh fieŋ mih mu. Mih nɛ kɔ mi wi dzɛni, mbeŋi dzɔ mih. 36 Mih nɛ kɔ bɛh chwɛŋ kiyɛ, ayaka mbeŋi lɔh mbuŋ i mih wɛ. Mih ni gweŋki lɛ mbeŋi dzɛ bɛni i mih. Mih nɛ kɔ i juŋ yi nsɛŋ mɛ, ayaka mbeŋi dzɛ bɛni i mih.’ 37 Jɔbi wɛ wi ni dzaka yakadɛiŋ, bɛni bɛ chɛŋ bɛ ka ni bikɛ i wi a, ‘Bah, akɔ i jɔbi winaiŋ

wə buku nɪ dzə yeɪŋ wə dzɔŋ wɔɔ wə, buku nya wə bəh fiɛŋ wə dzi, nabə yə a kindɔŋ nɪ wɔɔmki wə, buku nya wə bəh fiɛŋ wə mu a? **38** A nɪ kɔ i jɔbi winaiŋ wə buku nɪ yeɪŋ wə, wə num mi wi dzəni, buku dzɔ wə, nabə yə a wə nɪ chu kɔ bəh chwɔŋ kiyəə, buku lɔh mbuŋ i wə wə a? **39** A nɪ kɔ jɔbi winaiŋ wə buku nɪ yeɪŋ wə, wə gweɪŋ chu num i juŋ yi nsəŋ mə, buku dzə jikə wə a?’ **40** ŋkuŋ wiwə ka ni chukuli i bɔ a, ‘Mih fukuki ŋkɔŋ i mbeɪŋ a, si mbeɪŋ nɪ fə gia yələ, i na winaiŋ mi winchiŋ i bwa bə nih bəŋ bələ, yi kɔ a mbeɪŋ nɪ fə num i mih.’ **41** Ayakadəiŋ, wi ka bi dzaka i bə bɔ kɔ i tseiŋ yi yi kimiəkə wə a, ‘Mbeɪŋ bə mbeɪŋ kɔ num lɔiŋ kwa mbeɪŋ, mbeɪŋ dzā nyê i mih nshiŋ, mbeɪŋ tsê liə i gbuku wə bə nɪ keiŋsi jiə i ŋkpɛli bəh bəchinda bu, (aiōnios g166) **42** kɔm dzɔŋ nɪ wɔɔki lə mih, mbeɪŋ na nya mih bəh fiɛŋ i dzi. Kindɔŋ nɪ wɔmki lə mih, mbeɪŋ na nya mih bəh fiɛŋ i mu. **43** Mih nɪ kɔ mi wi dzəni, mbeɪŋ na dzɔ mih. Mih nɪ kɔ chwɔŋ kiyəə, mbeɪŋ na lɔh mbuŋ i mih wə. Mih nɪ gweɪŋki lə, ayaka chu num i juŋ yi nsəŋ mə, mbeɪŋ na dzə i bəni mih.’ **44** Bɔ tɛ bi ka bɔŋ bikə i wi a, ‘Bah, akɔ i jɔbi winaiŋ wə buku nɪ yeɪŋ wə dzɔŋ wɔɔ wə, nabə a kindɔŋ nɪ wɔɔmki wə, nabə a wə num mi wi dzəni, nabə a wə chu num chwɔŋ kiyəə, nabə yə a wə gweɪŋ, bəh yə a wə chu num i juŋ yi nsəŋ mə, buku na gamti wə a?’ **45** Wi bi ka chukuli i bɔ a, ‘Mih fukuki ŋkɔŋ i mbeɪŋ a, si mbeɪŋ nɪ ka fə dəkə gia yələ, i na winaiŋ mi winchiŋ i bwa bə nih bəŋ bələ, yi kɔ a mbeɪŋ nɪ ka fə dəkə num i mih.’ **46** Bəmake bəni bi ka dza nyə tsə liə num i ŋgəkə wə wi bi tsə kaa kə. Ayakalə, bə chəŋ bə tsə liə fibɔ num i nɔni kə ki bi tsə kaa kə.” (aiōnios g166)

26 Jɔbi wə Jisɔs nɪ dzaka kaasi gia yələ yichi, ka dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, **2** “Mbein kɪə a, a baan a kan yifa ka dzini bi Ntsədaŋ yisi, bə num i ni nya mi wə yeli wi kə Waiŋmi i bəni kan ma bə baŋŋ wi i kintasi wə.” **3** A i jɔbi wiwə wə, bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə sakaki tumi tsə ka juŋni gwu yibə i ntəŋ wi Kayfas wə a num wi Kayfas wiwə fwu wi bətii mfə gia, **4** bə ka jiə kimfasi i ni weli kwa Jisɔs, i wə wi. **5** Si bə fasiki yakadəin, ka dzaka a, “Bukumbein ma môm i fə gia yələ i jɔbi wi Dzini wə, kəm bukuembein ka môm yi, ma yi ni dzə bəh ŋgəkə i bəni kintəŋ.” **6** Jɔbi wə Jisɔs nɪ kə i kwili wi Betani wə, i juŋ yi Samən wə mi wi kinjumi. **7** Jɔbi wə bə nɪ shi num ka dziki, minjpaŋa widəkə liə dzə bəh finsəkə fi fiansi fidəkə num bə keins bi bəh təh, a num fi fiansi bi tseŋə yindzəŋni, bi ləkə i kpə wə nalə, ka shuku i fwu wi Jisɔs wə. **8** Bwa bə Jisɔs bə mbaŋ nɪ yein yakadəin gia yiwə fə bə bəksi lə tə. Bə ka dzakayiki a, “Wi bəkəli fiansi biələ lə kəm nə a? **9** Bə si kələ i taŋni fiansi biələ i kpə widuli wə, i nya kpə wiwə i bəni bə kifuu.” **10** Ayakalə, Jisɔs kɪə kinjwaka kibə, ka dzaka i bə a, “Mbein nyaki ŋgəkə i minjpaŋa wələ kəm nə? Wi fə num gia yindzəŋni i mih. **11** Mbein kɪəki a bəni bə kifuu ni numki lə bəh mbein jɔbi wichi ayakalə, mih bi numki kə bukuembein i jɔbi wichi wə. **12** Wi shuku fiansi biələ i gwu yin wə lə, wi keins mih num keinsini i nlə wə. **13** Mih fukuki ŋkəŋ i mbein a, na fain bə bi fukuki ntum wi ndzəŋni wələ i mbi wichi wə, gia yələ minjpaŋa wələ fə, bə bi fukuki yi, bə kwaka wi.” **14** Mi widəkə i mbaŋ wi bwa bə Jisɔs wə, i bə wə jwəfi ntə bəfa kintəŋ, a num wə bə nɪ bəŋki a Judas Iskariot nyə

tsə yeiŋ bətii mfə gia bəmbum, **15** ka bikə i bə a, “Mih ka nya Jisəs i mbeiŋ kaŋ, ma mbeiŋ ni nya nə i mih a?” Bə ka fa kpə mbaŋtia num bə n̄ keiŋsi wi bəh chwaka ki kpə kifukuli, ka nya i wi. **16** I yisi jəbi wiwə wə, wi ka yisi i nəŋki dzəh yə wi ni nya Jisəs yeiŋ i bə kaŋ. **17** A dzə num i chəkə bi ninshiŋ i Dzini bi Bləd wə bə ka jiə dəkə Dzəŋə yeiŋ, bwa bə mbaŋ bə Jisəs dzə yeiŋ wi, ka bikə i wi a, “Wə nəŋki a buku tsə keiŋsi faiŋ di biə wə ni dzi Dzini bi Ntsədaŋ yeiŋ na?” **18** Wi chukuli i bə a, “Mbeiŋ tsə i kwili kintəŋ, mbeiŋ ni yeiŋ lə nchiŋ mi widəkə feiŋ, mbeiŋ dzāka i wi a, ‘Mi wi Lanini dzaka a, jəbi wi ŋgaiŋ kpeiŋ lə. ŋgaiŋ bəh bwa bu bə mbaŋ kaŋaki i dzi Dzini bi Ntsədaŋ i wi dzu.’” **19** Ayaka bwa bə mbaŋ bə tsə fə asi Jisəs si dzaka i bə, ka keiŋsi bieŋ bidzini bi Dzini bi Ntsədaŋ biwə feiŋ. **20** A dzə num i fijəbi, wi shinum bəh bwa bu bə mbaŋ bə jwəfi ntsə bəfa i dziki. **21** Jəbi wə bə n̄ dziki, wi dza dzaka i bə a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbeiŋ a, mi widəkə i mbeiŋ kintəŋ ni taŋni lə mih.” **22** Si wi dzaka yakadəiŋ, bwa bu bə mbaŋ dza ka numki a bəh nsheiŋ nsheiŋ, yisi i bikəki a wimu wimu a, “Akə num mih ma Bah?” **23** Wi chukuli i bə a, “Mi wə wi ni taŋni mih akə wə wi ləkə kaŋ i fwəti wə buku wi. **24** Mi wə yeli wi kə Waiŋmi kaŋaki bi nyə asi bə n̄ nyaka kəm wi. Ayakalə, ŋgəkə wimbum kə i mi wə wi taŋni Mi wə yeli wi kə Waiŋmi. Yi n̄ ndzəŋki a bə ma bwə wəmakə mi.” **25** Judas wə wi ni kaŋaki i taŋni Jisəs bəŋ bikə tə i wi a, “Mi wi Lanini akə num mih ma?” Jisəs chukuli i wi a, “Wə dzaka bəh dzaka ka.” **26** Asi bə n̄ dziki, Jisəs dza dzo bləd, nya kiyəŋni i Nyə, gbeyi nya i bwa bu bə mbaŋ ka dzaka

a, “Mbeinj kô dzî, fa kô gwu yinj.” 27 Wi dzô tã bwam, nya kiyôjni i Nyô ka nya bwam wiwô i bô ka dzaka a, “Mbeinj bæchi mû. 28 Mələ kô mwa mənŋ mə Nyô dzi minŋkainj bəh mə, mə shukuki bukuki kəm bəni bəduli, ka wi ni dalinya chu bibô. 29 Mih fukuki i mbeinj a, mih ni chu mu kə mbi mi kpəinj wi lani wələ i yisi i liə i tsə buku i chəkô biə mih bi muki mə mimfiinj bukumbəinj i kintənj ki ŋkuŋ bi Ba wuŋ wə.” 30 Jobi wə Jisəs bəh bwa bu bə mbanj kaasi, bô yənj njanj wi kəksini, buku ka yaka tsə i ŋkwuŋ wi Keinj yi ɔlif wə. 31 Si Jisəs bəh bwa bu bə mbanj nɪ tsəki, wi dzaka i bô a, “Dainj nchəkô mbeinj bæchi ni fiəni gəinj chu lə i jum wə kəm gia yə yi ni num bəh mih. Yi num asi bə nyaka a, Nyô dzakaki a, ‘Mih ni wô lə ntəkni shwán, ma mbanj wi shwán yiwô ni gaali.’ 32 Ayakalə, jobi wə Nyô bi bwili mih i kpi wə, mih bi tsə i mbeinj nshinj i Galili.” 33 Bitə ka dzaka lə mfih i wi a, “Kənj bəni bæchi ni gəinj fiəni chu i jum wə kəm gia yə yi ni num bəh wə, mih kəkə ni lansi gəinj chu i jum wə.” 34 Jisəs fiəni chukuli i wi a, “Mih fukuki ŋkənj i wə a dainj nchəkô, ka kwəkô ni tənŋki, num wə nəinj lə mih kɪŋkani kitali.” 35 Bitə dzaka i wi a, “Kənj mih ni numki i kpi bəh wə, mih kəkə ni lansi nəinj wə.” Si wi dzaka yakadəinj, bwa bə mbanj bə Jisəs bədəkô bə bæchi bənj dzaka ayaka tə. 36 Jisəs bəh bwa bu bə mbanj tsə liə i khə wi keinj yi mintam midəkô wə, bə bənj a Gesəmane, Jisəs dzaka i bwa bu bə mbanj a, “Mbeinj shɪnnumyi fa mih kini tsə tsa.” 37 Wi dzô Bitə bəh bwa bə Sebidə bəfa, bəh bô ka tsə. Wi yisi i numki bəh nshəinj nshəinj, shəm yi fumsi wi. 38 Wi ka dzaka i bô a, “Shəm yinj kô a bəh nshəinj nshəinj nalə na ka mih kpi num kpini.

Mbeinj bâanj a fa bukumbeinj wôkoliki.” 39 Si wi dzaka yakadəinj, ka kini tsə i ninshinj, gbə tum kwusi shi bi i kuku ka bə tsa a, “Ba wuj, dzəh kabə nûm yə wə kə i fə ka bwam wi ŋgəkə wələ tsə mih a mih ma mu, wə fê. Ayakalə, ma fê si mih nəŋki. Fê yi num asi wə nəŋki.” 40 Wi fiəni dzə buku i bə wə, ka ti bə nə wə. Wi bikə i Bitə a, “Yaka mbeinj kəkə i num beinj bəh mih i tsə buku i mbiəŋə wimu wə a? 41 Mbeinj tsəŋəkə, mbeinj tsā a kiə kiməmsi ki dzə kə i mbeinj wə. Yi kə ŋkəŋ a shəm kəŋki lə, ayakalə nyam yi gwu bəhyi.” 42 Wi fiəni tsə fəinj i kiŋkani kifa wə ka tsa a, “Ba wuj, aka bə num a bwam wələ kəkə i tsə maka mih mu wi, wə fê asi wə nəŋki.” 43 Si wi ni fiəni dzə, ka chu ti bwa bu bə mbaŋ nə wə kəm kinu nŋ kə i dzəkəh yibə wə nalə. 44 Wi fiəni bee bə ka tsə i tsaki i kiŋkani kitali wə, wi tsa, dzaka num a gia yə wi si kə wi dzaka lə yi. 45 Wi chu fiəni dzə i bwa bu bə mbaŋ dzaka i bə a, “Mbeinj keinjki mbeinj nə waka fimbeinj na? Mbeinj tsəinj, jəbi kpəinj lə. Bə taŋni lə mi wə yeli wi kə Waiŋmi i kaŋ yi bəni bəchu wə. 46 Mbeinj dzā beinj bukumbeinj tsəki. Mbeinj tsəinj, mi wə wi taŋni mih bə wi yaka wi dzəki.” 47 Asi Jisəs nŋ keinjki wi dzaka, Judas wə wi nŋ kə mi i mbaŋ wi bwa bə Jisəs bə jwəfi ntsə bəfa dzə tumbuku. Wi nŋ dzəki bəh mbaŋ wi bəni bəduli, bə kaŋa bənywə bəh bibəkə, num a faaŋ bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə sakaki tumi. 48 A nŋ kə num mi wə wi taŋni Jisəs, tsə keinjki lə kinchəsi bəh bəni bəwə ka dzaka a, “Mi wə mih ni bəni mih maŋni yaŋyi, akə wi mbeinj ni kwā.” 49 Si bəh bə ni dzə, wi chəm tsə a chəŋ i Jisəs wə ka bəni i wi, “Mih bəniki i wə Mi Lanini.” Si wi bəni yakadəinj, ka maŋni wi

bə ɣaŋɣi wi. 50 Jisəs ka dzaka i wi a, “Nseɪŋ wuŋ, fə a gia yə wə dzə i fə.” Ayaka bəni bəwə ka tsə kwa Jisəs, kaŋa wi. 51 Yi num a mi widəko wə wi nɪ ko bə bəh Jisəs ka guku baa nywə wi jum ka gba chwɪŋ təɪŋ kintuni ki mfa wi fwu wi bətii mfə gia. 52 Jisəs dzaka i mi wiwə a, “Fīəni ləkə nywə wa i di biə wi si kə. Na ndə wə wi dzasi nywə i beɪŋ wi kīəkɪ a, wi bi kpiki i nywə wə. 53 Wə kwakaki a mih kəkə i bəɔŋ Ba wuŋ a wi chiŋsi bəchinda bu bəŋchuku bə tsə bəmbaŋ jwəfi ntso bəfa akisəkə a? 54 Ayakalə, mih ka fə yakadəɪŋ, ma yi ni nyani dəɪŋ ka yi dzə kpɛɪŋ asi bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyə wə a, a yi kaŋaki i bi num a?” 55 I fɛɪŋ wə, Jisəs ka bikə i mbaŋ wiwə a, “Mbeɪŋ dzə i kwa mih, ka dzəkɪ bəh bənywə bəh bibəkə ka mbeɪŋ dzəkɪ i kwa num ji a? Mih nɪ shi kə bəh mbeɪŋ chəkɪ chəkɪ i juŋ yi fəni yi gia mə lani bəni mbeɪŋ kwa kə mih kəm nə la? 56 Ayakalə, gia yələ yichi num i fə a yi dzə kpɛɪŋ asi bəni bə ntum bə Nyə nɪ nyaka.” Bwa bə Jisəs bə mbaŋ bəchi ka lətəkə wi fɛɪŋ, yəkə geɪŋ. 57 Bəni bə bə nɪ kwa Jisəs ka dzə tsə bəh wi i Kayfas dzu fwu wi bətii mfə gia. A nɪ ko num bəni bə bə nɪ laniki bəŋchi bə Nyə bəh bə bə nɪ sakaki tumi nɪ juŋni. 58 Bə nɪ tsəkɪ bəh Jisəs Bitə biəli i jum wə i dzəh yi dəəŋ. Wi ka tsə buku na i fitəkə wi fwu wi bətii mfə gia wə, ka liə tsə num bəh bəni bə bə nɪ təkɪnɪki bəh di biwə, wi tseɪŋ, i yeɪŋ si yi ni nyani num. 59 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bəchi bə bə nɪ sakaki bənsaka ka nəŋki gia yi ntəkə yə bə ko i jiə i Jisəs fuŋ ka bə ni wə wi. 60 Ayakalə, bə nəki kwati kə gia yidəkə, na ayaka si bəni bəduli ni bukuki dzəkɪ i ninshiŋ beəŋ nsaka bəntəkə. Gia yiwə nyani lə, i kiŋgəkɪ wə bəni bədəkə bəfa buku dzə

num i ninshin, **61** ka dzakaki a, “Mbwə wələ nɪ dzaka a, ɲgair ɔlə i shaki jun yi fəni yi gia yi Nyɔ i fiəni maa yi i kaɲ yitali wə.” **62** Fwu wi bətii mfə gia wiwə ka dza bein bikə i Jisəs a, “Yaka wə kaɲaki kə gia yidəko i chukuli a? Wə wəko alə gia yə bəni bələ dzakaki i wə wə a?” **63** Jisəs kpichumi mən. Fwu wi bətii mfə gia wiwə fiəni dzaka i wi a, “I yeli wi Nyɔ wə wi kaɲaki nənɪ, wə fa kabə num Kimbwili wə Nyɔ nɪ kaka, wə Wair ɲyɔ, fuku i buku.” **64** Jisəs chukuli a, “Yi kə asi wə dzaka. Ayakalə, mih fukuki i mbein a, jəbi wələ ni tsə mbein ni yein lə mi wə yeli wi kə Wairmi, num wi shinum i tsein yiləkəli yi Mi wə wi kaɲaki ɲga, mbein bi chu yein si wi dzəki i bikwu wə i bein.” **65** Fwu wi bətii mfə gia wə wəko yakadəin, ka tanji bəmbun i gwu yi wə, dzaka a, “Wi dzəki di bi Nyɔ. Bukumbein nəki a mi widəko chu dzə dzaka gia yidəko a? Mbein wəko lə si wi dzəki di bi Nyɔ. **66** Mbein kwakaki a nə?” Bə chukuli a, “Akə mi wə bə kaɲa i wə wi num wəni.” **67** Bə yisi i chuhyiki mindzən i shi bi wə chəkə twein wi bəh birkə, bədəko twein bəh kaɲ, dzakaki i wi a, **68** “Wə wə wə kə Mbwili wə Nyɔ nɪ kaka, fuku la ntum wi Nyɔ wa wə i liə. Kaɲsi i buku mi wə wi twein wə.” **69** A nɪ kə Bitə num i kuku i bin i fitəko. Wair kpaɲni widəko wə wi nɪ nəmki fein, dzə kəmsi i wi kpən ka dzaka i wi a, “Wə tə si kə mbein Jisəs wi Galili.” **70** Ayakalə, Bitə nəin i bəni bəchi nshin ka dzaka a, “Mih kiəki kə gia yə wə dzakaki.” **71** Bitə ka buku tsə ka numki bein i dzaka ki mbair wə. Wairkpaɲni widəko wə wi nɪ nəmki tə fein, yein wi, ka dzaka i bəni bə bə nɪ numyi i bein fein a “Mi wələ si ɔlə bəh Jisəs wi Nasali.” **72** Bitə chu nəin ka kain,

dzaka a, “Mih kiäki kə mi wiwə.” **73** I jobi wi twəsi wə, bəni bə bə nɪ numyi kəmsi tsə i Bitə wə ka dzaka i wi a, “I yi ŋkəŋ wə, wə kə tə mi wibə, kəm ndzaka wa tsəki aka wibə.” **74** Ayaka Bitə ka kaiŋ, bəəŋ num loiŋ i fwu wi wə dzaka a, “Mih kiäki kə mi wələ.” Akisəkə kwəkə ka təŋ. **75** Bitə kwaka ndzaka wə Jisəs si dzaka i wi a, “Ka kwəkə ni nəŋki i təŋki, num wə nəiŋ lə mih kiŋkani kitali.” Wi nyə fəiŋ buku tsə i biŋ, ka də nalə.

27 Asi chəkə nɪ wəkəki dzəki, bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə sakaki tumi, num jiə ja kəm Jisəs, i wə wi. **2** Bə ka kaŋa wi, dzo tsə nya i kaŋ yi Baylə wə mi wi nsaka i kimbu kiwə wə. **3** Jobi wə Judas wə wi nɪ taŋni Jisəs nɪ yeiŋ a bə təiŋ a bə ki wəkəki lə Jisəs, wi bə təm, dzo kpə wə mbəŋtia fəni tsə nya i bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə sakaki tumi. **4** Wi tsə, dzaka i bə a, “Mih fə chu i taŋni mi wi kaŋa kə ŋgəkə widəkə.” Bə chukuli i wi a, “Yəmakə kaŋaki nə i fə bəh buku? A kiäki wə yəmakə.” **5** Judas waŋ kpə wiwə i kuku i juŋ yi fəni yi gia wə, ka buku tsə shiəŋ. **6** Bətii mfə gia bəmbum fwəkyi kpə wiwə dzaka a, “Wələ kə kpə wi mwa, nchi bumki kə a bə jiə wələ kpə i kiba ki juŋ yi fəni yi gia mə.” **7** Bə num jiə ja, tsə taŋ di i mi wə wi nɪ mwəmki mishwali bəh wi a bə ni ləkəki bəni bədzəni fəiŋ. **8** Akə gia yə bə bəəŋki di biwə i dzə buku bidaiŋ a, “Di bi Mwa.” **9** Yi nɪ num yaka ka gia yə mi wi ntum wi Nyə wə Jelimia nɪ dzaka, ka yi dzə kpəiŋ si wi nɪ dzaka a, “Bə nɪ dzo kpə mbəŋtia num kpə wə bwa bə Isləe nɪ sisi i dzo i fwu wi wə, **10** taŋ di yeiŋ i mi wə wi nɪ mwəmki mishwali bəh wi, asi Bah Nyə nɪ dzaka i mih.” **11** Si Jisəs nɪ numbeŋi i Baylə mi wi nsaka nshiŋ, Baylə bikə i wi a

“Akɔ wɔ ɲkuɲ wi Bɔju wɔ a?” Jisɔs chukuli a, “Yi kɔ asi wɔ dzaka.” **12** Ayakalɛ, bɛtii mfɛ gia bɛmbum bɛh bɛni bɛ bɔ nɛ sakaki tumi kiwɔ yisi i jiɛki gia i wi fuɲ, wi na chu chukuli gia yidɔkɔ. **13** Baylɛ ka bikɛ i wi a, “Wɔ wɔkɔki alɛ ɲkaiɲni wi gia yɛ bɛ dzakaki kɔm wɔ a?” **14** Ayakalɛ, Jisɔs na chukuli na gia yimu i wi kɔm yɛ bɔ nɛ jiɛki i wi fuɲ. Mi wi sakani wiwɔ tseɲ lɛ dzaka wɔm wi nalɛ. **15** A nɛ dzɛki numki i jɔbi wi dzini bi Ntsɛdɔɲ wɔ, mi wi sakani bwili mi wimu i juɲ yi nsɛɲ mɛ, wɔ bɛni kɔɲki a wi bwɪli. **16** A nɛ kɔ i jɔbi wiwɔ wɔ, mi widɔkɔ num i juɲ yi nsɛɲ mɛ, bɛ kiɛ nalɛ a wi nɛ fɛki lɛ chu, yɛli wi num a Balabas. **17** Jɔbi wɔ bɛni nɛ juɲni, Baylɛ bikɛ i bɔ a, “Mbeɲ kɔɲki a mih bwili num ndɛ i juɲ yi nsɛɲ mɛ a? Mbeɲ kɔɲki a mih bwili yatɔkɔ num Balabas, ma Jisɔs wɔ bɛ bɔɔɲki a Kimbwili wɔ Nyɔ nɛ kaka a?” **18** Wi nɛ bikɛki yaka kɔm wi nɛ kiɛki lɛ a bɔ nɛ nya Jisɔs i wi, kɔm kindɔɲ nɛ finiki lɛ bɔ bɛh wi. **19** I chu kpɛɲ i yi wɔ, a nɛ kɔ jɔbi wɔ wi nɛ shinum i di biɛ bɛ si num i saka bɛnsaka, kpɛ wi faaɲ ntum i wi, dzaka a, “Kiɛ wɔ ki fɛ kɛ gia yidɔkɔ bɛh mi wɔ. Akɔ mi wi chɛɲ. Mih dzakaki lɛ kɔm ndɛmsi si fumsi mih daiɲ nchɔkɔ nalɛ kɔm wi.” **20** Si Baylɛ bikɛ yakadɛɲ, bɛtii mfɛ gia bɛmbum bɛh bɛni bɛ bɔ sakaki tumi nyini bɛni a bɔ dzaka a wi bwɪli yatɔkɔ num Balabas, ma bɛ kɛasi bɛh Jisɔs. **21** Mi wi sakani chu dza bikɛ i bɔ a, “Mi wɔ mbeɲ kɔɲki a mih bwili yatɔkɔ i bɛni bɛfa bɛlɛ kintɛɲ kɔ winaiɲ?” Bɔ chukuli a, “Balabas.” **22** Baylɛ chu bikɛ i bɔ a, “Mih ka bwili yatɔkɔ yakadɛɲ i liɛ, mih ni fɛ daiɲ bɛh Jisɔs wɔ bɛ bɔɔɲki a Klistus a?” Bɔ bɛchi dzaka a, “Bɛ bɔɲɲ wi num bɔɲɲni i kintasi wɔ.” **23** Wi fiɛni bikɛ a, “Bɛ bɔɲɲ wi kɔm

nə a? Gia yichu yə wi fə kə nə a?” Ayakalə, bə chu wili tsə a ninshij lə a, “Bə bān̄j wi i kintasi wə.” **24** Jobi wə Bayle n̄i yeij a dzəh kəkə, ka ŋgaij kaasi gia yələ, dzaka yijni dza lə dzani. Wi dzo mwi, wəkə kaŋ yi yeij i mbaŋ wi bəni nshij dzaka a, “Kaŋ yij kəkə i kpi yi mi wələ wə. A kiəki mbeiŋ i yi wə.” **25** Bəni bəchi chukuli i wi a, “Aaŋ, bēe ma mwa mi nūmki i kifwu kibuku wə bəh i bwa bəbuku wə.” **26** Bayle ka bwili yatəkə Balabas asi bə n̄i kəŋki, ka nya Jisəs a bə twēij bə tsə bān̄j i kintasi wə. **27** Bəni bə jum bə mi wi sakani ka dzo Jisəs liə bəh wi i ntəŋ wə bə n̄i bəŋki a Blitəl̄ium, ka juŋni kiŋka ki mbaŋ wi bəni bə jum bəchi bə fiəli baŋ wi. **28** Bə baayi bəmbuŋ bu, dzo mbuŋ wi bəŋkuŋ wi bəkəli tum i wi wə. **29** Ka bwaŋ kifə ki bəŋkuŋ ki num bə keiŋsi bəh bəbwaŋyi, bwaŋ i wi fuŋ, ka nya mbəŋ i tseiŋ yi yiləkəli wə a, akə mbeŋ wi bəŋkuŋ. Bə dzə ŋgwuŋyi i wi nshij nyiksi wi dzakayi a, “Mbēe jum yibəkəli! ŋkuŋ wi Bəjul!” **30** Si bə n̄i fə yakadəij, ka chuhyiki mindzəŋ i gwu yi wə, dzo mbəŋ wə ka tweiŋki wi yeij i fuŋ. **31** Jobi wə bə n̄i nyiksi kaasi yakadəij, babwili mbuŋ wi ŋkuŋ wə i gwu yi wə, ləh num bəmbuŋ bu i gwu yi wə, ka dzo tsə bəh wi i baŋj i kintasi wə. **32** Si bə n̄i tsəki, bə dzə buku i mi wi Selin widəkə, yeli wi num a Samən. Bə kaŋyi mi wiwə wi giŋ kintasi ki Jisəs. **33** Jobi wə bə n̄i tsəki bə tsə buku i di bidəkə wə, bə bəŋj a Gəlgəta, (Yeli wələ kə a Di bi ŋkuŋu Kifwu), **34** bə ka nya mbih i wi num bə chwali bəh biəə yi ləli jiə a wi mū. Ayakalə, si wi məm, wi nəiŋma i mu. **35** Bə ka baŋj wi i kintasi wə, dzo bəmbuŋ bu tum kaŋ yeij i gaa a bə bə. **36** Si bə fə yakadəij ka shinum feij ka chəniki wi. **37**

Bɔ nyaka kinwakti kə ki nɪ chusiki gia yə yi fə ka bɔ banɲ
 wi i kintasi wə, ka banɲi i kintasi wə i fwu wi beɲ yi num
 a, “Wələ kɔ Jisɔs, ŋkuɲ wi Bəju.” 38 Bɔ banɲ tə bəji bəfa i
 kintasi wə bɔ bəh Jisɔs, widəko i tseɲ yiləkəli wə, widəko
 i tseɲ yi yi kimiəkə wə. 39 Bəni ka tsəki dənɲsiki yeɲ Jisɔs
 nəŋni fwu, bəkəli wi bəh ntəyi, 40 dzakayi a, “Wɔ wələ wɔ
 nɪ kɔ i shakɲi juɲ yi fəni yi gia i fiəni maa i kaɲ yitali wə,
 gāmti gwu ya! Wɔ kabə num Waiɲ Nyɔ, shi dzə i kintasi
 kiwɔ wə.” 41 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bɔ nɪ
 laniki bənchi bəh bəni bə bɔ sakaki tumi ka nyiksiki tə wi
 dzakayi a, 42 “Wi nɪ gamtiki bəni bədəko i liə wi kəkə i
 gamti gwu yi. Ntə wi kɔ ŋkuɲ wi bəni bə Isləe. Wi shɪ la i
 kintasi kiwɔ wə i liə ma buku ka ni bum wi. 43 Wi ni jiə
 fwu wi i Nyɔ wə. Nyɔ wiwɔ kabə kɔɲ wi, ma wi gamti la
 wi i liə si wi ni dzakaki a ŋgaiɲ kɔ Waiɲ Nyɔ.” 44 Bəji bə
 bə nɪ banɲ bɔ bəh Jisɔs i kintasi wə, təyi wi bəh bəntəyi
 tə. 45 A dzə num nshichuɲ biɲ ji, tumi kichi ji i tsə buku i
 mbiəŋə mitali wə nshi. 46 A dzə num ka mbiəŋə mitali,
 Jisɔs dza wam bəh ŋga a, “Eli, Eli, lama sabaktani.” Yi
 num a, “Nyɔ wuɲ, Nyɔ wuɲ, wɔ lətəkə mih lə kəm nə?”
 47 Bəni bədəko bə bɔ nɪ num kəmsi feɲ wəkə, ka dzaka a,
 “Mi wiwɔ bɔɔŋki Elaja.” 48 Mi widəko i bɔ kintəəɲ ka
 yəkə akisəkə tsə dzə kuncha, juli i mbih migbanɲlini mə,
 bwaɲ i mbəɲ wə, ka səkə tsə a wi mu. 49 Ayakalə, bəni
 bədəko dzaka a, “Bə wɔkəli yêɲ a yuwidəko Elaja kələ i
 dzə gamti wi!” 50 Jisɔs ka chu wam bəh ŋga nya kin'waka
 ki i Nyɔ kaɲ. 51 Yi dzə num a, mbuɲ wə bə nɪ təɲni juɲ yi
 fəni yi gia yeɲ i fintəɲ, yisi i beɲ taɲa shi buku i kuku i
 bimbū bifa wə. Nshwaiɲ nəŋni, biana bakayi, 52 júm tə

weli gwu, bəni bəduli bə bə nɪ kə bə Nyɔ num bə nɪ kə bə kpiyi lə fiəni dza i kpi wə. **53** Jobi wə Jisəs nɪ dza i kpi wə, bəni bəwɔ nyə tsə i kwili wi baiɲni wə Jelusalem, bəni bəduli yeiɲ i bə wə. **54** Tikwili wi bəni bə jum wə bəh bəni bə bə nɪ kə feiɲ chəni Jisəs, yeiɲ si nshwaiɲ nəɲniki bəh gia yichi yə yi nɪ dzəkɪ di, ndzaɲ kwa bə na bəh ɲga. Bə ka dzaka a, “I yi ɲkəɲ wə mi wələ nɪ kə Waiɲ Nyɔ.” **55** Bəkaɲa bəduli nɪ kələ tə feiɲ i dzəh yi dəəɲ bə tseiɲ. Bəkaɲa bələ kə bə bə nɪ buku i Galili biəli Jisəs gamti wi. **56** I mbaɲ wiwɔ wə nɪ kə Meli Magdalen bəh Meli wə nih Jəm bəh Yəsɛf, bəh nih bwa bə Sebide. **57** A dzə num i fiɲjəbi, tii kpɔ widəkɔ a num mi wi Alimatia dzə, yeli wi num a Yəsɛf. Wi tə nɪ kə mi widəkɔ i mbaɲ wi Jisəs wə. **58** Wi tsə yeiɲ Baylə tsa a wi nyâ wini wi Jisəs ka ɲgaiɲ tsə lə. Baylə ka dzaka a bə tsê dzô nyâ i wi. **59** Yəsɛf dzə wini wiwɔ ka kii i mbaɲ wi baiɲni wə, **60** ka tsə jiə i jum yi wə, yi keiɲ a yimfiɲ, num wi nɪ tɔ jum yiwɔ i biana mə, wi ka biɲsi təh wimbum ka baɲ dzaka ki jum kiwɔ yeiɲ, ka nyə. **61** Meli Magdalen bəh Meli widəkɔ wə nɪ kə feiɲ, num bə shinum i tseiɲ daɲsi jum yiwɔ. **62** Chəkɔ buku wɔ, num chəkɔ biə bə si sisiki gia yi bimbam bibɔ yeiɲ bi tsə, bətii mfə gia bəmbum bəh Bəfalasi tsə yeiɲ Baylə, **63** dzaka i wi a, “Tikwili, buku kwakaki gia yə mi wi ntəkə wələ nɪ dzakaki jobi wə wi nɪ keiɲki wiwɔm. Wi nɪ dzakaki a, a bi numki i kaɲ yitali wə, ma ɲgaiɲ bi fiəni dza i kpi wə. **64** Si yi kə yakadəiɲ, dzâka a bəni būku tsê chəniki jum yiwɔ i tsê būku i kaɲ yitali wə, kəm buku lwaki a bwa bu bə mbaɲ kələ ni wɛɛli tsə chwɔ wini wi i nyə bəh wi, ka bə fukuki i bəni a, ‘Wi dza i kpi wə.’ Bə ka fə yakadəiɲ,

ma ntəkə biələ i liə ni gumi tsə bi ninshij biə.” 65 Bayle dzaka i bə a, “Mbeij dzê bəni bə jum ma mbeij bə tsê, mbeij dzâka bə chəniki jum yiwo bindzəŋ asi mbeij si kə i chəniki.” 66 Ayakadəij, bə ka tsə keijsi baŋ dzaka ki jum kiwo, ka fə kinchəsi i təh wə bə nǐ baŋ dzaka ki jum kiwo yeij, ka jiə bəni bə jum i chəniki.

28 Asi chəkə bimbam nǐ tsə, chəkə wəɔ dzə, i buku nya i chəkə bi ninshij wə i shi wə, Meli Magdalen bəh Meli widəkə wə tsə i tseij jum. 2 Yi num a, nshwaiŋ nǐ dza nəŋni bəh ŋga, kəm chinda wi Bah nǐ shi dzə beij biŋsi təh wimbum wə bə nǐ baŋ dzaka kijum kiwo yeij ka shinum i yeij beij. 3 Chinda wiwo nǐ kə shi bi mwanji aka dzaŋ yi mwanji, bəmbuŋ bu fuku lə buuu. 4 Bəni bə bə nǐ chəniki jum yiwo yeij wi, lwa na bəh ŋga, nyumyi lə kəkəkə, gbəyi i kuku nəyi aka bi kpili bəni. 5 Chinda wi Nyə wiwo dzaka i bəkaŋa bəwə a, “Mbeij ma lwâki. Mih kiəki lə a mbeij nəŋki Jisəs wə bə ni baŋ i kintasi wə. 6 Wi fa kəkə, wi dza lə i kpi wə asi wi nǐ dzaka. Mbeij dzê yeij di biə wi ni nə yeij. 7 Mbeij tsê fuku wakali i bwa bu bə mbaŋ a wi dza lə i kpi wə, wi tsəki i mbeij nshij i Galili. Mbeij ni yeij lə wi feij. Mbeij wêkəli, mbeij wəkə lə si mih fuku i mbeij.” 8 Ayakadəij, bəkaŋa bə ka kəmsi dza nyə i jum yiwo beij bəh nlwa, ayakalə bə num tə bəh kinsəŋli nalə, ka yəkə tsə i fuku i bwa bə Jisəs bə mbaŋ. 9 Si bə nǐ tsəki, yi dza num a bə nǐ baŋsi bəh Jisəs, wi dzaka i bə a, “Mih bəniki mbeij.” Bə ka dzə kəmsi i wi wə, ka gbə ka bwam gvu yi, ka kəksi wi. 10 Jisəs dzaka i bə a, “Mbeij ma lwâki. Mbeij tsê dzâka i bwa bə nih bəŋ a bə tsəki i Galili ma bə ni yeij mih feij.” 11 Jəbi wə bəkaŋa

bəwə ni dza i tsəki, num bəni bə jum bədəko bə bə n̄
 chəniki jum yiwə si nyə tsə i kwili kintəəŋ i tsə fuku gia
 yichi yə yi si num i bətii mfə gia bəmbum. **12** Bətii mfə gia
 bəmbum bə ka juŋni bəh bəni bə bə sakaki tumi bəh bə
 num jiə ja, ka baŋyi kaŋ yi bəni bə jum bəh kpə widuli, **13**
 dzaka i bə a, “Mbein dzākaki i bəni a mbein si n̄ki lə bwa
 bu bə mbaŋ dzə chwə wini wi ka nyə bəh wi. **14** Mbein
 kabə dzakaki yakadəin, yi ka liə i kintuni ki mi wi sakani
 wə, wi ni kabə nəŋ i nya ŋgəkə i mbein, ma buku ni tsə
 yein wi, wi ma ni chu nya ŋgəkə i mbein.” **15** Ayakadəin,
 bə ka dzə kpə wiwə ka fukuki asi bə si dzaka i bə. Kichum
 kiwə ka waŋ tsə i kintəəŋ ki Bəju wə i dzə buku i bidəin
 wə a bə n̄ chwə wini wi Jisəs chwəni. **16** Bwa bə mbaŋ bə
 Jisəs bə jwəfi ntsə mu ka nyə tsə i Galili, yaka tsə i ŋkwuŋ
 wə Jisəs n̄ fuku i bə. **17** Jəbi wə bə ni yein wi, ka kəksi
 wi. Ayakalə, bədəko mən̄ni lə wi. **18** Jisəs dza kini dzə
 dzaka i bə a, “Ba wuŋ kə num wi nya lə ŋga bichi i bein
 bəh i kuku i mih. **19** Ayakadəin, mbein tsə i bitumi wə
 bichi, mbein fəki bəni numki bəni mbəŋ bə mbaŋ, jūli bə i
 bəko i yeli wi Nyə Ba bəh Waiŋ bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni. **20**
 Mbein lāniki bə a bə fəki gia yichi yə mih n̄ laniki mbein
 yein. Mbein wəkəli, mih ni numki lə bəh mbein i jəbi
 wichi wə i tsə buku na jəbi wə mbi bi tsə kaaki.” (aiōn g165)

Mak

1 Fa kɔ ntum wi ndzɔŋni kɔm Jisɔs Klistus Waiŋ Nyɔ. **2** Ntum wiwɔ nɛ̃ yisi asi Isaya mi wi ntum wi Nyɔ nɛ̃ nyaka a Nyɔ dzakaki a, “Wɔkɔli, mih ni chiŋsi lɛ̃ mi wuŋ wi ntum i wɔ nshiŋ, ma wi tsɛ̃ keiŋsi dzɛ̃h ya. **3** Ja yi mi wiliki i chwa a bɛ̃ keiŋsi dzɛ̃h yi Bah, bɛ̃ lɔ̃msi yi a yi nɔ̃m chɛ̃ŋ.” **4** Ayakadɛ̃iŋ, mi widɔkɔ bɛ̃ nɛ̃ bɔɔŋki a Jɔn Njulibɔkɔ nɛ̃ nyɛ̃ tsɛ̃ i chwa, ka fukuki i bɛ̃ni a bɔ kwɔ̃ni shɔ̃m yibɔ, ma ŋgaiŋ juli bɔ i bɔkɔ ka Nyɔ bi dalinya chu bibɔ. **5** Bɛ̃ni nɛ̃ bukuki i bimbu bi tumi bi Judea wɛ̃ bichi bɛ̃h i kwili wi Jelusalem wɛ̃ wichi tsɛ̃ i wi, dɛ̃ kɔm bɛ̃ chu bibɔ, wi ka juliki bɔ i Bɔkɔ yi Jɔdan mɛ̃. **6** Jɔn nɛ̃ lɔ̃ki bɛ̃mbuŋ num bɛ̃ keiŋsi bɛ̃h kiluli ki nyam yidɔkɔ yɛ̃ bɛ̃ bɔɔŋki a kamɛl, wi kaŋa bɛ̃h chiŋnih num bɛ̃ keiŋsi bɛ̃h dzu yi nyam, wi nɛ̃ dziki a chɔ̃mi bɛ̃h nyu yi chwa. **7** Jɔn nɛ̃ lakaki a, “Mi widɔkɔ dzɛ̃ki lɛ̃ i mih jum wi tsɛ̃ mih, mih kpeiŋniki kɛ̃ na i ŋgwuŋ shi i kuku i baayi bɛ̃laba bu. **8** Mih juliki mbeiŋ num i bɔkɔ, yakadɛ̃iŋ, wi ni juliki mbeiŋ num i Kiŋ'waka ki Baiŋni wɛ̃.” **9** A nɛ̃ kɔ i kaŋ yɛ̃ wɛ̃, Jisɔs nyɛ̃ i Nasali i kimbu ki tumi ki Galili wɛ̃, dzɛ̃ a Jɔn juli ŋgaiŋ i Bɔkɔ yi Jɔdan mɛ̃. **10** Asi Jisɔs nɛ̃ bukuki dzɛ̃ki i bɔkɔ yakadɛ̃iŋ, wi yeiŋ bɔɔli wɛ̃li gwu, Kiŋ'waka ki Baiŋni shi dzɛ̃ i gwu yi wɛ̃ ka kimbumi. **11** Ja dzaka i beiŋ a, “Wɔ kɔ Waiŋ wuŋ wi shɔ̃m, mih wɔkɔki lɛ̃ ndzɔŋni kɔm wɔ nalɛ̃.” **12** Akisɛ̃kɛ̃ Kiŋ'waka ki Baiŋni ka fɛ̃ Jisɔs tsɛ̃ ka nɔ̃ki i chwa. **13** Wi nɛ̃ kɔ feiŋ i kaŋ wɛ̃ mbaŋnyani, ŋkpɛ̃li mɔ̃msi wi. Wi nɛ̃ kɔ feiŋ yakadɛ̃iŋ bɛ̃h nyɔ̃m yi chwa, ayaka bɛ̃chinda bɛ̃ Nyɔ dzɛ̃ ka tseiŋki wi. **14** Bɛ̃ dza kwa Jɔn ka jiɛ̃ i juŋ yi nsɛ̃ŋ mɛ̃. Si yɛ̃maka nɛ̃ tsɛ̃, Jisɔs nyɛ̃ dzɛ̃ i Galili, ka fukuki

ntum wi ndzəŋni wi Nyɔ feiŋ. **15** Wi nɔ̃ fukuki, dzaka a, “Jɔbi dzə kpɛiŋ lɔ, wə ŋkuŋ bi Nyɔ si num a kaŋ. Mbeŋ kwûni shəm yimbɛiŋ, ma mbeŋ bûm ntum wi ndzəŋni wələ.” **16** Jisəs bi nyə ka nyaniki tsəki i kinchwə kimbun ki Galili kpəŋ, ka yeiŋ Samən bəh waiŋnih wi Andulu tum gbi i bəkɔ, kəm bɔ nɔ̃ kɔ bəni bə kwani bwɔkɔ. **17** Jisəs dzaka i bɔ a, “Mbeŋ biəli mih ma mih ni fə mbeŋ numki bəni bə bɔ kwaki num lɔ bəni.” **18** Akisəkə, bɔ ka bee gi yibɔ, ka biəliki wi. **19** Jisəs kini tsə i ninshiŋ, yeiŋ Jəm bəh waiŋnih wi Jɔn, bə bɔ nɔ̃ kɔ bwa bə Sɛbide, bɔ num i ŋgwuki mə kwɔ gi yibɔ. **20** Jisəs ka bɔɔŋ tɔ bɔ akisəkə. Bɔ bee ba wibɔ Sɛbide i ŋgwuki mə bəh bəni bə bɔ nɔ̃ dzə a bəh bɔ nɔ̃mki, ka biəli wi. **21** Bɔ bəh Jisəs nyə tsə i kwili wi Kafanaum wə. Aka dzə num i chəkɔ bimbam wə, Jisəs tsə liə i juŋ yi tsani mə akisəkə ka laniki bəni. **22** Bəni ka wəkɔliki num lɔ bəh dzaka ki wəmni i nlani wiwɔ wə, kəm wi nɔ̃ laniki ka mi wə wi kaŋaki ŋga bi lanini. Wi nɔ̃ laniki kə ka bəni bə bɔ laniki bənchi bə Nyɔ si lani. **23** A jɔbi wiwɔ wə, mi widəkɔ nyə dzə num i juŋ yi tsani yiwɔ mə, a num mi wi kaŋa kiŋ'waka kichu i gwu yi mə. **24** Si wi liə feiŋ, ka wam a, “Jisəs wi Nasali, wə nəŋki nə i buku wə a? Wə dzə i kaasi buku a? Mih kiəki lə wə. Akɔ wə mi wi baiŋni wə wi nyə i Nyɔ wə.” **25** Jisəs kaŋyi kiŋ'waka kichu kiwɔ, dzaka a, “Kpɛichumi mɔŋ, bûku i mi wələ mə.” **26** Kiŋ'waka kiwɔ ka fə wi gbɔ i kuku ka jwɔki, ki wam bəh ŋga, ka buku i gwu yi mə. **27** Bəni bəchi yeiŋ yakadəiŋ, dzaka wəm bɔ, ayaka bɔ ka dzakayiki a bɔ bɔ bikəyi a, “Yələ kɔ yi naiŋ lə a? Akɔ nlani wimfiŋ widəkɔ a bəh ŋga yeiŋ na? Mi wələ kaŋaki ŋga i kaŋyi biŋ'waka bichu bi

wəkɔ i wi.” 28 Akisəkə, ntum wiwɔ kɔm Jisəs wəŋ tsə i bidi bichi wə i kimbu ki Galili wə. 29 Akisəkə Jisəs buku i juŋ yi tsani yiwɔ mə, ka tsə i juŋ yi Samən bəh Andulu wə, Jəm bəh Jən num bəh bɔ. 30 A nɛ kɔ nih kpə Samən nɔ i naŋbeɪŋ, gwu yi yakani yiləkəli yaka wi. Asi Jisəs liə i yeɪŋ dzu, bə ka fuku i wi kɔm kpaŋa wiwɔ. 31 Jisəs tsə i naŋ kə wi nɛ nɔki yeɪŋ, kaŋa wi i tseɪŋ wə, dzasi wi i beɪŋ. Ayaka jweɪŋ yi yakani yiləkəli yiwɔ ka bee wi, wi dza beɪŋ, tseɪŋ fieŋ bɔ dzi. 32 A dzə num i fijɔbi i chəkɔ biwɔ wə asi wəŋ ni shiki tsəki i liə, bə ka dzəkɔ bəh bəni bəchi bə bɔ nɛ gweɪŋki bəh bəni bə bəchinda bə ŋkpeli nɛ nɛŋsiki bɔ i Jisəs. 33 Kwili wiwɔ wichi juŋni i fifiəŋə. 34 Wi chuku bəni bəduli bə bɔ nɛ kaŋaki jweɪŋ chi chi, chu bwili bəchinda bə ŋkpeli i bəni bədəkɔ bəduli wə. Wi nɛ bwiliki, wi chu bum kə a bəchinda bəwɔ dzaka gia yidəkɔ, kɔm bɔ ni kiəkɔ lə mi wə wi kɔ wi. 35 A bi dzə num na kinchəŋəchəŋə, Jisəs dza beɪŋ, buku tsə i di bidəkɔ wə wi mbəŋ ka tsaki. 36 Samən bəh bəni bə bəh bɔ nɛ kɔ, baəŋ i jum wə ka buku tsə ka nəŋki wi. 37 Bɔ yeɪŋ wi, dzaka i wi a, “Bəni bəchi baəŋ ka nəŋki wɔ.” 38 Jisəs chukuli mfih i bɔ a, “Bukumbeɪŋ dāŋ tsə i bidi bidəkɔ wə ka mih kələ i fuku tə gia yi Nyɔ feɪŋ. Akə gia yə mih dzə kɔm yi.” 39 Ayaka wi ka nyaniki i bimbu bi Galili wə bichi fuku gia yi Nyɔ i juŋ yi tsani yibɔ wə, bwili bəchinda bə ŋkpeli i bəni wə. 40 Mi widəkɔ wi nɛ gweɪŋki bəh jweɪŋ yi kumyini nyə dzə tum binyu i Jisəs nshiŋ, tsa wi dzaka a, “Wɔ kabə kəŋki wɔ fə mih bāiŋki.” 41 Ayaka nsheɪŋ kwa Jisəs, wi nani tsə tseɪŋ kɔm wi, dzaka i wi a, “Mih kəŋki lə, bənih, ma wɔ bāiŋki.” 42 Akisəkə, jweɪŋ yi kumyini yiwɔ ka bee

wi, wi bônih ka baiŋki. **43** Jisôs ka dzaka a wi tsêki, ka lansi kiŋ i wi, **44** dzaka a, “Kiə wə ki fûku kə gia yiwo i mi widəko. Ayaka, tsê chûsi gwu ya i tii mfə gia, ma wə nyâ kinya kə Muses nî dzaka a mi kaŋaki i nyâ i chusi i bəni a wi bônih lə i jweŋ yi kumyini wə ka baiŋki.” **45** Si Jisôs kiŋ yakadəiŋ, mi wiwo ka buku tsə yisi i fukuki tsəki gia yiwo. Ayaka kwili wiwo ka waŋ tsə i bidi bichi wə, yi fə Jisôs na chu liə nyani i kintəəŋ ki tumi wə. Wi ka baəŋ a numki i chwa, bəni nyə dzə i bidi di wə, dzə yeiŋ wi.

2 Asi kaŋ yidəko ni tsə, Jisôs fiəni tsə i Kafanaum. Bəni wəko a wi si num lə i dzu, **2** bə ka juŋniki dzəki i feiŋ bəduli, dzəh nî kəkə feiŋ ka mi təm gvu na bəh i dzaka kifiaŋə wə. Wi ka bə fuku gia yi Nyə i bə. **3** Bəni bədəko bənaa ka dzəki bəh mi widəko i wi num bə buŋ wi i kimbuŋ wə, num wi kpi wa wimu. **4** Yi gaka bə i liə tsə bəh wi i Jisôs wə kəm bəni ni faəŋniki lə nalə. Bə ka yaka num i fwu wi juŋ beŋ, tə kiyəə i di biə Jisôs nî num. Si bə tə yakadəiŋ, ka shisi mi wiwo i kimbuŋ kə wi nî nəki yeiŋ wə. **5** Jisôs yeiŋ si bə jiə shəm i wi wə, wi ka dzaka i mi wə wi nî kə num wi kpi wa wimu a, “Nseiŋ wuŋ, mih dalinya lə chu bia.” **6** Bəni bədəko bə bə nî laniki bənchi bə Nyə bə num feiŋ ka wəko yaka, ka shwiŋyiki i shəm yibə wə, bikə a, **7** “Mi wələ dzakaki dəiŋ lə a? Wi dzəki di bi Nyə. Akə ndə wə wi kə i dalinya chu a kəbi a Nyə shəŋ a?” **8** Jisôs ka kiə i shəm yi wə gia yə bə ni kwakaki, ka bikə i bə a, “Mbeiŋ biələ biŋkwaka kaŋaki i shóm yimbeiŋ wə lə kəm nə a? **9** Yə yi bəniki i dzaka i mi wələ kə yi naiŋ a? I dzaka a mih dalinya lə chu bi, ma a wi dzô kimbuŋ ki wi tsêki a? **10** Ayakalə, mih nəŋki i fə a mbeiŋ kiə a mi wə

yeli wi kɔ Waiŋmi kaŋaki lə ŋga i fa kuku i dalinya chu.”

Ayaka wi ka dzaka i mi wə wi nɪ kpi wa wimu a, **11** “Mih dzakaki i wɔ, dzâ beɪŋ wɔ dzô kimbuŋ ka wɔ tsê i wɔ dzu.”

12 Wi dza beɪŋ, ka dzɔ kimbuŋ ki ka buku, bəni bæchi tseɪŋ wi. Ayaka bɔ tseɪŋ lə, dzaka wɔm bɔ, bɔ ka tumki bikum bi Nyɔ, dzaka a, “Buku keɪŋki ki yeɪŋ kə gia yidəko ka yələ.”

13 Jisəs chu nyə ka tsə kɔmsi i kinchwɔ kimbum kpəŋ, mbaŋ wi bəni dzə i wi kpəŋ, wi ka yisi i laniki bɔ. **14** Asi wi nɪ nyaniki tsəki, wi yeɪŋ Ləwi waiŋ Alfiyus, wi num i di bi bi nɔm wə, wi kwa kiŋwakti. Jisəs ka dzaka i wi a, “Wɔ biəli mih.” Wi ka dza beɪŋ ka biəli wi. **15** Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ ni tsə ka dziki i Ləwi dzu bəh bəni bə bɔ nɪ kwaki kiŋwakti bəh bəni bæchu bədəko tə, kɔm bəni ka bələ nɪ biəliki lə wi bəduli nalə. **16** Jɔbi wə Bəfalasi bə bɔ nɪ laniki nnyaki bənchi bə Nyɔ yeɪŋ si Jisəs dziki bəh bəni bæchu bəh bə bɔ nɪ kwaki kiŋwakti, ka bikə i bwa bu bə mbaŋ a, “Akɔ kɔm nə wi dziki bəh bəni bə bɔ kwaki kiŋwakti bəh bəni bæchu bədəko a?” **17** Jisəs wəko si bɔ bikəki, ka dzaka i bɔ a, “Bəni bə bɔ gweɪŋki kə si nəŋ kə mi wi chukuni. Asi nəŋ num bə bɔ gweɪŋki. Mih ka dzə dəkə i bɔɔŋ bəni bə bɔ kɔ chəŋ. Mih dzə i bɔɔŋ num bæchu.” **18** Yi dzə num a, bwa bə mbaŋ bə Jɔn Njilibəko, bəh Bəfalasi nɪ bamki lə dzaka. Bəni bədəko ka dzə bikə i Jisəs a, “Akɔ kɔm nə wə bwa bə mbaŋ bə Jɔn, bəh bə Bəfalasi bamki dzaka, bwa ba bə mbaŋ bam kə a?” **19** Jisəs chukuli i bɔ a, “Bə kələ i laka bəni i dzini bi miŋkpaŋa wimfiŋ wə, ma bɔ chu dzə bamki dzaka nyum miŋkpaŋa wiwɔ num feɪŋ bəh bɔ a? Bɔ kəkə i bamki dzaka wi num bəh bɔ. **20** Ayakalə, kaŋ dzəki lə yə bə bi dzɔ bwili nyum miŋkpaŋa wiwɔ i bɔ, ma

bɔ bi ka yisi i bamki dzaka i jɔbi wiwɔ wɛ. **21** Mi kɔkɔ i dzɔ kinchumni kimbuŋ kimfian, i kwɔyi mbuŋ wikpu yeiŋ. Wi ka fɛ yakadɛiŋ, ma kinchumni kimbuŋ kimfian kiwɔ ni taŋa kaasi mbuŋ wikpu wiwɔ, ma dzɛŋɛ yiwɔ ni chu na yimbum. **22** Mi kɔkɔ i dzɔ tɛ mbih mimfian i jiɛ i kiŋgɛ ki mbih kikpu kɛ bɛ kɛiŋsi bɛh dzu yi nyam. Wi ka fɛ yakadɛiŋ, mbih mimfian miwɔ ni biɛŋɛ wɔɔ kiŋgɛ kikpu kiwɔ, mbih miwɔ i kiŋgɛ kiwɔ wɛ ni laka kilɔlɔ. Yi kɔ a, bɛ kaŋaki i jiɛ mbih mimfian num i kiŋgɛ kimfian wɛ.” **23** A nɛ kɔ i chɔkɔ bimbam bidɔkɔ wɛ, Jisɔs bɛh bwa bu bɛ mbaŋ ka nyaniki tsɛki tɔliki i kikhɛ kigɛŋ kidɔkɔ wɛ. Bwa bu bɛ mbaŋ ka yisi i tɛiŋyiki kifwu kigɛŋ fiksi dzi. **24** Bɛfalasi yeiŋ yakadɛiŋ, bikɛ i Jisɔs a, “Yeiŋ na, akɔ kɔm nɛ wɛ bwa ba bɛ mbaŋ fɛki gia yɛ nchi ka bum dɛkɛ a mi fɛki i chɔkɔ bimbam wɛ a?” **25** Jisɔs bikɛ tɛ i bɔ a, “Mbeiŋ ka num fa dɛkɛ i Kiŋwakti ki Nyɔ wɛ si dzɔŋ nɛ wɔɔki ŋkuŋ Dɛbit bɛh mbaŋ wi, wi fɛ a? **26** A nɛ kɔ jɔbi wɛ Abiata nɛ kɔ fwu i bɛtii mfɛ gia, Dɛbit liɛ i juŋ yi Nyɔ mɛ wi dzɔ blɛd wɛ bɛ nɛ baa jiɛ a akɔ wi Nyɔ, dzi chu nya tɛ mbaŋ wi yeiŋ, num a nɛ kɔ nchi bum kɛ a mi kɔlɛ i dʒi blɛd wiwɔ a kɔbi a bɛtii mfɛ gia.” **27** Jisɔs dzaka kaasi i bɔ a, “Nyɔ nɛ jiɛ chɔkɔ bimbam kɔm mi. Wi nɛ ka maa mi kɔm chɔkɔ bimbam. **28** Ayakadɛiŋ, mi wɛ yɛli wi kɔ Waiŋmi kɔ Bah na bɛh wi chɔkɔ bi mbam.”

3 Ayakadɛiŋ, Jisɔs nɛ chu tsɛ liɛ i juŋ yi tsani wɛ. Mi widɔkɔ num bɛh tseiŋ yi kpili. **2** Bɛni bɛdɔkɔ bɛ bɔ nɛ kɔ fɛiŋ bɔ nɛ nɛŋki gia yɛ bɔ ki jiɛki i wi fuŋ, ka bwaŋ dzɛkɛh i gwu yi wɛ ka tseiŋki a wi ni chuku lɛ mi wiwɔ i chɔkɔ bimbam wɛ a. **3** Jisɔs dzaka i mi wɛ tseiŋ yi nɛ kɔ yi kpi a,

“Dzâ bein wô dzê fa.” **4** Si wi dzê, Jisôs bikê i bəni a, “Gia yə nchi bumki a mi fê i chəkô bimbam wê kô yi naiŋ na? I fê gia yindzəŋni, ma yichu a? I bwîli mi, ma i wôlô lô a?” Ayakalə, bô kpichumi məŋ. **5** Jisôs tseiŋ tali bô bæchi bəh tɔɔ wi bəkôli, gwu kpi wi kôm bə shôm yibô yichu. Wi dzaka i mi wê tseiŋ yi nî kô yi kpi a, “Nâni tseiŋ ya.” Wi nani yi kaa ka bənih. **6** Bəfalasi ka buku, tsə bəh mbaŋ wi bəni bə ŋkuŋ Həlôd i keiŋsi akisəkə si bô nî fə ka bô wôlô Jisôs. **7** Jisôs bəh bwa bu bə mbaŋ ka nyə feiŋ tsə i kinchwô kimbum ki Galili wə. Mbaŋ wi bəni bəduli biəli wi. Bəni bədôkô nî nyəkî dzəkî i bimbû ki Galili wə bəh ki Judea wə. **8** Bədôkô nî nyə i Jəlusaləm, bədôkô nyə i kimbu ki Idumea wə, bədôkô nyə i kimbu ki Bəkô yimbum yi Jôdan wə i waka, bədôkô i bimbû bi Taya bəh Sidôn wə. Mbaŋ wiwô nî dzə yaka kôm bô nî wôkô gia yə wi nî fəki yichi. **9** Jisôs dza dzaka a bwa bu bə mbaŋ nəŋ keiŋsi jiə ŋgwuki ka wi liə yeiŋ kôm mbaŋ nî dzə kwu baŋ wi. **10** Wi nî dzaka yakadəiŋ kôm wi nî kô wi chuku lô bəni bəduli, ka bəni bə jweŋi ma dzəkî kômki wi. **11** Bəni bə biŋ'waka bichu nî njiŋsiki bô nî yeiŋki Jisôs bô ka gbəyiki i wi nshiŋ wamyi dzaka a, “Wô kô Waiŋ Nyô.” **12** Si bô wamyi yaka, Jisôs lansi kiŋ i bô a kiə bô ki fê kə a bəni kiə ŋgaiŋ. **13** Wi dza yaka tsə i ŋkwuŋ beŋ, bôŋ bəni bə wi nî nəŋki, bô dzə i wi. **14** Wi babwili bəni jwəfi ntso bəfa, bôŋ bô a bwa bu bə ntum, ka bəh bô nûmki, wi fâaŋki bô a bô nyâniki fûkuki gia yi Nyô, **15** chu kaŋa ŋga i bwiliki bæchinda bə ŋkpeli i bəni wə. **16** Bəni bəwô nî kô: Samôn, wə wi nî nya yeli wi widôkô a Bitə. **17** Jəm bəh waiŋnih wi Jôn bə bô nî kô bwa bə Səbide, bə wi nî nya

yeli i bə a “Bəanəges” num a, “Bwa bə dzaŋ yi wamyini.”

18 Bədəko nɪ kə Andulu, Filib, Batələmu, Matio, Təməs, Jəm wə waiŋ Alfiyus, Tadeus, Samən wə wi nɪ kə mi wi mbaŋ wi dzələt, **19** bəh Judas Iskaliot wə wi nɪ nyani lə dzə taŋni Jisəs. **20** Jisəs nɪ nyə tsə i di biə wi nɪ nəki, mbaŋ wi bəni chu juŋni feiŋ, bə bwa bu bə mbaŋ nəki kaŋa kə na dzəh lə i dzi. **21** Jəbi wə chwəŋkijun ki nɪ wəkə, ka tsə i dzə wi kəm bəni nɪ dzaka a wi yuŋsiki lə. **22** Bəni bə bə nɪ laniki nnyaki bənchi bə Nyə bəh bə bə nɪ buku dzə i Jelusaleŋ shi tsə feiŋ ka dzakaki a, “Belsebu kə i wi mə, wi bwiliki bəchinda bə ŋkpeli bələ num bəh ŋga bi ŋkuŋ wi bəchinda bəwə.” **23** Ayakadəiŋ, Jisəs bəəŋ bə, bikə i bə i ndi wə a, “Satan kə i fiəni bwili gwu yi i mi wə dəiŋ wə a? **24** Tumi ka gaali dza ka jwəki a kiki, ki ni chu num kə. **25** Jun ka gaali, dza ka jwəki a yiŋi, yi ni chu num kə. **26** Satan ka dza gaali bəh mbaŋ wi ka bə jwəki a bə bə, wi nɪ chu num kə, ayakalə yaka kiŋgəksi ki si tsə a ŋka wə. **27** Mbəiŋ kɪə a mi kəkə wə wi kə i liə jun yi mi wi ləkəli wə, i kə biəiŋ biə wi kəŋki i gəiŋ nyə feiŋ, na ma wi yisi kaŋa mi wi ləkəli wiwə na ka wi kə biəiŋ biwə. **28** Mih fukuki ŋkəŋ i mbəiŋ a, Nyə kələ i dalinya gia yichu bəh ja yichu yichi yə bəni dzakaki kəm wi. **29** Ayakalə, na ndə wə wi dzaka ja yichu i fwu wi Kiŋ'waka ki Baiŋni wə, yi kə a Nyə bi dalinya kə wi, kəm wi fə chu bi kpamu.” (aiōn g165, aiōnios g166) **30** Jisəs nɪ dzaka yaka kəm bəni bədəko nɪ dzaka a kiŋ'waka ki jisi kələ i gwu yi wə. **31** Nih Jisəs bəh bwa bə nih bə Jisəs ka dzə, num i biŋ, faaŋ mi widəko a wi bəəŋ wi. **32** A nɪ kə mbaŋ wi bəni num fiəli ka juŋni baŋ wi. Bə dzaka i wi a, “Nih wa bəh bwa bə nah kə i biŋ bikə

wə.” **33** Jisəs chukuli wi a, “Nih wuŋ bəh bwa bə nih bəŋ kə ndə?” **34** Si wi bikə yaka ka tseiŋ bəni bə bə nɪ numyi fiəli wi, ka dzaka a, “Nih wuŋ bəh bwa bə nih bəŋ kə bələ. **35** Mbeiŋ kīəki a, na ndə wə wi fəki gia yə Nyə nəŋki, kə wi wə wi kə waiŋnih wuŋ bəh jəmi yiŋ bəh nih wuŋ.”

4 Jisəs ka chu yisi i laniki bəni i kəmsi tsə i bəkə kpəŋ mbaŋ wi bəni ka juŋniki dzəki feiŋ lə məəəŋ. Wi ka nyə liə lə i ŋgwuki mə shinum yeiŋ i bəkə, mbaŋ wiwə ka numyi i bəkə kpəŋ i kpa. **2** Wi ka laniki bə bəh gia yiduli i bəndi wə. Ayaka wi dza ti bə bəh ndi widəkə a, **3** “Mbeiŋ wəkəli, mi nɪ laa i tsə mu ŋgəkə. **4** Asi wi nɪ muki widəkə gbəyi i dzəh, minyənɪ dzə chumi dzi. **5** ŋgəkə widəkə gbəyi i di bi kitəh wə nshwaiŋ num kə feiŋ bindzəŋ. Wi ka kəmsi buku kəm nshwaiŋ nɪ kəkə feiŋ bindzəŋ. **6** Jobi wə wəŋ nɪ yisi i baiŋki, ka tweiŋ ŋgəkə wiwə wi kpiyi, kəm gaŋ yiwə nɪ ka liə. **7** ŋgəkə widəkə gbəyi i bifaka wə. Bifaka biwə ka kə kwu baŋ ŋgəkə wiwə ka wi ma wum mintam. **8** Ayaka ŋgəkə widəkə gbəyi num i nshwaiŋ yindzəŋni wə, ka buku yaka ka kəw ka wum, tsə si bə nɪ mu, dzəkəh yi ŋgəkə yiwə wum dzəkəh mbaŋtia, yidəkə dzəkəh mbaŋbisə, yidəkə dzəkəh gbi.” **9** Si Jisəs ti yaka ka kaasi a, “Mi wə wi kaŋaki bintuni i wəkə wi wəkə.” **10** Jobi wə Jisəs nɪ kə wi mbəŋ, bəni bədəkə bə bə nɪ kə bəh wi bəh bwa bu bə mbaŋ bə jwəfi ntsə bəfa, bikə i wi kəm ndi wiwə. **11** Wi chukuli i bə a, “Akə i mbeiŋ Nyə kə wi fə lə a mbeiŋ kiə gia yə yi nyumiki i ŋkuŋ bi Nyə wə. Ayakalə, i bəni bədəkə kə gia yichi num a bəndi wə, **12** ka bə nɪ tseiŋki, ayakalə yeiŋ kə, wəkəli, wəkə kə. Asi məŋ yaka ma bə kwuni shóm yibə, Nyə dalinya chu bibə.” **13** Jisəs

dza bikə i bəni bə bə nɪ kə bəh wi a, “Yi kə a mbeɪŋ ka kiə dəkə gia yə ndi wələ dzakaki a? A mbeɪŋ ka baarj maka mbeɪŋ kiə ndi wələ, mbeɪŋ ni kiə bəndi bədəkə dəɪŋ la? **14** ŋgəkə wə mi wə nɪ muki kə gia yi Nyɔ. **15** ŋgəkə wə wi nɪ gbɔyi i dzəh kə bəni bə bə wəkəki gia yi Nyɔ, Satan dzə akisəkə bwili gia yiwə i shóm yibə wə. **16** ŋgəkə wə wi nɪ gbɔyi i di bi kitəh wə kə bəni bə bə wəkəki gia yi Nyɔ, dzə akisəkə bəh kinsarjli, **17** ayakalə, maka gaarj yiwə nyani liə i shóm yibə wə. Yi mətɪ kə yeɪŋ twesi, bəŋgəkə ka dzə, nabə a bəni bwarj gvu i bə cheɪŋ kəm gia yiwə, bə ka fiəni gbɔyi lə i jum wə akisəkə. **18** ŋgəkə wə wi nɪ gbɔyi i bifaka wə kə bəni bə bə wəkəki gia yi Nyɔ, **19** Ayakalə, kifum ki mbi wələ bəh kiŋkəŋ ki mbum bəh kiŋkəŋ ki biɛɪŋ bidəkə dzə juŋni barj gia yiwə i shóm yibə wə yi laka kilələ. (aiŋ g165) **20** ŋgəkə wə wi nɪ gbɔyi i nshwainj yindzəŋni wə akə num bəni bə bə wəkəki gia yi Nyɔ, bə dzə, ka tsəki a ninshɪŋ ninshɪŋ, ka ŋgəkə wiwə wum dzəkəh mbarjtia, dzəkəh yidəkə mbarjbisə, dzəkəh yidəkə gbi.” **21** Jisəs dza bikə a, “Mi si liə bəh naka ki baiŋsiki i dzu wi kwusi barj bəh kah, ma wi si jiə i kigasi wə a? Ma wi si liə təm num i di biə bə si təm naka ki baiŋsiki yeɪŋ wə a? **22** Mbeɪŋ kɪəki a gia yichi yə yi nɪ kə i nyumi wə kə yi bə bi chusiki i ndaiŋ wə, yə yi nɪ kə i nyumi nyumi wə, yichi bə bi chusiki yi i baiŋni wə. **23** Mi wə wi kaŋaki bintuni i wəkə, wi wəkə.” **24** Jisəs chu dzaka a, “Mbeɪŋ kabə wəkəlɪki gia yi Nyɔ mbeɪŋ ka wəkəlɪki ndzəŋki, kəm dzəh yə mbeɪŋ wəkəlɪki yeɪŋ, kə ayaka si Nyɔ bi fəkə i mbeɪŋ, wi bi fəkə na yi du tsə. **25** Mi wə wi kaŋaki fieŋ kə wi bə bi kpeɪŋsiki. Mi wə wi kaŋaki kə fieŋ kə na wi bə bi dzə bwili fi twesi

fiə wi kaŋaki i wi.” 26 Jisəs chu dzaka a, “ŋkuŋ bi Nyɔ kɔ aka ŋgɔkɔ wə mi nɪ mu i khə. 27 Jɔbi wə asi num nchɔkɔ wi ka nɔ, chɔkɔ ka wɔɔ wi dza. Num ŋgɔkɔ wiwɔ si buku ka kɔɔki, wi chu kɔbi i kiə a ŋgɔkɔ wiwɔ fə dəiŋ ka wi kɔki a, 28 nshwaiŋ si fə wi ka kɔki. Wi dza yisi i nyaki binchaiŋki, wi ka wum tum dzəkəh yeiŋ. 29 Jɔbi wə ŋgɔkɔ wiwɔ biəŋ, wi ka ni dzɔ fiŋkɔfi fi, liə i khə, kɔm jɔbi wi kɔhni kpeiŋ.” 30 Jisəs chu dza dzaka a, “Bukumbeiŋ kɔ i fəkəli ntəŋ bi Nyɔ bəh nɔ? Bukumbeiŋ kɔ i fəkəli bəh ndi winaiŋ a? 31 Wi kɔ ka ŋkaiŋni wi ŋgɔkɔ wi fintam finchiŋ fidɔkɔ fi seiŋni tsə na bəŋgɔkɔ bəchi, 32 Jɔbi wə bə ka gbəli i khə wi ni buku yaka wi kɔɔ ka numki i kpeiŋ wi kpali tsə ntəŋ wi biəŋ bichi biə bə gbəli i khə, wi fiəni chu kpeiŋ ka nya cha ka minyənɪ mə mə fuliki i beiŋ kɔ i maa júŋ yibɔ i wi wə, i kinjɪŋjɪŋ ki wi wə.” 33 Akɔ lə si Jisəs nɪ fukuki gia yi Nyɔ i bəni, i bəndi wə ka bələ, i dzəh yə bɔ kɔ i wɔkɔ kiə. 34 Wi nɪ ka num dzaka gia i bɔ kɔbi i bəndi wə. Ayakalə, jɔbi wə wi nɪ kɔ wi mbəŋ num a bɔ bwa bu bə mbaŋ a bɔ bɔ, wi ka fiəni fuku baiŋsi bəndi bəwɔ bəchi i bɔ. 35 Jisəs kaasi i laniki bəni chɔkɔ biwɔ a num i fijɔbi, wi dzaka i bwa bu bə mbaŋ wə a, “Bukumbeiŋ dāŋ būku tsə i kiwun ki bɔkɔ kə yaka wə.” 36 Bɔ ka bee mbaŋ wi bəni wə wi nɪ kɔ feiŋ, ka liə i ŋgwuki wə Jisəs nɪ kɔ wi si num lɔ yeiŋ, bəh bɔ ka dāŋki, bəŋgwuki bədɔkɔ biəli bɔ. 37 Si bɔ nɪ dāŋki, fuŋni kiləkəli dzə tumbuku yisi ka nəŋniki mwi, mə liə i ŋgwuki mə ka nəŋki i jikə. 38 Jisəs nɪ kɔ i ŋgwuki mə i jum wə wi nɔ wə, num wi nɔsi fwu wi i kinjgbəŋ wə. Bɔ ka tsə yɔmsi wi ka dzaka a, “Mi wi lanini, kpi nəŋki i dzɔ bukwumbeiŋ wɔ kaŋa kə mfia jɔbi

kôm nê a?” 39 Jisôs dza beinj, kanji funji kiləkəli kiwə, dzaka i mwi miwə a, “Kpîchumi mən.” Funji kiləkəli kiwə ka kpichumi, di chimi alə mənən. 40 Wi ka bikə i bwa bu bə mbanj a, “Mbeinj lwaki nê? Mbeinj keinjki maka mbeinj jiə shəm i mih a?” 41 Dzaka wəm bə, bə ka dzakayiki a bə bə a, “Wələ kə winainj mi lə a, na funji kiləkəli bəh mwi mi bəkə wəkə i wi a?”

5 Jisôs bəh bwa bu bə mbanj danj kinchwə kimbun ka buku tsə i waka, i kimbu ki bəni bə Gelasan wə. 2 Si wi nī bukuki i ngwuki mə, wi banji bəh mi widəkə binj'waka bichu njinsi wi, num wi buku i bita biə bə nī ləkə bəni yeinj. 3 Mi wiwə nī nəkə i bita biwə mə. Mi widəkə kəbi feinj wə wi nī kə i kanja wi, na bəh nsən. 4 I kanj yiduli wə, bə nī shiki jiəkə wi i binjəm wə, kanja tséinj yi bəh bənsən, wi guku təinjyi bənsən bəwə, shakji binjəm. Mi nī mən wə wi nī kə i kanja wi. 5 Mi wiwə nī fiəliki nnyaki i bita biwə yaka wi tsə buku i njkwun wə nchəkə bəh nshi, wamyi, kwəksi gwu yi bəh kitəh. 6 Si wi yeinj Jisôs wi keinj nanu, wi yəkə tsə tum binyu i wi nshinj, 7 wi də bwili bəh ngə a, “Jisôs Wainj Nyə wə wi kə Fwu wi Biəinj Bichi wə, wə nənki nə i mih wə a? Mih tsāki wə i yeli wi Nyə wə kiə wə ki nyā kə ngəkə i mih.” 8 Wi nī dzakaki yakadəinj, kəm Jisôs nī kə wi kanji lə a, “Kinj'waka kichu kələ būku i mi wələ wə.” 9 Jisôs bikə i wi a, “Yeli wa kə ndə.” Wi chukuli a, “Yeli wun kə mbanj, kəm buku duki lə.” 10 Si wi chukuli yakadəinj, ka tsaki Jisôs a feinj feinj a wi ma kəhən bə i kimbu kələ wə. 11 A nī kə yaka mbanj wi bifi biduli dzi i nganji cheinj feinj. 12 Binj'waka bichu biwə ka tsa Jisôs a, “Chīnjsi buku num i bifi biə yaka wə, ma buku liə i bi wə.”

13 Jisəs bum. Ayaka biŋ'waka biwə ka buku i mi wiwə wə, tsə liə i bifi wə. Mbaŋ wiwə nɛ kə bifi ka bəŋchuku bəfa. Bi seŋ shi i fəŋ wə, shi tsə gbəyi i bəko yiwə wə feiŋ ləŋ ka kpiyi. **14** Bəni bə bə nɛ təkni ki bəh bifi biwə dza feiŋ, geiŋ, tsə fuku gia yiwə i kwili kintəəŋ bəh i di bichi wə feiŋ. Bəni ka wəko, buku dza i yeiŋ gia yə yi si num. **15** Bə dza i di biə Jisəs nɛ kə, yeiŋ mi wə mbaŋ wi bəchinda bə ŋkpeli nɛ shiki njiŋsiki wi, num wi shinum feiŋ, ka ləh bəmbuŋ bu, num mfi bi fiəni dza. Bə lwa na bəh ŋga. **16** Bəni bə bə nɛ yeiŋ gia yə yi num, ka fuku i bəni si yi nɛ num bəh mi wə mbaŋ wi biŋ'waka bichu biə nɛ kə i wi wə, i tasi bəh gia yi bifi. **17** Si bə wəko yakadəiŋ, yisi i tsaki Jisəs a wi nyə i di bibə wə. **18** Jisəs ka liə i ŋgwuki mə, mi wə bəchinda bə ŋkpeli nɛ buku i gwu yi mə ka tsaki Jisəs a bə wi nyə. **19** Jisəs nəiŋ, ka dzaka i wi a, “Nyə tsə i wə dzu, ma wə tsə fuku i bəni ba gia yə Bah fə i wə, bəh si wi kwasi nsheŋ i wə.” **20** Ayakadəiŋ, mi wiwə ka nyə, tsə ka nyaniki fukuki i tumi kichi kə bə bəəŋki a Kikwili Jwəfi, gia yə Jisəs fə i wi. Bəni ka wəko yaka, num lə bəh ŋkaŋyi. **21** Jisəs fiəni daŋ i ŋgwuki wə tsə i kiwuŋ kəyaka wə i kəmsi tsə i kinchwə kimbun kpəŋ, mbaŋ wi bəni chu juŋni dza feiŋ. **22** Tikwili wi juŋ yi tsani widəko ka dza feiŋ, yeli wi num Jaylus. Si wi yeiŋ Jisəs, ka tsə tum binyu i wi nshiŋ, **23** tsa wi a feiŋ feiŋ ka dzaka a, “Waiŋ wuŋ wi nchiŋ wi kpaŋni kə a i kpi. Mntee wə, dzə ma wə kəŋ kaŋ ya i wi wə ma wi bənih ka wi ma kpi” **24** Jisəs ka dza beŋ bəh wi ka tsəki, mbaŋ wi bəni kwu biəli Jisəs faaŋni. **25** Kpaŋa widəko nɛ kələ i kintəəŋ ki mbaŋ wiwə wə num jəbi wi shi baŋ a baŋni i jiə wə jwəfi ntso yifa.

26 Wi n̄ kə wi bəh nalə i bəni bə tsa bəduli cheiŋ, bəkəli
 bieŋ bichi biə wi n̄ kaŋaki, jweŋ tsə a ninshiŋ tsəni.
27 Si wi n̄ kə wi wəkə lə kəm Jisəs, wi ka dzə i wi jum i
 mbaŋ kintəŋ, kəm mbuŋ wi, **28** kəm wi n̄ kə wi dzaka i
 wi shəm a, “Mih ka kəm na a mbuŋ wi, ma mih n̄ bənih.”
29 Si wi n̄ kəm yakadəŋ, jweŋ yi kaa akisəkə. Miŋkpaŋa
 wiwə wəkə na i gwu yi wə si wi bənih. **30** Jisəs ka wəkə asi
 ŋga buku i gwu yi wə, wi fiəni gwu akisəkə, bikə i bəni a,
 “A kəm ndə mbuŋ wuŋ a?” **31** Bwa bu bə mbaŋ chukuli i
 wi a, “Wə yeŋ si bəni faaŋniki wə, wə chu bikə mi wə wi
 kəm wə a?” **32** Jisəs baŋ a tseiŋki i yeŋ mi wə wi kəm
 wi. **33** Ayakadəŋ, kpaŋa wiwə ka kiə gia yə yi num bəh
 wi, wi ka dzə, lwa nyumi, tum binyu i Jisəs nshiŋ fuku
 ŋkəŋ wi wichi i wi. **34** Jisəs dzaka i wi a, “Waiŋ wuŋ, shəm
 ya yə wə jiə i mih yi fə wə bənih lə, tsə bindzəŋ. Wə ta lə i
 jweŋ ya wə.” **35** Asi Jisəs ni keiŋki wi dzaka i miŋkpaŋa
 wiwə yakadəŋ, bəni bədəkə dzə feiŋ num bə nyə i juŋ yi
 Jaylus wə tikwili wi juŋ yi tsani, dzaka i wi a, “Waiŋ wa
 kpi lə. Ma chu nyə ŋgəkə i Mi wi Lanini wələ?” **36** Si bə
 dzaka yakadəŋ, Jisəs wəkə, ayakalə wi fə aka wi ka wəkə
 dəkə ka dzaka i Jaylus a, “Kiə wə ki lwə kə, jiə a shəm ya
 i mih shəŋ.” **37** Asi bə n̄ tsəki, Jisəs ka bum dəkə a mi
 widəkə biəli wi a kəbi a Bitə bəh Jem bəh Jən wə waiŋnih
 Jem. **38** Asi bə ni tsə buku i juŋ yi tikwili wi juŋ yi tsani
 wə, Jisəs yeŋ si bəni gəkəki di bəh midəm feiŋ. **39** Wi liə
 dzu, bikə a, “Mbeiŋ gəkəki di bəh midəm kəm nə? Waiŋ
 wiwə ka kpi dəkə, wi nəki num nəni.” **40** Bə ka suŋuki lə
 wi suŋuni. Wi dza bwili bəni bəchi i biŋ, dzo shəŋ tii waiŋ
 bəh nih waiŋ bəh bəni bu bə mbaŋ bətali bəh bə liə tsə i

di biə waiŋ wiwə n̄ n̄ki. **41** Wi kaŋa waiŋ wiwə i tseiŋ wə dzaka i já yibə a, “Talita kumi!” Yi num a, “Waiŋkpaŋni, mih dzakaki i wə, dzâ beŋ.” **42** Akisəkə yakadəiŋ, wi ka dza beŋ ka nyani. Waiŋkpaŋni wiwə n̄ kə j̄ia jwəfi ntso yifa. Bə yeiŋ yaka dzaka wəm bə. **43** Jisəs kiŋ i bə nalə a kiə bə ki fə kə a mi widəkə k̄iə gia yə yi num, ka dzaka a bə tseiŋ fieŋ wi dzi.

6 Jisəs nyə feiŋ, bəh bwa bu bə mbaŋ dzə i kwili wə. **2** A num i chəkə bibə bimbam, wi tsə i juŋ yi tsani wə yisi i laniki bəni. Bəni bəduli wəkə si wi laniki ka numki bəh ŋkaŋyi. Bə ka nyə ka kaŋyiki dzaka a, “Mi wələ nyə faiŋ bəh wələ nlani fa lə a? Wi dzo biələ mfi faiŋ a? Wi nyani dəiŋ na ka wi fəki yələ gia yi kaŋyini lə a? **3** A kəkə a wi wə kaminda waiŋ Meli a? Wi num waiŋnih Jəm bəh Yəsəs bəh Judas bəh Samən wə a? Ntə jəmi yi kə fa bukumbeŋ bə a?” Si bə kaŋyi yakadəiŋ ka nəiŋ wi. **4** Jisəs ka dzaka i bə a, “Bə si kəkəsi lə mi wi ntum wi Nyə i di bichi wə a kəbi a tumi ki wə, bəh i chwəŋkijun ki wə bəh i wi dzu.” **5** Si bə məŋni wi yakadəiŋ, yi ka gaka wi i chu fəki gia yi kaŋyini feiŋ yiduli, a kəbi alə wi n̄ kəmyi bəni twesi bə bə n̄ gweŋki feiŋ bəh kaŋ bə bənih. **6** Wi num lə bəh ŋkaŋyi si bə n̄ ka j̄iə dəkə shəm i wi wə. Jisəs bi nyə feiŋ ka nyaniki i bidi biə feiŋ wə lani bəni. **7** Wi dza bəwəŋ bwa bu bə mbaŋ bə jwəfi ntso bəfa, ka faaŋ bwili bə bəfa bəfa, nya ŋga i bə a bə bw̄iliki biŋ'waka bichu i bəni wə. **8** Wi bə nəŋ i faaŋ bə ka dzaka a kiə bə ki dz̄ə kə na fieŋ kəbi a mbəŋ. Kiə bə ki dz̄ə kə biəŋ bidzini. Kiə bə ki dz̄ə kə kiba nabə kpə i chiŋnih bibə wə. **9** Bə ləkə dzuyigvu, yakadəiŋ a kiə bə ma ləh bəmbuŋ bəfa. **10** Wi chu dzaka i bə a,

“Mbeiŋ ka tsə i kwili wə, juŋ yə mbeiŋ liə yeiŋ, mbeiŋ ka nŋki shəŋ a yi wə i tsə buku chəko biə mbeiŋ bi nyəki feiŋ.

11 Kwili widəko ka nəiŋ i dzo mbeiŋ, nabə i wəkəli gia yə mbeiŋ dzakaki, mbeiŋ bə nəiŋ i nyə mbeiŋ chūmni kwəŋə biə bi kə i gvu yimbeiŋ wə, ka kinchəsi ki gia yə bə məm.”

12 Bə ka nyə tsə ka nyaniki fukuki a bəni kwūni shóm yibə. **13** Bə chu bwili tə bəchinda bə ŋkpeli bəduli i bəni wə, təkəsi fiaŋsi bəni bə jwéiŋ bəduli, chuku bə. **14** ŋkuŋ Heləd nŋ wəkə ntum wiwə kəm Jisəs, si bəni kə bə kiəni lə yeli wi i di bichi wə, bəni bədəko dzaka fibə a, “Jisəs wələ kə Jən Njilibəko si wi fiəni dza i kpi wə. Akə gia yə yi fə wi na ka wi kaŋaki ŋga i fəki gia yi kaŋyini yələ lə.” **15** Bədəko dzakayi fibə a, “Akə Elaja si wi fiəni dza.”

Bədəko a, “Wi kə mi wi ntum wi Nyə widəko, wi num ka wi kikpu.” **16** Ayakalə, Heləd wəkə gia yiwə yakadəiŋ ka dzaka mfih a, “Akə Jən Njilibəko wə mih nŋ gba bwili fwu wi si wi fiəni dza i kpi wə.” **17** Jən kə num Heləd mwi nŋ faaŋ bəni tsə kwa wi, fah i juŋ yi nsəŋ mə kəm bə Helodia kpə Filib wə wi nŋ kə waiŋnih Heləd, num Heləd nŋ kə wi dzo wi ka kpə wi. **18** Yi nŋ num yaka kəm Jən nŋ kə wi dzaka i Heləd a, “Nchi ka būm dəkə a mi kələ i dzə kpə waiŋnih wi i kpə wi.” **19** Si Jən nŋ dzakaki yakadəiŋ, Helodia ka fasi wi i shəm yi wə ka nəŋki dzəh i wə wi, kwati kə, **20** kəm Heləd nŋ lwaki Jən a wi kə mi wi chəŋ wi chu num mi wi Nyə. Wi ka təkniiki a bə ma wə wi. Heləd nŋ shiki wəkəliki gia yə Jən nŋ dzakaki, shəm ka nyaki wi ŋgəkə nalə, yakadəiŋ wi ka wəkəki ndzəŋni i wəkəliki gia yə wi dzakaki. **21** Dzəh dzə baiŋ i Helodia wə kpə Heləd, i jəbi wə nyuwi nŋ fəki bini, wi bəŋ bəŋji bu bəh kifwu

ki bəni bə jum, bəh bəni bəmbum bəmbum bə Galili, i kwaka chəko biə bə n̄ bwə wi. **22** Waiŋ Həlodia wi kpaŋni liə dzə nyaka bini bindzəŋni i Həlod bəh bəni bu bə bini nshiŋ. Wi ka dzaka i waiŋ wiwə a, “B̄ikə na finə fiə wə kəŋki, ma mih ni f̄ə i wə.” **23** Wi chu dzi ŋkaiŋ dzaka a, “B̄ikə na nə i mih, kəŋ a numki na kiŋka ki tumi kəŋŋ, ma mih ni nya i wə.” **24** Waiŋkpaŋni wiwə ka buku tsə bikə i nih wi a, “Mih dzaka a bə nyā mih bəh nə?” Nih wi chukuli a, “Tsə dzāka a bə nyā fwu wi Jən Njulibəko i wə.” **25** Wi ka kəmsi fiəni tsə akisəkə, dzaka i ŋkuŋ Həlod a, “Mih nəŋki a wə nyā fwu wi Jən Njulibəko i mih i liə i nsəŋa wə.” **26** ŋkuŋ wəko yaka, gwu kpi wi na bəh ŋga. Ayakalə, wi nəki nəiŋ kə gia yə wi n̄ dzaka, kəm ŋkaiŋ biə wi n̄ kə wi dzi lo i bəni nshiŋ num bəni bə bə n̄ kə i bini biwə wə, wi na chu kwuni ja yi yə wi n̄ dzaka i waiŋ wiwə. **27** Wi ka faaŋ chinda akisəkə a wi tsə dzə bəh fwu wi Jən. Wi ka tsə i juŋ yi nsəŋ mə gba fwu wi Jən, **28** jiə i nsəŋa wə, dzə bəh wi nya i waiŋ wiwə. Wi dzo, buku feiŋ tsə nya i nih wi. **29** Bwa bə mbaŋ bə Jən wəko, ka tsə dzo wini wi Jən ka ləə. **30** Bwa bə faaŋni bə Jisəs bə fiəni dzə yeiŋ wi, fuku gia yichi yə bə n̄ fə, bəh yə bə n̄ lâniki bəni yeiŋ i wi. **31** Wi ka dza dzaka i bə a, “Mbēiŋ dzə a mbēiŋ mbēiŋ, bə yāka tsə i di biə bəni məŋ feiŋ wə, bə wāka twesi.” Wi n̄ dzaka yaka kəm bəni bəduli n̄ dzəki i di biə bə n̄ kə, bədəko n̄ nyəki, bədəko dzə. Bə kəbi na i kaŋa na jəbi i dzi. **32** Bə bə ka dza liə i ŋgwuki wə ka baka gwu a bə bə ka tsə i di biə bəni n̄ kəkə feiŋ. **33** Ayakalə, bəni bəduli yeiŋ bə si bə n̄ tsəki, ka kiə bə, ka buku i kikwili kichi wə ka yəko tēiŋ bə. Bə yisi tsə buku feiŋ, na ka Jisəs

bəh bwa bu bə mbaŋ tsə buku feiŋ. **34** Jɔbi wə Jisəs nɪ tsə buku feiŋ kpa, wi yeiŋ mbaŋ wi bəni lə maaa, nsheiŋ kwa wi bəh bɔ, kɔm bɔ nɪ kɔ aka shwáŋ bə jɪə mi wi tɔknini kôbi. Wi ka yisi i laniki bɔ bəh gia yiduli. **35** Jɔbi wə wɔŋ nɪ liəki tsəki, bwa bu bə mbaŋ dza dzə yeiŋ wi ka dzaka a, “Fa kɔ i chwa num jɔbi tsə lɔ, **36** bɛe bəni bələ ma bɔ tsê i kikwili bəh i kidi ki kɔmsini wə fa, i tâŋ bieŋ bibɔ bidzini.” **37** Ayakalə, Jisəs chukuli n'yi a, “Mbeiŋ mwi nyâ bɔ bəh dzeiŋ i dɛi.” Bɔ bikə i wi a, “Wɔ nəŋki a buku tsê nêŋ bədanali gi yifa ka bə tâŋ bieŋ bidzini yeiŋ i dzê nyâ i bɔ ka bɔ dzi a?” **38** Jisəs bikə i bɔ a, “Mbeiŋ kaŋaki chɔkɔ yi blɛd yi maiŋ? Mbeiŋ tsê tsêiŋ.” Bɔ tsə tseiŋ, ka fuku a, “Chɔkɔ yi blɛd yite bəh bwókɔ yifa.” **39** Jisəs ka dzaka a bwa bu bə mbaŋ dzâka a bəni nûmyi i mfwaŋ wə i mbaŋ wə mbaŋ wə, i kaka kaka wə. **40** Ayakadəiŋ, bəni bəwɔ ka nûmyi i kuku i mbaŋ wə gbi gbi bədɔkɔ mbaŋshi mbaŋshi. **41** Jisəs dzo chɔkɔ yi blɛd yə yite bəh bwókɔ yə yifa, tseiŋ yaka i beiŋ, nya kiyɔŋni i Nyɔ, ka gbeyi nya i bwa bu bə mbaŋ, a bɔ gâa i bəni. Wi gaa tə bwókɔ yifa yə i bɔ bəchi. **42** Bəni bəchi dzi fwuli. **43** Bwa bə Jisəs bə mbaŋ juŋni biŋka bi blɛd bəh bwókɔ yə yi nɪ bɛsi, bi jikə káh jwɔfi ntso yifa. **44** Bəni bə bɔ nɪ dzi bieŋ bidzini biwɔ nɪ kɔ bənyuku bənhuku bəte. **45** Jisəs ka dzaka akisəkə a bwa bu bə mbaŋ ɲə i ŋgwuki wə bɔ dāŋ tsê i ninshiŋ i Besayda, wi baarŋ ka bəni bəni a bɔ kwê. **46** Si wi baarŋ bəni bɔ yakadəiŋ, ka dza yaka i ŋkwuŋ beiŋ i tsa. **47** Biŋ ji, ŋgwuki num lɔ i bɔkɔ kintəŋ, Jisəs keiŋ a ŋkwuŋ beiŋ wi mbɔŋ. **48** Wi yeiŋ si bwa bu bə mbaŋ fumki bəh ŋgwuki, kɔm fiəkə nɪ dzəki i bɔ nshiŋ chini ŋgwuki wiwɔ. A num

asi chɔkɔ wɔɔki dzɔki wi nyɛ ka dzɔki i bɔ wɛ, nyani i mwi beɪŋ. Wi nɪ dzɔki ka wi nɔŋki i tsɛ daŋsi bɔ. **49** Bɔ ka yeɪŋ wi si wi nyaniki dzɔki i mwi beɪŋ, ka kwakaki a, akɔ ŋkwusa. Bɔ wam bɛh ŋga, **50** kɔm bɔ bɛchi nɪ yeɪŋ wi yaka ndzaŋ kwa bɔ. Akisɛkɛ, Jisɔs ka dzaka i bɔ a, “Mbeɪŋ kâŋa shóm, akɔ mih. Kiɛ mbeɪŋ ki lwâ kɛ akɔ mih.” **51** Si wi dzaka yakadɛɪŋ, ka liɛ num i ŋgwuki mɛ bɛh bɔ, fiɛkɛ yiwɔ ka kpichumi. Ayaka bɔ tseɪŋ lɛ, dzaka wɔm bɔ, **52** kɔm bɔ nɪ ka kiɛ dɛkɛ gia yɛ chɔkɔ yi blɛd yɛ nɪ chusiki kɔm Jisɔs, num kɔm bɔ nɪ ka wɛli dɛkɛ shóm yibɔ. **53** Jɔbi wɛ bɔ nɪ daŋ bɔkɔ yɛ buku tsɛ i kimbu ki Genesalet wɛ, ka fasi ŋgwuki wiwɔ i bɔkɔ kpɛŋ. **54** Si bɔ nɪ buku i ŋgwuki wɛ, bɛni bɛduli ka kiɛ Jisɔs feɪŋ akisɛkɛ, **55** bɔ yɔkɔ tsɛ i bidi bibɔ bichi wɛ feɪŋ, bwili bɛni bɛ jweɪŋ dzɛ bɛh bɔ i di biɛ bɔ nɪ wɔkɔ a Jisɔs kɔ feɪŋ. **56** Na faɪŋ Jisɔs nɪ tsɛki, na i midini wɛ i chwa, nabɛ i kikwili kimbun wɛ nabɛ i kitumi wɛ, bɛni ka dzɔki bɛh bɛni bɛ jweɪŋ i di biɛ bɛni si juŋni, bɔ ka tsaki wi a bɔ kôm a jɛŋ wi wimbun. Mi wichi wɛ wi nɪ kɔmki wi, wi bɔnih a bɔnihni.

7 Chɔkɔ bidɔkɔ Bɛfalasi bɛh bɛni bɛdɔkɔ bɛ bɔ nɪ laniki bɛnchi bɛ Nyɔ, nyɛ i Jelusalem dzɛ juŋni kɔmsi i Jisɔs kpɛŋ. **2** Bɔ dza yeɪŋ bwa bɛ mbaŋ bɛ Jisɔs bɛdɔkɔ bɔ dzi bɛh kaŋ yi baiŋ kɛ, yi num a bɔ nɪ ka wɔkɔ dɛkɛ kaŋ. **3** Bɛfalasi, na bɛh Bɛju bɛchi si biɛli a nɔni ki kwili ki bɛtii bɛbɔ bɛ kikpu, a mi ma dzɛ fiɛŋ maka wi wɔkɔ kaŋ si bɔ si shi wɔkɔ. **4** Jɔbi wɛ mi kwɛ i shibeɪŋ wi kɔkɛ i dzi fiɛŋ maka wi wɔkɔ kaŋ yi bɛh gvu yi i yɛmaka dzɛh wɛ, na ka wi numki i dzi. Bɔ chu fɛ gia yidɔkɔ i nɔni ki kwili wɛ yiduli, ka i wɔkɔ kibwam bɛh bɛtasa bɛh kɛŋɔ. **5** Bɛfalasi

bəh bəni bə bə nɪ laniki bənchi ka bikə i Jisəs a, “Akə kəm nə bwa ba bə mbaŋ biəliki kə nɔni ki kwili ki bətii bəbuku bə kikpu a? Akə kəm nə wə bə dziki bəh kaŋ yi baiŋ kə a?” 6 Jisəs chukuli i bə a, “Isaya mi wi ntum wi Nyɔ nɪ dzāka ŋkəŋ kəm mbeɪŋ a mbeɪŋ kə bəni bə bə dzakaki chi fə chi. Mbeɪŋ fəki a gia yə wi nɪ nyaka a, Nyɔ dzakaki a, ‘Bəni bələ kəksiki mih a bəh dzu yi dzaka, Shóm yibə num nanu i mih wə. 7 Ntsa wibə i mih num a kilələ, kəm bə dzaki gia yə bəni kwakaki, lani a, akə ja yiŋ.’ 8 Yi kə tə asi mbeɪŋ bee bənchi bə Nyɔ, ka kəksiki num bə a jiə bəni.” 9 Jisəs dzaka i bə a, “Mbeɪŋ təksiki kiəki lə na bindzəŋ i nəiŋ bənchi bə Nyɔ ka mbeɪŋ biəliki num nɔni kimbeɪŋ ki kwili. 10 Yi kə a Muses nɪ nya nchi a, ‘Kəksi ba wa bəh nih wa.’ Wi chu dzaka tə a, ‘Mi ka tɔyi ba wi nabə nih wi, bə wəɔ wəmakə mi.’ 11 Ayakalə, mbeɪŋ dzakaki fimbeɪŋ a, ‘Mi kabə kaŋa fiəŋ fiə wi kə i gamti ba wi nabə nih wi yeiŋ, wi ka dza dzaka i ba wi nabə i nih wi a fiəŋ fiwə kə Kəban,’ yi num a fi si num lə fi Nyɔ. 12 Mbeɪŋ bum a wi ma chu fə gia yidəkə i gamti ba wi nabə nih wi yeiŋ. 13 Mbeɪŋ fəki yakadəiŋ, fə ka gia yi Nyɔ fiəni chu gia yi kilələ kəm nɔni kimbeɪŋ ki tumi kə mbeɪŋ laniki bəni yeiŋ. Gia yiduli chu num tə yə mbeɪŋ fəki yaka.” 14 Jisəs chu bəɔŋ mbaŋ wi bəni bə dzə, wi dzaka i bə a, “Mbeɪŋ bəchi wəkolɪ gia yə mih dzakaki, ka mbeɪŋ wəkolə kɪə bindzəŋ. 15 Fiəŋ fidəkə məŋ i biŋ fiə fi kə i liə i mi wə fi num i jisi mi wiwə. Akə num fiəŋ fiə fi bukuki i mi wə fi si jisi mi. [16 Mi wə wi kaŋaki bintuni i wəkə, wi wəkə.”] 17 Jisəs ka bee bəni bəwə, liə i dzu, bwa bu bə mbaŋ ka bikə i wi kəm ndi wiwə. 18 Wi chukuli i bə a, “Yaka mbeɪŋ

tə ka wəkɔ kiə dəkə a? Mbeɪŋ kiəkɪ kə a fiɛŋ fiə fi bukuki i dzaka ki mi wə akɔ fi, fi si bəkəli mi wiwɔ a? **19** Yi num yakadəɪŋ, kɔm fi si liə kə num i shɔm yi mi wiwɔ wə, fi si shi num i tɔɔ wi wə, na ka fi fiəni buku.” (Si Jisəs nɛ dzaka yakadəɪŋ, yi ka num a biɛŋ bichi baiŋki lə). **20** Ayaka wi chu tsə a ninshiŋ bəh ndzaka a, “Akɔ fiɛŋ fiə fi bukuki i mi wə fi jisiki mi, **21** kɔm fiɛŋ fiə fi bəkəli mi, fi nyəkɪ dzəkɪ i shɔm yi wə. Fiɛŋ fiwɔ dzəkɪ bəh biŋkwaka bichu i nɔni ki mi wiwɔ wə ka nɔni ki təkəlini, bəh ji, bəh i wɔɔ mi, bəh i dzo kpə mi nabə nyum mi, **22** bəh i bukuki bəh dzəkəh i biɛŋ wə, chu nyi ntəkə, bəh i fəki kinyeŋ, bəh i ghəkəki, bəh i lɔki ja i bəni, ghaŋsi gwu, bəh i yuŋki. **23** Gia yichu yichi yələ kɔ yə yi jisiki shɔm yi mi ka wi bəkəkɪ.” **24** Jisəs nɛ nyə feiŋ, tsə i kimbu ki tumi bi Taya wə bəh i bi Sidən. Si wi tsə feiŋ, liə i juŋ yidəkɔ wə feiŋ nəki kɔŋ kə a mi widəkɔ kələ i kiə a wi kɔ feiŋ. Ayakadəɪŋ, bəni kəbi i baar ki kiə kə a wi kələ feiŋ. **25** Miŋkpaŋa widəkɔ nɛ kələ feiŋ kiŋ'waka kichu num i waiŋ wi wi kpaŋni wə. Akisəkə wi wəkɔ kɔm Jisəs, ka tsə gbɔ i gvu yi wə. **26** Miŋkpaŋa wiwɔ nɛ kɔ num mi wi Glik, a nɛ kəkə mi wi Ju. Bə nɛ bwɔ wi i Fənishia i tumi ki Silia wə. Si wi gbɔ yaka, ka tsa Jisəs a wi bwɛli chinda wi ŋkpeli wiwɔ i waiŋ wi wə. **27** Jisəs chukuli i wi a, “Bêe ma bə yisi sâŋ bwa, kɔm yi mɔŋ chəŋ i dzo dzeiŋ bi bwa i lɔ i bɪə.” **28** Miŋkpaŋa wiwɔ chukuli i wi a, “Akɔ ŋkɔŋ ba wuŋ. Ayakalə, na bɪə si dzi lə biŋka biə bi si gbɔyi i bwa kaŋ.” **29** Jisəs ka dzaka i wi a, “Kɔm bə nchukuli wa, wə kələ i tsəkɪ mfia, chinda wi ŋkpeli wiwɔ bee lɔ waiŋ wa.” **30** Miŋkpaŋa wiwɔ nyə ka tsəkɪ i wi dzu, ka tsə yeiŋ waiŋ wi nɔ i narɔbeɪŋ num chinda wi ŋkpeli

wiwə buku lə i wi wə. **31** Jisəs nyə i kimbu ki Taya wə, tsə tɔli i Sidən ka chu tɔli i kimbu ki Tumi ki Jɔfi wə, ka dzə buku i kinchwə kimbun ki Galili wə. **32** Ayaka bəni bədəkɔ nɪ nyə dzə bəh mi widəkɔ num kinchini i wi, mi wiwə kiə kə i dzaka. Ayaka bə tsa Jisəs a wi jiə kaŋ yi i mi wiwə wə. **33** Ayaka Jisəs dzə wi, bəh wi buku i mbaŋ kintəəŋ. Wi jiə bwa bu bə kaŋ i bintuni bi mi wiwə wə, chuh midziŋ ka kəm ləm wi mi wiwə yeiŋ, **34** tseiŋ beŋ, ka cham, dzaka i wi a, “Efata,” yi num a, “Wêli.” **35** Ayaka bintuni bi mi wiwə ka weli akisəkə, ləm wi yaŋsi, wi yisi i dzakaki na bindzəŋ. **36** Jisəs ka kiŋ i bəni bəwə a bə ki fûku kə i mi widəkɔ. Ayakalə, si wi nɪ kiŋ yakadəiŋ, bə ka tsə a ninshiŋ ninshiŋ i fukuki tsəki yi. **37** Dzaka ka wəm bəni na bəh ŋga. Bə dza ka dzakayiki a, “Jisəs kiəki lə i fə gia yichi na bindzəŋ. Wi fəki binchini biə bi wəkəki kə bi wəkə, biə bi dzakaki kə bi dzaka.”

8 A nɪ kə i kaŋ yiwə wə, mbaŋ wi bəni widuli widəkɔ juŋni. Yi nɪ num yaka bə kaŋa kə biəŋ bidzini, Jisəs bəəŋ bwa bu bə mbaŋ dzaka i bə a, **2** “Mih kwasiki lə nsheiŋ i mbaŋ wi bəni bələ, kəm bə num bəh mih i kaŋ yitali wə, maka bə dzi fieŋ. **3** Mih ka dzaka a bə tsəki i kikwili kibə wə bəh dzəŋ, ma bə ni tsə gbəyi i dzəh, kəm bədəkɔ nyə i dzəh yi dəəŋ wə” **4** Bwa bu bə mbaŋ chukuli a, “Yi kə i liə a mi kə i dzə faiŋ biəŋ bidzini i fa chwa i saŋa bəni bələ yeiŋ a?” **5** Wi ka bikə i bə a, “Mbəiŋ kaŋaki chəkɔ yi bləd yi maiŋ?” Bə chukuli a, “Yi kə nanitaŋ.” **6** Jisəs ka dzaka a mbaŋ wi bəni bəwə nûmyi kuku. Bə shinumyi, wi ka dzə chəkɔ yi bləd yə nanitaŋ, nya kiyəŋni i Nyə, gbəyi nya i bwa bu bə mbaŋ a bə gâa i bə. Ayaka bə ka gaa. **7** Bə nɪ

kaŋaki læ tə mibwəkəni midəkə twesi. Wi dzo, nya kiyəŋni
 i Nyə, dzaka a bə gâa i bəni bəwə. **8** Mi wichi dzi fwuli. Bə
 ka juŋni biŋka biə bi nĩ besi, bi jikə káh nanitaŋ. **9** Bəni
 bə bə nĩ dzi a nĩ kə ka bəni bəŋchuku bənaa. **10** Wi ka bee
 bə kwɛ. Wi liə i ŋgwuki mə akisəkə bəh bwa bu bə mbaŋ
 ka nyə tsə i kimbu ki Dalmanuta wə. **11** Bəfalasi dza dzə
 i Jisəs, ka yisi i gukuliki bəh wi, dzaka a wi fê gia yə yi
 chusiki ŋga biə bi nyə i bein. Ayaka bə nĩ dzakaki yaka
 məmsi lə wi məmsini. **12** Jisəs cham na bəh ŋga, ka dzaka
 a, “ŋgəkə wələ nəŋki gia yə yi chusiki ŋga biə bi nyə bein
 i fə nə a? Mih fukuki ŋkəŋ i mbein a mih ni lansi chusi kə
 gia yidəkə i ŋgəkə wələ.” **13** Wi ka dza bee bə, fiəni liə i
 ŋgwuki mə, ka daŋ tsə i waka widəkə wəyaka wə. **14** Jisəs
 nĩ tsəki num bwa bu bə mbaŋ dali i dzo bləd, kaŋa shəŋ a
 chəkə yimu yə yi si baan i ŋgwuki mə. **15** Wi ka təfiki bə
 dzakayi a, “Mbein tōkniki, chu dzô jəbi i dzəŋ yi Bəfalasi
 bəh yi Heləd.” **16** Bwa bu bə mbaŋ yisi i dzakaki a bə bə
 kəm gia yiwo, dzakayi a, “Wi dzakaki gia yi dzəŋ yələ lə
 kəm bukumbein kaŋaki kə bləd.” **17** Jisəs kiə gia yə bə
 dzakaki kəm yi, ka dzaka i bə a, “Kəm nə mbein dzakaki a
 mbein kaŋaki kə bləd a? Yaka mbein ka yein kiə dəkə
 nabə i wəkə kiə gia yiwo a? Yaka mfi bimbein ka weli
 dəkə a? **18** Kəm nə mbein kaŋaki dzəkəh mbein kəbi i
 yein di a? Mbein kaŋa bintuni kəbi i wəkə gia kəm nə a?
 Mbein kəbi tə i kwakaki gia kəm nə a? **19** Jəbi wə mih ni
 gbeyi chəkə yi bləd yə yite, bəni bəŋchuku bəte dzi fwuli,
 mbein ni juŋni biŋka biə bi ni besi bi jikə káh yimaŋ a?”
 Ayaka bə ka chukuli a, “Jəfi ntsə yifa.” **20** Wi ka chu bikə,
 “Kəm bə chəkə yə nanitaŋ bəni bəŋchuku bənaa si dzi,

mbeinj si juɲni biŋka biə bi si beɪsi bi jikə káh yimainj a?”
 Ayaka bə ka chukuli a, “Nanitanj.” **21** Wi ka bikə i bə a,
 “Yaka mbeinj keinjki maka mbeinj wəko kiə gia yiwo a?” **22**
 Jisəs bə bwa bu bə mbanj danj buku i Besayda, bəni bədəkə
 dzə bəh kifəkə kidəkə i wi ka tsaki a wi kôm shənj wi a
 bəh kanj ka wi bənih. **23** Jisəs kanja wi i tseinj wə ka dzə
 buku bəh wi i kwili kintənj. Wi chuh midziŋ i dzəkəh yi
 wə, jiə kanj i wi wə ka bikə i wi a, “Wə yeinj lə fiənj fidəkə
 a?” **24** Ayaka kifəkə kiwo giŋsi dzəkəh i beinj, tseinj di ka
 dzaka i wi a, “Mih yeinj bəni bə num aka keinj bə nyani.”
25 Jisəs chu jiə kanj i dzəkəh yi mi wiwo wə, mi wiwo tseinj
 lə tulululu, dzəkəh yi baiŋ, wi ka yeinjki biəinj bichi na
 bindzənj. **26** Jisəs ka dzaka i wi a, “Kwê dzu, asi wə tsəki
 kiə wə ki fəini fiə kə i kwili wə.” **27** Jisəs bəh bwa bu bə
 mbanj nyə feinj ka nyaniki taliki i kidi ki Kaysalia Filibi wə.
 Si bə n̄ tsəki i dzəh, wi bikə i bə a, “Bəni dzakaki a mih kə
 ndə?” **28** Bə chukuli i wi a, “Bəni bədəkə dzakaki a wə kə
 Jɔn Njilibəkə, bədəkə a Elaja, bədəkə dzaka a wə kə mi wi
 ntum wi Nyɔ widəkə.” **29** Wi ka fiəni bikə i bə a, “Mbeinj
 dzakaki yimbeinj a mih kə ndə?” Bitə chukuli a, “Wə kə
 Kimbwili wə Nyɔ n̄ kaka.” **30** Jisəs ka kiŋ a bə ki môm kə i
 fûku yi i mi. **31** Wi ka yisi i laniki bwa bu bə mbanj dzaka
 kôm gwu yi a, “Mi wə yeli wi kə Waiŋmi kanjaki i bi yeinj
 bəŋgəkə bəduli, ma bəni bə bə sakaki tumi bəh bətii mfə
 gia bəmbum bəh bəni bə bə laniki bənchi bə Nyɔ bə bi
 nəinj wi. Bə bi wə wi, i kanj yitali wə Nyɔ bi fiəni dzasi wi
 i kpi wə.” **32** Wi n̄ fuku banjsi gia yələ i bwa bu bə mbanj
 nshinj. Bitə ka dzə wi, bə wi baka gwu, wi ka yisi i yəliki i
 wi i gia yiwo wə. **33** Jisəs fiəni gwu, tseinj bwa bu bə mbanj,

wam kan̄yi Bit̄a dzaka i wi a, “F̄īani mih cheīŋ Satan! W̄o yeīŋki gia ka mi wiw̄om. W̄o yeīŋki k̄a si Nȳo yeīŋki.” **34** Ayaka wi ka b̄ōōŋ mbar̄ŋ wi b̄ani b̄ah bwa bu b̄a mbar̄ŋ, dzaka i b̄o a, “Na nd̄a w̄a wi n̄āŋki i bīaliki mih, wi kan̄aki i n̄aīŋ ḡwu yi, i ḡīŋ kintasi ki i bīaliki mih. **35** Mbēīŋ k̄īaki a mi w̄a wi t̄ak̄niki b̄ah n̄oni ki wi k̄īaki a wi bi laksiki num laksini. Ayakal̄a, mi w̄a wi laksi n̄oni ki k̄om mih b̄ah k̄om ntum wi ndz̄ōŋni, wi kēīŋsi jīa num jīani. **36** B̄a ka jūŋni na mbi w̄al̄a wichi ka nya a mi dzi, wi num i ni laksi n̄oni ki, ma mbee wiw̄o ni numki na n̄a a? **37** Fīēŋ fīa mi k̄o i t̄aīŋ fwu wi yeīŋ ak̄o n̄a a? **38** Mbēīŋ k̄īa a mi kab̄a ŋḡam̄ni i bīali mih b̄ah gia yīŋ i ŋḡak̄o w̄ichu w̄al̄a kint̄āŋ w̄a wi k̄o aka b̄ani b̄a b̄o t̄ak̄liki i bīŋ, wi k̄īaki a mi w̄a yēli wi k̄o Waīŋmi bi b̄ōŋ ŋḡam̄ni l̄a t̄a b̄ah w̄amaka mi i j̄obi w̄a wi bi fīani dz̄aki i mbum bi w̄a, bīa bi k̄o bi Ba wi b̄ah b̄achinda b̄a Nȳo b̄a baīŋni.”

9 Jis̄os chu dzaka i b̄o a, “Mih fukuki ŋk̄ōŋ i mbēīŋ a, b̄ani b̄ad̄ak̄o k̄al̄a fa b̄o k̄abi i bi musi k̄pi maka b̄o yeīŋ ŋkūŋ bi Nȳo bi dz̄a b̄ah ŋga bi.” **2** Asi kan̄ n̄i ts̄a yis̄o, Jis̄os dz̄o Bit̄a b̄ah J̄em b̄ah J̄on b̄ah b̄o yaka ts̄a i ŋkwūŋ wi d̄āŋ wid̄ak̄o bēīŋ, ka numki fēīŋ a b̄o b̄o. B̄o dzaka a b̄o tsēīŋ, yeīŋ num kimbw̄asi ki kwuni i b̄o nshīŋ, **3** b̄ambūŋ i ḡwu yi w̄a fuku ŋwan̄yi na ts̄a si mi k̄o i w̄ak̄o fa kuku a wi baīŋ yaka. **4** I fēīŋ w̄a b̄o dza yeīŋ num Elaja b̄ah Muses t̄ak̄ali tumbuku i b̄o nshīŋ, ka dzakaki b̄o b̄ah Jis̄os. **5** Bit̄a dza t̄ak̄ali dzaka i Jis̄os a, “Tikwili, yi si ndz̄ōŋki l̄a a bukumbēīŋ numki fa. Bee ma buku maa bint̄āŋ bit̄ali, kid̄ak̄o num ŋka, kid̄ak̄o num ki Muses, kid̄ak̄o num ki Elaja.” **6** Wi n̄i dzakaki yakad̄aīŋ k̄om ndz̄āŋ n̄i k̄o bi kwa b̄o na b̄ah ŋga wi chu

kiə kə gia yə wi kə i dzaka. **7** Asi wi dzaka yakadəiŋ, bikwu
 dza dzə baəŋ bə, ja dzaka dzə i bikwu biwə kintəəŋ a,
 “Wələ kə Waiŋ wuŋ, wi num shəm yīŋ. Mbəiŋ wôkəki
 num i wi.” **8** Bə dzaka a bə tseiŋ na chu yeiŋ i bəni bəwə
 wə, yeiŋ num a Jisəs shəŋ. **9** Si bə nī nyə i ŋkwuŋ wiwə
 beŋ ka shiki dzəki, Jisəs kiŋ i bə a kiə bə ki fûku kə gia yə
 bə yeiŋ i mi, maka mi wə yeli wi kə Waiŋmi dza i kpi wə.
10 Bə wəkə yakadəiŋ ka jiə yi a bə shəm, ka dzakayiki a bə
 bə, ayakalə ndzaka wələ kəm ndza wi kpi chusiki a nə. **11**
 Bə ka dza bikə i Jisəs a, “Akə kəm nə wə bəni bə bə laniki
 bənchi dzakaki a Elaja kaŋaki i bi yisi dzə i Kimbwili wə
 Nyə nī kaka a?” **12** Jisəs chukuli i bə a, “Akə ŋkəŋ, Elaja
 kaŋaki i bi yisi dzə i keiŋsi gia yichi a yi fiəni num asi yi
 nī kə. Ayakalə, akə kəm nə bə nī nyaka a mi wə yeli wi kə
 Waiŋmi kaŋaki i bi yeiŋ bəŋgəkə bəduli, ka bəni məŋni wi
 a? **13** Ayakalə, mih fukuki i mbəiŋ a Elaja dzə lə, ayaka
 bəni fə a gia yə bə kəŋki bəh wi. Yi num asi bə nī nyaka
 kəm wi.” **14** Jəbi wə Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ bə nī shi
 dzə buku i bwa bu bə mbaŋ bədəkə bə wə, yeiŋ mbaŋ wi
 bəni wimbum num wi fiəli baŋsi bə, bəni bədəkə bə bə nī
 laniki bənchi bə Nyə gukuli bəh bə. **15** Akisəkə asi mbaŋ
 wichi nī yeiŋ Jisəs, təkəli nalə ka seiŋ a bə bəchi, yəkə tsə
 i bənih i wi. **16** Wi bikə i bə a, “Mbəiŋ gukuliki kəm nə?”
17 Mi widəkə i mbaŋ kintəəŋ chukuli wi a, “Mi wi lanini,
 mih si dzə bəh waiŋ wuŋ i wə, kəm kiŋ'waka kidəkə kə i
 gwu yi wə, num ki fə wi, wi chu kinchini. **18** Kiŋ'waka
 kiwə si chufi lə wi i kuku, bifu ka bukuki i dzaka ki wə wi
 dzi jəŋ, wi dza ləkə kəbi i chu ŋgwuŋ. Mih ka dzaka a bwa
 ba bə mbaŋ bwīli kiŋ'waka kiwə, bə məmsi wəkə məŋ.”

19 Jisós wókò yakadəiŋ, dzaka i bə a, “Ɔɔɔ! Ɔgɔkɔ wələ wi keiŋki maka wi jiə shəm i Nyɔ. Mih kɔ num bəh mbeiŋ i tsə buku dəiŋ a? Mih ni kaŋa shəm bəh mbeiŋ i tsə buku dəiŋ na? Mbeiŋ dzə nyâ waiŋ wiwɔ i mih fa.” 20 Bə ka dzɔ dzə bəh waiŋ wiwɔ i Jisós. Si kiŋ'waka kiwɔ yeiŋ Jisós, ka chufi waiŋ wiwɔ akisəkə wi gbɔ i kuku ka jwəki feiŋ, bifu buku i dzaka ki wə. 21 Jisós bikə i tii waiŋ wiwɔ a, “Gia yələ nɛ̃ yisi wi yibwiŋ na?” Wi chukuli a, “Yi nɛ̃ yisi wi, wi keiŋ a waiŋ. 22 Kiŋ'waka kiwɔ si dza chufi lɔɔ wi i gbuku wə i jɔbi jɔbi wə bəh i mwi mə lansi nəŋ a bəkəli wi. Wə kabə num i fə gia, mntee, wə kwâsi nshəiŋ i buku, wə gâmti buku.” 23 Jisós bikə i wi a, “Yaka mih kələ i fə gia yidəkɔ a? Gia yichi kaŋaki lə dzəh i mi wə wi jiə shəm.” 24 Akisəkə tii waiŋ wiwɔ ka wam bəh ŋga a, “Mih jiə shəm i Nyɔ. Fə ma mih jiə tsə yaka.” 25 Jɔbi wə Jisós nɛ̃ yeiŋ a mbaŋ wi bəni yɔkɔki juŋniki dzəkɔ i wi wə, wi wam kaŋyi kiŋ'waka ki ŋkpeli kiwɔ dzaka i ki a, “Wə, kiŋ'waka ki ŋkpeli kələ ki fəki a waiŋ wələ ma dzakaki chu wəkɔ kə tə gia, mih dzakaki i wə, bûku i waiŋ wələ wə, wə tsəki. Kiə wə bi ma fiəni fiə i gwu yi wə.” 26 Ayaka kiŋ'waka kiwɔ wam bəh ŋga, chu chufi lɔ waiŋ wiwɔ i dzəh yichu wə, ka buku i gwu yi wə. Wi ka nɔ i kuku ka kiŋkpili ki mi. Si bəni bəduli yeiŋ yakadəiŋ, ka dzakaki a, “Wi kpi lɔ.” 27 Jisós ka kaŋa wi i tseiŋ wə giŋsi wi, wi dza num i beiŋ. 28 Jisós bəh bwa bu bə mbaŋ ka tsə liə i dzu, bə bikə i wi i jum wə jum wə a, “Akɔ kɔm nə wə buku si məmsi wəkɔ məŋ i bwili chinda wi ŋkpeli wiwɔ a?” 29 Wi chukuli i bə a, “Fieiŋ fiə fi kɔ i bwili ŋkaiŋni wi chinda wiwɔ kə a ntsa shəŋ. Fieiŋ fidəkɔ chi chi məŋ i bwili.” 30 Bə nyə feiŋ tsə dzəh i Galili,

Jisəs kəŋ kə a mi widəkə kiə di biə bə kə, **31** kəm wi n̄ nyaniki tsəki wi lani tsə bwa bu bə mbaŋ. Wi n̄ laniki bə a bəni bi nya lə mi wə yeli wi kə Waiŋmi i kaŋ yi bəni a bə wə wi. Bə ka bi wə wi, ma a bi numki i kaŋ yitali wə, wi bi dza i kpi wə. **32** Si wi dzaka yakadəiŋ, bə nəki wəkə kiə kə gia yə wi dzakaki ayakalə, bə ka lwaki i bikə. **33** Bə dzə buku i Kafanaum, i jəbi wə wi liə num i dzu wi bikə i bə a, “Mbeŋ si gukuliki i dzəh a nə?” **34** Bə kpichumi məŋ, kəm bə n̄ nyaniki i dzəh gukuli a bə bə a, mi wimbum i bə kintəəŋ kə ndə a. **35** Jisəs num kuku, bəəŋ bə bəchi jwəfi ntsə bəfa, dzaka i bə a, “Mi wə wi nəŋki i num mi wi ninshiŋ, wi kaŋaki i dzəki gwu yi ka mi wi jum wə bəh ka mi wə wi nəmki i bəni bəchi.” **36** Si wi dzaka yakadəiŋ, ka dzə waiŋ wi nchiŋ təm i bə kintəəŋ, ka chu giŋ kumi wi i tseŋ yi wə ka dzaka i bə a, **37** “Mi wə wi dzə waiŋ wələ kəm bəh yeli wuŋ, yaka wi dzə num mih. Mi wə wi dzə mih, wi ka dzə dəkə num mih, wi dzə num mi wə wi faaŋ mih.” **38** Jən dzaka i wi a, “Mi wi lanini, buku si yeŋ mi widəkə wi bwili bəchinda bə ŋkpəli i bəni wə i yeli wa wə, buku ka kaŋyi wi, kəm wi kəkə mi wibuku wi mbaŋ widəkə.” **39** Jisəs ka chukuli i bə a, “Kiə mbeŋ ki ch̄i kə wəma ka mi. Mbeŋ k̄iə a mi wə wi fəki gia yi kaŋyini bəəŋ num yeli wuŋ, wi kəkə i chu dzakaki gia yichu kəm mih. **40** Mi kabə jwəki kə bukumbeŋ, yaka wi təbiki lə bukumbeŋ. **41** Mih fukuki ŋkəŋ i mbeŋ a, na ndə wə wi nya na bwam wi mwi i mbeŋ i mu i yeli wuŋ wə, bəh kəm tə a mbeŋ kə bəni bə Klistus, wəma ka mi kəkə i bi laksi mmakti wi.” **42** Jisəs ka chu dzaka a, “Na ndə wə wi fə a waiŋ wimu i mbaŋ wi bwa bəŋ bələ kintəəŋ bə jiə

shəm yibə i mih fə chu, ma yi ndzəŋki a bə shû shêŋsi
 nəkə wimbūm i məkə ki wəmakā mi wə, bə chīni shī wi i
 kinchwə kimbūm wə. **43** Yi chu num a, tseiŋ ya kabə fəki
 a wə fə chu, wə t̄aiŋ bwīli tseiŋ yiwə. Yi ndzəŋki a wə liə i
 nōni kə ki bi tsə kaa kə bəh tseiŋ yimu, kəbi a wə kaŋaki
 tseiŋ yichi bə num i bi ləwə wə i gbuku wimbūm mə, wi
 kəbi i bi nyumi. (Geenna g1067) **45** Gbu wa kabə fəki a wə fə
 chu, wə t̄aiŋ bwīli gbu wiwə. Yi ndzəŋki a wə liə i nōni kə
 ki bi tsə kaa kə bəh gbu wimu, kəbi a wə kaŋaki gvu yichi
 bə num i bi ləwə wə i gbuku wimbūm mə. (Geenna g1067) **47**
 Dzəkəh wa kabə fəki a wə fə chu, wə kām̄bwili dzəkəh
 wiwə. Yi ndzəŋki a wə liə i ŋkuŋ bi Nyə wə bəh dzəkəh
 wimu, kəbi a wə kaŋaki dzəkəh yichi, bə num i bi ləwə wə i
 gbuku wimbūm mə. (Geenna g1067) **48** Di biələ kə num n'yīŋ
 yə yi si kpiyi kə num feiŋ dzi bəni, gbuku wə wi si nyumi
 kə num feiŋ fisi bə. **49** Mbeiŋ kīəki a gbuku bi kəmki mi
 wichi asi bə si fiəŋsi fiəŋ bəh ŋkaka. **50** ŋkaka kə fiəŋ fi
 ndzəŋni, ayaka yi ka laksi njwəŋni bi bə kə i chu fə na
 dəiŋ ka yi chu fiəni njwəŋki a? Mbeiŋ numki aka ŋkaka
 yə yi njwəŋki, mbeiŋ num bəh bəni i mbəiŋni wə.”

10 Jisəs dza feiŋ, tsə i kimbu ki tumi ki Judea wə, daŋ
 Bəkə yi Jədan ka tsə i kiwuŋ. Mbaŋ wi bəni ka chu juŋniki
 dzəki i wi kpəŋ, wi ka laniki bə asi wi nī shiki wi lani. **2**
 Bəfalasi dza dzə i məmsi wi, ka bikə i wi a, “Nchi bumki lə
 a mi kələ i k̄əŋŋ kpə wi a?” **3** Jisəs fiəni bikə tə i bə a,
 “Muses nī nya nchi a mbeiŋ f̄əki dəiŋ a?” **4** Bə chukuli
 a, “Muses nī kə wi b̄e a mi kələ i bee kpə wi. Jəbi wə
 wi bee, wi nyāka kiŋwakti ki chusi a ŋgaiŋ bee wi, wi
 nyā i wi.” **5** Jisəs chukuli i bə a, “Akə kəm kifwu kimbeiŋ

kiləkəli ka Muses nyaka nchi wələ i mbeinj. **6** Ayakalə, a n̄i
 kə i kin'yisi ki mbi wə Nyə n̄i maa num minyuku bəh
 minjpaŋa. Si wi maa yakadəinj ka dzaka a, **7** 'Akə kəm yələ
 minyuku bi bēe ba wi bəh nih wi wi ch̄injni bəh kpə wi, **8**
 ayaka ma bə bəfa bi fiəni num i mi wimu wə.' Ayakadəinj,
 bə bi chu num kə ka bəni bəfa, bə bi numki i mi wimu. **9**
 Yi kə a, fiəj fiə Nyə kə wi ch̄injni lə, kiə mi bi m̄m kə i
 gāli." **10** Jəbi wə Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ n̄i kə dzu, bə
 chu bikə i wi kəm gia yiwo. **11** Wi chukuli i bə a, "Na ndə
 wə wi bee kpə wi ka dzə widəko, yaka wi fə chu i kpə wi i
 nəki bəh minjpaŋa widəko. **12** Minjpaŋa ka buku nyuwi,
 tsə dzə minyuku widəko, yaka wi fə chu, i tsə nəki bəh
 minyuku widəko." **13** Bəni n̄i dza ka dzəki bəh bwa i Jisəs
 a wi kəm bə a bəh kaŋ, bwa bu bə mbaŋ kabə kaŋyi bə. **14**
 Jəbi wə Jisəs n̄i yeinj yakadəinj, shəm bəko wi, wi dzaka i
 bə a, "Mbeinj bēe ma bwa bəwə dzəki i mih wə, kiə mbeinj
 ki ch̄i kə bə, kəm ŋkuŋ bi Nyə kə num i bəni ka bələ. **15**
 Mih fukuki ŋkəŋ i mbeinj a, mi wə wi ka dzə dəkə ŋkuŋ bi
 Nyə ka waiŋ wi nchiŋ wələ, wi məŋ i bi liə i bi wə." **16** Si
 wi dzaka yakadəinj, dzə kumi bə, jiə kaŋ i bə wə, bəinj
 bə. **17** Jisəs dza a ŋgaiŋ nyə wə, mi widəko yəko dzə tum
 binyu i wi nshiŋ ka dzaka a, "Mi wi Lanini, wə wə wə kə
 mi wi ndzəŋni, gia yə mih kaŋaki i fə ka mih ni kwati
 nəni kə ki bi tsə kaa kə kə na nə a?" (aiōnios g166) **18** Jisəs
 chukuli i wi a, "Wə bəŋ mih a mi wi ndzəŋni kəm nə?
 Mi widəko kəkə wə wi ndzəŋki. A kəbi a Nyə shəŋ wə wi
 ndzəŋki. **19** Ntə wə kiəki lə bənchi bə Nyə bə bə dzakaki a,
 'Kiə wə ki wə kə mi, kiə wə ki n̄ kə bəh kpə mi, kiə wə
 ki chwə kə, kiə wə ki bēeŋ kə nsaka wi ntəkə, kiə wə ki fə

kə kimfikili, bəh wə a wə kôksi ba wa bəh nih wa?” 20 Mi wiwə chukuli i Jisəs a, “Mi wi lanini, bənchi bələ bəchi kə num mih nî jiəki lə bə i yisi si mih nî keiŋki waiŋ wi sumi.” 21 Jisəs bwaŋ dzəkəh i wi wə lə tulululu, kəŋ wi, ka dzaka i wi a, “Fiŋ fidəkə baŋ fimu fiə wə keiŋki i fə. Tsə tənŋni biŋ bia bichi biə wə kaŋaki, ma wə gāa kpə wiwə i bəni bə kifuu, ka wə bi kwati mbum num i tumi ki beŋ wə. Wə ka fə yakadəŋ, wə dzə bîəli mih.” 22 Si Jisəs dzaka yakadəŋ, mi wiwə wəkə yaka shi wuuŋ wi i fuŋ, wi fiəni gwu ka tsəki num a nsheŋ nsheŋ, kəm wi nî kaŋaki lə mbum nalə. 23 Jisəs dza fiəni gwu tseŋ tali bwa bu bə mbaŋ, dzaka i bə a, “Yi ləkəki lə na bəh ŋga i bəni bə kpə i bi liə i ŋkuŋ bi Nyə wə.” 24 Ndzaka wiwə fumsi bwa bu bə mbaŋ. Jisəs ka chu dzaka i bə a, “Bwa bəŋ, yi ləkəki lə na bəh ŋga i mi i liə i ŋkuŋ bi Nyə wə! 25 Yi bəniki alə i kikum i liə i dzəŋə yi nsala wə, tsə si mi wi kpə kə i liə i ŋkuŋ bi Nyə wə.” 26 Bə wəkə yaka, yi fumsi bə na bəh ŋga, bə ka dzakayiki a bə bə a, “Aka bə num yaka, ma ndə bi bəŋ a?” 27 Jisəs fiəni tseŋ bə lə, ka dzaka i bə a, “Yələ ləkəki alə i mi wiwəm, ayakalə i Nyə gia yidəkə kəkə yə yi ləkəki i wi.” 28 Bitə ka dza dzaka i Jisəs a, “Tsəŋ, buku bee biŋ bichi ka biəliki wə.” 29 Jisəs chukuli i wi a, “Mih fukuki ŋkəŋ i wə a, Mi kəkə wə wi bee juŋ yi, nabə bwa bə nih wi, nabə jəmi yi, nabə nih wi, nabə ba wi, nabə bwa bu, nabə khə wi, a wi bee kəm mih bəh kəm ntum wi ndzəŋni wi Nyə, 30 a wi bi num wi kaŋa kə júŋ bəh bwa bə nih wi, bəh jəmi yi, bəh nih wi, bəh bwa, bəh kikhə kiŋkani gbi tsə si wi nî kaŋaki. Ayaka bəni bi bwaŋki lə gvu tə i wi cheŋ, i jəbi wi dzəni wə, wi bi kwati nənə kə ki

bi tsə kaa kə. (aiōn g165, aiōnios g166) 31 Ayakalə, bəni bəduli bə bə kə i ninshiŋ i liə bi numki num i jum wə, bəduli bə bə kə i jum wə i liə bi numki num i ninshiŋ.” 32 Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ ka chu dza kwa dzəh, ka yakaki tsəki i Jelusalem wi tsə i ninshiŋ. Ayaka bwa bu bə mbaŋ num bəh ŋkaiŋyi. Bəni bə bə nǐ biəliki wi tə bə lwa. Jisəs chu dzo bwa bu bə mbaŋ bə jwəfi ntso bəfa bəh bə baka gwu wi fuku i bə gia yə yi ni num bəh wi. 33 Wi dzaka i bə a, “Mbeŋ wǎkəli, bukumbeŋ si yaka tsə i Jelusalem, bə num i tsə nya mi wə yeli wi kə Waiŋmi i kaŋ yi bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə laniki bənchi bə Nyə, bə ni saka təŋ nsaka wi a bə wǎo wi, ka bə nya i kaŋ yi tumi wə, 34 ayaka bə ni təyi wi, chuhyi midziŋ i gwu yi wə, bə tweiŋ wi, bə wǎo wi, a bi ka num i kaŋ yitali wə, wi bi dza i kpi wə.” 35 Jəm bəh Jən bə bə nǐ kə bwa bə Sebide, dza dzə yeŋ Jisəs ka dzaka i wi a, “Mi wi lanini, gia yidəko kələ yə buku nəŋki a wə fə i buku.” 36 Wi bikə i bə a, “Mbeŋ nəŋki a mih fə nə i mbeŋ?” 37 Bə chukuli a, “Buku nəŋki a jəbi wə wə bi numki i mbum bia wə, ma buku bi num i biŋgbəko bimum wə, mi widəko i tseiŋ ya yiləkəli wə, widəko i yi kimiəkə wə.” 38 Jisəs chukuli i bə a, “Mbeŋ kiəkə kə gia yə mbeŋ bikəki. Mbeŋ kələ i bi mu bwam wi ŋgəkə wə mih bi mu, nabə i liə i ŋkaiŋni wi ŋgəkə wimum wə mih bi liə yeŋ a?” 39 Bə chukuli a, “Buku kələ i fə.” Jisəs dzaka i bə a, “Mbeŋ kələ i mu bwam wi ŋgəkə wə mih ni mu, bəh i liə tə i ŋkaiŋni wi ŋgəkə wimum wə mih bi liə yeŋ, 40 ayakalə i shinum i kimbu kəŋ ki tseiŋ yiləkəli wə nabə i yi kimiəkə wə a kəkə di biŋ i nya i mi. Di biwə kə i bəni bə, bə nǐ keŋsi di biwə i

bə.” 41 Jəbi wə kiŋka ki bwa bə mbaŋ bə Jisəs bə jwəfi bə nŋ wəkə kəm gia yiwə bəksi tə i Jəm bəh Jən. 42 Jisəs bəŋ bə bəchi, ka dzaka i bə a, “Ntə mbeŋ kiəki lə a bəni bə bə sakaki kitumi ki bəni bədəkə si yaka num i bəni bəbə beŋ, bəni bəmbum bəbə chusi ŋga bibə i bə beŋ a? 43 Yəma kaŋaki kə i numki yakadəŋ i mbeŋ kintəŋ. Mi wə wi nəŋki i num mi wimbum i mbeŋ kintəŋ wi kaŋaki i nŋm wə wi nəmki num nəmni i mbeŋ. 44 Mi wə wi nəŋki i num mi wi ninshiŋ i mbeŋ kintəŋ, wi kaŋaki i nŋmki mfa wi mi wichi. 45 Mbeŋ kŋəki a mi wə yeli wi kə Waiŋmi nŋ ka dzə dəkə a bə nŋmki i wi. Wi nŋ dzə i nəmki i bəni, i nya nəni ki ka n'yeliŋ i yeliŋ bəni bəduli i kpi wə.” 46 Bə nyani tsə buku i kwili wi Jeliku wə. Jəbi wə Jisəs nŋ nyəki feŋ bəh bwa bu bə mbaŋ bəh mbaŋ wi bəni wimbum, kifəkə kidəkə shi num a dzə kpəŋ nywa biəŋ, yeli wi num Batimayus, waiŋ Timayus. 47 Jəbi wə wi si wəkə a akə Jisəs wi Nasali, wi yisi ka wamki bəh ŋga a, “Jisəs, waiŋ ŋkuŋ Debit kwəsi nsheŋ i mih.” 48 Bəni bəduli dza yisi i kaŋyi wi dzaka a wi bəŋ. Ayakalə, wi chu fiəni wam na bəh ŋga a, “Waiŋ ŋkuŋ Debit kwəsi nsheŋ i mih.” 49 Jisəs ka num, ka dzaka a bə bəŋ wi. Bə bəŋ kifəkə kiwə, ka dzaka i wi a, “Kāŋa shəm, dzā beŋ, wi bəŋki wə.” 50 Kifəkə kiwə ka saka baa mbuŋ i gwu yi wə lə i kuku, saka dza beŋ tsə i Jisəs wə. 51 Jisəs bikə i wi a, “Wə nəŋki a mih fə nə i wə a?” Kifəkə kiwə chukuli a, “Mi wi Lanini, mih nəŋki i yeŋki biəŋ.” 52 Jisəs ka dzaka i wi a, “Wə tsə mfia. Shəm yə wə jiə i mih fə wə bənih.” Akisəkə dzəkəh yi baiŋ wi ka yeŋki biəŋ, ka biəliki Jisəs i di biə wi nŋ tsəki.

11 Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ ni kəmsiki tsəki i Jelusalem, bə keiŋ num kəmsi tsə i kwili wi Betfajə bəh bi Betani wə biə bi kəmsiki tsəki i ŋkwuŋ wi Keiŋ yi ɔlif wə, wi ka faaŋ bwa bu bə mbaŋ bədəkə bəfa, **2** dzaka i bə a, “Mbeŋ tsə i kwili wi ninshiŋ wəyaka wə. Jəbi wə mbeŋ ni liəki tsəki feiŋ akisəkə, mbeŋ ni yeiŋ lə waiŋ njakas num bə shu, maka mi num yaka yeiŋ beŋ, mbeŋ shwāli dzə bəh yi fa. **3** Mi widəkə ka bikə a mbeŋ shwaki yi kəm nə a, mbeŋ chukuli a Bah kaŋaki lə nəm bəh yi, a wi ki fiəniki dzəki lə bəh yi a liə liə.” **4** Bə ka nyə tsə yeiŋ yi num bə shu i fifiŋə i dzəh kpəŋ. Ayaka bə ka shwaki. **5** Si bə nɪ shwaki waiŋ njakas wiwə bəni bədəkə bə bə nɪ kə feiŋ bikə i bə a, “Mbeŋ fəki nə yaka?” **6** Bə ka fuku i bə gia yə Jisəs si dzaka. Bəni bəwə ka bee yi bə nyə bəh yi. **7** Si bə nɪ dzə bəh yi i Jisəs, jiə bəmbuŋ bəbə i njakas yiwə beŋ, Jisəs ka yaka. **8** Bəni bəduli ka təkəki tsəki bəmbuŋ bəbə i dzəh, bədəkə fakayi cha yi keiŋ yi chwa, təkə tə i dzəh. **9** Bəni bə bə nɪ tsəki i Jisəs nshiŋ bəh bə bə nɪ biəliki i jum wə wili a, “Lilili, kiŋkəksi kə Nyə wə ɔɔɔ! Nyə ləo kimboŋsi ki i mi wə wi dzəki i yeli wi Bah wə ɔɔɔ Lilili. **10** Nyə ləo kimboŋsi ki i ŋkuŋ bi wə tii wibuku wə Debit wə wi si dzə lə! ɔɔɔ, kiŋkəkni kə i Nyə wi beŋ wə Eeee!” **11** Jisəs tsə buku i Jelusalem, liə i juŋ yi fəni yi gia wə, jəbi wə wi nɪ tseiŋ tali si gia yichi kə. Si a nɪ kə asi num i fijəbi wi ka fiəni bəh bwa bu bə mbaŋ bə jwəfi ntso bəfa tsə i Betani. **12** Chəkə buku wəo Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ nyə i Betani chu tsə i Jelusalem, ayaka dzəŋ wəo wi. **13** Wi lə dzəkəh yeiŋ kpəiŋ wi fig widəkə wi num nanu, kidzeni num yeiŋ nalə num bə si dzi lə mitam miwə. Wi ka tsə buku feiŋ i

yeiŋ a yuwidəko ŋgaiŋ kələ kwati fieŋ yeiŋ i dzi. Wi ka tsə buku fieŋ nəki yeiŋ kə fieŋ yeiŋ wə, yeiŋ shəŋ a kidzeni yeiŋ, kəm a n̄ kəkə jəbi wə mitam si wum yeiŋ. **14** Wi ka dzaka i kpeiŋ wiwə a, “Kiə mi bi ma chu lansi d̄i fieŋ i wə wə.” Si wi dzaka yakadəiŋ bwa bu bə mbaŋ wəkə yi. (aiōn g165) **15** Si bə tsə buku i Jelusaleṃ, Jisəs tsə liə i təkə wi juŋ yi fəni yi gia mə yisi ka kəŋŋki bəni bə bə n̄ taŋniki bəh bə bə n̄ taŋki biəiŋ, beŋsi bibaŋ biə bəni n̄ kwuniki kpə yeiŋ, bəh biŋgbəkə bi bəni bə bə n̄ taŋniki bibumi. **16** Wi nəki bum kə a mi kələ i giŋ fieŋ i tsə daŋsi bəh fi i təkə wi fəni wi gia wə. **17** Wi ka laniki bə dzaka a, “Ntə bə kə bə nyaka a, Nyə dzakaki a, ‘Juŋ yiŋ kə bə bi bəŋŋki a juŋ yi tsani i mbi wichi a?’ Mbeiŋ ka fiəni yi a yi chu taa wi bəji.” **18** Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə n̄ laniki bənchi bə Nyə wəkə yi ka nəŋki dzəh i wə wi. Bə ka lwaki wi kəm mbaŋ wi bəni n̄ wəkəliki nlani wi wəkə ndzəŋni nalə. **19** Asi fi jəbi n̄ dzə, Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ buku i kwili kintəŋ. **20** Si Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ n̄ buku ka ghaniki kinchəŋəchəŋə, bə yeiŋ kpeiŋ wiwə num wi kpiyi lə wichi shi buku i gaŋ wə. **21** Bitə ka kwaka gia yə yi ni num, ka dzaka i Jisəs a, “Mi wi Lanini, yeiŋ kpeiŋ wə wə ni liŋ si wi kpiyi a.” **22** Jisəs chukuli i bə a, “Mbeiŋ j̄iə shəm i Nyə. **23** Mih fukuki ŋkəŋ i mbeiŋ a, mi ka dzaka i ŋkwuŋ wələ a, ‘M̄uku gwu ya fa tsə gb̄ i kinchwə kimbum wə’, Wi ka dzakaki yakadəiŋ məŋni kə yi i wi shəm, num wi bum a gia yələ ŋgaiŋ dzakaki lə ni num lə, ma yi ni n̄m i wi. **24** Ayakadəiŋ, mih fukuki i mbeiŋ a, na finaŋ fieŋ fiə mbeiŋ nywaki i ntsa wə, num mbeiŋ bum a mbeiŋ ni kwati lə, ma mbeiŋ ni kwati. **25**

Mbeinj ka num i tsa, mi kaja mi widoko i shom, wi dalinya wi. Mbeinj ka faki yakadeinj ma Ba wimbeinj wa wi ko i beinj ni dalinya chu bimbeinj ta. [26 Mbeinj ka baaj i dalinyaki chu bi bani badoko, ma Ba wimbeinj wa wi ko beinj bi ma dalinya bimbeinj ta.]” 27 Jisos bah bwa bu ba mbaaj chu tsə liə i Jerusalem. Jobi wa wi ni nyaniki nnyaki i juŋ yi fəni yi gia wa, bətii mfə gia bəmbum bah bani bə bə ni laniki bəntchi bə Nyə bah bani bə bə ni sakaki tumi ki Bəju nyə dzə yeinj wi, 28 bikə i wi a, “Wə dzə faij nga biələ na ka wə faki gia yələ a? A nya ndə nga biwə i wə, a wə fəki gia yiwə a?” 29 Jisos chukuli i bə a, “Mih ki bikəki lə kimbikə kimu i mbeinj, mbeinj ka ni chukuli, mih ka ni fuku i mbeinj mi wə wi nya nga a mih fəki gia yələ. 30 A ni nya ndə nga i Jən na ka wi juliki bani i bəko a? Bi ni nyə i beinj ma ni nya mi wiwəm a? Mbeinj chukuli mih!” 31 Bə dza ka gukuliki a bə bə a, “Bukumbeinj ka chukuli a, bi ni nyə i beinj, wi ni bikə i bukubeinj aka fə nə a bukubeinj ma bum i Jən a? 32 Bukumbeinj ka ni chukuli a, a ni nya mi wiwəm, dəinj na?” Bə ni lwaki bani kəm bə bəchi ni ko num bə bum a Jən ko na mi ntum wi Nyə. 33 Ayakadeinj, bə ka chukuli i Jisos a, “Buku kiəki kə.” Jisos ka dzaka i bə a, “Yaka mih tə ki fukuki kə i mbeinj mi wə wi nya nga i mih ka mih fəki gia yələ.”

12 Jisos ka yisi i dzakaki i bə i bəndi wə a, “Mi widoko ni nəm khə wi mintam wə bə keiŋsiki mbih yeinj, num wi ta fiəli bah mbaij, chum di biə bə ni dəŋki mintam miwə yeinj mbih buku, ka maa kibaaj ki chənini feinj, ka jiə bani i khə wiwə wə, ka nyə tsə i tumi kidoko wə. 2 Jobi wə bə ni kaŋaki i yisi ŋkəh dzə kpeinj, tii khə wiwə ka faaj

waiŋ wi wi nɔm wiðəkɔ i bəni bə wi nɪ jiə khə wiwɔ i bɔ a
bɔ tsê dzê mmu mintam. **3** Ayakalə, bɔ tsə kwa lɔ wi ka
tweŋ kɔŋŋ wi bəh kaŋ yiyəə wi nyə. **4** Ayaka mi wi khə
wiwɔ ka chu faaŋ waiŋ wi nɔm wi wiðəkɔ i bɔ, wi tsə bɔ
chu tweŋ wi, wi kaŋa bali i fwu wi wə, ŋgəmsi wi. **5** Wi
chu faaŋ wiðəkɔ, bɔ wɔɔ wəmakə. Wi chu faaŋ bəðəkɔ
bəduli, bɔ tweŋ bəðəkɔ, wɔɔyi bəðəkɔ. **6** Wi faaŋ lə, a dzə
baaŋ a wimu, wəmakə num waiŋ wi wi shɔm. Ayaka wi
fiəni faaŋ wi i bɔ kwaka a bɔ ni tsə kəkɔsi lə waiŋ wi ŋgaiŋ
wələ. **7** Ayakalə, bəni bə nɔm bə dzaka a bɔ bɔ a, ‘Wələ
kɔ ndzi kwili wi tii khə wələ, mbeŋ dzê ma bukumbeŋ
wêɔ wi ka bieŋ biwɔ numki bibukumbeŋ.’ **8** Ayaka bɔ
kwa wi, ka wɔɔ, guku buku bəh wi yeŋ khə.” **9** Si Jisəs
dzaka yakadəiŋ, ka bikə a, “Gia yə tii khə wiwɔ nɪ fə kɔ
nə? Wi ni tsə kaasi bəni bəwɔ, wi nya khə wiwɔ num i
bəni bəðəkɔ. **10** Mbeŋ ka fa dəkə di biələ i Kiŋwakti ki
Nyɔ wə a? Bə kɔ bə nyaka a, ‘Təh wə, bəni bə maani nɪ
nəiŋ, wi dzə fiəni num təh wi bu wi juŋ. **11** Yələ kɔ mfə wi
Bah, buku ka tseŋki num bəh ŋkaŋyi.’” **12** Bəni bəwɔ
wəkɔ ndi wələ, ka kiə a Jisəs tiki num i bɔ. Bɔ ka nəŋki
dzəh i kwa wi, ka lwa num mbaŋ wi bəni wə wi nɪ kɔ feiŋ.
Bɔ ka bee wi ka nyə. **13** Kifwu ki tumi ka dza faaŋ Bəfalasi
bəh bəni bəðəkɔ bə mbaŋ wi ŋkuŋ Həlɔd a bɔ tsê tâaŋ
Jisəs i kwâ wi i ndzaka wi wə. **14** Bɔ dzə dzaka i Jisəs a,
“Mi wi lanini, buku kiəki lə a wə si dzaka a ŋkɔŋ, kɔm
wɔ lwaki kə dzəkəh yi mi kɔŋ wəmakə kɔ na ndə. Wɔ
laniki ŋkɔŋ num dzəh yi Nyɔ. Fûku i buku a nchi bumki lə
a bə lîɔki kiŋwakti i Kaysa ŋkuŋ wimbum wi Lum, ma
wi bumki kə a? **15** Bukumbeŋ lîɔki, ma bə ma lîɔki a?”

Ayakalə, Jisəs kiə gia yə bə nɪ wɛɛliki bəh yi, ka chukuli a, “Mbeɪŋ taanɟi mih kɔm nə? Mbeɪŋ dzâ bəh chwaka ki kpɔ mih yeɪŋ.” **16** Bɔ dzə bəh wi, wi dzɔ, bikə i bɔ a, “Fwu wələ yeɪŋ kɔ wi ndə a, yeli wələ num wi ndə a?” Ayaka bɔ chukuli a, “Akɔ yeli wi Kaysa ŋkuŋ wi Lum.” **17** Jisəs ka dzaka i bɔ a, “Mbeɪŋ nyâki fiɛŋ fiə fi kɔ fi Kaysa i wi, ma mbeɪŋ nyâki fi Nyɔ i Nyɔ.” Bɔ wəkɔ yaka, gwu kpi lɔ bɔ kɔm wi. **18** Bəsadusi bəwɔ nyə dzə i bikə gia i Jisəs. Bəsadusi bələ nɪ kɔ bəni bə bɔ nɪ dzaka a bəni bi fiəni dzayiki kə i kpi wə. **19** Si bɔ dzə yaka, dzaka a, “Mi wi lanini, Muses nɪ nyaka i bənchi i buku a, ‘Waiŋnih mi ka kpi bee miŋkpaŋa bɔ wi kaŋa kə waiŋ, wanih mi wiwɔ kaŋaki lə i nɔsi kpə ŋkwu wiwɔ, ka bɔ wi bwɔ bwa i yeli wi waiŋnih wiwɔ wə.’ **20** Ayakadəiŋ, bwa bə mi widəkɔ nɪ kələ nanitaŋ, wi ninshiŋ dzə dzɔ miŋkpaŋa ka kpi maka bɔ wi bwɔ waiŋ. **21** Wi kɔmsini wə nɔsi miŋkpaŋa wiwɔ, ayakalə ka kpi tə maka bɔ wi bwɔ waiŋ. Yi bi num tali ayaka i bwa bəwɔ nanitaŋ bəchi, mi i bɔ kintəŋ nəki bwɔ kə waiŋ bəh miŋkpaŋa wiwɔ. **22** Bɔ nɔsi fiəli wi yaka bɔ bəchi, mi widəkɔ kəbi i bɔ bələ nanitaŋ wə bəh miŋkpaŋa wiwɔ bwɔ waiŋ. I kiŋgɔksi wə miŋkpaŋa wiwɔ bəŋ kpi tə. **23** I liə si bɔ bəchi nanitaŋ nɪ kɔ bɔ nɔsi lɔ miŋkpaŋa wiwɔ, a bi numki jɔbi wə bəni dzayiki i kpi wə, ma wi bi numki kpə ndə a?” **24** Jisəs chukuli i bɔ a, “Mbeɪŋ dzakaki lə mbeɪŋ kiə alə a mbeɪŋ kɔ fikpəŋ a? Mbeɪŋ kɔ fikpəŋ kɔm mbeɪŋ kiəki kə gia yə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə, chu kiə kə tə ŋga bi Nyɔ. **25** Gia yə yi bi numki jɔbi wə bəni bi dzaki i kpi wə, bənyuku bəh bəkaŋa bi chu baŋsiki kə i ndzɔ wi bəkaŋa wə. Bɔ bi numki aka bəchinda

bə Nyɔ i beɪŋ. 26 Gia kɔm ndza wi kpi, mbeɪŋ ka num fa di bi Kiŋwakti ki Muses kə kɔm kpeɪŋ wə wi nɪ fiiki a? Nyɔ nɪ dzaka i wi Muses a, ‘Akɔ mih Nyɔ wi Ablaham bəh wi Ayjik bəh wi Yakɔb a?’ 27 Yi kɔ a Nyɔ kəkə Nyɔ wi bəŋkwu, wi kɔ Nyɔ wi bəni bəwɔm. Mbeɪŋ dzani bəh ŋga.” 28 Mi widəko wə wi nɪ laniki bənchi bə Nyɔ, nɪ dzə ka wəko si Jisəs bəh bəni bəwɔ gukuliki, chu yeɪŋ si wi chukuliki gia yə bɔ nɪ bikəki i wi i dzəh yindzɔŋni wə, ayaka wi ka bikə tə i Jisəs a, “Nchi wə wi tsəki bənchi bəchi kɔ winaiŋ a?” 29 Jisəs chukuli i wi a, “Nchi wə wi tsəki bənchi bəchi kɔ wələ wi dzakaki a, ‘O bəni bə Islae mbeɪŋ wɔko, Bah Nyɔ wə, Nyɔ wibukumbeɪŋ, Bah Nyɔ wiwɔ kɔ a wimu. 30 Wɔ kɔŋki Bah Nyɔ wa bəh shɔm ya yichi, nyā gwu ya yichi, jīə mfi bia i wi wə bichi, nɔm i wi bəh ŋga bia bichi.’ 31 Nchi wə wi biəli wələ kɔ a, ‘Wɔ kɔŋki mi wə wi kɔ kɔmsi i wɔ kpəŋ asi wɔ kəŋki gwu ya.’ Nchi widəko chu kəkə wə wi tsəki bələ.” 32 Mi wə wi nɪ laniki bənchi bə Nyɔ dzaka i Jisəs a, “Mi wi Lanini, wɔ chukuli na chəŋ. Wɔ dzaka num ŋkəŋ a Nyɔ kɔ a wimu widəko chu kəkə a kəbi a wi shəŋ. 33 I kəŋki wi bəh shɔm ya yichi, jīə mfi i wi wə bichi, nɔm i wi bəh ŋga bichi bəh i kəŋki mi wə wi kɔ kɔmsi i wɔ kpəŋ asi wɔ kəŋki gwu ya, yi tsəki lə na i fəki bimfə gia bəh nyám yi waŋni bəh bimfə gia bidəko.” 34 Jisəs ka yeɪŋ si wi chukuli ka mi wi mfi, wi ka dzaka i wi a, “Wɔ kəkə dzəh yi dəəŋ i liə ntəŋ bi Nyɔ wə.” I jum wə feɪŋ wə, mi nəki chu mɔm kə i dzə bikə gia i wi. 35 Jisəs dzə ka laniki bəni i təkɔ wi juŋ yi fəni yi gia wə, ka dza bikə i bɔ a, “Bəni bə bɔ laniki bənchi nyani dəiŋ na ka bɔ dzakaki a Kimbwili wə Nyɔ nɪ kaka kɔ

waiŋ Ɔkuŋ Debit a? **36** Kiŋ'waka ki Baiŋni nĩ fə lo Ɔkuŋ Debit wələ dzaka kəm Kimbwili wiwə dzakaki a, 'Bah Nyə nĩ dzaka i Bah wuŋ a, wi nũm i tseiŋ yi yiləkəli wə, i tsə buku jəbi wə ŋgaiŋ bi jiəki bəni bu bə bə baiŋki wi wi təmyi gvu yi i bə beŋ.' **37** Debit mwi ka bəəŋki wi a Bah wi, wi chu nyani dəiŋ ka wi numki waiŋ wi a?" Si Jiśəs ni dzakaki gia yiwə yakadəiŋ, mbaŋ wi bəni wə wi nĩ kə feiŋ, ka wəkəliki i wi bəh kinsəŋli bə wəkə ndzəŋni. **38** Asi wi nĩ laniki bəni, wi dza dzaka i bə a, "Mbeŋ tōkniki, kəm bə bəni bə bə laniki bənchi bə Nyə, bə kəŋki i nyaniki nnyaki bəh bəmbuŋ bədəəŋ tsə i kidi ki shi wə, a bəni bōniki bə bəh kiŋkəksi. **39** Chu kəŋ i numki i di bi kəkniŋi wə i juŋ yi tsani wə, bəh i di bi bini wə. **40** A chu num a bə bə bə laksiki bieŋ bi bəkaŋa bəŋkwu, fwəkyi dzo bieŋ bibə, kwayi fə bəntsa bədəəŋ. Ɔgəkə wibə bi numki na wimbūm." **41** Jiśəs nyə tsə shinum i kimbu kə ki nĩ tseiŋki dāŋsiki ki kintaiŋntaiŋ ki nya kə i təkə wi juŋ yi fəni yi gia wə, ka tseiŋki si bəni dzəki jiəki kpə i kintaiŋntaiŋ ki nya mə. Bəni bə kpə bəduli nĩ dzəki jiəki kpə feiŋ wi duli. **42** Kpə ŋkwu wi kifuu widəkə nĩ dza dzə, jiə bədəli bəfa yeŋ, wi kpəŋ kə i fieŋ fidəkə wə. **43** Ayaka Jiśəs bəəŋ bwa bu bə mbaŋ dzaka i bə a, "Mih fukuki ŋkəŋ i mbeŋ a kpə ŋkwu wələ wi kə mi wi kifuu lə, wi nya tsə bəni bəchi bə bə jiəki bieŋ i kintaiŋntaiŋ kələ mə. **44** Bəni bəchi bə bə si nyaki, bə si nyaki num biŋka bibə bi kpə biə bi si jikə ka gbəyiki kuku. Ayakalə, kpaŋa wələ dzə bəh gwu yi yichi nya bieŋ bichi biə wi kaŋaki, num a biə wi nəki yeŋ wə."

13 Jɔbi wə Jisɔs nɪ buku dzə i juŋ yi fəni gia mə, waiŋ wi mbaŋ widəko dzə ka kaiŋyiki i wi a, “Mi wi Lanini tsɛiŋ kitəh kimbun kələ bə maa juŋ yələ yeiŋ. Akə na mmaa wi juŋ wi ndzɔŋni lə!” **2** Jisɔs chukuli i wi a, “Mbeiŋ yeiŋ alə ŋkaiŋni wi maani wimbun wələ a? Təh wimu bi baan kə i widəko beiŋ maka bə baka təkə wi i kuku.” **3** Jɔbi wə Jisɔs nɪ tsə shinum i ŋkwuŋ wi Keiŋ yi ɔlif wə i kimbu kə ki tseiŋki daŋsiki juŋ yi fəni yi gia, i feiŋ wə Bitə bəh Jem bə Jɔn bəh Andulu tsə a bə bə ka bikə i wi a, **4** “Fûku buku jɔbi wə gia yələ yichi bi numki, bəh binchəsi biə bi chusiki a jɔbi wi gia yələ yichi si num a kpeiŋ.” **5** Jisɔs yisi i dzakaki i bə a, “Mbeiŋ tɔkniki ka mi bi ma fwɔkyi mbeiŋ a mbeiŋ ndzani dzəh. **6** Bəni bəduli bi dzə lə dzo yeli wuŋ kəŋ i ninshiŋ, mi dzaka a, ‘Akə mih wiwə.’ Jɔbi wə bə bi fəki yakadəiŋ ka fwɔkyiki bəni bəduli. **7** Jɔbi wə mbeiŋ bi wəkəki a bə tumki jum, chu wəkə tə gia kəm jum, kiə shəm bi ma tɔiŋyiki mi. Yələ kə gia yə yi kaŋaki i bi num. Ayakalə, kiŋgəksi keiŋ ki dzə kə. **8** Tumi bi tumki lə jum bəh kidəko, ayaka ntəŋ widəko tum jum bəh widəko. Nshwaiŋ bi nəŋniki i di di wə, dzəŋ tə bi numki. Yəmakə gia bi numki aka ləli bi miŋkpaŋa wə wi yisi i nəmki. **9** Mbeiŋ kaŋaki i tɔkniki. Mbeiŋ kɪəki a bə bi nya daŋsi lə mbeiŋ i kaŋ yi bəni bə bə sakaki bənsaka. Bə bi tweiŋki lə mbeiŋ i juŋ yi tsani wə. Mbeiŋ bi numyiki lə i bəni bə bə sakaki tumi nshiŋ, bəh i bəŋkuŋ nshiŋ kəm mih, i beerŋ nsaka wuŋ. **10** Ayakalə, bə kaŋaki i bi yisi fuku ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ i kitumi kichi wə. **11** Jɔbi wə bə bi kwayi mbeiŋ i tsə nya i juŋ yi nsaka wə, kiə fwu bi ma bəkə mbeiŋ a mbeiŋ ni tsə dzaka a nə a. Jɔbi wə mbeiŋ tsə,

mbeinj ka dzakaki shəŋ a gia yə yi bukuki dzəki i shəm
 yimbeinj wə i jobi wiwə wə, kəm ndzaka wiwə bi numki kə
 wimbeinj. A bi nyaki Kij'waka ki Baijni ndzaka i dzaka
 kimbeinj wə. **12** Mi bi dza dzo lə waijnihi wi nya a bə wə, tii waij dzo waij wi nya a bə wə. Bwa bi dza lə bwan gvu i bəti bəbə bəh bənihi bəbə cheinj, fə bə wəyi bə. **13** Bəni bəchi bi baijniki lə mbeinj kəm yeli wun. Ayakalə, mi wə wi bi kanaki shəm i tsə buku i kingəksi wə ako wə wi bi bəinjki. **14** (Mi wə wi faaki kijnwakti kələ wəko ndzəŋ,) jobi wə mbeinj bi yeinjki gia yi gumini yə yi kə i bəkəli di num yi dza num i jun yi fəni yi gia wə, bəni bə bə kə i Judea bi gēinj yāka i ŋkwūŋ wə. **15** Mi wə wi kə i fwu wi jun beinj wi bi ma chu shī lə i dzu a ŋgaij dzəki fiej fidəko. **16** Mi wə wi kə i khə wi bi ma chu fəni kwē a ŋgaij tsə dzə mbun wi. **17** ŋgəkə wimbum bi numki wi bəkanə bə bə bi numki bəh kitə, bəh bə bə masiki bwa. **18** Mbeinj tsəki a kiə gia yiwə bi ma nūm i jobi wi fiəkə yiləkəli wə. **19** Bəni bi yeinjki lə bəŋgəkə i chəkə biwə wə, maka wəmakə ŋkaijni wi ŋgəkə num num na i yisi si Nyə nī maa mbi wələ bəh i dza buku bidaij. Ayaka wəmakə ŋkaijni wi ŋgəkə kəbi i bi chu num. **20** Ayaka asi mən a Bah gaali kan yi bəŋgəkə yiwə, ma na mi wimu bi bəinj kə i kan yiwə wə. Ayakalə, a ako kəm bəni bu bə wi nī sabi jiə, yi fə wi gaali kanə yiwə. **21** Mi ka bi dzaka i mbeinj i kan yiwə wə a 'Tsēinj, Kimbwili wə Nyə nī kaka a bə wi lə fa!' Yudəko a, 'Mbeinj tsēinj bə wi yaka fil' Kiə mbeinj bi ma būm. **22** Mbeinj kīəki a bəni bi dza lə nyi ntəkə a bə kə bəmbwili bə Nyə nī kaka, bədkə dzaka a bə kə bəni bə ntum bə Nyə, bə bi fəki bəŋchəsi bə bə chusiki ŋga bibə, fə tə gia yi dzaka ki wəmmi, məmsi

i fwəkyi bəni bə Nyɔ kɔ wi sabibwili bɔ ka jiə a bɔ dali dzəh. **23** Mbeɪŋ tsɛɪŋ, mih fuku lɔ gia yələ yichi i mbeɪŋ jɔbi keɪŋ. **24** A bi numki i kaŋ yiwɔ wə num bəŋgəkə bəwɔ tsə, wəŋ bi dza jiki num jini, fiəŋŋ bi ma chu baiŋki tə, **25** bijəŋ bi gbəyiki i beɪŋ, biɛɪŋ bichi biə bi kaŋaki ŋga i beɪŋ bi nəŋniki. **26** Ayakadəɪŋ, bəni bi yeɪŋ si mi wə yeli wi kɔ Waiŋmi si wi shiki dzəki i bikwu wə kaŋa ŋga bimbumbəh kiŋkəkni. **27** Ma wi bi ka chiŋsi bəchinda bu bɔ tsə i bimbubəni mbi binaa wə i di biə nshwaiŋ gəksiki bəh biə bɔli gəksiki, a bɔ dzə juŋni bəni bu bə wi kɔ wi sabibwili lɔ. **28** Mbeɪŋ lāni dzɔ gia i kpeɪŋ wi fidəɪŋ wə. Jɔbi wə cha yiwɔ yisi i nyaki mwi, bwili bindzəni, mbeɪŋ ka kiəki a nyum kwuni lɔ gwu. **29** Yi kɔ a liŋ, i jɔbi wə mbeɪŋ bi yeɪŋki gia yələ dzɔ di, mbeɪŋ ka kiəki a jɔbi si num a kaŋ. **30** Mih fukuki ŋkəŋ i mbeɪŋ a ŋgəkɔ wi liə wələ bi tsə kaa kə maka gia yələ yichi num. **31** Bɔli bəh nshwaiŋ bi tsə kaa lə, ayakalə gia yɪŋ kəbi i bi lansi nəŋni. **32** Ayakalə, mi widəkɔ kəkə wə wi kiəki chəkɔ biwɔ nabə jɔbi wiwɔ. Na bəchinda bə Nyɔ bə i beɪŋ nabə Waiŋ Nyɔ tə kiəki kə. A kiəki a Ba, wi mbəŋ. **33** Ayakadəɪŋ, mbeɪŋ tɔkniki chu wəkəli kəm mbeɪŋ kiəki kə jɔbi wə wi bi dzəki, **34** yi kɔ aka mi wə wi tsəki nyani, jɔbi wə wi ni nyəki, wi bee kwili wi i kaŋ yi bwa bu bə nɔm, na ndə bəh chəkɔ bi bi nɔm, na ndə bəh chəkɔ bi bi nɔm, ka dzaka i mi wə wi chəniki dzaka ki mbaiŋ a wi bāaŋ chəniki bindzəŋ. **35** Ayakadəɪŋ, mbeɪŋ nūmki bəh ŋkeɪŋsi wi gwu, kəm mbeɪŋ kiəki kə jɔbi wə tikwili wiwɔ bi fiəni dzəki. Yudəkɔ a bi numki i fiɪjɔbi, yudəkɔ nchəkɔ kintəŋ, yudəkɔ i jɔbi wə kwəkɔ ki ninshiŋ təŋki, yudəkɔ kinchəŋəchəŋə. **36** Kiə wi bi ma

təkəli tumbuku wi yeiŋ mbeiŋ nɔ wə. **37** Ayaka gia yə mih dzakaki i mbeiŋ fa mih dzakaki yi i mi wichi tə a, ‘Mi wichi nūmki bəh kinchəni.’”

14 A nɛ baarŋ a kaŋ yifa ka bə liə i Dzini bi Ntsədaŋ bəh bi Bləd wə bə ka jiə dəkə dzəŋ yeiŋ. Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə laniki bənchi bə Nyɔ ka nəŋki dzəh yi wəlini yə bə ni kwa Jisəs yeiŋ i wə. **2** Bə jiə ja a bə bə a, “Kiə bukumbeiŋ ki môm kə gia yələ i jəbi wə bə fəki Dzini biələ yeiŋ, kəm bukumbeiŋ ka məm yi, ma yi ni dzə bəh ŋgəkə i bəni kintəŋ.” **3** Jəbi wə Jisəs nɛ kə i Bətani, i kwili wi Samən wə wi nɛ yisi kə mi wi kumyini, bə nɛ kə feiŋ bə dzi wə, miŋkpaŋa widəkə dza liə dzə bəh finsəkə fi fiaŋsi fidəkə a num bi tsəŋə yindzəŋni. Fiaŋsi biwə nɛ kə bi kpə wi ləkəli, num bə keiŋsi a bəh nad shəŋ. Si wi liə, ka bwiŋ dzaka ki finsəkə fiwə shuku fiaŋsi biwə i fwu wi Jisəs wə. **4** Bəni bədəkə bə bə nɛ kə feiŋ yisi i shwiŋyiki dzakayi a, “Wi bəkəliki fiaŋsi biələ kilələ kəm nə lə? **5** Num bə si kə taŋni fiaŋsi biwə i kpə wə wi tsə bəŋchuku gi yitali, i nyaki kpə wiwə i bəni bə kifuu.” Bə bə yoli i wi. **6** Ayakalə, Jisəs dzaka i bə a, “Mbeiŋ bēe wi məŋ. Mbeiŋ nyaki ŋgəkə i wi kəm nə? Wi fə num gia yindzəŋni i mih. **7** Mbeiŋ kiə a bəni bə kifuu kə bəh mbeiŋ jəbi wichi. Mbeiŋ num i gamtiki bə i na winaiŋ jəbi wə mbeiŋ kəŋki. Ayakalə, i mih, mih ni numki kə bukumbeiŋ jəbi wichi. **8** Kpaŋa wələ fə gia yə wi si kə i fə. Wi shukuyi fiaŋsi biələ i mih wə lə keiŋsi num gwu yiŋ jəbi keiŋ, si bə bi ləkə mih. **9** Mih fukuki ŋkəŋ i mbeiŋ a, na faiŋ bə bi fukuki ntum wi ndzəŋni wələ i mbi wichi wə, gia yələ miŋkpaŋa wələ fə bə bi fukuki yi, bə kwaka wi.” **10** Judas Iskariot wə wi nɛ

kɔ mi i mbaŋ wi bwa bə Jisəs bə jwɔfi ntso bəfa, ka nyə
 tsə yeiŋ bəti mɛ gia bəmbum taŋni Jisəs i bɔ. **11** Jɔbi wə
 bɔ nɪ wəkɔ yaka bɔ laŋ nalə, ka kaka wi a bɔ ni nya lə wi
 bəh kpɔ. Wi yisi i nəŋki dzəh yə wi ni nya Jisəs yeiŋ i bɔ
 kaŋ. **12** A dzə num i chəkɔ bi ninshiŋ i Dzini bi Bləd wə bə
 ka jiə dəkə dzɔɔŋ yeiŋ, biə bə si kum waiŋ jaka i Dzini bi
 Ntsədaŋ biwɔ wə. I feiŋ wə bwa bə Jisəs bə mbaŋ bikə i
 wi a, “Wɔ nəŋki a buku tsə keiŋsi faiŋ di biə bə ni dzi
 Dzini bi Ntsədaŋ yeiŋ a?” **13** Wi ka faaŋ bwa bu bə mbaŋ
 bədəkɔ bəfa, dzaka i bɔ a, “Mbeiŋ liə tsə i kwili wə, mbeiŋ
 ni baŋsi lə bə mi num wi bəkə kpəŋə wi mwi, mbeiŋ biəli
 wi. **14** Jɔbi wə wi ni tsə liə, juŋ yə wi liə yeiŋ, mbeiŋ dzāka
 i ti juŋ wiwɔ a, Mi wi Lanini bikəki a lum wi juŋ yi bəni
 bə dzəni kɔ faiŋ ka bɔ bwa bu bə mbaŋ num dzi Dzini bi
 Ntsədaŋ yeiŋ a? **15** Wi ka ni chusi lum wimbun i juŋ yi
 beiŋ wə num bə keiŋsi jiə, yi wəkɔli a wəkɔlini, mbeiŋ liə
 keiŋsi beiŋ bidzini yeiŋ.” **16** Bwa bu bə mbaŋ bə ka nyə
 tsə i kwili kintəŋ, tsə yeiŋ beiŋ bichi num a liŋ asi Jisəs
 si dzaka i bɔ. Bɔ ka keiŋsi beiŋ bi Dzini bi Ntsədaŋ feiŋ.
17 A dzə num i fijɔbi, Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ bə jwɔfi
 ntso bəfa juŋni feiŋ. **18** Jɔbi wə bɔ nɪ num kuku ka dziki,
 Jisəs yisi i dzakaki i bɔ a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbeiŋ a, mi
 widəkɔ i mbeiŋ kintəŋ ni taŋni lə mih, mi wiwɔ kɔlə
 fa wi dzi buku wi.” **19** Si bɔ wəkɔ yakadəiŋ, ka numki a
 nsheiŋ nsheiŋ, bɔ bə bikə i wi a wimu wimu a, “Akɔ mih
 ma?” **20** Wi chukuli i bɔ a, “Akɔ a mi i mbeiŋ bələ jwɔfi
 ntso bəfa kintəŋ a num wə buku wi ni chiŋni n'yəkɔ bləd
 i tasa mə. **21** Mi wə yeli wi kɔ Waiŋmi kaŋaki i bi nyə asi
 bə nɪ nyaka kɔm wi. Ayakalə, ŋgəkə wimbun kɔ i mi wə

wi taŋni mi wə yeli wi kə Waiŋmi. Yi n̄ ndzəŋki a bə ma
 bwə wəmaaka mi.” **22** Asi bə n̄ dziki, Jisəs dza dzə bləd,
 nya kiyəŋni i Nyə, gbeyi, nya i bwa bu bə mbaŋ ka dzaka i
 bə a, “Mbeŋ k̄, a fa kə gwu yiŋ.” **23** Wi ka dzə tə bwam,
 nya kiyəŋni i Nyə, ka nya bwam wiwə bə bæchi mu fiəli.
24 Wi ka dzaka i bə a, “Mələ kə mwa məŋŋ mə Nyə dzi
 miŋkaŋ bəh mə, mə shuku buku kəm bəni bəduli. **25**
 Mih fukuki ŋkəŋ i mbeŋ a, mih ni chu mu kə mbih mi
 kpeŋ wi laani wələ i tsə buku i chəkə biə mih bi muki mə
 mimfiŋ i kintəŋ ki ntəŋ bi Nyə wə.” **26** Jəbi wə Jisəs bəh
 bwa bu bə mbaŋ kaasi, bə yəŋ njaŋ wi kəksini, buku ka
 yaka tsə i ŋkwuŋ wi Keŋ yi Əlif wə. **27** Jisəs ka dzaka i bə
 a, “Mbeŋ bæchi ni fiəni geŋ chu lə i jum wə kəm gia yə yi
 ni num bəh mih. Yi num asi bə nyaka a, Nyə dzakaki a,
 ‘Mih ni wə lə ntəkni shwəŋ ma shwəŋ yiwə ni gaali.’ **28**
 Ayakalə, jəbi wə Nyə bi dzasi mih i kpi wə, mih bi tsə i
 mbeŋ nshiŋ i Galili.” **29** Bitə chukuli i wi a, “Kəŋ Bəni
 bæchi geŋ chu i jum wə, mih kəkə ni məm i fiəni.” **30**
 Jisəs fiəni chukuli i wi a, “Mih fukuki ŋkəŋ i wə a, daiŋ
 nchəkə, na ka kwəkə ni təŋki kiŋkani kifa, num wə məŋni
 lə mih kiŋkani kitali.” **31** Bitə baŋ a dzakaki a dzakani a,
 “Kəŋ mih ni numki i kpi buku wə, mih kəkə i ni lansi
 nəŋ wə.” Si wi dzaka yaka, bədəkə bə bæchi bəŋ dzaka
 ayaka tə. **32** Bə dza tsə sə i di bidəkə wə, bə ni bəŋŋki a
 Gešemane, Jisəs ka dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Mbeŋ
 sh̄inumyi fa, mih kini tsə tsa.” **33** Wi ka dzə Bitə bəh Jəm
 bəh Jən, bəh bə tsə sə feiŋ. Wi dza ka kwakaki gia yiwə yi
 fumsi wi, shəm yi nya ŋgəkə i wi. **34** Wi ka dzaka i bə a,
 “Shəm yiŋ kə a bəh nsheŋ nsheŋ nalə na ka mih kpi

num kpini. Mbeinj bâanj a fa bukumbeinj wôkoliki.” 35 Si wi dzaka yakadëinj, ka kini tsə i ninshinj, gbə i kuku, bə tsa a, dzəh kabə num wə fə ma jobi wi ngəkə wələ tsə danji wi. 36 Wi ka tsa a, “Abba, Ba wun, gia yichi bəniki lə i wə i fə. Dzə bwili bwam wi ngəkə wələ i mih wə. Ayakalə, ma yi num asi wə kəŋki. Kəbi si mih kəŋki.” 37 Wi fiəni dzə buku i bə wə, ka ti bə nə wə. Wi bikə i Samən a, “Yi kə a mbeinj kəkə i num beinj bəh mih i tsə buku i mbiəŋə wimu wə a? 38 Mbeinj tsəŋəkə, mbeinj tsə a kiə kiməmsi ki dzə kə i mbeinj wə. Yi kə ŋkəŋ a shəm kəŋki lə, ayakalə nyam yi gwu bəhyi.” 39 Si wi dzaka yakadëinj chu fiəni tsə i tsa, ka tsaki a gia yə wi si yisi tsa. 40 Si wi ni fiəni dzə, ka chu ti bwa bu bə mbanj nə wə kəm kinu nɪ kə i dzəkəh yibə wə nalə. Ayaka bə nəki kiə kə gia yə bə kə i chukuli. 41 Wi chu fiəni dzə i kinjani kitali wə, bikə i bə a, “Mbeinj keinjki mbeinj nə a nənə waka fimbeinj a? Yi dzə kpeinj i liə. Jobi wiwə dzə kpeinj. Bə kə bə taŋni lə mi wə yeli wi kə Wairmi i kaŋ yi bəni bəchu wə. 42 Mbeinj dzə beinj bukumbeinj tsəki. Mbeinj tsəinj, mi wə wi taŋni mih bə wi yaka wi dzə.” 43 Asi Jisəs nɪ keinjki wi dzaka, akisəkə Judas wə wi nɪ kə mi i mbanj wi bwa bə Jisəs bə jwəfi ntsə bəfa dzə tumbuku. Wi ni dzəki bəh mbanj wi bəni bə kaŋa bənywə bəh bibəkə, num a faanj bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə laniki bənchi bəh bəni bə bə sakaki tumi. 44 A nɪ kə num mi wə wi taŋni Jisəs, tsə keinjki lə kinchəsi bəh bəni bəwə ka dzaka a, “Mi wə mih ni bəni, mih maŋni yaŋyi, akə wi mbeinj ni kwə, mbeinj təkniiki ka wi ma gəinj.” 45 Si Judas dzaka yaka, akisəkə ka nyə tsə i Jisəs wə, bəni wi a, “Mi wi Lanini.” Si wi bəni

yaka, bé maɲni wi yaɲyi. **46** Bəni bəwə ka kwa kaɲa Jisəs. **47** Mi widəko wə wi nɪ kə bə bəh Jisəs ka guku baa nywə wi jum, gba chwiɲ təiɲ kintuni ki mfa wi fwu wi bətii mfə gia yeiɲ, ki təiɲ. **48** Jisəs bikə i bəni bəwə a, “Mbeiɲ dzə i kwa mih ka dzəki bəh bənywə tasi bəh bibəko ka mbeiɲ dzəki i kwa num ji a? **49** Mih nɪ shi kə bəh mbeiɲ chəksi chəksi i juɲ yi fəni yi gia mə, lani bəni, mbeiɲ na dzə kwa mih. Ayakalə, yələ num lə ka gia yə bə nɪ nyaka i Kiɲwakti ki Nyə wə ni dzə kpeiɲ.” **50** Bwa bə Jisəs bə mbaɲ bəchi seiɲ bee wi feiɲ ka geiɲ bəchi. **51** Ayaka waiɲ sumi widəko bá biəli wi, maka wi ləh fieɲ fidəko i gwu yi wə, a num shəɲ a tseiɲ yi mbuɲ i gwu yi wə. Bə tsə i kwa tə wi, **52** Wi shwa bee tsə mbuɲ wiwə, ka yəko geiɲ bəh chwəɲ kiyəə. **53** Bə ka dzo Jisəs, tsə bəh wi i fwu wi bətii mfə gia wə. Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə sakaki tumi bəh bəni bə bə laniki bənchi bə juɲni feiɲ. **54** Bə nyə bəh Jisəs, Bitə biəli i jum wə i dzəh yi dəəɲ. Wi tsə buku na i təkə wi fwu wi bətii mfə gia wə, ka shinum bəh bəni bə bə nɪ chəniki kwili wiwə ka jəkəki gbuku. **55** I feiɲ wə bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bəchi bə bə sakaki bənsaka bá nəɲ gia yə bə ki jiəkə i Jisəs fuɲ, ka bə ni wə wi. Ayakalə, bə nəki kwati kə gia yidəko. **56** Bəni bəduli ka beɲki nsaka wi ntəkə i jum wə kəm Jisəs. Ayakalə, bəndzaka bəbə nɪ kə chi chi bə na kwati dzəh yə bə kə i wə wi. **57** Bəni bədəko dza numbeiɲ, ka beɲki nsaka wi ntəkə i wi fuɲ dzaka a, **58** “Buku ni wəkə wi dzaka a ɲgaiɲ ni shakyi lə juɲ yi fəni yi gia yələ mi wiwəm maa, ma ɲgaiɲ dzo kaɲ yitali i fiəni maa yə aka maa dəkə mi wiwəm.” **59** Na si bə nɪ dzakaki yakadəiɲ, bəndzaka bəbə

nĩ kɔ chi chi bɔ na kwati dzəh yə bə kɔ i wɔɔ wi. **60** Fwu wi bətii mfə gia wiwɔ ka dza numbeinj i bɔ nshinj, ka bikə i Jisɔs a, “Yaka wɔ kanjaki kə gia i chukuli i gia yə bəni bələ dzakaki kɔm wɔ a?” **61** Ayakalə, Jisɔs kpichumi mən, nəki chukuli kə. Fwu wi bətii mfə gia wiwɔ chu bikə i Jisɔs a, “Akɔ wɔ Kimbwili wə Nyɔ nĩ kaka, Waij Nyɔ wə bə kəksiki a?” **62** Jisɔs chukuli a, “Akɔ mih. Mbeinj ni yeinj lə mi wə yeli wi kɔ Waijmi num wi shinum i tseinj yiləkəli yi Wi wə wi kanjaki ŋga, mbeinj chu fiəni yeinj si wi shiki dzəki i beinj i bikwu wə.” **63** I feinj wə fwu wi bətii mfə gia wɔkɔ yaka, ka tanji bəmburj i gwu yi wə, bikə a, “Bukumbeinj nəŋki i chu wɔkɔ a nə, num wi dzaka kaasi lɔ gia yichi a? **64** Mbeinj wɔkɔ alə si wi dzəki di bi Nyɔ a? Mbeinj dzaka yimbeinj a nə?” Bəni bəchi təinj a wi kɔ mi ka bə wɔɔ num wɔɔni. **65** Bəni bədəkɔ yisi i chuhyiki mindzənj i Jisɔs wə, kaja banj dzəkəh yi, ka tweinji wi bikə i wi a, fuku mi wə wi twein wə, “Fuku la ntum wi Nyɔ wa wə i liə.” Bəni bə jum yisi i nyiksiki Jisɔs twein. **66** Si Bitə nĩ kɔ num wi num i kimbu ki dzəshi ki təkɔ wə, waijkanjini widəkɔ wə wi nĩ nɔmki i kwili wi tii mfə gia wə, dza kɔmsi dzə i Bitə wə. **67** Si wi yeinj Bitə wi jəkəkɔ gbuku, wi tseinj wi lə tulululu, ka dzaka a, “Wɔ tə si kələ mbeinj bəh Jisɔs wi Nasali wəyaka.” **68** Bitə nəinj, ka dzaka a, “Mih kiəkɔ kə gia yə wɔ dzakaki yaka. Mih kiəkɔ kə.” Si wi dzaka yakadəinj, nyə feinj ka tsə i dzaka ki mbaij wə, kwəkɔ ka tən. **69** Jobi wə waijkanjini wə nĩ chu yeinj wi, dzaka i bəni bə bɔ ni numyi feinj a, “Mi wələ kɔ mi i bɔ wə.” **70** Bitə chu nəinj. A i jobi wi twəsi wə, bəni bə bɔ ni numyi feinj bɔ chu dzaka i Bitə a, “I yi ŋkən wə akɔ mbeinj bɔ, kɔm wɔ kɔ tə mi

wi Galili.” **71** Bitā ka kaiŋ, bōŋ num lōiŋ i fwu wi wə i dzaka a, “Mih kiəki kə mi wə mbeiŋ dzaka kōm wi.” **72** Akisəkə kwəkə chu tōŋ i kiŋkani kifa wə. Si wi wəkə yaka ka kwaka ndzaka wə Jisəs nī dzaka i wi a, “Ka kwəkə ni tōŋki i kiŋkani kifa wə, a ni numki num wə nōiŋ lō mih i kiŋkani kitali wə.” I feiŋ wə, wi gbō mindəm ka dēki.

15 Asi biŋ nī baiŋki dzəki, bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bō sakaki tumi bəh bəni bə bō laniki bənchi, bəh kansi wichi shinum ka jiə kimfasi, kaŋa Jisəs, dzo wi tsə nya i kaŋ yi Bayle Gōmna wi Lum. **2** Bayle bikə i Jisəs a, “Akə wə ŋkuŋ wi Bəju a?” Jisəs chukuli i wi a, “Yi kə asi wə dzaka.” **3** Bətii mfə gia bəmbum ka yisi i jiəki gia i Jisəs fuŋ yiduli. **4** Ayakadəiŋ, Bayle chu bikə i Jisəs a, “Wə kaŋaki kə gia i chukuli a? Wə wəkə alə gia yə bə jiəki i wə fuŋ a?” **5** Ayakalə, Jisəs na chu chukuli wi. Bayle num bəh ŋkaŋyi. **6** A nī dzəki numki i jōbi wi Dzini bi Ntsədaŋ biələ wə, Bayle bwili mi wi juŋ yi nsəŋ wimu wə Bəju tsa a wi bwīli. **7** A nī kə i jōbi wiwə wə, mi widəkə num i juŋ yi nsəŋ mə yeli wi num a Balabas, wi nī kə i mbaŋ wi bəni bə bō nī kə i juŋ yi nsəŋ mə, num bō nī yisi ndani i tumi wə wōyi bəni. **8** Mbaŋ wi bəni dzə yisi i bikəki a Bayle fə asi wi nī fəki wi fə i bō. **9** Bayle ka bikə i bō a, “Mbeiŋ nəŋki a mih bwili num ŋkuŋ wi Bəju wələ a?” **10** Wi nī bikəki yaka kōm wi nī kə wi kiə a bətii mfə gia bəmbum nya Jisəs i kaŋ yi wə kōm bō ni chiniki kindəŋ bəh wi. **11** Ayakalə, bətii mfə gia bəmbum nyini mbaŋ wi bəni a bō dzaka a wi bwīli num Balabas. **12** Bayle chu bikə i bō a, “Ayakadəiŋ, mih ki fəki dəiŋ bəh mi wələ mbeiŋ bōŋki a ŋkuŋ wi Bəju a?” **13** Bō ka wam na bəh ŋga a, “Bə bāŋŋ wi

i kintasi wə.” 14 Bayle bikə i bə a, “Bə bānɣ wi kəm nə? Gia yichu yə wi fə kə nə?” Ayakalə, bə ka chu wili tsə a ninshin a, “Bə bānɣ wi i kintasi wə.” 15 Ayakadəin, Bayle ka bwili yatəko Balabas kəm wi nɪ nənki i fə a mban wi bəni kənki nɣain. Wi dzaka a bə twēin Jisəs, ma bə tsə bānɣ i kintasi wə. 16 Bəni bə jum bə Bayle ka dzo Jisəs liə bəh wi i ntən wə bə nɪ bəənki a Blitolium. Si bə liə, ka bəən junni mban wi bəni bə jum bəchi. 17 Ayaka bə ka dzo mban wi bənkuɣ tum i wi wə, chu bwan kifə ki bənkuɣ num bə bwanɣi bəbwanɣi yein ka bwan i wi fun. 18 Bə yisi ka beənki wi dzaka a, “Mbɛɛ jum yi bəkəli. Nkuɣ wi Bəju.” 19 Si bə fə yakadəin ka twein ki wi bəh bəmbən i fwu wə, chuhyi midzin i gwu yi wə, dzo tum binyu i wi nshin, beɣ wi. 20 Si bə nɪ nyiksi kaasi wi yaka, ka fiəni babwili mban wi nkuɣ wə i gwu yi wə, fiəni dzo ləh num bəmbun bu i gwu yi wə, ka dzo tsə bəh wi banɣ i kintasi wə. 21 Jobi wə bə nɪ tsəki bəh wi, mi widəko banɣi bəh bə wi kwe i chwa yeli num Samən, a num mi wi Səlin. Wi num tii Aleksanda bəh Lufus. Ayaka bə ka kanɣi wi a wi ɣin kintasi ki Jisəs. 22 Bə tsə buku bəh Jisəs i di biə bə nɪ bəənki a Gəlgota, (Ayaka yeli wələ kə a di bi Nkuɣu Kifwu), 23 bə ka nya mbih i wi a wi mu num bə chwali bəh tsa yidəko bə nɪ bəənki a mɛɛl. Ayaka Jisəs nəki mu kə. 24 Bə ka banɣ wi i kintasi wə. Bə dzo bəmbun bu gaa a fwu fwu wə ka tumki kaan bəh bəmbun bəwə i kiə si mi wimu kə i kwati. 25 Jobi wə bə nɪ banɣ Jisəs i kintasi wə, a nɪ kə jobi num mbiənə bwukə kinchənəchənə. 26 Bə nɪ nyaka kinwakti ka banɣ i kintasi ki chusi gia yə yi fə ka bə banɣ wi, yi num a, wi kə, “Nkuɣ wi Bəju.” 27 Bə banɣ

tə bəji bəfa i kintasi wə, widəko i tseij yi Jisəs yiləkəli wə, widəko i tseij yi kimiəkə wə. [28 Yələ dzə kpeij asi bə n̄ nyaka i Kiŋwakti ki Nyə wə a, “Bə n̄ fa chiŋni wi i mbaŋ wi bəni bə bə n̄ məmki gia.”] 29 Bəni ka tsəki dāŋsiki yeij Jisəs nəŋni fwu, bəkəli wi bəh ntəyi dzaka a, “Aŋghaaa! Wə wələ wə n̄ kə i shakyi juŋ yi fəni yi gia i fiəni maa i kaŋ yitali wə, 30 gamti la gwu ya i shi dzə i kintasi kiwə wə.” 31 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə laniki bənchi bə ka suŋuki tə wi a bə bə dzakayi a, “Wi n̄ gamtiki bəni bədəko i liə wi kəkə i gamti gwu yi. 32 Wi wə wi kə Kimbwili wə Nyə n̄ kaka, wi num ŋkuŋ wi bəni bə Islə wi sh̄i la i kintasi kiwə wə i liə ma buku yeij ka buku bum wi.” Bəni bə bə n̄ baŋŋ bə bəh Jisəs i kintasi wə bəŋ ləyi tə Jisəs bəh já. 33 A dzə num nshichuŋ biŋ ji, tumi kichi ji i tsə buku i mbiəŋə mitali wə nshiŋ fəko. 34 A dzə num ka mbiəŋə mitali, Jisəs dza wam bəh ŋga a, “Eləy Eləy lama sabaktani,” Yi num a, “Nyə wuŋ, Nyə wuŋ, wə lətəkə mih kəm nə lə a?” 35 Bəni bədəko bə bə n̄ num kəmsi feij wəkə ka dzaka a, “Mbəij wəkə, wi bəŋki Elaja.” 36 Mi widəko i bə kintəŋ ka yəkə tsə dzo kuncha, juli i mbih migbaŋlini mə, bwaŋ i mbəŋ wə səkə tsə a wi mu, ka dzaka a, “Bə bee wi yaka bə yeij yudəkə Elaja ni dzə bwili lə wi i kintasi kələ wə.” 37 Jisəs dza wam bəh ŋga ka waka kiŋ'waka ki kigəksini. 38 Mbuŋ wə bə n̄ təiŋni juŋ yi fəni yi gia yeij i numə taŋa shi i fintəŋ i bimbū bifa wə i yisi beij shi buku kuku. 39 Tikwili wi bəni bə jum wə num i Jisəs nshiŋ ka yeij dzəh yə Jisəs kpi yeij, ka dzaka a, “Mi wələ n̄ kə Waiŋ Nyə ŋkəŋ.” 40 Bəkaŋa bədəko n̄ kə feij num bə num i dzəh yi dəəŋ bə

tseij. I mban wiwo wə n̄ kə Meli Magdalen bəh Salome bəh Meli wə nih Jem winchiŋ bəh Yəsēs. **41** Bəkaŋa bələ kə bə bə n̄ biəliki Jisəs i Galili gamti wi. Bə n̄ kə fəij bəh bəkaŋa bədəkə tə bəduli bə bə n̄ biəli Jisəs bəh bə dzə i Jelusaleṃ. **42** A dzə num i fijəbi, kəm a n̄ kə Chəkə bi Sisini i dza liə i chəkə bimbam wə, **43** mi wi Alimatia widəkə bə bəŋ a Yəsēf, kaŋa shəm tsə yeij Bayle ka nywa wini wi Jisəs i tsə ləə. Yəsēf wələ n̄ kə i mban wi bəni bə bə sakaki tumi, bəni n̄ kəksiki lə wi na bindzəŋ. Ayaka wi mwi n̄ wəkəliki lə tə jəbi wə ŋkuŋ bi Nyə bi dzəki. **44** Si Bayle wəkə yakadəij, dzaka wəm wi a Jisəs si kpi lə. Wi bəŋ fwu wi bəni bə jum, ka bikə wəkə i wi a Jisəs si kpi lə a. **45** Wi ka wəkə i fwu wi bəni bə jum wiwo a Jisəs si kpi lə, wi ka nya wini wiwo i Yəsēf. **46** Yəsēf ka nyə tsə taŋ mbuŋ wi ndzəŋni, tsə shisi wini wi Jisəs, kii wini wiwo, tsə jiə i jum yə bə n̄ chum i biana wə, ka beŋsi təh wimbum baŋ dzaka ki jum kiwo bəh wi. **47** Meli Magdalen bəh Meli wə nih Yəsēs yeij di biə bə ləə Jisəs yeij wə.

16 Si chəkə bimbam n̄ tsə, Meli Magdalen bəh Meli wə nih Jem, bəh Salome taŋ kidzeni ki tseŋə yindzəŋni ka bə tsə i fiaŋsi wini wi Jisəs wə. **2** A dzə num na kinchəŋəchəŋə i chəkə bi ninshiŋ i shi wə, asi wəŋ kakaki dzəki, bə nyə tsə i jum beij. **3** Bə ka tsəki yaka dzakayi a bə bə a, ni numki ndə i biŋsi təh wə bəh ni baŋ dzaka ki jum kə yeij na? **4** Si bə tsəki yaka, bə ka lə dzəkəh, yeij num bə biŋsi bwili lə təh wiwo. Təh wələ n̄ kə na kimfaaŋ ki təh. **5** Bə ka liə tsə i jum mə, yeij sumi yidəkə si wi shinum i jum mə i tseij yiləkəli wə num wi ləh mbuŋ wi dəəŋ a num wi fukuli. Gwu yəkə bə lə wiii. **6**

Sumi yiwo dzaka i bo a, “Kiä dzaka ki wôm kə mbeiŋ. Mih kiäki lä a mbeiŋ nəŋki num Jisəs wi Nasali wə bə ni baŋŋ i kintasi wə. Wi chu məŋ fa. Wi dza lö i kpi wə. Mbeiŋ tsêiŋ yêiŋ di biä bə ni nəsi wi yeiŋ. 7 Mbeiŋ tsê fûku i bwa bu bə mbaŋ bəh i Bitä a wi tsə lö i ninshiŋ i Galili. Mbeiŋ ni yeiŋ lä wi feiŋ asi wi nî dzakaki i mbeiŋ.” 8 Bəkaŋa bə buku i jum yiwo wə nyumyi lä kəkəkə, dza feiŋ geiŋ num lö geiŋni, num dzaka wôm bə nalə. Bə nəki dzaka kə gia yiwo i mi, kôm bə nî lwaki lä. [9 (note: The most reliable and earliest manuscripts do not include Mark 16:9-20.) Jisəs nî dza i kpi wə i chəkə bi ninshiŋ i shi wə biŋ keiŋ bilibili, yisi tumbuku num i Meli Magdalen wə wi nî bwili bəchinda bə ŋkpeli i gwu yi wə nanitaŋ. 10 Meli ka tsə fuku i bəni bə bə bəh Jisəs nî shi kə. Bəni bələ nî kə bə də ka chuŋsi kifwu. 11 Si bə nî wəkə si miŋkpaŋa wələ dzakaki a ŋgaiŋ si yeiŋ Jisəs, wi num wiwôm, bə nəki bum kə. 12 Si yəmaکا nî tsə Jisəs chu chusi gwu yi i bəni bu bə mbaŋ bədəkə bəfa bə bə nî tsəki i kwili widəkə wə, ayaka bə nəki yeiŋ kiä kə wi. 13 Bə fiəni i jum wə, tsə fuku i kiŋka ki bəni bə mbaŋ bəbə, bə nəki bum kə bə. 14 Si yəmaکا nî tsə Jisəs chusi gwu yi na i bwa bu bə mbaŋ bə jwəfi ntsə mu mwi bə dzi wə. Wi yəli i bə, kôm bə nî kaŋaki kə kimbum kiləkə, bəh shəm yiləkəli i bum i bəni bə bə nî yeiŋ wi, i jəbi wə wi nî dza i kpi wə. 15 Wi ka dzaka i bo a “Mbeiŋ tsê i mbi wichi wə i tsê fûkuki ntum wi ndzəŋni wi Nyə i bəni bəchi. 16 Mi wə wi bum gia yiwo, bə jûli wi i bəkə, wi ni bəiŋ. Mi wə wi nəiŋma i bum, kə wi, wə wi gbə nsaka. 17 Bəni bə bə kə bə bum bə bi fəki lä bəŋchəsi bə bə chusiki ŋga bi Nyə ka bələ: Bə bi bwiliki

lə bəchinda bə ŋkpeli i bəni wə i yeli wuŋ wə. Bə num i ni dzakaki já yimfiaŋ. **18** Bə num i kaŋaki júŋ bəh kaŋ. Bə num i mu kiləfi, ki kəbi i fə gia yidəko bəh bə. Bə jiəki kaŋ i bəni bə jweŋ wə, bə bənih.” **19** Si Bah Jisəs dzaka kaasi i bə yakadəŋ, Nyə ka dzo yaka bəh wi i beŋ wi tsə shinum i tseŋ yiləkəli yi Nyə wə. **20** Bwa bu bə mbaŋ bə buku ka nyaniki fukuki ntum wi ndzəŋni wiwə i di bichi wə. Bah num bəh bə təbi gia yə bə fukuki a yi kə ŋkəŋ bəh bəŋchəsi bə bə nŋ fəki yi chusi ŋga bi Nyə.]

Luk

1 Mi wimbum Teofilus, bəni bəduli nɪ məmsi lə i nyaka kəm gia yə yi nɪ num i buku kintəəŋ. **2** Bə nɪ nyaka gia yiwə a liŋ liŋ num a yə buku nɪ wəko i bəni bə bə nɪ yeiŋ bəh dzəkəh yibə, ka fukuki yi asi yi nɪ yisi. **3** Si mih dzo jəbi, nəŋ gia yiwə yichi na i kin'yisi wə, ka yeiŋ a yi si ndzəŋki lə i mih i chiŋni nyaka tə i wə i dzəh yindzəŋni wə. **4** Mih fə lə ka wə kɪə ŋkəŋ bi gia yə bə kə bə fuku lə i wə. **5** Jəbi wə ŋkuŋ Hələd nɪ sakaki Judea, tii mfə gia widəko nɪ kələ bə bəŋ a Sakalia. Wi nɪ nəmki i mbaŋ wi tii mfə gia wi Abija wə, nih juŋ wi tə nɪ buku i chwəŋkijun ki Eləŋ wə, bə bəŋ wi a Elisabet. **6** Bəni bələ bəfa nɪ kə bəni bə num chəŋ i Nyə nshiŋ, bə jiə bənchi bə Bah bəchi, bə kaŋa kə ŋgbə widəko. **7** Ayakalə, bə nɪ kaŋaki kə waiŋ, kəm Elisabet nɪ kə kaiŋni, num bə bəchi nɪ kə bə jwiŋ lə. **8** Jəbi dzə kpeiŋ wə, mbaŋ wi Sakalia ni nəmki i juŋ yi fəni yi gia yi Bah wə. A nɪ kə wi tii mfə gia i Nyə nshiŋ chəko biwə, **9** bə nɪ babwili wi, biəli asi bə nɪ bayiki bətii mfə gia i nənɪ kibə wə. Wi ka liə i juŋ yi fəni yi gia wə i kpa njiəŋ. **10** Ayaka jəbi kpeiŋ i kpa njiəŋ, bəni bəchi bə bə nɪ kə biŋ bə tsa wə. **11** Chinda wi Bah tumbuku alə i wi nshiŋ, ka num i tseiŋ yiləkəli yi təŋ wi njiəŋ wə. **12** Jəbi wə Sakalia ni yeiŋ wi, shəm təiŋ wi, wi lwa. **13** Ayakalə, chinda wə dzaka i wi a, “Sakalia ki lwā kə. Nyə wəko lə ntsa wa. Nih juŋ wa Elisabet bi bwə lə waiŋ wi nyukuni, wə ni du yei wi a Jən. **14** Wi bi dzə bəh kinsanli bəh nlaŋ i wə, ayaka bəni bəduli bi num lə bəh kinsanli kəm mbwə wi. **15** Wi bi num mi wimbum i Nyə nshiŋ. Kɪə wi bi mû kə mbih, kighə miləkəli. Kiŋ'waka ki Baiŋni bi jiksiki lə wi, wi keiŋ

i nih wi shòm. **16** Wi bi fə ka bəni bə Islae bəduli kwuni shóm yibə, yi fiəni chu i Bah Nyə wibə wə. **17** Wi bi tsə i Bah nshin, bəh shòm bəh ŋga bi Elaja, i kwuni shòm yi bətii bwa, yi bi num i bwa bəbə. Wi bi fə bəni bə ləkəni kifwu, bee kifwu kiləkəli, kwuni nəni bibə, kaŋa kiŋkwaka ki num ki bəni bə chəŋ. Wi bi fə yaka ka bəni bi numki bəh ŋkeiŋsi wi gwu i wəkəliki Bah.” **18** Ayaka Sakalia n̄ bikə i chinda wi Nyə a, “Mih bi kiə gia yələ dəiŋ num buku nih juŋ wuŋ jwiŋ lə a?” **19** Chinda wi Nyə chukuli a, “Akə mih Gabliya, mih numki a bəh gvu i Nyə nshin jəbi wichi, a faaŋ wi mih a mih dzə fuku ntum wi ndzəŋni wələ i wə. **20** Wəkəli, si wə ka bum dəkə ja yiŋ yələ, jəbi bi dzə kpeŋ lə wə yi kaŋa i bi num, i liə wə ki fiəniki lə kinchini, chu dzaka kə, i tsə būku i jəbi wə gia yələ bi numki.” **21** Si yi n̄ numki yaka, bəni bə bə n̄ kə i biŋ wəkəli Sakalia ka num bəh ŋkaŋyi a, a num nə wi mətsəsi i feiŋ numə i juŋ yi fəni yi gia lə a? **22** Jəbi wə wi n̄ buku dzə feiŋ, wi chu kiə kə i dzaka i bə. Ayaka bə ka kiə a Nyə si chusi gia yi kaŋyini i wi feiŋ numə i juŋ yi fəni yi gia wə. Wi bə fəkəliki kinchəsi ki gia i bə bəh kaŋ, chu dzaka kə. **23** Jəbi wə Sakalia n̄ kaasi nəm wi i juŋ yi fəni yi gia wə, wi ka fiəni tsə i wi dzu. **24** Asi kaŋ yidəkə tsə, kpə wi Elisabet num bəh tə, ka numki a dzu i kifiaŋŋ kite wə. **25** Ayaka Elisabet ka dzaka a, “I liə Bah n̄ kwasi lə nsheŋ i mih, ka bwili kiŋgəmni i fwu wuŋ wə i bəni kintəŋ.” **26** Ayaka tə wi Elisabet buku kifiaŋŋ kisə, Nyə faaŋ chinda wi Gabliya i kwili widəkə wə i Galili bə bəŋ a Nasali. **27** Wi n̄ tsə bəh ntum i waiŋ sumi widəkə bə bəŋ a Meli wi keiŋ a shu wi waiŋkpaŋni. Wi n̄ kə num bə keiŋsi a wi bi

num kpə Yəsəf wə wi nɪ kə i chwəŋkijun ki ŋkun Dəbit wə. **28** Chinda wi Nyɔ wiwɔ tsə yeiŋ Meli ka bəni i wi a, “Mih bəniki wə, Bah chusi lə shəm yi yindzəŋni i wə ka num bəh wə.” **29** Meli wəkɔ yaka yi fumsi wi bəh ŋga, wi ka mənki a kələ ki bəni kə kinaiŋ lə. **30** Ayakalə, chinda wi Nyɔ dzaka i wi a, “Meli ki lwāki kə, Nyɔ baa wə. **31** Wōkəli, wə bi num lə bəh tɔɔ, wə bwə waiŋ nyukuni, ma wə bi du yeli wi a Jisəs. **32** Wi bi num mi wimbum, ma bə bi bəŋki wi a Waiŋ Nyɔ, Nyɔ wə wi kə Fwu wi Biēiŋ Bichi wə. Bah Nyɔ bi tɔm lə wi i kiŋgbəkɔ ki ŋkun Dəbit wə wi kə tikwili i chwəŋkijun kibɔ wə. **33** Wi bi sakaki lə chwəŋkijun ki Yakəb jəbi wichi, ayaka ŋkun bi bi kaŋa kə kiŋgəksi.” (aiōn g165) **34** Meli ka bikə i chinda wi Nyɔ wiwɔ a, “Yələ gia bi num dəiŋ na, mih keiŋ shu wi waiŋkpaŋni a?” **35** Chinda wi Nyɔ wiwɔ chukuli i wi a, “Kiŋ'waka ki Baiŋni bi dzə lə i wə wə, ayaka ŋga bi Nyɔ wə wi kə Fwu wi Biēiŋ Bichi wə bi kumi baŋ wə. Ayakadəiŋ, waiŋ wə wə bi bwəki bi numki wə wi baiŋki, bə bi bəŋki wi a Waiŋ Nyɔ. **36** Wōkəli, waiŋ winnah Elisabet kə wi jwiŋ, a num wə bə nɪ bəŋki a kaiŋni, wi kə i liə bəh tɔɔ i kifiaŋŋ kisɔɔ wə, wi bi bwə lə waiŋ nyukuni. **37** Kɪə a gia yidəkɔ kəkə yə yi kə i gaka Nyɔ.” **38** Ayaka Meli ka dzaka a, “Yēiŋ, bə mih lə fa waiŋ wi nɔm wi Bah. Ma yi nūm ayaka i mih asi wə dzaka.” Si wi dzaka yaka, chinda wi Nyɔ ka nyə. **39** A kaŋ yiwɔ wə, Meli keiŋsi gwu ka kəmsi nyə tsə i kwili widəkɔ wə i tumi ki ŋkwun wi Judea wə, **40** wi tsə buku feiŋ, liə i Sakalia dzu ka bəni i nih jun wi Elisabet. **41** Si Elisabet nɪ wəkɔ mbəni wi Meli yaka, waiŋ ka təkəli i wi shəm. Kiŋ'waka ki Baiŋni jikə i wi wə. **42** Wi ka yəŋsi bəh ŋga,

dzaka a, “Kimbəiŋsi ki Nyɔ kɔ i gwu ya wə tsə bəkaŋa bəchi, ayaka kimbəiŋsi num i waiŋ wə wə bi bwəki. **43** Yələ gia yimbum lə num dəiŋ lə, a nih Bah wuŋ laa njikə i mih a? **44** Wəkəli, jəbi wə mih si wəkə mbəni wa, waiŋ təkəli i mih shəm bə kinsəŋli. **45** Kinsəŋli kimbum kɔ i wə kəm wə bum a, gia yə Ba n̄ dzaka i wə, bi dzə kpeŋ lə.”

46 Meli dzaka a, “Shəm yŋ kəksiki Bah, **47** mih sənliki lə bəh Nyɔ wə wi kə Mbwili wuŋ. **48** Wi kwaka mih, mih num kanti waiŋ wi, wi nəm wi nchiŋ. Yēiŋ i yisi i liə i tsəki ninshiŋ ŋgəkə wichi bi bəŋki mih a, mi wə Nyɔ jiə kimbəiŋsi i wi wə, **49** kəm Nyɔ wi ŋga Bichi fə lə, gia yimbum yiduli i mih. Yeli wi kaŋaki kə kinsini. **50** Wi chusiki nsheiŋ i bəni bə bə kəksiki wi, nsheiŋ yələ num i ŋgəkə wichi. **51** Wi chusi ŋga bi bəh tseiŋ yi, wi shaki bəni bə bə ghaŋsiki gwu, kimfasi kibə shaki. **52** Wi shisi bəŋkuŋ bəmbum bəmbum i biŋgbəkə bibə wə, ka yaksi a num kanti bəni bə kilələ. **53** Wi sənsi bəni bə dzəŋ, bə fwuli bəh biēŋ bindzəŋni, ayaka ka kəŋ bəni bə kidəŋ bəh kaŋ yiyə. **54** Wi gamti mi wi wi nəm wə Isləe, ka kwaka i chusi nsheiŋ i Ablaham bəh chwəŋkijun ki, i tsə buku asi wi n̄ kaka i bətii tii bəbuku.” (aiōn g165) **56** Si Meli dzaka yaka wi nə bəh Elisabet i kifəŋŋ kitali wə ka fiəni kwe i wa wibə. **57** Ayaka jəbi dzə kpeŋ wə Elisabet n̄ kə i bwə, wi bwə waiŋ nyukuni. **58** Chwəŋkijun ki bəh bəni bə bə n̄ nəkə kəmsiki i di biwə wə n̄ wəkə a Bah chusi nsheiŋ yi i wi, bə ka laŋki bəh wi. **59** Si kaŋ n̄ dzə buku nyan, bə dzə i suun waiŋ, ka nəŋki i du yeli wi i yeli wi ba wi wə a Sakalia, **60** ayakalə nih wi nəiŋ chiksi, dzaka a bə bəŋ wi a Jən. **61** Ayaka bə dzaka i wi a, “Mi widəkə

məŋ i chwəŋkijun kimbein wə bəh yeli wələ.” 62 Ayaka bə ka fəkəliki kinchəsi ki gia bəh kaŋ i kiə i tii waiŋ, a wi nəŋki a bə du yeli wi waiŋ a ndə a. 63 Wi tə ka fəkəli tsə a bə dzə bəh naka ki nyakani, bə dzə bəh ki wi ka nyaka yein a “Yeli wi kə Jən.” Bə yein yaka dzaka wəm bə. 64 Akisəkə, dzaka ki Sakalia ka yasi, ləm wi yaŋsi, wi ka chu yisi ndzaka. Wi yisi i tumki bikum bi Nyə. 65 Ayaka bəni bə bə nɪ nəki i kwili wiwə wə num bəh ŋkaŋyi. Gia yiwə yichi waŋ tsə i tumi ki ŋkwun wi Judea wə kichi. 66 Bəni bəchi bə bə nɪ wəkə gia yiwə yichi num bəh ŋkaŋyi ka bikəki a wələ waiŋ bi num winaiŋ na, kəm yi nɪ chusiki a kimboinŋsi ki Nyə kələ i wi wə. 67 Ayaka Kiŋ'waka ki Baiŋni dza jikə i Sakalia wə tii Jən, wi yisi i dzakaki aka mi wi ntum wi Nyə, dzakayi a, 68 “Bukumbein kəksi Bah wə wi kə Nyə wi bəni bə Islae. Wi nɪ dzə i yelih bəni bu. 69 Wi jiə mi wi, wi ləkəli wə wi ni bwili buku, num wi buku i chwəŋkijun ki mi wi, wi nəm ŋkun Debit. 70 Yələ gia kə asi wi nɪ kaka i dzaka ki bəni bu bə ntum bə bə baiŋki, bə wi nɪ jiə a kein i kikpu wə, (aiōn g165) 71 a wi bi bwili buku i kaŋ yi bəni bə bə baiŋki buku, bəh bəni bə bə kəŋki kə buku. 72 Wi nɪ kaka a wi bi kwasi lə nshein i bətii tii bəbuku, ka baan a kwakaki ŋkaŋ biə wi Nyə nɪ dzi. 73 Wi nɪ təfi kichumi i tii bətii bəbukumbein wə Ablaham, ka kaŋ a, 74 wi bi bwili lə buku i kaŋ yi bəni bə bə baiŋki buku, ka buku bi nəmki i wi, chu lwa kə, 75 nə nəni ki baiŋni bəh ki chəŋ i wi nshin, i kaŋ yichi wə, i nəni kibukumbein wə. 76 Ayaka wə waiŋ wun, bə bi bəŋki wə a mi ntum wi Nyə, Nyə wə wi kə Fwu wi Biēin Bichi wə, kəm wə bi tsəki i Bah nshin i keinŋsi dzəh yi. 77

Wə bi fuku i bəni bu dzəh yə bə kə i kwatiki mbəiŋ yeiŋ, num ndalinya wə Nyə bi dalinyaki chu bibə, **78** kəm bə nsheiŋ yimbum yə Nyə wibukumbeiŋ kaŋaki i bəni wə. Wi bi chiŋsiki Mbwili wi, ma wi bi shiki dzəki i beiŋ aka wəŋ wə wi kaka. **79** Wi bi nya baiŋni i bəni bə bə kə i jisi wə, bəh bə bə kə a dzaka ki kpi wə, wi jiə bukumbeiŋ i dzəh yi kimbeiŋni wə.” **80** Ayaka waiŋ Sakalia wiwə ka kəki i nyam yi gwu wə, kə tə i kiŋ'waka wə. Wi dza tsə ka nəki i chwa, i tsə buku jəbi wə wi nɪ buku i chusi gwu yi i bəni bə Islae.

2 A nɪ kə i jəbi wiwə, ndzaka buku a bə fā bəni bəchi i kitumi ki mbi wi Lum wə. Ndzaka wələ nɪ tsəsi Kaysa Augustus wə wi nɪ kə ŋkuŋ wimbum feiŋ. **2** Mfa wələ nɪ kə wi ninshiŋ i jəbi wə Kpwilinus nɪ kə mi wi sakani wi saka i Silia i kimbu ki mbi wi Lum wə. **3** Ayakadəiŋ, bəni bəchi ka fiəniki i jum wə i di bibə wə, i nyaka kiyeli kibə, ka bə fa bə. **4** Ayaka Yəsəf tə nyə i kwili wi Nasali wə i Galili, bə yaka tsə i Betelehem i kimbu ki tumi ki Judea wə i kwili wə bə nɪ bwə ŋkuŋ Dəbit. Wi nɪ tsə feiŋ kəm wi nɪ kə mi i chwəŋkijun ki ŋkuŋ Dəbit wə. **5** Yəsəf nɪ nyə tsə i nyaka yeli bəh Meli wə wi nɪ laaki wi a a bi numki kpə wi, ayaka wi num bəh tə. **6** Si bə nɪ tsə buku feiŋ, jəbi wi wi bwəni dzə kpeiŋ. **7** Ayaka wi bwə waiŋ wi, wi ninshiŋ a num waiŋ nyukuni, kii wi i mbuŋ wə, jiə i gbəkə wi nyam mə, kəm di nɪ kəkə i bə i juŋ yi bəni bə dzəni wə. **8** A nɪ kə i jəbi wiwə wə, bətəkni shwáj bədəkə num kəmsi i kwili wiwə wə, təkni bəh shwáj yibə nchəkə. **9** Chinda wi Bah chiŋ tumbuku alə i bə nshiŋ, baiŋni bi Nyə baiŋ i bə wə, ndzaŋ kwa bə nalə. **10** Ayakalə, chinda

wiwo dzaka i bo a, “Kiə mbeinj ki lwâ kə. Mbeinj wôkə, mih
 dzə num bəh ntum wi ndzəŋni i mbeinj, ayaka wi ni nya lə
 ndzəŋni bimbun i bəni bəchi. **11** I chəko bidəinj wə bə
 bwə Kimbwili wimbəinj i kwili wi ŋkuŋ Dəbit wə, wi num
 Klistus Bah. **12** Kələ ni numki kinchəsi i chusi waiŋ wiwo i
 mbeinj. Mbeinj ni tsə yeinj lə wi num bə kii wi i mbuŋ wə
 ka jiə i gbəko wi nyam wə.” **13** Ayakadəinj, bə dza təkəli
 yeinj chinda wiwo bəh mbaŋ wi bədəko bəduli, bə yaksi
 Nyə, dzakayi a, **14** “Ma kiŋkəkni nūm i Nyə wə wi kə beinj
 ayaka ma kimboinjni nūm i fa kuku, i bəni kintəəŋ bə Nyə
 kə bəh kinsəŋli kəm bə.” **15** Jobi wə bəchinda bə Nyə bəwə
 n̄ bee bə ka fiəni yaka beinj, ayaka bətəkni shwáj bəwə
 ka dzaka a bə bə a, “Bukumbeinj tsə i liə i Beteləhem, i tsə
 yeinj gia yə yi num, yə Nyə fə a bukumbeinj kiə.” **16** A jobi
 wiwo kisəkə, bə ka kəmsi nyə tsə yeinj Yəsəf bəh Meli tasi
 bəh waiŋ wi nə i gbəko wi nyam mə. **17** Si bə yeinj wi, bə
 ka yisi i fukuki gia yichi yə chinda wi Nyə si fuku i bə kəm
 waiŋ wələ. **18** Dzaka ka wəm bəni bəchi bə bə n̄ wəkə
 gia yə bətəkni shwáj bəwə n̄ fukuki i bə. **19** Ayakalə,
 Meli wəkə yi yakadəinj ka jiə yi i kiŋkwaka wə, ka kwakaki
 jobi wichi. **20** Bətəkni shwáj bəwə fiəni yaksi Nyə tumyi
 bikum bi kəm bə n̄ tsə yeinj gia yichi a liŋ asi chinda wi
 Nyə n̄ fuku i bə. **21** Si waiŋ wiwo n̄ buku kaŋ nyaŋ, bə ka
 suuŋ wi ka du yeli wi a Jisəs, ayaka yeli wələ num a wə
 chinda wi Nyə n̄ fuku ka nih wi dzə num bəh təə. **22** Jobi
 wi fəni gia dzə kpəinj i wəkə shi bibə asi bənchi bə Muses
 n̄ nəŋki. Bə ka dzo waiŋ wiwo yaka tsə bəh wi i Jəlusalem
 i nya i Bah. **23** Yələ gia kə asi bə n̄ nyaka i Kiŋwakti ki
 Bənchi ki Bah wə a, “Mi ka bwə waiŋ wi ninshiŋ a num

waiŋ nyukuni, yi num a wi nyâ wi, ma wi numki wi Bah.”

24 Bɔ nɛ tsə i fə gia yələ bəh mbumi bifa yudəko bəh bwa bə minduŋɔ mifa, asi Kiŋwakti ki Bənchi bə Bah fukuki.

25 A nɛ kɔ jɔbi wiwɔ wə, tikwili widəko num i Jelusalem bə bɔɔŋ a Semeon. Wi nɛ kɔ mi wi chəŋ wi nɔ asi Nyɔ nəŋki, ayaka wi nɛ wəkəlikɪ mi wə wi bi dzə i bəiŋsi shóm yi bəni bə Islae. Num Kiŋ'waka ki Baiŋni jikə i gwu yi wə, **26** ayaka ki nɛ fə wi kiə a kpi bi dzə kə ŋgaiŋ maka ŋgaiŋ yeiŋ Kimbwili wi Bah wə wi nɛ kaka. **27** Ayaka Kiŋ'waka ki Baiŋni fə Semeon tsə i juŋ yi fəni yi gia wə. Si Yəsəf bəh Meli nɛ dzə bəh waiŋ wiwɔ i juŋ yi fəni yi gia wə i fə asi bənchi nəŋki, **28** Semeon ka dzə waiŋ wiwɔ kumi ka yisi i chəŋyiki Nyɔ dzakayi a, **29** “Bah, si wə fə kiŋkaka ka dzə kpəiŋ, dzə la mi wa wi nɔm i liə i kimbəiŋni wə. **30** Dzəkəh yiŋ yeiŋ lɔ Kimbwili wə, **31** wə faaŋ a bəni bəchi bi yeiŋ wi. **32** Wi ni numki baiŋni i bəni bə bə kəkə bə Islae, ayakadəiŋ, ka bə tə bi kiə wə, fə ka bə dzasi yeli wi bəni ba bə Islae i bəiŋ.” **33** Ayaka tii waiŋ bəh nih waiŋ nɛ wəkə gia yə Semeon dzakaki i waiŋ wələ bəiŋ, dzaka wɔm bə. **34** Wi ka jiə Kimbəiŋsi i bə wə, dzaka i Meli nih wi a, “Wəkəli Nyɔ kɔ wi saiŋbwili lɔ waiŋ wələ, ndzə wi ni fə lə ka bəni bə Islae bəduli gbəyi, ayakalə bədəko dzayi bəiŋ. Wi kɔ kinchəsi ki gia ka bəni bi dzakaki gia kɔm wi. **35** Ayakadəiŋ, ka yələ bi chusiki gia yə bəni nyumiki i shóm yibə wə. Gia yiwə yichi bi fə shóm ya numki ka bə bwaŋ bəh fiŋkəfi.” **36** A nɛ kɔ jɔbi wiwɔ wə, kpaŋa widəko nɛ kələ bə bɔɔŋ wi a, Ana, a num mi wi ntum wi Nyɔ. Wi nɛ kɔ waiŋ Fanuwel wi num mi i chwəŋkijun ki Ashel wə. Kpaŋa wiwɔ nɛ kɔ wi jwiŋ lɔ nalə. Wi nɛ kɔ num wi fə bəh

nyuwi jia nanitanj shəŋ, ayaka nyuwi ka kpi. **37** Wi ka baanj mfih kpə ŋkwu, wi shi a i juŋ yi fəni yi gia wə kəksi Nyɔ nchəko bəh nshi, wi bam dzaka, tsa. Jia yi nɛ ko mbanj nyanj ntso yinaa. **38** A jobi wiwɔ wə bɔ nɛ dzə bəh waiŋ i juŋ yi fəni gia wə, kpanja wə dzə yeiŋ bɔ, ka nya kiyɔŋni i Nyɔ, dzaka kɔm waiŋ wələ i bəni bəchi bə bɔ nɛ wəkɔliki jobi wə Nyɔ bi tɔiŋ bəni bə Jelusalem i kanj yi ŋgəkə wə. **39** Jobi wə Yəsəf bəh Meli nɛ kaasi gia yichi yə bənchi bə Bah nɛ nənki, bɔ fiəni chu i kwili wibɔ wə i Nasali i kimbu ki tumi ki Galili wə. **40** Ayaka Waiŋ wiwɔ ka kɔki kanja ŋga, num wi jikə bəh mfi bimum, ayaka kanj yi Nyɔ num i wi wə. **41** Tii Jisəs bəh nih wi nɛ fəki bɔ yaka tsə i Jelusalem jia yichi i Dzini bi Ntsədanj wə. **42** Jobi wə Jisəs nɛ buku jia jwɔfi ntso yifa, bɔ ka chu yaka tsə i Dzini biwɔ wə asi bɔ nɛ fəki bɔ yaka. **43** Si bɔ nɛ dzi kaasi Dzini biwɔ, bɔ bə fiəni kwɛ, waiŋ wə Jisəs ka baanj i jum wə i Jelusalem, ayakalə ba wi bəh nih wi kiə kə. **44** Bɔ ni nyani chəko bichili, kwaka alə wi kɔ i mbanj wi bəni kintəəŋ bə bəh bɔ nɛ nyaniki. Bɔ ka yisi i nənki wi i kintəəŋ ki chwənkiŋjijun kibɔ wə bəh nsɛiŋ, **45** ka nən mən, ka fiəni chu i Jelusalem i nən wi feiŋ. **46** Kanj tsə yitali si bɔ nɛ yisi i nənki, bɔ yeiŋ wi i juŋ yi fəni yi gia wə, wi num feiŋ bəh bəni bə lanini, wəkɔli bənlani, bikə bəmbikə. **47** Bəni bəchi bə bɔ nɛ wəkɔliki num bəh ŋkanji nalə, wi kiə gia nalə chukuli bəmbikə chəŋ. **48** Si nih wi bəh ba wi yeiŋ wi, dzaka wɔm bɔ nalə. Nih wi ka bɔəŋ wi dzaka a, “Waiŋ, wɔ njiŋsiki nə buku lə? Tsɛiŋ, buku ba wa si nən wɔ nalə ka bəh.” **49** Wi chukuli a, “Mbeiŋ si nənki mih kɔm nə? Mbeiŋ si kiəki kə a mih kanjaki i numki i juŋ yi Ba wun wə fa?” **50** Ayakalə,

bə nəki wəkə kiə kə gia yə wi dzakaki. **51** Wi ka nyə bəh bə shi tsə i Nasali. Wi tsə ka wəkəki i bə na bindzəŋ. Si gia yiwo n̄ num yakadəiŋ, nih wi jiə yi i kiŋkwaka wə ka bə kwakaki yi jəbi wichi. **52** Jisəs ka kəki, kaŋa mfi bimbūm bəh ŋga, Nyə kəŋ wi, bəni tə kəŋ wi.

3 A n̄ kə jəbi wə Jən wə waiŋ Sakalia n̄ kə i chwa, ntum wi Nyə dzə i wi. I j̄ia yiwo wə Tibəliu n̄ sakaki ka ŋkuŋ wimbūm i Lum i j̄ia jwəfi ntsə yite. I jəbi wiwo wə Bəntiu Baylə bəŋ sakaki bimbū bi tumi ki Judea, Hələd tə saka Galili. Filib wə waiŋnih Hələd n̄ sakaki bimbū ki Itulea bəh ki Telakəniti, Lisania saka Abilən. A n̄ kə tə i jəbi wiwo wə Anas bəh Kayfas num kifwu ki bətii mfə gia. **3** Si Jən wəkə ntum wi Nyə wiwo, ka nyə tsə i bimbū bi tumi bichi biə bi kəmsiki i Bəkə yi Jədan wə, ka fukuki i bəni a bə kwūni shóm yibə, ma ŋgaiŋ juli bə i bəkə ka Nyə bi dalinya chu bibə. **4** Gia yələ kə asi Isaya mi wi ntum wi Nyə n̄ nyaka i Kiŋwakti ki wə a, “Ja yi mi wiliki i chwa a, bə kēiŋsi dzəh yi Bah, bə lūmsi yi a yi nūm chəŋ, **5** bə bi mukuyiki lə ŋkwúŋ yimbūm bəh ŋgáŋni yichi ma bə bi jiksi kaŋŋ yichi, ka yi bi num jiəli yichi, bə i nani dzəh yi ŋkwuyini ka yi num chəŋ, bə i jiksi káŋŋ yichi ka dzəh bi num lə lwɛɛɛs, **6** ka bəni bəchi bi yeiŋ si Nyə bwili bəni.” **7** Si Jən n̄ fukuki i bə yakadəiŋ, mbarŋ wi bəni ka dzə a wi juli bə i bəkə. Wi dzaka i bə a, “Chwəŋkijun ki fəkəh, a təfi ndə mbeiŋ a mbeiŋ yə̀kə gēiŋ shəm yi Nyə yi bəkəsini yə wi bi bəkəsi i mbeiŋ, ka mbeiŋ dzəki lə a? **8** Mbeiŋ fəki gia yə yi chusiki a mbeiŋ kwuni shóm yimbeiŋ. Kiə mbeiŋ ma dzəkaki i gwu yimbeiŋ wə a, Ablaham kə tii wimbəiŋ. Mih fukuki i mbeiŋ a, Nyə kələ i fiəni kitəh kələ ki fiəni chu

bwa bə Ablaham. **9** Mbeinj kîaki a, bə kə bə jiə lə fəko i chwəŋ bi keinj wə. Keinj yichi yə yi wumki kə mintam mi ndzəŋni, bə bi gba shisi lə yi i kuku, bə kpa i gbuku wə.”

10 Si mbaŋ wi bəni wəko gia yiwo yaka, ka bikə i Jəŋ a, “Buku kə fə na dəinj i liə a?” **11** Wi chukuli a, “Mi wə wi kaŋaki bəmbuŋ bəfa wi nyā wimu i mi wə wi kaŋaki kə, ma wə wi kaŋaki bieinj bidzini wi gāa bəh mi wə wi kaŋaki kə.” **12** Bəni bə kwani kiŋwakti bədəko dzə i wi a wi juli bə i bəko mə, ka bikə i wi a, “Mi wi lanini, buku kə i fə na dəinj?” **13** Wi chukuli bə a, “Kiə mbeinj ki dzə kə kpə wi kwani kiŋwakti wi du tsə si bənchi nəŋki.” **14** Bəni bə jum bədəko bəŋ dzə bikə i wi a, “Buku kə i fə na dəinj?” Wi chukuli a, “Mbeinj tōkniki i lōkəki kpə i bəni bəh ŋga, bəh i jîaki gia i bəni fuŋ kilələ. Mbeinj nūmki bəh kinsanli i fieŋ fiə bə gəmki mbeinj yeinj.” **15** Si bəni nî wəkəli Kimbwili wə Nyə nî kaka, bə ka yisi i kwakaki i shóm yibə wə a, jəbi widəko Jəŋ kə Kimbwili wiwo si Nyə faaŋ. **16** Jəŋ chukuli bə a, “Mih kə a, juliki mbeinj i bəko mə, ayakalə mi wə wi gumiki tsəki mih, keinjki wi dzə i jum wə, mih kpeinjniki kə i ŋgwuŋ shi i shwa dzu yi yigvu. Akə wi wə wi bi juliki mbeinj i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə bəh i gbuku wə. **17** Wi kaŋa naka i kaŋ i gbəkəki gəŋ yeinj, i juŋni jiə i kiba wə, i kəh chi yiwo i kpa i gbuku wə wi bi nyumi kə.” **18** Akə lə si Jəŋ nî fukuki ntum wi ndzəŋni wi Nyə i bəni, chu nya bə bəh nlani i dzəh yiduli wə. **19** Ayakalə, wi dzaka i Hələd mi wi sakani kəm nəni ki, təyi chwəŋ ki, kəm Hələd nî kə wi fiəni dzo Hələdia kpə waiŋnih wi i kpə wi, ka chu dzaka kəm gia yichu yiduli yə Hələd nî kə wi fə. **20** Hələd ka chu bəkəli gia yiwo, ka dzaka a bə kwā fāh Jəŋ i juŋ yi

nsəŋ mə. **21** Jəbi wə Jən nǐ juli kaasi bəni i bəkə, Jisəs ka bəŋ dzə tə a wi jūli ŋgaiŋ i bəkə mə. Si wi juli wi i bəkə mə yaka, wi ka tsaki, bəəli weli, **22** Kiŋ'waka ki Baiŋni shi dzə num i wi wə ka kimbwəsi kimbumi, ja buku i beŋ a, “Wə kə waiŋ wurŋ wi shəm, mih kə bəh kinsanli nalə kəm wə.” **23** Jəbi wə Jisəs nǐ buku ka jīa mbanjia, wi ka yisi nəm wi. Bəni nǐ kwakaki a wi kə waiŋ Yəsəf, Yəsəf wiwə num waiŋ Eli. **24** Eli nǐ kə waiŋ Matat, Matat num waiŋ Lewi, Lewi num waiŋ Melki, Melki num waiŋ Janay, Janay num waiŋ Yəsəf. **25** Yəsəf wələ nǐ kə waiŋ Matatia, Matatia num waiŋ Eməs, Eməs num waiŋ Naum, Naum num waiŋ Esli, Esli num waiŋ Nagay. **26** Nagay nǐ kə waiŋ Mat, Mat num waiŋ Matatia, Matatia num waiŋ Semein, Semein num waiŋ Yəsek, Yəsek num waiŋ Jəda. **27** Jəda nǐ kə waiŋ Jəanan, Jəanan num waiŋ Lesa, Lesa num waiŋ Selubabel, Selubabel num waiŋ Shiltia, Shiltia num waiŋ Neli. **28** Neli nǐ kə waiŋ Melki, Melki num waiŋ Adi, Adi num waiŋ Kəsam, Kəsam num waiŋ Elmadam, Elmadam num waiŋ El. **29** El nǐ kə waiŋ Yəshwa, Yəshwa num waiŋ Eliesa, Eliesa num waiŋ Yəlem, Yəlem num waiŋ Matat, Matat num waiŋ Lewi. **30** Lewi nǐ kə waiŋ Semeən, Semeən num waiŋ Juda, Juda num waiŋ Yəsəf, Yəsəf num waiŋ Yənam, Yənam num waiŋ Eliakim. **31** Eliakim nǐ kə waiŋ Melia, Melia num waiŋ Mena, Mena num waiŋ Matata, Matata num waiŋ Natan, Natan num waiŋ Dəbit. **32** Dəbit nǐ kə waiŋ Jese, Jese num waiŋ Əbet, Əbet num waiŋ Boas, Boas num waiŋ Sala, Sala num waiŋ Nashən. **33** Nashən nǐ kə waiŋ Aminada, Aminada num waiŋ Admin, Admin num waiŋ Alni, Alni num waiŋ Eslən,

Eslon num waiŋ Beles, Beles num waiŋ Juda. **34** Judas nĩ
 kɔ waiŋ Yakɔb, Yakɔb num waiŋ Ayjik, Ayjik num waiŋ
 Ablaham, Ablaham num waiŋ Tɛla, Tɛla num waiŋ Naɔl.
35 Naɔl nĩ kɔ waiŋ Selug, Selug num waiŋ Leu, Leu num
 waiŋ Beleg, Beleg num waiŋ Ebe, Ebe num waiŋ Shela.
36 Shela nĩ kɔ waiŋ Kaynan, Kaynan num waiŋ Alfasad,
 Alfasad num waiŋ Shem, Shem num waiŋ Nɔa, Nɔa num
 waiŋ Lamek. **37** Lamek nĩ kɔ waiŋ Metusela, Metusela
 num waiŋ Enɔk, Enɔk num waiŋ Jaled, Jaled num waiŋ
 Malalɛl, Malalɛl num waiŋ Kaynan. **38** Kaynan wɛlɛ nĩ kɔ
 waiŋ Enɔsh, Enɔsh num waiŋ Set, Set num waiŋ Adam,
 ayaka Adam num waiŋ Nyɔ.

4 Jisɔs nĩ fiɛni i Bɔkɔ yi Jɔdan wɛ, num wi jikɛ bɛh
 Kin'waka ki Baiŋni. Ki dzɔ wi, wi nyɛ tsɛ i nɔki chwa. **2**
 Wi nĩ kɔ feiŋ i kaŋ wɛ mbaŋnyani ŋkpeli mɔmsi wi, wi dzi
 kɛ fieŋ. Asi yɛmaka nĩ tsɛ i kingɔksi wɛ dzɔŋ bɛ wɔɔ wi. **3**
 ŋkpeli ka dzaka i wi a, “Wɔ kabɛ num waiŋ Nyɔ, dzɛka la
 a tɛh wɛlɛ fiɛni chũ dzeiŋ.” **4** Jisɔs chukuli i wi a, “Yi kɔ
 num bɛ nyaka a, ‘Mi nɔki kɛ a kɔm bɛ dzeiŋ shɛŋ.’” **5**
 ŋkpeli chu dzɔ Jisɔs feiŋ yaka tsɛ bɛh wi i di bidɔkɔ wɛ,
 chusi bɛntɔŋ bɛchi i bitumi bichi wɛ i fa kuku i wi. Jisɔs
 ka yeiŋ lɛ wɛɛɛs. **6** Ayaka wi ka dzaka i wi a, “Bɛ nĩ nya lɔ
 bɛntɔŋ bɛ mbi wɛlɛ i mih bɛchi, a na ndɛ wɛ mih kɔŋki
 mih nya i wi. Mih ni nya lɛ ki i wɔ ma wɔ sakaki, kaŋa
 mbum bɛh ŋga biwɔ bichi. **7** Yi kɔ a wɔ kɔksi mih, ka mih
 ni nya bieŋ bichi i wɔ.” **8** Jisɔs chukuli i wi a, “Yi kɔ num
 bɛ nyaka a, ‘Wɔ kɔksiki Bah Nyɔ wa, ma wɔ nɔmki a wi
 shɛŋ.’” **9** ŋkpeli ka dzɔ tsɛ bɛh wi i kwili wi Jelusalem
 wɛ, ka tɔm wi i fwu wi juŋ yi fɛni yi gia wɛ, dzaka i wi a,

“Wə kabə num Waiŋ Nyɔ, jêŋ shî la fa, **10** kəm yi kə bə nyaka a, ‘Nyɔ ni dzaka i bəchinda bu a bə təkni bəh wə.’ **11** Ayaka yi chu num bə nyaka a, ‘Bə ni kwa wə maka wə chəkə gbu wa i təh wə.’” **12** Jisəs chukuli i wi a, “Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki tə a, ‘Ma môm̄si Bah Nyɔ wa.’” **13** Jəbi wə ŋkpeli n̄ môm̄si kaasi Jisəs i dzəh yichi yə wi n̄ nəŋki, wi nyə ka wəkəliki jəbi widəkə. **14** Jisəs ka nyə fiəni chu i Galili, num wi jikə bəh ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni. Ntum kəm wi waŋ tsə i bimbū bi tumi bichi wə feiŋ. **15** Wi n̄ laniki bəni i jūŋ yi tsani wə, bəni bəchi kəksi wi. **16** Jisəs ka nyə dzə i Nasali i kwili wə wi n̄ kə yaka yeiŋ. Ayaka a bi dzə num chəkə bibə bimbam, wi nyə tsə i juŋ yi tsani wə, asi wi si fə. Wi dza num i beŋ i fa Kiŋwakti ki Nyɔ. **17** Bə ka nya wi bəh kiŋwakti ki Isaya mi ntum wi Nyɔ n̄ nyaka. Wi shwa tseiŋ di biə bə n̄ nyaka a, **18** “Kiŋ'waka ki Bah Nyɔ kə i gwu yiŋ wə, kəm wi kə wi babwili mih, a mih dzə lâka ntum wi ndzəŋni i bəni bə kifuu. Wi faaŋ mih a mih dzə, lâka i bəni bə bə kə i juŋ yi nsəŋ mə, a bə bi bwiliki lə bə, ma mih bi fiəni dzəkəh yi bimfəkə ma yi bi weli gwu. Wi faaŋ tə mih a mih dzə, bwîli bəni bu bə bə chəbsiki bə i nsəŋ wə, **19** i chu laka tə a jia dzə kpəiŋ yə Bah ni kwasi nsəiŋ i bwili bəni bu, ma bə bi kəksiki wi.” **20** Si Jisəs fa kaasi, fiəni kii kiŋwakti kiwə nya i mi wə wi n̄ jiəkə bi, ka num i kuku. Bəni bəchi bə bə n̄ kə feiŋ i juŋ yi tsani yiwə wə lumsi dzəkəh i gwu yi wə. **21** Wi yisi i dzakaki i bə a, “Gia yə mbəiŋ wəkə i Kiŋwakti ki Nyɔ kələ wə yi dzə kpəiŋ ŋkəŋ daiŋ.” **22** Bəni wəkəli yi lə, yi ndzəŋ i bə nalə, bə num bəh ŋkaŋyi ka dzakaki kəm bə ndzaka wi ndzəŋni wə wi bukuki i

dzaka ki wə. Ayakalə, ka yisi i mənki, bikəyi a, “Wələ kə a waiŋ Yəsəf wə a?” **23** Jisəs ka dzaka i bə a, “Asi kəkə gia yi mənini a mbeŋ ni ti lə ndi kəm mih a, ‘Mi wə wi chukuki bəni, chûku gwu ya.’ Mbeŋ ni dzaka a, ‘Gia yə buku ni wəkə a wə ni fə i Kafanaum, fə tə yi fa i wa wa.’” **24** Jisəs chu dzaka i bə a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbeŋ a, bə mən dəkə i kəksi mi wi ntum wi Nyə i tumi ki wə. **25** I yi ŋkəŋ wə, mih fukuki i mbeŋ a, a n̄ kə i jəbi wi mi wi ntum wi Nyə wə Elaja, dzaŋ n̄ num baan i beŋ i jia wə yitali bəh kifienj kisə, ayaka dzəŋ kwa tumi kichi. I jəbi wiwə bəkəŋa bəŋkwu bəduli num feŋ i tumi ki Islə wə. **26** Nyə n̄ ka faan dəkə Elaja i mi widəkə feŋ i bə, wi n̄ faan lə wi a num i kpə ŋkwu wi Dzalafat, i tumi ki Sidən wə. **27** A n̄ kə i jəbi wi mi wi ntum wi Nyə Elisha, bəni bə Islə bəduli kaŋa jweŋ yi kumyini yiduli, mi widəkə i bə wə n̄ ka bəŋ. A kəbi shəŋ a Naman wi mbəŋ wə mi wi Silia, bə n̄ chuku wi, wi baiŋ.” **28** Si Jisəs dzaka yakadəŋ, bəni bəchi bə bə n̄ kə i juŋ yi tsani wə, wəkə yaka, bə bəksi tə na bəh ŋga. **29** Bə dza beŋ ka chini wi, buku bəh wi i kwili kintəŋ, ka tsə buku i dzaka ki kaŋŋ wə i di biə bə n̄ maa gəksi kwili wiwə bə nə feŋ, ka bə nəŋ i chini shi wi a wi gbə bəh fwu. **30** Ayakalə, wi tsə təli i bə kintəŋ ka tsəki mfih. **31** Jisəs ka nyə shi tsə i Kafanaum, i kwili widəkə wə i Galili. A num i chəkə bimbam wə, wi tsə ka laniki bəni i juŋ yi tsani mə. **32** Bəni bəwə bəchi wəkə, num bəh ŋkaŋyi i nlani wiwə wə, kəm nlani wiwə n̄ kaŋaki lə ŋga. **33** Mi widəkə num i juŋ yi tsani yiwə mə, kiŋ'waka kichu num i gwu yi wə. Wi ka wiliki ja yaka beŋ a, **34** “Yəbəey Jisəs wi Nasali, wə nənki nə i buku wə

a? Wə dzə lə i bəkəli buku a? Mih kiəki lə mi wə wə kə wi. Akə wə wə wə baiŋki, a num wə wə wə nyə i Nyə wə.” **35** Jisəs kaŋyi kiŋ'waka kichu kiwə, dzaka a, “Kpîchumi məŋ, būku i mi wələ mə.” Ayaka ki ka giŋ təkə wi i kuku i bəni kintəəŋ, ka buku i gwu yi mə, ayakalə ki nəki beŋsi kə wi. **36** Bəni bəchi yeŋ yakadəŋ, dzaka wəm bə. Bə ka məŋki, bikəyi a, “Wələ ndzaka kə winaiŋ lə mi wələ kaŋaki a? Wi kaŋaki ŋga biə bi kə bimbum i kaŋyi biŋ'waka bichu bi buku i gwu yi bəni wə.” **37** Ntum wiwə kəm Jisəs waŋ tsə i bidi bichi wə i kimbu kə wə feŋ. **38** Jisəs dza buku i juŋ yi tsani yiwə mə, ka tsə liə i Samən dzu. A nŋ kə nih kpə Samən gweŋ bəh gwu yi yakani yiləkəli. Bə tsa a Jisəs gāmti wi. **39** Wi ka tsə i di biə wi ni nəki, num i wi beŋ, kaŋyi jweŋ yiləkəli yiwə. Yi ka bee wi, wi bənih. Akisəkə, kpaŋa wiwə ka dza beŋ, tseŋ fieŋ fidzini nya bə dzi. **40** Si jobi nŋ shiki tsəki, bəni bəchi bə bə nŋ kaŋaki bəni bə bə gweŋki bəh jweŋ chi chi, ka dzəki dzəki bəh bə i Jisəs. Wi ka kəmyiki bə bəchi bə bənih. **41** Bəchinda bə Satan ka bukuyiki tə i gwu yi bəni bəduli bədəkə wə, wili a, “Wə kə waiŋ Nyə.” Ayakalə, Jisəs kaŋyi a bə ma dzəkaki, kəm bə ni kiə Jisəs a akə Kimbwili wə Nyə nŋ kaka. **42** Si chəkə ni buku wə, Jisəs buku tsə i kwili widəkə wə wi mbəŋ. Bəni ni baŋ yisi i nəŋki wi. Jobi wə bə ni yeŋ wi, wi ni nəŋki lə i nyə i kwili wiwə wə. Bə ka məmsiki dzəh a wi baŋ bəh bə. **43** Ayakalə, wi nəŋ ka dzaka i bə a, “Mih kaŋaki i fuku ntum wi ndzəŋni kəm ŋkuŋ bi Nyə i kwili widəkə wə tə, kəm akə gia yə Nyə faaŋ mih a mih dzê fê.” **44** Wi ka dza tsə ka nyaniki fukuki ntum wi ndzəŋni wiwə i juŋ yi tsani wə i tumi kiwə wə kichi.

5 A nĩ kò chòkò bidòkò, Jisòs num kòmsi i bòkò yi Genesalel wə, num bəni fiəli bar wi faarɲi, ka wəkɔliki gia yi Nyɔ. **2** Wi dza yeiɲ bəɲgwuki bəfa i bòkò kpəɲ, num bəni bə bə nĩ kaɲaki bəɲgwuki bəwə, buku ka bə wəkɔki gi yibə. **3** Ayaka wi tsə liə i ɲgwuki widòkò wə, a num wi Samon, wi dzaka i wi a, wi chini fiə tsə bəh wi i bòkò twesi. Ayaka wi chini, Jisòs ka num yeiɲ ka laniki bəni bə bə nĩ kò i kpa. **4** Si wi nĩ lani kaasi, ka dzaka i Samon a, “Nâa fiə tsə i limi beɲ ma mbeɲ tûm gi yimbeɲ, ma mbeɲ ni kwa bwókò.” **5** Samon chukuli a, “Tikwili, buku si nò a beɲ i tumki gi chòkò wə, ayakalə buku nəki kwa kə fieɲ fidòkò. Si wə dzaka yaka, mih ki tumki lə.” **6** Bə tsə tum, ka kwa bwókò yiduli, yi shi lə shiiim, jəbi wə bə nĩ nəɲki i bwili gi yibə yi ka nəɲki i təiɲyi. **7** Ayakadəiɲ, bə lasi bəni bəbə bə mbarɲ bəɲgwuki bədòkò, a bə dzə gâmti bə. Bə ka dzə bwili bwókò yiwə yi jikə i bəɲgwuki bəbə wə, bə ka nəɲki i mini i bòkò. **8** Jəbi wə Samon Bitə yeiɲ gia yiwə yaka, ka tsə tum binyu i Jisòs nshiɲ dzaka a, “Mih tsaki wə Bah, dzə nyê mfia fa i mih kpeɲ, kəm mih kə mi wichu.” **9** Wi nĩ dzaka yakadəiɲ, kəm wi bəh bəni bu bə mbarɲ nĩ yeiɲ bwókò yə bə nĩ kwa, dzaka wəm bə. **10** Ayaka ki wəm tə Jem bəh Jon bwa bə Sebide bə nĩ kò i mbarɲ wi Samon wə. Jisòs dzaka i Samon a, “Ma lwâki. I yisi i liə i tsə, wə ni kwâki num lə bəni.” **11** Si bə wəkò yakadəiɲ, ka bwili bəɲgwuki bəbə i kpa, bee biəiɲ bichi ka biəliki wi. **12** A dzə num i jəbi widòkò wə, Jisòs num i kwili widòkò wə, mi widòkò num fieɲ num jweɲ yi kumyini dzi kaasi wi. Asi mi wiwə yeiɲ Jisòs, ka dzə gbə i wi nshiɲ, tsa wi, “Bah, wə kabə kəɲki wə fə mih baiɲ.” **13** Jisòs nani tseiɲ yi ka

kôm wi, dzaka a, “Mih kəŋki lə, bônih ma wə bāiŋki.” Akisəkə, jwɛiŋ yi kumyini yiwə kaa. **14** Jisəs ka kiŋ i wi a, “Tôkni ma fûku i mi widəkə. Ayakalə, tsê chûsi gwu ya i tii mfə gia, ma wə ka nyâ kinya kə Muses nî dzaka a mi kaŋaki i nyâ i chusi i bəni a, ŋgaiŋ bənih i jwɛiŋ yələ wə ka baiŋ.” **15** Jisəs nî kiŋ i mi wiwə yaka, gia yiwə kôm Jisəs ka chu waŋ tsə lə, mbaŋ wi bəni bəduli ka juŋniki dzəki i wəkəki nlani wi, bə a wi chukuki jwɛiŋ yibə. **16** Ayakalə, Jisəs si dza bee bə wi tsə i chwa i tsaki. **17** A num chəkə bidəkə Jisəs lani bəni, ŋga bi Nyə num i gwu yi wə i chuku jwɛiŋ yeiŋ. Bəfalasi bəh bəni bə bə nî laniki bənchi bə Nyə num feiŋ, num bə nî buku i bidi bichi wə i Galili bəh i bimbu bi Judea wə bəh bi Jelusaleṃ. **18** Yi dzə num a bəni bədəkə nî kə bə buŋ mi i kimbuŋ wə ka dzəki, num wi kpi wa wimu. Bə nî nəŋki a bə dzə liə bəh wi i dzu i nəs i Jisəs nshiŋ. **19** Ayakalə, bə nəki kaŋa kə dzəh, kôm bəni ni faaŋniki lə nalə. Bə ka yaka num i fwu wi juŋ beŋ, tə kiyə, shisi shi mi wiwə i bəni kintəŋ i Jisəs nshiŋ i wəkə gia yə wi ki dzakaki. **20** Si Jisəs nî yeiŋ a bəni bəwə jiə shóm yibə i wi wə, wi ka dzaka i wi a, “Nseiŋ wuŋ, mih dalinya lə chu bia.” **21** Bəni bə bə nî laniki nnyaki bənchi bə Nyə, bəh Bəfalasi bə, ka yisi i wamki dzakaki a, “Wələ fa kə fində wi dzo di bi Nyə a? Akə ndə wə wi kə i dalinya chu, kəbi a Nyə shəŋ a?” **22** Jisəs kîə gia yə bə chumyiki dzakaki, wi bikə i bə a, “Mbɛiŋ biələ biŋkwaka kaŋaki i shóm yimbɛiŋ wə lə kôm nə a? **23** Yə yi bəniki i dzaka kə yi naiŋ, i dzaka a mih dalinya lə chu bi mi wələ, ma i dzaka a wi dzâ beŋ wi nyâni a? **24** Ayakalə, mih ki chusiki lə i mbɛiŋ i liə a mi wə yeli wi kə Waiŋmi kaŋaki lə ŋga i

fa kuku, i dalinya chu.” Ayaka wi ka dzaka i mi wə wi n̄i kɔ wi kpi wa wimu a, “Mih dzakaki i wə, dzâ beɪŋ, dzô kimbuŋ ka wə tsâki i wə dzu.” **25** Akisəkə, wi dza beɪŋ num i bəni nshiŋ, ka dzɔ naka kə wi n̄i nɔki i yeɪŋ wə ka tsəki i wi dzu, tumyi bikum bi Nyɔ. **26** Bəni yeɪŋ yaka, dzaka wəm bɔ, bɔ num bəh ŋkaŋyi, ka chəŋyiki Nyɔ ka dzakaki a, “Buku si yeɪŋ gia yi kaŋyini daiŋ.” **27** Jisəs dza buku feɪŋ ka nyə. Si wi shiki tsəki, wi yeɪŋ mi widɔkɔ a num mi wi kwani kiŋwakti, bə bɔɔŋ wi a Lɛwi, wi num i di bi, bi nɔm wə. Jisəs dzaka i wi a, “B̄iəli mih.” **28** Ayaka Lɛwi dza beɪŋ, bee biɛɪŋ bi bichi ka biəliki Jisəs. **29** Lɛwi ka bi fə dzini bimum i wi dzu i laŋki Jisəs. Mbaŋ wi bəni bə kwani kiŋwakti ni kwu feɪŋ, bəh chiŋni bəni bəɔkɔ, num i kibaŋ kidzini wə ka dziki bəh wi. **30** Bəfalasi bəh mbaŋ wi bəni bə bə n̄i laniki bəŋchi bə Nyɔ, ka yisi i shwiŋyiki kɔm bwa bə mbaŋ wi Jisəs, dzakayi a, “Akɔ kɔm nə mbeɪŋ dziki, mbeɪŋ mu bəh bəni bə bə kwaki kiŋwakti bəh bəni bəchu bəɔkɔ a?” **31** Jisəs chukuli i bə a, “Bəni bə bə kɔ bəh gwu yiləkəli si nəŋ kə mi wi tsa. Asi nəŋ num bə bə gweɪŋki. **32** Mih ka dzə dəkə i bɔɔŋ bəni bə bə kɔ chəŋ. Mih dzə i bɔɔŋ num bəni bə bə kɔ bəchu ka bə kwuni i shóm yibɔ wə.” **33** Bə bikə i Jisəs a, “Bwa bə mbaŋ bə Jɔn Njuliɔkɔ si kɔmsi bam lə dzaka tsa, a num ayaka si bwa bə mbaŋ bə Falasi n̄i fəki, ayakalə mba baŋ a dziki a dzini mu.” **34** Jisəs chukuli i bə a, “Bə kələ i laka bəni i dzini bi miŋkpaŋa wimfiŋ wə, bə dzə, ma mi wiwə n̄i fiəni fə a bə bamki dzaka, ti bini keɪŋ feɪŋ bəh bə a? **35** Ayakalə, kaŋ dzəki lə yə bə bi dzɔ bwili nyum miŋkpaŋa wiwə i bə, ma bə bi ka yisi i bamki dzaka i jɔbi wiwə

wə.” **36** Wi chukuli bəh ndi widəko i bə a, “Mi kəkə wə wi kə i taŋa mbuŋ wimfiar i kwəyi i wikpu wə. Wi ka fə yakadəiŋ, yi ni numki a wi taŋa bəkəli kinchumni kimfiar kə. Ki kəbi i ni kpəiŋ bəh kikpu kə liŋ. **37** Mi mən i dzo mbih mimfiar, i jiə i kiŋgəə kikpu mə, wi ka fə yakadəiŋ, mbih mimfiar miwə ni biəŋə, mə ni wəə kiŋgəə kikpu kiwə, ma mbih miwə ni laka kilələ. **38** Yi ndzəŋni kə a, bə kaŋaki i jiə mbih mimfiar num i kiŋgəə kimfiar wə. **39** Mbeŋ kiəki tə a, mi mən i muki mbih mi biəni, a wi chu kəŋki mimfiar, ma wi ni kəŋki a mi biəni mə.”

6 A n̄i kə i chəkə bimbam bidəkə, Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ n̄i nyaniki tsəki i khə wi gəŋ widəkə wə. Bwa bu bə mbaŋ dza yisi i təiŋyiki kifwu ki gəŋ fiksi i bə kaŋ dzi. **2** Bəfalasi bədəkə yeŋ yaka, bikə a, “Akə kəm nə mbeŋ fəki gia yə bənchi kəŋki kə a mi fəki i chəkə bimbam wə a?” **3** Jisəs bəŋ bikə tə i bə a, “Mbeŋ ka num fa dəkə i Kiŋwakti ki Nyə wə si dzəŋ n̄i wəəki ŋkuŋ Dəbit bəh mbaŋ wi, wi fə a? **4** Wi n̄i liə i juŋ yi Nyə wə dzo bləd wə bə n̄i baa jiə a akə wi Nyə, dzi ka nya tə mbaŋ wi, a n̄i kə nchi i mi i dz̄i bləd wiwə a kəbi a bətii mfə gia.” **5** Jisəs ka dzaka kaasi i bə a, “Mi wə yeli wi kə Waiŋmi, akə tikwili wi chəkə bimbam.” **6** Aka bi chu num chəkə bimbam bidəkə, Jisəs tsə liə i juŋ yi tsani wə i lani bəni. Mi widəkə num feŋ num kimbu ki ki tseŋ yiləkəli kpi. **7** Bəni bə bə n̄i laniki bənchi bə Nyə bəh Bəfalasi yisi i nəŋki gia yə bə ki jiəki i Jisəs fuŋ. Bə ka bwaŋ dzəkəh i wi wə i yeŋ a wi ni chuku lə mi wiwə i chəkə bimbam wə a. **8** Jisəs kiə gia yə bə n̄i finiki bəh yi, wi dzaka i mi wə tseŋ yi n̄i kə yi kpi a, “Dz̄a bēiŋ, dz̄ə n̄um fa.” Wi ka dzə

numbeinj. **9** Jisəs bikə i bə a, “Mih bikəki num i mbeinj a, gia yə bənci bumki a mi kələ i fə i chəkə bimbam wə kə yi nainj? I fə ndzəjni, ma i fə chu a? I gāmti mi, ma i wō a?” **10** Wi tseinj tali bə bəchi i shi cheinj, ka dzaka i mi wiwə a, “Nāni tseinj ya.” Wi nani, yi kaa ka bənih. **11** Ayakalə, yi ka nya lə ŋgəkə i shóm yi bəni bəwə wə, bə ka yisi i sisiki keinj si bə ki fəki bəh Jisəs. **12** A nǝ kə a kaŋ yiwə wə, Jisəs nyə yaka i ŋkwuŋ wə i tsə tsa, wi nǝ baŋ feinj a tsaki Nyə chəkə wə. **13** Si chəkə wə, wi bəŋ bəmbiəli bu, bə dzə. Wi sabi bədəkə jwəfi ntsə bəfa bəŋ bə a bwa bu bə ntum. **14** Kiyeli ki bəni bəwə nǝ kə: Samən wə wi nǝ nya yeli wi widəkə a Bitə, bəh Andulu wə wainjnih Samən. Bədəkə num Jem, Jən, Filib, Batələmu, **15** Matio, Təməs bəh Jem wə wainj Alfiyus, Samən wə wi nǝ kə mi i mbaŋ wi Bədzələt, **16** Judas wə wainj Jem bəh Judas Iskaliət wə wi nǝ tsə taŋni Jisəs. **17** Si wi sabi bə yakadəinj, bəh bə bəchi ka nyə shi dzə. Si bə shi dzə wi num i baa wi di wə, bəh bwa bu bə mbaŋ bə bəh bə nǝ kə bə si num feinj bəh mbaŋ wi bəni wimbum bə bə ni kwu feinj bəduli, num bə buku dzə i Judea bəh i Jelusaleŋ wə. Bəni bədəkə nǝ nyəkə dzəkə i bidi biə bi kə kəmsiki i kinchwə kimbūm wə ka Taya bəh Sidən. **18** Bə nǝ dzə i wəkə nlani wi Jisəs, a wi bəŋ chūku tə jwéinj yibə. Bəni bə biŋ'waka bichu nǝ nyaki ŋgəkə i bə, nǝ dzəkə tə wi bwili biŋ'waka biwə i bə wə. **19** Ayaka bəni bəchi ka jwəki i kəm i wi wə, kəm ŋga biə bi nǝ bukuki i wi wə, nǝ chukuki lə bəni bəchi bə bə nǝ kəmyiki wi. **20** Jisəs dza tseinj tali bəni bu bə mbaŋ dzaka i bə a, “Kimbəinj si kimbūm kə kimbeinj bə kifuu, kəm ŋkuŋ bi Nyə kə bimbeinj. **21** Kimbəinj si kimbūm kə

kimbein bə mbein kpiki dzon i lia, kom Nyɔ bi fə lə ma
 mbein bi fwuli. Kimboinsi kimbun kə kimbein bə mbein
 daki i lia, kom mbein bi sunɔyiki lə. **22** Kimboinsi kimbun
 kə kimbein, i jobi wə mbein biəli mi wə yeli wi kə Waiɲmi,
 ayaka bəni bainɲ mbein, kəɲɲ bwili mbein i mban wibə
 wə, tɔyi mbein chu nya kiyeli kichu i mbein. **23** Jobi wə yi
 bi numki yakadain, mbein bi numki bəh kinsanli i chəkə
 biə yi bi numki i mbein, ma mbein bi ka lanɲki, biɲ, wəkə
 ndzonni, kom mmakti wimbain widuli kə i tumi ki bein
 wə. Mbein kɪəki a, akə asi bətii tii bəbə nɪ chəbsiki bəni bə
 ntum bə Nyɔ i kikpu wə. **24** Ayakalə, ɲgəkə wimbun kə i
 mbein, bəni bəmbun, kom ndzonni bibə bi kaaki num a
 fa kuku. **25** ɲgəkə wimbun kə i mbein, bə kitə kibə kə
 kifwuli i lia, kom bə bi kpiki lə dzon. ɲgəkə wimbun kə i
 mbein, bə mbein sunuki i lia, kom mbein bi daki lə chunsi
 kifwu kimbein. **26** ɲgəkə wimbun kə i mbein, i jobi wə
 bəni bəchi kəksiki mbein. Mbein kɪə a, yi kə asi bətii tii
 bəbə nɪ kəksiki bəni bəntəkə bə bə nɪ nyiki ntəkə a bə kə
 bəni bə ntum bə Nyɔ. **27** Ayakalə, mih fukuki i mbein bələ
 mbein wəkəliki gia yə mih dzakaki a, mbein kəɲki bəni
 bə bə bainɲki mbein, mbein fəki num gia yindzonni i bə
 bə bainɲki mbein. **28** Mbein tsā a Nyɔ faan kimboinsi i
 bəni bə bə tsaki a ləɲ kwaki mbein, mbein chu tsā i bə bə
 chəbsiki mbein. **29** Mi ka twein wə i kimban wə, wə fiəni
 kidəkə kə, wi twein kaasi. Ayaka mi ka ba dzə mbun wa wi
 nimbein, wə bēe wi dzə kaasi wi numə. **30** Nyā na ndə wə
 wi nywa fiɲ i wə, ayaka mi ka dzə biɲ bia, kɪə wə ki
 fiəni bikə kə. **31** Mbein fəki gia i bəni, asi mbein kəɲki a
 bə fəki tə i mbein. **32** Mbein ka kəɲki a bəni bə bə kəɲki

mbeiŋ, gia yə bə bi kəksi mbeiŋ yeiŋ kə yi naiŋ? Na bəni
 bæchu si bəŋ fə kə ayaka tə a? Bə kəŋki tə a bə bə kəŋki
 bə. **33** Mbeiŋ ka fəki ndzəŋni a bəni bə bə fəki tə i mbeiŋ,
 gia yə bə bi kəksi mbeiŋ yeiŋ kə yi naiŋ? Na bəni bæchu si
 bəŋ fə kə a yakadəiŋ a? **34** Mbeiŋ ka fwasiki biəiŋ i bəni
 bə mbeiŋ yeiŋki a bə kələ i chukuli bi, gia yə bə bi kəksi
 mbeiŋ yeiŋ kə yi naiŋ? Bəni bæchu tə si fwasi lə biəiŋ i
 nseiŋ yibə kəm bə kiəki a bə bi chukuki lə bichi. **35** Yi kə
 chəŋ a mbeiŋ kəŋki bəni bə bə baiŋki mbeiŋ, mbeiŋ fəki
 num gia yindzəŋni i bə, mbeiŋ ma fwāsiki biəiŋ i bəni bəh
 kiŋkwaka i bi fiəni kwati. Ayakadəiŋ, mbeiŋ bi ka kwati
 mmakti wimbəiŋ wimbum, ma mbeiŋ ka bi num bwa bə
 Nyə wə wi kə Fwu wi Biəiŋ Bichi wə. Kəm yi kə tə ayaka si
 wi fəki gia yindzəŋni i bəni bə bə bukuki bəh dzəkəh, bəh
 bə bə kə bəh shóm yichu. **36** Mbeiŋ kwāsiki nsheiŋ i bəni
 wə, asi Ba wimbəiŋ wə wi kə i bəoli beŋ kwasiki tə i bəni.
37 Kiə mbeiŋ ki sàka kə bimfə bi bəni bədəkə, ka Nyə bi
 ma saka tə bimbeiŋ. Kiə mbeiŋ bi ma bwəŋki gvu i bəni
 bədəkə cheiŋ a bə fiə i ŋgəkə wə, ka Nyə tə bi ma bwarŋ
 gvu i mbeiŋ chəŋ. Mbeiŋ dālinyaki chu bi bəni bədəkə, ka
 Nyə tə bi dalinya bimbeiŋ. **38** Mbeiŋ nyā kinya i bəni,
 Nyə bi nya tə i mbeiŋ. Ka Nyə bi bə nya wi fəkə ndzəŋ
 nalə wi chəŋ, wi nəŋni ka bi shukuki i kuku. Fiəŋ fiə mi
 wiwə fəkə biəiŋ bi yeiŋ kə fi Nyə bi fiəni fəkəki yeiŋ i nya
 i mi wiwə.” **39** Jisəs chu ti bə bəh ndi widəkə a, “Kimfəkə
 kidəkə kə i chusi dəiŋ dzə i kidəkə a? Wi ka məm bə bæchi
 ma ni gbəyi i fəŋ mə a? **40** Mbeiŋ kiəki a waiŋ wi kiŋwakti
 kəkə tsə mi wi wi lanini. Ayakalə, jəbi wə wi ka lani kiə
 kaasi, ma wi numki aka mi wə wi lani wi. **41** Akə kəm

nə wə tseɪŋki shəkə yi kpeɪŋ i dzəkəh wi waiŋnah wə,
 ayakalə wə yeɪŋ kə kimfuŋ ki kpeɪŋ kə ki kə i ɲ'wa dzəkəh
 wə a? **42** Wə kə i dzaka dəɪŋ i waiŋnah a, 'Waiŋnih nûm
 ma mih bwili shəkə yi kpeɪŋ i dzəkəh wa mə,' ayakalə
 kimfuŋ ki kpeɪŋ num i ɲ'wa dzəkəh wə a? Wə kə mi wə wi
 chusiki gwu! Yisi bwili kimfuŋ ki kpeɪŋ kə ki kə i dzəkəh
 wa wə, na ka wə ni yeɪŋ ndzəŋ shəkə yi kpeɪŋ yə yi kə
 i dzəkəh wi waiŋnah wə i bwili." **43** Jisəs chu dzaka a,
 "Yi kə a, kpeɪŋ wi ndzəŋni kəkə i wum mintam michu.
 Ayaka kpeɪŋ wichu kəbi tə i wum mintam mi ndzəŋni. **44**
 Bə si kiə kpeɪŋ a num i mintam mə mə wumki yeɪŋ wə.
 Mi kəkə i kəh fimbi i bifaka wə, ayaka mi kəbi tə i kəh
 migaali i kpeɪŋ wi chwa wə. **45** Mi wə wi kaŋaki kiba ki
 biɛɪŋ bindzəŋni i shəm yi mə, ayaka wi si bwili num a
 biɛɪŋ bindzəŋni yeɪŋ. Mi wə wi kaŋaki kiba ki biɛɪŋ bichu
 i shəm yi mə, ayaka wi si bwili num a biɛɪŋ bichu yeɪŋ. Yi
 kə yakadəɪŋ kəm gia yə yi kə yi jikə i shəm yi mə, kə yə yi
 si buku i dzaka ki wə." **46** Jisəs ka bikə a, "Akə kəm nə wə
 mbeɪŋ bəəŋki mih a, 'Bah, Bah', mbeɪŋ fə kə gia yə mih
 dzakaki i mbeɪŋ a? **47** Mi wə wi dzəkə i mih wi wəkə nlani
 wuŋ, wi ka tsə fəki asi wi wəkə, mih ni chusi lə i mbeɪŋ
 fiɛɪŋ fiə wi kə fi. **48** Wi kə aka mi wə wi nɪ nəŋki i maa juŋ,
 wi yisi chum shi, tsə kəm i biana wə, ka chəkə chaka ki
 juŋ yeɪŋ wə, ka maa. Jobi wə bəkə nɪ jikə buku dzə chəkə
 juŋ yiwə, yi nəki gbə kə, kəm wi nɪ kə wi maa yi bindzəŋ.
49 Ayakalə, mi wə wi dzə, i wəkə nlani wuŋ wələ tsə nəki
 fə kə asi yi kə, yaka wi kə aka mi wə wi nɪ nəŋki i maa
 juŋ ka tsə takyi a di maa a kuku chaka kəbi, bəkə buku

dzə chəkɔ chini juŋ yiwo, yi shi gbɔ akisəkə lə gbuuu, ka shakyi yichi.”

7 Jisəs nɪ kaasi nlani wələ wichi i bəni bəchi bə feiŋ, wi ka nyə tsə i kwili wi Kafanaum wə. **2** Tikwili wi mbaŋ wi bəni bə jum widəkɔ wi Lum num feiŋ wi kaŋa mfa wi widəkɔ, wi kəŋ wi nalə. Mfa wiwo gweiŋ wi num a dzaka ki kpi wə. **3** Jəbi wə tikwili wiwo nɪ wəkɔ kəm Jisəs, wi ka faaŋ kifwu kə bə nɪ sakaki tumi ki Bəju, a bə tsə tsə Jisəs a wi dzə chūku mfa wi ŋgaiŋ. **4** Bə ka tsə yeiŋ Jisəs, kwuŋ kaŋ i wi dzaka a, “Buku tsaki wə a tsə gāmti mi wibuku wələ, kəm wi lansiki nəŋki lə ŋgamti i wə. **5** Akɔ mi wi kəŋ tumi kibukumbeiŋ nalə, a num wi wə wi nɪ maa juŋ yibuku yi tsani.” **6** Jisəs ka nyə bəh bə ka tsəki, si bə ni shiki kəmsiki tsəki i juŋ yi tikwili wi bəni bə jum wiwo, tikwili wiwo ka faaŋ nsəiŋ yi yidəkɔ a bə tsə chīi Jisəs, bə tsə bəh bə baŋsi, bə fuku i wi a, “Bah, tikwili wi bəni bə jum dzaka a wə ma nyā ŋgəkə i gwu ya wə. Kəm ŋgaiŋ baiŋki kə ka wə liə i ŋgaiŋ dzu. **7** Akɔ gia yə ŋgaiŋ yeiŋ a ŋgaiŋ kpəiŋniki kə ka ŋgaiŋ dzə buku i wə wə. Ayakalə, a wə dzāka a dzakani ma mfa wi ŋgaiŋ bənih. **8** A ŋgaiŋ tə kə mi i mi widəkɔ cheiŋ wə wi kaŋaki ŋga, ŋgaiŋ tə num mi bəh bəni bə jum i ŋgaiŋ cheiŋ, a ŋgaiŋ si dzaka i widəkɔ a, ‘Tsə,’ wi tsə a tsəni, i widəkɔ a, ‘Dzə,’ wi dzə a dzəni, ŋgaiŋ dzaka i mfa wi ŋgaiŋ tə a, ‘Fə lə,’ wi fə a fəni.” **9** Jəbi wə Jisəs nɪ wəkɔ gia yiwo yakadəiŋ, dzaka wəm wi, wi fiəni gwu ka dzaka i mbaŋ wi bəni bə bə nɪ biəliki wi a, “Mih fukuki gia yi ŋkəŋ i mbeiŋ a, mih keiŋki ki yeiŋ kə mi widəkɔ i Isləe, wə wi jiə ŋkaiŋni wi shəm ka mi wələ.” **10** Asi bəni bə tikwili wi bəni bə jum nɪ faaŋ nɪ

fiəni tsə dzu, ka yeiŋ num mfa wiwə si bənih lə. **11** Asi
 yəməka n̄ tsə, Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ nyə ka tsəki i
 kwili widəko wə bə bəŋ a Nayin, mbaŋ wi bəni kwu i wi
 cheiŋ. **12** Asi bə n̄ bukuki tsəki i dzaka ki mbaiŋ kə ki liəki
 tsəki i kwili wiwə wə, bə dzaka a bə tseiŋ ka yeiŋ bə giŋ
 buku dzə bəh waiŋ num wi kpi, a num a wi i nih wi kaŋ.
 Nih wi n̄ kə kpə ŋkwu. Mbaŋ wi bəni i kwili wiwə wə feiŋ
 num bə kwu i nih waiŋ wiwə cheiŋ biəli wi. **13** Jəbi wə
 Bah n̄ yeiŋ kpaŋa wiwə, nshəiŋ kwa wi, wi dzaka i wi a,
 “Ki dā kə.” **14** Si wi dzaka yakadəiŋ, ka tsə kəm kimbuŋ kə
 bə n̄ giŋ wini wiwə yeiŋ. Bəni bə bə n̄ giŋ wi ka num.
 Wi dzaka a, “Waiŋ sumi, mih dzakaki i wə, dzā beŋ!” **15**
 Wi ka dza num bəh chwəŋ, yisi i dzakaki, Jisəs kaŋa wi i
 tseiŋ wə ka nya i nih wi. **16** Si bəni bəchi yeiŋ yakadəiŋ,
 dzaka wəm bə. Bə yisi i chəŋyiki Nyə dzakayi a, “Mi wi
 ntum wi Nyə wimbum dzə buku i buku kintəŋ. Nyə dzə i
 gamti bəni bu.” **17** Ntum wələ kəm Jisəs waŋ tsə Judea
 wichi bəh i bitumi biə bi kə kəmsi feiŋ wə. **18** Jəbi wə bwa
 bə mbaŋ bə Jən n̄ wəko tə gia yiwə yichi, tsə fuku i wi.
 Wi bəŋ bədəko bəfa, **19** Faŋ i Bah a bə tsə b̄ikə i wi a,
 “Akə a wi wə wi n̄ kaŋaki i bi dzə ma buku w̄kəliki num
 widəko a?” **20** Jəbi wə bə n̄ tsə yeiŋ Jisəs dzaka i wi a,
 “Jən Njuli bəko faŋ buku i bikə i wə a, akə a wə wə ni
 kaŋaki i bi dzə a? Ma buku w̄kəliki num widəko a?” **21**
 Bə n̄ bikəki yakadəiŋ, a num a jəbi wə Jisəs si chuku bəni
 bə jwéiŋ bəduli, wi bwili biŋ'waka bichu i gwu yi bəni
 wə, weli dzəkəh yi bimfəkə bəduli. **22** Jisəs chukuli i bə
 a, “Mbeiŋ fiəni tsə fūku i Jən gia yə mbeiŋ yeiŋ bəh yə
 mbeiŋ wəko. Bimfəkə yeiŋ di, bəni bə bə gbəki nyaniki

nyani chəŋ, bəni bə bə gweŋki bəh jweŋ yi kumyini bə bənih. Bichini wəkə gia, bəni bə bə kpiyi fiəni dza bəwəm, bə chu fuku tə ntum wi ndzəŋni wi Nyə i bəni bə kifuu. **23** Kimbəŋsi kimbəm kə i mi wə wi ka məŋni dəkə mih.” **24** Jəbi wə bəni bə Jən nŋ faaŋ nŋ fiəni nyə, Jisəs ka yisi i dzakaki i mbaŋ wi bəni kəm Jən, bikə a, “Mbeŋ nŋ buku tsə chwa i tsə yeŋ num nə a? Gaŋ biə fiəkə tsəki bi nəŋni a? **25** Mbeŋ ni buku tsə i yeŋ nə? Mi wə wi si tum bəmbuŋ bə bənini i gwu wə a? Mbeŋ wəkəli, bəni bə bə si kaŋa gwu bəh bəmbuŋ bə ləkəli chu wəkə ndzəŋni, bəmakə si nə num i bəntəŋ wə. **26** Mbeŋ bə buku tsə i yeŋ nə a? Mi wi ntum wi Nyə ma? Aaŋ, mih fukuki i mbeŋ a, akə mi wi tsə mi wi ntum wi Nyə. **27** Akə wi wə bə nŋ nyaka kəm wi, Nyə nŋ dzaka a, ‘Wəkəli, mih ni chiŋsi lə mi wuŋ wi ntum, ma wi tsə i wə nshiŋ, wi tsə keŋsi dzəh ya ka wə bi dzəki.’ **28** Mih fukuki i mbeŋ a, i kintəŋ ki bəni bə a bəwə miŋkpaŋa, mi widəkə kəkə yeŋ wə wi kə mi wimbəm wə wi tsəki Jən Njuli bəkə. Ayakalə, mi wə wi kə na wi nchiŋ i kintəŋ ki ŋkuŋ bi Nyə wə, wi kə wi kəkni tsə Jən.” **29** Bəni bəchi na bəh bəni bə bə nŋ kwaki kiŋwakti nŋ wəkə si Jisəs dzaka a Jən nŋ kə mi wi ntum wi Nyə, bə kəkxi ŋkuŋ bi Nyə a bi kə bi chəŋ, kəm bə tə nŋ bəm Jən juli bə i bəkə. **30** Ayakalə, Bəfalasi bəh bəni bə bə nŋ təkxi kiəkxi bənchi bə Nyə nəŋma fibə ntum wi ndzəŋni wi Nyə wiwə, ka nəŋma a Jən ma juli bə i bəkə. **31** Jisəs ka dza dzaka i bə a, “Mih ki fəkəniki ŋgəkə wi bəni wi liə wələ bəh finə a? Bə kə ka finə a? **32** Mih ki fukuki lə si bə kə, bə kə aka bwa, bə numyi i di bi shi wə, ka bəŋki bədəkə bikə i bə a, ‘Buku təŋki səŋ mbeŋ biŋ kə kəm nə?

Nya ja yi kpi mbeiṅ bum kə kəm nə?’ 33 Jən Njulibəkə n̄ dzə, wi dzi kə bieṅ bidzini mu kə mbih, mbeiṅ ka dzakaki a wi kaṅaki lə chinda wi ṅkpeli i gwu yi mə. 34 Mi wə yeli wi kə Waiṅmi dzə, wi dzi, chu mu, mbeiṅ dzaka a bə yēṅ si wi məyiki nnyaki dzeṅ, məyiki mbih, wi chu num nseiṅ bəh bəni bə bə kwaki kiṅwakti bəh bəni bəchu bədəkə. 35 Ayakalə, bəni bə bə bumki mfi bi Nyə, kə bə bə yeṅ a, bi kə chəṅ.” 36 Mi wi Falasi widəkə n̄ dza laka Jisəs a wi dzə dzi i ṅgaiṅ dzu. Jisəs bum ka tsə num ka dziki bəh wi. 37 Kpaṅa wi təkəlini widəkə num feṅ i kwili wiwə wə. Wi ka wəkə a Jisəs dziki i mi wi Falasi dzu, wi ka dzə finsəkə fi fiaṅsi fidəkə fi fitseṅə yindzəṅni, tsə bəh fi feṅ. 38 Wi tsə liə num i Jisəs jum, ka yisi i dəki, mindəm shi i gvu yi Jisəs wə. Wi ka ṅgwuṅ kuku, ka səkɪ gvu yi Jisəs bəh juṅyifwu, kəmyi yi ka fiaṅsiki bəh fiaṅsi biwə. 39 Mi wi Falasi wə wi n̄ bəṅ Jisəs a wi dzə d̄zi, yeṅ yaka, kwaka i shəm yi wə a, “Asi kə a mi wələ fa numki mi ntum wi Nyə, ma wi kiə gia yə kpaṅa wələ wi kəmyiki wi lə kə bəh yi, a wi kə kpaṅa wi təkəlini.” 40 Jisəs ka dza dzaka i mi wi Falasi wiwə a, “Samən, mih kaṅaki lə gia i dzaka i wə.” Wi chukuli a, “Mi wi lanini, dzāka.” 41 Jisəs ka yisi a, “Mi widəkə n̄ kə num wi fwasi bəni bəfa bəh kpə, fwasi mi widəkə bəh bədanali gi yite, fwasi widəkə bədanali mbaṅshi. 42 Wi n̄ gaka bə bəchi i fiəni gəm, wi ka bee kpə wiwə i bə. I liə wə yeṅ a i bəni bəfa bələ kintəṅ, mi wə wi kəṅki wi nalə kə winaiṅ a?” 43 Samən chukuli a, “Akə i numki mi wə wi n̄ fwa widuli.” Jisəs bum a, “Wə chukuli ndzəṅ.” 44 Si wi bum yakadəṅ, fiəni gwu tseiṅ kpaṅa wə, ka dzaka i Samən a, “Wə yeṅ kpaṅa wələ? Si

mih si dzə i wə dzu, wə si ka kəŋ i nya na mih bəh mwi, i wəkə gvu yin yeiŋ. Ayakalə, kpaŋa wələ wəkə lə gvu yin num bəh mindəm, sə bəh juŋyifwu. **45** Wə si ka bəni i mih na i komyi mih. Ayakalə, na jəbi wə mih si dzə fa, kə a kpaŋa wələ si wi komyi gvu yin. **46** Wə si ka fiaŋsi dəkə fwu wuŋ bəh fiaŋsi. Ayakalə, kpaŋa wələ fiaŋsi lə gvu yin num bəh fiaŋsi bi tseŋə yindzəŋni. **47** Ayakadəiŋ, mih fukuki i wə a, kpaŋa wələ chusi kiŋkəŋ kimbəm kəm bə chu bi biduli biə mih dalinya. Ayakalə, mi wə bə dalinya chu bi num bi twəsi chusiki kiŋkəŋ kitwəsi.” **48** Jisəs ka dzaka i kpaŋa wiwə a, “Mih si dalinya lə chu bia.” **49** Bəni bə bəh bə nɪ dziki ka yisi i shwiŋyiki dzakayi a bə bə a, “Wələ kə ndə wə wi kə na i dalinya chu bi bəni a?” **50** Jisəs ka fiəni dzaka i kpaŋa wiwə a, “Nyê mfia bindzəŋ, kəm bə shəm yə wə jiə i mih, yi bwili wə.”

8 I Jəbi widəkə wə twəsi, Jisəs nyə ka nyaniki i kikwili kimbəm wə bəh bidi wə i fukuki ntum wi ndzəŋni kəm ŋkuŋ bi Nyə. Bwa bu bə mbaŋ bə jwəfi ntsə bəfa biəli wi, **2** bəh bəkaŋa bədəkə bə wi nɪ chuku jweŋ yibə bəh bə wi nɪ bwili biŋ'waka bichu i bə wə. Bəkaŋa bələ nɪ kə Meli wə bə nɪ bəŋki a Magdalen, wə wi nɪ bwili bəchinda bə ŋkpeli i gwu yi wə nanitaŋ. **3** Joana wə nyuwi nɪ kə Chusa wi nɪ nəmki i Heləd, bəh Susana bəh bəkaŋa bədəkə bəduli. Bə nɪ nyaniki yakadəiŋ, bwili bieŋ i biba bibə wə, i gamti Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ. **4** Bəni nɪ dza nyəki dzəki i di di wə ka dzəki i Jisəs. Jəbi wə mbaŋ wi bəni nɪ jikə feiŋ, wi ti ndi i bə a. **5** “Mi nɪ laa i tsə mu ŋgəkə. Asi wi nɪ muki ŋgəkə wiwə, bədəkə gbəyi i dzəh, bəni dəŋyi bəh gvu, minyəni mə mə fuliki beŋ dzə chumyi

dzi. **6** Ɔgɔkɔ widɔkɔ gbɔyi i di bi kitəh wə, ka buku yaka ka kpiyi kɔm di biwɔ nɛ kɔ di bi wɔmni. **7** Ɔgɔkɔ widɔkɔ gbɔyi i bifaka wə, ka buku yaka bɛ kɔ bəh bifaka biwɔ, bi ka baŋ Ɔgɔkɔ wiwɔ a wi ma kɔki. **8** Widɔkɔ gbɔyi num i nshwaiŋ yindzɔŋni wə, wi buku yaka ka kɔ, ka wum mintam gbi mɔ du tsə si bə nɛ mu.” Si Jisəs ti ndi wiwɔ yakadəiŋ ka dzaka a, “Mi wə wi kaŋaki bintuni i wɔkɔ, wi wɔkɔ.” **9** Bwa bu bə mbaŋ nɛ dza fiəni bikə i wi a ndi wələ chusiki a nə a? **10** Wi chukuli a, “Akɔ i mbeiŋ bələ bə Nyɔ fə a mbeiŋ kiə gia yə yi nyumiki i ŋkuŋ bi Nyɔ wə. Ayakalə, bəni bədɔkɔ wɔkɔki fibɔ num i bəndi wə, ka yi ni num asi yi nɛ kɔ lɔ a, ‘Bɔ bi tseiŋki di, bɔ yeiŋ kə, bɔ bi wɔkɔki gia, bɔ wɔkɔ kiə kə.’ **11** Mbeiŋ wɔkɔ la fwu wi gia wə ndi wələ chusiki. Ɔgɔkɔ wiwɔ kɔ gia yi Nyɔ. **12** Ɔgɔkɔ wə wi nɛ gbo i dzəh, kɔ bəni bə bɔ wɔkɔki gia yi Nyɔ Satan dzə dzɔ bwili gia yiwɔ i shóm yibɔ wə, ka bɔ ma bum i buku i chu wə. **13** Ɔgɔkɔ wə wi nɛ gbo i di bi kitəh wə, kɔ bəni bə bɔ wɔkɔki gia yi Nyɔ, bɔ dzɔ yi bəh kinsanli, ayakalə, yi kaŋa kə gaŋ i shóm yibɔ wə, kimbun kibɔ kɔ a dzu yi dzaka wə. Jɔbi wə mɔmsi dzə, bɔ gbɔyi i mbun wibɔ wə. **14** Ɔgɔkɔ wə wi nɛ gbo i bifaka wə kɔ bəni bə bɔ wɔkɔki gia yi Nyɔ, jɔbi wə bɔ tsəki kifum, bəh mbun, bəh ndzɔŋni bi bieŋ bi mbi wələ dzə jikə baŋ gia yiwɔ yi laka. **15** Ɔgɔkɔ wə wi nɛ gbo i nshwaiŋ yindzɔŋni wə, akɔ num bəni bə bɔ nɛ kaŋaki shóm yindzɔŋni, bə bɔ wɔkɔki gia yi Nyɔ, jiə yi i shóm yibɔ wə, ka kaŋa shəm, ka fəki asi yi nənki tsə a ninshiŋ ninshiŋ. **16** Mi si baiŋsi kə naka ki baiŋsini i chu dzɔ kah i kwusi baŋ yeiŋ beŋ, nabə i ləkə jiə i kigasi. Wi kaŋaki i tun ki i di biə bə si tun ka ki baiŋki

i na ndə wə wi liə i dzu, wi yeiŋ baiŋni biwə. **17** Gia yichi yə yi nyumiki bi bukuki lə i baiŋni wə, bəh bieŋ bi jum wə jum wə biə bi nyumiki bi bukuki lə i baiŋni wə. **18** Ayakadəiŋ, jəbi wə mbeŋ wəkəliki gia yi Nyə, mbeŋ ka wəkəliki bindzəŋ, kīə a mi wə wi kaŋaki, bə bi kpeŋsiki lə. Ayakalə, mi wə wi kaŋaki kə, na fi twesi fiə wi kwakaki a wi kaŋaki lə bə bi dzə bwiliki lə fi i wi.” **19** Nih Jisəs bəh bwa bə nih bə Jisəs ka dzə num i biŋ, yi gaka bə i liə tsə kəm mbaŋ wi bəni nī kwu feiŋ nalə. **20** Mi widəkə fuku i wi a, “Nih wa bəh bwa bə nah kə i biŋ nəŋ i yeiŋ wə.” **21** Wi dzaka i bə a, “Nih wuŋ bəh bwa bə nih bəŋ kə bəni bə bə wəkəki gia yi Nyə, fə asi yi nəŋki.” **22** A num chəkə bidəkə, Jisəs dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Bukumbeŋ dāŋ būku tsə i kiwuŋ ki bəkə kə yaka wə.” Bə ka liə i ŋgwuki wə ka dāŋki. **23** Si bə nī dāŋki, Jisəs dza gbə kinu. Fuŋni kiləkəli dzə tumbuku, yisi ka nəŋniki bəkə na bəh ŋga, mwi liə i ŋgwuki mə bə nəŋ i jiksi ŋgwuki wiwə, bə nī kə a dzaka ki kpi wə. **24** Bə tsə ka yəmsiki Jisəs dzaka a, “Tikwili, Tikwili, bukumbeŋ ki kpiyiki lə.” Jisəs yəmi ka kaŋyi fuŋni kiləkəli kiwə bəh bəkə yi fəyini yiwə ka kpichumi lə məəŋ. **25** Wi ka bikə i bə a, “Mbeŋ lansi jiə shóm yimbeŋ i ndə a?” Gwu kpi bə, bə lwa na bəh ŋga ka məŋki a, “Wələ kə winaiŋ mi wə wi kaŋyiki na fuŋni kiləkəli bəh bəkə, yi wəkə i wi a?” **26** Bə dāŋ bəkə yiwə buku i waka i kimbu ki Gelasen wə, kə ki tseiŋki dāŋsiki kimbu ki Galili. **27** Si Jisəs nī buku i ŋgwuki wə, a wi tsə buku tsə i kpa, bə mi widəkə feiŋ i kwili wiwə wə baŋsi, wi num bəh bəchinda bə ŋkpeli i wi mə bə njəŋsiki wi. I jəbi wi dəəŋ wə wi lə kə mbuŋ i gwu wə, num bə nī nə i

gwu yi wə nalə wi nyani nnya a bəh chwəŋ kiyəə, wi nɔ
 num i bita biə bə nɪ ləki bəni yeiŋ. Wi nɪ chu nɔki kə i dzu.
28 Si wi yeiŋ Jisəs wə, ka təŋ wili, tsə gbə i wi nshiŋ, wam
 bəh ŋga a, “Jisəs, Waiŋ Nyɔ, Nyɔ wə wi kə Fwu wi Biəiŋ
 Bichi wə, wə nəŋki nə i mih wə a? Mih tsaki wə ma nya
 ŋgəkə i mih.” **29** Wi nɪ dzaka yakadəiŋ kəm Jisəs nɪ kə wi
 kaŋyi lə kiŋ'waka kichu kiwə a ki bûku i gwu yi mi wiwə
 mə. Ki nɪ chufi ləki wi i kuku i jəbi jəbi wə. Ayaka wi
 nɪ kə bə kəm chini kaŋ yi bəh kaka bi bəh bənsəŋ ka bə
 təkni ki bəh wi. Bə kəm yakadəiŋ wi təiŋyi bənsəŋ bəwə,
 ki chufi wi wi ka yəkəki tsəki i chwa. **30** Jisəs ka bikə i mi
 wiwə a, “Yeli wa kə ndə?” Wi chukuli a, “Yeli wuŋ kə
 mbaŋ.” Wi nɪ chukuli yakadəiŋ kəm bəchinda bə ŋkpeli
 nɪ kə bə chini i gwu yi wə. **31** Bəchinda bəwə tsa a Jisəs
 ma chɪŋsi bə num i fəŋ kə ki shiki lə ŋɔɔɔŋ. (**Abyssos g12**)
32 A nɪ kə mbaŋ wi bifi dzi nnya i ŋgaŋni cheiŋ, bəchinda
 bə ŋkpeli bəwə ka tsa Jisəs a wi bēe ma bə tsə liə num i
 bifi biwə mə. Wi bum. **33** Bə ka buku i mi wiwə mə, daŋsi
 tsə liə i bifi biwə mə. Bə gbəyi shi i fəŋ mə, liə shi i bəkə
 yiwə wə, ka ləŋ. **34** Jəbi wə bəni bə bə nɪ təkni ki bəh bifi
 biwə yeiŋ gia yə yi num yakadəiŋ, dza feiŋ kəmsi yəkə tsə
 fuku gia yiwə i kwili kintəŋ bəh i di biə feiŋ wə. **35** Bəni
 wəkə ka, bukuyi tsə i yeiŋ tə gia yə yi num. Bə dzə i di biə
 Jisəs nɪ kə, yeiŋ mi wə bəchinda bə ŋkpeli bə nɪ buku i wi
 wə, num wi num kəmsi i Jisəs wə, bə ləh bəmbuŋ i wi wə,
 num mfi bi fiəni dzə. Bə lwa bəh ŋga. **36** Bəni bə bə nɪ
 yeiŋ gia yə yi nɪ num, ka fuku i bə asi yi nɪ num, mi wə wi
 nɪ kaŋaki bəchinda bə ŋkpeli si wi bənih. **37** Bəni bəchi bə
 i bimbu bi Gelasan wə kaŋa nlwa, ka tsa Jisəs a wi nyə

feiŋ wi tsêki. Jisôs ka nyə mfih, liə i ŋgwuki mə a ŋgaiŋ
 nyəki lə, **38** mi wə bəchinda bə ŋkpeli n̄ buku i gwu yi mə
 ka tsaki Jisôs a bə wi nyê. Jisôs nəiŋma fiəni chiŋsi wi i
 jum wə, dzaka i wi a, **39** “Tsê mfia i wə dzu ma wə tsê
 fûku gia yi dzaka ki wəmn̄i yə Nyɔ si fə i wə.” Ayaka, mi
 wiwə ka fiəni tsə ka nyaniki nnyaki i kwili wiwə wə kichi,
 fuku gia yi kaiŋni yə Jisôs si fə i wi. **40** Jisôs n̄ fiəni daŋ
 chu i kiwuj ki bəko kəyaka wə. Mbaŋ wi bəni bə bə ni kə
 bə si wəkəli wi feiŋ, dzo wi. **41** Nyuku widəko dzə feiŋ bə
 bəŋ a Jaylus, num fwu i juŋ yi tsani wə feiŋ. Si wi dzə, ka
 tsə tum binyu i Jisôs nshiŋ, kwuj kaŋ a wi dzê i ŋgaiŋ
 dzu, **42** kəm waiŋ wi ŋgaiŋ kə a dzaka ki kpi wə. Wi n̄
 kaŋaki a waiŋ wikpaŋani shəŋ num a kaa a wi, wi num
 j̄ia jwəfi ntso yifa. Bə Jisôs nyə ka tsəki num mbaŋ wi
 bəni kwu faaŋni i Jisôs wə. **43** Miŋkpaŋa widəko n̄ kələ i
 kintəŋ ki mbaŋ wi bəni bə wə, num jəbi wi shi baŋ a
 baŋni i j̄ia wə jwəfi ntso yifa. Num wi n̄ bəkəli biəŋ
 bichi biə wi n̄ kaŋaki i jweŋ yiwə wə, yi gaka bəni bə tsa
 bəchi i chuku. **44** Wi faaŋni liə tsə kəm jəŋ wimbuj wi
 Jisôs i jum wə, akisəkə jweŋ yiwə kaa. **45** Jisôs bikə a, “A
 kəm ndə mih a?” Bəni bəchi məŋni. Bitə bikə a, “Tikwili
 wuj, tə wə yeŋ a mbaŋ wi bəni kwu faaŋni i wə wə a?”
46 Jisôs ka dzakaki a dzakani, “Mi widəko kəm mih, mih
 wəkə si ŋga buku i mih mə.” **47** Si kpaŋa wiwə yeŋ a
 dzəh məŋ ka ŋgaiŋ nyumi, wi ka nyumyiki dzə gbə i Jisôs
 nshiŋ. Ka fukuki bəni bəchi feiŋ wəkə gia yə yi si fə ka wi
 kəm Jisôs, asi wi kəm wi yakadəŋ jweŋ yiwə kaa akisəkə.
48 Jisôs dzaka i wi a, “Waiŋ wuj, shəm ya yə wə jiə i mih
 wə, yi fə wə bəŋ. Ayaka wə tsê bindzəŋ.” **49** Asi Jisôs n̄

keiŋki wi dzaka i kpaŋa wiwɔ yakadəiŋ, mi widɔkɔ dzə feiŋ num wi nyə dzə i Jaylus dzu, tikwili wi juŋ yi tsani, ka dzaka i wi a, “Waiŋ wa kpi lɔ. Ma chu nyâ ŋgəkə i mi wi lanini.” 50 Asi wi nɛ dzakaki yakadəiŋ, Jisəs wəkɔ, ka dzaka i Jaylus a, “Yi ma nyâ ŋgəkə i wɔ, jîə a shəm ya i mih shəŋ, ma waiŋ wa ni bənih.” 51 Bɔ ka dza dzə i Jaylus dzu, wi nɛ ka bum a mi widɔkɔ liə yeiŋ dzu. Wi bɔɔŋ a Bitə, Jəm, Jɔn, tii waiŋ bəh nih waiŋ bəh bɔ liə. 52 A nɛ kɔ bəni bəchi də, fii bəh mindəm, kəm bə kpi yi waiŋ wiwɔ. Jisəs dzaka i bɔ a, “Mbeiŋ ki dâ kə, waiŋ wələ ka kpi dəkə, wi nɔki lə.” 53 Bəni bəchi feiŋ dza ka suŋuki wi, kəm bɔ ni kiəki na bindzɔŋ a waiŋ wiwɔ kɔ num wi kpi lɔ. 54 Wi tsə i di biə waiŋ wiwɔ nɛ nɔ, kaŋa wi i tseiŋ wə, bɔɔŋ wi a, “Waiŋkpaŋni, dzâ beiŋ!” 55 Wi ka fiəni dza wiwəm, ka dza yaka beiŋ akisəkə. Jisəs dzaka a bɔ tsəiŋ fieŋ ma wi dʒi. 56 Nih wi bəh ba wi yeiŋ gia yə yi num, dzaka wəm bɔ. Jisəs kîŋ a bɔ ma fûku i mi widɔkɔ gia yə yi num.

9 Jisəs ka dza bɔɔŋ bwa bu bə mbaŋ jwɔfi ntso bəfa, bɔ juŋni dzə. Wi nya bɔ bəh ŋga bəh dzəh i bwîliki bəchinda bə ŋkpɛli i bəni wə bəh i chûkuki jwéiŋ, 2 ka faaŋ bɔ a bɔ tsə fûkuki i bəni kəm ŋkuŋ bi Nyɔ, bəh i chûku bəni bə jwéiŋ. 3 Wi chu dzaka i bɔ a, “Si mbeiŋ tsəki, kiə mi ki dzô kə fieŋ. Kiə mi ki dzô kə mbəŋ, nabə kiba, nabə fieŋ fidzini, nabə kpɔ. Kiə mi ki dzô kə bəmbuŋ bəfa. 4 Mbeiŋ ka ni tsə liə i kwili wə, juŋ yə bə jiə mbeiŋ yeiŋ, mbeiŋ ka nɔki a yeiŋ, i tsə bûku i jɔbi wə mbeiŋ bi dza nyə i kwili wiwɔ wə. 5 Kwili wiwɔ ka nəiŋ i dzɔ mbeiŋ, mbeiŋ bûku feiŋ, jɔbi wə mbeiŋ nəŋki i buku feiŋ mbeiŋ chûmyi kwɔŋɔ i gvu yimbeiŋ wə, i num ka kinchəsi i gia yə bɔ

mòm.” 6 Bɔ ka nyə ka tsəki, ka nyaniki i di di wə, fuku ntum wi ndzɔŋni wə kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ, bɔ chuku bəni bə jweɪŋ bəchi. 7 Ŋkuŋ Hɛlɔd wə wi nɪ sakaki kimbu ki tumi ki Galili, wəkɔ gia yichi yə yi nɪ num, yi fumsi wi kɔm bəni bədɔkɔ nɪ dzakaki a Jisəs wələ kɔ Jɔn Njɔlibɔkɔ si wi fiəni dza i kpi wə. 8 Bədɔkɔ dzaka a, akɔ ɛlaja si wi fiəni dza. Bədɔkɔ dzaka fibɔ a, akɔ mi wi ntum wi Nyɔ wi kikpu widɔkɔ wi fiəni dza i kpi wə. 9 Hɛlɔd ka kaiŋyiki a, “Jɔn kɔ num mih nɪ gba bwili fwu wi. Wələ mi chu kɔ ndə mih wəkɔki kələ kintəŋsi ki gia kɔm wi a?” Wi ka nəŋki a ŋgaiŋ bɔŋ yeɪŋ Jisəs wiwɔ. 10 Bwa bə ntum bə Jisəs ni fiəni dza, fuku gia yichi yə bɔ fə i wi. Wi ka dzo bɔ a bəh bɔ baka gwu, ka dzo dzəh yi kwili wi Besayda. 11 Ayakalə, mbaŋ wi bəni kiə yaka ka biəli wi, wi dzo bɔ yisi i fukuki kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ chu chuku bəni bə bɔ gweɪŋki. 12 Si jɔbi nɪ shiki tsəki i liə, bwa bə Jisəs bə mbaŋ bə jwɔfi ntsɔ bəfa, ka kɔmsi dza i wi kpəŋ ka dzaka i wi a, “Dzâka i bəni bələ a bɔ tsê i kikwili ki kɔmsini wə, i nâŋ biəŋ bibɔ bidzini bəh di bibɔ bi nɔni, kɔm fa kɔ chwa.” 13 Ayakalə, Jisəs chukuli n'yi a, “Mbeɪŋ mwi nyâ bɔ bəh fiəŋ ma bɔ dzî.” Bɔ dzaka i wi a, “Fiəŋ fiə buku kaŋaki kɔ a chɔkɔ yi blɛd yite bəh bwɔkɔ yifa shəŋ, yaka kɔ a wɔ nəŋki a buku tsê tãŋ biəŋ bidzini taŋni i dzê nyâ i bəni bələ bəchi a?” 14 Bɔ nɪ dzakaki yaka kɔm bəni nɪ duki lə feɪŋ bənyuku shəŋ nɪ kɔ ka bəŋchuku bəte. Jisəs ka dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Mbeɪŋ dzâka a bəni nûmyi i kuku i di di wə, mbaŋshi mbaŋshi.” 15 Bɔ ka dzaka bɔ bəchi numyi kuku. 16 Jisəs dzo chɔkɔ yi blɛd yite bəh bwɔkɔ yifa yə, tseɪŋ yaka beɪŋ, nya kiyɔŋni i Nyɔ, ka gbeyi nya i bwa bu bə

mbaŋ a bɔ ɡaa i bəni bəwɔ. **17** Bɔ ɡaa, bəni bəchi dzi fwuli,
 bwa bə Jisəs bə mbaŋ juŋni biŋka biə bi bəsi, bi jikə káh
 jwɔfi ntso yifa. **18** A dzə num chəkɔ bidəkɔ, Jisəs ka tsaki
 wi mbəŋ, bwa bu bə mbaŋ num kɔmsi i wi wə. Wi dza
 bikə i bɔ a, “Bəni dzakaki a mih kɔ ndə?” **19** Bɔ chukuli a,
 “Bəni bədəkɔ dzakaki a wɔ kɔ Jɔn Njulibəkɔ, bədəkɔ a
 Elaja, ayaka bədəkɔ dzaka a wɔ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ wi
 kikpu widəkɔ wi fiəni dza i kpi wə.” **20** Jisəs ka bikə i bɔ a,
 “Mbeɪŋ dzakaki yimbəɪŋ a mih kɔ ndə?” Bitə chukuli a,
 “Wɔ kɔ Kimbwili wə Nyɔ nɪ kaka.” **21** Jisəs ka lansi kiŋ i
 bɔ a kiə bɔ bi mɔm kə i fûku yi i mi. **22** Wi ka dzaka i bɔ a,
 “Mi wə yeli wi kɔ Waiŋmi kaŋaki i bi yeɪŋ bəŋgəkə bəduli,
 ma bəni bə bɔ sakaki tumi, bəh bətii mfə ɡia bəmbum bəh
 bəni bə bɔ laniki bənchi bə Nyɔ bɔ bi məŋni wi. Bɔ wɔɔ
 wi, i kaŋ yitali wə, Nyɔ bi fiəni dzasi wi i kpi wə.” **23** Jisəs
 ka dzaka num i bəni bəchi a, “Mi wə wi nəŋki i num mi
 wuŋ, wi kaŋaki i nəɪŋ gwu yi, i ɡiŋ kintasi ki chəkɔ bichi i
 biəliki mih. **24** Mbeɪŋ kɪəki a mi wə wi təkniiki bə nɔni ki a
 wi ma laksi, wi bi laksi ki num laksi. Ayakalə, mi wə wi
 laksi nɔni ki kɔm mih, wi bi kwatiki lə ki. **25** Bə ka juŋni
 na mbi wələ wichi ka nya i mi, a wi dzi, wi num i laksi
 nɔni ki, wi kɔbi i bi kwati ki, ma mbee wiwɔ bi numki nə
 a? **26** Mbeɪŋ kɪə a mi wə wi ɡəmniki i biəli mih bəh ɡia
 yiŋ, wi kɪə a mi wə yeli wi kɔ Waiŋmi bi bəŋ ɡəmnɪ lə tə
 bəh wəmakə, i jɔbi wə wi bi fiəni dzəkɔ i baiŋni bi wə, biə
 bi kɔ bi Ba wi, bə bəchinda bu bə baiŋni. **27** Mih fukuki
 ŋkəŋ i mbeɪŋ a, bəni bədəkɔ kɔlə fa bɔ kɔbi i bi musi kpi
 maka bɔ yeɪŋ si Nyɔ sakaki ntəŋ bi.” **28** A bi dzə num aka
 kaŋa nyarŋ si Jisəs nɪ dzaka ɡia yələ, wi dzo Bitə bəh Jɔn

bəh Jəm bəh bə yaka tsə i ɲkwuŋ widəkə wə i tsə tsa.

29 Si wi n̄ tsaki, shi bi dza kwuni, bəmbuŋ bu tə kwuni ka fukuki alə buuu mwayi alə mwaŋmwaŋmwaŋ. **30** Yi dzə num a bəni bədəkə bəfa n̄ kə feiŋ, a num Muses bəh ɛlaja, bə n̄ təkəli tumbuku alə ka dzakaki bə bəh Jisəs. **31** Baiŋni bi Nyə baiŋ i bə wə. Ayaka bəh bə bə dzaka kəm kpi yə Jisəs ni kaŋaki i tsə kpi i Jelusalem, ayaka yi dzə kpeiŋ si Nyə ni jiə. **32** Si bə ni dzakaki yaka, Bitə bəh Jən bəh Jəm gəkə kinu. Si bə dza yaka, ka yeiŋ si baiŋni bi Nyə baiŋki i Jisəs wə, bə yeiŋ bəni bəfa bələ num bəh wi. **33** Si bəni bəfa bələ ni fiəniki nyəkə, Bitə dza təkəli dzaka i Jisəs a, “Tikwili, yi si ndzəŋki lə a bukumbeiŋ numki fa. Bēe ma buku maa bintaŋ bitali, kidəkə numki ɲka, kidəkə num ki Muses, kidəkə num ki ɛlaja.” Wi n̄ dzakaki yakadəiŋ wi kiə kə na gia yə wi dzakaki. **34** Asi wi ni keiŋki wi dzaka yaka, bimba nyə dzə i bə beiŋ baŋ bə. Ndzaŋ kwa bə, si bə n̄ kə i yeiŋ kintəəŋ. **35** Ja buku i kintəəŋ kiwə wə dzaka a, “Wələ kə Waiŋ wuŋ wə mih kə mih babwili. Mbeiŋ wəkəkə num i wi.” **36** Si ja yiwə dzaka kaasi yaka, bə dza yeiŋ Jisəs num feiŋ a wi mbəŋ. Ayaka bə kpi chumi bəh yi, i jəbi wiwə bə nəki fuku kə i mi widəkə gia yə bə yeiŋ i ɲkwuŋ wiwə wə. **37** Chəkə buku wə, bə bəh Jisəs nyə i ɲkwuŋ wiwə wə ka shiki dzəkə, si bə ni shiki dzəkə baŋsi bə mbaŋ wi bəni wimbum. **38** A bə tseiŋ yeiŋ, bə yeiŋ mi widəkə i mbaŋ wiwə kintəəŋ wi dza ka yisi i wiliki a, “Mi wi lanini, mih tsaki wə a wə tsēiŋ i waiŋ wuŋ wələ, akə a wi shəŋ. **39** Wəkəkəli, kiŋ'waka kidəkə dzaki ki chufi wi, ki ləwə wi i kuku, wi ka jwəkə, jumi, bifuu buku i dzaka ki wə. Ki baəŋ tsə a bəh wi bum

kə a wi waka. **40** Mih si tsa bwa ba bæ mbaŋ bə a bə bwīli kiŋ'waka kiwə bə məmsi məŋ.” **41** Jisəs wəkə yaka, dzaka a, “Ō ɔɔ! ɪŋgəkə wi kilələ wələ wi ka jiə dəkə shəm i Nyə wə. Mih kə ni num bukumbeŋ i tsə buku dəiŋ, mih ni kaŋa shəm bəh mbeŋ i tsə buku dəiŋ na?” Wi ka dzaka i tii waiŋ wiwə a, “Dzê bəh waiŋ wa fa.” **42** Asi wi dzo wi ka dzaki, chinda wi ŋkpeli wə chu chufi waiŋ wiwə təkə kuku, wi ka jwəki. Jisəs kaŋyi kiŋ'waka kichu kiwə ki buku i waiŋ wiwə wə, wi ka bənih. Jisəs ka nya wi i ba wi. **43** Bəni bəchi yeŋ ŋga biə bi kə bi Nyə, dzaka wəm bə. Si bə n̄ keŋki num bəh ŋkaŋyi i gia yichi yə Jisəs n̄ fəki, wi dza dzaka i bwa bu bæ mbaŋ wə a, **44** “Mbeŋ lūmsi ndzəŋ bintuni bimbeŋ i gia yə mih nəŋki i dzaka. Mi wə yeli wi kə Waiŋmi bə ni nya lə wi i kaŋ yi bəni wə.” **45** Si wi dzaka yakadəiŋ, bə nəki wəkə kiə kə gia yə wi dzakaki, kəm gia yiwə n̄ kə yi nyumi a bə ma kiə, ayakalə bə ka lwaki i bikə i wi kəm ndzaka wiwə. **46** Bə ka yisi ŋgukuli a bə bə a mi wimbum wə wi tsəki bə bəchi i bə kintəəŋ kə ndə a. **47** Jisəs kiə gia yə bə kwakaki i shəm yibə wə, ka dzo waiŋ wi nchiŋ təm kəmsi i wi wə, **48** dzaka i bə a, “Mi wə wi ka dzo waiŋ winchiŋ wələ i yeli wuŋ wə, wi dzo num mih. Mi wə wi dzo mih, wi dzo num mi wə wi faaŋ mih. Yi kə a, mi wə wi jiə gwu yi i kuku i mbeŋ kintəəŋ akə wi wə wi kə mi wimbum wi tsə mbeŋ bəchi.” **49** Jən chukuli i Jisəs a, “Tikwili, buku si yeŋ mi widəkə wi bwili bəchinda bə ŋkpeli i bəni wə i yeli wa wə, buku ka kaŋyi wi, kəm wi kəkə mi widəkə i mbaŋ wibukumbeŋ wə” **50** Jisəs chukuli mfih a, “Kiə mbeŋ ki chî kə wəmake mi, kəm mi wə wi ka nəiŋ dəkə mbeŋ, wi təkiki lə mbeŋ.” **51**

Si jɔbi nɛ̃ kpeɪŋniki dzɛki ka Nyɔ dzo Jisɔs i beɪŋ, Jisɔs fasi i tsɛ i Jɛlusalɛm, wi ka nyɛ bɛ tsɛ. **52** Wi bɛ nɛ̃ i nyɛ ka faaŋ bɛni bɛdɔkɔ i ninshiŋ. Bɔ tsɛ liɛ i kwili widɔkɔ wɛ i Samalia, i keɪŋsi di feɪŋ i wi. **53** Bɛni bɛ feɪŋ nɛ̃ i dzo wi kɔm bɔ nɛ̃ kiɛki lɛ a wi tsɛki sɛki num i Jɛlusalɛm. **54** Jɛm bɛh Jɔn num bwa bɛ Jisɔs bɛ mbaŋ wɛ feɪŋ ka wɔkɔ gia yiwɔ, bikɛ i wi a, “Bah, buku bɔɔŋ gbuku i beɪŋ ma wi shi dzɛ kaasi bɛni bɛlɛ a?” **55** Jisɔs chu fiɛni gwu kaŋyi lɔ bɔ, **56** wi bɛh bwa bu bɛ mbaŋ ka nyɛ ka tsɛki sɛki dzɛh i kwili widɔkɔ wɛ chi. **57** Asi bɔ nɛ̃ nyaniki dzɛki i dzɛh, mi widɔkɔ dzɛ dzaka i Jisɔs a, “Mih ni biɛliki lɛ wɔ, i na faɪŋ wɛ wɔ tsɛki.” **58** Jisɔs chukuli i wi a, “Migumasha kaŋaki lɛ dzɛŋɛ yibɔ, minyɛni mɛ mɔ fuliki beɪŋ kaŋa jɔŋ yibɔ, ayakalɛ mi wɛ yɛli wi kɔ Waiŋmi kaŋaki kɛ na di i jiɛ fwu wi yeɪŋ.” **59** Jisɔs ka chu dzaka i mi widɔkɔ a, “Bɛli mih.” Ayaka mi wiwɔ chukuli a, “Bah, bɛɛ ma mih tsɛ yisi lɛɛ ba wuŋ, ka mih biɛliki wɔ.” **60** Ayakalɛ, Jisɔs chukuli i wi a, “Bɛɛ ma bɛni bɛ bɔ kpiyi, lɛɛki bɛni bɛbɔ bɛ kpiyini, tsɛ mfia wɔ fɔkuki kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ.” **61** Mi widɔkɔ chu dzaka a, “Bah, mih ni biɛliki lɛ wɔ, ayaka yisi bɛɛ ma mih tsɛ bɔni i chwɔŋ kɛŋŋ ki juŋ ka mih dzɛ biɛliki wɔ.” **62** Jisɔs chukuli i mi wiwɔ a, “Mi wɛ wi kwa dzɛkɛ i kaŋ ŋguŋ shi kuku fiɛni tseɪŋ i jum wɛ, wɛmaka ka kpeɪŋ dɛkɛ i num i kintɔŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ wɛ.”

10 I jum wɛ feɪŋ wɛ, Bah baayi bɛni bɛdɔkɔ mbaŋnanitaŋ ntɔ bɛfa ka faaŋ i wi nshiŋ, bɛfa bɛfa a bɔ tsɛ i kikwili kɛ, i nyani di biɛ wi nɛ̃ kaŋaki i tsɛ i bi wɛ bichi. **2** Wi bɛ nɛ̃ i faaŋ bɔ, ka dzaka a, “Ŋkɔh duki lɛ na bɛh ŋga, ayakalɛ bɛni bɛ kɔhni num a twɛsi. Mbeɪŋ tsɛki a Bah wɛ

wi kanjaki khə wiwə chîŋsi bəni bə kəhni. **3** Mbeinj tsəki la.
 Yêinj, mbeinj kîəki a, mih faanjki mbeinj i tsə numki ka bwa
 bə shwáj i júm kintəəŋ. **4** Si mbeinj tsəki kiə mi ki dzô kə
 kpə, nabə kiba bəh dzuyigvu yidəko. Jobi wə mbeinj ka
 buku i dzəh, mbeinj ma ni nûmki i bôniki i bəni. **5** Mbeinj
 ka tsə liə i juŋ yə mbeinj liə yeinj wə, mbeinj bôni bəni
 bəwə yeinj dzu a, ‘Kimbəinjni nûm ya dzu.’ **6** A kabə num
 mi wə wi kəŋki a kimbəinjni num yeinj dzu, ma kimbəinjni
 kiwə baanj i gwu yi wə. Wə wi kəŋki kə kimbəinjni kiwə ki
 fiəni chu jum wə i mbeinj. **7** Jobi wə mbeinj ka liə i dzu,
 mbeinj ka nôki a yeinj dzu, mbeinj ma kwuniki júŋ. Mbeinj
 dzîki, mbeinj mû biəinj bichi biə bə nya i mbeinj, kəmi mi wi
 nəmi kanjaki lə i kwati ŋgəmi wi. **8** Jobi wə mbeinj ka tsə
 liə i kwili wiwə, bə dzo mbeinj, mbeinj dzî na finə bə nya
 i mbeinj i dzî. **9** Jobi wə mbeinj ka numki feinj mbeinj ka
 chûkuki bəni bə jweinj, fiəni fûku i bəni bəchi a ŋkuŋ bi
 Nyə si kəmsi dzə i bə wə. **10** Ayakalə, na yibwiŋ mbeinj liə
 i kwili wiwə, bə nəinj i dzo mbeinj, mbeinj bûku tsə i dzəh
 wə mbeinj dzaka a, **11** ‘Kwəŋə kikwili kimbeinj kələ buku
 dzo i gvu yibuku wə bə bi lə buku chumni, gia yichi fiəni
 dzə i kifwu kimbeinj wə. Ayakalə, mbeinj kîə a ŋkuŋ bi
 Nyə kə bi si num a fiəŋə.’ **12** Mih fukuki i mbeinj a, a bi
 numki i chəko bi nsaka wi gəksini wə, gia bi bənik i lə
 i kwili wi Sədom wə, tsə kwili wiwə.” **13** Wi nî shaanjki
 yakadəinj dzakayi a, “ŋgəkə wimbum i mbeinj bəni bə
 Kəlasen, ŋgəkə wimbum kə tə wimbeinj bəni bə Besayda.
 Mbeinj kîə a, gia yi dzaka ki wəmi yə mih nî dzə fə i kidi
 kimbeinj wə, a nî kə a mih fə yi i Taya bəh Sidən, ma bə nî
 fiəni i chu bibə wə ka ləh bəmbuŋ bə kpi, fuku kibwuŋ i

gwu wə jiakobi, i kəmsi chusi a bə kwuni lə shóm yibə. **14**
 Mbeinj kīaki a, a bi numki i chəkə bi nsaka wi gəksini wə,
 gia bi bəniki lə i bəni bə Taya bəh Sidən tsə yimbeinj. **15**
 Ayaka mbeinj bəni bə Kafanaum, mbeinj kwakaki a, bə bi
 yaksiki lə mbeinj i beinj a? Aayi. Bə bi shisi mbeinj shisini i
 tumi ki bəni bə kpili wə.” (Hadēs g86) **16** Jisəs ka dzaka i
 bəni bə wi nī faanj a, “Mi wə wi wəkə i mbeinj, wi wəkə
 num i mih. Mi wə wi mən̄ni mbeinj, wi mən̄ni num mih.
 Ayaka wi wə wi mən̄ni mih, wi mən̄ni num wə wi faanj
 mih.” **17** Bəni bə mbaɲnanitanj ntso bəfa ka fiəni dzə
 wəkə ndzəɲni, ka dzaka i Jisəs a, “Bah, buku si bəɲɲki
 ye li wa, na bəchinda bə ɲkpeli, wəkə i buku.” **18** Jisəs
 chukuli i bə a, “Mih ni yeinj Satan gbə i beinj aka dzaɲ yi
 mwaɲ i beinj liə kuku. **19** Mbeinj wəkəli, mih nyā lə ɲga i
 mbeinj, biə mbeinj kə i nyaniki i júnj beinj bəh i nyeinj beinj.
 Ayaka num mih chu nyā ɲga bichi i mbeinj i tumdzi Satan
 wə mbaiɲɲni wimbeinj, ayaka fieɲ fidəkə kəbi bi nən̄ni
 mbeinj. **20** Ayakalə, mbeinj ma wəkəki ndzəɲni a bəchinda
 bə ɲkpeli wəkəki lə i mbeinj. Mbeinj wəkəki ndzəɲni a
 num a kiyeli kimbeinj kə num Nyə nyaka lə i kiɲwakti wə
 i beinj.” **21** A jəbi wiwə wə, Kiɲ'waka ki Baiɲni fə Jisəs
 wəkə ndzəɲni. Wi ka dzaka a, “Mih nyaki kiyəɲni i wə
 Ba wuɲ ɲkuɲ wi bəəli bəh nshwaiɲ kəm wə nyumi gia
 yələ i bəmfi, bəh bəɲkiəgia, chusi yi num i bəni bə kilələ
 bəh i bwa bənchiɲ. Yi num yakadəinj Ba wuɲ, kəm akə
 ayaka si wə nī kəɲki a yi numki.” **22** Jisəs chu dzaka a, “Ba
 wuɲ kə wi nya lə bieɲ bichi i mih. Mi widəkə kəkə wə wi
 kiəki Waiɲ Nyə, a kəbi a Ba wi. Ayaka mi widəkə num kə
 wə wi kiəki Ba wuɲ, a kəbi a Waiɲ bəh bəni bə Waiɲmi

kɔ wi sabibwili i chusi Ba wi i bɔ.” 23 Wi dza fiɛni gwu dzaka i bwa bu bɛ mbaŋ a bɔ bɔ a, “Kimboŋsi kimbun kɔ kimbeŋ a dzɛkɛh yimbeŋ yeŋ gia yiwo. 24 Mbeŋ kiɛki a bɛni bɛ ntum bɛ Nyɔ bɛduli bɛh bɛŋkuŋ nɛ dɛki i yeŋ gia yɛ mbeŋ yeŋki, kɔbi i yeŋ. Ka nɛŋki tɛ i wɔkɔ gia yɛ mbeŋ wɔkɔki, kɔbi i wɔkɔ.” 25 Yi dzɛ num a, mi widɔkɔ wɛ wi nɛ lansi kiɛki bɛnchi bɛ Nyɔ, nyɛ dzɛ i mɔmsi Jisɔs, ka bikɛ i wi a, “Mi wi lanini, gia yɛ mih kaŋaki i fɛ ka mih kwati nɔni kɛ ki bi tsɛ kaa kɛ, kɔ nɛ a?” (aiōnios g166) 26 Jisɔs bikɛ i wi a, “Bɛ nyaka i Kiŋwakti ki Bɛnchi bɛ Nyɔ wɛ a nɛ? Wɔ si fa wɔkɔ a nɛ?” 27 Wi chukuli a, “Bɛ nyaka a, ‘Wɔ kɔŋki Bah Nyɔ wa bɛh shɔm ya yichi, wɔ nyɛ gwu ya yichi i wi, wɔ nɔmki i wi bɛh ŋga bia bichi, wɔ jɛ mfi bia bichi i wi wɛ, wɔ kɔŋki mi wɛ wi kɔ kɔmsi i wɔ kpɛŋ asi wɔ kɔŋki gwu ya.’” 28 Jisɔs ka dzaka a, “Wɔ chukuli ndzɔŋ. Wɔ fɛ a yakadɛŋ ma wɔ bi kwati nɔni kɛ ki bi tsɛ kaa kɛ.” 29 Mi wiwo dza ka nɛŋki i chusi a ŋgaŋ kɔ mi, ka bikɛ i Jisɔs a, “Mi wɛ wi kɔ kɔmsi i mi kpɛŋ kɔ ndɛ a?” 30 Jisɔs chukuli lɔ bɛh ndi a, “Mi widɔkɔ nɛ buku i Jelusalem kabɛ shi tsɛ i Jeliku, i dzɛ wi liɛ i kaŋ yi bɛji wɛ. Bɔ tweŋ wi, wi baŋ a twɛsi i kpi, bɔ baayi bɛmbuŋ bu, dzɔ tasi bɛh bieŋ bi bichi, ka bee wi feŋ ka geŋ. 31 Yi dzɛ num a, mi widɔkɔ ni shiki tsɛki i dzɛh yiwo wɛ num tii mfɛ gia, wi yeŋ wi ka kwan tsɛ i fikpɛŋ. 32 Mi widɔkɔ tɛ ka nyɛ ka dzɛki, num mi i chwɔŋkijun ki Lewi wɛ, ka dzɛ buku feŋ, yeŋ wi ka bɔŋ kwan tsɛ tɛ a fikpɛŋ. 33 Ayakalɛ, mi widɔkɔ bɛ nyani dzɛ a num mi wi Samalia. Wi dzɛ buku feŋ, ka yeŋ wi, nshɛŋ kwa wi. 34 Wi tsɛ buku i wi wɛ, jɛ mbih bɛh miɛ i biɛkɛ yi wɛ, kaŋa baŋ biɛkɛ yiwo bɛh

mbuɲ, ka giɲ wi i nyam yi yə wi nɪ nyaniki i yeiɲ beɲ, ka tsə bəh wi i juɲ yi bəni bə dzəni wə ka bə təkniiki bəh wi.

35 Bə wi nɔ, chəkɔ buku wɔɔ, wi bwili bədanali bəfa nya i mi wi juɲ yiwɔ, ka dzaka i wi a, ‘Bâaɲ wɔ təkniiki bəh mi wələ. Wɔ ka baɲ ka bəkəli kpɔ wi dutsə, mih ni fiəni dzə nya chukuli i wɔ.’” **36** Si Jisəs ti yakadəiɲ, ka bikə i mi wə wi nɪ keiɲsi kiəki bənchi a, “I bəni bətali bələ kintəəɲ, wə yeiɲki n'ya a mi wə wi nɪ chusi, a wi kə waiɲnih mi wə bəji bə nɪ tweiɲ akɔ winaiɲ na?” **37** Wi chukuli a, “Akɔ mi wə wi nɪ kwasi nsheiɲ i mi wə bəji bə nɪ tweiɲ.” Jisəs ka dzaka i wi a, “Tsə, wɔ fəki ayaka tə.” **38** Jisəs bəh bwa bu bə mbaɲ ka nyə ka tsəki, tsə liə i kwili widəkɔ wə, kpaɲa widəkɔ num feiɲ bə bɔɔɲ a Mata. Wi dzo Jisəs i wi dzu.

39 Wi nɪ kaɲaki lə waiɲnih wi widəkɔ bə bɔɔɲ a Meli. Si Jisəs nɪ tsə liə feiɲ, Meli ka tsə num kəmsi i wi kpəɲ bə wəkəliki gia yə wi laniki. **40** Mata fum fəbli bəh ntati. Wi nyə tsə ka bikə i Jisəs a, “Bah, wɔ yeiɲ a waiɲnih wuɲ kə fa bəh wɔ, mih fum a mih mbəɲ, wɔ kaɲa kə jəbi ndzɔ nə? Dzâka a wi dzê gâmti mih.” **41** Bah chukuli i wi a, “Mata, Mata, wɔ fumsiki gwu ya, wɔ wəkɔ ɲgəkə kəm biəiɲ bi duli, fwu wa bəkɔ kilələ, **42** feiɲ fiə bə nəɲki kə a fimu. Meli nûm wi sabibwili lə fiəmake, a num findzəɲni, fiə mi widəkɔ kəbi i bi chu dzəbwili i wi.”

11 A nɪ kə chəkɔ bidəkɔ, Jisəs ka tsaki i di bidəkɔ wə, wi tsa kaasi, waiɲ wi widəkɔ i mbaɲ wi bwa bu kintəəɲ dzə dzaka i wi a, “Bah, lâni buku si buku kə i tsaki, asi jən nɪ lani bəni bu bə mbaɲ si bə kə i tsaki.” **2** Jisəs ka dzaka i bə a, “Mbeiɲ bə tsa mbeiɲ ka dzâkaki a, ‘Ba wibuku, fê bəni kəksiki yeli wa, fê ma ɲkuɲ bia dzə. **3** Nyâ buku

bəh dzeiŋ bidaiŋ, **4** Ma wə dālinya chu bibuku, asi buku dalinyaki chu biə bəni bədəkə fəki i buku. Kiə wə ki bēe kə a buku liə i məm̄si wə.” **5** Si wi dzaka yaka ka fəkəni i bə a, “Mbeiŋ dzô a, mi widəkə i mbeiŋ si nyə tsə komyi juŋ yi nseiŋ wi nchəkə kintəəŋ dzaka i wi a, ‘Nseiŋ wuŋ, dzâ beiŋ wə fwâsi mih bəh chuku yi nyə yitali. **6** Nseiŋ wuŋ widəkə dzə tumbuku alə, mih kaŋa kə fiəŋ fiə mih kə i tati wi yeiŋ.’ **7** Bə dzə a nseiŋ wa wə wə si komyiki dzaka ki kifiaŋə, ka fiəni chukuli dzə mfih i dzu a, ‘Ma nyâki mih bəh ŋgakə. Buku bwa bəŋ kə buku nə lə ka fa dzaka ki juŋ. Mih kəkə i dza beiŋ a mih nəŋki fiəŋ i nya wə.” **8** Si Jisəs fəkəni yaka, chu dzaka a, “Mih fukuki i mbeiŋ a, namana yaka wi ka baəŋ i dza nya wə bəh nyəə kəm wə kə nseiŋ wi, wi ni dza beiŋ ma wi nya biəiŋ bichi biə wə nəŋki i jəbi wə wə baəŋ a fiəŋ ka komyiki wə bəh kə. **9** Ayakadəiŋ, mih fukuki i mbeiŋ a, mbeiŋ bîkəki, ma Nyə ni nya i mbeiŋ. Mbeiŋ nəŋki, ma Nyə ni fə mbeiŋ yeiŋ. Mbeiŋ komyiki dzaka ki juŋ, ma Nyə ni weli i mbeiŋ. **10** Mbeiŋ kîkəki a mi wichi wə wi bikəki, wi ni kwati lə, mi wichi wə wi nəŋki, ni yeiŋ lə, wə wi komyiki bakakijuŋ bə ni weli lə i wi. **11** Akə tii waiŋ winaiŋ i mbeiŋ kintəəŋ wə waiŋ wi ka bikə bwəkə, wi ni nya num juŋŋ i wi a? **12** Ma waiŋ ka bikə ŋgəəŋ, wi ni nya num nyeiŋ i wi a? **13** Na yaka mbeiŋ bə mbeiŋ kə bəni bəchu ka kiəkə i nya biəiŋ bindzəŋni i bwa bəmbəiŋ, ma Ba wimbəiŋ wə wi kə i beiŋ wi ma ni nya tə Kiŋ'waka ki Baiŋni i bəni bə bə bikəki i wi tsə yaka?” **14** Jisəs nî bwiliki chinda wi ŋkpeli i mi widəkə wə wi num kinchini. Si chinda wi ŋkpeli wiwə nî buku i mi wiwə mə, wi ka yisi i dzakaki. Mbaŋ wi bəni yeiŋ yaka

dzaka wɔm bɔ. **15** Ayakalɛ, bɛni bɛdɔkɔ ka dzakaki a, “Wi bwiliki bɛchinda bɛ ŋkpɛli num bɛh ŋga bi Bɛlsebu wɛ ŋkɔŋ wi bɛchinda bɛ ŋkpɛli.” **16** Bɛni bɛdɔkɔ ka nɛŋki i mɔmsi wi, ka dzakaki a, wi fɛ gia yɛ yi chusiki ŋga biɛ bi nyɛ i bɛiŋ. **17** Jisɔs kiɛ kiŋkwaka kibɔ, wi ka dzaka a, “Na kinaŋ tumi kɛ ki gaali gwu ka jwɔki a kiki, ki kɔkɛ i bi num, chwɛŋkijun kɛ ki gaali gwu ka jwɔki a bɔ bɔ ki gaali lɔ. **18** Yi kɔ a liŋ asi Satan bɛh mban wi ka gaali gwu bɛ jwɔ a bɔ bɔ, ma ŋkɔŋ bi ni num dɛiŋ a? Mih dzaka lɛ kɔm mbɛiŋ dzakaki a, mih bwiliki bɛchinda bɛ ŋkpɛli num bɛh ŋga bi Bɛlsebu. **19** A kabɛ num a mih bwiliki bɛchinda bɛ ŋkpɛli num bɛh ŋga bi Bɛlsebu, ma bwa bɛmbɛiŋ ni bwiliki num bɛh ŋga bi ndɛ? Gia yɛ bwa bɛmbɛiŋ bɛdɔkɔ fɛki ni chusiki a, mbɛiŋ gbɔ lɔ nsaka. **20** Ayakalɛ, a kabɛ num a mih bwiliki bɛchinda bɛ ŋkpɛli bɛh kan yi Nyɔ, yi numki a ŋkɔŋ bi Nyɔ dzɛ lɔ i mbɛiŋ wɛ. **21** Mbɛiŋ kɛ a, jɔbi wɛ mi wi lɛkɛli ka kɛiŋsi gwu yi bɛh biɛiŋ bi jum ka num bɛ tɛiŋ na finaŋ fiɛŋ, wi ni chu lwaki kɛ fiɛŋ fidɔkɔ. **22** Ayakalɛ, mi wi ŋga widɔkɔ ka tsɛ dzɛh, jwɔ tsɛ wi bɛh ŋga, lɔkɔ biɛiŋ bi bi jum biɛ wi si jiɛki fwu wi yɛiŋ wɛ, wi lɔkɔ biɛiŋ bi bichi wi tsɛ gaa bɛh bɛni. **23** Mbɛiŋ kɛ a, mi wɛ wi kɔkɛ bɛh mih, wɛmaka bwanjki lɛ gvu i mih cheiŋ. Mi wɛ wi gamtiki kɛ mih i juŋniki, wi shakyiki num shakyini. **24** Jɔbi wɛ kiŋ'waka kichu si buku i mi wɛ ki tsɛ i chwa i nɛŋki di biɛ ki ni nɔki. Jɔbi wɛ ki ka nɛŋ mɔŋ ki ni dzaka i gwu yi a, ‘Mih kanjaki i fiɛni tsɛ i mih dzu, i di biɛ mih ni buku.’ **25** Jɔbi wɛ ki fiɛni dzɛ yɛiŋ jun yiwo kɛiŋ yiyɛ, num bɛ yanɔ kɛiŋsi yi ka yi baiŋki, **26** ki ka fiɛni dzɛ bɛh biŋ'waka bidɔkɔ nanitan bi bɛkɛ tsɛ wi, bɔ ka ni

liə i nōki yeiŋ. Ayaka nōni ki wəmakā mi ni fiəni bəkə tsə si ki nī kə i ninshiŋ.” **27** Asi Jisəs nī kēiŋki wi dzaka gia yiwə lə, kpaŋa widəkə təkəli dzaka i mbaŋ wi bəni kintəəŋ a, “Kimboiŋsi kimbūm kə i miŋkpaŋa wə wi nī bwə wə, na bəh mbeiŋŋ wə wə nī mah.” **28** Ayakalə, Jisəs chukuli a, “Kimboiŋsi kimbūm kə num i bəni bə bə wəkə gia yi Nyə fə asi yi nəŋki.” **29** Si mbaŋ wi bəni ni juŋniki dzəki kəmsi tsə i wi wə, wi ka dza dzaka a, “Chwəŋkijun ki liə kələ kə kichu. Bə nəŋki i yeiŋ gia yi dzaka ki wəmnī, yə yi chusiki ŋga biŋ, ayakalə bə bi yeiŋ kə gia yi dzaka ki wəmnī yidəkə a kəbi a yə mi ntum wi Nyə wə Jona nī chusi. **30** Gia yə Jona nī fə, a nī kə gia yi dzaka ki wəmnī i bəni bə Ninewi wə, yi kə a liŋ asi mi wə yeli wi kə Waiŋmi bi fə gia yi dzaka ki wəmnī i ŋgəkə wi liə wələ. **31** A bi numki chəkə bi nsaka wi kaasini wə, Yaa wə wi nī sakaki tumi ki Sheba bi numki lə tə bəh ŋgəkə wi liə wələ, fə bə liə i ŋgəkə wə, kəmi wi nī dza dzə i tumi ki kiŋgəksi ki mbi wə, i wəkə mfi bi ŋkun Sələmən. Ayakalə, mbeiŋ wəkəli, mi widəkə kələ fa bəh gia yimbūm yi tsə yi Sələmən. **32** A bi numki i jəbi bi nsaka wi gəksini wə, bəni bə Ninewi bi num bəh ŋgəkə wi liə wələ fə bə jiə wi i ŋgəkə wə, kəmi bə nī wəkə gia yə Jona nī fukuki, kwuni shəm yibə. Mbeiŋ wəkəli mi widəkə kələ fa bəh gia yimbūm yi tsə yi Jona, mbeiŋ kwuni kə shəm yimbeiŋ. **33** Mi si baiŋsi kə naka ki baiŋsini i ləkə i kigasi. Wi məŋ dəkə tə i chu fiəni dzə kah i kwusi baŋ yeiŋ beiŋ. Wi si baiŋsi təm num i di biə bə si təm naka ki baiŋsini yeiŋ, a bəni ka liə dzu bə yeiŋki baiŋni biwə. **34** Dzəkəh ya kə baiŋni i gwu ya wə. Dzəkəh ya kabə baiŋ, yaka gwu ya yichi ni numki yi

jikə bəh baiṇni. Ayaka, dzəkəh ya ka baiṇki kə, gwu ya yichi ni numki yi jikə bəh jisi. **35** Yi kə a, mbeiṇ təkni a baiṇni biə i gwu yimbeiṇ wə ma fiəni chu jisi. **36** Gwu ya yichi ka num yi jikə bəh baiṇni, kimbu kidəkə num kə i jisi wə, bieṇ bichi ka baiṇki asi naka ki baiṇsiki si nya baiṇni i gwu ya wə.” **37** Jisəs n̄ kaasi ndzaka wi, mi wi Falasi widəkə ka bəṇ wi a wi dzə bə wi tsə dzi. Jisəs ka tsə liə, num bə wi ka dziki, **38** num ma wi yisi wəkə kaṇ yi. Mi wi Falasi wə tseiṇ yi gaka wi. **39** Bah kiə gia yə wi kwakaki, ka dzaka i wi a, “Mbeiṇ Bəfalasi wəkəki kibwam bəh bətasa a i jum yiwo wə, ayakalə gia yichu bəh dzəkəh yi bukuni jikə i shəm yimbeiṇ wə. **40** Biyuṇ biələ! Nyə wə wi n̄ maa biṇ kəkə a wə wi ni maa kintəṇ a? **41** Mbeiṇ nyaki bieṇ biə bi kə i bətasa wə bəh kibwam kimbeiṇ wə i bəni bə kifuu, ka bieṇ bichi ni baiṇki i mbeiṇ. **42** ŋgəkə wimbum kə wimbeiṇ Bəfalasi. Mbeiṇ nyaki lə i Nyə kimbu kimu i jwəfi kintəṇ i nəṇṇ biə mbeiṇ kəkəki bəh bieṇ biə mbeiṇ jiəki i jwa wə a yi fuliki, ayakalə mbeiṇ bee lə i fəki gia yi chəṇ i bəni bəh i kaṇaki kiṇkəṇ i Nyə. Mbeiṇ kəṇaki i fəki gia yiwo yichi bēe kə yidəkə. **43** ŋgəkə wimbum kə wimbeiṇ Bəfalasi. Mbeiṇ si kəṇ a numki i biṇgbəkə bi ninshiṇ i jún yi tsani wə, chu kəṇ a bə bəniki mbeiṇ i di bi shi wə bəh kiṇkəksi. **44** ŋgəkə wimbum kə wimbeiṇ, kəm mbeiṇ kə ka júm yə yi chusiki kə, bəni nyani yeṇ beṇ kiə kə.” **45** Si Jisəs n̄ dzaka yaka, mi widəkə wi keṇsiki kiəki bənchi bə Nyə, dzaka i wi a, “Mi wi lanini, wə kiəki a gia yə wə dzakaki lə a yi kəmki lə buku tə a?” **46** Jisəs chukuli a, “ŋgəkə wimbum kə tə wimbeiṇ mbeiṇ bəni bə mbeiṇ keṇsiki kiəki bənchi bə Nyə. Mbeiṇ jikəliki bəni bəh ntia

wi tsə ŋga bibo ka mbeɪŋ kɔlə i jiə na waiŋkpaŋ i gamti bo. **47** ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛɪŋ. Mbeɪŋ maaki júm yi bəni bə ntum bə Nyɔ bə bəti tii bəmbɛɪŋ nɪ wɔɔyi. **48** Ayakadəɪŋ, yələ chusiki a mbeɪŋ tɔksiki tɔbiki lə mfə wi bəti tii bəmbɛɪŋ. Bɔ nɪ kɔ bə wɔɔyi bəni bə ntum bə Nyɔ, mbeɪŋ ka baŋ ka sisiki i maa júm yibɔ. **49** Akɔ gia yə yi nɪ fə ka Nyɔ bəh mfi bi dzaka a, ‘Mih ni chinɔsi lə bəni bəŋ bə ntum bəh bwa bəŋ bə ntum i bɔ, bɔ ni wɔɔyi bədɔkɔ bwaŋ gvu i bədɔkɔ cheɪŋ.’ **50** Ayakadəɪŋ, Nyɔ bi bikə i ŋgəkɔ wi liə wələ kɔm mwa mi bəni bu bə ntum bəchi bə bɔ nɪ wɔɔyi i yisi si mbi nɪ yisi. **51** Wi bi bikə i yisi i mwa mi Abəl i tsə buku i mi Sakalia wə bɔ nɪ wɔɔ i kintəŋ ki tɔŋ wi fəni gia bəh juŋ yi fəni yi gia wə. Mih fukuki ŋkɔŋ i mbeɪŋ a Nyɔ bi bikə lə i ŋgəkɔ wi liə wələ, kɔm kpi yi bəni bəwɔ bəchi. **52** ŋgəkə wimbum kɔ wimbɛɪŋ bəni bə bɔ kɛɪŋsiki kiəki bəŋchi bə Nyɔ. Mbeɪŋ nyumi kiŋwɛli kə bə wɛliki bakakijun kə mi liəki yeɪŋ i kiə gia yə yi kɔ chəŋ. Mbeɪŋ nəɪŋ i liə, ka chu kəŋki bəni bə bɔ nəŋki i liə a bɔ ma liə.” **53** Jisɔs ka bi dza fɛɪŋ a ŋgəɪŋ nyə wə, Bəfalasi bəh bəni bə bɔ nɪ laniki bəŋchi bə Nyɔ yisi ka lɔyiki wi bəh ja, bikə gia i wi yiduli yiduli, **54** bɔ ni fəki yaka bɔ taŋ wi, i kwa wi i gia yə wi ki dzaki.

12 Si Jisɔs nɪ dzakaki, mbaŋ wi bəni ka juŋniki dzaki fɛɪŋ, i bəŋchuku, bəŋchuku wə faaŋni. Bədɔkɔ dəɪŋyi gvu yi bədɔkɔ. Jisɔs dza yisi i dzakaki num i bwa bu bə mbaŋ wə a, “Mbeɪŋ dzɔki jobi i dzɔɔŋ yi Bəfalasi, yə akɔ mfə wibɔ, bɔ dzakaki chi, fə chi. **2** Mbeɪŋ kɪəki a, gia yidɔkɔ kəkə yə bə baŋ, a yi bi baŋ maka yi buku i baiŋni wə. Gia yidɔkɔ kɔbi yə bə nyumi a yi bi baŋ maka bə kiə. **3** Mbeɪŋ kiə a

gia yichi yə mbeiŋ dzakaki nchəko, bə bi wəkəki lə nshi.

Gia yichi yə mbeiŋ si baŋ juŋ, ka mbeiŋ chumyiki dzakaki, bə bi lakaki yi num i kifwu ki juŋ wə. **4** Nséiŋ yiŋ, mih nəŋki i fuku i mbeiŋ a, mbeiŋ ma lwâki bəni bə bə kə i wə a nyam yi gwu shəŋ, i yəma ka cheiŋ bə nəki kaŋa kə gia yidəko i fə. **5** Mbeiŋ wəko mi wə mbeiŋ kə i lwâki. Mbeiŋ lwâki num Nyə kəm akə wi wə wi kaŋaki ŋga i wə mi, chu num i ləkə wəma ka i gbuku wimbum wə. Mih chu fuku ŋkəŋ i mbeiŋ a, mbeiŋ lwâki num wi. **(Geenna g1067)** **6**

Ntə mbeiŋ kiəki lə a bə si taŋni minsii mite i minini mifa shəŋ a? Ayakalə, fidəko num kə fimu fiə Nyə kə wi dali fi.

7 Mbeiŋ kə Nyə kiə na júŋ yimbeiŋ yifwu yichi, yə yi kə i mbeiŋ fuŋ. Mbeiŋ ma lwâki. Mbeiŋ tsəki lə minsii miduli.

8 Mih chu fukuki i mbeiŋ a, na ndə wə wi bum mih i bəni nshiŋ, a wi kiəki lə mih, ma mi wə yeli wi kə Waiŋmi bi bum lə tə wəma ka i bəchinda bə Nyə nshiŋ. **9** Ayakalə, mi wə wi nəiŋ mih i bəni nshiŋ, mih bi nəiŋ lə tə wəma ka i bəchinda bə Nyə nshiŋ. **10** Yi chu num a, Nyə bi dalinya lə já yichu yə mi dzakaki kəm mi wə yeli wi kə Waiŋmi, ayakalə Nyə bi lansi dalinya kə já yichu yə mi dzakaki kəm Kiŋ'waka ki Baiŋni. **11** Jobi wə bə bi kwa mbeiŋ i tsə bəh mbeiŋ i juŋ yi tsani wə, yuwidəko, i bəni bə bə sakaki tumi nshiŋ, yuwidəko i bəni bə bə kaŋaki ŋga bi sakani, a bə tsə saka mbeiŋ, fwu ma bi bəko mbeiŋ a mbeiŋ ni tsə baŋyiki gwu yimbeiŋ bəh chukuli winaiŋ a, yuwidəko i dzaka a nə. **12** A ni num i jobi wiwə wə Kiŋ'waka ki Baiŋni ni nya lə mbeiŋ bəh gia yə mbeiŋ ni dzaka.” **13**

Si Jisəs n̄ təfiki bwa bu bə mbaŋ yakadəiŋ, mi widəko i mbaŋ wi bəni kintəŋ dza dzaka a, “Mi wi lanini, dzâka i

waiɲnih wuɲ a, wi gâa nyâ mbiɲ biɛɲ.” **14** Jisəs bikə i wi a, “Nyuku wələ, a jiə ndə mih i numki mi wi nsaka wimbɛɲ, chu gaa biɛɲ bimbiɛɲ a?” **15** Si wi bikə yaka ka dzaka i bəni bəchi a, “Mbiɲ tɔkniki nalə, kiə mbiɲ ma bûkuki bəh dzəkəh i biɛɲ wə, kəm kiɲ'waka ki mi kəkə kəm bə biɛɲ biə wi kaɲaki, kəɲ wi kaɲaki biɛɲ nalə.” **16** Si wi nɛ dzaka yakadəɲ, ka ti ndi a, “Tii kpə widəkə nɛ kaɲaki khə wi, dzeɲ buku yeɲ nalə. **17** Wi ka yisi i kwakaki a, ɲgaiɲ ki fəki na dəɲ na? ɲgaiɲ ni jîə dzeɲ bi ɲgaiɲ naiɲ a? **18** Wi ka jiə kimfasi a, ‘Mih kiə gia yə mih ki fəki. Mih ki shayiki lə bəshaɲkwa bəɲ ma, mih fiəni kpɛɲsi, ka mih bi jiə dzeɲ bəh biɛɲ biɲ yeɲ wə bichi. **19** Jəbi wə mih ka fə yakadəɲ, mih ni dzaka i gwu yɲ a, mih kə mi wi kidəəɲ. Mih kwati biɛɲ biə mih bi dziki i buku jîa yiduli wə, chu wəkə kə ɲgəkə. Mih kə liə i dziki a dzini, chu mu a muni wəkə ndzəɲni.’ **20** Si wi nɛ kɛɲsi yakadəɲ, Nyə ka bəəɲ wi a, ‘Kiyuɲ kələ! Daiɲ nchəkə mih ni fiəni dzo lə kiɲ'waka ka. Biɛɲ biələ bichi wə kɛɲsi jiə lə bi ni numki bi ndə a?’” **21** Si Jisəs dzaka yakadəɲ ka dzaka a, “Yi kə ayaka i mi wə wi juɲniki mbum bi mbi i gwu yi wə, kaɲa kə mbum bidəkə i kimbu ki Nyə wə.” **22** Wi chu dza ka dzakaki num i bwa bu bə mbaɲ a, “Kiə mbiɲ ma fûmsiki gwu kəm nəni kimbiɲ, a mbiɲ ni dzi nə, na yudəkə kəm gwu yimbiɲ a mbiɲ ni ləh nə. **23** Mbiɲ kiəki a kiɲ'waka ki mi tsəki lə biɛɲ bi dzini, gwu yi mi tsə bəmbuɲ. **24** Mbiɲ yeɲ biɲaɲa, bi nəmki kə, gbəli kə. Na bi si kəh kə dzeɲ i juɲni jiə i bəshaɲkwa wə nabə gba. Ayakalə, Nyə saɲsi bi bichi. Mbiɲ kiəki kə a mbiɲ kəkni ki tsəki lə minyəni a? **25** Akə ndə i mbiɲ kintəəɲ wə

wi fumsiki gwu, wi num i kpeɪnsi ʒɔbi twɛsi i nɔni ki wə a?
26 Si mbeɪŋ mɔŋ i fə na yi twɛsi yələ, mbeɪŋ bə fumsi gwu
 i nə a? **27** Mbeɪŋ yɛɪŋ si bəfluwa kɔɔki bɔ num. Bəfluwa si
 nɔm kə nabə i keɪnsi bəmbuŋ bəbɔ. Ayakalə, mih fukuki i
 mbeɪŋ a, na ŋkuŋ Solɔmɔn bəh mbum bi bichi biə wi nɪ
 kaŋaki, ʒɔbi wə wi nɪ lafiki gwu bəh bəmbuŋ wi nɪ ka num
 buku dəkə ka fluwa widəkɔ. **28** A kabə num lə si Nyɔ lafiki
 mfwaŋ i chwa, mfwaŋ biə bi kɔki daiŋ, kijiəli bə kpa i
 gbuku wə, ma wi Nyɔ ni lafi mbeɪŋ i tsə buku dəiŋ a? Ɔ ɔ
 bəni bə mbum wi twɛsi! **29** Yi kɔ a mbeɪŋ ma fūmsiki gwu
 yimbeɪŋ i kwakaki kɔm fiɛŋ fiə mbeɪŋ kaŋaki i dzi bəh i
 mu, **30** kɔm gia yələ si kwaka bəni bə mbi bə bɔ kiəki kə
 Nyɔ. Mbeɪŋ kɪəki a, Ba wimbeɪŋ kiəki lə a mbeɪŋ nəŋki lə
 biɛiŋ biələ bichi. **31** Mbeɪŋ ʒiə mfi bimbeɪŋ num i ŋkuŋ bi
 Nyɔ wə, ka wi ni nyaki mbeɪŋ tə bəh biɛiŋ biələ bichi.
32 Mbaŋ wuŋ, si mbeɪŋ kɔ twɛsi lə kiə mbeɪŋ ki lwə kə
 kɔm Ba wimbeɪŋ kɔ bə kinsanli i nya ŋkuŋ bi i mbeɪŋ. **33**
 Mbeɪŋ tɔŋni biɛiŋ biə mbeɪŋ kaŋaki, ma mbeɪŋ gāa kpɔ
 wiwɔ i bəni bə kifuu, mbeɪŋ nəŋki biba bi kpɔ a num biə
 bi kəkə i shaki. Mbeɪŋ ʒiəki kpɔ wimbeɪŋ num i tumi ki
 Nyɔ wə, i di biə bəji kəkə i chwɔ, bəh i di biə nchami kəkə
 i kwa, bəh i di biə shəkə kəkə i mɛni. **34** Mbeɪŋ kɪəki a, di
 biə mi ʒiəki kiba ki akɔ feɪŋ wə shɔm yi kɔ. **35** Mbeɪŋ kɔŋa
 chiŋni bimbeɪŋ ma mbeɪŋ bāiŋsi naka bimbeɪŋ bi baiŋki,
 ma mbeɪŋ wəkɔliki nɔm, **36** aka bwa bə nɔm bə bɔ keɪnsi
 gwu ka wəkɔliki tikwili wibɔ, si wi fiəniki dzəki i di bi
 dzɔni bi miŋkpaŋa wimfiəŋ wə. Ka ʒɔbi wə wi ni fiəni
 dzə kɔmyi dzaka ki juŋ, ma bɔ ni wɛli akisəkə wi liə. **37**
 Kinsanli kimum kɔ ki bwa bə nɔm bə tikwili wibɔ ni

fiəni dza yeiŋ bə keiŋ wəkəli wi. Mih fukuki ŋkəŋ i mbeŋ
 a, wi ni tum mbuŋ i gwu yi wə, ma bə num i kuku, wi
 tsəsi dzeiŋ i bə. **38** Kinsanli kimbūm bi numki ki bwa bə
 nəm bə wi bi kwatiki bə wəkəli, kəŋ wi numki i bi fiəni
 dza na nchəkə kintəŋ, yudəkə na i jəbi wə kwəkə təŋki.
39 Mbeŋ kiəkə a, tikwili kabə kiəkə jəbi wə ji kaŋaki i dza
 nchəkə fəkə, wi ma ni chu bee a wi dza bwiŋ juŋ yi. **40**
 Mbeŋ tə kaŋaki i nūmki bəh ŋkeiŋsi wi gwu, kəm mi
 wə yeŋi wi kə Waiŋmi bi fiəni dza lə i jəbi wə mbeŋ kiə
 kə.” **41** Bitə ka dza bikə i wi a, “Bah, wə ti ndi wələ num i
 buku, ma i bəni bəchi a?” **42** Bah chukuli a, “Waiŋ wi nəm
 wə wi kə wi ŋkəŋ, chu kaŋa mfi, kə winaiŋ? Ntə akə wə
 tikwili wi n̄ jiə a wi təkniŋi bəh juŋ yi, a jəbi wə, jəbi ka
 kpeŋ ma wi ni nyaki biəŋ bidzini i bwa bu bə nəm a? **43**
 Kinsanli kimbūm bi numki i waiŋ wi nəm wə tikwili wi
 bi dza yeiŋki num wi fə nəm wi a liŋ asi wi si nəŋki. **44**
 Mih fukuki ŋkəŋ i mbeŋ a, tikwili wi bi yaksi wi a wi
 təkniŋi bəh biəŋ bi bichi. **45** Ayakalə, waiŋ wi nəm wiwə
 ka dza dzaka i gwu yi a, ‘Tikwili wuŋ ni kəmsi fiəni dza
 kə,’ ka yisi i tweiŋki bwa bə nəm bənyuku bəh bəkaŋa, dzi
 a dzini chu mu mbih mə kwa wi, **46** yaka yi kə a tikwili wi
 waiŋ wi nəm wiwə bi təkəli tumbuku i chəkə biə wi si
 kwakaki kə bəh i jəbi wə wi si kwakaki kə bəh i jəbi wə
 wi si kiəkə kə. Ayaka wi bi gbayi waiŋ wi nəm wiwə, wi
 chiŋsi wi i tsə numki bəh bəni bə bə kəkə bə ŋkəŋ. **47**
 Waiŋ wi nəm wə wi kiəkə gia yə tikwili wi nəŋki a wi fəki,
 wi nəki keiŋsi kə gwu yi i fəki yi, ma yi numki a bə bi
 tweiŋ lə wi bəh ŋgaŋa yiduli. **48** Waiŋ wi nəm wə wi kiəkə
 kə gia yə tikwili wi nəŋki a wi fəki, wi fə gia yə bə kə i

tweiŋ wi bəh ŋgaŋa yiduli ma yi numki a bə bi tweiŋki a
 wi twəsi. Mi wə bə nya biēiŋ biduli i wi, bə bi bikəki biduli
 i wi.” 49 Jisəs chu dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Mih dzə i
 kpa num gbuku i fa kuku. Bə dzə a wi si bəli lə. 50 Mih
 kaŋaki i liə i ŋgəkə wimbum widəkə wə, shəm yin ni də a
 jəbi wə mih ni liə i wi wə. 51 Mbeiŋ kwakaki a, mih dzə
 num bəh kimboiŋni i fa kuku a? Ŋgaŋ, mbeiŋ kiəkə a, mih
 dzə num bəh kiŋgaali. 52 I yisi i liə i tsə ninshiŋ, juŋ yə yi
 kə bəh bəni bəte ni gaali lə. Bəni bətali ni gaali bəh bəfa,
 bəfa ni gaali bəh bətali. 53 Tii waiŋ ni gaali lə bəh waiŋ
 wi, winyukuni, waiŋ wi winyukuni gaali bəh ba wi. Nih
 waiŋ ni gaali bəh waiŋ wi wikpaŋni, waiŋ wi wikpaŋni
 gaali bəh nih wi. Nih nyuku ni gaali bəh kpə waiŋ wi, kpə
 waiŋ gaali bəh ni nyuwi.” 54 Jisəs dzaka i mbaŋ wi bəni
 wə a, “Mbeiŋ ka yeiŋ jəbi wə bimba yakaki dzəkə i kimbu
 kə wəŋ liəkə, mbeiŋ yisi i dzakaki a, ‘Dzaŋ nəŋki lə i dzə.’
 Ayaka yi dzə. 55 Mbeiŋ ka yeiŋ tə fiəkə fəkə i kimbu ki
 shiŋ wə, mbeiŋ ka dzakaki a, ‘Di ni shili lə nalə.’ Ayaka bi
 num. 56 Mbeiŋ bəni bə mbeiŋ dzakaki chi, fə chi, si mbeiŋ
 tseiŋki bəli bəh kuku mbeiŋ ka kiəkə si biŋ ni numki, akə
 tə kəm nə wə mbeiŋ kəkə i kiəkə gia yə Nyə chusiki i liə
 a? 57 Mbeiŋ məŋ tə i bəŋ kwakaki gia yi chəŋ yə yi kə a
 mbeiŋ fəkə a? 58 Mi ka dzə wə, i tsə bəh wə i juŋ yi nsaka
 wə, wə məmsi mbeiŋ wi keiŋsi a keiŋ i dzəh, ka wi ma
 guku tsə nya wə i kaŋ yi mi wə wi sakaki bənsaka, ma wi
 nya daŋsi wə i kaŋ yi bəni bə jum wə, ma bə ni fa wə i juŋ
 yi nsəŋ mə. 59 Mih fukuki i wə a, wə ni buku kə feiŋ maka
 wə gəm kaasi finini fichi fiə bə bikəki.”

13 A nĩ kɔ i ʒɔbi wiwɔ wɛ, bɛni bɛdɔkɔ dza ka fukuki i Jisɔs kɔm bɛni bɛ Galili bɛdɔkɔ bɛ bɔ nĩ tsɛki i fɛ mfɛ gia i Nyɔ, Baylɛ faaŋ bɛni bɔ tsɛ gbayi bɔ, mwa mibɔ chinɔni bɛh minyam yɛ bɔ nĩ fɛ mfɛ gia yeiŋ. **2** Jisɔs wɔkɔli lɛ, bikɛ i bɔ a, “Mbeiŋ kwakaki a, bɛni bɛ bɔ nĩ kpiyi i dzɛh yɛlɛ wɛ, a bɔ nĩ kɔ na bɛni bɛchu tsɛ bɛni bɛ Galili bɛchi ma? **3** Ŋgaŋ, mih fukuki i mbeiŋ a, mbeiŋ baanɔ ki kwɔni kɛ shɔm yimbeiŋ, ma mbeiŋ bɛchi bi kpiyi ayaka. **4** Mbeiŋ kwakaki alɛ bɛni bɛ jwɔfi ntso nyanɔ bɛ juŋ yi dɛaŋ yɛ i Silɔam nĩ muku wɔɔyi bɔ a? Mbeiŋ kwakaki a bɔ bɛdɔkɔ nĩ kpiyi yaka kɔm bɔ nĩ kɔ na bɛni bɛchu tsɛ bɛni bɛ Jelusalem bɛchi ma? **5** Ŋgaŋ, mih fukuki i mbeiŋ a, mbeiŋ baanɔ ki kwɔni kɛ shɔm yimbeiŋ, ma mbeiŋ bɛchi bi kpiyi ayaka.” **6** Jisɔs ka ti ndi widɔkɔ i bɔ a, “A nĩ kɔ ʒɔbi widɔkɔ wɛ, mi widɔkɔ yɛ kpeiŋ widɔkɔ i wi khɛ. ʒɔbi nĩ kpeiŋ i wi i tsɛ kɔhyi mintam miwɔ wi tsɛ nɛki yeiŋ kɛ na fimu. **7** Wi ka dzaka i mi wi wi nɔm a, ‘Tsɛiŋ kpeiŋ wɛlɛ, i jia yitali wɛ mih si shi dzɛ fa i tseiŋ mintam i kpeiŋ wɛlɛ wɛ, mih yeiŋ kɛ na fimu. Gbɛ tɔkɔ kuku, wi baŋki lɛ di kilɔlɔ.’ **8** Mi wi nɔm wiwɔ chukuli a, ‘Tikwili, bɛɛ dɛkɛ wi yaka, mih ki chɛkyiki taliki lɛ chwɔŋ kiwɔ mih jia chi yeiŋ cheiŋ. **9** ʒɔbi wɛ wi ka wum mintam i jia yɛlɛ yi dzɛki lɛ, ma yi ndzɔŋki, wi ka baanɔ i wum, ma wɔ ni gba tɔkɔ wi.” **10** A nĩ kɔ chɔkɔ bimbam bidɔkɔ, Jisɔs ka laniki bɛni i juŋ yi tsani yidɔkɔ wɛ. **11** Kpaŋa widɔkɔ num feiŋ kiŋ'waka kichu kidɔkɔ num i wi wɛ, num kɛ ki si fɛ mi wi chu mi wi jweiŋ, ki nĩ fɛ wi gweiŋ i jia jwɔfi ntso nyanɔ, jum yi ŋgwuŋ, wi kɔbi i chu num i beiŋ chɛŋ. **12** ʒɔbi wɛ Jisɔs nĩ yeiŋ kpaŋa wiwɔ, ka bɔɔŋ wi, wi dzɛ,

wi dzaka i wi a, “Nih wuɲ, wə bənih lə i jweɲ ya wə
 daiɲ.” **13** Si wi dzaka yakadəɲ, ka nani tseɲ yi kəm wi.
 Akisəkə, jum yi fiəni nani gwu ka kaa, wi num beɲ chəɲ,
 ka chəɲyiki Nyɔ. **14** Tikwili wi juɲ yi tsani yiwə yeɲ si
 Jisəs chuku kpaɲa wiwə, a num i chəkə bimbam wə, gia
 yiwə nya lə wi bəh ɲgəkə. Wi ka yəlɪki i bəni a, “Kaɲ kə
 yisə yə bukumbeɲ kaɲaki i nəmki yeɲ. Mbeɲ dzəki bə
 chukuki jweɲ yimbeɲ i kaɲ yələ wə, ayakalə a kəbi i
 chəkə bimbam wə!” **15** Bah chukuli i wi a, “Mbeɲ bəni bə
 mbeɲ dzakaki chi, fə chi. I chəkə bimbam wə, ntə mi
 wimu wimu i mbeɲ kintəɲ, si dzo lə na’ wi, yuwidəkə
 njakas wi i di biə yi nəkɪ, i tsə nya yi bəh mwi a? **16** Kpaɲa
 wələ kə waiɲ Ablaham, wə Satan nɪ kaɲa i bənsəɲ wə jɪa
 jwəfi ntə nyan, yaka yi si ndzəɲki kə si mih gamti wi i
 ɲgəkə wi wələ, i chəkə bimbam wə a?” **17** Si Jisəs dzaka
 yakadəɲ, bəni bə bə nɪ baiɲɲki wi, gəmni i gwu yibə wə,
 bəni bəduli bədəkə num fibə bəh kinsanɲli, kəm bə gia
 yi kaɲyini yichi yə Jisəs nɪ fəki. **18** Jisəs ka təmki a, mih
 ki fəkəlɪki a, “Ntəɲ bi Nyɔ kə aka finə a? Fiɲ fiə mih ki
 fəkəlɪki yeɲ kə nə a? **19** Bi kə aka ɲgəkə wi fintam fidəkə
 mi nɪ buku tsə i gbɛli i wi khə, ɲgəkə wiwə kə yaka ka
 fiəni chu num kpɛɲ, minyənɪ mə mə fulɪki i beɲ dzə maa
 jún yibə i cha yiwə wə.” **20** Wi ka chu təmki a, “Akə finaiɲ
 fiɲ mih ki fəkənɪki ɲkuɲ bi Nyɔ bəh fi a? **21** Bi kə aka
 dzəɲ yə mɪɲkpaɲa ni fəkə muku i biɲkuɲ bimbam wə
 bitali ka fwɛɲni, ka chwali yi fə muku miwə yaka.” **22**
 Jisəs dza ka tsəkɪ i bikwili wə bəh i bidi wə si wi nɪ tsəkɪ
 lani tsə bəni, tsə sə dzəh yi i Jɛlusalɛm. **23** Mi widəkə dza
 bikə i wi a, “Bah, akə a bəni twəsi bə bi bəɲɲki a?” Jisəs

ka chukuli lə i bə bæchi a, **24** “Mbeinj jwôki na bəh ŋga i liə num i dzaka kifienə kifaanini. Mbeinj kiəki a, bəni bəduli bi nəŋki lə i liə i ki wə, dzəh kəbi. **25** Jəbi bi kpeinj lə wə, tii juŋ wiwə bi dza fah dzaka ki juŋ. Jəbi wə wi bi fa, mbeinj bi baan i biŋ i komyiki dzaka ki juŋ dzakayi a, ‘Tikwili, wêli a dzaka ki juŋ ka buku liə.’ Wi bi chukuli i mbeinj a, ‘Mih kiəki kə di biə mbeinj buku.’ **26** Mbeinj ka bi nomyiki dzakaki, ‘A kəkə a buku bə bukumbeinj n̄ shiki dziki chu mu a? Ayaka wə n̄ nyaniki laniki nnyaki bəni i bidi bibuku wə.’ **27** Wi bi fiəni chukuli shəŋ a, ‘Mih fukuki i mbeinj a mih kiəki kə di biə mbeinj buku. Mbeinj nyê i mih fiənə mbeinj bə mbeinj nyaniki fəki chu.’ **28** Mbeinj bi yeinj lə Ablaham bəh Ayjik bəh Yakəb bəh bəni bə ntum bə Nyə bæchi i kintəŋ ki ŋkuŋ bi Nyə wə, num bə ban mbeinj i biŋ, mbeinj bi ka dəki dzi jəŋ. **29** Bəni bi dza i bimbu bichi wə, i yisi i di biə wəŋ bukuki dzəki, bəh i di biə wi tsəki liəki, bəh i di bi beinj beinj wə bəh bi shiŋ i mbi wə, bə bi dzə shinum i dziki i kintəŋ ki ŋkuŋ bi Nyə wə. **30** Mbeinj wôkəli bəni bəduli bə bə kə i ninshiŋ i liə bi numki num i jum wə, bəduli bə bə kə i jum wə i liə bi numki num i ninshiŋ.” **31** A n̄ kə a jəbi wiwə wə, Bəfalasi dzə dzaka i Jisəs a, “Bûku nyê fa, tsə i kimbu kidəko wə kəm ŋkuŋ Hələd nəŋki i wə wə.” **32** Jisəs chukuli i bə a, “Mbeinj tsê dzâka i fifinchəŋ fiwə a mih ki bwiliki lə bəchinda bə ŋkpeli i bəni wə daiŋ, mih chuku jweinj, i yisi i daiŋ bəh kijiəli, mih bi buku kaasi nəm wuŋ shitsə kijiəli. **33** Ayakalə, mih ni yisi nyani wuŋ wi Jelusəlem daiŋ, bəh i buku nyani kijiəli i tsə buku shitsə kijiəli. Yi kpeinjniki kə a bə wə mi wi ntum wi Nyə i di bidəko wə a

kɔbi a i Jɛlusalɛm.” 34 Si Jisɔs dzaka lɛ, wi ka chu dzaka a, “Yɔbɛɛy Jɛlusalɛm! Yɔbɛɛy Jɛlusalɛm! Wɔ wɔɔyiki bɛni bɛ ntum bɛ Nyɔ, chu tumyi bɛni bɛ Nyɔ faaŋki i mbeɪŋ bɛh kitɛh. Akɔ kiŋkani kimaiŋ si mih mɔmsi i juŋni bwa ba asi nih shyɛ si juŋni bwa bu wi kwumi baŋ bɛh bɛkɛli bi, wɔ nɛiŋma a? 35 Tsɛiŋ, bɛ kɔ num bɛ lɔtɔkɔ lɔ juŋ ya yi fiɛni num chii. Ayaka mih fukuki i mbeɪŋ a, mbeɪŋ bi chu yeiŋ kɛ i mih wɛ, i tsɛ buku jɔbi wɛ mbeɪŋ bi dzakaki a, ‘Nyɔ jiɛ kimboiŋsi i mi wɛ wi dzaki i yeɪli wi Bah wɛ.’”

14 A nɛ kɔ i chɔkɔ bimbam bidɔkɔ wɛ, Jisɔs tsɛ i dzi i juŋ yi mi wimbum wi Falasi widɔkɔ. Bɛni bɛ bɔ nɛ kɔ feiŋ nɛ tseiŋki Jisɔs i yeiŋ gia yɛ wi ni fɛ. 2 A nɛ kɔ mi widɔkɔ num feiŋ i Jisɔs nshiŋ wi gweiŋ bɛh jweiŋ yidɔkɔ yi fɛ kaŋ yi bɛh kaka bi mɔyi. 3 Jisɔs bikɛ i Bɛfalasi bɛ bɔ nɛ kɔ feiŋ, bɛh bɛni bɛ bɔ nɛ keiŋsiki kiɛki bɛnchi bɛ Nyɔ, “Bɛnchi bɛbukumbeɪŋ bumki lɛ a bɛ chɛku mi i chɔkɔ bimbam wɛ, ma nɛ a?” 4 Bɔ nɛki kaŋa kɛ gia yidɔkɔ i chukuli. Jisɔs kaŋa mi wiwɔ, chuku wi, ka dzaka a wi tsɛki. 5 Jisɔs ka fiɛni bikɛ i bɛni bɛwɔ a, “Mi widɔkɔ kabɛ kaŋa waiŋ nabɛ na’, wi gbɔ i fɛŋ mɛ i chɔkɔ bimbam wɛ, wi ma ni bwili akisɛkɛ a?” 6 Bɔ mɛŋni gia yɛ bɔ ki chukuliki. 7 Jisɔs dza yeiŋ si bɛni dzaki sabi di bibɔ num i ninshiŋ i numyi yeiŋ, wi ka ti bɔ bɛ ndi a, 8 “Jɔbi wɛ bɛ laka wɔ i dzini bi ndzɔ wi miŋkpaŋa wimfiar wɛ, wɔ tsɛ ma nɛm i di bi ninshiŋ wɛ, kɔm mi wimbum widɔkɔ kɔlɛ feiŋ num bɛ si laka tɛ wi feiŋ. 9 Tikwili wɛ wi si laka mbeɪŋ bɛchi, wi ni dza dzɛ dzaka i wɔ a, ‘Dzɛ nyɛ di biɛlɛ i mi wimbum wɛlɛ.’ Ma wɔ ka ni dza, num bɛh kiŋgɛmni i tsɛ num lɔ num i jum wɛ. 10 Jɔbi wɛ bɛ laka wɔ i dzini bi dzɔni bi

minḡkpaṇa wimfiaṇ, wə tsê nûm num i jum wə, ka tii dzini
 bi minḡkaṇa wimfiaṇ ni dzə dzaka i wə a, ‘Nseṇ wuṇ, dzâ
 fa, tsê nûm num i ninshiṇ.’ Ayaka, wə ka ni kaṇa kiṇkəksi
 i bəni bəchi nshiṇ. **11** Yi kə a liṇ i mi wichi wə wi yaksiki
 gwu yi, bə bi shisi lə wi. Mi wə wi shisiki gwu yi, bə bi
 yaksiki lə wi.” **12** Jisəs ka dza fiəni dzaka i tii juṇ wə a,
 “Jəbi wə wə nəṇki i bəṇṇ bəni a bə dzə dzi, ma ni bəṇṇ
 num nséṇ ya na bwa bə nah, na chwəṇ ki juṇ ka, na bəni
 bə kpə, bə bə nəki kəmsiki i wə wə. Kəṁ bə bi fiəni bəṇṇ
 lə wə tə i juṇ yibə wə, ma yi ka bi numki a, bə nṅ chukuli
 lə kaṇ ya. **13** Jəbi wə wə fəki dzini, laka num bəni bə kifuu,
 bəh biṇkəṇni, bəh bə bə gbəki nyaniki, bəh bimfəka. **14**
 Wə ka fə yakadəṇ, ma Kimbəṇsi ki Nyə numki i wə wə,
 kəṁ bəni bələ kaṇaki kə fiəṇ fidəko, i bi fiəni chukuli i
 wə. Ma gəṁ wa bi numki i Nyə, i chəko biə bəni bə bə kə
 chəṇ bi dzayiki i kpi wə.” **15** Si Jisəs dzaka yakadəṇ, mi
 widəko wə, bəh bə nṅ dziki wəko gia yiwə ka dzaka i wi a,
 “Kimbəṇsi kimbūm kə i mi wə wi bi dziki bləd i kintəṇ
 ki ṇkuṇ bi Nyə wə.” **16** Jisəs ka chukuli i wi a, “A nṅ kə
 jəbi widəko wə, mi widəko kəṇsi bini bimbūm, wi laka
 bəni bəduli. **17** Si chəko bi bini biwə nṅ dzə kpəṇ, wi faaṇ
 waiṇ wi wi nəṁ a wi nyani fuku i bəni bəchi bə wi nṅ
 laka bini i bə, a ṇgaiṇ kəṇsi lə biəṇ bichi. **18** Waiṇ wi
 nəṁ wiwə ka tsə yeṇ bə, bə yisi ka təṁki wimu wimu.
 Mi wi ninshiṇ wə wi nṅ yeṇ dzaka i wi a, ‘Yêṇ mih si
 kə mih taṇ khə wuṇ wimfiaṇ, mih kaṇaki i tsə tseṇ wi.
 Tesi, mih ni numki kə.’ **19** Wi chu yeṇ widəko wə wi bəṇ
 chukuli tə a, ‘Mih si kə mih taṇ bəna’ bəṇ bə nəṁ jwəfi,
 mih kaṇaki i tsê məṁsi yi i liə. Tesi, mih ni numki kə.’ **20**

Wi chu yeiŋ widəkə wi bəŋ chukuli tə a, ‘Mih dzo a kpə wuŋ wimfiŋ daiŋ, tɛsi, akə gia yə mih ni dzə kə.’ **21** Si bə chukuli yakadəiŋ, waiŋ wi nəm wiwə ka fiəni tsə fuku gia yichi i tikwili wi. Tikwili wiwə wəkə gia yiwə, shəm bəkə wi. Wi ka fiəni faaŋ waiŋ wi nəm wiwə, dzaka i wi a, ‘Būku wakli, tsê i kwili kintəəŋ, nyâni nnyâ i dzəh yi tasini bəh i dzəh yinchiŋ yinchiŋ wə, jûŋni bəni bə bə gbəki nyaniki bəh bimfəkə bəh biŋkəŋni, ma wə dzə bəh bə.’ **22** Wi tsə fiəni dzə dzaka a, ‘Tikwili, mih fə lə gia yichi asi wə si dzaka ayakalə, juŋ kəiŋki ki jikə kə.’ **23** Tikwili wi dzaka i wi a, ‘Tsê i dzəh yimbum bəh yinchiŋ yichi ma wə dzə dzə bəh bəni bəduli ka bə dzə jiksi juŋ yichi. **24** Mih fukuki i mbeiŋ a, mi i kintəəŋ ki bəni bə mih si yisi laka bə bi môm kə fieŋ fidzini i bini biŋ wə.’” **25** Jisəs chu nyə ka tsəki, mbaŋ wi bəni kwu biəli wi. Wi ka dza fiəni dzaka i bə a, **26** “Mi wə wi nəŋki i biəli mih i num mi wuŋ wi mbaŋ wi kəbi i kəŋ mih i tsə ba wi, bəh nih wi, chu kəbi i kəŋ mih i tsə kpə wi bəh bwa bu, bəh bwa bə nih wi, bəh jémi yi, nabə i kəŋ mih tə tsə si wi kəŋki gwu yi, wi kəkə i num mi wuŋ wi mbaŋ. **27** Mi wə wi nəŋki i num i mbaŋ wuŋ wə, wi kaŋaki i gîŋ kintasi ki i bîəliki mih. **28** Akə ndə i mbeiŋ kintəəŋ wə wi nəŋki i maa juŋ yi dəŋə yaka i beiŋ, wi ma nî yisi i shi num i kuku i kwaka fwu wi, a kpə wə wi kaŋaki kələ bi kpəiŋ ka wi bi maa kaasi yeiŋ a? **29** Wi ka baŋ i fə yakadəiŋ, wi ka yisi a chəkəki chaka ki juŋ kiwə, ki ni gaka wi i kaasi. Jəbi wə bəni bi tsəki feiŋ ma bə bi suŋuki wi dzaka a, **30** ‘Mbwə wələ nî yisi juŋ, yi gaka wi i kaasi.’ **31** Yi ni numki a liŋ tə a, akə winaiŋ ŋkuŋ wə wi nəŋki i laa tum jum bəh ŋkuŋ widəkə, wi kəbi i yisi

num kuku i kwaka a ngaiŋ bəh bəni bu bə jum bəŋchuku
 jwəfi kələ i tsə jwə ŋkuŋ widəko wə wi kaŋaki bəni bu bə
 jum bə num i buku bəŋchuku mbaŋfia a? **32** Wi ka kwaka
 yeiŋ a yi ləkəki lə, wi kaŋaki i bāayi bəni bu bədəko i fāaŋ
 a bə tsə yeiŋ ŋkuŋ widəko wə wi keiŋ i dzəh yi dəəŋ, i tsā
 wi a wi fə dzəh yə kimboiŋni kə i nūmki i bə kintəəŋ. **33**
 Yi ka numki a i dzəh yələ wə, mi wə wi ka baəŋ ki dali
 kə bieiŋ bi bichi, wəmakə mi kəkə i num i mbaŋ wi bwa
 bəŋ kintəəŋ. **34** ŋkaka kə fieŋ fi ndzəŋni. Ayakalə, yi ka
 laksi njwəŋni bi, bə kə i chu fə na dəiŋ bəh yi ka yi fiəni
 njwəŋki a? **35** Yi numki a, yi laka lə kilələ. Yi kəkə ka bə
 shuku i khə nabə i di bi chi wə. Yi kə a shuku təkə kilələ.
 Mi wə wi kaŋaki bintuni i wəkə wi wəko.”

15 Bəni bə bə ni kwaki kiŋwakti, bəh bəni bəchu bədəko
 ni dzəki i Jisəs i wəkə gia yə wi laniki. **2** Bəfalasi bəh bəni
 bə bə ni laniki bəŋchi bə Nyə, yisi i shwiŋyiki dzakayi a,
 “Mi wələ dzo bəni bəchu kabə dzi bəh bə.” **3** Ayakadəiŋ,
 Jisəs ti ndi wələ i bə a. **4** “Akə ndə i mbeiŋ kintəəŋ wə, wi
 kabə kaŋaki shwāŋ yi gbi, yimu laka, wi ni chəŋ num alə
 a? Wi ma ni yisi bee yə mbaŋ bwukə ntso bwukə i chwa, i
 tsə nəŋ yimu yiwo, i tsə buku jəbi wə wi ni yeiŋ i yi wə a?
5 Wi ka ni nəŋ yeiŋ yi, ma wi laŋki, wi giŋ yi i kimbəkəli
 wə, **6** wi kwəki tsəki bəh yi i dzu. Jəbi wə wi kwə, wi ni
 bəəŋ juŋni nsəiŋ yi, bəh bəni bə bə nəkə kəmsiki i wi kpəŋ
 wi dzaka i bə a, ‘Mbeiŋ dzə bukumbəiŋ lāŋki, kə m mih
 yeiŋ shwəŋ yiŋ yi si laka.’ **7** Mih fukuki ŋkəŋ i mbeiŋ a, yi
 kə a liŋ asi, kinsəŋli kimbum bi numki i tumi ki beŋ wə,
 kə m bə mi wichu wimu wə wi kə wi kwuni shə m yi. Bə bi
 laŋki wəmakə mi tsə bəni bə mbaŋ bwukə ntso bwukə bə

kɔ chɛŋ chu nɛŋ kɛ ŋkwuni. **8** Ma akɔ winaiŋ minŋkpaŋa
 wɛ wi kabɛ kaŋa chwaka bi kpɔ jwɔfi, kimu laka, wi ma ni
 baiŋsi naka ki baiŋsini i yaŋa juŋ i nɛŋ ndzɔŋ, i tsɛ buku i
 jɔbi wɛ wi ni yeiŋ a? **9** Wi ka ni nɛŋ yeiŋ, wi ni bɔɔŋ juŋni
 nsɛiŋ yi bɛh bɛni bɛ bɔ nɔki kɔmsiki i wi kpɛŋ, wi dzaka i
 bɔ a, ‘Mbɛiŋ dzɛ bukumbɛiŋ lɛŋki kɔm mih si fiɛni bɔŋ
 kpɔ wuŋ si wi si laka, mi ka fiɛni yeiŋ wi.’ **10** Mih fukuki i
 mbɛiŋ a, yi kɔ a liŋ tɛ, asi bɛchinda bɛ Nyɔ laŋki kɔm bɛ
 mi wichu wimu wɛ wi kɔ wi kwuni shɔm yi.” **11** Jisɔs chu
 dzaka a, “Mi widɔkɔ nɛ kaŋaki lɛ bwa bu bɛnyuku bɛfa. **12**
 Waiŋ wi jum wɛ dza dzaka i ba wi a, ‘Ba, gɛa nyɛ mbɛiŋ
 biɛiŋ i liɛ.’ Ba wi ka gaa biɛiŋ bi i bɔ. **13** A nɔki num kɛ i
 jɔbi wi dɛɛŋ wɛ, waiŋ wi jum wɛ dzo biɛiŋ bi, ka juŋni bi
 bichi ka taŋni, nyɛ tsɛ i tumi ki dzɛh yi dɛɛŋ wɛ. I fiɛiŋ wɛ
 wi bɛkɛli kaasi kpɔ wiwɔ i nɔni kichu wɛ. **14** Jɔbi wɛ wi nɛ
 bɛkɛli kaasi kpɔ wi, dzɔŋ yilɛkɛli ka kwa tumi kiwɔ, wi
 chu kaŋa kɛ fiɛiŋ fidzini. **15** Ayakadɛiŋ, wi ka tsɛ nɛŋ nɔm
 i mi widɔkɔ i tumi kiwɔ wɛ, a wi nɔmki i wi. Mi wiwɔ ka
 faaŋ wi, wi tsɛ ka tɔkniki bɛh bifi bi. **16** Wi dza ka nɛŋki i
 dziki biɛiŋ bi dzini bi bifi, ayakalɛ mi widɔkɔ kɔbi i nya wi
 bɛh fiɛiŋ fidɔkɔ. **17** Wi ka yisi i tɛmki gia, fiɛni bɔɔŋ mfi bi,
 ka dzaka a, ‘Bɛni bɛ nɔm bɛ ba wuŋ kaŋaki biɛiŋ bidzini
 biduli bi gaka bɔ, mih num fa kpi dzɔŋ. **18** Mih ni fiɛni tsɛ
 lɛ i ba wuŋ, mih dzaka i wi a, “Ba, mih fɛ chu i Nyɔ nshiŋ
 bɛh i wɔ tɛ. **19** Mih chu kpɛiŋniki kɛ ka bɛ bɔɔŋki mih a
 waiŋ wa. Dzɛ jɛ mih aka mi wa wi nɔm.”” **20** Ayakadɛiŋ,
 wi ka dza fiɛni tsɛ i ba wi. Jɔbi wɛ wi nɛ bukuki kɔmsiki
 tsɛki i kwili wɛ, ba wi lɔ dzɛkɛh ka yeiŋ wi. Nshiŋ kwa
 wi bɛh waiŋ, wi dza bɛiŋ, yɔkɔ tsɛ, maŋni wi, bɛ yaŋayi.

21 Waiŋ wiwɔ ka dzaka i wi a, ‘Ba, mih fə chu i Nyɔ nshiŋ bəh i wɔ. Mih chu kpeɪŋniki kə ka bə chu bɔɔŋki mih a waiŋ wa.’ 22 Ayakalə, ba wi ka bɔɔŋ bəni bu bə nɔm dzaka a, ‘Mbeiŋ tsê wakali, mbeiŋ nêŋ dzê bəh mbuŋ wə wi ndzɔŋki nalə, mbeiŋ dzê lô i wi wə, mbeiŋ lâkə finsəŋ i kpaŋ wi wə bəh dzuyigvu i gvu yi wə. 23 Mbeiŋ tsê kwâ dzê waiŋ na’ wimbum, mbeiŋ kûm yi, ka bukumbeiŋ dziki bə laŋ, 24 kɔm waiŋ wuŋ wələ nî kpi, wi fiəni yɔmmi. Wi nî laka, wi fiəni tumbuku.’ Ayakadəiŋ, bə ka yisi i laŋki. 25 Gia yələ nî num lə, waiŋ wi ninshiŋ num i chwa. Jɔbi wə wi nî kwɛki dzaki i buku kɔmsi dzə i dzu, wi wəkɔ biɛiŋ bi kwuŋni jumi bəni biŋ. 26 Wi bɔɔŋ mi wibɔ wi nɔm widəko bikə a, a num nə, bə biŋki fa? 27 Wi chukuli i wi a, ‘Waiŋnah si fiəni dzə daiŋ. Ayakadəiŋ, ba wimbeiŋ ka kum dɔmi ki na’ kimbun, kɔm wi si yeiŋ waiŋnah wi num wiwɔm chu ləkə.’ 28 Wi wəkɔ yaka shɔm ka bəkɔ lə wi, wi ka nəiŋ i liə dzu. Ba wi buku tsə ka tsaki wi a wi liə a dzu. 29 Ayakalə, wi chukuli i ba wi a, ‘Tsêiŋ, mih ni nɔmki i wə ka mfa i jîa yələ wə yichi, mih ka num nəiŋ i fə gia ya yidəko. Wə ka num nya mih na bəh waiŋ bii a, mih laŋki buku nséiŋ yiŋ. 30 Waiŋ wa wələ, wə wi nî tsə bəkəli biɛiŋ bia bəh bəkaŋa bə təkəlini, jɔbi wə wi si dzə, wə ka tsə kwa waiŋ na’ wimbum ka kum kɔm wi.’ 31 Ba wi chukuli i wi a, ‘Waiŋ wuŋ, buku wə shi kɔ a fa jɔbi wichi, biɛiŋ bichi biə mih kaŋaki akɔ mbia. 32 Ayakalə, yi si ndzɔŋki lə, a bə lâŋki kɔm waiŋnah wələ nî kpi lə, wi fiəni yɔmmi, wi nî laka, wi fiəni tumbuku.”

16 Jisəs chu dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Mi wi kpɔ widəko nî kaŋaki lə waiŋ wi wi nɔm, wi nî jiə a wi tséiŋki

mbum bi. Wi ka dza wəkə a, waiŋ wi wi nəm wə bəkəliki lə kpə wi. **2** Wi ka bəŋ waiŋ wi nəm wiwə, bikə i wi a, ‘Yələ kə yinaŋ gia mih wəkəki kəm wə lə a? Bâkti biŋwakti bichi biə wə nyakaki kpə wuŋ yeiŋ, wə dzə fiəni nyâ i mih. Kəm wə ni chu nəmki kə i mih.’ **3** Waiŋ wi nəm wiwə tsə num kwaka a, ‘Si tikwili wuŋ kəŋŋki mih i nəm wə, mih ni fə dəiŋ a? Si mih kə mih kaŋa kə ŋga i nəmki bəh dzəkə, mih chu ŋgəmni i nywaki.’ **4** Wi ka fiəni kwaka a, ‘Mih kiə lə gia yə mih ni fə, i jəbi wə wi kəŋŋ mih i nəm wə, mih kaŋaki lə nséiŋ yə yi kə i dzə mih i bə dzu.’ **5** Ayakadəiŋ, wi ka bəŋ bəni bə bə ni kaŋaki fwa yi tikwili wi wimu wimu, wi ninshiŋ dzə wi bikə i wi a, ‘Wə gəmki tikwili wuŋ dəiŋ?’ **6** Wi chukuli a, ‘Akə bibeli bimia bimum gbi.’ Ayaka wi dzaka a, ‘Kə kiŋwakti ki fwa kələ nūm kuku wakli, kwūni nyâka a mbaŋshi.’ **7** Wi fiəni bikə i widəkə a, ‘Wə gəmki ŋ'wa dəiŋ na?’ Wi chukuli a, ‘Akə biba bigəŋ gbi.’ Ayaka wi dzaka a, ‘Kə kiŋwakti ki fwa kələ kwūni nyâka a biba mbaŋnyani.’ **8** Tikwili wi waiŋ wi nəm wələ nŋ yeiŋ si wi finiki bəh wi yaka, ka kəksi wi a wi ni fifi lə.” Jisəs ka kaasi a, “Bəni bə fa kuku fifiki i gia yə bə fəki tsə si bəni bə baiŋni fifiki i gia yibə yi baiŋni wə. (aiōn g165) **9** Ayakadəiŋ, mih fukuki i mbeiŋ a, mbeiŋ dzəkəki mbum bimbəiŋ bi fa kuku, i kwaki nséiŋ yeiŋ, ka jəbi wə bi bi kaa, Nyə bi ka dzə mbeiŋ i wi dzu i di biə mbeiŋ bi numki jəbi wichi. (aiōnios g166) **10** Mi wə wi kiəki kə i təkni bəh fiəŋ finchiŋ, wi kəkə i təkni tə bəh fiəŋ fimum. Ayaka mi wə wi fəki kimfikili i gia yi nchiŋ wə, wi kələ i fəki tə kimfikili i yimum wə. **11** Si mbeiŋ kəkə təkni bəmbum bi fa kuku, a ni nya ndə

mbeiŋ mbum bi ŋkəŋ a? **12** Mbeiŋ kabə kiəki kə i təkniiki bəh bieŋ bi bəni bədəkə, ma ndə ni nya mbeiŋ bəh fiə fi kə fimbeiŋ a? **13** Waiŋ wi nəm kəkə i nômki i bətikwili bəfa. Yi kabə num yakadəiŋ, ma wi ni baiŋŋki widəkə wi kəŋ widəkə, yudəkə, wi ni wəkəki i widəkə nalə wi seiŋni widəkə. Mbeiŋ kəkə nəmki i Nyə chu nəm i kpə.” **14** Si Jisəs dzaka yaka, Bəfalasi wəkə gia yichi, ka yisi i suŋuki wi, kəm bə nŋ kəŋki kpə nalə. **15** Jisəs ka dzaka i bə a, “Akə mbeiŋ bələ bə mbeiŋ chusiki gwu a mbeiŋ kə bəni bə ndzəŋni i bəni nshiŋ, ayakalə Nyə kiə gia yichi yə yi kə i shóm yimbeiŋ wə. Mbeiŋ kiəki a gia yə bəni kəksiki a, akə gia, akə yə Nyə tseiŋki yi nyəŋ i wi.” **16** Jisəs chu dzaka a, “A nŋ kə i kikpu wə, bə nŋ laniki num bənchi bə Muses bəh gia yə bəni bə ntum bə Nyə nŋ nyakaki. Ayakalə, i yisi si Jən nŋ dzə, bə ka fuku num ntum wi ndzəŋni kəm ŋkuŋ bi Nyə. Mi wichi ka jwəki i liə kintəŋ ki ŋkuŋ bi Nyə wə. **17** Yi bəniki alə i bəəli bəh nshwaiŋ i dza nyə, yi bəniki kə i fidzəkəni fi Kiŋwakti ki Bənchi i bi laka kilələ. **18** Yi kə a, mi ka bee kpə wi, dzə widəkə, ka nəkə bəh wi, yaka wi fə chu. Mi ka dzə miŋkpaŋa wə wi buku i mi widəkə dzu, yəmaka numki a wi dzə kpə mi.” **19** Jisəs ka dza chu dzaka a, “Mi wimbun widəkə nŋ kələ, wi lafi gwu bəh bəmbuŋ bə kpə wi ləkəli bə ndzəŋ nalə, dzi kidəŋ ki chəkə bichi. **20** Mi wi kifuu widəkə num feiŋ, yeli wi num Lasalus. Wi num biəkə kwa gwu yi yichi. Bə nŋ dzəkə jiəkə wi i shiki i dzaka ki mbaiŋ ki mi wimbun wə mə, **21** wi wəkəli a yuwidəkə jəbi wə wi ni dziki, bieŋ biə bi ni bəsiki ma ŋgaiŋ ni bəŋyiki dziki. Si wi nŋ nəkə feiŋ yakadəiŋ, biə dzə chu mēni kaasi lə biəkə yi. **22** Aka numki i jəbi widəkə

wə, mi wi kifuu wə kpi, bəchinda bə Nyɔ dzə giŋ wi, ka tsə jiə i di bindzɔŋni wə i kɔmsi i Ablaham wə. Ayaka mi wi kpɔ wə ni kpi tə bə ləə wi. **23** Wi tsə num i tumi ki bəni bə kpili wə, wi ka numki fɛiŋ i ŋgəkə wimbumbum wə. Wi dza lɔɔ dzəkəh, yeiŋ Ablaham nanu bəh Lasalus, i wi kpəŋ. (Hadēs 986) **24** Wi bɔɔŋ tsə a, ‘Ba Ablaham, kwāsi nshɛiŋ i mih, wɔ fāaŋ dzə Lasalus, wi ləkə waiŋkpaŋ wi i mwi mə i dzə dāsi kindɔŋ kəŋŋ yeiŋ. Mih kɔ i nshili wimbumbum wə fa i gbuku wələ mə.’ **25** Ablaham chukuli mfih a, ‘Waiŋ wuŋ, kwaka jɔbi wə wə nɪ kɛiŋki i mbi. Wə nɪ kaŋaki lə biɛiŋ bindzɔŋni bichi i jɔbi wiwɔ, Lasalus nɪ yeiŋki mfih num ŋgəkə. I liə akɔ Lasalus wə, wi kɔ i ndzɔŋni mə, wə num i nshili wə. **26** A kəkə shəŋ a yələ. Kɪə a fəŋ kimbumbum kɔ num bə kɛiŋsi jiə, kə mi kəkə i dza fa i dɔŋsi dzə i wə wə fɔkɔ, yi kɔbi tə i mi i dza fɔkɔ i dɔŋsi dzə fa i buku wə.’ **27** Mi wimbumbum wə chu tsa a, ‘Mintee Ba, fāaŋ Lasalus i kwili wibuku wə. **28** Mih kaŋaki bwa bə nih bəŋ bəte, a wi tsə kɪŋ i bɔ ka bɔ bi ma dzə tə i di bi ŋgəkə biələ wə.’ **29** Ablaham chukuli mfih a, ‘Bwa bə nah kaŋaki lə biŋwakti bi Muses, bəh biə bəni bə ntum bə Nyɔ nɪ nyaka, bɔ wɔkɔli gia yə bi dzakaki.’ **30** Mi wi kpɔ wə nəiŋ dzaka a, ‘Aayi Ba Ablaham, yi kɔ a mi widɔkɔ dza i kpi wə, wi tsə fuku i bɔ ka bɔ wɔkɔ, ma bɔ kwuni shóm yibɔ.’ **31** Ablaham chukuli i wi a, ‘Bɔ ka nəiŋ i wɔkɔ gia yə biŋwakti bi Muses bəh bəni bə ntum bə Nyɔ dzakaki, bɔ kəkə i wɔkɔ tə na yə mi wə wi dza i kpi wə dzakaki.’”

17 Jisɔs dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Gia yə yi taanŋki bəni bɔ fə chu bi lansi baanŋ kə i dzə. Ayakalə, ŋgəkə kɔ i mi wə wi bi dzəkɪ bəh gia yiwɔ, a bəni gbɔyiki i chu wə. **2** Yi ni

ndzəŋki a bə shû shêŋsi nəkə wimbūm i məkə ki wəmakə
 mi, bə chîni shî wi i kinchwə kimbūm wə, tsə a wi fəki
 bwa bələ gbəyiki i chu wə. **3** Jəbi wə mbeinj kə, mbeinj ka
 təkni bəh gwu yimbəinj. Jəbi wə waiŋnah fə gia yichu i
 wə, dzāka i wi. Wi ka kwuni, wə dālinya wi. **4** Na yaka wi
 kabə fəki gia yichu i wə kiŋkani nanitaŋ i chəkə wə, jəbi
 wə wi fəki ka fiəniki dzəki kwuŋki kaŋ a ŋgaŋ si gbə, wə
 kaŋaki i dālinyaki wi.” **5** Bwa bə Bah bə ntum ka dzaka
 i wi a, “Kpêŋsi kimbūm kibuku ki ləkə ndzəŋ.” **6** Bah
 chukuli a, “Asi kə a mbeinj kaŋaki kimbūm ki seiŋni aka
 fintam fi ntoto, ma mbeinj kələ i dzaka i kpəŋ wimbūm
 wələ a wi mûku i gaŋ wə, i tsê nûm i kinchwə kimbūm
 wə, ma wi ni wəkə i mbeinj. **7** Mbeinj dzê a, mi wimu i
 mbaŋ wimbəinj wə, kabə kaŋa waiŋ wi wi nôm, wi shi
 nôm i khə, yudəkə wi təkni bəh shwáŋ. Jəbi wə wi kwə
 dzə, wə kələ i dzaka i waiŋ wi nôm wiwə a, wi dzê dzê
 biəŋ bi bidzini ma wi num dži a? **8** Yi məŋ ayaka. Gia yə
 wi kə dzaka akə a, kəmsi tsê kwûni bəmbuŋ ba, ma wə fə
 biəŋ biŋ bidzini, ma wə dzê bəh bi, ma wə kêŋsi gwu ya
 wə wêkəliki i jəbi wə, ŋgaŋ ni dzi, ŋgaŋ mu kaasi, ka wi
 juŋni biəŋ wi tsə dzi a? **9** Wə kələ i dzaka i waiŋ wi nôm
 wiwə a, kiyəŋni ka, kəm wə fə gia yichi yə mih si dzaka?
10 Yi kə a liŋ asi yimbəinj kə. Jəbi wə mbeinj fə kaasi nôm
 wə bə si nya i mbeinj, mbeinj dzaka a, ‘Buku kə shəŋ a
 bwa bə nôm, buku fə nôm wibuku.” **11** Si Jisəs nî tsəki
 i Jelusalem, wi ka tsə dzəh i ji bi kimbu ki Samalia bəh
 ki Galili wə. **12** Si wi tsə liə i kwili widəkə wə, bənyuku
 bədəkə jwəfi bə gweinj bəh jweinj yi kumyini, bə yeinj wi
 keinj i dzəh yi dəəŋ, **13** ka bəəŋ bəh ja yiləkəli a, “Jisəs Tii

wi bəni, kwāsi nshēiŋ i buku wə.” **14** Si Jisəs nǐ yēiŋ bə, dzaka i bə a, “Mbeŋ tsê chûsi gwu yimbeŋ i bətii mfə gia.” Si bə nyə bə tsə, jweŋ yibə kaa, bə baiŋ a keŋ a dzəh. **15** Mi wimu i bə kintəŋ yēiŋ a ŋgaiŋ si bənih, wi ka fiəni dzə i Jisəs ka yaksi Nyə nalə. **16** Si wi dzə, ka gbə i Jisəs nshiŋ nya kiyəŋni i wi. Ayaka mi wiwə nǐ kə mi wi Samalia. **17** Jisəs dzaka a, “Bəni si kə jwəfi bə mih si chuku bə bənih ka baiŋ, bədəkə bə bwukə kə faiŋ na? **18** Yaka kə mi widəkə i bə ka yēiŋ dəkə a wi kələ i fiəni dzə nyā kiyəŋni i Nyə, a kəbi a mi wi dzəni wələ a?” **19** Jisəs ka dzaka i wi a, “Dzā wə tsēki mfia. Shəm yə wə jiə i mih, yi fə wə bənih.” **20** Bəfalasi bədəkə ka bi dza bikə i Jisəs a, ŋkuŋ bi Nyə bi dzə yibwiŋ na? Wi chukuli i bə a, “ŋkuŋ bi Nyə bi dzə kə bəh kinchəsi kə ki bi chusiki i mbeŋ. **21** Mi widəkə kəkə wə wi bi dzakaki i mbeŋ a, ‘Mbeŋ tsēiŋ, bə Nyə lə wi sakaki fa,’ Na a, ‘Bə Nyə yaka wi sakaki fi.’ Mbeŋ wəkəli ndzəŋ, ŋkuŋ bi Nyə kə i kintəŋ kimbeŋ wə.” **22** Wi ka fiəni dzaka lə i bwa bu bə mbaŋ a, “Jəbi bi dzə lə wə mbeŋ bi nəŋki i yēiŋ mi wə yeli wi kə Waiŋmi a i chəkə bimu shəŋ, mbeŋ kəbi i chu yēiŋ i wi wə. **23** A bi numki i jəbi wiwə bəni bədəkə bi dzakaki lə a, ‘Mbeŋ tsēiŋ, bə wi yaka fi,’ Na a, ‘Mbeŋ tsēiŋ, bə wi lə fa.’ Bə ka dzakaki yakadəiŋ i mbeŋ kīə mbeŋ bi bīəli kə bə na i tsə tseŋ. **24** Mbeŋ kiə asi dzaŋ si mwaiŋ i beŋ lə mwaŋ bimbu bi mbi binaa bichi baiŋ lə mwaŋ bəni bəchi yēiŋ, akə ayaka si bəni bəchi bi yēiŋ mi wə yeli wi kə Waiŋmi i chəkə biə wi bi fiəni dzəki. **25** Ayakalə, si wi bi fiəni dzəki, wi bi yisi yēiŋ lə bəŋgəkə bəduli, i tsə kaasi, ma ŋgəkə wi liə wələ bi məŋni wi. **26** Asi yi nǐ kə i jəbi wi Nəa wə, lə

yi bi numki i jobi wi Waiɲmi wə. **27** Bəni nɛ dziki lə, bə mu, bəni dzo bəkaɲa, bənyuku bəh bəkaɲa nɛ nyaki lə bwa bəbɔ i bəni i dzɔki, i tsə buku i chəkɔ biə Nɔa nɛ liə i ɲgwuki mə, ayaka mwi nɛ buku dzə laksi bə bəchi. **28** Yi bi numki a liɲ asi yi nɛ kɔ i jobi wi Lot wə. Bəni nɛ dziki lə, bə mu, fə shi yibɔ, nɔm kikhə, chu mwəm júnɲ. **29** I chəkɔ biə Lot nɛ buku i Sɔdɔm, Nyɔ ka shisi gbuku i bɛiɲ, wi ka shiki dzəkɔ beli aka miɲkaɲi migbuku, wi shi dzə kaasi bəni bə Sɔdɔm bəchi. **30** Yi bi num a liɲ asi yi bi numki i chəkɔ biə mi wə yeli wi kɔ Waiɲmi bi tum buku. **31** A bi numki i chəkɔ biwɔ wə, mi wə wi kɔ i fwu wi juɲ wə bəh biɛiɲ bi i dzu, wi bi chu fiəni shɪ fiə kə i dzu a wi dzɔ bi. Yi bi numki a liɲ tɔ, i mi wə wi kɔ i chwa, wi bi chu kwê kə a wi tsə dzɔ biɛiɲ bi. **32** Mɛiɲ yɲti gia yə yi nɛ num bəh kpə Lot. **33** Mi wə wi nəɲki i təkni bəh kiɲ'waka ki a ki ma lâka, wi bi laksi lə ki. Mi wə wi laksi kiɲ'waka ki, wi keiɲsi jiə ki. **34** Mih dzakaki i mɛiɲ a, a bi numki nchəkɔ biwɔ, bəni bəfa bi nɔki i naɲ bɛiɲ, ma bə bi dzo wimu, widəkɔ baɲ. **35** Bəkaɲa bəfa bi gəkɔki nyəə i nəkə bɛiɲ, bə bi dzo wimu, widəkɔ bâaɲ. [**36** Bənyuku bəfa bi numki i chwa, bə bi dzo wimu, widəkɔ bâaɲ.]” **37** Bwa bu bə mbaɲ ka bikə i wi a, “Bah, gia yiwɔ bi numki, num i faiɲ na?” Wi chukuli num bəh ndi a, “Mɛiɲ kîəki a di biə kiɲkpili ki fiɛɲ kɔ, akɔ di biə bəɲguluɲ si juɲni.”

18 Jisɔs ka ti ndi widəkɔ, i bwa bu bə mbaɲ a bə ki bəh kə i tsâki jobi wichi. **2** Wi dzaka a, “Mi wi sakani bənsaka widəkɔ nɛ kɔ i kwili widəkɔ wə, wi lwa kə Nyɔ, nabə i tseiɲ mi a wi kɔ fiɛɲ fidəkɔ. **3** Kpə ɲkwu widəkɔ num tɔ i kwili wiwɔ wə. Wi nɛ shiki tsəki jobi wichi wi kwuɲ kaɲ i

mi wə wi sakani bənsaka dzaka i wi a, ‘Gāmti mih ma wə t̄əiŋ nsaka wuŋ wələ mih kaŋaki bəh mi wələ wi baiŋŋki mih lə.’ **4** I jəbi wi dəəŋ wə mi wi sakani bənsaka wə jiə kə tunni ki i gia yə kpə ŋkwu wə dzakaki. Wi baəŋ a shiki tsəki a fəiŋ, i jum wə mi wi sakani bə bənsaka wiwə, ka bi kwaka i gwu yi a, ‘Namana yaka mih lwaki kə Nyə, mih tseŋ dzəkəh yi mi yi kpəiŋni kə i mih, **5** ayakalə si kpə ŋkwu wələ nyaki ŋgəkə i mih lə, mih ni yeiŋ lə a, mih ki sakaki nyaki lə nsaka wi wələ, a kəbi yaka ma wi ni shiki dzəki nyaki ŋgəkə i mih, ma mi ni kpi i wi kaŋ.’”

6 Si Bah ti ndi wiwə yakadəiŋ, ka dzaka i bə a, “Mbəiŋ wəkə gia yə mi wə wi sakaki kə bənsaka chəŋ si wi n̄ dzaka. **7** Si wi n̄ gamti kpə ŋkwu wiwə yaka, yaka kə Nyə tə bi bəŋ gamti kə mbu bəni bə wi n̄ sabibwili, bəh bə bə dək i wi nchəkə bəh nshi a? Ma wi bi chu guku gwu a? **8** Mih fukuki i mbəiŋ a Nyə bi təiŋ lə nsaka wibə na ma wi mōti. Ayaka mi wə yeli wi kə Waiŋmi bi fiəni dzəki, wi bi yeiŋ lə bəni fa kuku num bə jiə shəm yibə i Nyə wə a?” **9** Jisəs dza fiəni ti ndi widəkə a num i bəni bə bə ni yeiŋki gwu yibə a bə kə bəni bə chəŋ, nyeyisi bəni bədəkə. **10** Wi dzaka a, “Bəni bədəkə bəfa n̄ yaka tsə liə i juŋ yi fəni yi gia wə i tsa. Mi widəkə n̄ kə mi wi Falasi, widəkə num mi wi kwani kiŋwakti. **11** Bə tsə liə, mi wi Falasi wə tsə num mfih wi mbəŋ tsa a, ‘Nyə, mih nyaki kiyəŋni i wə kəm mih kəkə ka bəni bədəkə. Mih bukuki kə bəh dzəkəh i biəiŋ wə. Fə kə kimfikili, biəli kə bəkaŋa bə bəni. Mih kəkə na ka mi wi kwani kiŋwakti wəyaka. **12** Mih si bam lə dzaka kaŋ yifa i shi wə. I biəiŋ biŋ bichi biə mi kaŋaki, mih si nya lə fimu i jwəfi kintəəŋ i wə.’ **13** Ayakalə, mi wi

kwani kinwakti wə n̄ num mfih i dzəh yi dəəŋ, wi nəki giŋsi kə shi bi i tseŋ i bəoli beŋ, wi chuŋsi fwu wi, ka kwumi tseŋ tsa a, ‘Ō Nyɔ, kwāsi nshēŋ i mih, kəm mih kə mi wichu.’” **14** Si Jisəs ti ndi wiwə yaka, ka dzaka a, “Mih nəŋki i fuku i mbeŋ a, mi wi kwani kinwakti wələ n̄ buku ka bə shi tsə i wi dzu wi num chəŋ bəh Nyɔ, a kəbi ka mi wi Falasi wəyaka. Yi kə a liŋ i mi wichi wə wi yaksiki gwu yi, bə bi shisi lə wi, mi wichi wə wi shisiki gwu yi, bə bi yaksiki lə wi.” **15** Bəni dza ka dzəki bəh bwa bənchiŋ i Jisəs a wi kəm bə. Si bwa bu bə mbaŋ n̄ yeŋ yaka, ka kaŋyiki bə. **16** Ayakalə, Jisəs bəəŋ bwa bəwə a bə dzəki, ka dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Mbeŋ bēe ma bwa bənchiŋ bəwə dzəki i mih. Kiə mbeŋ ki kəŋyi kə bə, kəm ŋkuŋ bi Nyɔ kə num i bəni ka bələ. **17** Mih fukuki ŋkəŋ i mbeŋ a, mi wə wi ka dzə dəkə ŋkuŋ bi Nyɔ ka waiŋ wi nchiŋ wələ, wi məŋ i bi liə i bi wə.” **18** Mi wimbūm widəkə bikə i Jisəs a, “Mi wi lanini wə wə wə kə mi wi ndzəŋni, gia yə mih kaŋaki i fə ka mih kaŋa nəni kə ki bi tsə kaa kə, kə na nə a?” (aiōnios g166) **19** Jisəs bikə i wi a, “Wə bəəŋ mih a mi wi ndzəŋni kəm nə? Mi widəkə kəkə wə wi ndzəŋki. Akə a Nyɔ shəŋ wə wi ndzəŋki. **20** Ntə wə kiəki lə bənchi bə Nyɔ bə bə dzakaki a, ‘Kiə wə ki n̄ kə bəh kpə mi, kiə wə ki wəŋ kə mi, kiə wə ki chwə kə, kiə wə ki bēəŋ kə nsaka wi ntəkə’, bəh wə a, ‘Wə kəksi ba wa bəh nih wa?’” **21** Wi chukuli a, “Bənchi bələ bəchi kə mih n̄ yisi i jiəki mih keŋ waiŋ sumi.” **22** Jisəs ni wəkə yakadəŋ, dzaka i wi a, “Ayaka gia yimu keŋki lə yə yi baəŋ ka wə fə. Tsə təŋni bieŋ bia bichi, wə gāa kpə wiwə i bəni bə kifuu, ma wə bi ka kwati mbum num i tumi ki

Nyɔ wə. Wə ka fə yakadəiŋ, wə biəli mih.” 23 Wi wəkɔ yakadəiŋ, gwu kpi wi, kɔm wi nɪ kaŋaki lə mbum nalə. 24 Jisəs tseiŋ wi lə, ka dzaka a, “Yi ləkəki lə i mi wimbun i liə i ŋkuŋ bi Nyɔ wə. 25 Yi ləkəki lə na bəh ŋga i mi wimbun i liə i ŋkuŋ bi Nyɔ wə, tsə si yi ləkəki i kikun i liə i dzəŋə yi nsala wə.” 26 Bəni bə bɔ nɪ wəkɔ yi, ka bikə a, “Yi kabə num yakadəiŋ, ma ndə bi lansi bəiŋ a?” 27 Jisəs chukuli a, “Gia yə yi kɔ i gaka bəni i fə yi kəkə i gaka Nyɔ i fə.” 28 Bitə dzaka i wi a, “Tsəiŋ, buku bee biəiŋ bibuku, ka biəliki wə.” 29 Jisəs chukuli i bə a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbeiŋ a, mi widəkɔ kəkə wə wi bee kwili wi, nabə kpə wi nabə bwa bə nih wi, nabə ba wi bəh nih wi nabə bwa bu kɔm bə ŋkuŋ bi Nyɔ, 30 wə wi bi baəŋ i kwati bəni, bəh biəiŋ biduli i jəbi wi liə wələ wə tsə biə wi nɪ bee, i jəbi wi dzəni wə wi bi baəŋ kə i kwati nɔni kə ki bi tsə kaa kə.” (aiōn g165, aiōnios g166) 31 Jisəs ka dza dzo bwa bu bə mbaŋ bə jwəfi ntso bəfa bəh bɔ baka gwu. Wi dzaka i bə a, “Mbeiŋ wəkəli, bukumbeiŋ si yaka tsə i Jelusalem jəbi wə bukumbeiŋ ni yaka liə feiŋ, gia yichi yə bəni bə ntum bə Nyɔ nɪ nyaka kɔm mi wə yeli wi kɔ Waiŋmi ni dzə kpeiŋ. 32 Yi ni ka num a bə ni nya lə wi i kaŋ yi bəni bə dzəni wə, bɔ suŋu wi, bə tɔyi wi, bə chuhyi mindzəŋ i shi bi wə. 33 Bɔ ni tweiŋ wi bə ŋgaŋa, bə wɔɔ wi, a ni num i kaŋa yitali wə, wi ni dza i kpi wə.” 34 Jisəs dzaka yaka, yi fumsi bɔ, bɔ nəki wəkɔ kiə kə a wi dzakaki a nə, kɔm gia yidəkɔ nɪ fə a bɔ ma kiə. 35 Jəbi wə Jisəs nɪ kɔmsiki tsəki i kwili wi Jeliku wə, kimfəkə kidəkɔ num i dzəh kpəŋ nywa biəiŋ. 36 Wi wəkɔ si mbaŋ wi bəni nɪ kɔmki tsəki, wi ka bikə a, a numki dzəki nə? 37 Bɔ chukuli i wi a, akɔ Jisəs

wi Nasali wi tsəki. **38** Wi ka yisi i wiliki a, “Jisəs, waiŋ ŋkuŋ Dəbit, kwāsi nsheŋ i mih.” **39** Bəni bə bə nŋ tsəki i ninshiŋ wam kaŋyi wi dzaka a wi bāŋ. Ayakalə, wi chu fiəni wam na bəh ŋga a, “Waiŋ ŋkuŋ Dəbit, kwāsi nsheŋ i mih.” **40** Jisəs ka num, ka dzaka a bə dzə bəh wi. Bə dzə bəh wi, Jisəs bikə i wi a, **41** “Wə nəŋki a mih fə nə i wə a?” Wi chukuli a, “Bah, fə ma mih yēiŋki.” **42** Jisəs ka dzaka i wi a, “Yēiŋ, shəm ya yə wə jiə i mih, yi fə lə dzəkəh ya baiŋ.” **43** Akisəkə i jəbi wiwə wə, wi ka fiəni yisi i yeiŋki di. Wi dza ka biəli Jisəs, chəŋyi Nyə. Bəni bəchi bə bə nŋ kə feiŋ yeiŋ yaka, ka nya kiŋkəksi i Nyə.

19 Jisəs nŋ tsə liə i kwili wi Jeliku wə, ka tsəki daŋsiki. **2** Mi widəkə num feiŋ yeli wi num Sakio, a num fwu wi bəni bə bə nŋ kwaki kiŋwakti, wi num tə tii kpə. **3** Wi bə nəŋ i yeiŋ Jisəs si wi tsəki. Ayakalə, yi gaka wi kəm wi ni juliki lə, num mbaŋ wi bəni nŋ kə bə baŋ wi. **4** Wi ka yəkə tsə i ninshiŋ, ka tsə yaka i kpeiŋ widəkə beŋ, i yeiŋ Jisəs si wi tsəki, kəm wi nŋ kaŋaki i tsə dzəh feiŋ. **5** Jisəs ka tsə buku feiŋ, lə yaka dzəkəh yi i beŋ ka yeiŋ ka bəŋ “Sakio, shi dzə wakli, kəm mih kaŋaki i nə i wə dzu daiŋ.” **6** Wi ka kəmsi shi i kpeiŋ wiwə wə, ka dzə Jisəs bəh kinsaŋli. **7** Bəni bəchi bə bə nŋ yeiŋ si Jisəs nŋ tsəki bəh wi ka yisi i shwiŋyiki dzakaki a, “Mi wələ tsəki i tsə nə bəh mi wichu.” **8** Bə tsə num, Sakio ka dza num i beŋ ka dzaka i Jisəs a, “Bah, tsēiŋ yēiŋ, mih ki gaaliki lə bieŋ biŋ i fintəŋ mih nya i bəni bə kifuu. Aka num a, mih nŋ fə kimfikili i mi widəkə, mi ni fiəni nya kiŋkani kinaa i wi.” **9** Jisəs wəkə yakadəiŋ, ka dzaka i wi a, “Daiŋ mbəiŋ dzə lə yaa dzu i bəni bələ, kəm tikwili wələ kə tə waiŋ

Ablaham. **10** Mi wə yeli wi kə Waiŋmi nǝ dzə i nəŋ num bəni bə bə laka, bəh i bwili bə.” **11** Si bəni nǝ wəkəliki si Jisəs nǝ dzakaki gia yələ, wi ka dza kini tsə ninshiŋ ti ndi widəko i bə, kəm a nǝ baan a twəsi i wi i liə i Jelusaleṃ, bəni nǝ kwakaki a, jəbi widəko Nyə si num i yisi i sakaki ŋkuŋ bi. **12** Wi dzaka a, “A nǝ kə jəbi widəko, waiŋ ŋkuŋ widəko nǝ bee tumi kibo ka tsəki i tumi ki dzəh yi dəəŋ wə a bə tsə tōm wi i ŋkuŋ, ka wi ni fiəni dzə sākaki ŋkuŋ bi. **13** Si wi nǝ nəŋki i nyə, wi bəəŋ bwa bu bə nəm jwəfi, ka gaa kpə i bə kiba kiba, dzaka a, ‘Mbeiŋ kə mbeiŋ bāan fəki shi yeiŋ, i tsə buku i jəbi wə mih bi fiəni dzə.’ **14** Wi ka nyə, ayakalə bəni bə tumi kiwə nǝ baiŋŋki wi nalə. Bə ka baan faan bəni i wi jum a bə tsə dzāka a bə kəŋki kə a mi wiwə nūmki ŋkuŋ wibə. **15** Bə tsə tōm a wi tōmni. Wi ka fiəni i jum wə, ka bəəŋ bwa bu bə nəm bə wi nǝ gaa kpə wə i bə a ŋgaiŋ yeiŋ mbee wə bə nǝ baan ka fəki shi. **16** Wi ninshiŋ nǝ dzə dzaka a, ‘Tikwili, kiba ka ki kpə kə wə nǝ nya i mih, mih baan ka kwati mbee yeiŋ biba jwəfi.’ **17** Wi wəkə ndzəŋni, ka nya kiyəŋni i wi ka dzaka a, ‘Wə kə waiŋ wi nəm wi ndzəŋni. Si wə nǝ baan ka kiə i təkniiki bəh fiəŋ finchiŋ nalə, mih ni jiə lə wə a wə sākaki bidi jwəfi.’ **18** Ayaka wi kəmsini dzə dzaka a, ‘Tikwili, kiba ka ki kpə kə wə nǝ nya i mih, mih nǝ baan ka kwati mbee yeiŋ biba bite.’ **19** Wi dzaka i wi a, ‘Mih jiə wə, a wə sākaki bidi bite.’ **20** Waiŋ wi nəm widəko wə nǝ dzaka mfih a, ‘Tikwili, kiba ka ki kpə kələ fa, mih nǝ baan ka kaŋa i kinchumni kimbuŋ wə ka jiə. **21** Mih nǝ jiə kəm wə kə mi wiləkəli, mih lwa wə. Wə dzəki lə maka wə jiə, i jəbi widəko wə wə kəh maka wə gbəli fiəŋ.’ **22** Tikwili wə dzaka i wi a, ‘Wə kə

waiŋ wichu. Ndzaka wə wi bukuki i dzaka ka wə, akə wə mih ni dzo i saka wə yeiŋ. Wə n̄ kiəki a mih kə mi wi ləkəli a mih dzəki lə bieŋ maka mih jiə, a mih kəhki lə bieŋ maka mih gbəli. **23** Wə n̄ kiəki yaka, a fə nə a wə dzo kpə wuŋ i tsə jiə i juŋ yə bə jiəki kpə yeiŋ wə, ka jobi wə mih fiəni dzə ma mih ni dzə kwati mbee yeiŋ?” **24** Wi ka dzaka i bəni bə bə n̄ num kəmsi i wi wə a, ‘Mbeiŋ dzə kiba ki kpə kiwə i wi, mbeiŋ nyā i wə wi kaŋaki biba bi kpə jwəfi.’ **25** Bə ka fiəni dzaka lə a, ‘Tikwili, wi si kaŋaki lə biba bi kpə jwəfi.’ **26** Wi dzaka a, ‘Mih fukuki i mbeiŋ a mi wə wi kaŋaki bieŋ biduli bə ni kpəiŋsi lə. Ayaka mi wə wi kaŋaki kə, na fi twesi fiə wi kaŋaki bə ni dzo bwili lə i wi. **27** I liə, bəni bə bə n̄ baiŋŋki mih, ka nəiŋki a mih kəkə i numki ŋkuŋ wibə, mbeiŋ tsə dzə dzə bəh bə ma mbeiŋ wəŋyi i mih nshiŋ.’” **28** Asi Jisəs n̄ dzaka gia yiwə, ka dza bee bə i jum wə ka tsə i ninshiŋ i yaka tsə i Jelusalem. **29** Jobi wə wi n̄ kəmsi tsə i kwili wi Betfajə bəh wi Betani wə wi n̄ kəmsiki i ŋkwuŋ wi Olif wə, wi ka faaŋ bwa bu bə mbaŋ bədəkə bəfa, **30** ka dzaka a, “Mbeiŋ tsə i kwili wi ninshiŋ wəyaka wə, mbeiŋ ni yeiŋ waiŋ njakas num bə shu, maka mi num yaka yeiŋ beŋ, mbeiŋ shwāli dzə bəh yi fa. **31** Mi widəkə ka bikə a mbeiŋ shwaki yi kəm nə, mbeiŋ chukuli a Bah kaŋaki lə nəm bəh yi.” **32** Bwa bə mbaŋ bə tsə yeiŋ gia yichi a liŋ asi wi si dzaka. **33** Jobi wə bə n̄ shwaki waiŋ njakas wiwə, mi wə wi n̄ kaŋaki yi, ka bikə i bə a, “Mbeiŋ shwaki waiŋ njakas wə kəm nə a?” **34** Bə chukuli a, “Tikwili nəŋki yi.” **35** Bə ka dzo dzə bəh yi i Jisəs, jiə bəmbuŋ bəbə i njakas yiwə wə, ka yaksi Jisəs i yi beŋ. **36** Si wi n̄ tsəki, bəni ka təkəki bəmbuŋ bəbə i

dzəh, a wi tsə i yeiŋ beŋ. 37 I jobi wə wi n̄ dzə buku, i shiki tsəki i ŋkwuŋ wi ɔlif wə, mbaŋ wi bəni bu bə mbaŋ yisi ka wiliki yaksi Nyɔ bəh ŋga kɔm bə gia yi kaiŋyini yichi yə bə n̄ yeiŋ. 38 Bə ka wiliki dzaka a, “Nyɔ kɔ wi bəiŋsi ŋkuŋ wə wi dzəki i yeli wi Bah wə. Kimbəiŋni kɔ i beŋ, kiŋkəkni num ki Nyɔ wə beŋ.” 39 Bəfalasi bədəkə bə bə n̄ kɔ i mbaŋ kintəŋ ka dza dzaka i Jisəs a, “Mi wi lanini, dzāka i bəni ba bə mbaŋ bələ a bə kp̄ichumi.” 40 Jisəs chukuli a, “Mih fukuki i mbeŋ a, bə ka kp̄ichumi, na ma kitəh kələ ni wiliki.” 41 I jobi wə Jisəs n̄ kɔmsi tsə i Jelusalem, wi tseiŋ kwili wiwɔ lə, ka gbɔ mindəm, 42 ka dzaka, “ɔ Jelusalem, mbeŋ bələ si kiəki na gia yə yi kɔ i dzə bəh kimbəiŋni i mbeŋ wə i chəkɔ bidaiŋ. Ayakalə, i liə mbeŋ kəkə i kiə dəkə. 43 Mbeŋ kiəki a jobi bi dzə lə wə bəni bəmbəiŋ bə bə baiŋŋki mbeŋ bi dzə maa tali mbiaŋ wi fiəli baŋ mbeŋ i fintəŋ. 44 Bə bi bəkəliki lə mbeŋ na bəh bwa bəmbəiŋ, shakyi júŋ yimbəiŋ, na təh widəkɔ bi chu baan kə i widəkɔ beŋ. Yi bi num yaka kɔm mbeŋ n̄ kiəki kə jobi wə Nyɔ bi dzə i mbeŋ.” 45 Jisəs tsə i təkɔ wi juŋ yi fəni yi gia wə, ka yisi i kəŋŋki bəni bə bə n̄ taŋniki biəŋ feiŋ, 46 ka dzakaki i bə a, “Yi kɔ num bə nyaka a, Nyɔ dzaka a, ‘Juŋ yiŋ kɔ num juŋ yi tsani.’ Ayakalə, mbeŋ fiəni yi, yi chu ‘Taa wi bəji.’” 47 Jisəs bə shi wi lani bəni i təkɔ wi juŋ yi fəni yi gia wə chəkɔ bichi. Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə n̄ laniki bənchi bə Nyɔ bəh bəni bəmbum bə feiŋ ka wɛɛliki i wɔɔ wi. 48 Ayakalə, bə nəki kaŋa kə dzəh, kɔm bəni bəchi n̄ kɔ kɔmsi a Jisəs wə, kɔm bə n̄ kəŋki kə a gia yə wi laniki, a yimu ma tsə bə.

20 A num chəkə bidəkə, Jisəs num i juŋ yi fəni yi gia mə wi lani bəni, chu fuku ntum wi ndzəŋni i bə kəm Nyə, bətii mfə gia bəmbum, bəh bəni bə bə laniki bənchi bə Nyə, bəh bəni bə bə sakaki tumi ki Bəju dzə, **2** ka bikə i wi a, “Fûku i buku, mi wə wi nya ŋga biələ i wə a fêki gia yələ a? A nya ndə ŋga biwə i wə a?” **3** Jisəs chukuli i bə a, “Mih tə ki bikəki lə kimbikə i mbeinj. Mbeinj fûku mih i liə. **4** A nî nya ndə ŋga i Jən na ka wi jûliki bəni i bəkə a? Bi nî nyə i beinj, ma a nî nya mi wiwəm a?” **5** Bə ka dzaka a bə bə a, “Bukumbeinj ka chukuli a, bi nî nyə i beinj, ma wi ni bikə i bukumbeinj a, aka fə nə a bukumbeinj ma bum i Jən a? **6** Bukumbeinj ka chukuli a, a nî nya mi wiwəm, ma mbaŋ wi bəni bələ fa ni tumyi bukumbeinj bəh kitəh, kəm bə bəchi nî bum ŋkəŋ ŋkəŋ a, Jən nî kə mi wi ntum wi Nyə.” **7** Ayakadəinj, bə ka chukuli a, “Buku kiəki kə mi wə wi nî nya ŋga biwə.” **8** Jisəs ka dzaka i bə a, “Yaka mih tə ki fukuki kə i mbeinj mi wə wi nya ŋga biwə i mih a mih fêki gia yələ.” **9** Jisəs ka yisi i tiki ndi widəkə i bəni a, “Mi widəkə nî nəm khə wi mintam wə bə keinjiki mbih yeinj. Ka nya khə wiwə i bəni, ka nyə tsə i tumi kidəkə wə, i tsə nə dzə feinj. **10** Jəbi wə bə nî kaŋaki i yisi ŋkəh dzə kpeinj, tii khə wiwə ka faaŋ waiŋ wi wi nəm, a wi tsə dzə mmu mintam i bə. Wi tsə, ayakalə, bəni bə bə nî nya khə i bə, tweiŋ wi kəŋŋ fiəni wi bəh kaŋ yiyəə. **11** Mi wiwə chu faaŋ waiŋ wi wi nəm widəkə, ayakalə bə chu tweiŋ wi, ŋgəmsi wi, kəŋ fiəni wi bəh kaŋ yiyəə. **12** Mi wiwə ka chu faaŋ kpeinj si kin kəmsi kitali widəkə i bə, bə beinj si wi, ləw bwili wi i biŋ. **13** Tii khə wiwə kwaka a, ‘Mih ki fəki na dəinj a? Mih ki faaŋki i liə num waiŋ wuŋ wi shəm.

Yudəko bə kələ i ni kəksi wi.’ 14 Ayakalə, jobi wə bəni bə nəm bə wi n̄ nya khə i bə yeiŋ waiŋ wiwə dzə, bə ka yisi i dzakayiki a bə bə a, ‘Wələ kə ndzi kwili wi tii khə wələ. Mbeiŋ dzê ma bukumbeiŋ wôo wi ka biēiŋ biwə nûmki bibukumbeiŋ.’ 15 Ayaka bə kwa kuku buku bəh wi yeiŋ khə ka wəo.” Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, ka bikə a, “Mbeiŋ kwakaki a, mi wi khə wə ni dzə fə dəiŋ bəh bəni bəwə a? 16 Mih fukuki i mbeiŋ a, wi bi dzə kaasi lə bəni bəwə, wi nya khə wiwə num i bəni bədəko chi chi.” Si bəni bəwə ni wəko yakadəiŋ, ka nəiŋ, dzaka a, “Nyə bāŋ dzəh yiwə.” 17 Jisəs tseiŋ bə lə, bikə a, “Yaka kə a gia yə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyə wə, dzakaki a nə, ‘A təh wə bəni bə maani n̄ nəiŋ, wi fiəni chu num na təh wi bu wi juŋ wi ndzəŋni a?’ 18 Na ndə wə wi bi gbəki i təh wiwə wə, wi mi wiwə bi shakyi i biŋka wə, ayaka təh wiwə ka bi gbə i mi beiŋ, ma wi ni gəksi wi i kwəŋə wə.” 19 Si Jisəs ti ndi wiwə yakadəiŋ, bəni bə bə laniki bənchi bə Nyə bəh bətii mfə gia bəmbum ka nəŋki a bə kwâ wi fəiŋ akisəkə. Bə n̄ nəŋki i kwa wi kəm bə n̄ kə bə wəko kiə a wi si ti ndi wiwə num i bə, ayakalə bə ka lwa gaka bəni. 20 Bə yisi i biəliki gvu yi, tanŋyi bəni bədəko faaŋ bə, a bə tsê kwâyiki fəki a bə kə bəni bə ndzəŋni. Bə ni fə lə i kwâ gia yi kintəŋsi i dzaka ki wə. Ka bə ni kwa nya wi i kaŋ yi bəni bə bə sakaki tumi i kimbu ki Lum wə. 21 Bəni bəwə dza ka bikə i Jisəs a, “Mi wi lanini, buku kiəki lə a gia yə wə dzakaki bəh yə wə laniki kə na gia yi chəŋ, wə tseiŋ kə mi i dzəkəh wə. Wə lani gia yi ŋkəŋ yə Nyə nəŋki a bəni fəki. 22 I liə fūku i buku, jobi widəko bənchi bəbukumbeiŋ bumki lə a, bə gômki kiŋwakti i Kaysa ŋkuŋ wi Lum, ma

bə ma gômki a?” 23 Jisəs kiə gia yə bə wɛɛliki bəh yi, ka dzaka a, 24 “Mbeinj dzê bəh kpə wə mbeinj si ləɔ kinwakti yeinj mih yeinj.” Bə dzə bəh wi, wi bikə a, “Fwu wələ wi kə yeinj kə wi ndə, yeli wələ num wi ndə a?” Ayaka bə chukuli a, “Akə wi Kaysa, yeli num ɲ'wi.” 25 Jisəs ka dzaka a, “Mbeinj ka nyâki i Kaysa fiɛɲ fiə fi kə fi Kaysa, nyâ i Nyɔ fiə fi kə fi Nyɔ.” 26 Bəni bəwə wəkə gia yiwə yaka yi fumsi bə, bə baɲ dzaka kibə nəki kwati kə dzəh yə bə si kə i kwa wi feinj i bəni kintəəɲ. Dzaka bə wəm bə i gia yə wi si dzaka. 27 Bəni bədəkə i mbaɲ wi Bəsadusi wə nɲ dza dzə i bikə gia i Jisəs. Bəsadusi bələ nɲ kə bəni bə bə nɲ dzaka a bəni bi fiəni dzayiki kə i kpi wə. 28 Bə nɲ dzə ka bikə i Jisəs a, “Mi wi lanini, Muses nɲ nyaka i bənchi i buku a, ‘Mi ka kpi bee kpə wi, maka bə wi bwə wainj, wainjih wi kaɲaki lə i nɔsi kpə ɲkwu wiwə, ma bə wi bwə bwa i yeli wi ɲkwu wiwə.’ 29 I liə, bwa bə mi widəkə nɲ kələ nanitaɲ, wi ninshin bi dzə minjkaɲa, dzə kpi wainj kəbi. 30 Wi kəmsini wə nɔsi minjkaɲa wiwə, ka kpi tə maka bə wi bwə wainj. 31 Wə wi biəliki wəmaka bəɲ nɔsi tə minjkaɲa wiwə, ka dzə kpi tə wainj kəbi. Ayaka yi bi num tali ayaka i bwa bəwə nanitaɲ bəchi, mi i bə kintəəɲ nəki bwə kə wainj bəh minjkaɲa wiwə. 32 I kingəksi wə minjkaɲa wiwə bəɲ kpi tə. 33 I liə si bə bəchi nanitaɲ nɲ kə bə nɔsi lə minjkaɲa wiwə, a bi numki i jəbi wə bəni bi fiəni dzayiki i kpi wə, ma wi bi numki kpə ndə a?” 34 Jisəs chukuli i bə a, “I mbi wi liə bənyuku bəh bəkaɲa dzəki lə gwu yibə, bəni nya bwa bəbə bə dzə gwu yibə. (aiōn g165) 35 Ayakalə, bəni bə bə kpeinjniki i bi kwati di i mbi wi dzəni wə i chəkə biə bəni bi dzayiki i kpi wə, bə bi

chu dzɔ kə bəkaŋa bəh bənyuku. Bəni bi chu nya kə bwa bəbɔ i bənyuku bəh i bəkaŋa. (aiōn g165) 36 Bɔ bi chu kpi kə kɔm bɔ bi numki aka bəchinda bə Nyɔ. Bɔ kə bwa bə Nyɔ kɔm bɔ dzayi lɔ i kpi wə. 37 Gia yi ŋkɔŋ kɔ a, na Muses mwi nɪ fuku baiŋsi yi a bəni bi dzayiki lə i kpi wə si wi nɪ nyaka i di bi kiŋwakti biə bi dzakaki kɔm kpeɪŋ wə wi nɪ beliki. Wi bɔɔŋki Bah i di bi kiŋwakti kiwɔ a, wi kɔ Nyɔ wi Ablaham, bəh wi Ayjik bəh wi Yakɔb. 38 Wi kabə bɔɔŋki yakadəiŋ, yaka kɔ bəŋkwu bələ kɔ bəwɔm, Nyɔ kəkə wi bəni bə kpili, a num kə Nyɔ wi bəni bəwɔm, i wi bəni bəchi kɔ bəwɔm.” 39 Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, bəni bə bɔ nɪ laniki bənchi bə Nyɔ kəkɔsi wi, chukuli a, “Mi wi lanini, wɔ chukuli yi chəŋ.” 40 Ayakadəiŋ, mi i bɔ nəki chu mɔm kə i bikə kimbikə kidɔkɔ i wi. 41 Jisɔs ka dza bikə i bɔ a, “Bəni nyani dəiŋ i dzakaki a, Kimbwili wə Nyɔ nɪ kaka, numki waiŋ ŋkuŋ Dəbit a? 42 Ntə mbeɪŋ kiəki lə a Dəbit mwi nɪ nyaka i Kiŋwakti ki N'yaksi wə a, ‘Bah Nyɔ nɪ dzaka i Bah wuŋ a, “Shɪnum i tseɪŋ yiŋ yiləkəli wə, 43 i tsə bûku jəbi wə mih bi nɔsi bəni bə bɔ baiŋŋki wə i wə nshiŋ, ma wə tɔmyi gvu ya i bɔ beɪŋ ka kiŋgbɔkɔ ka kigvu.” 44 Dəbit kabə bɔɔŋki wi a Bah wi, wi chu nyani dəiŋ ka wi numki waiŋ wi a?” 45 Jisɔs ka dza dzaka i bwa bu bə mbaŋ bəh bəni bəchi bə bɔ nɪ kɔ feɪŋ wəkəli gia yə wi dzakaki a, 46 “Mbeɪŋ tɔkniki, kɔm bə bəni bə bɔ laniki bənchi bə Nyɔ, bɔ kəŋki i nyaniki nnyaki bəh bəmbuŋ bədəəŋ. Ayaka chu kəŋ a, bəni bəniki bə bəh kiŋkəkɔsi i di bi shi wə. Chu kəŋ i nûmki i di bi kəkɔsini i juŋ yi tsani wə, bəh i di bi bini wə. 47 A chu num a bɔ bə bɔ laksiki biəiŋ bi bəkaŋa bəŋkwu,

fwôkyi dzô bieɲ bibô, kwayi fə bəntsa bədəɲ. Bəni bələ kô ɲgəkə wibô bi numki na wimbum.”

21 Jisôs dza lə dzəkəh, yeɲ si bəni bə kpô jiəkɪ kinya kibô i kintaɲntaɲ kinya mə i juɲ yi fəni yi gia mə. **2** Wi yeɲ si kpə ɲkwu wi kifuu widəkô jiəkɪ bədəli bəfa i kintaɲntaɲ kinya mə. **3** Wi ka dzaka a, “Mih fukuki ɲkəɲ i mbeɲ a kpə ɲkwu wələ wə wi kô mi wi kifuu lə wi nya tsə bəni bəchi bə bô si nyaki. **4** Bəni bəchi bə bô si nyaki, bô si nyaki num biɲka bibô bi kpô biə bi si jikə ka gbɔyiki kuku. Ayakalə, kpaɲa wələ si wi kô na kifuu kifuu lə, wi si nya na bieɲ bichi biə wi nəki yeɲ wə.” **5** Bwa bə Jisôs bə mbaɲ bədəkô nɪ dza ka dzakaki kôm bə juɲ yi fəni yi gia, si yi ndzəɲki bəh kitəh kindzəɲni kə bə nɪ maa yeɲ, bəh kinya kiwô i Nyô. **6** “Jisôs dzaka i bô a, mbeɲ yeɲ bieɲ biələ a? Chəkô dzəkɪ lə wə təh wimu bi baɲ kə i widəkô beɲ maka bə baka təkô wi i kuku, na winaiɲ təh bi numki i di bi wə.” **7** Bə bikə i wi a, “Mi wi lanini, gia yələ bi numki i jôbi winaiɲ wə a? Kinchəsi kə ki bi chusiki a yi si num a gvu wə akô nə?” **8** Jisôs chukuli a, “Mbeɲ tɔkniki, ka mi bi ma fwôkyi mbeɲ a mbeɲ ndzâni dzəh. Mbeɲ kɪəkɪ a bəni bəduli bi dzə lə dzô yeli wuɲ kəɲ i ninshiɲ, ma mi bi dzakaki a, akô ɲgaiɲ Kimbwili, a jôbi dzə kpəɲ lə. Jôbi wə bô bi dzakaki yaka, kɪə mbeɲ bi wôkəli kə. **9** Jôbi wə mbeɲ bi wəkəkɪ a bə tumki júm bəh bəɲgəkə i bidi bidi wə, kɪə mbeɲ ki lwâ kə, gia yələ kaɲaki lə i bi yisi nôm, ayakalə, yi kôbi a kingôksi ki mbi dzə lə.” **10** Jisôs chu dzaka i bô a, “Tumi bi tumki lə jum bəh kidəkô, ayaka ntəɲ widəkô tum jum bəh widəkô. **11** Gia yi gumini bi numki lə i di di wə. Nshwaiɲ

bi nəŋniki na bəh ŋga. Dzəŋ bi numki lə, ma jwɛiŋ bi numki i bidi bichi wə. Bəŋchəsi bə bə gumiki bi chusiki lə i bəəli wə nya nlwa i bəni. **12** Mbeŋ kîəki a gia yələ bi dzə i num, num bə kwâ mbeŋ, nŋəŋsi nnyâ mbeŋ. Bə bi tsə bəh mbeŋ i juŋ yi nsaka wə, bəh i juŋ yi tsani wə, i chiŋsi mbeŋ i juŋ yi nsəŋ wə. Bə bi fiəni dzə mbeŋ kəm bə yeli wuŋ, bə tsə bəh mbeŋ i bəŋkuŋ nshiŋ bəh i bəni bə bə sakaki bitumi, **13** wəmake bi numki jəbi ka mbeŋ fukuki i bə kəm mih. **14** Jəbi wə bə bi dzə mbeŋ yaka, mbeŋ ki twêiŋ kə gwu a mbeŋ ni tsə dzaka a nə a, **15** kəm a ni nya mih gia i dzaka kimbeŋ wə, bəh mfi i mbeŋ, ka bəni bə bə baiŋŋki mbeŋ ma bi chu num i gukuliki bəh mbeŋ na twəsi. **16** Bəni bə bə bi taŋniki mbeŋ, bi numki bətii bəmbəiŋ bəh bənih bəmbəiŋ, bəh bwa bə nih bəmbəiŋ, bəh na chwəŋkijun kimbeŋ mwi, bəh nseiŋ yimbəiŋ. A bi numki bə bədəkə, bə bi wəyiki mbeŋ bədəkə. **17** Bəni bəchi bi baiŋŋki lə mbeŋ kəm yeli wuŋ. **18** Ayakalə, na juŋ yi fwu yimu i mbeŋ fuŋ bi laka kə i fwu wimbəiŋ wə. **19** Mbeŋ kâŋa shóm yimbəiŋ bindzəŋ, ma mbeŋ bi kwati nəni. **20** Jəbi wə mbeŋ bi yeiŋki bəni bə jum bə fiəli tali kwili wi Jelusalem, mbeŋ ka kîəki a jəbi dzə kpeŋ i kaasi ki. **21** Yi bi ka num yaka, bəni bə bə kə i Judea bi gêiŋ yâka i ŋkwúŋ wə, bə bə kə i kwili kiwə kintəəŋ bi bûkuyi. Mi wə wi kə i chwa bi chu tsê fiə kə feiŋ. **22** Kaŋ yiwə kə yə Nyə bi ləki ŋgəkə i Jelusalem wə kəm bə nəni kibə, yi fə gia yichi dzə kpeŋ asi bə nî nyaka i kiŋwakti ki wə. **23** ŋgəkə wimbum bi numki wi bəkaŋa bə bə bi numki bəh kitəə, bəh bə bə masiki bwa. Nyə bi bəksiki lə shóm bəh bəni bələ, wi faaŋ ŋgəkə wimbum i tumi kələ wə. **24** Bə bi

gbayiki læ bəni bədəkə bəh bənywə, bə kwayi bədəkə tsə fah i nsəŋ wə i tumi bichi wə ka bəni bə bə tumdzi i jum cheiŋ. Bəni bə bə kəkə Bəju bi yaka i Jəlusalem, i tsə buku asi jəbi wibə bi kpəŋki. **25** Gia yi kaiŋni bəh bəŋchəsi bi chusiki læ i wəŋ wə bəh i fiəŋŋ wə bəh i bijəŋ wə, bəh i nshwaiŋ wə si bitumi bi numki i nshili wə, bə bi ɡesiki numki alə si kinchwə kimbun chəkəkə yi fεε læ wəwə. **26** Bəni bi kpiki bəh ndzaŋ i gia yi gumini yə yi dzəkə i mbi wə kəm ŋga bi nshwaiŋ bi nəŋniki læ kəkəkə. Kəm biəŋ biə bi kə beŋ bichi bi nəŋniki læ bəh ŋga nalə. **27** Ayakadəiŋ, bəni bi ka yeŋ si mi wə yeli wi kə Waiŋmi shiki dzəkə i bikwu wə kaŋa ŋga bəh kiŋkəkni kimbun. **28** Jəbi wə gia yələ bi yisi i numki, mbeŋ ka bi nūmki tsəiŋ yaka a beŋ, kəm jəbi wə Nyə kə i bwili mbeŋ, si num kəmsi dzə.” **29** Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, ka chukuli i ndi wə a, “Mbeŋ lāni dzə gia i kpəiŋ wi fidəiŋ wə, bəh keiŋ yidəkə, si yi fiəni nyaki ndzeni bibə, **30** mbeŋ ka kiəkə, a nyum kwuni lə gwu. **31** Yi kə a liŋ si mbeŋ bi yeŋki jəbi wə gia yələ dzo di, mbeŋ ka kiəkə a ŋkuŋ bi Nyə si num kəmsi dzə læ. **32** Mih fukuki ŋkəŋ i mbeŋ a, ŋgəkə wi liə wələ bi tsə kaa kə maka gia yələ yichi dzə di. **33** Bəoli bəh nshwaiŋ bi kaa læ, ayakalə gia yiŋ kəbi i bi lansi nəŋni. **34** Mbeŋ təkni bəh kifwu kimbeŋ, mbeŋ ma nyā gwu yimbeŋ i dzini bi mbi bəh muni wə, i laksi mfi i nəni ki fa kuku wə, ka chəkə biwə bi ma dzə tūmbuku i kwā mbeŋ ka kintaŋ. **35** Gia yiwə, i chəkə biwə wə bi dzə i bəni bəchi bə bə kə fa i nshwaiŋ wə. **36** Mbeŋ ka nūmki bəh gwu yiləkəli tsa Nyə jəbi wichi, ka gia yələ bi dzə i jəbi wələ wə, mbeŋ kaŋa ŋga i bi ŋgbaksi tsə feiŋ ka mbeŋ bi num

i Waiŋmi nshiŋ.” 37 Jisəs ka shiki wi lani bəni i juŋ yi fəni yi gia wə i kaŋ yiwo yichi. Asi num i fijəbi, wi yaka tsə nɔ i ŋkwuŋ wi ɔlif wə. 38 Bəni bəchi ka bukuki tsəki kinchəŋəchəŋə i juŋ yi fəni yi gia wə i wəkɔ nlani wi.

22 Jobi wi Dzini bi Bləd wə bə ka jiə dəkə dzəŋ yeiŋ, bə nɪ bəŋki a, Dzini bi Ntsədaŋ, bi nɪ kəmsiki dzəki. 2 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə nɪ laniki bənchi bə Nyɔ, ka nəŋki dzəh i wəɔ Jisəs feiŋ i nyumi wə, kəm bə nɪ lwaki bəni. 3 Satan ka liə i shəm yi Judas wə bə nɪ bəŋki a Iskaliot, num mi i mbaŋ wi bwa bə Jisəs bə jwəfi ntso bəfa. 4 Wi ka tsə i bətii mfə gia bəmbum bəh kifwu ki bəni bənchi bə bə nɪ təkniiki bəh juŋ yi fəni yi gia. Ayaka bəh bə ka keiŋsi asi wi ki nyaniki ka wi taŋni Jisəs i bə. 5 Bə wəkɔ ndzəŋni ka keiŋsi i gəm wi bəh kpɔ. 6 Wi bum, ka tsə yisi i nəŋki dzəh i nya Jisəs feiŋ i kaŋ yibo wə mbaŋ wi bəni du kə feiŋ. 7 Chəkɔ biə Dzini bi Bləd wə bə kə maka bə jiə dzəŋ yeiŋ, bə si kum waiŋ jaka kəm bə Dzini bi Ntsədaŋ biələ jəbi wə bi nɪ dzə kpəiŋ, 8 Jisəs ka faaŋ Bitə bəh Jɔn ka dzaka a, “Mbeiŋ tsə kəiŋsi biəiŋ biə bukumbeiŋ ni dʒi Dzini biələ yeiŋ.” 9 Bə bikə i wi a, “Wə nəŋki a buku tsə kəiŋsi num faiŋ?” 10 Wi chukuli a, “Mbeiŋ wəɔkɔ, asi mbeiŋ liəki tsəki i kwili wə, mbeiŋ ni baŋsi bəh mi, num wi bəkə mwi i kpəŋə mə, mbeiŋ biəli wi i juŋ yə wi ni tsə liə yeiŋ. 11 Jobi wə mbeiŋ biəli, mbeiŋ dzāka i tii juŋ wiwo a, Mi wi Lanini bikəki di bi juŋ yi bəni bə dzəni a ŋgaiŋ bəh bwa bu bə mbaŋ ni dzi Dzini bi Ntsədaŋ yeiŋ kə faiŋ a? 12 Wi ka ni chusi lum wimbum i juŋ yi beiŋ wə num bə keiŋsi jiə lə, mbeiŋ ka ni tsə num yeiŋ i kəiŋsi biəiŋ bichi.” 13 Bə tsə yeiŋ a liŋ si Jisəs nɪ

dzakaki i bɔ. Ayaka bɔ ka kɛɪŋsi biɛɪŋ bi dzini bi Dzini bi Ntsɛdaŋ biə fɛɪŋ. **14** Jɔbi nɪ dzə kpeɪŋ, Jisəs bəh bwa bu bə ntum dzə shinum ka dziki. **15** Wi dza dzaka i bɔ a, “Mih si kɔŋki lə nalə a mih dzi Dzini bi Ntsɛdaŋ biələ bukumbeɪŋ ka mih yeɪŋ ŋgəkə wə wi dzəki lə. **16** Mbeɪŋ kɪəki lə a mih bi chu dzi kə Bini biələ i tsə buku jɔbi wə bi bi dzə kpeɪŋki, ka Nyɔ bi sakaki ŋkuŋ bi.” **17** Wi dzo bwam nya kiyɔŋni i Nyɔ dzaka a, “Mbeɪŋ kɔ mû tsêsi dâŋsi mbeɪŋ bəchi. **18** Mih fukuki i mbeɪŋ a i yisi i liə i tsə, mih ni chu mu kə mbih mi kpeɪŋ wi laani wələ na ka ŋkuŋ bi Nyɔ bi dzə.” **19** Wi dzo blɛd, nya kiyɔŋni i Nyɔ, gbeyi nya i bɔ, dzaka a, “Fa kɔ gwu yɪŋ, mih nyaki i mbeɪŋ, mbeɪŋ fəki ayaka i kwākaki mih.” **20** Yi num ayaka, asi bɔ dzi kaasi kichɪŋni, wi dzo bwam wi mbih ka dzaka a, “Bwam wələ kɔ mɪŋkaɪŋ mi Nyɔ mimfiarŋ mə Nyɔ dzi bəh mwa mɔŋŋ mə mə shuku buku kɔm mbeɪŋ. **21** Ayakalə, mbeɪŋ wôkɔ mi wə wi ni taŋni mih, wi dziki lə fa bəh mih. **22** Mbeɪŋ kɪəki a mi wə yeli wi kɔ Waiŋmi bi nyə asi Nyɔ nɪ sisi jiə. Ayakalə, ŋgəkə wimbum kɔ wi mi wə wi taŋni wi.” **23** Bɔ yisi i bikəki a bɔ bɔ mi wə wi kɔ i fê yələ gia i bɔ kintəəŋ akɔ ndə a? **24** Bɔ dza yisi i ŋgukuli a bɔ bɔ a, akɔ ndə mi wimbum i bɔ kintəəŋ a? **25** Jisəs dzaka i bɔ a, “Bəŋkuŋ bə fa kuku kaŋaki lə ŋga i bəni bəbɔ beɪŋ, ayaka bəni bə bɔ sakaki tumi, bə bɔɔŋ bɔ a bimba bi bəni. **26** Ayakalə, yi mɔŋ dəkə i num yaka bəh mbeɪŋ. Wəmakə mi i mbeɪŋ kintəəŋ kaŋaki i dzəki gwu yi ka waiŋ wi nchiŋ. **27** Mi wimbum kɔ winaiŋ, mi wə wi yəkəli ka dziki a dzini, ma mi wə wi tsəsiki dzeɪŋ a? Ntə asi num mi wə wi yəkəli ka dziki a dzini a? Ayakalə, mih kɔ i mbeɪŋ kintəəŋ ka mi wə

wi nɔmki i mbeɪŋ. **28** Akɔ mbeɪŋ bɛ mbeɪŋ ni numki bəh mih bəh ŋga i ʒɔbi wuŋ wi ŋgəkə wə wichi. **29** Yi kɔ a liŋ asi Ba wuŋ nya mih bəh ntɔŋ a mih sakaki, mih ni nya lə tɛ ŋga biwɔ a mbeɪŋ i sakaki. **30** Mih nya lə, ka bukumbeɪŋ ni dziki bə mu i di bi ntɔŋ wuŋ wə, ka mbeɪŋ bi num i biŋgbɔkɔ wə, i sakaki chwɔŋbijuŋ bi Islae biə jwɔfi ntsɔ bəfa.” **31** Jisəs ka dza bɔɔŋ Bitə a, “Samɔn, Samɔn wɔkɔli, Satan dzo ŋga i kpəkə mbeɪŋ bəchi i bwili mbeɪŋ bədɔkɔ asi mi si kpəkə chi i gəŋ wə. **32** Ayakalə, mih tsa i wə, a shɔm ya ma bûku i mih. ʒɔbi wə wə fiəni bɔɔŋ mfi bia, wə nyâ ŋga i bwa bə nah.” **33** Bitə dzaka a, “Bah, mih kpeɪŋniki lə i tsə nsəŋ nabə i kpi, bəh wə.” **34** Jisəs chukuli i wi a, “Bitə wɔkɔli, mih fukuki i wə, ka kwəkɔ ni numki i tɔŋ daiŋ, wə ni məŋni lə mih kiŋkani kitali, a wə kiəki kə mih.” **35** Wi dza bikə i bɔ a, “Mbeɪŋ kwaka ʒɔbi wə mih nɛ faaŋ mbeɪŋ kpɔ kɔbi kiba kɔbi bəh dzuyigvu kɔbi, mbeɪŋ nɛ nyaniki yaka mbeɪŋ nɛ num dzah finə a?” Ayaka bɔ chukuli a, “Aayi, buku nɛ ka num dza dəkə fieŋ.” **36** Wi ka dzaka i bɔ a, “I liə, mi kabə kaŋa kpɔ nabə kiba wi dzɔ. Mi kabə kaŋaki kə nywɔ wi jum, wi tɛŋni mbuŋ wi i tɛŋ. **37** Mih dzakaki lə kɔm gia yə bə nɛ nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a, ‘Bə nɛ fa wi bəh bəni bəchu,’ yi kaŋaki lə i kpeɪŋ kəŋ kɔm mih i liə. Mbeɪŋ kiəki a gia yə bə nɛ nyaka kɔm mih yichi si dzə i kpeɪŋ” **38** Bɔ ka chiŋ təkəli dzaka a, “Bah yêiŋ, buku kaŋaki lə bənywɔ bə jum bəfa.” Wi chukuli a, “Mbeɪŋ bēe yaka.” **39** Jisəs ka dza buku i kwili wiwɔ wə bəh bwa bu bə mbaŋ, ka yisi i yakaki tsəki i ŋkwuŋ wi keiŋ yi ɔlif wə, num asi wi si shi fə. **40** Bɔ yaka tsə buku i di biə bɔ nɛ tsəki, wi dzaka i bɔ a, “Mbeɪŋ tsâki ka kiməmsi

ma dzə i mbeinj, i gaka mbeinj.” 41 Si wi dzaka yakadəinj, wi dza nyə i bə kpənj, ka kini tsə, asi mi kə i tum təh a wi tsə buku, ka tum binyu i kuku ka tsa Nyə a, 42 “Ba wunj, wə kabə kənj, wə dzə bwili bwam wi ngəkə wələ i mih wə. Ayakalə fə asi wə kənjki a kəbi si mih kənjki.” [43 Si wi tsa yakadəinj, chinda wi Nyə shi dzə i wi wə, nya wi bəh nga. 44 Jisəs nǐ kə shəm yi nya ngəkə nalə. Wi chu tsa na bəh nga ka bəənjki, kiliəkə bə təkə i kuku aka mwa.] 45 Wi tsa kaasi, fiəni dzə i bwa bu bə mbarj wə, yeinj num nsheinj fə bə bəh ka nəki. 46 Wi bikə i bə a, “Mbeinj nəki lə nəni a? Mbeinj dzə beinj mbeinj tsəki ka kiməmsi ma dzə i mbeinj, i gaka mbeinj.” 47 Asi wi nǐ keinjki wi dzaka, mbarj wi bəni dzə buku a num lə Judas, wə wi nǐ kə mi i mbarj wi bwa bə Jisəs bə jwəfi ntsə bəfa, a num wi i ninshinj. Wi tsə kəmsi i Jisəs wə ka mənji wi. 48 Ayakalə, Jisəs bikə i Judas a, “Wə nənjki i mənji mi wə yeli wi kə Waijmi i chusi a bə kwa a?” 49 Bwa bu bə mbarj bə bə nǐ kə i wi kpənj yeinj gia yə yi nənjki i num, bikə a, “Bah, buku gbəyi bəni bələ a?” 50 Mi widəkə i bə kintəənj ka gba chwijn bwili kintuni ki tseinj yiləkəli yi mfa wi fwu wi bətii mfə gia. 51 Jisəs kənyj a, “Kiə mi ki chu məm kə,” ka kəm kintuni ki mi wiwə ki ka fiəni num feinj. 52 Bəni bə bə nǐ dzə i kwa Jisəs nǐ kə bətii mfə gia bəmbum, bəh kifwu ki bəni bənchi, bəh bə bə nǐ təkni ki bəh juj yi fəni yi gia, bəh bəni bə bə nǐ sakaki tumi. Wi bikə i bə a, “Mbeinj dzəki i kwa mih, ka dzəki num bəh bənywə bəh bibəkə ka mbeinj dzəki i kwa num ji a? 53 Mih nǐ kə bəh mbeinj chəksi chəksi i juj yi fəni yi gia mə, mbeinj kəbi i kəm mih kəm nə a? Ayakalə, i liə kə jəbi wimbeinj wə mbeinj kə i

fə gia yeiŋ, a num jəbi wi ŋga bi jisi.” 54 Bəni bəwə ka kwa Jisəs tsə bəh wi i kwili wi fwu wi bətii mfə gia wə, Bitə biəli i jum wə i dzəh yi dəəŋ. 55 Bə tsə kpa gbuku i kintəəŋ ki təkə wə shinum ka jəkəki. Bitə dzə shinum bəh bə. 56 Si gbuku wiwə n̄i bəli, waiŋkpaŋni widəkə wə wi n̄i nəmki i kwili wiwə wə dza yeiŋ Bitə si wi shinum. Wi tseiŋ wi i dzəkəh wə bindzəŋ dzaka a, “Mi wələ si kələ tə bəh mi wiwə.” 57 Bitə ka nəiŋ dzaka a, “Kpaŋa wələ, mih kiəki kə mi wələ.” 58 Asi jəbi tsə twəsi, mi widəkə chu yeiŋ wi, ka dzaka a, “Wə kə mi i mbaŋ wi bə wə tə.” Ayaka Bitə dzaka a, “Nyuku wələ, mih kəkə mi wi bə.” 59 Asi mbiəŋə wimu tsə, mi widəkə ka chu bwaŋ alə a, “ŋkəŋ ŋkəŋ mi wələ si kələ bəh mi wiwə, kəm wi kə mi wi Galili.” 60 Bitə chukuli a, “Nyuku wələ, mih kiəki kə gia yə wə dzakaki yaka.” Asi wi n̄i keiŋki wi dzaka yaka, kwəkə ka təŋ. 61 Bah fiəni gwu, dzəkəh yibə Bitə baŋsi, Bitə kwaka ja yə Bah si dzaka i wi a, “Ka kwəkə ni təŋ daiŋ a ni numki num wə nəiŋ lə mih i kiŋkani kitali wə.” 62 Bitə nyə feiŋ buku tsə i biŋ, ka də nalə. 63 Bəni bə bə n̄i chəniki Jisəs ka yisi i fəki nshəŋ i wi, tweiŋ wi. 64 Bə baŋ shi bi bəh mbuŋ, tweiŋ wi dzaka i wi a, “Fûku la ntum wi Nyə wa wə i liə. Kâŋsi i buku mi wə wi tweiŋ wə.” 65 Bə ləyi wi bəh ja yiduli. 66 Si chəkə ni wə, bəni bə bə sakaki tumi bəh bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə laniki bənchi bə Nyə, bə juŋni gwu yibə bə bəchi, ka dzə Jisəs dzə bəh wi i di biə bə si saka bənsaka. 67 Si bə tsə bəh wi yaka, bə dzaka i wi a, “A kabə num wə Kimbwili wə Nyə n̄i kaka wə fûku i buku.” Wi chukuli i bə a, “Mih ka fuku i mbeiŋ, mbeiŋ ma ni bum mih. 68 Ayaka mih ka bikə gia i

mbeinj, mbeinj ma ni chukuli. **69** Ayakalə, i yisi i liə, mi wə yeli wi kə Wainjmi ni num i kimbu ki tseinj yiləkəli yi Nyə wə wi kanjaki nga.” **70** Bə bəchi ka dzaka a “Akə a wə Wainj Nyə a?” Wi chukuli i bə a, “Yi kə asi mbeinj dzaka” **71** Ayaka bə ka dzaka a, “Bə chu nəinjki mi a wi dzə dzaka a nə a? Bə wəkə lə ndzaka wə wi buku i dzaka ka wə.”

23 Si mbanj wi bəni bə bə nǐ sakaki bənsaka dzaka yaka, ka dza bə bəchi dzo Jisəs ka tsəki bəh wi i Baylə. **2** Si bə tsə buku feinj, ka yisi i jəki gia i wi funj, dzaka a, “Mi wələ nyaniki bəkəli tumi kibuku, nəinjma a bəni ma gəmki kpə wi kinjwakti i Kaysa ŋkunj wi Lum, chu dzaka a wi kə Kimbwili wə Nyə nǐ kaka, yi chu chusi a wi kə ŋkunj widəkə.” **3** Baylə bikə i Jisəs a, “Akə a wə ŋkunj wi Bəju a?” Jisəs chukuli i wi a, “Yi kə asi wə dzaka.” **4** Baylə ka dza dzaka i bətii mfə gia bəmbum bəh mbanj wi bəni bə bə nǐ kə feinj a, “Mih ka yeinj dəkə gia yə mi wələ gbo yeinj.” **5** Bə bəchi ka bwanjki alə, “Mi wələ nyaniki wi lani bəni i bi tumi bi Judea wə bichi, nyini a bə ləkəki bəh kifwu. Wi ni yisi i Galili, i liə wi si num lə fa i tumi kələ wə.” **6** Si Baylə wəkə yi yaka, ka bikə a, “Mi wələ kə mi wi Galili a?” **7** Bə bum, wi ka faanj Jisəs i ŋkunj Heləd, kəm a nǐ kə wi wə wi ni sakaki kimbu ki tumi kiwə, wi num tə i Jelusalem i jəbi wiwə wə. **8** Bə tsə bəh Jisəs, ŋkunj Heləd yeinj wi, wəkə ndzəŋni i jəbi wə wi nǐ yeinj Jisəs, kəm wi nǐ kə wi wəkə lə kəm Jisəs, i jəbi wi dəŋj wə wi nǐ kə wi wəkəli i yeinj Jisəs, kwaka a jəbi widəkə ŋgainj ni yeinj wi fə gia yi chusi nga bi Nyə. **9** Wi dzo jəbi ka bikəyiki gia yiduli i Jisəs, ayakalə wi nəki chu chukuli kə gia yidəkə. **10** Wi nǐ bikə yaka, bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə nǐ laniki

bəŋchi bə Nyɔ num fɛiŋ, bɔ buku tsə i ninshiŋ i keiŋsi gia yiləkəli i jiə i Jisəs fuŋ. **11** ŋkuŋ Heləd bəh bəni bu bə jum ka dza yisi i suŋuki wi, tum mbuŋ wi kwili i gwu yi wə, ka fiəni chiŋsi wi i Baylə. **12** A nɔ kɔ Baylə bəh ŋkuŋ Heləd baiŋŋni. I chɔkɔ biwɔ, bɔ kwa nsɛiŋ. **13** Si bɔ chiŋsi Jisəs i jum wə, Baylə juŋni bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bɔ nɔ sakaki tumi kiwɔ, ka bɔɔŋ juŋni tə bəni bəchi. **14** Bɔ juŋni dzə, wi dzaka i bɔ a, “Mbeiŋ si dzə bəh mi wələ fa a wi fəki bəni ləkə bəh kifwu, mih tseiŋ ləkə i gia yə mbeiŋ bwamki kɔm yi i mbeiŋ nshiŋ, mbeiŋ tsɛiŋ, mih ka yeiŋ dəkə gia yə wi gbɔ yeiŋ, i gia yichi yə mbeiŋ jiəkə i gwu yi wə, wi ka fə dəkə gia yidəkɔ, **15** num ŋkuŋ Heləd ka yeiŋ dəkə tə yi. Akɔ gia yə yi ni fə wi fiəni chiŋsi mi wələ i bukumbeiŋ. Mbeiŋ yɛiŋ tə a, mi wələ ka fə dəkə gia yidəkɔ yə bə kɔ i wɔɔ wi wɔɔni. **16** Ayakadəiŋ, mih ki tweiŋki wi a tweiŋni, ma mih bɛeka wi, ma wi tsəki.” **17** [A nɔ kɔ i jɔbi wiwɔ wə a num Dzini bi Ntsədaŋ, Baylə kaŋa i bwili mi wimu i juŋ yi nsəŋ wə i nyā i bəni.] **18** Bəni bəchi ka dza yisi i wiliki fɛiŋ a, “Kāasi mi wələ, bwili Balabas i juŋ yi nsəŋ mə ma wɔ nyā i buku.” **19** Balabas wələ nɔ kɔ i juŋ yi nsəŋ mə kɔm wi nɔ kɔ wi yisi ŋgəkə i kwili wə ka chu wɔɔ mi. **20** Baylə wəkɔ yaka chu dzaka i bəni bəchi nalə kɔm wi ni nəŋki i bee Jisəs. **21** Ayakalə, bɔ ka wiliki a, “Bə bāŋŋ wi i kintasi wə, bə bāŋŋ wi i kintasi wə.” **22** Baylə chu dzaka i bəni i kiŋkani kitali wə a, “Bə baŋŋ wi kɔm nə? Gia yichu yə wi fə akɔ nə? Mih ka yeiŋ ŋgəkə wə wi fə ka bə wɔɔ wi wɔɔni. Mih ki tweiŋki wi a tweiŋni, ma mih bee wi.” **23** Bɔ ka baŋŋ a wiliki bəh ŋga a “Bə bāŋŋ wi i kintasi wə.” ŋ'wili wibɔ gaka Baylə. **24**

Ayakadəiŋ, Bayle təiŋ nsaka ka bee wi, a bə fə bəh wi asi
 bə nəŋki. **25** Wi ka bwili yatəko mi wə i juŋ yi nsəŋ wə,
 num wə bə ni bikəki, wə wi n̄i yisi ŋgəkə i kwili wə chu
 wəo mi. Si wi bwili, ka nya Jisəs i bə si bə nəŋki. **26** Bə
 ka dzo Jisəs i tsə baŋŋyi. Si bə ni tsəki, bə baŋsi bəh mi
 widəko wi kwe dzə i chwa yeli wi num Samən, num mi wi
 Selin. Bə kwa wi ka jiə kintasi ki Jisəs i kimbəkəli ki wə,
 wi ka giŋ ka biəli Jisəs. **27** Bəh bə ka tsəki, mbaŋ wi bəni
 wimbum biəli wi. I bə kintəəŋ bəkaŋa bədəko n̄i dəki lə,
 fa gia. **28** Jisəs dza fiəni gwu dzaka i bə a, “Bəkaŋa bə
 Jelusalem, kiə mbeŋ ki dā kə i mih. Mbeŋ dāki num i
 gwu yimbeŋ, bəh i bwa bəmbəŋ. **29** Mbeŋ kīəki a jəbi
 bi dzəki lə wə bə bi dzakaki a, ‘Kinsanli kimbūm kə ki
 bəkaŋa bə bə kə kaiŋni maka bə num bwə waiŋ, maka bə
 num masi waiŋ.’ **30** A bi numki i jəbi wiwə wə, bəni bi
 wamki dzakaki i ŋkwuŋ yimbum yimbum a, ‘Mbeŋ gbəyi
 i buku wə,’ dzaka i ŋkwuŋ yinchiŋ yinchiŋ a, ‘Mbeŋ bāŋ
 buku.’ **31** Bə ni wiliki yakadəiŋ kəm bəni ka fə gia yələ a
 num i kpəŋ wi kəŋ wi dəli, bə bi ka fə na dəŋ bəh wə wi
 kə wi wəm lə.” **32** Si bə ni tsəki bəh Jisəs yakadəiŋ, bə n̄i
 kaŋaki lə bəni bə nsəŋ bəfa bə bə ni tsəki i wəo tə. **33** Bə
 tsə buku i di biə bə bəŋki a ŋkuŋu Kifwu, ka baŋŋ Jisəs
 feŋ i kintasi wə, ka baŋŋyi tə bəni bə nsəŋ bəfa i kintasi
 wə, wimu i tseŋ yi Jisəs yiləkəli wə, widəko i kimbu ki
 tseŋ yi kimiəkə wə. **34** Jisəs dza dzaka a, “Ba, dālinya chu
 bi bəni bələ, kəm bə kiəki kə gia yə bə fəki.” Bəni bəwə
 dzo bəmbuŋ bə Jisəs, ka tum kaŋ yeiŋ i gaa bəmbuŋ
 bəwə i bə kintəəŋ. **35** Gia yələ yichi n̄i numki bəh Jisəs
 yakadəiŋ, num bəni num feŋ tseŋ. Bəni bə bə n̄i sakaki

kwili wiwə ka dza fibo ka sunjuki dzaka a, “Wi n̄ gamtiki bəni, wi gāmti la gwu yi i liə, wi kabə num Kimbwili wə Nyɔ n̄ saɪnbwili.” 36 Bəni bə jum bə tə ka nyiksiki wi, nya mbih mɪŋgbɛnini i wi, 37 dzaka a, “Wə kabə num ŋkuŋ wi Bəju, wə gāmti la gwu ya.” 38 Bə n̄ nyaka kiŋwakti baŋŋ i fwu wi Jisəs beɪŋ a, “Wələ kə ŋkuŋ wi Bəju.” 39 Mi wi nsəŋ widəkə i bə wə bə n̄ baŋŋ i kintasi wə dza ka tɔyiki Jisəs, dzaka a, “A məŋ a wə wə Kimbwili wə Nyɔ n̄ kaka a? Bwīli gwu ya, ma wə bwīli tə buku.” 40 Widəkə wə wəkə gia yə wi dzaka, kaŋyi wi, bikə i wi a, “Wə lwaki kə Nyɔ a? Wə kə i ŋgəkə wə tə asi wi kə. 41 Yi kpɛɪŋniki lə i buku wə i kpi i kwati mbee wi gia yichu yə buku wə fə, ayakalə mi wələ kpiki lə maka wi fə gia yichu yidəkə.” 42 Mi wi nsəŋ wələ ka dzaka a, “Jisəs, wə bi kwāka mih i jəbi wə wə bi sakaki ntəŋ bia.” 43 Jisəs dzaka i wi a, “Mih fukuki ŋkəŋ i wə a daiŋ lə buku wə ni numki lə i di bindzəŋni bi Nyɔ wə.” 44 A n̄ kə asi wəŋ ni nəŋki i yaka lumsi, biŋ dza ji tumi kichi ji tsə buku i mbiəŋə witali wə nshifəkə, 45 kəm wəŋ n̄ chu baiŋki kə. Mbuŋ wə wi n̄ təiŋni juŋ yi fəni yi gia i fintəŋ taja shi buku i biwa bifa wə. 46 Jisəs num i kintasi wə, ka dza wam bəh ŋga a, “Ba wuŋ, mi nyaki kiŋ'waka kəŋŋ i wə kaŋ.” Si wi dzaka yakadəiŋ, ka waka kiŋ'waka ki kigəksini. 47 Fwu wi bəni bə jum wə wi n̄ kə fəiŋ, si wi yeiŋ gia yə yi num, nya kiŋkəksi i Nyɔ dzaka a, “ŋkəŋ, ŋkəŋ, mi wələ n̄ kaŋaki kə gbə widəkə.” 48 Bəni bəchi bə bə n̄ juŋni fəiŋ i yeiŋ gia yə yi numki, si bə yeiŋ yakadəiŋ ka dza fiəni kwɛ i kwili kibə wə num bə kwumi tséiŋ. 49 Nséiŋ yi Jisəs yichi, n̄ dzə fibo num i dzəh yi dəəŋ ka tseɪŋki gia yə yi num.

Bədəkə num bəkaŋa bə bə n̄ buku i Galili biəli dzə wi. **50** Mi widəkə n̄ kə i jəbi wiwə wə bə bəŋ a Yəsəf, num wi n̄ buku i Alimatia i kwili wi Bəju kidəkə wə. Wi n̄ kə mi wi ndzəŋni chu num mi wi chəŋ i Nyə nshiŋ, chu wəkəli jəbi wə Nyə bi dzə sakaki ŋkuŋ bi. Wi n̄ kə tə mi wi mbaŋ wi bəni bə bə sakaki bənsaka. Ayakalə, wi n̄ ka bum mfih gia yə bə n̄ sisi i fə bəh Jisəs. **52** Wi tsə i Baylə, tsa wi i dzo wini wi Jisəs. **53** Baylə bum, wi ka tsə shishi wini wiwə, ka kii i mbuŋ wə, ka tsə ləsi i jum yə bə n̄ chum i biana wə, maka bə num jiə mi yeiŋ wə. **54** A n̄ kə Chəkə bi Sisini i buku nya i chəkə bimbam wə, a ni baan a twesi ka mbam wiwə yisi. **55** Bəkaŋa bə bə n̄ buku i Galili biəli Jisəs, bə biəli Yəsəf i jum wə, i tsə yeiŋ si wi jiəki wini wi Jisəs. **56** Bə ni dza feiŋ, ka kwə i wa wibə, tsə keiŋsi bifian̄si bi tseŋə yindzəŋni biə bə si fə i fian̄si wini yeiŋ. A num chəkə bimbam wə, bə shi mbam si bənchi bəbə n̄ nəŋki.

24 Asi chəkə bimbam n̄ tsə, a num kinchəŋəchəŋə i chəkə bi ninshiŋ i shi wə. Bəkaŋa bə buku dza kinchəŋəchəŋə, dzo fian̄si biə bə n̄ keiŋsi jiə ka tsə bəh bi i jum beŋ. **2** Jəbi wə bə n̄ tsə buku feiŋ, bə ti num bə biŋsi bwili təh wə bə n̄ baŋ dzaka ki jum kiwə yeiŋ. **3** Asi bə liə tsə i jum yiwə kintəŋ nəki yeiŋ kə wini wi Bah Jisəs. **4** Bə chiŋ num feiŋ alə nəki kiə kə gia yə bə kə i fə. Yi num a bənyuku bədəkə bəfa n̄ dzə num kəmsi i bə kpəŋ, num bə ləh bəmbuŋ bə fukuli bə ŋwan̄yi alə. **5** Ndzan̄ kwa bəkaŋa bəwə na bəh ŋga, bə chuŋsi kifwu kibə i kuku. Bənyuku bə bikə i bə a, “Akə kəŋ nə mbeŋ nəŋki mi wiwəŋ i bəŋkwu kintəŋ a? **6** Wi fa kəkə, wi si dza lə i kpi wə. Mbeŋ yīŋti gia yə wi n̄ dzaka i mbeŋ jəbi wə mbeŋ bə

nĩ kɔ i Galili. **7** Wi nĩ dzaka a, ‘Mi wə yeli wi kɔ Waiŋmi bə kaŋaki lə i bi nyâ wi i kaŋ yi bəni bəchu wə, ma bɔ baŋŋ wi i kintasi wə, i buku i kaŋ yitali wə, wi bi fiəni dza i kpi wə.’” **8** Bɔ ka yiŋti gia yə Jisəs nĩ dzaka i bɔ. **9** Bɔ dza fiəni i jum yiwo bəiŋ, ka tsə fuku gia yiwo yichi i bwa bu bə mbaŋ bə jwəfi ntsə mu bəh bəni bəchi bə bɔ nĩ biəliki wi. **10** Bəkaŋa bə bɔ nĩ fuku gia yiwo yichi asi yi nĩ num i bwa bə ntum bə Jisəs a nĩ kɔ, Meli Magdalen, Joana bəh Meli nih Jəm bəh bəkaŋa bədəko. **11** Bɔ wəko ndzaka wiwo aka kiyuŋ ki gia, nəki bum kə yi. **12** Ayakalə, Bitə ka dza kəmsi, yəko tsə buku fəiŋ i jum bəiŋ, ka ŋgwuŋ tseŋ ləkə i jum yiwo kintəəŋ ka yeŋ shəŋ a bəmbuŋ bə bə nĩ kii i Jisəs wə. Wi bə fiəni tsə i dzu bəh dzaka ki wəmnɪ, kəm gia yə yi num. **13** A dzə num a i chəko biwo wə, bəni bəfa bədəko bə bɔ nĩ biəliki Jisəs, bɔ nĩ buku i Jəlusalem nyə ka bə tsə i kwili widəko bə bəəŋ a, Əmayus, dzəh yiwo num aka bəmay nanitaŋ i tsə buku fəiŋ. **14** Bɔ nĩ nyə ka tsəki bɔ dzakayi a bɔ bɔ, kəm gia yichi yə yi nĩ num. **15** Si bɔ nĩ nyaniki tsəki yakadəiŋ dzakayi, kaiŋyi, Jisəs mwi kəmsi dzə i bɔ wə, bəh bɔ bə nyaniki tsəki. **16** Gia yidəko fə a bɔ ma kīə mi wiwo. **17** Jisəs ka dza bikə i bɔ a, “Akə nə mbəiŋ nyaniki, dzakayi kəm yi a?” Si wi bikə yaka, bɔ num bəh nsheŋ i shi bibə wə. **18** Mi widəko i bɔ kintəəŋ yeli wi num Kleəfas, bikə i wi a, “Yaka akə a wə mbəŋ shəŋ mi wi dzəni i Jəlusalem, wə wə kiəki kə gia yə yi num i kaŋ yələ wə a?” **19** Wi bikə i bɔ a, “Yi naiŋ gia a?” Bɔ chukuli a, “Gia yə yi ni num bəh Jisəs wi Nasali. Mi wələ nĩ kɔ mi wi ntum wi Nyə, gia yə wi nĩ fəki bəh yə wi nĩ dzakaki a nĩ kɔ yi kaiŋyini. Wi nĩ kɔ mi wimbun i Nyə nshiŋ bəh i

bəni bəchi wə. **20** Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə sakaki kikwili kibuku n̄ nya wi a bə wō, bə baŋŋ wi i kintasi wə. **21** Buku n̄ kaŋaki lə kiŋkwaka i wi a, akə wi wə wi bi təiŋ bəni bə Islae i kaŋ yi ŋgəkə wə. Ayakalə, a tsə a kaŋ yitali si gia yiwo num. **22** Yidəko chu num a bəkaŋa bədəko i mbaŋ wibuku wə, bə si dzaka i buku gia yi dzaka ki wəmmi, a bə si tsə i jum beŋ kinchəŋochəŋ, **23** bə nəki yeiŋ kə wini wi Jisəs wiwo. Bə ka fiəni dzə fuku i buku a, bə si yeiŋ bəchinda bə Nyə aka ndəmsi, bə fuku i bə a Jisəs kə wiwə. **24** Bəni bədəko i mbaŋ wibuku wə, si tsə i jum beŋ, ka yeiŋ yi asi bəkaŋa bə si fuku, ayakalə bə nəki yeiŋ kə wini wi Jisəs wiwo.” **25** Jisəs dzaka i bə a, “Ō, biyuŋ biələ, shóm yimbeŋ dəki na bəh ŋga i bum gia yə bəni bə ntum bə Nyə n̄ dzakaki. **26** Mbeŋ kiəki kə a, Kimbwili wə Nyə n̄ kaka a wi kaŋaki i yēiŋ bəŋgəkə bələ, ka wi fiə i mbum bi wə a?” **27** Jisəs ka yisi i fukuki baiŋsiki i bə gia yichi yə bə n̄ nyaka i biŋwakti bi Nyə wə bichi kəm wi, bəh i yisi i Muses wə, i tsə buku tə i biə bəni bə ntum bə Nyə n̄ nyaka. **28** Asi bə n̄ dzə kəmsi i kwili wə bə n̄ tsəki feiŋ, Jisəs ka fə aka wi tsəki daŋsiki lə. **29** Bə buku tsə, ka tsaki wi nalə a, “Bukumbeŋ tsə n̄, kəm jəbi kə wi tsə nalə, biŋ chu num bi yisi i jiki.” Ayakadəiŋ, wi bum i tsə n̄ bəh bə. **30** Bə tsə, i jəbi wə bə n̄ num i dzi, wi dzo chəko yi bləd, ka nya kiyəŋni i Nyə, gbeyi gaa i bə. **31** Akisəkə dzəkəh yibə baiŋ, bə ka yeiŋ kiə wi. Ayakalə, wi fiəni laka i bə nshiŋ. **32** Bə baŋ ka dzakayiki a bə bə a, “Ntə shəm yibuku wə si shiliki alə i jəbi wə wi si dzakaki i buku wə i dzəh, fuku baiŋsi gia i Kiŋwakti ki Nyə wə i buku wə a?” **33** Bə dza akisəkə a i jəbi wiwo i

fijɔbi fiəni chu i Jɛlusalɛm. Si bɔ tsə ka yeiŋ bwa bə mbaŋ bə Jisəs bə jwɔfi ntsɔ mu num bɔ juŋni gwu yibɔ di bimu bəh bəni bədɔkɔ bə bɔ nɪ kɔ bɔ biəli bɔ. **34** Bɔ dzaka a, “ŋkɔŋ, Bah wibukumbeiŋ si dza i kpi wə. Wi si tumbuku i Samɔn nshiŋ.” **35** Bɔ ka fuku tɔ i bɔ gia yə yi si num bəh bɔ i dzəh, chu fuku baiŋsi asi bɔ si yeiŋ kiə wi i jɔbi wə wi si gbeki blɛd. **36** Asi bɔ ni keiŋki bɔ dzaka yakadəiŋ, Jisəs wi mwi ka chiŋ tumbuku i bɔ kintəŋ ka bəni i bɔ a, “Ma kimbɔiŋni num bəh mbeiŋ.” **37** Ndzaŋ kwa bɔ, bɔ bə lwa, ka bə kwaka a yudɔkɔ bɔ yeiŋ num ŋkwusa. **38** Wi bikə i bɔ a, “Mbeiŋ lwaki nə? Akɔ kɔm nə wə mbeiŋ məŋniki mih a? **39** Mbeiŋ tsəiŋ kaŋ yin bəh gvu yin ka mbeiŋ kiə a, akɔ na mih. Mbeiŋ mɔmyi gwu yin mbeiŋ ka ni kiə, kɔm ŋkwusa si kaŋa kə nyam yi gwu bəh bikunɔ asi mbeiŋ yeiŋki mih kaŋa.” **40** Asi wi dzaka yakadəiŋ, ka chusi kaŋ yi bəh gvu yi i bɔ. **41** Bɔ tseiŋ Jisəs, kinsanli wɔɔ bɔ, bɔ ka chiŋ num alə. Yi gaka bɔ i bum a, akɔ wi. Wi dza bikə i bɔ a, “Mbeiŋ kaŋaki lə fiŋ fidzini fa a?” **42** Bɔ dzɔ kiŋka ki bwɔkɔ yi waŋni, nya i wi. **43** Wi dzɔ dzi i bɔ nshiŋ. **44** Wi ka dzaka i bɔ a, “Gia yələ mbeiŋ yeiŋ daiŋ, akɔ gia yə mih nɪ dzakaki i mbeiŋ kɔm yi mih keiŋ bəmbəiŋ. Mih nɪ dzaka a, gia yichi yə bə nɪ nyaka kɔm mih i kiŋwakti ki Muses wə, bə i biŋwakti bi bəni bə ntum bə Nyɔ wə, bəh i kiŋwakti Kinyaksi wə, kaŋaki i dzə kpəiŋ.” **45** Wi ka weli mfi bibɔ, bɔ kiə gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Nyɔ wə. **46** Wi ka dzaka i bɔ a, “Bə ni nyaka a Kimbwili wə Nyɔ nɪ kaka kaŋaki lə i yəiŋ bəŋgəkə i kpɪ, i kaŋ yitali wə, wi bi fiəni dzə i kpi wə. **47** Yi kɔ tɔ a, bə bi yɪsi i kintəŋ ki Jɛlusalɛm i fɪkuki i bitumi bichi kɔm yeli wi a bəni

bæchi kwûni shóm yibɔ ka Nyɔ bi dâlɪnya chu bibɔ. **48** Akɔ mbeɪŋ bələ mbeɪŋ kaŋaki i ni fûkuki asi mbeɪŋ nĩ yeɪŋ yi. **49** Mbeɪŋ wêkɔli, mih ni chinɔsi lə kinya kə Ba wuŋ nĩ kaka i mbeɪŋ. Ayakadəɪŋ, mbeɪŋ bâaŋ a fa i kwili kintəəŋ mbeɪŋ wêkɔliki, i tsê bûku i jobi wə ŋga biə bi nyə beɪŋ bi shi dzə i mbeɪŋ wə.” **50** Wi dzə bɔ buku i kwili kintəəŋ, ka tsə bəh bɔ i dzəh yi dəəŋ i kəmsi i kwili wi Bətani wə, wi gəŋsi kaŋ yi i beɪŋ, jiə kimbɔɪŋsi i bɔ wə. **51** Asi wi nĩ kɛɪŋki wi jiə kimbɔɪŋsi i bɔ wə yaka, wi dza bee bɔ ka bə yaka tsə i beɪŋ, ka yaka laka i dzəkəh yibɔ wə. **52** Bɔ nya kiŋkɔksi kimbum i wi, ka dza fiəni tsə i Jɛlusalem bəh kinsəŋli i shóm yibɔ wə. **53** Bɔ tsə ka shiki a juŋ yi fəni yi gia wə, kɔksi Nyɔ jobi wichi.

Jɔn

1 I kin'yisi wə a n̄ kə num Ja si num lə. Ja yiwo n̄ kə bəh Nyɔ, Ja yiwo num Nyɔ. **2** Wi n̄ kə wi si num lə i kin'yisi wə bəh Nyɔ. **3** Nyɔ n̄ maa biɛɲ bichi tsə i kaɲ yi wə. Fiɛɲ fidəko kəkə na fimu fiə Nyɔ n̄ maa wi kəbi. **4** I wi mə kə nɔni, ayaka nɔni kələ num baiɲni i bəni wə. **5** Baiɲni biwo baiɲki i jisi wə, ayaka jisi biwo kəbi i nyumsi bi. **6** Mi widəko n̄ kələ wə Nyɔ n̄ faaɲ, yeli wi num Jɔn. **7** Wi n̄ dzə i dzaka kəm baiɲni, bəh i beerɲ nsaka wi baiɲni biwo, ka wi fə bəni bəchi bi j̄iə shóm i baiɲni biwo wə. **8** Jɔn mwi n̄ kəkə baiɲni biwo. Wi n̄ dzə a beerɲ nsaka i baiɲni biwo. **9** Baiɲni bi ɲkəɲ biwo biə bi chusiki baiɲni i bəni bəchi n̄ dzəki lə i mbi wələ mə. **10** Wi n̄ kələ i mbi wələ mə, mbi wələ num Nyɔ n̄ maa tsə i kaɲ yi wə, ayakalə bəni bə bə kə bə mbi wələ nəki kiə kə wi. **11** Wi n̄ dzə i mbu, ayaka bə nəki dzə kə wi. **12** Ayakalə, bəni bəchi bə bə n̄ dzə wi, j̄iə shóm i yeli wi wə, wi nya ɲga i bə a bə n̄mki bwa bə Nyɔ. **13** Ayaka bwa bə Nyɔ bələ kəkə bə bə bwə biəli mwa mi chwəɲkijun, nabə i kiɲkəɲ ki mi wə, nabə mbwə wi mi wiwəm. Bə bwə bə biəli a num mbwə wə akə wi Nyɔ. **14** Ja yiwo n̄ fiəni chu mi wiwəm ka nəki i buku kintəəɲ, num wi jikə bəh kiɲkəɲ ki Nyɔ bəh ɲkəɲ. Ayaka buku yeɲ kiɲkəkni ki. Kiɲkəkni kiwo num ki Waiɲ wi shəɲ wə wi nyə i Ba wi wə. **15** Jɔn n̄ num mbeerɲ nsaka kəm wi, ka wiliki dzaka a, “Wələ kə mi wə mih ni dzakaki kəm wi, dzaka a, ‘Mi wə wi dzəki i mih jum kəkniiki lə tsə mih, kəm wi n̄ kələ na ka mih numki.’” **16** Si wi kə wi jikə bəh kiɲkəɲ ki Nyɔ, wi ka nyaki bukumbeɲ bəchi bəh kiɲkəɲ i kiɲkəɲ beɲ. **17** Bukumbeɲ kiə a Nyɔ n̄ nya

bəŋchi tsə i kaŋ yi Muses wə. Ayakalə, mbum bi Nyɔ bəh
 ŋkəŋ dzə ka tsəki i kaŋ yi Jisəs Klistus wə. **18** Mi widəko
 kəkə wə wi num yeiŋ Nyɔ. Akə a Waiŋ wi wimu wə shəŋ
 wə wi num kəmsi i Ba wi kpəŋ wə wi fə bukumbeiŋ kiə
 wi. **19** Yələ kə gia yə Jɔn nɪ dzaka i jobi wə kifwu ki Bəju
 i Jelusalem nɪ faaŋ bətii mfə gia bəh bəni bə Ləwi a bə
 tsə bɪkə i Jɔn a, akə wi ndə a. **20** Jɔn nɪ ka nəiŋma dəkə i
 chukuli kimbikə kibə. Wi nɪ dzaka bəh dzaka ki a, “Mih
 kəkə Kimbwili wə Nyɔ nɪ kaka.” **21** Bə bikə i wi a, “Wə kə
 la ndə? Akə wə Elaja ma?” Wi chukuli i bə a, “Mih kəkə
 Elaja.” Bə ka chu bikə i wi a, “Akə wə wə Mi wi Ntum
 wi Nyɔ wə ma?” Wi nəiŋma. **22** Bə ka chu bikə i wi a,
 “Wə kə la ndə? Wə dzaka la a nə kəm bə gwu ya? Fūku ka
 buku kwati gia yə buku kə fiəni tsə chukuli i bəni bə bə si
 faaŋ buku.” **23** Jɔn ka chukuli i bə si Isaya mi wi ntum wi
 Nyɔ nɪ dzakaki a, “Akə mih ja yə yi wiliki i chwa a, ‘Bə
 lūmsi dzəh yi Bah a yi nūm chəŋ.’” **24** Bəni bələ kə num a
 nɪ faaŋ Bəfalasi bə. **25** Bə ka bikə i Jɔn a, “Wə kabə num
 kə Kimbwili wə Nyɔ nɪ kaka, wə num kə Elaja, nabə Mi
 wi Ntum wi Nyɔ wə, wə ka bə juliki bəni i bəkə kəm nə
 la?” **26** Jɔn ka chukuli i bə a, “Mih kə mfiŋ a juliki bəni
 i bəkə mə, ayakalə mi widəko kələ i mbeiŋ kintəŋ wə
 mbeiŋ kiəki kə wi. **27** Wi kə wə wi dzəki i mih jum, na
 mih kpəiŋni kə i shwali dzu yi yigvu.” **28** Gia yələ yichi nɪ
 dzo di a num i Betani i kiwuŋ ki Bəkə yi Jədan wə i di biə
 Jɔn nɪ juliki bəni i bəkə. **29** Si chəkə ni buku wə, Jɔn yeiŋ
 si Jisəs dzəki, wi ka dzaka a, “Mbeiŋ tsəiŋ, wələ kə Waiŋ
 Jaka wi Nyɔ wə wi dzəki bwiliki chu bi mbi wələ! **30** Wələ
 kə wi wə mih nɪ dzakaki kəm wi a, ‘Mi widəko dzəki i mih

jum kəkni tsə mih, kəm wi n̄ kələ na ka mih numki.’ **31**
 Mih mwi n̄ kiəki kə wi. Ayakalə, mih ni dzə ka juliki bəni
 i bəkə ka bəni bə Islae k̄iə wi.” **32** Jən n̄ kə wi dzaka a
 ŋgaiŋ kə mbeerj nsaka wiwə, ka dzaka a, “Mih n̄ yeiŋ
 Kiŋ'waka ki shi dzə beŋ ka kimbumi, dzə num i wi wə. **33**
 Mih mwi n̄ kiəki kə wi. Ayakalə, mi wə wi n̄ faaŋ mih a
 mih dzê j̄uliki bəni i bəkə a n̄ kə wi dzaka i mih a, ‘Mi wə
 wə ni yeiŋ Kiŋ'waka shi dzə i beŋ ka num i wi wə, akə wi
 wə wi ni juliki bəni num i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə.’ **34** Yələ
 kə gia yə mih n̄ yeiŋ, ka numki mbeerj nsaka wiwə a mi
 wələ kə Waiŋ Nyə.” **35** Chəkə buku wə, Jən ka chu numki
 i feiŋ i di biə wi n̄ kə bəh bwa bu bə mbaŋ bəfa. **36** Wi dza
 yeiŋ si Jisəs nyaniki tsəki, ka dzaka a, “Mbeŋ tsêiŋ, wələ
 kə Waiŋ Jaka wi Nyə.” **37** Bwa bu bə mbaŋ bə bəfa bə
 wəkə si wi dzaka yakadəiŋ, dza ka biəliki Jisəs. **38** Jisəs
 fiəni gwu yeiŋ si bə biəliki, ka bikə i bə a, “Mbeŋ nəŋki
 nə?” Bə chukuli i wi a, “Labay, wə nəki faiŋ?” (Yeli wələ a
 Labay kə a, “Mi wi Lanini wi Mbum.”). **39** Jisəs chukuli i
 bə a, “Mbeŋ dzê yêiŋ.” Bə tsə ka yeiŋ di biə wi n̄ nəki.
 Bəh bə shi feiŋ fuu dzə jum. Jəbi wə bə n̄ biəliki wi a n̄
 kə ka mbiəŋə mina i fijəbi. **40** Mi wimu widəkə i bəni bəfa
 bə kintəəŋ bə n̄ wəkə si Jən dzaka ka biəli Jisəs, a n̄ kə
 num Andulu wə waiŋnih Samən Bitə. **41** Andulu wiwə
 nyə akisəkə tsə nəŋ waiŋnih wi Samən, fuku i wi a, “Buku
 si yeiŋ Kimbwili wə Nyə n̄ kaka” (a num a Klistus). **42**
 Ayakadəiŋ, wi ka dzo dzə bəh Samən i Jisəs. Jisəs tseiŋ wi
 ləə, ka dzaka a, “Wə kə Samən waiŋ Jən. Bə ni bəŋki wə
 a Sefas.” (Yeli wələ a Sefas kə a Bitə). **43** Chəkə buku wə,
 Jisəs yeiŋ a ŋgaiŋ si kələ i tsə i kimbu ki Galili wə. Wi tsə

ka yeiŋ Filib, dzaka i wi a, “Wɔ bɛ̃ali mih.” **44** Filib wɛ̃lɛ̃ nɛ̃ kɔ mi i kwili wi Besayda wɛ̃. Kwili wɛ̃lɛ̃ nɛ̃ kɔ wi Andulu bɛ̃h Bitɛ̃. **45** Filib tsɛ̃ nɛ̃ Nataniel dzaka i wi a, “Buku yeiŋ lɔ mi wɛ̃ Muses nɛ̃ nyaka i Kiŋwakti ki Bɛ̃nchi wɛ̃ kɔm wi, bɛ̃h wɛ̃ bɛ̃ni bɛ̃ ntum bɛ̃ Nyɔ nɛ̃ nyaka tɛ̃ kɔm wi. Mi wɛ̃lɛ̃ kɔ num Jisɔs wi Nasali waiŋ Yɔsɛ̃f.” **46** Nataniel chukuli i wi a, “Gia yindzɔŋni yidɔkɔ kɔlɛ̃ i buku dzɛ̃ i Nasali a?” Filib dzaka i wi a, “Dzɛ̃ yɛ̃iŋ.” **47** Jisɔs dza yeiŋ si Nataniel dzɛ̃ki i wi wɛ̃, wi ka dzaka i wi kɔm wi, “Mbeŋ tsɛ̃iŋ, mi wɛ̃lɛ̃ kɔ na mi wi Islɛ̃ wi ŋkɔŋ. Nɔni kintɛ̃kɛ̃ kidɔkɔ kɔkɔ i wi wɛ̃.” **48** Nataniel bikɛ̃ i Jisɔs a, “Wɔ nyani dɛ̃iŋ ka wɔ kiɛ̃ mih?” Jisɔs chukuli i wi a, “Na ka Filib tsɛ̃iŋki i dzɛ̃ bɔɔŋ wɔ, asi kɔ num mih si yeiŋ lɔ wɔ i chwɔŋ ki kpɛ̃iŋ wi fig wɛ̃.” **49** Nataniel chukuli i wi a, “Labay, wɔ kɔ Waiŋ Nyɔ! Wɔ num ŋkurŋ wi Islɛ̃!” **50** Jisɔs dzaka i wi a, “Wɔ bum mih i liɛ̃ kɔm mih dzaka i wɔ a mih si yeiŋ wɔ i chwɔŋ ki kpɛ̃iŋ wɛ̃ a? Wɔ bi yeiŋki lɛ̃ gia yimbum yi tsɛ̃ yɛ̃lɛ̃.” **51** Jisɔs chu dzaka i wi a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i mbeŋ a, mbeŋ bi yeiŋ lɛ̃ si bɔɔli wɛ̃li gwu, bɛ̃chinda bɛ̃ Nyɔ yaka chu shi, i mi wɛ̃ yɛ̃li wi kɔ Waiŋmi wɛ̃.”

2 A dzɛ̃ num i kaŋ yitali wɛ̃, bɛ̃ ka fɛ̃ki bini bi ndzɔ wi miŋkpaŋa wimfiaŋ, a nɛ̃ kɔ i kwili wi Kana wɛ̃ i kimbu ki Galili wɛ̃, ayaka nih Jisɔs num feiŋ. **2** Bɛ̃ nɛ̃ kɔ bɛ̃ laka tɛ̃ Jisɔs bɛ̃h bwa bu bɛ̃ mbaŋ i bini biwɔ wɛ̃. **3** Mbih dza kaa, nih Jisɔs ka dzaka i wi feiŋ a, “Bɛ̃ chu kaŋaki kɛ̃ mbih.” **4** Jisɔs chukuli i wi a, “Miŋkpaŋa, yɛ̃lɛ̃ kaŋaki i fɛ̃ nɛ̃ bɛ̃h mih a? Jɔbi wuŋ ka kpɛ̃ŋ dɛ̃kɛ̃.” **5** Nih wi ka dzaka i bɛ̃ni bɛ̃ gaani a, “Gia yichi yɛ̃ wi ni dzaka a mbeŋ fɛ̃, mbeŋ fɛ̃.” **6** A nɛ̃ kɔ bikɛ̃ŋɛ̃ bisɔ num feiŋ num bɛ̃ keiŋsi bɛ̃h tɛ̃h.

Kəŋə yələ nǐ kə yə Bəju nǐ jiəki mwi yeiŋ a bə wəkəki gwu
 yibə yeiŋ yi baiŋ i Nyə nshiŋ. Kpəŋə wimu nǐ dzəki lə
 mwi ka bəliṭa mbaŋnanitaŋ ntso bəte i tsə buku bəliṭa gbi
 jwəfi ntso bəte. 7 Jisəs ka dza dzaka i bəni bə gaani bəwə
 a, “Mbeiŋ tǎkə jiksi mwi i kəŋə yələ mə.” Bə ka jiə mwi i
 kəŋə yiwə mə yi jikə. 8 Wi ka dzaka i bə a, “I liə mbeiŋ
 tǎkəli midəko mbeiŋ tsə nyā i fwu wi bəni bə gaani.” Bə
 ka təkəli tsə nya. 9 Fwu wi bəni bə gaani wə ka dzo məm
 mwi miwə, wəkə num mə fiəni lə i mbih. Wi bə məŋ a
 mələ mbih nyə faiŋ na. (Ayakalə, bəni bə gaani bə bə nǐ
 təkə mwi miwə nǐ kiəki lə di biə mə buku). Ayaka fwu wi
 bəni bə gaani ka bəŋ nyum miŋkaŋa wimfiəŋ wiwə, 10
 bikə i wi a, “Bəni si yisi gaa fibə num mbih mi ndzəŋni i
 bini wə, i jəbi wə bəni mu fwuli, bə ka gaa mə mə ndzəŋki
 kə. Wə ka yiŋni jiə mbih mə mə ndzəŋki ka dzəki bəh mə
 num i liə a?” 11 Kələ nǐ kə kinchəsi ki ninshiŋ kə Jisəs nǐ
 fə yi chusi kiŋkəkni ki. Wi nǐ fə yi num i kwili wi Kana wə
 i kimbu ki Galili wə. Si wi fə yakadəiŋ yi chusi kiŋkəkni
 ki, bwa bu bə mbaŋ ka jiə shəm yibə i wi wə. 12 Si yəmaka
 nǐ tsə, Jisəs ka nyə shi tsə i Kafanaum bəh nih wi bəh
 bwa bə nih wi bə nyuku bəh bwa bu bə mbaŋ, bəh bə nə
 dzo feiŋ i kaŋ yidəko wə. 13 Chəkə bi Dzini bi Bəju bə nǐ
 bəŋki a Ntsədaŋ nǐ kəmsiki dzəki, Jisəs nyə yaka tsə i
 Jelusaleṃ. 14 Si wi nǐ tsə buku i juŋ yi fəni yi gia wə, yeiŋ
 bəni bə taŋni bəna’ bəh shwəŋ bəh bimbumi bəh bəni bə
 bə nǐ kwuniki kpə num bə numyi i kuku feiŋ. 15 Wi dzo
 bəkwi ka keiŋsi figbaŋa yeiŋ, kəŋ bwi bə bəchi tasi
 bəh shwəŋ bəh bəna’ bəwə i juŋ yi fəni yi gia wə. Wi chu
 shuku təkə kpə wi bəni bə bə nǐ kwuniki, chini shi bibaŋ

bibɔ, **16** dzaka i bəni bə bɔ nɪ taɲniki bimbumi a, “Mbeɪŋ dzô būku bəh biɛɪŋ biələ fa. Kiə mbeɪŋ ki dzô kə juŋ yi Bah wuŋ i fiəni i juŋ yi shi wə.” **17** Si wi dzaka yakadəɪŋ, bwa bu bə mbaŋ ka kwaka gia yə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a, “Kiŋkəŋ kimbun kə mih kaŋaki i wɔ dzu ki kələ i wɔ mih num wɔɔni.” **18** Kifwu ki Bəju ka bikə i wi a, “Gia yə yi chusiki kiŋkəkni ka, yə wɔ kɔ i fə i chusi i buku a bə nya ŋga i wɔ i fə yələ akɔ na nə?” **19** Jisəs chukuli i bə a, “Mbeɪŋ shâkyi juŋ yi fəni yi gia yələ, ma mih ni dzɔ kaŋ yitali mih fiəni dzasi yaksi yi i beɪŋ.” **20** Bəju bəwɔ ka dzaka i wi a, “Yi nɪ dzɔ jîa mbaŋnyani ntɔ bəsɔ i maa juŋ yi fəni yi gia yələ, wɔ bə dzaka mfia a wɔ kələ i dzɔ a kaŋ yitali i fiəni dzasi yaksi yi a?” **21** Ayakalə, juŋ yi fəni yi gia yələ Jisəs nɪ dzakaki, a nɪ kɔ num gwu yi. **22** Ayakadəɪŋ, jɔbi wə wi nɪ dza i kpi wə, bwa bu bə mbaŋ ka kwaka a fa kɔ gia yə wi nɪ dzaka. Bə ka bum gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Nyɔ wə, chu bum ndzaka wə Jisəs nɪ dzakaki. **23** Jɔbi wə Jisəs nɪ kɔ i Jelusalem i Dzini bi Ntsədaŋ biə wə, bəni bəduli nɪ jiə shəm yibɔ i yeli wi wə kəm bə binchəsi biə wi nɪ fəki ki chusi kiŋkəkni ki. **24** Ayakalə, Jisəs nɪ ka jiə dəkə mfi bi i bə, kəm wi nɪ kiəki lə bəni bəchi si bə kɔ. **25** Wi nɪ nəŋki kə i wəkɔ gia yidəkɔ yə mi wiwəm widəkɔ fukuki i wi kəm mi, kəm wi nɪ kiəki lə fiɛŋ fiə fiko i mi wiwəm shəm.

3 Mi wi mbaŋ wi Bəfalasi widəkɔ nɪ kɔ bə bɔɔŋ a Nikədəmus, wi num mi i mbaŋ wi kifwu ki tumi ki Bəju wə. **2** Mi wələ nɪ dza dzə i Jisəs nchəkɔ, ka dzaka i wi a, “Labay, buku kiəki lə a wɔ kɔ mi wi lanini wə wi nyə i Nyɔ, kəm mi widəkɔ kəkə wə wi kɔ i fə kinchəsi ki gia yələ

wə fəki lə, yi chusi kiŋkəkni ki Nyɔ, Nyɔ kəbi bəh wi.” 3 Jisəs chukuli i wi a, “Mih fukuki ŋkəŋ i wə a, a kəbi a bə bwə lə mi, i mbwə wimfiəŋ wə, wəmakə mi kəkə bi yeiŋ ŋkuŋ bi Nyɔ.” 4 Nikədəmus bikə i Jisəs a, “Yi kə i num na dəiŋ, i chu bwə mi num wi ta lə a? Wi kələ i chu fiəni liə i nih wi shəm ka wi chu fiəni bwə wi a?” 5 Jisəs chukuli i wi a, “Mih fukuki ŋkəŋ i wə a, a kəbi a bə bwə lə mi i mwi mə bəh i Kiŋ'waka wə, wi kəkə i bi liə i ŋkuŋ bi Nyɔ wə. 6 Mi wiwəm bwəki mi wiwəm, kiŋ'waka bwə Kiŋ'waka. 7 Kiə dzaka ma wômki wə, a mih dzakaki i wə a bə kaŋaki i bwê mbeiŋ bəchi i mbwə wimfiəŋ wə. 8 Fiəkə si tsə asi yi kəŋki, wə wəkə si yi tsəki, ayakalə wə kəbi i fuku a yi nyə faiŋ na, yi tsə sə faiŋ na. Yi kə a liŋ i mi wichi wə wi kə num bə bwə wi i Kiŋ'waka wə.” 9 Nikədəmus ka təmki a, “Yələ kə i nyani dəiŋ a?” 10 Jisəs chukuli i wi a, “Wə kə mi wi lanini wi bəni bə Islə, wə kiə kə yələ a? 11 Mih fukuki ŋkəŋ i wə a, buku dzakaki gia num yə buku kiəki, beeŋ nsaka wi gia, a num yə buku kə buku yeiŋ, ayakalə mbeiŋ bum kə gia yə buku dzakaki. 12 Mih kabə fuku gia i mbeiŋ a num yi fa kuku mbeiŋ bum kə, mbeiŋ bi nyani na dəiŋ i bum yə mih dzakaki a num yi tumi ki beiŋ wə a? 13 Mi widəkə məŋ wə wi num yaka i beiŋ. Akə shəŋ a wi wə wi nɪ nyə dzə feiŋ ka shi dzə fa kuku, mi wələ kə mi wə yeli wi kə Waiŋmi. 14 Asi Muses nɪ shəŋsi juŋŋ yə bə nɪ keiŋsi bəh chwaka i kpeiŋ beiŋ i chwa, yi kə a liŋ asi bə kaŋaki i ni shêŋsi mi wə yeli wi kə Waiŋmi, 15 ka na ndə wə wi kə wi jiə shəm i wi wə, wi ni kwati nɔni kə ki bi tsə kaa kə.” (aiōnios g166) 16 Nyɔ nɪ kəŋ mbi wələ nalə, ka faaŋ Waiŋ wi wimu shəŋ, a na ndə wə wi jiə shəm i wi bi laka

kə, wi bi kwatiki num nɔni kə ki bi tsə kaa kə. (aiōnios g166)

17 Nyɔ nɔ ka faaŋ dəkə Waiŋ wi i mbi wələ wə a wi dzê sâka bəni a bɔ gbɔ nsaka. Wi nɔ faaŋ a wi dzê bwîli bɔ num bwilini. 18 A na ndə wə wi kɔ wi jiə shəm i wi wə, bi gbɔ kə nsaka. Ayakalə, mi wə wi ka jiə dəkə shəm i wi wə, wəmakə gbɔ lɔ nsaka, kɔm wi ka jiə dəkə shəm i yeli wi Waiŋ Nyɔ wə akɔ a wi shəŋ. 19 Yələ kɔ dzəh yə bə bi təiŋki nsaka wiwɔ yeiŋ, kɔm baiŋni kɔ bi dzə i mbi wə, bəni yiŋni kəŋ fibɔ num lɔ jisi tsə baiŋni. Bɔ kəŋki yakadəiŋ kɔm kimfə kibɔ kɔ kichu. 20 Na ndə wə kimfə ki kɔ kichu wi si baiŋŋ lə baiŋni, wi kəkə i buku dzə i di biə baiŋni kɔ ka kimfə ki ma ni chusi. 21 Ayakalə, na ndə wə wi fəki gia yi chəŋ wi si dzə num i baiŋni wə, ka kimfə ki ni chusiki a, akɔ ki mi wə wi kɔ bəh Nyɔ. 22 Si yəmakə nɔ tsə, Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ nyə tsə i kimbu kidəkɔ wə i Judea. Bəh bɔ tsə ka num feiŋ, wi ka juliki bəni i bəkɔ. 23 Jɔn tə nɔ juliki bəni i bəkɔ i kwili wi Enɔn wə i kɔmsi i Salim kɔm mwi nɔ kɔ feiŋ nalə. Bəni ka dzəki wi juli bɔ i bəkɔ. 24 Yələ gia nɔ num maka bə fah Jɔn i juŋ yi nsəŋ wə. 25 Bwa bə Jɔn bə mbaŋ bədəkɔ bəh mi wi Ju widəkɔ ni dza yisi kingukuli kɔm bə gwu yi wəkɔni i baiŋki i Nyɔ nshiŋ. 26 Bwa bə mbaŋ bə Jɔn nyə tsə yeiŋ Jɔn, dzaka i wi a, “Labay, mi wə mbeiŋ wi nɔ kɔ i waka wi Jɔdan wəyaka wə wɔ lansi dzaka kɔm wi yaka, bə wi yaka wi juliki bəni i bəkɔ, bəni bəchi tsə num i wi.” 27 Jɔn chukuli i bɔ a, “Mi kəkə i num fieŋ fidəkɔ maka a fə Nyɔ a wi num fi. 28 Mbeiŋ mwi kələ i beerŋ nsaka wuŋ a mih nɔ dzaka a, mih kəkə Kimbwili wə Nyɔ nɔ kaka. Ayakalə, bə nɔ faaŋ mih a mih tsê i wi nshiŋ. 29 Nyum miŋkpaŋa wimfiaŋ kɔ mi

wə wi kaŋaki miŋkpaŋa wiwə. Nseɪŋ wi nyum miŋkpaŋa wiwə wə wi num beɪŋ kəmsi i wi wə wəkə ja yi, si num bə kinsanli na bəh ŋga si wi wəkə ja yi. Yi kə a liŋ si mih kə i liə num mih jikə bəh kinsanli. **30** Wi kaŋaki i kəki tsəki a ninshiŋ, mih dzə i jum wə. **31** Mi wə wi nyə beɪŋ wi tsəki lə bəni bəchi. Mi wi kuku kə mi wi kuku, gia yichi yə wi dzakaki akə yi fa kuku. Mi wə wi nyə i tumi ki beɪŋ wə tsəki lə bəni bəchi, **32** wi beɛŋki nsaka wi gia a num yə wi kə wi yeɪŋ ka chu wəkə. Ayakalə, mi widəkə kəkə wə wi bumki gia yə wi dzakaki. **33** Mi wə wi bumki gia yə wi dzakaki, akə wi wə wi chusi a ŋgaiŋ təbi gia wiwə a Nyə dzakaki ŋkəŋ. **34** Mi wə Nyə faaŋ si dzaka shəŋ a ja yi Nyə, kəm Nyə nya Kiŋ'waka ki i wi kimfəkəli kəbi. **35** Tii Waiŋ kəŋ Waiŋ, ka nya biɛiŋ bichi i wi kaŋ. **36** Na ndə wə wi kə wi jiə shəm i Waiŋ wələ wi kwati lə nəni kə ki bi tsə kaa kə. Mi wə wi wəkəki kə i wi bi kwati kə nəni. Wəmakə mi kə num shəm yi Nyə bəkə lə bəh wi.” (aiōnios g166)

4 Jisəs ka kiə a, Bəfalasi wəkə lə a ŋgaiŋ nəmki lə, mbaŋ wi bəni dzə ŋgaiŋ juli bə i bəkə tsə Jən. **2** Ayakalə, a nŋ məŋ dəkə Jisəs si wi nŋ juliki mbeɪŋ i bəkə, a nŋ juliki num bwa bu bə mbaŋ shəŋ. **3** Jəbi wə wi nŋ kiə yakadəiŋ, ka nyə i kimbu ki tumi ki Judea wə, ka fiəni tsəki i ki Galili wə. **4** Wi nŋ kaŋaki i tsə dzəh i kimbu ki Samalia wə. **5** Wi tsə buku i kwili wi Samalia widəkə wə bə bəŋ a Sika, wi num kəmsi i khə wə Yakəb nŋ nya i waiŋ wi Yəsəf. **6** Dzəŋə yi mwi yə Yakəb nŋ chum num feiŋ. Si Jisəs nŋ kə wi nyani lə nalə ka bəh, wi ka num kəmsi i dzəŋə yi mwi yiwə wə. Jəbi num wi si num ka mbiəŋə jwəfi ntsə bəfa nshifəkə. **7** Miŋkpaŋa widəkə i feiŋ Samalia dza dzə i təkə mwi feiŋ,

Jisôs dzaka i wi a, “Nyâ mih bəh mwi mih mu.” **8** A n̄ kə num bwa bə mbaŋ bə Jisôs tsə i kwili kintəəŋ i taŋ bieŋ bidzini. **9** Miŋkpaŋa wiwə bikə i Jisôs a, “Wə kə mi wi Ju, mih num mi wi Samalia, wə nyani dəiŋ na ka wə nywaki mwi i mih a?” Miŋkpaŋa wiwə n̄ dzakaki yakadəiŋ, kəm Bəju n̄ nyensiki lə bəni bə Samalia. **10** Jisôs chukuli i wi a, “Wə kabə kiə kinya kə ki kə ki Nyə, bəh ŋkaiŋni mi wə wi dzakaki i wə a wə nyâ ŋgaiŋ bəh mwi, ma wə tsa wi, a wi nyâ wə bəh mwi mə mə nyaki n̄ni jəbi wichi.” **11** Miŋkpaŋa wiwə fiəni bikə i Jisôs a, “Bah wuŋ, wə kaŋaki kə fiəŋ fidəko ka wə təkəli mwi yeiŋ, dzəŋə yi mwi yiwə liə nalə, wə ki dzəki faiŋ mwi mə mə nyaki n̄ni jəbi wichi a? **12** Yi kə a wə tsəki lə tii wibuku Yakəb wə wi n̄ chum jiə dzəŋə yələ i buku, na wi mwi n̄ muki lə mwi yeiŋ wə, bwa bu mu, nyám yi mu tə a?” **13** Jisôs chukuli i wi a, “Mi wichi wə wi mu mwi mələ, kindəŋ ki mwi bi fiəni wəmkɪ lə wi. **14** Ayakalə, na ndə wə wi mu mwi mə mih nya i wi, kindəŋ ki mwi bi chu wəmkɪ kə wi. Mwi mə mih ni nya i wi mə bi fiəni chu ntəŋ wi mwi mə mə bukuki i wi wə jəbi wichi, mə dzə nya wi bəh n̄ni kə ki bi tsə kaa kə.” (aiōn g165, aiōnios g166) **15** Miŋkpaŋa wiwə ka dzaka i Jisôs a, “Bah wuŋ, nyâ mih bəh ŋkaiŋni wi mwi mələ, mə kindəŋ ki mwi bi chu wəmkɪ kə mih ka mih ma chu dzəki fa i dzə təkə mwi.” **16** Jisôs dzaka i wi a, “Tsə bəŋə nyu wa ma mbeŋ wi dzə.” **17** Miŋkpaŋa wiwə chukuli i wi a, “Mih kaŋaki kə minyuku.” Jisôs ka dzaka i wi a, “Wə dzaka ŋkəŋ si wə dzaka a wə kaŋaki kə minyuku. **18** Wə kə wə si kaŋa lə bənyuku bəte, wə mbeŋ wi kə i liə a məŋ nyu wa. Gia yə wə dzakaki akə ŋkəŋ.” **19** Miŋkpaŋa wiwə

dzaka i Jisós a, “Bah wuŋ, mih yeiŋ i liə a wə kə mi wi ntum wi Nyɔ. **20** Bətii bəbuku nɪ shiki tsaki Nyɔ i ŋkwuŋ wələ wə, ayaka mbəiŋ Bəju dzaka fimbəiŋ a di biə bəni kaŋaki i tsāki Nyɔ kə a i Jelusalem.” **21** Jisós chukuli i wi a, “Miŋkpaŋa, bum gia yə mih fukuki i wə. Jəbi bi dzəki lə wə mbəiŋ bi tsaki i Ba Nyɔ a chu num kə i ŋkwuŋ wələ wə nabə i Jelusalem. **22** Mbəiŋ bəni bə Samalia tsaki fiəŋ fiə mbəiŋ kiəki kə, ayaka buku Bəju tsa fiəŋ fiə buku kiəki, kəm mbəiŋ tsəki dzəh i Bəju wə. **23** Ayakalə, jəbi dzəki lə, ayaka wi dzə lə wə bəni bə bə tsaki Nyɔ ŋkəŋ ŋkəŋ bi tsaki Nyɔ Ba i kiŋ'waka wə bə i ŋkəŋ wə. Fa kə ŋkaŋni wi bəni bə Nyɔ Ba nəŋki a bə tsaki i wi. **24** Nyɔ kə kiŋ'waka, bəni bə bə tsaki i wi, kaŋa i tsaki i kiŋ'waka wə bə i ŋkəŋ wə.” **25** Miŋkpaŋa wiwə dzaka i Jisós a, “Mi kiəki lə a Kimbwili wə Nyɔ nɪ kaka dzəki lə, wə bə bəŋ a Klistus. I jəbi wə wi bi dzəki, wi bi fuku baiŋsi lə gia yichi i bukumbəiŋ.” **26** Jisós dzaka i wi a, “Mih wələ mih dzakaki i wə akə wi wiwə.” **27** A jəbi wiwə wə, bwa bə Jisós bə mbaŋ ka fiəni dzə. Dzaka wəm bə a wi dzakaki bə miŋkpaŋa. Ayakalə, mi widəko i bə wə nəki bikə kə i wi a wi nəŋki nə a, nabə a Jisós dzakaki bə miŋkpaŋa wələ kəm nə a. **28** Miŋkpaŋa wiwə ka jiə bee kpəŋə wi wi mwi feiŋ, tsə i kwili kintəŋ fuku i bəni a, **29** “Mbəiŋ dzə yeiŋ mi widəko wə wi dzə ka fukuki gia yichi yə mih num fə. Yi kələ i numki a mi wələ kə Kimbwili wə Nyɔ nɪ kaka a?” **30** Bəni buku i kwili wə ka tsəki i Jisós. **31** A nɪ kə bwa bə mbaŋ bə Jisós baŋ a tsaki Jisós dzaka i wi a, “Labay, dži.” **32** Ayakalə, Jisós chukuli i bə a, “Mih kaŋaki lə biəŋ bidzini i dzi mbəiŋ kiə kə bi.” **33** Bwa bu bə mbaŋ ka kaiŋyiki dzakayi a bə bə

a, “Mi widəko baɲ dzə nya lə biɛiŋ bidzini i wi a?” **34** Jisəs dzaka i bə a, “Biɛiŋ biŋ bidzini kə i fəki gia yə wi wə wi faɲ mih kəŋki, bəh i kâasi nəm wi wichi. **35** Ntə mbeɲ dzakaki fimbeɲ a baɲ kifiaŋŋ kinaa, ka jobi wi kəhni kpeɲ na? Mih dzaka i mbeɲ a, mbeɲ gɪŋsi dzəkəh i beɲ ma mbeɲ tsɛiŋ yɛiŋ asi biɛiŋ kpeɲ i kikhə wə ka bə kəhki. **36** Mi wə wi kəhki kaŋaki lə ŋgəm wi, wi juŋniki jiəkɪ dzeɲ i nɔni kə ki bi tsə kaa kə, ayaka ka mi wə wi gbɛli bəh mi wə wi kəhki bi chiŋniki laŋki lə i mi wimu wə. (aĩonios g166) **37** Gia yələ chusiki a ndi wələ kə ŋkəŋ wə wi dzakaki a, ‘Mi widəko si gbɛli lə, ayaka mi widəko kəh.’ **38** Mih faɲ mbeɲ a mbeɲ tsə kəh biɛiŋ biə mbeɲ nɪ ka nəm dəkə. Bəni bədəko nəm, mbeɲ liə i ndzəŋni bi nəm wibə wə.” **39** Bəni bə Samalia bəduli i kwili wiwə wə nɪ jiə shəm i Jisəs wə kəm bə gia yə miŋkpaŋa wiwə nɪ dzaka i bə, a wi fuku ŋgaiŋ gia yichi yə ŋgaiŋ nɪ kə num ŋgaiŋ fə. **40** Ayakadəiŋ, jobi wə bə nɪ dzə yeɲ Jisəs, tsa a bəh bə nɔ. Wi bum, bəh bə nə kaŋ yifa. **41** Bəni bəduli ka chu jiə shəm i Jisəs wə kəm bə ndzaka wi. **42** Bəni bəwə dzaka i kpaŋa wiwə a, “Buku ka jiə dəkə shəm i wi a kəm gia yə wə si dzaka shəŋ. Buku mwi si wəko lə bəh bintuni bibuku, ka kiə lə a mi wələ kə Mbwili wi mbi wələ ŋkəŋ.” **43** Kaŋ yiwə yifa tsə, Jisəs nyə ka tsəki i Galili. **44** Wi mwi nɪ kə num wi dzaka lə a bə si kəksi kə mi wi ntum wi Nyə i tumi ki wə. **45** Jobi wə wi nɪ tsə buku i Galili, bəni bə feɲ dzə wi bindzəŋ, kəm bə nɪ kə bə yeɲ gia yə wi nɪ fə i bini wə i Jɛlusalɛm, kəm bə tə nɪ kələ i bini biwə wə. **46** Jisəs ka bi chu fiəni tsə i Kana i kimbu ki Galili wə di biə wi nɪ fiəni mwi i mbih. A nɪ kə tikwili widəko num i kwili

wi Kafanaum wə, waiŋ wi winyukuni gweɪŋ. **47** Jɔbi wə tikwili wiwə nɪ wəkə a Jisəs buku lə i Judea ka dzə i Galili, wi tsə i wi, kwuŋ kaŋ a wi shɪ dzə chûku waiŋ wi ŋgaiŋ, a wi si num lə a dzaka ki kpi wə. **48** Jisəs ka dzaka i wi a, “Mbeɪŋ kabə num maka mbeɪŋ yeɪŋ kinchəsi kə ki chusiki kiŋkəkni ki Nyə, i yeɪŋ tə gia yi dzaka ki wəmnɪ, mbeɪŋ bi ma lansi jiə shəm i mih.” **49** Mi wimbun wiwə dzaka i wi, “Ba wuŋ, dzə bə kəmsi nyə, ka waiŋ wuŋ ma kpi.” **50** Jisəs chukuli i wi a, “Wə tsə, waiŋ wa ni baan lə wiwəm.” Mi wiwə nɪ bun gia yə Jisəs dzaka i wi, nyə ka tsəki. **51** Si wi nɪ shiki, wi bəh bwa bu bə nəm banɪsi, bə fuku i wi a waiŋ wi kələ wiwəm. **52** Wi ka bikə i bə jɔbi wə wi ni yisi i bəniki. Bə dzaka i wi a, “A nɪ kə i ŋgbu aka mbiəŋə wimu nshifəkə, gwu yi yakani yiwə bee wi.” **53** Tii waiŋ wiwə ka kwaka asi kə na jɔbi wə Jisəs si dzaka i wi a, “Waiŋ wa ni baan lə wiwəm.” Wi bəh juŋ yi yichi ka jiə shəm i Jisəs. **54** Gia yələ kə yi kəmsini yə yi chusiki kiŋkəkxi yə Jisəs nɪ fə asi wi buku i Judea ka dzə i Galili.

5 Si yəmaka nɪ tsə, bini bi Bəju bidəkə num i Jɛlusalɛm, Jisəs yaka tsə feɪŋ. **2** Dzəŋə yi mwi yidəkə num feɪŋ i Jɛlusalɛm bə bəŋ i já yi Hibulu wə a Betesda, ayaka yi num kəmsi tsə i Dzaka Ki mbaiŋ ki Shwáj wə. Bə nɪ kə bə maa kidi ki shini feɪŋ kite, **3** bəni bə jwéɪŋ nɪ shi kwu kə a feɪŋ bəduli nalə, a nɪ kə num bimfəkə, bəh bə bə nɪ gbəki nyaniki bəh bə bə nɪ kpiyi wa wimu. [Bə nɪ shiki nəyiki feɪŋ wəkəli i jɔbi wə mwi miwə ni dza nəŋni. **4** Chinda wi Bah widəkə nɪ fəki wi dza dzə i jɔbi jɔbi wə, wi liə nəŋni mwi miwə. Mi wi ninshiŋ wə wi yisi liə yeɪŋ kintəəŋ i jɔbi wə chinda wiwə nəŋni mwi miwə, ma wi ni bənɪh i jweɪŋ

yiwo wə, kəŋ a numki na yi naiŋ jweɪŋ.] **5** Mi widəko n̄
 kolə feɪŋ num wi gweɪŋ i j̄a mbaŋtia ntso nyan. **6** Jobi wə
 Jisəs n̄ dzə feɪŋ yeɪŋ wi, kiə a wi nɔ feɪŋ na i jobi wi dəəŋ
 wə, ka bikə i wi a, “Wɔ kəŋki lə i bənih a?” **7** Mi wi jweɪŋ
 wiwo chukuli a, “Tikwili, mih kaŋaki kə mi widəko wə wi
 kɔ i ləkəsi mih i bəko yələ wə jobi wə yi nəŋni. Asi num
 jobi wə yi nəŋni, mih ka nəŋki i liə num mi widəko si yisi
 liə lɔ i ninshiŋ.” **8** Jisəs dzaka i wi a, “Dzâ beɪŋ, dzô kiga
 ka, wɔ tsêki.” **9** Akisəkə, mi wiwo ka bənih, dzô kiga ki ka
 tsəki. A n̄ kɔ chəko biwo num chəko bimbam. **10** Bəju ka
 dzaka i mi wə bə n̄ chuku a, “Daiŋ kɔ chəko bimbam nchi
 bum kə a wɔ ɡ̃iŋ kiga ka.” **11** Wi chukuli i bə a, “Mi wə wi
 si chuku mih si dzaka a mih dzô kiga kəŋŋ mih tsêki.” **12**
 Bə bikə i wi a, “Akɔ ndə wiwo wi si dzaka i wə a wə dzô
 kiga ka ma wɔ tsəki a?” **13** Mi wə bə n̄ chuku, n̄ lansi
 kiəki kə mi wə wi chuku wi, kəm Jisəs n̄ kɔ wi dza liə tsə i
 kintəəŋ ki mbaŋ wi bəni bə bə n̄ kɔ feɪŋ. **14** Si yəmake
 n̄ tsə, Jisəs yeɪŋ wi i juŋ yi fəni yi gia mə, dzaka i wi a,
 “Tsəiŋ si wɔ kɔ wɔ bənih lɔ. Kiə wɔ ma chu fêki chu. Wɔ
 ka baəŋ a fəki chu, gia yi gumini yidəko ni ɡbɔ i wə fuŋ
 tsə yələ.” **15** Mi wiwo nyə tsə fuku i Bəju a, akɔ Jisəs wə
 wi si chuku ŋgaiŋ. **16** Bəju ka yisi ka bwaŋki ɡvu i Jisəs
 cheɪŋ, kəm wi n̄ chuku mi wiwo a num chəko i bimbam
 wə. **17** Jisəs dzaka i bə a, “Ba wuŋ si nəm jobi wichi, mih
 tə nəmki ayaka.” **18** Ndzaka wələ fə Bəju ka fiəni nəŋki wi
 na bəh ŋga i wô, kəm a n̄ kəkə shəŋ a chəko bimbam wi
 n̄ bwiŋ. Wi n̄ bɔəŋki tə Nyɔ a Ba wi, chu fəkəni a ŋgaiŋ
 kɔ a liŋ bəh Nyɔ. **19** Jisəs dza dzaka i bə a, “Mih fukuki
 ŋkəŋ i mbeɪŋ a mih Waiŋ kəkə fə gia yidəko i ŋga mbiŋ

wə. Mih fəki shəŋ a gia yə mih yeiŋ Ba wuŋ fə. Gia yə Tii Waiŋ fəki, akə a yə Waiŋ fəki tə, **20** kəm Tii Waiŋ wiwə kəŋki lə Waiŋ ka chusi i Waiŋ gia yichi yə wi Tii Waiŋ fəki. Wi kəiŋ i chu chusi gia i wi yi tsə yələ, ka wi fəki, mbeiŋ yeiŋ dzaka wəm mbeiŋ. **21** Si Tii Waiŋ dzasiki bəni i kpi wə nya nəni i bə, kə a liŋ si Waiŋ nyaki nəni i na ndə wə wi kəŋki. **22** I kpeiŋsi yeiŋ kə a Tii Waiŋ sakaki kə mi widəkə. Wi kə num wi nya bənsaka bəchi i Waiŋ kaŋ, **23** ka bəni bəchi kəksiki Waiŋ a liŋ si bə kəksiki Ba wi. Mi kabə num wə wi kəksiki kə Waiŋ, yaka wi kəksiki kə Ba wi wə wi faaŋ wi. **24** Mih fukuki ŋkəŋ i mbeiŋ a mi wə wi wəkə ja yiŋ, ka bum i mi wə wi faaŋ mih, kə wə wi kaŋaki nəni kə ki bi tsə kaa kə. Wəma ka bi chu kaŋa kə nsaka. Wəma ka mi kə wi buku lə i kaŋ yi kpi wə, ka liə i nəni wə. (aiōnios g166) **25** Mih fukuki ŋkəŋ i mbeiŋ a jəbi dzəki lə, num wi dzə lə, a bəni bə bə kə bə kpiyi lə bi wəkə ja yi Waiŋ Nyə, ayaka bə bə bi wəkəki, bə bi kwati lə nəni. **26** Yi kə yakadəiŋ kəm si nəni nyəki dzəki i Ba, yi kə a liŋ si wi nya ŋga biwə i Waiŋ wi a nəni nyəki dzəki tə i wi. **27** Wi kə wi nya tə ŋga i Waiŋ a wi təiŋyiki bənsaka, kəm akə wi mi wə yeli wi kə Waiŋmi. **28** Kiə dzaka ma wəmk i mbeiŋ kəm yi. Jəbi dzəki lə wə bəni bəchi bə bə kə i júm kintəŋ bi wəkəki ja yiŋ, **29** bə bukuyi i júm wə, ma bə bə nɪ fəki gia yindzəŋni bi bukuyi liə i nəni kə ki bi tsə kaa kə, ma bə bə nɪ fəki gia yichu bi bukuyi lə ma bə saka bə, bə gbə nsaka. **30** Mih kəkə i fə gia yidəkə i ŋga mbeiŋ wə. Mih sakaki bənsaka biəli asi mih wəkəki, dzəh yə mih təiŋki yeiŋ num yi chəŋ, kəm mih nəŋki kə i fəki num gia yə a kəŋki mih. Mih fəki num gia yə, mi wə wi

faan mih kəŋki. **31** Mih ka fiəni beən nsaka wuŋ, ma gia yə mih dzakaki ma yi ma numki chəŋ. **32** Ayakalə, mi widəko kələ wə wi beənki nsaka wuŋ, ayaka mih kiəki lə a gia yə wi dzakaki kəm mih kə ŋkəŋ. **33** Mbein n̄ faan bəni i Jən, wi tsə beən nsaka kəm ŋkəŋ. **34** Yi kəkə a mih nəŋki a mi wiwəm dzəkaki mi wə mih kə wi. Ayakalə, mih dzakaki lə ka mbein kələ bi bəin. **35** Jən n̄ kə aka naka ki baiŋsiki num bə baiŋsi ki beli ki nya baiŋni, mbein n̄ kəŋki a numki i baiŋni biwə kintəəŋ, a jəbi wi juli wə, laŋ. **36** Fiən fidəko kələ fiə fi chusiki mi wə mih kə wi fi tsə Jən. Yi num a, nəm wə Ba wuŋ kə wi nya a mih n̄m k̄asi, a num gia yələ mih fəki lə, yi chusiki a faan Ba wuŋ mih. **37** Ba wuŋ wə wi faan mih akə wi mwi tə wi kə mbeən nsaka wuŋ. Mbein ka num wəko dəkə lə ja yi, ayaka mbein ka num yein dəkə si wi kə. **38** Mbein kaŋaki kə tə ja yi i shóm yimbein wə, kəm mbein ka jiə dəkə shəm i mi wə wi faan. **39** Mbein nəŋki i Kiŋwakti ki Nyə mə kəm mbein kwakaki a, akə yein di biə mbein bi kwatiki fiən fiə fi kə i fəki a mbein kwati n̄ni kə ki bi tsə kaa kə. Gia yə yi kə i Kiŋwakti kələ mə yi dzakaki num kəm bə mih. (aĩōnios g166) **40** Ayakalə, mbein ka chu nəin̄ki i dzə i mih i kwati n̄ni. **41** Mih nəŋki kə kiŋkəksi kə ki nyəki dzəki i mi wiwəm wə. **42** Ayakalə, mih kiəki lə mbein. Mih kiə a mbein kaŋaki kə na kiŋkəŋ ki Nyə i shóm yimbein wə. **43** Mih dzə i yeli wi Ba wuŋ wə, mbein nəki dzə kə mih. Asi kə mi widəko si wi dzə i yeli wi wə, ma kə wəməka mbein si dzə. **44** Mbein kə i nyani dəin̄ i bum i mih, mbein num bəni bə bə nəŋki kiŋkəksi kə ki nyəki dzəki a i mbein wə, nəŋ kə kiŋkəksi kə ki nyəki dzəki num i Nyə a num a ki shəŋ. **45** Mbein

ma kwakaki a, ako mih wə mih bi tɔyiki chwɔŋ kimbeɪŋ i Ba wuŋ wə. Ako Muses wə mbeɪŋ jiə mfi bimbeɪŋ i wi, a num wi wə wi tɔyiki chwɔ kimbeɪŋ i Ba wuŋ. **46** A nɛ kɔ a mbeɪŋ bum i Muses wə ŋkɔŋ, ma mbeɪŋ bum mih kɔm wi nɛ nyaka kɔm mih. **47** Ayakalə, na si mbeɪŋ nɛ ka bum dəkə gia yə wi nɛ nyaka, mbeɪŋ kɔ i nyani dɛɪŋ i bum gia yə mih dzakaki a?”

6 Si yəmaka nɛ tsə Jisəs nyə tsə daŋ kinchwɔ kimbun ki Galili, tsə i waka widəkɔ wə. Bəkɔ yələ kɔ yə bə bɔɔŋki tə a yi Tibelias. **2** Mbaŋ wi bəni kwu i wi cheɪŋ kɔm bə nɛ kɔ bə yeɪŋ bəŋchəsi bə bə chusiki kiŋkəkni ki, si wi nɛ fəki i bəni bə bə nɛ gweɪŋki bəh jweɪŋ wi chukuki bə. **3** Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ nyə yaka tsə shinum i ŋkwuŋ beɪŋ. **4** A nɛ kɔ jobi wiwɔ wə, Dzini bi Bəju bi Ntsədaŋ nɛ kɔ bi si kɔmsi dzə. **5** Jobi wə Jisəs nɛ lɔ dzəkəh, ka yeɪŋ si mbaŋ wi bəni dzəkɔ i wi wə, wi ka bikə i Filib a, “Bukumbeɪŋ ki nyaniki dɛɪŋ ka bə taŋ bieɪŋ bidzini biə bəni bələ kɔ i dzi a?” **6** Wi nɛ bikəkɔ yakadɛɪŋ mɔmsi Filib mɔmsini, kɔm wi mwi nɛ kiəkɔ lə gia yə wi kɔ i fə. **7** Filib chukuli i wi a, “Bədanali gi yifa kəkə i kpɛɪŋ na ka bə taŋ bieɪŋ bidzini biə mi wimu i bə wə kɔ i kwati twəsi twəsi.” **8** Waiŋ wi mbaŋ widəkɔ yeli wi nɛ kɔ Andulu a num waiŋnih Samɔn Bitə ka dzaka i wi a, **9** “Waiŋ wi nyukuni widəkɔ kələ fa wi kaŋa chəkɔ yi bləd yite bəh bwəkɔ yifa, ayakalə yələ kɔ i fə na nə bəh ŋkaiŋni bəni bəduli bələ a?” **10** Jisəs dzaka a, “Mbeɪŋ dzəkə bəni nũmyi kuku.” A nɛ kɔ mfwaŋ num feɪŋ nalə, bə ka dzaka a bə numyi, bənyuku shəŋ nɛ kɔ bəŋchuku bəte. **11** Jisəs ka dzə chəkɔ yi bləd yə, nya kiyəŋni i Nyɔ, ka gaa i bəni bə bə nɛ numyi feɪŋ. Wi fə a liŋ bəh bwəkɔ yiwɔ.

Ayaka mi wichi kwati asi wi n̄ kəŋki. **12** Bə dzi fwuli, wi dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Mbein̄ jûŋni biŋka biə ka fiŋ fidəko ma lâka kilələ.” **13** Ayakadəin̄, bə ka juŋni biŋka bi bləd biə bi n̄ besi i chəko yi bləd yə wə yite, bi jikə káh jwəfi ntso yifa. **14** Jəbi wə bəni bəwə n̄ yein̄ gia yələ yi chusiki kiŋkəkni ki yə wi fə, ka dzaka a, “Mi wələ lansi kə ŋkəŋ Mi wi Ntum wi Nyə wə wi n̄ kaŋaki i bi dzê i mbi wələ wə.” **15** Jəbi wə Jisəs n̄ kiə a bəni bədəko nəŋki i dzə kwa ŋgain̄ bəh ŋga, i təm ka ŋkuŋ wibə, wi baka gwu fiəni yaka tsə i ŋkwuŋ bein̄ ka numki feiŋ wi mbəŋ. **16** Aka dzə num i fijəbi, bwa bu bə mbaŋ shi tsə i kinchwə kimbum wə, **17** liə i ŋgwuki mə yisi i dan̄ki tsəki i Kafanaum. I jəbi wiwə wə n̄ kə biŋ ji lə, Jisəs keiŋ maka wi dzə buku i bə wə. **18** Bəko dza ka fəyiki, kəm fuŋni kiləkəli n̄ tsəki lə. **19** Jəbi wə bə ni na ŋgwuki tsə buku ka bəmay bətali yudəko ka bənaa, bə dza təkəli yeiŋ Jisəs si wi nyaniki dzəki i mwi bein̄ wi kəmsi dzə i ŋgwuki wibə wə. Ndzaŋ kwa bə. **20** Ayakalə, wi dzaka i bə a, “Kiə mbein̄ ki lwâ kə. Akə mih.” **21** Si bə wəko yakadəin̄, ka kəŋki i dzo wi i ŋgwuki wiwə mə. Akisəkə, ŋgwuki wiwə tsə buku i bəko kpəŋ i di biə bə n̄ tsəki. **22** Chəko buku wə, bəni bə bə n̄ baan̄ i kiwuŋ ki bəko kəyaka wə ka yeiŋ a, asi baan̄ a ŋgwuki wimu feiŋ, bə kiə a Jisəs si ka liə dəkə ŋgwuki wə bwa bu bə mbaŋ si liə yeiŋ, a bwa bu bə mbaŋ si dza nyə a bə bə. **23** Ayakalə, bəŋgwuki bədəko n̄ dza i kimbu ki Tibelias dan̄ dzə, i kəmsi i di biə Bah n̄ dzo bləd ka nya kiyəŋni yeiŋ i Nyə, bəni dzi. **24** Si bəni bəwə ni yeiŋ a Jisəs nabə bwa bu bə mbaŋ n̄ kəkə feiŋ, bə ka liəyi i bəŋgwuki mə bə dan̄ tsə i Kafanaum i nəŋ Jisəs. **25** Jəbi wə bə n̄ tsə yeiŋ wi i kiwuŋ

kidəkə kəyaka wə, bə bikə i wi a, “Labay, wə si dzə fa yibwiŋ?” **26** Jisəs chukuli i bə a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbeiŋ a, mbeiŋ nəŋki kə mih kəm mbeiŋ yeiŋki mih fə kinchəsi kə ki chusiki kiŋkəkni kiŋ. Mbeiŋ nəŋki mih kəm mbeiŋ ni dzi chəkə yi bləd yə ka fwuli. **27** Kiə mbeiŋ ma nômki a i kwâti bieŋ bidzini biə bi kə i bəkə. Mbeiŋ nômki i kwâti num bieŋ bidzini biə bi bi baanŋki a feiŋ i tsə buku i nōni kə ki bi tsə kaa kə. Biələ kə biə mi wə yeli wi kə Waiŋmi wi ni nya i mbeiŋ. A num wi wə Nyə Ba kə wi jiə kaŋ yi i wi wə i chusi a ŋgaiŋ bum wi.” (aiōnios g166) **28** Bə ka bikə i wi a, “Na gia yə buku kaŋaki i fêki, ka yi numki a buku fêki num nəm wi Nyə, akə yi naiŋ?” **29** Jisəs chukuli i bə a, “Nəm wi Nyə kə wələ, a mbeiŋ jiə shóm yimbeiŋ i mi wə wi faanŋ.” **30** Ayakadəiŋ, bə ka bikə i wi a, “Gia yə yi kə yi chusi kiŋkəkni ka, yə wə kə i fə a buku yeiŋ, ka buku jiə shóm yibuku i wə kə yi naiŋ? Gia yə wə kə i fə kə na nə a? **31** Bətii bəbuku nî dziki mana i chwa, yi num asi bə nyaka a, ‘Wi nî nya bə bəh bieŋ bidzini biə bi nî nyə i beiŋ bə dzi.’” **32** Si bə dzaka yakadəiŋ, Jisəs ka chukuli i bə a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbeiŋ, a kəkə dəkə Muses wə wi nî nya bieŋ bidzini biə bi nyəki dzəki i beiŋ i mbeiŋ. Akə num Ba wuŋ wə wi nyaki bieŋ bidzini bi ŋkəŋ biə bi nyəki dzəki i beiŋ. **33** Mbeiŋ kîəki a bieŋ bidzini bi Nyə kə biə bi nyə beiŋ shi dzə ka nyaki nōni i bəni i mbi wələ wə.” **34** Bə dzaka i wi a, “Bah, ma wə nyâki buku bəh bieŋ bidzini biwə jəbi wichi.” **35** Jisəs ka dzaka i bə a, “Akə mih bieŋ bidzini biwə bi nyaki nōni. Na ndə wə wi dzə i mih, dzəŋ bi chu wəwə kə wi. Ayaka na ndə wə wi jiə shəm yi i mih, kindəŋ bi chu wəm kə wi. **36** Ayakalə, mih fuku lə i

mbeinj a mbeinj yeinj mih, ayaka mbeinj keinj ki jiə kə shəm i mih. **37** Bəni bəchi bə Ba wuŋ kə wi nya i mih, bə ni dzəkə i mih. Ayaka mi wə wi dzə i mih, mih bi kəŋŋ kə wi. **38** Mih nyə beinj dzə fa kuku. Mih ka dzə dəkə i fə num gia yə mih kəŋki. Mih dzə i fə num gia yə mi wə wi faaŋ mih kəŋki. **39** Gia yə mi wə wi faaŋ mih kəŋki kə yələ a, kiə mih bi ma lâksi na mi wimu i bəni bə wi nya i mih, ayakalə a mih bi bwîli bə num bwilini i kpi wə i chəkə bi gəksini wə. **40** Mbeinj kiə a gia yə Ba wuŋ kəŋki kə yələ a, yi num a na ndə wə wi kə wi yeinj waiŋ wi, ka jiə shəm i wi, wəmakə bi kwatiki lə nōni kə ki bi tsə kaa kə, ayaka mih bi dzasi wi i kpi wə i chəkə bi gəksini wə.” (aiōnios g166) **41** Bəju ka yisi i shwiŋyiki wi kəm wi nŋ kə wi dzaka a, ŋgaiŋ kə biəŋ bidzini biə bi nyə beinj ka shi dzə i fa kuku. **42** Bə ni shwiŋyiki bikəyi a, “Ntə wələ kə a Jisəs wə waiŋ Yəsəf wə a? Ntə ba wi bəh nih wi kə a bə bukumbeinj kiəki bə a? Yi ka nyani dəiŋ i liə ka wi dzakaki a ŋgaiŋ nyə num beinj?” **43** Jisəs chukuli i bə a, “Mbeinj ki shuŋyi kə a mbeinj mbeinj. **44** Mi widəkə kəkə i dzə i mih wə məŋni si Ba wuŋ wə wi faaŋ mih guku dzə bəh wi i mih wə. Ayaka ka mih bi dzasi wi i kpi wə i chəkə bi gəksini wə. **45** Bəni bə ntum bə Nyə nŋ nyaka a, ‘Nyə ni laniki lə bə bəchi.’ Ayakadəiŋ mi wichi wə wi wəkə nlani wi Ba wuŋ wi kiə, yi ni numki a wi ni dzə lə i mih wə. **46** Mih dzakaki kə lə a mi widəkə kələ num wi num yeinj Ba wuŋ. Akə a wi shəŋ wə wi nyə dzə i Nyə wə, wi kə num wi yeinj Ba wi. **47** Mih fukuki ŋkəŋ i mbeinj a, mi wə wi kə num wi bum, wi bi kwati lə nōni kə ki bi tsə kaa kə. (aiōnios g166) **48** Mih kə biəŋ bidzini biə bi nyaki nōni i bəni. **49** Bətii bəmbəinj

nĩ dzi mana i chwa, ayakalə ka dzə kpi a kpini. **50** Biɛiŋ bidzini biələ kə biə bi nyə beɛiŋ ayaka ka dzə, a mi wə wi ka dzi bi wi bi chu kpi kə. **51** Akə mih biɛiŋ bidzini biwə biə bi nyə beɛiŋ, biə bi nyaki nɔni i bəni. Mi ka dzi i biɛiŋ bidzini biələ, wi bi baarj lə wiwəm jəbi wichi kingəksi kəbi. Ayaka biɛiŋ bidzini biwə biə mih bi nyaki ka bəni bə mbi wələ bi kwati nɔni akə num gwu yiŋ.” (aiōn g165) **52** Bəju ka dza yisi i gukuliki a bə bə bikə a, “Mi wələ kə nyani dəiŋ ka wi nya gwu yi a bukumbɛiŋ dziki a?” **53** Jisəs ka dzaka i bə a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbeɛiŋ a, a kəbi a mbeɛiŋ dzi lə gwu yi mi wə yeli wi kə Waiŋmi, ka chu mu tə mwa mu, ma mbeɛiŋ ma ni karjaki nɔni i mbeɛiŋ mə. **54** Mi wə wi dziki gwu yiŋ chu mu mwa məŋŋ wi karjaki lə nɔni kə ki bi tsə kaa kə. Ayaka mih bi bwiliki lə wi i kpi wə i chəkə bi gəksini, (aiōnios g166) **55** kəm gwu yiŋ kə na biɛiŋ bidzini, mwa məŋŋ num na biɛiŋ bi muni. **56** Mi wə wi dziki gwu yiŋ chu mu mwa məŋŋ wi nəkɪ i mih wə mih tə nɔ i wi wə. **57** Ba wurj wə wi faarj mih wi karjaki lə nɔni, mih tə karjaki lə nɔni kəm Ba wurj. Ayakadəiŋ, mi wə wi dziki gwu yiŋ bi karjaki lə tə nɔni kəm mih. **58** Biələ kə biɛiŋ bidzini biə bi nyə beɛiŋ dzə. Bi kəbi ka biə bətii bəmbɛiŋ nĩ dzi ka dzə kpi a kpini. Mi wə wi dziki biɛiŋ bidzini biələ wi bi baarj a wiwəm jəbi wichi kingəksi kəbi.” (aiōn g165) **59** Gia yələ kə yə Jisəs nĩ dzakaki i jəbi wə wi nĩ laniki bəni i jurj yi tsani mə i Kafanaum. **60** Bəni bə Jisəs bə mbarj bəduli nĩ wəkə nlani wələ ka dzaka a, “Wələ kə ndzaka wi ləkə! Akə ndə i bum ŋkaiŋni wi ndzaka wələ lə a?” **61** Ayakalə, Jisəs kīə a bəni bu bə mbarj shwinjyiki a bə bə kəm ndzaka wiwə, ka bikə i bə a, “Gia

yələ mih dzaka, yi nəḡni lə shəm yimbeyi a? **62** A kabə num yaka mbeiy bi fə nə i jəbi wə mbeiy bi yeiy mi wə yeli wi kə Waiḡmi wi fiəni yaka tsə i di biə wi n̄i yisi kə a? **63** Kiḡ'waka ki Nyə kə fiy fi fi nyaki nəni. Nyam yi gwu kaḡaki kə na gia yidəko i fə. Ndzaka wə mih dzakaki i mbeiy lə kə Kiḡ'waka, a num fiy fi fi nyaki nəni. **64** Ayakalə, mbeiy bədəko ka bum dəkə ndzaka wiwə.” Jisəs n̄i dzaka yələ kəm wi ni kiəki lə i kin'yisi wə bəni bə bə ka jiə dəkə shəm i wi wə, wi kiə tə mi wə wi ni taḡni wi. **65** Wi chu dzaka i bə a, “Akə gia yə mih si kə mih dzaka lə i mbeiy a, mi widəko kəkə i dzə i mih maka Ba wuḡ nya dzəh i wi.” **66** Asi yəmaka n̄i tsə, bəni bu bə mbaḡ bəduli ka gbəyi i jum wə na chu nyaniki bəh wi. **67** Jisəs dza bikə i bwa bu bə mbaḡ, bə jwəfi ntso bəfa a, “Mbeiy tə kəḡki lə i dza nyə a?” **68** Samən Bitə chukuli i wi a, “Bah, buku kə i tsə i ndə. A kaḡa wə ndzaka wə wi nyaki nəni kə ki bi tsə kaa kə, (aiōnios g166) **69** num buku bum, chu kiə a wə kə wə wi Baiḡki num wi wə wi nyə i Nyə wə.” **70** Jisəs dzaka i bə a, “Ntə a sabi mih mbeiy bələ jwəfi ntso bəfa a? Ayakalə, mi widəko i mbeiy kintəḡ kə ḡkpeli.” **71** Jisəs n̄i dzakaki yakadəiy a num kəm Judas waiḡ Samən Iskaliot. Wi n̄i kə i mbaḡ wi bwa bə Jisəs bə jwəfi ntso bəfa, a num wi wə wi kaḡaki i ni taḡni Jisəs.

7 Si yəmaka n̄i tsə, Jisəs ka baḡ a nyaniki a i kimbu ki Galili wə. Wi n̄i ka chu tsə i ki Judea wə, kəm Bəju n̄i nəḡki i wə wi. **2** Dzini bi Bəju biə bə n̄i bəḡḡki a Dzini bi Bintaḡ bi ni kiniki dzəki lə. **3** Bwa bə nih bə Jisəs ka dzaka i wi a, “Bēe di biələ ma wə tsə i Judea ka bəni ba bə mbaḡ ni yēiy nəm wə wə nəmki. **4** Mi kabə nəm nnəm nəḡ a

bəni kɪə wi, wi kəkə i nɔmkɪ wi nyumi nyumi. Si wə fəki
 gia yələ lə, tsə chûsi gwu ya i mbi.” 5 Bwa bə nih wi bə nɪ
 dzakaki yakadəiŋ kɔm bə nɪ ka lansi jiə dəkə shəm yibə i
 wi. 6 Jisəs chukuli i bə a, “Jəbi wuŋ ka kpeɪŋ dəkə. I mbeɪŋ
 jəbi wichi si num wi kpeɪŋnini. 7 Bəni bə mbi wələ kəkə i
 baiŋŋki mbeɪŋ. Ayakalə, bə baiŋŋki mih kɔm mih dzakaki
 i bə a kimfə kibə kə kichu. 8 Mbeɪŋ yâkaki tsəki fimbeɪŋ
 i Dzini biwə wə. Mih yakaki kə mfiŋ feiŋ. Jəbi wuŋ ka
 dzə kpeɪŋ dəkə.” 9 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka baan mfiŋ
 i Galili. 10 Ayakalə, jəbi wə bwa bə nih wi nɪ yaka tsə i
 Dzini biwə wə, wi baan bəŋ yaka tsə feiŋ. Jəbi wə wi ni
 yakaki wi nɪ ka yaka n'yaka wə bəni kə yeɪŋki wi, wi nɪ
 yaka mfiŋ num i nyumi wə. 11 A nɪ kə Bəju si nəŋ lə wi i
 Dzini biwə wə, bə ka bikəki a, “Bə winaiŋ na?” 12 Bəni ka
 chumyiki dzakaki kɔm wi nalə, bədəkə dzaka a, “Wi kə
 mi wi ndzəŋni.” Bədəkə dzaka a, “Wi fwəkyiki bəni.” 13
 Ayakalə, mi widəkə feiŋ nəki dzaka bwili kə kɔm wi, kɔm
 bə nɪ lwaki kifwu ki Bəju. 14 Si kan yi dzini yiwə ni tsə
 buku i fintəŋ, Jisəs tsə liə i juŋ yi fəni gia mə ka laniki
 bəni. 15 Kifwu ki Bəju wəkə yaka num bəh ŋkanjyi, ka
 bikəyiki a, “Mi wələ nyani dəiŋ na ka wi kiəkə gia yələ
 məŋni si wi lani Kiŋwakti ki Nyə.” 16 Jisəs ka dza chukuli
 bə a, “Nlani wələ mih laniki lə kəkə wuŋ. Akə wi mi wə wi
 faan mih. 17 Mi kabə nəŋki num i fəki gia yə Nyə kəŋki,
 wi ni ka kiə a nlani wələ nyəkə dzəkə num i Nyə wə, ma
 mih laniki num i ŋga biŋ wə. 18 Mi wə wi dzakaki i ŋga bi
 wə wi si nəŋ yeli wimbum i wi wə. Ayakalə, mi wə wi si
 nəŋ yeli wimbum num i yeli wi mi wə wi faan wi, wəmakə
 kə mi wi ŋkəŋ ayaka ntəkə bidəkə kəbi i wi wə. 19 Ntə

Muses nĩ nya banchi i mbein na? Ayakalə, na mi widəko i mbein kintəəŋ jiəki kə banchi bəwə! Mbein nəŋki i wəw mih kəm nə?” **20** Bəni bəwə chukuli i wi a, “Wə kaŋaki lə chinda wi ŋkpeli i wə wə. Mi wə wi nəŋki i wəw wə kə ndə a?” **21** Jisəs chukuli i bə a, “Mih nĩ fə nəm wimu, mbein num bəh ŋkaŋyi kəm yi. **22** Muses nĩ kə wi nya nchi a mbein suuŋki bwa. Na yaka wi nĩ ka buku dəkə num i Muses. Wi nĩ buku num i bətii bəmbəin. Mbein ka suuŋki bwa na i chəkə bimbam wə. **23** Bə ka suuŋ mi i chəkə bimbam ka bə ma bwiŋ nchi wi Muses, mbein kabə bəksi təw kəm mih a mih chuku mi, wi bənih kaasi a num i chəkə bimbam kəm nə? **24** Mbein ma chinŋki sakaki təinŋki nsaka maka mbein tsein ndzəŋ. Mbein sakaki num i dzəh yi chəŋ wə.” **25** Bəni bə Jelusalem bədəkə ka dza bikə a, “Wələ kəkə a mi wə bə si nəŋki i wəw wi a? **26** Mbein yēin bə wi lə fa, wi dzakaki i bəni kintəəŋ, na mi dzaka kə gia yidəkə i wi. Yi kələ i numki a kifwu ki tumi si lansi kiə a mi wələ kə Kimbwili wə Nyə nĩ kaka a? **27** Ayakalə, bukumbein kiəki lə di biə mi wələ buku. Ayaka jəbi wə Kimbwili wə Nyə nĩ kaka bi dzəki mi widəkə bi kiə kə di biə wi buku.” **28** Ayakadəin, si Jisəs nĩ laniki bəni i juŋ yi fəni gia mə wi dza ka wam bəh ŋga a “Mbein kiəki lə mih kiə tə di biə mih buku. Ayakalə, mih ka dzə dəkə i ŋga biŋ wə, wi wə wi faaŋ mih kə mi wi ŋkəŋ, ayaka mbein kiə kə wi. **29** Mih kiəki lə wi kəm mih nyə i wi wə a num wi wə wi nĩ faaŋ mih,” **30** Si wi dzaka yakadəin, bəni bədəkə ka nəŋki i kwa wi. Ayakalə, mi widəkə nəki kəm kə wi bəh kaŋ, kəm jəbi wi nĩ keinŋki ki kpein kə. **31** Ayakalə, bəni bəduli jiə shəm i wi dzakayi a, “Jəbi wə Kimbwili

wə Nyɔ nɛ kaka bi dzə, ma wi bi chu fə kinchəsi kə ki chusiki kinɔkni ki Nyɔ tsə yə mi wələ fəki lə a?” 32 Jobi wə Bəfalasi nɛ wəkɔ si mbarɔ wi bəni chumyiki dzakayiki kɔm Jisəs, bə bəh bətii mfə gia bəmbum ka faarɔ bəni bə jum a bə tsə kwā wi. 33 Si bə tsə, Jisəs dzaka i bə a, “Mih ni num lə bəh mbein a i jobi wə twesi, ma mih ka fiəni tsə i mi wə wi nɛ faarɔ mih. 34 Mbein ni baarɔ nərɔ lə mih mbein kəbi i chu yein i mih wə. Di biə mih tsəki mbein kəkə i dzə fein.” 35 Kifwu ki Bəju ka dzakaki a bə bə a, “Mi wələ nərɔki i tsə fairɔ wə bukumbein ni nərɔ wi bə kəbi i ni chu yein i wi wə a? Wi nərɔki i tsə i kitumi kə bəni bəbuku warɔ tsə i nəkɔ fein, i tsə laniki bəni bə tumi bəwə a? 36 Gia yə wi dzakaki a, ‘Mbein ni baarɔ nərɔ lə mih mbein kəbi i chu yein i mih wə, ayaka di biə mih tsəki mbein kəkə i dzə fein,’ yəmakə kə a nə?” 37 A nɛ kə asi num chəkɔ bi gəksini bi Dzini, a num chəkɔ bi dzini bimbum biwə, Jisəs dza num bein wam bə ja yiləkəli a, “Na ndə wə kindərɔ wəmkɔ wi, wi dzə i mih wi mū. 38 Mi wə wi kə wi jiə shəm i mih yi bi num num asi Kinwakti ki Nyɔ dzakaki a, ‘Mwi mə mə nyaki nəni mə ni bukukɔ i wi shəm shi lə kəkəkə.’” 39 Yələ kə Jisəs nɛ dzakaki kɔm Kin'waka kə bəni bə bə nɛ kə bə jiə shəm i wi bi kwatiki. A nɛ kə i jobi wələ wə bə kein maka bə nya Kin'waka kiwə i bə, kɔm Jisəs nɛ keinɔki maka bə yaksi wi ka wi liə i kinɔkni ki wə. 40 Jobi wə bəni nɛ wəkɔ gia yələ Jisəs nɛ dzaka, bədəkɔ ka dzakaki a, “Mi wələ kə na Mi wi Ntum wi Nyɔ wə.” 41 Bədəkɔ dzaka a, “Wələ kə Kimbwili wə Nyɔ nɛ kaka.” Ayakalə, bədəkɔ bikə fibə a, “Yaka kə Kimbwili wə Nyɔ nɛ kaka karɔki i bi būku num i Galili a? 42 Ntə

Kinjwakti ki Nyɔ dzakaki a Kimbwili wələ bi bukuki num i chwɔŋkijun ki ŋkuŋ Debit wə, i kwili wi Betelehem wə, a num kwili wi Debit a?” 43 Si bəni bəwɔ dzaka yakadəiŋ, kingaali ka num i kintəŋ kibɔ wə kɔm Jisəs. 44 Bɔ bə bədɔkɔ ka nəŋki i kwa wi, ayakalə mi widɔkɔ nəki kɔm kə wi bəh kaŋ. 45 Bəni bə jum bə ka fiəni dzə i bətii mfə gia bəmbum bəh Bəfalasi, bɔ bikə i bəni bə jum bəwɔ a, “Mbeŋ ka dzə bəh wi fa kɔm nə?” 46 Bəni bə jum bəwɔ chukuli i bɔ a, “Mi widɔkɔ nɪ ka num dzaka dəkə ka mi wələ” 47 Bəfalasi bikə i bɔ a, “Yaka ka wi bɔŋ tsə fwəkyi tə mbeŋ? 48 Mbeŋ yeŋ lə si kifwu ki tumi nabə Bəfalasi si bɔ jiə shəm i wi wə a? 49 Akɔ a mbaŋ wələ wi kiəki kə nchi wi Nyɔ. Ləiŋ kɔ i bɔ fuŋ.” 50 Nikədəmus wə wi nɪ kɔ mi widɔkɔ i mbaŋ wi Bəfalasi wə, num wi nɪ yisi tsə yeŋ Jisəs i jəbi widɔkɔ wə nɪ kələ feiŋ. Wi bikə i bɔ a, 51 “Nchi wibukumbeŋ bum a bə kələ i təiŋ nsaka wi mi maka bə yisi wəkəli wəkə gia yə wi fə a?” 52 Bɔ ka bikə i wi a, “Wɔ bɔŋ buku tə i Galili a? Nəŋ i Kinjwakti ki Nyɔ mə bindzəŋ ma wə ni yeŋ a mi wi ntum wi Nyɔ widɔkɔ bi lansi buku kə i Galili.” 53 [Bɔ ka nyə, mi tsə i wi dzu, mi tsə i wi dzu.

8 Jisəs dza mfih ka tsə i ŋkwun yi Keiŋ yi ɔlif wə. 2 Chəkɔ buku wɔɔ, wi chu fiəni tsə i juŋ yi fəni yi gia mə. Bəni bəchi ka juŋniki kəmsi dzəki i wi wə, wi shinum i kuku ka yisi i laniki bɔ. 3 Bəni bə bɔ nɪ laniki bənchi bəh Bəfalasi nyə dzə bəh miŋkpaŋa widɔkɔ si bɔ kwa wi, wi nɔ bə mi nyuku widɔkɔ. Si bɔ nɪ dzə bəh wi, ka tɔm wi i bɔ nshiŋ, 4 dzaka i Jisəs a, “Mi wi Lanini, miŋkpaŋa wələ kɔ num bə si kwa wi, wi nɔ bəh minyuku widɔkɔ. 5 I bənchi wə kɔ num Muses nɪ dzaka a wələ miŋkpaŋa kɔ wə bə kaŋaki

i tûmyi a tummyini bəh kitəh a wi kpî. Wɔ dzaka n'ya a nə a?" **6** Bɔ nî fəki yakadəiŋ taəŋ lɔ Jisəs taəŋni ka wi fiini bəh ndzaka ma bɔ ka ni kwāti gia yə bɔ ki jîaki i wi fuŋ. Ayakalə, Jisəs ŋgwuŋ shi kuku ka nyakaki gia i kuku bəh waiŋkpaŋ. **7** Bɔ baəŋ a numki fəiŋ i bikəyiki gia i wi. Wi giŋsi yaka gwu yi i bəiŋ ka dzaka i bɔ a, "Mi kabə num i mbəiŋ kintəəŋ wi kaŋa kə chu, wi nûm mi wi ninshiŋ i yisi tûm wi bəh təh." **8** Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, ka chu fiəni ŋgwuŋ shi i nyakaki gia i kuku bəh waiŋkpaŋ. **9** Si bɔ wəkɔ gia yə Jisəs dzaka, bɔ yisi i gaaliki a fimu fimu yisi num bəh bəkukuli. Bɔ gaali, a dzə num baəŋ a miŋkpaŋa wiwɔ fəiŋ i Jisəs nshiŋ. **10** Jisəs fiəni giŋsi gwu i bəiŋ, ka bikə i miŋkpaŋa wiwɔ a, "Miŋkpaŋa, bə bɔ naiŋ? Mi widəkɔ ka baəŋ dəkə wə wi dzaka a wɔ kaŋaki i kpî a?" **11** Wi chukuli a, "Mi widəkɔ məŋ dəkə, Bah." Jisəs ka dzaka a, "Mih kəkə i chu dzaka tə a wɔ kaŋaki lə i kpî. Wɔ tsə, ayakalə kiə wɔ ma chu fəki chu." **12** Jisəs chu dzaka i bəni a, "Mih kɔ baiŋni bi mbi wələ. Na ndə wə wi biəli mih wi ni nyaniki kə i jisi wə. Wi ni kaŋaki lə baiŋni biə bi nyaki nɔni i bəni." **13** Bəfalasi ka dzaka i wi a, "Wɔ beenki kiəki nsaka wa. Gia yə wɔ dzakaki yi kəkə chəŋ." **14** Jisəs chukuli i bɔ a, "Mih kabə beenki na nsaka wuŋ, gia yə mih dzakaki kɔ chəŋ, kəm mih kiəki lə di biə mih nyə, kiə tə di biə mih tsəki. Ayakalə, mbəiŋ kiəki kə di biə mih nyə nabə di biə mih tsəki. **15** Mbəiŋ sakaki bəni ka bəni bəwəm. Mih saka kə mfiŋ mi. **16** Ayakalə, mih si kɔ i saka na mi, yaka mih sakaki i dzəh yi chəŋ wə, kəm mih sakaki kə mih mbəŋ. Mih sakaki bəh Ba wuŋ wə wi faəŋ mih. **17** I kiŋwakti kimbəiŋ ki bənchi wə kɔ bə nyaka a,

bəni bəfa ka beej nsaka i gia wə, yaka yi kə ŋkəŋ. **18** Mih beejki nsaka wuŋ, ayaka Ba wuŋ wə wi faaŋ mih beej tə nsaka wuŋ.” **19** Bə ka bikə i wi a, “Bə Ba wa naiŋ?” Jisəs chukuli a, “Mbeij kiəki kə mih nabə Ba wuŋ. Mbeij kabə kiə mih, ma mbeij ni kiəki tə Ba wuŋ.” **20** Jisəs n̄ dzakaki gia yiwə yichi si wi laniki bəni i juŋ yi fəni yi gia mə, num wi num kəmsi i di biə bə n̄ nyaki kpə i juŋ yi fəni yi gia mə. Ayakalə, mi na kwa wi, kəm jəbi wi n̄ kə maka wi kpeij. **21** Jisəs chu dzaka i bə a, “Mih ni nyə lə, ayaka mbeij num i ni baaj nəŋki mih, mbeij ka bi kpiyi i chu bimbeij wə. Di biə mih tsəki mbeij kəkə i dzə feij.” **22** Bəju ka bikə a, “Wi ni wə lə gwu yi ma, si wi dzakaki a ŋgaiŋ tsəki i di biə bukumbeij kəkə i dzə feij na?” **23** Jisəs dzaka i bə a, “Mbeij kə bəni bə fa kuku, mih nyə mfij i beij. Mbeij kə bəni bə mbi wələ. Mih kəkə mi i mbi wələ. **24** Mih kə mih yisi dzaka lə a mbeij bi kpiyiki lə i kintəŋ kichu bimbeij wə. Mbeij kiə a mbeij bi kpiyi i kintəŋ kichu bimbeij wə i jəbi wə mbeij ka bum dəkə a, akə mih wiwə.” **25** Bə bikə i wi a, “Akə wə ndə?” Jisəs chukuli a, “Mih kə mi wə mih si dzakaki i mbeij i kin'yisi wə. **26** Mih kaŋaki lə gia yiduli yə mih kə i dzaka kəm mbeij bəh gia yiduli yə mih kə i sakaki mbeij yeij wə. Ayakalə, mi wə wi faaŋ mih akə mi wi ŋkəŋ. Gia yə mih fukuki i mbi wələ wə kə yə mih wəkə i wi.” **27** Si wi dzaka yakadəij, bə n̄ ka wəkə kiə dəkə a wi dzakaki kəm Ba wi. **28** Ayakadəij, Jisəs ka dzaka i bə a, “Jəbi wə mbeij bi giŋsiki mi wə yeli wi kə Waiŋmi i beij, ma mbeij ka bi kiə a, akə mih wiwə, ayaka a mih fəki kə gia yidəkə i ŋga biŋ wə, a mih dzakaki lə num asi Ba wuŋ lani mih. **29** Mi

wə wi faaŋ mih wi kə buku wi. Wi ka bee dəkə mih a mih numki mih mbəŋ, kəm mih si fə gia i jəbi wichi a num yə yi ndzəŋki i wi.” **30** Si Jisəs ni dzakaki gia yiwo yakadəiŋ, bəni bəduli jiə shəm i wi. **31** Jisəs ka dzaka i Bəju bə bə nɪ jiə shəm i wi a, “Mbəiŋ ka baan a ja yin wə, mbəiŋ numki na bəni mbəŋ bə mbaŋ ŋkəŋ, **32** mbəiŋ ka ni kiə ŋkəŋ, ma ŋkəŋ biwo ni bwili mbəiŋ i mfa wə.” **33** Bə chukuli i wi a, “Buku kə chwəŋkijun ki Ablaham, buku ka num, num dəkə mfa i mi widəkə. Yi nyani dəiŋ ka wə dzakaki a buku bi buku lə i mfa wə a?” **34** Jisəs chukuli i bə a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbəiŋ a mi wichi wə wi fəki chu kə mfa i chu wə. **35** Mfa kəkə i bi baan mi i chwəŋkijun kə wi kə yeiŋ wə kpamu. Asi baan a waiŋ yeiŋ dzu mi wi chwəŋkijun kiwo wə kpamu. (aiōn g165) **36** Ayakadəiŋ, Waiŋ ka bwili mbəiŋ i mfa wə, ma yi numki a mbəiŋ buku lə i mfa wə ŋkəŋ. **37** Mih kiəki lə a mbəiŋ kə kimbwə ki Ablaham, ayakalə mbəiŋ bə nəŋ i wəw mih kəm ja yin kanjaki kə di i mbəiŋ wə. **38** Mih dzakaki num gia yə mih yeiŋ i Ba wuŋ, mbəiŋ fə fimbəiŋ num gia yə mbəiŋ wəkə i ba wimbəiŋ.” **39** Bə chukuli i wi a, “Ba wibuku kə Ablaham.” Jisəs dzaka i bə a, “Asi kə a mbəiŋ numki bwa bə Ablaham, ma mbəiŋ fəki lə gia yə wi nɪ fəki. **40** Mih kə mi wə mih kə mih fuku gia yi ŋkəŋ i mbəiŋ yə mih wəkəki i Nyə. Ayakalə, i liə mbəiŋ bə nəŋ i wəw mih, yələ num kə gia yə Ablaham nɪ fəki. **41** Mbəiŋ fəki num gia yə tii wimbəiŋ fəki.” Bə dzaka i wi a, “Bə nɪ ka bwə dəkə buku i kuku. Buku kanjaki a Ba wimu, a num Nyə.” **42** Jisəs dzaka i bə a, “Asi kə a Nyə numki tii wimbəiŋ, ma mbəiŋ kəŋki lə mih, kəm mih nyə i Nyə kpəŋ ka mih numki fa. Mih nɪ ka dzə dəkə i ŋga biŋ

wə. A faarj wi mih. **43** Akɔ kɔm nə mbeinj wəkɔki kə gia yə mih dzakaki a? Akɔ kɔm mbeinj nəɲki i wəkɔ ja yinj. **44** Mbeinj kɔ bwa bə tii wimbbeinj ɲkpeli, yi num a gia yə mbeinj kɔɲki i fəki kɔ yə tii wimbbeinj kɔɲki. I yisi i kin'yisi wə wi nɪ kɔ ɲ'wɔɔyi bəni. Wi kaɲaki kə gia yidəko i fə bəh ɲkɔɲ, kɔm wi kaɲaki kə ɲkɔɲ i wi wə na twesi. Jɔbi wə wi nyiki ntəkə, wi dzakaki asi nɔni ki kɔ, kɔm wi kɔ mi wi ntəkə a num wi tii ntəkə. **45** Ayakalə, mih dzakaki yinj a num ɲkɔɲ, akɔ gia yə mbeinj bumki kə mih. **46** Akɔ ndə i mbeinj kintəɲ wə wi kɔ i chusi chu biə mih fə a? Si mih dzakaki ɲkɔɲ i mbeinj, Aka fə nə a mbeinj ma bum mih a? **47** Mi wə wi kɔ mi wi Nyɔ si shi wəkɔli a gia yi Nyɔ. Gia yə mbeinj kɔɲki kə i wəkɔli gia yi Nyɔ akɔ kɔm mbeinj kəkə bəni bə Nyɔ.” **48** Bəju ka dzaka i Jisəs a, “Buku si ka dzaka ɲkɔɲ i wə a, a wə kɔ mi wi Samalia chinda wi ɲkpeli num i gwu ya wə a?” **49** Jisəs chukuli i bə a, “Chinda wi Satan kəkə i mih wə. Mih kəksiki lə mfiɲ Ba wuɲ, ayakalə mbeinj kəkəsi kə mih. **50** Yi kəkə a mih nəɲki yeli wimbun i mih wə. Mi widəko kələ wimu wə wi nəɲki wi, a num wi wə wi təɲnyiki bənsaka. **51** Mih fukuki ɲkɔɲ i mbeinj a na ndə kabə wəkɔ ja yinj, wi bi yeinj kə kpi.” (aiɔn g165) **52** Bəju dzaka i wi a, “Buku kiə lɔ i liə a chinda wi ɲkpeli kələ i gwu ya wə. Ablaham nɪ kpi, bəni bə ntum bə Nyɔ kpiyi tə, wə kabə dzaka a mi wə wi wəkɔ gia ya, wi bi lansi musi kə kpi. (aiɔn g165) **53** Wə tsəki lə tii wibuku Ablaham wə wi nɪ kpi, tsə tə bəni bə ntum bə Nyɔ bə bə nɪ kpiyi tə a? Wə kwakaki a wə kɔ na nə?” **54** Jisəs chukuli a, “Mih kabə kəkəsi num gwu yinj, ma kiɲkəkəsi kiwə numki kilələ. Wə wi kəkəsi mih kɔ Ba wuɲ, a num wi wə mbeinj dzakaki a,

ako Nyɔ wimbɛiŋ. **55** Ayakalə, mbɛiŋ kiə kə wi. A kiəki a mih wi. Mih ka dzaka a mih kiəki kə wi, ma yi numki a mih kə mi wi ntəkə aka mbɛiŋ. Ayakalə, mih kiəki lə wi, mih wəkə gia yi. **56** Ba wimbɛiŋ Ablaham nɛ kə bəh kinsanli a ŋgaiŋ bi yeiŋ lə chəkə biŋ. Ayaka wi dzə yeiŋ bi, ka numki bəh kinsanli.” **57** Bəju ka dza bə dzaka i wi a, “Wə kə maka wə buku jɛa mbanshi, num wə nɛ yeiŋ lə Ablaham a?” **58** Jisəs chukuli bə a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbɛiŋ a, na ka Ablaham numki, Mih num.” **59** Bə wəkə yakadəiŋ, ka dzo kitəh a bə tumyi Jisəs yeiŋ. Jisəs nyumi gwu yi ka buku i juŋ yi fəni yi gia yiwə mə.

9 Si Jisəs dza ka nyaniki nnyaki, wi yeiŋ minyuku widəkə num bə nɛ bwə wi kifəkə. **2** Bwa bu bə mban bikə i wi a, “Labay, a nɛ fə ndə chu ka bə bwə mi wələ kifəkə a? A nɛ fə mi wiwə ma ba wi bəh nih wi a?” **3** Jisəs chukuli i bə a, “Yi kəkə a, mi wələ nabə ba wi bəh nih wi nɛ fə chu. Bə nɛ bwə wi yakadəiŋ ka bə bi yeiŋ nɔm wi Nyɔ i gwu yi wə. **4** Bukumbɛiŋ kaŋaki i nɔmki nɔm wi mi wə wi faaŋ mih a keiŋ nshi. Nchəkə dzəki lə, a num jəbi wə mi widəkə kəkə i nɔm fiŋ fidəkə. **5** I tsə buku na winaiŋ jəbi wə mih kə i fa mbi wələ wə, mih kə baiŋni bi mbi wələ.” **6** Si Jisəs dzaka ndzaka wələ yaka, ka chuh midziŋ i kuku, nayi nshwaiŋ bəh mə ka fiarisi dzəkəh yi mi wiwə yeiŋ, **7** ka dzaka i wi a, “Tsə wəkə i di bi Limi bi Siləam wə.” (Yeli wələ Siləam kə a, “Bə faaŋ.”). Wi ka tsə wəkə, bə fiəni dzə yeiŋ. **8** Bəni bə bə nɛ nəkə kəmsi i wi kpəŋ bəh bəni bə bə nɛ shiki yeiŋki wi, ka mi wi nywani ka kaiŋyiki a, “Ntə wələ kə a mi wə wi ni shiki numki i kuku wi nywa biəiŋ a?” **9** Bədəkə ka dzakaki a, “Akə wi.” Bədəkə a, “Aayi

wi bwəsiki wi bwəsini.” Mi wiwə ka dzaka i bə a, “Akə mih mi wiwə.” **10** Ayakadəiŋ, bə ka bikə i wi a, “Dzəkəh ya nyani dəiŋ ka yi baiŋ a?” **11** Wi chukuli a, “Mi wə bə bəŋki a Jisəs si nayi nshwaiŋ ka fiaŋsi i dzəkəh yiŋ wə, ka dzaka a mih tsə i Siləam mih wəkə. Mih ka tsə wəkə, dzəkəh yiŋ ka baiŋ.” **12** Bə bikə i wi a, “Bə wi naiŋ?” Wi chukuli a, “Mih kiəki kə.” **13** Bə ka dza dzo mi wə wi ni shi kə kifəkə yaka ka tsə bəh wi i Bəfalasi. **14** Chəkə biə Jisəs ni na nshwaiŋ chu weli dzəkəh yi mi wiwə yeiŋ, a n̄ kə num i chəkə bi mbam wə. **15** Bəfalasi bəwə chu bikə i wi si wi nyani ka dzəkəh yi baiŋ. Wi chukuli i bə a, “Wi si fiaŋsi dzəkəh yiŋ bəh nshwaiŋ, mih ka tsə wəkə yi, ka mih yeiŋki di.” **16** Bəfalasi bəwə ka dzaka a, “Mi wələ ka nyə dəkə i Nyə wə, kəm wi nəmki i chəkə bi mbam wə.” Bədəkə dzaka fibə a, “Mi wə wi fəki chu wi kə nyani dəiŋ na ka wi fəki biələ binchəsi biə bi chusiki kiŋkəkni ki Nyə a?” Ayaka kiŋgaali ka dzə i bə kintəəŋ. **17** Bə chu fiəni bikə i mi wiwə a, “Wə dzaka mfia a nə kəm mi wələ si wi si weli dzəkəh ya?” Wi chukuli i bə a, “Mi wələ kə mi wi ntum wi Nyə.” **18** Bəju n̄ ka bum dəkə a mi wələ n̄ kə num wi fəkə, ka bə weli dzəkəh yi. Bə nyani lə ka bi tsə bəŋ ba wi bəh nih wi, bə dzə. **19** Bə bikə i bə a, “Wələ kə a waiŋ wimbəiŋ wə mbəiŋ dzakaki a bə n̄ bwə wi, num wi fəkə lə a? Wi nyani dəiŋ na ka wi yeiŋki di i liə a?” **20** Nih wi bəh ba wi chukuli a, “Buku kiəki lə a wələ kə na waiŋ wibuku num bə n̄ bwə wi kimfəkə. **21** Ayakalə, buku kiəki kə a yi jikə na dəiŋ na ka wi yeiŋki di i liə. Ayaka buku kiə kə tə mi wə wi weli dzəkəh yi. Mbəiŋ b̄ikə num i wi. Wi si num lə i mi. Wi num i fuku bəh dzaka ki.” **22**

Nih wi bəh ba wi n̄ dzakaki yakadəiŋ kəm bə n̄ lwaki lə Bəju, yi num, num Bəju n̄ jiə a, mi ka məm i dzaka bəh dzaka ki a Jisəs kə Kimbwili wə Nyɔ n̄ kaka, bə kəŋŋ bwīli wəmaka mi i juŋ yi tsani mə. **23** Akə gia yə nih wi bəh ba wi n̄ dzaka a wi si num lə i mi, a bə b̄ikə num i wi. **24** I ŋkaiŋni kifa wə, bə chu bəŋŋ mi wə wi n̄ kə wi fəkə, ka dzaka i wi a, “Dzāka gia yi ŋkəŋ ma kiŋkəksi tsê i Nyɔ. Buku kiəki yibuku a mi wələ kə mi wə wi fəki chu.” **25** Wi chukuli a, “Yaka wi fəki lə chu, mih kiəki kə. Gia yimu yə mih kiəki kə a, mih ni kə kimfəkə, i liə mih yeiŋki lə di.” **26** Bə chu bikə i wi a, “Wi si fə dəiŋ bəh wə? Wi si fə dəiŋ ka wi weli dzəkəh ya?” **27** Wi chukuli i bə a, “Mih si fuku lə i mbeiŋ, mbeiŋ na kəŋ dəkə i wəkəli. Mbeiŋ bə chu nəŋ i wəkə fə nə a? Mbeiŋ tə nəŋki i num bəni bu bə mbaŋ a?” **28** Ayaka bə tɔyi num tɔyini dzaka a, “Akə wə mi wi wi mbaŋ. Buku num fibuku bəni bə mbaŋ wi Muses. **29** Buku kiəki a Muses kə num Nyɔ n̄ dzakaki lə bəh wi. Ayakalə, i wələ mi buku kiəki kə di biə wi buku.” **30** Mi wiwə chukuli a, “Yəbɛɛy, akə gia yi kaiŋni! Mbeiŋ dzakaki a mbeiŋ kiəki kə di biə wi buku a? Ayakalə, wi weli dzəkəh yiŋ. **31** Buku kiəki lə a Nyɔ si wəkə kə ntsa wi mi wə wi fəki chu. Ayakalə, na winaiŋ mi wi yaksiki Nyɔ, fə gia yə wi kəŋki, Nyɔ wəkəki lə ntsa wi. **32** I yisi na si mbi n̄ yisi, bə ka num wəkə dəkə a, mi num weli dzəkəh yi mi num bə n̄ bwə wi, wi num kimfəkə. (aiōn g165) **33** Asi kəkə a mi wələ numki a wi nyə i Nyɔ wə, ma wi si ka fə yələ gia lə.” **34** Bə dzaka i wi a, “Wə kə num bə n̄ bwə wə na i chu kintəŋ mwi, wə bə nəŋ i lani buku a?” Si bə dzaka yakadəiŋ, ka kəŋŋ wi i bə kintəŋ. **35** Jisəs ka bi

wəko a bə kəŋŋ bwili mi wə i bə kintəŋ, wi ka nəŋ yeiŋ wi, bikə i wi a, “Wə jiə alə shəm ya i mi wə yeli wi kə Waiŋmi a?” **36** Wi bikə a, “Mi wiwə kə ndə, ba wuŋ? Fūku mih, ka mih jiə shəm yiŋ i wi.” **37** Jisəs dzaka i wi a, “Wə yeiŋ lə wi. Akə wi wə mbeiŋ wi dzakaki i liə.” **38** Mi wiwə ka dzaka a, “Bah mih jiə.” Si wi dzaka yakadəiŋ, ka tum binyu i wi nshiŋ nya kiŋkəksi i wi. **39** Jisəs dzaka a, “Mih dzə i fa mbi wələ wə ka bə saka bəni, ka bə bə yeiŋki kə di ni yeiŋki, ka bə bə yeiŋki di ni fiəni bimfəkə.” **40** Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, Bəfalasi bədəkə bə bə n̄i kə kəmsi i wi kpəŋ wəko yakadəiŋ ka bikə i wi a, “Buku tə kə bimfəkə a?” **41** Jisəs dzaka i bə a, “Asi kə a mbeiŋ numki bimfəkə, ma kaŋ yimbeiŋ kə yiyəə i kimbu kichu wə. Ayakalə, i liə si mbeiŋ dzakaki a mbeiŋ yeiŋki lə di, chu bimbeiŋ ni baan a numki i kifwu kimbeiŋ wə.”

10 “Mih fukuki ŋkəŋ i mbeiŋ a, mi wə wi liəki i mbaiŋ wi shwāŋ wə, maka wi liə num i dzaka ki mbaiŋ wə, wi yaka lə yakani ka wi liə i mbaiŋ wə, wəmake mi kə ji, wi num mi wə wi ləkəki bieŋ bəh ŋga. **2** Ayakalə, mi wə wi si nchəni shwāŋ si shi liə mfih num i dzaka ki mbaiŋ wə. **3** Wəmake mi kə mi wə, mi wə wi si chəniki dzaka kimbaiŋ si weli dzaka kimbaiŋ i wi, wi liə ka bəŋki shwāŋ yə yi kə n'yi i yeli wə, yi wəko ja yi, wi ka dzo buku bəh yi. **4** Jobi wə wi bwili n'yi yichi i biŋ, wi ni tsəki i yi nshiŋ wi bəŋ yi yi biəli wi, kəm yi kiəki lə ja yi. **5** A kabə num mi wi dzəni yi kəkə i biəli wi. Yi ni yəkə geiŋ lə geiŋni, kəm yi kiəki kə ja yi mi wi dzəni.” **6** Jisəs n̄i ti ndi wələ i bə yakadəiŋ, bə nəki wəko kiə kə gia yə wi dzaka i bə i ndi wiwə wə. **7** Ayakadəiŋ, Jisəs chu dzaka i bə a, “Mih fukuki

7 Դէպքը ի մեզին ա, ակօ միւ զշահա կի մբայն զի բիւ իշխան
 տսէի. 8 Եւնի բաւի բն բօ նի յիս զա ի միւ, ա նի կօ ըն մբայ
 բն բնի բն բօ նի լօկօկի բիւն ի բնի բն Դգա. Այակաւն, իշխան
 յիւն ընկ յօկօկի կա գիա յօ բօ նի զշահա. 9 Ակօ
 միւ զշահա կի մբայն. Մի կա տս ի միւ յօ կա յի լիւ յի բի
 բօն. Մի բի ընկ ա ի իշխան յօ յի բուկի տս զի փնի
 զա լիւ ի մբայն մօ. 10 Եի սի զա ա ի իշխան, բն ի յօ, բն
 ի բօկօկի բիւն. Միւ զա մփն ա բնի կուտի ըն, ա ըն
 ըն կա կի կօ նա կիւի. 11 Ակօ միւ ընկ յի իշխան յի
 ընկն. ընկ յի իշխան յօ յի ընկն սի նա լօ ըն կի
 ի կի կօ իշխան յի. 12 Մի յօ բն զօ ըն զնի ի ըն
 յօ, յի ըն կա ընկ յի իշխան յիւն, իշխան յիւն իւ
 կօկի ն'յի, յի սի յիւն յօկի յօ կուլա զա, յի յաւօ իշխան
 յիւն յի յօկ գիւն, կուլա յիւն բայն կուլա իշխան սայ
 գալի յիւն. 13 Մի սի յօկ կօ բն զօ յի զնի ա յի մի յի
 ըն, յի կայն կա յօկ կօ իշխան յիւն. 14 Միւ կօ ընկ
 յի իշխան յի ընկն. Միւ կիւն լօ իշխան յօ յի կօ յիւն,
 իշխան յիւն կիւն տօ միւ, 15 ա լիւն ա իւն կիւն միւ, միւ
 կիւն տօ Բա յիւն, միւ նա ըն կայն ի կի կօ իշխան յիւն. 16
 Միւ կայն լօ տօ իշխան յիւն յօ յի կօ ի մբայն յօկօ կա.
 Միւ կայն ի տս զաւն բն յի տօ ա յի յօկօկի յի յիւն, կա մբայ
 յի իշխան յիւն փնի իւն միւ, մա ընկ յի իշխան յիւն
 ընկ ա յիւն. 17 Միւ կօ ըն միւ նի նա ըն կայն ի կի
 կա միւ բի փնի զօ ըն կայն. Ակօ գիա յօ Բա յիւն կայն
 միւ. 18 Մի յիւն զա կա ըն կայն ի միւ. Ա նայն միւ
 ըն կայն ի Դէպքը յիւն յօ. Միւ կայն լօ Դգա ի նա ըն
 կայն ի կի, միւ կայն Դգա ի փնի զօ ըն կայն. Գիա յօ կօ
 գիա ըն ա զա Բա յիւն ա միւ փն. 19 Եիս զա գիա յիւն
 յակաւն, կիւն գալի իւն ի կիւն յի Բայն յօ. 20 Բօ

bəduli ka dzakayiki a, “Wi kaŋaki lə chinda wi ŋkpeli, wi dzaki lə. Mbeinj wəkəliki nə i wi a?” **21** Ayakalə, bədəkə dzakayi a, “Fa kəkə bəndzaka bə mi wə wi kaŋaki chinda wi ŋkpeli. Chinda wi ŋkpeli kələ i weli dzəkəh yi kifəkə a?” **22** A dzə num i jəbi widəkə wə bə nǝ fəki Dzini bidəkə i fəni kwaka si bə nǝ weli juŋ yi fəni yi gia i Jelusalem, **23** Jisəs tsə bə ghani nnya i kintəəŋ ki juŋ yi fəni yi gia wə, i gbəŋ wi Sələmən wə. A num i jəbi wi fiəkə wə. **24** Bəju dza dzə juŋni fiəli wi, bikə i wi a, “Wə ni bee buku a buku baəŋ nūmki kiə kə fwu wibuku i tsə būku dəiŋ a? A kabə num a wə kə Kimbwili wə Nyə nǝ kaka, wə fūku i buku chəŋ.” **25** Jisəs chukuli i bə a, “Mih kə num mih dzaka lə i mbeinj, mbeinj na bum yiŋ. Bənəm bə mih fəki i yeli wi Ba wuŋ wə akə bə bə chusiki mi wə mih kə wi. **26** Ayakalə, mbeinj ka bum dəkə, kəm mbeinj kəkə i mbaŋ wi shwəŋ yiŋ wə. **27** Shwəŋ yiŋ si wəkə lə ja yiŋ. Mih kiə yi, ayaka yi biəli mih, **28** mih nya yi bəh nənɪ kə ki bi tsə kaa kə. Ayaka yi bi lansi laka kə. Mi widəkə kəbi wə wi bi lansi ləkə yi i mih kaŋ. (aiōn g165, aiōnios g166) **29** Ba wuŋ wə wi nya shwəŋ yiwə i mih tsəki lə mi wichi, mi widəkə kəkə i ləkə yi i wi kaŋ. **30** Buku Ba wuŋ kə fiəŋ fimu.” **31** Bəju chu dzə kitəh i tumyi wi yeiŋ. **32** Jisəs bikə i bə a, “Mbeinj yeiŋ lə bənəm bə ndzəŋni bəduli bə Ba wuŋ dzaka a mih fəki. Akə winaiŋ wə mbeinj nəŋki i tumyi mih bəh kitəh kəm wi a?” **33** Bə chukuli i wi a, “Buku tumyiki kə wə kəm bə nəm wi ndzəŋni wə wə fəki. Buku tumyiki wə kəm wə bəkəliki yeli wi Nyə. Wə kə a liŋ mi wiwəm, dzaka a wə kə Nyə.” **34** Jisəs chukuli i bə a, “Ntə bə nyaka i Kiŋwakti kimbeinj ki bənchi wə a, Nyə dzakaki yeiŋ a, ‘Mih dzakaki

a mbeiŋ kɔ bənyɔ' a? **35** Nyɔ bɔɔŋki bəni bə a bənyɔ, a num bɔ bə ja yiwɔ nɛ tsəki i bɔ, ayaka buku kiəki a gia yə yi kɔ i Kiŋwakti ki Nyɔ mə kəkə bi kwuni. **36** Si yi kɔ yakadəiŋ, akɔ kɔm nə wə mbeiŋ dzakaki i mi wə Ba wi kɔ wi saiŋbwili wi ka faaŋ i fa mbi wələ wə, a wi bəkəliki yeli wi Nyɔ, kɔm wi dzaka a ŋgaiŋ kɔ waiŋ Nyɔ a? **37** Mih kabə num mih fə kə bənɔm bə Ba wuŋ, mbeiŋ ma bum mih. **38** Ayakalə, mih kabə fəki num bɔ, kɔŋ yi numki a mbeiŋ ka bum dəkə i mih, mbeiŋ bum num i bɔ, ka mbeiŋ ni kiə na bindzɔŋ a Ba wuŋ kɔ i mih wə, mih num i Ba wuŋ wə.” **39** Bəju ka nəŋki i chu kwa wi, wi tɔsi buku i kaŋ yibɔ wə. **40** Jisɔs chu tsə ndaŋ Bəkɔ yi Jɔdan tsə i kiwuŋ kə Jɔn nɛ yisi i juliki bəni i bəkɔ, ka numki feiŋ. **41** Bəni bəduli ka nyəkɔ dzəkɔ yeiŋki wi. Bɔ dza dzaka a, “Jɔn nɛ ka keiŋsi fə na gia yidəkɔ yə yi chusiki kiŋkəkni ki Nyɔ. Ayakalə, gia yichi yə wi nɛ dzakaki kɔm mi wələ nɛ kɔ na ŋkɔŋ.” **42** Ayakadəiŋ, bəni bəduli jiə shɔm i Jisɔs wə feiŋ.

11 Mi widəkɔ nɛ kələ yeli wi num Lasalus, wi dza yisi jweŋ. Wi num mi i kwili wi Betani wə, wi nɛ nəkɔ feiŋ bəh jémi yi Meli bəh Mata. **2** Meli wələ wə waiŋnih wi Lasalus nɛ gweŋki lə, akɔ wə wi nɛ fiaŋsi gvu yi Bah bəh fiaŋsi bi tseŋə yindzɔŋni, ka sɔ bəh juŋ yi yifwu. **3** Si wi nɛ gweŋki yakadəiŋ, jémi yi ka faaŋ ntum i Jisɔs a, “Bah, wə wi kɔ shɔm ya gweŋki lə.” **4** Si Jisɔs wəkɔ ntum wiwɔ, ka dzaka a, “Jweŋ yələ kəkə yi kpi. Yi kɔ i chusi num kiŋkəkni ki Nyɔ, ka Waiŋ Nyɔ ni kwati yeli wimbun i yi wə.” **5** Jisɔs nɛ kɔŋki lə Mata bəh waiŋnih wi Meli bəh Lasalus nalə. **6** Ayakalə, jɔbi wə wi nɛ wəkɔ a Lasalus gweŋki lə, wi chu nɔ baŋ i di biə wi nɛ kɔ i kaŋ yifa wə. **7** Si yəmaka nɛ tsə,

wi ka dzaka i bwa bu bæ mbaŋ a, “Bukumbeŋ fiəni chû i Judea.” **8** Bə ka bikə i wi a, “Labay, ntə akə a ŋgbu ŋgbu si Bəju ni nəŋki i tumyi wə bəh kitəh a wə kpî, wə bé chu nəŋ i fiəni tsə i feiŋ na?” **9** Jisəs chukuli i bə a, “Ntə chəkə kaŋaki mbiəŋə jwəfi ntso bæfa? Mi kabə nyaniki nshifəkə, wi kəkə i damti i bieŋ beŋ, kəm baiŋni bi mbi wələ baiŋki lə i wi. **10** Ayakalə, na ndə wə wi nyaniki nchəkə, wi kələ i damti, kəm wi kaŋaki kə baiŋni i wi.” **11** Si wi dzaka yakadəŋ, ka dzaka i bə a, “Nseiŋ wibukumbeŋ Lasalus gbə kinu. Ayakalə, mih ki tsəki lə feiŋ i yəmsi wi i kinu kiwə wə.” **12** Bwa bu bæ mbaŋ ka dzaka i wi a, “Bah, yi kabə num a wi gbə kinu, ma wi ni bənih.” **13** Jisəs n̄ dzakaki num kəm kpi yi Lasalus, ayakalə, bwa bu bæ mbaŋ wəkə yaka ka kwakaki a wi dzakaki kəm kinu ŋkəŋ. **14** Jisəs ka fuku baiŋsi yi i bə a, “Lasalus kə num wi kpi lə. **15** Ayakalə, mih kə bəh kinsaŋli kəm bə mbeŋ, a mih ni kəkə feiŋ, ka mbeŋ ni j̄iə shəm i mih. Ayakadəŋ, bə tsə būku feiŋ.” **16** Təməs wə bə n̄ bəŋki yeli wi widəkə a Bimaŋsi, ka dzaka i bwa bæ mbaŋ bədəkə bə a, “Bukumbeŋ tsə tə ka bukumbeŋ ni kpî bəh wi.” **17** Jisəs tsə buku feiŋ, ka wəkə a Lasalus kə num wi nə lə i jum kintəŋ kaŋ yina. **18** Bətani wələ n̄ kə ka bəmay bæfa i kəmsi tsə i Jelusaleṃ. **19** Bəju bəduli n̄ dzə i Mata bəh Meli i kwasi nsheiŋ bəh bə kəm kpi yi waiŋnih wibə. **20** Jəbi wə Mata n̄ wəkə a Jisəs si dzə wə, wi ka buku tsə a bə wi baŋsi, ayakalə Meli baŋ dzu. **21** Mata tsə dzaka i Jisəs a, “Bah, a ni kə a wə numki fa, ma waiŋnih wurŋ ni ka kpi dəkə. **22** Ayakalə, mih kiəki lə a i liə, na finə wə bikə i Nyə wi ni nya i wə.” **23** Jisəs dzaka i wi a, “Waiŋnih wa ni fiəni dza lə i kpi wə.”

24 Mata ka dzaka i wi a, “Mih kiəki lə a wi bi fiəni dza lə i chəko bi gəksini biə bəni bi dzaki i kpi wə.” 25 Jisəs dzaka i wi a, “Akə mih wə mih bwiliki bəni i kpi wə, a num mih wə mih nyaki nəni. Mi wə wi jiə shəm yi i mih bi baəŋ lə wiwəm, kəŋ yi numki a wi kpi, 26 ayaka na ndə wə wi keiŋki wiwəm ka jiə shəm yi i mih, bi kpi kə. Wə bum alə yakadəiŋ a?” (aiōn g165) 27 Wi bum a, “Aəŋ Bah, mih bum a wə kə Kimbwili wə Nyə n̄ kaka. Wə kə Waiŋ Nyə wə wi n̄ kaŋaki i bi dzə fa mbi wələ wə.” 28 Si Mata dzaka yakadəiŋ, ka tsə bəəŋ Meli waiŋnih wi, dzaka i wi a kuku kuku a, “Mi wi lanini si num lə fa, ayaka wi bəəŋki wə.” 29 Si Meli wəko yakadəiŋ, ka saka dza beŋ i tsə yeŋ wi. 30 A n̄ kə maka Jisəs dzə liə i kwili wiwə wə. Wi n̄ keiŋki a di biə Mata ni tsə yeŋ wi. 31 Bəju bə bə n̄ kə bəh Meli i dzu kwasi nsheŋ bəh wi, ka yeŋ si wi saka dza beŋ buku biŋ, bə ka biəliki wi kwaka a wi tsəki i jum beŋ i tsə dəki feŋ. 32 Jəbi wə Meli n̄ tsə buku i di biə Jisəs ni kə, yeŋ wi, ka gbə i gvu yi wə dzaka a, “Bah, a ni kə a wə numki fa, ma waiŋnih wuŋ ni ka kpi dəkə.” 33 Si Jisəs yeŋ si wi dəki, bəh Bəju bə bə n̄ biəli wi bəŋ də tə, gia yiwə nya ŋgəkə i shəm yi wə nalə, gwu kpi wi nalə. 34 Wi ka bikə a, “Mbeŋ lə faŋ wi a?” Bə dzaka i wi a, “Bah, dzə yeŋ.” 35 Jisəs də. 36 Bəju yeŋ yakadəiŋ ka dzaka a, “Mbeŋ yēiŋ si wi ni kəŋki wi.” 37 Ayakalə, bə bədəko dzaka lə a, “Ntə wələ kə wi wə wi n̄ weli dzəkəh yi kimfəkə a? Kəm nə wə wi ni ka yeŋli fwu wi mi wələ i kpi wə a?” 38 Shəm chu nəŋni Jisəs na bəh ŋga. Wi dza tsə buku i jum beŋ. Jum yələ n̄ kə num taa wə bə n̄ baŋ dzaka kiwə bəh təh wimbum. 39 Jisəs dzaka a, “Mbeŋ g̃iŋsi təh wə.” Mata

jemi yi mi wi kpili dzaka i Jisəs a, “Bah, i liə ni numki
 num wi si fwuli lə. I liə si num lə kaŋ yina si wi ni kpi.” **40**
 Jisəs bikə i wi a, “Mih si dzaka alə i wə, a wə ka jiə shəm
 ya i mih, ma wə ni yeiŋ mbum biə bi kə bi Nyə a?” **41**
 Ayakadəiŋ, bə ka giŋsi təh wiwə. Jisəs giŋsi dzəkəh yi i
 beiŋ ka dzaka a, “Ba wuŋ, mih nyaki kiyəŋni i wə si wə
 wəkə ntsa wuŋ. **42** Mih kiəki lə na bindzəŋ a wə si wəkə lə
 ntsa wuŋ i jəbi wichi wə. Ayakalə, mih dzakaki yələ kəm
 bəni bələ bə kə fa, ka bə bûm a, a faaŋ wə mih.” **43** Si
 wi dzaka yakadəiŋ, ka wam bəh ja yiləkəli a, “Lasalus,
 bûku!” **44** Ayaka mi wi kpili wiwə dza buku dza, kaŋ yi
 bəh gvu yi num bə lim bəh kinchumni ki mbuŋ, lim tə shi
 bi bəh kinchumni ki mbuŋ. Jisəs ka dzaka i bə a, “Mbeiŋ
 shwâ wi, mbeiŋ bēe wi tsêki.” **45** Jəbi wə Bəju bəduli bə bə
 nî dza i Meli yeiŋ gia yə Jisəs fə, ka jiə shəm i wi wə. **46**
 Ayakalə, bədəkə tsə fibə ka yeiŋ num Bəfalasi, fuku i bə
 gia yə Jisəs fə. **47** Bətii mfə gia bəmbum bəh Bəfalasi ka
 juŋni kifwu ki tumi dzaka i bə a, “Bukumbeiŋ ki fəki dəiŋ
 na? Mi wələ fəki binchəsi biduli biə bi chusiki kiŋkəkni ki
 Nyə. **48** Bukumbeiŋ ka bee a wi tsəki a bəh yi i ninshiŋ,
 ma bəni bəchi ni jiə shəm i wi, ayaka ma bəni bə Lum bə
 bə sakaki bukumbeiŋ ni dza dza bəkəli di bibukumbeiŋ bi
 baiŋni bəh tumi kibukumbeiŋ.” **49** Ayakalə, mi widəkə i bə
 kintəəŋ yeli wi num Kayfas, wə wi nî kə fwu wi bətii mfə
 gia i jia yiwə wə ka dza dzaka mfih i bə a, “Mbeiŋ kiəki kə
 na gia yidəkə lə kpaaa. **50** Mbeiŋ kiəki kə a yi ndzəŋki lə i
 mbeiŋ a mi wimu kpî i bəni bəchi, tsə a kitumi kichi laka
 num lakani a?” **51** Kayfas nî dzakaki gia yələ num kə i mfi
 bi wə. Si wi nî kə fwu wi bətii mfə gia i jia yiwə wə, dzaka

yakadəiŋ laka num ntum wi Nyɔ, a Jisəs nɛ kaŋaki lə i kpi i kitumi ki Bəju wə. **52** A num kə a kitumi kiwə shəŋ, kpi yi nɛ kaŋaki i juŋni bwa bəchi bə, bə kə bə Nyɔ i kitumi kidəko wə, ka bə numki i fiəŋ fimu wə. **53** I yisi chəko biwə wə, kifwu kitumi ka yisi i fasiki si bə bi wəaki Jisəs. **54** Ayakadəiŋ, Jisəs nəki chu nyani kə i kintəəŋ ki Bəju wə. Wi dza nyə mfih fiəŋ bəh bwa bu bə mbaŋ ka tsə nəki i kwili widəko wə wi kə kəmsi i tumi ki mishambu kə bə nɛ bəəŋki a Efelem. **55** Dzini bi Bəju bi Ntsədaŋ nɛ kə num bi si kəmsi dza lə, bəni ka nyəki dzəki i bimbu wə dza i Jelusalem i dza wəko kishi kibə ka bini biwə ni dza kpeŋ. **56** Bə tsə yisi i nəŋki Jisəs bikə a bə bə i jəbi wə bə nɛ numyi i bəiŋ i juŋ yi fəni yi gia mə dzaka a, “Mbəiŋ kwakaki a nə? A wi ni dza kə i dzini biələ wə a?” **57** A nɛ kə bətii mfə gia bəmbum bəh Bəfalasi tsəsi ja a na ndə kabə kiəki di biə Jisəs kə, wi fə ma bə kɪə, ka bə ni kwə wi.

12 A nɛ baəŋ a kaŋ yisə ka Dzini bi Ntsədaŋ yisi, Jisəs nyə tsə i kwili wi Betani wə i di biə Lasalus wə Jisəs nɛ dzasi i kpi wə nɛ kə. **2** Si wi tsə fiəŋ, bə fə biəŋ bidzini i tati wi yeiŋ. Mata num mi wə wi nɛ gaaki, Lasalus num mi widəko i mbaŋ wi bəni bə bə ni shinum ka dziki bəh Jisəs. **3** Meli dza dzo finsəko fi fiəŋsi fidəko bi tsəŋə yindzəŋni, shuku i gvu yi Jisəs wə, ka sə bəh juŋ yi yifwu. Fiəŋsi biələ nɛ ləkəki lə i kpə wə nalə, num bə nɛ kəiŋsi bəh fiəŋ fidəko a fi fi bə bəəŋ a nad. Si wi shuku yakadəiŋ, kintəəŋ ki juŋ kiwə kichi dza ka fwuliki a tsəŋə yindzəŋni. **4** Judas Iskaliot wə wi nɛ kə mi i mbaŋ wi bwa bə Jisəs, (wə wi nɛ nyani lə dza taŋni Jisəs) dza dzaka lə a, **5** “A fə nə a bə ma taŋni fiəŋsi biələ i bəŋchuku gi yitali, i nya kpə wiwə i

bəni bə kifuu a?” 6 Judas ni dzaka yakadəiŋ yi kəbi a wi kwakaki kəm bəni bə kifuu. Wi n̄ kə ji a num wi mi wibə wi kiba, wi n̄ shiki ləkəki lə kaŋ yeiŋ wi gamti gwu yi yeiŋ wə. 7 Jisəs dzaka a, “Bēe wi mən̄. Wi jiə fiən̄si biələ lə i bi kēiŋsi chəkə biŋ bi ləni yeiŋ. 8 Bəni bəkifuu ni shiki numki lə bəh mbeiŋ jəbi wichi ayakalə, mih ni numki kə bəh mbeiŋ jəbi wichi.” 9 Jəbi wə mbaŋ wi Bəju n̄ wəkə a Jisəs kə feiŋ, bə ka dzə feiŋ. Bə n̄ dzəki kə a kəm Jisəs shəŋ. Bə n̄ dzəki tə i yeiŋ Lasalus wə Jisəs n̄ dzasi i kpi wə. 10 Ayakadəiŋ, bətii mfə gia bəmbum ka fasiki a bə ni wōl lə Lasalus tə, 11 kəm a n̄ kə kəm wi, Bəju bəduli n̄ beeki bə ka jiə shəm yibə num i Jisəs. 12 Chəkə buku wə, mbaŋ wi bəni wə wi n̄ dzə i dzini biələ wə ka wəkə a Jisəs si num i dzəh wi dzə i Jelusalem. 13 Bə ka dzo biali yi sóm buku tsə i dzo wi i dzəh. Bə ka tsəki wili dzakayi a, “Lilili, kiŋkəksi kə i Nyə wə ɔɔ! Nyə kə wi jiə kimbəiŋsi i mi wə wi dzəki i yeli wi Bah wə ɔɔ! Akə wi ŋkuŋ wi Islae ɔɔ!” 14 Jisəs nəŋ waiŋ njakas, yaka yeiŋ beiŋ. Ayaka yi ka num asi bə nyaka a, 15 “Bəni bə Sayən̄, kiə mbeiŋ ma lwāki. Mbeiŋ tsēiŋ, ŋkuŋ wimbəiŋ si wi dzəki, num wi yaka i waiŋ njakas beiŋ.” 16 Bwa bə Jisəs bə mbaŋ n̄ ka kiə dəkə gia yə gia yiwə n̄ chusiki i kin'yisi wə. Jəbi wə wi n̄ liə i mbum bi wə, bə ka kwaka a bə n̄ nyaka gia yələ num kəm wi, ayaka yi num bəh wi asi bə n̄ nyaka. 17 Mbaŋ wə wi n̄ kə bəh Jisəs i chəkə biə wi n̄ bəŋŋ Lasalus i jum mə, bwili wi i kpi wə bə n̄ tsəki fuku tsə gia yə bə n̄ yeiŋ. 18 Fwu wi gia wə mbaŋ wələ n̄ buku tsə i dzo wi i dzəh a n̄ kə kəm bə n̄ kə num bə wəkə a wi n̄ kə wi fə gia yə yi chusiki mbum bi Nyə. 19 Ayakadəiŋ, Bəfalasi ka

dzakayiki a bə bə a, “Si mbeinj yeinj a? Gia yidəko chu kəkə ye bukumbeinj kə i fə. Mbi wichi kə num wi kwu lə i wi cheinj.” **20** Bəni bədəkə nɪ kə i mbaŋ wi bəni bə bə nɪ yaka tsə i Jelusalem i tsa Nyə i jəbi wi dzini biələ wə, a num Bəglik. **21** Bəglik bələ tsə yeinj Filib wə wi ni buku dzə i kwili wi Besayda wə i kimbu ki Galili wə, dzaka i wi a, “Kukuli, buku nəŋki i yēinj Jisəs.” **22** Filib ka tsə fuku yi i Andulu, bə wi ka tsə fuku i Jisəs. **23** Jisəs chukuli i bə a, “Jəbi dzə kpeinj wə bə ni yakasi mi wə yeli wi kə Waiŋmi i liə i mbum bi wə. **24** Mih fukuki ŋkəŋ i mbeinj a, ŋgəkə wi fieŋ ka baarj i gbə i nshwaiŋ wə i kpi, ŋgəkə wiwə ni baarj a wi. Ayakalə, wi ka kpi, ma wi ni wum mintam miduli. **25** Na ndə wə wi kəŋki nəni ki nalə ni laksi lə nəni kiwə, ayaka na ndə wə wi baiŋŋki nəni ki fa mbi wələ wə wi jiəkə num jiəni i bi kwati nəni kə ki bi tsə kaa kə. (aiōnios g166) **26** Mi kabə nəmki i mih, wi kaŋaki i biəliki mih, na faiŋ wə mih kə, mi wuŋ wi nəm kaŋaki i nūmki tə feinj. Mi wə wi nəmki i mih, Ba wuŋ ni kəksi wi.” **27** Jisəs dza dzaka a, “I liə shəm yinj fumsiki lə mih. Mih kə i dzakaki a nə? A Ba wuŋ, bwili mih i kintəəŋ ki jəbi wi ŋgəkə wələ wə a? Aayi, akə kəm jəbi wələ mih nɪ dzə. **28** Ba wuŋ, fə yeli wa kaŋa mbum.” Si wi dzaka yakadəinj, ja shi dzə i beinj a, “Mih fə lə wi wimbum, mih keinj i ni chu fə.” **29** Mbaŋ wə wi nɪ kə feinj wəkə ja yiwə, ka dzaka fibə a, “A wamyiki dzaŋ.” Bədəkə dzaka a, “A dzakaki chinda wi Nyə i wi.” **30** Jisəs chukuli a, “Ja yələ dzə kəm bə mbeinj. Yi ka dzə dəkə kəm mih. **31** I liə si num lə jəbi wə bə ki sakaki mbi wələ. I liə si num jəbi i shisi kəŋŋ bwili ŋkuŋ wə wi sakaki mbi wələ. **32** Ayakalə, yinj num a jəbi wə

bə bi giŋsiki mih i beɪŋ fa kuku, mih ni guku bəni bæchi ma bə dzə i mih wə.” **33** Jisəs n̄ dzakaki yakadəɪŋ, wi chusi num ŋkaiŋni yi kpi yə wi bi kpiki. **34** Mbaŋ wi bəni bəwə chukuli i wi a, “Buku wəkəkɪ i Kiŋwakti ki Bənchi wə a, Kimbwili wə Nyɔ n̄ kaka bi fiəli lə. Wə nyani dəɪŋ i dzakaki a, bə kaŋaki i bi giŋsi mi wə yeli wi kə Waiŋmi i beɪŋ a? Wəmaaka mi wə yeli wi kə Waiŋmi kə winaiŋ a?” (aiōn g165) **35** Jisəs dzaka i bə a, “Baiŋni ni numki bəh mbeɪŋ a jobi wi juli wələ wə. Mbeɪŋ nyāniki si baiŋni biwə keɪŋki bəh mbeɪŋ, ka jisi bi ma gaka mbeɪŋ. Mi wə wi si nyani i jisi wə si kiə kə di biə wi tsəki. **36** Si baiŋni biwə kə bəh mbeɪŋ, mbeɪŋ jiə shəm i baiŋni biwə wə, ka mbeɪŋ bi num bwa bə baiŋni.” Si Jisəs dzaka gia yələ lə, ka nyə tsə nyumi gwu yi i bə. **37** Namana yaka, si wi n̄ kə wi fə lə binchəsi biduli biə bi chusiki kiŋkəkni ki i bə nshiŋ, ayaka bə nəki jiə kə shəm i wi. **38** Yi n̄ num yakadəɪŋ ka yi kpeɪŋ asi Isaya mi ntum wi Nyɔ n̄ dzaka a, “Bah, akə ndə wə wi kə num wi bum gia yə buku dzakaki a? Ayaka a num i bə ndə Bah chusi ŋga bi bitsəɪŋ a?” **39** Ayakadəɪŋ, bə n̄ kəkə i jiə shəm i wi, kəm Isaya n̄ kə wi chu dzaka i di bidəkə wə a, **40** “Wi baŋ dzəkəh yibə, fə shóm yibə də, ka bə ma yeɪŋki di bəh dzəkəh yibə, kəbi i kiə bəh shóm yibə, ka bə fiəni dzə i mih a mih chuku bə.” **41** Isaya n̄ dzakaki gia yələ kəm wi n̄ kə wi yeɪŋ lə mbum bi Jisəs, ka dzakaki kəm wi. **42** Na ayaka si bəni n̄ ka jiə dəkə shəm i Jisəs, a n̄ kə bəni bəduli na bə bə n̄ kə kifwu i tumi wə n̄ jiə shəm i wi, ayakalə bə nəɪŋ i dzaka bəh dzaka kibə, kəm bə n̄ lwaki Bəfalasi ka bə ma ni kəŋŋ bə i juŋ yi tsani wə. **43** Bə n̄ lwaki yaka kəm bə n̄ kəŋki i kwatiki kiŋkəkxi ki

bəni tsə kə ki dzəki i Nyɔ. **44** Jisəs dza wam bəh ŋga dzaka a, “Mi wə wi jiə shəm i mih, wi ka jiə dəkə a mih shəŋ. Wi jiə num i mi wə wi faaŋ mih. **45** Mi ka yeiŋ mih, yaka wi yeiŋ num mi wə wi faaŋ mih. **46** Mih dzə fa i mbi wələ wə ka baiŋni, ka na ndə wə wi jiə shəm yi i mih ni baan kə i jisi wə. **47** Mi ka wəkɔ ja yiŋ, nəki jiə kə, mih ni saka kə wi, kəm mih ka dzə dəkə i saka bəni bə mbi wələ a bɔ gbɔ nsaka. Mih nɛ dzə i bwili bɔ num bwilini. **48** Mi wə wi mənɔni mih ka nəiŋ i dzo ja yiŋ, wi kaŋaki lə gia yə yi bi sakaki wi. Ja yə mih kɔ mih dzaka i wi akɔ yi yə yi bi sakaki wi, wi gbɔ nsaka i chəkɔ bi gəksini wə. **49** Yi kɔ yakadəiŋ kəm mih dzakaki kə i ŋga biŋ wə. Ba wuŋ wə wi faaŋ mih akɔ wi wə wi dzaka a mih dzəkaki, a nya wi gia yə mih kaŋaki i dzəkaki, fuku si mih kɔ i dzəkaki. **50** Mih kiəki lə a gia yə wi dzaka a mih dzakaki akɔ yə yi nyaki nɔni kə ki bi tsə kaa kə. Ayakadəiŋ, gia yə mih dzakaki akɔ yə Ba wuŋ kɔ wi dzaka a mih dzəkaki.” (aiōnios g166)

13 A dzə num i buku dza i chəkɔ bi Dzini bi Ntsədaŋ wə, Jisəs kɪə a jɔbi wi kpəiŋ i bee mbi wələ, i fiəni tsə i Ba wi kpəŋ. Si wi nɛ kəŋki bəni bə bɔ nɛ kɔ mbu i mbi wələ wə, wi kəŋ bɔ tsə bwili fwu. **2** A dzə num si bɔ nɛ dziki i fijɔbi, num ŋkpəli jiə lɔ kiŋkwaka i shəm yi Judas wə waiŋ Samɔn Iskaliɔt, a wi taŋni Jisəs. **3** Si Jisəs nɛ kɔ wi si kiə lɔ a Ba wi nya biəiŋ bichi i wi kaŋ, bəh a wi nɛ nyə i Nyɔ wi fiəni tsə i Nyɔ, **4** wi ka dza i biəiŋ bidzini beŋ, baa bəmbuŋ bu bə nimbeŋ, dzo batali ka kaŋa i bweli ki wə, **5** ka dza shuku mwi i naka ki mwi mə, yisi ka wəkəkɔ gvu yi bwa bu bə mbaŋ, sɔ bəh batali wə wi si kaŋa i bweli ki wə. **6** Wi wəkɔ ka dzə buku i Samɔn Bitə wə, wi bikə i wi a,

“Bah, wə nəŋki i wəkə gvu yinj a?” 7 Jisəs chukuli i wi a,
 “Gia yə mih fəki wə kəkə i kiə i liə. Wə bi kiəki yi num i
 jum wə” 8 Bitə dzaka i Jisəs a, “Wə bi lansi wəkə kə gvu
 yinj.” Jisəs chukuli i wi a, “Mih ka baanj i wəkə wə, wə ma
 ni kaŋaki gia yidəkə bəh mih.” (aiōn g165) 9 Samən Bitə ka
 dzaka i Jisəs a, “Bah, a kabə num yaka, ma wəkə shəŋ
 a gvu yinj, wəkə tasi bəh tseinj yinj bəh fwu wuŋ yeinj.”
 10 Jisəs dzaka i wi a, “Mi wə wi kə wi wəkə lə gvu yi wi
 baiŋki lə gvu yichi wi kaŋaki kə i chu wəkə gvu, a kəbi a
 gvu yi. Mbeinj kə mbeinj si baiŋ lə, ayakalə a kəbi mbeinj
 bəchi bə mbeinj baiŋki.” 11 Jisəs nī dzakaki yakadəinj kəm
 wi nī kə wi si kiə lə mi wə wi ni taŋni wi. Akə gia yə wi nī
 dzaka a, “A kəkə mbeinj bəchi bə mbeinj baiŋki.” 12 Jəbi
 wə Jisəs nī wəkə kaasi gvu yibə, wi ləh bəmbuŋ bu, fiəni
 chu i di bi wə, ka bikə i bə a, “Mbeinj kiə gia yə mih fə i
 mbeinj lə a? 13 Mbeinj bəŋki mih a Mi wi Lanini chu bəŋ
 a Bah, mbeinj bəŋki num ŋkəŋ, kəm akə fiəŋ fiə mih kə.
 14 Mih ka Bah wimbəinj chu num Mi wimbəinj wi Lanini,
 mih wəkə gvu yimbəinj, mbeinj tə kaŋaki i wəkəki gvu yi
 mi bəh mi. 15 Mih fə lə i chusi i mbeinj a mbeinj fəki tə
 asi mih fə i mbeinj. 16 Mih fukuki ŋkəŋ i mbeinj a, waiŋ
 wi nəm si mbəm tsə kə tikwili wi, mi wə bə faanj wi si
 kəkni tsə kə wə wi faanj wi. 17 Mbeinj kabə kiə gia yələ
 kabə fə yi, kinsanjli kimbəm ni numki kimbəinj. 18 Mih
 dzakaki kə num i mbeinj bəchi. Mih kiəki lə bəni bə mih
 kə mih babwili. Ayakalə, yi kə a gia yə yi kə i Kiŋwakti ki
 Nyə wə kaŋaki i dzə kpeinj si bə nī nyaka a, ‘Mi wə wi
 dzi biəinj biŋ bidzini, wi chumki gvu yinj.’ 19 Mih fukuki
 gia yələ i mbeinj i liə, ka yi bi dzə num, ka yi bi ka num

mbeiŋ bi bum a akɔ na mih wiwɔ. **20** Mih fukuki ŋkɔŋ i
 mbeiŋ a mi wɛ wi dzɔ na ndɛ wɛ mih faaŋ, wi dzɔ num
 mih. Ayaka mi wɛ wi dzɔ mih wi dzɔ num mi wɛ wi faaŋ
 mih.” **21** Si Jisɔs dzaka gia yɛlɛ lɛ, shɔm yi dza ka nyaki wi
 bɛh ŋgɛkɛ. Wi dza dzaka baiŋsi a, “Mih fukuki ŋkɔŋ i
 mbeiŋ a mi widɔkɔ i mbeiŋ kintɔɔŋ ni taŋni lɛ mih.” **22**
 Bwa bu bɛ mbaŋ dza ka tseiŋki taliki gwu a wi dzakaki
 num mi winaiŋ a. **23** Mi widɔkɔ i mbaŋ wi bwa bɛ Jisɔs
 mɛ, wɛ Jisɔs nɔ kɔŋki ni yɛkɛli kɔmsi i Jisɔs wɛ dzi. **24**
 Samɔn Bitɛ lasi wi dzaka i wi a wi bikɛ a akɔ ndɛ a. **25**
 Wi yɛkɛli tsɛ i Jisɔs wɛ bikɛ i wi a, “Bah, akɔ ndɛ?” **26**
 Jisɔs chukuli i wi a, “Akɔ mi wɛ mih ni gbɛɛ blɛd mih
 n'yɔkɔ i mwi mijwa mɛ mih nya i wi.” Ayakadɛiŋ, wi ka
 n'yɔkɔ blɛd i mwi mijwa mɛ gbɛɛ nya i Judas waiŋ Samɔn
 Iskaliot. **27** Asi Judas dzɔ blɛd wiwɔ yakadɛiŋ, Satan ka liɛ
 i wi mɛ. Jisɔs dzaka i wi a, “Kɔmsi fɛ gia yɛ wɛ nɛŋki i fɛ.”
28 Mi widɔkɔ i mbaŋ wibɔ wɛ nɔ ka kiɛ dɛkɛ gia yɛ wi
 dzaka i wi yakadɛiŋ. **29** Bɛdɔkɔ nɔ kwakaki a, asi Judas kɔ
 mi wɛ wi jiɛki kiba, ayaka a Jisɔs dzakaki i wi a wi tsɛ
 tɛŋ biɛiŋ biɛ bɔ kɔŋki i dzi Dzini biɛlɛ yeiŋ, yudɔkɔ a wi
 tsɛ nyɛ fiɛŋ i bɛni bɛ kifuu. **30** Si Judas dzɔ blɛd wiwɔ
 yakadɛiŋ dzi, ka buku akisɛkɛ nyɛ. Ayaka a nɔ kɔ num
 nchɔkɔ. **31** Si Judas buku tsɛ yakadɛiŋ, Jisɔs baŋ dzaka a,
 “Akɔ i liɛ bɛ kɔ i yisi i yeiŋki kiŋkɔkni ki mi wɛ yɛli wi kɔ
 Waiŋmi, na i yeiŋ tɛ mbum biɛ bi kɔ bi Nyɔ i gwu yi wɛ.
32 Bɛ ka yeiŋ mbum bi Nyɔ i gwu yi wɛ, ma Nyɔ ni chusi
 tɛ mbum bi Waiŋ wi i wi Nyɔ wɛ. Ayaka wi ni chusi lɛ
 akisɛkɛ. **33** Bwa bɛŋ, mih ni num lɛ bɛh mbeiŋ a i jɔbi wi
 juli wɛ. Ayaka mbeiŋ num i ni baŋ nɛŋki mih chu kɔbi i

yeiŋ i mih wə. Asi mih nĩ dzaka i Bəju, yi kə a liŋ si mih dzakaki i mbeiŋ i liə a, ‘Di biə mih tsəki mbeiŋ kəkə i dzə feiŋ’ **34** Mih nyaki nchi wələ i mbeiŋ, num nchi wimfianŋ, a mbeiŋ bâaŋ mbeiŋ kôŋniki. Mbeiŋ kôŋniki a liŋ asi mih kəŋ mbeiŋ. **35** Mbeiŋ baanŋ ka kəŋniki yakadəiŋ, yələ ni fə bəni bəchi kiə a mbeiŋ kə bwa bəŋ bə mbaŋ.” **36** Samən Bitə ka bikə i Jisəs a, “Bah, wə tsəki i faiŋ a?” Jisəs chukuli a, “Di biə mih tsəki wə məŋ i biəli mih i liə. Wə bi baanŋ biəliki lə.” **37** Bitə fiəni bikə i wi a, “Bah, akə kəm nə mih məŋ dəkə i biəli i liə a? Mih ni nya lə nəni kəŋŋ i kpi kəm wə.” **38** Jisəs bikə i wi a, “Wə kələ i nya nəni ka i kpi kəm mih a? Mih fukuki ŋkəŋ i wə a, ka kwəkə ni təŋki num wə nəiŋ mih kiŋkani kitali.”

14 Jisəs chu dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Kiə mbeiŋ ki bēe kə a shóm yimbeiŋ fûmsiki mbeiŋ. Mbeiŋ jiə shəm i Nyə wə, bəh i mih tə. **2** I Ba wuŋ dzu, bəlum bəduli kələ. Asi məŋ a yi numki yaka, ma mih ka fuku dəkə a mih tsəki i keiŋsi di i mbeiŋ. **3** Jəbi wə mih ka tsə keiŋsi di i mbeiŋ, mih ni fiəni dzə dzə mbeiŋ bukumbeiŋ numki, ka di biə mih kə, mbeiŋ ni nûmki tə feiŋ. **4** Mbeiŋ kiəki lə dzəh yə yi tsəki i di biə mih tsəki.” **5** Təməs ka dzaka i wi a, “Bah, buku kiəki kə di biə wə tsəki. Buku kə i nyani na dəiŋ i kiə dzəh yiwo a?” **6** Jisəs chukuli a, “Akə mih dzəh, a num mih ŋkəŋ, a num mih nəni. Mi kəkə i tsə i Ba wuŋ maka wi tsə dzəh i mih wə. **7** Asi kə a mbeiŋ kiəki mih ma mbeiŋ kiəki lə tə Ba wuŋ. Ayaka i yisi i liə yi kə a mbeiŋ si kiə lə wi, mbeiŋ chu yeiŋ tə wi.” **8** Filib dzaka i wi a, “Bah chûsi Ba wa i buku, ma buku yêiŋ wi ka buku fwuli.” **9** Jisəs chukuli wi a, “Filib, buku mbeiŋ nə nalə wə kiə

kə mih filib? Mi wə wi yeiŋ mih, wi yeiŋ lə Ba wuŋ. Wə nyani dəiŋ na i chu dzaka a mih chûsi Ba wuŋ i mbeiŋ a?

10 Yaka wə ka bum dəkə a mih kə i Ba wuŋ mə, Ba wuŋ num i mih mə a? Ndzaka wə mih dzakaki i mbeiŋ kəkə a mih dzakaki i ŋga biŋ wə. Ba wuŋ wə wi kə i mih wə akə wi wə wi fəki bənəm bu. **11** Mbeiŋ bûm mih a mih kə i Ba wuŋ mə, Ba wuŋ num i mih mə. Mbeiŋ kabə num maka mbeiŋ bum mih kəm gia yə mih dzakaki, mbeiŋ bûm kəm bə bənəm bə mih fəki. **12** Mih fukuki ŋkəŋ i mbeiŋ a mi wə wi kə wi jiə shəm i mih, wi ni fəki tə bənəm bə mih fəki. Ayaka wi ni numki i fə bənəm tsə na bə mih fəki, kəm mih si tsə lə i Ba wuŋ wə. **13** Na finə fiə mbeiŋ bikə i yeli wuŋ wə, mih ni fə, ka Tii Waiŋ ni numki i kaŋa yeli wimbum kəm Waiŋ. **14** Mbeiŋ ka bikə na finə i yeli wuŋ wə, ma mih ni fə. **15** Mbeiŋ kabə kəŋ mih, mbeiŋ ni jîəki bənchi bəŋ, **16** mih ni tsa Ba wuŋ wi ni nya mbeiŋ bəh Mi wi Gamtini widəkə wə wi bi numki mbeiŋ bə jəbi wichi. (aiōn g165) **17** Mi wələ kə Kiŋ'waka ki ŋkəŋ. Wi kəkə mi wə bəni bə bə kə bə mbi wələ kə i dzo wi kəm bə yeiŋki kə i wi wə nabə i kiə wi. I yimbeiŋ wə, mbeiŋ kiəki lə wi, kəm wi nəki mbeiŋ bə, ayaka wi ni numki i mbeiŋ mə. **18** Mih ni beeka kə mbeiŋ a mbeiŋ bâaŋ ka bwa bəŋkwu. Mih ni fiəni dzə baŋ lə bəh mbeiŋ. **19** Baŋ a twəsi lə bəni bə bə kə bə mbi ma ni chu yeiŋ i mih wə. Ayakalə, mbeiŋ ni yeiŋ lə i mih wə. Si mih kə wiwəm, mbeiŋ tə ni numki bəwəm. **20** A bi numki chəkə biwə, mbeiŋ bi kiə a mih kə i Ba wuŋ mə, mbeiŋ num i mih mə, ayaka mih num i mbeiŋ mə. **21** Mi wə wi kiəki bənchi bəŋ wi jiə, akə mi wə wi kəŋki mih. Mi wə wi kəŋki mih Ba wuŋ kəŋki lə

wi. Mih tə ni kəŋki wi, mih ni chusi gwu yin i wi.” **22**
 Judas widəko (a kəbi wə bə nɪ bəŋki a Iskaliət) bikə i wi
 a, “Bah, yi ni nyani na dəiŋ a wə ni numki i chusi gwu ya
 num i buku, a kəbi i bəni bə bə ko bə mbi wələ a?” **23** Jisəs
 chukuli i wi a, “Mi kabə kəŋki mih, wi ni jiəki ndzaka
 wuŋ, Ba wuŋ ni kəŋki wi, buku Ba wuŋ ni dzə i wi wə
 buku ni nəki bəh wi. **24** Mi wə wi kəŋki kə mih, wəmakə
 mi si jiə kə ndzaka wuŋ. Ndzaka wə mbeiŋ wəkəki a kəkə
 wuŋ. Akə wi Ba wuŋ wə wi faaŋ mih. **25** Gia yələ kə yə
 mih dzakaki i mbeiŋ mih keiŋ bəh mbeiŋ. **26** Ayakalə,
 Mi wi Gamtini wə wi kə Kiŋ'waka ki Baiŋni wə Ba wuŋ
 bi faaŋ i yeli wuŋ wə bi lani lə mbeiŋ bəh gia yichi, wi
 chu fə mbeiŋ i kwaka gia yichi yə mih nɪ kə mih dzaka
 lə i mbeiŋ. **27** Mih jiə kimboiŋni a ki nūm bəh mbeiŋ.
 Mih nyaki kimboiŋni kə akə kəŋŋ i mbeiŋ. Mih nyaki kə
 kimboiŋni kələ i mbeiŋ si bəni bə bə ko bə mbi si nya.
 Mbeiŋ ki bee kə shóm yimbeiŋ a yi fumsiki mbeiŋ nabə i
 kaŋa ndzaŋ. **28** Mbeiŋ wəkə lə si mih dzakaki a mih si nyə
 lə, mih num i bi fiəni dzə num bəh mbeiŋ. Asi kə a mbeiŋ
 kəŋki mih, ma mbeiŋ ləŋki laŋni, kəm mih tsəki num i Ba
 wuŋ wə, si Ba wuŋ kə wi kəkni tsə mih. **29** I liə mih fuku
 gia yələ i mbeiŋ ka yi bi num, ayaka ka yi bi dzə kpeiŋ,
 mbeiŋ ka bi bum mih. **30** Mih ni chu baŋ kə a dzakaki
 bəh mbeiŋ nalə, kəm ŋkuŋ wə wi sakaki mbi wələ si dzə
 lə. Yi kəkə a wi kaŋaki lə ŋga i mih beiŋ. **31** Ayakalə, mih
 fəki num asi Ba wuŋ kə wi dzaka a mih fəki ka bəni bə bə
 ko bə mbi wələ ni kɪə a mih kəŋki lə Ba wuŋ. Mbeiŋ dzā
 beiŋ bə nyə.”

15 “Akɔ mih kpeɪŋ wi laani wi mintam mi ŋkɔŋ, Ba wuŋ num mi wə wi keɪŋsiki kpeɪŋ wi laani wiwɔ. **2** Cha yichi i mih wə yə yi wumki kə mintam, wi si gba bwili lə yi, yə yi wumki mintam wi si keɪŋsi kaŋŋ lə yi ka yi baiŋki yi wum mintam miduli. **3** Ndzaka wə mih kɔ mih dzaka i mbeɪŋ lə wi fə lɔ mbeɪŋ kabə baiŋki. **4** Mbeɪŋ bani baan i mih wə, mih tə ni numki i mbeɪŋ wə. Cha kəkə i wumki mintam a yi yi a kɔbi a yi bani baan i kpeɪŋ wiwɔ wə. Yi kɔ tə a liŋ asi mbeɪŋ kəkə bi fə gia yidɔkɔ maka mbeɪŋ bani i mih wə. **5** Akɔ mih kpeɪŋ wi laani wi mintam wiwɔ, mbeɪŋ num cha yiwɔ. Mi wə wi bani baan i mih wə, mih tə num i wi wə, wəmakə mi kɔ aka cha yə yi wumki mintam miduli, kɔm mih kabə kɔbi, mi kəkə i fə gia yidɔkɔ. **6** Mi wə wi ka baan dəkə i numki a bəh mih, wi kɔ aka cha yə bə ni gba tɔkɔ yi a yi wɔm. Ŋkaɪŋni yi cha yələ kɔ yə bə si juŋni lɔ i gbuku wə a yi fiki. **7** Mbeɪŋ ka bani baan a numki i mih mə, ja yiŋ num i mbeɪŋ mə, mbeɪŋ kələ i bikə na finə fiə mbeɪŋ nəŋki, ma bə ni fə yi i mbeɪŋ. **8** Mbeɪŋ kabə num cha yə yi wumki mintam miduli, yi nyaki yeli wimbum i Ba wuŋ, yi ni ka chusiki a mbeɪŋ kɔ bəni mbəŋ bə mban. **9** Asi Ba wuŋ kɔŋki mih akɔ ayaka si mih kɔŋki mbeɪŋ. Mbeɪŋ bani baan a i numki i kiŋkɔŋ kəŋŋ kintəəŋ. **10** Mbeɪŋ ka jiəkɔ bənchi mbəŋ, mbeɪŋ ni baan a numki a kiŋkɔŋ kəŋŋ kintəəŋ, asi mih jiə bənchi bə Ba wuŋ, ka chu baan a numki i kiŋkɔŋ ki mə. **11** Mih dzakaki gia yələ i mbeɪŋ lə ka kinsanli kəŋŋ ni nūmki i mbeɪŋ mə, mbeɪŋ ka ni kaŋaki kinsanli num ki jikə. **12** Nchi wuŋ kɔ wələ wə wi kɔ a mbeɪŋ kɔŋniki asi mih kɔŋki mbeɪŋ. **13** Kiŋkɔŋ kidɔkɔ chu kəkə kə ki tsəkɔ kə a mi nyə

nəni ki i kpî kəm bə nséiŋ yi. **14** Mbeiŋ kabə fəki gia yə mih dzakaki a mbeiŋ fəki, yaka kə a mbeiŋ kə nséiŋ yiŋ. **15** Mih ni chu bəŋki kə mbeiŋ a bwa bə nəm, kəm bwa bə nəm si kiə kə gia yichi yə tikwili wibə fəki. Mih si bəŋ lə mbeiŋ a nséiŋ yiŋ kəm gia yichi yə mih wəkə i Ba wuŋ kə num mih fə lə mbeiŋ kiə yi. **16** A nŋ ka saiŋbwili dəkə mbeiŋ mih. A nŋ saiŋbwili mih mbeiŋ, bwili jiə a mbeiŋ tsə nŋmki ka chá yə yi wumki mintam, mintam mə mə bi tsə kaa kə. Mbeiŋ kabə fəki lə, ma na finə fiə mbeiŋ bikə i Ba wuŋ, i yeli wuŋ wə wi ni nya i mbeiŋ. **17** Nchi wə mih nyaki i mbeiŋ kə a wələ, a mbeiŋ kəŋniki. **18** Bəni bə bə kə bə mbi wələ kabə baiŋki mbeiŋ, mbeiŋ kiəki a bə nŋ yisi baiŋ mih na ka bə baiŋki mbeiŋ. **19** Mbeiŋ kabə num bəni bə bə kə bə mbi wələ, ma bəni bə mbi wələ ni kəŋki mbeiŋ ka bəni bəbə. Ayakalə, mbeiŋ kəkə bəni bə mbi wələ, mih baa mbeiŋ i kintəŋ ki bəni bə mbi wələ wə. Akə gia yə bəni bə mbi bələ baiŋki mbeiŋ. **20** Mbeiŋ kwāka ndzaka wə mih si dzaka i mbeiŋ, a waiŋ wi nəm si mbəm tsə kə tikwili wi. Bə ka bwaŋki gvu i mih cheiŋ, ma bə ni bwaŋki tə i mbeiŋ cheiŋ. Bə ka wəkəki ndzaka wuŋ, ma bə ni wəkəki tə wimbəiŋ. **21** Yələ yichi kə gia yə bə bi fəki i mbeiŋ kəm mih, kəm bə kiəki kə mi wə wi faaŋ mih. **22** A nŋ kə a mih nŋ ka dzə dzaka i bə, ma yi numki a bə kaŋaki kə ŋgbə widəkə. Ayakalə, i liə bə kaŋaki kə gia yidəkə yə bə kə dzaka kəm chu bibə. **23** Mi wə wi baiŋki mih wi baiŋki lə tə Ba wuŋ. **24** A nŋ kəkə a mih nŋ fə ŋkaiŋni bənəm bədəkə i bə kintəŋ bə mi widəkə keiŋki ki fə kə, ma bə ka kaŋa dəkə ŋgəkə widəkə. Ayakalə, bə kə bə yeiŋ, bə keiŋ baiŋ mih bəh Ba wuŋ. **25** Yələ kə i fə a ja

yiwə dzə kpeɪŋ asi bə nɪ nyaka i Kiŋwakti ki Bəŋchi bəbɔ wə a, 'Bɔ baɪŋŋ mɪh kilɔlɔ.' 26 Ayakalə, Mi wi Gamtini wə mɪh ni chiŋsi bi dzə lə, num wi buku dzə i Ba wuŋ wə. Mi wi Gamtini wələ akɔ num Kiŋ'waka ki ŋkɔŋ kə ki nyə dzə i Ba wuŋ wə. I jɔbi wə wi ni dzə wi ni num mbêeŋ nsaka wuŋ. 27 Mbeɪŋ tə bi nûmki bəmbeeŋ nsaka bəŋ, kəm mbeɪŋ kɔ num bukumbeɪŋ nɪ kələ i kin'yisi wə bəh i dzə buku bidaiŋ."

16 "Mih dzakaki gia yələ yichi i mbeɪŋ ka mbeɪŋ bi ma gbɔ i kimum kimbeɪŋ wə. 2 Bə bi kɔŋŋki lə mbeɪŋ i júŋ yi tsani mə. Yi ŋkɔŋ kɔ a, jɔbi dzəki lə wə na ndə wə wi bi wɔɔki mi i mbeɪŋ wə, wi ni kwakaki a ŋgaiŋ fəki num nɔm wi ndzɔŋni i Nyɔ. 3 Bə bi fə yakadəɪŋ, kəm bɔ ka kiə dəkə Ba wuŋ nabə mɪh. 4 Mih dzakaki gia yələ yichi i mbeɪŋ lə, ka jɔbi wiwə bi dzə kpeɪŋ mbeɪŋ bi kwaka a mɪh nɪ kɔ num mɪh dzaka lɔ yi i mbeɪŋ. Mih nɪ ka fuku dəkə gia yələ i mbeɪŋ i kin'yisi wə kəm mɪh nɪ shi kɔ a bəh mbeɪŋ. 5 I liə si num a mɪh fiəniki tsəki i wi wə wi nɪ faaŋ mɪh. Ayakalə, mi widəkɔ i mbeɪŋ kintəeŋ na bikə i mɪh a mɪh tsəki faiŋ na. 6 Mbeɪŋ kɔ a nsheɪŋ nsheɪŋ kəm mɪh dzaka gia yələ i mbeɪŋ. 7 Na si yi kɔ yakadəɪŋ lə, mɪh fukuki ŋkɔŋ i mbeɪŋ a, akɔ num gia yindzɔŋni i mbeɪŋ a mɪh nyə. Mih ka baaŋ maka mɪh nyê, ma Mi wi Gamtini wə bi ma dzê. Ayakalə, mɪh ka nyə, mɪh bi ka chiŋsi wi i mbeɪŋ. 8 Jɔbi wə wi bi dzəki, wi bi tɔyi gia yi bəni bə bɔ kɔ bə mbi wələ, fê bɔ yêɪŋ chu bibɔ, fê bɔ yêɪŋ gia yə yi kɔ nɔni ki chəŋ, fê tə a bɔ yêɪŋ yə yi kɔ i nsaka wi Nyɔ wə. 9 Wi bi fê a bɔ yêɪŋ chu bibɔ si bɔ nɪ ka jiə dəkə shəm i mɪh, 10 fê a bɔ yêɪŋ gia yə yi kɔ i nɔni ki chəŋ wə si mɪh tsəki i

Ba wuɲ, mbeiɲ kɔbi i ni chu yeiɲ i mih wə. **11** Wi bi fə lə ka bə yeiɲ gia yə yi kɔ i nsaka wi Nyɔ wə kɔm ŋkuɲ wi mbi wələ kɔ num nsaka kwa wi. **12** Mih keiɲki mih kaɲa na gia yiduli i dzaka i mbeiɲ ayakalə, yi kɔbi i liə ndzɔɲ i bintuni bimbeiɲ wə i liə. **13** Jɔbi wə, Kiɲ'waka ki ŋkɔɲ bi dzaki, wi bi gamti mbeiɲ a mbeiɲ kiə ŋkɔɲ bichi. Wi bi dzakaki kə num i ŋga bi wə. Gia yichi yə wi kɔ wi wəkɔ akɔ yə wi bi dzakaki, wi fuku i mbeiɲ gia yichi yə yi kɔ i bi dzə. **14** Wi bi chusi lə mbum biɲ, si wi bi dzə gia yə akɔ yiɲ wi fuku i mbeiɲ. **15** Biɛiɲ bichi biə Ba wuɲ kaɲaki akɔ biɲ. Akɔ gia yə mih dzakaki a wi bi dzaki gia yə yi kɔ yiɲ wi fuku i mbeiɲ. **16** A baɲ a twesi mbeiɲ ma chu yeiɲ i mih wə, ayaka bə ni mɔti a twesi ma mbeiɲ ni fiəni chu yeiɲ mih.” **17** Si Jisəs dzaka yakadəiɲ, bwa bu bə mbaɲ bədɔkɔ dzaka i bədɔkɔ a, “Wi dzakaki a nə i bukumbeiɲ lə, a baɲ a twesi bukumbeiɲ ma chu yeiɲ ŋgaiɲ, ayaka a bə ni mɔti a twesi bukumbeiɲ ni fiəni chu yeiɲ ŋgaiɲ, bə a ŋgaiɲ tsəki i Ba wi ŋgaiɲ na? **18** Gia yə wi dzakaki lə, a baɲ a twesi yəmaka kɔ a nə a? Bukumbeiɲ ka kiə dəkə gia yə wi dzakaki yakadəiɲ.” **19** Jisəs dza yeiɲ a bə nəɲki i bikə i ŋgaiɲ gia yə wi dzakaki, wi ka bikə i bə a, “Mbeiɲ shwiɲyiki a mbeiɲ mbeiɲ kɔm a gia yə mih si dzaka a, ‘A baɲ a twesi mbeiɲ ma ni chu yeiɲ mih, ayaka a bə ni mɔti a twesi ma mbeiɲ ni fiəni chu yeiɲ i mih’ a? **20** Mih fukuki ŋkɔɲ i mbeiɲ a, mbeiɲ bi daki lə mindəm wili, bəni bə bə kɔ bə mbi wələ bi laɲki fibɔ. Mbeiɲ bi numki a i nsheiɲ wə, ayakalə nsheiɲ yiwo bi dza fiəni i kinsanli wə. **21** Jɔbi wə miɲkpaɲa si nəmh, wi ka wəkɔki ləli, kɔm jɔbi wi bwəni kpeiɲ lə. Jɔbi wə wi bwə waiɲ wi, wi na

chu kwakaki lɔli biwɔ, kɔm wi wɔkɔki num ndzɔŋni a
 mi wiwɔm dzɔ i mbi wɔ. **22** Akɔ asi yi kɔ i mbeɪŋ i liɛ.
 Mbeɪŋ kɔ a nsheɪŋ nsheɪŋ, ayakalɛ jɔbi wɔ mih bi fiɛni
 dzɔ yeɪŋ mbeɪŋ, ka mbeɪŋ bi numki bɛh kinsanli i shɔm
 yimbeɪŋ wɔ, kɛmaka kinsanli bi numki kɛ mi widɔkɔ kɔkɔ
 bi dzɔ i mbeɪŋ. **23** A bi numki i jɔbi wiwɔ wɔ, mbeɪŋ bi ma
 chu bikɛ gia yidɔkɔ i mih. Mih fukuki ŋkɔŋ i mbeɪŋ a,
 mbeɪŋ ka bikɛ na finɛ i Ba wuŋ i yeɪli wuŋ wɔ, wi ni nya fi
 i mbeɪŋ. **24** Na i dzɔ buku i liɛ, mbeɪŋ ka bikɛ dɛkɛ fiɛŋ
 fidɔkɔ i Ba wuŋ, i yeɪli wuŋ wɔ. Mbeɪŋ bikɛ, ma mbeɪŋ ni
 kwati, ka kinsanli kimbeɪŋ ni jikɛ. **25** Mih dzakaki ndzaka
 wɛlɛ num a ŋkwɪŋ ŋkwɪŋ, ayakalɛ jɔbi dzɛki lɛ wɔ mih
 bi chu dzakaki kɛ i mbeɪŋ ŋkwɪŋ ŋkwɪŋ. Mih bi dzaka
 baiŋsi lɛ i mbeɪŋ kɔm Ba wuŋ. **26** A bi numki i jɔbi wiwɔ
 wɔ, mbeɪŋ bi bikɛki lɛ fiɛŋ i Ba wuŋ, i yeɪli wuŋ wɔ. Mih
 dzakaki kɛ a mih bi nywaki lɛ fiɛŋ i Ba wuŋ kɔm mbeɪŋ.
27 Ba wuŋ mwi kɔŋki lɛ mbeɪŋ, kɔm mbeɪŋ kɔŋ mih ka
 chu bum a mih nyɛ i wi Ba wuŋ. **28** Mih nɔ nyɛ i Ba wuŋ
 wɔ ka mih dzɔ i mbi wɛlɛ wɔ, i liɛ mih beeki mbi wɛlɛ i
 fiɛni tsɛ i Ba wuŋ wɔ.” **29** Si Jisɔs dzaka yakadɛŋ bwa bu
 bɛ mbanj tobi ka dzaka a, “Aaŋ! I liɛ wɔ dzaka bwili chu
 kɔbi ŋkwɪŋ ŋkwɪŋ! **30** I liɛ buku yeɪŋ lɛ a wɔ kiɛki lɛ gia
 yichi chu wɔkɔli kɛ a mi widɔkɔ bikɛ num bikɛni i wɔ. Gia
 yɛlɛ fɛ buku ka bum a wɔ nyɛ i Nyɔ wɔ.” **31** Jisɔs chukuli
 i bɔ a, “Yaka mbeɪŋ bum i liɛ a? **32** Jɔbi dzɛki lɛ, num
 wi si dzɛ lɛ, wɔ mbeɪŋ bi gaaliki fimu fimu na ndɛ tsɛ i
 wi dzu, mbeɪŋ ni geɪŋ bee mih, mih mbɔŋ. Ayakalɛ, mih
 kɔkɛ mih mbɔŋ, kɔm Ba wuŋ kɔlɛ buku wi. **33** Mih fukuki
 gia yɛlɛ i mbeɪŋ lɛ si mbeɪŋ kɔ i mih mɛ, mbeɪŋ ni kanja

lə kimboiḡni. I mbi wələ wə mbeḡ kaḡaki lə bəḡgəkə, ayakalə mbeḡ nûmki bəh shəm yi kaḡani. Kəm mih gaka lə mbi wələ.”

17 Jəbi wə Jisəs nî dzaka kaasi ndzaka wələ, ka dza giḡsi dzəkəh yi tseḡ i beḡ tsa a, “Ba wuḡ, jəbi kpeḡ lə. Chûsi kiḡkəkni ki Waiḡ wa ka Waiḡ tə ni chûsi kiḡkəkni ka. **2** Wi kələ i chusi kəm wə nya ḡga i wi i bəni bəchi beḡ a wi nyâ nəni kə ki bi tsə kaa kə, i bə bəchi bə wə kə wə nya i wi. (aiōnios ḡ166) **3** Nəni kələ ki bi tsə kaa kə akə num kələ a bə kîəki wə Nyə a num a wə Nyə wi ḡkəḡ, bəh mih Jisəs Klistus wə wə nî faaḡ. (aiōnios ḡ166) **4** Mih chusi lə mbum bia i fa kuku asi mih kaasi nəm wə wə nî nya a mih nôm. **5** I liə Ba wuḡ, fiəni nyâ mih kiḡkəkni i wə nshiḡ kə mih nî kaḡaki buku wə i ninshiḡ ka mbi yisi. **6** Mih chusi lə wə i bəni bə wə nî sabi i fa mbi wələ wə ka nya i mih. Bəni bələ nî kə mba, ayaka wə ka nya bə i mih. Bə ka wəkə ja ya. **7** I liə bə kiə lə a biḡḡ bichi biə mih kaḡaki kə num bi nyə i wə. **8** Mih dzakaki lə kəm mih kə mih nya lə ḡia yə wə nî nya i mih i bə, bə dzo yi, ka kiə ḡkəḡ a mih nyə dzə i wə wə, ka bum tə a, a nî faaḡ wə mih. **9** Mih tsaki lə a num i bələ. Mih tsaki kə num i bə bə kə num bə mbi wələ. Mih tsaki num i bələ wə nya i mih, kəm akə bəni ba. **10** Biḡḡ bichi biə mih kaḡaki akə mbia, biḡḡ bichi biə wə kaḡaki akə mbiḡ. Akə i bəni bələ mbum biḡ chusiki. **11** I liə mih chu məḡ i fa mbi wələ wə. Ayakalə, bə keḡḡki lə i fa mbi wələ wə, ayaka mih si fiəni dzə i wə. Ba wuḡ wi baiḡni, ḡiə bə i yeli wa wə wə nya i mih, ka bə numki i mi wimu wə asi buku wə kə i mi wimu wə. **12** Jəbi wə mih nî kə bəh bə, mih nî ḡiə bə i yeli wa wə wə nya i mih. Mih

təkni bəh bə mi i bə wə na laka, a kəbi a wə wi n̄ kə num wə wi n̄ kaŋaki i laka. Ayaka yələ num ka gia yə bə n̄ nyaka i Kiŋwakti ki Nyə wə, a yi dzə kpeɪŋ. **13** I liə mih si fiəni dzə i wə wə, mih dzaka gia yələ mih keɪŋ i mbi wələ wə ka bə ni kaŋa kinsan̄li kə ki kə kəŋŋ num ki jikə i bə wə. **14** Mih kə mih nya ja ya i bə kaŋ, bəni bə bə kə bə mbi wələ ka bə baiŋŋ bə, kəm bə chu məŋ bəni bə mbi wələ, a liŋ asi mih kəkə mi i mbi wələ wə. **15** Mih tsaki kə lə a wə bw̄li bə i mbi wələ wə. Mih tsaki num a wə t̄dkni bəh bə, kiə bə ki fiə kə i kaŋ yi mi wichu wə. **16** Bə kəkə bəni bə mbi wələ, a liŋ asi mih kəkə mi i mbi wələ wə. **17** K̄ɛiŋsi bə wə j̄iə chi chi ma bə baiŋki i ŋkəŋ kintəəŋ. Ja ya kə ŋkəŋ. **18** Asi wə n̄ faaŋ mih i mbi wələ wə, akə a liŋ asi mih faaŋ bə tə i mbi wə. **19** Mih ka keɪŋsi jiə gwu yiŋ chi chi kəm bəh bə, ka bə tə keɪŋsi jiə gwu yibə chi chi i ŋkəŋ wə. **20** Mih tsaki kə a bəni bələ shəŋ. Mih tsaki tə i bəni bəchi bə bə bi wəkəki ndzaka wibə jiə shəm i mih wə. **21** Mih tsaki a bə bəchi bi dzə num i mi wimu wə, na asi wə Ba wuŋ kə wə num i mih wə mih num tə i wə wə. Mih tsa a bə tə bi n̄mki i buku wə wə, ka bəni bə mbi wələ bi b̄m a, a n̄ faaŋ wə mih. **22** Mbum biə wə n̄ duksi mih yeɪŋ mih nya lə i bə, ka bə bi n̄mki i mi wimu wə, asi buku wə kə i mi wimu wə, **23** mih kə i bə mə, wə num i mih mə. A bə n̄mki nalə i mi wimu wə, ayakadəiŋ ka bəni bə bə kə bə mbi wələ k̄iə a, a n̄ faaŋ wə mih, wə kəŋ bə asi wə kəŋki mih. **24** Ba wuŋ, mih nəŋki a bə wə nya i mih a bə bi dzə n̄m tə bəh mih i di biə mih kə, ka bə bi yeɪŋ kiŋkəkni kə wə n̄ nya i mih kəm bə kiŋkəŋ ka i mih wə na ka mbi wələ yisi. **25** Wəwə Ba wuŋ wi chəŋ, bəni bə

mbi wələ kiəki kə wə ayakalə, mih kiəki lə wə, bəni bəŋ
bələ kiə a n̄ faaŋ wə mih. **26** Mih fə lə bə kiə wə, mih
keiŋ i ni fəki bə kiə wə, ka kiŋkəŋ ka kə wə kəŋ mih yeiŋ
numki i bə mə, mih tə num i bə mə.”

18 Jəbi wə Jisəs n̄ tsa kaasi, wi bəh bwa bu bə mbaŋ ka
nyə feiŋ, tsə ndaŋ kaŋŋ yə bə n̄ bəŋki a Kidlən ka tsə i
waka widəko wəyaka wə, khə wi keiŋ yi mitam num feiŋ,
bə bwa bu bə mbaŋ ka liə feiŋ. **2** A n̄ kə Judas wə wi n̄
taŋni Jisəs k̄iə tə di biwə, kəm Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ
n̄ kəmsiki tsəki lə feiŋ. **3** Ayakadəiŋ, Judas ka tsə feiŋ bəh
mbaŋ wi bəni bə jum bəh bəni bədəko bə bə n̄ tseŋki juŋ
yi fəni yi gia. Bəni bələ num a faaŋ bətii mfə gia bəmbum
bə Bəfalasi bə. Bə n̄ tsəki kaŋa gbuku wi baiŋsini bəh
naka bi baiŋsini bəh biəiŋ bi jum. **4** Si Jisəs ni kiə gia yə yi
kaŋaki i n̄m bəh wi, wi ka buku dzə i ninshiŋ, bikə i bə a,
“Mbeŋ nəŋki num ndə?” **5** Bə ka chukuli i wi a, “Jisəs wi
Nasali.” Jisəs ka dzaka i bə a, “Akə mih wiwə.” A n̄ kə
Judas wə wi n̄ taŋni wi, wi num i beŋ bəh bəni bəwə
feiŋ. **6** Jəbi wə Jisəs fuku i bə a, akə ŋgaiŋ wiwə, bə ka chu
lə bəh jum bəh jum, gbəyi i kuku. **7** Wi ka chu bikə i bə a,
“Mbeŋ nəŋki num ndə a?” Bə chukuli a, “Jisəs wi Nasali.”
8 Jisəs dzaka i bə a, “Mih si fuku lə i mbeŋ a, akə mih
wiwə. Yaka mbeŋ fa nəŋki num mih, mbeŋ bēe bəni bələ
nyê.” **9** Wi n̄ dzaka yaka i fə a yi dzə kpeŋ i ja yə wi n̄ kə
wi dzaka lə i Nyə a, ŋgaiŋ ka laksi dəkə mi wimu i bə wi
n̄ nya i ŋgaiŋ. **10** Samən Bitə n̄ kaŋaki lə nywə wi jum.
Wi ka baa nywə i kimbaka wə ka gba chwiŋ təiŋ kintuni
ki tseŋ yiləkəli yi mfa wi fwu wi bətii mfə gia. Yeli wi
mfa wiwə num a Malkus. **11** Jisəs ka dzaka i Bitə a, “F̄iəni

lâkə nywə wa i kimbaka wə. Yaka mih ni mu kə bwam wi ngəkə wə Ba wurj kə wi nya i mih ma?” **12** Fwu wi bəni bə jum bəh mbarj wi bəni bə jum bəh bəni bə bə nɪ tseɪŋki juŋ yi fəni yi gia yi Bəju ka kwa Jisəs ka kaŋa wi bəh bəkɥu. **13** Bə yisi dzə wi tsə bəh wi i Anas, kəm Anas nɪ kə tii kpə Kayfas wə wi nɪ kə fwu wi bətii mfə gia i jia yiwə wə. **14** Kayfas wələ kə wə wi nɪ yisi nya kintəfi i Bəju a yi ndzəŋki a mi wimu kpi i bəni bəchi fuŋ. **15** Si bə nɪ tsəki bəh Jisəs yakadəiŋ, Samən Bitə bəh waiŋ wi mbarj wi Jisəs widəko ka biəli Jisəs. Si waiŋ mbarj wi Jisəs wələ nɪ kə fwu wi bətii mfə gia kiə wi, wi ka biəli Jisəs tsə liə i təkə wi fwu wi bətii mfə gia wə. **16** Bitə num baarj i biŋ i dzaka ki mbaiŋ kpəŋ. Waiŋ mbarj wi Jisəs wə fwu wi bətii mfə gia nɪ kiəki wi, fiəni buku tsə dzaka i waiŋkpəŋni wə wi nɪ tseɪŋki dzaka ki mbaiŋ, dzə liə dzə bəh Bitə. **17** Waiŋkpəŋni wiwə bikə i Bitə a, “Ntə wə kə tə mi wi mbarj wi mi wələ a?” Bitə chukuli a, “A məŋ mih.” **18** A nɪ kə biŋ də, bwa bə nəm bəh bəni bə bə nɪ tseɪŋki juŋ yi fəni yi gia kpa gbuku ka numyi beɪŋ ka bə jəkəki. Bitə ka tsə num tə beɪŋ bə jəkə. **19** Fwu wi bətii mfə gia ka bikə kimbikə i Jisəs kəm bə bwa bu bə mbarj bəh kəm nlani wi. **20** Jisəs chukuli i wi a, “Mih si fuku baiŋsi lə yi i mbi wichi. Mih si lani lə bəni i juŋ yi tsani wə bəh i juŋ yi fəni yi gia wə i di biə Bəju bəchi si juŋni. Mih ka num dzaka dəkə gia yidəko i nyumi wə. **21** Wə bikəki gia yələ num i mih kəm nə? Bɪkə num i bəni bə bə si wəkə si mih dzakaki. Bə kiəki lə gia yə mih si dzaka.” **22** Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, mi widəko i mbarj wi bəni bə bə nɪ tseɪŋki juŋ yi fəni yi gia num wi num beɪŋ i kəmsi i wi kpəŋ ka wəwə kaŋ i kimbarj

ki wə, bikə i wi a, “Akə dzəh yə wə chukuliki fwu wi bətii mfə gia lə a?” **23** Jisəs bikə i wi a, “A kabə num a mih si dzaka i fikpənj, wə chûsi kingbə kənj. A kabə num a mih si dzaka num ŋkənj, wə ka tweinj lə mih kəm nə?” **24** Anas ka dza chinjsi Jisəs i Kayfas fwu wi bətii mfə gia. Jisəs nĩ keinjki a bəkwu wə. **25** Si Samən Bitə nĩ keinjki num wi num i beinj jəkə gbuku, bəni bikə i wi a, “Ntə wə kə mi widəko i mbaŋ wi bəni bu wə a?” Bitə nənj ka dzaka a, “A mən dəkə mih.” **26** Waij wi nəm wi fwu wi bətii mfə gia widəko chu bikə i Bitə a, “Mih si ka yeinj mbeinj wi i khə wi mbaij wə a?” Waij wi nəm wələ nĩ kə mi i chwəŋkijun ki mi wə Bitə si təinj kintuni ki. **27** Bitə ka chu nənj. A i jəbi wiwə wə kwəko ka tən. **28** Bəni ka dzo Jisəs i jun yi Kayfas wə ka tsəki bəh wi i ntən wi mi wi Lum wə wi sakaki feinj. A nĩ kə a keinj kinchəŋəchəŋə. Jəbi wə bə nĩ tsə bə nĩ ka liə fibə i ntən wi mi wiwə wə, kəm a nĩ kə a bə liə, ma bə nĩ jisi shi bibə, na dzi dəkə Dzini bi Ntsədanj. **29** Ayakadəinj, Baylə ka buku dzə yeinj bə bikə i bə a, “Akə yi naij gia mbeinj yeinj mi wələ gbə yeinj a?” **30** Bə chukuli i wi a, “Asi kə a mi wələ ma numki mi wichu, ma buku ka dzə dəkə bəh wi i nya a bə wəw.” **31** Baylə ka chukuli i bə a, “Mbeinj dzə wi, ma mbeinj sâka kiə wi a mbeinj mbeinj asi bənchi bəmbəinj nəŋki.” Bəju ka dzaka i wi a, “Buku kaŋaki kə ŋga i wəw mi.” **32** Ndzaka wələ dzə kpəinj i ja yə Jisəs nĩ kə wi dzaka lə chusi ŋkaijni yi kpi yə wi kaŋaki i bi kpî. **33** Baylə fiəni liə tsə i ntən wi wə, ka dzaka a bə dzə bəh Jisəs, wi ka bikə i wi a, “Akə wə ŋkun wi Bəju a?” **34** Jisəs bikə i wi a, “Wə dzaka yələ num i kiŋkwaka ka wə, ma a dzaka bəni bədəko i wə kəm mih a?” **35** Baylə bikə i

wi a, “Mih kɔ mi wi Ju a? Akɔ bəni ba bə kwili bəh bətii mfə gia bəmbum bɔ dzɔ wɔ ka dzə nya i mih. Wɔ fə num nə?” **36** Jisɔs chukuli i wi a, “Ŋkuŋ biŋ kəkə ka bi fa mbi wələ wə. Asi kɔ a ŋkuŋ biŋ numki ka bi fa mbi wələ, ma bəni bəŋ bə nɔm si jwɔ a bə ki nyâ kə mih i kaŋ yi Bəju wə. Ayakalə, ŋkuŋ biŋ kəkə dəkə biə bi nyə i mbi wələ wə.” **37** Baylə ka bikə i wi a, “Yaka wɔ kɔ ŋkuŋ a?” Jisɔs chukuli i wi a, “Yi kɔ asi wɔ dzaka a mih kɔ ŋkuŋ. Bə nŋ bɔw mih kɔm yələ, ayaka mih nŋ dzə i mbi wələ wə kɔm bə yələ a mih dzakaki kɔm bəh ŋkɔŋ. Na ndə wə wi biəliki ŋkɔŋ wi wəkəki lə ja yin.” **38** Baylə bikə i wi a, “Ŋkɔŋ kɔ nə a?” Si wi dzaka yakadəiŋ ka fiəni buku tsə yeiŋ Bəju i biŋ dzaka i bɔ a, “Mih ka yeiŋ dəkə ŋgbɔ widəkɔ i wi wə. **39** Ayakalə, mbeiŋ si kaŋa lə nɔni kimbeiŋ kidəkɔ a i jɔbi wi Dzini bi Ntsədaŋ wə mih bwīli mi wi juŋ yi nsəŋ wimu. Mbeiŋ nəŋki a mih bwīli num ŋkuŋ wi Bəju wələ a?” **40** Bəju bəwɔ wili bəh ŋga a, “Aayi, buku nəŋki kə num mi wələ, bwīli num Balabas!” Balabas wə wi nŋ kɔ mi i mbaŋ wi bəni bə bɔ nŋ jwəkɔ Gɔmna wi Lum.

19 Baylə ka dzɔ Jisɔs nya bə sheli wi bəh ŋgaŋa. **2** Bəni bə jum fə kifɔ ki ŋkuŋ kii bə bwaŋyi yeiŋ ka bwaŋ i wi fuŋ, dzɔ mbuŋ wi bəŋkuŋ wi bəkəli, ka tum i wi wə. **3** Bɔ ka dzə i wi dzaka a, “Mbɛɛ, jum yi bəkəli. Ŋkuŋ wi Bəju.” Si bɔ nŋ dzakaki yakadəiŋ tweiŋ wi bəh kaŋ. **4** Baylə ka chu buku tsə i biŋ dzaka i bəni a, “Mbeiŋ yēiŋ, mih ki bwiliki lə mi wələ i biŋ mih nya i mbeiŋ, ka mbeiŋ kiə a mih ka yeiŋ dəkə gia yə wi gbɔ yeiŋ.” **5** Jisɔs ka bukuki dzəkɔ bəh kifɔ ki bəmbwaŋyi kə i wi fuŋ bəh mbuŋ wi bəŋkuŋ i wi wə. Baylə ka dzaka i bɔ a, “Mbeiŋ yēiŋ bə

mi wiwɔ lə!” 6 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bɔ nɪ chəniki juŋ yi fəni yi gia, yeiŋ wi yakadəiŋ, ka yisi i wiliki a, “Bāŋŋ wi i kintasi wə, bāŋŋ wi i kintasi wə!” Bayle dzaka i bɔ a, “Mbeiŋ dzô la wi bəh kaŋ yimbeiŋ ma mbeiŋ bāŋŋ i kintasi wə, kəm mih ka yeiŋ dəkə gia yə wi gbɔ yeiŋ.” 7 Bəju bəwɔ fiəni chukuli i wi a, “Buku kaŋaki lə nchi wibuku, nchi wiwɔ chusiki a wi kaŋaki lə i kpî, kəm wi fə gwu yi a ŋgaiŋ kɔ Waiŋ Nyɔ.” 8 Jɔbi wə Bayle wəkɔ ndzaka wiwɔ yaka chu num lwa nalə. 9 Bɔ Jisəs fiəni liə tsə i saŋ wi wi shini wə, wi bikə i Jisəs a, “Wɔ nyə faiŋ?” Ayakalə, Jisəs nəki chukuli kə gia yidəko i wi. 10 Bayle bikə i Jisəs a, “Wɔ dzakaki kə i mih a? Wɔ kiəki kə a mih kaŋaki lə ŋga i bwili wə, mih chu kaŋa ŋga i dzaka a bə baŋŋ wɔ i kintasi wə a?” 11 Jisəs chukuli i wi a, “Wɔ si kəkə i kaŋa ŋga i mih beiŋ a kəbi a bə nɪ nya ŋga biwɔ i wɔ i beiŋ. Ayakadəiŋ, kəm yələ, mi wə wi nya mih i wɔ kaŋ, kaŋaki lə chu bi kpali tsə mbia.” 12 Si Bayle wəkɔ ndzaka wələ, ka yisi i nəŋki dzəh i yatəko wi. Ayakalə, Bəju wam bəh ŋga a, “Wɔ ka məm i bee mi wələ, yi numki a wɔ kəkə nseiŋ wi Kaysa ŋkuŋ wimbun wi Lum. Na ndə wə wi fə gwu yi a ŋgaiŋ kɔ ŋkuŋ wi kɔ baiŋŋni wi Kaysa.” 13 Jɔbi wə Bayle chu wəkɔ ndzaka wiwɔ, ka buku bəh Jisəs i biŋ, shinum i kiŋgbəkɔ ki nsaka wə kə bə nɪ bəŋki a Di biə bə maa bəh Kitəh, num i já yi Hibulu wə a Gabata. 14 A nɪ kɔ Chəkɔ bi Nsisi bi Dzini bi Ntsədaŋ, jɔbi nɪ kɔ aka mbiaŋə jwɔfi ntsɔ bəfa nshifəkɔ. Bayle dzaka i Bəju a, “Mbeiŋ yēiŋ bə ŋkuŋ wimbeiŋ lə!” 15 Bəju bəwɔ wamyi a, “Nyê bəh wi, nyê bəh wi, bāŋŋ wi i kintasi wə!” Bayle bikə i bɔ a, “Mih baŋŋ ŋkuŋ wimbeiŋ i kintasi wə a?” Bətii

mfə gia bəmbum chukuli i wi a, “Buku kaŋaki kə ŋkuŋ widəko a kəbi a Kaysa.” 16 Bayle ka nya Jisəs i bə a bə tsə bəŋŋ i kintasi wə. 17 Bə ka dzo Jisəs, buku bəh wi. Wi giŋ kintasi ki ka tsəki i di biə bə nɪ bəŋki a ŋkuŋu Kifwu, yi num i já yi Hibulu wə a Gəlgota. 18 Bə ka tsə bəŋŋ wi feiŋ i kintasi wə, bəŋŋ tasi bəh bəni bədəko bəfa i bintasi wə, widəko i tseiŋ yiləkəli wə, widəko i tseiŋ yi kimiəkə wə, Jisəs num i fintəŋ. 19 Bayle bəŋ nyaka gia yidəko ka bəŋŋ i kintasi ki Jisəs wə. Gia yə wi nɪ nyaka yeiŋ nɪ kə a, “Jisəs wi Nasali, ŋkuŋ wi Bəju.” 20 Bəju bəduli fa gia yə wi nyaka yeiŋ, kəm di biə bə nɪ bəŋŋ Jisəs i kintasi wə nɪ kə kəmsi tsə i kwili wə, wi nɪ nyaka gia yələ i já yi Hibulu wə bəh yi Latin wə bəh yi Glik wə. 21 Bətii mfə gia bəmbum bə Bəju tsə dzaka i Bayle a, “Kiə wə ki nyāka kə a, ‘ŋkuŋ wi Bəju.’ Nyāka a, ‘Mi wələ dzaka a ŋgaiŋ kə ŋkuŋ wi Bəju.’” 22 Bayle chukuli i bə a, “Gia yə mih kə mih nyaka mih nyaka lə.” 23 Jəbi wə bəni bə jum nɪ bəŋŋ Jisəs i kintasi wə, bə ka dzo bəmbuŋ bu gaa i bidi binaa wə ayaka di bimu num i mi wi jum wimu. Bə dzo tə mbuŋ wi nimbeiŋ. Ayakalə, mbuŋ wələ nɪ kə num bə nɪ tum wi wiyamni i yisi i məkə wə i shi buku i gvu wə. 24 Ayakadəiŋ, bə ka dzaka a bə bə a, “Kiə bukumbeiŋ ki tənja kə mbuŋ wələ. Bukumbeiŋ tən shaŋ bəh wi, bə yeiŋ mi wə wi ki kwatiki mbuŋ wiwə.” Gia yələ nɪ num i fə a yi dzə kpəiŋ asi bə nɪ nyaka i Kiŋwakti ki Nyə wə a, “Bə nɪ gaa bəmbuŋ bəŋ a bə bə, ka ta shaŋ bəh mbuŋ wuŋ.” Ayakadəiŋ, yələ kə gia yə bəni bə jum bəwə nɪ fə lə. 25 Bəkaŋa bədəko nɪ num beiŋ kəmsi feiŋ i kintasi ki Jisəs wə. Bəkaŋa bələ nɪ kə nih Jisəs bəh waiŋnih nih Jisəs bəh

Meli wə kpə Klɔbas bəh Meli Magdalen. **26** Asi Jisəs dzaka a wi tseiŋ ka yeiŋ nih wi bəh waiŋ wi wi mbaŋ wə wi n̄ kəŋki num bə num kəmsi i wi kpəŋ i beŋ, wi dzaka i nih wi a, “Miŋkpaŋa, tsêiŋ, fa si num waiŋ wa.” **27** Si wi dzaka yakadəiŋ fiəni dzaka tə i waiŋ wi wi mbaŋ wə a, “Tsêiŋ, fa si num nih wa.” I yisi i jəbi wiwə wə waiŋ wi wi mbaŋ wiwə ka dzə nih Jisəs bə wi tsə ka nəki i wi dzu. **28** Si yəmakə n̄ tsə, si Jisəs n̄ kə wi si kiə lə a gia yichi kaa, i fə a yi dzə kpeiŋ asi bə n̄ nyaka i Kiŋwakti ki Nyə wə, ka dza dzaka a, “Kindəŋ wəmkɪ lə mih.” **29** Kileti kidəkə n̄ kə feiŋ bəh mbih migbaŋlini yeiŋ num mə jikə i yeiŋ mə. Bəni bə jum bəwə ka juli kuncha yeiŋ ka bwaŋ i kpeiŋ wi yisəp wə ka bwaŋ ləkə tsə i dzaka ki wə. **30** Jəbi wə Jisəs n̄ dzə mbih miwə ka dzaka a, “Yi kaa lə.” Si wi dzaka yakadəiŋ, chuŋsi fwu wi, kiŋ'waka ki kaa. **31** Si chəkə biwə n̄ kə a chu num Chəkə bi Keiŋsini gwi i nya i chəkə bimbam wə, Bəju n̄ nəŋki i fə a biwini biwə ma bāaŋ i bintasi wə i chəkə bimbam wə, (kighə si bimbam biwə n̄ kə bi mbum). Bə ka tsə yeiŋ Baylɛ ka tsa wi dzaka a bə tsə bwīŋyi kaka bi bəni bə bə n̄ kə i bintasi wə ka bə kəmsi kpīyi ka bə shīsi, dzə bwīli bə. **32** Ayakadəiŋ, bəni bə jum bə ka bwīŋyi kaka bi mi wi ninshiŋ wə, ka bwīŋyi tə widəkə wə bə n̄ baŋŋ bəh wi. **33** Ayakalə, jəbi wə bə n̄ dzə buku i Jisəs wə, yeiŋ num wi si kpi lə, bə nəki chu bwīŋyi kə kaka bi. **34** Mi widəkə i mbaŋ wi bəni bə jum wə bwaŋ biəli yi Jisəs bəh gəŋ. Si wi bwaŋ yaka, akisəkə mwa bəh mwi tumbuku feiŋ. **35** Mi wə wi n̄ yeiŋ gia yələ kə num wi mbeerŋ nsaka wiwə, ayaka ndzaka wiwə num ŋkəŋ, wi kiə a ŋgaiŋ dzakaki num ŋkəŋ ka mbeiŋ kə i

bûm. **36** Gia yələ nî num i fə gia yə bə nî nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə dzê kpêiŋ si bə nyaka a, “A ŋkuŋu ki kimu bi bwiŋ kə.” **37** Ayaka yi chu num bə nî nyaka i di bidəko wə i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a, “Bəni bi tseiŋki lə mi wiwə wə bə bwaŋ.” **38** Si yəmaka nî tsə Yəsəf wi Alimatia nyə tsə yeiŋ Baylə ka tsa a wi bûm a ŋgaiŋ dzê bwîli wini wi Jisəs. Yəsəf wələ nî kə mi wi mbaŋ wi Jisəs ayakalə wi num a jum wə jum wə kəm wi nî lwaki Bəju. Baylə bum, wi ka tsə i dzə bwili wini wiwə. **39** Nikədəmus wə wi nî yisi tsə yeiŋ Jisəs chəko bidəko nchəko, wi nî tsə tə bəh fiaŋsi bidəko bi kaŋa tseŋə yindzəŋni num bə chiŋni keiŋsi bəh mɛɛl bəh aləs nji wi ntia wiwə nî kə bəkilo mbaŋtia ntso yitali. **40** Bə wi ka tsə dzə bwili wini wi Jisəs wiwə ka kii bə bəmbuŋ num bə fiaŋsi bəh fiaŋsi biə wi nî dzə bəh bi, asi nləə wi Bəju kə i nənɪ ki tumi kibə wə. **41** A nî kə khə wi mbaiŋ num kəmsi tsə i di biə bə nî baŋŋ Jisəs i kintasi wə. Ayaka khə wiwə num yaka jum yimfiaŋ yidəko num feiŋ maka bə num ləə lə mi yeiŋ. **42** Ayakadəiŋ, si chəko biwə nî kə Chəko bi Bəju bi Sisini wi chəko Bimbam, ayaka jum yiwə num kəmsi feiŋ, bə ka jiə Jisəs yeiŋ.

20 A dzə num i chəko bi ninshiŋ i shi wə, Meli Magdalen buku dza na kinchəŋəchəŋə biŋ keiŋ bi ji, ka tsə i jum beŋ, yeiŋ num bə dzasi lə təh wə bə nî baŋ dzaka kijum yeiŋ. **2** Ayakadəiŋ, wi ka yəko tsə yeiŋ Samən Bitə bəh waiŋ wi mbaŋ wi Jisəs widəko wiwə wə Jisəs nî kəŋki nalə, ka dzaka i bə a, “Bə bwili Bah i jum mə, buku ka kiə dəkə di biə bə nəsɪ wi yeiŋ.” **3** Bitə bəh waiŋ wi mbaŋ wi Jisəs wə ka buku i tsəki i jum beŋ. **4** Bə nî tsəki yaka yəko num yəkəni, ayakalə waiŋ wi mbaŋ wi Jisəs widəko wiwə wə

yoko tsə Bitə ka yisi tsə buku i jum beɪŋ. **5** Si wi tsə buku, ɲɔgwuŋ shi tseɪŋ ləkə, ka yeɪŋ shəŋ a bəmbuŋ bə, bə nɪ kii i Jisəs wə bə nɔ feɪŋ. Si wi tseɪŋ yakadəɪŋ nəki liə kə yeɪŋ.

6 Samən Bitə biəli wi dzə buku feɪŋ, ka liə tsə akisəkə i jum yiwo kintəəŋ. Si wi liə, yeɪŋ shəŋ a bəmbuŋ bə bə nɔ feɪŋ, **7** ayaka kinchumni ki mbuŋ kə bə nɪ kii fwu wi Jisəs yeɪŋ nɪ ka nɔ chiŋni bəh bidəkə bə. Ayakalə, num bə lim ka jiə a mbi di wə a kiki. **8** Waiŋ mbaŋ wi Jisəs widəkə wiwo wə wi nɪ yisi tsə buku feɪŋ ka bəŋ liə tsə i jum yiwo mə yeɪŋ gia yiwo ka bum. **9** A nɪ kə bə keɪŋ ki kiə kə fwu wi gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Nyɔ mə a Jisəs nɪ kaŋaki lə i dzā i kpɪ wə. **10** Bwa bə mbaŋ bə Jisəs bə fiəni kwɛ i kikwili wə. **11** Ayakalə, Meli ka num baəŋ beɪŋ i biŋ i jum kpəŋ ka dəki. Si wi nɪ dəki yaka ka dza ɲɔgwuŋ shi tseɪŋ ləkə i jum yiwo kintəəŋ, **12** yeɪŋ bəchinda bə Nyɔ bəfa num bə ləh bəmbuŋ bə fukuli num bə shinum i di biə bə nɪ nəsɪ wini wi Jisəs, widəkə nɪ shinum i di biə fwu wi Jisəs nɪ kə, widəkə i di biə gvu yi nɪ kə. **13** Bəchinda bə Nyɔ bəwə bikə i wi a, “Miŋkpaŋa, wə dəki nə a?” Wi chukuli a, “Mih dəki kəm bə giŋ buku bəh Bah wuŋ mih kiə kə di biə bə jiə wi.” **14** Si wi dzaka yakadəɪŋ, wi bə nəŋ i fiəni gwu yi ka yeɪŋ Jisəs num wi num beɪŋ. Ayakalə, wi nəki kiə kə a, akə Jisəs. **15** Jisəs bikə i wi a, “Miŋkpaŋa, wə dəki nə a? Wə nəŋki num ndə a?” Meli ka kwakaki a, yuwidəkə akə mi wə wi tseɪŋki khə wiwo. Wi ka dzaka i wi a, “Tikwili, aka bə num a wə giŋ nyə bəh wi, wə fūku i mih di biə wə jiə wi yeɪŋ, ka mih tsə giŋ nyə bəh wi.” **16** Jisəs dza bəəŋ wi a, “Meli.” Wi fiəni gwu bəəŋ wi i já yibə yi Hibulu wə a, “Labəni,” yi num a, “Mi wi lanini.” **17**

Jis̄s dzaka i wi a, “Ma k̄a mih, k̄m mih keiŋki ki yaka k̄ i Ba wuŋ w̄. Ts̄ i bwa b̄ nih b̄ m̄ ma w̄ f̄ku i b̄ a mih si yaka ts̄ i Ba wuŋ w̄ wi num t̄ Ba wimb̄iŋ, Nȳ wuŋ num t̄ Nȳ wimb̄iŋ.” **18** Meli Magdalen ka ts̄ fuku i bwa b̄ Jis̄s b̄ mbarŋ a ŋgaiŋ yeiŋ Bah, ka fukuki t̄ i b̄ gia ȳ wi si dzaka i ŋgaiŋ. **19** A n̄ k̄ i fiŋbi a ch̄k̄ biw̄, a num ch̄k̄ bi ninshiŋ i shi yiw̄ w̄, bwa b̄ mbarŋ b̄ Jis̄s num dzu num b̄ barŋ dzaka bifīŋ̄, k̄m b̄ n̄ lwaki B̄ju. Jis̄s dza tumbuku i b̄ kint̄̄, ka b̄ni i b̄ a, “Ma kimboiŋni n̄m b̄h m̄biŋ.” **20** Si wi b̄ni i b̄ yakad̄iŋ, ka chusi kaŋ yi b̄h bīli yi i b̄. Bwa b̄ Jis̄s b̄ mbarŋ ka numki b̄h kinsarŋli nal̄ si b̄ yeiŋ Bah. **21** Jis̄s chu fīni dzaka i b̄ a, “Kimboiŋni n̄m b̄h m̄biŋ. Si Ba wuŋ n̄ faaŋ mih, yi k̄ a liŋ si mih ki faaŋki m̄biŋ i lī.” **22** Si wi dzaka yakad̄iŋ, ka waka i b̄ w̄ ka dzaka a, “M̄biŋ dz̄ Kiŋ'waka ki Baiŋni. **23** M̄biŋ ka dalinya chu bi mi, ma yi numki a Nȳ dalinya l̄ wi. M̄biŋ baarŋ ki dalinya k̄ wi, yaka Nȳ ka dalinya d̄k̄ wi.” **24** A n̄ k̄ i j̄bi w̄ Jis̄s n̄ dz̄ i bwa bu b̄ mbarŋ w̄, T̄m̄s w̄ wi n̄ k̄ i mbarŋ wi bwa b̄ Jis̄s b̄ jw̄fi nts̄ b̄fa w̄ b̄ n̄ b̄̄ŋki yeli wi wid̄k̄ a bimarŋsi n̄ k̄k̄ d̄k̄ b̄h b̄. **25** Bwa b̄ mbarŋ b̄ Jis̄s b̄d̄k̄ ka dzaka i T̄m̄s a, “Buku si yeiŋ Bah.” Ayakal̄, T̄m̄s dzaka mfih i b̄ a, “A k̄bi a mih yeiŋ l̄ dzaka ki bali ki mibaiŋ i kaŋ yi w̄, ka jī waiŋkparŋ wuŋ i dzaka biw̄ w̄, jī t̄ kaŋ yiŋ i bīli yi w̄, mih ma ni lansi bum gia yiw̄.” **26** Shi dz̄ k̄piŋ, bwa b̄ Jis̄s b̄ mbarŋ chu num i dzu, T̄m̄s num t̄ b̄h b̄, dzaka bifīŋ̄ num b̄ fah. Ayakal̄, Jis̄s dz̄ tumbuku i b̄ kint̄̄, ka b̄ni i b̄ a, “Kimboiŋni n̄m b̄h m̄biŋ.” **27** Si wi b̄ni i

bɔ yakadɛɪŋ, ka dzaka i Tɔmɔs a, “Jiɛ waiŋkpaŋ wa fa i káŋ yiŋ wɛ, wɔ yeiŋ si yi kɔ, ma wɔ chu jiɛ tɛ kaŋ ya i biɛli yiŋ wɛ. Ma wɔ ma chu nûmki bɛh ŋkaŋyi i bûm.” **28** Tɔmɔs ka chukuli i Jisɔs a, “Bah wuŋ, bɛh Nyɔ wuŋ.” **29** Jisɔs dzaka i wi a, “Wɔ bum i liɛ kɔm wɔ yeiŋ i mih wɛ a? Ndzɔŋni bimum kɔ i bɛni bɛ bɔ ka yeiŋ dɛkɛ i mih wɛ, ayakalɛ bum mih.” **30** Jisɔs nɛ kɔ wi fɛ binchɛsi bɛduli bɛ bɔ chusiki ŋga bi Nyɔ i bwa bu bɛ mbaŋ nshiŋ, maka bɛ nyaka yi i kiŋwakti kɛlɛ mɛ. **31** Ayakalɛ, yɛlɛ bɛ nyaka kɔ i fɛ a mbeiŋ bûm a Jisɔs kɔ Kimbwili wɛ Nyɔ nɛ kaka, num waiŋ Nyɔ. A mbeiŋ ka bum yakadɛɪŋ, mbeiŋ ni kwati nɔni kɛ ki bi tsɛ kaa kɛ kɔm yɛli wi.

21 Si yɛmaka nɛ tsɛ, Jisɔs chu chusi gwu yi i bwa bu bɛ mbaŋ i kinchwɔ kimum ki Tibelias kpɛŋ. Yɛlɛ kɔ dzɛh yɛ yi nɛ num: **2** Samɔn Bitɛ bɛh Tɔmɔs wɛ bɛ nɛ bɔɔŋki a bimaŋsi, bɛh Nataniel wi Kana i kimbu ki Galili wɛ, bɛh bwa bɛnyuku bɛ Sɛbide, bɛh bwa bɛ mbaŋ bɛ Jisɔs bɛdɔkɔ bɛfa nɛ juŋni kɔ i di bimɛ wɛ. **3** Samɔn Bitɛ ka dzaka i bɔ a, “Mih laki bwɔkɔ.” Bɔ ka dzaka i wi a, “Bukumbeiŋ lâa.” Bɔ buku tsɛ liɛ i ŋgwuki mɛ. Ayakalɛ, bɔ nɔ a bɛh tsɛŋɛ nɛki kwa kɛ fiɛŋ. **4** Asi chɔkɔ ni wɔɔki dzɛki, Jisɔs dzɛ num i beiŋ i kpa wi bɔkɔ wɛ, bwa bu bɛ mbaŋ nɛki kiɛ kɛ a, akɔ Jisɔs. **5** Jisɔs ka bikɛ i bɔ a, “Bwa mbaŋ, mbeiŋ kwa alɛ bwɔkɔ a?” Bɔ chukuli a, “Aayi.” **6** Wi dzaka i bɔ a, “Mbeiŋ tûm gbi i kimbu ki tseiŋ yilɛkɛli yi ŋgwuki wɛ ma mbeiŋ kwa fiɛŋ.” Bɔ ka tum, si bɔ tum, wi gbi bɛ gaka bɔ i guku bwili, kɔm bɛ bwɔkɔ yiduli yɛ yi nɛ kɔ yeiŋ. **7** Waiŋ wi mbaŋ wi Jisɔs wɛ Jisɔs nɛ kɔŋki ka yeiŋ yakadɛɪŋ ka dzaka i Bitɛ a, “Akɔ Bah.” Si Samɔn Bitɛ wɔkɔ a, akɔ

Bah, ka loh bəmbun̄ i gwu wə kəm wi n̄ kə a bəh gwu yiyə. Si wi lə yakadəiŋ ka jɪŋ shi i bəkə ka bə tsəki i Jisəs wə. **8** Bwa bə mban̄ bədəkə bə ka biəli wi i ŋgwuki mə ka gūkuki gbi wiwə num wi jikə bəh bwəkə. A n̄ dəŋəki kə i buku tsə i kpa. A n̄ baan̄ aka bəntəm mban̄shi. **9** Jobi wə bə n̄ tsə buku i kpa yeiŋ bikaa bigbuku gbuku ghəkə yeiŋ, bwəkə num yeiŋ, bləd num tə yeiŋ. **10** Jisəs dzaka i bə a, “Mbeiŋ dzə bəh bwəkə yidəkə yə mbeiŋ kwa.” **11** Ayakadəiŋ, Samən Bitə tsə yaka liə i ŋgwuki mə, ka guku bwili gbi wiwə i kpa num wi jikə bəh bifaan̄ bi bwəkə gbi bəh mban̄shi ntso yitali. Na si yi n̄ duki yakadəiŋ lə, gbi wiwə n̄ ka təiŋyi dəkə. **12** Jisəs ka dzaka i bə a, “Mbeiŋ dzə dži.” Na mi wimu i bwa bu bə mban̄ wə n̄ ka məm na i bikə i wi a, akə wə ndə a? Kəm bə n̄ kə num bə kiə a, akə Bah. **13** Jisəs ka tsə dzo bləd wə nya i bə, bəh bwəkə yə feiŋ. **14** Yələ n̄ kə kiŋkani kitali si Jisəs n̄ kə num wi chusi gwu yi i bwa bu bə mban̄ si wi n̄ dza i kpi wə. **15** Jobi wə bə n̄ dzi kaasi, Jisəs bəŋ Bitə bikə i wi a, “Samən waiŋ Jən, wə kəŋki lə mih tsə bədəkə bələ a?” Wi chukuli a, “Aan̄ Bah, wə kiəki lə a mih kəŋki lə wə.” Jisəs dzaka i wi a, “Wə sən̄ bwa bəŋ bə shwán̄.” **16** Jisəs chu bəŋ wi i kiŋkani kifa wə bikə i wi a, “Samən waiŋ Jən, wə kəŋki alə mih a?” Wi chukuli a, “Aan̄ Bah, wə kiəki lə a mih kəŋki lə wə.” Wi ka dzaka i wi a, “Wə tɔkniki bəh shwán̄ yin̄.” **17** Jisəs chu bəŋ wi i kiŋkani ki kitali wə bikə i wi a, “Samən waiŋ Jən, wə kəŋki alə mih a?” Si Bitə wəkə Jisəs bikə i wi i kiŋkani ki kitali wə yakadəiŋ, a wi kəŋki lə ŋgaiŋ na, yi nya ŋgəkə i wi. Wi dzaka i Jisəs a, “Bah, wə kiəki lə gia yichi, wə kiə a mih kəŋki lə wə.” Jisəs ka dzaka i wi a,

“Wə s̄aŋ shwáŋ yin. **18** Mih fukuki ŋkəŋ i wə a, jəbi wə wə
 n̄i k̄eŋki waiŋ sumi, a n̄i shiki ləki wə mbuŋ wa wə tsə
 na faiŋ wə wə kəŋki. Ayakalə, jəbi wə wə ni jwiŋ wə ni
 giŋsiki ts̄eŋ ya i b̄eŋ mi widəko chi chi ləh mbuŋ wa,
 wi dzə tsə bəh wə i di biə wə kəŋki kə i tsə.” **19** Jisəs n̄i
 dzakaki yələ i chusi kaiŋni yi kpi yə Bitə ni kaŋaki i bi dzə
 kpi, yi dzə bəh yeli wimbum i Nyə. Si Jisəs dzaka yakadəŋ
 ka dzaka i wi a, “Wə biəli mih.” **20** Bitə bə nəŋ i fiəni gwu
 yeŋ a waiŋ wi mbaŋ wə Jisəs n̄i kəŋki wi biəli bə. Waiŋ wi
 mbaŋ wələ kə wə wi n̄i num yəkəli i Jisəs wə i jəbi wə bə
 n̄i dziki i fiŋbi wi gəksini wə wi bikə i wi a, “Bah, akə ndə
 wə wi nəŋki i ni taŋni wə a?” **21** Jəbi wə Bitə yeŋ waiŋ wi
 mbaŋ wiwə biəli bə, wi bikə i Jisəs a, “Bah, yi mi wələ kə a
 nə a?” **22** Jisəs chukuli i wi a, “A kabə num a mih nəŋki
 a wi b̄aŋ wiwəm i ts̄ə būku jəbi wə mih bi fiəni dzəki,
 yəmaka kaŋaki nə i fə bəh wə a? Wə biəli mih.” **23** Si Jisəs
 dzaka yakadəŋ, ndzaka wiwə ka nyani i kintəŋ ki bəni
 bə bumni wə, a waiŋ wi mbaŋ wi Jisəs wələ bi kpi kə.
 Ayakalə, Jisəs n̄i ka dzaka dəkə lə a wi bi kpi kə. Wi n̄i
 dzaka shəŋ a, “A kabə num a mih nəŋki a wi b̄aŋ wiwəm
 i ts̄ə būku jəbi wə mih bi fiəni dzəki, yəmaka kaŋaki nə i
 fə bəh wə.” **24** Waiŋ wi mbaŋ wələ kə wə wi dzakaki kəm
 gia yələ, a chu num wi wə wi nyaka gia yələ, ayaka buku
 kiə a gia yə wi dzakaki kə yi ŋkəŋ. **25** Gia yiduli yidəko
 kələ tə yə Jisəs n̄i fə, a n̄i kə a bə nyakaki gia yiwə yichi,
 ma mih yeŋki a di kəkə i fa mbi wələ wə wichi bə kə i jiə
 biŋwakti biwə yeŋ.

Kiɲwakti ki Nɔm

1 Tikwili Teɔfilus, i kiɲwakti ki ninshiɲ kə mih nɪ nyaka i wə, mih nɪ nyaka yeiɲ kɔm gia yichi yə Jisəs nɪ fəki bəh yə wi nɪ laniki bəni yeiɲ, i kin'yisi wə si wi nɪ yisi nɔm wi, **2** i tsə buku chəkɔ biə Nyɔ nɪ dzo wi i beɲ. Ka Nyɔ dzo wi wi yaka i beɲ, wi nɪ tsə dzəh i ŋga bi Kiɲ'waka ki Baiɲni wə, i təfi bwa bu bə ntum bə wi nɪ sabibwili. **3** Jobi wə wi nɪ dza i kpi wə, wi nɪ chusi gwu yi i bə i kaɲ wə mbaɲnyani i dzəh yiduli yiduli wə, yi chusi a wi kə wiwɔm. Wi ka chu dzakaki i bə kɔm ŋkuɲ bi Nyɔ. **4** Si wi nɪ kə bəh bə yakadəiɲ, wi dzaka i bə a, “Kiə mbeɲ bi būku kə i Jelusalem. Mbeɲ wə́kəlɪki kinya kə Ba wuɲ nɪ kaka i mbeɲ num yə mbeɲ nɪ wəkɔ mih dzaka kɔm yi. **5** Mbeɲ kiəki a Jɔn nɪ juliki bəni i bəkɔ mə, ayakalə i kaɲ yidəkɔ wə twesi Nyɔ ni juliki mbeɲ num i kaɲ yi Kiɲ'waka ki Baiɲni wə.” **6** Jisəs bəh bwa bu bə ntum juɲni dzə num i jobi widəkɔ wə, bə bikə i wi a, “Bah, jobi kpəiɲ lə ka wə fə bəni bəbuku bə Isləe fɛni sākaki ntəɲ wibɔ a?” **7** Wi chukuli i bə a, “Jobi wiwə nabə chəkɔ biwə bi kpəiɲki num asi Ba wuɲ keiɲsi bəh ŋga bi, yi kəkə i mbeɲ i bi kiə jobi wiwə. **8** Gia yə mbeɲ kaɲaki i kiəki kə a Kiɲ'waka ki Baiɲni bi dzə jiksiki lə mbeɲ, ma mbeɲ bi kwati ŋga, mbeɲ yisi i fukuki kɔm mih i Jelusalem bəh bimbu bi Judea bəh bi Samalia wə bichi, i tsə buku i bimbu bi mbi binaa wə.” **9** Asi wi dzaka yaka, Nyɔ dzo wi, wi dza ka yakaki i beɲ bə bwaɲ dzəkəh ka tseiɲki si wi yakaki tsəki i beɲ, wi yaka tsə bikwu baɲ wi, wi laka i dzəkəh yibɔ wə. **10** Si bə nɪ bwaɲ dzəkəh yibɔ beɲ i tseiɲki si wi yakaki tsəki, yi dzə num a, bənyuku bədəkɔ bəfa dza tumbuku

i bɔ nshɪŋ num kɔmsi i bɔ wɛ num bɔ tum bɛmbuŋ bɛ fukuli i gwu wɛ, **11** bikɛ i bɔ a, “Bɛnyuku bɛ Galili, mbɛɪŋ num ka tsɛɪŋki nɛ i bɛɪŋ na? Jisɔs wɛlɛ Nyɔ dzɔ i mbɛɪŋ kintɔɛŋ lɛ, wi yaka i bɛɪŋ, wi bi fiɛni dzɛ a liŋ asi mbɛɪŋ si yeɪŋ wi yaka i bɛɪŋ.” **12** Bwa bɛ faaŋni bɛ Jisɔs ka dza i ŋkwuŋ wɛ bɛ bɔɔŋki a wi Keɪŋ yi ɔlif ka fiɛni tsɛki i Jelusalem, a nɛ kɔ aka kiŋka ki may i tsɛ buku feɪŋ. **13** Si bɔ liɛ feɪŋ, ka yaka tsɛ i kimbu ki lum wi juŋ yi bɛɪŋ wɛ bɔ nɛ tsɛki shiki yeɪŋ. Bɛni bɛlɛ nɛ kɔ Bitɛ, Jɔn, Jɛm bɛh Andulu, Filib bɛh Tɔmɔs, Batɔlɔmu bɛh Matio, Jɛm waiŋ Alfiyus, Samɔn wɛ wi nɛ kɔ mi wi mbaŋ wi Bɛdzɛlɔt bɛh Judas waiŋ Jɛm. **14** Bɔ bɛh bɛkaŋa bɛdɔkɔ bɛh Meli nih Jisɔs bɛh bwa bɛ nih Jisɔs nɛ fɛki bɔ juŋni i fiɛŋ fimu wɛ i tsaki jɔbi wichi. **15** A nɛ kɔ i kaŋ yɛ wɛ, bwa bɛ mbaŋ bɛ Jisɔs juŋni. Bɔ nɛ kɔ feɪŋ ka bɛni gbi ntɔ mbaŋfia. Bitɛ dza bɛɪŋ dzaka i bɔ a, **16** “Bwa bɛ nih bɛŋ, gia yɛ Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki nɛ kaŋaki lɛ i dzɛ kpɛɪŋ. Akɔ gia yɛ Kiŋ'waka ki Baiŋni nɛ fɛ Dɛbit dzaka, a keɪŋ i kikpu wɛ kɔm Judas wɛ wi nɛ num i ninshɪŋ ka bɛ dzɛ kwa Jisɔs. **17** Mbɛɪŋ kiɛ a Judas wɛlɛ nɛ kɔ mi widɔkɔ i mbaŋ wibuku wɛ, wi kaŋa nɔm wi i bukumbɛɪŋ kintɔɛŋ.” **18** (Ka Bitɛ dzakaki yaka num Judas dzɛ lɔ kpɔ wɛ bɔ nɛ nya i wi i gia yichu yɛ wi nɛ mɔm ka taŋ di bidɔkɔ yeɪŋ. Di biɛlɛ kɔ biɛ wi nɛ gbɔ yeɪŋ bɛh fwu tɔɔ wi tɔ bilaa buku bichi. **19** Bɛni bɛ Jelusalem bɛchi wɔkɔ, ka bɔɔŋki di biwɔ i jɛ yibɔ wɛ a Akɛldema, yi num a, “Di bi Mwa.”). **20** Bitɛ chu dzaka a, “Dɛbit nɛ nyaka i Kiŋwakti ki ŋkɔksi wɛ a, ‘Bɛ bɛe ma kwili wi fiɛni chɛ chi, ka mi ma chu nɔ feɪŋ.’ Yi kɔ wi chu nyaka a, ‘Mi widɔkɔ kaŋaki i dzɛ di bi bi nɔm.’ **21** Si yi kɔ

yaka, mi widəko kanjaki i chīṅni i buku wə, ma buku bə fūkuki a Bah Jisəs nī dza i kpi wə. Mi wiwə kə i num mi wə wi ni nyaniki buku bə jəbi wichi asi Jisəs nī nyaniki buku bə i yisi i jəbi wə Jən nī juliki bəni i bəko mə, i tsə buku i jəbi wə Nyə nī dzo Jisəs i buku kintəəṅ wi yaka i beṅ.” 23 Si wi dzaka yaka, bə baayi jiə bəni bəfa. Wimu nī kə Yəsəf wə bə nī bəəṅki a Basabas bə chu bəəṅ tə a Justus, widəko num Matias. 24 Si bə baayi jiə yaka, ka tsa a, “Bah, wə kiəki lə shóm yi bəni bəchi. Ayakadəṅ, chūsi i buku mi wə wə kə wə saiṅbwili i kintəəṅ ki bəni bəfa bələ, 25 ayakadəṅ, ka wi nūm waiṅ ntum wi Jisəs, wə wi ni dzo di bi nəm biə Judas nī bee ka tsə i di bi wə.” 26 Si bə tsa yakadəṅ, ka nyaka kiyəli kibə, ka tum, wi Matias ka buku gbə. Bə ka kpeṅsi wi i mbaṅ wi bwa bə ntum bə Jisəs bə jwəfi ntso mu.

2 Jəbi wi Dzini biə bə nī bəəṅki a Bentekəs nī dza kpeṅ, bəni bəchi bə bə nī kə bə jiə shóm i Jisəs wə nī juṅni i di bimu wə. 2 Bə ka təkəli wəko fiṅ fi jumi shi dza i beṅ aka fiəkə yiləkəli. Fi shi liə jiksi juṅ yichi yə bə nī kə yeṅ wə. 3 Bə dzaka a bə tseṅ, bə yeṅ fiṅ fidəko fi num aka kiləm kigbuku, fi ka waṅ tsə i bə wə mi wimu wimu. 4 Kiṅ'waka ki Baiṅni ka jikə i bə bəchi wə, fə bə ka dzakaki já yi tumi chi chi. 5 A nī kə i jəbi wiwə wə, Bəju bə bə nī kə bə jiə shəm i Nyə wə nalə bə num i Jəlusalem, num bə dza i bitumi bichi biə bi kə fa nshwaiṅ wə. 6 Si bə wəko yakadəṅ, ka juṅni dza bə bəduli i bəni bə bə nī kə bə jiə shəm i Jisəs wə. Bəni bə bə nī jiə shóm i Jisəs ka dzakayiki, na winaiṅ mi wəko i já yibə wə. Yi fumsi bə. 7 Dzaka wəm bə, bə ka kaiṅyiki, dzakayi a, “Ntə

bəni bələ bəchi bə dzakaki lə, akə num bəni bə Galili a?

8 Yi nyani dəiŋ a mi i bukumbeŋ wəkəki si bə dzakaki i já yi tumi bibukumbeŋ wə a? **9** Buku bədəkə buku i Batia, bədəkə buku i Mədəs bəh i Elam, bədəkə buku i Misobətemia bəh i Judea bəh i Kafadəsia, bədəkə buku i Bəntus bəh i Esia. **10** Buku bədəkə buku i Fligia bədəkə i Bamfilia, bədəkə i Ijib bəh i bimbu bi Libia wə, bə bə kə kəmsi i kwili wi Səlin wə. Buku bədəkə buku i Lum, a num Bəju bəh bəni bə bə kwuni kwunini ka numki i mbum wi Bəju wə. **11** Buku bədəkə buku i Klət bəh i Alebia. Buku wəkəki lə, i já yi tumi kibukumbeŋ wə si bəni bələ dzakaki gia yi kənyini yə Nyə fə.” **12** Dzaka wəm bə, bə ka kəiŋki a bə bə a yələ gia chusiki a nə. **13** Bəni bədəkə ka nyiksiki lə fibə dzaka a, “Bəni bələ kə mbih kwa bə.” **14** Ayakadəiŋ, Bitə ka dza num i beŋ bəh bwa bə ntum bə Jisəs bə jwəfi ntsə mu. Bitə ka yisi ka dzaka i mbaŋ wi bəni wə bəh ŋga a, “Mbeŋ Bəju bəh bəni bəchi bə bə nək i Jəlusaləm, mih nəŋki a mbeŋ klə gia yələ. Mbeŋ nyā bintuni bimbeŋ i gia yə mih ki dzakaki. **15** Mbih ka kwa dəkə bəni bələ si mbeŋ kwakaki. I liə kəiŋki a mbiŋə bwukə i kinchəŋəchəŋə. **16** Gia yələ yi numki i liə akə yə Juəl mi wi ntum wi Nyə n̄ dzaka lə a, **17** ‘Nyə dzakaki a, a bi numki i chəkə bi gəksini wə, ma ŋgaiŋ bi shuku Kiŋ'waka ki i bəni bəchi wə. Ayakadəiŋ, bwa bəmbeŋ bənyuku bəh bəkəŋa bi wəkəki lə gia yə ŋgaiŋ dzakaki, fuku i bəni, sumi yimbeŋ bi yeiŋki lə fiŋ aka dəmsi, ma dəmsi bi kwaki bəni bəkukuli bəmbeŋ. **18** A bi numki i chəkə biwə wə, ma ŋgaiŋ bi shuku Kiŋ'waka ki i bəni bu bə nəm wə bəchi, bənyuku bəh bəkəŋa, bə bi

wəkəki gia yə ŋgainj dzakaki, bə fuku i bəni. **19** ŋgainj bi fə lə gia yi dzaka ki wəmn i beinj, ma ŋgainj bi fiəni fə tə kinchəsi kə ki chusiki ŋga bi i kuku. Mwa bəh gbuku bəh fimiəkə figumini bi num lə. **20** Wəŋ bi ji lə, fiəŋŋ bi bəkəki aka mwa, ka chəkə bimbūm bi Bah bi kaiŋni bi dzə. **21** Ayakadəinj, na ndə wə wi bi bəŋŋki yeli wi Bah, bi bəinjki lə.” **22** Bitə chu dzaka a, “Bəni bə Isləe, mbeinj wəkəli ndzəŋ gia yə mih dzakaki. Jisəs wi Nasali n̄ kə mi wə Nyə n̄ lansi chusi i mbeinj a, a faəŋ ŋgainj wi asi wi n̄ fə Jisəs a wi fəki binchəsi biə bi chusiki ŋga bi Nyə bəh gia yi dzaka ki wəmn i bəh yi kaŋyini yə Nyə n̄ fə i mbeinj kintəəŋ. Mbeinj kiək i lə na gia yi wə bindzəŋ. **23** Jisəs wələ kə mi wə bə n̄ nya wi i mbeinj, akə Nyə wə wi n̄ fasi, ka yi numki yaka num wi si kiə lə. Mbeinj n̄ wə wi si mbeinj n̄ nya wi i kaŋ yi bəni bəchu wə, bə baŋŋ wi i kintasi wə. **24** Ayakalə, Nyə fiəni dzasi wi i kpi wə, bwili wi i kaŋ yi kpi wə kəm kpi n̄ kaŋaki kə i kaŋa baəŋ bəh wi. **25** Dəbit n̄ kə wi dzaka kəm Jisəs wələ a, ‘Mih yeinjki lə Bah wə wi kə buku wi jəbi wichi i tseinj yinj yiləkəli wə, ka gia yidəkə ma kəm mih. **26** Ayakadəinj, shəm yinj wəkəki lə ndzəŋni, mih dzakaki bəh kinsəŋli. Na si mih kaŋaki i kpi, ayakalə mih tseinjki tsəki a ninshiŋ, **27** kəm wə Nyə kəkə ni bee kiŋ'waka kəŋŋ i tumi ki bəni bəkpili wə. Ayaka wə kəbi i ni bee a Waiŋ wa wi nəm wi Baiŋni, fə i jum kintəəŋ.’ **(Hadēs g86)** **28** Wə fə mih kiə dzəh yə mih kə i tsə yeinj i kwati nəni. Si mih ni numki i wə nshiŋ wə ni jiksi mih bəh kinsəŋli.” **29** Bitə chu dzaka a, “Bwa bə nih bəŋ, mih kələ i dzaka i mbeinj məŋ kə a tii tii wibukumbəinj ŋkun Dəbit n̄ kpi, bə ləə wi, jum yi kələ fa i dzə buku bidaiŋ. **30**

Wi nĩ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ ayaka wi chu kiə kiŋkaka
 kə Nyɔ nĩ kaka i wi bəh ŋkaiŋ, a ŋgaiŋ bi tɔm lə Waiŋ i
 chwəŋ ki ki juŋ wə i kiŋgbɔkɔ ki beŋ. **31** Wi ka kɔmsi
 yeŋ gia yə Nyɔ nĩ kɔ i fə, wi ka dzaka a Kimbwili wə Nyɔ
 nĩ kaka bi dza lə i kpi wə. Akɔ gia yə wi nĩ dzaka a, ‘Wi nĩ
 ka baan dəkə i tumi ki bəni bəkpili wə, gwu yi nĩ ka fɔɔ
 dəkə i jum kintəəŋ.’ (Hadēs g86) **32** Jisɔs wələ nĩ kɔ num
 Nyɔ nĩ dzasi wi i kpi wə, buku bəchi bə buku kɔ bəni bu
 bə mban nĩ yeŋ yi bəh dzəkəh. **33** Nyɔ dzasi lə wi ka tɔm
 wi i tseŋ yi yiləkəli wə, nya Kiŋ'waka ki Baiŋni i wi asi wi
 nĩ kaka. Gia yə mbeŋ yeŋki chu wəkɔ i liə kɔ Kiŋ'waka
 kiwɔ si Jisɔs nya i buku. **34** A nĩ kəkə dəkə Dəbit wə wi
 nĩ yaka i beŋ. Dəbit mwi nĩ kɔ wi dzaka a, ‘Bah Nyɔ nĩ
 kɔ wi dzaka i Ba wuŋ a, nūm i tseŋ yiŋ yiləkəli wə, **35**
 i tsə būku jobi wə mih bi nɔsi bəni bə bɔ baiŋŋki wə i
 wə nshiŋ, ma wə tɔmyi gvu ya i bɔ beŋ ka kiŋgbɔkɔ ka
 kigvu.’ **36** Ayakadəŋ, mbeŋ bəni bə Islae bəchi ma mbeŋ
 kɪə bindzɔŋ a Jisɔs wələ mbeŋ nĩ banŋ i kintasi wə akɔ wi
 wə Nyɔ jiə a wi nūmki Bah chu nūm Kimbwili wə wi nĩ
 kaka.” **37** Si bəni bəwɔ nĩ wəkɔ yakadəŋ, shəm təŋ bɔ. Bɔ
 ka bikə i Bitə bəh bwa bə ntum bə Jisɔs bədɔkɔ a, “Bwa bə
 nih bəbuku, buku ki fəki dəŋ i liə a?” **38** Bitə chukuli i bɔ
 a, “Mi wimu wimu i mbeŋ kintəəŋ kwūni shəm yi, ma bə
 juli wi i bɔkɔ i yeli wi Jisɔs Klistus wə, ka Nyɔ dalinya chu
 bi wi nya tə kinya kə ki kɔ Kiŋ'waka ki Baiŋni. **39** Kiŋkaka
 kələ kɔ i mbeŋ wə, bəh i bwa bəmbəŋ wə, chu num i
 bəni bəchi bə bɔ kɔ i dzəh yi dəəŋ. Wi kɔ i bəni bəchi bə
 Bah Nyɔ wibuku bɔəŋki bɔ dzə i wi wə.” **40** Bitə chu dzaka
 gia yiduli, təfi bɔ, tsa a bɔ gamti gwú yibɔ i ŋgəkə wə wi

dzaki i ngəkɔ wɪchɪ wələ wə. **41** Bəni wəkɔ ndzaka wi Bitə wiwɔ lə, bəduli bum, bɔ ka juli bɔ i bəkɔ. Chəkɔ biwɔ bəni kpeɪŋsi i mbaŋ wiwɔ wə, ka bəŋchuku bətali. **42** Bɔ ka nya shəm yibɔ i wəkɔliki gia yə bwa bə ntum bə Jisəs nɪ laniki. Bəh bɔ ka numki i kijunɪ wə, gbeyi bləd, chu tsa ka kijunɪ. **43** Bwa bə faaŋni bə Jisəs ka fəki gia yi dzaka ki wəmni bəh binchəsi biduli biə bi chusiki nga bi Nyɔ, bəni ka yeɪŋki yaka yi gaka bɔ. **44** Mbaŋ wi bəni bə bumni bəchi nɪ kɔ a fiɛŋ fimu, kaŋa biɛŋ bibɔ a fiɛŋ fimu wə. **45** Bɔ nɪ fəki bɔ taŋni di bibɔ bəh biɛŋ bibɔ, gaa kpɔ wiwɔ a bɔ bɔ asi ngəkɔ wi mi kɔ. **46** Bɔ ka shiki juŋniki i juŋ yi fəni yi gia wə kaŋ yichi, chiŋni dzi i juŋ juŋ wə bəh kinsanli i shəm yibɔ wə buku kə bəh dzəkəh, **47** kəkxi Nyɔ. Bəni bəchi kɔŋ bɔ. Bah ka bwiliki bəni kaŋ yichi, kpeɪŋsi i mbaŋ wiwɔ wə.

3 A nɪ kɔ i chəkɔ bidəkɔ wə, Bitə bəh Jɔn nyə ka yakaki tsəki i juŋ yi fəni yi gia wə jɔbi num mbiəŋə witali nshifəkɔ, a num i jɔbi wi tsani wə. **2** A jɔbi wiwɔ wə bəni nɪ giŋ mi widəkɔ ka dzaki bəh wi dzə jiə i kuku i dzaka ki mbaiŋ kə wə bə nɪ bɔɔŋki a ki Ndzəŋni ki liə tsə i juŋ yi fəni yi gia mə. Mi wiwɔ num bə nɪ bwɔ wi kiŋkəni. Bəni shi giŋ wi chəkɔ bichi dzə jiə fiɛŋ i nywāki kpɔ i bəni bə bɔ tsəki liəki fiɛŋ. **3** Wi yeɪŋ Bitə bəh Jɔn si bɔ dzaki i liə fiɛŋ, ka nywaki kpɔ i bɔ. **4** Bɔ lumsi dzəkəh i wi wə. Bitə dzaka i wi a, “Tsəiŋ buku!” **5** Wi ka tseɪŋ bɔ, kwaka a bɔ ki nyaki lə fiɛŋ i ngaiŋ. **6** Bitə dzaka i wi a, “Mih lansiki kaŋaki kə kpɔ ayakalə, mih ki nyaki lə wə bəh fiɛŋ fiə mih kaŋaki. Mih dzakaki i wə, i yeɪ wi Jisəs Klistus wi Nasali wə, dzā beɪŋ wə nyāniki!” **7** Si wi dzaka yakadəiŋ, ka kaŋa

wi i wa wi tseij yi yiləkəli wə giŋsi wi i beij. Akisəkə kaka
 bi mi wiwə bəh mikəkə ka ləkə. **8** Wi jij num i beij, ka
 yisi i nyaniki. Bəh bə ka tsə liə i juŋ yi fəni yi gia mə, wi
 bə nyani feij wi jijyi, yaksi Nyɔ. **9** Bəni bəchi bə bə nɪ
 yeij si wi nyaniki wi yaksi Nyɔ, **10** bə kiə a, fa kə mi wə wi
 nɪ shiki numki wi nywa a nywani i dzaka ki mbaij kə bə
 nɪ bəŋki a Ndzoŋni ki liə tsə i juŋ yi fəni yi gia mə. Dzaka
 wəm bə, bə ka numki bəh ŋkaijyi i gia yə yi num i wi. **11**
 Mi wiwə shu baaj i Bitə cheij bəh Jɔn. Bəni yeij yaka
 dzaka wəm bə, bə ka yəkəki tsəki chijni i saŋ wi Səlmən
 wə. **12** Bitə yeij si bəni juŋni dzə, wi dzaka i bə a, “Bəni
 bə Isləe, akə kəm nə wə dzaka wəmki mbeij kəm gia yələ,
 mbeij tseijki buku lə kəm nə? Mbeij kwakaki yimbeij a,
 a fə ŋga bibuku ka mi wələ nyaniki a? Ma mbeij kwakaki
 yimbeij a, a fə nɔni kibuku ki baijni na? Yi məŋ dəkə
 yakadəij. **13** Yi kə a Nyɔ wi Ablaham bəh wi Ayjik bəh wi
 Yakəb, wə wi kə Nyɔ wi bətii tii bəbukumbeij bəchi a
 num wi wə wi nɪ kə num wi yaksi lə Jisəs mi wi wi nɔm
 jiə i wi kpəŋ. Jisəs wələ kə wə mbeij nɪ nəij ka dzə nya i
 bəni bə nsaka, Baylɛ kabə nəŋ i bee wi, ayakalə mbeij
 nəij. **14** Jisəs nɪ kə mi wi baijni, chu num chəŋ, mbeij
 nəij wi, dzaka a bə bwili num mi wə wi nɪ wəyiki bəni,
 bə nyā i mbeij. **15** Mbeij fə yakadəij ka wə mi wə wi nɪ
 nyaki nɔni i bəni ayakalə, Nyɔ fiəni dzasi wi i kpi wə,
 buku yeij wi ka fukuki. **16** Akə i yeli wi Jisəs wələ wə,
 wi fə ka kiŋkəni kələ mbeij yeijki lə, mbeij chu kiə wi,
 si wi nyaniki. Yi num yaka kəm buku jiə shəm i Jisəs,
 shəm yə buku jiə i wi wə, yi fə mi wələ ta na bindzəŋ
 asi mbeij yeijki lə. **17** I liə bwa bə nih bəŋ, mih kiəki

læ a gia yə mbeinj bəh kifwu ki kwili n̄ fə i Jisəs, mbeinj n̄ fəki yaka kəm mbeinj n̄ kiəki kə. **18** Yi n̄ num i dzəh yələ wə læ i fə a yi dzə kpēinj asi Nyɔ n̄ kə wi fuku lə i kikpu wə i dzaka ki bəni bu bə ntum wə a, Kimbwili wə wi n̄ kaka bi yeinj lə ŋgəkə. **19** Ayakadəinj, mbeinj kwūni shóm yimbeinj mbeinj fiəni chū i wi wə, ka wi dalinya chu bimbeinj, **20** ka wi fə shóm yimbeinj dəki, wi bi chijnsi lə Jisəs Kimbwili wə wi n̄ babwili i mbēinj. **21** Jisəs wələ kaŋaki i bâanj beinj i tsə būku i jəbi wə Nyɔ bi keijnsiki biēinj bichi ma bi fiəni chu bimfiənj asi wi n̄ dzaka i dzaka ki bəni bu bə baijn̄ni bə ntum a keinj i kikpu wə. (aiōn g165)

22 Muses n̄ kə wi dzaka lə a, ‘Bah Nyɔ bi bwili lə mi wi ntum widəko i bwa bə nih bəmbēinj kintəənj, ma wi chijnsi i mbeinj, asi wi n̄ bwili mih, ayaka mbeinj kaŋaki i wôkəki gia yə wi dzakaki i mbeinj. **23** Mi wə wi bi baanjki i wôkə gia i mi wi ntum wiwə, bə bi bwīli wəmakə wi i mbanj wi bəni bə Nyɔ kintəənj, bə kaasi bəh wi.’ **24** Yi kə tə ayaka si bəni bə ntum bə Nyɔ i yisi i Samwəl, bəh bə bə n̄ dzə i jum wə, bə n̄ dzə chijni dzaka lə kəm gia yə yi numki i chəkə bidaij wə. **25** Gia yichi yə Nyɔ n̄ kaka i dzaka ki bəni bu bə ntum bələ wə, bəh miŋkaij mə Nyɔ n̄ dzi bəh bəti tii bəmbēinj bi kə tə i mbeinj. Yi kə asi Nyɔ n̄ dzaka i Ablaham a, ‘Mih ni bəijnsi lə bəni bəchi i shwaij wə tsə dzəh i waij i wə dzu.’ **26** Nyɔ ka saijbwili mi wi wi nəm, ka yisi faanj wi a num i mbeinj a wi dzə bəh kimbəijnsi i mbeinj wə, ma wi fə ma mbeinj bēe dzəh yimbeinj yichu.”

4 Asi Bitə bəh Jən n̄ keijki bə dzaka i bəni yakadəinj, bəti m̄fə gia bədəko bəh fwu wi bəni bə jum bə bə n̄ chəniki juj yi fəni yi gia bəh Bəsadusi bədəko dzə jəj liə

feiŋ. **2** Bɔ nɪ bɔksi shóm kóm Bitá bəh Jón nɪ laniki bəni,
 fuku a Jisəs nɪ dza i kpi wə, ayaka a bəni bə bɔ nɪ kpiyi bi
 dzayiki lə tə i kpi wə. **3** Bɔ ka kwa bɔ tsə fa i juŋ yi nsəŋ
 mə kóm a nɪ kɔ i fijəbi, bɔ ka bee a chəkɔ buku wôɔ ka bə
 wôkɔ. **4** Ayakalə, bəni bəduli bə bɔ nɪ wəkəliki nlani wi
 Bitá bəh Jón ka bum, mbaŋ wibɔ kpeŋsi, bənyuku nɪ kɔ
 ka bəenchuku bəte. **5** Chəkɔ ka buku wɔɔ, kifwu ki kwili
 kiwɔ bəh bəni bə bɔ nɪ sakaki kwili wiwɔ, bəh bəni bə bɔ
 nɪ laniki bənchi bə Nyɔ, juŋni di bimu i Jelusalem. **6** Anas
 fwu wi bətii mfə gia bəh Kayfas bəh Jón bəh Aleksanda
 bəh bəni bədɔkɔ bə bɔ nɪ kɔ tə i chwəŋkijunŋ ki fwu wi
 bətii mfə gia wə, num feiŋ. **7** Bɔ ka tɔm Bitá bəh Jón i
 bɔ nshiŋ, bikə i bɔ a, “Mbeŋ ni dzɔ faiŋ ŋga ka mbeŋ
 chuku mi wələ yeŋ na? Mbeŋ ni chuku i yeli wi ndə wə
 a?” **8** Kiŋ'waka ki Baiŋni num ki jikə i Bitá wə, wi ka
 chukuli bɔ a, “Bətii di bəh bəni bə bɔ sakaki di, **9** buku
 daiŋ fa komyiki dzaka kóm nóm wi ndzəŋni wə buku ni
 fə i kiŋkəni, ka wi nyaniki. Si mbeŋ nəŋki i kiə si yi ni
 tsə, **10** mbeŋ bəh bəni bə Isləe bəchi kɪə a, mi wələ wi
 num i mbeŋ nshiŋ wi ləkəli i liə, akɔ kóm yeli wi Jisəs
 Klistus wi Nasali. Jisəs wiwɔ num wə mbeŋ nɪ dzɔ baŋŋ i
 kintasi wə, wi kpi, ayakalə Nyɔ fiəni dzasi wi i kpi wə. **11**
 Wi kɔ təh wə Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki kóm wi a, “Təh
 wə mbeŋ bəni bə maani nɪ nəŋ wi fiəni chu lɔ wi bu wi
 juŋ.’ **12** Akɔ a Jisəs shəŋ wə wi bwiliki bəni. Yeli wi mi
 widəkɔ kəkə fa kuku wə Nyɔ kɔ wi jiə a wi kɔ i bwiliki
 bukumbeŋ.” **13** Bəni bə bɔ nɪ sakaki, wəkɔ si Bitá bəh Jón
 dzakaki chu lwa kə, chu yeŋ a bɔ kɔ a nchiŋ bəni bɔ kiə
 kə kiŋwakti, dzaka wóm bɔ. Bɔ ka kiə a, akɔ kóm bɔ kɔ

bəni bə bə nɪ nyaniki bəh Jisəs. **14** Bə nəki chu kaŋa kə gia
 yə bə kə gukuliki kəm Bitə bəh Jən i feiŋ wə, kəm bə nɪ
 yeiŋki lə mi wə bə nɪ chuku, wi num bəh bə. **15** Bəni bə bə
 nɪ sakaki dza bwili bə i biŋ, ka baŋ ka saniki fasi a bə
 bə dzakayi a, **16** “Bukumbeiŋ ni fə dəiŋ bəh bəni bələ a?
 Bəni bəchi i Jelusalem bə si kiə lə kəm gia yələ yi chusiki
 ŋga bi Nyɔ daiŋ si bə fə, bukuŋmbəiŋ kəbi i nəiŋ yi. **17**
 Ayakalə, i fə a gia yələ ma chu wāŋ tsə i bəni, bukuŋmbəiŋ
 kiŋ i bəni bələ a bə ma chu môm i dzâka gia yidəko i mi
 widəko kəm yeli wi Jisəs wələ.” **18** Bə ka fiəni bəŋ Bitə
 bəh Jən bə fiəni liə. Bə ka kiŋ i bə a bə ma chu môm i
 dzaka nabə i lani mi widəko kəm yeli wi Jisəs. **19** Bitə bəh
 Jən chukuli fibə a, “Mbeiŋ kwâka tə a, gia yə yi kə chəŋ i
 Nyɔ kə a buku wəko num i mbeiŋ, ma i wi Nyɔ a? **20** Buku
 məŋ i bee i dzakaki kəm gia yə buku kə buku yeiŋ ka chu
 wəko.” **21** Bəni bə bə nɪ sakaki, chu kiŋ i bə nalə, bee bə
 ka tsəki, kəm bə ni dza gia yə bə kə i jiə ŋgəkə yeiŋ i bə
 fuŋ, kəm bəni bəchi nɪ kəksiki lə Nyɔ i gia yə yi nɪ num,
22 i kpeiŋsi i yi wə, mi wə bə nɪ fə gia yə yi nɪ chusiki ŋga
 bi Nyɔ, i chuku wi, a nɪ kə wi tsə jia mbaŋnyani. **23** Asi bə
 nɪ yatəko Bitə bəh Jən yakadəiŋ, bə fiəni tsə i mbaŋ wibə
 wə ka fuku gia yə bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə nɪ
 sakaki kwili dzaka i bə. **24** Si bə wəko yakadəiŋ, bə bəchi
 juŋni i fieŋ fimu wə tsa Nyɔ a, “Bah Tikwili, a nɪ maa wə
 bəoli bəh nshwaiŋ bəh kinchwə kimbum bəh biəiŋ bichi
 biə bi kə i kidi kələ wə. **25** Wə nɪ fə tii tii wibuku Dəbit
 waiŋ wa wi nəm dzaka i ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni wə a,
 Akə kəm nə bəni bə bə kəkə Bəju, gia yakaki i bə shóm,
 ayaka bəni jiə kimfasi kə ki kəkə i nyani a? **26** Bəŋkuŋ bə

fa kuku fasiki jum, bəni bə bə sakaki kwili juŋni i jwə Bah
 bəh mi wi wə wi kə wi fiaŋsi təm a wi numki Kimbwili. **27**
 Akə a gia yə yi nɪ kə fa kwili wələ wə. ŋkuŋ Heləd bəh
 Bəntiu Bayle nɪ kə bə chiŋni bəh bəni bə dzəni, bəh bəni
 bə Islae dzi minarj i jum wə kəm Jisəs wə Waiŋ wa wi
 nəm wi baiŋni wə wə nɪ fiaŋsi təm ka Kimbwili. **28** Bə nɪ
 juŋni i fə num gia yə wə nɪ keiŋsi lə bəh ŋga bia, a wə
 kəŋki a yi bi num. **29** Ayakadəiŋ, i liə Bah, yēiŋ dzəh yə
 bəni bələ gumsiki buku yeiŋ. Nyā buku bəni ba bə nəm
 bəh shóm yiləkəli i fukuki ntum wa lwa kə. **30** Nyā buku
 bəh ŋga bia i chukuki bəni chu fə binchəsi biə bi chusiki
 ŋga bia bəh yi dzaka kiwəmnɪ i yeli wi Jisəs Waiŋ wa wi
 nəm wi baiŋni wə.” **31** Jəbi wə bə nɪ tsa kaasi di biə bə nɪ
 juŋni feiŋ nəŋni. Kiŋ'waka ki Baiŋni jikə i bə wə bə yisi ka
 fukuki gia yi Nyə lwa kə. **32** Mbarj wi bəni bə bumni num
 i shəm yimu, ka numki a mi wimu wə, mi kəbi i bəəŋ fieŋ
 fidəkə a, akə mfih wimbəŋ. Fieŋ fi mi wimu num fi bəni
 bəchi. **33** Nyə nya ŋga bimbum i bwa bə ntum bə Jisəs, bə
 ka chu fukuki i bəni nalə, a Bah Jisəs nɪ dza i kpi wə. Bə
 num ŋgamti wi Nyə wimbum num i bə wə nalə. **34** Mi
 widəkə nɪ kəkə i bə kintəəŋ wə wi nɪ dzaki fieŋ fidəkə,
 kəm bəni bə bə nɪ kaŋaki kikhə nabə júŋ, nɪ fəki bə taŋni
 dzə bəh kpə wiwə, **35** nya i bwa bə ntum bə Jisəs kaŋ, bə
 ka gaa i bəni bəchi asi ŋgəkə wi mi kə. **36** Mi widəkə nɪ
 kələ bə bəəŋ a Yəsəf, num bwa bə ntum bə Jisəs nɪ du
 yeli wi widəkə a Banabas, (wi num a Mi Wi shili Shóm yi
 bəni). Wi nɪ kə mi i chwəŋkijun ki Lewi wə, num bə nɪ
 bwə wi i Sayblus. **37** Wi tsə ka taŋni tə khə wi, dzə nya
 kpə wiwə i bwa bə ntum bə Jisəs kaŋ.

5 Mi widəko bə nɪ bəŋki a Ananias bəh kpə wi Safilia taŋni tə di bibo. **2** Ayakalə, wi gaali kpə wiwə jiə kiŋka kiwə kpə wi kiə yeiŋ, tsə nya kiŋka i kaŋ yi bwa bə ntum bə Jisəs. **3** Si wi nya yakadəiŋ, Bitə bikə i wi a, “Ananias, akə kəm nə wə bee a Satan liə i shəm ya mə, fə a wə nyɪ ntəkə i Kiŋ'waka ki Baiŋni, wə ka gaali kpə wə wə taŋni di yeiŋ na? **4** Ntə wə si taŋni di biələ a num mbia? Wə taŋni di kpə wiwə keiŋ a ŋ'wa? Aka fə nə a wə fə ŋkaiŋni wi gia ka yələ a? Wə ka nyi dəkə ntəkə num i bəni, wə nyi num i Nyɔ.” **5** Akisəkə asi Ananias wəkə ndzaka wiwə yakadəiŋ, ka gbə kpi. Ayaka bəni bəchi bə bə nɪ wəkə gia yiwə ndzaŋ kwa bə nalə. **6** Bwa bə sumi bənyuku dzə kii wini wi bəh mbuŋ, dzə buku tsə ləə. **7** I yeiŋ jum, asi mbiəŋə mitali tsə, kpə wi ka liə dzə, kiə kə gia yə yi si num bəh nyuwi. **8** Bitə bikə i wi a, “Fūku mih, a wələ kə kpə wichi wə mbeŋ nyu wa si taŋni di yeiŋ?” Ayaka wi chukuli a, “Aaŋ, akə wi wichi yaka.” **9** Bitə chu bikə i wi a, “Akə kəm nə mbeŋ nyu wa si keiŋsi i məmsi Kiŋ'waka ki Bah a? Wəkolɪ wəkolɪ si gvu yi bəni bə bə tsə ləə nyu wa kəmki dzəkɪ i fifiəŋə, bə kaŋa i bəŋ giŋ buku bəh wə yakadəiŋ tə i tsə ləə.” **10** Si Bitə dzaka yakadəiŋ, akisəkə Safilia gbə ka kpi i wi nshiŋ. Ayakalə, bwa bə sumi bə liə dzə num wi kpi lə, bə ka giŋ wi buku tsə ləə kəmsi i nyuwi kpəŋ. **11** Kijunɪ ki bəni bə bumni kichi bəh bəni bəchi bə bə nɪ wəkə kəm gia yiwə ndzaŋ liəni i bə wə nalə. **12** Bwa bə faaŋni bə Jisəs ka fəki bəŋchəsi bə bə chusiki ŋga bi Nyɔ bəh gia yi dzaka ki wəmnɪ yiduli i bəni kintəəŋ. Bəni bə bumni bəchi nɪ shiki juŋniki i saŋ wi Sələmən wə i juŋ yi fəni yi gia mə. **13** Na nchiŋ mi nəki məmsi kə i chiŋni i mbaŋ wibə wə. Ayakalə,

bəni bəduli nɪ kəksiki lə bə nalə. **14** Bənyuku bəh Bəkaŋa bəduli bə bə nɪ jiə shəm i Bah wə, ka kpeɪŋsiki i mbaŋ wibə wə. **15** Gia yə bwa bə ntum bə Jisəs nɪ fəki, yi fə bəni ka giŋki bəni bə jweɪŋ tsə nəsɪ i dzəh kpəŋ, i binaŋ wə, bəh i biga wə, a jəbi wə Bitə ni tsəki, yuwidəko kinjəŋnjəŋ ki ni tsə i bə beɪŋ. **16** Mbaŋ wi bəni ka nyəki dzəki i kikwili kə ki kə kəmsi i Jəlusələm bəh bəni bə jweɪŋ bəh bə bə nɪ kaŋaki biŋ'waka bi jisi i bə wə, bə chuku bə bəchi. **17** Fwu wi bətii mfə gia bəh mbaŋ wi a num Bəsadusi, dza ka yisi i ghəkəki bwa bə ntum bə Jisəs, **18** ka faaŋ bəni, bə tsə kwa fah bə i juŋ yi nsəŋ mə. **19** Ayakalə, a dzə num nchəko, chinda wi Bah dzə weli dzaka bifɪəŋə ki juŋ yi nsəŋ bwili bə. Si wi bwili bə, ka dzaka a, **20** “Mbeɪŋ tsə i juŋ yi fəni yi gia mə, mbeɪŋ fūkuki gia yichi i bəni kəm nənɪ kimfiaŋ kələ.” **21** Si bə wəko yakadəɪŋ, ka tsə. Asi biŋ nɪ baiŋki dzəki, bə ka tsə i juŋ yi fəni yi gia mə, ka yisi i laniki bəni. Jəbi wiwə, fwu wi bətii mfə gia bəh bəni bu bə mbaŋ, ni bəŋ juŋni bəni bə Isləe bə bə sakaki kikwili kichi bəh bə shinum, ka faaŋ bəni bə jum a bə tsə dzə bəh bwa bə ntum bə Jisəs i juŋ yi nsəŋ mə. **22** Bə tsə buku feɪŋ nəŋ bə nəki yeɪŋ kə i bə wə ka fiəni dzə fuku a, **23** “Buku tsə buku i juŋ yi nsəŋ mə, yeɪŋ dzaka bifɪəŋə num bə lansi fah bi nalə, bəni bə jum num feɪŋ chəni. Asi buku weli juŋ yiwə ka liə nəki yeɪŋ kə mi widəko feɪŋ.” **24** Fwu wi bəni bə jum wə bə nɪ chəniki juŋ yi fəni yi gia bəh bətii mfə gia bəmbum, wəko yakadəɪŋ, yi fumsi bə, bə ka dzaka a, buku ni tsə faɪŋ bəh gia yələ lə. **25** Mi widəko nyə dzə liə fuku i bə a, “Mbeɪŋ wəkəli, bəni bə mbeɪŋ si fah i juŋ yi nsəŋ mə, bə bə yaka lə i juŋ yi fəni yi gia mə, bə laniki

bəni.” **26** Si bə wəkə yakadəiŋ, fwu wi bəni bə jum bəh mbaŋ wi ka buku tsə dzo bə, ka dzəki bəh bə. Ayakalə, bə nŋ dzəki kə bəh bə bəh ŋga, kəm bəni bə jum bəwə nŋ lwaki lə a bəni nŋ tumyi lə bə bəh kitəh. **27** Bə dzə bəh bwa bə ntum bə Jisəs, liə təm bə i bəni bə bə sakaki kwili nshiŋ. Ayaka fwu wi bətii mfə gia ka bikəki bəmbikə i bə dzaka a, **28** “Buku nŋ lansi kiŋ a mbeŋ ma chu môm i lânî mi kəm yeli wi mi wələ. Ayakalə, mbeŋ yêiŋ gia yə mbeŋ môm! Mbeŋ fə nlani wimbəŋ waŋ Jelusalem wichi. Mbeŋ nəŋki i fə yi chusiki ka buku kiəki lə gia kəm kpi yi.” **29** Bitə bəh mbaŋ wi bwa bə ntum bə Jisəs chukuli a, “Buku kaŋaki i wəkə num i Nyə, a kəbi i mi. **30** Mbeŋ nŋ baŋŋ Jisəs i kintasi wə wi kpi. Ayakalə, Nyə wi bətii tii bəbukumbəŋ fiəni dzasi wi i kpi wə, **31** giŋsi wi, təm i tseŋ yi yiləkəli wə, a wi num Tikwili bəh Kimbwili, ka bəni bə Isləe kələ ni kwûni shóm yibə, ma Nyə ni dalinya chu bibə. **32** Buku yeŋ gia yələ kabə fukuki i bəni, ayaka Kiŋ'waka ki Baiŋni kə Nyə nyaki i bəni bə bə wəkəki i wi, ki bəŋ təbi a gia yələ kə ŋkəŋ.” **33** Si bəni bə bə nŋ sakaki tumi wəkə ndzaka wiwə yaka, shóm bəkə lə bə bəkəni. Bə ka nəŋki i wəyî bwa bə ntum bə Jisəs. **34** Ayakalə, mi widəkə i mbaŋ wi bəni bə bə nŋ sakaki kwili dza beŋ, yeli wi num Gamalia, a num mi wi Falasi a chu num mi wə wi laniki bənchi bə Nyə, bəni bəchi kəksi wi na bindzəŋ. Si wi dza beŋ yakadəiŋ, ka dzaka a bə bwîli dəkə bwa bə ntum bə Jisəs i biŋ. **35** Wi baŋ dzaka i bəni bə bə nŋ sakaki kwili a, “Bəni bə Isləe, mbeŋ dzô jəbi i gia yə mbeŋ nəŋki i fə bəh bəni bələ. **36** Mbeŋ yîŋti a, a nŋ kə i jəbi widəkə wə, mi widəkə nŋ dza fa, bə bəŋ a Teodas ka

chusiki a ngaiŋ kɔ mi wimbum. Bəni kwu i wi cheiŋ, ka gi yina. Bə nyani dzə wɔɔ wi, mbaŋ wiwɔ gaali, ayaka gia yə wi nɪ dzəki bəh yi ka laka kilɔlɔ. **37** Asi yəməka nɪ tsə, widəko chu tumbuku dzə i jəbi wə bə nɪ faaki bəni bə bɔɔŋ wi a Judas, a num mi wi Galili. Wi guku bəni bəduli i wi cheiŋ. Bə nyani dzə wɔɔ tə wi, ayaka mbaŋ wi wəŋyi tə. **38** I yələ wə, mih təfiki mbeŋ a, mbeŋ ma môm i fə gia yidəko bə bəni bələ. Mbeŋ bēe dzəh yibɔ. A kabə num a gia yə bə dzəki bəh yi chu lani bəni bəh yi a, ako gia num a yisi mi, ma yi ni laka kilɔlɔ. **39** A kabə num a gia yiwɔ yisi Nyɔ, ma yi ni numki a mbeŋ kəkə i gaka bə. Mbeŋ baar ki təkni kə yi bi baiŋ buku a mbeŋ jwəki num bəh Nyɔ.” **40** Si Gamalia dzaka yaka, bəni bə bə nɪ sakaki kwili wəko ntəfi wi, fiəni bɔɔŋ bwa bə ntum bə Jisəs, a bə fiə dzə. Si bə liə dzə yaka, bə tweŋ bə ka kiŋ a bə bi ma chu môm i lani mi widəko kəm yeli wi Jisəs ka bee bə nyə. **41** Si bə buku feiŋ kabə tsə fibɔ num bəh kinsarŋli, a bə kɔ num bə kpeŋ i bəni bə bə kɔ i ngəmsi bə kəm yeli wi Jisəs. **42** Bə tsə yakadəiŋ, ka chu laniki bəni chəko bichi i juŋ yi fəni yi gia mə bəh i kikwili wə, fuku ntum wi ndzəŋni, a Jisəs kɔ Kimbwili wə Nyɔ nɪ kaka.

6 A dzə num i jəbi widəko wə, si mbaŋ wi bəni bə bumni nɪ kəki tsəki a ninshiŋ, Bəju bə bə nɪ dzakaki já yi Glik yisi i shwiŋyiki, Bəju bə bə nɪ dzakaki já yi kwili, a bə gaaki biəŋ i bəkaŋa bəŋkwu chəko bichi tseŋ kə bəbɔ. **2** Ayakadəiŋ, bwa bə ntum bə Jisəs bə jwəfi ntsə bəfa juŋni bəh mbaŋ wi bəni bə bumni bəchi dzaka i bə a, “Yi ndzəŋki kə a, buku bēe i fūkuki gia yi Nyɔ, i tsə num, i gāaki num biəŋ. **3** Bwa bə nih bəbuku, yi ndzəŋki lə a

mbeiŋ bāyi bəni nanitaŋ i mbeiŋ kintəəŋ ma buku nya nəm wələ i bə kaŋ. Mbeiŋ kabə bayi, mbeiŋ ka tsêiŋki num bəni bə bə kaŋaki nəni kindzəŋni, num bə jikə bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni chu kaŋa mfi. **4** Ayakadəiŋ, ma buku ni nyâ gwu yibuku num i ntsa wə bəh i nəm i gia yi Nyɔ wə.” **5** Bəni bəchi wəkə ndzaka wiwə, wi ndzəŋ i bə nalə. Bə ka babwili Stifən num mi wə kimbun ki jikə nalə, num wi jikə tə bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni. Bədəkə num Filib bəh Blukəlus, Nikanə bəh Timən, Balmenas bəh Nikəlaus wə wi n̄ kə mi wi Antiək, num wi n̄ fiəni fiənini i kimbun ki Bəju wə. **6** Bə ka dzo bəni bələ ka təm bə i bwa bə ntum bə Jisəs nshiŋ, bə jiə kaŋ yibə i bə wə ka tsa i bə. **7** Gia yi Nyɔ ka waŋki tsəki. Mbaŋ wi bəni bə bumni i Jelusalem kə tsə a i ninshiŋ. Bətii mfə gia bəduli jiə tə shóm i Jisəs wə. **8** Stifən n̄ kə num wi jikə bəh ŋgamti wi Nyɔ bəh ŋga, i fəki gia yi dzaka ki wəmni bəh bəŋchəsi bə bə chusiki ŋga bi Nyɔ i bəni kintəəŋ. **9** Bəni bədəkə dza yisi i ŋgukuliki bəh Stifən. Bəni bələ n̄ kə Bəju bə bə n̄ buku dzə i Səlin bəh Aleksandia bəh Silishia bəh Esia. Bəni bəwə n̄ kə bəni bə juŋ yi tsani yə bə n̄ bəŋki a juŋ yi Mfā yə bə Buku i Mfa wə. **10** Si bə n̄ gukuliki yakadəiŋ, Kiŋ'waka ki Baiŋni nya Stifən bəh mfi mi widəkə chu kəbi i gaka wi. **11** Bə ka dza nyini bəni bədəkə i jum wə jum wə, a bə nyiki ntəkə a, bə n̄ wəkə Stifən dzaka gia yichu kəm Muses bəh kəm Nyɔ. **12** Si bə fə yaka, ka nəŋni shəm yi bəni bəh yi bəni bə bə sakaki kwili, bəh yi bəni bə bə laniki bəŋchi bə Nyɔ. Bə ka liəni i Stifən wə, dzo tsə bəh wi i bəni bə kwili bə bə sakaki bənsaka nshiŋ. **13** Bəni bələ chu dzə bəh bəni bədəkə a bə bēŋki bənsaka bəntəkə, bə jiə gia i Stifən fuŋ

dzaka a, “Mi wələ si lansi baarj kə i dzaka gia yichu kəm
juŋ yi fəni yi gia yələ, bəh i bənchi bə Muses. **14** Buku
wəkə si wi dzakaki a Jisəs wi Nasali wə bi shakyi lə juŋ yi
fəni yi gia yələ, wi bi chu kwuni tə nənɪ kibukumbəiŋ bi
kwili biə Muses nɪ laniki bukumbəiŋ yeiŋ.” **15** Bəni bəchi
bə bə nɪ kə i juŋ yi nsaka yiwə wə bwarj dzəkəh i Stifən
wə, a bə tseiŋ, yeiŋ num shi bi kwuni lə gwu ka bwəsiki bi
chinda wi Nyɔ.

7 Fwu wi bətii mfə gia bikə i Stifən a, “Gia yələ bə dzakaki
lə akə a ŋkəŋ a?” **2** Stifən chukuli a, “Bəba bəh bwa bə nih,
mbəiŋ wəkəli. Nyɔ wi kiŋkəkni nɪ tumbuku i tii wibuku
Ablaham, wi keiŋ i Misəbətəmia, ka wi bi nyə tsə i nəkɪ i
Alan, **3** ka dzaka i wi a, ‘Bēe chwəŋ ka ki juŋ, wə būku i
kwili wimbəiŋ wə, wə tsə i tumi kə mih ni chusi i wə.’ **4**
Ayakadəiŋ, wi buku nyə feiŋ i Kaldia, ka tsə i nəkɪ i Alan.
Jəbi wə ba wi nɪ kpi, Nyɔ fə wi dza dzə fa i di biə mbəiŋ
nəkɪ i liə lə. **5** Wi nɪ kə fa Nyɔ nəkɪ nya kə wi na bəh fidini
fidəkə fiə wi kə i təm gvu yeiŋ. Ayakalə, Nyɔ kaka a ŋgaiŋ
bi nya lə mbi wələ i wi a a nūmki ŋ'wi bəh ŋgəkə wi. I jəbi
wə Nyɔ nɪ fə kiŋkaka ki kələ, a nɪ kə maka Ablaham kwati
waiŋ. **6** Nyɔ ka dzaka tə i wi a, ‘Bwa ba bi numki bəni bə
dzəni i tumi ki bəni bədəkə wə. Bə bi numki mfa feiŋ,
bə bi chəbsiki bə i jīa wə gi yina. **7** Mih bi lə lə ŋgəkə
i tumi kiwə wə, bwa ba bi buku dzə feiŋ, bə dzə tsaki i
mih fa.’ **8** Nyɔ chu dzi tə miŋkaiŋ bəh Ablaham, kinchəsi
ki miŋkaiŋ miwə num a Ablaham ni sūuŋki lə bwa bu.
Ablaham ka bi bwə Ayjik, jəbi kpeiŋ karj nyarj wi suuŋ wi.
Ayjik ka bi bwə Yakəb suuŋ tə wi. Yakəb tə ka bi suuŋ
bwa bu jwəfi ntə bəfa bə bə kə bətii tii bəbuku a num i

bə wə chwəŋkijun kibuku n̄ yisi. **9** Bətii tii bəbuku bəwə
 bi ka dza bə ghəkəki Yəsəf waiŋnih wibə, ka taŋni wi, wi
 tsə ka numki mfa i tumi ki Ijib wə. Ayakalə, Nyə bə təkni
 bəh wi fəiŋ, **10** gamti wi i bəŋgəkə bu wə bəchi. Nyə chu
 nya tə wi bəh mfi, fə Fəlo ŋkun wi Ijib ka kəŋki wi, ka jiə
 wi, i n̄mki mi wə wi kəmsiki i wi wə chu n̄m mi wə wi
 tsəiŋki chwəŋ ki ki jun. **11** Dzəŋ ka bi dza kwa Ijib wichi
 bəh tumi ki Kanan, bəni yeiŋ ŋgəkə nalə. Bətii tii bəbuku
 nəki chu kaŋa kə biəiŋ bidzini. **12** Yakəb ka bi wəkə a
 biəiŋ bidzini kələ i Ijib, ka faaŋ bwa bu bə bə bətii tii
 bəbuku, bə ka tsə fəiŋ i chəkə bibə bi ninshiŋ wə. **13** Bə
 ka fiəni tsə fəiŋ i ntsə wibə wi kəmsini wə, Yəsəf ka fə
 bwa bə nih wi kiə wi. Wi ka chusi tə bə i Fəlo. **14** Yəsəf
 ka faaŋ ntum i Yakəb ba wi, a wi bəh chwəŋ ki ki jun
 kichi shi dzə i Ijib. Chwəŋkijun ki Yakəb n̄ kə i jəbi wiwə
 wə bəni mbaŋnanitaŋ ntsə bəte. **15** Yakəb wəkə yaka, ka
 dzə chwəŋkijun ki kichi, shi bəh bə i Ijib. Wi bəh bətii
 tii bəbuku n̄ dzə kpiyi i fəiŋ wə bə bəchi. **16** Bə dzə giŋ
 biwini biwə ka fiəni dzə bəh bi i Shekem, ləə i jum yə
 Ablaham n̄ taŋ i bwa bə Aməl. **17** Si jəbi n̄ kpeŋniki
 dzəki wə Nyə n̄ kə i fə gia yə wi n̄ kaka i Ablaham, num
 bəni bəbuku du i Ijib nalə. **18** Bəni bə fəiŋ bi dzə təm ŋkun
 widəkə wi nəki kiə kə Yəsəf. **19** ŋkun wiwə ka wəeliki
 chəbsiki bəni bəbuku i dzəh yi mfi wə kaŋyi a bətii tii
 bəbuku l̄əətəkəki bwa bəŋchiŋ i biŋ a bə kpiyiki. **20** A n̄
 kə i jəbi wələ wə, bə n̄ bwə Muses, a num waiŋ wi ndzəŋ
 nalə i Nyə. Bə kuku yaka wi i ba wi dzu, i kifiaŋŋ kitali wə,
21 ka dzə tsə jiə wi i biŋ. Ayaka waiŋ ŋkun Fəlo wi kpaŋni
 ka bi tsə bəŋ wi, kuku yaka wi ka waiŋ wi. **22** Bə ka lani

Muses bəh mfi bi bəni bə Ijib bichi, wi num mi wə wi kiəki ndzaka bəh i fəki gia nalə. **23** I jəbi wə wi n̄ kə yaka buku j̄ia mbaŋnyani, yi dzə i wi shəm a ŋgaiŋ tsə yeiŋ bwa bə nih bə ŋgaiŋ bəni bə Islae. **24** Jəbi wə wi n̄ tsəki, wi yeiŋ mi wi Ijib widəko tweiŋ mi wi Islae. Wi ka liə i jwə biwə wə i chukuli, ka wəo mi wi Ijib wiwə ka ləə. **25** Wi n̄ kwakaki a bwa bə nih wi ni kiə lə, a faaŋ Nyə ŋgaiŋ a ŋgaiŋ dzə b̄wili bə i bəŋgəkə wə. Ayakalə, bə nəki kiə kə. **26** Chəkə buku wəo, Muses ka tsəki, tsə tumbuku i bəni bə Islae bədəkə wə bəfa bə dza ka jwəki. Ayaka wi liə yeiŋ i gaali jwə biwə, ka bikə i bə a, ‘Bwa bə nih, mbeiŋ bəchi kə mi bəh waiŋnih, akə kəm nə mbeiŋ jwəki a mbeiŋ mbeiŋ a?’ **27** Ayakalə, mi wə wi n̄ la jwə i waiŋnih wi chini Muses chinini, bikə i wi a, ‘A jiə ndə wə i sakaki buku chu təiŋyi bənsaka bəbuku a? **28** Wə nəŋki i bəŋ wəo mih asi wə ni wəo mi wi Ijib wə i ŋgbufəkə a?’ **29** Asi Muses wəkə yakadəiŋ, wi lwa ka geiŋ buku i tumi ki Ijib wə, geiŋ tsə i nəki i tumi ki Midian wə, ka bwə bwa bənyuku bəfa feiŋ. **30** Asi j̄ia n̄ tsə mbaŋnyani, chinda wi Nyə tumbuku i Muses nshiŋ i gbuku wə wi n̄ beli i kpeiŋ wə i chwa i kəmsi tsə i ŋkwuŋ wi Sina wə. **31** Muses yeiŋ yaka yi gaka wi, wi kini tsə i tseiŋ ndzəŋ. Si wi kəmsi tsə, wi wəkə Bah Nyə dzaka i wi a, **32** ‘Akə mih Nyə wi bətii tii bəmbəiŋ, Nyə wi Ablaham bəh wi Ayjik bəh wi Yakəb.’ Muses wəkə yakadəiŋ, ndzaŋ kwa wi, wi ka nyumki bəh nlwa, na chu məm i tseiŋ. **33** Bah Nyə chu dzaka i wi a, ‘Bāyi dzu ya yigvu, kəm di biə wə num yeiŋ yaka akə di bi baiŋni. **34** Mih lansi yeiŋ si bə chəbsiki bəni mbəŋ i Ijib, chu wəkə si bə kwiŋki, ayaka mih ka shi dzə i bwili bə i ŋgəkə wiwə

mə, wôkôli, i liə mih ki faan̄ki lə wə i Ijib.’ 35 Muses wələ kə wə bə n̄i yisi nəiŋ, bikə i wi a, ‘A jiə ndə wə i sakaki buku chu tən̄yi bənsaka bəbuku a?’ Akə wi wə Nyɔ n̄i faan̄ a wi tsê n̄umki mi wi nsaka wibə, i bwili bə i bən̄gəkə wə. Nyɔ n̄i faan̄ num chinda wi, wi dzə i kpein̄ wə wi n̄i beliki, a wi dzê laka ntum wiwə i wi. 36 Muses ka tsə i Ijib, fə gia yi dzaka ki wəmn̄i bəh bən̄chəsi bə bə chusiki nga bi Nyɔ, ka bwili bə fəiŋ. Wi fə yidəkə i Bəkə yi Mbum yi Bəkəli wə, chu fə yidəkə i chwa i di biə bə n̄i nyani i j̄ia wə mbaŋnyani. 37 Ayaka Muses n̄i kə wi dzaka i bəni bə Islae a, ‘Nyɔ bi bwili lə mi wi ntum widəkə i bwa bə nih bəmbein̄ kintəŋ, wi chin̄si i mbein̄ asi wi n̄i bwili mih.’ 38 A chu num wi Muses wə chinda wi Nyɔ n̄i dzaka i wi i ŋkwuŋ wi Sina wə, jəbi wə kijun̄ni ki bəni bə Islae n̄i kə i chwa bəh bətii tii bəbuku, Nyɔ n̄i nya já yə yi nyaki nən̄i a wi tsêsi i bukumbein̄. 39 Ayakalə, bətii tii bəbuku ka nəiŋ i wəkə i Muses, ka nyəkə jum i wi, ka kən̄ki a bə fiəni tsə i Ijib. 40 Bə ka dzaka i Eləŋ a, ‘Mwə̄m bənyɔ i buku bə bə n̄i tsəki i bukumbein̄ nshin̄, kəm buku kiəki kə gia yə yi num bəh Muses wə wi bwili bukumbein̄ i tumi ki Ijib wə.’ 41 Bə ka kein̄si fiməsə fi bwəsi waiŋ na’, kum nyám, fə gia yein̄ i fi, ka lan̄ki i fi wə num a kein̄si bə bəh kan̄ yibə. 42 Si bə fə yakadəin̄, Nyɔ ka nyəkə jum i bə, bə ka yisi lə i tsaki num i wəŋ bəh fiəŋŋ bəh bijəŋ. Yi num asi bə nyaka i kin̄wakti ki bəni bə ntum bə Nyɔ wə, num Nyɔ n̄i dzaka a, ‘Bəni bə Islae, mbein̄ n̄i kumki nyám i chwa i j̄ia mbaŋnyani, fə gia yein̄ i mih a? 43 Mbein̄ n̄i nyaniki gin̄ki kintəŋ a num ki nyɔ wə yeli wi kə a Mələk, chu gin̄ jəŋ wə mbein̄ n̄i kein̄si a, akə nyɔ wə, yeli wi kə Lefan, a num miməsə mə mbein̄

nĩ keĩn̄si i tsaki i m̄o, k̄om ȳal̄a l̄a mih ni k̄eññ bwili l̄a mbeĩñ, ma mbeĩñ ni dza ts̄a d̄an̄si na i Babil̄on.’ 44 B̄etii tii b̄abuku nĩ nyaniki i chwa b̄o kañja kintañ ki chusi a, Nȳo k̄al̄a b̄ah b̄o, num b̄o nĩ maa kintañ kiw̄o bīali a liñ aka k̄a Nȳo nĩ chusi i Muses. 45 Bwa b̄a b̄etii tii b̄abuku nĩ dzo kintañ k̄al̄a i b̄etii b̄ab̄o, giñ d̄z̄a b̄ah ki i fa i j̄obi w̄a b̄o b̄a J̄oshua nĩ l̄ak̄aki kidi i bitumi bīa bi nĩ k̄o fa, num a nĩ ts̄aki Nȳo i b̄o nshin̄ k̄eññ bwili bitumi biw̄o. Kintañ k̄al̄a ka numki fa i ts̄a buku j̄obi w̄a ñk̄un̄ D̄ebit nĩ sakaki kwili w̄al̄a. 46 Ayaka wi ka yeĩñ a kañ yi Nȳo k̄al̄a i wi w̄a nal̄a, wi ka tsa a Nȳo b̄um ma ñgaiñ maa juñ, i nya i wi Nȳo wi Yak̄ob, a wi n̄aki yeĩñ. 47 Ayakal̄a, a nĩ k̄o num S̄ol̄om̄on i bi d̄z̄a maa juñ yi Nȳo yiw̄o. 48 Na ayaka Bah Nȳo w̄a wi k̄o Fwu wi Bīeñ Bichi w̄a, si n̄o k̄a i j̄uñ w̄a num a maa b̄ani b̄ah kañ. Yi k̄o a liñ si mi wi ntum wi Nȳo wid̄ak̄o nĩ nyaka a, Nȳo nĩ dzaka a, 49 ‘Beĩñ k̄o kin̄gb̄ak̄o k̄eññ, ayaka fa kuku num kin̄gb̄ak̄o k̄eññ kigvu. Juñ ȳa mi k̄o i maa a yi numki yin̄, yi k̄o i numki na d̄eĩñ na? Ma di k̄al̄a bīa mih k̄o i numki feĩñ na? 50 A k̄ak̄a mih w̄a mih f̄a bīeñ bīal̄a bichi a?” 51 Stif̄en ka dza dzaka i b̄o a, “Mbeĩñ l̄ak̄aki b̄ah kifwu nal̄a, sh̄om yimbeĩñ b̄ah bintuni bimbeĩñ k̄o num maka b̄a suuñ. Mbeĩñ b̄ah b̄etii tii b̄ambeĩñ k̄o a liñ. J̄obi wichi mbeĩñ n̄eĩñ i w̄ak̄oli i Kin̄'waka ki Baiñni w̄a. 52 Mi wi ntum wi Nȳo wid̄ak̄o nĩ k̄al̄a w̄a b̄etii tii b̄ambeĩñ nĩ baan̄ i bwan̄ gvu i wi cheĩñ a? B̄o nĩ w̄ōyi b̄ani b̄a ntum b̄a Nȳo b̄e b̄o nĩ dzaka a mi wi n̄om wi Nȳo wi Ch̄eñ bi d̄z̄a l̄a. Ayaka wi bi d̄z̄a, mbeĩñ tañni wi, ka chu w̄ō wi. 53 Ak̄o mbeĩñ b̄al̄a b̄achinda b̄a Nȳo nĩ d̄z̄a b̄ah b̄anchi b̄a Nȳo i mbeĩñ, mbeĩñ n̄eĩñma i bīali b̄o.” 54 Si b̄ani b̄e b̄o

nĩ sakaki kwili woko gia ya Stifen dzaka, shom boko bo, bo ka dziki jeh. **55** Ayaka Kij'waka ki Baijini jike i Stifen wa, wi ba tseij mfih num i beij, ka yeij baijini bi Nyɔ, yeij ta Jisɔs num wi numbeij i tseij yilakali yi Nyɔ wa. **56** Stifen dza dzaka i bo a, "Mbeij tsɛij, mih yeij booli weli, num mi wa yeli wi ko Waijmi num wi numbeij i tseij yilakali yi Nyɔ wa." **57** Bo woko yamaka gia, ka ban bintuni bibo bah kan, ka wiliki bah nga, i feij wa bo bachi seij, ka chijini i Stifen wa, **58** guku buku bah wi i kwili kintəə, tsə ka yisi i tumyiki wi bah kitəh. Ayaka bani ba bo nĩ ko bambeej nsaka baayi bambuj babo, nya i sumi widoko wa ba nĩ boonki a Soal ka bo tumyiki. **59** Si bo nĩ tumyi Stifen bah kitəh yakadeij, wi tsa a, "Bah Jisɔs, dzə kij'waka kənj." **60** Ayaka wi ka tum binyu i kuku, wam bah nga a, "Bah, ki tsɛij ka gia yichu yələ bani bələ fəki." Si wi dzaka yakadeij, ka kpi.

8 Si ba nĩ woko Stifen yakadeij Soal nĩ tobiki la a ba wə wi. A choko biwo wa, ba yisi i nyaki ngəka wi lakaki i kijunni ki bani ba bumni i Jerusalem. Kijunni kiwo kichi dza buku feij ka wan tsə buku i bimbu bi Judea wa bichi bah bi Samalia wa, a nĩ baan a bwa ba ntum ba Jisɔs feij. **2** Bənyuku bədoko ba bo nĩ ko num bo jia shom i Nyɔ wa nalə, dza dzo wini wi Stifen ka tsə ləə, də wi nalə. **3** Ayakalə, Soal num mfih a kaasiki kijunni ki bani ba bumni, dan a jun bah jun kwayi bani ba bumni, bənyuku bah bəkanja, chijisi i jun yi nsəj mə. **4** Bani ba bo nĩ gaali tsə i bidi bichi wa, tsə ka fukuki gia yi Nyɔ. **5** Filib shi tsə mfih i kwili wi Samalia wa, ka fukuki ntum wi ndzəjini, kom Kimbwili wa Nyɔ nĩ kaka. **6** Bani bəduli woko chu

yeiŋ bəŋchəsi bə bə chusiki ŋga bi Nyɔ, yə wi nɪ fəki, bə ka nya ntuni i wi nalə. **7** Biŋ'waka bi jisi nɪ bukuki lə i bəni wə, bi wili bəh ŋga, bəni bəduli bə bə nɪ kə bə kpiyi kiwa kimu bəh bəŋkəkni bənih tə. **8** Ayakadəiŋ, kinsanli kimbun num i tumi kiwə wə fəiŋ. **9** Mi widəkə nɪ kə i tumi kiwə wə yeli wi num Samən, a nɪ kə mi wi fə mfim, bəni bə Samalia bəchi nɪ yeiŋki yakadəiŋ dzaka wəm bə. Ayaka wi chu dzaka a ŋgaiŋ kə mi wimbun widəkə. **10** Bəni bəchi i kwili wiwə wə i yisi i bənchiŋ bənchiŋ i tsə buku i bəmbun bəmbun wə, nya ntuni i wi ka dzakaki a, “Mi wələ kə ŋga bi Nyɔ biə bə bəŋki a, ŋga bi Mbum.” **11** Bə nɪ nya ntuni i wi yakadəiŋ, kəm wi nɪ kə wi si chusi mfim i jəbi wi dəŋ wə bəni yeiŋ dzaka wəm bə. **12** Ayakalə, i jəbi wə Filib nɪ dzə ka fukuki kəm ntum wi ndzəŋni kəm ŋkuŋ bi Nyɔ, bəh kəm yeli wi Jisəs Klistus, bənyuku bəh bəkaŋa bum gia yə Filib nɪ fukuki wi ka juli bə i bəkə. **13** Samən wə mwi bum tə gia yə Filib nɪ fukuki, wi ka juli wi i bəkə. Wi ka baan a bəh Filib ka yeiŋki gia yi kaŋyini yimbun yimbun bəh bəŋchəsi bə bə chusiki ŋga bi Nyɔ, yə Filib nɪ fəki dzaka wəm wi. **14** Bwa bə faanŋni bə Jisəs bi ka wəkə i Jelusalem a bəni bə Samalia nɪ dzo lə gia yi Nyɔ, bə ka faan Bitə bəh Jən i bə. **15** Bə tsə buku fəiŋ, tsa i bəni bə bumni bə a, bə kwati Kiŋ'waka ki Baiŋni, **16** kəm Kiŋ'waka ki Baiŋni nɪ ka dzə dəkə na i mi wimu wə i bə wə. Bə nɪ juli bə i bəkə shəŋ a i yeli wi Bah Jisəs wə. **17** Bitə bəh Jən jiə kaŋ i bə wə tsa i bə, bə ka kwati Kiŋ'waka ki Baiŋni. **18** Jəbi wə Samən nɪ yeiŋ a bwa bə ntum bə Jisəs jiəkə kaŋ i bəni wə Kiŋ'waka ki Baiŋni dzə i bə wə, wi ka nyaki kpə i Bitə bəh Jən, **19** ka dzakaki

a, “Mbeiŋ nyâ mih bəh ŋga biələ tə, ka na ndə wə mih jiə kaŋ yiŋ i wi wə, ma wi ni kwati Kiŋ'waka ki Baiŋni.” **20** Ayaka Bitə chukuli i wi a, “Mbeiŋ kpə wa wiwə lâka. Wə kə dəiŋ i kwakaki a wə kələ i taŋ kinya kə ki kə ki Nyə bəh kpə a? **21** Wə kaŋaki kə na gia yidəko i nəm wələ kintəəŋ, kəm shəm ya baiŋki kə i Nyə nshiŋ. **22** Kwûni shəm ya i gia yichu yələ wə fəki, ma wə tsâ yuwidəko Bah Nyə ni dalinya kiŋkwaka kichu kələ wə kaŋaki i shəm ya wə. **23** Mih yêiŋ a, dzəkəh yi bukuni bəh chu jikə i wə shəm.” **24** Ayaka Samən tsa Bitə bəh Jən a, “Mintee mbeiŋ tsâ i mih i Bah, a gia yidəko i kintəəŋ ki gia yə mbeiŋ dzaka lə, a yidəko ma nûm bəh mih.” **25** Bitə bəh Jən kaasi i fukuki gia yi Nyə, bəh i dzaka gia yə bə kiəki kəm Jiśəs, ka nyə bə fiəni tsə i Jelusalem. Si bə nî fiəniki tsəki, bə nî tsəki daŋsiki lə i bidi biduli bi Samalia wə, fuku tsə ntum wi ndzəŋni kəm Nyə feiŋ. **26** Ayaka chinda wi Bah dza dzaka i Filib a, “Dzâ shî tsê i kimbu kishəiŋ wə, i dzəh yə yi nyəki i Jelusalem yi tsə təli i chwa tsə sə i Gasa.” **27** Filib ka dza i shiki. Mi wimbum wi Itəfia widəko num feiŋ dzəh. Mi wiwə num bə nî bwili wi, wi nî kə mi wə wi nî tseiŋki mbum bi Yaa Kanda wə wi nî sakaki tumi ki Itəfia kiwə. Mi wiwə nî buku i Jelusalem i di biə wi nî tsə i tsa Nyə, **28** ka fiəniki kwəki i kədək wi beiŋ a guku num nyám, num wi num i yeiŋ wə ka faaki gia i Kiŋwakti kə mi wi ntum wi Nyə Isaya nî nyaka. **29** Kiŋ'waka ki Baiŋni dzaka i Filib a, “Kîni kômsi tsê i kədək wəyaka wə.” **30** Filib yəko kəmsi tsə i wi kpəŋ, wəko si mi wiwə faaki Kiŋwakti ki Isaya. Wi bikə i wi a, “Wə faaki lə wə wəko kiə gia yə ki dzakaki a?” **31** Wi chukuli a, “Mih

kɔ i wɔkɔ kiə dəiŋ maka mi fuku baiŋsi yi i mih a?” Wi ka dzaka a Filib yâka nûm bəh wi i kɔdɔk wiwɔ wə. **32** Di biə wi nî faaki i Kiŋwakti kiwɔ wə nî dzakaki a, “Wi nî kɔ aka shwaŋ yə bə tsəki i kum, wi chu num tə aka waiŋ jaka wə bə kəə kiluli ki, yi də kə. Akɔ yakadəiŋ tə si wi nî kɔ a mɔŋ. **33** Bɔ nî ŋgəmsi wi, nəiŋ i saka nsaka wi chəŋ. A bi dzə lansi dzakaki ndə kɔm bwa bu, num bə təiŋ lɔ nɔni ki i fa kuku a?” **34** Ayaka mi wimbum wiwɔ dzaka i Filib a, “Mintee, fuku mih, mi wi ntum wi Nyɔ wələ dzakaki kɔm ndə a? Wi dzakaki kɔm gwu yi, ma kɔm mi widɔkɔ a?” **35** Filib ka yisi a bəh di bi Kiŋwakti kiwɔ, ka fuku baiŋsi ntum wi ndzəŋni wiwɔ kɔm Jisəs i wi. **36** Si bɔ wi nî tsəki səki i dzəh, bɔ ka tsə buku i di bidɔkɔ wə bɔkɔ num fəiŋ. Mi wimbum wiwɔ dzaka a, “Yeiŋ bɔkɔ fa, akɔ chu nəiŋ nə a wə ma jûli mih i bɔkɔ a?” [**37** Filib chukuli i wi a, “A kabə num a wə bum i Jisəs Klistus bəh shəm ya yichi mih juli wə i bɔkɔ.” Wi chukuli a, “Mih bum a Jisəs Klistus kɔ Waiŋ Nyɔ.”] **38** Mi wimbum wiwɔ ka dzaka a bə nûm bəh kɔdɔk wiwɔ. Bɔ Filib shi tsə liə i bɔkɔ, Filib ka juli wi i bɔkɔ. **39** Asi bɔ buku yaka i bɔkɔ, Kiŋ'waka ki Bah Nyɔ chufi nyə bəh Filib fəiŋ, mi wimbum wiwɔ na chu yeiŋ i wi wə. Ayakalə, wi nyə ka laŋki tsəki mfih. **40** Filib dza ka təkəli yeiŋ wi num lɔ i Asətus, wi dza ka təliki tsəki bəh dzəh i kwili wiwɔ bichi, fuku tsə ntum wi ndzəŋni wi Nyɔ, ka tsə buku i tumi ki Kaysalia wə.

9 A nî kɔ i jɔbi wiwɔ wə, Sɔəl keiŋ shili gumsi bəni bə mbaŋ wi Bah a ŋgaiŋ ni wɔɔyi lə bɔ. Wi ka tsə i fwu wi bətii mfə gia, **2** bikə biŋwakti a ŋgaiŋ tsə bəh bi i jún yi tsani wə i Damaskus, biə bi chusiki a ŋgaiŋ ka yeiŋ

bəni num feiŋ bə bə biəliki Dzəh yi Bah, na bənyuku bəh bəkaŋa, ma ŋgaiŋ ni kwâ kâŋa fiəni dzê bəh bə i Jelusalem. **3** Wi nya, Səəl nyə ka tsəki i Damaskus, si wi nî kəmsiki tsəki i kwili wiwə wə, baiŋni bidəko nyə a beŋ lə, baiŋ shi dzə i wi wə. **4** Wi gbo i kuku, wəko ja dzaka i wi a, “Səəl, Səəl, akə kəm nə wə bwaŋki gvu i mih cheŋ lə a?” **5** Wi bikə a, “Bah, akə wə ndə?” Ja yiwə chukuli a, “Akə mih Jisəs, a num mih wə wə bwaŋki gvu i mih cheŋ. **6** I liə dzê beŋ, fiə tsê i kwili mə, ma bə ni fuku i wə gia yə wə kaŋaki i fê.” **7** Bəni bə bə nî nyaniki bəh Səəl chin num feiŋ alə, si bə nî wəko ja yiwə, yeŋ kə i mi wiwə wə. **8** Səəl ka dza beŋ, dzaka a ŋgaiŋ yasi dzəkəh yi, na chu yeŋ di. Bə ka kaŋa wi i tseiŋ wə, ka tati liə bəh wi i Damaskus. **9** Wi tsə ka numki i kaŋ yitali wə yeŋ kə di. Wi ka numki yakadəŋ, wi dzi kə fieŋ, nabə i mu tə fieŋ. **10** Mi wi bumni widəko num feiŋ i Damaskus wiwə, yeli wi num Ananias. Bah Jisəs dza bəəŋ wi i fieŋ wə ka ndəmsi a, “Ananias.” Wi bum a, “Bah, bə mih lə fa.” **11** Bah dzaka i wi a, “Dzê beŋ, wə tsêki i dzəh yə bə bəəŋki a Chəŋ, wə ka ni buku i kwili wi Judas wə, bîkə mi wi Tasus widəko wə bə bəəŋki a Səəl. Wêkəli, wi kə feiŋ wi tsaki, **12** wi si yeŋ lə mi widəko i fieŋ wə aka ndəmsi bə bəəŋ wi a Ananias, num wi si dzə jiə kaŋ yi i wi wə, a wi fiəni yeŋki di.” **13** Ayakalə, Ananias dzaka a, “Bah, mih kə num mih wəko lə i bəni bəduli kəm mi wələ i gia yichu yə wi fəki i bəni bə bə kə bə Nyə i kintəəŋ ki Jelusalem wə. **14** Wi dzə lə, num wi dzo ŋga i bətii mfə gia bəmbum, a ŋgaiŋ dzê kwây i bəni bəchi fa bə bə tsaki bə bəəŋ yeli wa.” **15** Bah chukuli i wi a, “Tsê a tsəni. Mih babwili lə mi wiwə, ka mi

wuŋ wi nɔm, wə wi ni fukuki kɔm yeli wuŋ i bəni bə bɔ
kəkə Bəju, bəh i bəŋkuŋ bəbɔ, bəh i bəni bə Islae. **16** Mih
mwi ni chusi lə i wi si wi kaŋaki i yêiŋ ŋgəkə kɔm yeli
wuŋ.” **17** Ayakadəiŋ, Ananias ka tsə liə fəiŋ dzu, jiə kaŋ yi
i Sɔɔl wə, bɔɔŋ a, “Sɔɔl waiŋnih wuŋ, a faaŋ Bah Jisəs
mih. Akə wi Jisəs wə wi ni chusi gwu yi i wə i dzəh i jəbi
wə wə ni dzəki fa. Wi faaŋ mih, a mih dzə fə ma wə fiəni
yeiŋki di, ma Kiŋ'waka ki Baiŋni dzə jikə i gwu ya wə.” **18**
Asi wi dzaka yakadəiŋ, fiəŋ fidəkə ka bibami nyə i dzəkəh
yi Sɔɔl wə, gbɔ i kuku, wi fiəni ka yeiŋki di. Wi dza beŋŋ,
bɔ ka juli wi i bəkɔ. **19** Wi ka dzi, ŋga fiəni dzə i wi wə.
Sɔɔl nɔ i Damaskus bəh mbaŋ wi bəni bə bumni, i kaŋ
yidəkə wə, **20** wi ka yisi akisəkə ka tsəki i jún yi tsani wə,
fuku a, “Jisəs kɔ Waiŋ Nyɔ.” **21** Bəni bəchi bə bɔ nɔ wəkəki,
bɔ ka kaiŋyiki a, “Wələ kəkə a mi wə wi nɔ kaasiki bəni bə
bɔ nɔ tsaki bɔ bɔɔŋ yeli wələ i Jelusaleŋ a? Ntə wi dzə fa
lə i kwayi bə bɔ kɔ fa i chu tsə nya i kaŋ yi bətii mfə gia
bəmbum wə a?” **22** Ayaka Sɔɔl baŋ tsə a mfih i fukuki
kɔm Jisəs nalə, chusi a Jisəs kɔ Kimbwili wə Nyɔ nɔ kaka.
Bəju bə bɔ nɔ kɔ i Damaskus məŋni gia yə bɔ kɔ i chukuli i
wi. **23** Asi kaŋ yiduli nɔ tsə, Bəju bəwɔ shinum, jiə kimfasi
i wɔɔ Sɔɔl. **24** Bɔ ka dzəki shiki, bɔ wəkəli wi i dzaka ki
mbaiŋ ki Damaskus wə, nchəkə bəh nshiŋ, a wi bə tsə ma
bɔ wɔɔ wi. Ayakalə, Sɔɔl kiə kimfasi kibɔ. **25** Bəni bu bə
mbaŋ ka dzɔ wi nchəkə, ləkə i kah mə, bwili i wundu
wi mbaiŋ wə, shisi shi wi i kuku i biŋ. **26** Sɔɔl fiəni tsə i
Jelusaleŋ, ka nəŋki i chiŋni bəh mbaŋ wi bəni bə bumni,
bɔ ka lwaki wi lwani, kɔm bɔ nɔ bumki kə a wi lansi kɔ mi
wi mbaŋ wibɔ. **27** Ayakalə, Banabas dzɔ wi, bɔ wi tsə i bwa

bə ntum bə Jisəs. Wi fuku i bə asi Səəl ni yeiŋ Bah i dzəh Bah dzaka i wi, ka chu fuku i bə asi Səəl n̄ fukuki kəm Jisəs i Damaskus lwa kə. **28** Ayakadəiŋ, Səəl ka numki bəh bə nyani di bichi i Jəlusaleṃ, fuku kəm Jisəs, lwa kə. **29** Wi ka dzakaki tə i Bəju bə bə n̄ dzakaki já yi Glik, gukuli gia bəh bə, bə dza ka nəŋki i wə wə wi. **30** Bəni bə bumni kiə a bə nəŋki i wə wə wi, ka dzo wi shi bəh wi i kwili wi Kaysalia wə, faaŋ tsə wi i Tasus. **31** I jəbi wiwə wə, kijuŋni ki bəni bə bumni i bimbu bitumi bi Judea bəh bi Galili bəh bi Samalia, waka i ŋgəkə wə. Ayaka Kiŋ'waka ki Baiŋni fə bijuŋni biwə num, chu gamti mbaŋ wiwə kə tsə a ninshiŋ. Bə ka nəki, kəksi a Bah shəŋ. **32** Bitə bə nyani tsə i bəni bə bə kə bə Nyə i bidi bichi wə, wi nyani tsə buku i bə bə kə i Lida. **33** Si wi n̄ kə feiŋ wi yeiŋ mi widəkə num wi kpi wa wimu, yeli wi num Ənias, num wi fə j̄ia nyaŋ i naŋ beŋ wi nyani kə. **34** Si Bitə yeiŋ wi ka bəəŋ a, “Ənias, Jisəs Klistus si chuku wə. Dzə yāka ma wə k̄ii kiga ka.” Akisəkə Ənias ka dza yaka beŋ. **35** Bəni bə Lida bəh bəni bə baa wi Shaləṃ wə yeiŋ si mi wiwə bəniḥ, bə jiə shəṃ yibə i Bah Jisəs. **36** A n̄ kə kpaŋa widəkə num i kwili wi Jəba wə, a num mi wi bumni, yeli wi num Tabita i já yi Alamiak wə, num Dəkəs i já yi Glik wə. Wi n̄ fəki lə gia yindzəŋni jəbi wichi, wi gamti bəni bə kifuu. **37** I kaŋ yiwə wə wi gbə jweŋ ka kpi. Bə wəkə wini wi ka tsə nəsi i lum widəkə wə i juŋ yi beŋ wə. **38** Si Jəba n̄ kə kəmsi i Lida, mbaŋ wi bəni bə bumni wəkə a Bitə kə i Lida, bə faaŋ bənyuku bəfa a bə tsə tsə wi, a wi t̄aiŋ a taiŋni wi ma m̄ti. **39** Bitə ka dza yaka bəh bə ka tsəki, si wi tsə buku feiŋ, bə dzo wi ka yaka tsə bəh wi i lum wi juŋ wi beŋ mə. Num bəkaŋa

bəŋkwu bæchi fɛiŋ juŋni i wi kpəŋ, də chusi bəmbuŋ bə
 Dɔkas nɪ tumki i jɔbi wə wi nɪ kɛiŋki wiwɔm bəh bə. **40**
 Bitə bwili bəni bæchi i biŋ. Wi ka tum binyu bi i kuku
 ka tsa, dza fiəni gwu yi dzaka i wini wiwɔ a, “Tabita dzâ
 yaka!” Wi ka yasi dzəkəh yi ka yeiŋ Bitə ka dza num i
 beŋ. **41** Bitə kaŋa tseiŋ yi ka gamti wi, wi dzə num bəh
 gvu yi. Wi ka fiəni bɔɔŋ bəni bə bə kɔ bə Nyɔ bəh bəkaŋa
 bəŋkwu bə, ka chusi Tabita i bə wi fiəni num wiwɔm. **42**
 Gia yiwɔ wəŋ tsə i Jɔba wichi. Bəni bəduli jiə shɔm yibɔ
 i Bah wə. **43** Bitə num i Jɔba kaŋ yiduli, wi nɔ bəh mi
 widəko bə bɔɔŋ a Samɔn wə wi nɪ kɛiŋsiki dzu yi nyam.

10 Mi widəko nɪ kɔlə i kwili wi Kaysalia wə bə bɔɔŋ a
 Kɔniliɔs, wi num fwu i mbaŋ wi bəni bə jum bədəko i
 Lum wə bə nɪ bɔɔŋki a wi Itali. **2** Wi nɪ kɔ mi num wi
 bəh chwəŋ ki kijun kichi jiə shɔm i Nyɔ nalə. Wi kəksi
 Nyɔ chu tsa wi jɔbi wichi, chu nya kinya i bəni bə kifuu
 nalə. **3** A num chəko bidəko aka mbiəŋə mitali i fijɔbi,
 fiəŋ fidəko ka ndəmsi dzə i wi, wi yeiŋ chinda wi Nyɔ i
 ndəmsi biwɔ wə. Ayaka chinda wiwɔ liə dzə ka bɔɔŋ wi a,
 “Kɔniliɔs.” **4** Kɔniliɔs lwa, bwaŋ dzəkəh i wi wə bikə a,
 “Tikwili, akɔ nə?” Chinda wiwɔ chukuli a, “Nyɔ kɔ wi
 wəko lɔ ntsa wə, ka chu yeiŋ binya biə wə nyaki i bəni
 bə kifuu, ka kwaka wə. **5** I liə, fâaŋ bəni i Jɔba a bə tsê
 bɔɔŋ mi widəko wə yeli wi kɔ Samɔn, yeli wi widəko num
 a Bitə. **6** Wi nɪ dzə ka nɔki bəh Samɔn widəko wə wi si
 kɛiŋsi dzú yi nyám, juŋ yi num kɔmsi i kinchwɔ kimbun
 kpəŋ.” **7** Si chinda wi Nyɔ wə dzaka yakadəiŋ ka nyə.
 Kɔniliɔs baŋ ka bɔɔŋ bəni bu bə nɔm bəfa, chu bɔɔŋ tə
 mi wi jum widəko wə wi nɪ kɔ wi təkni bəh wi, ayaka a nɪ

kə mi num wi jiə tə shəm i Nyə nalə. **8** Bə dzə, wi fuku
 gia yichi yə yi si num i bə, ka faaŋ bə i Jəba. **9** Asi chəkə
 n̄ buku wə, a num asi wəŋ n̄ kə a yaka lumsi, a num
 jəbi wə bə n̄ kəmsiki dzəki i kwili wi Jəba wiwə wə. Bitə
 dza yaka tsə i kimbu ki juŋ ki bein wə i tsa. **10** Dzəŋ yisi
 i wəki wi, wi bə nəŋ fieŋ i dzi, ayaka bə keiŋ fə biein
 bidzini. Fieŋ fidəkə ka ndəmsi dzə i wi. **11** Wi yeiŋ i fieŋ
 fiwə mə, si bəoli weli, fieŋ fidəkə shi dzə i bein num aka
 fwu wimbun, num bə kaŋa i bimbu binaa wə fi shi dzə fa
 kuku. **12** I yeiŋ kintəəŋ num ŋgəkə yi nyám yichi, yə yi
 nyaniki, bəh yə yi seiŋki kuku, bəh minyəni mə mə fuliki
 bein, num i mbun wiwə wə. **13** Ja dza dzaka i wi a, “Bitə,
 dzā bein kŭm dzī.” **14** Bitə chukuli a, “Bah, mih kəkə i
 məm, kəm mih keiŋki ki dzi kə fieŋ fi kilələ nabə fiə fi
 baiŋki kə.” **15** Ja yiwə chu dzaka kpeiŋsi i wi a, “Kiə wə ki
 nyēŋsi kə fieŋ fiə Nyə kə wi fə fi num fibaiŋni.” **16** Yi num
 ayaka i buku kiŋkani kitali, bə ka fiəni giŋsi fieŋ fiwə i
 bein. **17** Bitə ka mənki a gia yə yi dzə i wi lə chusiki a nə.
 A jəbi wiwə wə bəni bə Kənilios n̄ faaŋ, num bə dzə ka
 bikəki kwili wi Samən wə wi keiŋsiki dzú. Num bə si num
 lə a dzaka ki mbaiŋ kiwə wə, **18** ka bəəŋki bikəyi a, “Mi wi
 dzəni widəkə kə alə fa yeli num Samən Bitə a?” **19** Si Bitə
 n̄ keiŋki wi kwaka kəm gia yə yi num i wi, Kiŋ'waka ki
 Baiŋni dzaka i wi a, “Yēiŋ, bəni bətali nəŋki wə. **20** Dzā
 bein, ma wə shī mbein bə tsəki gvu wimu. Kiə wə ki gŭku
 kə gvu, a faaŋ mih bə.” **21** Ayakadəiŋ, Bitə ka nyə shi tsə,
 dzaka i bəni bəwə a, “Akə mih wə mbein nəŋki. Mbein dzə
 a nə?” **22** Bə chukuli a, “Kənilios wə wi kə fwu i mbaŋ wi
 bəni bə jum bədəkə i Lum si faaŋ buku. Wi kə mi wi chəŋ,

wi lwa Nyɔ, ayaka Bəju bæchi kəksi wi. Chinda wi baiɲni
 widəko nɪ kə wi dzaka i wi a, a wi chɪŋsi ntum i wə a wə
 dzê i ŋgaiɲ dzu, ka wi wəko gia yə wə ni dzaka i wi.” **23**
 Si bə chukuli yakadəiɲ, Bitə ka dzaka a, bə fiə ma bəh
 bə nɔ̄. Si chəko buku wəw, wi nyə bəh bə ka tsəki. Bəni
 bə bumni bə Jəba bədəko biəli wi. **24** Bə nyani lə ka nə i
 dzəh, chəko buku wəw ka bə liə i Kaysalia. Kənilios bəh
 bəni bu bə chwəŋkijun bəh nséiɲ yi yi shəm, bəh bəni bə
 wi nɪ laka nɪ wəkəliki bə. **25** Asi Bitə nɪ liəki tsəki yeiɲ
 dzu bə Kənilios baɲsi. Kənilios gbə i wi nshiɲ kəksi wi. **26**
 Ayakalə, Bitə dzasi wi i beɲ ka dzaka a, “Dzê beɲ, mih kə
 tə mfiɲ a mi wiwəm ka wə.” **27** Wi nɪ dzakaki bəh Kənilios
 bə wi liə tsə i dzu, si bə liə tsə, wi yeiɲ num bəni num fiəli
 baɲsi i dzu. **28** Wi dzaka i bə a, “Mbeɲ kiəki lə bindzəɲ a,
 nchi wibuku bûmki kə, a mi wi Ju lâa njikə nabə i tâsi
 nseiɲ bəh mi wə wi kəkə mi wi Ju. Ayakalə, Nyɔ chusi i
 mih a mih kaɲaki kə i bɔ̄ɔŋki mi widəko a, wi kə mi wi
 kilələ nabə a wi baiɲki kə. **29** Ayakadəiɲ, jəbi wə mbeɲ
 si faaɲ ntum a mih dzê, mih si ka nəiɲ dəkə i dzə, mih
 ka dzə. I liə mih bikəki i mbeɲ a, akə kəm nə mbeɲ si
 bɔ̄ɔŋki mih a?” **30** Kənilios ka chukuli a, “Daiɲ si num
 kaɲ yina si mih nɪ kə i mih dzu mih tsa, a nɪ kə ka jəbi
 wələ wə i mbiəŋə witali wə nshifəko. I feiɲ wə mi widəko
 num wi tum bəmbun bə mwaɲyini i gwu wə, dza təkəli
 tumbuku alə i mih nshiɲ. **31** Wi dzaka i mih a, ‘Kənilios,
 Nyɔ wəko lə ntsa wa, ka yeiɲ kinya kə wə nyaki i bəni bə
 kifuu wi ka kwaka wə. **32** Ayakadəiɲ, fāaɲ bəni i Jəba a bə
 tsê bɔ̄ɔŋ mi widəko wə yeli wi kə Samən, widəko num a
 Bitə. Wi nɪ dzə ka nəki bəh Samən wə wi si keiɲsi dzú yi

nyám, kwili wi num kəmsi i kinchwə kimbun kpəŋ.’ **33** Akisəkə mih ka faaŋ ntum a wə dzə. Si wə dzə lə, yi ndzəŋ nalə. I liə buku kə i Nyə nshin i wəkə gia yə Bah si faaŋ wə a wə dzə fūku i buku.” **34** Bitə ka yisi i dzakaki a, “Mih yein ŋkəŋ ŋkəŋ a, Nyə chusiki kə chi chi. **35** Mi wichi wə wi lwaki Nyə chu fə gia yə yi kə chəŋ i Nyə nshin, wəmakə mi kə num Nyə dzəkə lə wi, kəŋ wi numki na mi wi tumi kinaiŋ. **36** Mbəin kiəkə lə ntum wə Nyə n̄ chin̄si i bəni bə Isləe, fuku ntum wi ndzəŋni a Jisəs Klistus n̄ dzə ka kimboin̄ni nūmki. Jisəs Klistus wələ kə Tikwili wi bəni bəchi. **37** Mbəin kiəkə lə gia yə yi n̄ num i tumi ki Judea wə kichi, yi n̄ yisi i Galili asi jəbi wə Jəŋ n̄ fukuki ntum wi ndzəŋni juli bəni i bəkə n̄ tsə. **38** Mbəin kiəkə lə tə si Nyə n̄ shuku Kiŋ'waka ki Baiŋni i Jisəs wi Nasali wə, chu nya ŋga i wi, ka num bəh wi. Si Nyə n̄ num bəh wi, wi yisi i nyaniki i di bichi wə, fə nəm wi ndzəŋni chu chuku bəni bə Satan n̄ chəbsiki bə. **39** Akə buku bə buku n̄ yein gia yə wi n̄ fəki i tumi ki Bəju wə kichi bəh yə wi n̄ fəki i Jəlusələm. Bə n̄ baŋŋ wi i kintasi wə wi kpi. **40** Ayakalə, asi kaŋ yitali n̄ kpəin, Nyə dzasi wi i kpi wə, fə bəni yein wi. **41** A n̄ kəkə bəni bəchi bə bə n̄ yein wi, a n̄ yein a buku bə wi Nyə n̄ sabi a buku fūkuki kəm Jisəs. Buku n̄ dzi ka mu bəh Jisəs i jəbi wə wi n̄ dza i kpi wə. **42** Wi dzaka a, buku bi fūkuki ntum wi Nyə i bəni, chu fūku i bə a, ŋgaiŋ kə wə Nyə n̄ babwili a ŋgaiŋ bi sakaki bəni bəwəm bəh bəkpili. **43** Jisəs wələ kə wi wə bəni bə ntum bə Nyə bəchi n̄ dzakaki kəm wi a, na ndə wə wi jiə shəm yi i wi ma Nyə bi dalinya chu bi, tsə dzəh i yeli wi wə.” **44** Asi Bitə n̄ kəin̄ki wi dzaka gia yiwo, Kiŋ'waka ki Baiŋni

nyə shi dzə i mi wichi wə wi n̄ kə fɛiŋ wi wəkəli ndzaka wiwə. **45** Dzaka wəm bəni bə bumni bə Bəju bə bə n̄ biəli Bitə, si bə n̄ yɛiŋ a, Nyə nya tə kinya ki kə ki kə Kiŋ'waka ki Baiŋni i bəni bə bə kəkə Bəju. **46** Bəju bəwə wəkə si bə dzakaki i já yə bə kiəki kə, yaksi Nyə, Bitə ka bikə a, **47** “I liə si Kiŋ'waka ki Baiŋni dzə i bəni bələ wə asi ki n̄ dzə i bukumbɛiŋ wə, akə ndə wə wi kə i nəiŋ a bə ma juli bə i bəkə a?” **48** Si Bitə bikə yakadəiŋ, ka dzaka a bə jūli bə i bəkə i yeli wi Jisəs Klistus wə. I fɛiŋ wə, bə ka tsa wi a, wi n̄ baŋ bəh bə i kaŋ yidəkə wə.

11 Bwa bə faaŋni bə Jisəs bəh bəni bə bumni bə Judea bəchi ka wəkə a bəni bə bə kəkə Bəju ni dzə tə gia yi Nyə. **2** Jəbi wə Bitə n̄ fiəni yaka tsə i Jɛlusalɛm, bəni bə bumni bədəkə ka sakaki wi. Bəni bələ kə bəni bə bə n̄ bwaŋki a bə kaŋaki i suuŋ mi wə wi kəkə wi Ju, ka wi numki mi wi Nyə. **3** Bə ka sakaki wi bikə a, “Wə si nyani dəiŋ i laa njikə i bəni bə bə kɛiŋki maka bə suuŋ bə, chu fiəni dzi mɛiŋ bə kəm nə a?” **4** Bitə ka kɛiŋsi fuku baiŋsi gia yichi yə yi si num, ka dzaka i bə a, **5** “Mih n̄ kə i kwili wi Jəba wə mih tsa, fiɛŋ fidəkə ka ndəmsi dzə i mih. Mih tɛiŋ i fiɛŋ fiwə kintəŋ ka yɛiŋ fiɛŋ fidəkə shi dzə i bɛiŋ num aka fwu wimbun num bə kaŋa i bimbū binaa wə. Ayaka fi shi dzə ka num i mih nshiŋ. **6** Mih tɛiŋ ndzəŋ i yɛiŋ kintəŋ, yɛiŋ ŋgəkə yi nyám yichi a chwəŋkijun chwəŋkijun wə, yidəkə num yi dzu, yidəkə num yi chwa bəh yə yi sɛiŋki kuku, bəh minyənī mə mə fuliki i bɛiŋ. **7** Mih dza wəkə ja yi dzaka i mih a, ‘Bitə, dzâ bɛiŋ kûm dî.’ **8** Mih ka chukuli a, ‘Bah, mih kəkə i məm, kəm mih kɛiŋki ki dzi kə fiɛŋ fi kilələ nabə fiə fi baiŋki kə, fi ka num liə dəkə i dzaka kəŋŋ

wə.’ 9 Ja yiwo chu dzaka kpeɲsi i mih a, ‘Kiə wə ki nyɛɲsi kə fiɛɲ fiə Nyɔ kɔ wi fə fi fi baiɲ.’ 10 Gia yiwo num yaka i buku kinɲani kitali, bə ka fiəni guku yakasi fiɛɲ fiwo fichi i beɲ. 11 A jɔbi wiwo wə, bəni bədɔkɔ bətali dzə buku i juɲ yə mih nɛ nɔki yeɲ, num bɔ nyə i Kaysalia, num bə fāaɲ bɔ a bɔ dzə bɔɲ mih. 12 Kin'waka ki Baiɲni dzaka i mih a, mih ma nyɛɲsi i tsə bəh bəni bəwɔ. Ayaka bwa bə nih bəbuku bələ bəsɔ i Jɔba, biəli mih, buku bɔ bəchi chiɲni tsə liə i juɲ yi mi wiwo wə. 13 Si buku tsə liə, wi fuku i buku a, ɲgaiɲ si yeɲ chinda wi Nyɔ i ɲgaiɲ dzu, wi dzaka a ɲgaiɲ fāaɲ mi i Jɔba a wi tsə bɔɲ mi widɔkɔ wə bə bɔɲki a Samɔn Bitə. 14 Mi wiwo ni dzə lə bəh ntum wə ɲgaiɲ bəh bəni bəchi bə bɔ kɔ i ɲgaiɲ dzu ni bɔɲ. 15 Asi mih nɛ yisi ndzaka, Kin'waka ki Baiɲni nyə shi dzə i bəni bəwɔ beɲ a liɲ asi ki nɛ dzə i bukumbeɲ i kin'yisi wə. 16 Ayaka si mih yeɲ yakadəɲ, ka kwaka gia yə Bah nɛ dzaka a, ‘Jɔn nɛ juliki bəni i bɔkɔ, ayakalə, Nyɔ bi juliki mbeɲ num i Kin'waka ki Baiɲni wə.’ 17 Si Nyɔ kɔ num wi nya bəni bəwɔ bə kinya a num kə wi nɛ nya i bukumbeɲ i jɔbi wə bukumbeɲ nɛ jiə shɔm i Bah Jisəs Klistus, mih si kɔ numki ndə i nəɲ gia yə a fəki Nyɔ a?” 18 I jɔbi wə bəni bəwɔ nɛ wɔkɔ si Bitə dzaka yakadəɲ, bə na chu saka wi. Ayaka bə ka dza yisi ka kɔksiki Nyɔ, dzakayi a, “Aka bə num yakadəɲ, yaka kɔ a Nyɔ nya tə dzə i bəni bə bɔ kɔkə Bəju, a bə kwūni shóm yibɔ i ni kwati nɔni kə ki bi tsə kaa kə.” 19 Bəni bə bumni bə bɔ nɛ gaali si ɲgəkə nɛ yisi i jɔbi wə bə nɛ wɔɔ Stifən, bə nɛ wəɲ tsə i di di wə tsə buku i Fənishia, bədɔkɔ tsə num i Sayblus, bədɔkɔ i Antiok. Si bə tsə yaka, ka fukuki ntum wi Nyɔ num a i Bəju shəɲ. 20

Ayakalə, bəni bə bumni bədəkə bə nɪ buku dzə i Sayblus bəh i Səlin, tsə i Antiok ka fukuki tə ntum wi ndzəŋni wiwə kəm Bah Jisəs i bəni bə bə kəkə Bəju. **21** I ŋga bi Bah Nyə wə, bə fə bəni bəduli jiə shəm i Bah Jisəs wə, ka kwuni fiəni chu i wi. **22** Ntum kəm gia yələ ka liə i ntuni ki mbarj wi bəni bə bumni bə i Jəlusaleḿ. Bə ka faaŋ Banabas i feiŋ Antiok. **23** Jobi wə wi nɪ tsə buku feiŋ, ka yeiŋ si Nyə chusi kiŋkəŋ, gia yiwə ndzəŋ i wi, wi ka təfiki bə a bə bɛli Bah bəh shóm yibə yichi. **24** Banabas wələ nɪ kə mi wi ndzəŋni, num wi jikə bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni chu kaŋa kimbun nalə. Ayakadəiŋ, wi fə bəni bəduli feiŋ jiə shóm yibə i Bah. **25** Banabas ka dza tsə i Tasus i nəŋ Səol. **26** Wi nəŋ yeiŋ wi, ka dzo wi, bə wi fiəni chu i Antiok. Bə wi num feiŋ i jia yichili wə bəh kijuŋni ki bəni bə bumni, lani bəni bəduli. A nɪ kə i feiŋ Antiok bə nɪ yisi i bəŋki mbarj wi bəni bə bumni a, bəni bə Klistus. **27** A jobi wiwə wə, bəni bədəkə bə bə si fuku i bəni gia yə Nyə dzaka i bə, nyə i Jəlusaleḿ shi tsə i Antiok. **28** Kiŋ'waka ki Baiŋni fə mi wə yeli wi nɪ kə Agabus wi ka dza num beŋ, laka a dzəŋ yiləkəli bi kwa lə kitumi kiwə kichi. Dzəŋ yiwə nɪ dzə dzo di num i jobi wə Klawdius nɪ kə ŋkuŋ wi Lum. **29** Mbarj wi bəni bə bumni i Antiok wəkə yakadəiŋ, keiŋsi a mi wichi tsū kpə si wi kaŋaki, ma bə ni gāmti bwa bə nih bəbə, bə bə kə i Judea bəh wi. **30** Bə ka tsu, ka faaŋ Banabas bəh Səol, a bə tsə nyā i bətii kijuŋni ki bəni bə bumni feiŋ wə.

12 A nɪ kə i jobi wiwə wə, ŋkuŋ Heləd nɪ yisi i nyaki ŋgəkə i kijuŋni ki bəni bə bumni bədəkə. **2** Wi dzaka bə gba wə Jəm waiŋnih Jən bəh nywə. **3** Wi yeiŋ a yi ndzəŋki lə i Bəju, wi bə tsə a bəh yi i ninshiŋ dzaka bə

kwa tɛ Bitɛ. Bɔ nɛ̃ kwa wi a num i kaŋ yi Dzini bi Blɛd wɛ
bɛ ka jiɛ dɛkɛ dzɔɔŋ yeiŋ. **4** Si bɔ kwa wi, ka fah i juŋ yi
nsɛŋ mɛ, jiɛ mbaŋ wi bɛni bɛ jum bɛnaa, a bɔ chɛniki
wi bɛni bɛnaa bɛnaa. Hɛlɔd nɛ̃ jiɛ Bitɛ yaka a Dzini bi
Ntsɛdaŋ kaa, ka wi bwili jiɛ wi i bɛni nshiŋ ma bɔ sɛka wi.
5 Bitɛ ka numki a i juŋ yi nsɛŋ mɛ. Ayakalɛ, kijuŋni ki bɛni
bɛ bumni ka tsaki Nyɔ kɔm wi nalɛ. **6** A bɛ num nchɔkɔ
ka chɔkɔ buku wɔɔ a Hɛlɔd bwili Bitɛ ma bɔ saka wi, Bitɛ
nɛ̃ nɔki i fintɛŋ fi bɛni bɛ jum wɛ bɛfa num bɔ kaŋa wi
bɛh bɛnsɛŋ bɛfa, ka chɛniki. Bɛni bɛ jum bɛdɔkɔ num i
dzaka kifiaŋɔ wɛ chɛɛŋni juŋ yi nsɛŋ yi wɔ. **7** Yi num a
chinda wi Bah nɛ̃ dza tumbuku alɛ, baiŋni baiŋ i juŋ yi
nsɛŋ yi wɔ mɛ. Chinda wi wɔ kɔmyi Bitɛ i kimbɛkɛli wɛ, wi
yɔmi. Chinda wi wɔ dzaka i wi a, “Dzɛ yaka bɛiŋ wakli.” Si
wi dzaka yakadɛiŋ, bɛnsɛŋ bɛ ka shwali i tseiŋ yi Bitɛ wɛ
gbɔyi i kuku. **8** Wi chu dzaka i wi a, “Lɔh mbuŋ i gwu ya
wɛ, ma wɔ lɛkɛ dzɔ ya yigvu.” Bitɛ ka fɛ ayaka. Chinda
wi wɔ chu dzaka a, “Kɛi mbuŋ wa ma wɔ biɛli mih.” **9** Bitɛ
kii, ka biɛli wi i biŋ. Asi wi tsɛki wi na kiɛ gia yɛlɛ chinda
wi wɔ fɛki akɔ ŋkɔŋ. Wi nɛ̃ kwakaki a akɔ fieŋ ka ndɛmsi si
fi dzɛ i wi. **10** Bɔ wi nyani tsɛ daŋsi di bi ninshiŋ, i di biɛ
bɛni bɛ jum bɛ nɛ̃ chɛniki, chu tsɛ bi kɔmsini, ka dzɛ i
dzaka ki mbaiŋ kɛ ki bukuki tsɛki i kwili wɛ, num bɔ nɛ̃
kɛiŋsi bɛh chwaka. Ayaka dzaka ki mbaiŋ ki wɛ wɛli a ki,
bɔ buku. Si bɔ buku yaka, ka nyaniki shiki tsɛki a dzɛh
dzɛh, chinda wi Bah Nyɔ wi wɔ ka nyɛ laka i wi nshiŋ. **11**
Bitɛ baarŋ, mfi bi fiɛni dzɛ wi dzaka a, “I liɛ mih kiɛ lɔ a,
akɔ ŋkɔŋ a asi faarŋ Bah chinda wi a wi dzɛ bwili mih i kaŋ
yi Hɛlɔd wɛ, ka mih bɔiŋ i ŋgɛkɛ wɛ Bɛju ni wɛkɔliki a bɔ

ni nyaki i mih.” **12** Si wi kiə yakadəiŋ, ka dza tsə i Meli dzu nih Jɔn Mak, bəni num feiŋ bə juŋni bəduli tsa wə. **13** Wi tsə buku feiŋ, komyi dzaka ki mbaiŋ, waiŋ kpaŋni widəko yeli wi num Ləda, wə wi nɪ nɔmki i yeiŋ dzu dzə i weli. **14** Ayaka wi ka wəko num ja yi Bitə, kinsarŋli dzə wi, wi na weli dzaka ki mbaiŋ kiwə, wi fiəni yəko liə tsə lə i dzu, fuku i bəni a, “Bitə kə dzaka ki mbaiŋ wə.” **15** Bə chukuli i wi a, “Wə dzaki lə.” Ayaka wi baarŋ a bəh ndzaka a akə Bitə. Bə ka dza dzaka a “A kələ numki chinda wi wi Nyə.” **16** Si bə nɪ dzakaki yakadəiŋ, Bitə baarŋ a komyiki. Bə ka weli, yeiŋ ŋkəŋ a num wi, dzaka wəm bə. **17** Wi fəkəni bəh kaŋ a bə barŋ dzaka, ka fuku i bə si Bah si bwili wi i juŋ yi nsəŋ mə, chu dzaka a bə fuku i Jem bəh i bəni bə bumni bəchi. Si wi dzaka yakadəiŋ, ka dza tsə i di bidəko wə. **18** Chəko wə, mfi bi bəni bə jum ka shakyi shakyini a, a num nə bəh Bitə. **19** Heləd bwili bəni a bə nyəni nəŋ wi. Bə nəŋ, nəŋ məŋ. Wi ka bəŋ bəni bə jum bə bə nɪ chəniki Bitə bikə gia i bə, ka dza dzaka a bə dzə bə tsə ləksi. I jum wə feiŋ, Heləd nyə i kimbu ki tumi ki Judea wə, shi tsə ka numki i kwili wi Kaysalia wə. **20** A num i jəbi wiwə wə ŋkuŋ Heləd nɪ bəksiki shəm bəh bəni bə Taya bəh bə Sidən. Bəni bəwə ka juŋni gwu i tsə kwuŋ kaŋ a kimboiŋni nɪmki, kəm tumi kibo nɪ kwatiki biəiŋ bidzini num i tumi kiwə wə. Ayaka bə tsə, yisi kwa nseiŋ bəh Blastus wə wi nɪ kə tantə. **21** Chəko ka dzə kpeiŋ, ŋkuŋ Heləd tum bəmbuŋ bə kwili i gwu wə, shinum i kiŋgbəko wə, ka tsəsi ja i bəni bəwə. **22** Bə nyə ka wiliki, kəksi wi dzakayi a, “Wələ ndzaka kə wi nyə, a kəkə i numki wi mi wiwə.” **23** Akisəkə, chinda wi Bah ka faarŋ jweiŋ i ŋkuŋ

Helod wə, kəm wi n̄i ka daŋsi dəkə kiŋkəksi kiwə i Nyɔ.
Ayaka ŋgɛni ka dzi wi, wi kpi. **24** Ayakalə, gia yi Nyɔ ka
liaki i shóm yi bəni wə, waŋ tsə a ninshiŋ ninshiŋ. **25**
Banabas bəh Səol ka kaasi gia yə bə n̄i faaŋ bə i Jelusalem,
ka fiəni tsə i Antiok. Si bə n̄i fiəniki tsəki bə dzo Jɔn Mak.

13 Bəni bədəkə n̄i kə i kijun̄i ki bəni bə bumni wə i
Antiok, a num bə bə n̄i fukuki gia yə bə n̄i wəkəki Nyɔ
dzaka, chu lani bəni. Bəni bəwə n̄i kə Banabas bəh Semeon
wə bə n̄i bəɔŋki a Wi Jisi, bəh Lushus wi Səlin bəh Səol
bəh Manɛen wə bə n̄i kuku yaka bəh Helod mi wi nsaka
2 Si bə n̄i bamki dzaka tsa Bah, Kiŋ'waka ki Baiŋni dza
dzaka i bə a, “Mbeŋ bābwili j̄iə Banabas bəh Səol chi chi,
i nəmki nəm wə mih bəɔŋ bə a bə nəmki.” **3** Bə wəkə
yakadəŋ baŋ a bamki dzaka tsa, si yəmaka tsə bə ka j̄iə
kaŋ i bə fuŋ ka chiŋsi bə, bə ka tsəki. **4** Banabas bəh Səol
ka dza ka tsəki asi Kiŋ'waka ki Baiŋni n̄i faaŋ bə. Bə nyə
shi tsə i tumi ki Selusia wə, liə i ŋgwuki wimbun mə i
bəkə, ka daŋki tsəki i tumi ki Sayblus wə. **5** Asi bə n̄i daŋ
buku i kwili wi Salamis wə, bə ka nyaniki fukuki gia yi
Nyɔ i jún yi tsani yi Bəju wə. Num Jɔn Mak n̄i nyaniki bəh
bə wi gamti bə. **6** Bə n̄i nyani təli i tumi bi bəkə bichi
kintəŋ, daŋsi tsə buku na i kwili wi Bafəs wə. Si bə tsə bə
tumbuku i mi wi Ju widəkə wə fəiŋ, a num mi wi mfim
yeli wi num Bal Jisəs, wi n̄i shiki nyiki ntəkə a ŋgaiŋ kə
mi wə wi fukuki gia yə ŋgaiŋ si wəkə si Nyɔ dzakaki. **7** Wi
n̄i shiki a bə Segus Bəolus wə wi n̄i sakaki tumi kiwə. Mi
wi nsaka wiwə n̄i kə mi wi kaŋa mfi nalə. Wi dza bəɔŋ
Banabas bəh Səol kəm wi n̄i nəŋki i wəkə gia yi Nyɔ. **8** Bə
dzə, ayakalə Elimas mi wi mfim asi yeli wiwə kə i j̄a yi

Glik wə ka jwəki a bə ma fə a mi wi nsaka wiwə jīə shəm i Jisəs. **9** Kīŋ'waka ki Baiŋni jikə i Səəl, wə yeli wi widəkə nī kə a Bəəl, wi bwaŋ dzəkəh i mi wi mfim wiwə wə, **10** dzaka i wi a, “Wə kə waiŋ Satan, wə kə mi wə wi baiŋŋki gia yichi yə yi kə yindzəŋni. Mfwəkyi bəh ntəkə kə bi jikə i wə shəm. Yaka wə məŋ i baarj maka wə kwuni ŋkəŋ wi Bah a bi fiəni ntəkə a? **11** Wôkəli, tseiŋ yi Bah ni gbə lə i gwu ya wə ma wə fəkə, yi bi dzo jəbi ka wə fiəni yeiŋ na wəŋ.” Akisəkə i jəbi wiwə, fieŋ fidəkə shi aka bikwu, barj dzəkəh yi Elimas. Wi dza ka məmyiki di, nəŋ mi wə wi ni chiŋsi wi. **12** Mi wi nsaka wə yeiŋ yakadəiŋ, ka jīə shəm i Jisəs, si wi nī kaŋaki ŋkaiŋyi i gia yə bə nī laniki kəm Bah Jisəs. **13** Bəəl bəh mbarj wi liə i ŋgwuki wimbūm wə i Bafəs, daŋ kinchwə kimbūm buku i kwili wi Bēlga wə i tumi ki Bamfilia wə. Si bə buku feiŋ, Jən Mak bee bə ka fiəni chu i Jelusaleŋ. **14** Bə nyə feiŋ, ka tsəkə i kwili wi Antiək wi Bisidia. Ayaka a bi num chəkə bimbam wə, bə tsə liə ka num i juŋ yi tsani wə. **15** Bəni dza fa kaasi i Kīŋwakti ki Bəŋchi bə Muses bəh ki bəni bə ntum bə Nyə, bətii kwili bə juŋ yi tsani yiwə ka faarj ntum i bə Bəəl a, “Bwa bə nih bəbuku, mbeiŋ kabə kaŋaki gia yidəkə i təfi bəni bəh yi, mbeiŋ dzəkə.” **16** Bəəl ka dza beiŋ, ka fəkəliki i bəni bəh kaŋ dzaka a, “Bəni bə Islae bəh bəni bə bə kəkə Bəju bə bə kəksiki tə Nyə, mbeiŋ wôkəli. **17** Nyə wi bəni bə Islae nī sabibwili bətii tii bəbuku, fə chwəŋkijūŋ kibə num kimbūm i jəbi wə bə nī kə bəni bə dzəni i tumi ki Ijib wə. Wi ka bi bwili bə feiŋ bəh ŋga bi, **18** wi kaŋa shəm bəh bə, bə təkniiki bəh bə i chwa i jīa wə mbarjnyani. **19** Wi ka fə bə tumdzi kitumi nanitarj i nshwaiŋ yi Kanan wə, ka nya

nshwaiŋ yiwo a yi numki yibo. **20** Gia yələ yichi n̄ dzo j̄ia ka gi yina bəh mbaŋshi. Si wi nya nshwaiŋ yiwo i bə, ka j̄ia bəni bə bə ni sakaki bə. Bə ka sakaki i tsə buku i j̄obi wə mi wi wi ntum Samwəl n̄ sakaki. **21** I j̄obi wiwo wə bə dza ka tsaki a bə kwāti num ŋkuŋ, Nyɔ ka nya Sɔɔl waiŋ Kish i bə, i chwəŋkijun ki Bənjamen wə. Ayaka wi saka ntəŋ wiwo i j̄ia mbaŋnyani. **22** Nyɔ bi shishi Sɔɔl, ka tɔm Dəbit ka ŋkuŋ wibo. Nyɔ n̄ kə wi dzaka kɔm Dəbit wələ a, ‘Mih yeiŋ a Dəbit waiŋ Jese kə shɔm yiŋ. Wi ni fəki lə gia yichi yə mih nəŋki.’ **23** A n̄ kə i chwəŋkijun ki ŋkuŋ Dəbit kələ wə Nyɔ n̄ bwili Kimbwili, nya i bəni bə Islae asi wi n̄ kaka. Kimbwili wələ num Jisəs. **24** Ka Jisəs wələ yisi nɔm wi, Jɔn n̄ kə wi si fuku lə i bəni bə Islae bəchi a bə kwūni shɔm yibo ma ŋgaiŋ juli bə i bəko. **25** J̄obi wə Jɔn n̄ kə a kaasi nɔm wi, ka dza bikə i bəni a, ‘Mbeiŋ kwakaki a mih kə ndə? Mih kəkə mi wə mbeiŋ wəkəliki. Mi wiwo dzəki lə i jum wə, mih lansi kpeiŋniki kə i ŋgwun shi i shwa dzu yi yigvu.’” **26** Bɔɔl tsə a ninshiŋ, ka dzakaki a, “Bwa bə nih bəŋ bə akə chwəŋkijun ki Ablaham bəh bəni bəchi bə bə kəkə Bəju bə kəkəsi tə Nyɔ, Nyɔ n̄ faaŋ ntum wələ bəni num i bəiŋ yeiŋ num i bukumbeiŋ. **27** Ayakalə, bəni bə Jelusaleŋ bəh bəni bə bə n̄ sakaki tumi, nəki dzo kə Jisəs ka Kimbwili. Ayaka bə nəki kiə kə kifwu ki gia kə bəni bə ntum bə Nyɔ n̄ nyaka kɔm wi. A num yə bə n̄ shiki faaki i chəkə bimbam bichi. J̄obi wə bə n̄ dzaka a bə w̄ɔ wi yaka, yi ka fə a yi dzə kpeiŋ asi bəni bə ntum bə Nyɔ bə n̄ dzakaki. **28** Na si bə n̄ ka yeiŋ ŋgbə widəkə wə bə n̄ wɔ wi yeiŋ, bə tsə a ninshiŋ ka dzakaki i Baylə a bə w̄ɔ wi. **29** J̄obi wə bə n̄ fə gia yichi si Kiŋwakti ki Nyɔ n̄ dzakaki

kɔm Jisɔs, bɔ shishi wi i kintasi wɛ ka tsɛ nɔsi wi i jum yi
 taa mɛ. **30** Ayakalɛ, Nyɔ fiɛni dzasi wi i kpi mɛ. **31** Wi
 chusi gwu yi i kaŋ yiduli wɛ i bɛni bɛ bɔ nɛ nyɛ i Galili tsɛ
 i Jɛlusalɛm. Akɔ bɔ bɛ bɔ fukuki kɔm wi i liɛ i bɛni bɛ
 Islɛ. **32** Ayakadɛiŋ, buku kɔ tɛ fa i liɛ i fukuki ntum wi
 ndzɔŋni wiwɔ i mɛiŋ. Ntum wiwɔ kɔ, a gia yɛ Nyɔ nɛ
 kaka i bɛtii tii bɛ bɛni bɛ Islɛ bɛh yi, **33** kɔ yi wi fɛ yi dzɛ
 kpɛiŋ i liɛ i jɔbi wibukumbɛiŋ wɛ, bukumbɛiŋ bɛ bɛ kɔ
 bwa bɛbɔ. Yɛlɛ kpɛiŋni asi Nyɔ nɛ dzasi Jisɔs i kpi wɛ. Bɛ
 nɛ kɔ bɛ nyaka lɔ kɔm gia yɛlɛ i Kiŋwakti ki N'yaksi wɛ i
 bimbu bifa wɛ Nyɔ dzakaki a, 'Wɔ kɔ Waiŋ wuŋ, mih num
 Ba wa daiŋ.' **34** Kɔm ndzasi wɛ Nyɔ nɛ dzasi Jisɔs i kpi wɛ
 a wi ma fɔɔ, Nyɔ nɛ kɔ wi dzaka i dzɛh yɛlɛ wɛ a, 'Mih bi
 nya lɛ mɛiŋ bɛh kimboiŋsi kɛ akɔ kɛŋŋ, kɛ mih nɛ kaka i
 Dɛbit, ka dzi ŋkaiŋ.' **35** Yi kɔ bɛ chu nyaka i di bidɔkɔ wɛ i
 Kiŋwakti ki N'yaksi wɛ Dɛbit dzakaki a, 'Wɔ bi bee kɛ
 Waiŋ wa wi nɔm wi Baiŋni, a wi fɔɔ i jum kintɛɛŋ.' **36** Yɛ
 kɔm Dɛbit kɔ a wi nɛ nɔm nɔm wi wɛ Nyɔ nɛ nya i wi i
 jɔbi wi wɛ, ka kpi bɛ lɛɛ kɔmsi wi i ba wi kpɛŋ, wi fɔɔ.
37 Ayakalɛ, mi wɛlɛ wɛ Nyɔ nɛ dzasi i kpi wɛ nɛ ka fɔɔ
 dɛkɛ i jum mɛ. **38** Ayakadɛiŋ, bwa bɛ nih bɛŋ, mɛiŋ kiɛki
 bindzɔŋ a, ntum wɛlɛ bɛ fukuki a Nyɔ dalinyaki lɛ chu bi
 bɛni, wi dalinyaki kɔm Jisɔs wɛlɛ. **39** Mi wɛ wi jiɛ shɔm yi
 i Jisɔs wɛ, wi kɔ wi bɔiŋ lɔ i chu bi bichi wɛ, a num gia yɛ
 bɛnchi bɛ Muses kɔkɛ i fɛ. **40** Ayakadɛiŋ, mɛiŋ tɔkniki a
 gia yɛ bɛ nyaka i kiŋwakti ki bɛni bɛ ntum bɛ Nyɔ mɛ ma
 bi kwa mɛiŋ. Bɔ dzakaki i yeiŋ wɛ a, **41** 'Mɛiŋ wɔkɔ
 mɛiŋ bɛ mɛiŋ shwiŋyiki Nyɔ. Dzaka bi wɔm lɛ mɛiŋ,
 ma mɛiŋ kpiyi. Mih ni fɛ lɛ gia i jɔbi wimɛiŋ wɛ, num

yə na kəŋ mi widəkə fuku yi i mbeinj mbeinj bi ma bum.”

42 Si Bəol bəh Banabas nǝ bukuki i juŋ yi tsani wə, bəni bəwə ka tsa a bə bi fiəni dzə i bimbam bi dzəni biəyaka wə i dzə chū fūku gia yələ. **43** Asi bəni nǝ bukuki i juŋ yi tsani wə, bəni bəduli bə bə nǝ kə Bəju bəh bəni bə bə nǝ fiəni num fiənini i num bəni bə kimbam ki Bəju wə, ka biəli Bəol bəh Banabas. Bə ka dzakaki lani bəni bəwə a bə bəaŋ a nūmki i ŋgamti wi Nyə wə. **44** A dzə num i bimbam biə bi biəliki bimbam biwə, bəni juŋni a nǝ baŋ alə twəsi ka kwili wiwə wichi buku dzə i wəkə gia yi Nyə.

45 Bəju yeinj si mbaŋ wi bəni juŋniki yaka, kindəŋ ka finiki bə, bə ka waliki gia yə Bəol dzakaki, təyi wi. **46** Bəol bəh Banabas ka dzakaki lwa kə, dzaka a, “Yi kə chəŋ a buku kaŋaki i yīsi fūku gia yi Nyə num i mbeinj Bəju. Si mbeinj chasiki yi, dzo gwu yimbeinj a mbeinj kpeinjniki kə i kwati nənə kə ki bi tsə kaa kə, buku ni fiəni lə gwu yibuku i tsə fukuki num i bəni bə bə kəkə Bəju. (aiōnios g166) **47** Yi kə asi

Nyə nǝ dzaka i buku, a ŋgaiŋ nǝ dzaka a, ‘Mih jiə wə a wə nūmki ka baiŋni i bəni bə bə kəkə Bəju, wə fə ka bəni bə bimbə bi mbi bichi bi bəinj.” **48** Bəni bə bə kəkə Bəju wəkə yakadəinj, ka wəkəki ndzəŋni, kəkəsi gia yi Bah. Bəni bəduli bum gia yiwə, a num bə Nyə nǝ kə wi babwili lə a bə bi kwati lə nənə kə ki bi tsə kaa kə. (aiōnios g166) **49** Gia

yi Bah ka nyani tumi kiwə kichi. **50** Ayakalə, Bəju ka dza nyini bətii kwili bəh bəkəŋa bəmbum, bəkəŋa bələ, kə bə bə nǝ shiki dzəki i juŋ yi tsani wə, bə ka baiŋŋki Bəol bəh Banabas, kəŋŋ bə a bə būku feinj. **51** Jəbi wə bə nǝ nyəki, bə chumni kwəŋŋ i gvu yibə wə ka kinchəsi ki gia yə bə məm, ka tsə i kwili wi Ikəniūm wə. **52** Mbaŋ wi bəni bə

bumni, baarj fibo ka wəkəki ndzəŋni nalə, Kiŋ'waka ki Baiŋni num ki jikə i bə wə.

14 Asi Bool bəh Banabas tsə i Ikonium, bə fə asi bə nɪ fə i Antiok, i liə i juŋ yi tsani yi Bəju wə feiŋ, i fuku ntum wi ndzəŋni feiŋ. Bə lansi fuku, Bəju bəh bəni bə bə nɪ kəkə Bəju bum bəduli. **2** Ayakalə, Bəju bə bə ni nəiŋ i bum dza nyini bəni bədəkə bə bə nɪ kəkə Bəju, fiəni shóm yibo a bə bəksiki shóm bəh bəni bə bumni. **3** Bool bəh Banabas nɪ nə dzo feiŋ i jəbi wi dəəŋ wə, ka fukuki ntum wi ndzəni kəm Bah lwa kə. Bah nya bə bəh ŋga i fəki bəŋchəsi bə bə chusiki ŋga bi Nyə bəh gia yi dzaka ki wəmnɪ yi chusi a, gia yə bə fukuki kəm Bah, asi wi chusi shəm yi yindzəŋni i bəni kə ŋkəŋ. **4** Bəni bə kwili wiwə nɪ gaa gwu. Bədəkə tsə i kimbu ki Bəju bə bə nɪ ka bum, bədəkə tsə i kimbu ki bwa bə ntum bə Jisəs. **5** Bəju bə bəh bəni bə bə nɪ kəkə Bəju bəh kifwu ki tumi juŋni, jiə kimfasi i chəbsiki bwa bə ntum bə Jisəs, i tumyi bə bəh kitəh a bə kpiyi. **6** Bə kiə kimfasi kibə, ka geiŋ tsə i tumi ki Likonia wə, ka nyaniki i di bi Lista bəh bi Dəlbi wə bəh i bidi biə bi kəmsiki feiŋ, **7** i fukuki nnyaki ntum wi ndzəŋni feiŋ. **8** Mi widəkə nɪ kələ i Lista, num wi nɪ shi kə a kuku wi kəbi i dza nyani, kəm bə nɪ bwə wi num kiŋkəni, num wi nɪ ka num nyani na chəkə bidəkə. **9** A dzə num jəbi widəkə wə wi num ka wəkəliki gia yə Bool nɪ laniki. Bool ka bwarj dzəkəh i wi wə, yeiŋ a mi wiwə kaŋaki lə kimbəm a Nyə kələ i chuku ŋgaiŋ, **10** ka dzaka i wi bəh ŋga a, “Dzâ nûm beŋ.” Wi ka jiŋ num i beŋ, yisi i nyaniki. **11** Si mbarj wi bəni yeiŋ gia yə Bool fə, yisi i təŋki wili, dzaka i já yi Likonia wə a, “Bənyə fiəni i bəni ka shi dzə i bukumbeŋ wə.” **12** Bə ka

bɔɔŋki Banabas a Siyus, bɔɔŋ Bɔɔl a Ɛmis kɔm wi nɛ shi kɔ
 a mi wɛ wi nɛ kɔmsiki dzakaki. **13** A nɛ kɔ num juŋ yi fɛni
 yi gia yi nyɔ yɛlɛ bɔ bɔɔŋki a Siyus num kɔmsi i kwili
 wiwɔ wɛ. Tii mfɛ gia wɛ fɛiŋ ka dzo bɛna' bɛnyuku ka
 dzaki bɛh yi i dzaka ki mbaiŋ wɛ a bɔ bɛh bɛni fɛ gia yeiŋ
 i Banabas bɛh Bɔɔl. **14** Jobi wɛ Bwa bɛ faaŋni bɛ Jisɔs bɛlɛ
 nɛ kiɛ gia yɛ bɛni bɛwɔ nɛ nɛŋki i fɛ, bɔ tanŋi bɛmbuŋ
 i gwu yibɔ wɛ, yɔkɔ liɛ i bɛni bɛwɔ kintɔɔŋ, ka wamki
 kaŋyiki a, **15** “Bɛni bɛlɛ, mbeŋ fɛki num nɛ lɛ a? Buku kɔ
 a bɛni liŋ ka mbeŋ, buku dza fa i fukuki ntum wi ndzɔŋni
 wɛ wi nyɛki dzaki i Nyɔ wɛ, a mbeŋ bɛɛ bɛnyɔ bɛ kilɔlɔ
 bɛlɛ, i bɛli num Nyɔ wiwɔm. Nyɔ wɛlɛ kɔ wɛ wi nɛ maa
 bɔɔli bɛh nshwaiŋ bɛh kinchwɔ kimum bɛh bieŋ bichi
 biɛ bi kɔ i kidi kɛlɛ wɛ. **16** A nɛ kɔ i kikpu wɛ, wi nɛ beeki
 lɛ bɛni i kitumi kichi wɛ, bɔ fɛ asi bɔ kɔŋki. **17** Ayakalɛ, wi
 ka fɛki a gia yɛ yi ndzɔŋki i bɛni, i chusi a ŋgaiŋ kɔ lɛ. Wi
 ka nyaki bɔ bɛh dzaŋ, bɔ kwati dzeŋ i jobi wi ndzɔŋni wɛ,
 bɔ dzi wɔkɔ ndzɔŋni.” **18** Na si Banabas bɛh Bɔɔl dzakaki
 gia yiwɔ i bɔ yakadɛiŋ, yi nɛ lɛkɛ i bɔ i bee mfɛ gia i bɔ. **19**
 Bɛju bɛdɔkɔ ka dza dza fɛiŋ, num bɔ nyɛ i Antiɔk bɛh
 Ikɔnium, nyini bɛni bɛduli bɔ ka tumyiki Bɔɔl bɛh kitɛh.
 Si bɔ tumyi yakadɛiŋ, ka guku buku bɛh wi i kwili kintɔɔŋ
 kwaka a wi kpi lɔ. **20** Ayakalɛ, mbaŋ wi bɛni bɛ bumni dza
 juŋni i wi beŋ, wi fiɛni dza i beŋ, ka fiɛni dza i kwili
 wiwɔ mɛ. Si chɔkɔ buku wɔɔ, wi bɛh Banabas dza fɛiŋ ka
 tsɛki i kwili ki Dɛlbi wɛ. **21** Si Bɔɔl bɛh Banabas liɛ i Dɛlbi,
 ka fukuki ntum wi ndzɔŋni kɔm Jisɔs, ka kwati bɛni bɛ
 bumni fɛiŋ bɛduli. Bɔ nyɛ fɛiŋ ka chu fiɛniki i jum wɛ, ka
 tsɛki danŋiki i kwili ki Lista bɛh ki Ikɔnium bɛh Antiɔk wi

Bisidia. **22** Bɔ ka tsəki daŋsiki yakadəiŋ, shili shóm yi bəni bə bumni, təfi bɔ a, bɔ bāaŋ nūmki a bindzɔŋ i kimbumb kibɔ wə, kiə a bəh bɔ kaŋaki lə i yeiŋ bəŋgəkə bəduli ka bɔ bi tseiŋki i liə i ŋkuŋ bi Nyɔ wə. **23** Bɔ ka chu bayiki bətii kijuŋni ki bəni bə bumni, ka jiəki i bijuŋni bi bəni bə bumni bichi wə. Jɔbi wə bɔ ni jiəki bɔ, bɔ ka bamki dzaka tsa, nya bɔ i kaŋ yi Bah Jisəs wə bɔ nɛ bum i wi. **24** Bɔɔl bəh Banabas ka bi tsə tɔli i tumi ki Bisidia wə, ka daŋ tsə i Bamfilia, **25** i fuku gia yi Nyɔ i kwili wi Belga wə, ka shi tsə i kwili wi Atalia wə. **26** Si bɔ shi feiŋ, liə i ŋgwuki mə, ka fiəni dzə i Antiok. Antiok fa kɔ di biə bə nɛ nya bɔ i kaŋ yi Nyɔ wə, wi nya bɔ bəh ŋgamti wi na ka bɔ nyaniki fəki nɔm wələ wə bɔ kɔ bɔ kaasi. **27** Si bɔ dzə buku feiŋ i Antiok, juŋni kijuŋni ki bəni bə bumni, fuku gia yichi i bɔ si Nyɔ nɛ nɔmki yakaki bəh bɔ, bəh si wi nɛ weli shóm yi bəni bə bɔ kəkə Bəju, bɔ jiə shəm i Jisəs. **28** Bɔɔl bəh Banabas nɔ bəh mbaŋ wi bəni bə bumni bəwɔ i jɔbi wi dəəŋ wə.

15 Bəni bədɔkɔ nɛ nyə i Judea, shi dzə i Antiok, ka laniki bəni bə bumni a, Nyɔ kəkə i bwili mi maka bə suuŋ wi asi bənchi bə Muses chusiki. **2** Bɔɔl bəh Banabas nəiŋma nlani wiwɔ, bɔ bəh bəni bəwɔ shi i gukuniki kəm gia yiwɔ ŋgukuni wiwɔ kɔbi wi twəsi. Ayakadəiŋ, yi ka gaka, kijuŋni ki bəni bə bumni i Antiok bɔ babwili Bɔɔl bəh Banabas bəh bəni bə bumni bədɔkɔ, faaŋ bɔ i yāka tsə i Jelusaleɛm a bɔ yāka tsə yēiŋ bwa bə ntum bə Jisəs bəh bətii kijuŋni ki bəni bə bumni feiŋ, ma bɔ jiə gia yələ i bɔ nshiŋ. **3** Ayakadəiŋ, kijuŋni ki bəni bə bumni i Antiok ka faaŋ bɔ, bɔ ka tsəki tɔliki i bimbu bi Fənishia bəh bi

Samalia wə fuku i bəni bə bumni bə feiŋ a bəni bə bə kəkə Bəju kwuni lə. Bəni bəchi ka wəkə yakadəiŋ, gia yiwə ndzəŋ i bə nalə. **4** Bə bi ka yaka dzə i Jelusalem, kijuŋni ki bəni bə bumni bəh bwa bə ntum bə Jisəs bəh bətii kijuŋni ki feiŋ dzə bə. Bə ka fuku gia yichi i bə si Nyə nəm i kaŋ yibə wə. **5** Ayakalə, bəni bə bumni bədəkə bə bə nɪ kə tə i mbaŋ wi Bəfalasi wə, dza yaka i beŋ ka dzaka a, “Bə kaŋaki i sūuŋ bəni bə bə kəkə Bəju, ka dzaka a bə kaŋaki i jīəki bənchi bə Muses.” **6** Si bə dzaka yakadəiŋ, bwa bə ntum bə Jisəs bəh bətii kijuŋni chu num i tseŋ ləkə i kintəŋ ki gia yiwə wə. **7** Bə sisi yi i tsə buku i jəbi wi dəŋ wə, Bitə ka dza num beŋ dzaka a, “Bwa bə nih bəŋ, mbeŋ kiə a, a nɪ kə i kikpu wə Nyə nɪ babwili mih i mbeŋ kintəŋ a, akə i dzaka kəŋŋ wə bəni bə bə kəkə Bəju bi wəkəki ntum wi wi ndzəŋni, ma bə bumki yi. **8** Nyə wə wi kiəki shóm yi bəni bəchi, wi nɪ chusi a ŋgaiŋ dzə bəni bə bə kəkə Bəju, nya bə bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni a liŋ asi wi nɪ nya i bukumbeŋ. **9** Wi nɪ ka chusi dəkə chi chi i bukumbeŋ bəh bə. Wi nɪ kə wi fə shóm yibə ka baiŋki kəm bə nɪ kə bə jiə shəm i Jisəs. **10** Si yi kə yaka, mbeŋ nyani dəiŋ i nəŋniki shəm yi Nyə, mbeŋ dzəki bəntiə jiə i mbaŋ wi bəni bə bumni wə, num bəntiə bələ nɪ gaka lə bukumbeŋ bəh bətii tii bəbukumbeŋ a? **11** Yi kəkə chəŋ. Bukumbeŋ kə bə bum a Nyə bwiliki bukumbeŋ, num a fə shəm yindzəŋni yə Bah Jisəs chusi i bukumbeŋ. Yi kə a liŋ tə si wi bwiliki bəni bə bə kəkə Bəju.” **12** Si Bitə dzaka kaasi, bəni bəchi kpichumi məŋ, ka wəkəliki si Banabas bəh Bəəl təkəki gia asi bə nɪ nyaniki tsəki i bəni bə bə kəkə Bəju, num Nyə nya bə bəh ŋga a bə fəki bənchəsi bə

bɔ chusiki ŋga bi Nyɔ bəh gia yi dzaka ki wɔmni yeiŋ. **13** Bɔ dzaka kaasi, Jɛm ka dzaka a, “Bwa bə nih bəŋ, mbeiŋ wɔkɔli wɔkɔ gia yə mih ki dzakaki. **14** Samɔn nɛ fuku lɔ i bukumbɛiŋ si Nyɔ nɛ yisi chusiki tɛ tɔkni wi i bəni bɛ bɔ kɔkɔ Bəju, ka sabibwili bəni bu bɛdɔkɔ i bɔ kintəŋ a, akɔ mbu. **15** Gia yə bəni bə ntum bə Nyɔ nɛ nyaka yi nyaniki a fieŋ fimu bəh yə Nyɔ nɛ fə. Bɔ nɛ nyaka a, **16** ‘Jɔbi dzaki lə wə mih bi fiəni dzə, i kɛiŋsi juŋ yi Debit yə yi kɔ yi gbɔ lɔ. Mih ni fiəni maa lə chaka kiwɔ, ki fiəni num bɛiŋ. **17** Ayakadəiŋ, biŋka bi bəni bi nəŋki lə Bah, bəni bələ bəchi kɔ bɛ bɔ kɔkɔ Bəju bɛ mih babwili a, akɔ bəni mbəŋ. **18** Yələ gia kɔ a dzaka Nyɔ, wi nɛ fə bəni kiə lɔ yi a kɛiŋ na i kikpu wə.’ (aiɔn g165) **19** Mih ka yeiŋ yiŋ a bukumbɛiŋ ma nyaki ŋgakɔ i bəni bɛ bɔ kɔkɔ Bəju, bɛ bɔ kɔ num bɔ jiə shɔm i Nyɔ wə. **20** Bukumbɛiŋ nyāka a num kiŋwakti i bɔ, i dzaka a, bɔ ma dʒiki biɛiŋ biə bəni fə gia yeiŋ i bənyɔ, kɔm akɔ biɛiŋ bi kinyeŋ. A bɔ bwīli kaŋa yibɔ i nɔni ki tɔkɔlini wə. Kiə bɔ ma dziki nyam yə yi kɔ maka bə kum a mwa buku. Kiə bɔ ma dʒiki mwa mi nyam. **21** Bə nyaka yaka, kɔm bɔ nɛ kɔ num bɔ nɛ lani lɔ bənchi bə Muses bələ i jɔbi wi dəəŋ wə i di bichi wə bəni wɔkɔ, a num yi yə bə faaki daiŋ i jún yi tsani wə i kaŋ yi mbam yichi.” **22** Ayakadəiŋ, bwa bə ntum bə Jisɔs bəh bətii kijunɛni bəh kijunɛni ki bəni bə bumni kichi bum gia yiwɔ, ka yeiŋ a yi ndzɔŋki lə a bɔ bā bəni bɛdɔkɔ i bɔ kintəŋ i fāaŋ bɔ bəh Banabas bəh Bɔɔl i tsê i Antiok. Bɔ ka babwili Judas wə yeli wi widɔkɔ kɔ a Basabas, chu babwili tɛ Silas. Bəni bəfa bələ nɛ kɔ kifwu i kintəŋ ki bəni bə bumni wə. **23** Bɔ nyaka kiŋwakti kibɔ ka faaŋ ki i bɔ num a: “Buku bwa

bə nih bəmbeinj bə bə kə bwa bə ntum bə Jisəs bəh bətii
 kijunni bənik i mbeinj bəni bə bumni bəchi bə bə kəkə
 Bəju, bəh bə bə kə i kwili wi Antiok wə bəh bə bə kə i
 kimbu ki Silia wə bəh bə bə kə i kimbu ki Silishia wə. **24**
 Buku wəkə a bəni bədəkə buku i buku kintəəŋ dzə ka
 nyaki ŋgəkə, shakyi mfi bimbeinj bəh nlani widəkə na
 məŋni si buku faaŋ bə. **25** Buku ka shinum bəchi bum a
 bə bā bəni bədəkə bə fāaŋ i mbeinj, a bə bəh Banabas bəh
 Bəol dzə, bə num nseinj yibuku yi shəm. **26** Bəni bələ kə
 num bə mus i lə kpi kəm nəm wi Bah wibukumbeinj Jisəs
 Klistus. **27** Buku ka faaŋ Judas bəh Silas a bə dzə bəŋ fuku
 tə bəh dzaka kibə gia yə yi kə i kiŋwakti kələ wə. **28** Buku
 bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni num ka yeinj a yi ndzəŋki kə i
 jikəli mbeinj bəh ntia widəkə wə wi tsəki bənchi bələkəli
 bələ bə kə a: **29** Kiə mbeinj ma dži ki bieinj bidzini biə bə kə
 num bə fə bimfə gia yeinj i bənyə. Kiə mbeinj ma dži ki mwa
 mi nyam. Kiə mbeinj ma dži ki nyam yə yi kə maka bə kum
 yi a mwa buku. Kiə mbeinj ma ləkəki kaŋ i nəni ki təkəlini
 wə. Mbeinj ka yəkə geinj gia yələ, mbeinj fəki num gia yi
 chəŋ. Bə besi.” **30** Bə nyaka yaka ka faaŋ bəni bə feinj a bə
 shi tsə i Antiok. Bə tsə junni bəni bə bumni feinj bəchi,
 ka nya kiŋwakti kiwə i bə. **31** Bə fa kiŋwakti kiwə, ntum
 wiwə dəsi shəm yibə, bə jikə bəh kinsanli nalə. **32** Judas
 bəh Silas bə bə ni kə bəni bə bə fukuki gia yə bə wəkəki
 si Nyə dzakaki, nya bətəfi bəduli i bəni bə bumni, fə bə
 ka kaŋaki ŋga i shəm yibə wə. **33** Bə ni nə dzo feinj i jəbi
 widəkə wə. Bəni bə bumni bə fiəni chiŋsi bə, bə ka tsəki
 bəh kimbəiŋsi i bəni bə bə ni faaŋ bə. **35** Bəol bəh Banabas
 baan feinj i Antiok, bə bəh bəni bədəkə ka laniki fuku gia

yi Bah. **36** Asi kaŋ nĩ tsə twəsi, Bɔɔl dzaka i Banabas a, “Bukumbeiŋ fiəni tsê i jum wə bə nyani nnya i bitumi biə buku wə nĩ fukuki gia yi Bah i bi wə, ma bə yêiŋ a bəni bə bumni bə feiŋ fəki dəiŋ a.” **37** Banabas ka nəŋki i dzo Jɔn Mak a bəh bə nyaniki. **38** Bɔɔl nəki kəŋ kə a bə dzo wi, kəm wi nĩ nyə bee bə i Bamfilia na kəŋ i kaasi nyani wə bəh bə nĩ kaŋaki. **39** Bɔɔl bəh Banabas baəŋ a gukuliki gia yiwo nalə, ka gaali. Banabas dzo Mak, bə wi liə i ŋgwuki wimbum mə, ka tsə i Sayblus. **40** Bɔɔl baa mfih num Silas. Ka bə nyə, num bəni bə bumni nya bə i kaŋ yi ŋgamti wi Bah wə. **41** Bə tsə dzəh i bimbu bi Silia wə bəh bi Silishia wə, ka nyaniki shili shóm yi bijuŋni bi bəni bə bumni.

16 Bɔɔl nyani tsə buku i kwili wi Dəlbi wə, ka dza tsə i ki Lista wə. Mi wi mbaŋ wi Jisəs widəkə num feiŋ i Lista yeli wi num Timəti, nih wi num mi wi Ju, a num tə mi wi bumni, ayakalə ba wi nĩ kə mi wi Glik. **2** Timəti wələ nĩ kə mi i bəni bə bumni bə Lista bəh bə Ikəonium, bə bəchi kəksi wi. **3** Bɔɔl ka nəŋki i dzo wi a bə wi nyāniki, ka suuŋ wi. Wi nĩ suuŋ wi yakadəiŋ, kəm Bəju bəchi bə bə nĩ nəki i kimbu kiwo wə nĩ kiəki lə a tii Timəti nĩ kə mi wi Glik. **4** Bə ka nyaniki tsəki i bitumi wə, si bə nĩ tsəki dzaka i bəni bə bumni kəm bənchi bə bwa bə ntum bə Jisəs, bəh kifwu ki kijuŋni ki Jəlusalem nĩ shinum bum a bə jīə. **5** Ayakadəiŋ, kijuŋni ki bəni bə bumni bəwə ka ləkəki tsəki a ninshiŋ ninshiŋ i mbum wibə wə. Bəni kpeiŋsi i bə wə chəkə bichi. **6** Bɔɔl bəh mbaŋ wi nyə a bə tsə fūku gia yi Nyə i tumi ki Əsia wə, Kiŋ'waka ki Baiŋni nəiŋ. Bə ka nyani tsə num i kimbu ki Fligia bəh ki Galechia wə. **7** Bə ka tsə buku kəmsi i tumi ki Misia wə ka

nəŋki i liə tsə i kimbu ki Bitinia wə, Kiŋ'waka ki Jisəs chu nəiŋ. **8** Ayakadəiŋ, bə ka tsə i tumi ki Misia wə, daŋsi tsə i kwili wi Təwas wə. **9** A dzə num nchəkə, fiŋ ka ndəmsi dza dzə i Bəəl wə. Wi yeiŋ i fiŋ fiwə mə a mi widəkə i Masedonia tsaki wi a, “Mntee, dāŋ dzə i fa Masedonia wə gāmti buku.” **10** Si fiŋ fiwə dzə i Bəəl yakadəiŋ, buku bə ka yeiŋ a Nyə chusi i buku a buku tsə fūku ntum wi ndzəŋni i tumi ki Masedonia wə. Akisəkə, buku ka keiŋsi i tsə fiŋ. **11** Buku nyə i Təwas, daŋ bəkə chəŋ i ŋgwuki wimbum mə, tumbuku i Samətes. Chəkə buku wə buku tsə i ninshiŋ ka buku i Niabolis. **12** Buku nyə fiŋ nyani tsə i Filibi, num i kwili wi kimbu ki ninshiŋ ki Masedonia. Kwili wiwə nī kə wi gəmna wi Lum. Ayaka buku nə fiŋ i kaŋ yidəkə wə. **13** A dzə num i chəkə bimbam wə, buku dza i kwili wiwə wə, ka tsə i bəkə yidəkə kpəŋ i di biə buku nī kwakaki a Bəju kələ i kaŋaki di bi tsani fiŋ. Si buku tsə yakadəiŋ, bəkaŋa bədəkə num bə juŋni dzə fiŋ, buku ka shinum ka dzakaki i bə. **14** Kpaŋa widəkə nī kə yeiŋ wə wi wəkəli buku yei wi num Lidia, wi nī shi kə a kəksiki Nyə. Wi nī buku i kwili wi Tayatila wə, wi nī shi kə a taŋniki bəmbuŋ bə num ka bə bəkəki bəkəni, bə ləkə i kpə wə. Bah wəli shəm yi, wi bum gia yə Bəəl nī dzakaki. **15** Bə bi dzə juli wi i bəkə bəh bəni bu bə dzu, wi ka tsa buku dzaka a, “Mntee, mbeŋ ka yeiŋ a mih jiə shəm yiŋ yichi i Bah wə, mbeŋ dzə nī i mih dzu.” Wi baŋ a tsaki a tsani, buku bum ka tsə. **16** A dzə num chəkə bidəkə buku bə tsə i di bi tsani wə, baŋsi bəh waiŋ kpaŋni widəkə num mfa. Wi nī kaŋaki kiŋ'waka kidəkə i wi mə, a num kə ki si fə a mi numki mi wi n'yeiŋ. Bəni bə bə

nĩ kanjaki waij kpaɲni wiwɔ nĩ kɔki lɛ kpɔ i gwu yi wɛ
na bindzɔɲ kɔm wi nĩ shiki fukuki a gia yɛ yi kɔ i num.

17 Waij kpaɲni wiwɔ ka yeiɲ buku Bɔɔl, ka biɛli buku,
wili dzaka a, “Bɛni bɛlɛ kɔ bɛni bɛ nɔm bɛ Nyɔ wɛ wi kɔ
Fwu wi biɛiɲ Bichi wɛ, bɔ chusiki dzɛh yɛ yi kɔ i mbɛiɲ i
nyaniki yeiɲ ka mbɛiɲ bi bɔiɲ yeiɲ.” **18** Wi fɛ yakadɛiɲ lɛ
i buku i kanja yiduli wɛ, Bɔɔl bɔksi tɔɔ, wi fiɛni gwu yi
kanji kiɲ'waka kiwɔ dzaka a, “Mih fukuki i wɔ i yɛli wi
Jisɔs Klistus wɛ, bũku i waij wɛlɛ wɛ.” Ayaka ki ka buku i
gwu yi mɛ akisɛkɛ. **19** Bɛni bɛ bɔ nĩ kanjaki mfa wiwɔ yeiɲ
a dzɛh yibɔ yi kpɔ kaa, bɔ ka kwa Bɔɔl bɛh Silas guku tsɛ
bɛh bɔ i di bi shi wɛ i bɛtii di nshiɲ. **20** Si bɔ nĩ tsɛ bɛh bɔ,
jiɛ i bɛgɔmna bɛ Lum nshiɲ bɛ bɔ nĩ sakaki bɛnsaka ka
dzaka a, “Bɛni bɛlɛ kɔ Bɛju, bɔ nya ɲgɛkɛ i kwili wibuku
wɛ. **21** Bɔ laniki bɛni bɛh nɔni kɛ bɛnchi bɛbukumbɛiɲ
bumki kɛ. Buku kɔ bɛni bɛ Lum, buku kɔbi i biɛliki nɔni
kiwɔ.” **22** Mbaɲ wi bɛni bɛ bɔ nĩ kɔ fɛiɲ bɔ ka tɔbi bɔ, kwu
i Bɔɔl bɛh Silas wɛ. Bɛgɔmna bɛ bɔ nĩ sakaki bɛnsaka ka
shakyi bɛmbuɲ i Bɔɔl bɛh Silas wɛ, dzaka a bɛ twɛiɲ bɔ.
23 Bɔ tweiɲ bɔ nalɛ, dzɔ bɔ tsɛ fah i juɲ yi nsɛɲ wɛ, dzaka
i mi wɛ wi tɔkniki bɛh juɲ yi nsɛɲ a wi kɛiɲsiki tsɛiɲki
bɔ bindzɔɲ. **24** Si wi wɔkɔ yaka, ka dzɔ bɔ tsɛ fah na i
kimbu kintɛɲ ki juɲ yi nsɛɲ wɛ, fah kaka bibɔ i kikɔm
mɛ. **25** A num ka nchɔkɔ kintɛɲ, Bɔɔl bɛh Silas tsa wɛ
yɛɛɲ kɔksi Nyɔ, bɛni bɛ nsɛɲ wɔkɔli, **26** akisɛkɛ nshwaiɲ
dza ka nɛɲni bɛh ɲga, juɲ yi nsɛɲ nɛɲni tsɛ buku i chaka
wɛ. Akisɛkɛ, dzaka bifiɛɲɛ bichi weli gwu, bɛnsɛɲ shwali i
bɛni bɛ nsɛɲ wɛ bɛchi. **27** Mi wɛ wi ni tɔkniki bɛh juɲ yi
nsɛɲ yiwɔ dza yaka, ka yeiɲ dzaka bifiɛɲɛ num bi weli,

wi ka kwakaki a bəni bə nsəŋ kə num bə gəiŋ lə. Wi ka
 babwili nywə i kimbaka wə ka nəŋki i wəw gwu yi yeiŋ. **28**
 Bəw wam bəh ŋga dzaka a, “Ma wəw gwu ya. Buku bəchi
 kə fa.” **29** Mi wə wi nɪ təkniŋki bəh juŋ yi nsəŋ yiwə bəw a
 bə dzə ŋgaiŋ bəh naka ki baiŋsini, wi yəkə liə i dzu, tsə
 tum binyu i Bəw bəh Silas nshiŋ nyumi bəh lwa. **30** Wi
 dza dzə bə, buku bəh bə i biŋ, bikə i bə a, “Bəba, mih kə i
 fə dəiŋ ka mih bəiŋ a?” **31** Bə chukuli i wi a, “Jiə shəm
 ya i Bah Jisəs, ma wə bəh bəni ba i wə dzu bi bəiŋ.” **32**
 Ayaka bə ka fuku ntum wə kəm Bah i wi bəh i bəni bəchi
 i wi dzu. **33** Wi dzə bə feiŋ nchəkə ka wəkə biəkə yibə.
 Akisəkə, bə ka juli wi bəh bəni bəchi bə i wi dzu i bəkə. **34**
 Wi ka dzə bə, bəh bə yaka tsə i wi dzu, wi nya bə bəh
 biəiŋ bidzini bə dzi. Bə bəh bəni bəchi bə i wi dzu ka laŋki
 a bə jiə shəm yibə i Nyə wə. **35** Chəkə buku wə, bəgəmna
 bə Lum bə bə nɪ sakaki bənsaka faaŋ bəni bə jum, a bə tsə
 dzāka i mi wə wi təkniŋki bəh juŋ yi nsəŋ a, wi bwili bəni
 bə ma bə tsəki. **36** Mi wə wi nɪ təkniŋki bəh juŋ yi nsəŋ
 yiwə ka tsə yeiŋ Bəw dzaka i wi a, “Bəgəmna faaŋ ntum a
 mih dzə bwili mbəiŋ, a mbəiŋ tsəki i kimbəiŋni wə.” **37**
 Ayakalə, Bəw dzaka i bəni bə jum bəwə a, “Bə ni tweiŋ
 buku i bəni kintəŋ maka bə yisi saka nsaka wibuku dəkə,
 na yaka buku num tə bəni bə Lum, chu fah buku i juŋ yi
 nsəŋ mə, ka dzakaki i liə a, bə bwili buku i jum wə jum wə
 dəiŋ na? Yi kəkə num yaka. Akə a Gəmna wiwə i bwili
 buku.” **38** Bəni bə jum bəwə fiəni tsə fuku i bəgəmna gia
 yə Bəw dzaka. Si bə wəkə a Bəw bəh Silas kə tə bəni bə
 Lum, ka lwaki. **39** Bə dzə ka kwuŋ kaŋ i bə, bwili bə i juŋ
 yi nsəŋ mə, chiŋsi bə, tsa a bə būku i kwili wiwə mə. **40**

Bɔɔl bəh Silas buku i juŋ yi nsəŋ mə, tsə i juŋ yi Lidia wə ka kwati bəni bə bumni fəiŋ, bə təfi bə ka nyə fəiŋ.

17 Bɔɔl bəh Silas ka tsəki, tsə daŋsi i kikwili ki Amfibolis bəh Abolonia wə, daŋsi tsə buku i Tesalonika. Juŋ yi tsani yi Bəju num fəiŋ. **2** Bɔɔl ka tsə liə i juŋ yi tsani yiwo mə asi wi si fə jobi wichi, ka yisi i dzakaki i bəni fəiŋ kəm gia yi Nyɔ i shi yitali wə i kaŋ yi mbam wə, wi chusi gia yichi i Kiŋwakti ki Nyɔ wə. **3** Ayaka wi ka chusiki fəiŋ, tɔyi a Kimbwili wə Nyɔ nɛ kaka nɛ kaŋaki i yēiŋ ŋgəkə, i fiəni dza i kpi wə. Jisəs wələ ŋgaiŋ fukuki kəm wi kə Kimbwili wiwo. **4** Ayaka bəni bədəkə wəkə yaka, bum ka chiriŋni Bɔɔl bəh Silas. Ayaka Bəglik bədəkə bə bə nɛ kəksiki Nyɔ bəh bəkaŋa bəmbum bədəkə bum tə bəduli. **5** Ayakalə, kindəŋ ka finiki Bəju bədəkə kəm Bɔɔl bəh Silas, bə juŋni bəni bədəkə bə bə nɛ nyaniki nnyaki kilələ bəh bə chiriŋni i mbaŋ wə, yisi bəndzaka i kwili kintəəŋ. Bə ka nyə tsə bwiŋ juŋ yi Jason a bə nəŋki Bɔɔl bəh Silas i bwili nya i bəni i biŋ. **6** Ayaka bə ka nəŋ məŋ, ka guku Jason bəh bəni bə bumni bədəkə tsə bəh bə i bətii kwili nshiŋ, ka wiliki dzakayi a, “Bəni bələ kə bə bə nyaniki beensiki mbi jiəli, bə dzə buku lə fa, **7** Ayaka Jason dzə bə jiə i wi dzu. Bə bəchi bwiŋki bəchi bə ŋkuŋ wi Lum, ka dzaka a ŋkuŋ widəkə kələ yeli wi num a Jisəs.” **8** Ayaka bətii kwili bəh bəni wəkə yaka, bə dza ka wesiki. **9** Bə ka kaŋyi Jason bəh bəni bə bumni, bə gəm kpə, a yi bi ka chu num, bə bi ma chu fiəni nya kpə wiwo i bə. Bə ka bee a bə nyə. **10** Si fuu nɛ jum dzə, bəni bə bumni dzə Bɔɔl bəh Silas chiŋsi bə ka tsəki i kwili wi Belia wə. Si bə liə fəiŋ, tsə i juŋ yi tsani yi Bəju mə. **11** Bəju bə fəiŋ nɛ kə bəni bə kiə gia tsə bə

Tesalonika, kɔm bɔ nɛ dzɔ nlani wiwɔ bɛh kɪŋkɔŋ, bɔ nɛŋ i Kɪŋwakti ki Nyɔ wɛ kɔŋ yichi i yeiŋ a gia yɛ Bɔɔl laniki bɔ yeiŋ akɔ a ŋkɔŋ a. **12** Bɔ bɛduli ka bum gia yi Nyɔ. Bɛkɔŋa bɛmbum bɛduli bɛ bɔ nɛ kɔ Bɛglik, bɛh bɛnyuku bɛduli bɛ bɔ nɛ kɔ tɛ Bɛglik bum tɛ. **13** Ayakalɛ, Bɛju bɛ Tesalonika bi wɔkɔ a Bɔɔl tsɛ lɔ ka fukuki gia yi Nyɔ i Belia, bɔ ka bɔŋ tsɛ tɛ fɛiŋ, nyini mbaŋ wi bɛni bɔ yisi bɛŋgɛkɛ. **14** Bɛni bɛ bumni ka dzaka a Bɔɔl nyɛ akisɛkɛ wi tsɛ i kinchwɔ kimbun kɔŋ. Ayakalɛ, Silas bɛh Timɔti baŋ a Belia. **15** Bɛni bɛ bɔ nɛ tsɛ i chiŋsi Bɔɔl, tsɛ buku i Aten ka bee wi fɛiŋ. Jobi wɛ bɔ nɛ fiɛniki dzɛki Bɔɔl faaŋ bɔ bɛh ntum, a bɔ tsɛ lɔka i Silas bɛh Timɔti a bɔ mɔmsi wɔkli i dzɛ bɔku i ŋgaiŋ wɛ. **16** Bɔɔl ka wɔkɔliki Silas bɛh Timɔti i Aten. Jobi wɛ wi nɛ nyaniki fɛiŋ, wi yeiŋ num kwili wiwɔ jikɛ bɛh mimɔsɔ, yi nɛŋni shɔm yi nalɛ. **17** Ayakadɛiŋ, wi ka tsɛ i juŋ yi tsani yi Bɛju wɛ dzaka bɛh bɔ, tasi bɛh bɛni bɛ bɔ nɛ kɔkɛ Bɛju bɔ tsa tɛ Nyɔ fɛiŋ. Wi chu dzaka tɛ chɔkɔ bichi i di bi shi wɛ bɛh bɛni bɛ bɔ nɛ shiki dzɛki fɛiŋ. **18** Bɛni bɛ lanini bɛdɔkɔ bɛ bɛ nɛ bɔŋki bɔ a ɛbikɔlia bɛh bɛ bɛ nɛ bɔŋki bɔ a Sitɔyik nɛ nyɛ dzɛ tɛ ka gukuliki bɔ bɛh Bɔɔl. Si Bɔɔl nɛ fukuki kɔm Jisɔs bɛh ndza wi kpi, bɛdɔkɔ ka bikɛki a, “Kiyuŋ kɛlɛ kɔmki dzaka a nɛ a?” Bɛdɔkɔ dzaka fibɔ a, “Yi kɔ ka wi fukuki kɔm bɛnyɔ bɛ bɛni bɛdɔkɔ.” **19** Ayakadɛiŋ, bɔ ka dzɔ Bɔɔl bɛh bɔ tsɛ i kijunni kɛ bɔ nɛ bɔŋki i jɔ yibɔ wɛ a Aleɔbagus bɔ dzaka i wi a, “Buku nɛŋki i chu wɔkɔ kɔm nlani wimfiŋ wɛlɛ wɛ dzɛki bɛh wi lɛ. **20** Wɔ dzakaki gia yidɔkɔ maka buku num wɔkɔ yi. Ayakadɛiŋ, buku nɛŋki i kiɛ fwu wi gia yiwɛ.” **21** (Bɛni bɛ Aten bɛh bɛni bɛdzɛni bɛ fɛiŋ nɛ shi kɔ fibɔ a

wəkəlɪki gia yimfiəŋ chu dzaka kəm yi). **22** Bəəl ka dza num beɪŋ i kintəəŋ ki Aleəbagus nshiŋ, dzaka a, “Bəni bə Atən, mih yeɪŋ a i dzəh yichi wə a mbeɪŋ kəksiki bənyo nalə. **23** Mih dzakaki lə, kəm mih ni nyaniki nnyaki i kwili wimbeɪŋ kintəəŋ, mih tseɪŋ bidi biə mbeɪŋ tsaki bənyo yeɪŋ, mih yeɪŋ bitəŋ bi fəni gia bidəkə num bə nyaka i yeɪŋ wə a, ‘I nyo wə bə kiəki kə.’ Nyo wiwə wə mbeɪŋ tsaki i wi, wə bə kiəki kə, akə wi wə mih ki fukuki i mbeɪŋ i liə. **24** Nyo wələ kə wə wi nɪ maa mbi wələ bəh bieɪŋ bichi biə bi kə yeɪŋ wə. Akə wi ŋkuŋ wi bəəli bəh nshwaiŋ, wi nə kə i juŋ yi fəni yi gia wə yə a maa bəni. **25** Wi dzaki kə fieŋ fidəkə fiə wi tseɪŋki a mi nəm i wi, kəm akə wi wə wi nyaki bəni bəchi kiŋ'waka ka bə numki bəwəm bəh bieɪŋ bichi biə bə nəŋki. **26** Wi nɪ kə wi fə chwəŋkijun ki bəni bəchi buku i mi wimu ka bə bi nə i nshwaiŋ yələ yichi wə. Ka wi fə yakadəiŋ num wi nɪ keɪŋsi lə jəbi wə bə bi numki fieŋ bəh kiŋgəksi ki di biə bə bi nəki yeɪŋ wə. **27** Wi nɪ fə yakadəiŋ, ka bəni bi nəŋki nnyaki wi, a jəbi widəkə bə bi yeɪŋ lə i wi wə. Ayakalə, Nyo kəkə i dzəh yi dəəŋ i mi widəkə wə i bukumbeɪŋ kintəəŋ. **28** Gia yələ kə a liŋ asi mi widəkə nɪ dzaka lə a, ‘Akə wi, wi fəki ka bukumbeɪŋ nəki, nyani, chu num asi bukumbeɪŋ kə.’ Mi wimbeɪŋ wi kichum widəkə nɪ dzaka tə a, ‘Buku təkə kə bwa bu.’ **29** Asi bukumbeɪŋ kə bwa bə Nyo, yakadəiŋ bukumbeɪŋ ma kwakaki a Nyo bwəsiki fieŋ fiə a keɪŋsi mi bəh mfi bi, biəŋə bəh chwaka ki kpə, nabə a bə keɪŋsi bəh təh. **30** A nɪ kə i jəbi wiwə bəni keɪŋ i jisi wə, fə bieɪŋ bichu biələ, Nyo beeka. Ayakalə, i liə wi dzaka i mi wichi a bə kwūni shóm yibo. **31** Bə kwūni kəm wi jiə chəkə biə wi bi saka mbi

wichi yeiŋ biəli i dzəh yi chəŋ wə. Wi babwili lə mi wə wi ni sakaki. Yələ kə num wi chusi lə i mi wichi a, akə ŋkəŋ asi wi n̄ dzasi mi wiwə i kpi wə.” **32** Si Bəəl dzaka yakadəiŋ, bə wəkə kəm ndza wi kpi, bəni bədəkə dza ka sunjuki wi. Bədəkə dzaka fibə a, “Buku nəŋki lə i chu wəkə kəm gia yələ wə dzakaki lə.” **33** Ayakadəiŋ, Bəəl ka buku bee bə. **34** Ayakalə, bəni bədəkə bum gia yə wi n̄ dzakaki, ka chiriŋni wi. Mi widəkə i bə wə n̄ kə Diōnisius wə wi n̄ kə mi wi kijuriŋni wi Aleobagus, widəkə n̄ kə miŋkpaŋja yeli wi num Damalis bəh bəni bədəkə tə.

18 I yəməka jum, Bəəl nyə i Atən tsə i kwili wi Kələn. **2** Si wi tsə feiŋ, bə mi wi Ju widəkə baŋsi yeli wi num Akpwila, num bə n̄ bwə wi i Bəntus. Akpwila n̄ kukti dzə i Itali bəh kpə wi Blisilia, kəm Klawdius ŋkuŋ wi Lum n̄ kə wi tsəsi ja a, Bəju bəchi buku i Lum. Bəəl ka laa njikə i bə, **3** ka tsə yeiŋ bə keiŋsi dzú yə bə baŋki bitaŋ yeiŋ, a num tə a nəm wə wi Bəəl n̄ nəmki. Kəm yaka, wi ka nəki feiŋ, bəh bə nəm. **4** Aka numki i kaŋ yi mbam wə yichi, wi ka tsəki i juŋ yi tsani wə, dzaka i Bəju bəh i Bəglik məmsi i fə a bə būm gia yə wi laniki. **5** I jəbi wə Silas bəh Timəti n̄ buku i Masedonia dzə, Bəəl ka dzo jəbi wi wichi ka fukuki num gia yi Nyə, chusi i Bəju a, Kimbwili wə Nyə n̄ kaka kə Jisəs. **6** Ayakalə, Bəju bəwə ka nyə ka waliki gia yə wi n̄ dzakaki, təyi wi. Wi ka nəŋni bəmbuŋ i gwu yi wə dzaka i bə a, “Kpi yimbeŋ kə i mbeŋ kaŋ. Kaŋ yiŋ kəkə yeiŋ. Ayaka i yisi i liə, mih tsəki num i bəni bə bə kəkə Bəju.” **7** Wi ka bee bə, buku tsə ka nəki num bəh mi widəkə a num kə mi wi Ju, mi wiwə n̄ kə mi wi kəksi Nyə, yeli wi num Titius Justus, kwili wi num kəmsi i juŋ yi

tsani wə. **8** Klisbus wə wi kə fwu i juŋ yi tsani wə bəh bəni bəchi bə i wi dzu jiə shóm yibo i Bah. Bəni bə Kəlen bəduli ka wəkəki si Bəol fukuki kəm Jisəs, bum, bə ka juliki bə i bəkə. **9** A dza num chəkə bidəkə nchəkə, Bah dzaka i Bəol i fieŋ wə aka ndəmsi a, “Ma lwāki, wə fūku tsə a bəh gia yiŋ. Kiə wə ki bēe kə yi, **10** kəm mih kələ bəh wə, ayaka mi widəkə kəkə i fə na gia yidəkə bəh wə fieŋ. Bəni bəŋ kələ i kikwili kələ wə bəduli.” **11** Ayakadəiŋ, Bəol ka fə jia yichili fieŋ bəh kiŋka, lani bəni bəh gia yi Nyə. **12** I jəbi wə Bəol n̄ kə fieŋ, Galio dza num mi wi nsaka i kimbu ki Akəya wə, Bəju ka juŋni gwu yibo kwa wi tsə bəh wi i juŋ yi nsaka wə, **13** dzaka i Galio a, “Mi wələ məmsiki i fiəniki fwu ki bəni a bə kəksiki Nyə i dzəh yidəkə wə chi chi a num kə si bənchi nəŋki.” **14** Asi Bəol n̄ dza a ŋgaiŋ dzaka, Galio dza bəh ndzaka, dzaka i Bəju bəwə a, “Bəju mbeŋ wəkəli, asi kə a gia yələ numki gia yichu yidəkə mi wələ fə, nabə a wi gbə i nchi widəkə wə, ma mih kaŋa shəm i wəkəli gia yə mbeŋ dzakaki. **15** Ayakalə, si akə gia yi gukulini kəm já bəh kiyeli bəh bənchi bəmbəŋ, mbeŋ kēiŋsi yi a mbeŋ mbeŋ. Kəm mih ni saka kə yəmaka gia.” **16** Si wi dzaka yaka, ka kəŋŋ bə, bə buku i juŋ yi nsaka mə. **17** Bə bəchi ka dza liəni i Səstənes tikwili wi juŋ yi tsani wə, ka tweiŋ wi i juŋ yi nsaka nshiŋ. Galio nəki kaŋa kə jəbi i yəmaka gia wə. **18** I yəmaka jum, Bəol chu nə i Kəlen bəh bəni bə bumni i kaŋ yiduli wə, ka bi dza bee bə, bə bəh Blisilia bəh Akpwila ka liə i ŋgwuki wimbum mə i tsəki i Silia. Si bə dza i Səŋklia di biə bə n̄ liə i ŋgwuki wimbum mə, Bəol kəə fwu wi kəm kiŋkaka kə wi n̄ fə i Nyə. **19** Bə tsə buku i Efesus, Bəol bee Blisilia bəh Akpwila

feij, tsə mfiɬ num i juŋ yi tsani yi Bəju wə, dzaka bə Bəju bə feij. **20** Bə tsa a wi chû nê bəh bə i kaŋ yiduli wə, wi nəiŋma. **21** Ayakalə, i jəbi wə wi nî nyəki, wi dzaka i bə a, “Mih ni fiəni dzə lə i jəbi wə Nyə ka bum.” Si wi dzaka yakadəiŋ, ka liə i ŋgwuki wə nyə i Efesus. **22** ŋgwuki wiwə tsə buku i Kaysalia, Bəəl buku feij, yaka tsə bəni i kijunŋi ki bəni bə bumni i Jelusaleɱ, ka nyə shi tsə i Antiək. **23** Wi nî tsəsi jəbi widəko feij, ka fiəni nyə ka nyaniki i di di wə i bimbə bi Galeshia wə bəh bi Fligia wə, shili shóm yi bəni bə bumni feij. **24** Mi wi Ju widəko nî nyə dzə i Efesus yeli wi num Abəlos, num bə nî bwə wi i Aleksandia. A nî kə mi wi kiə ndzaka, chu kiə Kiŋwakti ki Nyə nalə. **25** Bə nî kə bə lani lə wi bəh dzəh yə Bah chusiki, wi ka fiki bəh nlani kəɱ Jisəs, lani bəni chəŋ. Ayakalə, wi nî kiəki shəŋ a gia yə Jəɱ nî fukuki juli bəni i bəko. **26** Si wi dzə i Efesus, ka yisi i laniki bəni i juŋ yi tsani wə chu lwa kə. Blisilia bəh Akpwila ka wəko si wi laniki yaka, dzə wi, tsə ka chu təfi baiŋsi wi nalə si Dzəh yi Nyə chusiki. **27** Abəlos dza ka kwakaki a ŋgaiŋ si kələ i ndaŋ tsə i kimbu ki Akeya wə. Bəni bə bumni bə bə nî kə i Efesus ka gamti wi, nyaka kiŋwakti i mbaŋ wi bəni bə bumni bə bə nî kə i Akeya, təbi a, bə dzə wi. I jəbi wə wi ni tsə feij, wi lansi gamti bəni bə bumni nalə, bəni bələ nî kə bə Nyə nî chusi shəɱ yi yindzəŋni i bə, ayaka fə bə jiə shóm i Jisəs wə. **28** Wi gukuli bəh Bəju i shi beij, ŋgukuli wiwə num kə wi twəsi, wi gaka bə, chusi i Kiŋwakti ki Nyə wə a Jisəs kə Kimbwili wə Nyə nî kaka.

19 A nî kə i jəbi wə Abəlos nî kə i Kələɱ, Bəəl dza dzə dzəh yi jum wə i kimbu kə wi nî nyani yeij, dzə i Efesus.

Si wi dzə feiŋ wi yeiŋ mbaŋ wi bəni bə bumni bədəkə, **2** bikə i bə a, “Kiŋ'waka ki Baiŋni nǐ dzə alə i mbeiŋ wə, i jəbi wə mbeiŋ nǐ jiə shəm i Jisəs wə a?” Bə chukuli a, “Buku ka num wəkə dəkə a gia yidəkə kələ ka Kiŋ'waka ki Baiŋni.” **3** Bəol bikə i bə a, “A kabə num yaka, bə nǐ juli mbeiŋ i bəkə kəm nə la?” Bə chukuli a, “Bə nǐ juli buku i bəkə biəli si Jən nǐ fukuki.” **4** Bəol ka dzaka i bə a, “Jən nǐ juliki bəni i bəkə i chusi a bə nǐ kwuni shóm yibə, wi nǐ dzakaki a bə bûm num i mi wə wi dzəki i ŋgaiŋ jum, ayaka mi wə wi nǐ dzakaki kə Jisəs.” **5** Bəni bəwə wəkə si Bəol dzaka yakadəiŋ, bə ka juli bə i bəkə num i yeŋi wi Bah Jisəs wə. **6** Bəol jiə kaŋ i bə wə, Kiŋ'waka ki Baiŋni ka dzə i bə wə. Bə dza ka dzakaki já yidəkə bə kiə kə yi, ka chu fukuki tə i bəni gia yə bə wəkə si Nyə dzakaki. **7** Bəni bəwə nǐ kə ka jwəfi ntsə bəfa. **8** Bəol ka numki a i Efesus, ka tsəki i juŋ yi tsani wə i kifəŋŋ kitali wə, dzaka i bəni chu lwa kə. Bəh bə gukuli bəŋgukuli, wi məmsi i fə a bə bûm gia yə wi dzakaki kəm ŋkuŋ bi Nyə. **9** Bəni bədəkə ləkə kifwu, nəiŋ i bum, ka dzakaki ja yichu i bəni nshiŋ kəm dzəh yi Bah. Bəol ka bee bə, dzə mbaŋ wi bəni bə bumni bəh bə tsə num i juŋ yi lanini yi Taylanus wə, ka dzakaki i bə feiŋ chəkə bichi. **10** Bəol fə yaka lə i jía wə yifa. Ayakadəiŋ, Bəju bəh Bəglik bəchi bə i tumi ki Esia wə feiŋ wəkə gia yi Bah. **11** Bəol nǐ kə, Nyə nǐ fəki, wi ka fəki gia yi kaŋyini num yi dzaka ki wəmni. **12** Bə nǐ dzəki na finaŋ fiəŋ fi, ka kinchumni kimbuŋ nabə mbuŋ wi nəm, tsə kəm mi wi jweŋ yeiŋ, wi bənih a bəninih kəŋ a numki na mi wə wi kaŋaki kiŋ'waka kichu i gwu wə, ki buku. **13** Bəju bədəkə bə bə nǐ nyaniki bwiliki biŋ'waka bichu i bəni

wə, bə dza ka məmsiki i bəwɔŋki yeli wi Bah Jisəs, ka bə bwili biŋ'waka bichu biwə. Mi ka dzaki dzakaki i biŋ'waka bichu a, “Mih bwiliki wə i yeli wi Jisəs wə Bəəl fukuki.” **14** Bəni bə bə nɪ məmsiki gia yiwə nɪ kə nanitaŋ, a nɪ kə bwa bə Sikɛfa wə fwu wi bətii mfə gia wi Bəju. **15** Ayaka kiŋ'waka kichu ka bi bikə i bə a, “Mih kiəki lə Jisəs, kiə tə Bəəl, mbein kə fimbein num bə ndə a?” **16** Mi wə kiŋ'waka kichu kiwə nɪ kə i gwu yi wə dza chufi kwa lə bəni bəwə bəchi, kwəksi bə i kuku, bə kwini buku i juŋ yi mi wiwə mə, a bəh chwəŋ kiyəə bəh biəkə i gwu wə. **17** Bəju bəh Bəglik bəchi bə bə nɪ nəkɪ i Efesus wəkə kəm gia yiwə, ka lwaki. Ayaka bəni yisi i kəksiki yeli wi Bah Jisəs, tsə a ninshiŋ. **18** Bəni bəduli bə bə nɪ kə num bəni bə bumni ka dzəkɪ fukuki chu təyi gia yichi yichu yə bə nɪ fəkɪ i nyumi wə. **19** Bədəkə bəduli bə bə nɪ fəkɪ mfim, juŋni biŋwakti bibə bi mfim, dzə feiŋ ka kpa i bəni nshiŋ. Ayaka bə fa kpo wi biŋwakti biwə wichi, wi buku bəŋchuku mbaŋshi. **20** Ayakadəiŋ, gia yələ yichi fə gia yi Bah liə i shóm yi bəni wə nalə, ka wəŋki tsəkɪ a ninshiŋ ninshiŋ. **21** Si yəmaka nɪ tsə, Bəəl yeiŋ a ŋgaiŋ ni tsə lə i Jelusalem, a i jəbi wə ŋgaiŋ ni nyəkɪ, ŋgaiŋ ni tsə dzəh i bimbə bi Masedonia bəh bi Akɛya. Wi ka chu dzaka a, “Mih ka ni tsə buku i Jelusalem, ma mih ni kaŋaki i tsə buku tə i Lum.” **22** Wi ka yisi faaŋ bəni bəfa i ninshiŋ, a num Timəti bəh Elastus bə bə nɪ gamtiki wi, bə tsə i ninshiŋ i Masedonia. Wi baar chu nə dzə i Esia twesi. **23** A num jəbi wiwə, ndani nɪ dza yisi i Efesus kəm dzəh yi Bah a kəbi kə wi twesi. **24** Tii wi biəŋni biein widəkə nɪ kə feiŋ, yeli num Demitius, wi nɪ shi kə a biəŋki biein biə bi bwəsiki juŋ yi fəni yi gia yi

nyo wə bə nǝ bəŋki a Atēmis. Nəm wələ nǝ dzəki lə bəh
 kpɔ i bəni bə bə biəŋki biēŋ biwə a kəbi kə wi twəsi. **25**
 Demitiyus ka juŋni bəni bə bə biəŋki biēŋ biwə bichi,
 bəh bəni bə bə nǝ nəmki ŋkaiŋni wi nəm wiwə, bə juŋni
 dzə. Wi ka dzaka i bə a, “Bwa bə nih bəŋ, mbeŋ kiəki alə,
 a nəm wələ kə wə bukumbeŋ kafiki kpɔ yeŋ. **26** Mbeŋ
 yeŋki lə chu wəkə gia yə fimbwə fiələ bə bəŋki a Bəol si
 wi fəki. Wi nyaniki dzakaki a bənyo bə, bə kēŋsi a num
 bəh kaŋ kəkə bənyo. Wi fə lə yaka, ka fiəni mfi bi bəni
 bəduli i fa Efesus, wi si bəŋ fiəni tə bəni bə Esia bəchi, bə
 ka bum i wi. **27** Mih yeŋ a nəm wibukumbeŋ wələ ni
 kwati lə yeli wichu. A kəbi shəŋ ayaka, juŋ yi fəni yi gia yi
 nyo wimbum wi kpaŋni wə Atēmis wələ yi ni fiəni i fiēŋ fi
 kilələ. Yi ka num yakadəŋ, ma yi ni numki a bə ŋgəmsi lə
 nyo wimbum wələ wə wi kə bə kəksi i Esia wichi, mbi
 wələ wichi kəksi tə wi.” **28** Si bəni bəwə wəkə yaka, shóm
 bəkə bə. Bə ka yisi i wiliki, dzakayi a, “Atēmis wi Efesus kə
 nyo wimbum.” **29** Kwili wiwə wichi nəŋni. Mbaŋ wi bəni
 bə bə nǝ juŋni ka liəni i Gayus bəh Alistakus wə, a num
 bəni bə Masedonia bə bə nǝ nyaniki bə bəh Bəol, guku
 tsə bəh bə i juŋ yi juŋnini a chu num yi nəni. **30** Bəol ka
 nəŋki i liə tsə i ninshiŋ wi mbaŋ wiwə, bəni bə bumni
 nəŋ. **31** Bəni bəmbum bədəkə, a kaŋa bə tumi kiwə bə
 num nseŋ yi feŋ, chu faaŋ ntum i wi, tsa a, wi ma môm i
 tôm gvu wi feŋ. **32** Mbaŋ wi bəni bə bə juŋni dza nəŋni
 ka wiliki na dəŋ. Ayaka bədəkə ni wiliki tsəki lə, bədəkə
 wili tsə lə. Bəni bəduli nəki kiə kə gia yə bə si juŋni feŋ
 kəm yi. **33** Bəju ka dzə Aleksanda tsəsi i ninshiŋ i mbaŋ wi
 bəni wə, bəni bədəkə yeŋ ka kwakaki a wi kiəki lə gia

yidɔkɔ yeiŋ. Wi ka chiki bəni bəh kaŋ ka wi banjiki gwu yi. **34** Jɔbi wə bəni bəwɔ nɛ kiə a Aleksanda kɔ mi wi Ju, bɔ chu wili kaasi tsə sɛ a ninshiŋ a i mi wimu wə, dzakayi a, “Atəmis wi Efesus kɔ nyɔ wimbun.” Ayaka bɔ wili yakadəiŋ, i tsə buku i mbiəŋə wifa wə. **35** Mi wi nyakani wi Kwili wimbun wiwɔ ka dza chi bɔ, bɔ kpichumi. Wi bikə i bɔ a, “Bəni bə Efesus, mi kɔlə wə wi mənɪki a, akɔ bukumbeiŋ bəni bə Efesus bə bɔ kaŋaki juŋ yi fəni yi gia yi nyɔ wi Atəmis, bəh təh wi nyɔ wə wi nɛ gbɔ i beiŋ a? **36** Si mi mən wə wi kɔ i gukuliki gia yələ, mbeiŋ kaŋaki i kpɪchumi mən, mbeiŋ ma fəki ka bəni bə yuŋsini. **37** Mbeiŋ dzə bəh bəni bələ fa maka bɔ chwɔ fiŋ i juŋ yi bənyɔ wə, nabə i dzaka ja yichu yidɔkɔ kɔm bənyɔ wi kpaŋni wibukumbeiŋ wələ. **38** A kabə num a, Demitius bəh bəni bu kaŋaki lə nsaka bəh mi widɔkɔ, chɔkɔ biə bə si saka bənsaka yeiŋ kɔlə, biə bɔ kɔ tsə yeiŋ bəni bə bɔ sakaki bənsaka bəh bɔ saka. **39** Gia yidɔkɔ kabə keiŋki yə mbeiŋ nəŋki yi tsə yələ, bə ni tseiŋ ləkə i yeiŋ kintəŋ i kijunni ki bətii kwili wə. **40** Mih dzakaki lə, kɔm mih yeiŋ a gia yi daiŋ kɔlə i ləkə bukumbeiŋ i gia wə, a bukumbeiŋ kɔ, num bə yisi ndani. Yi ka num yakadəiŋ, bukumbeiŋ ma ni chu kaŋa na gia yi chəŋ yə bə kɔ i chukuli.” **41** Si wi dzaka yakadəiŋ, ka dzaka i kijunni kiwɔ gāali.

20 Asi ndani biə i Efesus nɛ kaa, Bɔɔl bɔɔŋ mbaŋ wi bəni bə bumni, təfi bɔ ka bəni bɔ ka nyə i tsəki i Masedonia. **2** Wi tsə nyani jikə bimbun biwɔ feiŋ wə, shili shóm yi bəni bə bumni nalə, ka danɪsi tsə i Glees, **3** nɔ feiŋ kifiaŋŋ kitali. Wi dza a ŋgaiŋ nəŋki i tsə liə i ŋgwuki wimbun wə i tsə i Silia, ka wəkɔ a Bəju gbəki wi i dzəh. Wi ka

yeiŋ a yi ndzɔŋki lə a ŋgaiŋ fiəni tsə dzəh i Masedonia.

4 Wi ni nyaniki bə bəh Səbata wə waiŋ Bilus wi Bəlia, bəh Alistakus bəh Sekundus bə Tesalōnika, bəh Gayus wi Dəlbi, bəh Timōti, bəh Tichikus bəh Təfimus bə bə nŋ kə bəni bə Ǝsia. **5** Bəni bələ ka tsə i ninshiŋ ka wəkəli buku bəh Bəəl i Təwas. **6** Ayaka Dzini bi Bləd wə bə ka jiə dəkə dzɔŋ yeiŋ tsə, buku liə ŋgwuki wimbūm i Filibi, dzə kaŋ yite i kwati bə ka chiŋni bəh bə i Təwas, buku bə nə feiŋ kaŋ nanitaŋ. **7** A dzə num i chəkə bi ninshiŋ wə i shi wə, buku bəh kijuŋni, juŋni i fiŋbi i gbə bləd. Si Bəəl nŋ kə i buku nyə kichwəŋəchwəŋ, wi ka yisi i dzakaki i bə, ka dzaka i tsə buku nchəkə kintəŋ. **8** Buku bə nŋ kə num i kimbu ki juŋ yi beŋ wə, bimbaiŋsi baiŋ feiŋ numə biduli. **9** Waiŋ sumi widəkə yeli wi num Yutikus num i wundu wə. Wi ka dza yisi i nək, si Bəəl nŋ dzakaki tsəki a dzakani. I jəbi wiwə wə wi gəkə kinu, ka dza feiŋ gbə shi i kuku, feiŋ nŋ kə juŋ yi tumnini yitali i yisi i kuku. Ayaka bə tsə dzə wi num wi kpi lə. **10** Bəəl shi tsə ŋgwuŋ i wi beŋ, maŋni wi dzaka i bəni a, “Wi keiŋki lə, mbeŋ ki nyŋfiki kə gwu yimbeŋ.” **11** Bəəl fiəni yaka i kimbu ki beŋ kiwə mə, gbə bləd dzi, ka chu yisi i dzakaki bəndzaka chəkə wə wi ka nyə. **12** Bəni ka dzə sumi wiwə kwe bəh wi i dzu wi num wiwə, shəm yibə də nalə. **13** Buku liə i ŋgwuki wimbūm mə i bəkə, ka tsə i Asəs, si Bəəl nŋ sisi jiə a, akə feiŋ di biə buku nŋ dzə wi. Wi nŋ dzaka yakadəiŋ, kəm wi nŋ nəŋki i nyani bəh gv. **14** Wi ka kwati buku i Asəs, buku ka dzə wi i ŋgwuki wə, buku bə tsə buku i Mitilin. **15** Buku ka nyə feiŋ i ŋgwuki wə, chəkə buku wə, buku dzə i kəmsi i Kiəs, tsə, chəkə chu buku wə,

buku dzə buku i Saməs, chu tsə, chəkə chu buku wə, buku ka liə i Miletus. **16** Buku n̄ nyaniki yakadəiŋ, kwan tsə i Efesus kəm Bəəl n̄ kəŋki kə i wə jəbi i Esia. Wi n̄ fəbliki tsəki yaka kəm a yuwidəkə ŋgaiŋ kələ ni tsə buku i Jelusaleḿ i chəkə bi Dzini bi Bentekəs wə. **17** Si buku liə i Miletus, Bəəl faaŋ ntum i bəti kijuŋni ki bəni bə bumni i Efesus a bə dzə yeiŋ ŋgaiŋ. **18** Bə dzə, wi dzaka i bə a, “Mbeiŋ kiəki lə si nəni kəŋŋ n̄ kə bəh mbeiŋ i yisi i chəkə bi ninshiŋ biə mih n̄ təm gvu yiŋ i nshwaiŋ yi Esia wə. **19** Mih n̄ kə num mih shisi gvu yiŋ, ka nəmki i Nyə bə mindəm i dzəkəh yiŋ cheiŋ. Mih chu yeiŋ bəŋgəkə i dzəh yiduli wə si Bəju n̄ bwaŋki gvu i mih cheiŋ. **20** Mbeiŋ chu kiəki lə tə si mih n̄ laniki mbeiŋ i bəni kintəəŋ, chu nyani nlani i juŋ juŋ wə. Mih n̄ nyumiki kə gia yidəkə yə yi kə i gamti mbeiŋ. **21** Mih n̄ fukuki shəŋ num a gia yimu i Bəju bəh bəni bə bə kəkə Bəju, fuku a bə kwūni shóm yibə, yi fiəni dzê i Nyə, bəh i jīə shóm i Bah wibukumbəiŋ wə Jisəs Klistus. **22** I liə, mbeiŋ wəkəli, mih tsəki i Jelusaleḿ num asi Kiŋ'waka ki Baiŋni dzaka i mih, mih kiəki kə a, akə tsə num nə bəh mih feiŋ. **23** Gia yə mih kiəki kə a di bichi biə mih tsəki i feiŋ, Kiŋ'waka ki Baiŋni fukuki lə i mih, a nsəŋ bəh ŋgəkə wəkəliki mih i ninshiŋ. **24** Ayakalə, mih yeiŋki kə nəni kəŋŋ, a akə fieŋ fidəkə, a kəbi a mih kāsasi lə nəm wə Bah Jisəs kə wi nya i mih, yi num a, mih fūkuki ntum wi ndzəŋni kəm si Nyə chusi shəm yi yindzəŋni i bəni. **25** I liə, mbeiŋ wəkəli, mih kiəki kə a mi widəkə i mbeiŋ kintəəŋ kələ wə buku bə n̄ kə mih fuku kəm ŋkuŋ bi Nyə, bi chu yeiŋ lə shi mbiŋ a. **26** Mih lansiki dzakaki i mbeiŋ daiŋ a mi widəkə kabə num i

mbeiŋ kintəəŋ wi num i laka i liə, mih kaŋaki kə kaŋ yeiŋ,
 27 kəm mih nĩ ka nyumi i fuku gia yichi i mbeiŋ yə Nyɔ
 kəŋki. 28 Jobi wə mbeiŋ baəŋ, mbeiŋ ka tɔkniki bəh gwu
 yimbeiŋ, bəh mbaŋ wi bəni bə bumni bə bə kə ka shwáŋ,
 bə Kiŋ'waka ki Baiŋni kə ki fə mbeiŋ num kifwu i bə beiŋ.
 Mbeiŋ nŭmki bəntəkni shwáŋ i kijuŋni ki bəni bə Nyɔ bə
 wi nĩ taŋ bəh mwa mi Waiŋ wi. 29 Mih kiəki lə a mih nĩ
 ka fiəni gbaksi gwu, bəkwula ni dzə liə i mbaŋ wimbeiŋ
 wə, ma bə ma ni bee mi widəkə i kwa. 30 Bəni bədəkə ni
 buku lə na i mbeiŋ kintəəŋ, i fwəkyiki mbaŋ wi bəni bə
 bumni, guku bə, bə tsə i mbaŋ wibə wə. 31 Ayakadəiŋ,
 mbeiŋ tɔkniki, mbeiŋ kwaka a mih lani mbeiŋ bəchi i
 jĩa yitali wə, nchəkə bəh nshi bəh mindəm i dzəkəh yiŋ
 cheiŋ. 32 Mih nyaki mbeiŋ i liə i kaŋ yi Nyɔ wə, bəh gia
 yi yə yi kə kəm ŋgamti wi Nyɔ i bəni. Gia yələ kələ i fə
 mbeiŋ kəkəki, ka mbeiŋ bi kwati di i di biə Nyɔ jiə i bəni bə
 wi fə a bə kə mbu. 33 Mih nĩ kaŋaki kə kindzəŋ i kpə wi
 mi wə nabə bəmbuŋ bu. 34 Mbeiŋ kiə bindzəŋ a, akə kaŋ
 yiŋ yələ yi nĩ nəmki bieŋ bichi biə buku mbaŋ wuŋ nĩ
 nəŋki. 35 I bieŋ bichi biələ, mih nĩ chusiki i mbeiŋ a, mi
 kaŋaki i nəmki bindzəŋ, ka wi ni gamtiki bəni bə ŋgəkə,
 kwaka si Bah Jisəs nĩ dzaka a, ‘Ndzəŋni bimbum kə bi mi
 wə wi nyaki, tsə bi mi wə wi dzəkə.’” 36 Si Bɔɔl dzaka
 kaasi yakadəiŋ, bəh bə ka tum binyu i kuku bəchi, tsa. 37
 Ayaka bə dza gbə bəh mindəm ka dəkə, maŋni Bɔɔl kəmyi
 wi, a bə bəsi. 38 Gia yə yi nĩ fə bə ka dəkə bəh ŋga akə
 gia yə Bɔɔl nĩ dzaka a bə bi chu yeiŋ kə shi bi. Bə ka tsə
 chiŋsi wi, wi liə i ŋgwuki wimbum mə.

21 Asi buku bəh Bəəl bəni, buku ka nyə feiŋ daŋ i ŋgwuki wimbun mə chəŋ, tsə buku i Kəs. Chəkə buku wə, buku tsə i Lədəs, nyə feiŋ, tsə i Batala. **2** Si buku tsə buku feiŋ, yeiŋ ŋgwuki wimbun widəkə wi tsə i Fənishia, buku liə yeiŋ ka tsəki. **3** Buku yeiŋ Sayblus, ka bee i tseiŋ yi kimiəkə wə ka daŋsi tsə buku i Taya i tumi ki Silia wə i di biə ŋgwuki nī kaŋaki i bwili bieŋ feiŋ. **4** Buku nəŋ bəni bə bumni feiŋ, buku bə nə kaŋ nanitaŋ. Kiŋ'waka ki Baiŋni fə, ka bə təfi Bəəl a wi ma môm i tsə i Jəlusaleḿ. **5** Buku bə nə, chəkə dzə kpeiŋ ka buku nyə, buku ka kwa dzəh. Bə bəchi buku, bəkaŋa bəbə bəh bwa bəbə, i chiŋsi buku, buku bə buku i kwili wiwə kintəŋ tsə buku i kinchwə kimbun kpaŋ, buku bə tum binyu i kuku, tsa ka bəni. **6** Buku liə i ŋgwuki mə, bə ka fiəni tsə i juŋ yibə wə. **7** Buku ka nyə i Taya, kwa dzəh, tsə buku i Tələmay. Buku bwa bə nih bə bumni bəni, ka nə kpaŋ wimu. **8** Chəkə buku wə, buku nyə tsə buku i Kaysalia, ka tsə i Filib dzu wə wi nī nyaniki fukuki gia yi Nyə, buku bə nə. Filib wələ nī kə mi wimu i mbaŋ wi bəni bə wə nanitaŋ bə bə nī sabi. **9** Wi kaŋa bwa bəkaŋa bənaa, bə keiŋ ki kiə kə bənyuku, bə nī fukuki i bəni gia yə bə wəkəki Nyə dzakaki. **10** Buku num feiŋ i kaŋ yiduli wə, mi widəkə wə wi nī fukuki gia yə wi wəkəki si Nyə dzakaki bi nyə i Judea shi dzə feiŋ, yeli wi num Agabus. **11** Agabus dzə yeiŋ buku, dzə chiŋni wi Bəəl, ka fiəni kaŋa gvu bəh kaŋ yi yeiŋ, ka dzaka a, “Kiŋ'waka ki Baiŋni dzakaki a, akə asi Bəju bə Jəlusaleḿ bi kaŋa mi wə wi kaŋaki chiŋni wələ, i nya wi i kaŋ yi bəni bə bə kəkə Bəju.” **12** Buku wəkə yakadəiŋ, buku bəh bəni bəchi bə bə nī kə feiŋ ka tsaki Bəəl a wi ma tsə i

Jelusalem. **13** Wi chukuli a, “Mbeinj fəki num nə lə a? Mbeinj kiəki kə a mbeinj dəki lə mbeinj nəŋni num shəm yinj a? Mih kə mih keinjsi gwu a kəbi a i liə i nsəŋ wə i Jelusalem shəŋ. Mih kə num mih chu keinjsi tə gwu na i kpi feinj kəm yeli wi Bah Jisəs.” **14** Si dzəh nǐ ka num feinj i fə a wi kwûni kinjkwaka ki, buku ka bee, ka dzaka shəŋ a, “Ma yi nûm asi Bah nəŋki.” **15** Kaŋ yidəko tsə, buku juŋni bieinj bibuku, ka yakaki tsəki i Jelusalem. **16** Bəni bə bumni bədəko bə i Kaysalia yaka buku bə, dzo tsə bəh buku i juŋ yi Manasi wə, i di biə buku nǐ kaŋaki i nəki. Ayaka Manasi wələ nǐ kə mi wi Sayblus, a num mi widəko i kintəŋ ki bəni bə bə nǐ yisi jiə shəm i Jisəs wə. **17** Asi buku nǐ tsə buku i Jelusalem, bəni bə bumni bə feinj dzo buku bindzəŋ. **18** Chəko buku wə, buku bəh Bəol laa njikə i Jem, bətii bə kijunni bəchi nǐ kə tə feinj. **19** Bəol ka bəni bə, ka dzaka gia yichi i bə yə Nyə nǐ fə i bəni bə bə kəkə Bəju tsə dzəh i nəm wə wi nǐ nəmki. **20** Bə wəko yaka, ka yisi i tumki bikum bi Nyə. Ayakalə, bə dzaka i Bəol a, “Waiŋnih wibuku, tsēinj si Bəju kə bə jiə shəm i Jisəs wə bəŋchuku bəŋchuku. Ayakalə, bə num yakadəinj bə keinj bə num i bəŋchi bə Muses wə na bəh ŋga, **21** Bə kə bə fuku lə i bə kəm wə, a wə nyaniki laniki Bəju bə bə nəki i tumi kidəko wə, a bə bee bəŋchi bə Muses, dzaka a, kiə bə ma sūuŋki bwa bəbə, bəh a kiə bə ma biəliki nəni ki tumi kiwə. **22** Si yi kə yaka bə kaŋaki lə i ni kiə a wə dzə, bukumbeinj ki fəki dəinj i liə? **23** Buku ni fuku lə i wə gia yə wə ni fə. Buku kaŋaki lə bəni fa bənaa num bə fə kinjkaka i Nyə. **24** Dzə bə, mbeinj bə tsə wəko shi bimbeinj, wə gôm bieinj bichi biə bə kaŋaki i gôm ka bə tsə kə kifwu kibə.

Wɔ ka fə yakadəiŋ, bəni bəchi ka ni kiə a wɔ jiəki lə tə bənchi bə Muses, ayaka gia yichi yə bə dzakaki kɔm wɔ yi ma ni numki ŋkəŋ. **25** I bəni bə bumni bə bɔ kəkə Bəju, buku kɔ num buku nɛ jiə kimfasi ka nyaka kiŋwakti chiŋsi i bɔ a, kiə bɔ ma dʒiki biəiŋ bidzini biə bə fə bimfə gia yeiŋ i bənyɔ wə. Kiə bɔ ma dʒiki mwa mi nyam. Kiə bɔ ma dʒiki nyam yə yi kɔ maka bə kum yi mwa buku. A bɔ bwili kaŋ yibo i nɔni ki təkəlini wə.” **26** Ayakadəiŋ, Bɔl ka dzo bəni bəwɔ, chəkɔ buku wɔ bəh bɔ tsə wəkɔ shi bibɔ. Bɔl ka tsə i juŋ yi fəni yi gia mə, fuku chəkɔ biə kaŋ yi wəkəni shi ni tsə, bə ni ka nya binya i bɔ i mi wimu wimu. **27** Asi kaŋa yiwɔ nanitaŋ nɛ kɔ a kaa, Bəju bədəkɔ bə bɔ nɛ buku dzə i Ɛsia yeiŋ Bɔl i juŋ yi fəni yi gia mə, ka nyini mbaŋ wi bəni, kwa wi, **28** bɔ ka wiliki dzakayi a, “Bəni bə Islae, mbeiŋ gamti buku. Akɔ mi wələ wi nyaniki laniki gia yichu, i bəni i di bichi kɔm tumi kibuku bəh bənchi bə Muses bəh kɔm juŋ yi fəni gia yələ. Wi fiəni bəkəli kaasi i dzəki bəni bə bɔ kəkə Bəju, dzə bəh bɔ i juŋ yi fəni yi gia mə fa, ka bəkəli di bi baiŋni biələ.” **29** Bɔ nɛ dzakaki yaka, kɔm bɔ nɛ yeiŋ Bɔl wi nyani nnya i kwili wə bəh Tɔfimus mi wi Ɛfesus. Bɔ ka kwaka a Bɔl liə bəh wi i juŋ yi fəni gia mə. **30** Ayaka wili wiwɔ fə kwili wichi nəŋni, bəni ka yəkəki dzəki feiŋ. Bɔ bwam kaŋa Bɔl, guku buku bəh wi i juŋ yi fəni gia mə, akisəkə, bɔ ka baŋ dzaka bifiaŋə. **31** Bɔ ka nəŋki i wɔ Bɔl, ntum wiwɔ liə i ntuni ki tikwili wi fwu wi bəni bə jum bə Lum a, Jelusalem wichi si shakyi. **32** Wi ka nyə akisəkə, dzo bəni bənchi bəh kifwu ki mbaŋ wi bəni bə jum bədəkɔ bəh bɔ yəkɔ shi tsə feiŋ. Si bəni nɛ yeiŋ bəni bə jum bəh tikwili wi fwu wi bəni bə jum num

feinj, bə ka bee i tweiŋki Bəəl. **33** Tikwili wi bəni bə jum wiwə ka dzə kwa Bəəl, dzaka a bə kaŋa wi bəh bənsəŋ bəfa. Wi bikə i bə a, “Wələ kə ndə? Wi fə nə?” **34** I feinj wə, bəni dza ka wiliki tsəki lə, bədəkə wili tsə lə. Wi nəki kiə kə gia yə yi num. Wi ka dza dzaka i bəni bu a bə dzô Bəəl bə yāka bəh wi i di bi bəni bə jum wə. **35** Bəni bə jum bəwə dzə wi, jəbi wə bə nī yakaki tsəki i dzəh yə yi kə i bəntəm bəntəm wə, bə dza giŋ lə Bəəl giŋni kəm mbaŋ wi bəni nī jumki i ləkə wi. **36** Bə nī biəliki yaka, wili dzakayi a, “Bə laksi wi.” **37** Asi bə nī liə bəh Bəəl i di bi bəni bə jum wə, wi tsa tikwili wi fwu wi bəni bə jum a, “Mih kələ i dzaka gia yidəkə i wə a?” Wi wəkə yaka, ka bikə i Bəəl a, “Wə kiəki lə já yi Glik a? **38** A məŋ wə mi wi Ijib wə wi nī yisi ndani bəh kifwu ki tumi i jəbi widəkə wə, wi guku mbaŋ wi bəni bəntchuku bənaa, bə bə nī wəyiki bəni bə bə tsə ka numki i chwa a?” **39** Bəəl chukuli a, “Mih kə mi wi Ju, bə nī bwə mih i Tasus i tumi ki Silishia wə, Tasus num kə kwili wi nchiŋ. Mih tsaki wə, nyā mih bəh dzəh mih dzāka i bəni bələ.” **40** Tikwili wi fwu wi bəni bə jum bəwə ka nya dzəh a wi dzaka. Bəəl ka num i di biə bi nī kə i bəntəm bəntəm wə, ka chi bəni bəh kaŋ. Bə ka kpichumi məŋ, wi dzaka i bə i já yi Hibulu wə a.

22 “Bəba bəh bwa bə nih bəŋ, mbeinj wđkə ndzaka wuŋ i mbeinj nshiŋ.” **2** Bə ka wəkə si wi dzakaki num i já yibə yi Hibulu wə, bə ka kpichumi lə məwəŋ. Bəəl ka dzaka a, **3** “Mih kə mi wi Ju, bə nī bwə mih i Tasus i tumi ki Silishia wə, ayakalə bə kuku yaka mih i fa Jelusalem, mih lani kiŋwakti i kaŋ yi Gamalia wə. Wi nī keiŋsi lani mih bəh bənchi bə bəti bəbuku, mih ka numki bəh ŋga i gia yi

Nyɔ wə nalə, asi mbeɪŋ bæchi bələ mbeɪŋ kɔ fa daɪŋ lə. **4** Mih nɪ dzəki nyaki lə ŋgəkə bwaŋ gvu i bəni bə bɔ biəliki Dzəh yi Bah, fə bə wɔɔyi bɔ, kwa bənyuku bəh bəkaŋa chiŋsi i juŋ yi nsəŋ mə. **5** Fa kɔ gia yə kifwu ki bətii mfə gia bəh bəni bə bɔ sakaki kwili kiəki lə yi lə gbuuŋ. A nɪ nyaki bɔ biŋwakti a mih tsə kwâyiki bwa bə nih bəbuku bə bɔ kɔ i Damaskus. Mih bə tsə i kwâyiki bəni bə bɔ biəliki Dzəh yi Bah, kâŋa dzə bəh bɔ i Jɛlusalɛm bə nya ŋgəkə i bɔ. **6** A jɔbi wə mih nɪ kɔmsiki tsəki i Damaskus a num ka nshichuŋ, baiŋni bimbumbidəkɔ dza mwaiŋ shi i mih beɪŋ. **7** Mih gbɔ i kuku, ka wəkɔ ja yi dzaka dzə i mih a, ‘Sɔɔl, Sɔɔl, wə bwaŋki gvu i mih cheɪŋ lə kɔm nə?’ **8** Mih bikə a, ‘Bah, akɔ wə ndə?’ Ja yi wə chukuli a, ‘Akɔ mih Jisəs wi Nasali, num mih wə wə bwaŋki gvu i wi cheɪŋ.’ **9** Bəni bə bɔ nɪ kɔ buku bɔ nɪ yeɪŋ baiŋni biwə, ayakalə nəki wəkɔ kə ja yi mi wə wi nɪ dzakaki buku wi. **10** Mih ka chu bikə a, ‘Bah, mih kɔ i fə dəɪŋ a?’ Wi chukuli i mih a, ‘Dzə beɪŋ, fiə tsə i Damaskus, ma bə fûku i wə feɪŋ, nɔm wichi wə Nyɔ kɔ wi keɪŋsi jiə i wə a wə nɔmki.’ **11** Mih ka dza feɪŋ, num baiŋni biə fə mih fəkə, bəni bə buku bɔ nɪ nyaniki ka tati liə tsə bə mih i Damaskus. **12** Mi widəkɔ num feɪŋ i Damaskus, yeli wi num Ananias, wi kəksi Nyɔ nalə, jiə bənchi bəbuku Bəju bæchi bə bɔ nɪ kɔ feɪŋ kəksi wi. **13** Wi dzə yeɪŋ mih, num beɪŋ i kɔmsi i mih kpəŋ ka dzaka i mih a, ‘Sɔɔl waiŋnih wuŋ, fiəni yeɪŋ di.’ Akisəkə yakadəɪŋ, mih fiəni ka yeɪŋki di, ka yeɪŋ tə wi Ananias. **14** Wi dzaka i mih a, ‘Nyɔ wi bətii bəbuku kɔ wi babwili lə wə a wə kîə gia yə wi kəŋki, bəh i yeɪŋ Mi wi Nɔm wi Chəŋ, i wəkɔ ndzaka wə wi bukuki dzaka ki wə. **15** Wə bi

numki mi wə wi fukuki kəm wi, fuku i bəni bəchi gia yə wə yeiŋ bəh yə wə wəkə. **16** Si yi kə yaka i liə, wə chu wəkəliki nə? Dzâ beŋ bə juli wə i bəkə, i wəkə chu bia, asi wə tsaki i Bah.’ **17** Mih n̄ fiəni tsə i Jelusaleṃ, mih bə tsa i juŋ yi fəni yi gia wə, fiəŋ ka ndəmsi dzə i mih wə. **18** Mih yeiŋ Bah i fiəŋ fiwə wə, wi dzaka i mih a, ‘Kəmsi nyê fa i Jelusaleṃ wakli kəm bəni bə fa ni bum kə gia yə wə fukuki kəm mih.’ **19** Mih chukuli i wi a, ‘Bah, bə kiəki lə na bindzəŋ a mih n̄ liəki i júŋ yi tsani mə, kwayi bəni bə bə jiə shóm i wə wə tweiŋ bə. **20** Jəbi wə bə n̄ wəkəki Stifən wə wi n̄ fukuki i bəni kəm wə, akə mih wə mih n̄ kə na feiŋ mih təbi. Ayaka akə mih wə bəni bə bə n̄ wəkə Stifən n̄ baayi nya bəmbuŋ bəbə mih kaŋa.’ **21** Bah chu dzaka i mih a, ‘Nyê fa, kəm mih ni faaŋ lə wə i dzəh yi dəəŋ i bəni bə bə kəkə Bəju.’” **22** Si Bəol n̄ dzakaki bəni wəkəli, jəbi wə ndzaka n̄ bukuki i dzaka ki wə, bə yisi ka wiliki na bəh ŋga, dzakayi a, “Bə kâasi bəh ŋkaiŋni mi wələ i fa nshwaiŋ wə. Akə kə mi wə wi kə i nūmki wiwəm.” **23** Bə n̄ wiliki yaka, seks i bəmbuŋ bəbə i beŋ, ka waŋki kwəŋə i beŋ. **24** Tikwili wi fwu wi bəni bə jum ka dza dzaka a bəni bə jum dzâ Bəol ma bə tsê bəh wi i di bibə wə, jəbi wə bə ka tsê bə twêiŋ wi, bə bîkə gia i wi, a wi fuku gia yə yi fə ka Bəju wiliki lə. **25** Bə ka tsə bəh wi ka kaŋa a bə tweiŋki, Bəol bikə i fwu wi mbaŋ wi bəni bə jum widəkə wə wi n̄ kə feiŋ a, “Nchi bumki lə a bə twêiŋki mi wi Lum maka bə saka nsaka wi a?” **26** Fwu wi mbaŋ wi bəni bə jum wiwə wəkə yakadəiŋ, ka tsə yeiŋ tikwili wibə, dzaka i wi a, “Wə nəŋki məm num nə lə? Kîə a mi wələ kə mi wi Lum.” **27** Tikwili wiwə wəkə yakadəiŋ,

ka tsə yeiŋ Bɔɔl bikə i wi a, “Lansi fûku i mih, a wə kə mi wi Lum a?” Ayaka wi bum. 28 Tikwili wiwə dzaka i wi a, “Mih nĩ taŋ bəh kpə widuli, ka mih numki mi wi Lum.” Bɔɔl chukuli i wi a, “Mih kə mfiŋ mi wi Lum i bwə wə.” 29 Bəni bə bə nĩ kə i bikəyiki bəmbikə bəwə i wi ka fiəni chu i jum wə akisəkə. Tikwili wibə ka lwaki tə, kəm wi nĩ kə wi dzaka bə kaŋa Bɔɔl a num mi wi Lum. 30 Tikwili wiwə ka nəŋki i keiŋsi kiə gia yə Bəju nĩ jiəki i Bɔɔl wə. Ayaka chəkə buku wəwə, wi dzaka a bə shwā Bɔɔl, wi bəŋŋ bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bəchi bə bə sakaki tumi, bə dzə, wi jiə Bɔɔl i bə nshiŋ.

23 Bɔɔl ləmsi dzəkəh i bəni bə bə sakaki tumi kiwə, ka dzaka a, “Bwa bə nih bəŋ, i nəni kəŋŋ wə i dzə buku daiŋ, mih si fə num a gia yə mih kiəki a yi kə chəŋ i Nyə nshiŋ, gia yidəkə kəbi yə yi sakaki mih i shəm yiŋ wə.” 2 Ananias wə wi nĩ kə fwu wi bətii mfə gia, dzaka i bəni bə bə nĩ numbeŋ i kəmsi i Bɔɔl kpəŋ, a bə chəkə wi i dzaka wə. 3 Bɔɔl chukuli i wi a, “Nyə ni chəkə lə wə tə. Wə bwəsiki kimbu ki juŋ kə bə chikə bəh fiəŋ wi fuku a biŋ. Wə lansi num a wə sakaki mih biəli nchi, chuku bwiŋ nchi wiwə chu dzaka a bə twēiŋ mih a?” 4 Bəni bə bə nĩ num beŋ i kəmsi i Bɔɔl wə bikə i wi a, “Wə tɔyi fwu wi bətii mfə gia wi Nyə a?” 5 Wi chukuli a, “Bwa bə nih bəŋ, mih si kiəki kə a, akə fwu wi bətii mfə gia. Bə nyaka a, ‘Kiə mi ki dzāka kə gia yichu kəm mi wə wi sakaki bəni.’” 6 Jəbi wə Bɔɔl nĩ yeiŋ a bəni bədəkə nĩ kə fəiŋ a num Bəsadusi, bədəkə num Bəfalasi, wi ka dzaka bə ja yiləkəli i kintəŋŋ ki bəni bə bə sakaki tumi a, “Bwa bə nih bəŋ, mih kə mi wi Falasi, mih num waiŋ wi Bəfalasi. Mih kə fa i nsaka wə

kôm mih tseingki tsäki a ninshinj, kiä a bəŋkwu bi dza læ i kpi wə.” 7 Si wi dzaka yakadəinj, Bəsadusi bəh Bəfalasi ka yisi i yəliki, kijunni kiwə gaali. 8 Bə nɿ yəliki yakadəinj, kôm Bəsadusi nɿ shiki dzakaki a bəŋkwu bi dza kə i kpi wə, chu dzaka a fiəŋ fidəko kəkə ka bəchinda bə Nyə nabə biŋ'waka. Ayakalə, Bəfalasi nɿ bumki læ a biəinj biälə bichi kələ. 9 N'yəli wiwə ləkə tsə a ninshinj, bəni bədəko bə bə nɿ laniki bənchi num i mbaŋ wi Bəfalasi wə, numbeinj feinj dzaka bəh ŋga, dzakayi a, “Buku ka yeinj gia yə mi wələ gbə yeinj. A kələ numki kiŋ'waka kidəko, yuwidəko chinda wi Nyə wi dzakaki i wi.” 10 N'yəli wiwə ka nəŋki a fiəni chu jwə, tikwili wi fwu wi bəni bə jum ka lwaki a yudəko bə kələ i shakyi Bəol feinj i biŋka wə. Wi ka dzaka a bəni bə jum shɿ tsə ləko Bəol feinj i kaŋ yibə wə, fiəni yāka dzə bəh wi i kwili wi bəni bə jum wə. 11 A num nchəko, Bah numbeinj i kəmsi i Bəol wə, dzaka i wi a, “Kaŋa shəm. Si wə kə wə fuku lə i bəni kôm mih i Jelusaleṃ, akə tə a liŋ si wə ni fuku tə i Lum kôm mih.” 12 Chəko buku wə, Bəju bədəko jiə kimfasi, dzi ŋkaiŋ a bə ni dzi kə fiəŋ nabə i mu a kəbi a bə ni wə læ Bəol. 13 Bəni bə bə nɿ jiə kimfasi kiwə dzi ŋkaiŋ biwə nɿ tsəki læ bəni mbaŋnyani. 14 Bə ka tsə i bətii mfə gia bəmbum, bəh bəni bə bə sakaki kwili, dzaka i bə a, “Buku kə buku lansi dzi ŋkaiŋ, a buku ki ləkəsiki kə fiəŋ i dzaka wə a kəbi a buku ni wə læ Bəol. 15 I liə wə, mbeinj bəh bəni bəchi bə bə sakaki tumi chɿŋsi ntum i tikwili wi fwu wi bəni bə jum, mbeinj kwāyi dzaka i wi a wi fiəni chɿŋsi shɿ dzə Bəol, wi dzə i mbeinj nshinj, a mbeinj nəŋki i tseinj baiŋsi i nsaka wi nalə. Ayakadəinj, buku ni gbə wi i dzəh, jəbi wə bə ni shiki dzəki bəh wi,

buku ka ni wɔɔ wi a kɛiŋ i dzəh.” **16** Si bɔ nɪ jiə kimfasi kiwɔ yakadəiŋ, waiŋ jɛmi wi Bɔɔl wi nyukuni wɔkɔ, wi ka tsə i di bi bəni bə jum wə, fuku i Bɔɔl. **17** Wi ka bɔɔŋ fwu wi mbaŋ wi bəni bə jum widɔkɔ dzaka i wi a, “Dzɔ̂ sumi wələ ma wɔ tsə̂ bəh wi i tikwili wi fwu wi bəni bə jum, wi kaŋaki lə gia i fuku i wi.” **18** Wi ka dzɔ wi, ka tsə̂ bəh wi i tikwili wi fwu wi jum wə, dzaka i wi a, “Bɔɔl mi wi nsəŋ bɔɔŋ mih, dzaka a mih dzɔ̂ sumi wələ ma mih dzə̂ bəh wi i wɔ, a wi kaŋaki lə gia i fuku i wɔ.” **19** Tikwili wiwɔ ka kaŋa wi i tseiŋ wə, bəh wi baka gwu, wi bikə i wi a, “Akɔ nə wɔ nəŋki i fuku i mih a?” **20** Sumi wiwɔ chukuli a, “Bəju bədɔkɔ jiə kimfasi a bɔ ni dzaka lə i wɔ a wɔ nyâ shî dzə̂ Bɔɔl wi dzə i bəni bə bɔ sakaki kwili kijiəli, a bɔ nəŋki tseiŋ ləkə baiŋsi i nsaka wi wə bindzəŋ, bɔ dzakaki yaka kwayi fə fəni i wɔɔ wi. **21** Kiə wɔ ki bûm kə, kɔm bəni kələ feiŋ bɔ tsə̂ bəni mbaŋnyani num bɔ gbɔ wi i dzəh, bɔ dzi ŋkaiŋ a bɔ ni dzi kə fieŋ nabə i mu fieŋ a kəbi a bɔ wɔɔ lə Bɔɔl. Bɔ kɔ i liə num bɔ kɛiŋsi lə gwu, ka wəkəliki num gia yə wɔ ni dzaka.” **22** Tikwili wi fwu wi bəni bə jum wiwɔ ka dzaka a sumi yiwɔ tsə̂ki, ka kiŋ i wi a si wi tsə̂ki kiə wi ki fə̂ kə a mi widɔkɔ kîə a wi fuku gia yiwɔ i ŋgaiŋ. **23** Tikwili wi fwu wi bəni bə jum wə ka bɔɔŋ kifwu kimbaŋ ki bəni bə jum bəfa dzaka i bɔ a, “Mbeiŋ kêiŋsi jîə bəni bə jum gi yifa bəh bəni bə bikum mbaŋnanitaŋ bəh bəni bəgəŋ gi yifa, i mbiəŋə wə bwukə nchəkɔ, bɔ ni nyə tsə̂ i Kaysalia. **24** Mbeiŋ kêiŋsi tə kikum i Bɔɔl, mbeiŋ dzə̂ tsə̂ bəh wi i Fɛlek mi wi nsaka fieŋ fidɔkɔ ma kôm wi i dzəh.” **25** Si wi dzaka yaka, ka nyaka kiŋwakti ki dzaka a. **26** “Akɔ mih Klawdius Lisias. Mih nyakaki kiŋwakti kələ i

wə mi wimbūm Felek wə mi wi sakani. Mih bənikɪ dzəkɪ i wə. **27** Bəju si kwa mi wələ ka nəŋki i wə. Mih ka wəkə a, akə mi wi Lum, buku bəni mbəŋ bə jum ka liə fəiŋ ləkə wi i kaŋ yibə wə. **28** Mih bə nəŋ i wəkə gia yə bə jiəkɪ i wi fuŋ, mih ka shi bəh wi i bəni bəbə bə bə sakaki tumi. **29** Jobi wə bə ni tsəiŋ ləkə i yeiŋ, mih ka yeiŋ a gia yə bə bwaŋki i wi cheiŋ akə a kiŋgukuli kəm bənchi bəbə maka wi fə gia yidəkə yə bə si kə i wə wi yeiŋ, nabə i jiə wi i juŋ yi nsəŋ mə. **30** Jobi wə mi si fuku i mih a Bəju bədəkə jiə kimfasi i wə mi wələ, mih ka chiŋsi wi i wə akisəkə. Mih dzaka tə a bəni bə bə jiəkɪ gia i wi fuŋ dzə yeiŋ num wə, bə dzaka gia yə bə kaŋaki bəh wi.” **31** Bəni bə jum ka fə asi tikwili wibə dzaka, dzə Bəəl nchəkə, bəh bə tsə buku i Antibati. **32** Chəkə buku wə, bəni bə jum bə bə ni nyaniki bəh gvu bee Bəəl i kaŋ yi bəni bə bə ni nyaniki i bikum beŋ a bə tsəkɪ bəh wi a ninshiŋ ka fiəni i jum wə i di bibə wə. **33** Bə tsə liə i Kaysalia, ka nya kiŋwakti kiwə i mi wi sakani wiwə chu nya tə Bəəl i wi. **34** Wi fa kiŋwakti kiwə, ka bikə i Bəəl di biə wi buku yeiŋ. Wi ka wəkə a Bəəl kə mi wi Silishia, **35** ka dzaka i wi a, “Mih ni wəkəli lə nsaka wa i jobi wə bəni bə bə kaŋaki nsaka bəh wə ni dzə buku fa.” Wi ka dzaka a bə dzə Bəəl ma bə tsə jiə wi i ntəŋ wi Hələd wə, ma bə tsəiŋki wi.

24 Si kaŋ dzə buku yite, Ananias fwu wi bətii mfə gia wə, bəh bəni bədəkə bə bə ni sakaki tumi, bəh Tətulus wə wi ni kə wi keiŋsi lani nchi, shi tsə i Kaysalia. Bə ka tsə yeiŋ Felek mi wi nsaka, jiə nsaka wibə kəm Bəəl i wi nshiŋ. **2** Bə ka bəŋ Bəəl, Tətulus ka yisi i jiəkɪ gia i wi wə, dzaka i Felek a, “Mi wimbūm, kimbəiŋni kələ i tumi

kələ wə i dzə buku i liə, a num kəm nsaka wa wi ndzəŋni,
 bəŋkwuni bəh ndzəŋni kə fa bəduli i tumi kələ wə num
 kaŋ ya. **3** Bəni bəchi wəkəki lə ndzəŋni bimbun chu dzo
 nsaka wa i di bichi jobi wichi. **4** Mih nəŋki kə i dzo jobi wa
 wichi, mih tsaki wə, a wə wəkəli a twesi, wə wəkə gia yə
 buku ki dzakaki. **5** Buku kə buku yeiŋ a mi wələ kə mi wi
 gia. Wi nyaniki nəŋniki ndani i kintəŋ ki Bəju wə i kifwu
 ki nshwaiŋ wə kichi. Ayaka a chu num wi tikwili wi mbaŋ
 wə bə bəŋki a wi Nasali. **6** Wi n̄ nəŋki i bəkəli tə juŋ yi
 fəni yi gia, buku kwa wi. **8** Wə ka bikəyi gia i mi wələ, wə
 ni wəkə i wi gia yichi yə buku dzaka kəm wi.” **9** Si Tetulus
 dzaka yakadəiŋ, Bəju təbi, kəksi a gia yələ yichi kə ŋkəŋ.
10 Mi wi nsaka wiwə fəkəni i Bəol a wi dzaka. Wi ka dzaka
 a, “Mih kiəki a wə kə wə saka lə bənsaka i tumi kələ wə
 i j̄ia yiduli wə. Mih kə bəh kinsəŋli i num i wə nshiŋ i
 kəmyi dzaka kəŋŋ. **11** Wə ka dza ka bikəyiki, wə ni wəkə a
 kaŋ ka tsə dəkə jwəfi ntso yifa si mih n̄ yaka i Jelusalem i
 tsə tsa Nyə. **12** Bəju n̄ ka yeiŋ, mih gukuli bəŋgukuli buku
 mi, bə n̄ ka yeiŋ mih, mih nyini bəni i juŋ yi fəni gia wə
 nabə i juŋ yi tsani wə, nabə i di bidəkə wə i kwili wə. **13**
 Bə kaŋaki kə na gia yə yi chusiki a mih n̄ fə gia yələ yə bə
 jiəki i mih wə. **14** Mih bum yələ i wə nshiŋ, a mih tsaki
 Nyə wi bətii bəbuku biəli Dzəh yə bə bəŋki a yi kə yichu.
 Ayaka mih bumki num gia yichi yə yi kə i Kiŋwakti ki
 Bəŋchi bə Muses wə bəh yə yi kə i Biŋwakti bi bəni bə
 ntum bə Nyə wə. **15** Mih tseiŋki tsəki a ninshiŋ i Nyə, a
 liŋ asi bəni bələ tə tseiŋki, a bəni bə ndzəŋni bəh bəchu
 bəchi bi dza lə i kpi wə. **16** Ayakadəiŋ, mih məmsiki nalə i
 jobi wichi wə i nəki nəni ki chəŋ i Nyə nshiŋ bəh bəni, ka

gia ma numki yə yi sakaki mih i shəm yinj mə. **17** Akə jĩa yiduli si mih nĩ buku i Jəlusalem, mih ka fiəni tsə feinj i nya kpə i bəni mbənj bə kwili, bəh i fə gia. **18** Akə gia yələ bə nĩ yeinj mih i junj yi fəni yi gia mə si mih fəki, num mih wəkə shi mbinj. Bəni nĩ mənj feinj nabə dzaka ki kəmni. **19** A nĩ kə shən a Bəju bədəkə bə Esia si bə nĩ kə feinj, ayaka bə si kanjaki i numki fa i dzaka i wə gia yə bə kanjaki kəm mih, jobi wə gia yidəkə kə. **20** A kəbi yakadəinj, ma bəni bələ ni fuku gia yə bə ni yeinj a mih gbə jobi wə mih nĩ numbeinj i bəni bə bə sakaki tumi nshinj, **21** a kəbi a gia yə mih ni də bwili bəh ja yiləkəli i bə a, mih kə i bə nshinj jobi wələ lə i nsaka wə kəm mih ni bum a bəŋkwu bi dza lə i kpi wə.” **22** Si Bəəl dzaka yakadəinj, Felek wəkəli lə, a nĩ kə mi wi təkəsi kiə kəm Dzəh yi Bah, wi ka jiə nsaka dzaka a, “Jobi wə Lisias wə tikwili wi fwu wi bəni bə jum, ni shi dzə, ka mih ni təinj nsaka wimbeinj.” **23** Wi ka dzaka a fwu wi mbanj wi bəni bə jum dzə Bəəl wi tsə jĩa i dzu, wi chəniki wi. Ayakalə, a bə nyā wi bəh dzəh, ka nsəinj yi dzəki gāmtiki wi. **24** Kanj yidəkə tsə, Felek bəh Dusila kpə wi wə wi nĩ kə mi wi Ju bə dzə. Felek tsə bənj Bəəl a wi dzə, wi ka wəkəliki gia yə Bəəl dzakaki kəm njia wi shəm i Klistus Jisəs wə. **25** Si wi dzaka kəm si mi kə numki mi wi chən bəh si mi kə i təkni bəh gwu yi bəh si Nyə bi saka bəni, Felek wəkə yaka lə ka lwa. Ayaka wi ka dzaka i Bəəl a, “Wə kələ tsəki i liə, jobi wə mih ni kanja jobi mih ni fiəni bənj wə.” **26** Wi ni dzaka yakadəinj, kanja kinjkwaka a jobi widəkə Bəəl ni tanji lə ngainj. Ayaka wi shi a bənjki Bəəl a feinj feinj a bə wi təkəki biəinj bi təkəni. **27** Ayaka, yaka, jĩa yifa tsə. Bə bi ka jiə Bəlsius Festus i kimgbəkə ki

Felek wə, Felek ka nəŋki a ŋgain fə Bəju kəŋki ŋgain, wi ka bee Bəol i juŋ yi nsəŋ mə.

25 A dzə num i kaŋ yitali wə si Fəstus yisi i sakaki kimbu ki tumi ki Judea, wi nyə i Kaysalia ka yaka tsə i Jəlusalem. **2** Bətii mfə gia bəmbum bəh kifwu ki Bəju i tumi kiwə wə ka dzə yeiŋ wi, jiə nsaka wə bə kaŋaki bəh Bəol i wi nshiŋ, ka tsa wi a, **3** wi chūsi shəm yindzəŋni i bə i fə a bə chūŋsi Bəol a wi dzə i Jəlusalem. Bə nī fəki yaka, num bə keiŋsi lə a bə ni gbə wi i dzə i wəw. **4** Fəstus chukuli i bə a, “Bəol kə i juŋ yi nsəŋ mə i Kaysalia, mih mwi ni fiəni tsə lə feiŋ i kaŋ yələ wə. **5** Bəni bə bə kaŋaki ŋga i saka bənsaka, bədəkə biəli mih i tsə i Kaysalia, i dzāka gia yə wi gbə yeiŋ i jəbi wə gia yidəkə kə.” **6** Fəstus nī nə bəh bə i tsə buku ka kaŋ nyaŋ yuwidəkə jwəfi, ka wi fiəni shi tsə i Kaysalia. Si chəkə buku wəw, wi tsə i juŋ yi nsaka mə, dzaka a bə dzə bəh Bəol. **7** Si Bəol dzə, Bəju bə bə nī buku dzə i Jəlusalem shi tsə feiŋ, ka numbeiŋ fiəli tali wi, ka yisi i jiəki gia yiduli i wi fuŋ, yi nchiŋ kəbi. Ayakalə, gia yidəkə nī kəkə yə bə nī kə i fuku yi chusi a wi fə gia yidəkə i yə wə bə nī dzakaki. **8** Bəol baŋyi gwu yi bəh ndzaka, ka dzaka a, “Mih ka gbə dəkə nchi wi Bəju, nabə wi juŋ yi fəni yi gia, nabə bəh wi ŋkuŋ wi Lum.” **9** Ayakalə, Fəstus bə nəŋ a ŋgain fə Bəju kəŋki ŋgain, ka bikə i Bəol a, “Wə kəŋki lə i yaka tsə i Jəlusalem a mih mwi ni saka nsaka wa feiŋ i gia yələ wə a?” **10** Bəol chukuli a, “Mih si num lə fa i di bi nsaka nshiŋ, a num bi ŋkuŋ wi Lum. A num i fa wə bə kə i saka nsaka wuŋ. Wə mwi kiə na bindzəŋ a mih ka gbə dəkə gia yidəkə i Bəju. **11** A kabə num a mih bwiŋ nchi widəkə, nabə i gbə gia yə yi kə i fə a bə wəw mih,

mih ma ni n̄iŋ i kpi. Ayakalə, a kabə num a gia yə bə
 jiəki i mih fuŋ a, ako ntəkə, ayaka mi widəkə m̄ŋ wə wi
 kə i nya mih i kaŋ yi Bəju bələ wə. Mih tsaki a nsaka wuŋ
 tsə i ŋkuŋ wi Lum nshiŋ.” **12** Fəstus wəkə yakadəiŋ, bəh
 bəni bu bə bə n̄i sakaki bənsaka chumyi dzaka. Wi ka
 dzaka i Bəol a, “Si wə kə wə tsa lə a nsaka wa tsə i ŋkuŋ
 wi Lum nshiŋ, yaka wi ki tsəki lə feiŋ.” **13** Kaŋ yidəkə tsə,
 ŋkuŋ Aglifə bəh Bənis laa njikə i Fəstus i Kaysalia i bəni i
 wi. **14** Si bə ni n̄i feiŋ i kaŋ yiduli wə, Fəstus dza fuku i
 ŋkuŋ kəm nsaka wi Bəol, ka dzaka a, “Mi widəkə kə fa si
 Felek n̄i bee i juŋ yi nsəŋ mə, **15** si mih ni tsə i Jelusalem,
 bəti m̄fə gia bəmbum bəh bəni bə bə sakaki tumi ki Bəju
 jiə nsaka wiwə i mih nshiŋ a mih dzaka a wi gbə nsaka.
16 Mih dzaka i bə a, n̄oni ki bəni bə Lum ka bum dəkə i
 t̄əiŋ a mi gbə nsaka, maka bə nya dzəh i mi wiwə i liə
 numbeŋ i kintəəŋ kintaiŋntaiŋ ki nsaka mə i bəni nshiŋ
 bə bəh bə kaŋaki nsaka, i baŋyi gwu yi kəm gia yə bə
 jiəki i wi fuŋ. **17** Jəbi wə bə n̄i dzə fa, mih n̄i ka m̄ti. Si
 chəkə buku wə, mih tsə num i juŋ yi nsaka wə ka dzaka
 a bə dzə bəh mi wiwə. **18** Bəni bə bə ni kaŋaki nsaka ka
 num beŋ, bə n̄eki chusi kə ŋgbə wə mih n̄i kwakaki asi bə
 dzakaki i mih. **19** Bə ka dzakaki lə, a num gia yi ŋgukulini
 bəh mi wiwə kəm dzəh yə bə tsaki Nyə yeŋ, bəh kəm
 bəh mi widəkə bə bəŋki a Jisəs num wi n̄i kpi lə, ayaka
 Bəol bwaŋ alə a wi keŋki wiwəm. **20** Si mih si kiəki kə si
 mih kə i liə i kintəəŋ ki gia yiwə wə, mih ka bikə i Bəol
 yuwidəkə wi kəŋki i yaka i Jelusalem a bə saka nsaka wi
 feiŋ kəm gia yələ. **21** Wi chukuli a ŋgaiŋ ni baŋ a juŋ yi
 nsəŋ mə, a a bi t̄əiŋki a ŋkuŋ wi Lum nsaka wi ŋgaiŋ.

Mih ka dzaka a bə jîə wi i dzu, i wêkəlik i tsê būku i jobi wə mih ni chinşi wi i Ŋkuŋ wi Lum.” 22 Aglifa wəkəli lə, dzaka i Fəstus a, “Mih mwi kəŋki lə i wəkə gia yələ i dzaka ki mi wiwə wə.” Fəstus chukuli a, “Wə bi buku wəkəki lə kijiəli.” 23 Si chəkə buku wə, Aglifa bəh Benis ka nyaniki dzəki bəh kiŋkəkni kimbūm. Bə bətii kifwu ki bəni bənchi bəh bəni bəmbūm bə kwili, nyani dzə liə i saŋ mə. Fəstus ka dzaka a bə dzê bəh Bəol. 24 Si bə dzə bəh wi, Fəstus dzaka a, “Ŋkuŋ Aglifa bəh bəni bəchi bə bə kə fa, mbəiŋ yêiŋ mi wələ. Akə mi wə Bəju bəchi dzəki yeiŋki mih fa bəh i Jelusalem kəm wi, wamyi, dzaka a wi kəkə mi wə wi kaŋaki i chu numki wiwəm. 25 Ayakalə, mih ka yeiŋ dəkə a wi fə gia yidəkə yə bə kə i wə wi yeiŋ. Si wi nî tsa a nsaka wi tsə i Ŋkuŋ wi Lum nshiŋ, mih ka yeiŋ a mih ni chinşi lə wi i wi. 26 Ayakalə, mih təkəsi kiəkə kə gia yə mih kaŋaki i nyaka i Ŋkuŋ tikwili wuŋ kəm wi. Ayakadəiŋ, mih ka təm wi i liə i mbəiŋ bəchi nshiŋ i na bə wə Ŋkuŋ Aglifa, a mbəiŋ tsêiŋ ləkə i nsaka wi wələ, yudəkə mih ni kwati gia yə mih kə i nyaka. 27 Mih yeiŋ na yi kəkə chəŋ i mih i chinşi mi wi nsəŋ i Ŋkuŋ mih kəbi i chusi gia yə bə kə i dzakaki a wi gbə yeiŋ wə.”

26 Ŋkuŋ Aglifa ka dzaka i Bəol a, “Akə di bia i liə i dzāka bəh dzaka ka.” Bəol ka giŋsi kaŋ i bəiŋ, yisi i komyiki dzaka dzaka a, 2 “Mbē, mih yeiŋ a, akə fwu wi ndzəŋni a mih num i wə nshiŋ i dzaka bəh dzaka kəŋŋ daiŋ gia yichi yə Bəju jiəkə i mih fuŋ. 3 Mih dzakaki lə, kəm wə təkəsi kiəkə lə nōni kə tumi ki Bəju bəh bəŋgukuli bə bə si kaŋa. Ayakadəiŋ, mih tsaki wə i kəŋa shəm twəsi i wəkəli gia yə mih nəŋki i dzaka. 4 Bəju bəchi kiəkə lə nōni kəŋŋ i yisi

na mih keinj sumi. Bə kiə si mih nĩ naki i tumi kibuku wə bəh i Jəlusaleṃ. **5** Bə kiəki lə na bindzəŋ a, i yisi i jəbi wi dəəŋ wə a mih kə mi wi mbaŋ wi Bəfalasi num mbaŋ wə wi ləkəki i gia yi Nyə wə, tsə bəmbaŋ bəchi. Yələ kə gia num bə kabə kəŋ, ma bə ni fuku bəh dzaka kibə, bə num i bum a, akə ŋkəŋ. **6** Mih num fa i liə i nsaka wələ wə kəm mih tseinjki tsəki a ninshiŋ, kiə kiŋkaka kə Nyə nĩ kaka i bətii bəbuku. **7** Kiŋkaka kələ kə kə chwəŋkijun kibuku jwəfi ntə bəfa wəkəliki, si bə tsaki Nyə kəksi wi nchəkə bəh nshi. Mbɛɛ, akə kəm kiŋkaka kələ Bəju kaŋaki nsaka yeinj buku bə. **8** Mih bikəki i mbeinj i liə, akə kəm nə mbeinj ləkəki i bum a Nyə kələ i dzasi mi i kpi wə a? **9** Mih mwi nĩ kwakaki a mih kələ i fə gia yichi, i yeinj a mih chiksi yeli wi Jisəs wi Nasali. **10** Ayaka yələ kə gia num mih nĩ fə lə yi i Jəlusaleṃ. Mih nĩ dzəki ŋga i bətii mfə gia bəmbum, kwayi bəni bəduli bə bə nĩ kə bə Nyə, fah i jun yi nsəŋ mə. A nĩ kəkə a yələ shəŋ. Jəbi wə bə nĩ kə a bə nəŋki i wəyi bə mih tə nĩ təkiki lə. **11** Mih nya ŋgəkə i bə a feinj feinj i jun yi tsani wə yichi, kaŋyi a bə dzakaki já yichu kəm mi wə Jisəs. Shəm bəkə mih bəh bə nalə, mih nĩ bwaŋki lə gvu i bə cheinj, i tsə buku i kikwili ki bəni bədəkə wə. **12** Mih ka nyə ka tsəki i Damaskus, num bətii mfə gia bəmbum nya mih bəh ŋga, ka chu nyaka kiŋwakti nya i mih. **13** Mbɛɛ, mih kabə tsə a num nshichun asi wəŋ yaka lumsi, mih yeinj baiŋni bidəkə bi dza baiŋ lə mwaiŋ i beinj bi baiŋ tsə wəŋ, bi baiŋ shi i mih wə bəh i bəni bə buku bə nĩ nyaniki. **14** Buku bəchi dza gbəyi i kuku, mih ka wəkə ja yi dzaka dzə i mih i já yi Hibulu wə a, ‘Səəl, Səəl, wə bwaŋki gvu i mih cheinj kəm nə lə? Wə fəki lə, wə

chəkɔ num gwu ya, asi na' yi nɔm si chəkɔ gwu yi i mbəŋ wi ba wi wə.' **15** Mih ka bikə a, 'Bah Akɔ wɔ ndə?' Ayaka wi chukuli a, 'Akɔ mih Jisəs, a num mih wə wɔ bwarŋki gvu i wi cheiŋ. **16** Dzâ nûmbəiŋ. Gia yə yi fə mih, a mih tumbuku i wɔ akɔ i babwili wɔ ka mi wuŋ wi nɔm, ka wɔ bi fûkuki gia yə wɔ yeiŋ ndaiŋ bəh yə mih keiŋki i ni chusi i wɔ. **17** Mih ni gamti lə wɔ i kaŋ yi Bəju wə bəh bəni bə bɔ kəkə Bəju, a num bɔ bə mih ni faaŋ wɔ i bɔ, **18** wɔ tsê wêli dzákəh yibɔ, wɔ bwîli bɔ i jisi wə, wɔ jîə bɔ i baiŋni wə, bɔ ka ni buku i kaŋ yi Satan wə, i num bəh Nyɔ, bɔ ni jiə shəm i mih wə, ka Nyɔ ni dalinya chu bibɔ. Bɔ ni ka kwati kimbu i di bi bəni bə wi nî fə a, akɔ na mbu.' **19** Mbɛɛ, si yi nî num yakadəiŋ, mih ka fə asi wi nî dzaka i mih i beŋ. **20** Mih ka yisi, yisi i fukuki i Damaskus, ka mih tsə i Jêlusalēm. Ayaka mih nyani i bitumi bichi i Judea bəh i bitumi bichi biə bi kəkə bi Bəju, i fukuki i bɔ a bɔ kwûni shóm yibɔ, bɔ chû i Nyɔ, bɔ fêki num gia yə yi chusiki a bɔ kwuni. **21** Akɔ gia yə yi fə ka Bəju kwa mih i juŋ yi fəni yi gia wə, kabə nəŋ i wɔɔ. **22** Ayakalə, i dzə buku bidaiŋ mih kɔ kɔm bə ŋgamti wə Nyɔ gamtiki mih yeiŋ. Na ka mih num fa i liə i fukuki i bəni bəmbum bəh i bənchiŋ. Gia yə mih fukuki kɔ a yə Muses bəh bəni bə ntum bə Nyɔ nî lakaki a yi bi dzə num lə. **23** Bɔ nî dzakaki a Kimbwili wə Nyɔ nî kaka kaŋaki lə i bi dzâ yêiŋ ŋgəkə, a nûm mi wi ninshiŋ i bi dzâ i kpi wə, wi bi chusiki lə baiŋni i Bəju bəh i bəni bə bɔ kəkə Bəju." **24** Si Bəɔl nî keiŋki wi banŋi gwu yi, Festus dza kiŋ lə kiŋni ka dzaka a, "Bəɔl wɔ si yuŋsi yuŋsini. Nlani wa wimbum wələ fə wɔ bə yuŋsi." **25** Bəɔl chukuli i Festus a, "Mih yuŋsiki kə

yungini mi wimbium. Gia yə mih dzakaki akə ŋkəŋ, mih dzakaki mfi mbiŋ num feiŋ. **26** Mih dzakaki i ŋkuŋ lə lwa kə, kəm wi kiəki lə gia yələ, yi ni ka num dəkə i nyumi wə, yidəko chu num kə yə wə məŋniki. **27** Mbɛɛ, wə bum alə a gia yə Biŋwakti bi bəni bə ntum bə Nyə dzakaki a? Mih kiəki lə a wə bum.” **28** Ayaka ŋkuŋ Aglifa bikə i Bəol a, “Wə kwakaki a wə ki fiəniki lə mih i num mi wi Klistus i jobi wi juli wələ wə a?” **29** Bəol chukuli a, “Kəŋ a numki i jobi wi juli wə nabə wi dəəŋ wə, ntsa wuŋ i Nyə kə a, a ma numki a wə shəŋ. Mi wichi wə wi kə fa daiŋ wi wəkəliki si mih dzakaki wi fiəni numki aka mih tə, ayaka wi ma baəŋ i bənsəŋ bələ wə.” **30** ŋkuŋ ka dza beŋ, mi wi sakani bəh Benis bəh bəni bə bə nɪ kə bəh bə ka biəliki. **31** Bə buku, ka dzakaki a bə bə a, “Mi wələ ka fə dəkə gia yə bə kə i wə wə wi, nabə i jiə wi i juŋ yi nsəŋ mə.” **32** ŋkuŋ Aglifa ka dzaka i Fəstus a, “Asi kəkə a mi wələ numki num wi tsa lə a nsaka wi tsə i ŋkuŋ wi Lum, ma bə bee wi.”

27 Jobi wə bə nɪ keiŋsi a buku bəh Bəol i liə i ŋgwuki wimbium wə i tsə i tumi ki Itali wə, bə ka nya Bəol bəh bəni bə nsəŋ bədəko i kaŋ yi Julius wə wi nɪ kə fwu i mbaŋ wi bəni bə jum bədəko a num wi ŋkuŋ wi Lum. **2** Buku bə liə i ŋgwuki wimbium wə wi buku i Adamitium, wi num i ni numyiki tsəki i kpa i kimbu ki di ki bəkə yi Esia wə. Alistakus mi wi Tesalənika, i tumi ki Masedonia num tə buku bə. Buku bə ka tsəki. **3** Chəkə buku wə, buku dzə buku i Sidən, Julius chusi kiŋkəŋ i Bəol, ka bee wi a wi tsə yeŋ nsəŋ yi i kwili kintəəŋ ka bə gamti wi bə biəŋ biə wi nəŋki. **4** Jobi wə buku ni fiəni liə i ŋgwuki mə feiŋ, kabə tsəki, fiəkə dzə i buku nshiŋ chini, buku ka

kwan̄ki tsəki i fikpəŋ fikpəŋ i tumi ki Sayblus kə ki kə
 i bəkə kintəŋ ki kəŋki fiəkə. **5** Buku tsə daŋ kinchwə
 kimbum kə ki kə i fintəŋ kitumi ki Silishia bəh ki Bamfilia,
 ka dzə i kwili wi Mila i tumi ki Lisia wə. **6** Fwu wi mbaŋ
 wi bəni bə jum wə ka yeiŋ ŋgwuki i bəkə num wi buku
 dzə i Aleksandia daŋsi tsə sə i Itali, wi bwili buku, ləkə
 buku yeiŋ wə. **7** Buku bi dza feiŋ, nyani alə tɛsi tɛsi i kaŋ
 yiduli wə, buku fum i bəŋgəkə bələ wə i tsə buku i kwili
 wi Sinidus wə. Si fiəkə n̄i bumki kə a buku tsə i ninshiŋ
 chəŋ, ayaka buku ka kwuni ka kwan̄ tsə dzəh i Klet tumi
 ki bəkə kintəŋ wə, di biwə ka kəŋki buku bəh fiəkə, buku
 ka tsə daŋsi Salmōni di biə bi liəki tsəki i bəkə kintəŋ. **8**
 Buku ka kwan̄ki tsəki a bəkə kpəŋ bəkə kpəŋ, fum num
 fumni ka buku buku i di biə bə n̄i bəŋŋki a Kpa wi Bəkə wi
 Kimbōiŋni, kə ki n̄i kə kəmsi i kwili wi Lasia wə. **9** Si buku
 n̄i kə num buku bəkəli lə jəbi wi dəəŋ i dzəh, a n̄i kə yaka
 num Chəkə Bimbam bi Ndalinya Chu tsə lə, a num i jəbi
 wi fuŋni kiləkəli wə, Bəəl ka nya kintəfi i bəni bə i ŋgwuki
 mə a, **10** “Bəba, mih yeiŋ a i yisi fa i tsə ninshiŋ nyani
 wibukumbəiŋ ni bəkə lə, kinlaka kimbum ni numki lə,
 nlaka wiwə ni numki kə a biəiŋ shəŋ bəh ŋgwuki, bəni tə
 ni kpiyi lə.” **11** Ayakalə, fwu wi bəni bə jum wə nəki wəkə
 kə ndzaka wi Bəəl, ka wəkə n'yi num i fwu wi bəni bə
 ŋgwuki bəh tii ŋgwuki wiwə. **12** Yeŋ si chweŋ wi bəkə
 yiwə n̄i ndzəŋki kə ka bə num feiŋ i jəbi wi fuŋni kiləkəli
 wə, mi wi duli ka təbi a yi ndzəŋki lə a bə m̄msiki tsəki a
 ninshiŋ, yuwidəkə bə ni tsə buku i chweŋ wi bəkə yi
 Fəniks wə, a num tumi i Klet ki kəŋ fiəkə, i tsəsi jəbi wiwə
 feiŋ. Chweŋ wi bəkə wiwə n̄i kə ki tseiŋ daŋsi i kimbu

ki nimbeinj bəh kisheinj i di biə wəŋ tsəki liəki. **13** Fiəkə yidəko dza ka yakaki dzəki i kimbu kisheinj wə a tɛsi tɛsi, bəni bə ŋgwuki bəwə ka kwakaki a bə kwati fiəŋ fiə bə si nəŋki. Bə ka babwili ntukpa wi ŋgwuki, ka tsəki a i chweinj wə chweinj wə i bəko yi Klet wə. **14** Bə bəŋj fubi kiləkəli kiwə a, “Fubi ki kimbu kitseinj yi kimiəkə i di biə wəŋ bukuki”, fubi kiwə dza tumbuku dzə i tumi kə wə, ka shi i bəko. **15** Si ki shi dzə, chəkə i ŋgwuki wə, dzəh nəki num kə feinj ka ŋgwuki wiwə tsəki i fuŋni kiwə wə, bə ka bee ŋgwuki wiwə i fuŋni kiləkəli kiwə wə ki giŋ ka tsəki bəh wi. **16** Buku ka tsəki a tsəni, tsə daŋsi tsə i kimbu kisheinj wə i tumi kinchiŋ kidəko wə i kintəŋj ki bəko yə bə bəŋjki a Kawda. Tumi kiwə bə kəŋ buku bəh fiəkə, buku ka fumki i yaksi ŋgwuki i chweinj wi bəko wimbum wə. **17** Buku yaksi, ka shu kaŋa ŋgwuki wimbum wiwə bəh bəkwu a wi ma shaki, jəbi wə buku nɛ tsəki buku bə lwa a ŋgwuki wiwə ni tsə chəkə lə gwu yi i dumi kinshambu wə i bəko kintəŋj i kəmsi tsə i tumi ki Libia wə. Bə ka shisi mbuŋ wi fiəkə, ka bee ŋgwuki wiwə bə tsə a wi wi. **18** Si fuŋni kiləkəli kiwə ni ləkəki tsəki a ninshiŋ, chəkə ka buku wə, bə ka yisi i bwiliki biəŋ i ŋgwuki wimbum wiwə mə, ləyiki i bəko. **19** Chəkə chu buku wə, bəni bə ŋgwuki bəwə ka bwili biəŋ bi ŋgwuki mə ləyiki i bəko bəh kaŋ yibə. **20** Kaŋ yiduli tsə maka buku yeinj wəŋ nabə bijəŋ, fuŋni kiləkəli kiwə keinj jumi a jumini a num kə ki twɛsi, buku ka kiəkə a yibuku kaa lə. **21** Si bəni nɛ kə num bə nə i kaŋ yiduli wə dzi kə fiəŋ, Bəɔl dzə num i ninshiŋ ka dzaka a, “Bəba, a nɛ kə a mbeinj bum i wəko yinj a bə baarj a Klet, ma bukumbeinj ka kwati dəkə ŋgəkə wələ

bə kinlaka kələ lə. **22** Ayakalə, mih tsaki a mbeiŋ kâŋa shəm, kəm mi i mbeiŋ kintəŋ ni laka kə, a ni laka shəŋ a ŋgwuki wimbum wələ. **23** Mih dzakaki lə kəm Nyɔ wə wi kaŋaki mih, a num wə mih tsaki i wi, wi si faaŋ chinda wi i mih daiŋ nchəko wi dzə num i mih kpəŋ, **24** ka dzaka i mih a, ‘Bɔl, ma lwāki. Wə kaŋaki i bi num i ŋkuŋ wi Lum nshiŋ. Tsēiŋ, si Nyɔ chusi kiŋkəŋ i wə ka fə a mi widəko i mbaŋ wi bəni bə mbeiŋ bə ko i ŋgwuki wimbum wələ wə ni laka kə.’ **25** Ayakadəiŋ, bəba, mbeiŋ kâŋa shəm. Mih jiə shəm i Nyɔ wə, a gia yə wi dzaka i mih ni num ayaka si wi dzaka. **26** Ayakalə, ŋgwuki wimbum wələ kaŋaki lə i ni tsə chəko gwu yi i tumi kidəko wə i bəko kintəŋ.” **27** A dzə num i kaŋ jwəfi ntso bənaa fuŋni kiləkəli kə keiŋ fiəli a fiəlini bəh buku i kinchwə kimbūm ki Adia wə. A dzə num ka nchəko kintəŋ, bəni bə bə nəmki i ŋgwuki wiwə wə dza ka kwakaki a yudəko bə si kəmsi tsə i chweŋ wə. **28** Bə ka fəkəni bəko si yi liəki bəh kwu num bə shiŋsi fiəŋ fi jili yeiŋ wə, ka yeiŋ yi num a bəntəm mbaŋfia. Ayaka bə tsə kpeiŋsi i ninshiŋ, chu fəkəni, ka yeiŋ yi num a bəntəm jwəfi ntso bəte. **29** Bə ka lwaki a yudəko ŋgwuki kələ i chəko i biana wə, ka shisi bəntukpa bənaa i bəko i ŋgwuki jum, ka tsaki alə chəko wə. **30** Bəni bə bə nəmki i ŋgwuki mə dza ka nəŋki i yəko buku i ŋgwuki wimbum wiwə mə, bə ka nəŋki i shisi ŋgwuki winchiŋ i bəko, ka bə kwayi fə a bə nəŋki i shisi bəntukpa i shi bi ŋgwuki wə i bəko. **31** Bɔl ka dzaka i fwu wi bəni bə jum wə bəh i bəni bu a, “Bəni bələ ka məm i buku i ŋgwuki wimbum wələ wə, na ma mi widəko i mbeiŋ wə ma ni bəiŋ.” **32** Bəni bə jum ka təiŋyi bəkəwu bə bə nɛ kaŋa ŋgwuki winchiŋ wiwə yeiŋ i

wimbum wə, ka bee a wi ləŋki tsəki. **33** Asi chəkɔ nɪ wɔɔki dzəkɪ, Bɔɔl ka tsa bəni bəchi a bɔ dʒi fiɛŋ, ka dzaka a, “Daiŋ si num kaŋ jwɔfi ntsɔ bənaa mbeɪŋ num a bəh nlwa maka mbeɪŋ ləkə fiɛŋ i dzaka mə. **34** Ayakadəiŋ, mih tsaki mbeɪŋ a mbeɪŋ dʒi fiɛŋ, ka bi nya mbeɪŋ bəh ŋga. Ayaka na juŋ yi fwu i mi fuŋ ni laka kə.” **35** Si wi dzaka yakadəiŋ, ka dzo bləd, nya kiyɔŋni i Nyɔ, gbɛ ka dziki i bəni bəchi nshiŋ. **36** Bɔ bəchi ka kaŋa shɔm ka dzi. **37** Buku bəchi bə buku nɪ kɔ i ŋgwuki wimbum wiwɔ mə nɪ kɔ bəni gi yifa bəh mbaŋnanitaŋ ntsɔ bəsɔ. **38** Jɔbi wə bəni bəchi nɪ dzi fwuli, bɔ ka bwili gəŋ yə yi nɪ kɔ i ŋgwuki mə, lɔɔyi i bəkɔ i fə a wi yaŋsi. **39** Jɔbi wə chəkɔ nɪ wɔɔ dzə, bɔ yeiŋ tsə kpa, bəni bə bɔ nɔmki i ŋgwuki mə nəki kiə kə di biwɔ. Ayakalə, bɔ yeiŋ nchisi wi bəkɔ num wi tsə buku i mishambu wə, bɔ ka yeiŋ a bɔ kɔlə i mɔmsi a ŋgwuki liə tsə num feiŋ i bəkɔ kpəŋ. **40** Bɔ ka tɛiŋyi bəshəiŋ bɔ mini shi tsə i bəkɔ, ka chu fiəni shwa bəkɔwɔ bə bɔ nɪ kaŋayi bəmbəŋ bə bɔ lumsiki ŋgwuki yeiŋ, ka yaksi mbuŋ wi fiəkə i ninshiŋ fiəkə liə yeiŋ ka chiniki ŋgwuki wiwɔ wi bə tsə i nchisi wə i bəkɔ kpəŋ. **41** Ayakalə, wi tsə chəkɔ gwu yi i dumi ki mishambu wə i bəkɔ. Kimbu ki ŋgwuki ki ninshiŋ liə baŋ feiŋ chu nəŋni kə. Bəwaa bə ləkəli shaki təkɔ kimbu ki jum wə kə. **42** Bəni bə jum dza kabə nəŋ a bɔ wɔɔyi bəni bə nsəŋ bəchi ka bədəkɔ ma ni chāli būku i gēiŋ. **43** Ayakalə, fwu wi bəni bə jum wə ka nəŋki i ləkɔ Bɔɔl, ka kaŋyi a bɔ ma fê yakadəiŋ, ka dzaka n'yi a bəni bə bɔ kiəkɪ nchali yisi gbɔyi chali buku i kpa, **44** ma kiŋka ki bəni bədəkɔ baŋ biəli num i bibaŋ bi keiŋ beɪŋ bəh i

bishakli biŋka bi ŋgwuki wə. Yələ kə dzəh yə buku n̄ məm̄si i buku yaka kpa wə alə nyiki.

28 Si buku n̄ tsə buku i kpa wə alə nyiki yakadəiŋ, ka wəkə a, bə bəŋki di biwə a Malta, a num tumi i bəkə kintəŋ. **2** Bəni bə tumi kiwə chusi kiŋkəŋ kiləkəli i buku, dzə buku, kpa gbuku buku ka jəkəki, kəm dzaŋ n̄ kə yi yisi lə i dzəki fiəkə num. **3** Bəol nyani juŋni ŋgaŋa, ka tsə i kpa, ayaka fəkə num i ŋgaŋa yiwə mə, gbuku shili fə fəkə kiwə buku ka nəm tseiŋ yi ka shəiŋ baan yeiŋ wə. **4** Bəni bə tumi kiwə ka yeiŋ si ki shəiŋ baan i tseiŋ yi wə, ka dzakaki a bə bə a, “Mi wələ n̄ wə mi. Wi si bəiŋ i bəkə, ayakalə loiŋ kwa wi, wi ni baan kə wiwəm.” **5** Ayakalə, Bəol mikə fəkə kiwə ki gbə i gbuku mə, gia yidəkə nəki num kə bəh wi. **6** Bəni bəwə ka wəkəliki, kwaka a gwu yi Bəol ni yisi lə i mək̄i, yudəkə a wi ki gbək̄i kpiki lə. Si bə ni wəkəli wəkə məŋ məŋ, bə ka yeiŋ a gia yidəkə ka num dəkə bəh wi, bə kwuni kiŋkwaka kibə dza ka dzakaki a, “Mi wələ kə nyo widəkə.” **7** Mi wə wi n̄ sakaki di biwə feiŋ n̄ kaŋaki lə kikhə, ki kəmsi tsə i di biə buku n̄ kə. Yeli wi mi wiwə num a Bublius. Wi dzə buku feiŋ, buku bə nə i kaŋ yitali wə wi təkni yaka bəh buku na bindzəŋ. **8** Yi num a tii Bublius n̄ kə i naŋbeiŋ gwu num bəh wi tasi bəh chwə yi bəkəli. Bəol ka liə tsə i lum wə wi n̄ nəki yeiŋ, jiə kaŋ i wi wə, tsa ka chuku wi. **9** Si yi n̄ num yakadəiŋ, bəni bə tumi kiwə kichi bə bə n̄ kaŋaki jwéiŋ ka dzəki Bəol chuku tə bə. **10** Bə ka nyaki buku bəh bieŋ biduli. Jəbi wə buku n̄ nyək̄i feiŋ, bə chu dzə a bəh bieŋ bichi biə buku n̄ kəŋki jiə i ŋgwuki mə. **11** Buku liə i ŋgwuki wimbūm mə ka tsək̄i num buku nə lə i

Malta i tumi ki bøkə kintəəŋ kifiaŋŋ kitali. Ŋgwuki wiwə n̄ kə wi Aleksandia wə bə n̄ bəəŋki a Bənyə bə bə kə Bimaŋsi, ayaka wi n̄ kə i tumi kiwə wə wəkəli a jəbi wi fiəkə yiləkəli n̄ tsə daŋsi. **12** Buku tsə buku i bøkə kpəŋ i kwili wi Silakus wə, nə feiŋ i kaŋ yitali wə, **13** ka nyə feiŋ, tsə buku i kwili wi Ləgium wə ka nə tə feiŋ. Si chəkə buku wə, fiəkə yisi i yakaki dzəki i kimbu ki sheiŋ wə, buku ka tsəki, i kaŋ yifa wə, buku dzə buku i kpa wi Butiəli wə. **14** Si buku dzə buku feiŋ, yeiŋ bəni bə bumni feiŋ, bə tsa a buku dzə ma buku bə n̄ kaŋ nanitaŋ. Buku bə ka nə, buku ka nyə dzə i Lum. **15** Si buku n̄ tsəki, bəni bə bumni bə Lum ka wəkə a buku si dzə wə, bə buku ka nyaniki dzəki a buku bə baŋsi. Ayaka bə dzə buku na i shi yi Abiyus wə, bəh i Juŋ yi Bəni bə Nyanini wə Yitali. Asi Bəəl yeiŋ bə, shəm yi də, wi nya kiyəŋni i Nyə. **16** Buku dzə buku i Lum, bə bee Bəəl wi ka numki mfih wi mbəŋ, mi wi jum widəkə chəəŋni kə wi. **17** Kaŋ ni tsə yitali, Bəəl bəəŋ kifwu ki Bəju bə feiŋ. Asi bə dzə, wi dzaka i bə a, “Bwa bə nih bəŋ, mih kə i bənsəŋ wə lə num bə n̄ kwa mih i Jəlusalēm, nya i kaŋ yi bəni bə Lum wə na maka mih gbə na i gia yidəkə wə i bəni bəbukumbeŋ nabə i nəni ki bəti bəbukumbeŋ. **18** Jəbi wə bəni bə Lum ni tseiŋ ləkə i nsaka wuŋ wə, nəki yeiŋ kə gia yə bə kə i wə mih yeiŋ. Bə ka nəŋki i bee mih, **19** ayakalə, Bəju nəki bum kə. Mih n̄ kaŋaki a tsə a nsaka wuŋ tsə i ninshiŋ i ŋkuŋ wi Lum. Mih n̄ dzakaki yakadəŋ, a kəbi a mih kaŋaki lə gia yidəkə i jiə i bəni mbəŋ fuŋ. **20** Akə gia yə yi fə mih ka mih bəəŋ mbeŋ a bukumbeŋ dzāka. Mih kə i bənsəŋ bələ wə lə num kəm bə mi wə bukumbeŋ bəni bə

Isiae nĩ wəkəliki.” **21** Bəni bəwə ka chukuli i wi a, “Buku ka yeiŋ dəkə kiŋwakti kidəkə ki dza dzə i Judea kəm wə, mi widəkə i bwa bə nih bə buku bə bə nyə dzə feiŋ ka səmi dəkə wə i buku nabə i dzaka gia yichu kəm wə. **22** Ayakalə, buku si kəŋki lə i wəkə i wə kəm kiŋkwaka ka. Yə buku kiəki kə shəŋ a mbaŋ wə wə kə yeiŋ bəni bəchi dzakaki lə kəm wi.” **23** Bə ka jiə chəkə biə bə bi dzəki ma Bəəl dzaka i bə. A dzə num i chəkə biwə, bəni bəduli juŋni i di biə wi nĩ nəki, wi yisi i fukuki baiŋsiki gia yichi i bə, i yisi kinchəŋəchəŋə i tsə buku i fiŋbi, fuku kəm ŋkuŋ bi Nyə. Wi bə chu dzaka i bə chusi gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Bənchi bə Muses bəh i Biŋwakti bi bəni bə ntum bə Nyə mə kəm Jiśəs, məmsi i fə a bə bŭm gia yə ŋgaiŋ dzakaki a yi kə ŋkəŋ. **24** Ayaka bəni bədəkə bum gia yə wi nĩ dzakaki, bədəkə nəki bum kə. **25** Bə nĩ dza ka shakyiki di feiŋ a bə bə yisi i bukuyiki a num si Bəəl lə ja a, “Gia yə Kiŋ'waka ki Baiŋni nĩ dzakaki i bətii bəbukumbeiŋ tsə dzəh i mi wi ntum wi Nyə wə Isaya a nĩ kə na ŋkəŋ. **26** Wi nĩ dzaka a, ‘Tsə dzāka i bəni bəwə a, mbeiŋ bi wəkəki lə na gia bindzəŋ ayakalə wəkə kiə kə, tseiŋ na bieŋ bindzəŋ ayakalə yeiŋ kə. **27** Yi num yakadəiŋ kəm shóm yi bəni bəwə kə yi də lə. Bə baŋ bintuni bibə, ayaka baŋ dzəkəh yibə. Bə fə yakadəiŋ a dzəkəh yibə ma ni yeiŋki di, bintuni bibə wəkə kə gia, shóm yibə shīli, ka bə bi fiəni dzə i mih, ka mih chūku bə.’” **28** Bəəl ka kaasi a, “Mbeiŋ kiəki a ntum wi Nyə wi mbəiŋ wələ kə num wi faaŋ i bəni bə bə kəkə Bəju, bə num i ni wəkə.” **29** [Si wi dzaka yakadəiŋ, Bəju bəwə dza ka bukuyiki, gukuli i gia yiwə beiŋ a bə bə, kiŋgukuli kiwə nĩ kəkə ki twesi.]

30 Bɔɔl ka nɔki i juŋ yə wi nɛ ɡɔm i jɛa yifa wə, dzɔ̃ bəni
bəchi bə bɔ nɛ dzəki i wi. **31** Wi ka fukuki kɔm ŋkuŋ bi
Nyɔ, chu lani bəni kɔm Bah Jisəs Klistus, dzaka chu lwa
kə, mi chu nya kə wi bəh ŋgəkə.

Lum

1 Ako mih Bəəl waiŋ wi nəm wi Klistus Jisəs. Nyə nŋ bəəŋ mih a mih nŋmki waiŋ ntum wi Jisəs, ka jiə a mih fŋkuki ntum wi ndzəŋni wi ŋgaiŋ. **2** Ntum wi ndzəŋni wələ kə wə Nyə nŋ kaka i bəni tsə dzəh i bəni bu bə ntum wə, yi num asi bə nyaka i Kiŋwakti ki ki baiŋni wə. **3** Wi kə kəm Waiŋ wi wə wi nŋ dzo gwu yi mi wiwəm, ayaka bə bwə wi i chwəŋkijun ki ŋkuŋ Dəbit wə. **4** Bah wibuku Jisəs Klistus kə num Nyə nŋ chusi wi tsə dzəh i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə a, ako Waiŋ wi ŋgaiŋ wi kaŋa ŋga si wi nŋ dzasi wi i kpi wə. **5** A fə Jisəs Klistus ka Nyə baa mih, fə a mih nŋmki waiŋ wi wi ntum, ka mih fə bəni bə tumi bichi bə bə kəkə Bəju jiə shəm i wi, wəkəki num i wi kəkəsi yeŋi wi. **6** Mbeŋ tə kə mbaŋ wi bəni bə Nyə bəəŋ a bə nŋmki bəni bə Jisəs Klistus. **7** Mih nyakaki kiŋwakti kələ i mbeŋ bəchi bə mbeŋ kə shəm yi Nyə i Lum, ayaka wi bəəŋ a bə nŋmki bəni bə bə kə mbu. Ma Nyə Ba wibukumbeŋ bəh Bah Jisəs Klistus chŋsi shəm yindzəŋni i mbeŋ chu nyā mbeŋ bəh kimboŋni. **8** Mih nəŋki i yisi nya kiyəŋni i Nyə wuŋ kəm mbeŋ bəchi tsə dzəh i Jisəs Klistus wə, kəm mbi wichi dzakaki lə kəm shəm yə mbeŋ jiə i wi wə. **9** Nyə wə mih nəmki i wi bəh shəm yin yichi i ntum wi wi ndzəŋni wələ wə kəm Waiŋ wi kə mbeŋ nsaka wuŋ a mih si kwaka lə mbeŋ jəbi wichi i ntsa wuŋ wə. **10** I ntsa wuŋ wə mih si tsa a dzəh num i mih ka mih dzə i mbeŋ i liə jəbi wə Nyə bum, **11** kəm mih kəŋki lə nalə i yeŋ mbeŋ ka mih ni nya mbeŋ bəh kinya ki Kiŋ'waka, ki ni fə mbeŋ ləkəki. **12** Yi num a, bukumbeŋ shŋliki shəm yibukumbeŋ, shəm yə mbeŋ jiə i Nyə wə shŋliki yin, yin

shîli tē yimbēiŋ. **13** Bwa bə nih bəŋ, mih nəŋki a mbēiŋ kiə a mih kaka kiŋkani kiduli a mih dzə buku i mbēiŋ wə, jobi wə mih kaka gia yidəko tasi mih. Ayaka mih nəŋki a mih dzə ka mih ni kwati ŋkəh i mbēiŋ wə, a liŋ si mih kə num mih kwati lə i bəni bədəko bə bə kəkə Bəju. **14** Nəm wələ kəm bəni bəchi kə i məkə kəŋŋ wə, kəŋ a numki bəni bə bə kə i kwili kintəŋŋ, nabə bə bə kə i chwa, nabə bəni bə bə kaŋaki mfi, nabə bə bə kēiŋki i kiyuŋ wə. **15** Ako gia yə shəm shiliki mih nalə i fuku ntum wi ndzəŋni i mbēiŋ tə bə bə kə i Lum. **16** Mbēiŋ kīəki a mih ŋgəmniki kə gia yidəko kəm ntum wi ndzəŋni wi Nyɔ. Kəm ako i fēiŋ wə ŋga bi Nyɔ biə bi bwiliki mi wichi wə wi kə wi jiə shəm i wi kə. Ayaka gia yələ yisiki tsəki num i Bəju ka yi tsə tə i bəni bə bə kəkə Bəju. **17** Yi num a ntum wi ndzəŋni wələ chusiki dzəh yə Nyɔ dzəki a mi kə chəŋ i wi nshīŋ. Ayaka yələ yisi tsə kaasi bəh shəm yə wəmakə kə wi jiə i wi. Ako gia yə bə kə bə nyaka a, “Mi wi chəŋ bi nŋki kəm shəm yə wi jiə i Nyɔ.” **18** Mih dzakaki lə i dzaka a shəm yi Nyɔ yə wi bəksiki i bēiŋ i bəni bə bə nəŋma wi, fə gia yi gumini nəni kichu kibə baŋ ŋkəŋ kəm gia yi Nyɔ. **19** Yi bəkəki yaka kəm gia yə bəni kə i kiə kəm Nyɔ chusiki alə, kəm wi Nyɔ kə wi chusi lə i bə. **20** Ayaka na i kin'yisi wə si Nyɔ nŋ maa mbi, ŋga bi biə bi tsə kaa kə, bəh si wi Nyɔ kə, kə num bəni yēiŋ lə, ka chu kiə i biēiŋ biə wi kə wi maa, na si bəni yēiŋki kə wi. Ayakadəiŋ, dzəh chu kəbi yə mi wiwəm kə i dza ləbli dzaka a bə kiəki kə Nyɔ. (aīdios g126) **21** Na yaka si bə kiəki Nyɔ yakadəiŋ, bə kəksi kə wi ka Nyɔ, nabə i nya kiyəŋni i wi. Biŋkwaka bibə fiəni chu a bi kilələ. Kifwu kibə kiyəə jikə bəh jisi. **22** Bə dzaka a bə

kanjaki læ mfi, num bə fiəni chu lə biyuj. **23** Bə kə bə bee i tsaki Nyɔ wi kiŋkəksi wə wi bi kpi kə, tsə ka tsaki num i miməsə mə bə keiŋsi bəh kanj mə bwəsi bəni bə bə kə i kpi, bəh minyəni bəh nyám yə yi nyaniki, bəh yə yi seiŋki i kuku. **24** Si yi kə yaka Nyɔ ka bee bə a bə fəki num gia yə shəm yibə kəŋki a num gia yi kinyeŋ, bə fəki yaka bəh gwu yibə i mi mi, ka ŋgəmsiki gwu yibə. **25** Bə kwuni ŋkəŋ kəm Nyɔ bi fiəni chu num ntəkə, tsa chu nəm num i biəiŋ biə Nyɔ maa, tsə lə i tsaki chu nəm i wi Kimaa wiwə. Ayaka ako wi wə bukumbeiŋ kə i kəksiki jəbi wichi na i bi tsə buku i kiŋgəksi wə. Yi nūm ayaka. (aiōn g165) **26** Si bə fəki yakadəiŋ, Nyɔ ka bee bə, gwu bə shili bə i fəki gia yi ŋgəmnini. Ayaka bəkaŋa nə bəh bəkaŋa bədəkə, num Nyɔ nɪ ka maa bəkaŋa a bə fəki yakadəiŋ. **27** Ayaka yi kə a liŋ si bənyuku bee dzəh yə Nyɔ nɪ fə i nəki bəh bəkaŋa, gwu fwu lə bə i nəki num bəh bənyuku. Ayaka bənyuku fə gia yi ŋgəmni bəh bənyuku bədəkə. Si bə fəki yakadəiŋ jiə num ŋgəkə i kifwu kibə wə a num ŋgəm wi kimfə kibə kichu. **28** Si bəni bəwə nɪ ka yeiŋ a yi ndzəŋki lə i kiə Nyɔ, Nyɔ ka bee bə a bə kaŋa mfi a num bi kiyuj, fə num gia yə bə si kanjaki kə i fəki. **29** Shóm yibə bə num, num yi jikə bəh gia yichu chi chi. Bə məmyi gia yi gumini, dzəkəh buku bə, bə kaŋa shəm yichu, kindəŋ fiini bə bəh bəni, wəɔyi bəni, jwə, fwəkyi, tseiŋ bəni bəh dzəkəh yi chu, nyani bəh kinyəni, **30** bəkəli yeli ki bəni, baiŋŋ Nyɔ, kaŋa bətəyi bəchi i ləm kibə wə, gukuli, ləkə bəh kifwu, ghaŋsi gwu, məm dzəh yichi i fəki chu, ləkə bəh kifwu i bətii bəbə bəh i bənih bəbə. **31** Bə kə biyuj, num kə i ja yibə beiŋ. Bə chəbsi bəni bədəkə, bə kwasi kə nsheiŋ

i bəni wə. **32** Bə fəki yakadəiŋ bə kiə na a Nyɔ kɛiŋsi a mi wə wi fəki gia yələ wi kaŋaki i kp̄i. Ayakalə, bə fə a bəni tsə a nishiŋ, chu kəksi bəni bə bə fəki ŋkaiŋni wi gia yələ.

2 Ayakadəiŋ, wə wə wə sakaki kimfə ki mi widəkə, kəŋ wə numki na ndə, wə k̄iəki a wə tə dzaki kə kiŋgbə. Wə k̄iəki a, asi wə sakaki kimfə ki mi widəkə kə asi wə ləkəsiki gwu ya i ŋgəkə wə, kəm wə wə wə sakaki wə fəki tə a gia yə wi fəki. **2** Bukumbəiŋ kiəki lə a, Nyɔ ka jiə ŋgəkə i bəni bə bə fəki gia yələ, wi jiəki biəli num ŋkəŋ. **3** Ayakadəiŋ, wə wə wə sakaki kimfə ki bəni bə bə fəki ŋkaiŋni wi gia yələ, ayakalə wə mwi fə yi tə, wə kwakaki a wə kələ i bi gəiŋ buku i nsaka wi Nyɔ wə a? **4** Ma wə yeiŋki kə a Nyɔ kaŋaki lə shəm yindzəŋni i bəni nalə, kaŋa shəm nalə, num tə bəh kimbəiŋni nalə a? Wə yeiŋki yakadəiŋ wə kwaka akə gia yi kilələ, k̄iə a shəm yindzəŋni yi Nyɔ i wə, chusiki a wə kwūni shəm ya. **5** Ayakalə, si wə nəiŋma i kwuni shəm ya, wə f̄ə yi ləkə tsə a ləkəni, yəmaka kə a wə kp̄eiŋsiki num ŋgəkə i gwu ya wə, wə wi bi numki i chəkə biə Nyɔ bi chusiki shəm yi yi bəkəli i jəbi wə wi sakaki bəni bəchi i dzəh yi chəŋ wə. **6** Nyɔ bi gəmki na winaiŋ mi biəli kimfə ki. **7** Bəni bə bə kaŋaki shəm i nəm wi ndzəŋni wə, nəŋki num mbum bəh kiŋkəksi bəh nəni kə ki bi tsə kaa kə, wi bi nyā lə nəni kə ki bi tsə kaa kə i bə. (aiōnios g166) **8** Ayakalə, i bəni bə bə tseiŋki a gwu yibə shəŋ, bə nəiŋ i wəkə ŋkəŋ, ka fəki num a gia yichu, yi kə a Nyɔ ni chusi lə shəm yi bəksini bəh ŋgəkə i bə wə. **9** ŋgəkə wimbum bəh ləli bi numki i mi wichi wə wi fəki chu, i yisi i Bəju i tsə buku i bəni bə bə kəkə Bəju. **10**

Ayakalə, kiŋkəkni bəh kiŋkəkxi bəh kimbəiŋni bi numki i
 bəni bə bə fəki gia yindzəŋni i yisi i Bəju i tsə buku i bəni
 bə bə kəkə Bəju. **11** Yi bi numki yakadəiŋ, kəm Nyə si
 chusi kə chi chi. **12** Bəni bəchi bə bə fəki chu bə kaŋa kə
 na bənchi bə Muses, bə bi liəki num i ŋgəkə wə liəni kəŋ
 bə ma kaŋaki bənchi. Ayaka bəni bəchi bə bə fəki chu bə
 num i bənchi cheiŋ, bə bi sakaki bə biəli bənchi bəwə. **13**
 Yi kə yakadəiŋ kəm Nyə bi dzə kə mi a wi kə chəŋ i wi
 nshiŋ kəm wi wəkəki gia yə bənchi dzakaki. Wi bi dzə mi
 a wi kə chəŋ i jəbi wə wəmaکا fəki gia yə bənchi nəŋki.
14 Bəni bə bə kəkə Bəju kabə num bənchi kəbi, dza ka fəki
 gia i kiŋkwaka kibə wə, a num gia yə bənchi nəŋki, yaka
 bə mwi si num lə bənchi, namana yaka bə kaŋa kə bənchi
 bə Nyə n̄i nya i Bəju. **15** Yəmaکا chusiki a gia yə bənchi
 nəŋki kə num Nyə nyaka yi i shóm yibə wə. Shóm yibə
 təbi tə yi. Jəbi wə bə fəki gia yichu, shóm yibə ka sakaki
 bə. Jəbi wə bə fəki gia yindzəŋni yi ka təkiki bə. **16** Gia
 yələ bi dzəki di i jəbi wə Nyə bi sakaki gia yichi yə bəni
 fəki i nyumi wə tsə dzəh i Klistus Jisəs wə, si ntum wi
 ndzəŋni wələ mih fukuki lə chusiki. **17** Wə wə wə bəŋki
 gwu ya a mi wi Ju, wə jiə fwu wa i bənchi bə Muses wə,
 chu ghaŋsi gwu a wə kə mi wi Nyə, **18** bə lani lə wə bəh
 bənchi, wə kiə gia yə Nyə nəŋki, kiə tə gia yə yi təkiki
 ndzəŋki nalə. **19** Wə kiəki lə na bindzəŋ a wə kə wə wə
 chusiki dzəh i bimfəkə, num tə baiŋni i bəni bə bə kə i jisi
 mə, **20** wə chu num wə wə təkiki biyuŋ, a num wə wə wə
 laniki bəni bə bə kiəki kə gia ka bwa bənchiŋ. Wə fəki lə
 kəm bənchi nya lə wə bəh mfi bichi bəh ŋkəŋ. **21** Wə wə
 wə laniki bəni yakadəiŋ, wə laniki alə tə n'ya gwu a? Wə

wə wə fukuki a kiə mi ki chwô kə, wə tə fəki dəiŋ a? **22** Wə wə wə wamyiki a kiə nyum mi nabə kpə mi ki nê kə bəh mi widəko, na wə fəki kə yakadəiŋ? Wə wə wə kaiŋyiki gia kəm miməso, na wə tə chwəki kə biəiŋ i jún yi fəni yi gia yi miməso wə a? **23** Wə wə wə ghaŋsi gwu bəh bənchi bə Nyə, yaka wə ŋgəmsiki kə Nyə si wə bwiŋki bənchi bəwə a? **24** Akə gia yə bə nyaka a, “Bəni bə bə kəkə Bəju si bəkəli lə yeli wi Nyə a num kimfə kimbeŋ ki Bəju.” **25** I suuŋ mi kaŋaki lə mbee, jəbi wə mi wiwə fəki gia yə bənchi dzakaki. Ayakalə, jəbi wə wə bwiŋki bənchi, nsuuŋ wə bə suuŋ wə yeiŋ kə aka wə keiŋki kinchək. **26** Mi kabə keiŋki kinchək, wi fə gia yi chəŋ yə bənchi nəŋki, bə ma ni dzo wi ka wə bə kə num bə suuŋ lə wi na si wi keiŋki kinchək a? **27** Ayakadəiŋ bəni bə bə kə kinchək i nyam yi gwu wə ayakalə bə jiə bənchi, bə bi fə bə jiə mbeŋ Bəju i ŋgəkə wə mbeŋ bə mbeŋ kaŋaki bənchi bə bə nŋ nyaka, ayaka mbeŋ suuŋ bəni, mbeŋ keiŋ bwiŋ bənchi bəwə. **28** Mbeŋ kŋəki a, mi wi Ju mwi kəkə wə bə yeiŋki i nyam yi gwu wə. Ayaka nsuuŋ wi kəŋ kəkə gia yə bə yeiŋki i biŋ i nyam yi gwu wə. **29** Mi wə wi kə mi wi Ju wi ŋkəŋ kə num i shəm mə. Ayaka nsuuŋ wi ŋkəŋ kə wə wi kə i shəm mə, a num mfə wi Kiŋ'waka ki Nyə, a kəbi nsuuŋ wə wi biəliki num bənchi bə bə nyaka num nyakani. Wəmakə mi kə a si kəksi num Nyə wi. A si kəksi kə bəni.

3 Si yi kə yakadəiŋ, Bəju tsəki bəni bədəko i finə wə a? Ma mbee kələ i nsuuŋ wə a? **2** Aaŋ, Bəju tsəki lə bəni bədəko i dzəh yiduli wə. Yimbum yeiŋ kə a Nyə nŋ kə wi nya ja yi, a num i bə kaŋ. **3** Bə kə i dzaka a si bəni bədəko nŋ numki kə i ja yiwə wə, yaka yəmakə ni fə ma

Nyɔ ma numki i ja yi beɪŋ na? **4** Yi mɔŋ num yakadɛɪŋ!
Na si bɛni bɛchi kɔ bɛntɛkɛ Nyɔ bi baɔŋ a wi ŋkɔŋ, yi
num asi bɛ nyaka a, “Nyɔ, wɔ ka dzɛkɛ ndzaka wa, yaka
ndzaka wiwɔ kɔ chɛŋ. Ayaka wɔ si shi saka dzi lɛ bɛnsaka
ba.” **5** Ayakalɛ, a kabɛ num a kimfɛ kibukumbeɪŋ kɛ ki
kɔkɛ chɛŋ gamtiki i fɛki a kimfɛ ki Nyɔ kɛ ki kɔ chɛŋ
numki i yɛŋɛ wɛ, yaka bukumbeɪŋ kɔ i dzaka a nɛ? A Nyɔ
fɛki i fikpɛŋ i lɔɔki ŋgɛkɛ i bukumbeɪŋ wɛ a? Mih bikɛki
yɛlɛ lɛ asi mi wiwɔm si bikɛ. **6** Yi mɔŋ i numki yakadɛɪŋ!
Asi kɔ a yi numki yaka, ma Nyɔ sakaki dɛɪŋ mbi a? **7**
Ayakalɛ, mih kabɛ nyiki ntɛkɛ bi fɛ ŋkɔŋ bi Nyɔ yɛŋɛ tsɛ
a ninshiŋ ninshiŋ dzɛ bɛh kiŋkɔksi i yeli wi wɛ, bɔ bɛ chu
sakaki mih ka mi wichu kɔm nɛ? **8** Yi kabɛ num yakadɛɪŋ,
bukumbeɪŋ ma dzakaki a, “Yi ndzɔŋki lɛ a buku fɛki chu
ka gia yindzɔŋni ni dzɛki a?” Bɛndzaka bɛlɛ kɔ bɛ bɛni
bɛdɔkɔ bɛkɛliki yeli wibuku bɛh bɔ, dzaka a a dzakaki
buku, bɛmaka bɛni bi kwati lɛ ŋgɛkɛ wɛ bɔ kɔ i bi kwati.
9 Bukumbeɪŋ ki dzakaki a nɛ i liɛ a? A bukumbeɪŋ Bɛju
tsɛki lɛ bɛni bɛdɔkɔ a? Yi mɔŋ dɛkɛ yaka lɛ! Bukumbeɪŋ
kɔ bɛ yɛɪŋ lɛ a Bɛju bɛh bɛni bɛ bɔ kɔkɛ Bɛju kɔ num i
kaŋ yi ŋga bichu wɛ. **10** Yɛlɛ kɔ si bɛ nyaka a, “Mi wi chɛŋ
mɔŋ, na wimu mɔŋ. **11** Mi mɔŋ wɛ wi kaŋaki mfi, mi num
kɛ wɛ wi nɛŋki Nyɔ. **12** Bɛni bɛchi kɔ bɛ bɔ n'yɔkɔ nya
jum i Nyɔ. Bɔ bɛchi chu biɛɪŋ bi kilɔlɔ. Mi mɔŋ wɛ wi
fɛki gia yɛ yi kɔ chɛŋ, na wimu mɔŋ. **13** Bɔ yamsi bindɔŋ
bibɔ jiɛ bi biyɛɛ aka júm. Bɔ kɔ bɛni bɛ ja. Ndzaka wɛ wi
bukuki i dzaka kibɔ wɛ kɔlɛ i wɔɔ mi aka kilɛfi ki juŋŋ. **14**
Bɛlɔɪŋ bɛh bɛndzaka bɛlɔli jikɛ i dzaka kibɔ wɛ. **15** Gvu
yibɔ si yaŋsi alɛ i tsɛ wɔɔ mi. **16** Bɔ si shi bɛkɛli lɛ biɛɪŋ

tsə bəh bəngəkə i di bichi biə bə tsəki. **17** Bə chu kiəki kə dzəh yə yi dzəki bəh nənɪ ki bəɪnɪni. **18** Bə kaŋaki kə na nɪlwa wi Nyɔ i shóm yibə mə.” **19** Bukumbeɪŋ kiə i liə a gia yə bənchi dzaka, bə dzakaki i bəni bə bə nəkɪ i bənchi cheɪŋ, ka mi ma ni kaŋa na gia yə wi kə i ləbli dzaka asi mi wichi i fa mbi wələ wə bi num i Nyɔ nshɪŋ nomyi dzaka. **20** Mbeɪŋ kɪə a, na mi wiwəm wimu bi numki kə wə Nyɔ bi dzəkɪ a wi kə chəŋ i wi nshɪŋ kəm wi fəki gia yə bənchi nəŋki, kəm bənchi fəki bəni ka kiəki gia yichu yə bə fəki. **21** Ayakalə, i liə Nyɔ chusi lə dzəh yə wi dzəkɪ mi yeɪŋ a wi kə chəŋ i wi nshɪŋ. Ayaka dzəh yiwo kaŋa kə gia yidəkə i fə bəh bənchi. Dzəh yələ kə num Kɪŋwakti ki Muses ki bənchi bəh bi bəni bə ntum bə Nyɔ nɪ təbiki lə. **22** Dzəh yə Nyɔ dzəkɪ a mi kə chəŋ yeɪŋ, kə yə yi biəlɪki shəm yə mi kə wi jiə i Jisəs Klistus wə. Nyɔ fəki yələ i mi wichi wə wi jiə shəm i Klistus wə, kəm i Nyɔ mi widəkə kəkə chi chi, **23** si mi wichi kə wi fə lə chu ka numki na i dzəh yi dəŋ i mbum bi Nyɔ wə. **24** Ayakalə, Nyɔ chusi lə shəm yi yindzəŋni i bəni i nya bə bəh kinya kilələ yi num a bə kaŋaki kə kɪŋgbə kidəkə. Yələ nɪ tsə dzəh i Klistus Jisəs wə wi nɪ təɪŋ bəni i kaŋ yi bəngəkə wə. **25** Nyɔ nɪ kə wi nya wi ka mfə gia i fə kimaiŋ bəh mwa mu. Ayaka kimaiŋ kələ kə i bəni bəchi bə bə jiə shəm i wi wə. Wi nɪ fə kimaiŋ kələ i chusi a ŋgaiŋ Nyɔ kə mi wi chəŋ, kəm wi Nyɔ nɪ kaŋaki shəm kaŋani bəh chu bibə biə bə nɪ fəki i kikpu wə. **26** Wi nɪ fə yi i chusi a wi Nyɔ mwi kə mi wə wi fəki gia yi chəŋ i jəbi wi liə wə, yi chu num a ŋgaiŋ dzəkɪ mi wə wi jiə shəm i Jisəs a wəma kaŋaki kə kɪŋgbə. **27** Si yi kə yaka, gia yidəkə kələ yə bukumbeɪŋ kə i ghaŋsiki

gwu yeiŋ na? Gia yidəko məŋ! Yi məŋ dəkə kəm nə a? Ma yi kələ i numki kəm nəm widəko wə bukumbeiŋ nəmki a? Yi məŋ yaka! Yi kə num i numki i nchi wə bukumbeiŋ jiə shəm i Jisəs. **28** Lə yi kə yaka. Bukumbeiŋ kə bə təiŋ a, Nyə dzəki mi a wi kə kiŋgbə kidəko kəbi akə kəm njiə wi shəm wə wi jiə i Jisəs wə, yi num kə kəm wi fəki gia yə bənchi nəŋki. **29** Ma Nyə kə a Nyə wi Bəju shəŋ a? Ntə wi kə tə Nyə wi bəni bə bə kəkə Bəju a? Aaŋ, wi kə tə Nyə wi bəni bə bə kəkə Bəju, **30** si Nyə kə shəŋ a wimu, a num wi wə wi bi dzo bəni bə bə suuŋ bə a bə kəkə bəh ŋgbə widəko, a num shəŋ kəm shəm yə bə jiə i Klistus wə, yi num a liŋ si wi bi dzo bəni bə bə keiŋki kinchək, a bə kə ŋgbə widəko kəbi num tə kəm shəm yə bə jiə i Klistus wə. **31** Yaka yi kə a bukumbeiŋ lotəko bənchi kəm shəm yə bukumbeiŋ jiə i Klistus wə a? Yi məŋ yakadəiŋ! Yi kə a bukumbeiŋ kaŋaki i nūmki numni i bənchi wə.

4 Bukumbeiŋ kə i dzaka a Ablaham ba wi bətii tii bəbukumbeiŋ nī yeiŋ finə i gia yələ wə a? **2** A nī kə a Nyə dzo a Ablaham kəkə bəh ŋgbə widəko num kəm nəm wi ndzəŋni wə wi nī fə, ma wi kaŋaki lə gia yə wi kə i ghaŋsiki gwu kəm yi. Ayakalə, wi kaŋaki kə na gia yə wi kə i ghaŋsiki gwu yeiŋ i Nyə nshiŋ, **3** kəm Kiŋwakti ki Nyə dzakaki a, “Ablaham nī jiə shəm i Nyə, Nyə ka dzo wi a wi kə mi wi chəŋ.” **4** Mi wə wi nəmki bə gəm wi, na yibwiŋ wi ka nəm bə gəm wi, bə ma ni dzo a ŋgəm wiwə kə kinya bə nya i wi. Bə ni dzo a, akə ŋgəm wə wi si kə i kwati. **5** Ayakalə, mi kabə num maka wi nəm fieŋ fidəko, num wi jiə shəm i Nyə wə wi dzəki bəni bəchu a bə kəkə bəh kiŋgbə kidəko i wi nshiŋ, Nyə dzəki wəməka a wi kə chəŋ

i wi nshij kɔm shɔm yɛ wi jiɛ i wi. **6** Dɛbit tɛ nɛ dzaka a ndzɔɲni bimum kɔ i bɛni bɛ Nyɔ dzɔki a bɔ kɔ chɛɲ i wi nshij a num kɛ kɔm bɛnɔm bɛ bɔ nɔm. **7** Wi nɛ dzaka a, “Ndzɔɲni bimum kɔ i bɛni bɛ Nyɔ kɔ wi dalinya lɔ bɛɲgbɔ bɛbɔ, ka bɛɲ chu bibɔ. **8** Ayaka ndzɔɲni bimum kɔ i mi wɛ Nyɔ chu ɲgwuɲki kɛ waiɲkpaɲ kɔm chu bi.” **9** Si yi kɔ yakadɛiɲ, ndzɔɲni bimum biɛlɛ kɔ a bɛni bɛ bɔ kɔ num bɛ suuɲ bɔ ma? Ma, bi kɔ tɛ i bɛni bɛ bɔ kɛiɲki kinchɔk a? Buku si kɔ buku dzaka lɔ a, “Shɔm yɛ Ablaham nɛ jiɛ i Nyɔ wɛ nɛ fɛ Nyɔ dzɔ wi a wi kɔ mi wi chɛɲ.” **10** Nyɔ nɛ dzɔ Ablaham a wi kɔ mi wi chɛɲ, num i winaiɲ jɔbi wɛ a? A nɛ kɔ num bɛ suuɲ lɔ wi, ma wi kɛiɲ kinchɔk a? A nɛ kɔ wi kɛiɲ kinchɔk maka bɛ suuɲ wi. **11** Bɛ nɛ suuɲ wi jiɛ ka kinchɛsi i chusi a wi kɔ mi wi chɛɲ kɔm shɔm yɛ wi nɛ jiɛ i Nyɔ i jɔbi wɛ wi nɛ kɛiɲki kinchɔk. Ayakadɛiɲ, Ablaham ka num tii wi bɛni bichi bɛ bɔ jiɛ shɔm i Nyɔ maka bɛ suuɲ bɔ, ka Nyɔ dzɔ tɛ bɔ a bɔ kɔ bɛni bɛ chɛɲ i wi nshij. **12** Ayaka wi num tɛ tii wi bɛni bɛ bɔ kɔ num bɛ suuɲ bɔ, a num kɛ kɔm bɛ suuɲ bɔ. Akɔ kɔm bɔ dzɔ a gvu yi, i shɔm yɛ wi nɛ jiɛ i Nyɔ ka bɛ suuɲ wi. **13** Kiɲkaka kɛ Nyɔ nɛ kaka i Ablaham a wi bɛh bwa bu bi dzi lɛ mbi wɛlɛ, yi num kɛ kɔm Ablaham nɛ jiɛki bɛnchi. Akɔ kɔm shɔm yɛ wi nɛ jiɛ i Nyɔ wɛ, Nyɔ ka dzɔ wi a wi kɔ chɛɲ i wi nshij. **14** A kabɛ num a bɛni bɛ bɔ kwati fiɛɲ fiɛ Nyɔ kaka kɔm i nɔki si nchi nɛɲki, yaka shɔm yɛ bɛ jiɛ i Nyɔ kaɲaki kɛ mbee widɔkɔ, kiɲkaka kɛ Nyɔ kaka numki tɛ a kilɔlɔ. **15** Gia yɛ yi kɔ, kɔ a bɛnchi si fɛ shɔm yi Nyɔ ka bɔkɔki tsɛ a nishij, kɔm di biɛ nchi kɔkɔ, gia yidɔkɔ ma ni numki a mi bwiɲ nchi. **16** Yi kɔ num a, kiɲkaka kiwɔ biɛliki num shɔm

yə wi nǝ jiə i Nyɔ ka yi numki shəm yi yindzəŋni i wi, yə
wi nǝ kaka a yi kaŋaki i bi num i chwəŋkijun ki kichi wə, a
kəbi a bəni bə bə num i bənchi wə. Akə tə i bəni bə bə jiə
shəm i Nyɔ wə a liŋ asi Ablaham nǝ jiə, kəm Ablaham kə
tii wibukumbeŋ bəchi bə bə kə bəni bə Nyɔ. **17** Yələ kə
asi bə nyaka a Nyɔ dzakaki i Ablaham a, “Mih kə mih fə a
wə numki tii wi bitumi biduli.” Wi num tikwili wibuku
i Nyɔ nshiŋ. A num Nyɔ wə Ablaham nǝ jiə shəm i wi.
Ayaka yi num a, a fəki wi ka bəni bə bə kpiyi fiəni chu
bəwəm. Ayaka yi chu num a, a fəki wi ka biəŋ biə bi kəkə,
bi nūmki. **18** Ablaham nǝ tseŋki tsəki a ninshiŋ kiə a
ŋgaiŋ kələ bi kwati fiəŋ fiə Nyɔ nǝ kaka i ŋgaiŋ, na si wi nǝ
kə wi chu tseŋ kə fiəŋ fidəkə i ninshiŋ. Ayakalə, wi jiə a
shəm i Nyɔ na ka wi nyani lə i dzə numki, “Tii wi bitumi
biduli,” asi Nyɔ nǝ kaka i wi a, “Bwa ba bi ləŋki a ləŋni.”
19 A nǝ kə Ablaham si num tsə lə jiə gbi, ayakalə wi nǝ
ka dəsi dəkə shəm yə wi nǝ jiə i Nyɔ, na yaka si wi nǝ kə
wi yeŋ lə i gwu yi wə a ŋgaiŋ si num lə aka kiŋkpili ki
mi, ka yeŋ tə a kpə wi Sela kə ŋkaiŋni wi kəbi i bwə.
20 Wi nǝ ka kaŋa dəkə kiməŋni i kaŋaki shəm yifa kəm
kiŋkaka kə Nyɔ nǝ kaka i wi. Shəm yə wi nǝ jiə i Nyɔ nǝ
ləkəki tsəki a ninshiŋ, wi ka tumyiki a bikum bi Nyɔ. **21**
Wi nǝ kə wi bum na bəh shəm yi yichi a Nyɔ kaŋaki lə ŋga
i fə gia yə wi nǝ kaka. **22** Akə gia yə shəm yə wi nǝ jiə i
Nyɔ nǝ fə a Nyɔ dzo wi a wi kə mi wi chəŋ i wi nshiŋ. **23**
Ayakalə, ndzaka wə wi kə a, “Nyɔ nǝ dzo wi yakadəŋ,” Yi
kəkə a bə nǝ nyaka a i Ablaham wə shəŋ. **24** Yi kə tə i
bukumbeŋ wə. Nyɔ wə bukuumbeŋ jiə shəm i wi, ni dzo lə
bukumbeŋ tə yakadəŋ. Akə wi wə wi nǝ bwili Jisəs Bah

wibukumbeinj i kpi wə. 25 Jisəs kə wə bə nɪ nya wi kpi kəm chu bibukumbeinj. Ayaka Nyɔ fiəni dzasi wi i kpi wə ka ŋgainj dzo a bukumbeinj kəkə bəh kingbo kidəko.

5 I liə si Nyɔ kə wi dzo lə bukumbeinj a bukumbeinj kəkə bəh kingbo kəm shəm yə bukumbeinj jiə i wi wə, bukumbeinj bá num i kimbəinjni wə bəh wi kəm gia yə Bah wibukumbeinj wə Jisəs Klistus fə. 2 A fə wi ka bukumbeinj kaŋa dzəh i liə i shəm yindzəŋni yi Nyɔ yə bukumbeinj kə yeinj wə i liə kəm shəm yə bukumbeinj jiə i wi. Bukumbeinj bá laŋ si bukumbeinj tseinjki tsəki a ninshinj, kiə a bukumbeinj bi kwatiki lə i mbum bi Nyɔ wə. 3 Yi na baŋj dəkə yakadəinj, bukumbeinj laŋki tə i bəŋgəkə bə bukumbeinj yeinjki, kəm bukumbeinj kiəki lə a bəŋgəkə fəki mi kiə i kaŋa shəm. 4 Ayaka shəm yi kaŋani fəki a Nyɔ kəkxi mi a wi kpeinj. Nyɔ ka kəkxi mi a wi kpeinj, wi ka tseinjki tsəki a ninshinj i fieŋ wə, kiə a ŋgainj bi kwati lə. 5 Fieŋ fiə bukumbeinj tseinjki tsəki i ninshinj i fi wə bi lansi tsə kə i kuku, kəm Nyɔ kə wi jiksi shóm yibukumbeinj bəh kinjəŋ ki, tsə dzəh i Kin'waka ki Baiŋni kə wi nya i bukumbeinj. 6 Yi num a jəbi wə bukumbeinj nɪ kəkə i gamti gwu yibukumbeinj, Klistus dzə i jəbi wi ndzəŋni wə, ka kpi kəm bukumbeinj bəni bə bə kiəki kə Nyɔ. 7 Akə ŋkəŋ a yi ləkəki lə i mi i kpi kəm mi wə wi kaŋaki kə kingbo, ayaka mi widəko kələ i məmsi i kpi kəm mi wi ndzəŋni widəko. 8 Ayakalə, Nyɔ nɪ chusi kinjəŋ ki i bukumbeinj i dzəh yələ wə a, jəbi wə bukumbeinj nɪ keinjki bəni bəchu, Klistus kpi kəm bukumbeinj. 9 I liə si bukumbeinj kə num mwa mu fə Nyɔ dzo bukumbeinj a bukumbeinj kəkə bəh kingbo kidəko, yaka wi bi tsə lə i bukumbeinj nshinj i bwili

bukumbeiŋ i kaŋ yi shəm yi Nyɔ yi bəksini yə wə bəh bəni. **10** Yəma ka num a, na jəbi wə buku mbeiŋ nɛ kɛiŋki bəni bə bə baiŋŋki Nyɔ, kpi yi Waiŋ wi chiŋni buku mbeiŋ bəh Nyɔ, wi ni tsə lə i ninshiŋ i liə i bwili buku mbeiŋ bəh nənɛ ki, si wi kə wi chiŋni buku mbeiŋ bəh Nyɔ. **11** A kəkə a gia yələ shəŋ yə buku mbeiŋ laŋki kəm yi. Bukumbeiŋ laŋki tə bəh Nyɔ kəm Bah wibu kumbeiŋ Jisəs Klistus wə wi kə num wi chiŋni buku mbeiŋ bəh Nyɔ. **12** Si chu nɛ tsə dzəh i mi wimu wə, ka bi dzə i mbi wə, ayaka kpi tə tsə dzəh i chu cheiŋ ka bi dzə, ayaka kpi ka waŋ tsə i mi wichi wə, kəm mi wichi fə chu. **13** Chu nɛ kə bi si num lə i fa mbi wə, na ka Nyɔ nyaki bənchi. Ayakalə, bənchi kabə num kə bə kəkə i ŋgwuŋki waiŋkpaŋ i chu biə bəni fəki. **14** I yisi i jəbi wi Adam wə i dzə buku i jəbi wi Muses wə a nɛ kə kpi kaŋa ŋga i mi wichi beiŋ nabə bə bə nɛ fəki chu ayaka bə fə kə asi Adam wə wi nɛ bwiŋ nchi. Adam nɛ kə i dzə yidəko wə aka Klistus wə wi nɛ kə i bi dzə. **15** Ayakalə, kinya ki Nyɔ kə wi nya i bəni kilələ kəkə ka chu biə Adam nɛ fə. A kabə num a bəni bəduli nɛ kpiyi kəm chu bi mi wimu, yaka kə ŋkəŋ a shəm yindzəŋni yi Nyɔ bəh kinya ki nɛ dzə kəm shəm yindzəŋni yi mi wimu wə wi kə Jisəs Klistus, ma yi ni numki i dzə i bəni bəduli wə tsə lə tsəni. **16** Gia yə kinya ki Nyɔ kələ Nyɔ nɛ nya kilələ dzə bəh yi kəkə liŋ bəh yə chu bi mi wimu nɛ dzə bəh yi. Chu bi mi wimu dzə bəh nsaka i bəni bəchi wə ka jiə bə i ŋgəkə wə. Ayakalə, kinya ki Nyɔ kələ nɛ dzə i jum wə, i chu bi bəni bəduli biə bə nɛ fə, ayaka Nyɔ dzə bə a bə kəkə bəh kingbə kidəko. **17** Yi kabə num a, chu bi mi wimu nɛ fə kpi kaŋa ŋga i mi wichi beiŋ kəm mi wimu, yaka kə a bəni bə bə

dzo kɪŋkɔŋ ki Nyɔ kimbɔm kələ, bəh kɪnya kə ki kɔ ndzo wə Nyɔ dzo bəni kilələ a bɔ kɔ chəŋ, bɔ ni kwati nɔni ki du kɔm mi wimu wə Jisɔs Klistus. **18** Ayakadəiŋ, si chu bi mi wimu nɪ dzo bəh ŋgəkə i bəni bəchi wə, kɔ a liŋ si kimfə ki chəŋ ki mi wimu fə Nyɔ dzo bəni a bɔ kəkə bəh kɪŋgbɔ, bɔ bəchi num i bi kwati nɔni. **19** Yi num a asi mi wimu nɪ ləkə bəh fwu i Nyɔ yəmaka fə bəni bəduli num bəh chu, yi kɔ asi mi wimu nɪ wəkə i Nyɔ ŋ'wəkə wiwə fə Nyɔ dzo bəni bəduli a bɔ kɔ chəŋ i wi nshiŋ. **20** Nyɔ nɪ nya bənchi i fə a chu duki. Ayakalə, si chu duki akɔ a liŋ si kɪŋkɔŋ ki Nyɔ kə ki kɔ kinduksi i bəni wə duki tsəki a ninshiŋ tə. **21** Yi kɔ lə, ka chu kaŋaki ŋga i bəni wə, bɔ kpiyi, kɔ asi kɪŋkɔŋ ki Nyɔ kə kaŋaki ŋga i bəni wə tsə dzəh i ndzo wə Nyɔ dzəkɪ bəni a bɔ kɔ chəŋ i wi nshiŋ, i bi nya bɔ bəh nɔni kə ki bi tsə kaa kə kɔm Jisɔs Klistus wə Bah wibukumbəiŋ. (aiōnios g166)

6 Si yi kɔ yakadəiŋ, bukumbəiŋ ki dzakaki a nə? Yaka kɔ bukumbəiŋ ki baŋki tsəki a fəki chu ka nsheŋ yi Nyɔ yə yi kɔ kinduksi i bəni wə duki tsəki tə a ninshiŋ a? **2** Yi mɔŋ nŋm yaka! Yi kɔ i chu num dəiŋ a bukumbəiŋ bə bə kpi buku i kaŋ yichu wə chu kɔ i nəkɪ i chu mə a? **3** Ma mbəiŋ kiəkɪ kə a bukumbəiŋ bəchi bə bə juli i bəkə chiŋni bəh Klistus Jisɔs, bə juli tə bukumbəiŋ yaka chiŋni bəh kpi yi a? **4** Bə nɪ juli bukumbəiŋ i bəkə yakadəiŋ yi bə num a bə nɪ chiŋni bukumbəiŋ bɔ i kpi yi wə ka lə, ka yi numki si Klistus nɪ fiəni dza i kpi wə i ŋga bimbɔm bi Ba wi wə, yaka kɔ a bukumbəiŋ kaŋaki i nɔki num i nɔni kimfiəŋ wə. **5** Yi kɔ lə kɔm, a kabə num a bukumbəiŋ nɪ chiŋni lə bəh Klistus i kpi yə akɔ n'yi, yaka bukumbəiŋ

chu kəkə i məṇniki a bukumbeṇ bi chṇni lə bukumbeṇ
 bə tə i ndza wi kpi yə akə n'yi. **6** Bukumbeṇ kiəki lə a
 gwu yibukumbeṇ yə akə nəni kikpu kə num bə nṇ baṇṇ lə
 i kintasi wə bəh Klistus, ka bə chiksi gwu yiwə yə yi kə
 yichu, ka bukumbeṇ ma bi chu numki mfa i kaṇ yichu
 wə, **7** kəm jəbi wə mi kpi, yaka wi buku lə i kaṇ yichu wə.
8 Si bukumbeṇ kə bukumbeṇ kpi lə bəh Klistus, yaka
 bukumbeṇ bum a bukumbeṇ bi nəki lə tə bukumbeṇ
 bə, **9** kəm bukumbeṇ kiəki lə a na si Nyə nṇ dzasi Klistus
 i kpi wə, wi bi chu kpi kə. Kpi kəbi i chu kaṇa ṇga i wi
 beṇ. **10** Kpi yə wi nṇ kpi wi nṇ kpi i chu wə kpamu yi kaa
 yakadəṇ. Ayaka nəni kə wi kaṇaki i liə kə num ki Nyə.
11 Si yi kə yakadəṇ, mbeṇ tə yeṇ i gwu yimbeṇ wə a
 mbeṇ kpi lə i chu mə, ka nəki i liə biəli si Nyə nəṇki,
 si mbeṇ chṇni lə bəh Klistus Jisəs. **12** Ayakadəṇ, kiə
 mbeṇ ki bēe kə a chu kaṇaki ṇga i ntsaṇa bimbeṇ bi
 gwu wə i fəki mbeṇ wəkə num i gia yə mwa mimbeṇ
 nəṇki a mbeṇ fəki. **13** Kiə mbeṇ ki bēe kə a chu dzəki
 bimbu bimbeṇ bi gwu ka biəṇ bi binəm i fəki gia yichu
 yeṇ. Mbeṇ nyā gwu yimbeṇ num i Nyə ka bəni bə bə
 bwili bə i kpi wə ka nya bə bəh nəni. Mbeṇ nyā tə bimbu
 bimbeṇ bi gwu i Nyə ka biəṇ bi binəm i fəki gia yi chəṇ
 yeṇ. **14** Chu chu kaṇaki kə i kəṇaki ṇga i mbeṇ beṇ,
 kəm mbeṇ kəkə i bənchi cheṇ. Mbeṇ nəki i shəm yi Nyə
 yindzəṇni cheṇ. **15** Si yi kə yaka, bukumbeṇ ki dzakaki a
 nə? Yaka kə a bukumbeṇ fəki chu kəm bukumbeṇ nəki i
 shəm yi Nyə yindzəṇni cheṇ, kəbi i bənchi cheṇ ma?
 Yi məṇ yaka! **16** Mbeṇ kiəki kə a mi ka dzo gwu yi nya
 i mi widəkə i wəkəki i wi ka mfa, yaka wi kə mfa i mi

wə wi wəkəki i wi a? Mi ka nya gwu yi i chu, yaka wi kə mfa i chu wə. Yi ni dzə num bəh kpi. Mi ka nya gwu yi i wəkəki num i Nyɔ wə, yaka wi kə mfa wi Nyɔ. Yəməka ni fə wi kwati nɔni ki chəŋ. **17** Ayakalə, kiyɔŋni kə ki Nyɔ asi mbeɪŋ nɪ keɪŋki mbeɪŋ num mfá yichu, i liə mbeɪŋ bum bəh shóm yimbəɪŋ yichi gia yi lanini yə bə nɪ nya i mbeɪŋ chusiki. **18** Mbeɪŋ kə num bə bwili lə mbeɪŋ i kaŋ yichu wə, mbeɪŋ fiəni chu mfá i nɔni ki chəŋ wə. **19** Mih dzakaki yələ ka mi wiwəm, kəm mbeɪŋ ka bəni bəwəm mbeɪŋ kəkə i kiə gia i tsə buku si yi kə. Mbeɪŋ kɪəki a, a nɪ kə i kikpu wə mbeɪŋ nɪ nyaki lə bimbu bimbeɪŋ bi gwu i biəɪŋ bi kinyeŋ wə bəh chu biduli, ka mfá. Mbeɪŋ nyàki bimbu bimbeɪŋ bi gwu num i gia yi chəŋ wə i numki bəni bə baiŋni. **20** Jɔbi wə mbeɪŋ nɪ kə mfá i chu wə, nɔni ki chəŋ nɪ kaŋaki kə gia yidəkə i fə bəh mbeɪŋ. **21** Si mbeɪŋ nɪ kə yakadəɪŋ, mbee wə mbeɪŋ nɪ kwati i gia yələ wə yə mbeɪŋ kə i liə ŋgəmni num ŋgəmnini i yi wə kə nə a? Gia yiwə yichi gəksiki num bəh kpi shəŋ. **22** Ayakalə, i liə si bə kə bə bwili lə mbeɪŋ i kaŋ yichu wə ayaka mbeɪŋ fiəni chu num mfá yi Nyɔ, yi kə a mbee wiwə kə a mbeɪŋ si num dzə bəni bə baiŋni, ayaka kɪŋgəksi kiwə num nɔni kə ki bi tsə kaa kə. (aiōnios g166) **23** Mbeɪŋ kɪəki a ŋgəm wi gia yichu kə kpi, ayakalə nɔni kə ki bi tsə kaa kə kə kinya kə Nyɔ nyaki a kilələ i bəni bə bə kə bə chiŋni bəh Klistus Jisəs Bah wibukumbeɪŋ. (aiōnios g166)

7 Bwa bə nih bəŋ, mih nəŋki i dzaka yələ i mbeɪŋ ka bəni bə bə kiəki nchi. Mbeɪŋ kiəki kə a nchi si kaŋa ŋga i mi beɪŋ a jɔbi wə mi keɪŋki wiwəm a? **2** Bukumbeɪŋ dzô kifəkəli i ndzə wi miŋkpaŋa bəh minyuku. Nchi si kaŋa

baɔŋ bəh miŋkpaŋa i nyuwi wə i ʒɔbi wə nyuwi keiŋki
 wiwɔm. Ayakalə, i ʒɔbi wə nyuwi ka dza kpi, wi ka ni buku
 i nchi wə wi kaŋaki wi bəh nyuwi. **3** Ayakadəiŋ, wi ka dza
 nyə tsə i minyuku widəko nyuwi keiŋ wiwɔm, bə bɔɔŋ wi
 a miŋkpaŋa wi təkəlini. Ayakalə, nyuwi ka kpi, yaka wi
 buku lə i nchi wiwə wə. Wi ka tsə dzo minyuku widəko,
 wi ma chu numki miŋkpaŋa wi təkəlini. **4** Yi kə a liŋ bwa
 bə nih bəŋ si mbeiŋ kpi lə i bənchi wə tsə dzəh i gwu yi
 Klistus yə bə nɪ baŋŋ i kintasi wə. Mbeiŋ kpi yakadəiŋ ka
 mbeiŋ numki bəni bə mi widəko. Ayaka mi wələ kə wə bə
 nɪ dzasi i kpi wə, ka bukumbeiŋ nɔki bə fə num gia yə yi
 ndzəŋki i Nyɔ. **5** ʒɔbi wə bukumbeiŋ nɪ keiŋki bə biəli asi
 nyam yi gwu yibukumbeiŋ nəŋki, bənchi nɪ shiki dzasiki
 lə gwu yibukumbeiŋ yə yi fwuki i fəki chu, yi ka fəki
 bimbu bibukumbeiŋ bi gwu ka nɔmki gia yə yi kə i dzə
 num bəh kpi i bukumbeiŋ wə. **6** Ayakalə, i liə bukumbeiŋ
 buku lə i bənchi cheiŋ ka kpi gaali bəh bənchi bəwə bə bə
 nɪ kaŋa bukumbeiŋ. Bukumbeiŋ buku ka nɔmki i nɔni
 kimfiaŋ kə ki kə ki Kiŋ'waka ki Baiŋni, a chu kəbi i dzəh
 yikpu yi bənchi bə bə nɪ nyaka. **7** Bukumbeiŋ ki dzəkaki a
 nə kɔm nchi a? Yaka kə a nchi kə gia yichu a? Yi mɔŋ
 yakadəiŋ! Asi mɔŋ kɔm bə bənchi ma mih kiəki kə gia
 yichu. Asi mɔŋ a nchi dzakaki a mi ma bükuki bəh dzəkəh
 i fieŋ fi mi wə, ma mih kiəki kə a mbuku wi dzəkəh kə gia
 yichu. **8** Ayakadəiŋ, chu ka dzo dzəh i nchi wələ cheiŋ
 nəŋni dzəkəh yi bukuni i mih wə i dzəh dzəh wə, nchi nɪ
 kəkə ma chu kaŋaki kə ŋga. **9** Mih nɪ yisiki nɔki maka
 nchi dzə. Ayakalə, ʒɔbi wə nchi nɪ dzə, chu yɔmi, mih ka
 kpi. **10** Bənchi bə mwi bə nɪ kə i dzə num bəh nɔni i mih,

bɔ dzə lɔ num bəh kpi i mih wə. **11** Yi num a chu nɪ kwati dzəh i bənchi bələ wə, fwəkyi mih, nyumi i bə cheiŋ wɔɔ mih. **12** Ayakadəiŋ, bənchi kɔ gia yi baiŋni, gia yə bənchi dzakaki kɔ gia yi baiŋni, a num yi chəŋ chu ndzəŋ. **13** Yi ka num a gia yə yi ndzəŋki ni dzə lɔ bəh kpi i mih wə a? A kəkə yakadəiŋ! A nɪ kɔ chu, bi ni nyumi i gia yindzəŋni cheiŋ i dzə bəh kpi i mih, ka bukumbəiŋ ni yeiŋ a chu kɔ chu, ayaka yi chusi num i gia yə bənchi dzakaki a chu bəkəki nalə. **14** Bukumbəiŋ kiəki a bənchi kɔ gia yə yi nyə i Nyɔ wə. Ayakalə, mih kɔ mfiŋ mi wiwəm mih kaŋa nyam yi gwu, num bə taŋni mih ka mfa i chu wə. **15** Mih kiəki kə gia yə mih fəki, kəm gia yə mih nəŋki i fə a kəkə yə mih fəki. Mih dza yiŋni fə lɔ gia a num na yə mih baiŋŋki. **16** Si mih fəki lɔ gia a num yə mih kəŋki kə, yaka mih bum ŋkəŋ a nchi kɔ gia yindzəŋni. **17** Si yi kɔ yakadəiŋ, a fəki kə mih gia yiwɔ. A fəki num chu biə bi kɔ i mih mə. **18** Mih kiəki lə nalə a gia yindzəŋni kəkə i mih mə. Yaka kɔ a gia yindzəŋni kəkə i mwa məŋŋ mə. Mih si dza nəŋ lə i fə gia yi chəŋ, mih kəbi i fə. **19** Gia yindzəŋni yə mih nəŋki i fə a kəkə yə mih fəki. Gia yichu yə mih kəŋki kə i fəki, akɔ yə mih yiŋni fəki. **20** Si mih dzaki fəki num gia yə mih kəŋki kə i fəki, yaka kɔ a chu məŋ i mih wə, mih fəki gia yiwɔ. A fə num chu biə bi kɔ i mih mə. **21** Si yi kɔ yakadəiŋ, mih ka yeiŋ lɔ a, akɔ nchi i jɔbi wə mih nəŋki i fə gia yindzəŋni, aka yaŋsiki lɔ gia yichu i mih i fəki. **22** I shəm yiŋ mə mih saŋliki lə bəh bənchi bə Nyɔ nalə. **23** Ayakalə, mih yeiŋki lə nchi widəkɔ wi num i mih mə. Nchi wiwɔ tumki lə jum bəh nchi wichu wə wi kɔ i kiŋkwaka kiŋ mə. **24** Kiŋkpili ki mi ka mih!

Akɔ ndɛ i bwili mih i nyam yi gwu yɛlɛ yi dzɛki bɛh kpi a? **25** Kiyɔŋni ki Nyɔ wɛ wi kɔ i gamti mih tsɛ dzɛh i Jisɔs Klistus wɛ Bah wibukumbɛiŋ! Si yi kɔ yakadɛiŋ mih kabɛ num i liɛ mfa wi bɛnchi bɛ Nyɔ i kiŋkwaka kiŋ wɛ, ayakalɛ num mfa wi bɛnchi bɛ chu i nyam yi gwu wɛ.

8 Yi kɔ a, i liɛ mi wɛ wi chiŋni bɛh Klistus Jisɔs bi chu liɛ kɛ i ŋgɛkɛ mɛ. **2** Wi bi chu liɛ kɛ kɔm nchi wi Kiŋ'waka ki Nyɔ wɛ wi nyaki nɔni i bɛni bɛ bɔ chiŋni lɔ bɛh Klistus Jisɔs, num wi bwili lɔ bukumbɛiŋ i kaŋ yi nchi wɛ wi kɔ wɛchu bɛh wi kpi. **3** Nyɔ kɔ wi fɛ lɔ gia yɛ nchi nɛ kaŋaki kɛ ŋga i fɛ. Nchi nɛ kaŋaki kɛ ŋga, a num mfɛ wi nyam yi mi yi gwu yi bɔyini. Gia yɛ Nyɔ nɛ fɛ kɔ a wi nɛ faaŋ Waiŋ wi, wi dzɛ ka mi wiwɔm wɛ wi fɛki chu i bwiŋ chu. Akɔ yaka si Nyɔ nɛ bwiŋ ŋga bichu i mi wiwɔm wɛ. **4** Wi nɛ fɛ yakadɛiŋ ka gia yi chɛŋ yɛ nchi nɛŋki a bukumbɛiŋ kɔlɛ i fɛki asi yi kɔ. Bukumbɛiŋ bɛlɛ kɔ bɛ Kiŋ'waka ki Nyɔ nɛŋki, kɔbi i chu fɛki si nyam yi gwu nɛŋki. **5** Bɛni bɛ bɔ nɔki biɛli asi nyam yi gwu nɛŋki, bɔ si jiɛ mfi bibɔ a num i gia yɛ nyam yi gwu nɛŋki, ayaka bɛ bɔ nɔki biɛli asi Kiŋ'waka ki Nyɔ nɛŋki, bɔ si jiɛ mfi bibɔ num i gia yɛ Kiŋ'waka ki Nyɔ nɛŋki. **6** Mi ka jiɛ mfi bi num i nyam yi yi gwu wɛ, yaka wi ni kpi lɛ. Ayakalɛ, mi ka jiɛ mfi bi num i Kiŋ'waka ki Nyɔ wɛ, yaka wi ni kwati lɛ nɔni bɛh kimboiŋni. **7** Si yi kɔ yakadɛiŋ mi wɛ wi jiɛ mfi bi num i gia yɛ nyam yi gwu nɛŋki akɔ wɛ wi si baiŋŋ Nyɔ. Wɛmaka mi si wɔkɔ kɛ i nchi wi Nyɔ. Ayaka kɔ ŋkɔŋ a wi kɔkɛ i wɔkɔki. **8** Mi wɛ wi nɔki asi nyam yi gwu nɛŋki wi kɔkɛ i fɛki gia yɛ Nyɔ kɔ i wɔkɔki ndzɔŋni bɛh wi. **9** Ayakalɛ, mɛiŋ kɔkɛ fimɛiŋ bɛni bɛ bɔ nɔki biɛlɛ asi

nyam yi gwu nɛŋki. Mbeɪŋ biəliki asi Kiŋ'waka nɛŋki, jɔbi wə yi kɔ a Kiŋ'waka ki Nyɔ nɔki lə i mbeɪŋ wə. Mi kabə num wi kaŋa kə Kiŋ'waka ki Klistus, yaka wi kəkə mi wi Klistus. **10** Klistus kabə num i mbeɪŋ wə, na yaka si gwu yimbeɪŋ bi kpiki kəm chu, Biŋ'waka bimbeɪŋ kɔ biwəm kəm Nyɔ fə mbeɪŋ num chəŋ i wi nshiŋ. **11** A kabə num a Kiŋ'waka ki wi wə wi nɪ bwili Jisɔs i kpi wə nɔki lə i mbeɪŋ wə, ma wi wə wi nɪ bwili Klistus Jisɔs i kpi wə ni nya tə nɔni i nyam yimbeɪŋ yi gwu yə yi bi kpiki. Wi ni nya tsə dzəh i Kiŋ'waka ki wə, kə ki nɔki i mbeɪŋ wə. **12** Ayakadəiŋ, bwa bə nih bəŋ, bukumbeɪŋ kaŋaki lə gia i fə, gia yələ kəkə i nɔki biəli si nyam yibukumbeɪŋ yi gwu nɛŋki. **13** Mbeɪŋ ka nɔki biəli si nyam yimbeɪŋ yi gwu nɛŋki, yaka mbeɪŋ ni kpi lə. Ayakalə, mbeɪŋ ka bee Kiŋ'waka ki Nyɔ fə mbeɪŋ bəkəli kimfə kichu kə nyam yi gwu nɛŋki, yaka mbeɪŋ ni kwati lə nɔni. **14** Bəni bəchi bə bə nɔki biəli si Kiŋ'waka ki Nyɔ chusiki bə kɔ bwa bə Nyɔ. **15** Nyɔ nɪ ka nya dəkə mbeɪŋ num bəh kiŋ'waka ki mfa kə ki kɔ fə mbeɪŋ fiəni nɔki bəh nlwa. Wi nɪ nya Kiŋ'waka i mbeɪŋ kə ki fəki mbeɪŋ num bwa bu. Ayaka ki ka fəki mbeɪŋ bɔɔŋ wi a, “Abba, Ba wibuku.” **16** Kiŋ'waka kələ mwi bəh kiŋ'waka kibukumbeɪŋ beerŋki lə nsaka a bukumbeɪŋ kɔ bwa bə Nyɔ. **17** A kabə num a bukumbeɪŋ si num lə bwa bə Nyɔ, bukumbeɪŋ bi numki i dzi biəiŋ, biəiŋ biə bi kɔ bi Nyɔ. Bukumbeɪŋ bəh Klistus bi chiŋni dzi bi jɔbi wə bukumbeɪŋ ka yeiŋki ŋgəkə si Klistus nɪ yeiŋki, bukumbeɪŋ tə bi kwati i kiŋkəkni ki wə. **18** Mih kiəki lə na bindzəŋ a ŋgəkə wə bukumbeɪŋ yeiŋki i liə wi ka buku na wə bə kɔ i fəkəni bəh ndzəŋni biə bi bi

numki bibukumbein. **19** Biein bichi biə Nyɔ nɪ maa bi lansi wəkɔliki jobi wə Nyɔ bi chusiki bwa bə bɔ kɔ mbu. **20** Yi kɔ a biein bichi biə Nyɔ nɪ maa bi fiəni chu biein bi kilɔlɔ. Bi ka num dəkə biein bi kilɔlɔ yaka a, a kəŋki bi. A nɪ kəŋ Nyɔ i fə a bi numki yakadəin. Ayakalə, bi tsein tsə a ninshin kiə a, **21** chəkə bidəkə bi num Nyɔ bi bwili bi, bi bəin i nsəŋ wə wi kɔ a biein biwɔ bichi kaŋaki lə i bi fəɔ. Jobi wə Nyɔ bi bwiliki bi yakadəin, bi ka bi kaŋa ndzəŋni biə akɔ bi bwa bə Nyɔ. **22** Bukumbein kiəki lə a biein bichi biə Nyɔ nɪ maa bi kwɪŋki bəh ləli i dzə buku bidain aka minŋkpaŋa wə wi nɔmhki. **23** A kəkə shəŋ a biein biə Nyɔ nɪ maa bi baəŋ a numki i ŋgəkə wə. Bukumbein bə bə kaŋaki kinya ki ninshin, a num Kiŋ'waka ki Nyɔ kə wi nya i bukumbein, bukumbein kwɪŋki tə a shəm shəm wəkɔli na bəh ŋga a Nyɔ fə bukumbein nûmki bwa bu, a num ntəin wə Nyɔ bi təinŋki bukumbein bəchi i kaŋ yi ŋgəkə wə. **24** Akɔ gia yə bukumbein tseinŋki tsəki a ninshin kiə a bukumbein bi kwatiki lə a num yə Nyɔ bwili bukumbein kəm bə yi. Ayakalə, gia yə mi kɔ i tseinŋki tsəki i ninshin i yi wə a ŋgain bi kwati lə num yi si num lə i wi nshin, a kəkə i chu numki yi yə wi keinŋki wi wəkɔli wəkɔlini. Akɔ ndə wə wi kɔ i chu tseinŋki tsəki i ninshin i fieŋ fidəkɔ i bi kwati num fi si num lə i wi nshin a? **25** Ayakalə, bukumbein kabə tsein tsə a ninshin i fieŋ wə kiə a bukumbein bi kwatiki lə, bukumbein keinŋki yəin kə i fi wə, bukumbein kaŋaki i kâŋa shəm i nûmki alə mɔɔŋ wəkɔli. **26** Kiŋ'waka ki Baiŋni tə gamtiki lə bukumbein i mbəyih wibukumbein wə, asi bukumbein kiəki kə i tsaki bəh si bukumbein kaŋaki i tsaki si bukumbein kɔ i tsăki.

Kɪŋ'waka kiwɔ mwi si tsa lə Nyɔ i bukumbɛiŋ bəni bə bɔ
 kɔ bə Nyɔ də i wi i dzəh yə wə mi kəkə i chu dzaka. **27**
 Nyɔ wə wi si tseiŋ shóm yi bəni wi si kiə lə kiŋkwaka ki
 Kɪŋ'waka ki Baiŋni, kəm Kɪŋ'waka kiwɔ si tsa lə Nyɔ i
 bəni bə bɔ kɔ bə Nyɔ i dzəh yə Nyɔ kəŋki. **28** Bukumbɛiŋ
 kiəki lə a Nyɔ nɔmki i gia yichi wə wi fə yi tsə i dzəh
 yindzəŋni wə i bəni bə bɔ kəŋki wi, bə wi bɔɔŋ biəli gia
 yə wi nəŋki i bɔ. **29** Bəni bə Nyɔ nɔ kɔ wi si kiə bɔ a keiŋ i
 kikpu wə, yi kɔ num wi nɔ keiŋsi jiə lə bɔ chi chi a bɔ bi
 kwûni nûm ka Waiŋ wi, ka Waiŋ wi wələ kələ i numki
 Waiŋ wi ninshiŋ i bwa bə nih bəduli kintəŋ. **30** Bəni bə
 wi nɔ kɔ wi sisi jiə lə chi chi, wi ka bi bɔɔŋ bɔ. Ayaka bəni
 bə wi nɔ bɔɔŋ num wi dzɔ lə bɔ a bɔ kɔ ŋgbɔ widəkɔ kəbi.
 Ayaka bə wi nɔ bɔɔŋ wi dzɔ a bɔ kɔ ŋgbɔ widəkɔ kəbi,
 num wi nɔ fə a bɔ liə i mbum bi wə. **31** Si gia yələ yichi kɔ
 lə, bukumbɛiŋ chu kɔ i dzaka a nə? Si Nyɔ si num lə i
 kimbu kibukumbɛiŋ wə, mi wə wi kɔ i chu fə bukumbɛiŋ
 bəh gia akɔ na ndə a? **32** Wi Nyɔ kabə kaŋaki kə kiŋghəkə
 i Waiŋ wi, i nya a wi kpi i bukumbɛiŋ bəchi beŋ, ayakalə
 wi ma nɔ nyâ biəŋ bichi i kpeiŋsi yeŋ i bukumbɛiŋ a? **33**
 Akɔ ndə wə wi kɔ i chu nəŋki nsaka bəh bəni bə Nyɔ kɔ
 wi sabibwili lə a? Nyɔ num wə wi dzəkɔ bəni a bɔ kaŋaki
 kə ŋgbɔ widəkɔ. **34** Mi kələ wə wi kɔ i chu jiə bukumbɛiŋ i
 ŋgəkə wə a? Klistus Jisɔs nɔ kpi, wi fiəni dza i kpi wə,
 wi num i liə i tseiŋ yi Nyɔ yiləkəli wə, wi lansi tsa Nyɔ i
 bukumbɛiŋ. **35** Mi wə wi bi chu lansi gaaliki bukumbɛiŋ
 bəh Klistus a wi ma chu kəŋki bukumbɛiŋ kɔ na ndə a?
 Akɔ bəŋgəkə, ma nshili, ma i bwaŋki gvu a bəni gbəyiki i
 jum wə, ma dzəŋ, ma chwəŋ kiyəə, ma gia yi gumini, ma

kpi, kələ i gaali a? **36** Yi kə num bə nyaka a bəni bədəkə n̄ dzakaki i Nyɔ a, “Buku tseɪŋki tsəki kpi chəkə bichi kəm wə. Bəni dzəki buku aka shwáj yə bə tsəki i kum.” **37** Na i biɛɪŋ biələ bichi wə bukumbeɪŋ tumki dziki lə bi bəh ŋga bi Klistus wə wi n̄ kəŋ bukumbeɪŋ. **38** Mih kiəki lə na bindzəŋ a kpi nabə n̄ni, nabə ŋkaiŋni bəchinda bənaiŋ, nabə biŋ'waka biə bi sakaki, nabə biɛɪŋ biə bi kə i liə, nabə biə bi kə i bi dzə, nabə biɛɪŋ biə bi kaŋaki ŋga, **39** nabə biə bi kə i beɪŋ, nabə biə bi kə i nicheɪŋ, nabə binaɪŋ biɛɪŋ i mbaŋ wi biɛɪŋ biə Nyɔ n̄ maa bichi, fidəkə kəkə yeɪŋ fi kə i gaali bukumbeɪŋ i kiŋkəŋ ki Nyɔ kə wi kaŋaki i bukumbeɪŋ kəm Klistus Jisəs Bah wibukumbeɪŋ.

9 Gia yələ mih dzakaki kə ŋkəŋ ka mi wi Klistus. Mih nyiki kə ntəkə, Kiŋ'waka ki Baiŋni fəki shəm yɪŋ təbi a mih nyiki kə ntəkə. **2** Yi kə a mih kə bəh nshɛɪŋ yimbum chu num bəh ləli biə bi kaaki kə i shəm yɪŋ mə, **3** kəm bwa bə nih bəŋ bə kwili bə buku bə kə mwa mimu. Mih nəŋki lə na bəh ŋga a ləɪŋ dzə i mih wə i gāali mih buku Klistus kəm bə. **4** Bəni bələ kə bəni bə Islae bə Nyɔ n̄ dzo bə fə a bə numki bwa bu, chusi kiŋkəkni ki i bə, dzi miŋkaiŋ bəh bə, nya bənchi bu i bə kaŋ, chusi bə si bə kə i kəksiki Nyɔ, fə biŋkaka bəh bə. **5** Bə kə bəni bə bətii tii bəbə n̄ yisi chwəŋkijun̄ kələ a num bəni bə Nyɔ bə bə ni kiəki bə, Mbwiili wə Nyɔ n̄ kaka jəbi wə wi n̄ dzə ka mi wiwəm, bə bwə wi num i chwəŋkijun̄ ki bəni bələ wə. Bukumbeɪŋ nyāki kiŋkəkxi jəbi wichi ki kaa kə i Mbəiŋsi wə wi kə Nyɔ, wi kaŋa ŋga i biɛɪŋ bichi wə. Yi n̄m ayaka. (aiōn g165)

6 Yi məŋ a, gia yə Nyɔ n̄ kaka a yi laka kilələ, kəm a kəkə bəni bə Islae bəchi bə bə kə bwa bə Islae bə ŋkəŋ. **7** Ayaka

a kəkə tə bwa bæchi bə bə buku i Ablaham wə bə kə bwa bu. Ayakalə, yi kə asi Nyɔ nɛ dzaka i Ablaham a, “Akə Ayjik wə, wi bi bwəki bwa bə bə bi duki yeli wa.” **8** Yələ gia chusiki a, a kəkə bwa bæchi bə bə buku i Ablaham wə bə kə bwa bə Nyɔ. Akə bwa bə Nyɔ nɛ kaka Ablaham yeiŋ, bə dzəki a bə kə bwa bə Ablaham. **9** Jobi wə Nyɔ nɛ fə kiŋkaka kələ dzaka a, “A bi fiəni numki i jobi wələ wə i jia yi dzəni wə, mih bi fiəni dzə, ma Sela bi kwati waiŋ nyukuni.” **10** A mɔŋ dəkə a yələ shəŋ. Gia ka yələ nɛ num tə bəh Ləbika wə tii bwa bu nɛ kə Ayjik wə tii bəti bəbukumbeiŋ. **11** Na ka bə tseiŋki i bwə bimaŋsi biələ, na ka bə numki i fə gia yindzəŋni yidəko nabə yichu, a nɛ kə num Nyɔ dzaka i nih wibə a, “Kukuli bi nɔmki lə i waiŋ wi nchiŋ.” Nyɔ nɛ dzaka yakadəiŋ chusi a wi baaki mi biəli mba wi. Wi si baa kə biəli nɔm widəko wə mi fə. Wi baaki biəli num gia yə wi Nyɔ nəŋki. **13** Yi kə asi bə nyaka a, “Yakəb kə mih kəŋ wi, mih baiŋŋ Esau.” **14** Si yi kə lə, bə kə i dzaka a nə? Yaka kə a Nyɔ fəki kə gia yi chəŋ ma? Yi mɔŋ yakadəiŋ! **15** Nyɔ nɛ dzaka i Muses a, “Mih bi cham lə bəh nsheiŋ i mi wə mih kəŋki, mih kwasi nsheiŋ i wə mih kəŋki.” **16** Ayakadəiŋ, Nyɔ baaki kə mi biəli si mi wiwɔm nəŋki, nabə i bənɔm bə wi nɔmki. Wi baaki kɔm nsheiŋ yə wi kaŋaki i bəni wə. **17** Yələ gia kə asi bə nɛ nyaka tə i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a Nyɔ nɛ dzakaki i fəlo ŋkuŋ wi Ijib a, “Mih yaksi wə ka ŋkuŋ, fwu wiwɔ num a, mih ni chusiki ŋga biŋ i wə wə, ka bəni bi tsə bəh yeli wuŋ i mbi wələ wichi wə.” **18** Yələ gia ka chusi a Nyɔ kwasiki nsheiŋ i mi wə wi nəŋki i kwasi nsheiŋ i wi, nya fwu wi ləkəli i mi wə wi nəŋki a wi ləkəki bəh fwu. **19** Mi widəko kələ i dza bikə i mih a, “A

kabə num yakadəiŋ, Nyɔ kabə kpiki bəh bəni kɔm nə a?
 Mi wə wi kɔ i nəiŋ gia yə Nyɔ nəŋki a yi num, akɔ ndə a?”
20 Mi ma bɪkə yakadəiŋ. Akɔ na winaiŋ mi wiwɔm wə wi
 kɔ i sini bəh Nyɔ a? Mi kɔlə i mwəm fiɛŋ bəh fiɛŋ ma
 fi ni chu bikə i wi a, “Wɔ mwəm mih lə kɔm nə a?” **21**
 Mi wə wi mwəmki mishwali kaŋaki lə ŋga i fiɛŋ wiwɔ
 beɪŋ i chum kaŋ yi fiɛŋ i mwəm biɛiŋ yeiŋ chi chi, fidɔkɔ
 num fiə fi kaŋaki nɔm wimbum, fidɔkɔ num fiə fi chiŋ kɔ.
22 Yikɔ a liŋ si Nyɔ fəki. Wi nɪ nəŋki i chusi shɔm yi yi
 bɔksini i bəni, chu fə a bəni kɪə ŋga bi. Ayakalə, wi nɪ lansi
 kaŋa shɔm bəh bəni bə bɔ nɪ fəki shɔm bɔkɔ wi, bəh bə bə
 nɪ kɔ i kaasi bɔ num kaasini. **23** Wi nɪ fə yakadəiŋ i chusi
 mbum bi bimbumbiə bi kɔ i bəni bə wi kwasiki nsheɪŋ i
 bɔ. Bəni bələ kɔ bə wi nɪ keiŋsi jiə na ka yi dzə num a bɔ
 bi kwati lə mbum biwɔ. **24** Akɔ na bukumbeɪŋ bəni bəwɔ
 bə wi bɔɔŋ. A kɔbi a Bəju shəŋ. Bəni bə bɔ kɔkə Bəju kɔlə
 tə yeiŋ. **25** Akɔ na yi yə Nyɔ dzaka i Kiŋwakti ki mi wi
 wi ntum wə ɔsia a, “Bəni bə bɔ kɔkə bəni bəŋ, Mih ni
 bɔɔŋki bɔ a ‘Bəni bəŋ.’ Ayaka bə mih ni kɔŋki kə bɔ, mih
 ni bɔɔŋki bɔ a ‘Shɔm yiŋ.’” **26** “Ayaka a feiŋ i di biə Nyɔ si
 dzaka i bəni bəwɔ a, ‘Mbeɪŋ kɔkə bəni mbəŋ’, Yi kɔ a bə ni
 bɔɔŋki bɔ a, ‘Bwa bə Nyɔ wə wi kaŋaki nɔni.’” **27** Isaya mi
 wi ntum wi Nyɔ nɪ də tə kɔm bəni bə Isləe ka dzaka a,
 “Na ayaka si bəni bə Isləe duki lə, num aka mishambu mi
 kinchwɔ kimbumbi, a bi bɔiŋki a bədɔkɔ i bɔ wə twəsi. **28** Yi
 num a Nyɔ bi dza akisəkə wi lə ŋgəkə i nshwaiŋ yələ yichi
 wə wi kaasi biɛiŋ bichi.” **29** Wi Isaya nɪ kɔ wi dzaka lə a,
 “A nɪ mɔŋ a, Bah Nyɔ wə wi kaŋaki ŋga bichi bəsi bwa i
 chwəŋkijunŋ kibukumbeɪŋ wə, ma bukumbeɪŋ fiəni chu lə

aka kwili wimbium Sədom bəh wi Gəməla.” **30** Si yi kə lə, bukumbəiŋ ki dzakaki a nə? Bukumbəiŋ ki dzakaki a bəni bə bə kəkə Bəju bə bə nī ka məmsi dəkə i num chəŋ i Nyə nshin, bə num lə i liə chəŋ i Nyə nshin kəm shəm yə bə jiə i wi. **31** Ayakalə, bəni bə Isləe bə bə nī məmsi i numki chəŋ i Nyə nshin biəli num dzəh yə bənchi nəŋki, bə nī ka biəli i dzə num chəŋ i wi nshin. **32** A nī kə kəm nə? Akə kəm bə nī ka məmsi i biəli dzəh yə bə kə i jiə shəm i Nyə. Bə nī kwakaki a gia yə yi kə fə a mi num chəŋ i Nyə nshin kə num bənəm bə wəmakə fəki. Bə fə yakadəiŋ ka ndamti i təh wə bəni ndamtiki i yeiŋ beŋ. **33** Təh wələ kə wə bə nyaka kəm wi a, “Mbəiŋ tsēiŋ, mih jiə təh i kwili wi Sayəŋ wə, a num təh wə bəni bi ndamtiki yeiŋ wə. A num biana wə bəni bi gbəyiki yeiŋ wə. Ayakalə, mi wə wi jiə shəm i wi wə, bi chu numki kə i ŋgəməni wə.”

10 Bwa bə nih bəŋ, gia yə mih nəŋki bəh shəm yin yichi, bəh ntsa wuŋ i Nyə, kə a bəni mbəŋ bə Isləe bələ bi kwati mbəiŋ. **2** Gia yə mih kiəki, a num yə mih kə i dzaka kə a, bə kaŋaki lə kinŋəŋ na bəh ŋga i Nyə. Ayakalə, bə kiəki kə dzəh yi chəŋ yə bə kə i biəliki wi yeiŋ. **3** Si bə kiəki kə dzəh yə Nyə dzəki a mi si num chəŋ i wi nshin yeiŋ, bə kabə nəŋ lə i jiə num dzəh yibə, ayaka na chu nya gwu yibə i biəliki dzəh yə Nyə dzəki a mi kə chəŋ yeiŋ i wi nshin. **4** Si Klistus nī dzə, dzəh yi bənchi yə bəni nī biəliki i numki chəŋ i Nyə nshin ka kaa, ka i numki chəŋ i Nyə nshin i liə ni numki i jiə shəm i Klistus wə. **5** Muses nī nyaka kəm dzəh i numki chəŋ i Nyə nshin yə yi biəliki num bənchi a, “Mi wə wi fəki si bənchi dzakaki ni nəki lə kəm wi jiəki bənchi bəwə bəchi.” **6** Ayakalə, kəm dzəh yə

yi kə a mi kə chəŋ i Nyɔ nshɪŋ biəlɪki num shəm yə wi jiə
 i wi wə, yi num bə nyaka a, “Kiə wə ma bikəki i shəm
 ya wə a, ‘A ni yaka ndə i bɛiŋ na?’” (Yi num a, a ni yaka
 ndə i tsə dzəh bəh Klistus a). **7** Nabə a, “A ni shi ndə i kii
 a?” (Yi num a, i tsə dzasi Klistus i kpi wə). **(Abyssos g12) 8**
 Ayakalə, yi dzakaki a nə? Yi dzakaki a, “Gia yi Nyɔ kə
 kəmsi i wə wə. Yi kə i dzaka ka wə, bəh i shəm ya wə.”
 Ayaka a num yi, buku fukuki kəm njiə wi shəm i Jisəs wə.
9 Wə ka dzaka bəh dzaka ka a Jisəs kə Bah, ayaka, ka bum
 i shəm ya wə a Nyɔ nɪ dzasi wi i kpi wə, ma wə bi bəiŋ. **10**
 Yi kə a, mi bumki num bəh shəm yi na ka Nyɔ dzo wi a wi
 kaŋaki kə kiŋgbə kidəkə. Ayaka mi dzəkaki bəh dzaka ki
 ka bi bəiŋ. **11** Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki a, “Mi wə wi kə wi
 bum i wi bi num kə i kiŋgəmni wə.” **12** Mbeŋ kiəkɪ a chi
 chi kəkə i kintəŋ ki mi wi Ju bəh mi wə wi kəkə mi wi Ju.
 Bah wə wi kə Bah wi mi wichi akə a wimu. Ayaka wi si shi
 weli kaŋ yi nya mbum i mi wichi wə wi dəkɪ i wi. **13** Yi kə
 num bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a, “Mi wichi wə wi bi
 bəŋki yeli wi Bah, wi bi bəiŋki lə.” **14** Ayakalə, bəni kə i
 nyani dəiŋ na ka bə dəkɪ bəŋ wi maka bə jiə shóm i wi
 a? Ayaka bə kə nyani dəiŋ i jiə shəm i wi maka bə num
 wəkə kəm wi a? Bə kə nyani na dəiŋ i wəkə maka mi num
 fuku kəm wi i bə a. **15** Ayaka bəni kə i nyani dəiŋ i tsə
 fukuki maka bə faaŋ bə a? Yi kə num bə nɪ nyaka a, “Gvú
 yi bəni bə bə si dzə bəh ntum wi ndzəŋni, si ndzəŋ nalə.”
16 Ayakalə, bəni bə Islae bəchi kəiŋki maka bə bum ntum
 wi ndzəŋni wələ. Yi kə a liŋ asi kiŋwakti ki mi wi ntum wi
 Nyɔ wə Isaya dzakaki a, “Bah, a bum ndə gia yə buku
 fukuki a?” **17** Yi bə num a, njiə wi shəm i Klistus dzəkɪ

num i gia yə mi wəkə. Ayaka gia yə mi wəkə dzəki num i mfuku wə kəm Klistus. **18** Mih ka bikə a, yaka bə nɪ ka wəkə a? Ɔkəŋ bə nɪ wəkə. Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki a, “Já yibə tsə i nshwaiŋ yichi, ayaka ndzaka wibə tsə i biŋgəksi bi mbi wə bichi.” **19** Mih chu bikəki a, yaka kə a jəbi wə bəni bə Islae nɪ wəkə, na wəkə ndzəŋ a? Muses nɪ kə wi yisi dzaka a Nyɔ dzakaki a, “Mih ni fə lə kindəŋ chiniki mbeiŋ bəh kitumi ki bəni bə kilələ, fə shóm bəkəki mbeiŋ bəh kitumi kə bə kə bəni bə kiyuŋ.” **20** Isaya chu dzaka lwa kə a Nyɔ dzakaki a, “Bəni bə bə nɪ nəŋki kə mih kə bə bə yeiŋ mih. Ayaka mih chusi gwi yuŋ i bəni bə bə ni bikəki kə mih.” **21** Ayakalə, yə kəm bəni bə Islae Nyɔ nɪ dzaka a, “I kaŋ yichi wə kə mih jiə kaŋ yuŋ wəkəli a bəni dzə mih dzə bə, ayaka bə ləkə tsə a bəh kifwu i ninshiŋ, tsə i yibə dzəh wə.”

11 Mih chu bikəki a yaka Nyɔ məŋni lə bəni bu a? Yi məŋ yaka! Mih mwi kə waiŋ wi Islae. Mih num waiŋ i juŋ yi Ablaham wə, num mih buku i chwəŋkijun ki Benjamin wə. **2** Nyɔ ka məŋni dəkə lə bəni bu bə wi nɪ sabibwili i kin'yisi wə. Ntə mbeiŋ kiəki lə gia yə Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki kəm Elaja, si wi nɪ dəki i Nyɔ kəm gia yə bəni bə Islae nɪ fəki a? **3** Wi nɪ dəki dzakayi i Nyɔ a, “Bah, bə wəyi bəni ba bə ntum, ka mukuyi shi kintəŋ ki fəni ki gia. A baar shəŋ a mih, ayaka bə nəŋ tə i kaasi bəh mih.” **4** Wi nɪ dəki yakadəiŋ Nyɔ chukuli wi a nə? Wi chukuli wi a, “Mih jiə bəni num mbəŋ bəchuku nanitaŋ, bə ka num tum dəkə binyu i Baal nshiŋ a num fiməsə i tsa fi.” **5** Yi kə a liŋ asi yi kə i jəbi wələ wə. Bəni bədəkə keiŋki lə feiŋ i Islae twəsi a num bəni bə Nyɔ. Ayaka bələ kə num wi

nĩ saĩgbwili kòm shòm yi yindzòrni. **6** Yi kabə num a wi nĩ saĩgbwili kòm shòm yi yindzòrni, ma yi ma chu numki kòm nòm widəko wə bə nĩ fə. A nĩ kə a numki kòm nòm widəko si bə nĩ fə, ma yi ma chu numki a, akə shòm yindzòrni. **7** Gia yə mih dzakaki kə a nə? Yi kə a bəni bə Islae bəduli nĩ ka nyani dzə num dəkə chəŋ i Nyə nshin asi bə nĩ nəŋki. A nĩ kə shəŋ a bəni bə Nyə nĩ sabibwili, bə nĩ nyani dzə kwati dzəh i numki chəŋ i wi nshin. Ayakalə, Nyə fə shóm yi kinjka ki bəni bəwə ləkə tsə, ka baarj ayaka. **8** Yələ kə asi bə nyaka a, “Nyə nĩ fə bə ka funfunjki, dzəkəh yibə kəbi i chu yein di, ayaka bintuni bibə kəbi i wəkəki gia. Bə num baarj yaka i dzə buku bidain.” **9** Ayaka Dəbit dzaka tə a, “Nyə fə ma biein bidzini biə bə dziki wəkə ndzòrni, bi fim bə aka gbi, bi chu kwā bə aka kintarj. Bi fiəni nūm ka fieŋ fiə fi kə i guku lə bə i kuku, ma yi ni num ŋgəm wi kimfə kibə. **10** Nyə fə dzəkəh yibə ji ka bə ma yein di. Wi fə tə júm yibə ŋgwurj baarj ayaka.” **11** Mih bikəki a, yaka bəni bə Islae nĩ ndamti yaka gbə baarj kuku baarjni a? Yi mərj nūm yaka. Chu biə bə nĩ fə nĩ dzə lə bəh mbəin i bəni bə bə kəkə bə Islae, ka bəni bə Islae bi chiniki kindərj. **12** Yi kabə num a chu biə bə nĩ fə nĩ fiəni chu lə ka mbum i mbi wələ, ŋgbə wə bə nĩ gbə nĩ dzə lə bəh mbum i bəni bə bə kəkə bə Islae, yaka mbum biə bi bi numki jəbi wə bəni bə Islae bəchi bi bumki i Klistus bi numki dəin a? **13** I liə mih nəŋki i dzaka i mbein bəni bə bə kəkə bə Islae. Si mih kə wain ntum wi Jisəs i bəni bə bə kəkə bə Islae, mih bə dzo nòm wurj wələ a, akə fieŋ fimum. **14** Mih fəki lə, ka mih fə Bəju bəbuku fiiki kindərj, ka yi kəm bə, ka bə bədəko bi bəin. **15** Yi kabə

num a jəbi wə Nyɔ nɪ mənɪni bəni bə Islae, yələ nɪ fə bəni
 bədəkɔ i fa mbi wələ wə fiəni num i fiɛŋ fimu wə bəh
 Nyɔ, yaka jəbi wə wi bi fiəni dzo bɔ, ma yi bi numki dəiŋ
 a? Yi bi numki aka jəbi wə mi kpi ka fiəni dza i kpi wə. **16**
 Mi ka gbɛɛ nyəə bi ninshiŋ nya i Nyɔ, yaka nyəə biwɔ
 bichi kɔ bi Nyɔ. ŋgaan yi kpeɪŋ kabə num yi Nyɔ, yaka
 cha yi kpeɪŋ yiwɔ kɔ tɔ yi Nyɔ. **17** Ayakalə, yi kabə num a
 chá yi keɪŋ yidəkɔ kɔ num bə nɪ fakayi ka lotəkɔ ka dzo
 num mbeɪŋ bə mbeɪŋ kɔ keɪŋ yi ɔlif yi kəɔbi, ka dzə basi i
 kpeɪŋ wi ɔlif wə bə nɪ yəə num yəəni, i di biə chá yidəkɔ
 yə nɪ buku, ka mbeɪŋ ni kwati tɔ mwi mə mə bukuki i
 kpeɪŋ wiwɔ wə, **18** yaka mbeɪŋ kaŋaki kə i chɔkəkɔ kijum
 bə chá yidəkɔ yə. Mbeɪŋ kabə chəkəkɔ kijum i bɔ, mbeɪŋ
 ka kɪəkɔ a mbeɪŋ kɔ a chá. A fəki kə mbeɪŋ ka gaan yiwɔ
 numki. A fəki num gaan ka mbeɪŋ numki. **19** Mi widəkɔ i
 mbeɪŋ wə kələ i dza dzakaki a, “Bə nɪ gbayi chá yiwɔ i basi
 num mih feɪŋ.” **20** Yəmakə kɔ ŋkəŋ. Bə nɪ fakayi bwili bɔ
 ka lotəkɔ kəm bɔ nɪ dzaki kimbun. Mbeɪŋ num ndzəŋ bəh
 ŋga kəm shəm yə mbeɪŋ jiə i Klistus wə. Ayakadəiŋ, kiə
 mbeɪŋ ma ghaŋsiki gwu i yi wə. Mbeɪŋ kaŋaki i numki lə
 bəh nlwa. **21** Mbeɪŋ kɪəkɔ a, a nɪ mənɪ a Nyɔ bəsi bee chá yi
 kpeɪŋ yə bə gbəli num gbəlini, ma wi mənɪ bi bəŋ bəsi bee
 mbeɪŋ. **22** Mbeɪŋ tsəiŋ, a Nyɔ kaŋaki lə shəm yindzəŋni
 nalə chu kaŋa tɔ shəm yi bəksini. Wi si lə lə bəh bəni bə
 bɔ gbɔ, ayakalə chusi shəm yindzəŋni i mbeɪŋ jəbi wə
 mbeɪŋ baan a biəliki dzəh yi. A kəbi yakadəiŋ, ma wi nɪ
 fakayi lotəkɔ mbeɪŋ. **23** Ayaka i bəni bə Islae, bɔ ka kwuni
 kaŋa kimbun, ma Nyɔ ni fiəni dzo basi bɔ i kpeɪŋ wiwɔ
 wə, kəm akɔ gia, Nyɔ kaŋa ŋga i fiəni fə yi. **24** Mbeɪŋ kɪəkɔ

a, mbeinj kabə num chá yə bə nĩ fakayi i kpeinj wi ɔlif wə wi si kə i kəobi wə, dzə basi i wə bə yəə num yəəni, a num gia yə yi kanjaki kə i nũmki yakadəinj, yaka bə kəkə i fiəni dzo chá yi kpeinj yə bə nĩ fakayi i fiəni dzə basi i kpeinj wiwə wə i tsə yaka a? **25** Bwa bə nih bənj, mih nəŋki a mbeinj kĩa ŋkənj biələ bi kə i nyumi wə, ka mbeinj ma ni dza i ghəŋsiki gwu a mbeinj fifiki nalə. Yi kə a nləkə fwu dzə i bəni bə Islae bədəkə. Bə bi ləkəki bəh fwu wiwə yaka i tsə buku i jəbi wə bəni bəchi bə bə kəkə bə Islae bə bə kanjaki i liə i mbanj wi bəni bə Klistus wə, bi liə. **26** Jəbi wə yi bi numki yaka, bəni bə Islae bəchi bi ka bəinj. A num yi yə bə nĩ nyaka, Nyə dzakaki a, “Mi wə wi bi bwiliki bəni i ŋgəkə wə bi bukuki i Sayənj. Wi bi bwili nəni kichu kiwə i chwəŋkijunj ki Yakəb wə. **27** Ayaka biələ num minjkainj biə mih dzi bəh bə jəbi wə mih dzo bwili chu bibə.” **28** I kimbu ki ntum wi ndzənjni wi Nyə wə, bəni bə Islae kə bəmbainjnjni bə Nyə kə m mbeinj. Ayaka i kimbu ki baayini wə Nyə ni baayi lə bə, a bə bəni bə Islae kə shəm yi, kə m ŋkainj mə wi nĩ dzi bəh bətii tii bəbə. **29** Yi num lə kə m Nyə ka nya kinya i mi wi chu mən i fiəni dzo, wi ka bəənj mi, wi chu mən i fiəni bee wi. **30** Si mbeinj bə mbeinj kəkə bəni bə Islae nĩ yisiki wəkəkə kə i Nyə, ayakalə mbeinj kə i liə wi kwasi nsheinj i mbeinj kə m bəni bə Islae wəkəkə kə i wi, **31** yi kə a lij si bə tə wəkəkə kə i Nyə i liə ka nsheinj yə wi nĩ chusi i mbeinj nĩ fə wi tə kwasiki nsheinj i bə. **32** Gia yə yi kə, kə a, Nyə kə wi jiə bəni bəchi i junj yi nsənj yi fwu wi ləkəli wə, ka yi numki a ŋgainj kələ i kwasiki nsheinj i bə wə bəchi. (eleēsē g1653) **33** ɔ ɔ, mbeinj tsəinj, kinjəkəksi kə ki kə ki Nyə kə na kimbun, ayaka mfi bi num tə na

bimbum, gia yə wi kiəki wi kiəki tə na bindzəŋ! Mi kəkə i kiə dzəh yə wi təiŋki gia yi yeiŋ. Yi kə a mi widəkə kəkə i kiə dzəh yə wi fəki gia yi yeiŋ. **34** Yələ kə asi bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyə wə a, “Akə ndə wə wi kə i kiə kiŋkwaka ki Bah a? Ayaka a num ndə wə wi kə i təfi wi a? **35** Akə ndə wə wi num nya Nyə bəh fiəŋ ka Nyə bi fiəni gəm wi a?” **36** Biəiŋ bichi nyə i wi wə. Biəiŋ bichi tsə nûm i kaŋ yi wə, biəiŋ bichi num kəm wi. Kiŋkəksi nûm i wi jəbi wichi na kiŋgəksi kəbi. Yi nûm ayaka. (aiōn g165)

12 Bwa bə nih bəŋ, si Nyə kə wi kwasi lə nsheiŋ i bukumbeiŋ wə, mih kwuŋki kaŋ i mbeiŋ a mbeiŋ nyâ gwú yimbeiŋ i Nyə ka biəiŋ bi kiyəŋni bi num biwəm bi baiŋ num Nyə bum bi. Yələ kə dzəh yi chəŋ i mbeiŋ i kəksiki Nyə yeiŋ wə. **2** Kiə mbeiŋ ma bîəliki gia yə bəni bə fa kuku fəki. Mbeiŋ bēe Nyə nyāki mbeiŋ bəh biŋkwaka bimfiəŋ ka bi kwûŋni mbeiŋ. Mbeiŋ ka fəki yakadəiŋ, mbeiŋ ka ni kiə i tseiŋ baiŋsi gia yə Nyə nəŋki, a num yindzəŋni, num Nyə bum, yi ndzəŋ i wi tsə bwili fwu. (aiōn g165) **3** Mih ka mi wə Nyə kə wi chusi shəm yi yindzəŋni i wi ka duksi wi, mih nəŋki i dzaka i mbeiŋ bəchi a, kiə mi ma kwākaki a wi kə fiəŋ fidəkə tsə fiəŋ fiə wi kə. Mi kwākaki kəm gwu yi i dzəh yi chəŋ wə. Mi kwākaki wi bîəli kimfəkə ki kimbūm kə Nyə kə wi nya i wi. **4** Bukumbeiŋ kîəki a gwu yi mi kə a yimu, ayaka yi kaŋa bimbu chi chi, bimbu biwə kaŋa nəm chi chi. **5** Yi kə a liŋ si bukumbeiŋ kə. Na ayaka si bukumbeiŋ kə bəduli lə, yi kə a bukumbeiŋ bəchi kə i gwu yimu i Klistus wə. Ayaka mi widəkə kəbi wə wi kə a wi mbəŋ shəŋ. **6** Bukumbeiŋ kâŋaki binya chi chi biəli ŋgamti wə Nyə nya i bukumbeiŋ. Bukumbeiŋ nômki

bəh bi. Kinya ki mi kabə num i fukuki ntum wi Nyɔ, wi
 ka fūkuki bīəli kimfəkə ki kimbūm kə Nyɔ kə wi nya i
 wi. **7** Kinya ki mi kabə num i nəmki i bəni, wi ka nəmki i
 bə. I wə wi laniki bəni, wi ka lâniki. **8** Kinya ki mi kabə
 num i shiliki shóm yi bəni, wi ka shīliki yi. I wə kinya ki
 kə i nyaki biəiŋ i bəni, wi wēli kaŋ yi. I wə kinya ki kə i
 təkniiki i bəni wə, wi ka təkniiki i bə bəh shəm yi yichi.
 I wə kinya ki kə i kwasiki nshəiŋ i bəni, wi ka kwāsiki
 wəkə ndzəŋni. **9** Kiŋkəŋ kimbeŋ kaŋaki i numki ki ŋkəŋ.
 Mbeŋ baiŋŋki gia yichu, nūm num i gia yindzəŋni wə.
10 Mbeŋ kōŋki gwú yimbeŋ bəh shóm yichi ka bwa bə
 nih. Mbeŋ kōksiki bəni bədəkə tsə si mbeŋ kəksiki gwu
 yimbeŋ. **11** Kiə mbeŋ ma fəki kiŋkpəŋ i na finə wə.
 Mbeŋ nōmki nəm wi Nyɔ jəbi wichi bəh shəm yi shilini.
12 Mbeŋ lāŋki i gia yə mbeŋ tseŋki tsəki i ninshiŋ kiə a
 mbeŋ bi kwatiki lə. Mbeŋ kāŋaki shóm i bəŋgəkə wə.
 Mbeŋ nūmki i ntsa wə jəbi wichi. **13** Mbeŋ gāmtiki bəni
 bə akə bə Nyɔ bə kaŋaki kə. Mbeŋ dzōki bəni bədzəni
 i júŋ yimbeŋ wə təkni ndzəŋ bəh bə. **14** Mbeŋ tsāki a
 Nyɔ jiə num kimboŋsi i bəni bə bə bwaŋki gvu i mbeŋ
 cheŋ. Mbeŋ tsāki num kimboŋsi i bə. Kiə mbeŋ ma
 tsāki a loiŋ dzāki i bə wə. **15** Mbeŋ lāŋki mbeŋ bəni bə bə
 laŋki, mbeŋ dāki mbeŋ bəni bə bə daki. **16** Mbeŋ nōki i
 fiəŋ fimu wə. Kiə mbeŋ ma ghāŋsiki gwu. Mbeŋ kwāsiki
 nséiŋ bəh bəni bə kilələ. Kiə mbeŋ ma dzōki a mbeŋ
 kiəki lə gia tsə si mbeŋ kiəki. **17** Kiə mbeŋ ma chūkuliki
 chu bəh chu. Mbeŋ kāŋaki kiŋkwaka i fəki num gia yə
 bəni bəchi yeiŋki a, akə yindzəŋni. **18** Dzəh kabə num,
 si mbeŋ yeiŋki, mbeŋ mōmsiki i nōki i kimboŋni wə

bəh bəni bəchi. **19** Nséiŋ yin yi shəm, kiə mbeiŋ bi ma lānsi môm i chûkuli gia yichu. Mbeiŋ bēe ma Nyɔ bi chusi shəm yi yi bəksini i bə. Akə yi yə bə nyaka a, “Kinchukuli kaŋaki mih i chukuli. Akə mih wə mih bi gəmki bə. Yələ dzaka Bah.” **20** Yə yi kə, kə a, mbeiŋ fêki asi bə nyaka i Kinwakti ki Nyɔ wə a, “Dzəŋ kabə wə mi wə wi baiŋŋki wə, wə nyâ fieŋ wi dzî. Kindəŋ kabə wəm wi, wə nyâ wi fieŋ wi mû. Wə kabə fêki yakadəiŋ, ma yi numki a wə jiə kinŋəmni i wi fwu.” **21** Kiə mbeiŋ ki bēe kə a chu gaka mbeiŋ. Mbeiŋ gâka chu gakani bəh gia yindzəŋni.

13 Mi wichi kaŋaki i wêkəki i bəni bə bə kaŋaki ŋga bi sakani, kəm ŋga bidəko kəkə biə bi ka nyə i Nyɔ. I bə bə sakaki a jiə Nyɔ bə. **2** Yi kə yi num a, mi wə wi chusiki gwu i ləkəki bəh fwu i bəni bə bə kaŋaki ŋga bi sakani, yaka wəməka chusiki num i bəni bə a jiə Nyɔ bə. Ayaka i bəni bə bə chusiki fwu wi ləkəli bəŋŋki num ŋgəkə i gwu yibə wə. **3** Mbeiŋ kîəki a bəni bə bə kaŋaki nəni kindzəŋni, si lwa kə bəni bə bə kaŋaki ŋga bi sakani. Asi lwa num bə bə kaŋaki nəni kichu. Wə kabə nəŋki i numki wə lwa kə mi wə wi kaŋaki ŋga bi sakani, wə ka fêki a gia yə yi ndzəŋki, ka wi kəksiki wə. **4** Mi wə wi sakaki bəni wi nəmki num i Nyɔ, a bəni nûmki bindzəŋ. Ayakalə, wə kabə fəki gia yichu, yaka wə kaŋaki i lwâki wi, kəm ŋga biə bə nya i wi i jîəki bəni i ŋgəkə wə kəkə bi kilələ. Akə mi wi nəm wi Nyɔ wi chusiki shəm yi Nyɔ yi bəkəli i bəni bə bə fəki gia yichu. **5** Ayakadəiŋ, mbeiŋ kaŋaki i wêkəki i bəni bə bə sakaki tumi, a kəbi shəŋ kəm mbeiŋ lwâki shəm yi Nyɔ yi bəkəli. Mbeiŋ wêkəki tə i bə ka gia yidəko ma numki yə yi sakaki mbeiŋ i shəm. **6** Akə gia yə

yi fæki mbeinj na ka mbeinj lɔɔki tɛ kiŋwakti, kɔm bɛni bɛ
 bɔ kaŋaki ŋga bi sakani nɔmki num i Nyɔ, bɔ nya jɔbi
 wibɔ wichi i nɔm wiwɔ wɛ. **7** Mbeinj nyâki bieinj bichi biɛ
 mbeinj kaŋaki i nyâki i mi wichi. A kabɛ num kiŋwakti
 kilɔɔni, mbeinj lɔɔ. A kabɛ num bieinj biɛ mbeinj kaŋaki i
 gɔm, mbeinj gɔm. A kabɛ num mi wɛ mbeinj kaŋaki lwaki
 wi, mbeinj ka lwâki. A kabɛ num wɛ mbeinj kaŋaki i nyaki
 kiŋkɔksi i wi, mbeinj ka nyâki. **8** Kiɛ mi ki kâŋa kɛ fwa bɛh
 mi widɔkɔ, a kɔbi a fwa yɛ akɔ kiŋkɔŋ. Mbeinj kîaki a, mi
 kabɛ kɔŋ mi widɔkɔ, yaka wi jiɛ lɔ bɛnchi bɛchi. **9** Bɛnchi
 bɛ Nyɔ bɛ bɔ dzakaki a, “Kiɛ wɔ ki bîali kɛ kpɛ mi, kiɛ wɔ
 ki wɔɔ kɛ mi, kiɛ wɔ ki chwɔ kɛ, kiɛ wɔ ki bûku kɛ bɛh
 dzɔkɛh,” na winaiŋ nchi kɔ num bɛ chini i nchi wɛ wi
 dzakaki a, “Kɔŋ mi wɛ wi kɔ kɔmsi i wɔ kpɛŋ asi wɔ kɔŋki
 gwu ya.” **10** Mi kabɛ kɔŋ mi widɔkɔ, wi kɔkɛ i chu fɛ wi
 bɛh gia yichu. Ayakadɛiŋ, mi kabɛ kɔŋ mi widɔkɔ, yaka wi
 jiaki lɔ bɛnchi bɛwɔ bɛchi. **11** Mbeinj fæki gia yɛlɛ lɔ, kîɛ
 si jɔbi si num lɔ i liɛ. Jɔbi wiwɔ kɔ wi kpɛiŋ lɔ i mbeinj i
 yɔmi. Mbeinj yɔmi kɔm jɔbi wɛ Nyɔ ni bɔiŋsi bukumbeinj
 si num kɔmsi dzɛ, wi tsɛ si wi nî kɔ i jɔbi wɛ bukumbeinj
 nî jiɛ shɔm i Jisɛs Klistus wɛ. **12** Biŋ bi jili si kaa tsɛ, biŋ si
 baiŋ dzɛ lɔ. Bukumbeinj bɛɛ nɔni bi nchɔkɔ, bɛ dzɔ yaka
 num nɔni ki baiŋni ka bieinj bi jum. **13** Bukumbeinj nɔki
 nɔni kɛ ki kaŋaki kiŋkɔksi ka bɛni bɛ bɔ nyaniki nshi.
 Kiɛ mbeinj ma dzîki, mû fɛ ka bîɛ. Kiɛ mbeinj ma mûki
 mbih mɔ kwa mbeinj. Kiɛ mbeinj ma nɔki nɔni kinyeŋ bɛh
 ki tɔkɔlini. Kiɛ mbeinj ma yɔliki chu kaŋa kiŋghakɛ. **14**
 Mbeinj dzɔ yâka num nɔni ki Bah Jisɛs Klistus i mbeinj wɛ.

Kiə mbeinj ki lansi nyâ kə di i nyam yimbeinj yi gwu ka mbeinj ma fəki bieinj bichu biə yi nəŋki.

14 Mbeinj dzôki bəni bə kimbun kibə ləkəki kə i mbeinj kintəəŋ. Kiə mbeinj bəh bəmaka bəni ma gûkuniki bəŋgukuli i gia yə bə kwakaki a yi kə chəŋ i fəki. **2** Mi widəko kə num wi bum a ŋgaiŋ kələ i dziki bieinj bichi. Ayakalə, widəko wə kimbun ki bəhki wi dzi mfih a jwa yi ndzeinjni. **3** Kiə mi wə wi dziki bieinj bichi sabi kə ki nyênsi kə mi wə wi sabiki. I mi wə wi sabiki ki saka kə mi wə wi dziki bieinj bichi sabiki kə təinj nsaka wi təinjni, kəm bə bəchi kə num Nyə dzo bə. **4** Akə wə ndə i sakaki mi wi nəm wi mi widəko? A kaŋaki tikwili wi waiŋ wi nəm wiwə i tseinj yeinj a waiŋ wi wi nəm numki lə bindzəŋ ma wi gbəki gbəni a. Ayaka wi ni num lə i beinj, kəm Bah kələ i dzasi wi i beinj wi num ndzəŋ. **5** Mi widəko kələ tə wi dzo a kaŋ yidəko kələ yimbun tsə yidəko. Ayaka widəko dzo a kaŋ yichi kə a liŋ. Gia yə yi kə, kə a, mi nûmki i gia yi wə yə wi kiəki i kiŋkwaka ki wə a, akə yindzəŋni. **6** Mi wə wi dzəki a kaŋ yidəko kələ yimbun, wi fəki yaka i nya kiŋkəksi i Bah. Ayaka mi wə wi dziki bieinj bichi, wi dziki tə i nya kiŋkəksi i Bah, si wi fəki yakadəinj wi nyaki kiyəŋni i Nyə. Mi wə wi nyeiŋsiki i dzi bieinj bichi, wi nyeiŋsiki tə i nya kiŋkəksi i Bah, si wi tə fəki yakadəinj wi nyaki kiyəŋni i Nyə. **7** Bukumbeinj kiəki a, mi kabə num wiwəm yaka a kaŋaki kə wi gwu yi. Wi ka kpi, a kaŋaki kə wi gwu yi. **8** Bukumbeinj ka baəŋ bəwəm, yaka bukuumbeinj kə a bəh Bah, bukuumbeinj ka kpi, yaka bukuumbeinj kə a bəh Bah. Ayakadəinj, kəŋ bukuumbeinj numki bəwəm, ma bə kpiyi lə a kaŋaki a Bah bukuumbeinj. **9** Akə i fwu wi gia

wələ wə Klistus nĩ kpi ka fiəni buku i kpi mə ka numki wiwəm. Wi nĩ fə yaka ka wi numki Bah wi bəni bəchi bə bə kəiŋki bəwəm bəh bə bə kə bə kpiyi lə. **10** Ayakadəiŋ, akə kəm nə wə wə sakaki waiŋnih wa wə təiŋ nsaka wi təiŋni a? Ayaka a num tə kəm nə wə wə nyeiŋsiki waiŋnih wa a? Mbeiŋ kīə a bukumbeiŋ bəchi bi numki lə i Nyə nshiŋ ka wi saka bukumbeiŋ. **11** Akə gia yə bə nyaka a, “Mih Bah dzakaki a, si mih kə, mi wichi bi tumki lə binyu i mih nshiŋ, mi wichi bi dzakaki lə bəh dzaka ki a, mih kə Nyə.” **12** Yaka yi num a, mi wimu wimu i bukumbeiŋ kintəəŋ kaŋaki i bi num i Nyə nshiŋ i fuku si kimfə ki nĩ kə. **13** Ayakadəiŋ, kiə bukumbeiŋ ma chu sākaki mi bəh mi i bukumbeiŋ təiŋ nsaka. Gia yə bukumbeiŋ kaŋaki i fəki kə a, jəbi wə mi fəki gia yidəkə wi tōkniki ka yi ma numki gia yə waiŋnih wi kə i bənli yeiŋ wə nabə i gbə lə gbəni. **14** Mih kiəki lə na bindzəŋ, num mih bum ka mi wi Bah Jisəs a fiəŋ fidzini fidəkə kəkə a fifi fiə fi kə a fi baiŋki kə. Ayakalə, mi wə wi yeiŋ a bieiŋ bidzini bidəkə kələ biə bi baiŋki kə, yi ni numki ayaka i wi. **15** Wə kabə dzi fiəŋ fi bəkəli waiŋnah, yaka wə chusiki kə kiŋkəŋ i wi. Kiə wə ma bēə a fiəŋ fiə wə dziki fə waiŋnah wə Klistus nĩ kpi kəm wi gbə. **16** Ayakadəiŋ, kiə wə ki fə kə a gia ya yindzəŋni yə wə fəki a yi dzā fiəni nūmki num yə bə nĩ dzakaki a yi kə yichu. **17** Mbeiŋ kīəki a, ŋkuŋ bi Nyə kəkə kəm bieiŋ bidzini bəh bieiŋ bi muni. Akə kəm i kāŋaki nəni ki chəŋ bəh nəni ki bəiŋnini bəh i kāŋa kinsəŋli kə ki nyəki dzəki i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə. **18** Mi kabə nəmki i Klistus wə i yələ dzəh wə, ma Nyə ni wəkəki ndzəŋni bəh wi, bəni kəksiki tə wi. **19** Bukumbeiŋ biəliki num gia yə

yi dzəki bəh kimboiŋni bəh yə yi gamtiki i maaki num maani mi bəh mi i bukumbeiŋ kintəəŋ. **20** Kiə mbeiŋ ki bəkəli kə nəm wi Nyə kəm bieŋ bidzini. Yi kə ŋkəŋ a bieŋ bidzini bichi baiŋki lə, ayakalə wə kabə dzi fieŋ fi num i fə a mi widəko gbə num gbəni, yəməka kə gia yichu wə fəki. **21** Akə gia yindzəŋni i nəiŋ i dzi nyam, nabə i mu mbih, nabə i fə na finə fiə fi kə i fə a waiŋnah gbə num gbəni. **22** Shəm yə wə jiə i Nyə ka bum i fieŋ fidəko wə, wə bēe aka a kiəki a mbeiŋ Nyə bəfa. Ndzəŋni bimbun kə i mi wə wi kaŋaki kə gia yidəko yə wi kə i sakaki gwu yi yeiŋ, kəm wi fəki gia yə wi təbi a yi kə chəŋ. **23** Ayakalə, mi wə wi dziki fieŋ wi num bəh ŋkaŋyi i shəm yi wə asi num lə ŋgəkə, kəm wi fəki gia a num kə yə shəm yə wi jiə i Nyə bumki. Mbeiŋ kiə a, gia yichi yə mi fəki maka shəm yə wi jiə i Nyə bum yi, yaka asi num lə chu.

15 Bukumbeiŋ bə bə ləkəki i kimbun wə, kaŋaki i kaŋaki shəm i ŋgbə wə bəni bə bəyini gbəyiki. Bukumbeiŋ ma fəki a gia yə gwu kə i ndzəŋki num a bukumbeiŋ. **2** Na ndə i bukumbeiŋ kintəəŋ kaŋaki i mōmsi i fəki gia yə yi ndzəŋki i waiŋnih wi i gamtiki wi ka kimbun ki kəki. **3** Mbeiŋ kiə tə a Jisəs Klistus nī fəki kə a gia yə gwu nī ndzəŋki num a wi. Wi nī fəki yi num asi bə nyaka a mi dzakaki i Nyə a, “Bəntəyi bə bəni təyiki wə yeiŋ bə fiəni chu num i mih wə.” **4** Bukumbeiŋ kiəki lə a gia yichi yə bə nī nyaka i Kiŋwakti ki Nyə wə i kikpu wə, a nī kə i lani bukumbeiŋ, ka yi ni fə bukumbeiŋ num ndzəŋ, shəm yibukumbeiŋ shiliki, bukumbeiŋ ka tseiŋki tsəki a ninshiŋ i fieŋ fiə bə bi kwatiki. **5** Mih tsaki a Nyə wə wi fəki bəni num bəh ŋga wi chu fə tə shóm yi bəni shili, wi fə mbeiŋ

nōki i fiɛŋ fimu wə bəh bəni bichi biəli asi Klistus Jisəs
 chusiki, **6** ka i kijunni wə mbeɪŋ ni tumyiki bikum bi Nyɔ
 wə wi kə Ba wi Bah wibukumbeɪŋ Jisəs Klistus i ja yimu
 wə. **7** Mbeɪŋ dzɔki mi wichi a liŋ asi Klistus kə wi dzɔ
 mbeɪŋ, ka kiŋkəksi tsəki i Nyɔ wə. **8** Mih fukuki i mbeɪŋ
 a, Klistus nɪ kə wi jiə gwu yi ka waiŋ wi nɔm i Bəju i
 chusi i bə a Nyɔ si dzaka ŋkəŋ. Wi nɪ fə yakadəiŋ i təbi
 biŋkaka biə Nyɔ nɪ nya i bətii tii bəbɔ. **9** Ayaka wi nɪ chu
 fə yakadəiŋ ka bəni bə bə kəkə Bəju bi tumyi tə bikum bi
 Nyɔ kəm nsheɪŋ yə wi nɪ kaŋa i bə. Yələ kə asi bə nɪ nyaka
 a, “Si yi kə yakadəiŋ, mih bi kəksi lə wə i kintəəŋ ki bəni
 bə bə kəkə Bəju. Ayaka mih bi yəəŋki kəksi yeli wa.” **10**
 Ayaka yi chu num bə nyaka a, “Mbeɪŋ bə mbeɪŋ kəkə Bəju,
 mbeɪŋ sɔŋliki bəh bəni bə Nyɔ.” **11** Ayaka yi chu num bə
 nyaka tə a, “Bəni bə bə kəkə Bəju, mbeɪŋ kəksiki Bah.
 Bitumi bichi, mbeɪŋ kəksiki Bah.” **12** Isaya nɪ kə wi chu
 dzaka tə a, “Ntəŋ widəkə bi tumbuku dzə lə i chwəŋkijun
 ki Jese wə. A num mi wə wi bi sakaki bəni bə tumi. Akə i
 wi wə bitumi bi jiəkə mfi bibɔ.” **13** Mih tsaki a Nyɔ wə
 bukumbeɪŋ tseɪŋki tsəki a ninshiŋ i wi jiksi shóm yimbeɪŋ
 bəh kinsəŋli kichi bəh kimboiŋni si mbeɪŋ jiə shóm i wi,
 ka i ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni wə, mbeɪŋ bi tseɪŋki tsəki
 shəŋ a ninshiŋ jəbi wichi i gia yə mbeɪŋ kiəkə a mbeɪŋ bi
 kwatiki lə. **14** Bwa bə nih bəŋ, mih mwi kiəkə lə bindzəŋ a
 mbeɪŋ kaŋaki lə nɔni kindzəŋni nalə, num mbeɪŋ jikə bəh
 mfi, kiə tə i təfi gwú yimbeɪŋ. **15** Ayakalə, i gia yidəkə wə,
 mih nyaka lansi tɔyi chwəŋ kimbeɪŋ num tɔyini. Ayaka
 mih fə lə i yinŋti mbeɪŋ, kəm ŋgamti wə Nyɔ kə wi nya i
 mih, **16** a mih numki mi wi nɔm wi Klistus Jisəs i bəni

bə tumi. Mih fəki nəm wələ aka tii mfə gia, nəm i ntum wi ndzəŋni wi Nyɔ, ka bəni bə bə kə kə Bəju nŋmki ka biɛiŋ bi bəmfə gia biə Nyɔ kə num wi bum bi, Kiŋ'waka ki Baiŋni keiŋsi bə jiə chi chi bə bə baiŋ. **17** Ayakadəiŋ, mih kələ i ghaŋsiki gwu i nəm wuŋ wə mih nəmki i Nyɔ kəm mih chiŋni bəh Klistus Jisəs. **18** Mih kəkə i məm i dzaka kəm gia yidəkə chi chi, a kəbi a yə Klistus kə wi fə lə tsə dzəh i mih wə, a bəni bə bə kəkə Bəju jiə shóm i Nyɔ. Bə nŋ jiə shəm biəli gia yə mih nŋ dzakaki bəh yə mih nŋ fəki. **19** Yi nŋ num yakadəiŋ biəli ŋga bi bəŋchəsi bə bə chusiki ŋga bi Nyɔ bəh gia yi dzaka ki wəmmi yə mih nŋ fəki, tsə dzəh i ŋga bi Kiŋ'waka ki Nyɔ wə. Ayakadəiŋ, i yisi i Jelusalem i tali tsə buku i kimbu ki Illilikum wə, akə num mih fuku lə ntum wi ndzəŋni kəm Klistus feiŋ. **20** Mih nŋ fəki yakadəiŋ, kiŋkwaka kiŋ kimbunum a mih fūkuki ntum wi ndzəŋni wələ num i di biə bə ka num wəkə dəkə kəm Klistus, ka mih ma tsə i maaki i chaka ki mi widəkə wə. **21** Mih nŋ fəki yələ biəli asi bə nŋ nyaka a, “Bəni bə bə ka num fuku dəkə i bə kəm wi, bə bi yeiŋ lə ŋkəŋ bi, ayaka i bəni bə bə ka num wəkə dəkə kəm wi, bi kiə wi.” **22** Akə a nyani wələ wi nŋ tasiki mih kiŋkani kiduli i dzə buku i mbeiŋ wə ka bukumbeiŋ yeiŋni. **23** Ayakalə, i liə di bi nəm chu kəkə i bimbu biələ wə. Ayakadəiŋ si mih nŋ shi kə bəh kiŋkwaka i jiə yiduli wə i dzə ka bukumbeiŋ yeiŋni, **24** mih kwakaki i fə yaka i liə, kiə na bindzəŋ a bukumbeiŋ ni yeiŋni lə jəbi wə mih tsəki səki i Sbɛɛn. Mih kwakaki tə a mbeiŋ ni gamti lə mih i nnyani wuŋ wələ, i tsə buku feiŋ jəbi wə bukumbeiŋ ni mətɪ twəsi, mih wəkə ndzəŋni i mbeiŋ kintəəŋ. **25** Ayakalə, i liə mih

tsəki i Jelusalem i nɔm i bəni bə bɔ kɔ bə Nyɔ feiŋ. **26** Mih tsəki feiŋ kɔm bəni bə bumni bə Masedonia bəh bə Akɛya nɛ kɔŋ i fə kintsu i gamti bəni bə kifuu bə bɔ kɔ bə Nyɔ i Jelusalem. **27** A nɛ kɔŋ bɔ i fə yakadəiŋ, a num na ŋkɔŋ a bɔ nɛ kaŋaki lə i fə gia i bɔ yaka, kɔm bɔ bə bɔ kəkə Bəju kwati lə bimbəiŋsi biə bi gamtiki biŋ'waka bibə a num bi Bəju, yaka bɔ kələ tə i gamti Bəju bəh biəiŋ bi mbi wələ biə Nyɔ kɔ wi duksi bɔ yeiŋ. **28** Ayakadəiŋ, jəbi wə mih ni kaasi nɔm wələ, mih yeiŋ a kintsu kə bə nɛ tsu a ki liə alə i kaŋ yi Bəju wə a, mih ka ni dza feiŋ, mih tsə dzəh i mbeŋ wə, ma bukumbeŋ yeiŋni, ka mih tsə i Sbeɛn. **29** Ayaka mih kiəki lə a jəbi wə mih bi dzə i mbeŋ mih bi dzə bəh kimbəiŋsi ki Klistus i mbeŋ num ki jikə. **30** Bwa bə nih bəŋ, mih kwuŋki kaŋ kwuŋni i mbeŋ i yeli wi Bah wibukumbeŋ Jisəs Klistus bəh i kiŋkɔŋ ki Kiŋ'waka ki Baiŋni, a mbeŋ chɛiŋni bəh mih a bukumbeŋ chiŋni i tsāki nalə i Nyɔ kɔm mih, **31** ka mih ni buku i kaŋ yi bəni bə bɔ kɔ maka bɔ bum i Judea. Bukumbeŋ tsāki tə a bəni bə bɔ kɔ bə Nyɔ ni būm nɔm wə mih tsəki i fə i Jelusalem. **32** Nyɔ ka bum, mih ni dzəki i mbeŋ wəkə ndzəŋni, shɔm yiŋ də i mbeŋ kintəŋ. **33** Nyɔ wə wi kɔ Nyɔ wi kimbəiŋni nūmki bəh mbeŋ bəchi. Yi nūm ayaka.

16 Mih nəŋki i fuku i mbeŋ jemi yibukumbeŋ yidəko wə yeli wi kɔ Fwɛbɛ a mbeŋ kiə wi. Wi gamtiki nɔm wi Nyɔ i kijunni ki bəni bə bumni ki Sɛŋklia wə. **2** Jəbi wə wi dzə, mbeŋ dzə wi i yeli wi Bah wə i dzəh yi bəni bə bɔ kɔ bə Nyɔ. Fiəŋ fidəko kabə num fiə wi nəŋki mbeŋ gāmti wi yeiŋ, mbeŋ kiə a wi kɔ wi lansi gamti bəni bəduli, gamti tasi tə bəh mih. **3** Mbeŋ bəni Blisilia bəh Akpwila i mih.

Akə bəni num bə chiŋni buku bə i nəm wi Klistus Jisəs wə.

4 Bə kə num kpi ləkəli bə kəm mih. Akə bəni, a kəbi a mih shəŋ mih nyaki kiyəŋni i bə. Bijunŋni bi bəni bə bumni bəh bəni bə bə kəkə Bəju bəchi nyaki tə kiyəŋni i bə. **5** Mbeŋ bəni tə i kijunŋni ki bəni bə bumni bə bə junŋni i bə dzu i mih. Mbeŋ bəni i Abenetus nseŋ wuŋ wi shəm. Wi nŋ kə mi wi ninshŋ i kwuni num mi wi Klistus i tumi ki Esia wə. **6** Mbeŋ bəni tə i Meli wə wi kə wi nəm na bəh ŋga i mbeŋ kintəŋ. **7** Mbeŋ bəni i Andulnikus bəh Junias bə kə bəni mbəŋ bə kwili, buku bə nŋ kə i juŋ yi nsəŋ mə. A num bəni bə kiə bə i mbəŋ wi bwa bə ntum bə Jisəs wə. A nŋ yisi jiə bə shəm i Klistus i mih. **8** Mbeŋ bəni tə i Ambliyatus wə wi kə nseŋ wuŋ wi shəm wə buku wi kə bə chiŋni i Bah wə. **9** Mbeŋ bəni i Ubanus wə buku bə chiŋni i nəm i Klistus, bəni tə i Stakis wə wi kə nseŋ wuŋ wi shəm. **10** Mbeŋ bəni i Ebeles. Akə mi num wi chusi a ŋgaiŋ num ndzəŋ bəh Klistus. Mbeŋ bəni tə i bəni i juŋ yi Alistəbulus wə. **11** Mbeŋ bəni i Helədiən wə wi kə mi wuŋ wi kwili, bəni tə i bəni bə bə kə bə chiŋni i Bah bə num i juŋ yi Nasisus wə. **12** Mbeŋ bəni tə i Tilfena bəh Tilfəsa. Akə bəkaŋa bə bə nəmki nəm wi Bah. Mbeŋ bəni tə i Besis wə wi kə shəm yiŋ. Akə tə miŋkpaŋa wi nəm, nəm wi Bah na bəh ŋga. **13** Mbeŋ bəni i Lufus wə Bah saiŋbwili wi i num mi wi, bəni tə i nih wi wə wi nŋ fəki bəh mih aka waiŋ wi. **14** Mbeŋ bəni i Asinklitus bəh i Fligən bəh Emis bəh Batləbas bəh Emas, bəh bwa bə nih bəbukumbeŋ bə bə kə bəh mbeŋ. **15** Mbeŋ bəni i Filələgus bəh Julia, bəni i Nelius bəh jəmi yi. Mbeŋ bəni tə i Olimbəs bəh bəni bə bə kə bə Nyə bə

num bəh bə. **16** Mbeinj bōni i gwu yimbeinj, mbeinj mājni yāṅyi gwu yimbeinj ka bəni bə Nyɔ. Bijunni bi bəni bə bumni bə Klistus bichi bōniki i mbeinj. **17** Bwa bə nih bəṅ, mih tsaki mbeinj a mbeinj tōkniki kəm bəni bə bə dzəki bəh kiṅgaali fumsi mbeinj bəh nlani wə wi nəṅki wə bə n̄i yisi lani mbeinj yeinj. Mbeinj yōkə gēinj bəmakā bəni. **18** Mbeinj kīəki a bəmakā bəni nōmki kə num i Bah wibukumbeinj Klistus. Bə nōmki num i kitəw kibə wə. Bə dzəki ndzaka wi njwəni num wi fwəkyini fwəkyi bəni bə bə kiəki kə na gia yidəkə. **19** I liə si bəni bəchi kə num bə wəkə lə kəm mbeinj a mbeinj kə bəni bə bə wəkəki gia fə yi, mih bə wəkə ndzəṅni kəm mbeinj. Ayakalə, mih nəṅki a mbeinj fīfiki, mbeinj bīəli num gia yə yi ndzəṅki, kāṅa kə kaṅ i gia yichu wə. **20** A baṅ a twəsi Nyɔ wə wi kə Nyɔ wi kimbəṅni ni təkə Satan i kuku ma mbeinj tōmyi gvu i wi beinj. Mih tsaki a Bah wibukumbeinj Jisəs Klistus chūsī shəm yi yindzəṅni i mbeinj. **21** Timoti wə buku wi nōmki bōniki dzəki i mbeinj. Ayaka Lushus bəh Jasən bəh Səsibata bə bə kə bəni mbəṅ bə kwili bōniki tə i mbeinj. **22** Mih Tetius wə Bəəl dzakaki mih nyaka kiṅwakti kələ, bəni tə i mbeinj i yeli wi Bah wə. **23** Gayus wə mih Bəəl nōki i wi dzu a num wə kijunni ki bəni bə bumni bəchi fa junniki i wi dzu bōniki i mbeinj. Ayaka Elastus wə wi kə mi wi kiba i kwili wələ wə, bəh waiṅnih wibukumbeinj wə yeli wi kə Kwatus bōniki tə i mbeinj. **24** [Ma Bah wibukumbeinj Jisəs Klistus chūsī shəm yi yindzəṅni i mbeinj. Yi nūm ayaka.] **25** Kiṅkəksi nūm i Nyɔ. Akə wi wə wi kə i fə a mbeinj nūm bəh ṅga, i biəliki ntum wi ndzəṅni wələ mih fukuki. Ntum wi ndzəṅni wələ num wə mih fukuki kəm

Jisəs Klistus. Yı nı̄ yisi kə gia yi nyumini num bə nyumi a
keiŋ na i kikpu wə, ayakalə i liə kə num bə chusi lə yi i
bukumbeiŋ. (aiōnios g166) 26 Gia yi nyumini yiwə kə num
bə chusi lə. Gia yə bəni bə ntum bə Nyə nı̄ nyaka yi fə yi
gia baiŋ i bitumi bichi wə. Nyə wə wi kə Nyə wi jəbi wichi
kə wi wə wi nı̄ dzaka a bə fūku i bitumi bichi ka bə jīə
shəm i wi, wōkə i wi. (aiōnios g166) 27 Kiŋkəksi nūm jəbi
wichi i Nyə wələ wə wi kə Nyə wi mfi bimum, ki tsə
dzəh i Jisəs Klistus wə. Yı nūm ayaka. (aiōn g165)

1 Kolen

1 Akɔ mih Bɔɔl wə Nyɔ nɛ bɔɔŋ asi wi kɔŋki a mih numki waiŋ ntum wi Klistus Jisɔs. Mih kɔ buku Sɔstɛnɛs wə waiŋnih wibukumbɛiŋ. **2** Kiŋwakti kələ tsəki i kiŋuŋni ki bəni bə Nyɔ i Kolen bə wi baa chiŋni jiə chi chi bəh Klistus Jisɔs. Nyɔ nɛ bɔɔŋ mbɛiŋ a mbɛiŋ nɔmki bəni a num mbu, asi bəni bəchi bə bɔ bɔɔŋki yeli wi Bah Jisɔs Klistus i kidi kichi wə kɔ. Wi kɔ Bah wibɔ a liŋ asi wi kɔ wibukumbɛiŋ. **3** Nyɔ Ba wibukumbɛiŋ bəh Bah Jisɔs Klistus chɔsi shɔm yibɔ yindzɔŋni i mbɛiŋ, bɔ chu nyā mbɛiŋ bəh shɔm yi dɔli. **4** Mih si nya kiŋɔŋni i Nyɔ jɔbi wichi kɔm mbɛiŋ, kɔm ŋgamti wə Nyɔ nya i mbɛiŋ, si mbɛiŋ chiŋni bəh Klistus Jisɔs. **5** Si yi kɔ yakadɔiŋ i Klistus, Nyɔ ka shuku mbum bi i mbɛiŋ wə i dzəh yichi wə, kighə i kiəki gia yichi, bəh i kiəki i dzakaki gia yichi na bindzɔŋ. **6** Mbum biələ i mbɛiŋ tɔbiki a mbɛiŋ bum ntum wə mbɛiŋ nɛ wəkɔki kɔm Klistus. **7** Ayakadɔiŋ, mbɛiŋ kɔ i liə mbɛiŋ chu dzah kə kinya ki Nyɔ kidəkɔ, si mbɛiŋ wəkɔliki jɔbi wə Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus bi fiəni dzəki ma mbɛiŋ bi yeiŋ i wi wə. **8** Wi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus ni fə lə a mbɛiŋ nɔm ndzɔŋ nalə i tsə buku i kiŋgɔksi wə, ka mbɛiŋ bi numki kəŋa kə kiŋgbɔ kidəkɔ i chɔkɔ bi biə wə. **9** Nyɔ kɔ Nyɔ wi ja yimu. Akɔ wi wə wi nɛ bɔɔŋ mbɛiŋ, mbɛiŋ bəh Waiŋ wi Jisɔs Klistus wə wi kɔ Bah wibukumbɛiŋ chiŋni num i fiɛŋ fimu wə. **10** Bwa bə nih bəŋ, mih tsaki mbɛiŋ i yeli wi Bah wibukumbɛiŋ Jisɔs Klistus, a mbɛiŋ bəchi chɛiŋni nɔm dzaka kimu. Kiə kiŋgaali ma nɔmki i mbɛiŋ kintəŋ. Mbɛiŋ nɔmki i mi wimu wə, kəŋa kiŋkwaka kimu, nɔm i fiɛŋ fimu wə. **11**

Mih dzakaki læ bwa bæ nih bæŋ, kôm bæni i Kløy dzu fuku i mih a mbeinj si kaŋa læ n'yoli i mbeinj kintæŋ. **12** Gia yə mih dzakaki kə a, mi i mbeinj si dzaka a ŋgaiŋ biəliki Bəol, widəko dzaka a ŋgaiŋ biəliki Abəlos, widəko a ŋgaiŋ biəliki Sefas, widəko a ŋgaiŋ biəliki mfih num a Klistus. **13** Yaka bæ gaa læ Klistus wiwə i bimbu bimbu wə a? Akə Bəol bæ nĩ bæŋŋ i kintasi wə kôm mbeinj ma? Ma bæ nĩ juli mbeinj i bəko wə i yeli wi Bəol wə a? **14** Mih nyaki kiyəŋni i Nyə a mih nĩ ka juli dəkə mi widəko i mbeinj kintæŋ i bəko, a kəbi a Klisbus bəh Gayus, **15** ka mi i mbeinj ma dzakaki a bæ nĩ juli ŋgaiŋ i bəko i yeli wuŋ wə. **16** Ɔ ɔ! Mih nĩ juli tə Stefanas bəh bæni bu bæ dzu i bəko. I bəmake jum, mih chu kiəki kə a mi widəko chu kələ wə mih nĩ juli i bəko. **17** Mbeinj kiəki a Klistus nĩ ka faaŋ dəkə mih a mih dzə jūliki bæni i bəko. Wi nĩ faaŋ mih a mih dzə fūkuki num ntum wi wi ndzəŋni. Ayaka mih fukuki kə num bəh ja yi mfi yi mi wiwə, yi num læ ka ŋga bi kpi biə Klistus nĩ kpi i kintasi wə ma ni fiəni gia yi kilələ. **18** Yi kə a, ntum wi ndzəŋni kôm kpi yi Klistus i kintasi wə kə kiyuŋsi i bæni bə bə lakaki tsəki kilələ. Ayakalə, ntum wələ kə ŋga bi Nyə i bukumbeinj bə wi bwiliki. **19** Yi kə num bæ nyaka a, “Mih ni chiksi læ mfi bi bæni bə bə chusiki mfi, mih ni shakyi biŋkwaka ki bæni bə bə fifiki.” **20** Si yi kə yakadəinj, bæni bə bə kə i chu chusi mfi i liə kə la fainj? Bəni bə bə laniki bənchi bæ Nyə kə la fainj? Ayaka bæni bə bə gukuliki bəŋgukuli i jəbi wələ wə kə la fainj? Ntə Nyə kə wi chusi læ a mfi bi fa kuku kə kiyuŋ a? (aiōn g165) **21** Akə gia yə Nyə wə wi kiəki gia yichi bindzəŋ nĩ fə a bæni bæ mbi wələ ma kiə wi bəh mfi bibə. Yi nĩ ndzəŋ i Nyə a ŋgaiŋ kələ i bwili

num bəni bə bə kə bə bum ntum wə buku fukuki, bəni yeiŋ a, akə gia yi yuŋsini. **22** Bəju nəŋki i yeiŋ bəŋchəsi bə bə chusiki ŋga bi Nyɔ ka bə bum, Bəglik nəŋ num mfi bi gia ka bə bum. **23** Ayakalə, buku fukuki yibuku kəm si bə nɪ bəŋŋ Klistus i kintasi wə. Yi lə Bəju num ləni. Ayaka bəni bə bə kəkə Bəju yeiŋ a, akə gia yi yuŋsini. **24** Ayakalə, i bəni bə Nyɔ kə wi bəŋŋ, kəŋ a numki Bəju, nabə Bəglik kə ntum wələ kəm Klistus kə num ŋga bi Nyɔ bəh mfi biə akə bi Nyɔ. **25** Yi num yakadəiŋ, kəm gia yə yi chusiki a, akə kiyuŋ ki Nyɔ kə num mfi bi tsə na bi mi wiwəm wichi. Ayaka gia yə yi chusiki a, akə mbwə wi Nyɔ kə num ŋga bi tsə na bi mi wiwəm wichi. **26** Bwa bə nih bəŋ, mbeiŋ chu kwāka ŋkaiŋni bəni bə mbeiŋ nɪ yisi kə i jəbi wə Nyɔ nɪ bəŋŋ mbeiŋ. Mbeiŋ bəduli nɪ kəkə bəni bə mfi si bəni bə fa kuku nəŋki. Mbeiŋ bəduli nɪ kəkə bəni bə ŋga. Ayaka mbeiŋ bəduli nɪ ka buku dəkə i chwəŋbijuŋ ki bəni bəmbum wə. **27** Ayakalə, Nyɔ ka sabibwili bəni bə kiyuŋ fa kuku i gəmsi bəmfi yeiŋ, sabibwili bə bəyini i fa kuku i gəmsi bələkəli yeiŋ. **28** Nyɔ nɪ kə wi sabibwili bieŋ biə bəni seŋsiki i fa kuku, bəh biə bəni nyensiki, sabibwili na bieŋ biə bi kəkə bieŋ, i fə a bieŋ biə bəni yeiŋki a bi kə bieŋ bi fiəni chu bieŋ bi kilələ. **29** Wi nɪ fə yakadəiŋ, ka mi wiwəm ma num i wi nshiŋ i chəkəki kijum. **30** Akə wi Nyɔ wə wi nɪ chiŋni mbeiŋ bəh Klistus Jisəs. Wi fə Klistus num dzəh yi mfi yə yi kə yi Nyɔ i bukumbeiŋ, fə tə wi jiə bukumbeiŋ chəŋ i wi nshiŋ, keiŋsi jiə bukumbeiŋ i bəni bu, təiŋ bukumbeiŋ i kaŋ yi ŋgəkə wə. **31** Yi kə num asi bə nyaka a, “Jəbi wə mi chəkəki kijum, wi chəkəki num i gia yə a fə Bah yi.”

2 Bwa bæ nih bæŋ, mbein yin̄ti jɔbi wə mih n̄ dzə i mbein i fuku ntum wi Nyɔ i mbein, wə wi n̄ yisi kɔ i nyumi wə. Mih n̄ fukuki kə bæh já yi njwəŋni yudəkɔ i mfi mbin̄ wə, **2** kəm jɔbi wə mih n̄ kɔ bæh mbein mih n̄ fasi lə a mih ni j̄iə kə mfi i gia yidəkɔ wə a kɔbi a fukuki kəm Jisəs Klistus bæh si bæ n̄ bæŋ wi i kintasi wə. **3** Si mih n̄ kɔ bæh mbein, mih n̄ bɔyiki lə, lwa, nyumyi nalə. **4** Jɔbi wə mih n̄ dzakaki fuku ntum wi ndzəŋni i mbein, mih n̄ fukuki kə num bæh já yi mfi yi njwəni. Mih n̄ dzakaki num a chusi ŋga bi Nyɔ bi ŋkəŋ biwə. **5** Mih n̄ fə yakadəin̄, ka mbein ma j̄iə shəm i mfi bi mi wiwəm wə, a mbein j̄iə num i ŋga bi Nyɔ wə. **6** Bəni bə bɔ kɔ bɔ num ndzəŋ bæh Nyɔ, buku si nya lə mfi i bɔ. Ayaka mfi biələ num kə bi fa kuku kəŋ a numki na bi ndə wə wi sakaki i fa kuku i liə. ŋga bibɔ ni kaa lə bi laka a kilələ. (aiōn g165) **7** Mfi biə akɔ bi Nyɔ biə buku fukuki lə kɔ num gia yə yi n̄ yisi kɔ i nyumi wə na ka mbi yisi, i bi dzə fə ka bukumbein numki i mbum bi kintəŋ. (aiōn g165) **8** Mfi biələ mi widəkɔ kəkə i mbaŋ wi bəni bə bɔ sakaki i jɔbi wi liə wələ wə wi kiəki fwu wiwə, kəm a n̄ kɔ a bɔ kiəki, ma bɔ n̄ ka bæŋ dəkə Bah wi kin̄kəkni i kintasi wə. (aiōn g165) **9** Ayakalə, i bukumbein yi kɔ asi bæ n̄ nyaka a, “Gia yə dzəkəh kein̄ ki yein̄ kə, bæh yə ntuni kein̄ ki wəkɔ kə, bæh yə mi kein̄ ki kwaka kə, akɔ yi yə Nyɔ n̄ sisi j̄iə i bəni bə bɔ kəŋki wi.” **10** Nyɔ kɔ wi fə Kin̄'waka ki chusi gia yələ i bukumbein. Kin̄'waka ki Nyɔ kiwə si tsein̄ lə gia yichi, tsein̄ tasi na bæh yi nyumini wi Nyɔ, **11** kəm mi widəkɔ məŋ wə wi kiəki gia yə mi widəkɔ kwakaki i wi shəm a kɔbi a kin̄'waka ki wəmaka mi, kə ki kɔ i wi mə. Yi kɔ a

linj si mi kiäki kə gia yə Nyɔ kwakaki a kɔbi a Kiŋ'waka ki Nyɔ. **12** Kiŋ'waka kə Nyɔ nɪ nya i bukumbein kəkə ki mbi wələ. Kiŋ'waka kələ nyə i Nyɔ wə i fə a bukumbein kiäki kinya kichi kə Nyɔ kɔ wi duksi bukumbein yein a kilələ. **13** Buku fukuki gia yələ num kə bəh já yə bə lani i mfi bi mi wiwəm wə. Buku fukuki num bəh já yə a lani Kiŋ'waka ki Nyɔ buku yein, ka bə fukuki baiŋsiki ŋkəŋ bi Kiŋ'waka i bəni bə bə kaŋaki Kiŋ'waka ki Nyɔ. **14** Mi wə wi kaŋaki kə Kiŋ'waka ki Nyɔ i gwu yi wə, kəkə i dzo gia yə yi dzəki i Kiŋ'waka ki Nyɔ wə. Wi si dza mfih yein a, akə kiyuŋ ki gia. Ayaka wi kɔbi i kiä si yi kɔ, kəm akə gia yə akə a fə a Kiŋ'waka ki Nyɔ ka mi ni kiäki. **15** Ayakalə, mi wə Kiŋ'waka ki Nyɔ kɔ i wi wə kələ i tsein gia yichi bindzəŋ i kiä fwu wiwə, mi widəko kɔbi wə wi kɔ i tsein gia yi wəma ka mi. **16** Yi kɔ asi bə nyaka a, “Mi kəkə wə wi kɔ i kiä kiŋkwaka ki Bah ka wi kɔ i təfi wi.” Ayakalə, bukumbein kaŋaki biŋkwaka a num biə Klistus kaŋaki.

3 Bwa bə nih bəŋ, i jɔbi wə bukumbein nɪ kɔ, mih nɪ kaŋaki kə i dzakaki i mbein ka bəni bə bə si wəkə num i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə. Mih kabə dzakaki i mbein ka i bəni bə bə kein ki bə biəliki num gia yə nyam yi gwu kəŋki, bəh i bə bə kɔ aka bwa bəŋchiŋ i gia yi Klistus wə. **2** Mih nɪ nyaki num mbein i mbein. Mih nɪ nyaki kə biein bidzini bi ləkəli, kəm mbein nɪ kein ki maka mbein kpein. Ayaka na i dzə buku bidaiŋ mbein kein ki maka mbein kpein. **3** Mbein kein ki mbein biəli num gia yə nyam yi gwu kəŋki. I liə si kiŋghəkə bəh bəŋ'yəli kein ki i mbein kintəəŋ, yaka yəma ka chusiki a mbein biəliki num nyam yi gwu yələ a? Ntə yələ chusiki a mbein kein ki mbein

kaŋa kimfə ki bəni bə fa kuku a? **4** Mi ka dza dzaka a
 ŋgain biəliki mfih num Bəəl, widəko a ŋgain biəliki num
 Abələs. Yələ chusiki a kimfə kimbein ko aka ki bəni bə
 fa kuku a? **5** Abələs ko ndə? Bəəl num ndə a? Buku wi
 bəchi ko shəŋ a bwa bə nəm bə Bah, bə bə nī fə na ka
 mbein jiə shəm i wi, na ndə nəm nnəm wi asi Bah nī
 nya i wi. **6** ŋ'wun nəm nī ko i gbəliki ŋgəko, wi Abələs
 num i shukyiki mwi, ayakalə a fəki Nyə na ka wi kəki. **7**
 Ayakadəin, mi wə wi gbəliki ŋgəko bəh wə wi shukyiki
 mwi kəkə fiŋ fidəko. Ako shəŋ a Nyə wi fəki a wi kəki
 wi ko fiŋ fidəko. **8** Mi wə wi gbəliki bəh wə wi shukyiki
 mwi ko a liŋ, Nyə bi maktiki mi wichi biəli asi nəm wi ko.
9 Bukumbein chinni ka nəmki nəm wi Nyə. Mbein num
 khə wi Nyə chu num juŋ yi. **10** Mih nī chəko chaka ki juŋ
 kiwə ka mi wi maani wə wi keinsiki kiəki nəm wi, biəli
 ŋgamti wi Nyə wə wi nī nya i mih. Si mih nī chəko chaka
 kiwə yakadəin, mi widəko chi chi ka dzə maaki juŋ yiwə.
 Jobi wə mi maaki i chaka kələ wə, wi ka kīəki si wi mākī.
11 Mbein kīəki a mi widəko kəkə i chəko chaka kidəko chi
 chi a kəbi a kə bə nī ko bə chəko jiə lə, a num Jisəs Klistus.
12 Bəni bə maa i yein bein bəh biəin bidəko chi chi. Mi
 widəko dza dzə num chwaka ki bəkəli, widəko dzə num
 kifukuli, widəko dzə num tə kə ki ləkəli i kpə wə na ka
 wi maaki yein. Ayaka widəko dzə num kein, widəko dzə
 num mfwar, widəko dzə num njəko na ka wi maaki yein.
13 Kəŋ bə maaki na dəin, jobi dzəki lə wə bə bi yeinki si
 nəm wi mi ko, jobi wə wi bi bukuki i yəŋə wə i Chəko biə
 Klistus bi dzəki bəh gbuku. Gbuku wiwə num i bi məm
 wəko nəm wi na ndə si wi ko. **14** Yi ka num a, fiŋ fiə mi

maa i chaka kiwɔ beɪŋ ka baan̄ i fii, ma mi wiwɔ ni kwati mmak̄ti wi. **15** Fi fiɛŋ ka fii, yaka mi wiwɔ laksi mak̄ti wi, wi mwi bi bɔiŋ lə, ayakalə wi bi numki aka mi wə wi tsə tɔli i gbuku wə. **16** Mbeɪŋ kiək̄i kə a mbeɪŋ kɔ juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ ayaka Kiŋ'waka ki Nyɔ nɔ i mbeɪŋ wə a? **17** Mi ka bəkəli juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ, ma Nyɔ tə ni kaasi bəh wəmaka mi, kɔm juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ kɔ juŋ yi baiŋni, ayakalə mbeɪŋ num juŋ yiwɔ. **18** Kiə mi ki fwɔkyi kə gwu yi. Mi widəko i mbeɪŋ wə kabə kwakaki a ŋgaiŋ kaŋaki lə mfi i jɔbi wi liə wələ wə, wi fiəni chu kiyuŋ ka wi kwati mfi bi mfi. (aiōn g165) **19** Mih dzakaki lə kɔm gia yə bəni bə fa kuku kiək̄i a yi kɔ gia yi mfi, Nyɔ yeɪŋ a, akɔ gia yi kiyuŋ. A num yi yə bə n̄i nyaka a, “Nyɔ si dzɔ a mfi bi bəni bə bɔ fifiki kwayi bɔ yeɪŋ.” **20** Ayaka yi chu num bə nyaka a, “Bah kiək̄i lə a, gia yə bəni bə mfi si kwaka asi num a yi kilɔlɔ.” **21** Yi kabə num a, kiə mi ki ghaŋsi kə gwu a mi widəko kɔ wi ŋgaiŋ, kɔm bieɪŋ bichi kɔ bimbeɪŋ. **22** Bɔɔl nabə Abɔlɔs nabə Sefas nabə mbi wələ nabə nɔni nabə kpi nabə bieɪŋ bi liə nabə biə bi keiŋki i dzə, bichi kɔ bimbeɪŋ, **23** ayakalə mbeɪŋ kɔ bə Klistus, Klistus num wi Nyɔ.

4 Yi si ndzɔŋki a mbeɪŋ dzɔki buku a buku kɔ bwa bə nɔm bə Klistus, bə Nyɔ kɔ wi nya nɔm wi, wi ntum wi ndzɔŋni wə wi n̄i kɔ i nyumi wə i bɔ kaŋ. **2** Yi kɔ a, mi wə bə kɔ bə nya nɔm i wi kaŋ kaŋaki i fəki asi tikwili wi nəŋki. **3** I yiŋ wə, mbeɪŋ, nabə juŋ yi nsaka kabə saka mih, mih ma yeɪŋki a, akɔ gia yidəko. Mih kəkə na i fiəni saka gwu yiŋ. **4** Gia yidəko kəkə yə yi sakaki shɔm yiŋ. Ayakalə, yəmaka chusiki kə a mih baiŋki lə. Mi wə wi bi sakaki mih kɔ Bah. **5** Ayakadəiŋ, kiə mbeɪŋ ma tɔiŋyiki

nsaka maka jobi kpɛiŋ. Mbeɪŋ wôkôli Bah dzə. Akɔ wi wə wi bi wɛliki biɛiŋ bichi biə bi kɔ i liə num bə nyumi i jisi wə i baiŋni wə, ma gia yichi yə bəni kaŋaki i shəm yibə wə bi yəŋə. Ayakadəiŋ, Nyɔ bi ka kɔksi mi wichi wə bə kaŋaki i kɔksi. 6 Bwa bə nih bəŋ, gia yə mih dzakaki kɔm buku Abɔlɔs kɔ i gamti mbeɪŋ, ka mbeɪŋ lânɪ dzô i buku i fêki gia biəli a yə bə nyaka. Ayakadəiŋ, ka mbeɪŋ ma bi fiəni ghaŋsiki gwu bəh mi widəko dzə widəko kuku. 7 A fə ndə a wə numki chi chi i mi widəko wə a? Wə kaŋaki finə maka bə nya fi i wə nyani a? Si yi kɔ yakadəiŋ, wə nyani dəiŋ na ka wə ghaŋsiki gwu ka bə si ka nya dəkə i wə nyani a? 8 Ntə mbeɪŋ si dzə a mbeɪŋ si kaŋa lə biɛiŋ bichi mbeɪŋ num bəni bəmbum, saka ka bəŋkuŋ buku kəbi a? Bə dzô a mbeɪŋ si num lə bəŋkuŋ ka buku bəŋ kwati i sakaki bukumbeɪŋ bəchi. 9 Mih yeiŋki a Nyɔ kɔ wi jiə lə buku bə buku kɔ bwa bə ntum bə Jisəs jiə ka biŋgəksi. Buku kɔ ka bəni bə bə tsəki i wəyɪ i yəŋə wə. Buku si num lə biŋjəŋjəŋ bi mbi wələ biə bəni bəh bəchinda bə Nyɔ tseiŋki. 10 Buku si num lə biyuy kɔm Klistus, ayakalə mbeɪŋ num bəni bə Klistus bə bə fifiki. Buku kɔ bəni bə kiŋkpəŋ, mbeɪŋ num bəni bə ŋga. Bəni kɔksi mbeɪŋ, dzə buku i kuku. 11 I yisi dzə i dzə buku i jobi wi liə wələ wə, buku kɔ bəh dzəŋ, kindəŋ wəɔm buku. Buku ləki binshakali bimbuŋ, bəni chəbsi buku, buku kaŋa kə di bi nɔni. 12 A jwəki buku i nɔm bəh kaŋ yibuku ka buku dzi. Jobi wə bəni tɔyiki buku, buku ka tsaki num kimboiŋsi i bə. Jobi wə bə bwaŋki gvu i buku cheiŋ, buku kaŋa, a shəm. 13 Jobi wə bə lɔyiki buku bəh já yichu, buku chukuli num bəh já yi bəninini. Ayaka i dzə buku liə, buku

fiəni chu ka bieɪŋ biə bə lətəkə i fəŋ wə. Buku si num
 lə aka bieɪŋ bi fəɔli i mbi wələ wə. **14** Mih nyakaki kə
 gia yələ i mbeɪŋ lə a mih nəŋki a mbeɪŋ ŋgəmniki. Mih
 təfiki mbeɪŋ təfini kəm mbeɪŋ kə bwa mbəŋ bə shəm. **15**
 Kəŋ mbeɪŋ kaŋaki na bəni bəduli bə bə laniki mbeɪŋ kəm
 Klistus, yəma ka məŋ dəkə a mbeɪŋ kaŋaki lə bətii bəduli.
 Akə mih tii wimbəɪŋ, kəm a nɪ fə mih ka mbeɪŋ chiŋni
 bəh Klistus Jisəs jəbi wə mih nɪ fuku ntum wi ndzəŋni
 wələ i mbeɪŋ. **16** Ayakadəɪŋ, mih tsaki a mbeɪŋ tɔmki gvu
 yimbəɪŋ asi mih tɔmki yɪŋ. **17** Akə kəm yi gia mih faəŋ
 Timoti i mbeɪŋ a num waiŋ wuŋ i Bah wə. Wi num shəm
 yɪŋ, num wi num tə i gia yələ wə bəh shəm yi yimu. Wi bi
 dzə wi chu yɪŋti mbeɪŋ asi nənɪ kəŋŋ kə ka mi wi Klistus
 Jisəs. Gia yə wi ni fuku i mbeɪŋ kə a yə mih nyaniki laniki
 bijuŋni bi bəni bə bumni bichi yeɪŋ i di bichi wə. **18** Bəni
 bədəkə i mbeɪŋ kintəəŋ yisi lə i ghaŋsiki gwu kəm bə
 kwakaki a mih bi chu dzə kə i mbeɪŋ wə. **19** Ayakalə, Bah
 ka bum, yaka yi baəŋ a twəsi ka mih chu fiəni dzə. Jəbi wə
 mih ni dzə, mih ni ka yeɪŋ a bəni bədəkə bə bə ghaŋsiki
 gwu, kəm a dzaka, ma bə kaŋaki binaiŋ ŋkaiŋni ŋga a, **20**
 kəm ŋkuŋ bi Nyɔ kəkə gia yi dzaka ki kəmni. Akə ŋga biə
 bi nyə i Nyɔ. **21** Mbeɪŋ nəŋki a mih bə dzə, mih dzə dəɪŋ
 a? Mbeɪŋ nəŋki a mih bə dzə mih dzə bəh figbaŋa ma bəh
 shəm yi kiŋkəŋ bəh kimboiŋni a?

5 Bə fuku mih ŋkəŋ a nənɪ kinyeŋ ki təkəlini kələ i mbeɪŋ
 kintəəŋ. Ayaka nənɪ kinyeŋ ki təkəlini kələ kə na kichu
 ŋkaiŋni kə mi wichu wə wi kiəkə kə Nyɔ si məm kə. Yi kə
 a, mi widəkə i mbeɪŋ kintəəŋ dzəki lə kpə ba wi. **2** Mbeɪŋ
 yeɪŋ ŋkaiŋni kinyeŋ kələ, mbeɪŋ nəki də kə num dəni,

mbeiŋ bá ghaŋsi lə gwu a? Mbeiŋ kaŋaki i bwīli mi wə wi
 məm yəmaka gia i mbeiŋ kintəəŋ. **3** Namana yaka si mih
 kəkə i mbeiŋ nshiŋ, ayaka mih kələ bəh mbeiŋ i kiŋ'waka
 wə. Mih təiŋ lə nsaka aka mih kələ bəh mbeiŋ, kəm mi wə
 wi məm yəmaka gia. **4** I yeli wi Bah wibukumbeiŋ Jisəs,
 jəbi wə mbeiŋ juŋni, mih numki lə bəh mbeiŋ i kiŋ'waka
 wə, ŋga bi Bah num tə feiŋ, **5** mbeiŋ dzô wəmaka mi
 mbeiŋ nya i kaŋ yi Satan wə, ka wi bəkəli nyam yi yi gwu,
 ka kiŋ'waka ki bi bəiŋ i chəkə biə Bah bi fiəni dzəki. **6**
 Mbeiŋ ghaŋsiki gwu lə yi ndzəŋ kə. Mbeiŋ kiəki kə a bə si
 dzə dzəŋ twesi bə chwali i muku mə, yi fə muku miwə
 michi yaka a? **7** Mbeiŋ bwili dzəŋ yə yi kə nənɪ kikpu
 i mbeiŋ kintəəŋ, ma mbeiŋ ni numki bəni bəmfiəŋ ka
 muku mə bə ka jiə dəkə dzəŋ yeiŋ wə, ayaka ako lə si
 mbeiŋ kə. Mbeiŋ kiə a Klistus kə waiŋ Jaka wə Nyə nɪ fə
 mfə gia yeiŋ kəm bəbukumbeiŋ aka wə bə si kum i jəbi
 wi Dzini bi Ntsədaŋ wə. **8** Ayakadəiŋ, bukumbeiŋ nūm
 ka bəni bə bə dziki Dzini bi Ntsədaŋ bəh bləd wə wi kə
 maka bə jiə dzəŋ yeiŋ, a num shóm yi baiŋni bəh ŋkəŋ.
 Bukumbeiŋ ma nūmki ka bəni bə bə dziki Dzini biələ num
 bəh bləd wikpu wə bə jiə dzəŋ yeiŋ a num nənɪ kichu
 bəh kimfə kichu. **9** I kiŋwakti kə mə mih nɪ nyaka i mbeiŋ,
 mih nɪ nyaka yeiŋ a, kiə mbeiŋ ma chīŋniki bəh bəni bə
 bə nəkɪ nənɪ kinyeŋ ki təkəlini. **10** Mih nɪ dzakaki kə lə
 kəm bəh bəni i fa mbi wələ wə bə bə nəkɪ nənɪ kinyeŋ,
 nabə bə bə bukuki bəh dzəkəh i biəiŋ wə, nabə bə bə
 bwiŋki kidi dzə biəiŋ bi bəni, nabə bə bə tsaki i bənyə
 bə kilələ wə. A kabə num yəmaka, mbeiŋ kaŋaki i bēe
 mbi wələ beeni. **11** Mih nɪ dzakaki num a, kiə mbeiŋ ma

chîŋniki bəh mi wə wi bəŋki gwu yi a ŋgaiŋ kə waiŋnih
wibukumbeŋ i Klistus wə, a chu num mi wi təkolini, nabə
wə wi bukuki bəh dzəkəh i biēŋ wə, nabə wə wi tsaki i
bənyə bə kilələ wə, nabə wə wi tɔyiki bəni, nabə wə wi
muki mbih mə kwa wi, nabə wə wi bwiŋki kidi dzo biēŋ
bi bəni. Kiə mi ki môm kə na i dzî bəh wəma ka mi. **12** A
kəkə di bibuku i sakaki bəni bə bə kəkə i kijunŋi ki bəni
bə bumni kintəŋ. Bəni bə bukumbeŋ kə i sakaki kə bə
bə kə i kijunŋi kintəŋ. **13** Ako i saka Nyə bəni bə bə kəkə
i kijunŋi wə. Kiŋwakti ki Nyə dzakaki a, “Mbeŋ bwîli mi
wə wi kaŋaki nɔni kichu i mbeŋ kintəŋ.”

6 Yi kəkə chəŋ a mi i mbeŋ kintəŋ kabə kaŋaki nsaka
bəh waiŋnih wi, i wi i tsə səmi i bəni bə bə kə bə Nyə
nshŋ, wi tsə sə lə num i bəni bə bə fəki kə gia chəŋ
nshŋ. **2** Mbeŋ kiəki kə a bəni bə bə kə bə Nyə bi sakaki lə
bəni i mbi wələ wə a? Ntə ako mbeŋ i bi saka bə, yaka
mbeŋ kəkə i saka gia i mbeŋ kintəŋ a? **3** Mbeŋ kiəki
kə a bukumbeŋ bi sakaki lə bəchinda bə Nyə a? Si yi
kə yakadəŋ, yaka kə a mbeŋ kaŋaki i kiə i saka ndzəŋ
gia yə yi kə i nɔni ki liə wə. **4** Gia ka yəma ka numki,
mbeŋ nyani dəŋ na ka mbeŋ dzəki tsəki bəh yi i bəni bə
bə kaŋaki kə na di lə twesi i kijunŋi ki bəni bə bumni
kintəŋ nshŋ a? **5** Mbeŋ gəmniki. Yaka kə a mi kəkə i
mbeŋ kintəŋ wə wi kaŋaki mfi i təŋ nsaka wi mi bəh
mi a? **6** Mbeŋ dzaki mi dzo lə waiŋnih wi tsə səmi, səmi
num i bəni bə bə kəkə bə bumni. **7** I mbeŋ i numki chu
kaŋa bənsaka i mbeŋ kintəŋ chusiki a mbeŋ gbə lə.
Mbeŋ kəkə i bee a, a fəki bəni bədəko gia yichu i mbeŋ
na? Ayaka mbeŋ kəkə i bee a bəni bədəko dziki mbeŋ

na? **8** Ayakalə, a yiŋni dzaki mbeiŋ mwi fə gia yichu chu dzi, kighə a mbeiŋ fəki yi num i bwa bə nih bəmbəiŋ bə bumni. **9** Mbeiŋ kiəki kə a bəni bə bə fəki gia yichu bi kwati kə di i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ wə a? Kiə mbeiŋ ma fwəkyiki gwu yimbəiŋ. Bəni bə bə fəki kinyeŋ ki təkəlini, nabə i tsaki i bənyo bə kilələ, nabə bə bə biəliki bəkaŋa bə bəni bədəkə, nabə bənyuku bə bə fiəniki dzaki bədəkə, **10** nabə bə bə chwəki, nabə bəni bə bə bukuki bəh dzəkəh i biəiŋ wə, nabə bə bə muki mbih mə kwa bə, nabə bə bə təyiki bəni, nabə bə bə bwiŋki kidi dzə biəiŋ bi bəni, bi kwati kə di i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ wə. **11** Gia yələ kə num mbeiŋ bədəkə nɪ fəki lə i kikpu wə. Ayakalə, Nyɔ ka bi dzə wəkə mbeiŋ, sabibwili jiə mbeiŋ chi chi, mbeiŋ bə num chəŋ i wi nshiŋ. Wi nɪ fə gia yələ i yeli wi Bah Jisəs Klistus wə bəh wi Kiŋ'waka ki Nyɔ wibukumbəiŋ. **12** Mi kələ i dzakaki a ŋgaiŋ kaŋaki lə ŋga i fə gia yichi yə ŋgaiŋ kəŋki. Ayakalə, mih ka dzaka a, a kəkə gia yichi yə yi kə i gamti mi. Ayaka mi num i dzakaki alə ŋgaiŋ kaŋaki lə ŋga i fə gia yichi yə ŋgaiŋ kəŋki. Ayakalə, mih dzaka alə a, mih kəkə i bee a gia yidəkə dzə fiəni mih i numki mfa i yi wə. **13** Mi widəkə tə kələ i dzaka a, “Biəiŋ bidzini kə kəm tə, tə num kəm biəiŋ bidzini.” Ayakalə, mbeiŋ kiəki a Nyɔ ni bəkəli lə bi bichi. Gwu yi mi kəkə i fəki kinyeŋ ki təkəlini bəh yi. Gwu yi mi kə i nəmki bəh yi i Bah, ayaka a kaŋa wi Bah gwu yiwə. **14** Si Nyɔ nɪ dzasi Bah wibukumbəiŋ i kpi wə, yi kə a liŋ si wi bi dzasiki bukumbəiŋ bəh ŋga bi biwə i kpi wə. **15** Mbeiŋ kiəki kə a gwu yimbəiŋ kə bimbu bi gwu bi Klistus a? Mi kə i chu nyani dəiŋ i dzə bimbu bi gwu bi Klistus i tsə chiŋni bəh miŋkpaŋa wi təkəlini a? Yi

kəkə i numki yakadəiŋ. **16** Mbeŋ kiəki kə a mi ka chiŋni gwu yi bəh miŋkpaŋa wi təkəlini yaka bə wi si num lə gwu yimu a? Ako yaka si bə nŋ nyaka a, “Miŋkpaŋa bəh minyuku ka chiŋni, yaka bə dzə chu lə i mi wimu.” **17** Ayakalə, mi wə wi chiŋni bəh Bah kə num bə wi num lə i fiŋ fimu i kiŋ'waka wə. **18** Mbeŋ yôkə gêiŋ nəni ki təkəlini. Gia yichu yidəko yə mi fəki wi fəki kə num i gwu yi wə. Ayakalə, mi wə wi fəki kinyeŋ ki təkəlini wi fəki num bəh gwu yi. **19** Mbeŋ kiəki kə a gwu yimbeŋ kə juŋ yə Kiŋ'waka ki Baiŋni kə Nyə nya a mbeŋ nəki yeŋ na? A kaŋaki kə mbeŋ gwu yimbeŋ. **20** Bə nŋ taŋ mbeŋ taŋni gəm ntsu. Ayakadəiŋ, mbeŋ fəki gia bəh gwu yimbeŋ num yə yi ni dzəki bəh kiŋkəkni i Nyə.

7 Mih ki nyaki lə kinchukuli i liə kəm gia yə mbeŋ nŋ nyaka i mih. Yi kə ŋkəŋ a yi ndzəŋki lə a mi ma kəm miŋkpaŋa. **2** Ayakalə, si kiməmsi kəm ntəkəli kə i biŋ, yi ndzəŋki a minyuku kâŋaki ŋ'wi miŋkpaŋa, miŋkpaŋa kâŋa ŋ'wi minyuku. **3** Minyuku kaŋaki i fəki nəm wi wi minyuku i kpə wi i naŋ beŋ, miŋkpaŋa tə kaŋa i fəki nəm wi wi miŋkpaŋa i nyuwi i naŋ beŋ. **4** A chu kaŋaki kə miŋkpaŋa ŋga i gwu yi beŋ, a kaŋaki num nyuwi. Yi kə a liŋ si a chu kaŋaki kə minyuku ŋga i gwu yi beŋ, a kaŋaki num kpə wi. **5** Kiə mi ki n'yôkə kə jum i widəko a kəbi a mbeŋ bəchi keiŋsi yakadəiŋ ka bum, ayaka mbeŋ kə i fə yakadəiŋ a jəbi wi juli wə, ka mbeŋ nyâ gwu yimbeŋ i jəbi wiwə wə i ntsa wə. Mbeŋ ka fə yakadəiŋ, mbeŋ fiəni dzə i kijunŋni kimbeŋ wə asi mbeŋ nŋ yisi kə, ka Satan ma ni dzə məmsi mbeŋ kəm mbeŋ kəkə kiə i təkni bəh gwu yimbeŋ. **6** Mih dzakaki yələ ka kintəfi, a kəbi nchi mih

nyaki i mbeiŋ. 7 Asi kɔ a bɛ numki ka mih, ma mih kɔŋki a mi wichi nûmki miŋkpaŋa kɔbi. Ayakalɛ, bɛ kɔ fɛ dɛiŋ mi wichi kaŋa ŋki kinya kɛ Nyɔ kɔ wi nya i wi. Mi widɔkɔ kaŋaki kɛlɛ kinya widɔkɔ kaŋa kɛyaka. 8 I liɛ, i bɛni bɛ bɔ kɛiŋki maka bɔ dzɔ bɛkaŋa bɛh bɛkaŋa bɛ bɔ kɛiŋki maka bɔ dzɔ bɛŋkwu, mih dzakaki a, yi ndzɔŋki lɛ a bɔ baan a bɔ mbɔŋ, asi mih kɔ. 9 Ayakalɛ, bɔ kabɛ num kɔbi i tɔkni gwu yibɔ, mi nɛŋ dzɔ miŋkpaŋa nabɛ minyuku bɔ wi chiŋni num, kɔm yi ndzɔŋki lɛ i chiŋni num yakadɛiŋ, kɔbi i kpiki bɛh gwu yi shilini. 10 I bɛni bɛ bɔ si num lɛ i jûŋ wɛ ka miŋkpaŋa bɛh bɛnyuku, mih dzakaki a miŋkpaŋa ki gâali kɛ bɛh nyuwi. Wɛlɛ kɔ nchi num wi ka buku dɛkɛ i mih. Wi buku num i Bah. 11 Ayakalɛ, wi ka gaali, wi kaŋaki i bâan a nûmki wi mbɔŋ. A kabɛ num kɛ yakadɛiŋ, wi fiɛni tsɛ i nyuwi dzu bɔ wi bakti gia yiwɔ bɔ nûm. Akɔ tɛ a yi yɛ mih dzakaki i bɛnyuku a minyuku kaŋaki kɛ i kɔŋŋ kpɛ wi. 12 I bɛni bɛdɔkɔ mih dzakaki i bɔ a, mi kabɛ num mi wi bumni wi kaŋa miŋkpaŋa, miŋkpaŋa wiwɔ num kɛ mi wi bumni, miŋkpaŋa wiwɔ kɔŋ a bɔ wi nûmki, kiɛ minyuku wiwɔ ki kɔŋŋ kɛ wi. Yɛlɛ gia kɔ a dzaka mih. Aka dzaka dɛkɛ Bah. 13 Miŋkpaŋa kabɛ kaŋa nyuwi minyuku wiwɔ num kɛ mi wi bumni, wi kɔŋ a bɔ wi numki, kiɛ miŋkpaŋa wiwɔ ma bûku tɛ wi. 14 Mih dzakaki yakadɛiŋ, kɔm minyuku wɛ wi kɔkɛ mi wi bumni kabɛ kaŋa kpɛ wi num mi wi bumni, Nyɔ dzɔki wi ka mi wi kɔm kpɛ wi. Miŋkpaŋa tɛ kabɛ num kɛ mi wi bumni kabɛ kaŋa nyuwi num mi wi bumni, Nyɔ dzɔki wi ka mi wi kɔm nyuwi. A kɔbi yakadɛiŋ, ma bwa bɛbɔ ma ni baiŋki. Ayakalɛ, si yi kɔ, bɔ baiŋki lɛ. 15 Mi wɛ

wi kəkə mi wi bumni dza ka nəŋki i gaali, bə bēe wi. Yi
 ka num yakadəiŋ kiə minyuku nabə miŋkpaŋa wə wi kə
 mi wi bumni ma kwākaki a ŋgaiŋ si kaŋaki lə i nûmki
 bəh wi. Nyɔ nɛ bɔɔŋ bukuɔmbeŋ a bukuɔmbeŋ nɔki num i
 kimboŋni wə. **16** Wə miŋkpaŋa, wə kiəki nə a wə kələ i bi
 bwili nyu wa? Ayaka wə minyuku wə kiəki nə tə a wə kələ
 i bi bwili kpə wa? **17** Gia yə yi kə, yi kə a mi nɔki nɔni
 num kə Bah kə wi nya i wi. Wi nûm asi Nyɔ nɛ bɔɔŋ wi wi
 num. Yələ kə gia yə mih tɛfiki bijuŋni bi bəni bə bumni
 na faiŋ i di bichi wə. **18** Mi kabə num num bə nɛ bɔɔŋ
 wi num bə suuŋ wi. Wi ma nəŋki i nûmki ka wə bə nɛ
 bɔɔŋ wi maka bə suuŋ wi, mi kabə num num bə nɛ bɔɔŋ
 wi maka bə suuŋ wi, wi ma nəŋki a bə suuŋ wi i liə. **19**
 Mi kabə num num bə suuŋ wi ma bə ka suuŋ dəkə wi,
 yəma ka kaŋaki kə gia yidəkə i fə. Gia yiləkəli kə a mi jɛkə
 bənchi bə Nyɔ. **20** Mi wichi bāaŋ asi Nyɔ nɛ bɔɔŋ wi wi
 num. **21** A kabə num bə nɛ bɔɔŋ wə wə num mfa, kiə wə
 ma nyûfiki gwu. Ayakalə, wə kabə kaŋa dzəh i buku i mfa
 wə, wə būku mfia. **22** Mbeŋ kɛkə a mi wə Bah nɛ bɔɔŋ wi
 wi num mfa, wi buku lə i mfa wə kəm Bah. Ayaka yi num
 tə a liŋ si mi wə bə nɛ bɔɔŋ wi wi kəbi mfa, wi kə lə i liə
 mfa kəm Klistus. **23** Bə nɛ taŋ mbeŋ taŋni gəm ntsu. Kiə
 mbeŋ ma nûmki mfá i bəni wə. **24** Ayakadəiŋ, bwa bə nih
 bəŋ, mi bāaŋ a nûmki bəh Nyɔ i dzəh yə wi nɛ bɔɔŋ wi
 wi num yeiŋ. **25** I liə, kəm bəkaŋa nabə bənyuku bə bə
 keiŋki bəkpa, Bah kə maka wi fuku mih bəh gia yə mih kə
 i dzaka. Ayakalə, mih ni nya lə kəŋŋ kiŋkwaka ka mi wə
 Bah kə wi kwasi nsheiŋ i wi, ayaka mi num i bum gia yə
 mih dzakaki. **26** Mih kwakaki a kəm bəŋgəkə bə bə kə i liə,

yi ndzɔŋki lə a mi bâaŋ a nûmki asi wi nî kɔ. **27** Mi kabə
 kaŋaki miŋkpaŋa, kiə wi ki chu nêŋ kə i kəŋŋ wi. Mi kabə
 num wi kaŋa kə miŋkpaŋa, wi ma chu nêŋki miŋkpaŋa.
28 Ayakalə, minyuku ka yeiŋ a ŋgaiŋ ki dzɔki lə miŋkpaŋa
 a bɔ wi numki, wi ka fə dəkə chu. ŋgɔiŋ wi waiŋkpaŋni
 ka tsə i minyuku, wi ka fə tə chu. Ayakalə, mbeiŋ kîə a
 bəni bə bɔ kɔ bɔ dzo bəkaŋa nabə bənyuku ni kaŋaki lə
 bəŋgəkə i mbi wələ wə, i mih, mih nəŋki i kəŋki mbeiŋ i
 yələ wə. **29** Bwa bə nih bəŋ, gia yə mih dzakaki kɔ a jɔbi
 juli lə nalə. I yisi i liə i tsə buku, bəni bə bɔ kaŋaki bəkaŋa
 nûmki ka bɔ kaŋaki kə. **30** Bəni bə bɔ dəkî nûmki ka bɔ
 dəkî kə, bəh bə bɔ laŋki nûmki ka fiəŋ fidəkɔ ndzɔŋki kə i
 bɔ, i bə bɔ taŋki bieŋ nûmki ka bɔ kaŋaki kə fiəŋ fidəkɔ.
31 Bəni bə bɔ fəki gia i fa mbi wələ wə nûmki ka bɔ kaŋaki
 kə gia yidəkɔ i fə bəh mbi wələ. Mih dzakaki lə, kɔm si
 mbi wələ kɔ i liə lə, wi tsəkî num tsəni. **32** Mih nəŋki a
 mbeiŋ nûmki gia yidəkɔ fûmsi kə mbeiŋ. Mi wə wi kaŋaki
 kə miŋkpaŋa wi si jiə lə mfi bi i gia wə kɔm Bah, si wi kɔ i
 fəki a gia yə Bah ni wəkəkî ndzɔŋni bəh wi. **33** Mi wə
 wi kaŋaki miŋkpaŋa wi si jiə mfi bi num i bieŋ bi mbi
 wələ wə num i fəki a gia yə gwu ni ndzɔŋki kpə wi. **34** Wi
 ka numki num mfi bi gaali. Yi kɔ a liŋ asi yi miŋkpaŋa
 nabə waiŋkpaŋni wə wi kaŋaki kə minyuku kɔ. Wi si jiə
 mfi bi i gia wə kɔm Bah wə wi nya gwu yi bəh shəm yi
 yichi i wi. Ayaka wə wi kaŋaki minyuku si jiə mfi bi num i
 gia yi mbi wələ si wi kɔ i fəki gia yə gwu ni ndzɔŋki nyu
 wi yeiŋ. **35** Mih dzakaki lə i gamti mbeiŋ. A kɔbi a mih
 nəŋki i kəŋ dzəh i mi widəkɔ. Mih nəŋki num a mi kiə gia
 yə yi kɔ chəŋ, ka wi kələ i nɔmki i Bah bəh shəm yimu

maka mfi bi gaali. **36** Minyuku kabə laaki waiṅkpaṅni, wi dza ka yeiṅki a kimfə ki ṅgaiṅ i waiṅkpaṅni wiwə kəkə chəṅ, gwu si shili lə wi nalə, a bə wi numki, wi ka fə si wi nəṅki, chīṅni bəh miṅkpaṅa wiwə. Yaka wi ka fə dəkə chu. **37** Ayakalə, minyuku wə wi jiə lə i wi shəm a ṅgaiṅ ni chu dzo kə miṅkpaṅa wə wi laaki, mi chini kə wi i dzo Miṅkpaṅa wiwə wi kiə tə i lumsi gwu yi num wi jiə lə i wi shəm a ṅgaiṅ nī dzo kə miṅkpaṅa wiwə, yaka wi fə chəṅ. **38** Yi kə a, mi wə wi kə wi dzo kpə wi wə wi nī laaki wi, wi fə a chəṅ. Ayakalə, mi wə wi ka dzo dəkə miṅkpaṅa wi fə chəṅ nalə. **39** Miṅkpaṅa si num kpə mi a jəbi wə nyuwi keiṅki. Ayakalə, nyuwi ka kpi, wi kələ i dzo minyuku widəko wə wi kəṅki, ayaka wəmaaka kaṅaki i nūmki mi wi Bah. **40** Ayakalə, si mih yeiṅki i yiṅ wə kə a miṅkpaṅa wiwə ka baṅ ayaka wi ni saṅliki nalə. Mih dzakaki lə, mih kiə a mih kaṅaki lə tə Kiṅ'waka ki Nyə.

8 Mih dzakaki i liə kəm biēṅ bidzini biə bəni kə num bə fə gia yeiṅ i bənyə. Ako ṅkəṅ si bə dzakaki a bukumbeṅ bəchi kaṅaki lə mfi. Biəmaaka mfi dzəki bəh kiṅghaṅsi ki gwu. Ayakalə, ṅkəṅ si maa num maani. **2** Mi ka dza bə kwaka a ṅgaiṅ kiəki lə gia, wi kīəki a wi keiṅki ki kiə kə si wi kaṅaki i kiəki. **3** Ayakalə, mi kabə kəṅki Nyə, Nyə ni kiəki wəmaaka. **4** Ayakadəṅ, yə kəm i dzi biēṅ bidzini biə bə fə gia yeiṅ i bənyə, yi kə a, bukumbeṅ kiəki lə a bənyə bələ kəkə fiēṅ fidəko fa mbi wələ wə. Nyə kə a wimu shəṅ widəko chu kəbi. **5** Bəni bədəko dzəki a bənyə bədəko kələ i beṅ yudəko i fa kuku. Ayaka yi kə ṅkəṅ a bəni dzəki a bənyə kələ bəduli, bəh bətikwili tə bəduli. **6** Si bə dzəki yaka, i bukumbeṅ kə a Nyə wimu shəṅ. A num wi wə wi

kɔ Tii wibukumbeɪŋ wə wi nɪ maa biɛɪŋ bichi. Bukumbeɪŋ tə nɔki kɔm wi. Ayaka Tikwili kɔ tə shəŋ a wimu a num Jisəs Klistus. Ako wi wə bə nɪ maa biɛɪŋ bichi tsə i kaŋ yi wə, bukuḡbeɪŋ kwatiki nɔni tə tsə i wi wə. 7 Yələ gia kəkə bəni bəchi i bukuḡbeɪŋ kintəəŋ bɔ kiəki. Bəni bədəkɔ bə bɔ nɪ kɔ bɔ si fə gia i bənyɔ bəwɔ, jɔbi wə bɔ si nəŋ i dzi biəmaka biɛɪŋ bidzini i liə bɔ ka kwakaki a bɔ keɪŋki bɔ dzi a biɛɪŋ biə bə kɔ bə fə gia yeɪŋ i bənyɔ bəwɔ wə. Ayaka kiŋkwaka kibɔ ki bəhli ka sakaki bɔ a biɛɪŋ bidzini biwɔ bəkəli bɔ. 8 Ayakalə, Biɛɪŋ bidzini kəkə i fə a bukuḡbeɪŋ numki chi chi i Nyɔ nshiŋ. Ayaka bukuḡbeɪŋ ka baəŋ ki dzi kə gia yidəkɔ kəkə i num. Bukumbeɪŋ ka dzi a dzini, chi chi məŋ. 9 Gia yə yi kɔ, kɔ a mbeɪŋ bə mbeɪŋ kiəki gia yələ mbeɪŋ tɔkniki a mi ma dzâ dzô ŋga biə wi kaŋaki i fə gia yə wi kəŋki yeɪŋ, wi ma dzo ŋga biwɔ i fə num gia yə waiŋnih wi wə wi bəhki ni gbɔ num gbəni. 10 Mi wə shəm yi kabə keɪŋki maka yi ləkə ndzəŋ ka yeɪŋ wə ŋkiə gia, dzi i di biə bə fəki gia yeɪŋ i bənyɔ, wi ma ni bəŋ kəŋ tə i dzi biɛɪŋ bidzini biə bə fəki gia yeɪŋ i bənyɔ tə a? 11 Wi ka fə yakadəiŋ, yaka wə ŋkiə gia bəkəli waiŋnah wələ wi bəhki a num wə Klistus nɪ kpi kɔm wi. 12 Gia yələ wə fə lə yi ni numki num chu, si wə fə i bəkəli shəm yi waiŋnah wələ wi bəhki, yaka wə fə chu biwɔ num i Klistus. 13 Ayakadəiŋ, yi kabə num a fieŋ fiə mih dziki, kabə fə waiŋnih wuŋ gbɔ i chu wə, yaka mih bi chu dzi kə nyam ka wi bi ma gbɔ. (aiōn g165)

9 Yaka mih kəkə i fəki gia yə mih kəŋki a? Ntə mih kə waiŋ ntum wi Jisəs a? Ntə mih nɪ yeɪŋ Bah wibukumbeɪŋ Jisəs a? Ntə mbeɪŋ bələ kɔ mbee wuŋ wi nɔm i Bah wə a?

2 Bəni bədəkə kabə waliki a mih kəkə waiŋ ntum wi Jisəs, mbein tə kəkə i waliki. Mbein kə nchəsi i chusi ŋkəŋ a mih kə waiŋ ntum wi Bah Jisəs. **3** Mih dzakaki yələ ka ki kəŋ i bəni bə bə biiki gvu yin. **4** Ntə buku kaŋaki lə ŋga i dziki chu mu kəm bəh nəm wələ a? **5** Yaka buku tə kaŋaki kə ŋga i dzo bəkaŋa bəbuku bə bə kə bəni bə bumni i nyaniki bə bə asi Bitə bəh bwa bə ntum bə Jisəs bədəkə bəh bwa bə nih bə Bah Jisəs a? **6** Yaka kə a buku Banabas shəŋ buku kaŋaki i nômki bəh kaŋ yibuku ka buku dziki a? **7** Akə winaiŋ mi wi jum, wə wi nômki a təkni wi bəh gvu yi a? Mi ka nômki khə wi mintam, wi ma ni dziki mintam mə mə bukuki yein khə a? Mi kabə təkni bəh nyám, wi ma ni kamki mbeinŋ wiwə i muki a? **8** Gia yələ mih dzakaki lə kə num i kiŋkwaka ki mi wiwəm wə shəŋ a? Ntə akə a yi yə yi kə i bənchi bə Muses wə a? **9** Muses n̄ kə wi nyaka i Kiŋwakti ki Bənchi wə a, “Kiə wə ki bāŋ kə dzaka ki nyam jəbi wə yi lwaki gəŋ.” Mbein kwakaki a Nyə n̄ dzaka yakadəin, num kəm nyam a? **10** Wi n̄ dzakaki kəm bukumbein, bə n̄ nyaka yi i bukumbein, kəm mi wə wi nômki khə nabə wə wi kəhki kaŋaki i tseinŋki tsəki a ninshin kiə a ŋgaiŋ bi kwati lə biein yein khə. **11** A kabə num a buku gbeli ŋgəkə wi kiŋ'waka i shóm yimbein wə, ma yi ni duki nalə i buku i kwatiki biein bi mbi wələ i mbein wə a? **12** Bəni bədəkə kabə kaŋaki ŋga i dzakaki a mbein nyāki biein i bə, ma buku ma ni kwatiki bi ŋga bi du tsə tsəni a? Ayakalə, buku ka dzo dəkə ŋga biələ. Buku kaŋa shəm yibuku i gia yichi wə, kəbi i fə a gia yidəkə tasiki ntum wi ndzəŋni wi Klistus i tsəki ninshin. **13** Mbein kiəki kə a bəni bə bə nômki i juŋ yi fəni yi gia mə

bieiŋ bibo bidzini si buku a feiŋ na? Mbeiŋ kiaki tə a, bəni bə bə nəmki i təŋ wi fəni wi gia wə si bəŋ kwati tə bieiŋ bibo i biə bə si dza bəh bi feiŋ na? **14** Yi kə a liŋ si Bah dzaka a, bəni bə bə fukuki ntum wi ndzəŋni nəki a yeiŋ wə. **15** Na si yi kə yakadəiŋ, mih ka dzo dəkə biələ ŋga, ayaka mih nyakaki kə yələ tseiŋ a mbeiŋ yisi i fəki gia yidəko i mih. Yi kabə num a mi widəko dzəki a, kiŋghaŋsi ki gwu kələ mih ghaŋsiki lə kəm ja yi Nyə yə mih fukuki kilələ, yi num a mih dzəki lə bieiŋ i bə, ma yi ndzəŋki a mih kpi num kpini. **16** Mih kaŋaki kə i ghaŋsiki gwu a mih fukuki ntum wi ndzəŋni kəm Jisəs Klistus. A fə Nyə a mih fūkuki. Mih ka nəiŋ i fukuki, ma Nyə ni ləo ŋgəkə i gwu yiŋ wə. **17** Yi kabə num a mih fəki nəm wələ num bəh kiŋkwaka kiŋ, mih ni kwati mmakti wuŋ. Ayakalə, a n̄i ka sisi dəkə mih. A n̄i sisi Nyə ka nya i kaŋ yiŋ wə. **18** Ayakadəiŋ, mmakti wə mih kwatiki kəm nəm wələ kə na nə a? Ntə mbee wuŋ kə a mih fūkuki ntum wi ndzəŋni wiwə a kilələ, num kə a mbeiŋ gəmk̄i mih si mih fukuki ntum wiwə. **19** Mbeiŋ kiaki a mih kəkə i mi widəko cheiŋ. Ayakalə, mih fə gwu yiŋ a yi nūmk̄i mfa i bəni bəchi ka mih ni kwati bə bəduli, ka bə nūmk̄i bə Klistus. **20** Jobi wə mih kə buku Bəju, mih ka fəki asi bə si shi fə, ka mih kə i kwati bə ka bə numki bəni bə Klistus. Jobi wə mih kə buku bə, si bə biəl̄iki bəchi bə Muses, mih ka fəki aka bə ka mih kwati bəni i bə kintəŋ. Ayakalə, mih kəbi i bəchi cheiŋ. **21** Jobi wə buku bəni bə bə kəkə i bəchi cheiŋ kə, mih ka fəki tə aka mi wə wi kəkə i bəchi cheiŋ. Mih fəki yakadəiŋ, ka mih ni kwati tə bəmaka bəni, ka bə nūmk̄i bə Klistus. Yi məŋ dəkə lə a mih kəkə i nchi wi Nyə cheiŋ.

Mih kɔ i nchi wi Klistus cheiŋ. **22** Jɔbi wɛ mih kɔ tɛ buku bɛni bɛ bɔ bɔhki i kimbun kibɔ wɛ, mih fiɛni chu aka bɔ ka mih ni kwati tɛ bɔ. Mih fiɛni chu na finɛ i bɛni bɛchi, ka mih ni fɛ na finɛ fiɛ mih kɔ i fɛ ka bɛdɔkɔ i bɔ kintɛɛŋ bi bɔiŋ. **23** Mih fɛki gia yɛlɛ yichi lɛ kɔm ntum wi ndzɔŋni kɔm Klistus, ka mih tɛ ni kwati ndzɔŋni biɛ ntum wiwɔ nyaki i bɛni. **24** Mbɛiŋ kiɛki kɛ a i n'yɔkɔ wɛ bɛni bɛduli si yɔkɔ asi num a mi wimu wɛ wi si kwati mbee wiwɔ a? Ayakadɛiŋ, mbɛiŋ tɛ yɔkɔ i dzɛh yɛ mbɛiŋ ni kwati mbee wiwɔ. **25** Bɛni bɛchi bɛ bɔ si sini, kɔŋ a numki nsini wi yɔkɔni, kɔŋ a numki na winaiŋ nsini, bɛ si lani lɛ na bindzɔŋ. Bɛ si shi lani yakadɛiŋ, tseiŋ i bi kwati mmakti, ayaka mmakti wiwɔ num i bi tsɛ kaa. Ayakalɛ, mmakti wibukumbɛiŋ kɔbi i bi kaa. **26** Mih yɔkɔki n'yɔkɔ wuŋ tsɛ chɛŋ i di bi kwani wɛ. Mih kɔkɔ ka mi wɛ wi lɔɔki biŋkɔɔ bi i di biyɛ wɛ na dɛiŋ. **27** Mih tweiŋki gwi yin, mɔmsi a yi biɛliki num gia yi chɛŋ, ka jɔbi wɛ mih fukuki gia yi Nyɔ i bɛni bɛdɔkɔ, ma Nyɔ ma ni nɛiŋ mih a mih kpeiŋniki kɛ.

10 Bwa bɛ nih bɛŋ, mih nɛŋki a mbɛiŋ yɛnti gia yɛ yi nɛ num bɛh bɛtii tii bɛbukumbɛiŋ jɔbi wɛ bɔ nɛ nyaniki i chwa. Bɔ bɛchi nɛ nyaniki i bikwu cheiŋ, tsɛ dɛŋ i kinchwɔ kimbun wɛ i kuku wi wɔmni wɛ. **2** Asi yi nɛ num yakadɛiŋ yi ka num ka i bikwu biwɔ kintɛɛŋ bɛh i kinchwɔ kimbun kɛ, bɔ kwati njuli wi bɔkɔ i numki bɛni bɛ Muses. **3** Bɔ bɛchi nɛ dziki biɛiŋ bidzini num a nya Nyɔ, **4** mu tɛ mwi num a nya Nyɔ, ka wi dzɛ fɛ a mɔ bukuki i biana mɛ. Biana wiwɔ nɛ kɔ Klistus wɛ wi nɛ nyaniki bɛh bɔ. **5** Na si bɔ nɛ yeiŋki gia yɛlɛ, bɔ bɛduli nɛ fɛki lɛ gia yɛ

Nyɔ nɛ sanɣliki kə bəh bɔ, wi ka wɔɔyiki bəni biwini bibɔ nɔyi baɔŋ i chwa. **6** Gia yələ nɛ num bəh bɔ ka ki kəŋ i bukumbeɪŋ ka bukumbeɪŋ ma kâŋaki kiŋkwaka i gia yichu wə si bɔ nɛ kaŋaki. **7** Kiə bukumbeɪŋ ma tsâki i bənyɔ bə kilɔlɔ asi bɔ bədɔkɔ nɛ tsaki. Bə kɔ num bə nyaka kɔm bɔ a, “Bəni bəwɔ nɛ shinum dzi, mu, dza beɪŋ yisi bini bi kiyuŋ i biŋki.” **8** Kiə bukumbeɪŋ ki fiə kə i nɔni kinyeŋ ki təkɔlini wə asi bɔ bədɔkɔ nɛ fəki, ayaka Nyɔ fə bɔ kpiyi bəŋchuku mbaŋfia ntsɔ bətali i kpaŋ wimu wə. **9** Kiə bukumbeɪŋ ki mômɔsi kə Bah, asi bɔ bədɔkɔ nɛ mômɔsiki, ayaka Nyɔ fə júŋ nɔmyi bəni bəwɔ bɔ kpiyi. **10** Kiə bukumbeɪŋ ki shûŋyi kə asi bɔ bədɔkɔ nɛ shwiŋyiki, ayaka Chinda wi kpi wɔɔyi bɔ. **11** Gia yələ yichi nɛ num bəh bɔ lə, yi num ŋkəŋ i bəni. Ayaka bə nɛ nyaka yələ ka bukumbeɪŋ bələ bə keɪŋki bəwɔm i jɔbi wə mbi si kaa tsə, dzɔki mfi. (aiōn g165) **12** Ayakadəiŋ, mi wə wi kwakaki a ŋgaiŋ num ndzəŋ, wi tɔŋniki a wi bi ma gbɔ. **13** Kimɔmsi kichi kə ki dzaki i mbeɪŋ wə kɔ a kə ki si dzə tə i bəni bədɔkɔ wə. Nyɔ kɔ Nyɔ wə wi numki a ja yi beɪŋ, wi mɔŋ i bee a kimɔmsi dzə i mbeɪŋ ki num i tsə ŋga bimbeɪŋ. Jɔbi wə kimɔmsi dzaki i mbeɪŋ, wi ni chusi dzəh yə mbeɪŋ kɔ i tsə yeɪŋ i tumdzi kimɔmsi kiwɔ. **14** Ayakadəiŋ, nseɪŋ yiŋ yi shɔm, mih dzakaki i mbeɪŋ a mbeɪŋ yɔkɔ gɛiŋ gia kɔm bənyɔ bə kilɔlɔ bələ. **15** Mih dzakaki i mbeɪŋ lə ka i bəni bə bɔ kaŋaki mfi. Mbeɪŋ kwâka ndzəŋ a gia yə mih dzakaki i mbeɪŋ lə kəkə ŋkəŋ a? **16** Ntə bukumbeɪŋ si dzɔ bwam wi kiyəŋni nya kiyəŋni yeɪŋ i Nyɔ, mu chiŋni, yaka bukumbeɪŋ chiŋni i mwa mi Klistus wə a? Ntə bukumbeɪŋ si dzɔ bləd i jɔbi wiwɔ wə gbeyi dzi i kijyuŋni wə, yaka

bukumbein chigni num i gwu yi Klistus wə a? **17** Si bləd wələ kə a wimu, ayaka bukmbein bə bə dziki du, yaka yi chusiki a bukmbein kə i gwu yimu wə, kəm bukmbein dziki shəŋ a bləd wimu. **18** Mbein dzo kinsini i bəni bə Islae. Mi wichi wə wi dziki biein i təŋ wi fəni wi gia wə kə num wi chigni lə bəh Nyɔ i mfə gia wiwə wə. **19** Gia yə mih dzakaki yi kə a nə a? Yaka kə a biein biə bə fəki bimfə gia yein i bənyɔ wə kaŋaki lə gia yidəko i fə, ma a bənyɔ bə tə kaŋaki lə gia yidəko i fə a? **20** Yi mən yaka. Gia yə mih dzakaki kə a bimfə gia biə bəni bə bə kiəki kə Nyɔ si fə, bə si fə num i bəchinda bə ŋkpeli. Bə si fə kə num i Nyɔ. Mih dzakaki a mbein ma chɪŋniki bəh bəchinda bə ŋkpeli. **21** Mbein kəkə i muki i bwam wi kinchigni wə wi kə wi Bah, chu mu i bwam wi bəchinda bə ŋkpeli. Yi num tə a mbein kəkə i dziki biein bidzini bi Bah chu dzi bi bəchinda wi ŋkpeli. **22** Bukumbein nəŋki i fəki gia yə shəm kə i bəkəki Bah? Bukumbein ləkəki tsəki lə wi a? **23** Bukumbein bədəko si dza dzaka a, bə kaŋaki lə ŋga i fə na gia yichi. Ayakalə, bə kiə kə a, a kəkə gia yichi yə yi kə i gamti mi. Bukumbein bədəko si dza dzaka, a bə kaŋaki lə ŋga i fə na gia yichi. Ayakalə, a mən dəkə tə gia yichi yə yi kə i fə a mi num ndzəŋ i kimbun ki wə. **24** Kiə mi ma fəki gia kwaka a gwu yi shəŋ. Wi kwākaki tə kəm waiŋnih wi. **25** Mbein dži ki nyam yichi yə bə taŋniki i shi bein bikə kə kimbikə a yi nyə faiŋ na, ka shóm yimbein ma ni sākaki mbein kəm yəmaka. **26** Mih dzakaki lə, kəm bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a, “A kaŋaki Bah mbi wələ bəh biein bichi biə bi kə yein wə.” **27** Mi kabə num wə wi kəkə mi wi bumni ka bəəŋ mbein a mbein dzê dži, mbein ka bum

i tsə, mbeinj dži bieinj bichi biə bə nya i mbeinj bīkə kə kimbikə kidəkə, ka shóm yimbeinj ma ni sakaki mbeinj kóm yəmaka. **28** Ayakalə, mi widəkə ka dza fuku i mbeinj a bieinj bidzini biwə kə num bə fə bīmfa gia yeinj i bənyə, kiə mbeinj ki dži kə, kóm mi wə wi si fuku i mbeinj ma ni yeinjki a mbeinj fəki num chu, bəh tə a shóm ma ni sakaki mi. **29** Mih dzakaki shóm yələ a num yi mi wə wi si fuku i mbeinj. Mih dzakaki kə kóm yimbeinj. Ayakalə, mi widəkə kələ i bikə a ŋgainj kə dəinj i bee i fəki gia yə ŋgainj kəŋki kóm yi kə i sakaki shóm yi mi widəkə wə a? **30** Mih kabə dzi fieŋ num mih nya kiyəŋni yeinj i Nyə, mi kə dəinj i chu sakaki mih kóm fi? **31** Ayakadəinj, gia yichi yə mi fəki, kəŋ wi dziki num dzini, nabə i muki num muni, wi fəki i dzəh yə kiŋkəksi ni tsəki i Nyə. **32** Kiə mbeinj ma fəki gia yə yi kə i bəkəliki shóm yi bəni, kəŋ a numki Bəju, nabə bəni bə bə kəkə Bəju, nabə kiyəŋni ki bəni bə bumni bə Nyə. **33** Mih məmsiki mfieŋ tə i fəki gia yichi yə mi wichi kə i wəkəki ndzəŋni. Mih kwakaki kə a kóm gwu yieŋ shəŋ. Mih kwakaki kóm bəni bəchi a mih fə ka bə bi bəŋ.

11 Mbeinj biəliki nəni kiŋ asi mih biəliki nəni ki Klistus. **2** Mih saiŋki mbeinj kóm mbeinj kwakaki mih i gia yichi wə chu biəli nlani asi mih n̄lani mbeinj. **3** Ayakalə, mih nəŋki a mbeinj kīə na bindzəŋ a fwu wi na winaiŋ minyuku kə Klistus, fwu wi miŋkpaŋa num nyuwi, fwu wi Klistus num Nyə. **4** Na winaiŋ minyuku wə wi tsaki, nabə i fukuki ntum wi Nyə num wi baŋ fwu wi, yaka wi gəmsiki num Klistus wə wi kə fwu wi. **5** Ayakalə, na winaiŋ miŋkpaŋa kabə tsa, nabə i fukuki ntum wi Nyə maka wi baŋ fwu wi, wi gəmsiki num nyuwi wə wi kə fwu wi. Chi chi məŋ i

wəməka miŋkpaŋa bəh wə wi kəə fwu wi. **6** Wi ka yeiŋ a wi kəkə i baŋ fwu wi, wi lansi kəə wi kəəni. Ayakalə, a kabə num kiŋgəmni i miŋkpaŋa i numki bəh fwu num bə kəə wi, wi bāŋ fwu wiwə. **7** Minyuku kaŋaki kə i bāŋki fwu wi jəbi wə wi tsaki, kəm wi kə kimbwəsi ki Nyə chu num ndzəŋni bi Nyə. Ayakalə, miŋkpaŋa num ndzəŋni bi nyuwi. **8** A nɪ ka buku dəkə minyuku i miŋkpaŋa wə, A nɪ buku num miŋkpaŋa i minyuku wə. **9** Nyə nɪ ka maa dəkə tə minyuku kəm miŋkpaŋa. Wi nɪ maa num miŋkpaŋa kəm minyuku. **10** Akə kəm yəməka bəh kəm bəchinda bə Nyə a miŋkpaŋa kaŋaki i kāŋa fiŋ fidəkə fi baŋki fwu wi, fi chusi ŋga bi. **11** Na si yi kə yakadəiŋ, i bukumbeiŋ bə bə kə num bə chiŋni lə bəh Bah, ayaka miŋkpaŋa məŋ a wi bəh fwu wi shəŋ, minyuku kəbi tə a wi bəh fwu wi shəŋ. **12** Yi kə yakadəiŋ, kəm si miŋkpaŋa nɪ buku i minyuku wə, i liə a bwəki miŋkpaŋa minyuku. Ayaka gia yichi nyəki i Nyə wə. **13** Mbeiŋ tə tsəiŋ ləkə yəiŋ a yi ndzəŋki lə i miŋkpaŋa i tsaki Nyə maka wi baŋ fwu wi a? **14** Na si mbeiŋ yeiŋki biəiŋ i mbi wə, mbeiŋ kiəki lə a, i minyuku i yaksi fwu a wi lansi yaka, akə num kiŋgəmni i wi. **15** Ayakalə, miŋkpaŋa kabə kaŋaki juŋ yi fwu yi dəəŋ akə num kiŋghaŋsi ki gwu i wi. Nyə nɪ nya juŋ yi fwu yi dəəŋ i miŋkpaŋa, a yi baŋki fwu wi. **16** Mi kabə num wə wi nəŋki i gukuli gia yələ, wi kɪəki a bukumbeiŋ nabə bijuŋni bi bəni bə Nyə chu kaŋaki kə dzəh yidəkə i fəki gia yeiŋ. **17** Ayakalə, gia yidəkə kələ yə mih nəŋki i təfi mbeiŋ yeiŋ, a num yə mbeiŋ fəki mih kəbi i kəksi mbeiŋ yeiŋ. Jəbi wə mbeiŋ si dzə i kijuŋni wə aka bukuki a gia yichu yindzəŋni kəbi. **18** Gia yə mih nəŋki i yisi dzaka kə

a, mih wəkəki a jəbi wə mbeinj si juŋni ka kijunni ki bəni bə bumni, kingaa gwu ka numki i mbeinj kintəəŋ. Ayaka mih yeinj a yi kələ numki ŋkəŋ. **19** Yi ndzəŋki lə a kingaa gwu nūmki i mbeinj kintəəŋ ka bə bi təkxi kiə bəni bə chəŋ i mbeinj kintəəŋ. **20** Mih yeinj a jəbi wə mbeinj si dzə i kijunni wə i dzi biəinj bidzini bi Bah, mbeinj si dzi kə num bi. **21** Mih dzakaki lə kəm jəbi wə mbeinj si dzi, mi widəkə ka tsəki a ninshinj bəh dzini, bədəkə baəŋ bəh dzəŋ, bədəkə mu mbih mə kwa bə. **22** Akə nə lə? Mbeinj kaŋaki kə jūŋ i dziki, mu yeinj na? Ma yi kə a mbeinj nəŋki i tsisiki kijunni ki bəni bə bumni bə Nyɔ, fə a bəni bə kifuu gəmniki a? Yi kə a mih ki dzakaki i mbeinj a nə? A mih kələ i kəksiki mbeinj na? Yi məŋ i num yaka, mih məŋ i kəkxi mbeinj. **23** Mih n̄ laniki mbeinj num bəh gia yə Bah n̄ laniki mih yeinj, a n̄ kə nchəkə i chəkə biə bə n̄ kə i taŋni Bah wibukumbeinj Jisəs, wi dzə bləd, **24** nya kiyəŋni yeinj i Nyɔ, gbeyi ka dzaka, a, “Yələ kə gwu yinj mih nyaki kəm mbeinj. Mbeinj fəki yələ i kwakaki mih.” **25** Jəbi wə bə n̄ dzi kaasi kichinjni, wi dzə bwam fə a liŋ asi wi si yisi fə, ka dzaka a, “Bwam wələ kə miŋkaŋ mimfiaŋ mə Nyɔ dzi bəh mwa məŋŋ. Mbeinj fəki gia yələ jəbi wichi m̄ i kwakaki mih.” **26** Yi kə a na yibwiŋ mbeinj dziki bləd wələ bəh i chu mu bwam wələ mbeinj fuku kəm kpi yi Bah i tsə buku i jəbi wə wi bi fiəni dzəki. **27** Ayakadəinj, na ndə wə wi dzi bləd wiwə nabə i mu bwam wi Bah wiwə i dzəh yə yi ndzəŋki kə, wəmakə fəki num chu kəm wi ka kəkxi dəkə gwu yi Bah bəh mwa mu. **28** Jəbi wə mi kabə nəŋ i dzi bləd wələ bəh i chu mu bwam wələ, wi kaŋaki i ȳisi tsəinj ndzəŋ gwu yi nalə, ka wi fə yakadəinj, **29** kəm mi

kabə dzi bləd wələ, mu bwam wələ mən̄ni kə fiən̄ fiə akə
 gwu yi Bah, yaka wəmakə dziki chu mu, dzə num nsaka
 i gwu yi wə. **30** Akə gia yə bəni bəduli i mbein̄ kintəən̄
 bəhyiki bədəkə gwein̄, num bədəkə kpiyi. **31** Ayakalə,
 bukumbein̄ ka yisi tsein̄ gwu yibukumbein̄ bindzən̄ na ka
 bə dziki chu mu, Bah ma ni chu saka bukumbein̄. **32** Bah
 kabə saka bukumbein̄, wi tsisiki bukumbein̄ tisini ka wi bi
 ma chin̄ni bukumbein̄ bəh bəni bə mbi a bukumbein̄ gbə
 nsaka. **33** Bwa bə nih bən̄, yi kə a jəbi wə mbein̄ chin̄ni
 juən̄ni dzə i dzi biēn̄ bidzini bi Bah, mbein̄ wəkōli mi wichi
 dzə. **34** Dzən̄ kabə wə mi, wəmakə kan̄aki i yīsi dzī i wi
 dzu na ka wi dzəki, ka wi ma ni dzə fə gia yə wi kə i dzə
 num nsaka i gwu yi wə. Yə kəm bə gia yidəkə, mih bi
 təfiki mbein̄ i jəbi wə mih bi dzəki.

12 Bwa bə nih bən̄, mih ki dzakaki lə i liə kəm bə binya
 biə Kiŋ'waka ki Nyə nyaki i bəni. Mih nən̄ki kə a mbein̄
 nūmki i kiyuŋ wə. **2** Mbein̄ kīəkī a jəbi wə mbein̄ nī kein̄ki
 bəni bə bə kiəkī kə Nyə, bə nī fwəkyi mbein̄ mbein̄ ka
 njən̄ki nnyaki, mbein̄ kəksi bənyə bə kilələ bə kəbi na i
 dzaka. **3** Mih kabə dzaka a mbein̄ kiəkī bindzən̄ a mi kabə
 kan̄a Kiŋ'waka ki Nyə i wi wə wi kəkə i chu dzaka a, “Ləin̄
 kwā Jisəs.” Ayaka mi kəbi i dzaka a, “Jisəs kə Bah” a kəbi i
 ŋgamti wi Kiŋ'waka ki Baiŋni wə. **4** I fiəni dzə i binya wə,
 bəni kan̄aki lə binya chi chi num bi nya a Kiŋ'waka kimu i
 bə. **5** Bəni nəmki lə bənəm chi chi i kijun̄ni ki bəni bə
 bumni kintəən̄, ayakalə Bah wibə num a wimu. **6** Ayaka
 dzəh num chi chi yə bəni nəmki yein̄, yi fə, a Nyə wimu
 a bəni fəki bənəm bəwə bəchi i dzəh yiwə yichi. **7** Nyə
 nya na ndə bəh kinya ki tsə dzəh i Kiŋ'waka ki Baiŋni

wə i nəmki gamti kijunni kichi yeiŋ. **8** Wi nya kinya ki mi widəkə ki tsə dzəh i Kiŋ'waka ki Baiŋni wə a num i dzākaki ka mi wə wi fifiki, ki mi widəkə num i dzākaki ka mi wə wi kiəki gia. Ayaka bi bichi tsə dzəh a Kiŋ'waka kimu wə. **9** Wi nya kinya ki mi widəkə a num shəm i jīə ndzəŋ i Nyə, nya ki mi widəkə num i chūkuki jwéiŋ. Ayaka bi bichi tsə dzəh a Kiŋ'waka kimu wə. **10** Nyə nya kinya ki mi widəkə num i fəki gia yi dzaka ki wəmni, nya ki mi widəkə num i lâka bəntum bə Nyə, nya ki mi widəkə num mfi i kiəki chi chi i gia yə yi nyəki i Kiŋ'waka ki Nyə wə bəh yə yi nyəki kə fəiŋ, nya ki mi widəkə num ŋga i dzākaki já yə bə wəkəki kiəki kə, nya ki mi widəkə num i tsəsi gia yə mi wiwə dzakaki i bəni. **11** Bə fəki gia yələ yichi lə num a nyaki a Kiŋ'waka kimu kinya kiwə i bə. Ki gaa i mi wichi asi ki kəŋki. **12** Gwu yi mi kə a yimu, ayakalə, yi kaŋa bimbu biduli. Ayaka na si bimbu bi gwu biwə kə biduli yaka bi juŋni ka fə yimu. Akə ayaka tə si Klistus bəh bəni bu kə. **13** Bukumbəiŋ kə bəni chi chi, bədəkə kə Bəju, bədəkə num Bəglik, bədəkə num mfá, ayaka bədəkə kəbi mfá. Akə i Kiŋ'waka kimu mə bə nī juŋni bukumbəiŋ bəchi i num i gwu yimu wə. Ayaka, a nī jiə Nyə Kiŋ'waka kimu kələ i shóm yibukumbəiŋ wə. **14** Gwu yi mi mənŋ dəkə a kimbu kimu. Yi kə i bimbu biduli wə. **15** Kaka ka dza dzaka na a, “Si mih kəkə kaŋ, yaka mih chu kəkə kimbu ki gwu”, yəməka mənŋ i fə, a ki ma chu numki kimbu ki gwu. **16** Kintuni ka dza tə ka dzaka a, “Si mih kəkə dzəkəh, yaka mih chu kəkə kimbu ki gwu”, yəməka mənŋ i fə, a ki ma numki kimbu ki gwu. **17** Gwu yi mi yichi kabə num a dzəkəh, ma wi ni wəkəki gia bəh nə

a? Ayaka yi kabə num a bintuni, ma wi ni wəkəki tsəŋə yi biəiŋ bəh nə a? **18** Gia yə yi kə, kə a Nyə n̄ maa mi keiŋsi bimbu bi gwu chi chi asi wi Nyə kəŋki. **19** Gwu yi mi kabə num a kimbu kimu, ma gwu yiwə ni numki dəiŋ a? **20** Si yi kə, bimbu bi gwu kə biduli. Ayakalə, bi chiŋni ka fə yaka gwu yimu. **21** Dzəkəh kəkə i dzaka i kaŋ a, “Mih nəŋki kə wə.” Ayaka fwu kəbi i dzaka tə i gvu a, “Mih nəŋki kə mbeiŋ.” **22** Gia yə yi yiŋni kə, kə a bimbu bi gwu biə bi chusiki a bi bəhyiki lə kə biə gwu yi mi kəkə i numki bi kəbi. **23** Ayaka bimbu bi gwu biə bukumbeiŋ tsisiki akə bi, bukumbeiŋ təkniiki ndzəŋki bəh bi. Ayaka bimbu biə bukumbeiŋ si gəmni i chusiki i bəni akə biə bukumbeiŋ shiki baŋki. **24** Bimbu biə bəni yeiŋki a, a kəkə biə bə si kə i təkniiki bəh bi yaka. Nyə n̄ keiŋsi gwu yi mi i dzəh yə bə si kə i kəksiki bimbu biə bə tsisiki bi nalə. **25** Wi n̄ fə yakadəiŋ ka kiŋgaali ma numki i gwu wə, a kimbu ki gwu təbiki kidəkə, kidəkə təbi kidəkə. **26** Kimbu ki gwu kidəkə kabə wəkəki ləli, ma bimbu biwə bichi ni wəkəki ləli tə. Bə ka kəksi kimbu ki gwu kimu, ma bi bichi ni numki i ndzəŋni wə bəh wi. **27** I fiəni dzə i kimbu ki Klistus wə mbeiŋ bəchi kə gwu yi Klistus, ayaka na ndə i mbeiŋ kintəəŋ kə kimbu ki gwu kiwə. **28** Nyə kə wi jiə bəni bə bə n̄mki bənəm chi chi i kijun̄ni ki bəni bə bumni wə. Bə ninshiŋ kə bwa bə ntum bə Jisəs, bə bə biəliki i bə wə kə bəni bə bə tsəsiki bəntum bə Nyə, bə bə biəliki i bə wə num bəni bə bə laniki nnyaki bəni. Ayaka jiə bədəkə a num bəni bə bə fəki gia yi dzaka kiwəmni, bədəkə num bə bə chūkuki jwéiŋ, bədəkə num bə bə gəmtiki bəni. Ayaka jiə bədəkə a num bə bə s̄isiki a

bənəm tsəki, bədəkə num bə bə kiəki i dzākaki já yə bə
kiəki kə yi. **29** A kəkə bəni bəchi bə bə kə bwa bə ntum bə
Jisəs. A kəbi bəchi bə bə fukuki bəntum bə Nyə. A kəbi
bəni bəchi bə bə laniki bəni, ayaka, a kəbi bəchi bə bə fəki
gia yi dzaka kiwəmní. **30** A kəkə bəni bəchi bə bə kanjaki
kinya i chukuki jwéiŋ. A kəbi bəchi bə bə kiəki i dzaka já
yə bə wəkəki kiəki kə. Ayaka, a kəkə tə bəni bəchi bə bə
kə i tɔyi gia yə bəni dzakaki i já yidəkə wə i bəni. **31** Si
binya biələ bichi kə lə, mbeiŋ nêŋki nalə i kwâtiki binya a
num biə bi kəkni ki tsəki bichi. Ayakalə, mih ni chusi lə i
mbeiŋ gia yə yi tsəki gia yələ yichi.

13 Mih kabə kiə i dzakaki já yi tumi bichi na bəh já yi
bəchinda bə Nyə, mih kanja kə kinjəŋ i bəni wə, yaka mih
kəmki a dzaka aka fiŋgəm fiə bə kəmki, nabə aka chwaka
kə mi kəmki. **2** Mih kabə kanja na ŋga i laka bəntum bə
Nyə, kiə na gia yichi na bəh yə yi kə i nyumi wə, jiə shəm
i Nyə na bindzəŋ yi num na ka mih muku ŋkwúŋ, ayaka
mih kanja kə kinjəŋ i bəni wə, yaka mih kə naka ki kilələ.
3 Mih ka dzo biəŋ biŋ bichi ka gaa i bəni, ka nya tə gwu
yiŋ a bə kpâ ayakalə, mih kanja kə kinjəŋ i bəni wə, yaka
mbee widəkə yeiŋ məŋ. **4** Mi wə wi kanjaki kinjəŋ i bəni
wə si kanja lə shəm yi, chu fə bimfə biə bi ndzəŋki i bəni.
Wəmaka mi si kanja kə kinghəkə. Wi si ghanjsi kə gwu
nabə i kəksi gwu. **5** Wi si kəŋkəŋ dzaka kə i bəni. Wi si
kwaka kə a gwu yi shəŋ. Wi si kəmsi bəksi kə shəm. Wi jiə
kə mi i shəm. **6** Wi si wəkə kə ndzəŋni bəh gia yichu. Wi
si saŋli num bəh gia yə yi kə ŋkəŋ. **7** Mi wə wi kanjaki
kinjəŋ si dzo lə biəŋ bichi, Wi si bum lə biəŋ bichi, wi
tseiŋ tsə a ninshiŋ i biəŋ bichi, kanja shəm i biəŋ bichi

wə. **8** Kɪŋkɔŋ si kaa kə. Ayakalə, jɔbi num i dzə wə ŋga biə Nyɔ nɪ nya, a bəni lākaki bəntum bu yeiŋ bi kaa, já yə bəni dzakaki bə wəkɔ kiə kə yi bi kaa, ŋga i kiəki gia bindzɔŋ bi kaa tə. **9** Yi bi kaaki yaka kəm bukumbeiŋ kiəki gia i liə a kiŋka kiŋka, laka bəntum bə Nyɔ a kiŋka kiŋka. **10** Ayakalə, a bi dzəki jɔbi wə gia bi kpɛiŋ ndzɔŋ i tsə bwili fwu, ma bieŋ biə bi kə biŋka biŋka bi kaa. **11** Jɔbi wə mih nɪ kə waiŋ wi bɔɔli, mih nɪ dzakaki aka waiŋ, kwaka gia aka waiŋ, yeiŋ bieŋ aka waiŋ. Jɔbi wə mih nɪ kə kpɛiŋ i mi, mih bee nɔni ki bwa. **12** I liə bukumbeiŋ yeiŋki bieŋ bi libli baiŋ aka i mijwə wə. Ayakalə, a bi numki i jɔbi wiwə wə bukumbeiŋ bi yeiŋni. I liə mih kiəki gia kiŋka kiŋka, ayaka a bi numki i jɔbi wiwə wə, mih bi ka kiə kaasi gia yichi asi Nyɔ kiəki mih tsə bwili fwu. **13** Bieŋ kɔlə bitali biə bi bi numki baanŋki fɛiŋ. I bieŋ biwə kintəŋ kɔ: njiə wi shəm i Nyɔ, bəh i tseiŋki tsəki a ninshiŋ i kiŋkaka ki Nyɔ wə, bəh i kanŋaki kiŋkɔŋ. Ayakalə, kiŋkɔŋ num fiɛŋ fiə fi kə i bi kintəŋ fi kpali tsə bi bichi.

14 Mbɛiŋ jɪəki kiŋkɔŋ i ninshiŋ i gia yichi wə, ayakalə kanŋa tə i jɪəki kiŋkɔŋ nalə i binya biə Kɪŋ'waka ki Nyɔ nyaki i bəni, kighə, kinya ki lakani ki bəntum bə Nyɔ. **2** Mi kabə dzakaki i já yə bəni wəkɔki kiəki kə, wi dzakaki kə num i bəni, wi dzakaki num i Nyɔ, kəm mi mɔŋ wə wi wəkɔki gia yə wi dzakaki. Wi dzakaki num gia yə yi kə i nyumi wə i ŋga bi Kɪŋ'waka ki Nyɔ wə. **3** Ayakalə, mi wə wi lakaki bəntum bə Nyɔ si laka num i bəni, fə bəni kɔɔ i kimbun wə, shili shóm yibɔ, fə tə shóm yi bəni də. **4** Mi wə wi dzakaki i já yə bəni kiəki kə, wi si gamti a gwu yi shəŋ. Ayakalə, mi wə wi lakaki bəntum bə Nyɔ, si

gamti num kijuṇni ki bəni bə bumni kichi. **5** Mih kəŋki lə a mbeṇ bəchi dzākaki já yə bəni kiəki kə. Ayakalə, gia yə mih kəŋki nalə kə a mbeṇ lākaki num bəntum bə Nyɔ i bəni. Mi wə wi lakaki bəntum bə Nyɔ tsəki lə mi wə wi dzakaki i já yə bəni kiəki kə. A kəbi a mi kələ wə wi kə i tsəsi já yiwə si kijuṇni ki bəni bə bumni kə i wəkə ndzəŋ, yi gamti bə. **6** Bwa bə nih bəŋ, mih ka dza i liə dzə i mbeṇ, bə dzaka num i já yə bəni kiəki kə yi, yəma ka ni gamti mbeṇ bəh nə a? Gia yə yi kə i gamti mbeṇ kə a, jəbi wə mih dzə bəh gia yimfiəŋ yə Nyɔ kə wi chusi i mih, nabə yə wi nəŋki a mih fə a mbeṇ kiə, nabə ntum widəkə a mih laka i mbeṇ, nabə gia yidəkə a mih lani mbeṇ yeṇ. **7** Bə dzə fiəŋ ka səŋ nabə chəŋŋ biə bi kaŋaki kə kiŋ'waka. Mi kə i fə na dəiŋ ka wi wəkə kiə si biəŋ biwə dzakaki kəbi a bə təŋ lə nabə i kwuŋ bi i dzəh yi chəŋ wə a? **8** Mi kabə nəŋ a ŋgaiŋ təŋ jəŋ wi jum, wi nəki təŋ kə i dzəh yi chəŋ wə, ma bəni ni fə na dəiŋ na ka bə keiŋsi gwu yi jum a? **9** Yi kə a liŋ si mbeṇ kabə dzakaki já i bəni bə kiə kə, bə ni fə na dəiŋ i kiə gia yə mbeṇ dzakaki a? Ntə ndzaka wimbeṇ ni laka a i fiəkə wə. **10** Ki məŋni kə a já yiduli chi chi kələ fa mbi wələ mə. Ayaka yidəkə kəbi yeṇ fwu kəbi. **11** Ayakalə, mi ka dza bə dzaka i mih i já yə mih wəkəki kə, yaka mih kə aka mi wi tumi i wi, ayaka wi num tə aka mi wi tumi i mih. **12** Ayakadəiŋ, akə yaka si yi kə i mbeṇ. Si mbeṇ nəŋki bəh ŋga i kwati kinya ki Kiŋ'waka ki Nyɔ i mbeṇ kintəŋ, mbeṇ môm si nalə i kwâtiki binya biə bi kə i fəki a kijuṇni ki bəni bə bumni kəki num kəni. **13** Yaka yi kə a, mi kabə dzakaki i já yə bəni kiəki kə, wi tsaki a ŋgaiŋ kiəki i tsəsi gia yə wi

dzakaki i bəni. **14** Mih ka dza bə tsa i já yə bəni kiəki kə, yaka mih tsaki i kiŋ'waka kəŋŋ wə ayakalə, mih ma ni tsaki bəh mfi mbiŋ. **15** Si yi kə lə, mih ki fəki dəiŋ? Mih ni tsaki i kiŋ'waka kəŋŋ wə, tsa tə bəh mfi mbiŋ ayakalə, mih ni yəəŋki lə bəh kiŋ'waka kəŋŋ, yəəŋ tə bəh mfi mbiŋ. **16** A kəbi yakadəiŋ, wə kabə nyaki kiŋkəksi i Nyə i kiŋ'waka ka wə, mi widəkə wə wi si kə fəiŋ wi wəkəli ni fə dəiŋ ka wi bum a, “Yi nūm ayaka” i kiyəŋni kə wə nyaki wi wəkə kə gia yə wə dzakaki a? **17** Wə ka nyaki kiyəŋni yaka, kəŋ wə nya bindzəŋ na dəiŋ, yi kəkə i gamti mi widəkə. **18** Mih nyaki kiyəŋni i Nyə, a mih dzakaki lə i já yə bə kiəki kə tsə mbeŋ bəchi. **19** Ayakalə, na si mih dzakaki lə, jəbi wə mih si num i kintəəŋ ki kijunŋni ki bəni bə bumni wə, mih ka kəŋki i dzakaki num a gia yite yi kəŋa mfi, ka mih lani bəni bədəkə, kəbi i dzaka gia bəŋchuku jwəfi na bə kəbi i kiə yi. **20** Bwa bə niŋ bəŋ, mbeŋ ma kəŋaki biŋkwaka bi bwa. Mbeŋ nūmki aka bwa bəŋchiŋ i kimbu kichu wə. Ayakalə, i biŋkwaka wə mbeŋ nūmki bəkukuli. **21** Bə nyaka i Kiŋwakti ki Bəŋchi wə a, “Mih Bah Nyə dzakaki a, mih ni dzakaki i bəni bələ, i dzaka ki bəni bə tumi wə, i já yə bə kiəki kə. Ayakalə, yəmakə kəkə i fə, a bəni bələ wəkəki i mih.” **22** Yaka yi kə a, i dzakaki já yə bə kiəki kə, kə kinchəsi i bəni bə bə kəkə bə bumni. A kəkə kinchəsi i bə bə kə bə bumni. Ayakalə, kinya i lakaki ntum wi Nyə kə kinchəsi i bəni bə bə kə bə bumni, a num kə i bə bə kəkə bə bumni. **23** Ayakadəiŋ, kijunŋni ki bəni bə bumni kichi ka dza ka dzə i kijunŋni wə, mi wichi yisi i dzakaki a já yə bə kiəki kə, nchiŋ bəni nabə bəni bə bə kəkə bə bumni, dza liə dzə, ka wəkə si

mbeiŋ dzakaki, bə ma ni kwakaki a mbeiŋ yuŋsiki yuŋsini
 na? **24** Ayakalə, mi wichi kabə lakaki num a ntum wi Nyɔ,
 nchiŋ mi wə nabə wə wi ka bum dəkə liə dzə, ka wəkɔ
 gia yə mbeiŋ bæchi dzakaki, ma gia yiwo ni fə wi kîə a
 ŋgaiŋ kɔ mi wichu, yi ni sakaki wi i shəm, **25** ma gia yə
 yi nyumiki i shəm yi wə ni yəŋə. Ayakadəiŋ, wi ni tum
 binyu i kuku wi nya kiŋkɔksi kimbun i Nyɔ, wi dzaka a,
 “Nyɔ lansi kələ i mbeiŋ kintəəŋ.” **26** Bwa bə nih bəŋ, gia
 yichi yə mih ki dzakaki kɔ a nə? Yi kɔ a, jɔbi wə mbeiŋ
 dzə i kijuŋni wə, mi wə wi kaŋaki njaŋ i yəəŋ wi yəəŋ,
 wə wi laniki wi lâni, wə wi kaŋaki gia yə Nyɔ chusiki i
 wi, wi chûsi, wə wi kiəki i dzaka já yə bəni kiəki kə yi
 wi dzâka, wə wi kiəki i tsəsiki gia yə já yiwo dzakaki ka
 bəni wəkɔ kiə wi tsəsi tə. Mbeiŋ fəki gia yichi i dzəh yə
 yi kɔ i gamtiki kijuŋni ki bəni bə bumni. **27** Bəni kabə
 num i dzaka já yə bəni kiəki kə, bə dzaka aka bəni bəfa
 nabə bətali shəŋ. Jɔbi wə bə bə dzaka, bə ka dzakaki wimu
 wimu, widəkɔ wimu nûmki wə wi kɔ i tsəsiki gia yə bə
 dzakaki i bəni. **28** Mi kabə num kə wə wi kɔ i tsəsi gia yə
 bə dzakaki, bə ka nûmki məŋ i kijuŋni ki bəni bə bumni
 kintəəŋ, wəma ka mi ka dzakaki a shəm shəm i wi mə
 bəh Nyɔ. **29** Bəni bə bə lakaki bəntum bə Nyɔ kabə num
 fəiŋ, bəfa nabə bətali bə dzâka i bəni. Jɔbi wə bə dzakaki
 bədəkɔ tseiŋbaiŋsi gia yə bə dzakaki. **30** Nyɔ ka chusi gia i
 mi wə wi shi num fəiŋ, wə wi si yisi dzakaki wi kpîchumi
 məŋ, wi nyâ dzəh i widəkɔ wə i dzaka. **31** Mbeiŋ kîəki a
 mbeiŋ bæchi kələ i lakaki bəntum bə Nyɔ. Mbeiŋ bə laka,
 mbeiŋ ka lâkaki mi wimu wimu ka bəni bæchi lâni dzô gia
 i mbeiŋ, mbeiŋ chu fə shəm yibə bæchi shîli. **32** Bəni bə

Nyɔ kɔ wi nya kinya kibɔ i lakaki bɛntum bu bɔ kaŋaki lɛ
 ŋga i kinya kiwɔ bɛiŋ, **33** kɔm Nyɔ kɔkɔ Nyɔ wi bɛkɛlini,
 Nyɔ kɔ Nyɔ wi kimbɔiŋni. Asi yi kɔ i bijuŋni bi bɛni bɛ
 bumni bɛ akɔ bɛ Nyɔ bɛchi, **34** jɔbi wɛ bɛkaŋa kɔ i kijuŋni
 ki bɛni bɛ bumni kintɔɔŋ, bɔ ka nɔmki mɔŋ. Bɛ ka nya
 dɛkɔ bɔ bɛh ŋga i dzɛkaki. Bɔ kaŋaki i nɔmki a bɛnyuku
 cheiŋ, a num yakadɔiŋ si nchi dzakaki. **35** Gia yidɔkɔ kabɛ
 num yɛ bɔ nɔŋki i kiɛ, bɔ kaŋaki i bikɔ i bɛnyuku bɛbɔ
 jɔbi wɛ bɔ fiɛni kwɛ, kɔm akɔ kiŋgɛmni i miŋkpaŋa i
 dzakaki i kijuŋni ki bɛni bɛ bumni kintɔɔŋ. **36** Gia yi Nyɔ
 nɔ yisi a mbeŋ na? Ma a nɔ kɔ a i mbeŋ yi nɔ dzɛ buku
 a? **37** Mi wɛ wi kwakaki a ŋgaiŋ kɔ mi wi lakani ntum
 wi Nyɔ, nabɛ a ŋgaiŋ kiɛki a Nyɔ nya ŋgaiŋ bɛh kinya
 ki Kiŋ'waka ki Baiŋni, wi kaŋaki i bɔm a gia yɛlɛ mih
 nyakaki i mbeŋ kɔ num a dzaka Bah i mih a mih nyɛka.
38 Mi ka nɔiŋ i bɔm yi, yaka bɛ ni nɔiŋ lɛ wi tɛ. **39** Bwa bɛ
 nih bɛŋ, yaka yi kɔ a, mbeŋ kɔŋaki kiŋkɔŋ nalɛ i lɛkaki
 ntum wi Nyɔ. Ayakalɛ, kiɛ mbeŋ ki nɔiŋ kɔ a bɛni ma
 dzɛkaki jɛ yɛ bɛ kiɛki kɛ. **40** Mbeŋ bɛ fɛ gia yɛlɛ yichi,
 mbeŋ ka sɛsiki yi bindzɔŋ, fɛ yi i dzɛh yindzɔŋni wɛ.

15 Bwa bɛ nih bɛŋ, mih nɔŋki i yɛŋti mbeŋ i liɛ kɔm
 ntum wi ndzɔŋni wɛ mih nɔ dzɛ fuku i mbeŋ mbeŋ dzɔ,
 a num yi yɛ mbeŋ kɔ yeiŋ bɛiŋ i liɛ. **2** Akɔ ntum wiwɔ wɛ
 wi bwiliki mbeŋ i jɔbi wɛ mbeŋ ka kaŋa wi bindzɔŋ. A
 kɔbi yakadɔiŋ, a numki a mbeŋ nɔ bum a kilɔlɔ. **3** Mbeŋ
 kiɛki a mih nɔ nya fiɛŋ i mbeŋ fi num fi ninshiŋ i bɛiŋ
 bichi. Ayaka, a num a fifiɛ bɛ nɔ nya i mih. Gia yiwɔ num a
 Klistus nɔ kpi kɔm chu bibukumbeŋ a liŋ asi bɛ nɔ nyaka i
 Kiŋwakti ki Nyɔ wɛ, **4** bɛh a bɛ nɔ lɛɛ wi, a num i kaŋ

yitali wə Nyɔ dzasi wi i kpi wə a liŋ asi bə nɪ nyaka i
 Kiŋwakti ki Nyɔ wə, **5** bəh a wi nɪ chusi gwu yi i Bitə, chu
 chusi tə i bwa bu bə ntum bə jwəfi ntsə bəfa. **6** Ayaka
 wi nɪ chusi tə gwu yi i bəni bə bumni bə du tsə gi yite
 ŋkpani wimu. Bəni bəduli i mbaŋ wələ wə keiŋki lə bidaiŋ
 bəwəm, bədəkə nɪ kpiyi lə. **7** Ayaka wi nɪ chusi gwu yi i
 Jəm, chu chusi i bwa bu bə ntum bəchi. **8** I kiŋgəksi wə wi
 chusi tə gwu yi i mih wələ, mih kə aka waiŋ wə bə nɪ bwə
 maka jəbi kpeiŋ. **9** Mih dzakaki yakadəiŋ kəm mih kə mi
 wi nchiŋ i bwa bə ntum bə Jisəs bəchi kintəŋ. Ayaka mi
 lansi ki kpeiŋniki kə na ka bə bəŋki mih a waiŋ ntum
 wi Jisəs, kəm mih nɪ bwaŋki lə gvu i kijuŋni ki bəni bə
 bumni bə Nyɔ cheiŋ. **10** Ayakalə, akə ŋgamti wi Nyɔ wi nɪ
 fə ka mih numki fieŋ fiə mih kə fi i liə lə. ŋgamti wələ wi
 nɪ nya i mih nɪ ka laka kilələ. Mih yiŋni nəm tsə bwa bə
 ntum bə Jisəs bəchi. Na, ayakalə yi kəkə a, a nɪ nəmki mih
 bəh ŋga biŋ. A nɪ kə shəm yi Nyɔ yindzəŋni yələ yi nɪ
 nəmki i mih wə. **11** Yaka yi kə a yudəkə a nɪ dzə mih ka
 fuku ntum wələ i mbeiŋ, yudəkə a nɪ fuku bə, a nɪ kə a
 gia yimu yə buku bə nɪ fukuki, mbeiŋ bum yi. **12** I liə si
 buku fukuki a Nyɔ nɪ dzasi Klistus i kpi wə, mbeiŋ bədəkə
 nyani dəiŋ na ka mbeiŋ dzakaki a bəni bə bə kə bə kpiyi
 lə bi dzaki kə i kpi wə a? **13** Asi kə a, a numki ŋkəŋ a bəni
 bə bə kə bə kpiyi lə bi dza kə i kpi wə, ma yi numki a Nyɔ
 nɪ ka dzasi Klistus tə i kpi wə. **14** Yi kabə num a Nyɔ nɪ ka
 dzasi Klistus i kpi wə, yaka gia yə buku fukuki ni numki a
 kilələ, shəm yə mbeiŋ jiə i wi kə tə a kilələ. **15** Yi kabə
 num yakadəiŋ, yaka buku kə bəmbeŋ nsaka bə ntəkə bə
 Nyɔ, kəm buku nyaniki fukuki a wi nɪ dzasi Klistus i kpi

wə məŋni si wi n̄ dzasi ŋkəŋ, yi kabə num ŋkəŋ a bəni bə kpiyini bi dzayi kə i kpi wə. **16** A kabə num a Nyɔ bi dzasi kə bəni bə bə kpiyi, yaka wi n̄ ka dzasi tə Klistus i kpi wə. **17** A kabə num a Nyɔ n̄ ka dzasi Klistus i kpi wə, yaka shəm yə mbeɪŋ jiə kə a kilələ, ma chu bimbəɪŋ keɪŋki a mbeɪŋ wə. **18** Ayakadəɪŋ, yi ni numki tə a bəni bə bə kə bə kpiyi lə num bə n̄ chiŋni bəh Klistus laka kilələ. **19** Bukumbəɪŋ ka tseɪŋki tsəki a i ninshiŋ i Klistus a i n̄ni kələ wə shəŋ, yaka bukumbəɪŋ kə bəni bə nsheɪŋ kwaki bəni bəh bə tsə bəni bəchi. **20** Ayakalə, gia yi ŋkəŋ yiwə kə a Nyɔ n̄ dzasi Klistus i kpi wə. Ayaka, akə Klistus mi wi ninshiŋ i tə dzəh i bəni bə bə kə bə kpiyi lə. **21** Si mi wimu n̄ fə kpi dzə i bəni bəchi wə, kə a liŋ si mi wimu fə a Nyɔ bi dzasi bəni i kpi wə. **22** Yi kə a bəni bəchi n̄ kpi kəm bə n̄ buku i Adam wə, kə a liŋ si Nyɔ bi fəki bəni bəchi bi numki bəwəm kəm bə kə bə chiŋni bəh Klistus. **23** Ayakalə, Nyɔ bi dzasiki mi a i jəbi wi mi wiwə wə. Ayaka Klistus kə mi wə wi n̄ yisi chusi dzəhh i buku. Ayaka jəbi wə wi bi fiəni dzə, bəni bə bə kə mbu bi ka dza tə. **24** Jəbi wə yi bi numki yakadəɪŋ, a bi ka numki jəbi wə mbi bi kaaki. Klistus bi chiksi ntəŋ bəh ŋga bəh mbum bichi biə bi sakaki i liə, wi ka bi nya dāŋsi ntəŋ biwə i Nyɔ Ba wi. **25** Wi Klistus kaŋa i bi saka i tsə būku jəbi wə Nyɔ bi jiəki bəmbaiŋŋni bu bəchi i kuku wi təmyi gvu yi i bə beɪŋ. **26** Mbaiŋŋni wi gəksini wə wi bi bəkəli kaasi bi numki kpi. **27** Akə gia yə bə n̄ nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a, “Nyɔ kə wi jiə lə biəɪŋ bichi i wi cheɪŋ.” Ayakalə, i dzaka a biəɪŋ bichi kə i wi cheɪŋ a kəkə a Nyɔ wə wi jiə biəɪŋ bichi i wi cheɪŋ kə tə i wi cheɪŋ. **28** Jəbi wə biəɪŋ bichi bi numki i

Klistus cheiŋ wi saka, wi waiŋ Nyɔ bi ka jiə gwu yi i kuku i Ba wi cheiŋ wə wi n̄ jiə biēiŋ bichi i wi cheiŋ, ka Nyɔ ka bi num i biēiŋ bichi beŋ i di bichi wə. **29** A kabə num a Nyɔ bi dzasi kə bəni bə bə kə num bə kpiyi lə i kpi wə, bə ka juliki bəni i bəkə i di bi bəni bə bə kə bə kpiyi lə kəm nə? Bə juliki bə i bəkə yaka, a mbee wiwə bi numki nə? **30** Buku tə bə nyani wəyi gwu jəbi wichi lə kəm nə? **31** Bwa bə nih bəŋ, mih kə i dzaka ki kpi wə chəkə bichi. Mih dzakaki gia yələ lə mih kəkni kəm gia yə Klistus Jisəs wə Bah wibukumbēiŋ kə wi fə i mbēiŋ tsə i kaŋ yŋ wə. **32** Asi kəkə a Nyɔ bi dzasi lə bəni i kpi wə, na si bə si dzaka gia, mih n̄ tsə nə i Efesus, ayaka bəni bə bə kə aka nyam yi chwa bə bə jwə bəh mih, a mbee wiwə kə nə? Mih ma ni bee yaka i dzakaki asi bə si dzaka a, “Bukumbēiŋ d̄iŋki, bə m̄u kəm kijiəli kə bukumbēiŋ num i bi buku kpiyi” a? **33** Kiə mi ma fw̄kyi mbēiŋ. Mbēiŋ k̄iəki a, “Mi wə n̄ni ki ndzəŋki kabə nyani bə mbaŋ wichu, mbaŋ wiwə ni bəkəli wi.” **34** Mbēiŋ b̄d̄əŋ mfi bimbeŋ i jum wə, mbēiŋ b̄e chu. Mih yeŋki a mbēiŋ bədəkə kiəki kə Nyɔ. Ayaka mih dzakaki lə i fə a mbēiŋ ŋgəmni. **35** Mi widəkə kələ i dza i bikəki a Nyɔ bi dzasiki bəni i kpi wə dəiŋ na? Bə bi kaŋa num ŋkaiŋni winaiŋ gwu a? **36** Mi wə wi bikəki yakadēiŋ kə kiyuŋ. Wi k̄iəki a jəbi wə bə gbeli fiēŋ a fi kələ i buku maka fi yisi kpi a? **37** Gwu yi fiēŋ fiə bə si gbeli kəkə yə yi si buku ka yi kəhki. Bə si gbeli ŋgəkə a wi wi, kəŋ a numki ŋgəkə wi gəŋ, nabə winaiŋ, **38** Nyɔ ka nya ŋgəkə wiwə bəh gwu yiwə asi wi nəŋki. Ayaka wi si nya gwu chi chi i ŋgəkə asi ŋgəkə wiwə kə. **39** Biēiŋ bichi kaŋaki kə nyam yi gwu liŋ. Bəni kaŋaki nyam yibə yi gwu

chi, nyám kaŋa yibɔ, minyɛni kaŋa yibɔ, bwɔkɔ kaŋa tɔ yibɔ gwu. **40** Biɛiŋ bi beɛiŋ kɔ bɛh yibɔ gwu, bi kuku num bɛh yibɔ dzɛ. Biɛiŋ bi beɛiŋ kaŋa bibɔ ndzɔŋni, bi kuku kaŋa bibɔ ndzɔŋni. **41** Wɔŋ kaŋa mbi ndzɔŋni, fiɛŋŋ kaŋa mbi ndzɔŋni, bijɔŋ kaŋa tɔ bibɔ ndzɔŋni. Jɔŋ widɔkɔ bɛh widɔkɔ kaŋaki kɔ ndzɔŋni liŋ. **42** Akɔ a liŋ si gwu yi bɛni bi numki jɔbi wɛ Nyɔ bi dzasiki bɔ i kpi wɛ. Bɛ si lɛɛ mi gwu yi fɔɔ, ayakalɛ gwu yɛ Nyɔ bi dzasiki i kpi wɛ bi chu fɔɔ kɛ. **43** Bɛ si lɛɛ mi gwu yi num kɛ yindzɔŋni, yi kaŋa kɛ ŋga. Ayakalɛ, mi bi dzaki i kpi wɛ wi kaŋa gwu yɛ yi kɔ yi ndzɔŋni yi kaŋa ŋga. **44** Bɛ lɛɛki mi gwu yi num yi mi wiwɔm. Ayakalɛ, wi bi dzaki i kpi wɛ num bɛh gwu yi kiŋ'waka. Gwu yi mi wiwɔm kabɛ num, yaka gwu yi kiŋ'waka kɔlɛ tɔ. **45** Bɛ kɔ bɛ nyaka a, “Adam wi ninshiŋ nɛ kɔ mi wiwɔm wi waka.” A dzɛ i Adam wi gɔksini, wi nɛ kɔ mfih kiŋ'waka kɛ ki nyaki nɔni i bɛni wɛ. **46** Mi si yisi kaŋa kɛ gwu yɛ yi kɔ yi kiŋ'waka. Wi si yisi kaŋa num gwu yi mi wiwɔm na ka wi kaŋaki yi kiŋ'waka. **47** Adam wi ninshiŋ kɔ bɛ nɛ maa bɛh kwɔŋɔ bi kuku. Ayakalɛ, Adam wi gɔksini nɛ nyɛ mfih num i beɛiŋ. **48** Bɛni bɛ bɔ kɔ bɛ fa kuku kɔ aka mi wi ninshiŋ wɛ bɛ nɛ maa bɛh nshwaiŋ, bɛni bɛ beɛiŋ kɔ aka mi wɛ wi nɛ buku dzɛ i beɛiŋ. **49** Si bukumbeɛiŋ kɔ bɛ dzɔ kimbwɔsi ki mi wɛ bɛ nɛ maa bɛh nshwaiŋ, kɔ ayaka si bukumbeɛiŋ bi dzɔki kimbwɔsi ki mi wɛ wi nɛ buku dzɛ i beɛiŋ. **50** Bwa bɛ nih bɛŋ, mih nɛŋki i fuku i mbeɛiŋ a gwu yɛlɛ yɛ yi kɔ nyam bɛh mwa bi kwati kɛ di i kintɔŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ wɛ. Ayaka yi num tɔ a fiɛŋ fiɛ fi kɔ i fɔɔ fi kɔkɔ tɔ i bi kwati di i di biɛ biɛiŋ fɔɔki kɛ fiɛiŋ. **51** Mbeɛiŋ wɔkɔli mih fuku mbeɛiŋ bɛh gia yɛ

yi kə i nyumi wə. Bukumbeinj bæchi bi kpi kə. Ayakalə, gwu yibukumbeinj yichi bi dza kwuni alə wɛɛɛs. **52** Jəbi wə bə bi numki i təŋ jəŋ wi gəksini, gwu yibukumbeinj bi kwuni alə wɛɛɛs asi mi si kpəkə dzəkəh. I jəbi wə jəŋ bi dzaka Nyɔ ka bi dzasi bəni bə bə kə bə kpiyi lə bə buku bəh gwu yə yi bi fəɔ kə, bukumbeinj bə bə kə bəwəm ka bi kwuni. **53** Gwu yələ yə yi kə i fəɔ kaŋaki i bi kwuni i fiəni num yə yi kəkə i fəɔ. Ayaka gwu yə yi kə i kpi kaŋaki i kwuni i fiəni lə i yə yi kəkə i kpi. **54** Jəbi wə gwu yə yi kə i kpi i chu fəɔ, yi kwuni lə i yə yi kəkə i kpi bəh chu fəɔ, ma gia yichi ka bi kpeinj asi bə nɪ nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a, “Bə tumdzi lə ŋga bi kpi bwiŋ ŋga bi. **55** ɔ kpi, ŋga bia naiŋ? ɔ kpi, jəŋ wa wə wə taaki bəni yeinj kə fairi na?” (Hadēs g86) **56** Jəŋ wi kpi kə chu, ŋga bi chu kə nchi wi Nyɔ. **57** Ayakalə, bukumbeinj nyâki kiyəŋni i Nyɔ wə wi chiŋni bukumbeinj bəh Bah wibukumbeinj wə Jisəs Klistus bukumbeinj tumdzi chu bəh kpi. **58** Ayakadəinj, bwa bə nih bəŋ bə shəm, mbeinj nûm ndzəŋ. Kiə fiəŋ fidəkə ma nêŋni mbeinj lə kpaaa. Mbeinj nômki nôm wi Bah jəbi wichi, kiə a nôm wə mi fəki kəm Bah kəkə bi laka kilələ.

16 Mih ki dzakaki lə i liə kəm kinya kə bə nyaki i gamti bəni bə bə kə bə Nyɔ yeinj. Mbeinj fəki a liŋ asi mih nɪ dzaka a bijuŋni ki bəni bə bumni i Galeshia fəki. **2** Na yibwiŋ i chəkə bi ninshiŋ i shi wə, na ndə i mbeinj kintəŋ bābwili fiəŋ wi kēiŋsi jīə. Jəbi wə mi bwiliki wi ka bwiliki asi Nyɔ kə wi nya i wi. Ka jəbi wə mih dzə, mbeinj ma chu ntsûki ki kintsu. **3** Jəbi wə mih dzə buku, mih ni ka nyaka kiŋwakti chiŋni bəh kinya kimbeinj, ma bəni bə mbeinj baayi ni dzə tsə bəh bi i Jelusalem. **4** Yi ka ni

ndzɔŋki a mih tsê tɛ, ma buku bɔ ni chɪŋni tsɛ. **5** Mih ni yisi tsɛ dzɛh i Masedɔnia jɔbi wɛ mih dzɛki i mbeɪŋ wɛ, kɔm mih nɛŋki i tsɛ dzɛh fɛɪŋ. **6** Ayaka bukumbeɪŋ kɔlɛ i nɔ, i nɔ i tsɛ buku jɔbi wɛ fiəkɛ yilɛkɛli bi tsɛ kaaki, ka mbeɪŋ bi gamti mih i nyani wuŋ wɛ, ka mih tsɛki i di biɛ mih tsɛki. **7** Mih nɛŋki kɛ a jɔbi wɛ mih ni dzɛ i mbeɪŋ i liɛ, ma bukumbeɪŋ ni yeɪŋni a beɪŋ beɪŋ. Mih nɛŋki a, jɔbi wɛ mih bi dzɛ ma bukumbeɪŋ lansi nɔ dzɔ, jɔbi wɛ Bah ka bum. **8** Ayakalɛ, mih ni nɔ dzɔ lɛ fa i Efesus i tsɛ buku i jɔbi wi Dzini bi Bentekɔs wɛ. **9** Dzaka kifiaŋɔ kimbun weli i mih fa i fɛki nɔm wimbun wi Nyɔ, na si bɛni bɛdɔkɔ baiŋŋki nɔm wɛlɛ lɛ. **10** Timɔti ka ni dzɛ, mbeɪŋ yêɪŋ a mbeɪŋ fɛ wi wɔkɔ ndzɔŋni i mbeɪŋ kintɛɔŋ, kɔm wi fɛki nɔm wi Nyɔ a liŋ ka mih. **11** Kiɛ mi ki sêɪŋni kɛ wi. Mbeɪŋ ni gâmti wi i nyani i mbɔɪŋni wɛ i fiɛni dzɛ i mih wɛ, kɔm buku bɛh bwa bɛ nih bɛbukumbeɪŋ wɔkɔliki wi. **12** Yɛ kɔm waiŋnih wibukumbeɪŋ wɛ Abɔlɔs mih ni kɔ mih tsa wi nalɛ a wi lâa njikɛ i mbeɪŋ bɛh bwa bɛ nih bɛbukumbeɪŋ bɛdɔkɔ bɛ, ayakalɛ wi lansi ki kɔŋki kɛ i dzɛ i liɛ. Jɔbi wɛ wi kwati dzɛh wi bi ka dzɛ. **13** Jɔbi wɛ mbeɪŋ kɔ mbeɪŋ ka tɔkniki. Mbeɪŋ lâkɛki ndzɔŋki i kimbun kimbeɪŋ wɛ, mbeɪŋ nûmki bɛni bɛ bɔ kaŋaki shóm. Mbeɪŋ nûmki ndzɔŋki. **14** Jɔbi wɛ mbeɪŋ fɛki gia yimbeɪŋ yichi, mbeɪŋ ka fɛki bɛh kiŋkɔŋ. **15** Mbeɪŋ kɪɛki a, Stefanas bɛh juŋ yi yichi nɛ kɔ bɛni bɛ ninshiŋ i kimbu ki Akeya wɛ bɔ nɛ yisi kwuni shóm yibɔ i numki bɛni bɛ Bah. Bɔ nya gwu yibɔ i gamtiki bɛni bɛ bɔ kɔ bɛ Nyɔ. Bwa bɛ nih bɛŋ, mih kwuŋki kaŋ i mbeɪŋ **16** a mbeɪŋ wɔkɔki i bɛni ka bɛlɛ, chu wɔkɔ tɛ i bɛni bɛ bɔ nɔmki mbɔŋŋ i fiɛŋ fimu

wə bəh bə. **17** Mih wəkəki lə ndzəŋni si wi Stefanas bəh Fəʔunatus bəh Akaykus si bə dzə tseiŋ mih. Mih yeiŋ bə a bə num aka mih yeiŋ mbeiŋ. **18** Bə dəsi shəm yiŋ a liŋ asi bə si dəsi yimbeiŋ. Bəni ka bələ kə a mbeiŋ kôksiki bə. **19** Bijunŋni bi bəni bə bumni fa ʔsia bəniki dzəki i mbeiŋ. Akpwila bəh Blisilia bəh kijunŋni ki bəni bə bumni bə bə si junŋni i bə dzu bəniki dzəki i mbeiŋ nalə i yeŋi wi Bah wə. **20** Bwa bə nih bəbukumbeiŋ bə mbumni chiŋsiki dzəki kimbəni tə i mbeiŋ. Mbeiŋ bəni i mi wichi bəh mmanŋyi ka bəni bə Nyə. **21** Mbəni wələ nyaka mih Bəɔl bəh kaŋ yiŋ. **22** Ma ləiŋ kwā mi wə wi kəŋki kə Bah. Mintee Bah, fiəni dzə. **23** Ma Bah Jisəs chūsi shəm yi yindzəŋni i mbeiŋ jəbi wichi. **24** Kiŋkəŋ kiŋ nūm bəh mbeiŋ bəchi asi bukumbeiŋ kə bə chiŋni i Klistus Jisəs wə. [Yi nūm ayaka.]

2 Kələn

1 Akə mih Bəəl, mih kə waiŋ ntum wi Klistus Jisəs i kiŋkəŋ ki Nyə wə. Akə buku waiŋnih wibukumbeŋ Timəti. Mih nyakaki kiŋwakti kələ i kijuŋni ki bəni bə Nyə i Kələn, bəh i bəni bə akə bə Nyə bəchi bə kimbu ki Akəya wə kichi. **2** Nyə Tii wibukumbeŋ bəh Bah Jisəs Klistus chûsi shəm yindzəŋni i mbeŋ, chu nya mbeŋ bəh kimboŋni. **3** Kiŋkəksi nûmki i Nyə wə wi kə Nyə ayaka num Tii wi Bah wibukumbeŋ Jisəs Klistus. Wi num Tii nsheŋ, chu num Nyə wə wi dəsiki shóm yi bəni i gia yichi wə. **4** Akə wi wə wi si dəsi shóm yibukumbeŋ i bəŋgəkə bəbukumbeŋ wə bəchi ka bukumbeŋ kiəki tə i dəsiki shóm yi bəni bədəkə, jəbi wə bə kə i na bənaiŋ bəŋgəkə wə. Bukumbeŋ kələ i kiə i dəsiki yaka num bəh ndəsi wə Nyə kə wi dəsi lə shóm yibukumbeŋ yeŋ. **5** Buku kiəki lə a asi bəŋgəkə bə Klistus kə i buku wə nalə, akə yaka si Nyə tsəki dzəh i Klistus wə i dəsiki shóm yibuku tə nalə. **6** Buku kabə num i biluŋ wə, akə i dəsi shóm yimbeŋ bəh bwîli mbeŋ. Bə kabə dəsi shóm yibuku, yaka kə i fə a shóm yimbeŋ dəki. Yələ ni fə mbeŋ kaŋa shəm i numki i mboŋni wə, i kintəŋ ki bəŋgəkə bə mbeŋ yeŋki asi buku yeŋki. **7** Gia yə buku tseŋki tsəki a ninshiŋ kiə kəm mbeŋ gia yidəkə kəkə i bi lansi nəŋni buku. Buku kiəki lə asi mbeŋ yeŋki bəŋgəkə aka buku, mbeŋ tə ni kaŋa lə shóm yi dəli asi buku kaŋaki. **8** Bwa bə nih bəbuku buku kəŋki kə a mbeŋ nûmki mbeŋ kiə kə ŋkaiŋni wi ŋgəkə wə buku nî wəkə i tumi ki Əsia wə. ŋkaiŋni wi ŋgəkə wi ləkəki wə wi nî dzə i buku nî tsəki lə ŋga bibuku nalə i dzəh yə buku ni kiəki a yibuku kaa lə. **9** I yi ŋkəŋ wə, buku nî kiəki a yi num a

buku ki kpiyiki lə. Ayakalə, yələ nǝ num yaka i fâ a buku kîaki a buku kəkə i yâkəli a yibuku wə, a buku yâkəli i Nyɔ wə. Akə wi mi wə wi dzasiki bəni i kpi wə. **10** Wi wə wi nǝ bwili buku i ŋkaiŋni wəmakə ŋgəkə wə, kpi nǝ kə yi si fwuli, wi bi baanŋki a bwiliki. Buku jiə mfi bibuku i wi a wi ni baanŋ kə i bwiliki buku jəbi wichi, **11** asi mbeinŋ kanaki ni gamtiki buku bəh ntsa wimbəinŋ. Ayakadəinŋ, bəni bəduli ka bi nyaki kiyəŋni i Nyɔ kəm buku kəm gia yindzəŋni yə wi bəinŋsi buku yeinŋ, kəm ntsa wi bəni bəduli. **12** Gia kələ yə buku ghaŋsiki gwu yeinŋ, shəm yibuku təbi buku kəm yi. Yi num a, nənɪ kibuku i fa mbi wə, na i kighə i mbeinŋ, kə ki baiŋni, bəh kiŋkəŋ si Nyɔ nəŋki. Buku fəki kimfə biəli kə mfi bi mbi wələ. Buku fəki biəli num ŋga biə bi kə bi Nyɔ. **13** Akə gia yə buku kəkə i nyakaki gia yidəkə i mbeinŋ chi chi a kəbi a yə mbeinŋ kə i fa kiə yi. Mih kwakaki a mbeinŋ bi fa kiə lə yi yichi, **14** asi mbeinŋ kə mbeinŋ kiə lə buku i liə twesi, ka jəbi wə Bah wibukumbeinŋ Jisəs bi dzəki, mbeinŋ ka bi ghaŋsiki gwu bəh buku asi buku bi ghaŋsiki gwu bəh mbeinŋ. **15** Si mih nǝ kiə yələ yakadəinŋ məŋni kə, mih bə nəŋ i yisi dzə buku i mbeinŋ wə, ka mbeinŋ kwati mbee wuŋ wi dzəni wi kəmsini. **16** Mih nǝ fasiki a, jəbi wə mih nəŋki i tsə i Masedonia, mih ni tsə dzəh i mbeinŋ wə, bəh a jəbi wə mih fiəniki mih ni tsə dzəh i mbeinŋ wə, mbeinŋ ni gamti mih i nnyani wuŋ wə i tsə i Judea. **17** Mbeinŋ kwākaki asi mih nǝ fasiki yaka a mih ni dzə tsə lə dzəh i mbeinŋ wə, mih na dzə a mih nǝ fasiki yaka mih fə num nənɪ a? Ma a jəbi wə mih kakaki gia mih ka kakaki i dzəh yi mi wi fa kuku wə wi kə i bum gia a, “Aanŋ” i fiəni nəinŋ yi a feinŋ wə a, “Aayi” a? **18** I yi

ηκəŋ wə, si Nyɔ kɔ wi ηkəŋ, gia yə buku dzakaki i mbeɪŋ si num kə yə buku kɔ i bum a, “Aaŋ” i fiəni nəiŋ a, “Aayi.”

19 Yi num yaka kɔm Jisɔs Klistus Waiŋ Nyɔ wə buku bə Silas bəh Timɔti nɪ fukuki kɔm wi i mbeɪŋ kintəŋ kəkə wə wi ka bum gia a, “Aaŋ” i fiəni nəiŋ a, “Aayi.” I wi wə si num a, “Aaŋ” jɔbi wichi. **20** Mbeɪŋ kiəkɪ a, akɔ gia yə Klistus fə yi chusi a Nyɔ bum a “Aaŋ” i biŋkaka bi bichi. Akɔ kɔm yələ buku si tsə dzəh i Klistus wə i dzaka i Nyɔ a “Yi nŭm ayaka.” Akɔ lə si buku si tumyi bikum bi. **21** A num Nyɔ wə wi tɔm buku tɔm tə mbeɪŋ, bukumbeɪŋ ləkə i Klistus wə. Wi kɔ wi sabibwili bukumbeɪŋ ka jiə chi chi.

22 Wi jiə kinchəsi ki i bukumbeɪŋ wə a num Kiŋ'waka ki si wi jiə i shɔm yibukumbeɪŋ mə ka njikəli wi kraŋ wi i biəiŋ bichi biə bukumbeɪŋ bi kwatiki. **23** Mih kələ i bɔɔŋ Nyɔ i num mbeɪŋ nsaka wuŋ a mih ni ka chu dzə dəkə i Kələn num kɔm mih nɪ nəŋki i bee mbeɪŋ. **24** Yi kəkə a buku bwaŋki num bwaŋni i mbeɪŋ si kimbum kimbəiŋ kaŋaki i numki. Buku yiŋniki nɔmki num nɔmni i mbeɪŋ i dzə bəh ndzəŋni i mbeɪŋ. Buku kiə a mbeɪŋ num ndzəŋ i kimbum kimbəiŋ wə.

2 Ayakadəiŋ, mih jiə a mih ni chu fiəni laa kə njikə i mbeɪŋ, wə wi kɔ i ni dzə mbeɪŋ bəh ləli. **2** Mih ka dza fə a mbeɪŋ wəkəkɪ ləli, a ni chu numki bəndə bɔ kɔ i fə a mih wəkəkɪ ndzəŋni a kɔbi a mbeɪŋ mih fə a mbeɪŋ wəkəkɪ ləli a? **3** Akɔ gia yə yi nɪ fə ka mih nyaka kiŋwakti kə i dzəh yə mih nyaka yeiŋ. Yi nɪ num yakadəiŋ ka jɔbi wə mih dzə i mbeɪŋ, mih ma ni kwati ləli bidəkɔ num bi dzəkɪ i mbeɪŋ bə mbeɪŋ si kɔ i fə a mih wəkəkɪ num ndzəŋni, kɔm mih kiəkɪ lə na bindzəŋ kɔm mbeɪŋ bəchi a ndzəŋni

biŋ kɔ ndzɔŋni bimbeɪŋ bæchi. **4** Mbeɪŋ kɪaki a kiŋwakti
 kɔ kɔ num mih nɪ nyaka lɔli num i mih wɛ nalɛ, shɔm
 ji mih, num mindɛm jikɛ i dzɛkɛh yɪŋ cheɪŋ. Mih nɪ ka
 nyaka yakadɛɪŋ i fɛ lɔ a mbeɪŋ wɔkɔki num lɔli. A nɪ kɔ i
 fɛ a mbeɪŋ kiɛ kiŋkɔŋ kilɛkɛli kɔ mih kaŋaki i mbeɪŋ. **5** A
 kabɛ num a mi widɔkɔ nɪ dzɛ bɛh lɔli, yaka lɔli biwɔ nɪ
 kɔkɔ a mih shɔŋ. I dzɛh yidɔkɔ wɛ yi nɪ kɔ tɛ i mbeɪŋ
 bæchi. (Yɛlɛ mɔŋ gia yɛ mih kɔ i lɔ tsɛsi yeɪŋ beɪŋ nalɛ). **6**
 ŋgɛkɛ wɛlɛ mbeɪŋ bɛduli nya i mi wiwɔ yaka wi kpɛɪŋ
 yaka. **7** I liɛ mbeɪŋ kɔlɛ i dɛlɪnya kiŋgbɔ ki, i fɛ ka shɔm yi
 dɛki, ka nsheɪŋ yiduli ma wɔɔ wi wɔɔni. **8** Ayakadɛɪŋ, mih
 kwuŋki kaŋ i mbeɪŋ a mbeɪŋ fɛ wi kɪa a mbeɪŋ kɔŋki lɛ
 wi. **9** Fa kɔ gia yɛ yi nɪ fɛ mih ka mih nyaka kiŋwakti kɔ
 i mbeɪŋ i mɔm wɔkɔ mbeɪŋ, a mbeɪŋ wɔkɔki lɛ i mih i
 gia yichi wɛ a. **10** Mbeɪŋ ka dalɪnya ŋgbɔ wi mi, mih tɛ
 ni dalɪnya. Mih ka dalɪnya gia, gia kabɛ num i dalɪnya,
 mih dalɪnya i Klistus nshiŋ kɔm mbeɪŋ. **11** Bukumbeɪŋ
 fɛki yakadɛɪŋ ka Satan ma ni dza liɛ yeɪŋ wɛ i kaŋa ŋga i
 bukumbeɪŋ beɪŋ. Bukumbeɪŋ mɔŋniki kɔ si wi si wɛli. **12**
 A nɪ kɔ jɔbi wɛ mih nɪ tsɛ buku i kwili wi Tɔwas wɛ i fuku
 ntum wi ndzɔŋni kɔm Klistus feɪŋ, Bah wɛli dzaka ki juŋ i
 mih i nɔm nɔm wi feɪŋ. **13** Ayakalɛ, mih na kaŋa shɔm
 yidɛli, kɔm mih nɪ ka yeɪŋ dɛkɛ waiŋnih wuŋ Taytus feɪŋ i
 wɔkɔ kɔm mbeɪŋ. Ayakadɛɪŋ, mih ka bɔni i bɔ a bɛ besi,
 ka dzɛ i Masedɔnia. **14** Ayakalɛ, kiyɔŋni kɔ i Nyɔ wɛ wi si
 tsɛ i bukumbeɪŋ nshiŋ i Klistus wɛ jɔbi wichi, nya mbɛɛɛ
 buku biɛli ka bɔni bɛ wi tumdzi i di bi jum wɛ. Ayaka wi
 tsɛ tɔli i bukumbeɪŋ wɛ waŋ ntum wiwɔ kɔm Klistus i
 di bichi wɛ ayaka bɛ kiɛ wi, tsɛŋɔ yi fwuli ka tsɛŋɔ yi

njiəŋ bə kpa. **15** Buku kə aka tsəŋə yi njiəŋ yi Klistus i Nyɔ, i kintəŋ ki bəni bə bə bwiliki bə bəh bə bə laki num lakiyini. **16** I bəni bə bə kə bə laka tsəŋə yələ si dzə num bəh kpi i bə. Ayaka i bəni bə bə kə bə bəŋ tsəŋə yələ dzəki num bəh nəni i bə. Si yi kə yaka, akə ndə wə wi kə wi kpeŋ i fə ŋkaiŋni wi nəm wələ a? **17** Buku kəkə ka bəni bəduli bə bə dzo gia yi Nyɔ yi fiəni chu gia yi shi, i nyaniki taŋniki taŋnini. Buku kə fibuku bəni num bə chiŋni i Klistus wə, fuku gia yi Nyɔ i wi Nyɔ nshiŋ bəh shəm yi baiŋni ka bəni bə wi faaŋ, bə num i wi nshiŋ.

3 Mih dzakaki yələ lə, yaka yi kə a mbeŋ nəŋki a buku chu fiəni chūsi gwu yibuku i mbeŋ chusini a? Ma a buku nəŋki biŋwakti si bəni bədəkə nəŋki ŋkaiŋni biŋwakti biə bi nyə i buku wə nabə i mbeŋ wə bi chusi bəni bə buku kə bə a? **2** Mbeŋ mwi kə biŋwakti bibuku biə bə nyaka i shəm yibuku wə ka mi wichi kələ i kiə bəh i fa. **3** Mbeŋ chūsiki a mbeŋ kə biŋwakti bi Klistus biə buku nyaka. Biŋwakti biələ kəkə biə bə nyaka num bə gaali ki kiŋwakti. Bə nyaka num bə Kiŋ'waka ki Nyɔ kə ki kaŋaki nəni. Bə ka nyaka dəkə num i baŋ bitəh wə. Bə nyaka num i baŋ wə num shóm yi bəni. **4** Gia yələ kə yə buku dzakaki buku məŋ kə i Nyɔ nshiŋ tsə dzəh i Klistus wə. **5** Yi məŋ a buku kpeŋ i numki a buku fə gia yidəkə yə buku kə i dza i dzakaki a yi bukuki i buku wə. A fə Nyɔ na ka buku kpeŋ. **6** Wi fə buku kpeŋ i nəmki i gia yi miŋkaiŋ mimfiəŋ wə. Miŋkaiŋ mələ məŋ mə mə biəliki num bənchi bə bə nŋ nyaka bəh kaŋ. Akə num bi Kiŋ'waka ki Baiŋni. Bənchi bə nŋ dzəki num bəh kpi. Ayakalə, Kiŋ'waka nya num nəni i bəni. **7** Dzəh yikpu yə bə nŋ fəki gia yeŋ kə num bə nŋ fa

bənchi bəwə bəh kaŋ i kitəh wə. Jəbi wə Muses n̄ dzəki
 bəh bənchi bələ bəni bə Islae n̄ kəkə i chu tseiŋ shi bi,
 kəm baiŋni bi Nyə biə bi n̄ baiŋki i shi bi wə. A kabə num
 a dzəh yikpu yə n̄ dzəki num bəh kpi, dzə kaŋa baiŋni
 bi Nyə, baiŋni biələ num biə bi n̄ baiŋki laka tsə num
 lakani, **8** yaka kə a baiŋni biwə i dzəh yə bə fəki gia yeiŋ,
 a num yi Kiŋ'waka ki Baiŋni ma baiŋni biwə ma ni tsəki
 baiŋni bidəko biə tsəni a? **9** A kabə num a dzəh yə bə n̄
 fəki gia yeiŋ n̄ dzəki num bəh gia yə yi ləkəki lə bəni i
 ŋgəkə wə, yi n̄ dzəki bəh baiŋni bi Nyə, yaka kə a dzəh yə
 bə fəki gia yeiŋ yi num dzəh yə Nyə dzəki bəni yeiŋ a
 bə kə chəŋ i wi nshiŋ, bi ma kaŋa baiŋni bi tsə biəmaka
 tsəni! **10** ŋkəŋ biwə kə a, fieŋ fiə fi n̄ dzəki fi kaŋa baiŋni
 bi Nyə laksi lə baiŋni bi kəm baiŋni bimbūm dzə tsə
 biəmaka. **11** A n̄ kə a fieŋ fiə fi n̄ laka dzə bəh baiŋni bi
 Nyə, yaka kə a baiŋni bi fieŋ fiə fi dzəki i baəŋ kpamu, bi
 duki tsəki biəmaka tsəni! **12** Si buku kiə yakadəiŋ məŋni
 kə yi, buku bə fuku chu lwa kə. **13** Buku kəkə ka Muses
 wə wi n̄ baŋki shi bi bəh mbuŋ i fə a bəni bə Islae ma
 tseiŋki baiŋni biwə i shi bi wə si bi nyumiki kaaki tsəki.
14 Ayakalə, bəni bəwə kə num mfi bibə n̄ baŋ. Na i dzə
 buku bidaiŋ, bə si fa gia i Kiŋwakti ki Miŋkaiŋ Mikpu mə,
 jəbi wə bə wəkə fieŋ fidəko ka numki num fi baŋ mfi bibə.
 Akə a i Klistus wə bə kə i dzəbwili fieŋ fiwə fi baŋki. **15**
 Na i dzə buku bidaiŋ, jəbi wə bə fəki gia i Kiŋwakti ki
 Muses mə, fieŋ fiwə ka numki fieŋ fi baŋ mfi bibə. **16**
 Ayakalə, jəbi wə mi ka fiəni num i Bah wə, bə ka dzəbwili
 fieŋ fiə fi baŋki shi bi. **17** Bah wələ kə Kiŋ'waka, na faiŋ
 Kiŋ'waka kələ kə, yaka bəni ni buku lə i mfa wə. **18** Yi kə

a bukumbeiŋ bæchi bə bə kə fieŋ fidəkə chu baŋ kə shi
bibukumbeiŋ kə baiŋni bi Bah baiŋ i bukumbeiŋ wə bi
fəki bukumbeiŋ kwuni tsə a ninshiŋ ninshiŋ, bwəsi num
wi. Ŋkwuni wələ fəki Bah wə wi kə Kiŋ'waka ki baiŋni.

4 Ayakadəiŋ, si buku kwati nəm wələ lə num a kwasi Nyə
nshēiŋ ka nya i buku, shəm kəkə i dəkə buku bəh wi. **2**
Buku nyəkə jum i gia yə bəni fəki i nyumi wə a num yi
kiŋgəmni. Buku nəiŋma dzəh yi fwəkyini. Buku jiəki kə
ntəkə i gia yi Nyə wə. Buku si dzaka ŋkəŋ i daiŋ wə, chusi
gwu yibuku i mi wichi i Nyə nshiŋ, ka bə kələ i kwaka kiə
bəni bə buku kə bə. **3** Yi kabə num na a ntum wi ndzəŋni
wələ buku fukuki kə gia yi nyumini, yaka yi nyumi shəŋ a
bəni bə bə lakaki num lakani. **4** I bəmake bəni bə bə ka
bum dəkə gia yələ, kə num Satan wə wi kə nyə wi mbi
wələ baŋ mfi bibə bi bə ji. Wi fə lə ka bə ma yēiŋki baiŋni
bi ntum wi ndzəŋni wə wi kə kəm kiŋkəkni ki Klistus wə
wi kə kimbwəsi ki Nyə mwi. (aiōn g165) **5** Mbēiŋ kīəki a
buku fukuki kə kəm bə gwu yibuku. Buku fukuki num
kəm Klistus Jisəs a wi kə Bah. Ayaka buku num fibuku a
bəni bə bə nəmki i mbēiŋ kəm Jisəs. **6** Nyə wə wi nī dzaka
a, “Baiŋni bāiŋki i jisi wə”, a num a Nyə wiwə wə wi fə a
baiŋni bi baiŋki i shóm yibuku mə i baiŋsi buku i fə a
buku kīə kiŋkəkni ki Nyə kə ki kə i shi bi Jisəs Klistus wə.
7 Kiba ki biēiŋ biələ kə i gwu yibuku wə, ayakalə buku
num fibuku a kəŋə yi nshwaiŋ. Buku kə yakadəiŋ ka yi
chusiki a ŋga biələ bi tsəki ŋga bichi i buku wə kə bi Nyə
a num kə bibuku. **8** Bəŋgəkə jikəli buku bimbu bichi,
ayakalə bə kəbi i bwiŋyi buku. Buku si dza mfi bibuku
laka ayakalə shóm kpi kə buku. **9** Bə si bwaŋ gvu i buku

cheiŋ, ayakalə Nyɔ dali kə buku. Bə si kwu tweiŋ lə buku ayakalə buku gbəyi i kuku, ayakalə buku kpi kə. **10** Buku si nyani kpi ŋkaiŋni wi kpi yi Jisəs jəbi wichi, ka bə kələ i bi yeiŋki tə nɔni ki Jisəs i gwu yibuku wə. **11** Si buku naki, yi kə a buku shi kə a dzaka ki kpi wə jəbi wichi kɔm Jisəs, ka nɔni ki Jisəs kələ i chusiki i kiwini kibuku kələ wə. **12** Ayakadəiŋ, buku ka kpiki kpi, ayakalə kpi yibuku yələ dzə num bəh nɔni i mbeiŋ. **13** Buku jiə shɔm i Nyɔ wə asi mi widəko nɔ jiə si yi kə bə nyaka a, “Mih bum ka mih dzakaki”, buku tə kə buku bum ka buku dzakaki. **14** Buku kiaki lə a, wi wə wi nɔ dzasi Bah wibukumbeiŋ Jisəs i kpi wə, bi dzasi lə tə bukumbeiŋ bə bə kə bəh Jisəs i kpi wə, dzə buku bəh mbeiŋ tə tsə jiə i wi nshiŋ. **15** Gia yələ yichi numki kɔm mbeiŋ, ka si kiŋkəŋ ki Nyɔ ni waŋki tsəki i bəni bəduli wə, fə a kiyəŋni kə bəni nyaki i Nyɔ ni kpeiŋsiki, kiŋkəksi kiwə tsə i wi. **16** Ako gia yə gwu kpiki buku. Na ayaka nyam yibuku yi gwu yələ səkəki tsəki a twesi twesi, shɔm yibuku kwuni fiəni chu yimfiəŋ chəkə bichi. **17** Bəŋgəkə bəŋchiŋ bələ buku yeiŋki i jəbi wi juli wələ wə, kə a bə keiŋsiki buku num i kinsəŋli kindzəŋni kimbum kə buku bi wəkəki jəbi wichi kə mi widəko kəkə i bi sini. (aiōnios g166) **18** Ayakadəiŋ, buku ka jiə dəkə mfi bibuku i bieŋ biə bə yeiŋki. Buku jiə num i bieŋ biə bə yeiŋki kə bi, kɔm bieŋ biə bukumbeiŋ yeiŋki lə kə biə bi tsəki num tsəni, ayakalə i biə bukumbeiŋ yeiŋki kə bi, ako biə bi kaŋaki kə kiŋgəksi. (aiōnios g166)

5 Bukumbeiŋ kiaki a bə ka shaki kintəŋ kə ki kə gwu yibukumbeiŋ yə bukumbeiŋ naki yeiŋ fa kuku, ma bukumbeiŋ kaŋaki juŋ yi Nyɔ maka bə maa bəh kaŋ.

Yəməka num jun yi bein, yi num i bi numki kingəksi kəbi.

(aiōnios g166) 2 Si bukumbein kə fa i liə bukumbein kwiŋki lə, kəm bukumbein nəŋki na bəh ŋga a bə ləh jun yi bein yə i bukumbein wə ka mbuŋ. 3 A bi numki jəbi wə bə bi ləhki yi i bukumbein wə, ma bukumbein bi ma chu numki bəh gwu yi yəə. 4 Si bukumbein keiŋki bə nə i kintaŋ kə mə, bəŋgəkə bə bukumbein yeiŋki bə fəki bukumbein kwiŋ bəh ŋga. Yi məŋ a bukumbein nəŋki a bə bəayi bəmbuŋ bə bə kə i gwu yibukumbein wə. Bukumbein nəŋki a bə ləh num bə bein i bukumbein wə ka nəni kə ki bi kaŋaki kə kingəksi məə gwu yə yi kə i kpi. 5 Nyə kə wə wi keiŋsi bukumbein i kwati biəin biələ, wi nya bukumbein bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni ka njikəli wi kpaŋ i biəin bichi biə wi jiə i bukumbein. 6 Ayakadəin, buku ka numki jəbi wichi kiə gia yələ na məŋni kə. Buku kiəki lə a si buku nəki i gwu yələ wə i mbi wələ wə, buku kə na i dzəh yi dəəŋ i Bah wə. 7 Buku fəki gia num kəm shəm yə buku jiə i Nyə wə, a num kə kəm buku yeiŋki wi. 8 Buku kaŋaki kə məŋni i gia yələ wə, yi ndzəŋki lə a buku bee gwu yələ, i tsə numki buku bəh Bah i kwili wi wə. 9 Yi kə a kəŋ buku numki bəh wi i kwili wi wə, nabə a buku keiŋki fa kuku, yaka kə a gia yə buku tseiŋki i yi wə, kə i fəki ka wi wəkəki ndzəŋni. 10 Mbein kiəki a bukumbein bəchi kaŋaki i bi nūm i Klistus nshiŋ wi sāka bukumbein, ka mi wimu wimu bi kwati ŋgəm wi i gia yə wi nī fəki i gwu yələ wə, kəŋ a numki yindzəŋni nabə yichu. 11 Si buku kiəki kəm gia yə yi kə i lwaki Bah, buku məmsi i fə a bəni nūm i dzəh. Nyə lansi kiəki lə bindzəŋ bəni bə buku kə bə. Mih kwakaki a mbein tə kiəki lə na bindzəŋ i

shóm yimbëiŋ mə bəni bə buku kə bə. **12** Si buku dzakaki lə yi məŋ a buku nəŋki i chu jum wə i fukuki fiëŋ fiə buku kə fi i mbëiŋ. Buku nyaki a dzəh i mbëiŋ i ghaŋsiki gwu kəm buku. Ayakadəiŋ, mbëiŋ ka ni kwati gia yə mbëiŋ kə i chukuli bəni bə bə kəksiki bəni bə bə yaksiki gwu i gia yə bə yëiŋki i bəni wə bəh dzəkəh, a kəbi yə yi kə i shóm yibə mə. **13** A kabə num a kifwu kibuku nyaniki kə, yaka ki nyaniki kə kəm Nyə. A kabə num a ki nəmki lə, yaka ki nəmki kəm mbëiŋ. **14** Gia yə yi fəki ka buku tsəki i ninshiŋ bəh gia yə buku fəki akə kiŋkəŋ ki Klistus kə wi kaŋaki i bukumbeïŋ. Buku fəki yaka kəm buku lansi bum a mi wimu nŋ kpi i bəni bəchi bëiŋ, ka yi bi numki a bəni bəchi kə num bə kpi tə. **15** Wi nŋ kpi i bəni bəchi bëiŋ ka bə bə këiŋki bəwəm, bə ma nŋki i yibə wə. Ayakalə, ka bə bə këiŋki bə nə nəni bə ni nŋki i wə wi nŋ kpi fiəni dza i kpi wə kəm bə. **16** Ayakadəiŋ, i yisi i liə i tsə, buku chu tseïŋki kə mi i dzəh yi mi wiwəm wə. Na yaka yi kabə num a buku nŋ num tseïŋ Klistus i dzəh yi mi wiwəm wə, i liə buku chu tseïŋki kə wi i dzəh yiwə wə yaka. **17** Gia yə yi kə, kə a mi wə wi chiŋni bəh Klistus, wi si num lə mi wimfiəŋ. Gia yikpu yichi tsə lə, yimfiəŋ dzə. **18** Yələ lə yichi kə mfə wi Nyə wə wi fiəni dzə bukumbeïŋ i wi wə asi wi nŋ këiŋsi gia bukumbeïŋ bə tsə dzəh i Klistus wə. Ayaka wi nya buku bəh nəm i fəki ka bəni këiŋsiki gia bəh Nyə. **19** Yi kə a, akə i Klistus wə Nyə nŋ këiŋsiki gia bəh bəni i mbi wələ wə ka bə fiəni chu bəh wi. Ayaka wi chu ŋgwuŋ kə kpaŋ i chu bibə wə. Asi wi nŋ fə yakadəiŋ ka nya ntum wi wi këiŋsini gia i buku kaŋ, a buku fûkuki i bəni. **20** Bə buku lə fa i di bi Klistus wə, ayaka Nyə tsə i

buku wə tsa bəni. Ayaka buku kwuŋki kaŋ i mbein i yeŋi wi Klistus wə a mbein fiəni kēiŋsiki gia yimbein bəh Nyɔ. **21** Ako kəm bukumbein wi Nyɔ nɛ fə Klistus wə wi nɛ kiəki kə chu, i num chu, ka bukumbein bi dzə num chəŋ i Nyɔ nshin kəm wi.

6 Si buku chiniki nəmki bəh Nyɔ, buku bə kwuŋ tə kaŋ i mbein a kiə mbein ki dzə kə shəm yindzəŋni yə Nyɔ chusiki i mbein a yi fiəni chu gia yi kilələ. **2** Nyɔ nɛ kə wi dzaka a, “Jəbi wə, jəbi wiwə mwi nɛ dzə kpein, mih nya ntuni i wə. Chəkə bi bwilini nɛ dzə kpein mih gamti wə.” Mbein wəkəli, i liə kə jəbi wi ndzəŋni, wələ num chəkə bi mbwili. **3** Buku fəki kə gia yə yi kə i kəŋki dzəh yi mi widəkə. Buku fəki yakadəin ka bə bi ma yein ŋgbə widəkə i nəm wibuku wə. **4** Ayakalə, buku chusi gwu yibuku i dzəh yichi wə a buku kə bəni bə nəm bə Nyɔ. Buku chusi i dzəh yə buku kaŋaki shəm yein nalə i bəŋgəkə bəchi bə buku yeiniki, bəh i jəbi wə gia ləkəki bəh jəbi wə dzəh lansi məŋ. **5** Bəni si twein lə buku, dza jəbi widəkə jiə buku i juŋ yi nsəŋ mə, bəni dza dzə nəŋ buku bəh ndani. Buku si chəkə gwu i nəm wə, buku dza nchəkə nə bəh ntsəŋə, i jəbi widəkə wə buku kpi dzəŋ. **6** Buku chusiki tə a buku kə bəni bə nəm bə Nyɔ i dzəh yibuku yi nəni yə yi baiŋki bəh si buku kiəki gia kəm Nyɔ, bəh si buku kaŋaki shəm, bəh si buku kaŋaki shəm yindzəŋni i bəni wə. Buku nəki biəli asi Kiŋ'waka ki Baiŋni chusiki, buku kəŋ bəni bəh kiŋkəŋ ki ŋkəŋ. **7** Buku si dzaka shəŋ a ndzaka wi ŋkəŋ, fə gia i ŋga bi Nyɔ wə. Buku si kaŋa nəni ki chəŋ ki num ka biein bi jum i tsein yiləkəli wə bəh i tsein yi kimiəkə wə. **8** Buku si chusi lə bəni bə buku kə, kəŋ bəni

kəksiki buku kəŋ bə ma kəksiki, kəŋ bə dzakaki gia yichu kəm buku nabə yindzəŋni. Bəni si dzə buku a buku kə bəni bəntəkə, ayakalə buku num bəni bə ŋkəŋ. **9** Bəni si dza num ka bə kiəki kə buku, ayakalə bəni kiəki lə buku na bindzəŋ. Buku si dza yeiŋ a buku kə biēiŋ bi kpili, ayakalə mbeiŋ yeiŋ buku keiŋ bəwəm. Bəni si dza nya ŋgəkə i buku, ayakalə bə wəw kə buku. **10** Buku kə aka bəni bə bə kə i nshēiŋ wə, ayakalə buku laŋ jəbi wichi, num aka bəni bə kifuu, ayakalə buku fə bəni bəduli num bəni bə kpə. Buku si num aka buku kaŋaki kə na fiēŋ fidəkə, ayakalə buku kaŋa biēiŋ bichi. **11** Bəni bə Kələn, buku dzaka lə i mbeiŋ, na nyumi gia yidəkə. Buku weli shóm yibuku yasi yi i mbeiŋ. **12** A ka baŋ dəkə buku shóm yibuku i mbeiŋ. A baŋ mbeiŋ shóm yimbeiŋ i buku. **13** Mih dzakaki i mbeiŋ ka bwa bəŋ a, mbeiŋ fə a liŋ asi buku si fə i mbeiŋ, wēli tə shóm yimbeiŋ i buku, asi buku weliki i mbeiŋ. **14** Kiə mbeiŋ ki chīŋni kə bəh bəni bə bə ka bum dəkə. Yi kə a gia yi chəŋ bəh yichu kə nyani dəiŋ i numki fiēŋ fimu a? Baiŋni bəh jisi kə dəiŋ i kaŋaki kichiŋni a? **15** Yi kə a Klistus bəh Belial kə dəiŋ i numki dzaka kimu a? Fiēŋ fiə fi kə chiŋni mi wi bumni bəh wə wi ka bum dəkə kə na nə? **16** Juŋ yi mfə gia yi Nyə yi kə kaŋaki nə i fə bəh miməwə mi mbi wələ a? Mbeiŋ kiəki a bukumbēiŋ kə juŋ yi fəni yi gia yi Nyə yə yi kaŋaki nəni. Yələ lə num asi Nyə nī dzaka a, “Mih ni nəki i bə wə, nyani i bə kintəəŋ. Mih kə Nyə wibə, bə num bəni mbəŋ.” **17** Ayakadēiŋ, Bah dzakaki a, “Mbeiŋ būku i bə kintəəŋ, mbeiŋ nūmki chi chi i bə wə. Kiə mbeiŋ ki kôm kə fiēŋ fi kinyeŋ, ayaka mih nī ka dzə mbeiŋ. **18** Mih ni numki Ba wimbēiŋ, mbeiŋ num

bwa mbəŋ bənyuku bəh bəkaŋa. Yələ gia dzaka Bah wə wi kaŋaki ŋga Bichi.”

7 Nséiŋ yiŋ yi shəm, si Nyɔ kɔ wi nya biŋkaka biələ i bukumbeiŋ lə, bukumbeiŋ wôkɔ bwîli bieŋ bichi biə bi bəkəliki gwu yibukumbeiŋ bəh kiŋ'waka kibukumbeiŋ. Bukumbeiŋ bāiŋki i tsə būku asi bukumbeiŋ nəki i nlwa wi Nyɔ wə. **2** Mbeiŋ wêli shóm yimbeiŋ i buku. Buku ka fə dəkə gia yichu yidəkɔ i mi widəkɔ. Buku ka seŋsi dəkə fieŋ fi mi widəkɔ, na i dzi fieŋ fi mi widəkɔ. **3** Mih dzakaki kə lə a mih jiəki mbeiŋ i ŋgəkə wə. Mih si dzaka lə i mbeiŋ a mbeiŋ kɔ shəm yibuku, kəŋ a numki i kpi nabə i baəŋ wiwəm, bukumbeiŋ ni baəŋ a chiŋni wə. **4** Mih jiə shəm yiŋ i mbeiŋ nalə. Mih kaŋaki lə kiŋghaŋsi ki gwu kimbəm kəm mbeiŋ. Shəm yiŋ dəki lə nalə kəm mbeiŋ. I kintəəŋ ki bəŋgəkə bəchi bə buku yeiŋki mih wəkəki num a ndzəŋni. **5** Na si buku nî liə i kwili wi Masedonia wə, buku nî ka waka. Buku nî kwatiki bəŋgəkə bimbu bichi. Bəni nî nəŋki lə buku bəh dzaka, buku kaŋa nlwa i shóm yibuku wə. **6** Ayakalə, Nyɔ wə wi dəsi shəm yi bəni bə bə kɔ i nsheiŋ wə dəsi shóm yibuku bəh ndzə wə Taytus nî dzə. **7** A nî kəkə a ndzə wi shəŋ wə wi nî dəsi shóm yibuku. A nî kɔ tə dzəh yə mbeiŋ nî dəsi tə shəm yi yeiŋ. Wi nî fuku i buku a mbeiŋ nəŋki lə nalə i yeiŋ mih, bəh si mbeiŋ kɔ bəh nsheiŋ i mbeiŋ wə i gia yə yi nî num, bəh si mbeiŋ kaŋaki kiŋkəŋ i mih. Si mih wəkə yakadəiŋ, mih bə wəkə ndzəŋni nalə. **8** A kabə num na a kiŋwakti kə mih nî nyaka i mbeiŋ nî fə a mbeiŋ numki nsheiŋ nsheiŋ, yaka yi nyaki kə mih bəh ŋgəkə. Ayakalə, yi nî nya mih bəh ŋgəkə, kəm mih yeiŋki a kiŋwakti kiŋ kə nî fə mbeiŋ bə

num nsheij nsheij. Ayakalə, mbeij nĩ kə a nsheij nsheij a i jəbi wi juli wə. **9** Mih ka wəkəki ndzəŋni i liə, a num kə kəm mbeij nĩ kə bəh nsheij. Akə kəm nsheij yələ nĩ fə mbeij kwuni shóm yimbēij. Mbeij nĩ kaŋaki nsheij a num i dzəh yə Nyə nəŋki. Ayakadəij, buku nĩ ka fə dəkə gia yichu yidəkə i mbeij. **10** Mi kabə kaŋaki nsheij i dzəh yə Nyə nəŋki, ma yi ni fə wi kwuni shóm yi. Ayaka yələ ni dzə num bəh mbəij i wi, yi ni dzə kə bəh gia yə wi ni dəki gwu yeij. Ayakalə, mi kabə kaŋaki nsheij a num i dzəh yi bəni bə mbi wə, ma yi ni dzə num bəh kpi i wi. **11** Mbeij yēij gia yə nsheij yə a num yə Nyə nəŋki dzə bəh yi i mbeij. Mbeij yēij si mbeij dzə gia bəh shóm yi shilini. Mbeij yēij tə si mbeij fə gia yichi i chusi a mbeij kaŋaki kə kaŋ i gia yichu wə. Mbeij yēij si gia yiwo lə mbeij. Mbeij yēij nlwa wə mbeij kaŋa. Mbeij yēij shóm yimbum yə mbeij kaŋaki i yēij i mih wə. Mbeij yēij shóm yə mbeij kaŋaki i fə gia yi chəŋ. Mbeij yēij tə ŋkaiŋni wi ŋgəkə wə mbeij nĩ nyaki i mi wə wi nĩ ŋgbə. I gia yichi wə mbeij chusi a mbeij kaŋaki kə kaŋ i gia yiwo wə nalə. **12** Ayakadəij, namana yaka si mih nĩ nyaka kiŋwakti kə i mbeij yi məŋ a mih nĩ nyaka kəm wə wi nĩ fə i fikpəŋ, nabə wə bə nĩ fə fikpəŋ i wi. Mih nĩ nyaka ka mbeij kə i chūsi gwu yimbēij i Nyə nshij a mbeij nya gwu yimbēij i buku. **13** Ayakadəij, yələ fə shóm yibuku bə də. I kpēij si i shóm yi dəli yiwo wə, buku chu wəkə ndzəŋni nalə kəm kinsanli kə Taytus wəkəki kəm mbeij bəchi fə shóm yi bə də. **14** Na si mih nĩ ghaŋsiki gwu kəm mbeij i Taytus, mbeij nĩ ka ŋgəmsi dəkə mih. Kiŋghaŋsi ki gwu kə buku nĩ shiki ghaŋsiki kəm mbeij i Taytus ki

chusi a, ako kɪŋkɔŋ. Yi num a liŋ si gia yichi yə buku nɪ shiki dzakaki i mbeɪŋ kɔ tə ŋkɔŋ. **15** Wi Taytus si yɪŋti asi mbeɪŋ bæchi nɪ wəkəkɪ i wi, bæh si mbeɪŋ nɪ dzo wi bæh nlwa nəŋni, wi ni chu kɔŋ lə mbeɪŋ tsə kaasi. **16** Mih tə wəkəkɪ lə ndzɔŋni kɔm mih jiə mfi mbiŋ i mbeɪŋ, tsə kaasi.

8 Bwa bæ nih bəbuku, buku nəŋki a mbeɪŋ kɪə gia yə ŋgamti wi Nyɔ fə i bijuŋni bi bəni bæ bumni bə bɔ kɔ i kimbu ki Masedonia. **2** Bəŋgəkə bələkəli mɔmsi lə bɔ na bæh ŋga. Ayakalə, kinsanli kimbun kə bɔ kanjaki fə bɔ weli kan yibɔ yichi i bəni bədəkɔ nalə, na si bɔ kɔ i kifuu kiləkəli kintəŋ. **3** Gia yə mih kɔ i dzaka kɔ a, a nɪ kwaka bɔ a bɔ nyâ kinya asi ŋga bibɔ kɔ. Jobi wə bɔ nɪ nəŋki i nya bɔ nya bi dutsə si bɔ nɪ kɔ i nya. **4** Bɔ ni tsa i buku bæh shəm yibɔ yichi a buku nyâ bɔ bæh dzəh i jiə kan i nɔm wələ i tɔbi bəni bə akɔ bə Nyɔ. **5** Bɔ nɪ fə gia i dzəh yə buku nɪ kwakaki kə a bɔ kələ i fə. Bɔ nɪ yisi nya num gwu yibɔ i Bah, ka nya tə i buku si Nyɔ nəŋki. **6** Ayakadəiŋ, buku ka tsa Taytus asi wi nɪ yisi nɔm wələ i mbeɪŋ kintəŋ, a wi tsəki a ninshiŋ i gāmti mbeɪŋ i kaasi nɔm wi ŋgamti wələ. **7** Si mbeɪŋ tɔksiki kiəki i fə gia yichi na bindzɔŋ, gia yə yi kɔ i kimbu ki bumni wə, yə yi kɔ i kimbu ki dzakani wə, yə yi kɔ i kimbu ki mfi wə, yə yi kɔ i kimbu kɪŋkɔŋ i fə gia, bæh yə i kimbu kɪŋkɔŋ kimbeɪŋ i buku, buku bə nəŋ a mbeɪŋ lansi kiə tə i weli kan yimbeɪŋ nalə i nɔm wi ŋgamti wələ. **8** Mih dzakaki kə yələ nya num nchi. Mih mɔmki i yeiŋ tə a kɪŋkɔŋ kimbeɪŋ kɔ tə ki ŋkɔŋ i sini bæh kɪŋkɔŋ kə bəni bədəkɔ kanjaki i fəki gia yidəkɔ yeiŋ. **9** Mbeɪŋ si kiə lə shəm yindzɔŋni yə Bah

wibukumbein Jisəs Klistus n̄ kanaki. Na yaka si wi n̄ kɔ mi wimbum yi dza num a wi fiəni chu mi wi kifuu kɔm mbein, ka kifuu ki fə mbein fiəni chu bəni bəmbum. **10** I gia yələ wə kɔm kinya mih nəŋki i nya wuŋ ntəfi. Yi kɔ chəŋ a, akɔ mbein bə mbein n̄ yisi i jia yi tsəni wə i fə gia yidəko, a kəbi shəŋ a fəki gia, mbein tə kɔ bəni bə ninshin i yisi kanja kinƙɔŋ i fə gia yidəko. **11** Mbein tsəki a bəh yi i ninshin mbein kaasi nɔm wiwə, ka jəbi wə mbein bi ka kaasi biəli fiəŋ fiə mbein kanaki, yi bi ka nyani gvu wimu bəh kinƙɔŋ kə mbein kanaki i fə gia yidəko. **12** Mbein k̄əki a mi kabə kanja kinƙɔŋ i nya, ma Nyɔ ni dzo kinya kiwə biəli fiəŋ fiə wəma ka si kanaki i nya, wi biəli kə biəin biə mi kanaki kə. **13** Mih dzakaki kə yələ a jəbi wə mbein nyaki i gamti bəni bədəko mbein kpi lɔ kpini. Akɔ gia i fə bimbu bichi numki a lin. **14** Si mbein kanaki biəin i liə bi shuku i kuku, ayaka bəni bədəko dzaa, mbein kələ i gāmti bɔ. Ka jəbi wə bɔ ni kwati tə bi dutsə, mbein dzaa, bɔ ni gamti mbein. Ayakadəin, bimbu biwə bichi ni num lin. **15** Yi kɔ asi bə nyaka a, “Mi wə wi n̄ juŋni bi dutsə, n̄ ka kwati dəkə bi dutsəsi. Ayaka mi wə wi juŋni twəsi, n̄ ka kwati dəkə bi senitsə.” **16** Mih nyaki kiyəŋni i Nyɔ wə wi jiə kinƙɔŋ kimbein i shəm yi Taytus wə yi num a lin ka yə mih kanaki i mbein. **17** Wi ka bum dəkə i dzə i mbein kɔm alə a buku tsa wi. Wi dzəki i mbein i kinƙwaka ki wə, asi wi n̄ kɔ wi si kanja lɔ kinƙɔŋ nalə i mbein. **18** Buku faanƙi wi bəh waiŋnih wibuku wə bə kiəki wi nalə i kintəəŋ ki bijuŋni bi bəni bə bumni bichi kɔm ntum wi ndzəŋni wə wi nyaniki fukuki. **19** A kəbi a yəma ka shəŋ kɔm wi. Wi kɔ tə mi wə bijuŋni bi bəni bə bumni kɔ bə babwili a wi

nyaniki buku bə si buku nyaniki fəki nəm kəm ngamti wələ. Nəm wələ kə i fə a bəni nyaki kiŋkəksi i Bah mwi, bəh i chusi a buku kaŋaki lə shəm i gamti bəni bədəkə. **20** Buku kəŋki kə a gia yidəkə numki yə mi widəkə dzakaki kəm buku kəm kinya kimbun kələ buku nəmki yeiŋ lə. **21** Buku məmsi na bindzəŋ i fə num gia yə yi kə chəŋ a kəbi a i Bah nshiŋ shəŋ. Buku məmsiki i fə yi chəŋ tə i bəni nshiŋ. **22** Buku faaŋki tə waiŋnih wibuku widəkə bəh bə, num buku məmsi lə wi kiŋkani kiduli i dzəh yiduli wə, ka yeiŋ a wi kaŋaki lə shəm i fəki gia. I liə wi kaŋaki lə kiŋkəŋ nalə i mbeiŋ, kəm wi jiə shəm i mbeiŋ wə nalə. **23** Mi ka Taytus kə mi wə buku wi nyaniki gvu wimu wi chu num tə mi wə buku wi nəmki fieŋ fimu, i gamtiki mbeiŋ. I kimbu ki bwa bə nih bəbuku bədəkə bələ, bə kə bəni bə ntum bə bijuŋni bi bəni bə bumni ayaka bə fə ka kiŋkəkni tsəki i Klistus wə. **24** Ayakadəiŋ, mbeiŋ chūsi kiŋkəŋ kimbeiŋ i bə, ka bijuŋni bi bəni bə bumni yēiŋ a ŋghaŋsi wi gwu wə buku n̄ ghəŋsiki kəm mbeiŋ kə chəŋ.

9 Yi si chu kəkə i mih i nyāka i mbeiŋ kəm nəm wələ i təbiki bəni bə akə bə Nyə i Judea. **2** Mih kiəki lə a mbeiŋ kaŋaki lə kiŋkəŋ i təbi bə. Ayaka akə gia yiwo yə mih ghəŋsiki gwu i bəni bə Masedonia kəm mbeiŋ, dzaka a mbeiŋ i kimbu ki Akeya wə n̄ kə num mbeiŋ n̄ keiŋsi lə i təbi bə a keiŋ na i jia yi tsəni wə. Kiŋkəŋ kə mbeiŋ kaŋaki i nyaki ki fə tə shóm yi bəni bəduli i bə kintəəŋ dza beŋ i nya wə. **3** Ayakalə, mih faaŋki bwa bə nih bəbukumbeiŋ bələ i mbeiŋ ka kiŋghaŋsi ki gwu kə buku kaŋaki kəm mbeiŋ i gia yələ wə ma ni numki gia yi kilələ. Mih faaŋki bə i mbeiŋ ka mbeiŋ numki num mbeiŋ keiŋsi gwu asi

mih nĩ dzaka a mbeiŋ num. **4** Asi mōŋ yaka, yi dzə num a mih bəh bəni bə Masedonia bədəkə ka nyə i dzə yeiŋ mbeiŋ maka mbeiŋ keiŋsi gwu, ma kiŋgəmni kiwə ni num dəiŋ i buku wə, i kighə i mbeiŋ bə buku jiəki fwu i mbeiŋ a? **5** Ako gia yə yi fə a mih kwaka a yi ndzəŋki lə a mih tsa bwa bə nih bəbukumbəiŋ bələ a bə dzə i ninshiŋ i dzə kēiŋsi kinya kələ jəbi keiŋ wə mbeiŋ nĩ kaka i nya. Ayakadəiŋ, kinya kiwə ni numki num mbeiŋ keiŋsi lə a, ako kinya kə mbeiŋ nyaki bəh kiŋkəŋ kimbeiŋ, a kəbi a bə chiniki mbeiŋ chinini. **6** Mbeiŋ kwāka gia yələ, mi wə wi gbeli twesi, wi bi kəh a twesi, mi wə wi gbeli biduli, bi kəh tə biduli. **7** Mi wimu wimu i mbeiŋ wə kaŋaki i nyā si wi kə wi kwaka i shəm yi wə. Mi ma nyāki wi gūku gwu nabə nyaki ka bə chiniki wi chiŋni. Mbeiŋ kīəki a Nyə kəŋki mi wə wi nyaki bəh kinsəŋli. **8** Nyə kələ i duksi mbeiŋ bəh biəiŋ bichi i fə a bi duki, ka mbeiŋ ni kwatiki biəiŋ bichi jəbi wichi bi kpəiŋ i mbeiŋ bəchi, ka mbeiŋ fəki bənəm bə ndzəŋni bəchi yeiŋ. **9** Yi kə asi bə nyaka a, “Wi shuku kinya shukuni i bəni bə kifuu, mfə wi wi chəŋ bi baəŋ a numki jəbi wichi.” (aĩŋ g165) **10** Nyə wə wi nyaki ŋgəkə i mi wi khə bəh biəiŋ bidzini bə dzi, wi ni nya tə wi chu kpəiŋsi bəŋgəkə bə biəiŋ bimbeiŋ, wi ni fə nəni kimbeiŋ ki chəŋ ni dzə bəh ŋkəh widuli. **11** Nyə ni fə tə ma mbeiŋ numki bəni bəmbum i dzəh yichi wə, i fə a mbeiŋ weli kaŋ yimbeiŋ i bəni ka bəni ni nyaki kiyəŋni i Nyə jəbi wə bə ni kwati kinya kələ i kaŋ yibuku wə. **12** Nəm wimbəiŋ wi ndzəŋni wələ mbeiŋ nəmki, lə dzəki kə a bəh gia yə bəni bə bə kə bə Nyə nəŋki shəŋ, wi fəki tə bəni ka nyaki kiyəŋni i Nyə i dzəh yiduli wə. **13** Nəm wələ

ni chusi læ bəni bə mbeinj kə bə, ayaka bəni ni kəksiki
Nyə tum bikum bi i ɲ'wəkə wə mbeinj wəkəki ntum wi
ndzəɲni wələ kəm Klistus wə mbeinj təkiki wi. Bə num i bi
tum tək bikum bi Nyə asi mbeinj weli kaɲ i bə bəh i bəni
bədəkə wə bəchi. **14** Bə ni tsaki i mbeinj, shóm yibə num i
mbeinj wə nalə kəm ɲgamti wi Nyə wə wi kə i mbeinj wə
du ka tsəki tsəni. **15** Bukumbeinj nyāki kiyəɲni i Nyə i
kinya ki kimum kə wi kə wi nya mi kəbi i fuku.

10 Mih Bəəl mwi, kwuɲki kaɲ i mbeinj i kimbəni wə bəh
i dzəh yi bənini i Klistus wə. Ako mih wə bə dzakaki a jəbi
wə mih kə i dzəh yi dəɲ mih ka dzakaki gia mih bwaɲ i
mbeinj, jəbi wə mih dzə i mbeinj nshiɲ, mih ka bəniki. **2**
Mih tsaki mbeinj tsani a jəbi wə mih ni dzə, kiə mbeinj ma
ni fə a mih ləki bəh mbeinj, si mih kə i ləki bəh bəni bə
bə kwakaki a bə fəki gia biəli num kiɲkwaka ki bəni bə
mbi wələ. **3** Ako ɲkəɲ a buku nək i mbi wələ wə, ayakalə
buku jwəki kə jum yibuku si bəni bə mbi wələ jwəki. **4**
Biəinj biə buku jwəki jum yibuku yeinj a kəkə bi mbi wələ.
Biəinj biə buku jwəki jum yeinj bi kaɲa ɲga bi nyə dzə i
Nyə wə, i bwiɲyiki di kiləkəli yeinj. **5** Buku si dzə biəinj bi
jum biələ bwiɲyi bəɲgukuli bə bəni ɲgukuliki yeinj, shisi
na kinaiɲ kiɲghaɲsi ki gwu kə ki baɲki bəni i kiə Nyə,
tum dzi biɲkwaka bi bəni fə bi wəkə num i Klistus. **6** Jəbi
wə mbeinj chusi a mbeinj si wəkə lə i Klistus bəh shóm
yimbeinj yichi, i jəbi wiwə wə buku ka ni nya ɲgəkə i mi
wichi wə wi keiɲki wi ləkə bəh fwu i Klistus. **7** Mbeinj
tsəiɲ gia yə yi kə i mbeinj nshiɲ! Mi ka kiəkə na ɲkəɲ a
ɲgaiɲ kə mi wi Klistus, wi kīəkə a si wi kə mi wi Klistus,
kə ayaka tək si buku kə. **8** Mih ka lansi dza kabə ghaɲsi

gwu twesi kɔm ŋga biə buku kaŋaki a num biə Bah nya,
 mih ma ni numki bəh kingəmmi. Ŋga biələ kɔ i maa mbeiŋ
 maani bəh bi a kɔbi i shakyi mbeiŋ shakyini. **9** Mih nəŋki
 kə a, yi chūsiki ka mih gumsiki mbeiŋ bəh biŋwakti mbiŋ.
10 Mih dzakaki yələ kɔm bəni bədəkɔ dzakaki kɔm mih a,
 “Wi si nyaka biŋwakti bi ləkə bi lɔ, ayakalə jɔbi wə wi dzə
 i bəni nshiŋ wi ka bəniki, ayaka ndzaka wi si kpeiŋni kə.”
11 Bəmaaka bəni kīəki a gia yə buku dzakaki i biŋwakti wə
 jɔbi wə buku kəkə feiŋ, akɔ a yi buku ni fə i jɔbi wə buku
 dzə. **12** Buku si sini kə bəh i fəkəniki gwu yibuku bəh bəni
 bədəkɔ bə bɔ dzakaki bəh dzaka kibɔ fiŋ fiə bɔ kɔ fi. Asi
 bɔ si sini gwu yibɔ a bɔ bɔ chu fəkəni gwu yibɔ a bɔ bɔ
 yi chusiki a bɔ kiəki kə gia yidəkɔ. **13** Yi Buku kɔ buku
 ghaŋsiki kə gwu i daŋ ji. Buku ghaŋsiki gəksiki i ji biə Nyɔ
 nya i buku kaŋ i nɔm i dzə buku na i mbeiŋ wə. **14** Buku si
 daŋ kə num ji si buku dzəki bukuki i mbeiŋ wə. Buku nī
 kɔ bəni bə ninshiŋ bə bɔ nī nyani bəh ntum wi ndzəŋni
 kɔm Klistus i dzə buku i mbeiŋ wə. **15** Buku ghaŋsiki kə
 gwu tsə ji, yi num a buku ghaŋsiki kə i nɔm wə a fə bəni
 bədəkɔ. Ayakalə, gia yə buku tseiŋki tsəki i ninshiŋ kiə si
 bumni bimbəiŋ kəki tsəki a ninshiŋ, kɔ a liŋ si kimbu
 kibuku ki nɔm i mbeiŋ kintəŋ ni kəki tsəki tə i ninshiŋ
 bindzəŋ. **16** Ayakadəiŋ, buku ka ni daŋsi tsə di bimbəiŋ
 tsəni i fukuki tsəki ntum wi ndzəŋni tsə i bimbə bidəkɔ
 wə, yi chu num kə a buku ghaŋsiki gwu i bənɔm bə bə
 nɔm i di bi mi widəkɔ wə. **17** Yi kɔ num asi bə nyaka a,
 “Jɔbi wə mi chəkəkɔ kijum, wi chəkəkɔ num i gia yə a fə
 Bah yi.” **18** A kəkə mi wə wi chusiki gwu yi a ŋgaiŋ kɔ mi

wi chəŋ wi kə mi wi chəŋ i Bah nshin̄. Akə num mi wə Bah yein̄ki a wi kə chəŋ i wi nshin̄.

11 Mih tsaki a mbein̄ bēe mih ma mih dzaka ndzaka wi kiyun̄ lə twesi. Mntee mbein̄ bēe! **2** Mih kaŋaki lə dzəkəh yi bukuni yi Nyə bəh mbein̄. Mbein̄ kə i mih ka shu wi wain̄kpaŋni wə wi kein̄ki ayaka, wə mih kə mih kaka i nya wi i minyuku wimu wə wi kə Klistus. **3** Ayakalə, mih lwaki a lin̄ asi jun̄ŋ n̄ weli fwəkyi Iff, bə bi bəŋ shakyiki lə mfi bimbein̄ i bee dzəh yə yi kə yi ŋkəŋ num tə yi bain̄ni yə mbein̄ biəliki Klistus yein̄. **4** Mih dzakaki lə kəm mbein̄ dzəkə a gia yichi dzəni. Mi ka dza dzə kabə fukuki kəm Jisəs widəkə chi a kəbi wə buku n̄ fukuki i mbein̄, nabə i kin̄'waka kidəkə chi a kəbi kə mbein̄ n̄ dzə i Nyə, nabə ntum wi ndzəŋni widəkə chi a kəbi wə mbein̄ n̄ dzə i buku, yaka mbein̄ ni dzəkə a dzəni. **5** Mih kwakaki kə a bəni bə mbein̄ bəŋki a bə kə bəkətu bə bwa bə ntum bə Jisəs a bə tsəki lə mih. **6** Yi kabə num na a mih kiə kə ndzaka wə bəh lani num lanini, yəmake məŋ a mih kiəkə kə gia yidəkə kəm Nyə. Yələ kə gia num buku n̄ chusi lə yi i mbein̄ i dzəh yichi wə bəh i gia yichi wə. **7** Si mih n̄ fukuki ntum wi ndzəŋni wi Nyə i mbein̄ kilələ ŋgəm widəkə kəbi, yaka kə a mih n̄ fə num chu i shisi gwu yin̄ yaka, ka mih dzasi mbein̄ i bein̄ na? **8** Mih kələ i dzaka a mih n̄ chwəki num chwəni i kijun̄ni ki bəni bə bumni bədəkə wə, si mih n̄ dzəkə ŋgamti i bə, nəm num i mbein̄. **9** Jəbi wə mih n̄ kə bəh bukumbein̄, mih n̄ ka jiə dəkə ntia widəkə i mi widəkə i mbein̄ wə, jəbi wə mih n̄ dzaki fieŋ. Bwa bə nih bəbuku bə bə n̄ nyə dzə i Masedonia n̄ nyaki lə biēin̄ bichi biə mih n̄ nəŋki. Ayakadəin̄, i gia

yichi wə mih nĩ nəiŋ i jiə ntia i mbeiŋ wə. Ayaka yi kə asi mih ni nəiŋki yaka. **10** Asi ŋkəŋ wi Klistus kə i mih wə, mi widəkə kəkə i bimbu bimbeiŋ wə i Akeya wə wi kə i baŋ dzaka kəŋŋ i gia yə mih ghaŋsiki gwu yeiŋ. **11** Mih nĩ nəiŋki ŋgamti i mbeiŋ lə kəm nə a? Yaka mih kəŋki kə mbeiŋ na? Mih kəŋki lə mbeiŋ nalə Nyə kiə yakadəiŋ. **12** Gia yə mih fəki mih ni baan a fəki, ka mih təiŋki gvu yi bəni bə bə nəŋki i dzəki a buku bə kə liŋ bəh mih i gia yə bə ghaŋsiki gwu yeiŋ. **13** Bəmaaka bəni kəkə bwa bə faaŋni bə Klistus bə ŋkəŋ. Bə kə bəni bə nəm bə fwəyini. Bə dzə Klistus kəŋ i shi cheiŋ a bə kə bwa bu bə ntum. **14** Ayaka yələ chu məŋ gia yi kaŋyini. Na Satan mwi si kəŋ lə naka i shi cheiŋ a ŋgaiŋ kə chinda wi mbaiŋ. **15** Ayakadəiŋ, a kəkə gia yimfiar jəbi wə bəni bu bə nəm kwuni gwu yibə i num ka bəni bə bə laniki bəni si nəni ki chəŋ kə. Kiŋgəksi kibə bi numki asi kimfə kibə kə. **16** Mih chu chukuli a, kiə mi ki dzə kə mih a mih kə kiyuŋ. Ayakalə, mbeiŋ ka dzə na mih ka kiyuŋ, mbeiŋ dzə mih asi mbeiŋ kə i dzə kiyuŋ, ka mih tə ni ghaŋsi gwu twesi ka kiyuŋ. **17** Gia yə mih dzakaki kəm yi mih ghaŋsi gwu yeiŋ beŋ lwa kə, mih dzakaki kə bəh ŋga bi Bah. Mih dzakaki aka kiyuŋ. **18** Si bəni bəduli ghaŋsiki gwu i dzəh yi bəni bə mbi wələ, yaka mih tə ni ghaŋsiki lə yiŋ gwu. **19** Mih dzakaki yələ kəm mbeiŋ dzəki biyuŋ bəh kinsanli dzaka a mbeiŋ kaŋaki lə mfi! **20** Mbeiŋ bee a bəni dzəki mbeiŋ mbeiŋ fiəni chu mfə yibə, ka bə dziki i mbeiŋ wə yaka i mbeiŋ beŋ, ghaŋsi gwu, tweiŋ kaŋ i mbeiŋ fuŋ. **21** Mih kaŋaki lə i dzaka a, kiŋgəmni kwaki lə mih a buku nĩ yiŋni kə fibuku bəni bə kikipəŋ fə kə yaka! Ayakalə, gia

yidɔkɔ kabɛ num yɛ mi mɔmsi i ghaɲsiki gwu yeiŋ, yaka
 mih tɛ ni mɔmsi lɛ i ghaɲsi gwu i yɛmaka wɛ. **22** Bɛni
 bɛwɔ kabɛ num bɛni bɛ Hibulu, yaka mih tɛ kɔ widɔkɔ.
 Bɔ kabɛ num bɛni bɛ Islɛ, yaka mih tɛ kɔ widɔkɔ. Bɔ
 kabɛ num bɛni i chwɔŋkijunŋ ki Ablaham wɛ, yaka mih
 tɛ kɔ widɔkɔ. **23** Bɔ kabɛ num bɛni bɛ nɔm bɛ Klistus,
 yaka mih tɛ tsɛki lɛ bɔ tsɛni i yɛmaka wɛ. (Mih lansiki
 dzakaki yɛlɛ ka mi wi dzali). Mih nɔm lɔ tsɛ bɔ bɛchi, mih
 tsɛ i nsɛŋ mɛ tsɛ bɔ, bɛ tweiŋ mih tsɛ bɔ, kpi tsɛ mih i
 ŋkaiŋni ŋkaiŋni wɛ. **24** Bɛju tweiŋ mih bɛh miŋgaŋa num
 bɛkwu kiŋkani kite, ntweiŋ wimu num a baanŋ a figbaŋa
 fimu i buku miŋgaŋa mbaŋnyani. **25** Bɛlum tweiŋ lɔ mih
 kiŋkani kitali bɛh bɛmbɛŋ, bɛni bɛdɔkɔ tumyi mih bɛh
 kitɛh ŋkpaŋni wimu. Ŋgwuki shakyi kiŋkani kitali bɛh
 mih, mih nɔ i kinchwɔ kimum kintɛŋ nchɔkɔ buku shi
 fiŋ. **26** I bɛnyani bɛduli bɛ mih nyani mih bɔiŋ i nlɛŋ wi
 bɔkɔ, mih bɔiŋ i kpi i bɛji kaŋ, mih bɔiŋ i kpi i kintɛŋ ki
 bɛni mberŋ bɛ kwili, bɛh i kintɛŋ ki bɛni bɛ dzɛni wɛ,
 mih bɔiŋ i kpi i kintɛŋ ki kwili mɛ, mih bɔiŋ i kpi i chwa,
 mih bɔiŋ i kpi i kinchwɔ kimum kintɛŋ, mih bɔiŋ tɛ i
 kpi i bwa bɛ nih bɛ ntɛkɔ kintɛŋ. **27** Mih nɔm na bɛh
 ŋga bɔŋŋ ka wɔkɔ i gwu yiŋ wɛ. Mih nɔ bɛh ntsɛŋɛ i
 kiŋkani kiduli wɛ. Mih yeiŋ fiŋ fiɛ bɛ bɔŋŋki a dzɔŋ bɛh
 kindɔŋ ki wɔmni. Mih nɔ kaŋ yiduli dzi kɛ fiŋ, nɔ i fiɛkɔ
 wɛ mbuŋ kɔbi. **28** I chu kpɛiŋsi i yɛmaka bɛiŋ, mih kɔ i
 ntɛ chɛiŋ chɔkɔ bichi kɔm bɛ biŋkwaka biɛ mih kaŋaki i
 bijunŋni bi bɛni bɛ bumni bɛchi. **29** Jobi wɛ mi kabɛ bɔhyi,
 mih tɛ ka bɔhyiki. Mi ka fɛ mi widɔkɔ fɛ chu yi ka lɔki
 mih nalɛ. **30** Yi kabɛ num a mih kaŋaki lɛ i ghaɲsiki gwu,

mih ni ghaṇsiki i gia yə yi chusiki mbəhyi wuṇ. **31** Nyɔ kiəki lə a mih nyiki kə ntəkə. Akɔ wi Nyɔ wi Ba wi Bah Jisəs. Kiṇkəksi nūm i wi jəbi wichi kiṇgəksi kəbi. (aiṭn g165)

32 A n̄ kə i jəbi wə mih n̄ kə i Damaskus, mi wi nsaka wə wi n̄ kə i ṇkuṇ Aletas cheiṇ ni dzaka a bəni gbô mih i dzaka ki mbaiṇ kikwili wiwə i kwâ mih. **33** Ayakalə, bəni dzo mih jiə i kah mə, ka bwili shisi mih i dzəṇə yi mbaiṇ wə, mih ka təsi buku i wi kaṇ.

12 Mih kaṇaki lə i ghaṇsiki gwu i tsəki a ninshiṇ na yaka si mbee widəko kəkə yeiṇ. Mih ki tsəki a ninshiṇ i dzakaki kəm bieṇ ka ndəmsi bəh bieṇ bi nyumini biə Bah n̄ chusiki i mih. **2** Mih kiəki lə mi wi Klistus widəko wə Nyɔ n̄ chufi dzo wi ka yaka tsə bəh wi i beṇ i biyomti bitali wə. Daiṇ kə jia jwəfi ntso yina si gia yiwə n̄ num. (Yuwidəko wi n̄ yaka feiṇ bəh gwu yi, ma wi n̄ kəkə i gwu yi wə, mih kiəki kə. A kiəki a Nyɔ shəṇ). **3** Mih nəṇki i chu kpəiṇsi a, mih kiəki lə mi wiwə, (yuwidəko wi n̄ yaka i gwu yi wə, ma wi n̄ ka yaka dəkə i gwu yi wə, mih kiəki kə. A kiəki a Nyɔ shəṇ). **4** Nyɔ n̄ chufi wi yaka tsə bəh wi i di bi kinsanli bi Nyɔ wə, wi wəko gia feiṇ a num yə mi kəkə i dzaka. Ayaka gia yiwə num yə bə ka nya dəkə ṇga i mi wiwom i dzaka. **5** Akɔ mi ka wəmake mih kə i ghaṇsiki gwu kəm wi. Mih ni ghaṇsiki kə gwu kəm gwu yiṇ, a kəbi a mih ni ghaṇsiki kəm mbəhyi wuṇ. **6** Yi kabə num a mih nəṇki i ghaṇsiki gwu kəm gwu yiṇ, mih ma ni num ka kiyuṇ, kəm gia yə mih ni dzakaki kə ṇkəṇ. Ayakalə, mih nəiṇ i fə yəmake, ka mi widəko ma ni kaṇaki kiṇkwaka kidəko chi kəm mih tsə yə wi yeiṇki i mih bəh yə wi si wəko mih dzaka. **7** Ayakalə, i fə a mih

ma dza ghânsiki gwu nalə kəm gia yi kanyini yə Nyɔ n̄ chusi i mih, wi n̄ kə wi faaŋ ŋkaiŋni wi faka widəko bi dzə bwaŋyi nyam yiŋ yi gwu. Bifaka biələ n̄ kə chinda wi Satan si wi n̄jɪnsiki mih, i fə ka mih ma dza ghânsiki gwu. **8** Mih dza tsa Bah kin̄kani kitale a wi dzə bwīli yi i mih wə. **9** Ayakalə, wi chukuli i mih a, “ŋgamti wuŋ wə mih nya i wə wi kpɛiŋ, kəm ŋga biŋ si nəm i mi tsə bwili fwu i jəbi wə wi bəhyiki.” Ayakadəiŋ, mih ni wəkəki lə kinsan̄li chu ghaŋsi gwu kəm mbəhyi wuŋ tsə tsəni ka ŋga bi Klistus kələ i nəmki i gwu yiŋ wə. **10** Yi kə a mih san̄liki lə bəh mbəhyi wuŋ bəh bəntəyi bə bə təyiki mih yeiŋ bəh bəŋgəkə bə mih yeiŋki bəh gvu yə bəni bwaŋki i mih cheiŋ bəh bəŋgəkə bə bə biəliki mih kəm Klistus. Mih wəkəki ndzəŋni yaka kəm jəbi wə mih bəhki, yaka i jəbi wiwə wə mih ka ləkəki. **11** Mih kə mih dza fiəni kiyuŋ! Ayakalə, a fə mbeiŋ mih ka mih numki yaka. Asi kan̄aki mbeiŋ i chusi mi wə mih kə wi. Namana yaka si mih kəkə fiəŋ fidəko yi məŋ dəkə a bəni bə bə bəŋki gwu yibə a bə kə bəkətu bə bwa bə ntum bə Jisəs tsəki lə mih. **12** Bəŋchəsi bə bə chusiki ŋga bi Nyɔ bəh gia yi kanyini bəh gia yi dzaka ki wəmn̄i yi kə mih n̄ kan̄a shəm bum ka fəki i mbeiŋ kintəəŋ. Ayaka biələ kə bīnchəsi biə bi chusiki a mih kə ŋkəŋ ŋkəŋ waiŋ ntum wi Klistus. **13** Gia yə mih n̄ fəki i bijuŋni bi bəni bə bumni bədəko chi chi bee mbeiŋ, akə nə? A kəbi a mih n̄ ka jiə dəkə ntia widəko i mbeiŋ wə i gamtiki mih. Mbeiŋ dālinya kingbə kəŋŋ! **14** Akə mih lə, mih keiŋsi lə i dzə i mbeiŋ i kin̄kani kitale wə. Mih kəŋki kə i dzə num ntia widəko i mbeiŋ kəm mih nəŋki kə biəiŋ bimbeiŋ. Mih nəŋki num mbeiŋ.

Kom asi jiə kə bwa biəiŋ i bətii bəbɔ bəh i bənih bəbɔ. Asi jiə bətii bwa bəh bənih bwa biəiŋ i bwa bəbɔ. **15** Mih ni saŋliki nalə i bəkəli biəiŋ bichi biə mih kaŋaki i mbeŋ bəh i nya tasi gwu yiŋ kom mbeŋ. Mih kəŋki lə mbeŋ na bəh ŋga, mih kabə ŋkəŋ mbeŋ nalə mbeŋ ni kəŋki mih a twəsi a? **16** Mbeŋ yeŋ ŋkəŋ a mih nɪ ka jiə dəkə ntia i mbeŋ wə. Ayakalə, bəni dzakaki a mih nɪ weli fwəkyi mbeŋ bəh ntəkə. **17** Ma a mi widəkə i bəni bə mih nɪ faaŋ i mbeŋ nɪ fwəkyi mbeŋ i yeli wuŋ wə a? **18** Mih nɪ tsa Taytus a wi dzə i mbeŋ wə, mih faaŋ tə waiŋnih wibukumbeŋ wə a wi dzə bə wi. Taytus nɪ dzə fwəkyi lə mbeŋ i jəbi wə wi nɪ dzə a? Ntə buku wi nɪ fəki kə gia a i kiŋkwaka kimu wə, nyani i gvu wimu wə a? **19** Yuwidəkə mbeŋ kwakaki a, si buku baŋ a dzakaki lə buku baŋyiki gwu yibuku i mbeŋ nshiŋ. Buku dzakaki ka bəni bə Klistus i Nyɔ nshiŋ. Nséiŋ yiŋ yi shəm, gia yichi yə buku fəki i mbeŋ kə i fə ka mbeŋ kəkəki. **20** Mih lwaki a mih kələ dza dzə yeŋ mbeŋ, mbeŋ kəbi si mih nəŋki a mbeŋ numki, mbeŋ tə yeŋ mih kəbi si mbeŋ nəŋki a mih numki. Mih lwaki a mih kələ i dza dzə yeŋ n'yəli num, kiŋghəkə num, shəm yi bəkəli num, mi kwaka a gwu yi wə, mbəkəli wi yeli num, kinyəni num, kiŋghaŋsi ki gwu kilələ num, kinshakyi num. **21** Mih lwaki a jəbi wə mih bi fiəni dzəkə, Nyɔ wuŋ bi fə kiŋgəmni kwa mih i mbeŋ nshiŋ, bəh a mih bi numki bəh nsheŋ kom bə bəni bə bə nɪ fəki chu ka kinyeŋ bəh nəni kinyeŋ ki təkəlini bəh ntəkəli, bə num maka bə kwuni i gia yələ wə.

13 Fa kə kiŋkani kiŋ kitali si mih dzəkə i mbeŋ. Kiŋwakti ki Nyɔ dzaka a, Bə ka səmi na winaiŋ nsaka wi mi, bə nəŋ

bəni bəfa yuwidəko bətali bə bə bēnki nsaka wiwə. **2** A
 n̄i kə jəbi wə mih n̄i dzə i mbeinj, i ndzə wuŋ wi kəmsini
 wə, mih n̄i dzaka i bəni bə bə n̄i n̄aki n̄oni kichu a, bə
 t̄əkniki. I liə mih chu dzakaki i bə bəh i bəni bəchi, na si
 mih kəkə i mbeinj nshiŋ, a mbeinj t̄əkniki, kə m jəbi wə
 mih ni fiəni dzə mih ma ni kwasi nshiŋ i mi widəko. **3** Si
 mbeinj nəŋki a mih fə gia yə yi chusiki a dzakaki Klistus
 i mbeinj tsə dzəh i mih wə, ma mih ni f̄ə. A kəkə a wi
 kpəsiki lə i nya ŋgəkə i mbeinj. Wi kanjaki lə ŋga i mbeinj
 kintəəŋ. **4** Ako ŋkəŋ a bə n̄i baŋŋ wi i kintasi wə wi bəhyi.
 Ayakalə, i liə wi kə wiwəm num i ŋga bi Nyə wə. Buku tə
 bəhyiki lə asi wi n̄i bəhyiki. Ayakalə, i ŋga bi Nyə wə kə a
 buku bi n̄aki bəh wi, nəm i mbeinj. **5** Mbeinj tsēinj gwu
 yimbeinj ma mbeinj yeinj a mbeinj kələ i kimbum wə. Mbeinj
 m̄əmsi num gwu yimbeinj. Mbeinj yeinjki kə a Jisəs Klistus
 kələ i mbeinj wə a? Wi kələ i mbeinj wə, a kəbi a mbeinj
 m̄əmsi lə gwu yimbeinj i yeinj a mbeinj gbə. **6** Mih kiəki lə
 nalə a mbeinj yeinj a buku ka gbə dəkə. **7** Buku tsaki Nyə a
 kiə mbeinj ki dza fə kə gia yidəko a kəbi gia yi chəŋ. Buku
 nəŋki kə a bəni yeinjki a buku tsə m̄əmsi wiwə. Ayakalə,
 buku tsaki a mbeinj fəki num gia yə yi kə yi chəŋ namana
 si yi chusiki ka buku gbə lə m̄əmsi wiwə. **8** Buku kəkə i
 chu fəki gia yə yi waliki ŋkəŋ. Buku kə a i fəki a yə yi
 təbiki ŋkəŋ. **9** Jəbi wə buku si bəhyi mbeinj ləkəki, ayaka
 buku ka wəkəki ndzəŋni nalə. Ntsa wibuku kə a mbeinj
 kə tsə kaasi. **10** Ako gia yə mih nyakaki gia yələ i mbeinj
 mih keinj maka mih dzə, ka i jəbi wə mih ni dzə, mih ma
 ni dzo ŋga biə Bah nya i mih, i ləki num ləni bəh bi i
 mbeinj. ŋga biələ wi nya a mih maa mbeinj num maani

bəh bi a kəbi i shakyi mbeiŋ num shakyini. **11** I kaasi Bwa bə nih bəŋ, mih bəniki mbeiŋ a bukumbeiŋ bəsi. Mbeiŋ lûmsi gwú yimbeiŋ, ma mbeiŋ wêkə ntsa wuŋ ma mbeiŋ nûmki i dzaka kimu wə, i nəki a nyiki, yakadəiŋ ka Nyɔ wi kiŋkəŋ bəh kimbəiŋni num bəh mbeiŋ. **12** Mbeiŋ bəni i gwu yimbeiŋ, mbeiŋ m̂əŋni yāŋyi i mbəni wi bəni bə Nyɔ wə. **13** Bəni bə bə kə bə Nyɔ bəchi bəniki mbeiŋ. **14** Ma shəm yindzəŋni yi Bah Jisəs Klistus, bəh kiŋkəŋ ki Nyɔ, bəh kijurŋni ki Kiŋ'waka ki Baiŋni nûm bəh mbeiŋ bəchi.

Gaľeshia

1 Kijwakti kələ nyaka mih Bəł, waij ntum wi Jisəs Klistus. Mih kəkə waij ntum num a faaj mi wiwəm nabə i nya ŋga i mih. A nŋ faaj Jisəs Klistus bəh Nyə Ba wi wə wi nŋ dzasi wi i kpi wə. **2** Mih bəh bwa bə nih bəmbeij bə bumni bəchi bə bə kə fa bəniki dzəki i mbeij bijuŋni bi bəni bə bumni i kwili wi Gaľeshia wə. **3** Nyə Ba wibukumbeij bəh Bah Jisəs Klistus chūsi shəm yindzəŋni i mbeij chu nyā mbeij bəh kimbəijni. **4** Jisəs Klistus kə wə wi nŋ nya gwu yi kəm chu bibukumbeij ka ŋgaij bwili bukumbeij i kaŋ yi mbi wichu wələ i liə. Yələ kə asi Nyə wə wi kə Nyə chu num Ba wibukumbeij nŋ sisi. (aiōn g165) **5** Ma bukumbeij nyāki kiŋkəkni i wi jəbi wichi kiŋgəksi kəbi. Yi nūm ayaka. (aiōn g165) **6** Dzaka wəmki mih wəmni a, akisəkə mbeij dza ka bee lə Nyə wə wi nŋ bəəŋ mbeij kəm shəm yindzəŋni yə Klistus kaŋaki i mbeij, ka biəliki num ntum wi ndzəŋni widəkə chi chi. **7** Yi məŋ a, ntum wi ndzəŋni widəkə chu kələ chi chi. Yi kə alə a bəni bədəkə nəŋki i shakyi mfi bimbeij, nəŋ i bəkəli təkə ntum wi ndzəŋni wə kəm Klistus. **8** Mih dzakaki a, kəŋ a numki na buku yuwidəkə chinda wi Nyə widəkə i beij ka dzə fukuki ntum widəkə chi chi i mbeij a kəbi wə buku nŋ fuku i mbeij, yaka wəmaka mi ni giŋ lə ləiŋ! **9** Asi buku nŋ kə buku fuku lə i mbeij, buku chu fukuki i mbeij i liə a, mi widəkə ka bi dza ka fukuki ntum widəkə chi chi i mbeij a kəbi wə mbeij nŋ dzo, yaka wəmaka mi ni giŋ lə ləiŋ! **10** Mbeij kwakaki a mih nəŋki a bəni kəksiki mih ma a Nyə kəksiki mih a? Ma mbeij kwakaki a mih nəŋki i fəki a bəni wəkəkəki ndzəŋni a? Mih kabə nəŋ i fəki a bəni

wəkəki ndzəŋni, ma mih ma numki mi wi nəm wi Klistus.

11 Bwa bə nih bəŋ, mih nəŋki a mbein kiə a ntum wi ndzəŋni wi Nyə wə mih n̄ fukuki i mbein n̄ kəkə gia yi mi wiwəm. **12** Mih n̄ ka wəkə dəkə i dzaka ki mi widəkə wə, a n̄ ka lani dəkə mi widəkə mih yein. A n̄ chusi Jisəs Klistus i mih. **13** Mih dzakaki lə kəm mbein wəkə lə asi nən̄i kəŋŋ n̄ kə jəbi wə mih n̄ kein ki mih biəli kimbun kibuku ki Bəju. Mih n̄ bwaŋki lə gvu i bəni bə bunni bə Nyə chein nya ŋgəkə i dzəh yichu wə nəŋ i kaasi bə kaasini. **14** Mih n̄ tsəki a ninshin i kimbun kibuku ki Bəju wə tsə sumi yin i bəni bəbuku kintəŋ, lansi shili nalə i nən̄i ki kwili ki bəti bəbuku wə. **15** Ayakalə, Nyə n̄ kə wi babwili lə mih ka jiə mih kein i nih wuŋ shəm. Shəm yi yindzəŋni yə wi ni chusi i mih bi fə wi bəŋ mih. **16** Wi bi chusi Wain wi i mih i kin kəŋ ki wə, ka mih nyāniki fukuki kəm wi i bəni bə bə kəkə Bəju. Si wi n̄ chusi yakadəin, mih n̄ kəkə i chu bikə lə gia yidəkə i mi wiwəm. **17** Mih ni ka yaka i Jəlusalem i yein bəni bə bə n̄ kə bə si num bwa bə ntum bə Jisəs i mih nshin. Mih dza tsə mfing num i Aləbia, ka nyə fein fiəni dzə i jum wə i Damaskus. **18** Si j̄ia yitali n̄ tsə, mih yaka tsə i Jəlusalem ka buku Bitə k̄iəni gwu. Si mih n̄ yaka tsə, buku wi nə kaŋ jwəfi ntsə yite. **19** Mih n̄ ka chu yein dəkə mi widəkə i mbaŋ wi bwa bə ntum bə Jisəs a kəbi a Jəm wainnih Bah wibukumbein Jisəs. **20** Gia yələ mih nyaka lə kə ŋkəŋ, Nyə kiəki lə a mih nyiki kə num ntəkə. **21** A dzə num i jəbi widəkə wə, mih dza tsə i bimbū bi Silia bəh bi Silishia wə. **22** Jəbi wiwə n̄ kə bijuŋni bi bəni bə Klistus i kimbu ki Judea wə n̄ kiəki kə mih i shi wə. **23** Bə n̄ wəkəki a wəkəni si bəni dzakaki

a, “Mi wə wi ni shiki bwar̄ki lə gvu i bukumbēiŋ chēiŋ nyaniki i liə fuku a bəni jiə shəm i Klistus wə, num gia yə wi ni shiki nəŋki a ŋgaiŋ kaasi yi kaasini.” 24 Bə wəkə yakadəiŋ ka tumyiki bikum bi Nyɔ i gia yə wi fə i mih.

2 Jiə jwəfi ntso yina tsə, mih chu yaka tsə i Jelusalem buku Banabas. Jəbi wə mih n̄i yakaki mih dzə Taytus. 2 Mih n̄i yaka i jəbi wələ wə num a chusi Nyɔ a mih yāka. Si mih yaka, ka yeiŋ bəni bə bə n̄i kiəki bə ka kifwu, buku bə baka gvu, mih jiə ntum wi ndzəŋni wi Nyɔ wə mih n̄i fukuki i bəni bə bə kəkə Bəju i bə nshiŋ. Mih n̄i fə yakadəiŋ ka nəm wə mih kə mih nəm lə bəh wə mih keiŋki i nəm ka wi bi ma laka kilələ. 3 Bə wəkə yakadəiŋ, na bwar̄ki a bə suuŋ Taytus wə buku wi n̄i kə, namana yaka si wi n̄i kə mi wi Glik. 4 A n̄i məŋ kəm bəni bədəkə bə bə n̄i nyiki ntəkə a bə kə bəni bə bumni, bə bə n̄i wēli liə i di biə buku n̄i kə, ma bə n̄i ka dzaka i tsə liə i yəmaka wə. Bələ bəni n̄i dzə ka bəni bə wēlini i yeiŋ dzəh yə buku si dəŋsi fə gia yeiŋ kəm buku chiŋni bəh Klistus Jisəs. Ayaka bə bə nəŋ i fiəni fiəni buku i nəm wi mfa wə. 5 Buku nəkə bum kə na twəsi gia yə bə n̄i dzəkə bəh yi. Buku n̄i fəki yakadəiŋ ka buku jiə ŋkəŋ biə bi kə bi ntum wi ndzəŋni wi Nyɔ wələ i mbēiŋ. 6 Bəni bə bə n̄i kiəki a bə kə kifwu, n̄i ka kpēiŋsi gia yidəkə i yə wə mih n̄i fukuki. (Kəŋ bə n̄i kə na finə, yəmaka kaŋaki kə gia yidəkə i fə bəh mih, kəm Nyɔ chusiki kə chi chi). 7 Ayakalə, bə yiŋni yeiŋ lə a bə nya ntum wi ndzəŋni wi Nyɔ i mih kaŋ i fūkuki i bəni bə bə kəkə Bəju, a liŋ si bə nya i Bitə a wi fūkuki i Bəju. 8 Yi kə a Nyɔ wə wi n̄i nya ŋga i Bitə a wi n̄mki ka waiŋ ntum wi Jisəs i Bəju, kə a wi wə wi n̄i nya

tə i mih a mih nômki ka waiŋ ntum wi Jisəs i bəni bə bə kəkə Bəju. **9** Jəbi wə bə nŋ yeiŋ dzəh yə Nyə duksi mih yeiŋ, Jəm bəh Bitə bəh Jən bə bə nŋ kiəki a bə kə bintəŋ bi bəni bə bumni ka nya kaŋ i buku Banabas i chusi a buku bə nômki i fiəŋ fimu wə. Buku bə ka bum a buku tsə nômki i bəni bə bə kəkə Bəju, ayaka bə yiŋni nôm i Bəju. **10** Gia yə bə nŋ dzaka nŋ kə alə a buku kwākaki Bəju bə bə kə bə kifuu. Yələ num na gia yə mih nŋ kəŋki i fəki. **11** A dzə num i jəbi wiwə wə, Bitə dza dzə i Antiək, mih yəli i wi, i wi nshiŋ kəm wi nŋ ndzani nalə. **12** Yi kə a wi nŋ yisi dzə ka dziki bəh bəni bə bə kəkə Bəju, chu sabi kə. Jəbi wə bəni bədəkə bə Jəm nŋ faəŋ nŋ dzə, wi yisi i gukuki gwu i jum wə, ka dza gaali buku, na chu dzi bəh bə. Wi nŋ gaali yakadəiŋ kəm wi nŋ lwaki mbaŋ wə wi nŋ shiki bwaŋki alə a bə kaŋaki i sūuŋ mi wə wi kəkə wi Ju ka wəmaka numki mi wi Klistus. **13** Si wi fə yakadəiŋ bəni bə bumni bədəkə bə bə nŋ kə Bəju ka sini nōni ki kiwə kə wi nŋ laniki chi fə chi. Na Banabas mwi ka ndzani tə biəli tə nōni kiwə. **14** Jəbi wə mih ni yeiŋ a bə fəki fibə biəli kə dzəh yi ŋkəŋ asi ntum wi ndzəŋni wə kəm Klistus nəŋki, mih ka dzaka i Bitə i bə bəchi nshiŋ a, “Wə kə mi wi Ju, num wə si nə ka mi wi tumi, kəbi ka mi wi Ju, wə nəŋ i kaŋyiki bəni bə bə kə bəni bə tumi a bə nŋki ka Bəju daiŋ a?” **15** Mih nŋ dzakaki i Bitə yakadəiŋ num ŋkəŋ a buku bə kə bwa bə kwili Bəju. Buku kəbi bəni bə tumi bə bə yeiŋki a bə kə bəni bəchu. **16** Ayakalə, buku kiə a Nyə dzəki kə a mi kə ŋgbə widəkə kəbi i wi nshiŋ kəm wi jiəki bəchi. Wi dzəki kəm wi jiə shəm i Jisəs Klistus wə. Na buku Bəju mwi jiə tə shəm i Klistus Jisəs wə ka buku numki ŋgbə widəkə

kɔbi i Nyɔ nshɪŋ, a kɔbi kɔm buku jiaki bɛnchi. Yi kɔ a mi kabɛ jiaki bɛnchi, Nyɔ kɔkɔ i dzɔki wi a wi kɔ ŋgbɔ widɔkɔ kɔbi. **17** Buku kabɛ mɔmsiki i numki ŋgbɔ widɔkɔ kɔbi i Nyɔ nshɪŋ kɔm buku kɔ bɛni bɛ Klistus, ayaka bɛni chu yɛiŋ a buku kɔ bɛni bɛchu kɔm buku jiaki kɔ bɛnchi bɛ Bɛju, yaka kɔ a Klistus tɔbiki lɛ chu a? Yi mɔŋ num yakadɛiŋ lɛ kpa! **18** Mih ka dza bɛ chu fiɛni maaki dzɛh yi bɛnchi num yɛ mih nɛ shaki, yɛmaka chusiki a mih kɔ mi wɛ mih bwiŋki nchi bwiŋni. **19** Gia yɛ yi kɔ, kɔ a i kimbu ki bɛnchi wɛ mih kɔ num mih kpi lɔ, num a wɔɔ bɛnchi mih, mih kpi ka mih nɔki si Nyɔ nɛŋki. **20** Mih kɔlɛ i dzaka a bɛ nɛ baŋŋ lɔ mih i kintasi wɛ mih kpi buku Klistus. Nɔni kɔ mih kaŋaki i liɛ chu kɔkɔ kɛŋŋ. A nɔki Klistus i mih wɛ. Nɔni kɔ mih kaŋaki i liɛ i mih wɛ kɔ kɔm shɔm yɛ mih jiɛ i waiŋ Nyɔ wɛ wi nɛ chusi kiŋkɔŋ i mih ka nya gwu yi i kpi kɔm mih. **21** Mih mɔŋ i nɛiŋki kinduksi ki Nyɔ. Asi kɔ a mi kɔlɛ i num chɛŋ i Nyɔ nshɪŋ kɔm wi jiaki bɛnchi, ma yi numki a kpi yi Klistus nɛ kɔ a kilɔlɔ.

3 ɔ ɔ bɛni bɛ Galeshia, mbeɪŋ kɔ biyɔŋ! A liŋŋ ndɛ mbeɪŋ? A kɔkɔ a mbeɪŋ bɛ bɛ fuku baiŋsi i mbeɪŋ si bɛ nɛ baŋŋ Jisɔs Klistus i kintasi wɛ mbeɪŋ yɛiŋ baiŋsi a? **2** Mih ki bikɛki lɛ gia yimu i mbeɪŋ. Kiŋ'waka ki Nyɔ nɛ dzɛ i mbeɪŋ wɛ kɔm mbeɪŋ nɛ fɛki asi bɛnchi dzakaki, ma kɔm mbeɪŋ nɛ bum gia yɛ mbeɪŋ nɛ wɔkɔ a? **3** Mbeɪŋ kɔ biyɔŋ kɔm nɛ lɛ? Mbeɪŋ yisi gia bɛh Kiŋ'waka ki Nyɔ, mbeɪŋ bɛ num i liɛ a mbeɪŋ ki kaasiki num bɛh ŋga bimbeɪŋ na? **4** Mbeɪŋ yɛiŋ bɛŋgɔkɔ bɛduli a kilɔlɔ a? Mih yɛiŋki kɔ a, akɔ kilɔlɔ. **5** Nyɔ nyaki Kiŋ'waka ki i mbeɪŋ chu fɛ gia yi kaŋyini i mbeɪŋ kintɔŋ kɔm nɛ a? Wi fɛki yakadɛiŋ kɔm

mbeiŋ jiæki bæŋchi ma kôm mbeiŋ wəkɔ ntum wə kôm
 Klistus ka bum wi a? **6** Yi kɔ asi bæ nyaka kôm Ablaham i
 Kiŋwakti ki Nyɔ wə a, “Wi nĩ bum gia yə Nyɔ nĩ dzaka,
 Nyɔ ka dzɔ wi a wi kɔ mi wi chəŋ.” **7** Mbeiŋ yêiŋ alə a,
 akɔ bæni bə bɔ jiə shôm i Nyɔ wə bɔ kɔ bwa bæ Ablaham.
8 Kiŋwakti ki Nyɔ nĩ kɔ ki dzaka a keiŋ i kikpu wə a Nyɔ bi
 dzɔ bæni bə bɔ kəkə Bəju bɔ num ŋgbɔ kɔbi i wi nshiŋ
 kôm shôm yə bɔ kɔ bɔ jiə i wi wə. Kiŋwakti ki Nyɔ ka
 fuku ntum wi ndzəŋni wələ i Ablaham kaŋ keiŋ, dzaka a,
 “Nyɔ bi bɔiŋsi lə bitumi bichi i nshwaiŋ wə kôm wə.” **9**
 Ayakadəiŋ, yi kɔ a bæni bə bɔ kɔ num bɔ jiə shôm i Nyɔ
 wə kɔ Nyɔ bɔiŋsi tə bɔ asi wi nĩ bɔiŋsi Ablaham wə wi nĩ
 kɔ wi jiə shôm i wi wə. **10** Bəni bæchi bə bæ yeiŋki a bɔ
 kələ numki chəŋ i Nyɔ nshiŋ kôm bɔ jiæki bæŋchi kɔ bɔ
 giŋki loiŋ i gwu yibɔ wə, kôm bæ kɔ num bæ nyaka a, “Mi
 wichi wə wi nɔki kə si bæ nyaka i Kiŋwakti ki Bəŋchi wə,
 wi fə kə asi bæŋchi bæchi nəŋki, wi giŋki loiŋ i gwu yi wə.”
11 Yi chusiki lə ndaiŋ a Nyɔ dzəkɔ kə mi a wi kɔ ŋgbɔ kɔbi
 kôm wəmaaka jiæki bæŋchi. Akɔ gia yə bæ kɔ bæ nyaka a,
 “Akɔ mi wə Nyɔ dzɔ a wi kɔ chəŋ kôm shôm yə wi jiə i wi
 wə, wə wi bi kwati nɔni.” **12** Bəŋchi kaŋaki kə gia yidəkɔ i
 fə bəh njiə wi shôm i Nyɔ. Yi yiŋni kɔ a, “Mi wə wi jiæki
 bæŋchi wi ni nɔki biəli num bɔ.” **13** Klistus nĩ kɔ wi təiŋ
 bukumbeiŋ i kaŋ yi loiŋ yə bæŋchi dzəkɔ bəh yi. Wi nĩ giŋ
 bəlɔiŋ bəbukumbeiŋ i wi wə, num asi bæ kɔ bæ nyaka a,
 “Loiŋ kɔ i mi wə bæ kɔ num bæ shêŋsi wi i kpeiŋ wə.” **14**
 Wi nĩ fə yakadəiŋ, ka kimbɔiŋsi kə Nyɔ nĩ bɔiŋsi Ablaham
 yeiŋ, dzə tə i bæni bə bɔ kəkə Bəju kôm Klistus Jisɔs, ka
 bukumbeiŋ bə bæ jiə shôm i wi wə kwati tə Kiŋ'waka ki

Nyɔ kə wi nɪ kaka. **15** Bwa bə nih bəŋ, bukumbɛiŋ sini dzɔ gia yə bəni si fə chəkɔ bichi. Bəni ka kɛiŋsi gia dzi miŋkaiŋ, yaka mi widəkɔ kəkə i chu nəŋni gia yiwɔ nabə i kpɛiŋsi gia yeiŋ wə. **16** Kɔm bə biŋkaka bi Nyɔ, kɔ num wi nɪ kaka i Ablaham bəh waiŋ wə wi bi bukuki i chwəŋkijun ki wə. Bə ka nyaka dəkə a, “Akɔ i bwa bə bɔ bi bukuki i chwəŋkijun ki wə,” yi chusi a yi mɔŋ dəkə i bəni bəduli. Yi chusiki a, ki dzakaki kɔm waiŋ wimu, a num waiŋ wi wəlɔ Klistus. **17** Gia yə mih nəŋki i dzaka kɔ a, Nyɔ nɪ fə kiŋkaka kəlɔ, jɪa tsə gi yina bəh mbaŋtia ka wi dzə nya bənchi. Si yi kɔ yakadəiŋ, bənchi bə bɔ nɪ dzə i jum wə kəkə chu dzə nəŋni miŋkaiŋ mə Nyɔ nɪ dzi i kikpu wə, ka gia yə wi ma nɪ kaka laka kilɔlɔ. **18** Yi kabə num a mi kəlɔ i kwati kimbəiŋsi kəlɔ a num a jɔbi wə wi jiəkɪ bənchi, yaka yəmaka chu mɔŋ a Nyɔ nɪ kaka bəni kakani bəh yi. Ayakalə, Nyɔ nɪ nya ki i Ablaham biəli asi wi nɪ kaka wi yeiŋ. **19** Fwu wi gia wi bənchi kɔ nə? Bə nɪ kpɛiŋsi bənchi i chusiki gia yə bəni nɪ ndzani yeiŋ, i yisi i jɔbi wiwɔ wə i tsə buku na i jɔbi wə waiŋ wəlɔ wə Nyɔ nɪ fə kiŋkaka kəlɔ kɔm wi bi dzəkɪ. Ayaka Nyɔ ka nya bənchi bəlɔ, bəchinda bu ka nya i kaŋ yi mi widəkɔ a wi nyā dāŋsi i bəni. **20** Ntə mbɛiŋ kiəkɪ lə a bəni ka dza i kɛiŋsiki gia mi widəkɔ num i bɔ kintəŋ, yaka wi kɔ i bɔ bəchi. Ayakalə, Nyɔ kɔ a wi mbəŋ. **21** Si yi kɔ yakadəiŋ, yaka nchi chu kəlɔ i nəiŋ gia yə wi nɪ kaka a? Yi kəkə i num yakadəiŋ! A nɪ kɔ a nchi widəkɔ nɪ kəlɔ fɛiŋ wə wi kɔ i nya nɔni, ma mi kəlɔ i num chəŋ i Nyɔ nshin kɔm wi jiəkɪ bənchi ŋkəŋ. **22** Ayakalə, Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki a mi wichi kɔ mfá i chu cheiŋ. Yaka kɔ a kiŋkaka kə Nyɔ nɪ kaka, i mi wə wi jiə shəm i

Jisəs Klistus, akə a wəməka wə wi jiə shəm i wi bi kwatiki a. **23** A n̄ kə i kikpu wə, maka Jisəs dzə ka bəni ni jiəki shəm i wi, bəni n̄ kə i bənchi cheiŋ num bənchi kaŋa bə ka bəni bə nsəŋ ka chəniki, i tsə buku i jəbi wə Nyə bi chusiki Jisəs a bə jiəki shəm i wi. **24** Bənchi n̄ kə ka nshi waiŋ wə wi shiki bəh bəni i lumsiki bəni i tsə buku i jəbi wə Klistus bi dzə yeiŋ ka bəni jiəki shəm i wi wə ma Nyə ka bi dzə bə a bə kə ŋgbə kəbi i wi nshiŋ. **25** Si Klistus kə wi dzə lə bəni jiə shəm i wi wə, bukumbeiŋ chu kəkə i kaŋ yi nshi waiŋ wələ wə. **26** Mbeiŋ bə mbeiŋ kə num mbeiŋ chiŋni mbeiŋ bəh Klistus Jisəs, mbeiŋ bəchi si num lə bwa bə Nyə, kəm shəm yə mbeiŋ jiə i Klistus wə. **27** Mbeiŋ k̄iəki a mi wichi wə bə kə bə juli wi i bəkə, chiŋni bəh Klistus si num lə bəh Klistus i fieŋ fimu wə. **28** Mi widəkə chu kəkə chi chi a wi kə mi wi Ju nabə a wi kəkə mi wi Ju. Mi widəkə chu kəbi chi chi a wi kə mfa nabə waiŋ wi dzu, mi widəkə chu kəbi chi chi a wi kə minyuku nabə miŋkpaŋa. Mbeiŋ bəchi si num lə i fieŋ fimu wə i Klistus Jisəs wə. **29** Si mbeiŋ si num lə bəni bə Klistus yakadəiŋ, yaka mbeiŋ si num lə bwa bə Ablaham, mbeiŋ bi kwatiki lə bieŋ biə Nyə n̄ kaka Ablaham yeiŋ.

4 Gia yə mih dzakaki kə a, mi kabə num i bi dzə dzi bieŋ bi ba wi, ayakalə wi keiŋ waiŋ wi nchiŋ, yaka chi chi kəkə bəh mfa wi ba wi, na yaka si a kaŋaki wi bieŋ biwə bichi. **2** Wi ni yisi num lə bəni bədəkə təkni i wi, ayaka bieŋ biwə num i kaŋ yi bəni bədəkə wə bə təkni bəh bi, i tsə buku i jəbi wə ba wi n̄ keiŋsi jiə. **3** Akə yakadəiŋ si yi kə i bukumbeiŋ. I jəbi wə bukumbeiŋ n̄ kə bwa bənchiŋ, bukumbeiŋ n̄ kə mfa i bieŋ biə bi sakaki i mbi wələ wə.

4 Ayaka jɔbi wə, jɔbi nɪ dzə lansi kpeɪŋ, Nyɔ faaŋ Waiŋ wi,
 wi dzə miŋkpɔŋa bwə wi, wi num tə i bənchi cheɪŋ. **5**
 Wi nɪ dzə ka ŋgaiŋ təɪŋ bəni bə bə nɪ kɔ i bənchi cheɪŋ
 ka Nyɔ dzə bukumbeɪŋ ka bwa bu. **6** Si Nyɔ kɔ wi dzə lɔ
 bukumbeɪŋ ka bwa bu yakadəɪŋ, wi ka chiŋsi Kiŋ'waka ki
 Waiŋ wi i shəm yibukumbeɪŋ mə, ki bɔɔŋ wi a, “Abba, Ba
 wuŋ!” **7** Yi kɔ a Nyɔ kɔ wi fə lɔ mbeɪŋ na chu numki mfá.
 Mbeɪŋ si num lɔ bwa bu bə dzu. Si mbeɪŋ kɔ bwa bu, yaka
 yi kɔ a mbeɪŋ ni kwati lə biɛɪŋ biə wi jiə i bwa bu. **8** A nɪ kɔ
 i kikpu wə, jɔbi wə mbeɪŋ nɪ kiəkɪ kə Nyɔ, mbeɪŋ nɪ nɔmki
 mfá i ŋga bi biɛɪŋ biə mbeɪŋ nɪ dzəkɪ akɔ bənyɔ a kɔbi
 bənyɔ. **9** Ayakalə, i liə si mbeɪŋ si kiə lɔ Nyɔ, nabə a i liə si
 Nyɔ si kiə lɔ mbeɪŋ asi mih ki dzakaki, mbeɪŋ chu nyani
 dəɪŋ i nəŋki i fiəni chu i jum wə i bənyɔ bə kilɔlɔ bələ wə,
 bə bə kaŋaki kə ŋga. Mbeɪŋ nəŋki i chu num mfá i bənyɔ
 bəwə kɔm nə? **10** Mbeɪŋ shiki i chəkɔ bidəkɔ wə a bi kɔ
 bimum bəh kifiaŋŋ kidəkɔ bəh jɔbi widəkɔ i jia wə bəh
 jia kɔm nə a? **11** Mbeɪŋ fəki lə mih ka lwaki bəh ŋga a nɔm
 wuŋ wə mih nɪ nɔm i mbeɪŋ kintəŋŋ laka kilɔlɔ. **12** Bwa bə
 nih bəŋ, mih kwuŋki kaŋ i mbeɪŋ kwuŋni a mbeɪŋ kwûni
 mbeɪŋ nûmki asi mih kɔ kɔm bənchi, asi mih nɪ kwuni ka
 numki ka mbeɪŋ i jɔbi wə mbeɪŋ nɪ kɔ bənchi kɔbi. Mbeɪŋ
 ka num fə dəkə gia yichu yidəkɔ i mih. **13** Mbeɪŋ kiəkɪ a
 a nɪ kɔ i ninshiŋ si mih nɪ fukuki ntum wi ndzəŋni wi
 Nyɔ i mbeɪŋ a nɪ kɔ kɔm mih nɪ kɔ bəh mbeɪŋ mih gweɪŋ
 wə. **14** Namana yaka si mih nɪ kɔ i jweɪŋ yələ wə lə, yi nɪ
 kɔ ka kimɔmsi si ki dzə i mbeɪŋ, mbeɪŋ nɪ ka yəkɔ geɪŋ
 dəkə mih, nabə i nyaŋŋ mih. Ayaka mbeɪŋ nɪ dzə mih aka
 chinda wi Nyɔ widəkɔ nabə ka Klistus Jisɔs wi mwi. **15**

Mbeinj n̄ wəkəki lə ndzəŋni bəh mih i jəbi wiwə wə, aka num nə i liə a? Mih kələ i dzaka a, asi kə a bə dzaka a mbeinj bāayi dzəkəh yimbeinj mbeinj nyā i mih, ma mbeinj si baayi jəbi wə dzə si kə. **16** Mih fiəni chu lə mi wimbeinj wi mbaŋŋni si mih fukuki ŋkəŋ i mbeinj na? **17** Bəni bə bə nəŋki i chusiki a bə kaŋaki lə kiŋkəŋ i mbeinj nalə, ayakalə bə nəŋki mbeinj i gia wə yi num kə yindzəŋni. Bə kəŋki a bukumbeinj gaali ma mbeinj jiə shəm num i bə wə. **18** Yi ndzəŋki a mi kəŋaki shəm i mi wə i gia yindzəŋni wə. Gia yələ kə chəŋ i jəbi wichi wə a kəbi a jəbi wə mih kə bəh mbeinj shəŋ. **19** Bwa bəŋ bə bə kə shəm yŋ, yi kə ka mih ni chu yisi yisini nnəm̄h i bwə mbeinj wəkə ləli, i tsə buku jəbi wə nəni ki Klistus bi numki i mbeinj wə! **20** Bə dzə a mih si kə bəh mbeinj i liə, ka mih kwuni dzəh yə mih dzakaki yeŋ i mbeinj. Gia yələ mbeinj fə lə mfi laka mih lakani. **21** Mbeinj bə mbeinj nəŋki i numki i bənchi cheŋ, mbeinj fūku mih, ntə mbeinj wəkəki lə gia yə bənchi dzakaki a? **22** Bə kə bə nyaka a Ablaham n̄ kaŋaki bwa bənyuku bəfa, wi n̄ bwə widəkə bəh miŋkpaŋa wə wi n̄ kə mfa, bwə widəkə bəh miŋkpaŋa wə wi n̄ kəkə mfa. **23** Mfa wələ n̄ bwə waiŋ wi a num i dzəh yə bə si bwə bwa bəchi yeŋ. Ayakalə, miŋkpaŋa wə wi n̄ kəkə mfa bwə ŋ'wi biəli kiŋkaka kə Nyə n̄ kaka. **24** Bukumbeinj kələ i dzo gia yələ ka kifəkəni ki gia. Bəkaŋa bəfa bələ chusiki miŋkaŋ mifa. Aga wə wi n̄ kə mfa dzo di bi miŋkaŋ mə Nyə n̄ dzi bəh bəni bə Islae i ŋkwuŋ wi Sina wə. Bəni bəchi bə bə kə i miŋkaŋ biwə cheŋ kə mfá. **25** Aga dzo di bi miŋkaŋ mə i ŋkwuŋ wi Sina wə wi kə i tumi ki Aləbia wə, wi chu dzo tə di bi kwili wi Jəlusalēm wə i liə, kəm

bəni bə bə kə i kwili wiwə wə bəchi kə mfá i bənchi cheiŋ.
26 Ayakalə, bəni bə bə kə bə Jelusaleŋ wi beiŋ kəkə mfá.
Jelusaleŋ wiwə num nih wibukumbeiŋ. **27** Akə gia yə
bə nyaka a, “Wə miŋkpaŋa wə wə kə kaiŋni wə bwə kə,
wə lâŋki. Wə wə wə nĩ ka num nnəm̄h lə waiŋ, wə kâka
kisun̄uni. Wə kîə a bwa bə miŋkpaŋa wə bə kə, bə kəŋŋ
wi bi kaŋaki bwa bəduli tsə bə miŋkpaŋa wə wi kə a bəh
nyuwi.” **28** Ayakadəiŋ, bwa bə nih bəŋ, mbeiŋ kə bwa
bə Nyə, biəli asi Nyə nĩ kaka a liŋ asi Ablaham nĩ bwə
Ayjik biəli si Nyə nĩ kaka. **29** A nĩ kə i jəbi wiwə wə waiŋ
wə bə nĩ bwə asi bə si bwə bwa bəchi nĩ bwaŋ gvu i wə
bə nĩ bwə i ŋga bi Kiŋ'waka kə Nyə nĩ fə ka bə bwə wi.
Yi kə tə a liŋ i gia yə yi kə i liə. **30** Bə nyaka i Kiŋwakti
ki Nyə wə kəm bəh gia yələ a nə a? Bə kə bə nyaka a,
“Kəŋŋ bwili miŋkpaŋa wə wi kə mfa bəh waiŋ wi bəchi,
kəm waiŋ mfa kəkə bi gaa bieŋ bəh waiŋ miŋkpaŋa wə
wi kəkə mfa.” **31** Si yi kə yakadəiŋ bwa bə nih bəŋ, gia
yichi yə mih dzakaki lə yi chusiki a bukumbeiŋ kəkə bwa
bə miŋkpaŋa wə wi kə mfa. Bukumbeiŋ kə num bwa bə
miŋkpaŋa wə wi kəkə mfa.

5 Klistus bwili lə bukumbeiŋ i nəm wi mfa wə. Wi bwili
yakadəiŋ, ka bukumbeiŋ bəchi ma chu nômki i nəm
wi mfa wə i bənchi cheiŋ. Ayakadəiŋ, mbeiŋ nômki a
bindzəŋ. Kîə mbeiŋ bi ma chu bôm i fîə i kimbuŋ ki nəm
wi mfa wə. **2** Mbeiŋ wôkəli ndzəŋ gia yə mih Bəəl dzakaki.
Mbeiŋ ka bum a bə sūuŋ mbeiŋ ka mbeiŋ numki chəŋ
i Nyə nshiŋ, ma gia yə Klistus nĩ fə i mbeiŋ yi ni num
kilolə. **3** Mih chu dzakaki mih chəsi a mi wichi wə wi bum
a bə suuŋ wi, yaka wi kaŋaki i jîəki bənchi bə Bəju bəchi

si bə kə. **4** Mbeinj bæchi bə mbeinj nəŋki i num ŋgbə kəbi i Nyə nshinj akə kəm mbeinj jiəki bənchi, mbeinj kīəki a mbeinj gaali lə gwu yimbeinj bəh Klistus. Mbeinj bwili lə gwu yimbeinj i mbwili wə Nyə bwiliki bəni. **5** I bukumbeinj gia yə bukumbeinj tseinjki tsəki a ninshinj i yi wə, kə a Nyə bi dzə bukumbeinj ka bəni bə bə kə chəŋ i wi nshinj. Gia yələ kə yə Kij'waka ki Nyə kə ki nəmki i bukumbeinj wə tsə dzəh i shəm yə bukumbeinj jiə i Klistus wə, ki fə a bukumbeinj wəkoliki. **6** Mbeinj kīəki a mi kabə num wə wi chijni lə bəh Klistus Jisəs, wi num bə suuj wi nabə wə wi kə maka bə suuj wi, yəməka kanjaki kə gia yidəko i fə. Fwu wi gia kə shəm yə wi jiə i Klistus wə chusi i kijnkəŋ wə. **7** Mbeinj ni yəkəki n'yəkə wi ndzəŋni, a ka fə ndə a mbeinj bee i biəliki ŋkəŋ a? **8** ŋkaiŋni ntəfi wələ ka buku dəkə i Nyə wə wi nī bəŋ mbeinj i gia yələ wə. **9** Ntə mbeinj yijitiki lə ndi wə bə si ti a, “Kimfəinj kimu bəkəliki lə nchwa a?” **10** Mih jiəki mfi i mbeinj wə kəm bə Bah a mbeinj kəkə i biəli gia yə bəni bədəko dzakaki a kəbi a yə mih dzakaki. Ayaka mi wə wi bəkəli mfi bimbeinj, a kəŋ a numki na ndə, yi kə a Nyə ni lə lə ŋgəkə i wi wə. **11** Bwa bə nih bəŋ, asi kə a mih keinjki mih fuku a bə suujki bəni ka bə numki chəŋ i Nyə nshinj, bəni bə chu bwarjki gvu i mih cheinj kəm nə? Asi kə a yi numki yakadəinj, ma gia yələ mih fukuki kəm a Klistus nī kpi i kintasi wə bəni wəkə yi yi bəkəli lə shəm yibə bəkəlini yi ma ni chu numki. **12** I bəməka bəni bə bə fumsiki mfi bimbeinj a bə sūujki bəni, mih nəŋki a bə tsə i ninshinj i bwili kaasi gwú yibə. **13** Bwa bə nih bəŋ, Nyə nī bəŋ lə mbeinj a mbeinj ma chu nūmki i mfá wə. Ayakalə, si mbeinj

chu keiŋki kə mfá, kiə mbeiŋ ma dzô a mbeiŋ kələ i fâki
 gia yichu si nyam yimbeiŋ yi gwu nəŋki. Mbeiŋ nômki
 num nômni i bwa bə nih bəmbəiŋ i kiŋkəŋ mə. **14** Mbeiŋ
 fâki yakadəiŋ kəm bənchi bəchi kə num bə chiŋni i wimu
 wələ wə a, “Wə kôŋki mi wə wi kə kəmsi i wə wə asi wə
 kəŋki gwu ya.” **15** Ayakalə, mbeiŋ ka dza ka wamyiki ka
 biə, mi nəŋ i dzi waiŋnih wi, mbeiŋ ka tōkniki kəm mbeiŋ
 kələ i dza bəkəli gwú yimbeiŋ bəkəlini. **16** Gia yə mih
 dzakaki lə kə a, mbeiŋ nōki mbeiŋ biəli num asi Kiŋ'waka
 ki Nyə chusiki mbeiŋ, yakadəiŋ mbeiŋ ma chu fiəni i fâki
 num asi nyam yi gwu yimbeiŋ nəŋki a mbeiŋ fâki. **17** Mih
 dzakaki lə kəm a gia yə nyam yi gwu nəŋki, a kəkə yə yi
 si biəli yə Kiŋ'waka ki Nyə nəŋki. Ayaka yə Kiŋ'waka ki
 Nyə nəŋki a kəkə yə nyam yi gwu biəliki. Biəiŋ bifa biələ
 kəkə i fiəŋ fimu wə. Akə gia yə mbeiŋ kəkə i fâki gia yə
 mbeiŋ nəŋki. **18** Mbeiŋ ka nəki biəli num asi Kiŋ'waka
 ki Nyə chusiki i mbeiŋ, mbeiŋ ma ni chu fiəni i numki i
 bənchi cheiŋ. **19** Gia yichu yə nyam yi gwu si nəŋ kə bəni
 mənŋni kə. Akə ntəkəli bəh i kwakaki gia kəm ntəkəli bəh
 nəki nənŋi kinyeŋ ki təkəlini. **20** Ayaka yi chu num i tsaki i
 bənyə bə kilələ bəh i laki nyeiŋ nabə i fiŋki nyeiŋ. Yi chu
 num i baiŋŋniki, i yəliki, i ghəkəki bəh i kaŋaki shəm yi
 bəkəli bəh i kwakaki shəŋ a i gwu yi wə. Yi chu num i
 gaaliki bəni bəh i mi i gaali buku i bəni wə i kwati ŋ'wi
 mbaŋ. **21** Ayaka yi num tə i chiniki kindəŋ, mu mbih mə
 kwa bəh i muki kəm dzaka bəh i fəki gia yidəko ka yələ.
 Mih dzakaki mih chəsi asi mih nŋ yisi dzaka lə i mbeiŋ a,
 bəni bə bə fəki gia yələ bi kwati kə di i kintəŋ ki ŋkuŋ bi
 Nyə wə. **22** Ayakalə, biəiŋ biə bi bukuki i Kiŋ'waka ki Nyə

wə kə biələ, kinjəŋ, kinsanli, kimboiŋni, shəm yi kanjani, nənɪ kindzəŋni, ndzəŋni, i numki i ŋkəŋ wə, **23** i boiŋniki i nənɪ wə, bəh i təkniiki bəh gwu. Nchi widəko kəkə wə wi waliki gia yələ. **24** Bəni bə bə kə bə Klistus Jisəs kə num bə baŋŋyi nyam yibə yi gwu bəh gia yichu yə gwu yibə yi fwuni nəŋki i kintasi ki Jisəs wə. **25** Si bukumbeiŋ nəki i liə i ŋga bi Kinj'waka ki Nyə wə, bukumbeiŋ fəki gia biəli asi Kinj'waka kiwə chusiki. **26** Kiə bukumbeiŋ ma ghəŋsiki gwu. Kiə bukumbeiŋ ma bəkəliki shəm yi bəni bədəko. Kiə bukumbeiŋ ma chiniki kindəŋ bəh bəni bədəko.

6 Bwa bə nih bəŋ, mbeiŋ ka dza yeiŋ mi widəko i mbeiŋ kintəəŋ num wi gbə i chu wə, mbeiŋ bə mbeiŋ nəki asi Kinj'waka ki Nyə nəŋki, mbeiŋ məmɪ si təfi wi a wi būku i chu biwə kintəəŋ. Ayakalə, jəbi wə mi bə təfi mi, wi ka təfiki bəh kimboiŋni təkni i yeiŋ a wi tə ma gbə i mməmsi wə. **2** Mbeiŋ gəmtiki bwa bə nih bəmbəiŋ i bəŋgəkə bəbə wə. Mbeiŋ ka fəki yakadəiŋ yaka mbeiŋ jiəki lə nchi wi Klistus. **3** Mi kabə dzə gwu yi a ŋgaiŋ kə fieŋ fidəko, wi kəbi na fieŋ fiwə, wi fwəkyiki gwu yi. **4** Mi wichi tsəiŋ kimfə ki i gia yə wi fəki, wi yeiŋ a ŋgaiŋ fəki lə chəŋ a. Wi kabə fəki chəŋ, wi ka kəksiki gwu yi. Ayakalə, kiə wi ma fəkəniki gwu yi bəh mi widəko. **5** Mbeiŋ kiəki a mi wichi kanjaki i gəŋ ntə wi. **6** Mi kabə lani mi bəh gia yi Nyə, mi wə bə laniki wi gəa biəiŋ biə bi kə bindzəŋni bichi wi nya mi wə wi laniki wi. **7** Kiə mbeiŋ ma fwəkyiki gwú yimbeiŋ. Nyə kəkə kiyuŋ. Mbeiŋ kiəki a fieŋ fiə mi gbəli ako a fifiə wi bi kəhki. **8** Mi ka gbəli ŋgəko wi a num gia yə nyam yi yi gwu nəŋki, ma wi bi kəh shəŋ gia yə nyam yi yi gwu nyaki a num kpi. Mi ka gbəli ŋgəko num gia yə Kinj'waka

ki Nyɔ nɛŋki, ma wi bi kɔh nɔni kɛ ki bi tsɛ kaa kɛ a num
kɛ Kiŋ'waka ki Nyɔ nyaki. (aiōnios g166) **9** Ayakadɛiŋ, kiɛ
bukumbeŋ ki bɔh kɛ i fɛki gia yindzɔŋni, kɔm jɔbi bi
dzɛ kpɛiŋki ma bukumbeŋ bi kwati ŋkɔh wiwɔ i jɔbi
wɛ bukumbeŋ ka bɔh dɛkɛ. **10** Yaka yi kɔ a, na i winaiŋ
jɔbi wɛ bukumbeŋ kwati dzɛh, bukumbeŋ ka fɛki gia
yindzɔŋni i bɛni bɛchi, kighɛ i bɛ bɔ kɔ i chwɔŋkijunŋ ki
bɛni bɛ bumni wɛ. **11** Mbeŋ yɛiŋ si dzɛkɛh yi kiŋwakti
yɛlɛ fa kɔ yimbum yimbum! A nyaka mih bɛh kaŋ yiy! **12**
Bɛmaka bɛni bɛ bɔ nyiniki a bɛ sɛuŋki mbeŋ, akɔ bɛ bɔ
nɛŋki i chusiki gwu i gia yi nyam yi gwu. Bɔ fɛki yakadɛiŋ
ka bɛni bi ma bwaŋki gvu i bɔ cheŋ kɔm gia yɛ bɔ fukuki
a Klistus nɛ kpi i kintasi wɛ. **13** Na bɛni bɛ bɔ kɔ bɛ suuŋ
lɔ bɔ jiɛki kɛ bɛnchi bɛchi. Ayakalɛ, bɔ nɛŋki alɛ a jɔbi wɛ
bɔ suuŋ mbeŋ ka bɔ chɔkɔki kijum a mbeŋ fɛ gia yɛ bɔ
kɔŋki a yi num i gwu yimbeŋ wɛ. **14** Ayakalɛ, i mih, mih
kɔkɛ i lansi num i chɔkɔki kijum i gia yidɔkɔ wɛ a kɔbi a i
gia yɛ a Bah wibukumbeŋ Jisɔs Klistus nɛ kpi i kintasi wɛ.
Akɔ i kintasi kɛlɛ wɛ biɛiŋ bi fa kuku kɔ num bi kpi bi
gaali bɛh mih, mih tɛ gaali bɛh bi. **15** Mi ka num, num bɛ
suuŋ wi nabɛ a bɛ ka suuŋ dɛkɛ wi, yɛmaka kaŋaki kɛ gia
yidɔkɔ i fɛ. Fwu wi gia kɔ a, Nyɔ keiŋsi mi a wi numki
wimfiŋ. **16** Kimbɔiŋni ki Nyɔ bɛh nsheŋ yi dzɛ i bɛni
bɛchi bɛ bɔ biɛli dzɛh yɛlɛ, bɛ bɔ si num lɔ bɛni bɛ Islɛ
bɛ Nyɔ. **17** Ayaka i yisi i liɛ wɛ i tsɛki, kiɛ mi ma chu nyɛki
ŋgɛkɛ i mih, kɔm bali biɛ bi kɔ i mih wɛ chusiki a mih kɔ
mi wi Jisɔs. **18** Bwa bɛ nih bɛŋ, ma Bah wibukumbeŋ
Jisɔs Klistus chɛsi mbeŋ bɛchi bɛh shɔm yi yindzɔŋni i
biŋ'waka bimbeŋ wɛ. Yi nɛm ayaka.

Ɛfesus

1 Akɔ mih Bɔɔl, waiɲ ntum wi Klistus Jisɔs i kiɲkɔɲ ki Nyɔ wɛ. Mih nyakaki kiɲwakti kɛlɛ i bɛni bɛ akɔ bɛ Nyɔ i Ɛfesus bɛ bɔ num ndzɔɲ i Klistus Jisɔs wɛ. **2** Nyɔ Tii wibukumbeɲ bɛh Bah Jisɔs Klistus chûsi mbeɲ bɛh shɔm yindzɔɲni chu nyâ mbeɲ bɛh kimbɔɲni. **3** Ma kiɲkɔksi nûm i Nyɔ wɛ wi kɔ Nyɔ, chu num tii wi Bah wibukumbeɲ Jisɔs Klistus. Wi bɔɲsi bukumbeɲ bɛh kimbɔɲsi kichi i tumi ki beɲ wɛ kɛ ki gamtiki biɲ'waka bibukumbeɲ si bukumbeɲ kɔ bɛ chiɲni i Klistus wɛ. **4** Na ka Nyɔ numki i maa mbi wɛlɛ wi nɛ kɔ wi sabibwili lɔ bukumbeɲ a bukumbeɲ bi chɲɲni bɛh Klistus bɛ baiɲki, bɛ nûm kingbɔ kidɔkɔ kɔbi i wi nshiɲ. I kiɲkɔɲ ki wɛ, **5** wi nɛ kɔ num wi kɛɲsi lɔ i bi dzɔ bukumbeɲ i bwa bu tsɛ dzɛh i Jisɔs Klistus wɛ. Wi nɛ fɛ yakadɛɲ, biɛli gia yɛ yi ndzɔɲki yɛ wi nɛɲki a yi nûm. **6** Yi nɛ num yaka ka kiɲkɔkni tsɛki i wi i kinya ki kimum kɛ wi nɛ nya i bukumbeɲ kilɔlɔ tsɛ dzɛh i Waiɲ wi wɛ wi kɔ shɔm yi. **7** Wi kɔ wi nɛ tɛɲ bukumbeɲ i kaɲ yichu wɛ num bɛh mwa mi Waiɲ wi wɛlɛ. Yi num a, wi dalɲya chu bibukumbeɲ, biɛli shɔm yi yindzɔɲni yɛ wi Nyɔ nɛ chusi i bukumbeɲ nalɛ. **8** Jɔbi wɛ wi nɛ nɛɲki i chusi wi shuku yi num shukuni i bukumbeɲ wɛ. Wi nɛ fɛ yakadɛɲ bɛh mfi bichi bɛh kiɲkwaka ki kichi. **9** Nyɔ kɔ wi fɛ lɔ bukumbeɲ kiɛ gia yɛ wi nɛɲki yɛ yi nɛ kɔ i nyumi wɛ. Wi nɛ fɛ biɛli gia yɛ yi ndzɔɲki i wi asi wi nɛ kɔ wi sisi lɔ a wi bi fɛ tsɛ dzɛh i Klistus wɛ. **10** Wi nɛ sisi a jɔbi wɛ jɔbi bi dzɛ kpeɲki wi bi juɲni biɛɲ bichi nabɛ biɛ bi kɔ i beɲ, nabɛ biɛ bi kɔ i kuku, i jiɛ i Jisɔs cheɲ. **11** Nyɔ nɛ babwili tɛ buku i num bɛni bu i Jisɔs wɛ. Wi nɛ sabibwili

asi wi nĩ kɔ wi sisi a keiŋ i kikpu wə biəli kiŋkwaka ki asi wi si fə biəiŋ bi bichi biəli kimfasi ki asi wi kəŋki. **12** Yi nĩ num yakadəiŋ, ka buku bə buku nĩ kɔ bəni bə ninshiŋ i jiə mfi i Klistus wə ka bə nŋki nŋni kə ki fəki ka mbum bi Nyɔ chusiki, kiŋkəksi tsəki i wi. **13** Mbeiŋ tə kɔ num mbeiŋ chiŋni i Klistus wə jəbi wə mbeiŋ nĩ wəkɔ gia yi ŋkəŋ yə akɔ ntum wi ndzəŋni wə wi nĩ dzə bəh mbəiŋ i mbeiŋ wə. Si mbeiŋ nĩ wəkɔ yakadəiŋ, ka jiə shəm i Klistus wə, Nyɔ fə kinchəsi ki i mbeiŋ wə a num Kiŋ'waka ki Baiŋni kə wi nĩ kaka bəni yeiŋ. **14** Kiŋ'waka ki Baiŋni kələ kɔ njiəkəli wi kpaŋ i ŋgəm wi biəiŋ biə bukumbeiŋ bi kwatiki. Ayaka bukumbeiŋ bi kwatiki jəbi wə Nyɔ bi təiŋki kaasiki bəni bə akɔ bu i kaŋ yichu wə. Ayakadəiŋ, mbum bi bi ka chusiki, kiŋkəksi tsə i wi. **15** Mih kɔ mih wəkɔ lɔ kəm shəm yə mbeiŋ jiə i Bah Jisəs wə, bəh kiŋkəŋ kə mbeiŋ kaŋaki i bəni bəchi bə bɔ kɔ bə Nyɔ. Akɔ gia yə yi fə, **16** jəbi wə mih tsaki mih ka kwakaki mbeiŋ. Mih nĩ ka num bee dəkə i nyaki kiyəŋni i Nyɔ kəm mbeiŋ i ntsa wuŋ wə. **17** Mih tsaki a Nyɔ wə wi kɔ Nyɔ wi Bah wibukumbeiŋ Jisəs Klistus, Nyɔ wə wi kɔ Ba wi kiŋkəkni, nyā mbeiŋ bəh Kiŋ'waka ma ki nyā mbeiŋ bəh mfi bimum, ki wēli dzəkəh yimbeiŋ ka mbeiŋ kīə wi bindzəŋ. **18** Mih chu tsa a wi wēli mfi bimbeiŋ ka mbeiŋ kīə gia yə mbeiŋ tseiŋki tsəki i ninshiŋ i yi wə, yə wi nĩ bəəŋ mbeiŋ yeiŋ kəm yi, chu kīə kiŋkəkni kə ki kɔ kimum ki biəiŋ biə bi kɔ bi bəni bə akɔ bə Nyɔ. **19** Mih chu tsaki a Nyɔ wēli mfi bimbeiŋ ka mbeiŋ kīə ŋga bi biə bi tsəki ŋga bichi. Akɔ ŋga bimum biələ wi nəmki bəh bi i bukumbeiŋ bə bə kɔ bə jiə shəm i wi. **20** Akɔ ŋga biwɔ biə wi nĩ nəm bəh bi

dzasi Klistus i kpi wə, yaksi wi ka təm wi i tseɪŋ yi yiləkəli wə i tumi ki beɪŋ wə. **21** Klistus kəkni nālə tsə na beɪŋ bichi biə bi sakaki bəh bəŋkuŋ bəh ŋga bəh kiŋkəkni kichi. Wi chu kaŋa yeli wimbun wi tsə na kiyeli kichi kə bə bəŋki bəni yeɪŋ. Wi kəkə yakadəɪŋ a jəbi wələ wə shəŋ. Wi bi numki yakadəɪŋ i jəbi wi dzəni wə. (aiōn g165)

22 Nyɔ kə wi jiə beɪŋ bichi i wi cheɪŋ, ka chu təm wi a wi kə fwu wi beɪŋ bichi i kiɟuŋni ki bəni bə bunni wə. **23** Kiɟuŋni ki bəni bə bunni kələ kə gwu yi Klistus. Klistus ka numki num wi jikə kpeɪŋ kəm kiɟuŋni kələ, a num wi wə wi fəki ka beɪŋ bichi bi jikə kpeɪŋ i dzəh yichi wə.

2 A nɪ kə i ninshiŋ, mbeɪŋ num bəni bə bə nɪ kə bə kpiyi lə i biŋ'waka wə kəm bə bənchi bə Nyɔ bə mbeɪŋ nɪ bwɪŋki bəh chu bimbeɪŋ, **2** biə mbeɪŋ nɪ nəki mbeɪŋ fə. Mbeɪŋ nɪ nəki biəli num dzəh yə bəni bə mbi bələ nəki yeɪŋ, chu biəli ŋkuŋ wi ŋga bi fiəkə yi beɪŋ. Akə wi kiŋ'waka kiwə kə ki nəmki i liə i bəni bə bə ləkəki bəh kifwu i Nyɔ. (aiōn g165)

3 Akə ayaka tə si bukumbeɪŋ bəchi nɪ nəki. Bukumbeɪŋ nɪ nəki fə gia yə nyam yi gwu yi shilini nɪ kəŋki, biəli num gia yə nyam yi gwu bəh biŋkwaka bibukumbeɪŋ nəŋki a bukumbeɪŋ fəki. Bukumbeɪŋ ka bəni bəwəm nɪ kə bə si num lə bəni bə shəm kə i bəkəki Nyɔ bəh bə, yi num a liŋ si mi wiwəm wichi kə. **4** Ayakalə, Nyɔ wə wi kə wi jikə bəh nsheɪŋ i bukumbeɪŋ wə wi nɪ kəŋ bukumbeɪŋ nalə, **5** chiŋni bwili bukumbeɪŋ bəh Klistus i kpi wə na si bukumbeɪŋ nɪ kə bə kpiyi lə kəm bə bənchi bə Nyɔ bə mbeɪŋ nɪ bwɪŋki. Nyɔ nɪ bwili mbeɪŋ kəm shəm yi yindzəŋni. **6** Si wi nɪ chiŋni bukumbeɪŋ bəh Klistus Jisəs dzasi i kpi wə yakadəɪŋ, wi ka yakasi bukumbeɪŋ təm

bukumbeinj bəh wi i tumi ki beinj wə. **7** Wi nǝ fə yakadəinj ka a bi numki i jəbi wi dzəni wə, wi bi chusi shəm yi yindzəjni nalə a num yə mi kəkə i bi fəkəni. Shəm yi yindzəjni yələ kə num wi chusi lə i kiŋkəŋ ki wə tsə dzəh i Klistus Jisəs wə. (aiōn g165) **8** Mbeinj kīəki a Nyɔ nǝ bwili mbeinj a num kəm shəm yi yindzəjni yə wi nǝ chusi i mbeinj tsə dzəh i shəm yə mbeinj nǝ jiə i Klistus wə. A num kə i kimfə kimbeinj wə. A num kinya ki Nyɔ. **9** A nǝ kəkə kəm nəm widəkə wə mi nǝ nəm na ka mi widəkə bi ma numki wə wi kə i dza ghaŋsiki gwu. **10** Gia yə yi kə, kə a bukumbeinj kə si bukumbeinj kə i liə lə a maa Nyɔ bəh kaŋ yi. Wi kə wi chiŋni bukumbeinj bəh Klistus Jisəs ka fə bukumbeinj i nūmki bəni bə mfiar, ka bukumbeinj nōmki bənəm bə ndzəjni bə wi nǝ sisi a keinj i kin'yisi wə a, akə bə bukumbeinj bi nəki bə nōm bə. **11** Mbeinj bəni bə mbeinj kəkə i chwəŋkijun ki Bəju wə, mbeinj kwāka fiəŋ fiə mbeinj nǝ yisi kə fi i ninshiŋ. Bəju bə bə bəŋki gwu yibə a bə kə bəni bə bə kə bə suuŋ bə, bə nǝ bəŋki mbeinj a mbeinj kə bəni bə bə kə kinchək. Ayaka nsuuŋ wələ num fiəŋ bə fəki i mi a bəh kaŋ. **12** Mbeinj yin̄ti a, a nǝ kə i jəbi wiwə wə, mbeinj nǝ kaŋaki kə gia yidəkə i fə bəh Klistus. Mbeinj nǝ kəkə i kintəŋ ki ŋgəkə wi bəni bə Nyɔ bə bə kə bə Islae. Mbeinj nǝ kaŋaki kə gia yidəkə i fə bəh miŋkaiŋ mi kiŋkaka mə Nyɔ nǝ dzi bəh bə. Mbeinj nǝ kə fimbeinj i fa mbi wə kaŋa kə gia yidəkə yə mbeinj tseinjki tsəki i ninshiŋ i yi wə, chu kiə kə tə Nyɔ. **13** Ayakalə, i liə si mbeinj kə num mbeinj chiŋni lə bəh Klistus Jisəs, mbeinj bə mbeinj nǝ yisi kə i dzəh yi dəŋ i Nyɔ, wi dzə mbeinj kəmsi dzə i wi wə tsə dzəh i mwa mi Klistus wə. **14** Akə wi

Klistus mwi wə wi dzə bəh kimboiŋni i bukumbeiŋ. Wi fə Bəju bəh bəni bə bə kəkə Bəju num i mi wimu wə. Wi mukuyi kimbu ki kiŋgaali a num ki mbaiŋni kə ki n̄ yisi kə i bukumbeiŋ kintəəŋ. **15** Wi nya gwu yi ka kpi i chiksi bənchi bəh gia yə bənchi dzakaki a, bə fəki i numki bəni bə Nyɔ. Wi fə yakadəiŋ ka ŋgaiŋ chiŋni mi wichi i wi wə ka bə numki mi wimu wimfiar i di bi bəni bəfa wə. Si wi fə yakadəiŋ, wi ka dzə bəh kimboiŋni. **16** Kpi yi i kintasi wə chiŋni chwəŋbijun bifa biələ dzə bəh bi i Nyɔ i gwu yimu wə, ka wə kimbaiŋni kibə i kintasi wə ki kaa. **17** Wi n̄ dzə ka fuku ntum wi ndzəŋni wə wi dzəki bəh kimboiŋni i mbeiŋ bə mbeiŋ n̄ kə i dzəh yi dəəŋ wə, fuku tə i bə bə n̄ kə kəmsi i wi wə. **18** A fə wi na ka bukumbeiŋ bəchi kaŋa dzəh i dzə i Bah tsə dzəh i Kiŋ'waka kimu wə. **19** Ayakadəiŋ, mbeiŋ chu kəkə bəni bə dzəni nabə bəni bə kumini. Mbeiŋ si num lə bwa bə kwili mbeiŋ bəh bəni bə bə kə bə Nyɔ, num tə bəni i Nyɔ dzu. **20** Jun yələ kə num bə maa i chaka wə a num bwa bə ntum bə Jisəs bəh bəni bə bə fukuki bəntum bə Nyɔ, Klistus Jisəs mwi num təh wi bu wi jun wiwə. **21** Akə i wi wə jun yiwə yichi chiŋni bə kə i bi dzə num jun yi baiŋni i Bah. **22** Mbeiŋ tə kə num bə chiŋni mbeiŋ bə maa i Klistus wə, i bi dzə num di biə Nyɔ nək i Kiŋ'waka ki mə.

3 Si Nyɔ kə wi fə lə biəŋ biələ i mbeiŋ lə, mih bə tsa i mbeiŋ. Mih Bəol kə i nsəŋ mə kəm ntum wə kəm Klistus Jisəs. Mih nəmki nsəŋ wələ kəm mbeiŋ bəni bə bə kəkə Bəju. **2** Mih kwakaki a mbeiŋ wəkə lə si Nyɔ n̄ baa mih ka nya nəm i mih a mih chūsiki shəm yi yindzəŋni i mbeiŋ. **3** Gia yələ kə yə yi n̄ yisi kə i nyumi wə Nyɔ weli dzəkəh

yin mih ka yein. Mih nyaka lo kom yi i mbein a yi juli. **4** A mbein ka fa, mbein ni yein gia ya mih kiaki kom gia yi nyumini ya kom Klistus. **5** A ni ko i kikpu wa Nyɔ ni ka fa daka a ngoko wi bani i jobi wiwo wa kia gia yi nyumini yiwo. I lia Kin'waka ki Baini chusi lo yi i bwa ba ntum ba Jisos ba baini bah i bani ba bo fukuki bentum ba Nyɔ, bo kia. **6** Gia yi nyumni yela ko a bani ba bo koka Baju ko num Nyɔ nya ta bo bah bein bia wi jia i bani bu. Bo si num lo i gwu yimu wa bah bo, kinkaka ka Nyɔ ni fa i Baju ko ta i bo, si bo chin ni bah Klistus Jisos ta dzah i ntum wi ndzɔni wa bo bum. **7** Nyɔ ni fa a mih numki mi wi nom i ntum wi wi ndzɔni wela. Nom wela ni ko kinya ka wi ni nya i mih kom bah shom yi yindzɔni. Wi ni dzo nga bi ka nom bah bi, i mih i nya nom wela a mih nomki. **8** Mih lansi kpeiniki ka i mi wi nchin i bani bachi ba ako ba Nyɔ. Ayakala, Nyɔ ni chusi shom yi yindzɔni i mih ka nya nom wela a mih ta fukuki ntum wi ndzɔni kom mbum bi Klistus bia bi kanki ka kinsini num i bani ba bo koka Baju. **9** Yi ni ko ka bani bachi kia baini kimfasi ki gia yi nyumini ya Nyɔ wa wi maa bein bichi si nyumi i wi ma i jia jia wa. (aiɔn g165) **10** Kimfasi kala ni ko a, a bi numki i jobi wi lia wa, ma Nyɔ bi ta toli i kiju ni ki bani ba bumni wa, fa ka bachinda bah bin'waka bia bi kanki nga, bi sakaki i di bi bein wa, i yein mfi bi Nyɔ bia bi ko i dzah dzah wa. **11** Wi ni fa la bieli asi wi ni ko wi sisi jia lo i kin'yisi wa. Wi fa lo gia yela ta dzah i Klistus Jisos wa Bah wibukumbein. (aiɔn g165) **12** Ako kom wi, bukumbein kwati dzah i dzo komi i Nyɔ wa chu kana ka nlwa naba i numki bah kimɔni kom shom ya bukumbein jia i wi. **13** Si yi ko

yakadəiŋ, mih kwuŋki kaŋ kwuŋni a shəm ma kpî mbeiŋ kəm ŋgəkə wə mih yeiŋki i mbeiŋ. Mbeiŋ bi kwatiki lə ndzəŋni biwə. **14** Akə kəm gia yələ mih tumki binyu biŋ i Ba wibukumbeiŋ nshiŋ, **15** wə yeli bi chwəŋbijuŋ bichi i beiŋ bəh i kuku buku i wi wə. **16** Mih tumki binyu tsa, biəli kiŋkəkni ki kə ki kə kimbəm, ma wi nyâ mbeiŋ bəh ŋga tsə dzəh i Kiŋ'waka ki wə, ma bi fə shóm yimbeiŋ ləkəki. **17** Ayakadəiŋ, ka Klistus ni nək i shóm yimbeiŋ wə asi mbeiŋ jiə shəm i wi wə. Mih tsa tə a kiŋkəŋ nûmki i mbeiŋ wə, fə gaŋ yimbeiŋ fiəni i kuku ka kpeiŋ bəh juŋ yə bə maa i chaka ki ləkəli beiŋ, **18** ka mbeiŋ bəh bəni bəchi bə akə bə Nyə kaŋaki mfi, i fə a mbeiŋ kiəki kiŋkəŋ ki Klistus. Kiŋkəŋ ki kələ kaŋaki n'yam nalə, kaŋa dəəŋ bəh ndəŋəyaka nalə, nliə wiwə i kuku liə tə nalə. **19** Mih tsa a mbeiŋ kələ i kiə kiŋkəŋ ki kə ki gakaki bəni i kiə, ka mbeiŋ kə i nûmki num mbeiŋ jikə bəh gia yichi yə Nyə kə yi. **20** Bukumbeiŋ nyâki kiŋkəkni i Nyə. A num wi wə wi kə i fə gia yichi bəh ŋga bi biə bi nəmki i bukumbeiŋ mə. Ayaka wi kələ i fə na i tsə tsəni si bukumbeiŋ bikəki nabə si bukumbeiŋ kə i kwakaki. **21** Kiŋkəkni nûm i wi wə kəm kijunŋni ki bəni bə bumni bəh kəm Klistus Jisəs i jəbi wichi wə kiŋgəksi kəbi. Yi nûm ayaka. (aiōn g165)

4 Ayakadəiŋ, mih Bəəl wə mih kə mi wi nsəŋ kəm Bah Jisəs, mih tsaki mbeiŋ a mbeiŋ nək i nəni kə ki kə ki kpeiŋ kə Nyə nî bəəŋ mbeiŋ a mbeiŋ nək i ki wə. **2** Mbeiŋ shîsi gwu yimbeiŋ i kuku chu nûm lə nyiki. Mbeiŋ kâŋaki shəm, dzô mi bəh mi asi wi kə i kiŋkəŋ wə. **3** Mbeiŋ môm̄siki nalə i nûmki i fiəŋ fimu wə fiə Kiŋ'waka ki Baiŋni dzə bəh fi i mbeiŋ si mbeiŋ nək i kimbəiŋni kə ki juŋniki bəni. **4**

Gwu yi bəni bə bumni kə a yimu, Kiŋ'waka ki Baiŋni num a kimu. Yi kə a liŋ asi gia yə Nyɔ nɛ bɔɔŋ bukumbeɪŋ a bukumbeɪŋ tseɪŋki tsəki a ninshiŋ i yi wə kə tə a yimu. **5** Bah kə a wimu mbum num a wimu, njuli wə bə juliki bəni i bəkə mə num a wimu. **6** Nyɔ kə a wimu wə wi kə Tii wibukumbeɪŋ bəchi. Wi kə i biɛŋ bichi beɪŋ, wi nəm wi tsə dzəh i bukumbeɪŋ bəchi wə, wi num tə i bukumbeɪŋ bəchi kintəəŋ. **7** Yi kə tə a Klistus kə wi nya kinya i mi wimu wimu i bukumbeɪŋ kintəəŋ biəli kimfəkə kinya ki i wəməka mi. **8** Ako gia yə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a, “Jəbi wə wi nɛ yaka tsə i beɪŋ, wi nɛ fə bəni bə wi nɛ tum dzi, bə biəli wi. Wi nɛ nya binya i bəni.” **9** I dzaka a, “Wi nɛ dza yaka beɪŋ” kə a nə? Yi chusiki a wi nɛ shi tsə tə i kuku i nshwaiŋ cheɪŋ. **10** Ayakadəiŋ, wi wə wi nɛ shi tsə i nshwaiŋ cheɪŋ kə tə a wi wə wi nɛ dza yaka i beɪŋ tsə təli bɔəli wichi ka tsə i beɪŋ, ka di bichi kələ numki bi jikə bəh wi. **11** Ako a wi wə wi nɛ nya binya i bəni. Wi nɛ nya i bədəkə a bə nūmki bwa bu bə ntum, nya i bədəkə a bə fūkuki gia yə bə wəkəki si Nyɔ dzakaki, i bədəkə a bə nyāniki fūkuki ntum wi ndzəŋni wi Nyɔ, i bədəkə a bə tōkniki i bijuŋni bi bəni bə bumni chu lani bəni. **12** Wi nɛ nya binya biələ i keɪŋsi bəni bə akə bə Nyɔ bəh bi a bə kpeɪŋ i bə bə kə i nōmki nəm wi, i mākaki gwu yi Klistus yə yi kə kijuŋni ki bəni bə bumni, **13** i tsə buku i jəbi wə bukumbeɪŋ bəchi bi numki i mi wimu wə i kimbun kibukumbeɪŋ wə bəh i gia yə bukumbeɪŋ kiəkə kəm Waiŋ Nyɔ. Bukumbeɪŋ kabə nəki yakadəiŋ, yi ni fə bukumbeɪŋ num bəni bə bə kə bə ta kpeɪŋ, ka bukumbeɪŋ kə i numki aka Klistus mwi. **14** Ayakadəiŋ, bukumbeɪŋ ma ni chu numki ka bwa bə nchiŋ,

bə jəbi wə na winaiŋ nłani tsəki wi ka njaŋsiki bə, bə
 tsə i ninshiŋ fiəni dzə i jum wə ka fiəŋ fiə fiəkə njaŋsiki
 nnyaki. Bukumbeiŋ ma ni chu numki tə ka bəni bə bəni
 bə bə wəeliki nyaniki fwəkyiki bə bəh ntəkə biə bə kə
 bə keiŋsi jiə. **15** Bukumbeiŋ kaŋaki i fukuki fibukumbeiŋ
 num ŋkəŋ i kiŋkəŋ wə, ayaka kəə i dzəh yichi wə i numki
 ka Klistus wə wi kə fwu wibukumbeiŋ. **16** Akə wi wə wi
 fə ka bimbū bi bi gwu bichi biə bi juŋni ka chiŋni i wi
 wə ka kəəki, maa gwu yi i kiŋkəŋ wə, asi kimbu nəmki
 ŋ'wi nəm kimbu nəm ŋ'wi nəm na bindzəŋ. **17** I liə wə, i
 yeli wi Bah wə mih nəŋki i dzaka chu kiŋ i mbeiŋ a kiə
 mbeiŋ ma nəki ka bəni bə bə kiəki kə Nyə. Biŋkwaka bibə
 si num a bi kilələ. **18** Mfi bibə kə bi fəkəli. Bə kə i dzəh yi
 dəəŋ i nəni kə Nyə chusiki, kəm bə kiəki kə Nyə, num
 kəm bə ləkəki bəh kifwu. **19** Bə wəmki bəh kifwu nalə. Bə
 jiə kifwu kibə i gia yi kinyeŋ ki təkəlini wə, ayaka gwu
 yibə shili i fəki ŋkani nəni kinyeŋ bichi. **20** Yələ kəkə gia
 yə bə nı lani mbeiŋ yeiŋ kəm Klistus. **21** Mih kwakaki a
 mbeiŋ wəkə lə kəm wi, a bə lani lə mbeiŋ bə mbeiŋ chiŋni
 bəh wi bəh ŋkəŋ biə kəm Jisəs. **22** Mbeiŋ bābwili gwu
 yimbeiŋ yikpu yə mbeiŋ nı nəki nəni kikpu yeiŋ num yi
 bəkə lə kəm kinyeŋ kə mbeiŋ nı baəŋ ka fəki. **23** Mbeiŋ
 kwūni biŋkwaka bimbeiŋ bi numki bimfiəŋ. **24** Ma mbeiŋ
 ləh num gwu yimfiəŋ i mbeiŋ wə, yə Nyə fə yi bwəsi wi.
 Yələ kə gwu yi nəni kə ki lansi kə kiŋkəŋ ki chəŋ bəh ki
 baiŋni. **25** Yi kə a, mbeiŋ bēe ntəkə, mi dzakaki num ŋkəŋ
 i waiŋnih wi kəm bukiŋmbeiŋ bəchi kə bimbū bi gwu i
 gwu yimu wə. **26** Mi ka bəksi təə, wi ka təkniŋki i dza fə
 chu. Kiə wi ki bēe kə a wəŋ liə wi keiŋ bəksi təə. **27** Kiə wi

ki nyâ kə dzəh i ɲkpeli i fiə yeiŋ. **28** Mi wə wi chwəki ki chu chwə kə. Wi nômki num nôm wi ndzəŋni bəh kaŋ yi, i dzəh yə wi kə i kwatiki bieŋ biə wi kə i gamtiki bəni bə bə dzaki tə. **29** Kiə ndzaka wichu ma bûkuki i dzaka bimbeŋ wə. Mi dzâkaki num gia yindzəŋni yə yi kə maa bəni maani i bieŋ biə bə dzaki, ka ndzaka wiwə dzəki num bəh ɲgamti i bəni bə bə wəkəki. **30** Kiə mbeŋ ma fəki gia yə Kiŋ'waka ki Baiŋni ki Nyɔ kə i wəkəki chu. Kiŋ'waka kələ kə kinchəsi ki Nyɔ i mbeŋ wə kə ki chusiki a, a kaŋaki wi mbeŋ, a jəbi bi kpəŋ lə ka ɲgaiŋ yeliŋ kaasi mbeŋ i kaŋ yi ɲgəkə wə. **31** Mbeŋ lāŋ lôtəkə shóm yi ləli bəh shóm yi fuksini bəh shóm yi bəksini bəh n'yəli bəh i bəkəliki kiyeli ki bəni bəh shóm yichu. **32** Mbeŋ kâŋaki num nəni kindzəŋni bəh shəm yindzəŋni i mi mi. Mi ka fə chu i mi, wi dālinya wi a liŋ asi Nyɔ n̄ tsə dzəh i Klistus wə ka dalinya chu bimbeŋ.

5 Asi mbeŋ kə bwa bə Nyɔ bə wi kəŋki nalə, ayaka mbeŋ s̄ini dzə i wi. **2** Mbeŋ n̄ki i kiŋkəŋ wə a liŋ asi Klistus n̄ kəŋ bukumbeŋ ka nya gwu yi i bukumbeŋ. Kinya ki kələ n̄ kə mfə gia wə wi fwuliki ndzəŋki i Nyɔ. **3** Gia ka ntəkəli bəh nəni kinyeŋ kichi bəh dzəkəh yi bukuni kəkə yə bə kə i chu məm i dzaka kəm yi i mbeŋ kintəŋ, kəm yələ kəkə gia yə yi kaŋaki i nômki i kintəŋ ki bəni bə bə kə bə Nyɔ. **4** Yi kpəŋniki kə a ndzaka wi kinyeŋ bəh ndzaka wi kiyuŋ, bəh nshəŋ yi kilələ bûkuki i dzaka kimbeŋ wə. Mbeŋ nyâki a kiyəŋni i Nyɔ. **5** Mbeŋ kîəki ɲkəŋ ɲkəŋ a mi wə wi təkliki, nabə wə wi fəki kinyeŋ, nabə wə wi bukuki bəh dzəkəh, wi kaŋaki kə di i kintəŋ ki ɲkuŋ bi Klistus bəh Nyɔ wə. Mi wə wi bukuki bəh dzəkəh si dzo bieŋ aka

nyo wi. **6** Kiə mbeinj ki bûm kə a mi fwəkyiki mbeinj bəh
 bəndzaka bə kilələ kəm biəinj biələ. Mbeinj kîəki a biəinj
 biələ kə biə bi si fə ka shəm yi Nyo bəkəki i bəni bə bə
 wəkəki kə i wi. **7** Ayakadəinj, kiə mbeinj ma chîjniki mbanj
 bəh bəmaka bəni. **8** A nî kə i ninshinj mbeinj nî kə bəni i
 jisi wə. Ayakalə, i liə mbeinj chîjni lə bəh Bah, ka numki
 bəni bə baijnî. Mbeinj nîki ka bəni bə baijnî. **9** Fieinj fiə
 mbaijn si dzə bəh fi si num num nōni kindzəjnî bəh ki
 chənj bəh kə ki chusiki njənj. **10** Mbeinj mōmsi i kîə gia
 yə yi ndzəjnî i Bah. **11** Kiə mbeinj ma jîəki kanj i biəinj bi
 kilələ bi jisi wə. Mbeinj kanjaki i bwîliki lə bi i baijnî wə.
12 Akə na gia yi ngəmnini i dzakaki kəm gia yələ bəmaka
 bəni fəki i nyumi wə. **13** Ayakalə, na finaijn fieinj fiə baijnî
 baijnî yeinj wə, fi si yənjə lə bə ka yeinjki, **14** kəm biəinj
 bichi biə bi si yənjə si num mbaijn. Akə gia yə yi fə ka bə
 dzakaki gia yidəko a, “Wə wə wə nōki, yōmi! Dzâ i kpi wə,
 ma mbaijn wi Klistus ni bāinjki i wə wə.” **15** Ayakadəinj,
 mbeinj tōkniki si mbeinj nyaniki. Kiə mbeinj ma nōki ka
 biyuj. Mbeinj nōki ka bəni bə mfi. **16** Mbeinj mōmsiki i fāki
 gia yindzəjnî i jəbi wə mbeinj kwati dzəh. Kəm kanj yi liə
 yələ kə yichu. **17** Ayakadəinj, kiə mbeinj ma numki biyuj.
 Mbeinj mōmsiki i kîəki gia yə Bah kənjki a mbeinj fāki. **18**
 Kiə mbeinj ma mûki mbih mō kwa mbeinj. Kəm yəmaka
 kə gia yə yi bəkəliki bəni lə bəkəlini. Mbeinj nūmki num
 mbeinj jikə lə bəh Kij'waka ki Baijnî. **19** Mbeinj dzākaki
 i gwú yimbeinj i bənjənj wə, bə bə bukuki i Kijwakti ki
 njəkəsi wə, bəh bənjənj bə kəksini bədəko, bəh bə Kij'waka
 ki Baijnî nyaki i mbeinj. Mbeinj yəənjki yaka kəksi Bah i
 shəm yimbeinj wə. **20** Mbeinj nyāki kiyəjnî i Nyo Ba jəbi

wichi i gia yichi wə tsə dzəh i yeli wi Bah wibukumbeinj Jisəs Klistus. **21** Mbeinj nya gwu yimbeinj i mi bəh i mi biəli kinəkəni kə mbeinj kwati i Klistus. **22** Bəkaŋa bə bəni, mbeinj nyâ gwú yimbeinj i bənyuku bəmbəinj asi mbeinj nya i Bah, **23** kəm minyuku kə fwu i kpə wi, asi Klistus kə fwu i kijuŋni ki bəni bə bumni wə. Kijuŋni kiwə num gwu yi, wi mwi num Kimbwili kiwə. **24** Ayakadəinj, bəkaŋa bə bəni kaŋaki i nyâ gwú yibə i bənyuku bəbə i gia yichi wə a liŋ asi kijuŋni ki bəni bə bumni nya gwú yibə i Klistus. **25** Bənyuku, mbeinj kəŋki bəkaŋa bəmbəinj a liŋ asi Klistus kəŋki kijuŋni ki bəni bə bumni ka nya gwu yi, ka kpi kəm ki. **26** Wi nĩ nya gwu yi i fə kijuŋni kiwə i baiŋki asi wi nĩ wəkə ki bəh mwi bəh ja yi. **27** Wi nĩ sisi kijuŋni ki bəni bə bumni kiwə yaka ka wi ni dzə ki i wi wə ka miŋkpaŋa wə wi tsəki i dzəkəh wə, wi kaŋa kə ndi widəkə, wi təsi i gwu wə, wi kaŋa kə gia yidəkə yə yi bəkəliki wi, ka wi baiŋki kaŋa kə kingbə i wi wə. **28** Yi kə a liŋ asi bənyuku kaŋaki i kəŋki tə bəkaŋa bəbə asi bə kəŋki gwú yibə. Mi kabə kəŋki kpə wi, yaka wi kəŋki num gwu yi. **29** Mi widəkə kəkə wə wi si baiŋg gwu yi. Wi si saŋsi lə yi saŋsini, təkni bəh yi na bindzəŋ. Yi kə a liŋ asi Klistus fəki i bukumbeinj bə bə kə kijuŋni ki bəni bə bumni, **30** kəm bukumbeinj kə bimbu bi bi gwu. **31** Ako gia yə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyə wə a, “Ako kəm yələ minyuku bi bēe lə ba wi bəh nih wi, wi chīŋni bəh kpə wi, ma bə bəfa bi nūm i mi wimu wə.” **32** Gia yidəkə nyumiki lə i ndzaka wələ kintəəŋ yi kpali nalə, ayaka mih yeinj yiŋ a, ndzaka wələ kə kəm Klistus bəh kijuŋni ki bəni bə bumni. **33** Na ka mih lansi dzakaki lə, mi wimu wimu i mbeinj wə kaŋaki i kəŋki kpə wi asi

wi kəŋki gwu yi, miŋkpaŋa tə kaŋa i yēiŋ a wi nyâki lə
kiŋkəksi i nyuwi.

6 Bwa, mbeiŋ wôkəki i bətii bəmbeiŋ bəh i bənih bəmbeiŋ
i dzəh yi Bah wə, kəm yələ kə gia yi chəŋ. **2** Nchi wi
Nyɔ wə wi dzakaki a, “Wə kôksi ba wa bəh nih wa”, kə
nchi wi ninshiŋ wə wi kaŋaki kiŋkaka num bə kpeiŋsi. **3**
Ayaka kiŋkaka kiwə num a, “Mi wə wi jiəki nchi wələ
wi bi wəkəki lə ndzəŋni, ayaka wi bi chu kwati nənɔ ki
dəəŋ i fa nshwaiŋ wə.” **4** Bətii bwa, kiə mbeiŋ ma fəki
gia yə shóm kə i bəkəki bwa. Mbeiŋ kûkuki bə num bəh
nlani bəh ntəfi wi Bah. **5** Mfá, mbeiŋ wôkəki i bətikwili bə
bə kaŋaki mbeiŋ i fa nshwaiŋ wə, i lwâki bə chu kôksi
bə. Mbeiŋ wôkəki i bə bəh shóm yimbeiŋ yichi asi mbeiŋ
wəkəki i Klistus. **6** Kiə mbeiŋ ma nômki i bə a i jəbi wə
dzəkəh yibə kə i mbeiŋ wə, ka gwu ndzəŋki bə bəh mbeiŋ.
Mbeiŋ fəki aka mfá yi Klistus, yə bə fəki gia yə Nyɔ nəŋki
bəh shóm yibə yichi. **7** Mbeiŋ bə nəm, mbeiŋ ka nômki
bəh kinsanli aka bəni bə bə nəmki num i Bah, kəbi i mi
wiwəm. **8** Mbeiŋ kîəki a, gia yindzəŋni yichi yə mi fəki, wi
fəki i bi kwati tə mmakti wi ndzəŋni i Bah, kəŋ a numki
mfa nabə wə wi kəkə mfa. **9** Mbeiŋ bəni bə bə kaŋaki
mfá, mbeiŋ kâŋaki bə tə i dzəh yindzəŋni wə, kiə mbeiŋ
ma gûmsiki bə. Mbeiŋ kîəki a mbeiŋ bə bəchi kaŋaki
Tikwili wimu i beiŋ, ayaka i wi chi chi kəkə. **10** I kaasi,
mih dzakaki i mbeiŋ a mbeiŋ nûm ndzəŋ i Bah wə, yâkəli
num i ŋga bi bimbum wə. **11** Mbeiŋ lôh biəŋ bi jum bichi
biə Nyɔ nya i mbeiŋ i gwu wə, ka mbeiŋ kələ i num i tum
jum mbeiŋ bəh ŋkpeli i dzəh yichi yə wi weeliki nyaniki
yeiŋ. **12** Mbeiŋ kîə a bukumbeiŋ jwəki kə num bəh bəni

bəwəṁ. Bukumbəiṅ jwəki num bəh biəiṅ bichi biə bi kaṅaki ṅga bəh mbum, bi saka mbi wi jisi wələ. Biəiṅ biə bi kə biṅ'waka bichu bichi biə bi kə i di bi bəiṅ wə. (aiōn g165) **13** Ayakadəiṅ, mbeṅ lōh biəiṅ bi jum bichi biə Nyə nya i mbeṅ, ka a bi numki i kaṅ yichu yə wə, mbeṅ bi num ndzəṅ asi mbeṅ bi numki num mbeṅ fə lə gia yichi, i bi dzə num bindzəṅ. **14** Ayakadəiṅ, mbeṅ nūm ndzəṅ. Mbeṅ dzə ṅkəṅ ki nūm ka chiṅni wə mbeṅ shu i bweli wə, mbeṅ dzə nəni ki chəṅ i num ka chwaka kə mbeṅ ləh ka baṅ bijum bimbeṅ yeṅ. **15** Mbeṅ nūmki num mbeṅ keṅsi gwu i fūkuki ntum wi ndzəṅni wə wi dzəki bəh kimboṅni i bəni, yəməka numki aka dzuyigvu yi jum mbeṅ ləkə i gvu wə. **16** I kpeṅsi i yələ wə, mbeṅ jīə shəṅ a shəṁ i Klistus wə, yəməka kə aka kəṅṅ wi gəṅ mbeṅ kaṅa i kaṅ. A num ki kə mbeṅ kəṅki binsəṅ biə mi wichu tumki gbuku beli yeṅ. **17** Mbeṅ dzə tə mbəiṅ wə Nyə boṅsi mbeṅ yeṅ wi nūm ka kifə kijum kə mbeṅ bwaṅ, dzə tə nywə wi jum wə Kiṅ'waka ki Baiṅni nyaki a num gia yi Nyə. **18** I gia yichi wə, mbeṅ tsāki jəbi wichi bīəli asi Kiṅ'waka ki Baiṅni chusiki. Jəbi wə mbeṅ bə tsa mbeṅ ka bikəki biəiṅ bichi biə mbeṅ nəṅki i Nyə. I yəməka wə mbeṅ tōkniki ndzəṅki, chu kaṅa shəṁ jəbi wichi i tsaki nywa Nyə i bəni bəchi bə akə mbu. **19** Mbeṅ tsāki tə i mih a jəbi wə mih yasi dzaka kəṅṅ i dzaka, Nyə ni nyā mih bəh gia yə mih ki dzākaki, ka mih dzakaki lwā kə kəṁ gia yi nyumini yi ntum wi wi ndzəṅni wi Nyə. **20** Akə kəṁ ntum wələ mih kə i nsəṅ wə kəṁ mih kə dzəkəḥ wi Klistus. Mbeṅ tsāki a jəbi wə mih nəṅki i dzakaki, mih ni dzākaki si mih kaṅaki i dzākaki lwa kə. **21**

Tichikus waiɲnih wibukumbeɲ wi shəm wə wi nəmki tə i
Bah bəh shəm yi yichi, wi ni fuku lə gia yichi i mbeɲ
kəm mih, ka mbeɲ tə ni kiə si mih kə, bəh gia yə mih
fəki. **22** Akə gia yə mih faaɲ wi i mbeɲ kəm yi, ka wi dzə
fə mbeɲ kīə si buku kə, wi chu shīli shóm yimbeɲ. **23**
Nyə Tii wibukumbeɲ bəh Bah Jisəs Klistus nyâ mbeɲ
kimbɔɲni bəh kiɲkəɲ bəh kimbum. **24** Nyə chûsi shəm yi
yindzəɲni i mi wichi wə wi kaɲaki kiɲkəɲ kə ki kaaki kə i
Bah wibukumbeɲ Jisəs Klistus.

Filibi

1 Kijwakti kələ nyaka mih Bəol buku Timəti, bə bə kə bwa bə nəm bə Klistus Jisəs. Kijwakti kələ dzəki i mbeij bəni bəchi bə bə kə bə Klistus Jisəs i Filibi i tasi bəh kifwu ki bətii kijunni ki bəni bə bumni bəh bəni bə bə gamtiki i fəki bənəm i kijunni kintəə. **2** Nyə Tii wibukumbeij bəh Bah Jisəs Klistus chūsi shəm yindzəni i mbeij chu nyā mbeij bəh kimbəiini. **3** Jəbi wə mih kwakaki kəm mbeij na yibwi, mih ka nyaki num a kiyəni i Nyə wu shə. **4** Jəbi wə mih tsaki i ntsa wu wichi kəm mbeij bəchi, mih ka tsaki jəbi wichi bəh kinsarli, **5** kəm i yisi i chəkə bi ninshi i dzə buku bidai, kə num mbeij chini bəh mih i nəmki a ntum wi ndzəni wə kəm Jisəs Klistus tsəki a ninshi. **6** Mih kiəki lə na bindzə a Nyə wə wi nī yisi nəm wi ndzəni wələ i mbeij bi dzə tsə lə bəh wi i ninshi i tsə kaasi i chəkə bi Jisəs Klistus bi fiəni dzə yeij. **7** Yi kə chə a mih kwakaki kəm mbeij bəchi yakadəi, kəm mbeij kə shəm yi, bukumbeij num i fieij fimu wə a num fiə Nyə kə wi duksi bukumbeij yeij. Bukumbeij num i fi wə i liə, asi bukumbeij si num kə a numki jəbi wə mih kə i ju yī nsə mə, kə a numki i jəbi wə mih kə mih nyani kəm nnya dzaka i kə bi ntum wi ndzəni wiwə fə a wi ləkəki nalə. **8** Mih dzakaki lə Nyə kiə na bindzə a mih kaŋaki lə shəm i mbeij nalə, kə mbeij bəchi bəh kiŋkə ki Klistus Jisəs. **9** Mih tsaki a kiŋkə kimbeij tsəki a ninshi ninshi, ma mbeij ni kaŋa mfi, i nəŋki gia bindzə. **10** Jəbi wə mbeij nəŋki yakadəi, mbeij ni təkisi sabi yə yi kə chə. Ayakadəi, a bi numki chəkə bi Jisəs Klistus bi fiəni dzə, mbeij bi baiŋki, ŋgə

kɔbi. **11** Mbeɪŋ bi numki yakadɔɪŋ num mbeɪŋ fwuli bəh kimfə ki chəŋ kə mbeɪŋ kaŋaki tsə dzəh i Jisəs Klistus wə. Yələ ni fə kiŋkəkni bəh kiŋkəkxi ni tsəki i Nyɔ wə. **12** Bwa bə nih bəŋ, mih nəŋki a mbeɪŋ kiəki a gia yichi yələ yi num bəh mih lə, yi lansi gamti i fə a ntum wi ndzɔŋni wələ kɔm Jisəs kɔɔki tsəki a ninshiŋ. **13** Gia yiwo fə bəni bə jum bə bə chəniki ntɔŋ bəh bəni bəchi kiə a mih kə i juŋ yi nsəŋ mə lə, kɔm Klistus. **14** Nsəŋ wələ mih nɔmki lə, fə shɔm yi bwa bə nih bəbukumbəɪŋ bəduli i Bah shili i fukuki gia yi Nyɔ nalə, chu lwa kə. **15** Mih kiəki lə a bə bədɔkɔ fukuki lə kɔm Klistus nalə chini kindɔŋ bəh mih, jwɔ tə i dzɔ di biŋ a bə tsə mih. Ayakalə, bədɔkɔ fuku fibɔ bəh biŋkwaka bindzɔŋni. **16** Bə bədɔkɔ bələ fukuki yakadɔɪŋ, kɔm bə kɔŋki mih, bə kiə a mih kə fa i juŋ yi nsəŋ wə lə num a jiə Nyɔ mih ka mih kɔmki dzaka i kɔŋ bi ntum wi ndzɔŋni wiwɔ. **17** Bə bədɔkɔ bəyaka fukuki kɔm Klistus a dzu yi dzaka wə nəŋ num yeli i gwu yibɔ wə a bə fəki yakadɔɪŋ kpɛiŋsi num ŋgəkə i wə mih yeiŋki i fa juŋ yi nsəŋ mə. **18** Yəmaka kaŋaki nə i fə a? Kɔŋ bə fukuki yakadɔɪŋ kwayi fə num kwayini ma bə fukuki yi ŋkɔŋ, mih saŋliki a saŋlini kɔm i gia yichi wə bə fukuki num a kɔm Klistus. **19** Akɔ a yakadɔɪŋ si mih ni saŋliki kɔm mih kiəki lə si mbeɪŋ tsaki i mih, Kiŋ'waka ki Jisəs Klistus chu gamti mih, yi num a mih ni bɔiŋ lə. **20** Gia yə mih tseiŋki tsəki a ninshiŋ i yi wə mih lansi wəkɔli nalə kə a mih bi ma lansi kwati kiŋgəmni nalə kpaaa. Mih ni kaŋa ndzɔŋ a shɔm yiŋ ka i gia yichi yə mih fəki bəh gwu yiŋ, ni yaksiki a Klistus i beɪŋ i liə jɔbi wichi asi yi nɛ kə, kɔŋ mih numki wiwɔm, nabə a mih kpi. **21** Mih dzakaki lə kɔm, i yiŋ wə,

mih kabə num wiwəm, yaka mih kə a i Klistus, mih ka
 kpi, a ni numki num mbee i mih. **22** Ayakalə, a kabə num
 a mih ni numki lə wiwəm, mih ni fəki nəm wə wi kə i
 gamti bəni bindzəŋ. Si gia yiwə kə yakadəiŋ, mih kiəki kə
 a mih ki baaki yinaŋ na. **23** Mih kə mih fumni i kintəəŋ
 ki gia yələ wə. Mih lansiki nəŋki a, asi kə i yŋ wə ma mih
 nyə mfiŋ tsə ka bə numki buku Klistus. Yəməka ndzəŋ
 nalə tsə i numki wiwəm. **24** Ayakalə, yi kpeŋniki lə nalə
 kəm mbeiŋ a mih numki wiwəm. **25** Si yi kə yakadəiŋ,
 mih təkiki kiəki lə məŋni kə a mih ni numki lə wiwəm
 bukumbeiŋ bəchi ka mbeiŋ ni kəkiki tsəki a ninshiŋ chu
 num bəh kinsanli asi mbeiŋ jiə shəm i Klistus wə. **26**
 Ayakadəiŋ, jəbi wə mih fiəni dzə num bəh mbeiŋ, mbeiŋ
 ni ghaŋsiki gwu na bindzəŋ kəm Klistus Jisəs kəm mih. **27**
 Gia yə mih nəŋki i dzaka kə a, mbeiŋ nəkiki nən i kə ntum
 wi ndzəŋni kəm Klistus nəŋki. Mbeiŋ nəkiki yakadəiŋ, ka
 mih bi fiəni dzə yeiŋ mbeiŋ, ma mih bi dzə kə, mih ni
 wəkəki alə a mbeiŋ num ndzəŋ, kaŋa shəm yimu num
 i mi wimu, jwə i fiəŋ fimu wə, i kimbum kəm ntum wi
 ndzəŋni. **28** Kiə mbeiŋ ma lwāki bəni bə bə baiŋŋki mbeiŋ
 i gia yələ wə. Mbeiŋ kabə lwaki kə bə, ma yəməka ni
 chusiki i bə a Nyə ni bwili lə mbeiŋ, ayakalə yŋni kaasi bə
 num kaasini. **29** Mbeiŋ kīəki a Nyə ka duksi dəkə mbeiŋ a
 mbeiŋ nūmki bəni bə Klistus shəŋ, alə a mbeiŋ būm a
 wi shəŋ. Wi kə wi duksi tə a mbeiŋ wəkəki ŋgəkə kəm
 Klistus. **30** Mbeiŋ kə mbeiŋ chiŋni lə bəh mih, bukumbeiŋ
 bəchi bə jwə a i gia yələ wə mbeiŋ nī yeiŋ mih jwə kəm yi
 a num a yi, mbeiŋ wəkəki si mih keiŋki a yi beŋ i liə.

2 Ntə mbeɪŋ kɔ num mbeɪŋ chiŋni lɔ bəh Klistus wi fə mbeɪŋ bá kaŋa shóm yi shili a? Ntə kiŋkəŋ ki fə lɔ shóm yimbeɪŋ bá də a? Ntə mbeɪŋ bəh Kiŋ'waka ki Baiŋni si num lɔ i kinchiŋni wə a? Ntə mbeɪŋ si kaŋa lɔ shóm yindzəŋni chu kwasi nsheɪŋ i mbeɪŋ kintəəŋ a? **2** Si yi kɔ yakadəɪŋ, mbeɪŋ fə a kinsanli kəŋŋ jikə kaasi. Mfi bimbeɪŋ nômki i fieŋ fimu wə, kiŋkəŋ kimbeɪŋ nômki kimu, mbeɪŋ kâŋaki shəm yimu chu kâŋa kiŋkwaka kimu. **3** Mi ma fəki fieŋ kwaka a gwu yi shəŋ nabə i ghaŋsiki gwu kilələ. Mi shîsi gwu yi, i yeiŋki a mi widəko tsəki lə wi. **4** Kiə mi ma fəki gia yə yi kɔ i dzə bəh mbee a gwu yi shəŋ. Wi fəki num yə yi kɔ i dzə bəh mbee i bəni bədəko tə. **5** Kiŋkwaka kimbeɪŋ kaŋaki i nômki a liŋ ka ki Klistus Jisəs, **6** wə wi nî kɔ na fieŋ fichi fiə Nyɔ kɔ, ayakalə, wi nî ka dzə dəkə gia yiwə a bɔ Nyɔ kɔ liŋ, a akə gia yə wi kɔ i baanŋni baan yeiŋ wə, **7** wi bee di biwə yaka, dzə num di bi mfa. Ayaka bə nî bwə wi, wi num a liŋ ka mi wiwəm. **8** Jəbi wə wi nî kɔ mi wiwəm, wi nî shisi gwu yi, ka wəkəki i Nyɔ, wi bi dzə bum i kpi, na kpini i kintasi wə. **9** Si wi nî fə yakadəɪŋ, Nyɔ yakasi wi, jiə i di biə bi tsəki bi mi wichi, nya wi bəh yeli wə wi tsəki kiyeli kichi, **10** ka mi wichi wə wi kɔ i tumi ki beɪŋ wə bəh wə wi kɔ i kuku bəh wə wi kɔ i kii, jəbi wə bɔ wəkə yeli wi Jisəs wələ, bɔ tum binyu, **11** mi wichi ni dzakaki bəh dzaka ki a, Jisəs Klistus kɔ Bah. Jəbi wə bɔ fə yakadəɪŋ, kiŋkəkni ni tsəki i Nyɔ Ba. **12** Ayakadəɪŋ, nséiŋ yiŋ yi shəm, mbeɪŋ wəkəki tə a Nyɔ asi mbeɪŋ nî wəkəki i jəbi wə mih nî kɔ bəh mbeɪŋ. Kighə i liə na si mih kəkə bəh mbeɪŋ, mbeɪŋ tsəki a ninshiŋ i nômki kəm mbəiŋ wimbeɪŋ. Mbeɪŋ fəki yakadəɪŋ, lwa nyumyi. **13** Mbeɪŋ

kîaki a, a nômki Nyô i mbein wə, fə a mbein fâki gia yə
 wi kəŋki. A nyaki wi ŋga i fâki gia yiwo yein. **14** Mbein
 kabə fəki gia yichi yə mbein fəki, kiə mbein ma shûnyiki,
 nabə i gûkuliki, **15** ka mbein bainki, chu kaŋa kə kingbə
 kidəko. Ayakadəin, mbein ni numki bwa bə Nyô bə bə
 ka gbə dəkə i gia yidəko wə i ŋgəko wələ kintəŋ wə wi
 kaŋaki shəm yichu momyi gia yichu. I mbi wələ wə mbein
 si bain lə aka bijəŋ, **16** asi mbein kaŋa ndzəŋ ntum wə
 wi nyaki nōni kə ki bi tsə kaa kə i bəni wə. Mbein kabə
 fəki yakadəin, i bi tsə buku i jəbi wə Jisəs Klistus bi fiəni
 dzəki, mih bi numki bəh kinghanzi ki gwu a mih ka yəko
 dəkə n'yəko wi kilələ nabə i nôm nôm wi kilələ. **17** Si
 mbein jiə shəm i Nyô yaka, akə mfə gia si mbein fə i wi.
 Kəŋ a numki a bə ni kwu kaasi lə mih ka mbih, i kpeinzi i
 mfə gia wimbəin wə, mih ni wəkəki a ndzəŋni, laŋ laŋni
 bəh mbein bəchi. **18** Ayakadəin, mbein tə chinzi bəh mih
 ka bukumbəin wəkəki ndzəŋni, laŋ laŋni. **19** Bah Jisəs
 ka bum, mih yeinzi a, baan a twesi mih ni faan Timoti i
 mbein. Jəbi wə wi ni dzə buku i mbein wə wi ni fiəni dzə,
 wi ni fuku mih si mbein kə, ka shəm yin dəki. **20** Mih
 kaŋaki kə mi widəko ka wi, wə wi lansiki kaŋaki shəm tə i
 mbein asi mih kaŋaki. **21** Mih dzakaki yələ, kəm na ndə
 kaŋaki ŋki kinəŋ a gwu yi wə, tseŋ kə kəm gia yə Jisəs
 Klistus nəŋki. **22** Ayakalə, Timoti kə mbein si kiə lə a wi
 chusi mi wə wi kə, si wi kə num wi nôm lə buku wi, i
 fukuki ntum wi ndzəŋni. Wi nômki buku wi a linzi asi wain
 si nôm bəh ba wi. **23** Akə gia yə mih yeinzi a, a baan a
 twesi mih ni faan wi. Gia yə mih keinzi mih tseŋ kə i yein
 a gia ni num dəin i gwu yin wə a. **24** Mih jiəki mfi bin i

Bah a, a baarj twesi mih mwi ni dzə yeinj tə mbeinj. **25** Mih yeinjki a yi ndzənjki lə a mih ni fiəni chinjsi lə Ebafloditus i mbeinj. Wi kə waijnih wimbeinj, buku wi nəmki chu jwə i gia yi Nyə wə. Ako mi wimbeinj wi ntum wə mbeinj n̄ faarj a wi dzə tsēinjki mih. **26** Wi si nənjki lə nalə i yeinj mbeinj bəchi, shəm shiliki lə wi asi wi si wəkə a mbeinj wəkə a ngainj gweinjki lə. **27** Ako njənj, wi si kə num wi gweinj ka baarj a twesi i kpi. Ayakalə, Nyə si kwasi nsheinj i wi, a kəbi a shənj wi mbənj. Wi si kə wi kwasi nsheinj i mih tə a wi ma kpi i chu kpeinjsi ngəkə i wə mih kə mih si yeinj lə. **28** Ayakadəinj, mih lansiki nənjki lə i chinjsi wi, ka mbeinj chu yeinj wi, mbeinj wəkə ndzənjni, shəm yinj tə ma ni chu nyaki ngəkə bəh ngə. **29** Mbeinj dzə j̄iə wi ka bəni bə Bah bəh kinsanjli kichi. Bəni ka wi kə bə mbeinj kə i kəksiki. **30** Mih dzakaki yələ kəm asi baarj a twesi ma wi ni kpi kəm nəm wi Klistus, si wi n̄ nya gwu yi i təkniiki i mih i di bimbeinj wə.

3 Bwa bə nih bənj, i kaasiki, mbeinj nūmki bəh kinsanjli a mbeinj kə bəni bəh Bah. Mih kə num mih nyaka lə gia yichi i mbeinj, na yaka lə mih ni bəh kə i nyaka chu fiəni chukuli yi. Mih fəki yakadəinj i kənjki mbeinj kənjni. **2** Mbeinj təkniiki bəh bəni bə bə fəki gia yichu, num i bwanjki alə a bə kanjaki i sūunjki bəni. Bəni bəwə kə b̄iə. **3** Ako bukumbeinj bələ bə kanjaki nsuunj wi chənj, bukumbeinj bə bə tsaki Nyə asi Kin'waka ki chusiki, ghanjsi gwu kəm Klistus Jisəs. Bukumbeinj jiəki kə mfi i gia yi nyam yi gwu wə. **4** Ayakalə, mih tə kələ i kanja kinjənj i jiəki mfi i yəmakə gia wə. Mi ka num wə wi kwakaki a wi kanjaki lə kinjənj i jiəki mfi i gia yi nyam yi gwu wə, mih jiəki lə tsə

wəməka mi. **5** Mih nĩ buku kaŋ nyar bə suur mih, mih num mi wi Islae, i chwəŋkijur ki Benjamen wə, mih num mi wi Hibulu, kimbwə ki Hibulu. I bənchi bə buku wə, mih kə mi wi Falasi. **6** I dzəh yi kimbu i kaŋani kiŋkəŋ nalə i fəki gia i dzəh yi Bəju, mih nĩ bwaŋki lə gvu i bəni bə bumni cheiŋ. I kimbu ki bənchi wə si mi kə i numki chəŋ, mih nĩ kaŋaki kə ŋgbə widəkə. **7** Ayakalə, gia yə mih nĩ yisiki yeiŋki a yi kə mbee i mih, akə i liə mih yeiŋki lə akə gia yi kilələ, kəm gia yə Klistus fə i mih. **8** A kəkə a yəməka shəŋ, mih yeiŋki gia yichi yi num gia yi kilələ i mih, kəm gia yimbum yə yi tsəki gia yichi akə i kiə Bah wur Klistus Jisəs bindzəŋ. Mih lətəkə gia yichi kəm wi. Mih yeiŋki lə yi ka gia yi kinyeŋ, ka mbee wur numki Klistus, **9** buku wi ni num kaasi i mi wimu. Mih ni chu numki kə a Nyə dzə mih a mih kə chəŋ i wi nshiŋ biəli yiŋ dzəh yə yi kə yi bənchi bəbuku. Wi dzə mih kəm mih jiə shəm i Klistus wə. I numki chəŋ i Nyə nshiŋ akə num i dzəh yə mi jiə shəm i Klistus. **10** Gia yə mih nəŋki i liə kə a mih kiə Klistus bindzəŋ, i kaŋaki ŋga biə wi nĩ kaŋaki si wi nĩ dza i kpi wə. Mih nəŋki tə i yeiŋ bəŋgəkə bə wi nĩ yeiŋ, bəh i num aka wi i kpi yi wə, **11** ka jəbi widəkə Nyə bi dzasi tə mih i kpi wə. **12** Mih dzakaki kə yələ a mih kə num mih kaŋa lə gia yiwə nabə a mih tsə buku lə. Mih keiŋki mih bwaŋ ŋga i yeiŋ a mih ni nani lə tseiŋ yiŋ i kaŋa bieŋ biwə i mih kaŋ, kəm Klistus Jisəs kə wi dzə lə mih i mi wi. **13** Bwa bə nih bəŋ, mih dzəkə kə a mih kaŋa lə bieŋ biwə i mih kaŋ. Ayakalə, gia yimu yə mih fəki kə a mih daliki lə gia yə yi tsə lə, mih bwaŋ ŋga a mih kaŋa num a yə yi kə i ninshiŋ. **14** Mih bwaŋki ŋga i tseiŋki

tsəki shəŋ a di biə mih tsəki, i kwati mmakti wuŋ a num mbəəŋ wə Nyə bəəŋ mih a mih yāka dzâ i bein asi mih chin̄ni i Klistus Jisəs wə. **15** Bukumbein bəchi bə bə kə num bə kpein i kimbūm wə kaŋaki lə i kwākaki gia i dzəh yələ wə. Ayakalə, mbein bədəkə ka kwakaki gia yidəkə chi chi, yaka kə a, a ni fuku baiŋsi Nyə yəmaka i mbein. **16** Gia yimbūm kə a bukumbein kâŋa ndzəŋ gia yə bukumbein kə bə lani lə yi. **17** Bwa bə nih bəŋ, mbein dzôki kisini i mih, chu tsein̄ tə nən̄i kə bəni bədəkə nəki num bə dzə kisini i buku. **18** Mih dzakaki yələ lə kəm si mih n̄i dzəki chəksi chəksi mih dzaka i mbein, mih chu dzakaki i liə na bəh mindəm i dzəkəh yin̄ chein̄ a bəni duki lə bə bə nəki nən̄i kə ki chusiki a bə kə bəmbaiŋni bə Klistus i gia yə a wi n̄i kpi i kintasi wə. **19** Bəmaka bəni kə bə bə bi bəkəliki bə bəkəlini. Wibə nyə kə num dzaka kidzini. Bə ghaŋsiki gwu i gia yə bə si kaŋaki i ŋgəmni i yein̄ wə. Kin̄kwaka kibə kə shəŋ i gia yi fa kuku. **20** Bukumbein kə fibukumbein bəni bə tumi ki bein̄. Akə fein̄ wə bukumbein təkəsi wəkəliki num Mbəin̄si wibukumbein Bah Jisəs Klistus i di biə wi bi dza dzə. **21** A bi num jəbi wə wi bi dzə, wi bi kwuni gwu yibukumbein yələ yi chin̄ kə alə ma yi bi kwuni yi num ka gwu yi yə yi kaŋaki kin̄kəkni. Wi bi kwuni num bəh ŋga bi biə wi bi juŋni bein̄ bichi yein̄, wi num i yein̄ bein̄.

4 Ayakadəin̄, bwa bə nih bəŋ, mih kəŋki lə mbein nalə chu kaŋa kin̄kəŋ i yein̄ mbein̄. Akə mbein̄ bə mbein̄ fəki mih wəkə ndzəŋni, mbein̄ chu num kifə kəŋŋ ki ŋkuŋ. Nsəin̄ yin̄, mbein̄ nūm ndzəŋ i Bah wə. **2** Mih tsaki a Ɛwədia bəh Sintiki fiəni num dzaka kimu ka mi bəh waiŋnih wi i Bah wə. **3** Mih dzaka tə i wə wə wə təkəsi kə

na mi wurj wi mbarj i nôm wə gâmti bəkarja bələ ma bə
fiəni nôm i dzaka kimu wə. Akə bəni bə nôm buku bə bəh
ŋga i nôm wi ntum wi ndzəŋni wələ kəm Jisəs Klistus i
tasi bəh Kləmən bəh bəni bəchi bə buku bə n̄ nômki. Bəni
bələ kə num kiyeli kibə si num lə i kiŋwakti ki bəni bə
bə karjaki nōni kə ki bi tsə kaa kə. **4** Mbeinj nômki bəh
kinsaŋli i Bah wə jəbi wichi. Si mih kə mih dzaka, mih
fiəni dzaka chukuli a, mbeinj nômki bəh kinsaŋli. **5** Mbeinj
chūsiki nōni ki bənini i mi wichi, kwāka a jəbi wi Bah wi
dzəni si num a karj. **6** Kiə mbeinj ki nyūfi kə gwu kəm
gia yidəko. Mbeinj tsāki num tsani i gia yichi wə jīə i Nyə
nshiŋ. Mbeinj bə tsa mbeinj ka b̄kəki gia yə mbeinj nəŋki i
wi, nyā kiyəŋni i yə wi fəki. **7** Mbeinj ka fəki yakadəinj,
Nyə ka ni nyā mbeinj bəh kimboinjni ki, ki ni təkni ki bəh
shóm bəh mfi bimbeinj asi mbeinj kə i Klistus Jisəs wə.
Kimboinjni kələ Nyə nyaki kə kə ki tsəki mfi bi mi wiwəm
bichi i kiə. **8** Bwa bə nih bəŋ i kaasi, gia yə mbeinj karjaki i
kwākaki kə yə yi kə yi ŋkəŋ bəh yə yi karjaki kiŋkəksi,
bəh yə yi kə chəŋ. Mbeinj kwākaki gia yə yi baiŋki bəh yə
bəni kə i kəŋki bəh yə shəm kə i kpiki mi i yeinj beinj. Gia
kabə num yə yi təkiki ndzəŋki tsə bwili fwu, na bəh yə
bəni kəksiki, mbeinj ka kwākaki a yəmaka. **9** Mbeinj fəki
gia b̄lali a nlani wə mih n̄ lani mbeinj yeinj kəŋ a numki
yə mbeinj n̄ wəko num wəkəni i mih, nabə yə mbeinj n̄
yeinj num yeinjni. Jəbi wə mbeinj ni fəki yakadəinj, Nyə wi
kimboinjni ni numki bəh mbeinj. **10** Bah fə mih bə num
bəh kinsaŋli nalə si mbeinj n̄ kə num mbeinj chusi kiŋkəŋ
kimbeinj i mih asi mbeinj n̄ yisi chusi. Mih kiəki lə na
bindzəŋ a mbeinj n̄ karjaki lə kiŋkəŋ i mih, ayakalə dza

num dzəh. **11** Mih dzakaki kə lə a mih dzaki lə fiɛŋ fidəkə. Mih lani kiə lə i num bəh na finə fiə akə mfiŋ. **12** Mih kiəki lə jəbi wə mi si dza fiɛŋ, mih kiə jəbi wə wi si kaŋa biduli. Mih ka lani kiə si mih kə i numki num mih fwuli bəh na finə, kəŋ mih numki num mih dzi, nabə maka mih dzi nabə jəbi wə mih kaŋaki biɛiŋ biduli bəh jəbi wə mih dzaki. **13** Mih kiəki i fə gia yələ yichi lə num bəh ŋga bi Klistus biə wi nya i mih. **14** Ayakalə, na si mih lansiki dzakaki yələ lə, mbeɪŋ məmsi na bəh ŋga i gamti mih i bəŋgəkə bəŋ wə. **15** Mbeɪŋ bəni bə Filibi kiəki lə a, si mih n̄ buku i tumi kimbeɪŋ wə i Masedonia, jəbi wə mih n̄ yisi fuku ntum wi ndzəŋni wələ i mbeɪŋ, kaŋ yi kijun̄ni ki bəni bə bumni bədəkə n̄ ka baŋsi dəkə buku bə i nnya bəh i ndzə wə. A n̄ kə a mbeɪŋ shəŋ. **16** A n̄ kə i jəbi wə mih n̄ kə i Tesalonika, mbeɪŋ chiŋsi ŋgamti i mih, chu chiŋsi. **17** Mih dzakaki kə yakadəiŋ a mih tseiŋki a mbeɪŋ chiŋsi fiɛŋ fidəkə i mih. Mih tseiŋki num mmakti wə Nyə bi nyaki i mbeɪŋ i gia yə mbeɪŋ fəki i mih. **18** Mbeɪŋ n̄ baŋ faŋ Ebafloditus bəh binya a wi dzə nya i mih. Mih kə i liə mih chu dza kə fiɛŋ fidəkə. Mih n̄ dzə binya biwə bichi, yeiŋ bidu tsə si mih nəŋki. Binya biələ kə mfə gia wə mbeɪŋ fə i Nyə, wi dzə bi, bi fwuli bəh tseŋə yindzəŋni asi wi kəŋki. **19** Nyə wuŋ kaŋaki lə biba bimum bichi, wi num i ni nya mbeɪŋ bəh biɛiŋ bichi biə mbeɪŋ dzaki tsə dzəh i Klistus Jisəs wə. **20** Kiŋkəkni n̄m i Nyə wibukumbeɪŋ wə wi kə tə Tii wibukumbeɪŋ i jəbi wichi wə kiŋgəksi kəbi. Yi n̄m ayaka. (aiōn g165) **21** Mbeɪŋ b̄ni bəni bəchi bə bə baiŋki bə num bə Klistus Jisəs i mih. Bwa bə nih bəbukumbeɪŋ bə bə kə i fa bəniki dzəki i

mbeiŋ. **22** Bəni bæchi bə̀ bə kə bə Nyə fa bəniki dzəki i
mbeiŋ, kighə bəni bæchi bə̀ bə kə i ntəŋ wi Kaysa wə fa.
23 Ma Bah Jisəs Klistus chûsi mbeiŋ bæchi bəh shəm yi
yindzəŋni i biŋ'waka bimbeiŋ wə. Yi nûm ayaka.

Kołose

1 Akò mih Bòol, waiŋ ntum wi Klistus Jisòs i kiŋkòŋ ki Nyò wə. Mih kò buku Timòti waiŋnih wibukumbeiŋ. **2** Kiŋwakti kələ dzəki i mbeiŋ bwa bə nih bəbuku bə Kələse, a num bəni bə Nyò bə bə num ndzòŋ i Klistus. Nyò Tii wibukumbeiŋ chûsi shəm yindzòŋni i mbeiŋ chu nyâ mbeiŋ bəh kimboiŋni. **3** Jəbi wichi wə buku tsaki i mbeiŋ buku ka nyaki kiyòŋni i Nyò shəŋ wə Tii Bah wibukumbeiŋ Jisòs Klistus, **4** kəm buku kò buku wəkò lə kəm shəm yimbeiŋ yə mbeiŋ jiə i Klistus Jisòs wə, bəh kiŋkòŋ kə mbeiŋ kaŋaki i bəni bəchi bə bə kə bə Nyò. **5** Buku kiəki lə a mbeiŋ fəki yakadəiŋ kəm mbeiŋ tseiŋki tsəki a ninshiŋ num i gia yə Nyò kə wi keiŋsi jiə i mbeiŋ i beiŋ. Gia yələ kə yə mbeiŋ n̄ kə mbeiŋ wəkò lə yi i gia yi Nyò wə yi num ŋkòŋ, a num ntum wi ndzòŋni. **6** Ntum wələ n̄ dzə i mbeiŋ a liŋ asi wi dzəki i bəni i mbi wichi wə, ka kwuni nəni ki bəni ka chu waŋ tsə a ninshiŋ ninshiŋ. Yi kə a liŋ asi yi n̄ num bəh mbeiŋ i yisi i chəkò biə mbeiŋ n̄ wəkò ntum wi ndzòŋni chu kiə kòŋ a Nyò chusi shəm yi yindzòŋni i bəni. **7** Mbeiŋ n̄ wəkò gia yələ i Ebaflas wə wi kə shəm yibuku, buku bə nəmki i fieŋ fimu wə. Wi kə mi wi nəm wi Klistus, num wi dzə di bibuku ka nəmki bəh shəm yi yichi. **8** Wi fuku lə i buku kəm kiŋkòŋ kə Kiŋ'waka ki Nyò kə ki fə mbeiŋ kaŋa i bəni. **9** I yisi i chəkò biə buku n̄ wəkò kəm mbeiŋ yakadəiŋ, buku nəki bee kə i tsaki i mbeiŋ. Buku tsəki bikə a Nyò jiksi mbeiŋ bəh mfi biə bi ni fə mbeiŋ kiə gia yə wi nəŋki. Ayaka, yələ ni tsə lə mfi bimbum bichi bəh bieŋ biə Kiŋ'waka ki fə mbeiŋ ka kiə. **10** Ayakadəiŋ, mbeiŋ n̄ki nəni a num kə ki

kɔɔ ki kpeɪŋni i Bah, a num kə wi lansiki kɔŋki. Mbeɪŋ ka nɔki yakadɔɪŋ fə bənɔm bə ndzɔŋni i dzəh dzəh wə, kɔ tsə a ninshiŋ ninshiŋ i gia yə mbeɪŋ kiəki kɔm Nyɔ.

11 Buku tsa tə a, Nyɔ wə ŋga bimum bichi kɔ mbi nyâ mbeɪŋ bəh ŋga bichi a mbeɪŋ ləkəki jobi wichi, kâŋa shɔm tsə a ninshiŋ i gia yichi wə, lân laŋni, **12** nyâ kiyɔŋni i Ba wibukumbeɪŋ. Akɔ wi wə wi fə ka bukumbeɪŋ kpeɪŋ i tseɪŋki i bi kwati fiɛŋ fiə wi nɪ keɪŋsi jiə i bəni bə akɔ mbu i ŋkuŋ bi bi baiŋni wə. **13** Wi bwili lɔ bukumbeɪŋ i kaŋ yi ŋga bi jisi wə, ka jiə i kintəŋ ki ŋkuŋ bi Waiŋ wi wə wi kɔ shɔm yi. **14** Akɔ Waiŋ wi wələ wi tsə dzəh i wi wə ka tɔɪŋ bukumbeɪŋ i kaŋ yi ŋgəkə wə, a num ndalinya wichu bibukumbeɪŋ. **15** Waiŋ wi wələ kɔ na kimbwəsi ki Nyɔ mwi wə bukumbeɪŋ yeɪŋki kə. Wi kɔ kimbwə ki ninshiŋ wi biɛɪŋ bichi biə bə nɪ maa. **16** Nyɔ nɪ maa biɛɪŋ bichi tsə dzəh i kaŋ yi wə, biɛɪŋ bi beɪŋ bəh bi kuku, biə bə yeɪŋki, bəh biə bə yeɪŋki kə, nabə bəchinda bənaiŋ bə bɔ nyaniki i fiəkə wə, nabə bə bɔ kaŋaki ŋga, nabə bəmbum, nabə bə bɔ sakaki. Biɛɪŋ biələ bichi kɔ Nyɔ nɪ maa bi tsə dzəh i kaŋ yi wə, ayaka bi num i wi. **17** Wi nɪ kələ na ka biɛɪŋ bichi numki. Biɛɪŋ bichi num i kaŋ yi wə, a kaŋa wi biɛɪŋ bichi na ka bi chiŋniki numki si bi kɔ. **18** Wi kɔ fwu wi kijunŋni ki bəni bə bumni kə akɔ gwu yi. A num wi wə wi nɪ yisi kijunŋni kələ. Ayaka a num wi mi wi ninshiŋ i dza i kpi wə, wi chu kəbi i bi kpi, ka i biɛɪŋ bichi wə wi bi num ninshiŋ i bi wə. **19** Gia yələ num lə kɔm Nyɔ nɪ kɔŋ a fiɛŋ fichi fiə ŋgaiŋ kɔ fi, nûmki i Waiŋ wi. **20** Nyɔ ka fə tsə dzəh i Waiŋ wi wə a biɛɪŋ bichi kɔŋ a numki bi beɪŋ bəh bi kuku bi fiəni chiŋni bəh wi Nyɔ. Wi nɪ fə num kimaiŋ

bəh mwa mi Waiŋ wi i dzə bəh kimboiŋni jobi wə wi n̄i
kpi i kintasi wə. **21** I mbeiŋ, mbeiŋ n̄i kə num mbeiŋ gaali
bəh Nyɔ, ka kaŋaki biŋkwaka bichu kəm wi, asi mbeiŋ n̄i
fəki chu. **22** Ayakalə, i liə Nyɔ kə wi fiəni chiŋni mbeiŋ bə
i gwu yi Waiŋ wi wə wi n̄i fiəni num mi wiwəm. Ayaka
wi n̄i fə yələ tsə dzəh i kpi yi wə, ka mbeiŋ bi numki i
wi Nyɔ nshiŋ baiŋ chu kaŋa kə ndi widəkə, num kiŋgbə
kidəkə kəbi. **23** Mbeiŋ ni numki lə a jobi wə mbeiŋ kabə
tsə a i ninshiŋ bəh shəm yə mbeiŋ jiə i wi, ləkəsi ŋga i
num ndzəŋ gia yidəkə nəŋni kə mbeiŋ i gia yə mbeiŋ
tseiŋki tsəki i ninshiŋ i yi wə, yə mbeiŋ n̄i wəkə i ntum wi
ndzəŋni wə. Ntum wi ndzəŋni wələ kə wə bə kə bə fuku i
mi wichi i fa kuku. Akə ntum wi ndzəŋni wiwə mih Bəəl
kə mi wi nəm yeiŋ. **24** I liə mih laŋki lə i bəŋgəkə bəŋ bə
mih wəkəki kəm mbeiŋ. Ayaka mih giŋki bəŋgəkə bələ lə
i kaasi bəŋgəkə bə Klistus n̄i wəkə kəm kijuŋni ki bəni
bə bumni bə akə gwu yi. **25** Nyɔ jiə mih a mih n̄mki i
kijuŋni ki bəni bə bumni, i fukuki ja yi i mbeiŋ asi yi kə
yichi. **26** Ja yələ kə yə bə n̄i kə bə nyumi i ŋgəkə wi bəni
bəchi i j̄ia yə wə, i liə Nyɔ chusi yi i bəni bə akə mbu. (aiōn
g165) **27** Nyɔ n̄i saiŋbwili i fə a bəni bu bələ k̄ia a, bəni bə
bə kəkə Bəju bi kwati lə kiŋkəkni kimbum i gia yələ bə n̄i
kə bə nyumi. Ayaka gia yi nyumini yiwə num a Klistus kə
i mbeiŋ wə. Ayakadəiŋ, mbeiŋ kabə tseiŋki tsəki i ninshiŋ
i bi kwati mbum biwə. **28** Akə Klistus wələ buku fukuki
kəm wi i bəni bəchi. Buku lani bə i dzəh yi mfi bimbum
bichi, chu kiŋ i bə, ka buku bi chusi bə i Nyɔ nshiŋ num
bə ta kpəiŋ si bəni bə Klistus kaŋaki i numki. **29** Akə gia

yə mih bwanjki nga, nəm bəh nga bichi biə Klistus nəmki bəh bi i mih wə.

2 Mih si nəŋki i fə a mbeinj bəni bə Kələse kiə si mih jwəki nalə kəm mbeinj, bəh bəni bə Lawdesia bəh bəni bə bumni bəchi bə bə ka num yeinj dəkə shi biŋ. **2** Mih fəki yakadəinj a shəm yi mbeinj bə shiliki, a mbeinj juŋniki nūmki i kiŋkəŋ wə, i keinj si kīə ndzəŋ gia yichi asi mi kaŋaki i kiəki, ka mbeinj ni kiəki gia yi nyumini yi Nyə yə akə Klistus. **3** Nyə nyumi biba bi mfi bichi bəh gia yə bəni si kaŋaki i kiəki kəm wi a num i Klistus wə. **4** Mih dzakaki yələ ka mi widəko ma bi nyə dzə bəh ndzaka wi njwəŋni wi ntəkə i fwəkyi mbeinj yeinj. **5** Mbeinj kīəki a na si mih kəkə i mbeinj kintəəŋ mih kələ bəh mbeinj i kiŋ'waka wə. Mih laŋki lə kəm mih yeinjki lə si mbeinj fəki gia i dzəh yindzəŋni wə, num mbeinj jiə shəm i Klistus wə yi ləkə ndzəŋ. **6** Si mbeinj kə mbeinj dzo lə Klistus Jisəs a wi kə Bah, mbeinj nōki a i wi wə yakadəinj. **7** Mbeinj ləkə gaəŋ mbeinj kōo yaka i wi wə, mbeinj nūmki bəh nga i kimbūm kimbeinj wə a liŋ si bə nī lani mbeinj, nyā kiyəŋni i Nyə tsə na tsəni. **8** Mbeinj tōkniki a mi bi ma dzə mfi bi fwəkyini kilələ biələ fa kuku i lim mbeinj yeinj a mbeinj fiəni numki mfá. Mfi biələ kə biə bi biəliki nəni ki kwili ki mi wiwəm bəh bi biŋ'waka biə bi sakaki mbi wələ. A kəkə biə bi biəliki si Klistus nəŋki. **9** Mbeinj kīəki a si Klistus nī fiəni num mi wiwəm, fiəŋ fiə Nyə kə fi fichi kələ i wi wə. **10** Mbeinj kaŋa lə biəŋ bichi si mbeinj kə mbeinj chiŋni mbeinj bəh Klistus. Akə wi Fwu wi Biəŋ Bichi biə bi kaŋaki nga bəh biə bi sakaki. **11** Si mbeinj bə kə num mbeinj chiŋni yakadəinj, wi suuŋ mbeinj. Nsuuŋ wələ kəkə wə bə si fə

bəh kaŋ ʒəbi wə bə təiŋ bwili dzu i gwu yi wə. Yələ kə yə a fəki Klistus, i təiŋ bwili nyam yi gwu yichu. **12** ʒəbi wə bə nɪ juli mbeiŋ i bəkə mə, kə a bə nɪ chiŋni mbeiŋ bəh Klistus ka ləə. Ayaka Nyə fiəni dzasi tə mbeiŋ kəm shóm yə mbeiŋ jiə i wi wə a wi kələ i dzasi tə mbeiŋ i kpi wə bəh ŋga biə wi nɪ dzasi Klistus yeiŋ i kpi wə. **13** Mbeiŋ nɪ yisi kə num mbeiŋ kpi lə i kiŋ'waka wə kəm bənchi bə Nyə bə mbeiŋ nɪ bwiŋki, maka bə suuŋ tə mbeiŋ, i təiŋ bwili gia yə nyam yimbeiŋ yi gwu nəŋki. I liə, Nyə kə wi fə lə mbeiŋ fiəni chu bəwəm, chiŋni mbeiŋ bəh Klistus. Wi kə wi dalinya lə chu bibukumbeiŋ bichi. **14** Wi kə wi chiksi lə gia yə yi nɪ kwaki bukumbeiŋ i Kiŋwakti ki Bənchi wə, yə bə nɪ nyaka kəm bukumbeiŋ. Wi dzo bieŋ biələ bichi ka baŋŋ i kintasi wə. **15** Klistus ka bwiŋ ŋga bi bieŋ bichi biə bi kaŋaki ŋga bəh biə bi sakaki, ka bwili bi i yəŋə wə ŋgəmsi bi, tumdzi bi i kintasi wə. **16** Ayakadəiŋ, kiə mbeiŋ ma chu bûm a mi widəko sākaki mbeiŋ kəm bieŋ biə mbeiŋ dziki nabə biə mbeiŋ muki nabə a mbeiŋ biŋki kə bini, nabə bini bi fiəŋŋ wimfiəŋ, nabə a mbeiŋ shiki kə bimbam. **17** Bə fəki gia yələ yi num a binjəŋnjəŋ bi gia yə yi nɪ kə i bi dzə, gia yiwə mwi num Klistus. **18** Kiə mbeiŋ ma bûm a bəni bədəko sakaki mbeiŋ dzaka a mbeiŋ gbə i dzəh yidəko wə. Bəni bələ kə bə bə dzakaki a mbeiŋ dzəki gwu yimbeiŋ i kuku asi bə dzəki a kəbi i dzəh yi chəŋ wə, bə dzaka a mbeiŋ kəksiki tə bəchinda bə Nyə asi bə kəksiki. Bə dzaka a bə kiəki lə gia, kəm bə yeiŋki lə gia i ndəmsi mə. Ayakalə, bə ghaŋsiki gwu num i gia yə yi dzəki i bə fuŋ ayaka fwu wi gia yiwə kəbi. **19** Bəmaka bəni kə bə gaali lə bəh Fwu wə akə Klistus. Klistus kə

wə wi nyaki ŋga i gwu yi ka yi kɔɔki si Nyɔ kɛiŋsi yi a yi kɔɔki. Bukumbeɪŋ kɔ bə chiŋni asi gwu yi mi kɔ yi chiŋni i bənyuŋ wə bəh i gaarŋ wə ka yi numki chəŋ. **20** Si mbeɪŋ kɔ mbeɪŋ kpi lɔ mbeɪŋ bəh Klistus i kimbu ki biŋ'waka biə bi sakaki mbi wələ, akɔ kɔm nə wə mbeɪŋ chu nəki aka mbeɪŋ kɔ bəni bə mbi wələ a? Mbeɪŋ chu bum i biəliki bəŋchi bələ kɔm nə a? **21** Bə si laarŋ a, “Kiə mi ki kâŋa kə. Kiə mi ki môm kə i dzaka wə. Kiə mi ki kôm kə.” **22** Gia yələ yichi kɔ yə bəni fəki tsəki a ninshiŋ, kɔm bɔ biəliki bəŋchi num a jiə bəni biəli asi mfi bibɔ chusiki. **23** Bəni dza yeɪŋ a mfi kələ i bəŋchi bələ wə, si bɔ chusiki dzəh yə bɔ nyiniki bəni i kɔksiki yeɪŋ, bəh i shisiki gwú yibɔ i kuku a kɔbi na i dzəh yi chəŋ wə nabə i nya bwili gwú yibɔ. Ayakalə, biəŋ biələ kɔbi i gamti i bwili mi i gia yichu yə nyam yi yi gwu nəŋki.

3 Si Nyɔ nɪ kɔ wi dzasi lɔ mbeɪŋ bəh Klistus i kpi wə, mbeɪŋ jɪə shɔm num i biəŋ bi beɪŋ wə i di biə Klistus kɔ, a num i di biə Nyɔ kɔ wi tɔm wi i tseɪŋ yi yiləkəli wə. **2** Mbeɪŋ jɪə mfi bimbeɪŋ i biəŋ bi beɪŋ wə. Kiə mbeɪŋ ki jɪə kə i bi kuku wə, **3** kɔm mbeɪŋ kɔ num mbeɪŋ kpi lɔ, nəni kimbeɪŋ kɔ i liə num Nyɔ nyumi ki bəh Klistus i wi wə. **4** Jɔbi wə Klistus wə wi kɔ nəni kimbeɪŋ bi tumbuku, ma mbeɪŋ tə bi tumbuku bəh wi i kintəəŋ kimbum bi wə. **5** Yi kɔ a, mbeɪŋ lâksi laksini gia ka yələ i mbeɪŋ wə num gia yi mbi wələ. Num i fəki nəni ki təkəlini bəh i kwakaki gia kɔm kinyeŋ ki təkəlini, bəh gwu yi shilini, bəh i kəŋki i fəki gia yichu, bəh i bukuki bəh dzəkəh i biəŋ wə. Mi wə wi bukuki bəh dzəkəh i biəŋ wə, yaka biəŋ biwɔ si num ka nyɔ i wi. **6** Akɔ kɔm ŋkaiŋni wi

biɛɪŋ ka biələ Nyɔ bi chusiki shɔm yi yi bɔksini i bəni bə
 bɔ fəki yi. **7** A nɛ kɔ si mbeɪŋ nɛ yisi kɔ mbeɪŋ nɛ fəki lə
 ŋkaiŋni wi biɛɪŋ biələ i jɔbi wə mbeɪŋ nɛ yisiki nyaniki i
 yəmaka dzəh wə. **8** Ayakalə, i liə, mbeɪŋ kaŋaki i bēe bi
 bichi. Mbeɪŋ bēe shóm yi bəkəli bəh shóm yi kwinini bəh
 shóm yichu. Kiə mi bi ma bəkəliki yeli wi mi. Kiə ndzaka
 wichu ma būkuki i dzaka ki mi wə. **9** Kiə mi ma fwɔkyiki
 waiŋnih wi. Mbeɪŋ kiəki a mbeɪŋ babwili lə gwu yikpu
 bəh kimfə ki i mbeɪŋ wə, **10** ka ləh num gwu yimfiəŋ.
 Yələ kɔ num Nyɔ keɪŋsi yi ka fiəni kwuni jiə yi ka n'yi
 Kimaa, ka mbeɪŋ tɔksiki kiəki wi. **11** I fa kɔ mi widəkɔ chu
 kəbi chi chi. Mi widəkɔ chu kəbi i feɪŋ wə a, akɔ mi wi Ju
 nabə a, akɔ mi wi Glik. Mi widəkɔ kəbi feɪŋ a bə ka suuŋ
 dəkə wi, widəkɔ kəbi a bə suuŋ wi. Mi widəkɔ chu kəbi
 feɪŋ wə wi kɔ wi chwa. Mi widəkɔ kəbi wə wi kɔ ka nyam
 yi chwa. Mi widəkɔ kəbi wə wi kɔ mfa, widəkɔ kəbi wə
 wi kəkə mfa. Klistus kɔ biɛɪŋ bichi i bɔ, wi num i bɔ wə
 bəchi. **12** Si Nyɔ kɔ wi sabibwili lə mbeɪŋ, mbeɪŋ baiŋ, wi
 kəŋ mbeɪŋ, mbeɪŋ kwəsiki nsheɪŋ, fə kimfə ki ndzəŋki,
 shɛsi gwú yimbeɪŋ, num i kimbɔiŋni wə, kâŋa shɔm. **13**
 Mbeɪŋ dzɔki mi bəh mi asi wi kɔ. Mi ka fə na fi nə fi lə
 mi, wi dālɪnya wi. Si Bah kɔ wi dalɪnya lə chu bimbeɪŋ,
 mbeɪŋ tə dālɪkɪnyaki chu bi bəni bədəkɔ. **14** Jɔbi wə mbeɪŋ
 ka fəki gia yələ yichi, mbeɪŋ ka jɪəki kiŋkəŋ i ninshiŋ.
 Kiŋkəŋ kɔ fiɛŋ fiə fi chiŋniki biɛɪŋ bichi na ka bi numki i
 fiɛŋ fimu wə tsə bwili fwu. **15** Mbeɪŋ bēe ma kimbɔiŋni
 ki Klistus nûmki i shóm yimbeɪŋ wə chûsi mbeɪŋ bəh
 dzəh. Kimbɔiŋni kələ num kə Nyɔ nɛ bɔəŋ mbeɪŋ a mbeɪŋ
 kaŋaki si mbeɪŋ kɔ gwu yimu wə. Mbeɪŋ nyâki tə kiyəŋni

i Nyɔ. **16** Mbeɪŋ ʒiaki ja yi Klistus ma yi nûmki i shóm yimbeɪŋ mə na bindzɔŋ, mbeɪŋ lani chu tâfi gwu yimbeɪŋ bəh mfi bichi. Mbeɪŋ yâɛŋki nyâ kiyɔŋni i Nyɔ i shóm yimbeɪŋ wə bəh bəŋjaŋ bə bə bukuki i Kiŋwakti ki ŋkəksi wə bəh bəŋjaŋ bə ŋkəksini, bəh bə Kiŋ'waka ki Baiŋni nyaki i bəni. **17** ʒɔbi wə mbeɪŋ fəki na yinaɪŋ gia yə mbeɪŋ fəki, kɔŋ a numki yə mbeɪŋ dzakaki dzakani, nabə yə mbeɪŋ fəki num fəni, mbeɪŋ fəki yi i yeli wi Bah Jisəs wə, nyâ kiyɔŋni i Nyɔ Ba. **18** Bəkaŋa bə bəni, mbeɪŋ nyâ gwú yimbeɪŋ i bənyuku bəmbəɪŋ. Akɔ gia yi chəŋ i bəni bə Bah Jisəs i fəki. **19** Bənyuku, mbeɪŋ kôŋki bəkaŋa bəmbəɪŋ. Kiə mbeɪŋ ma chəfiki i bə. **20** Bwa, mbeɪŋ wôkəki i bətii bəmbəɪŋ i gia yichi wə. Mbeɪŋ ka fəki yakadəɪŋ, ma yi ni ndzɔŋki i Bah. **21** Bətii bwa, kiə mbeɪŋ ma lôyiki bəh bwa mbeɪŋ. Mbeɪŋ ka fəki yaka, ma gwu ni kpiki bə. **22** Mfá mbeɪŋ wôkəki i bətikwili bəmbəɪŋ bə fa kuku i gia yichi wə. Kiə mbeɪŋ ma nômki i bə a i ʒɔbi wə dzəkəh yibə kə i mbeɪŋ wə i fəki a gwu ndzɔŋki bə bəh mbeɪŋ. Mbeɪŋ nômki bəh shóm yimu, lwâ num Bah. **23** Mi ka nômki na finə fiə wi nômki, wi ka nômki bəh shóm yi yichi a ŋgaɪŋ nômki num i Bah a kəbi i mi. **24** Mbeɪŋ kîaki a mi bi kwatiki lə fiɛŋ fiə bə kə bə kɛɪŋsi ʒiə fi a num mbee wi i Bah. A num i Bah Klistus wə si mbeɪŋ nômki. **25** Ayakalə, i bəni bə bə fəki chu, Nyɔ bi gəmki lə bə i chu biə bə fəki. Nyɔ si chusi kə chi chi i bəni.

4 Mbeɪŋ bətikwili bə mbeɪŋ kaŋaki mfá, mbeɪŋ fəki gia i bə i dzəh yə yi kə chəŋ bəh yə yi ndzɔŋki, kîə a mbeɪŋ kaŋaki lə tə Tikwili i beɪŋ. **2** Mbeɪŋ bəchi tsâki tsâki a ninshiŋ bôh kə. Mbeɪŋ bə tsa mbeɪŋ ka ʒiaki mfi i yi wə,

nyâ kiyəŋni i Nyɔ. **3** Mbeɪŋ tsâki i buku tə a Nyɔ wêli dzaka kifiaŋə i ja yi, a buku fûkuki ja yələ yə yi kə gia yi nyumini kəm Klistus. Akə gia yə mih kə i juŋ yi nsəŋ mə kəm yi. **4** Mbeɪŋ tsâki a mih fûkuki baiŋsiki yi bindzəŋ si mih kaŋaki i fûkuki. **5** Jəbi wə mbeɪŋ fəki gia mbeɪŋ bəh bəni bə bə kəkə bəni bə bumni, mbeɪŋ ka fəki bəh mfi. Na winaiŋ jəbi wə mbeɪŋ kwati dzəh i fə gia mbeɪŋ mômsi a jəbi wiwə ma tsə kilələ. **6** Ndzaka wimbəɪŋ jəbi wichi nômki wi bəni ni njwəŋ ka ŋkaka, ka mbeɪŋ ni kîəki gia yə mbeɪŋ kə i chûkuli mi wichi yeiŋ i dzəh yi chəŋ wə. **7** Tichikus ni fuku lə gia yichi kəm mih i mbeɪŋ. Wi kə waiŋnih wibukumbəɪŋ, wi num tə shəm yibukumbəɪŋ. Buku bə nômki i Bah i mi wimu, wi num mi wi nôm wə wi nômki bəh shəm yi yichi. **8** Akə gia yə mih faaŋ wi i mbeɪŋ kəm yi, ka wi dzə fə mbeɪŋ kiə si buku kə, wi chu shili shôm yimbəɪŋ. **9** Mih faaŋki bəh Ōnesimus wə wi kə mi widəkə i mbeɪŋ wə, wi num tə waiŋnih wibukumbəɪŋ wə wi kə shəm yibukumbəɪŋ num wi num i gia yi Klistus wə nalə. Bə ni fuku lə i mbeɪŋ gia yichi yə yi num fa. **10** Alistakus wə buku wi kə fa i juŋ yi nsəŋ mə, bəniki dzəki i mbeɪŋ. Maak waiŋtii Banabas bəniki dzəki tə i mbeɪŋ. Akə wi wə mbeɪŋ kə mbeɪŋ kwati lə ntum kəm wi. Wi ka dzə, mbeɪŋ dzô wi. **11** Jisəs wə bə bəŋki a Justus bəniki dzəki tə i mbeɪŋ. A baŋ a bəni bətali bələ bə kə Bəju, buku bə nômki i fieŋ fimu wə i ŋkuŋ bi Nyɔ wə. Bə gamti mih nalə, fə shəm yiŋ də. **12** Ebaflas wə wi kə tə mi widəkə i mbeɪŋ wə, wi nômki i Klistus Jisəs bəniki dzəki tə i mbeɪŋ. Wi kwakaki lə mbeɪŋ i ntsa wi wə jəbi wichi, tsa a Nyɔ fə ma mbeɪŋ nômki bəh ŋga, i təkiki kiəki gia yichi yə Nyɔ

nəŋki. **13** Mih yeiŋ lə bəh dzəkəh yiŋ a wi nəmki i mbeiŋ wə bəh ŋga bəh i bəni bə Lawdesia bəh bə Hilabolis wə. **14** Luk wə wi chukuki bəni, wə wi kə nseiŋ wibuku wi shəm bəh Demas bəniki dzəki tə i mbeiŋ. **15** Mbeiŋ tsəsi kimbəni kəŋŋ i bwa bə nih bəbukumbeiŋ bə bumni i Lawdesia, bəh i Nimfa bəh i kijuŋni ki bəni bə bumni kə ki juŋniki i wi dzu. **16** Mbeiŋ ka fa kiŋwakti kələ i mbeiŋ kintəŋ mbeiŋ chīŋsi ki i kijuŋni ki bəni bə bumni i Lawdesia ma bə fā tə, mbeiŋ yēiŋ tə a bə chīŋsi kiŋwakti kə ki kə i bə, mbeiŋ fā tə. **17** Mbeiŋ dzāka i Alkibus a wi yēiŋ a wi kāsī nəm wi Bah wə wi nya i wi kaŋ. **18** Kimbəni kələ nyaka mih Bəol bəh kaŋ yiŋ. Mbeiŋ yīŋtiki a mih kə i juŋ yi nsəŋ mə. Ma Nyə chūsi shəm yi yindzəŋni i mbeiŋ.

1 Tesalōnika

1 Akɔ mih Bɔɔl, mih kɔ buku Silas bəh Timoti. Mih nyakaki kinwakti kələ i kijunni ki bəni bə bumni bə kwili wi Tesalōnika bə bɔ chini num bəh Nyɔ Ba bəh Bah Jisəs Klistus. Bɔ chūsi shəm yindzɔni i mbeiŋ chu nyâ mbeiŋ bəh kimbeiŋni. **2** Buku si nya lə kiyɔni i Nyɔ jɔbi wichi kɔm mbeiŋ bəchi, jiə mbeiŋ jɔbi wichi i ntsa wibuku wə. **3** Jɔbi wə buku kɔ i Nyɔ Bah wibukumbeiŋ nshiŋ, buku si kwaka lə nɔni kimbeiŋ kə ki bukuki dzaki i shəm yə mbeiŋ jiə i Klistus wə, bəh nɔm wimbeiŋ wə wi bukuki dzaki i kinɔŋ wə, bəh shəm yə mbeiŋ kaŋa, yi buku dzə i ntseiŋ wə mbeiŋ tseiŋki tsəki a ninshiŋ i Bah wibukumbeiŋ wə Jisəs Klistus. **4** Bwa bə nih bəbuku bə Nyɔ kɔŋki, buku kiəki lə a Nyɔ sabibwili mbeiŋ. **5** Buku kiəki lə yakadəiŋ kɔm ntum wi ndzɔni wə buku nɔ dzə bəh wi i mbeiŋ wi nɔ ka dzə a ndzaka wə shəŋ. Wi nɔ dzə num bəh ŋga biə bi nyəki dzaki i Kin'waka ki Baiŋni wə tə, buku tɔksi kiə a ntum wiwɔ kɔ ŋkɔŋ. Mbeiŋ kiəki lə ŋkaiŋni bəni bə buku nɔ kɔ jɔbi wə buku nɔ naki i mbeiŋ kintəŋ kɔm mbeiŋ. **6** Mbeiŋ nɔ dzɔ gvu yibuku bəh yi Bah kɔm mbeiŋ nɔ dzɔ ntum wiwɔ bəh kilanŋ gwu kə ki nɔ bukuki dzaki i Kin'waka ki Baiŋni na si mbeiŋ nɔ kɔ i ŋgəkə wimbum wə. **7** Ayakadəiŋ, mbeiŋ ka fiəni chu bəni bə bəni bə bumni bəchi i kimbu ki Masedonia wə bəh ki i Akeya wə nɔ dzaki kinchəsi i bɔ. **8** Mih dzakaki kə lə kɔm a kəkə a gia yi Bah shəŋ yə yi buku i kimbu kimbeiŋ wə, ka wanŋ fiəli kimbu ki Masedonia bəh ki Akeya wə. Ntum wiwɔ kɔm shəm yimbeiŋ yə mbeiŋ jiə i Nyɔ wə wanŋ tsə tə i di bichi wə. Ayakadəiŋ, gia yidəkɔ chu mənŋ yə buku kɔ i chu dzaka

kɔm yi. **9** Mbeɪŋ kɪə a bəni bəwɔ mwi fukuki lə kɔm si mbeɪŋ nɪ dzɔ buku i mbeɪŋ kintəəŋ, bəh si mbeɪŋ nɪ bee mimɔsɔ fiəni i Nyɔ i nɔmki i Nyɔ wi ŋkɔŋ wə wi kaŋaki nɔni. **10** Bɔ fukuki lə tɔ si mbeɪŋ wəkɔliki Waiŋ wi wə wi bi dza dzə i beɪŋ. Waiŋ wi wələ kɔ wə wi nɪ dzasi i kpi wə, num Jisəs wə wi bwiliki bukumbeɪŋ i shɔm yi Nyɔ yi bəksini yə, wi bi chusiki i bəni.

2 Bwa bə nih bəbuku, mbeɪŋ mwi kiəki lə a njikə wə buku nɪ laa i mbeɪŋ nɪ kəkə wi kilələ. **2** Na si mbeɪŋ kiəki a bəni nɪ kɔ num bɔ nya ŋgəkə i buku chu chəbsi buku i kwili wi Filibi wə, buku nɪ kaŋaki a shɔm i ŋga bi Nyɔ wibuku wə i fukuki ntum wi ndzəŋni wi Nyɔ wə i mbeɪŋ, na si bəni nɪ chiki buku nalə. **3** Ntum wi ndzəŋni wə buku nɪ fukuki tsa mbeɪŋ bəh wi a nɪ kəkə wə wi nɪ kɔ bəh ŋgbɔ widəkɔ, buku nɪ fukuki kə bəh kiŋkwaka kichu kidəkɔ, nabə i mɔmsiki i fwəkyiki mbeɪŋ fwəkyini. **4** Ayakalə, si Nyɔ yeɪŋ a buku kpeɪŋni i bəni bə wi kɔ i nya ntum wi ndzəŋni wələ i kaŋ yibɔ wə, ayakadəɪŋ buku ka fukuki. Buku fuku kə lə a yi ndzəŋki i bəni. Buku nɪ fukuki a yi ndzəŋki num i Nyɔ wə wi tseɪŋki num shɔm yibuku. **5** Si mbeɪŋ kiəki, buku nɪ ka num dzə dəkə lə bəh ndzaka wi njwəni nabə i dzɔ gia yidəkɔ kəŋ i ninshiŋ i dzi fiəŋ i mbeɪŋ kaŋ. Yələ kɔ gia yə Nyɔ kɔ mbeɪŋ nsaka wibuku. **6** Buku nɪ nəŋki kə i kaŋa kiŋkəksi kidəkɔ i mi nabə kə ki nyə i mbeɪŋ wə nabə i bəni bədəkɔ wə, namana yaka si a nɪ kɔ di bibuku ka bwa bə faaŋni bə Klistus i bikəki a mbeɪŋ fəki gia i buku. **7** Buku nɪ kɔ fibuku i kimboɪŋni wə i mbeɪŋ kintəəŋ təkni bəh mbeɪŋ asi nih waiŋ si təkni bəh bwa bu. **8** Ayakadəɪŋ, buku ka dzɔ mbeɪŋ i gwu yibuku

wə na bindzəŋ bəh kiŋkəŋ, buku n̄i ka nya dəkə mbeinj bəh ntum wi ndzəŋni wi Nyɔ wə shəŋ, ayakalə buku n̄i nya tə gwu yibuku i mbeinj kəm mbeinj n̄i kə mbeinj chu shóm yibuku nalə. **9** Bwa bə nih bəbuku, mbeinj kwakaki alə nəm wibuku bəh kiliəkə kibuku a? Buku n̄i nəmki nchəkə bəh nshi ka buku ma jiə ntia widəkə i mi wə i mbeinj kintəŋ, si buku n̄i fukuki ntum wi ndzəŋni wi Nyɔ wələ i mbeinj. **10** Mbeinj mwi na bəh Nyɔ kələ i beerj nsaka wibuku a nōni kibuku i mbeinj bəni bə bumni n̄i kə ki baiŋni bəh ki chəŋ kaŋa kə ŋgbə widəkə. **11** Mbeinj kiə tə si buku n̄i fəki bəh mbeinj, fə bəh mbeinj asi tii waiŋ si fə bəh bwa bu. **12** Buku n̄i shiliki shóm yimbeinj, ləbti mbeinj lumsi a mbeinj nōki nōni num kə Nyɔ nəŋki. A num Nyɔ wə wi bəŋ mbeinj a mbeinj liə i ŋkuŋ bi wə bəh mbum bi. **13** Buku baarj kə tə i nya kiyəŋni i Nyɔ kəm yələ a jəbi wə buku n̄i dzə bəh gia yi Nyɔ i mbeinj, mbeinj n̄i dzə gia yiwo a akə na gia yi Nyɔ, a num kə gia yi mi. A num yi yə yi nəmki i mbeinj wə bəni bə bumni. **14** Bwa bə nih bəbuku, mbeinj k̄iə a, gia yə yi n̄i num bəh bijuŋni bi bəni bə bumni bə Nyɔ bə bə n̄i kə bə bum i Klistus Jisəs i kimbu ki Judea, yi n̄i num tə bəh mbeinj. Mbeinj n̄i kə mbeinj yeinj tə bəŋgəkə i kaŋ yi bəni bəmbeinj bə kwili wə a liŋ asi bə n̄i yeinj i kaŋ yi Bəju bəbə wə. **15** Bəju bələ kə bə bə n̄i wə Bah Jisəs. Ayaka a num bə bə bə n̄i wəyiki bəni bə ntum bə Nyɔ. A num bə bə bə n̄i kəŋŋ bwili buku i bə wə. Bə fəki yakadəinj Nyɔ wəkə kə ndzəŋni bəh bə. Bə baiŋyi lə bəni bəchi, **16** si bə baŋki dzəh i buku i dzakaki i bəni bə bə kəkə Bəju ka bə bəinj. Bə fəki yaka jəbi wichi chu bibə yaka. Shəm yi Nyɔ yi bəksini dzə lə i bə wə i

liə. **17** Bwa bə nih bəbuku, si bukumbeinj ni gaali, buku məmsi na bəh ŋga a buku yeinj mbeinj shəŋ bəh dzəkəh, na si a mənɔ dəkə i jəbi wi dəəŋ wə, si bukumbeinj ni gaali. Bukumbeinj ni gaali shəŋ a i dzəkəh cheinj. Bukumbeinj ni ka gaali dəkə i shəm wə. **18** Buku nəŋki i fiəni dzə i mbeinj. Mih Bəəl mwi kə num mih məmsi lə na i kiŋkani kiduli wə, ayakalə Satan baŋ a buku. **19** Buku kaŋaki kiŋkəŋ lə kəm gia yə buku tseinjki tsəki i ninshiŋ kəm yi, nabə ndzəŋni bibukumbeinj bəh kifə kibukumbeinj kə buku bi ghaŋsiki gwu yeinj i Bah wibukumbeinj nshiŋ wə Jisəs, jəbi wə wi bi fiəniki dzəki kə nə? A mənɔ mbeinj na? **20** Akə na mbeinj mbum bibuku bəh ndzəŋni bibuku.

3 Ayakadəinj, jəbi wə buku nŋ yeinj a yi gaka buku, buku ka kəŋki i baəŋ i jum wə i Atən a buku mbəŋ, **2** buku ka faəŋ Timəti waiŋnih wibukumbeinj wə buku bə nəmki i Nyə i fukuki ntum wi ndzəŋni kəm Klistus. Buku nŋ faəŋ wi a wi dzə shīli bumni bimbeinj, chu təfi mbeinj kəm Klistus, **3** Buku fə lə ka mi i mbeinj ma ni chu i jum wə kəm bəŋgəkə bələ. Mbeinj mwi kiəki lə a bəŋgəkə kə fieŋ fibukumbeinj. **4** Mbeinj kiəki lə a jəbi wə buku nŋ kə bəh mbeinj, buku nŋ fuku i mbeinj jəbi keinj a bukumbeinj kaŋaki i ni yēinjki bəŋgəkə. Ayaka yi num a liŋ asi yi kə asi mbeinj kiəki. **5** Akə gia yə yi nŋ fə mih, mih ka faəŋ Timəti. Yi nŋ kə yi gaka lə mih, yakadəinj mih ka faəŋ wi i dzə tseinj kəm kimum kimbeinj si ki kə ka mih kiəki, kəm mih nŋ lwaki lə a, a kələ i numki mi wə wi si məmsi bəni məmsi lə mbeinj wi fə nəm wichi wə buku nəm i mbeinj laka kilələ. **6** Ayakalə, i liə si Timəti fiəni dzə i buku wə, ka fuku ntum wi ndzəŋni kəm shəm yə mbeinj jiə i Klistus

wə bəh si mbeinj chusiki kinjəŋ i bəni wə. Wi kə wi fuku tə si mbeinj kwakaki buku nalə chu nəŋ i yeinj buku asi buku tə kəŋki i yeinj mbeinj. **7** Kəm bə yələ, bwa bə nih bəbuku, i bəŋgəkə bəh ləli biə buku bəchi yeinjki shəm də buku kəm kimum kimbeinj bəh kəm shəm yə mbeinj jiə i Klistus wə. **8** I liə buku waka kəm mbeinj numki lə bindzəŋ mbeinj bəh Ba. **9** Ayakadəinj, buku nyaki kiyəŋni i Nyə nalə kəm mbeinj. Buku nyaki kiyəŋni i Nyə kəm ndzəŋni biə buku wəkəki i Nyə nshinj, bi num kəm mbeinj. **10** Buku tsaki na bəh ŋga nchəkə bəh nshi nəŋ i chu yeinjni danji gwu ka buku ni nya mbeinj bəh fiəŋ fiə fi kəbiki i bumni bimbeinj wə. **11** Buku tsaki a Nyə Ba wibukumbeinj mwi, bəh Bah wibukumbeinj wə wi kə Jisəs wēli dzəh ka buku dzə yeinj mbeinj. **12** Buku tsa tə a Bah fə ma kinjəŋ kimbeinj kəkəki tsəki a ninshinj i kəŋki gwu yimbeinj bəh bəni bəchi a lij asi buku kəŋki mbeinj. **13** Buku tsaki yakadəinj ka wi Bah fə ma shóm yimbeinj ləkəki, ka mbeinj bi nūmki kingbə kidəkə kəbi, bāinj i Nyə wə wi kə Ba num Bah wibukumbeinj nshinj i jəbi wə Bah wibukumbeinj Jisəs Klistus bi dzəki bəh bəni bəchi bə akə mbu.

4 I kinjəksi wə, bwa bə nih bəbuku, buku tsaki mbeinj kwuŋ kaŋ ka bəni bə bə chiŋni i Bah Jisəs wə, si mbeinj nī lani i buku si mbeinj kaŋaki i nōki i dzəh yə Nyə kəŋki, asi mbeinj nəki i liə, mbeinj fəki ayaka tsə a bəh ki i ninshinj. **2** Mbeinj kiəki lə bətəfi bə buku nī nya i mbeinj i ŋga bi Bah Jisəs wə. **3** Gia yə Nyə kəŋki, kə a mbeinj lansiki baiŋki. Mbeinj ma ndzənik i biŋ. **4** Mi wimu wimu i mbeinj kintəəŋ kaŋaki i kīəki si wi kə i kaŋaki gwu yi i dzəh yə yi baiŋki yi kaŋa kinjəkəni. **5** Gwu yi mi ma shiliki ka mi i

tumi kə ki kiəki kə Nyɔ. **6** Kiə mi i mbeinj ma məm i fə chu nabə i fə kimfikili i waijnih wi i gia yələ wə. Buku nɪ kinj lə gia yələ i mbeinj a Bah bi faanj lə ɲgəkə i bəni bə bə fəki gia yələ yichi. **7** Mbeinj kiəki a Nyɔ nɪ ka bəɔɲ bukumbeinj a bukumbeinj nəki nəni ki kinyej. Wi nɪ bəɔɲ bukumbeinj a bə nəki nəni kə ki bāɲki. **8** Ayaka kə a, na ndə wə wi nəɲ i wəkɔ ntəfi wələ wi ka nəɲ dəkə i wəkɔ num i mi wiwəm. Wi nəɲ i wəkɔ num i Nyɔ wə wi nyaki Kin'waka ki ki Baijn i mbeinj. **9** Yə kəm kinjəɲ kə mbeinj kaɲaki i kaɲaki i bwa bə nih bəmbəinj mbeinj kaɲaki kə i chu tseɲki a buku nyaka kəm yəmaka i mbeinj. Gia yələ kə num mbeinj mwi kə num Nyɔ nɪ lani lə mbeinj yeinj si mbeinj kaɲaki i kəɲki gwu yimbəinj. **10** I yi ɲkəɲ wə, mbeinj si kəɲ lə bwa bə nih bəmbəinj bəchi i kimbu ki Masedonia wə. Ayakalə, bwa bə nih bəbuku, buku chu tsa a mbeinj fəki ayaka tsə a ninshinj ninshinj. **11** Fwu wi gia kə a mbeinj məmsiki bəh ɲga i nəki i kimboɲni wə, mbeinj tsəɲki a gia yə yi tseɲki mbeinj. Mbeinj nəmk i bəh kaɲ yimbəinj asi buku nɪ lani mbeinj. **12** Ayakadəinj, mbeinj ni kwati kinjəkəsi i bəni bə biɲ, mbeinj ma ni tseɲki mi i fieɲ fiə mbeinj nəɲki. **13** Bwa bə nih bəbuku, buku nəɲki i fə a mbeinj kɪə ɲkəɲ kəm bə bəni bə bə kə num bə kpiyi lə. Buku nəɲki i fə a mbeinj kɪə ka mbeinj ma nūmk i bəh nsheinj nsheinj ka bəni bə bə tseɲki tsəki kə i ninshinj i fieɲ fidəkə. **14** Bukumbeinj bum a Jisəs nɪ kpi fiəni dza i kpi wə, yi num a liɲ asi Nyɔ bi fiəni dzə bəh Jisəs bəh bəni bə bə nɪ kpiyi num bə chinj bəh wi. **15** Gia yə buku dzakaki i mbeinj i liə lə yi biəliki ndzaka wi Bah a, bukumbeinj bə bə baanj i jum wə bə num i bi kəɲki bəwəm i jəbi wə

Bah bi fiəni dzəki bukumbeinj bi tsə kə i ninshinj i bəni bə bə kə num bə kpiyi lə. **16** Mbeinj bi wəkəki lə ja yi wamyini i beinj bəh ja yiləkəli, fwu wi bəchinda bə Nyə wili tə, jəh wi Nyə dzaka. Ayaka ka Ba wi mwi dza beinj wi shiki dzəki. Ma bəni bə bə nī kpiyi num bə chinjni bəh Klistus yisi dzayi. **17** Ayakadəinj, bukumbeinj bə bə bəsi bə keinj bəwəm i jəbi wiwə wə bukumbeinj bi baŋsi bəh bə i beinj i bikwu wə i tsə baŋsi bəh Bah i bəoli wə. Ma bukumbeinj numki bəh Bah i jəbi wichi wə. **18** Ayakadəinj, mbeinj bəiŋsiki tsəki shóm yi mi mi bəh ndzaka wələ.

5 Bwa bə nih bəbuku, kəm bə jəbi bəh chəkə bi dzəni bi Bah, ŋgəkə widəkə chu məh wə mih kə i nyakaki gia yələ i mbeinj. **2** Mbeinj mwi kiəki lə na bindzəh a chəkə bi dzəni bi Bah bi numki asi ji si dzə nchəkə. **3** Jəbi wə bəni ni dzakaki a, “Kimbəinjni kələ, gia məh yə mi kə i lwaki”, ayaka ŋgəkə ni dza gbə i bə wə asi ləli bi nnəm h si dzə jəbi wə minjpraŋa kə bəh tə, dzəh ma ni chu num yə bə kə i yəkə geinj yeinj. **4** Ayakalə, bwa bə nih bəbuku, mbeinj kəkə dəkə fimbeinj i jisi wə, ka jəbi wiwə bi təkəli dzə i mbeinj asi ji si dzə. **5** Mih dzakaki lə kəm mbeinj bəchi kə bəni bə baiŋni, chu num bəni bə nshichuŋ. Bukumbeinj num kə bəni bə nchəkə nabə i jisi wə. **6** Ayakadəinj, kiə bukumbeinj ki nđ kə si bəni bədəkə nək. Bukumbeinj nūmki bəh ntsəŋə bəh mfi bibukumbeinj feinj. **7** Bəni bə bə si nə bə si nə num nchəkə, ayaka bəni bə mbih si kwa bə mə si kwa num nchəkə. **8** Ayakalə, si bukumbeinj kə fibukumbeinj num bəni bə nshichuŋ, bukumbeinj numki bəh ntsəŋə bəh mfi bibukumbeinj feinj. Bukumbeinj dzə mbum bəh kiŋkəŋ aka chwaka ki kijum kə bə ləh baŋ kijum kibukumbeinj

yeiŋ, bəh i dzô tə ntseiŋ wə bukumbeiŋ tseiŋki tsəki i ninshiŋ i bi kwati mbəiŋ a num wə bukumbeiŋ bwaŋ aka kifə ki gəŋ i bukumbeiŋ fuŋ. **9** Mbeiŋ kiəki a Nyô nŋ ka sabibwili jiə bukumbeiŋ a wi bi chusi num shóm yi yi bəkəli yə. Wi nŋ sabibwili a bukumbeiŋ bi kwatiki num mbəiŋ tsə dzəh i Bah wibukumbeiŋ Jisəs Klistus. **10** Jisəs Klistus kə wə wi nŋ kpi kəm bukumbeiŋ, kəŋ bukumbeiŋ keiŋki bəwəm yudəkə bə kpiyi bukumbeiŋ bi chiŋni numki a bəh wi. **11** Ayakadəiŋ, mbeiŋ shīliki shóm yi mi mi i mbeiŋ kintəəŋ mâa yaka tə mi mi asi mbeiŋ si fə lə. **12** Buku tsaki mbeiŋ bwa bə nih bəbuku, a mbeiŋ kôksiki bəni bə bə nəmki i mbeiŋ kintəəŋ, bə təkni yaka bəh mbeiŋ i dzəh yi Ba wə, chu lani mbeiŋ. **13** Mbeiŋ chūsiki kiŋkəksi i bə na bindzəŋ i kiŋkəŋ kəm bəh nəm wə bə fəki. Mbeiŋ numki tə bəh nəni ki bənini i mbeiŋ kintəəŋ. **14** Buku chu tsa tə mbeiŋ bwa bə nih bəbuku a mbeiŋ tâfi bəni bə bə kəŋki i numki a kilələ, lâkəsi shóm yi bəni bə bə kaŋaki ndzaŋ, gâmti tə bəni bə bə kə bəh ŋgbəni. Mbeiŋ nŋmki bəh ŋkaŋa wi shəm i bəni bəchi wə. **15** Mbeiŋ tǝkniki a mi ma chūkuliki chu bəh chu. Mbeiŋ jwôki jəbi wichi i fəki num gia yindzəŋni i mbeiŋ kintəəŋ bəh i bəni bəchi wə. **16** Mbeiŋ nŋmki bəh kinsəŋli i jəbi wichi wə, **17** mbeiŋ tsâki jəbi wichi, **18** nyâ kiyəŋni i Nyô i gia yichi yə yi numki. Yələ kə gia yə Nyô nəŋki i mbeiŋ bə mbeiŋ kə i Jisəs Klistus wə. **19** Kiə mbeiŋ ma chīki nəm wi Kiŋ'waka ki Baiŋni. **20** Kiə mbeiŋ ma chāsiki bəntum bə Nyô bə bəni lakaki. **21** Mbeiŋ tsēiŋki lâkəki i gia yichi wə, dzô yə yi kə yindzəŋni nŋm yeiŋ beŋ, **22** mbeiŋ bwīli gwi yimbeiŋ i gia yichi yə yi kə yichu. **23** Mih tsaki a

Nyɔ mwi wə wi kɔ Nyɔ wi kimboɪɲni, wə wi kɔ Nyɔ fã ma mbeɪɲ baiɲki i gia yichi wə tsə bwili fwu. Wi ʃiə kiɲ'waka kimbeɪɲ bəh shóm yimbeɪɲ bəh gwu yimbeɪɲ yi bi numki kiɲgbɔ kəbi i jɔbi wə Bah wibukumbeɪɲ Jisəs Klistus bi dzəki. **24** Wi Nyɔ wə wi nĩ bɔɔɲ mbeɪɲ wi si num a ndzaka wi beɪɲ, wi ni fə lə yaka. **25** Bwa bə nih bəbuku, mbeɪɲ tsāki i buku. **26** Mbeɪɲ bôni i bwa bə nih bəbukumbeɪɲ bəchi mbeɪɲ yāɲyi mātɲni bɔ bəh mbɔni wi bəni bə Nyɔ. **27** Mih dzakaki a mbeɪɲ kaiɲ i Bah nshiɲ a mbeɪɲ ni fã lə kiɲwakti kələ i bwa bə nih bəbukumbeɪɲ nshiɲ bəchi. **28** Ma kinduksi ki Bah wibukumbeɪɲ Jisəs Klistus nûmki bəh mbeɪɲ.

2 Tesalònika

1 Akò mih Bəəl, mih kə buku Silas bəh Timəti. Mih nyakaki kiŋwakti kələ i kijunŋi ki bəni bə bumni i kwili wi Tesalònika bə bə chiŋni num bəh Nyə wə wi kə Tii wibukumbein bəh Bah Jisəs Klistus. **2** Ma shəm yindzəŋni bəh kimboinŋi ki Nyə Tii wibukumbein bəh Bah Jisəs Klistus nūmki bəh mbein. **3** Bwa bə nih bəbuku, buku kaŋaki i nyāki kiyəŋni i Nyə jəbi wichi kəm mbein. Yi kə chəŋ yakadəin, kəm kimum kimbein kəəki tsəki a ninshinŋ ninshinŋ, kiŋkəŋ kə mi kaŋaki i mi mi kəəki tsəki tə a ninshinŋ ninshinŋ. **4** Ayakadəin, buku mwi si ghaŋsi lə gwu kəm mbein i bijunŋi bi bəni bə bumni bə Nyə bədəkə kintəəŋ. Buku si ghaŋsi kəm nnum wimbein wi ndzəŋni, bəh si bəni bwaŋki gvu i mbein chein, ayaka mbein num a i kimum kimbein wə, bəh si mbein kaŋaki shóm i bəŋgəkə bə mbein yeinŋi. **5** Yələ kə gia yə yi chusiki a Nyə bi sakaki bəni i dzəh yi chəŋ wə, ka mbein bi numki bəni num mbein kpəin i ŋkuŋ bi Nyə wə num mbein yeinŋ bəŋgəkə bələ kəm bi. **6** Si Nyə kə mi wi chəŋ, wi ni chukuli lə ŋgəkə wə bəni nyaki i mbein bəh ŋgəkə, **7** wi ni nya lə jəbi wi wakani i mbein bə mbein yeinŋi ŋgəkə bəh i buku tə. Yələ gia bi numki i jəbi wə Bah Jisəs bi chusiki gwu yi i bein, wi dzə i ləm wi gbuku wi ghəkəni wə. Wi bi dzəki yakadəin bəh bəchinda bu bə ləkəli. **8** Wi bi chukuliki bəni bə bə nəinŋma Nyə bəh ŋgəkə, bəh bə bə ka bum dəkə ntum wi ndzəŋni kəm Bah wibukumbein Jisəs. **9** Bə bi kaasiki lə bə, ma bə bi kaŋa ŋgəkə wə wi bi gəksi kə, bə bi gaali bə i Bah wə a bə ma dzə i wi ninshinŋ bəh i kiŋkəkni ki kimum wə. (aiōnios g166) **10** Yələ bi numki i chəkə biə

wi bi dzaki ka bəni bə bə kə mbu, bi tumyi bikum i wi, ayaka bəni bəchi bə bə jiə shəm i wi bi numki bəh dzaka ki wəmn i bəh wi. Ayaka mbeinj tə bi numki lə bəh bə kəm mbeinj n̄i bum gia yə buku n̄i fukuki i mbeinj. **11** Ako gia yə buku tsaki i mbeinj jəbi wichi a Nyɔ wibuku fə ma mbeinj n̄umki mbeinj kpeinj i ŋkaiŋni bəni bə wi bəɔŋ a mbeinj numki. Buku tsaki tə a wi gāmti mbeinj bəh ŋga bi, a mbeinj fə gia yindzəŋni yichi yə mbeinj n̄aiŋki bəh nəm wichi wə mbeinj fəki kəm shəm yə mbeinj jiə i Klistus wə. **12** Buku tsaki yakadəinj tə ka yeli wi Bah wibukumbeinj wə Jisəs, k̄aŋaki kiŋkəksi i mbeinj kintəəŋ, mbeinj tə kaŋa kiŋkəksi i wi wə. Yələ kə kəm shəm yindzəŋni yə Nyɔ wibukumbeinj bəh Bah Jisəs Klistus kaŋaki i mbeinj wə.

2 Bwa bə nih bəbuku, yə yi kə kəm bə ndzə wi Bah wibukumbeinj wə Jisəs Klistus bəh si bukumbeinj bi chiŋni juŋni tsə num bəh wi, buku tsaki mbeinj a, **2** kiə mfi ma chiŋ dzā shākyi mbeinj nabə a mbeinj i fūmniki, a mbeinj wəkə ndzaka widəkə i Kiŋ'waka kidəkə, nabə a, ndzaka, nabə a buku nyaka kiŋwakti a ndzə wi Bah dzə lə di. **3** Kiə mbeinj bi ma bēə a mi widəkə bi fwəkyi mbeinj kəŋ a numki na i yi naiŋ dzəh wə. Mbeinj k̄iəki a chəkə bi Bah bi dzəni biə bi dzə kə di, maka bəni yisi i ləkəki bəh fwu i Nyɔ. Ayaka maka mi wə wi bwiŋki bəŋchi bəh Nyɔ dzə tumbuku. Ako wi wə bə bi kaasiki wi kaasini. **4** A num wi wə wi bi kəksiki gwu yi wali na finə fiə bə dzəki a, ako Nyɔ nabə fiə bə tsaki. Ayakadəinj, wi bi tsə liə shi num i juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ wə ka bi bəɔŋki gwu yi a ŋgaiŋ kə Nyɔ. **5** Mbeinj dali lə a jəbi wə bukumbeinj n̄i kə, mih n̄i fukuki lə gia yələ i mbeinj a? **6** Mbeinj si kiə lə gia yə yi

kaŋaki wi i liə, ka wi dza tumbuku i jəbi wə bə jiə i wi. **7**
 Wi si nəm i liə bəh ŋga bi i nyumi wə i fəki a bəni waliki
 bənchi bə Nyɔ, yi num alə a mi wə wi kəŋki wi kaŋaki i bi
 kəŋki i tsə buku i jəbi wə bə bi dzo bwili wi i dzəh. **8** Jəbi
 wə bə bi dzo bwiliki wi, mi wə wi bwiŋki bənchi bə Nyɔ bi
 ka tumbuku, Bah Jisəs bi ka fəkə wi bəh fiəkə yi dzaka,
 chiksi wi bəh baiŋni bi biə wi bi dzəki bəh bi. **9** Mi wə wi
 bwiŋki bənchi bi dzəki i ŋga bi Satan wə, wi kaŋa ŋga
 bichi, fə bənchəsi bə bə chusiki ŋga bi bəh gia yi dzaka ki
 wəmmi a num yi ntəkə yichi. **10** Ayaka wi bi dzəki tə bəh
 na bə binaŋ chu i fwəkyi bəni bə bə lakaki. Bə lakaki kəm
 bə nəŋma i kəŋki ŋkəŋ ka bə bi bəŋ. **11** Si bə kəŋki kə
 ŋkəŋ yakadəŋ, Nyɔ chiŋsi ŋga bidəkə bi fwəkyi bə, ka bə
 bum i gia yə yi kə yi ntəkə. **12** Nyɔ fə yakadəŋ ka bə bəchi
 bi gbə nsaka bə bə ka bum dəkə gia yi ŋkəŋ, bə saŋli a fəki
 fibə gia yə yi kəkə chəŋ. **13** Ayakalə, bwa bə nih bəbuku
 bə Bah kəŋki na bindzəŋ, buku kaŋaki a nyaki kiyəŋni i
 Nyɔ jəbi wichi kəm mbeŋ, kəm Nyɔ nɛ kə wi sabibwili lə
 mbeŋ i kin'yisi wə i bi bəŋsi mbeŋ tsə dzəh i nəm wə
 Kiŋ'waka ki Baiŋni fə a mbeŋ baiŋki, bəh i kimbəm kə
 mbeŋ bum gia yi ŋkəŋ. **14** Wi nɛ bəŋ mbeŋ yaka tsə
 dzəh i ntum wi ndzəŋni wə buku nɛ fuku, ka mbeŋ bi dzə
 kwati i mbum bi Bah wibukumbeŋ wə Jisəs Klistus. **15**
 Ayakadəŋ, bwa bə nih bəbuku, mbeŋ nūm ndzəŋ, kwāti
 nəni kə buku nɛ lani mbeŋ yeŋ, kəŋ a numki yə buku nɛ
 lani mbeŋ yeŋ i ndzaka wə, nabə yə buku nɛ nyaka num
 nyakani i mbeŋ. **16** Ma Bah wibukumbeŋ wə Jisəs Klistus
 mwi bəh Nyɔ Tii wibukumbeŋ wə wi nɛ kəŋki bukumbeŋ
 shiliki shóm yibukumbeŋ jəbi wichi, chu nya bukumbeŋ

bəh gia yindzəŋni yə bukumbeinj tseinjki tsəki a ninshinj
kəm shəm yi yindzəŋni. (aiōnios g166) 17 Ma wi shīli shóm
yimbeinj, fə yi ləkəki i nəm wi ndzəŋni wichi wə mbeinj
fəki bəh i gia yichi yə mbeinj dzakaki.

3 I ŋkaasi wə, bwa bə nih bəbuku, mbeinj tsāki i buku.
Mbeinj tsāki a gia yi Bah kəmsiki wāŋki tsəki i ninshinj ka
bəni kəksiki gia yiwo asi mbeinj nī fəki. 2 Mbeinj tsāki tə a
buku ma gbəyi i kaŋ yi bəni bə bə kaŋaki shóm yichu fə
gia yichu, kəm a kəkə bəni bəchi bə bə kaŋaki kimbun. 3
Ayakalə, Bah si shi num a ja yi wə. Wi ni nya lə mbeinj
bəh ŋga, chu kəŋ mbeinj ka mbeinj ma ni gbə i kaŋ yi
mi wichu wə. 4 Bah fə buku jiə mfi bi buku i mbeinj a
mbeinj si fə lə gia yə buku dzakaki i mbeinj, mbeinj num i
ni baəŋ a fəki. 5 Ayakadəinj, buku tsaki a Bah jiə shóm
yimbeinj a yi numki bəh kiŋkəŋ ki Nyə, chu fə a mbeinj
nūmki bəh ŋkəŋa wi shəm asi Klistus nī kaŋaki. 6 Bwa
bə nih bəbuku, buku dzakaki yələ i mbeinj i yeli wi Bah
wibukumbeinj wə Jisəs Klistus, a mbeinj ma kəmsiki i bwa
bə nih bəbukumbeinj bə bə shi kə a kilələ ayaka chu biəli
kə nəni kə buku nī lani mbeinj yeinj. 7 Mih dzakaki yələ,
kəm mbeinj mwi kiəki lə dzəh yə mbeinj kaŋaki i biəliki
nəni kibuku yeinj. Buku nī ka chiŋ num dəkə kilələ i jəbi
wə bukumbeinj nī kə. 8 Buku nī ka dzi dəkə fiəŋ fi mi
maka buku gəm. Buku nī nəmki bəŋ nchəkə bəh nshi
ka buku ma ni jiə ntia widəkə i mbeinj wə. 9 Buku nī
fəki kə yaka, a məŋ dəkə di bi buku, i bikəki fiəŋ fidəkə
i mbeinj. A nī kə i chusi mfə wibuku i mbeinj ka mbeinj
biəliki. 10 Mbeinj kiəki lə jəbi wə bukumbeinj nī kə buku
nī nya nchi wələ i mbeinj a, “Mi ka nəŋj a ŋgainj nəmki

kə, mbeinj ma nyâ wi bəh fieŋ fidzini.” **11** Mih dzakaki yələ lə kəm buku wəkəki a mbeinj bədəkə shiki a kilələ nəm kə, nyani ləkə n'ya dzaka i gia yi bəni bədəkə wə. **12** Bəmaka bəni kə buku dzakaki num dzakani i bə chu tsa i yeli wi Bah Jisəs Klistus wə a bə nûm kuku bə nômki i kwati fieŋ fiə bə kə i dziki. **13** I mbeinj, kiə mbeinj ki bôh kə bwa bə nih bəbuku, i fêki gia yindzəŋni. **14** Mi ka nəŋ i wəkə gia yə buku dzaka i kiŋwakti kələ mə, mbeinj keiŋsi tsêiŋ ndzəŋ wi. Kiə mbeinj ki kâŋaki kə gia yidəkə i fê bəh wəmaka, ka wi numki bəh kiŋgəmni. **15** Ayakalə, kiə mbeinj ki dzô kə wi ka mbaiŋŋni wimbəiŋ. Mbəiŋ kaŋaki i têfiki wi təfini ka waiŋnih wimbəiŋ. **16** Bah wə wi kə wi kimbəiŋni nyâ mbeinj bəh kimbəiŋni i jəbi wichi wə bəh i dzəh yichi wə. Ma Bah nûmki bəh mbeinj bəchi. **17** Mih Bəol nyakaki kimbəni kələ bəh kaŋ yij. Kələ kə kinchəsi kəŋŋ i biŋwakti biŋ bichi. A num ayaka si mih si nyaka. **18** Ma shəm yindzəŋni yi Bah wibukumbəiŋ Jisəs Klistus nûmki bəh mbeinj bəchi.

1 Timoti

1 Ako mih Bool, mih ko waiŋ ntum wi Klistus Jisəs si Nyɔ wə wi ko Mbwili wibukumbeiŋ bəh Klistus Jisəs wə bukumbeiŋ jiəki mfi i wi, nɪ dzaka a mih nŭmki. **2** Mih nyakaki kiŋwakti kələ i wə Timoti wə wə ko waiŋ wurŋ wi ŋkəŋ i bumni wə. Nyɔ Ba bəh Klistus Jisəs wə Bah wibukumbeiŋ chŭsi shəm yindzəŋni i wə, kwāsi nsheiŋ i wə, nyā wə bəh kimboiŋni. **3** Si mih nɪ tsa wə i jəbi wə mih nɪ tsəki i Masedonia a wə bāaŋ nŭmki i Efesus, mih chu tsaki a wə bāaŋ a feiŋ ka wə chiki bəni bə bə laniki ŋkaiŋni wi nlani widəko chi. **4** Chɪ tə a kiə bə ma dzəki jəbi wibə i bəkəliki i bichum wə bəh i kiyeli ki bətii kwili ki chwəŋəkijurŋ ki bəni kə bə si fa tsə a ninshiŋ kiŋgəksi kəbi. Yələ ko gia yə yi dzəki a bəh bəŋgukuli, a kəbi yə yi ko i mfasi wi Nyɔ wə yi biəli bumni. **5** Fwu wi gia wi ntəfi wələ ko i fə a bəni kəŋaki kiŋkəŋ kə ki nyəki dzəki i shəm yi baiŋni wə bəh yə yi nyəki dzəki i shəm yi mi wə wi fəki gia yə shəm yi kəkə i sakaki wi bəh yə yi nyəki dzəki i shəm yi ŋkəŋ yə mi jiə i Nyɔ wə. **6** Bəni bədəko bee lə dzəh yələ ka nŋəŋki tsəki lə num i bəndzaka bə kilələ wə. **7** Bə nəŋki i numki bəni bə bə laniki bəni bəh bənchi bə Nyɔ, ayakalə bə kiə kə na gia yə bə dzakaki kəm yi nabə fwu wi gia yə bə numki i yeiŋ beŋ məŋni kə i shəm yibə wə. **8** Bukumbeiŋ kiəki lə a nchi wi Nyɔ ko gia yindzəŋni i jəbi wə mi ka dzə nchi wiwə i dzəh yi chəŋ wə si wi kaŋaki i dzəki. **9** Bukumbeiŋ kiəki lə tə a bə nɪ ka jiə dəkə nchi i bəni bə bə ko chəŋ. Bə nɪ jiə num i bəni bə bə bwiŋki bənchi, bəh bə bə ləkəki bəh kifwu, bəh bə bə nəŋki Nyɔ, bəh bə bə fəki chu, bəh bə bə baiŋki kə, bəh bə

bə chasiki gia yi Nyɔ, bəh bə bə wəyiki bəti bəbə nabə
 bənih bəbə, bəh bə bə wəyiki bəni bədəkə. **10** Yi num tə i
 bəkaŋa bəh bənyuku bə bə nyaniki təkliki, bəh i bənyuku
 bə bə nək i bəh bədəkə. Yi num tə i bəni bə bə chwəki
 bəni nyə bəh bə, bəh bə bə nyiki ntəkə bəh bə bə kaŋki i
 dzaka ŋkəŋ, ayakalə nyi num ntəkə. Yi num tə i bə bə fəki
 na finə fiə fi biəliki kə tə nlani wi chəŋ. **11** Nlani wələ
 biəliki ntum wi ndzəŋni wimbun wə akə wi Nyɔ wə bə
 kəksiki, ntum wiwə num wə bə nɪ nya i mih kaŋ. **12** Mih
 nyaki kiyəŋni i Klistus Jisəs Bah wibukumbəŋ wə wi nya
 ŋga i mih i nəmki nəm wi. Wi nɪ tseŋ ka yeŋ a mih kpeŋ
 ka saŋbwili mih a mih nômki. **13** Namana yaka si mih nɪ
 kə i ninshiŋ mih dzaka já yichu kəm wi, bwaŋ gvu i bəni
 bu cheŋ, təyi bə, ayakalə wi chusi shəm yi yindzəŋni i
 mih, kəm mih nɪ fəki yi i jisi wə mih keŋ maka mih bum.
14 Bah wibukumbəŋ nɪ chusi shəm yi yindzəŋni i mih
 tsə na tsəni, wi fə mih ka kaŋaki kimbun bəh kiŋkəŋ
 ka mi wə wi kə wi chiŋni bəh Klistus Jisəs si kaŋa. **15**
 Ndzaka wələ a Klistus Jisəs nɪ dzə i nshwaiŋ wə i bwili
 bəni bəchu kə na ŋkəŋ. Akə ndzaka wə wi kə wi kpeŋ, wə
 mi kə i bûm wi wichi kiməŋni kəbi. Mih mwi nɪ kə na
 ŋkuŋ wichu. **16** Ayakalə, Nyɔ kwasi nsheŋ yi i mih, ka
 Jisəs Klistus ni chusiki i mih shəm yi yi kaŋani yə wi si
 kaŋa i bəni tsə kaasi, mih wə mih kə ŋkuŋ wichu. Ayaka
 mih kə yakadəŋ ka kinchəsi i bəni bə bə bi bumki i wi, bə
 bi ka kwati nən i kə ki bi tsə kaa kə. (aiōnios g166) **17** Nyɔ kə
 ŋkuŋ wi kpamu, wi kəbi i kpi, bə kəbi i yeŋ i wi wə. Akə a
 wi shəŋ wə wi kə Nyɔ. Bukumbəŋ nyāki kiŋkəksi i wi
 tūmyi bikum bi jəbi wichi kiŋgəksi kəbi. Yi nûm ayaka.

(aiōn g165) 18 Timoti waiŋ wuŋ, mih nyaki ndzaka wələ i wə kaŋ, ayaka yi biəli num gia yə bəni nɪ dzakaki kəm wə, bə nɪ dzakaki ka bəni bə bə lakaki bəntum bə Nyɔ, ka yi bi gamti wə a wə tum jum yindzəŋni. 19 Nûm a i kimbun ka wə, wə wəkəli gia chəŋ yə shəm ya dzakaki i wə. Bəni bədəkə kə bə bee lə i wəkəliki gia yə shəm yibə dzakaki i bə, ka gbə i kimbun kibə wə ka ŋgwuki jəbi wə wi shakyi. 20 I mbaŋ wibə wə kə Imenayus bəh Aleksanda. Mih kə mih nya lə bələ i kaŋ yi Satan wə, ka bə kwati mfi, i bēe yeli wi Nyɔ wə bə bəkəliki.

2 Gia yi ninshiŋ yə mih tsaki kə a, bəni bə Nyɔ tsāki i bəni bəchi. Bə tsāki dā i Nyɔ chu tsā tə Nyɔ i bəni bədəkə, nyā tə kiyəŋni i wi. 2 Bə tsāki i bəŋkuŋ bəh i bəni bəchi bə bə kə i biŋgbəkə bimbun wə. Bə tsāki yakadəŋ ka bukumbeŋ nōki nōni kə ki kə ki bənini bəh kimbəŋni bəh kə ki kaŋaki kiŋkəksi kə bəni bə Nyɔ kaŋaki i kōksiki i dzəh yichi wə. 3 I tsaki yakadəŋ kə gia yindzəŋni num yi kpeŋni i Nyɔ Mbwili wibukumbeŋ nshiŋ, 4 wə wi nəŋki a mi wichi bi bəŋ bəh a mi wichi kiə ŋkəŋ. 5 Nyɔ kə a wimu shəŋ, ayaka mi wə wi kə i fintəŋ fintəŋ wi Nyɔ bəh bəni kə tə a wimu. Ayaka mi wiwə num Klistus Jisəs. 6 Akə wi wə wi nɪ nya gwu yi i yeli bəni bəchi i ŋgəkə wə. Yələ kə gia yə Nyɔ nɪ chusi, jəbi wə jəbi wiwə nɪ dzə kpeŋ. 7 Akə gia yə Nyɔ nɪ babwili mih a mih nûmki mi wi fukuni bəh waiŋ ntum wi Jisəs bəh a mih nûmki mi wə wi laniki bəni bə bə kəkə Bəju. A nɪ kə i lani bə a bə jīə shəm i Klistus, i lani tə bə bəh ŋkəŋ. Gia yələ mih dzakaki lə mih nyiki kə ntəkə. Mih dzakaki num ŋkəŋ. 8 Mih bə nəŋ a bənyuku tsāki i bidi bichi wə, dzāsi num kaŋ yə yi baiŋki i

beinj bôksi kə shəm nabə i yôliki. **9** Mih bé nəŋ tə a bəkaŋa lôhki bəmbunj i dzəh yindzəŋni yə yi chusiki kiŋkəkni, bəh yə bəni ni yeiŋki a, akə dzəh yi chəŋ. Kiə bə ma lôŋki kifwu nabə i ləkəki bieinj biə bə keiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli nabə bəŋgəə, nabə bəmbunj bə kpə. **10** Bə lâfiki gwú yibə num bəh nəni kindzəŋni ka bəkaŋa bə bə yeiŋki a bə kəksiki lə Nyə. **11** Miŋkpaŋa kaŋaki i nyâ gwu yi yichi i wôkəliki nlani, num bəh dzaka ki məŋ. **12** Mih ka nya dəkə dzəh i miŋkpaŋa i lâniki bənyuku nabə i kâŋaki ŋga i bənyuku beinj. Wi kaŋaki i nûmki bəh dzaka ki məŋ. **13** Yi num yaka kəm akə Adam wə Nyə nî yisi maa, na ka wi maa Iff. **14** Ayaka a nî məŋ dəkə Adam Satan nî fwəkyi. Akə miŋkpaŋa wə bə nî fwəkyi wi bwiŋ nchi wi Nyə. **15** Na si yi kə yakadəinj, Nyə bi bwiliki miŋkpaŋa tsə dzəh i mbwə wə, jəbi wə wi ka num baəŋ a shəm yə wi jiə i Nyə, kaŋa kiŋkəŋ, nə nəni ki baiŋni bəh kə ki kaŋaki kiŋkəkni.

3 Ndzaka widəko kələ wə wi lansi kə wi ŋkəŋ. Ndzaka wələ kə a: Mi kabə lansi nəŋ kiŋgbəko i numki fwu wi tii kijunŋni, yaka wi nəŋki num nəm wə wi kaŋaki kiŋkəkni. **2** Fwu wi tii kijunŋni ki bəni bə bumni kaŋaki i nûmki mi wə wi kaŋaki kə ŋgbə widəko wə bə kə i dzakaki gia yichu kəm wi. Wi kaŋaki i nûmki nyum miŋkpaŋa wimu, fə tsəsi kə gia a yaka yaka, kwāka gia bindzəŋ, kâŋa kiŋkəkni, dzə bəni bə nyanini, kîə i lâni bəni. **3** Wi kaŋaki i nûmki mi wə wi mûki kə mbih mə kwa wi. Wi kâŋaki i nûmki i kimboiŋni wə bəh bəni lōyi kə lōyini, yôli kə yəlini, jîə kə shəm i kpə wə. **4** Wi kaŋaki i nûmki mi wə wi kiəki i təkniiki bəh juŋ yi na bindzəŋ, fə bwa bu wôkə i wi i gia yichi wə, kôksi wi. **5** Mi kabə num wi kiə kə i təkniiki i juŋ

yi na bindzəŋ, wi ni nyani dəiŋ ka wi təkni i kijunni ki
 bəni bə Nyə a? **6** Wi kaŋaki kə i nūmki mi wə wi kukti
 fiəni ka bum i Klistus. A kabə num wəma mi, ma wi ni
 dza i jəbi widəko wi ghaŋsiki gwu, wi ni dza liə i ŋgəkə
 wə ka wi ŋkpeli wə. **7** Wi kaŋaki tə i nūmki mi wə bəni bə
 biŋ yeiŋki tə a, akə mi wi chəŋ, a kəbi yakadəiŋ wi ni dza
 ŋgəmsi gwu yi wi gbə tə i kintaŋ ki ŋkpeli wə. **8** Bəni
 bə bə gamtiki i fəki bənəm i kijunni ki bəni bə bumni
 kintəŋ kaŋaki tə i nūmki bə bə kaŋaki nən i chəŋ. Bə
 kaŋa kə bəndzaka bəfa, nyā kə gwú yibə i mbih miduli wə,
 nūm kə bəni bə bə yəkəki nnyaki i mbee wi kilələ cheiŋ. **9**
 Bə kaŋaki i kəŋa gia yi nyumini yə Nyə kə wi chusi lə i
 bukumbeŋ kəm kimbəm, nūm yeiŋ beŋ gia yidəko saka
 kə bə i shəm. **10** Ka bə jiə bə i nəm wə, kə bə kaŋa i yīsi
 mōmsi bə. Jəbi wə bə mōmsi, bə chusi a bə kaŋaki kə ŋgbə,
 bə ka ni jiə bə a bə nūmki ka bəni bə bə gamtiki i fəki
 bənəm i kijunni ki bəni bə bumni kintəŋ. **11** Bəkaŋa bəbə
 kaŋaki tə i nūmki bəh nən i chəŋ, bə dzāka kə bəndzaka
 bə kinyəni. Bə kaŋaki kə i fəki tsəsiki gia a yaka yaka. Bə
 kaŋaki tə i nūmki i ŋkəŋ wə i gia yichi wə. **12** Mi wə wi
 gamtiki i nəmki nəm i kijunni ki bəni bə bumni kintəŋ
 kaŋaki i nūmki nyum miŋkpaŋa wimu. Wi kaŋaki tə i kiə
 i təkni i bwa bu bəh juŋ yi bindzəŋ. **13** Bəni bə bə gamtiki
 i nəmki i kijunni kintəŋ ka nəm ndzəŋ, bə ni kaŋa yeli
 wi ndzəŋni i gwu yibə wə, bə ni numki tə nalə kiməŋni
 kəbi i shəm yə bə jiə i Klistus Jisəs wə. **14** Mih yeiŋki a
 baŋ a twesi mih dzə yeiŋ wə. Ayakalə, mih nyakaki gia
 yələ i wə ka, **15** mih ka dza ka ndəmiki i dzə, wə ni kiək
 si bəni kaŋaki i fəki gia i kintəŋ ki juŋ yi Nyə yə yi kə

kijun̄ni ki b̄ni b̄ Nyo w̄ wi kaŋaki n̄ni. Kijun̄ni k̄l̄ k̄
kint̄ŋ b̄h chaka k̄ ki kaŋaki ŋk̄ŋ. **16** Gia yid̄k̄ k̄l̄ ȳ
yi k̄ yimbum nal̄. Gia ȳl̄ k̄ ȳ yi n̄ yisi k̄ i nyumi w̄
k̄m bumni bibukumb̄iŋ bī bukumb̄iŋ dzakaki, num
Nyo f̄ l̄ bukumb̄iŋ kī. Gia yiw̄ num a: Wi n̄ k̄ wi
chusi gwu yi i nyam yi gwu yi mi wiw̄m w̄. Kiŋ'waka ki
Baiŋni chusi mi w̄ wi k̄. B̄chinda b̄ Nyo n̄ yeiŋ wi. B̄
n̄ k̄ b̄ fuku k̄m wi i bitumi w̄. B̄ni jī sh̄m i wi w̄
mbi wichi. B̄ n̄ dzo wi yaka i b̄iŋ lī i di bi kiŋk̄k̄ni w̄.

4 Kiŋ'waka ki Baiŋni dzakaki ch̄ŋ a, a bi numki i j̄bi
wid̄k̄ w̄, b̄ni b̄d̄k̄ bi bee l̄ kimb̄m kib̄ b̄ bi
w̄k̄ki l̄ gia num i biŋ'waka bī bi fw̄kyiki b̄ni b̄h
b̄nlani b̄ b̄chinda b̄ ŋkp̄li. **2** B̄nlani b̄l̄ bi dz̄ki
num i kaŋ yi b̄ni b̄ b̄ nyaniki kwayiki f̄ki fw̄kyiki
b̄ni nyi n̄ya nt̄k̄, num sh̄m yib̄ kpi l̄ ka b̄ kpa num
b̄h kint̄. **3** B̄ bi n̄iŋki a b̄ni ma dz̄k̄ b̄kaŋa, b̄h a
kī mi ma dz̄ki ŋkaiŋni bīiŋ bid̄k̄. Bīiŋ bīl̄ num
Nyo n̄ maa a b̄ni dz̄ki, b̄ni b̄ b̄ kaŋaki kimb̄m chu
kī ŋk̄ŋ j̄bi w̄ b̄ dziki b̄ ka nyaki kiȳŋni yeiŋ i Nyo.
4 Bīiŋ bichi bī Nyo n̄ maa k̄ bindz̄ŋni, bid̄k̄ k̄bi
bī mi wid̄k̄ k̄ w̄ wi k̄ i n̄iŋ j̄bi w̄ wi ka dzo b̄h
kiȳŋni i Nyo, **5** k̄m ndzaka wi Nyo b̄h n̄tsa f̄ l̄ bi b̄
baiŋ. **6** W̄ kab̄ chusi gia ȳl̄ i bwa b̄ nih b̄bukumb̄iŋ,
w̄ ni numki mi wi n̄m wi Klistus Jis̄s wi ndz̄ŋni w̄ wi
l̄aki yakaki gwu yi b̄h gia yi Nyo ȳ yi k̄ k̄m bumni
b̄h nlani wi ndz̄ŋni w̄ w̄ bīli. **7** Ma kaŋaki na gia
yid̄k̄ l̄ i f̄ b̄h bichum bi kil̄l̄ bid̄k̄ bī bi k̄ na bi
kaŋa k̄ gia i f̄ b̄h Nyo. L̄ni gwu ya i n̄ki n̄ni num k̄
Nyo n̄ŋki. **8** I n̄niki n̄ni wi yaŋsini wi gwu kaŋaki al̄

mbee i mi wə. Ayakalə, i nəki nəni kə Nyɔ nənki kaŋaki lə mbee i mi wə i dzəh wə yichi, kəm yələ kaŋaki mbee i nəni ki liə wə, chu kaŋa i nəni ki dzəni wə. **9** Wələ ndzaka kə na wi ŋkəŋ, num ndzaka wi kpɛiŋni i mi i bum wi mənɔni kə. **10** Akə gia yə buku fasi jəŋ i nəm wələ wə kəm buku jiə mfi bibuku bichi i Nyɔ wə wi kaŋaki nəni. Nyɔ kə Mbwili wi bəni bəchi, kighə i bəni bə bə kə num bə bum wi. **11** Lāni bəni bəh gia yələ dzāka a bə fāki yi. **12** Ki bēe kə a mi dzōki wə i kuku kəm wə kɛiŋki waiŋ sumi. Wə nūm kinchəsi i bəni bə bumni i dzəh yə wə dzakaki yeiŋ, bəh i nəni ka wə, bəh i kiŋkəŋ kə wə kaŋaki, bəh i shəm yə wə jiə i Nyɔ, bəh i dzəh yə wə jiəki gwu ya yeiŋ i baiŋni wə. **13** Nyā gwu ya i fāki Kiŋwakti ki Nyɔ i bəni bə bumni nshiŋ, chu fuku gia yi Nyɔ, lani tə bə i tsə buku jəbi wə mih bi dzəki yeiŋ. **14** Kiə wə ki tsīsi kə kinya ka. Kinya kələ kə kə bə nī nya i wə jəbi wə mbaŋ wi bətii kifwu kijunɔni ki bəni bə bumni nī jiə kaŋ yibə i wə wə, ntum wi bəni bə ntum bə Nyɔ dzə i wə wə. **15** Jiə fwu wa i gia yələ wə, wə fāki yi yichi ka bəni bəchi yēiŋki si wə kōkəki tsēki i nishiŋ. **16** Tōkni bəh gwu ya bəh nlani wa. Kāŋa ndzəŋ wi, wə ka fəki yakadəiŋ, ma wə ni bwili gwu ya, wə bwili tə bəni bə bə wəkəki gia yə wə dzakaki.

5 Jəbi wə wə nənki i lumsi kukuli wa i gia yə wi gbə yeiŋ ma wāmyiki lə wamyini i wi. Ayakalə, tēfi wi təfini ka ba wa. Wə dzōki súmi yi bənyuku aka bwa bə nah. **2** Wə dzōki tə bəkaŋa bəkukuli aka bənih wa, wə dzōki bəkaŋa bə bə kə súmi yi bəkaŋa aka jémi ya, wə tsēiŋki bə i dzəh yi baiŋni wə i gia yichi wə. **3** Wə tōkniki i bəkaŋa bəŋkwu bə bə lansi ki kaŋaki kə mi wə wi kə i tōkniki bəh bə. **4**

Ayakalə, kpə ɲkwu kabə kaɲaki bwa, nabə bwa bə bwa
 bu, bə yisi lânɪ i fəki nɔm wibə wi bumni, i tɔkniki tə i
 bənih bəbə si bə nɪ tɔkniki i bə. Yələ kə gia yə yi kpɛɪɲniki
 i Nyɔ nshɪɲ. **5** Mɪɲkpəɲa wə wi lansi kə kpə ɲkwu, wi
 kaɲa kə mi wə wi tɔkniki i wi, kaɲaki i tsɛɪɲki tsəki a i
 ninshɪɲ i Nyɔ wə, tsâ jəbi wichi dâ i Nyɔ nchəkə bəh nshi.
6 Ayakalə, kpə ɲkwu wə wi nyaniki dzi kidəɲ ki yaka wi
 kpi lə, kəɲ wi nyaniki nnyaki i bɛɪɲ. **7** Wə dzâka gia yələ i
 bə, ka bəni bi ma dza jiəkɪ gia i bə fuɲ. **8** Mi kabə num wi
 kəbi i tɔkni i chwəɲkijun ki, kighə i wi dzu, yaka wi nəɪɲ
 lə nɔni ki bəni bə bumni. Wəmakə mi kə nɔni ki kə num
 ki bəkə tsə lə ki mi wə wi kəkə wi bumni. **9** Kpə ɲkwu wə
 bə kə i jiə yeli wi i mbaɲ wi bəkaɲa bəɲkwu kintəɲ bə bə
 kə i gamtiki bə, yaka wi kaɲaki i nûmki num wi buku jîa
 mbaɲbisə, num wi nɪ dzo a minyuku wimu, **10** ayaka a
 num wə bə kiəkɪ bindzəɲ a wi kaɲaki lə kimfə kindzəɲni.
 Yi num a: Wi ləki yakaki bwa bu i dzəh yindzəɲni wə,
 dzo bəni bətumi i wi dzu, wi wəkə tə gvú yi bəni bə bə kə
 bə Nyɔ, gamti bəni bə ɲgəkə, nya gwu yi i fəki nɔm wi
 ndzəɲni i dzəh yichi wə. **11** Ayakalə, kiə wə ki bûm kə i
 chɪɲni bəkaɲa bəɲkwu bə bə kɛɪɲki súmi i mbaɲ wi bə bə
 ni gâmtiki bə, kəm gwu yibə kələ dza yisi i fwuki yi nya
 ɲgəkə, bə ni dali kiɲkaka kə bə nɪ fə i Klistus, bə ni nəɲki
 i fiəni tsə dzo bənyuku bədəkə. **12** Bə ka fə yakadəɲ, yaka
 bə dzo lə ɲgəkə i gwu yibə wə kəm bə bwɪɲ lə kiɲkaka
 kibə ki ninshɪɲ. **13** I chu kpɛɪɲsi i yeɪɲ wə, wə ka chɪɲni
 bə i mbaɲ wə, bə ni dza numki bəni bə bə chɪɲki shiki a
 kilələ, nyani liə nnya i jun yi bəni wə. A məɲ a yəmakə
 bə ka chɪɲki shiki a kilələ, bə ni nyaniki bəh kinyəni,

jiə dzaka i gia yi bəni wə, dzaka gia yə bə si kaŋaki kə i dzakaki. **14** Ayakadəiŋ, mih təfiki bəkaŋa bəŋkwu bə bə keiŋki bwa bəsumi a bə tsə fiəni dzə bənyuku, bə bwə bwa, ka bə ni təkniiki bəh juŋ yibə, ka mi wə wi baiŋŋki buku bi ma dza tsə dzəh i yəmaka cheiŋ i təyiki kiyeli kibuku. **15** Mih dzakaki lə kəm bə bədəkə dza dali dzəh ka fiəni chu lə i kimbu ki Satan wə. **16** Miŋkpaŋa kabə num mi wi bumni wə wi kaŋa bəkaŋa bəŋkwu i chwəŋkijun kibə wə wi ka gamtiki bə, ka kijunni ki bəni bə bumni ma giŋki ntia. Ayaka ka yi ni gamtiki bəkaŋa bəŋkwu bə bə lansi ki kaŋaki kə. **17** Bətii kijunni ki bəni bə bumni bə bə nəmki ndzəŋki, bə kaŋaki i nyāki kiŋkəksi bəh mmakti i bə kighə bə bə fukuki tə gia yi Nyə chu lani bəni. **18** Bə kaŋaki i nyāki yakadəiŋ kəm Kiŋwakti ki Nyə dzakaki a, “Kiə wə ki bəŋ kə dzaka ki nyam jəbi wə yi lwaki gəŋ.” Yi chu num tə a, “Mi wi nəm kaŋaki lə i kwāti ŋgəm wi.” **19** Kiə mi bi lansi səmi kə fwu wi kijunni widəkə i wə a wə bum, a kəbi a bəni num lə bəfa nabə bətali bə bə beŋki nsaka wiwə. **20** A kabə num bə bə baar a fəki chu, wə yəli bə i gia yə bə gbə yeiŋ i bəni bəchi nshiŋ, ka kiŋka ki bəni bədəkə bə ni lwaki. **21** Mih dzakaki yələ i wə i Nyə bəh i Klistus Jisəs bəh bəchinda bə Nyə nshiŋ bə wi kə wi babwili a, wə fəki gia yə mih dzakaki, tsə kə jum yi mi widəkə, fə gia yə yi chusiki kə chi chi. **22** Kiə wə ma fəbliki i jiəki kaŋ i mi wə a wi num fwu i kijunni ki bəni bə bumni wə. Kiə wə ki jiə kə kaŋ i chu bi mi widəkə wə. Jiə gwu ya i baiŋni wə. **23** Kiə wə ma chu mūki a mwi shəŋ. Wə mū tə fimbihni twesi kəm bəh təw wa bəh si wə kəmsiki gweŋki. **24** Chu bi bəni bədəkə si yəŋə na bəh

ɲga chusi a bɔ kɔ bɔ gbɔ lɔ nsaka, bi bəni bədəkɔ bi dzɔ na
jɔbi ka bə yeiɲ. **25** Yi kɔ a liɲ si kimfə kindzɔɲni si yəɲə.
Kɔɲ kimfə kiwɔ ma kɔmsi chusi, ki bi baan kə i nyumi wə.

6 Bəni bəchi bə bɔ kɔ i kimbuɲ kimfa cheiɲ kaɲaki i nyâki
kiɲkɔksi i dzəh yichi wə i bəni bə bɔ kaɲaki bɔ. Bɔ fəki
yakadəiɲ, ka bəni ma dzakaki já yichu kɔm yeli wi Nyɔ
bəh nlani wibukumbəiɲ. **2** Ma mfá yə yi kaɲaki bətikwili
bə bɔ kɔ bəni bə bumni ma sêiɲsiki bɔ kɔm bɔ bəchi kɔ
bwa bə niɪ i Klistus wə. Bɔ kaɲaki i nômki i bɔ nalə, kɔm
bəni bə bɔ kwatiki mbee i nɔm wibɔ wə kɔ num bəni bə
bumni ayaka bɔ kɔɲ bɔ nalə. Wɔ lâni bəni bəh gia yələ,
wə tâfiki bɔ a bɔ fəki yi. **3** Mi kabə laniki nlani widəkɔ chi
chi wi bum kə nlani wi ɲkɔɲ wi Bah wibukumbəiɲ Jisəs
Klistus bəh nlani wə wi kpɛiɲniki bəh nɔni kə Nyɔ nəɲki,
4 yaka wəmakə ghaɲsiki gwu a kilɔlɔ kiə kə gia yidəkɔ.
Wəmakə mi gweiɲki bəh jweɲi yi kiɲgukuli bəh n'yəli
wi gia yə yi dzəki bəh kindɔɲ ki chinini bəh ɲ'wali bəh
bətɔyi bəh i biəliki gvu yi mi kaɲa kiɲkwaka kichu, **5** bəh i
kɔmki dzaka i kintəɲ ki bəni bə mfi bibɔ kɔ num bi təɲsi
num bɔ laksi ɲkɔɲ. Bɔ fəki yakadəiɲ kwaka a gia yi Nyɔ
kɔ dzəh yə bɔ kɔ i kpali yeiɲ. **6** Ayakalə, mi kabə nɔki nɔni
kə Nyɔ nəɲki chu wəkɔ ndzɔɲni bəh biəiɲ biə wi kaɲaki,
yaka yəmakə kɔ na mbee wimbum, **7** kɔm bukumbəiɲ
nɪ dzə i mbi wə bəh kaɲ yiyəə, ayaka bukumbəiɲ num
i bi nyə bəh kaɲ yiyəə. **8** Ayakadəiɲ, bukumbəiɲ kabə
kaɲaki biəiɲ bidzini bəh bəmbuɲ, ntə yəmakə kpɛiɲ lɔ i
bukumbəiɲ. **9** Ayakalə, bəni bə bɔ nəɲki mbum si liə lə i
kimɔmsi wə, dzɔ kintəɲ liə i gia yi kiyuɲ yiduli wə, yə
yi dzəki bəh bəɲgəkə. Ayaka gia yələ num yə yi chiɲsiki

bəni i bəŋgəkə wə a num bə bə kə i kaasi mi kaasini. **10**
 ŋkaiŋni wi gia yichu yichi yələ bukuki i kiŋkəŋ ki kpə wə.
 Akə kəm kiŋkəŋ kimbūm kə bəni kaŋaki i kpə wə, kə bəni
 bədəkə dzani lə dzəh yibə i mbum wibə wə, bwaŋyi shóm
 yibə bəh gia yi ləli yiduli. **11** I wə Timoti, wə kə mfiā mi wi
 Nyə. Yəko gēiŋ mfiā gia yələ yichi. Wə tsēiŋ num i kwāti
 nōni ki chəŋ bəh nōni kə Nyə nəŋki, kimbūm, kiŋkəŋ,
 ŋkaŋa shóm, bəh nōni ki bōnini. **12** Jwô njwə bi kimbūm
 kə akə kindzəŋni. Ma wə kaŋa ndzəŋ nōni kə ki bi tsə kaa
 kə, kə bə nī bəəŋ wə i liə yeiŋ ayaka wə num i bəni bəduli
 nshiŋ bə beerŋ nsaka wa, wə dzaka bəh dzaka ka, kəm
 bumni bia. (aiōnios g166) **13** Mih dzakaki i wə i Nyə nshiŋ
 wə wi nyaki nōni i biēiŋ bichi, bəh i Klistus Jisəs nshiŋ wə
 wi nī num i Bōntiu Bayle nshiŋ ka dzaka gia yi chəŋ bəh
 dzaka ki kəm gwu yi, **14** mih dzakaki a wə jīəki bəndzaka
 bələ, num ndi widəkə kəbi bəh gia yichu yidəkə yə mi kə i
 jiə i wə fuŋ i tsə buku i jəbi wə Bah wibukumbēiŋ Jisəs
 Klistus bi dzəki. **15** Wi bi dzəki num i jəbi wi ndzəŋni wə,
 a num wə Nyə wi kimbəiŋsi bi chusiki a num a wi wə
 wi sakaki biēiŋ bichi, num ŋkuŋ wi bəŋkuŋ bəh Bah wi
 bəbah bəchi. **16** Akə a wi shəŋ wə wi kəkə i kpi, wi nəki i
 baiŋni biə mi kəkə i kini tsə fēiŋ. Mi ka num yeiŋ dəkə wi,
 ayaka mi kəbi i yeiŋ i wi wə. Kiŋkəkni bəh ŋga num i
 wi jəbi wichi. Yi nūm ayaka. (aiōnios g166) **17** I kimbu ki
 bəni bəmbūm i fa mbi wələ wə, wə dzāka i bə a kiə bə ma
 ghāŋsiki gwu. Kiə bə ki jīə kə mfi bibə i mbum wə, bi num
 i dza kaa. Bə jīə mfi num i Nyə wə wi shukuki biēiŋ bichi
 a bukumbēiŋ wəkəki ndzəŋni yeiŋ. (aiōn g165) **18** Bə fəki
 num gia yə yi ndzəŋki, mbum bibə numki gia yindzəŋni

yə bə fəki. Bə wêli kaŋ yibə i nyaki binya tseiŋ kə. **19** Yələ
kə dzəh yə bə kə i jiəki biba bi bieŋ bibə bi kijiəli i gwu
yibə wə, ka chaka ki juŋ ki ləkəli, bə bi ka kaŋa nənɪ kə a
lansi kə nənɪ. **20** Timəti, wə təkni bəh gia yə bə kə bə nya
i wə kaŋ. Wə gēiŋ bəndzaka bə bə kaŋaki kə gia i fə bəh
Nyə, bəndzaka bəgukuli bə bəni kwakaki a akə mfi. **21**
Bəni bədəkə kə num bə dza lə ka biəlɪki gia yələ ka gbə
i dzəh yi bumni yibə wə. Ma kiŋkəŋ ki Bah nûmki bəh
mbəiŋ bəchi.

2 Timoti

1 Ako mih Bɔɔl, mih kɔ waiŋ ntum wi Klistus Jisɔs i kiŋkɔŋ ki Nyɔ wɛ. Yɛlɛ biɛli kiŋkaka kɛ ki kɔ kɔm nɔni kɛ ki bi tsɛ kaa kɛ, ki kɔ i Klistus Jisɔs wɛ. **2** Mih nyakaki kiŋwakti kɛlɛ i wɔ Timoti waiŋ wurɔ. Wɔ kɔ shɔm yiŋ. Nyɔ Ba bɛh Klistus Jisɔs wɛ Bah wibukumbɛiŋ chɔsi shɔm yindzɔŋni i wɔ, kwɛsi nsheŋ i wɔ, nyɛ wɔ bɛh kimboiŋni. **3** Jobi wɛ mih si kwaka wɔ jobi wichi nchɔkɔ bɛh nshi i ntsa wurɔ wɛ mih ka nyaki kiyɔŋni i Nyɔ wɛ mih nɔmki i wi gia yidɔkɔ saka kɛ shɔm yiŋ, a num ayaka si bɛba nɔ nɔmki. **4** Jobi wɛ mih si kwaka tɛ mindɔm mɛ wɔ nɔ shisiki jobi wɛ buku wɔ nɔ gaaliki, dzɔŋ ya ka wɔɔki mih a mih yeŋ wɔ, ka shɔm yiŋ jikɛ bɛh kinsanli. **5** Mih si kwaka lɛ tɛ kimbun ka ki ŋkɔŋ kɛ wɔ kaŋaki. Kimbun kɛlɛ nɔ yisi kaŋaki nih nih wa Lɔys bɛh nih wa Yunis, mih kiɛki lɛ mɔŋni kɛ a, akɔ ki wɔ kaŋaki i liɛ. **6** Ako gia yɛ mih nɔŋki i yiŋti wɔ a wɔ fiɛni yɔmi i kinya ki Nyɔ kɛ ki kɔ i wɔ mɛ, wɔ fiiki yeŋ beŋ aka gbuku. Kinya kɛlɛ kɔ kɛ wɔ nɔ kwati i jobi wɛ mih nɔ jiɛ kaŋ yiŋ i wɔ wɛ. **7** Wɔ kiɛki a Nyɔ nɔ ka nya kiŋ'waka i bukumbɛiŋ a num kɛ ki fɛki a bukumbɛiŋ kaŋaki nlwa. Wi nɔ nya num kiŋ'waka ki ŋga bɛh ki ŋkɔŋ bɛh kɛ ki fɛki bukumbɛiŋ kiɛ i tɔkniki bɛh gwu yibukumbɛiŋ. **8** Ayakadɛiŋ, ma gɛmniki i dzɛkaki i bɛni bɛdɔkɔ kɔm Bah wibukumbɛiŋ nabɛ kɔm mih wɛ mih nɔmki nsɔŋ kɔm bɛ wi. Ayakalɛ, wɔ wɔkɔ tɛ ŋ'wa ŋgɛkɛ i ntum wi ndzɔŋni wɛlɛ bɛh ŋga biɛ Nyɔ nya i wɛ. **9** Nyɔ kɔ wɛ wi nɔ bwili bukumbɛiŋ, bɔɔŋ bukumbɛiŋ a bukumbɛiŋ nɔki nɔni ki bɛni bɛ bɔ kɔ mbu. Wi nɔ ka fɛ dɛkɛ yɛlɛ num kɔm nɔm widɔkɔ bukumbɛiŋ

nɩ fə. A nɩ kɔ kɔm kinsisi ki si wi nɩ fə i bukumbeɪŋ, bəh shɔm yi yindzɔŋni yə wi nɩ kaŋaki i bukumbeɪŋ tsə dzəh i Klistus Jisəs wə, na ka mbi yisi. (aiōnios g166) **10** I liə shɔm yi Nyɔ yindzɔŋni yə kɔ bə chusi lɔ i bukumbeɪŋ si Mbwili wibukumbeɪŋ wə Klistus Jisəs kɔ wi dzə lɔ. Wi kɔ wi bwɪŋ ŋga bi kpi, wi chusi nɔni ki ndaiŋ a mi bi chu kpi kə. Ayaka wi fə yi yəŋə ndaiŋ num bəh ntum wi wi ndzɔŋni. **11** Akɔ ntum wi ndzɔŋni wələ Nyɔ babwili mih a mih numki mi wi fukuni bəh waiŋ ntum wi Klistus bəh mi wi lanini. **12** Akɔ kɔm yələ mih yeiŋki ŋgəkə si mih yeiŋki lə. Ayakalə, mih ŋgəmniki kə, kɔm mih kiəki lə mi wə mih jiə shɔm i wi. Ayaka mih kiə na məŋni kə a wi kələ i təkni bəh gia yə mih nya i wi kaŋ lə, i tsə buku i chəkɔ bigəksini. **13** Wɔ biəli a juu wi lanini wə wi kɔ wi chəŋ wə mih nɩ lani wə yeiŋ. Si wɔ biəliki yakadaiŋ wə jiə shɔm a i Klistus, kaŋa tə kiŋkɔŋ i bəni, yichi num i dzəh yi bəni bə bɔ kɔ bə Klistus Jisəs. **14** Wɔ tɔkni bəh nlani wi ŋkɔŋ wə bə nɩ nya i kaŋ ya wə. Wɔ tɔkni bəh ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni kə ki kɔ i bukumbeɪŋ wə. **15** Wɔ kiəki lə a bəni bəchi bə bɔ kɔ i kimbu ki Esia wə nɩ lə bee lɔ mih. I mbaŋ wibɔ wə kɔ Figelus bəh Eməgenes. **16** Mih tsāki a Bah kwāsi nsheiŋ i juŋ yi Ōnesifolus wə. Wi nɩ kɔmsiki fəki lə a feiŋfeiŋ, bəiŋsi shɔm yiŋ yi də. Wi nɩ gəmniki kə kɔm nsəŋ wə mih kɔ yeiŋ wə. **17** Akɔ jɔbi wə wi nɩ dzə buku i fa Lum, wi lansi nəŋ mih i tsə buku jɔbi wə wi nɩ yeiŋ mih. **18** Mih tsāki a Bah fə ma a bi numki i chəkɔ bi bi gəksini wə, ma Bah bi kwāsi nsheiŋ i wi. Wɔ tɔksiki kiəki lə nalə nɔm wichi wə wi nɩ nɔm i mih i kwili wi Efesus wə.

2 Timōti waiŋ wuŋ, i kimbu ka wə, nûm ndzəŋ ayaka i shəm yindzəŋni yə Klistus Jisəs chusi i bəni bə bə chiŋni bəh wi. **2** Wə dzô gia yə wə si wəkə mih dzaka i bəni bəduli nshiŋ, nyâ i kaŋ yi bəni bə bə kə chəŋ num bə kpeiŋni i lani tə bəni bədəkə yeiŋ. **3** Wə dzô tə ŋ'wa ŋgəkə ka mi wi jum wi ndzəŋni wi Klistus Jisəs. **4** Jəbi wə mi wi jum kə i nəm wi wə, wi kəkə i chu jiəki fwu i gia yi nchiŋ bəni wə, kəm gia yə wi tseiŋki i yi wə kə i fə gia yə tikwili wi nəŋki a wi fəki. **5** Yi kə a liŋ ka yi mi wə wi yəkəki n'yəkə kə, wi kəkə i yəkə dzi, jəbi wə wi yəkəki biəli kə bənchi bə n'yəkə. **6** Mi wi khə wə wi nəmki tə bindzəŋ, akə wi wə wi kaŋaki i yisi məm fieŋ fi ninshiŋ i biə wi nŋ gbəli. **7** Kwâka kəm gia yə mih dzakaki lə, ma Bah ni fə wə kiə yichi. **8** Yŋti Jisəs Klistus. Wi nŋ dza i kpi wə. Wi nŋ kə mi i chwəŋkijun ki ŋkun Debit wə. Akə yi yə mih fukuki i ntum wuŋ wi ndzəŋni kintəŋ. **9** Akə kəm ntum wi ndzəŋni wələ mih yeiŋki ŋgəkə, mih num i bənsəŋ wə ka mi wə wi bwiŋki bənchi. Ayakalə, na si mih kə na i bənsəŋ wə lə, gia yi Nyə kəkə i bənsəŋ wə. **10** Si yi kə yakadəiŋ, mih bə kaŋa shəm i gia yichi wə kəm bəni bə Nyə kə wi sabibwili, ka bə tə bi kwati mbəiŋ i Klistus Jisəs bəh mbum biə bi bi kaa kə. (aiōnios g166) **11** Ndzaka wələ kə na wi ŋkəŋ, wi num a: Bukumbeiŋ ka chiŋni kpi bukumbeiŋ bə, ma bukumbeiŋ bi numki i nəki tə bukumbeiŋ bə. **12** Bukumbeiŋ ka kaŋa shəm, ma bukumbeiŋ bi numki i sakaki ntəŋ tə bukumbeiŋ bə. Bukumbeiŋ ka məŋni wi, ma wi tə bi məŋni bukumbeiŋ. **13** Bukumbeiŋ ka baəŋ i num ndzəŋ, wi ni num ndzəŋ a numni, kəm wi kəkə i nəiŋ gwu yi. **14** Yŋti bə bəh gia

yələ, ma wə chu dzâka i bə i Nyə nshij a bə gêinjki gëinjni
bənjgukuli bə kəm já. Yəmağa gamtiki kə mi. Yi bəkəliki lə
bəni bə bə wəkəliki yi. **15** Məmsi na bindzəj i chusiki gwu
ya i Nyə nshij ka mi wə Nyə yëinjki a wi kə chəj. Nūm mi
wi nəm wə wi kaŋaki kə gia yə wi kə i gəmniki yëinj, bəh
wə wi kaŋaki ŋkəj bi gia yi Nyə i dzəh yi chəj wə. **16** Wə
gêinjki bəndzaka bə bə kaŋaki kə gia yidəko i fə bəh Nyə,
kəm bəndzaka bəwə ni fə bəni nəki nəni kə Nyə kəŋki kə
tsə bəh ki i ninshij. **17** Bənlani bəbə bəwə kə aka biəkə
yə yi dziki gwu yi mi yi yamtsə a tsəni. I mbaŋ wi bəni
bəwə kintəəj, bə bə laniki bənlani bəwə kə Imenayus bəh
Filitus. **18** Bə bee lə dzəh yi ŋkəj, asi bə bwaŋki alə ndza
wi kpi dzo lə di. Si bə fəki yakadəinj, bə bəkəli kimbūm
ki bəni bədəko. **19** Ayakalə, chaka kə a chəko Nyə ki, ki
kə kiləkəli, ki num fëinj. Chaka kələ kə num Nyə nyaka
kinchəsi ki i yëinj wə yi num a, “Bah kiəki lə bəni bə bə kə
mbu,” bəh a, “Mi wichi wə wi bəəŋki yəli wi Bah kaŋaki i
bēe kimfə kichu.” **20** Juŋ yimbūm si num bətasa bəh káh
bəh bibwam biə bi kə i yëinj dzu, asi num kə a biëinj biə bə
këinj si bəh chwaka ki kpə ki bəkəli nabə ki fukuli. Bidəko
si num tə biə bə këinj si bəh këinj, bidəko num bə këinj si
bəh fiəj. Biëinj biələ si num biə bi kaŋaki nəm wimbūm,
bidəko num biə bi kaŋaki nchij nəm. **21** Ayakadəinj, mi ka
bwili kaŋ i biëinj biə bi kaŋaki nəm wi kilələ, yaka wi ni
numki aka fiəj fi dzu fiə bə kə dzo i fəki nəm wimbūm
yëinj. Wi ni fiəni num ka mi wə Nyə kə wi fə a, akə mi wi
ŋgaŋj. Wi kə mi wə wi wəkəliki tikwili wi a wi dzə wi i
fəki na winaij nəm wi ndzəj ni yëinj. **22** Ayakadəinj, yəko
gêinj mfia yəkəni nəni kinyeŋ kə sumi si kəj. Wə məmsi

mfia i n̄ki num n̄ni ki chəŋ bəh i kaŋaki bumni bəh kiŋkəŋ bəh kimbəiŋni. Wə f̄ə ayakadəiŋ asi bəni bə bə bəŋki tə yeŋi wi Bah bəh shəm yibə yi baiŋni fəki. **23** Kiə wə ma k̄aŋaki gia yidəko i f̄ə bəh bəŋgukuli bə kiyuŋ bəh bə kilələ, kəm yi si dzə a bəh n'yəli. **24** Ayaka mi wi nəm wə wi kə wi Bah kaŋaki kə i ȳliki bəh bəni. Wi kaŋaki i k̄aŋaki num shəm yindzəŋni i mi wichi, a num mi wə wi k̄iəki i l̄ni bəni, k̄iə tə i k̄aŋaki shəm bəh bəni. **25** Wi si lumsi gia i kimbəiŋni wə bəh bəni bə bə gukuliki bəh wi. Wi si lumsi yaka bəh kiŋkwaka a yuwidəko Nyə kələ i ḡamti bə ma bə kwuni shəm yibə i k̄iə gia yə yi kə yi ŋkəŋ, **26** ka bə bəŋ mfi bibə, i ḡeiŋ buku i kintaŋ ki ŋkpeli kə wi kə wi kwa bə yeiŋ ka bə fəki a gia yə wi kəŋki.

3 Kiə a, a bi numki i kaŋ yi gəksini wə, gia yi gumini yimbum bi numki lə. **2** Bəni bi dza bə kəŋki num a gwu yibə, kəŋ kpə, ghaŋsi gwu, chusi gwu, dzaka ja yichu kəm bəni bədəko. Bə bi chu wəko kə i bətii bəh bənih bəbə, chu nya kə kiyəŋni i gia yidəko wə, chu kaŋa kə n̄ni ki baiŋni. **3** Bə bi kwasiki kə nsheŋ i bəni, chu dalinya kə tə kiŋgbə ki bəni bədəko. Bə bi bəkəliki kiyeli ki bəni, chu kiə kə i təkniiki bəh gwu yibə. Bə bi kaŋaki n̄ni ki gumini, chu kəŋ kə gia yindzəŋni. **4** Bə bi numki dzi minaŋ kəm bəni, nə n̄ni ki dzali, num bə jikə bəh kiŋghaŋsi ki gwu. Bə bi kəŋki a i dziki kidəŋ kibo yiŋni kəŋ kə lə Nyə. **5** Bə bi chusiki a bə numki lə i gia yi Nyə wə, ayakalə chu nəiŋ ŋga bi gia yi Nyə yiwə. Wə ḡeiŋ bəmake bəni. **6** Bəni bədəko bələ kə bə bə nyaniki liəki i j̄uŋ yi bəni wə kaŋa ŋga i bəkaŋa bə bə bəhki num chu jikəli bə, bə njəŋ biəli kiŋkəŋ ki biəiŋ chi chi. **7** Bələ bəkaŋa kə bə bə shi kə a

wəkəlīki nlani jōbi wichi, ayakalə kəbi i lansi kiə gia yə yi kə yi ŋkəŋ. **8** Si Janis bəh Jambles n̄ waliki Muses, yi kə a liŋ si bəni bələ waliki ŋkəŋ bi Nyɔ. Akə bəni mfi bibə təŋsi lə, shóm yibə yə bə dzakaki a bə jiə i Klistus wə kə a ntəkə. **9** Ayakalə, bə ni fə kə yakadəiŋ i tsə buku i dzəh yi dəəŋ, kəm kiyuŋ kibə bi yəŋəki lə tə i bəni bəchi wə asi bi Janis bəh Jambles n̄ yəŋə. **10** Timoti i wə, wə si kiə lə kəm nlani wuŋ bəh nōni kəŋŋ bəh gia yə mih nəŋki i nōni kəŋŋ wə. Kiə tə kəm shəm yə mih jiə i Nyɔ bəh shəm yi kaŋani yə mih kaŋaki, bəh kiŋkəŋ kə mih kaŋaki i bəni, bəh si mih si mōmsi i gia yichi wə tsə a ninshiŋ. **11** Wə kiəki lə tə mbwaŋ gvu wə bəni bwaŋki i mih cheiŋ bəh bəŋgəkə mbəŋ. Wə kiə gia yə yi n̄ num bəh mih i Antiok bəh Ikonium bəh i Lista. Wə kiə ŋkaŋiŋni wi mbwaŋ gvu wə bəni n̄ bwaŋki i mih cheiŋ. Ayakalə, i bəŋgəkə bələ wə bəchi kə num Bah n̄ bwili mih. **12** Yi kə ŋkəŋ a mi wichi wə wi nəŋki i nōki nōni kə Nyɔ nəŋki ka mi wə wi kə wi chiŋni lə bəh Klistus Jisəs kə bə bə bi bwaŋki gvu i bə cheiŋ. **13** Bəni bə bə mōmyiki gia yichu bəh bəni bə fwəkyini, kə num nōni kibə ni fəki tsəki a tsəni si bə fwəkyi bəni bədəkə, fwəkyi tə gwu yibə. **14** Ayakalə, i kimbu ka wə, n̄m mfi a gia yə bə lani wə yeiŋ wə bum yi bəh shəm ya yichi. N̄m a yi wə kəm wə kiəki lə bəni bə bə n̄ lani wə bəh yi. **15** Wə n̄ yisi i kiəki gia yələ bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə, wə keiŋ waiŋ wi nchiŋ. Gia yələ kə yə yi kə i təfi wə a wə kwati mbəiŋ yeiŋ tsə dzəh i shəm yə wə jiə i Klistus Jisəs wə. **16** Gia yichi yə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə kə num mfi biwə buku i Nyɔ wə. Ayaka yi gamti i laniki bəni yeiŋ, chūsī kiŋgbə,

lûmsi bəni, lâni bəni bəh nəni ki chəŋ, **17** ka mi wə wi kə mi wi Nyə numki num wi kpeɪŋni, kaŋa biɛɪŋ bichi i fəki nəm wi ndzəŋni wichi yeɪŋ.

4 Mih dzakaki yələ i wə i Nyə nshiŋ bəh i Klistus Jisəs wə wi bi sakaki bəni bə bə kə bəwəm bəh bə bə kə num bə kpiyi lə. Mih dzakaki lə kəm bə ntumbuku wə wi bi tumbuku bəh kəm ŋkuŋ bi, mih dzakaki a, **2** wə fûkuki gia yi Nyə. Fûku tsê a bəh yi i ninshiŋ, kəŋ a numki i jəbi wi ndzəŋni wə nabə i jəbi wichu wə. Wə chûsi kingbə ki bəni, lûmsi bə, shîli shóm yibə bəh shəm yi kaŋani bəh nlani ŋ'wa. **3** Kîə a jəbi dzəki lə wə bəni bi chu num kə i nlani wi chəŋ wə. Bintuni bibə bi fwuki lə i wəkə num gia yidəkə chi chi. Bə bi ka nəŋ bəni bə lanini bəduli bə bə laniki num gia yə bə kəŋki i wəkəki. **4** Bə bi bee lə i wəkəki gia yi ŋkəŋ, yôkə nnyâ num i bichum bi ntəkə cheɪŋ. **5** Ayakalə, i wə, lûmsi fwu wa chəŋ jəbi wichi, kâŋa shəm i bəŋgəkə ba wə, fê nəm wi mi wə wi nyaniki fukuki nnyaki gia yi Nyə. Fê nəm wa wichi wə bə nya i wə. **6** I mih, mih si num lə i liə aka mbih, ayaka jəbi kpeɪŋ lə ka bə ni dzə mih bə fə bəh mih ka mbih mə bə si kwuŋ. Jəbi kpeɪŋ wə mih kə i kwɛ yeɪŋ. **7** Mih jwə lə njwə wi ndzəŋni i gia yi Nyə wə, ka kaasi n'yəkə wuŋ, kaŋa baəŋ a bumni biŋ wə. **8** I yisi i liə kə num bə jiə lə kifə kəŋŋ ki ŋkuŋ kə akə ki nəni ki chəŋ. Kifə kələ num kə Bah wə wi kə mi wə wi sakaki bənsaka chəŋ bi bwaŋ i fwu wuŋ wə i chəkə bi gəksini wə. Wi bi bwaŋ kə a ŋkəŋŋ shəŋ. Wi bi bwaŋ tə ki bəni bəchi bə bə wəkəliki bəh kiŋkəŋ a wi fini dzê. **9** Timəti, mômisi na bəh ŋga i dzê būku i mih wə wakli. **10** Kîə a Demas kə num wi kəŋ lə mbi wələ i liə, ka lə bee

mih ka tsə i Tesalōnika. Klesens num wi tsə i Galēshia,
 Taytus tsə i Dalmatia. (aīōn g165) **11** Akə a Luk shəŋ wimbəŋ
 wə wi kə buku wi. Jəbi wə wə bə dzə, wə dzə Maak mbeŋ
 wi dzə. Wi kələ i gamtiki mih i nəm wə nalə. **12** Tichikus
 kə num mih faaŋ wi i Efesus. **13** Jəbi wə wə bə dzə, wə dzə
 mbuŋ wuŋ wimbum wə mih nī jiə i Kabus dzu i kwili wi
 Təwas wə. Ayaka wə dzə tasi tə bəh biŋwakti mbiŋ, kighə
 biə bə keŋsi bəh dzú yi nyam. **14** Aleksanda wə wi biəŋki
 biəŋ, wi fə mih bəh ŋgəkə wi ləkəli wi kəbi wi twesi. Bah
 bi gəm lə wi i kimfə ki wə. **15** Wə tə təkni ki bəh wi. Kəm
 wi waliki lə na bəh ŋga, gia yə bukumbeŋ fukuki. **16** I
 nsaka wuŋ wə, a nī kə i chəkə bi ninshiŋ biə mih nī num i
 kintaŋntaiŋ ki sakani mə mi widəkə nī ka num dəkə i
 mih cheŋ. Bəni bəchi nī kə bə yəkə geŋ mih. Kiə Nyə bi
 ma saka bə i gia yiwo wə. **17** Ayakalə, Bah nī kə wi num
 i mih cheŋ, nya mih bəh ŋga i fuku ntum windzəŋni
 nalə ka bəni bəchi bə bə kəkə Bəju wəkə ntum wiwo.
 Ayakadəŋ, wi nī bwili mih i dzaka ki bikem wə. **18** Bah ni
 bwiliki lə mih na i yinaŋ gia yichu wə, i tsə buku jəbi wə
 wi bi bəŋsiki dzəki mih i ŋkuŋ bi bi beŋ wə i kimbəŋni
 wə. Bukumbeŋ tūmki bikum bi jəbi wichi kiŋgəksi kəbi.
 Yi nūm ayaka. (aīōn g165) **19** Bəni Blisilia bəh Akpwila i
 mih. Bəni tə juŋ yi Ōnesifolus. **20** Elastus nī baəŋ i Kələn,
 ayaka Təfimus num mih nī bēe wi i Miletus wi gweŋ. **21**
 Məmsi na bəh ŋga i dzə na ka jəbi wi fiəkə yiləkəli ni
 yisiki. Yubulus faaŋki kimbəni i wə. Budens bəh Linus bəh
 Klawdia bəh bwa bə nih bəbukumbeŋ bəchi i Klistus wə
 faaŋki tə kimbəni. **22** Mih tsaki a Bah nūmki bəh kiŋ'waka
 ka. Ma kiŋkəŋ ki Bah nūmki bəh mbeŋ bəchi.

Taytus

1 Akɔ mih Bɔɔl, mih kɔ waiɲ wi nɔm wi Nyɔ bəh waiɲ wi ntum wi Jisəs Klistus. Nɔm wurɲ kɔ i fâki kimbun ki bəni bə Nyɔ kɔ wi babwili a ki tsâki a ninshiɲ, bəh a bɔ kîaki gia yi ɲkɔɲ yə yi biəliki nɔni num ki Nyɔ, **2** a bɔ tseiɲki tsâki a ninshiɲ i nɔni kə ki bi tsə kaa kə. Nɔni kələ kɔ kə Nyɔ wə wi kəkə nyiki ntəkə nî kaka na ka mbi wələ yisi. (aiōnios g166) **3** Jɔbi wə jɔbi wi chəɲ nî kpɛiɲ, wi ka chusi ndzaka wi ndaiɲ tsə dzəh i gia yi yə mih fukuki. A nyâ Nyɔ Kimbwili wibukumbɛiɲ ɲga biwɔ i mih a mih fûkuki. **4** Mih nyakaki kiɲwakti kələ i wɔ Taytus. Wɔ kɔ waiɲ wurɲ wi ɲkɔɲ i kimbun kibukumbɛiɲ wə kichi. Ma Nyɔ Ba bəh Bah Klistus Jisəs Kimbwili wibukumbɛiɲ, chûsi shɔm yindzɔɲni i wɔ, wi nyâ wɔ bəh Kimbɔiɲni. **5** Fwu wi gia wə mih nî bēe wɔ i Klet nî kɔ a wɔ bâaɲ lûmsi gia yə yi nî keiɲki kintəɲsi ma yi num chəɲ, i chu jîə bətii bə bijuɲni bi bəni bə bumni i kikwili kichi wə i dzəh yə mih nî chusi i wɔ. **6** Mi i numki tii wi kijuɲni, wi kaɲaki i nûmki mi wə wi kaɲaki kə gia yichu yidəkɔ yə bə kɔ i dzakaki kɔm wi. Wi kaɲa a miɲkpaɲa wimu, bwa bu num bəni bə bumni, a num kə bə bəni yeiɲki a bɔ mwayiki lə nabə i ləkəki bəh kifwu. **7** Asi fwu wi tii kijuɲni kɔ mi wi nɔm wi Nyɔ, wi kaɲaki kə i kâɲaki gia yichu yidəkɔ yə bə kɔ i dzakaki kɔm wi. Wi kaɲaki kə i nûmki mi wə wi bwaɲki a n'yi wə nabə i kɔmsiki bəkəsiki shɔm nabə wə wi muki mbih mɔ kwa wi. A kəbi wə wi yɔliki i bəni nabə wə wi yəkəki nnyaki i mbee wi bə kilɔlɔ cheiɲ. **8** Wi kaɲaki i numki wə wi dzɔki bəni bə nyanini, wi kɔɲ gia yə yi kɔ yindzɔɲni, wi fə gia bəh mfi, kaɲa nɔni ki chəɲ, kaɲa nɔni ki baiɲni, wi kiə i

təkni bəh gwu yi. **9** Wi kaŋaki i nûmki wə wi kiə nlani wə wi kə wi chəŋ num bə lani ndzəŋ wi yeiŋ. Ayakadəiŋ, wi ni ka kiə i nyaki ntəfi i bəni biəli num nlani wə wi kə wi chəŋ, chu tɔyi tə chwəŋ ki bəni bə bə waliki nlani wiwə. **10** Mih dzakaki yələ kəm bəni bəduli kələ feiŋ bəh kifwu kiləkəli, bə dzaka ja yi kilələ, fwəkyi bəni, kighə mbaŋ wi bəni bə bə bwaŋki a bə kâŋaki i sũuŋki bəni. **11** Bələ kə bəni bə bə kaŋaki i bāŋ lə dzaka kibə baŋni, kəm bə nyaniki bəkəliki juŋ yi bəni bəchi si bə laniki gia yə bə kaŋaki kə i laniki. Bə fəki yakadəiŋ num kəm bə yəkəki nnyaki i mbee wi bə kilələ cheiŋ. **12** Bəni bələ kə num mi wibə widəko mwi wə bə dzakaki a, akə mi wi ntum wi Nyə wibə, widəko nĩ dzaka lə kəm bə a, “Bəni bə Klet si num a bəni bəntəkə jəbi wichi. Bə num nyám yi chwa yichu, bəni bə ŋgbəni məyi dzi a dzeiŋ məyini.” **13** Ndzaka wələ kəm bə kə na ŋkəŋ. Ayakadəiŋ, lānsi tɔyi chwəŋ kibə nalə i dzaka kibə wə, ka bə kâŋa kimbum a num ki chəŋ, **14** a kəbi yaka bə ni nya gwu yibə i wəkəki num bichum bi Bəju, nabə gia yə bəni bə bə nəiŋ gia yi ŋkəŋ yə Nyə dzakaki a bəni biəli yi. **15** Bəni bə bə kaŋaki shəm yi baiŋni, gia yichi ni baiŋki lə i bə. Ayakalə, jəbi wə bə kaŋaki shəm yichu, bə kaŋa kə kimbum, gia bi lansi baiŋ kə kəm biŋkwaka bibə bəh dzəh yə shóm yibə kə yeiŋ, kə yi bəkə lə. **16** Bəmakə bəni dzakaki a bə kiəki lə Nyə, ayakalə kimfə kibə chusi a bə məŋni lə Nyə. Nəni kibə nyəŋ nalə, bə ləkə bəh kifwu. Bə num kə bəni, bə kəbi i fə na gia yindzəŋni lə kpaaa.

2 Ayakalə, i wə Taytus, wə kaŋaki i lāniki bəni num bəh gia yə yi kpəiŋniki i nlani wi chəŋ wə. **2** Wə táfiki bənyuku

bə bə si num lə bəkukuli a bə təkniiki bəh gwu yibə i gia
 yichi wə, kəŋa kiŋkəksi i gwu yibə wə, fə gia ka bəni bə bə
 kaŋaki mfi, kəŋa kimbum num ki chəŋ, kəŋa kiŋkəŋ num
 ki chəŋ, kəŋa shəm i bəŋgəkə bəchi wə. **3** Wə təfiki tə
 bəkaŋa bə bə si num lə bəkukuli a bə kəŋaki kimfə num
 kə ki chusiki kiŋkəksi i Nyə. Kiə bə ma bəkəliki kiyeli ki
 bəni. Kiə bə ki nūm kə mfá i mbih wə. Bə lāniki bəni num
 bəh gia yindzəŋni. **4** Ayakadəiŋ, ka bə bi təfiki sumi yi
 bəkaŋa si bə kə i kəŋki bənyuku bəbə bəh bwa bəbə, **5** i
 chu fəki gia ka bəni bə bə təkniiki bəh gwu yibə, nə nəni
 ki baiŋni, ghābli i juŋ yibə wə, kəŋa shəm yindzəŋni i
 bəni wə, wəko i bənyuku bəbə. Ayakadəiŋ, mi ma ni chu
 num wə wi kə i dzakaki ja yichu kəm gia yi Nyə. **6** Yi kə a
 liŋ si wə kə i dzakaki tə i sumi yi bənyuku a bə kaŋaki i
 kə si bə kə i təkniiki bəh gwú yibə. **7** Wə chūsiki kimfə ki
 ndzəŋni i gia yichi yə wə fəki, ka bəni yēiŋki biəli yi. Jəbi
 wə wə laniki bəni bəh gia, wə jīə shəm ya yichi i yeiŋ wə,
 ayaka i laniki bəh kiŋkəŋ, **8** ndzaka wa nūmki wi chəŋ
 wə mi widəkə kəkə i chu dzaka gia yichu yeiŋ kintəəŋ.
 Ayakadəiŋ, ka bəni bə bə waliki wə ni gəmniki kəm bə
 kaŋaki kə gia yichu i dzaka kəm bukumbeŋ. **9** Wə təfi mfá
 a bə nyā gwú yibə i bəni bə bə kaŋaki bə, i fəki gia yichi si
 bə nəŋki a bə fəki. Kiə bə ki chūkuli kə gia i dzaka kibə wə.
10 Kiə bə ki chwə kə biəiŋ bibə. Bə kaŋaki i chūsiki i dzəh
 yichi wə a bə kə bəni bə ndzəŋni. Bə ka fəki yakadəiŋ i
 gia yichi wə, ma bəni ni yeiŋ nlani wə kəm Nyə Mbəiŋsi
 wibukumbeŋ, a, akə gia yə yi kaŋaki ndzəŋni. **11** Wə
 lāniki bə yakadəiŋ, kəm kiŋkəŋ ki Nyə dzə lə ka bəni bəchi
 kələ bi bəiŋ. **12** Ki laniki bukumbeŋ a bukumbeŋ bēe

nəni kə Nyə kəŋki kə, ayaka a, kiə bukumbeinj ma kəŋaki
 kīŋkəŋ kimbūm i beinj bi mbi wələ wə, bəh a bukumbeinj
 nəki bəh mfi bibukumbeinj feinj bichi, nə nəni ki chəŋ bəh
 nəni kə Nyə nəŋki i mbi wələ wə. (aiōn g165) **13** Bukumbeinj
 nəki yakadəinj, wəkəli kinsəŋli kə bukumbeinj tseinjki tsəki
 i ninshinj i kə ki bi tumbukuki, a num kīŋkəkni ki Nyə
 wimbūm wibukumbeinj wə wi kə Mbwili wibukumbeinj
 Jisəs Klistus. **14** Wi nə nya gwu yi kəm bukumbeinj i yelih
 bukumbeinj i chu bichi wə, i fə ka bukumbeinj baiŋki, i
 num bəni bu bə bə jiə shəm nalə i fəki kimfə kindzəŋni.
15 Yələ kə gia yə wə kəŋaki i lâniki bəni yeinj. Wə shīli
 shəm yibə, wə lūmsi bə i gia yə bə gbə yeinj bəh ŋga bichi
 biə wə kəŋaki. Kiə wə ki būm kə a mi sēiŋsiki wə.

3 Wə yīŋtiki bəni bə bumni a bə wəkəki i bəni bə bə
 sakaki kwili bəh bə bə kəŋaki ŋga i bə beinj. Bə fəki gia yə
 bə dzākaki nūm bəh ŋkeiŋsi wi gwu i fəki gia yichi yə yi
 kə yi chəŋ. **2** Kiə bə ma dzākaki gia yichu kəm mi widəkə.
 Kiə bə ma yōliki. Bə nūm alə i kimbəiŋni wə, dzə gwu
 yibə i kuku i bəni bəchi nshinj. **3** Wə yīŋti a bukumbeinj
 mwi nə fəki lə tə kiyuŋ kiwə, ləkə bəh kifwu, bəni fwəkyi
 bukumbeinj bukumbeinj ndzani dzəh. Bukumbeinj nə kə
 mfá i gia wə chi chi yə gwu yibukumbeinj nə kəŋki,
 chu dzi kidəəŋ kibukumbeinj. Bukumbeinj nə nəki nəni
 kibukumbeinj kaŋa shəm yichu bəh kindəŋ kifinini, bəni
 baiŋŋ bukumbeinj, bukumbeinj baiŋŋ tə bəni. **4** Ayakalə,
 jəbi wə Nyə Mbwili wibukumbeinj nə chusi ndzəŋni bi bəh
 kīŋkəŋ ki i bukumbeinj, **5** wi bwili bukumbeinj. Wi nə ka
 bwili dəkə bukumbeinj kəm bə gia yindzəŋni yidəkə yə
 bukumbeinj nə fə. Wi nə bwili bukumbeinj kəm bəh nsheinj

yi yi kwasini tsə dzəh i ɲ'wəkə wə wi nɪ wəkə bukumbeɪŋ
 ayaka bukumbeɪŋ kaŋa mbwə wimfiəŋ, Kiŋ'waka ki Baiŋni
 kwuni bukumbeɪŋ ayaka bukumbeɪŋ num bəni bəmfiaŋ
 kaŋa nɔni kimfiaŋ. **6** Kiŋ'waka ki Baiŋni kələ kə num
 Nyə nɪ shuku ki shukuni i bukumbeɪŋ wə tsə dzəh i Jisəs
 Klistus Mbwili wibukumbeɪŋ wə. **7** Wi nɪ fə yakadəɪŋ
 ka ŋgaɪŋ dzə bukumbeɪŋ a bukumbeɪŋ kaŋaki kə kiŋgbə
 kidəkə kəm bə kiŋkəŋ ki i bukumbeɪŋ. Ayakadəɪŋ, ka
 bukumbeɪŋ bi numki bəndzi kwili bu tseɪŋ tsə a ninshiŋ i
 kwati nɔni kə ki bi tsə kaa kə. (aiōnios g166) **8** Ndzaka wələ
 mih dzakaki lə kə na ŋkəŋ. Mih lansiki nəŋki a wə dzākaki
 gia yələ i bəni dzaka chukuli nalə, ka bəni bə bə bum i Nyə
 ni yeɪŋ a bə nyā gwu yibə i fəki bimfə bindzəŋni. Yələ kə
 na gia yi ndzəŋ nalə, ayaka yi dzə bəh mbee i bəni bəchi
 wə. **9** Ayakalə, wə gēɪŋ bəŋgukuli bə kiyuŋ, bəh kiyeli
 ki bətikwili bə chwəŋbijuŋ biə bəni si shi fa. Wə geɪŋ
 tə bəŋgukuli bəh n'yəli kəm bə bəchi bə Bəju. ŋkaiŋni
 biɛɪŋ biələ kaŋaki kə mbee lə kpaaa. Akə gia yi kilələ. **10**
 Mi kabə num wə wi dzəki bəh kiŋgaali, wə dzāka i wi. Wə
 ka dzaka i wi ŋkpaŋni wimu nabə i buku kiŋkani kifa wi
 kəbi i bee, wə bēe dzəh yi. **11** Wə kīə a wəmakə mi kə num
 wi bee lə dzəh yi chəŋ ka nəŋki nnyaki, nɔni ki kə kichu,
 wi jiə lə gwu yi i ŋgəkə wə. **12** Mih ni faaŋ lə Atemas
 yuwidəkə Tichikus i wə. Wi ka dzə, wə mōmsi nalə i dzə
 buku i mih wə i fa Nikəbəlīs. Akə feɪŋ di biə mih keɪŋsi a
 mih ni numki i feɪŋ i jəbi wi fiəkə yiləkəli wə. **13** Mōmsi
 na bəh ŋga i gāmti Senas wə wi tōksiki kiəkə bəchi, bəh
 Abələs i nyani wibə wə. Mōmsi i yēɪŋ a bə kwāti biɛɪŋ
 bichi biə bə nəŋki. **14** Bəni bəbukumbeɪŋ mōmsi tə i lāni a

bə kələ i nyâ gwu yibo i fêki bənəm bə ndzəŋni, ka bə kə
i gâmtiki bəh biɛiŋ biə bi nəŋki ŋgamti. Bə ma nûmki
a kilələ. **15** Bəni bəchi bə buku bə kə fa chiŋsiki dzəki
kimbəni i wə. Bəni i bəni bəchi bə bə kəŋki bukumbeŋ i
bumni wə. Ma kiŋkəŋ ki Nyə nûmki bəh mbeŋ bəchi.

Filimun

1 Akɔ mih Bɔɔl, mih kɔ i nsəŋ mə kɔm mih kɔ mi wi Klistus Jisɔs. Mih kɔ buku waiŋnih wibukumbeɪŋ Timəti. Mih nyakaki kiŋwakti kələ i wɔ Filimun nseɪŋ wibuku wi ləkəli wə bukumbeɪŋ nɔmki i fiɛŋ fimu wə. **2** Mih nyakaki tə i Afia jemi yibukumbeɪŋ, bəh Alkibus wə bukumbeɪŋ bɔ jwɔki i fiɛŋ fimu ka bəni bə jum, bəh i kijunŋni ki bəni bə bumni kə ki juŋniki i wɔ dzu. **3** Ma Nyɔ Tii wibukumbeɪŋ bəh Bah Jisɔs Klistus chûsi mbeɪŋ shɔm yindzɔŋni, chu nyâ mbeɪŋ bəh kimboɪŋni. **4** Filimun, i jɔbi wə mih tsaki jɔbi wichi mih kwaka wə, mih ka nyaki a kiyɔŋni i Nyɔ wunŋ kɔm wə, **5** kɔm mih wəkɔki lə kɔm shɔm yə wə jiə i Bah Jisɔs wə, bəh si wɔ kɔŋki bəni bə bɔ kɔ bə Nyɔ bəchi. **6** Mih tsaki a, si wɔ kɔ wɔ nya lɔ shɔm ya i Jisɔs wə, mbeɪŋ bəh bəni bə Nyɔ num i kijunŋni wə, yələ ni fə lə wə kiə kaasi gia yindzɔŋni yichi yə yi kɔ yibukumbeɪŋ bə bə chɪŋni bəh Klistus. **7** Waiŋnih wunŋ, ŋkaiŋni kiŋkɔŋ kə wɔ chusiki, ki fə mih bə wəkɔ ndzɔŋni nalə shɔm yɪŋ də, kɔm wɔ fəki shɔm yi bəni bə Nyɔ də. **8** Ayakadəɪŋ, gia yidəkɔ kələ yə mih nəŋki a wɔ fə, mih si kələ i dzaka dzakani bəh ŋga biə mih kaŋaki ka mi wi Klistus, a wɔ fə. **9** Ayakalə, kɔm bəh kiŋkɔŋ, mih ni kwunŋki kaŋ kwunŋni i wɔ. Mih Bɔɔl si num lɔ kukuli, mih chu num i nsəŋ mə i liə kɔm mih kɔ mi wi Klistus Jisɔs. **10** Mih kwunŋki kaŋ i wɔ kɔm waiŋ wunŋ Ōnesimus wə mih nɪ dzo wi i waiŋ wunŋ wi wi kimum mih num i juŋ yi nsəŋ mə fa. **11** I ninshiŋ wi nɪ kɔ mi wi kilələ i wɔ, ayakalə i liə wi si num lɔ na mi i buku wə bəchi. **12** Mih fiəniki chîŋsiki dzâki wi i wɔ i liə. Wi lansi num shɔm yɪŋ. **13** Mih si kɔŋki a wi numki

fa i mih kpəŋ ka wi təkniiki bəh mih i di bia wə si mih
kə i nsəŋ mə fa kəm ntum wi ndzəŋni wə kəm Jisəs. **14**
Ayakalə, mih yeiŋki a mih kəkə i fə gia ka yələ wə kiə kə
yeiŋ, kəm mih nəŋki kə a nəm wa wi ndzəŋni wə wə fəki i
mih, ni numki ka mih chiniki wə chinini. Mih nəŋki a yi
nūmki asi shəm ya kəŋki. **15** Yuwidəkə Ōnesimus n̄ nyə i
wə kpəŋ i jəbi wi juli wə lə, a jəbi wə wi bi fiəni dzə ma
mbeŋ wi bi baəŋ kpamu, (aiōnios g166) **16** ayaka wi chu
kəkə mfa, wi tsə lə mfa kəm wi si num lə waiŋnih wa wi
shəm i Klistus wə, wi num tə i mih nalə na bəh i wə, si wi
kə mi wiwəm chu num tə mi wi Bah. **17** Ayakadəiŋ, wə ka
yeiŋ a buku wə nəmki i fiəŋ fimu wə, wə dzô wi asi wə kə
i dzô mih. **18** A kabə num a wi gbə i wə i gia yidəkə wə,
yuwidəkə a wi kaŋaki lə fwa yidəkə mbeŋ wi, wə j̄iə i
yeli wuŋ wə. **19** Mih nyakaki yələ num bəh kaŋ yīŋ a,
“Mih Bəəl ni gəm lə.” Mih dzakaki lə gia yidəkə kəbi yə
mih ni dzakaki dzakani a, wə tə kaŋaki lə fwa buku wə,
kəm nən̄i kə wə kaŋaki i liə akə kəm mih. **20** Ayakadəiŋ,
waiŋnih, gāmti shəŋ a mih i gia yələ wə i yeli wi Bah. Fə
yakadəiŋ kəm kijur̄ni ki buku wə i Klistus wə, ka gwu
ni ndzəŋki mih. **21** Mih nyakaki i wə lə, kiə na bindzəŋ
məŋni kə a wə ni bum lə i fə gia yə mih dzakaki, ayaka
jəbi wə wə ni nəŋki i fə, wə ni fə lə tsə na tsəni. **22** I chu
kpəiŋsi yeiŋ, kēiŋsi di bi nən̄i i mih, kəm mih tseiŋki a
ninshiŋ kiə a Nyə ni wəkə lə ntsa wimbəiŋ wi chiŋsi mih i
mbeŋ. **23** Ebaflas wə buku wi kə i nsəŋ mə fa kəm bə
ntum wi ndzəŋni wi Klistus Jisəs, chiŋsiki kimbəni i wə.
24 Maak, Alistakus, Demas bəh Luk bə buku bə nəmki i

kijunni wə, chiŋsiki tə kimbəni i wə. **25** Ma kiŋkəŋ ki Bah
Jisəs Klistus nûmki bəh biŋ'waka bimbeiŋ.

Hibulu

1 A n̄i kɔ i kikpu wə, Nyɔ n̄i dzakaki i bəti tii bəbukumbeɪŋ tsə dzəh i bəni bu bə ntum wə i jɔbi widuli wə bəh i dzəh wə chi chi. **2** Ayakalə, i chəkɔ bi gəksini biələ wə, wi dzakaki lə i bukumbeɪŋ i waiŋ wi wə. Akɔ waiŋ wi wələ wi kɔ wi saiŋbwili wi, jiə a wi ni numki ndzi kwili i biɛiŋ bichi wə. Ayaka a num wi wə Nyɔ n̄i maa mbi wələ bəh biɛiŋ bichi tsə i wi kaŋ. (aiōn g165) **3** Baiŋni bi Nyɔ mwayi i waiŋ wi wə, wi num kimbwəsi ki Nyɔ mwi. A fəki wi ka bɔɔli bəh nshwaiŋ numki. Ayaka wi fəki a bəh ja yi yə yi kaŋaki ŋga. Wi n̄i maiŋ chu bibukumbeɪŋ. Jɔbi wə wi n̄i maiŋ ka yaka i beɪŋ shinum i tseiŋ yiləkəli yi Nyɔ wi Kiŋkəkni wə. **4** Yaka yi kɔ a, Nyɔ n̄i fə waiŋ wi kəkni nalə tsə bəchinda bə Nyɔ, a liŋ asi yeli wə Nyɔ du wi yeiŋ kəkni nalə tsə kibɔ. **5** Bukumbeɪŋ kiəkɔ lə a wi kəkni tsəkɔ lə kəm chinda wi Nyɔ widəkɔ kəkə wə Nyɔ n̄i num dzaka i wi a, “Wɔ kɔ Waiŋ wuŋ, Ndaiŋ mih dzaka lə a mih kɔ Ba wa.” Ayaka widəkɔ kəbi wə wi n̄i num dzaka kəm wi a, “Mih ni numki Ba wa, wə num Waiŋ wuŋ.” **6** A n̄i kɔ jɔbi wə Nyɔ n̄i kɔ i faaŋ Waiŋ wi wi ninshiŋ i mbi wələ wə, wi dzaka a, “Bəchinda bə Nyɔ bəchi kəksiki wi.” **7** Ayaka gia yə Nyɔ n̄i dzaka kəm bəchinda bu kɔ yələ a, “Nyɔ si fə bɔ ka numki ka fiəkə, fə tə a bə bɔ kɔ bəni bu bə nɔm numki aka ləm wi gbuku.” **8** I fiəni dzə i Waiŋ wi, wi ka dzaka a, “ɔ Nyɔ, wə ni numki lə i kiŋkii ka wə saka jɔbi wichi kiŋgəksi kəbi. Nəni ki chəŋ bi numki mbəŋ wi ŋkuŋ wi ntəŋ bia. (aiōn g165) **9** Wə kəŋki num gia yi chəŋ, baiŋŋ yichu. Ayakadəiŋ, mih Nyɔ wə mih kɔ Nyɔ wa mih ka yaksi wə tsə bəni ba bə mbaŋ, si mih fiaŋsi

wə bəh kwəkə ki kinsanli.” 10 Ayaka wi chu dzaka tə i Waiŋ wi a, “Bah, akə wə wə wə n̄ maa mbi i kin'yisi wə, biɛiŋ bichi biə bi kə i beɪŋ bi kə nəm wa wi kaŋ. 11 Biɛiŋ biələ bi kaaki lə, wə bi baan. Bi bi jwiŋki aka mbuŋ. 12 Wə bi kii bi aka dala. Wə bi kwuni bi aka mbuŋ jobi wə wi jwiŋ. Ayakalə, wə bi baanŋki asi wə kə. J̄ia ya bi kaa kə.” 13 Akə i winaiŋ chinda wi Nyɔ wə Nyɔ num dzaka i wi a, “Sh̄inum i tseiŋ yiŋ yiləkəli wə, i tsê būku jobi wə mih bi nəsiki bəni ba bə bə baiŋŋki wə i wə nshiŋ ka kingbəkə ka ki gvu, wə təmyi gvu ya i bə beɪŋ?” 14 Ntə bəchinda bə Nyɔ bələ kə a biŋ'waka biə bi nəmki i Nyɔ, wi faan bə, bə nyani gamti bəni bə bə bi kwatiki mbəiŋ a?

2 Yaka yi kə a bukumbeɪŋ kaŋaki i j̄iə mfi na bindzəŋ i gia yə bukumbeɪŋ n̄ wəkə, ka bukumbeɪŋ bi ma dza njəŋki nnyaki njəŋni. 2 Bəntum bə bəchinda bə Nyɔ n̄ lakaki i kikpu wə n̄ kə gia yiləkə nalə a jobi wə mi ka bwiŋ nchi widəkə nabə i nəiŋ i fə asi wi dzakaki, ma wəmakə kaŋaki ŋgəm wi a liŋ. 3 Asi kə a yi numki yaka, a bi fə nə ka bukumbeɪŋ bi ma yeiŋ ŋgəkə jobi wə bukumbeɪŋ lətəkə mbəiŋ wimbum wələ a wi kə fieŋ fi kilələ a? Mbəiŋ wələ n̄ yisi Bah Jisəs ka fukuki kəm wi, bəni bə bə n̄ wəkə si wi fukuki ka təbi tə ŋkəŋ biwə si bə n̄ fukuki i bukumbeɪŋ. 4 Nyɔ tə n̄ kə wi təbi yi bəh bəŋchəsi bə bə chusiki ŋga bi bəh yi kaiŋyini bəh yi dzaka ki wəmmi yə yi n̄ numki. Ayaka wi chu gaa binya bi Kiŋ'waka ki Baiŋni asi wi n̄ kəŋki i təbi yi yeiŋ. 5 Nyɔ n̄ ka j̄iə dəkə mbi wi dzəni wələ, wə bukumbeɪŋ dzakaki kəm wi a, a bi sākaki bəchinda bu. 6 Bə nyaka i di bidəkə wə i Kiŋwakti ki Nyɔ wə kəm gia yələ a, “Mi wiwəm kə na finə wə wə kwakaki

kɔm wi a? Waiŋ mi wiwɔm kɔ na finə wə wɔ kaŋaki jɔbi wi a? **7** I jɔbi wi juli wə lə wɔ nɛ fə a wi numki i di wə bi num di i bəchinda ba cheiŋ. Ayaka wɔ ka bi tɔm wi a wi kaŋaki mbum bəh kiŋkɔksi. **8** Wɔ jiə lə biəiŋ bichi i mi wiwɔm cheiŋ, wi bə saka.” Asi Nyɔ nɛ jiə biəiŋ bichi i mi wiwɔm cheiŋ, fieŋ fidɔkɔ kɔbi fiə fi mɔŋ i wi kaŋ. Na si yi kɔ yakadaiŋ, bukumbeiŋ keiŋki ki yeiŋ kə a biəiŋ bichi kɔ i mi wiwɔm cheiŋ. **9** Bukumbeiŋ yeiŋki a Nyɔ nɛ fə Jisɔs, wi num i bəchinda bu cheiŋ i jɔbi wi juli wə. Ayakalə, Nyɔ bi yaksi wi, wi kaŋa mbum bəh kiŋkɔksi kɔm wi nɛ yeiŋ ŋgəkə ka wi kpi, kpi yi mi wichi kɔm shɔm yi Nyɔ yindzɔŋni i bəni wə. **10** Akɔ Nyɔ wə wi nɛ fə biəiŋ bichi, ayaka biəiŋ bichi num mbi. Si wi nɛ nəŋki a ŋgaiŋ ni dzɔ bəni bəduli bə akɔ bwa bu a bɔ bi liə i mbum bi wə, yi ka num chəŋ a wi fə a Jisɔs yeiŋ ŋgəkə ka wi ni numki mi wə wi kpeiŋniki tsə bwili fwu i tɔ dzəh yi mbɔiŋ i bɔ. **11** Wi Jisɔs wə wi fəki ka bəni baiŋki i Nyɔ nshiŋ, yi num a wi bəh bəni bə wi fəki a bɔ baiŋki, kaŋaki Ti wimu. Akɔ gia yə yi fə a wi ma gəmniki i bɔɔŋki bɔ a bwa bə nih bə ŋgaiŋ. **12** Wi nɛ kɔ wi dzaka i Nyɔ i jɔbi widɔkɔ wə a, “Mih bi dzasiki lə yeli wa i bwa bə nih bəŋ kintəəŋ. Mih bi yəəŋ kɔksi lə wɔ i kijuŋni kibɔ kintəəŋ.” **13** Ayaka wi chu dzaka a, “Mih ni jiə lə mfi mbiŋ i Nyɔ wə.” Ka chu dzaka a, “Bə mih lə buku bwa bə Nyɔ kɔ wi nya i mih.” **14** Si bwa bələ wi dzakaki lə, akɔ bəni bɔ kaŋa nyam yi gwu bəh mwa, wi Jisɔs ka dzɔ tə nyam yi gwu yi mi wiwɔm, ka wi kələ i kpi i bwiŋ ŋkpeli wə wi kaŋaki ŋga bi kpi. **15** Wi ni fə yakadaiŋ ka bwili bəni bə bɔ nɛ nɔki i mfə wə i nɔni kibɔ wə kichi kɔm bɔ nɛ lwaki kpi. **16** Yi lansiki chusiki lə a

wi n̄i kaŋaki kə ʒəbi i bæchinda bæ Nyɔ wə. Wi n̄i kaŋaki num i chwəŋkijun ki Ablaham wə. **17** Ako gia yə yi n̄i fə a Jisəs fiəni num ka bwa bæ nih wi i gia yichi wə, ka wi bi num fwu wi bətii mfə gia wibə wə wi kwasiki nsheinj i bə, num wi jiə tə shəm i nəm wi Nyɔ wə i fə kimainj ka Nyɔ bi dalinyaki chu bibə. **18** Si wi n̄i yeinj ŋgəkə, kiməmsi dzə i wi, wi ka kiə si wi kə i gamtiki tə bəni bə kiməmsi dzəki i bə.

3 Ayakadəinj, bwa bæ nih bəŋ bə akə bəni bæ baiŋni, bə bæ bəŋ tə a bə bi liə lə i tumi ki beinj wə, mbeinj jiə mfi bimbeinj i Jisəs wə. Wi kə wainj ntum wi Nyɔ chu num fwu wi bətii mfə gia i mbum wə bukumbeinj si fuku i bəni a, akə wibukumbeinj. **2** Wi n̄i nəmki bəh shəm yi yichi i Nyɔ wə wi n̄i jiə wi a wi nəmki i wi asi Muses tə n̄i nəmki bəh shəm yi yichi i júnj yi Nyɔ mə. **3** Ayakalə, Jisəs kə mi wə bæ kaŋaki i kəksiki nalə tsə Muses, yi num a liŋ asi mi si maa jun ma bæ ni kəksiki wi tsə jun yiwo. **4** Jun yidəkə kəkə yə a ka maa dəkə mi yi. Ayakalə, mi wə wi maa bieinj bichi kə Nyɔ. **5** Muses n̄i nəmki na bindzəŋ bəh shəm yi yichi i jun yi Nyɔ wə ka wainj wi nəm. Ayaka gia yichi yə wi n̄i fəki yi n̄i təkiki num gia yə Nyɔ bi dzakaki. **6** Ayakalə, Klistus tə bi dzə num i jun yi Nyɔ yiwo wə bəh shəm yi yichi aka wainj wi dzu. Jun yi Nyɔ yələ kə bukumbeinj i ʒəbi wə bukumbeinj ka num ndzəŋ i gia yə bukumbeinj kə bæ kaŋa shəm yeinj ka tseinjki tsəki a ninshinj kiə a bæ bi kwatiki lə, bəh kiŋghaŋsi ki gwu. **7** Ayakadəinj, bukumbeinj wəko gia yə Kiŋ'waka ki Baiŋni n̄i dzaka. Ki n̄i dzaka a, “Mbeinj ka wəkə Nyɔ dzaka i mbeinj daiŋ, **8** kiə mbeinj ki ləkə kə bəh fwu asi bətii tii bəmbəinj n̄i siniki bəh Nyɔ ʒəbi wə

bɔ nɪ mɔmsiki Nyɔ i chwa. **9** Ako feiŋ wə bətii bəmbɛiŋ nɪ mɔmsi mih Nyɔ, bɔ yeiŋ gia yi kaiŋni yə mih nɪ fə i jɪa mbaŋnyani wə. **10** Ayakadəiŋ, mih nɪ bɔksi shəm bəh wəmakə ŋgɔkɔ wi bəni, ka dzaka a, ‘Shóm yibɔ si num kə i mih wə. Bɔ kiəki kə dzəh yiŋ.’ **11** Ayaka shəm nɪ kɔ yi bɔkɔ mih, mih dzi ŋkaiŋ a, ‘Bɔ bi lansi liə kə i di mbiŋ bi wakani wə.’” **12** Bwa bə nih bəŋ, mbeiŋ tɔkniki a mi widɔkɔ i mbeiŋ kintəŋ ma nŭmki wə wi kaŋaki shəm yichu, yə yi nəiŋki wi i bum i Nyɔ, yə yi kɔ i fə a mbeiŋ dza fiəni nyɔkɔ jum i Nyɔ wə wi kaŋaki nɔni. **13** Gia yə mbeiŋ kaŋaki i fəki kɔ a mbeiŋ shɪliki shəm yi mi i mi chɔkɔ bichi, si yi kɔ a chɔkɔ biwɔ kɔ, “Daiŋ.” Mbeiŋ fəki yaka ka gia yichu yidɔkɔ bi ma fwɔkyi mi a wi dza yisi i ləkəki bəh fwu. **14** Mbeiŋ kɪəki a bukumbeiŋ si num i fieŋ fimu wə bəh Klistus a i jɔbi wə bukumbeiŋ ka kaŋa a gia yə bukumbeiŋ ni num i yeiŋ beŋ i kikpu wə i tsə gəksi. **15** Mbeiŋ kwākaki gia yə a, “Mbeiŋ ka wɔkɔ Nyɔ dzaka i mbeiŋ daiŋ, kiə mbeiŋ ki ləkə kə bəh fwu asi bətii tii bəmbɛiŋ nɪ siniki bəh Nyɔ.” **16** Ako bəndə bə bɔ nɪ wɔkɔ si Nyɔ dzakaki i bɔ bə sini bəh wi a? Ntə akɔ bəni bəchi bə Muses nɪ dzɔ bwili i Ijib buku bəh bɔ a? **17** Ayaka akɔ bəndə bə Nyɔ nɪ bɔksi shəm bəh bɔ i jɪa wə mbaŋnyani a? Ntə akɔ a bɔ bə bɔ nɪ fə chu, ka bi kpiyi i chwa a? **18** Ntə a chu kɔ bɔ bə Nyɔ nɪ ŋkaiŋ a bɔ bi lansi liə kə i di bi bi wakani wə a? Ntə akɔ a bɔ bə bɔ nɪ ləkəki bəh kifwu i wi a? **19** Ayakadəiŋ, bukumbeiŋ yēiŋ a bəni bələ nɪ kəkə i bi liə i di biwɔ wə, kɔm bɔ nɪ ka jiə dəkə shəm i Nyɔ.

4 Yaka yi kɔ a kiŋkaka kə Nyɔ nɪ kaka a bəni bi liə lə i ŋ'waka wə keiŋki a feiŋ. Ayakadəiŋ, bukumbeiŋ tɔkniki ka

jobi wə bə bi tseɪŋki, bə bi ma yeɪŋ mi wiɔkə i mbeɪŋ wə,
 maka wi kpeɪŋ i liə feɪŋ. **2** Mih dzakaki lə kəm ntum wi
 ndzəŋni wələ dzə lə i bukumbeɪŋ a liŋ asi wi nɪ dzə i bə.
 Ayakalə, ntum wiwə bə nɪ wəkəki nɪ ka gamti dəkə bə,
 kəm wi nɪ dzə i bə, bə nəki bum kə. **3** I bukumbeɪŋ bə
 bə kə bə bum, bi liəkɪ lə i ɲ'waka wiwə wə. Ayaka i bəni
 bədəkə bə Nyɔ nɪ dzaka a, “Shəm nɪ kə yi bəkə mih, mih
 dzi ŋkaiŋ a, ‘Bə bi lansi liə kə i di mbiŋ bi wakani wə.’”
 Nyɔ nɪ dzakaki yakadəɪŋ, a kəbi a di bi wakani nɪ məŋ,
 kəm nəm wi nɪ kə wi kaa lə i chəkə biə wi nɪ maa mbi.
4 Bukumbeɪŋ kɪəkɪ a bə kə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ
 wə i di bidəkə wə kəm kaŋ yi nanitaŋ i dzəh yələ wə a,
 “Nyɔ nɪ nəm bənəm bu bəchi, i buku kaŋ nanitaŋ wə wi
 waka.” **5** Ayaka kəm di biwə biə bukumbeɪŋ si dzakaki
 kəm bi, wi chu dzaka a, “Bə bi lansi liə kə i di mbiŋ bi
 wakani wə.” **6** Yi keɪŋki yi num alə a bəni bədəkə bi liə lə
 i ɲ'waka wiwə wə. Ayaka bəni bə bə nɪ yisi wəkə ntum wi
 ndzəŋni wələ nɪ ka liə dəkə kəm bə nɪ wəkə, ayakalə ka
 nəɪŋ i fə asi Nyɔ nɪ dzaka. **7** Ayakadəɪŋ, Nyɔ ka fiəni jiə
 chəkə bidəkə biə wi bəŋki a, “Daiŋ.” Si wi nɪ jiə yaka ka
 dzaka gia yidəkə tsə dzəh i ŋkuŋ Debit wə num jɪa tsə lə
 yiduli si bukumbeɪŋ kə bə si wəkə lə a, “Mbeɪŋ ka wəkə ja
 yi Nyɔ daiŋ, kiə mbeɪŋ ki ləkə kə bəh fwu.” **8** Yi kabə
 num a di biə Jəshua nɪ dzo bəni tsə liə bəh bə i feɪŋ wə
 a a nɪ kə asi num di bi wakani biə, yaka Nyɔ nɪ kəkə i
 chu dzaka kəm chəkə bidəkə a, akə chəkə bi wakani. **9**
 Yaka yi kə a chəkə bi wakani keɪŋki lə i ninshiŋ i bəni
 bə Nyɔ a liŋ aka biə Nyɔ nɪ waka yeɪŋ. **10** Yi num a, mi
 ka liə i ɲ'waka wələ wə, yaka wəməka waka lə i nəm wi

wichi wə a liŋ asi Nyɔ nɛ waka i chɔkɔ bi bi nɔm wə. **11** Ayakadɛiŋ, bukumbeɛiŋ mɔ̃msiki nalə i bi liə i ŋ'waka wələ wə, ka mi widɔkɔ bi ma gbɔ̃ a lɔɔ fwu wi wi ləkəli, ka bəni bə ninshiŋ bə. **12** Mbeɛiŋ kiəkɛ a ja yi Nyɔ kaŋaki lə nɔni, ayaka yi nɔm. Yi kwa tsə nywɔ wi jum wə wi kwaki bimbu bichi. Yi si liə tsə buku i di biə nɔni bəh kiŋ'waka ki mi chɛiŋniki, liə tsə buku tə i di biə bənyuŋ bəh bimɔŋ bi mi si chɛiŋni. Yi tɔyiki lə biŋkwaka bəh gia yə yi kɔ i wi shɔm. **13** Fieŋ fidɔkɔ kəkə fiə Nyɔ nɛ maa fi nyumi i dzɔkəh yi wə. Biɛiŋ bichi chusiki lə ndaiŋ i dzɔkəh yi wə. Ayaka a num i wi, bukumbeɛiŋ kaŋaki i bi nɔmyi dzaka kibukumbeɛiŋ i wi nshiŋ. **14** Ayakadɛiŋ, si bukumbeɛiŋ kɔ num bə dzaka lɔ a bukumbeɛiŋ kaŋaki lə fwu wi bətii mfə gia wimbum, a num Jisɔs wə waiŋ Nyɔ, num wi yaka lə tɔli bɔɔli yaka tsə i beɛiŋ, bukumbeɛiŋ kɔŋa ndzɔŋ mbum wə bukumbeɛiŋ si fuku i bəni. **15** Fwu wibukumbeɛiŋ wi tii mfə gia wələ kəkə numki wi kwasi kə nsheɛiŋ i bukumbeɛiŋ i di biə bukumbeɛiŋ bəhyiki yeɛiŋ. Akɔ mi wə bimɔmsi tə nɛ dzə i wi i dzəh yiduli wə asi bi dzəkɛ i bukumbeɛiŋ, ayakalə wi nəki fə kə chu. **16** Ayakadɛiŋ, bukumbeɛiŋ kɛniŋki tsəkɛ mɔŋni kə i kiŋkii ki Nyɔ wə i di biə wi chusiki shɔm yi yindzɔŋni, ka wi kwasiki nsheɛiŋ i bukumbeɛiŋ, ka jɔbi wə gia gaka bukumbeɛiŋ wi ni chusi shɔm yindzɔŋni i bukumbeɛiŋ wi gamti bukumbeɛiŋ.

5 Bukumbeɛiŋ kiəkɛ lə a bə si babwili fwu wi bətii mfə gia i bəni kintəŋ jiə a wi nɔmki i Nyɔ kɔm bəni, wi ka dzəkɛ bɛnya bi bəni nya i Nyɔ, fə tə bimfə gia i chu bi bəni wə. **2** Si wi fwu wi bətii mfə gia kɔ tə wi bəhyi i dzəh yiduli wə tə, wi kiə i num i kimbɔiŋni wə bəh bəni bə bɔ kiəkɛ

kə gia yidəko chu fə bəndzani. **3** Kəm mbəhyi wi wələ, wi kaŋaki i fəki bəmfə gia i chu bi wə a liŋ asi wi fəki i bi bəni bədəko wə. **4** Mi si yaksi kə gwu yi a ŋgaiŋ kə fwu wi bətii mfə gia. Asi babwili Nyɔ wəməka a liŋ asi wi nɪ babwili Eləŋ. **5** Yi kə a liŋ asi Klistus nɪ ka yaksi dəkə gwu yi a ŋgaiŋ numki fwu wi bətii mfə gia. A nɪ jiə Nyɔ wi ka dzaka a, “Wə kə Waiŋ wuŋ, daiŋ mih dzaka a mih kə Ba wa.” **6** Ayaka wi chu dzaka i di bidəko wə tə a, “Wə kə tii mfə gia wi kpamu i dzəh yə Məlkişedek kə yeiŋ.” (aiōn g165) **7** A nɪ kə jəbi wə Jişəs nɪ kə i fa kuku, wi nɪ shiki tsaki lə i Nyɔ, də ja yaka beŋ shisi mindəm i wi Nyɔ wə wi kə i bwili wi i kaŋ yi kpi wə. Si wi nɪ kə mi wi lwa Nyɔ chu kəksi wi, Nyɔ ka wəkə ntsa wi. **8** Na si Jişəs nɪ kə waiŋ Nyɔ yakadəiŋ, bəŋgəkə bə wi nɪ yeiŋki bə nɪ fə wi lani i wəkəki a i Nyɔ shəŋ. **9** Yəməka nɪ fə wi num mi num wi kpəiŋ tsə bwili fwu, ka wi num dzəh yi mbəiŋ i bəni bə bə wəkəki i wi. Ayaka mbəiŋ wələ num wi kpamu. (aiōnios g166) **10** Nyɔ nɪ babwili Jişəs a wi nūmki fwu wi bətii mfə gia asi Məlkişedek kə. **11** Gia keiŋki lə yiduli yə buku keiŋki i dzaka kəm gia yələ. Ayakalə, yi ləkəki lə i lumsi a yi baiŋki i mbəiŋ, kəm mbəiŋ kpəsiki lə i wəkə gia. **12** Asi kə i numki i liə mbəiŋ laniki bəni lanini. Mbəiŋ yiŋni dza bə num lə a bə chu laniki mbəiŋ bəh gia kəm gia yi Nyɔ, a num yə bə si yisi yeiŋ. Mbəiŋ keiŋki a ka bwa bəŋchiŋ bə bə mahki mbəiŋ i gia yi Nyɔ wə, bə dzi kə biəiŋ bidzini biləkəli. **13** Mi wə wi keiŋki wi mah mbəiŋ wi kəkə i numki num wi takpəiŋ i gia yi chəŋ i gia yi Nyɔ wə. Wi kə aka fiəŋ fi bəəli fiə fi keiŋki fi mah num mbəiŋ. **14** Biəiŋ bidzini bi ləkəli si dzi num bəni bə

bə takpeɪŋ. Bələ kə bəni bə bə kə bə lani lə i tseɪŋ i kiə chi
chi i biɛɪŋ bindzəŋni bəh bichu.

6 Si yi kə yakadəɪŋ, bukumbeɪŋ bēe nlani kəm Klistus,
wə bukumbeɪŋ nɪ yisi kəə lani, i tsəki i ninshiŋ i yi bəni
bə bə kə bə takpeɪŋ lə. Bukumbeɪŋ ma chu yisi i chəkəki
chaka ki nlani wə wi kə a bəni kwūni shəm yibə i bimfə
bibə biə bi dzəki bəh kpi, bəh nlani wə wi kə a bəni kə i
jiə shəm i Nyɔ. **2** Yi kə tə a bukumbeɪŋ kəkə i fiəni yisi
i laniki kəm ŋ'wəkə wi bəni, bəh i jiəki kaŋ i bəni wə.
Ayaka bukumbeɪŋ kəkə i fiəni yisi i laniki kəm mbuku
wi kpi bəh kəm nsaka wi gəksini wə ntəɪŋ wiwə kə wi
kparamu. (aiōnios g166) **3** Biɛɪŋ biələ kə bukumbeɪŋ kələ i bēe
bi i tsəki ninshiŋ, jəbi wə Nyɔ ka beeka. **4** Bukumbeɪŋ
bēe, kəm bəni ka numki num bə nɪ fuku baiŋsi lə gia yi
Klistus i bə, num bə məm lə kinya kə ki dzəki i beɪŋ, bə
kaŋa tə Kiŋ'waka ki Baiŋni, bə dza fiəni chu gbə buku i yi
wə, dzəh lansi məŋ na ka bə fə bə kwuni shóm yibə i fiəni
dzə num. **5** Bəni bələ məm wəkə lə ndzəŋni bi gia yi Nyɔ,
chu kiə ŋga bi nəni kə ki dzəki i ninshiŋ. (aiōn g165) **6** Bə ka
liə i gia yələ wə, fiəni chu gbə buku i yi wə, yaka dzəh
məŋ yə bə kə i fə a bə fiəni kwuni shóm yibə i fiəni dzə,
kəm gia yə bə fə kə a bə fiəni dzo waiŋ Nyɔ ka baŋŋ i
kintasi wə bəh kaŋ yibə, ŋgəmsi wi i ndaiŋ wə. **7** Khə wə
dzaŋ dzəki yeɪŋ jəbi wichi liə i kuku, ayaka wi nya biɛɪŋ i
bəni bə bə nəm khə wiwə kəm bə, a bə bəɪŋki yeɪŋ, wi si
kwati lə kimbəɪŋsi ki Nyɔ. **8** Ayakalə, a kabə kəə num
bifaka bəh bəmbwaŋyi i khə wiwə wə, yaka wi ni fiəni
chu wi kilələ. A kabə num yaka ləɪŋ ni kwa wi, bə ni kpa
wi kpaŋni. **9** Nséɪŋ yiŋ yi shəm, namana yaka si buku

dzakaki læ, buku kiæki læ a mbeinj num fimbeinj i gia yə yi ndzəŋki tsə yibə, a num yi, yi dzæki bæh mbəinj i mbeinj.

10 Nyə kəkə Nyə wi kiŋlə, wə wi kə i bi dali nəm wimbəinj wə mbeinj nəmki bæh kiŋkəŋ kimbeinj kə mbeinj nĩ chusiki i kin'yisi wə i dzə buku i liə i bæni bə bə kə mbu kəm wi.

11 Buku nəŋki a mi bæh fwu wi nūmki i gia wə i tsə buku i kiŋgəksi wə, ka mbeinj bi kwati gia yə mbeinj jiə mfi bichi yeinj tseinj tsə a ninshinj i yi wə, **12** mbeinj ma fəki kikipəŋ. Mbeinj sīniki i bæni bə bə nĩ jiə shəm i Nyə, ka kaŋa shəm kwati fiəŋ fiə Nyə nĩ kaka. **13** Mbeinj yīŋti jəbi wə Nyə nĩ fə kiŋkaka i Ablaham. Jəbi wə wi nĩ fəki wi kaiŋ num yeli wi mwi kəm mi nĩ məŋ wə wi nĩ kəkనికి tsəki wi, wə wi kə i kaiŋ yeli wi. **14** Jəbi wə wi nĩ kaiŋ wi dzaka a, “I yi ŋkəŋ wə, mih ni bəiŋsi læ wə mih fə bwa ba du bə ləŋki ləŋni.” **15** Si Ablaham nĩ wəkə yakadəinj, kaŋa shəm ka wəkəliki, ka bi nyani dzə kwati fiəŋ fiə Nyə nĩ kaka i wi. **16** Akə ŋkəŋ a jəbi wə mi ka dzi ŋkaiŋ wi kaiŋ yeli wi mi wə wi kəkనికి tsəki wi, yaka ŋkaiŋ biwə kələ i təinj nsaka. **17** Yi kə a liŋ asi Nyə nĩ nəŋki fə kiŋkaka, wi ka nəŋki i fə a bæni bə bə nəŋki i kwati fiəŋ fiə wi nĩ kaka, kiə na bindzəŋ a ŋgaiŋ bi kwuni kə gia yə ŋgaiŋ nəŋki. Ayaka jəbi wə wi nĩ kaka wi ka dzi ŋkaiŋ. **18** Si Nyə nĩ kaka ka chu dzi kaiŋ yakadəinj, gia yələ dzə buku yifa yə bə kəkə i kwuni, kəm yi nĩ buku num i dzaka ki Nyə, wə wi kəkə i bi lansi nyi ntəkə. Ayakadəinj, ma bukumbeinj bə bə kə bə yəkə kumi i wi cheinj ka kaŋaki shóm yi ləkəli i ləkəli dzə fiəŋ fiə bə jiə, bukumbeinj tseinj tsə i ninshinj i fi wə. **19** Gia yələ bukumbeinj tseinjki tsəki i ninshinj i yi wə akə yə yi kaŋa shóm yibukumbeinj ŋkəŋ ŋkəŋ ləkə aka

kintukpa ka shəm yibukumbeiŋ ma nəŋniki. Akə yi yə yi fə ka bukumbeiŋ numki i tsə liə tsə i nəni ki Nyə wə i mbuŋ jum num bə shəŋsi baŋ di biwə yeiŋ. **20** Akə fəiŋ Jisəs n̄ liə ka mi wibukumbeiŋ wi ninshiŋ i kəiŋsi di i bukumbeiŋ. Wi kə fwu wi bəti mfə gia, wə wi bi baŋ a kpamu aka Məlkişedək. (aiŋn g165)

7 Məlkişedək wələ n̄ kə ŋkuŋ wi Salem, chu num tii mfə gia wi Nyə wə wi kə Fwu wi Biēiŋ Bichi wə. Ayaka a bi dzə num i jəbi widəko wə, Ablaham laa jum tumdzi bəŋkuŋ bədəko. Məlkişedək baŋsi bəh wi i jəbi wə wi n̄ kweki, ka ləo kimboiŋsi i wi wə. **2** Ablaham gaa biēiŋ biə wi n̄ tumdzi i di bi jum wə bimbu jwəfi nya kimbu kimu i biēiŋ bichi i kintəəŋ i Məlkişedək. Fwu wi gia yə a Məlkişedək kə a, “ŋkuŋ wi Chəŋ.” Ayaka yeli wi widəko num a, “ŋkuŋ wi kimboiŋni” kəm wi kə ŋkuŋ wi Salem. **3** Wi kaŋaki kə ba wi bəh nih wi nabə chwəŋkijun̄. Nəni ki kaŋaki kə kin'yisi nabə kiŋgəksi. Wi kə tii mfə gia wi kpamu aka Waiŋ Nyə. **4** Mbeiŋ tsēiŋ ŋkaiŋni wi mi wə Məlkişedək n̄ kə wi! Wi n̄ kə mi wi kəkni nalə. Na Ablaham wə wi n̄ kə tikwili i chwəŋkijun̄ ki bəni bə Islae n̄ dzə biēiŋ biə wi n̄ tumdzi i di bi jum wə gaa i bimbu jwəfi, ka nya kimbu kimu i jwəfi kintəəŋ i wi. **5** Yə kəm bwa bə Ləwi bə bə si nəm nnəm wi bəti mfə gia, num di bidəko dzaka i bənchi bə Muses wə a, a bə dzəki biēiŋ i bəni bə Islae kimbu kimu i jwəfi kintəəŋ. Ayaka bəni bələ n̄ kə bwa bə nih bəbə, bə bəchi num bwa bə Ablaham. **6** Məlkişedək wələ n̄ kəkə mi i chwəŋkijun̄ ki Ləwi wə. Ayakalə, akə wi wə wi n̄ dzəki biēiŋ i Ablaham kimbu kimu i jwəfi kintəəŋ, ləo kimboiŋsi i wi wə, ayaka Ablaham num mi

wə Nyɔ nɪ fə kɪŋkaka i wi. **7** Bə məŋnɪki kə a mi wə wi
jiəki kimboɪŋsi i mi widəko wə kəknɪki tsəki lə wə wi
jiəki kimboɪŋsi i wi wə. **8** Bətii mfə gia bələ i chwəŋkijun
ki Ləwi dzəki biɛiŋ i bəni kimbu kimu i jwəfi kintəəŋ,
ayaka bə bə dzəki kə bəni bə bə kpiyi. Ayakalə, Məlkiɛdək
dzə biɛiŋ kimbu kimu i jwəfi kintəəŋ, i Ablaham, yi num
Kɪŋwakti ki Nyɔ dzaka i bukumbeɪŋ a, akə mi wi num i bi
fiəli. **9** Bə kələ i dzaka a Ləwi mwi wə chwəŋkijun ki dzəki
biɛiŋ i bəni kimbu kimu i jwəfi kintəəŋ wi nɪ nya mbi
biɛiŋ i Məlkiɛdək i kəŋ yi Ablaham wə. **10** Bə kələ dzaka
yakadəiŋ kəm jəbi wə Məlkiɛdək nɪ baŋsi bəh Ablaham a
nɪ kə Ləwi keiŋ i Ablaham shəm, wə wi nɪ kə tii wi bətii tii
wibə. **11** Asi kə a, nəm wə chwəŋkijun ki Ləwi fəki ka bətii
mfə gia kpeɪŋnɪki i fəki a bəni numki chəŋ i Nyɔ nshɪŋ tsə
bwili fwu, ma ŋgəkə wi tii mfə gia widəko ni chu numki
nə? Bukumbeɪŋ kiəki a Nyɔ nya bənchi i bəni bə Isləe
biəli nəm wə bətii mfə gia i chwəŋkijun ki Ləwi fəki. Yi ka
numki yakadəiŋ, bə ka yiŋni dzakaki a wəmakə tii mfə gia
kəŋaki i nūmki i dzəh yə Məlkiɛdək kə, tsə dzəh yə tii
mfə gia wi chwəŋkijun ki Eləŋ nɪ kə yeiŋ a? **12** Akə ŋkəŋ a
bə ka kwuni chwəŋkijun ki bətii mfə gia, yaka kə a bə
kəŋaki lə tə i kwuni bənchi. **13** Mi wələ bə dzakaki kəm
wi, akə wə wi nɪ buku i chwəŋkijun kidəko wə chi, maka
mi num buku i chwəŋkijun kiwə wə i nəmki i təŋ wi mfə
gia wə. **14** Mi wələ kə Bah wibukumbeɪŋ. Ayaka yi num
ŋkəŋ a wi nɪ buku i chwəŋkijun ki Juda wə. Ayaka Muses
nɪ ka num dzaka dəkə gia yidəko kəm chwəŋkijun kələ i
jəbi wə wi nɪ dzakaki kəm bətii mfə gia. **15** Gia yələ bə
dzakaki kəm yi lə, yi lansi chusi gwu yi mwi asi tii mfə gia

widəko buku aka Melkisedek. **16** Wi dza fiəni chu tii mfə gia a num kə i dzəh yə nchi dzakaki a mi kaŋaki i nûmki i chwəŋkijun ki bətii mfə gia wə. Wi kə tii mfə gia a num i ŋga bi nəni kə ki bi tsə kaa kə. **17** Ako gia yə bə nyaka kəm yi a, “Wə kə tii mfə gia wə wi kə kpamu i dzəh yi Melkisedek wə.” (aiōn g165) **18** Yi bə num a, dzəh yikpu yə bə n̄ fəki gia yeiŋ kə num bə jikli bee yi, kəm yi kaŋaki kə ŋga nabə nəm. **19** Bənchi bə Muses n̄ ka lansi fə gia yi ndzəŋ tsə bwili fwu. Ayakalə, i liə Nyə chusi lə dzəh yə yi ndzəŋki nalə i bukumbeiŋ i jiəki mfi yeiŋ a num yə yi tsəki yəmakə. Ako yi yə bukumbeiŋ tsəki yeiŋ na ka bə kəmsi i Nyə wə. **20** I chu kpəiŋsi yeiŋ wə kə a jəbi wə Nyə n̄ jiəki tii mfə gia i dzəh yimfiəŋ yələ wə, wi dzi ŋkaiŋ, mən̄ni si wi n̄ dzi ŋkaiŋ jəbi wə wi n̄ jiəki bədəko bə. **21** Ayakalə, jəbi wə wi n̄ jiəki wələ, wi dzi ŋkaiŋ kəm wi, ka dzaka a, “Mih Bah dzi ŋkaiŋ, mih kəbi i bi kwuni ja yiŋ, ‘Wə kə tii mfə gia wə wi kpamu.’” (aiōn g165) **22** Miŋkaiŋ mələ Nyə n̄ dzi yi chusiki a Jisəs kə mi wə wi fə miŋkaiŋ mimfiəŋ mələ num mə num ndzəŋ tsə mikpu. **23** Bətii mfə gia bə ninshiŋ n̄ kə bəduli, kəm kpi n̄ kəkə i bee a mi baəŋ a i fəki nəm wi bəmfə gia. **24** Ayakalə, Jisəs kə mfih tii mfə gia wi jəbi wichi kəm nəni ki kaŋaki kə kiŋgəksi. (aiōn g165) **25** Ayakadəiŋ, wi kələ bwiliki bəni jəbi wichi bə bə kəmsiki tsəki i Nyə wə tsə dzəh i wi wə. Wi bwiliki yakadəiŋ, kəm wi kələ jəbi wichi tsa Nyə kəm bə. **26** Yi kə chəŋ a bukumbeiŋ kəŋaki ŋkaiŋni wi fwu wi bətii mfə gia wələ. Wi kə mfih mi wə wi baiŋki, wi kaŋaki kə ŋgəkə widəko nabə ndi widəko i wi wə. Wi kə num wi num mfih chi chi i bəni bəchu wə. Nyə yakasi lə wi, wi tsə təli bəəli

ka tsə i beinj. **27** Wi kaŋaki kə mfih jəbi i fəki bimfə gia asi kifwu ki bətii mfə gia si shi fə bimfə gia chəkə bichi. Bə si bə fə bə yisi fə i gwu yibə wə, i maiŋ chu bibə, na ka bə fəki bi bəni. Wi fə ŋ'wi mfə gia a kpamu si wi n̄ nya gwu yi i təinj bəni yeinj. **28** I jəbi wi bənchi bə Muses wə n̄ kə bə sabi bətii mfə gia a num bəni bə bə bəyiki i nyam yi gwu wə a bə numki kifwu. Ayakalə, i bənchi bələ jum, Nyə fə kiŋkaka ki ka dzi ŋkaiŋ, ka saiŋbwili num Waiŋ wi wə wi fə wi kpeinj kpamu kiŋgəksi kəbi. (aiōn g165)

8 Fwu wi gia wə bukumbeinj dzakaki kəm wi kə a, bukumbeinj kaŋaki lə ŋkaiŋni wi fwu wi bətii mfə gia widəkə a num mi wə wi shinum i tseinj yiləkəli yi kiŋkii ki Nyə wi Kiŋkəkni i beinj. **2** Wi kə mi wi nəm i di biə Nyə kə, wi nəm i nəni ki Nyə kə ki kə na kintaŋ ki ŋkəŋ ki Nyə, maka a keiŋsi bəni. A keiŋsi Bah Nyə kintaŋ kiwə. **3** Na winaiŋ fwu wi bətii mfə gia kə num Nyə si ba jiə, a wi nyāki binya chu fə tə bimfə gia i Nyə. Ayakadəinj, yi ndzəŋ tə a tii mfə gia wələ kəŋaki lə tə fieŋ fiə wi kə i nya i Nyə. **4** Asi kə a wi numki fa kuku, ma wi kəkə na tii mfə gia, kəm bətii mfə gia si num lə feinj bə bə nyaki binya biəli si nchi wi Muses nəŋki. **5** Nəm wə bə nəmki fa kuku kə a kimbwəsi bəh kinjəŋnjəŋ ki nəm wə wi kə i nəni ki Nyə wə i beinj. Akə gia yə yi n̄ kə jəbi wə Muses n̄ nəŋki i maa kintaŋ ki Nyə i fa kuku, wi Nyə n̄ təfi wi dzaka a təkni, “Yēiŋ a wə fə bieinj bichi bi num a liŋ, ka biə mih n̄ chusi i wə i ŋkwuŋ beinj.” **6** Ayakalə, Jisəs kə num bə nya nəm i wi, wi kəkni tsə wi bətii mfə gia bə ninshiŋ a liŋ si miŋkaiŋ mə wi num i fintəŋ fintəŋ i Nyə nshiŋ bəh mi wiwəm, mə kəkni i lə tə tsə mikpu. Mə tsəki kəm

mə biəliki biŋkaka biə bi tsəki bi ninshiŋ. **7** A kabə num a miŋkaiŋ mi ninshiŋ mələ nŋ kaŋaki kə ŋgəkə widəkə, ma ŋgəkə chu mən i nəŋki bidəkə. **8** Nyə nŋ kə wi yeiŋ a ŋgəkə kələ bəh bəni, wi ka dzaka a, “Mih Bah dzakaki a chəkə dzəki lə biə mih bi dzi Miŋkaiŋ Mimfiŋ, bəh juŋ yi Islə bəh yi Juda. **9** Ayaka miŋkaiŋ mələ kəkə ka mə mih nŋ dzi buku bətii tii bəbə, chəkə biə mih nŋ kaŋa bə i tseiŋ wə, dzə buku bəh bə i tumi ki Ijib wə. Bə nŋ ka num baŋ dəkə a miŋkaiŋ mələ beŋ. Ayakadəiŋ, mih ka nyəkə jum yiŋ i bə. Yələ dzakaki mih Bah. **10** Bah Nyə dzakaki a, akə miŋkaiŋ mələ, mih bi dzi buku bə i kaŋ yiwə jum, mih bi jiə bənchi bəŋ i shóm yibə mə, mih chu nyaka yi i biŋkwaka bibə wə. Mih bi numki Nyə wibə, bə num bəni mbəŋ. **11** Mi bi chu lani kə mi wi wi kwili widəkə lanini nabə waiŋnih wi, dzaka a wi kŋə Bah Nyə, kəm mi wichi bi kiə lə mih i yisi i mi wi nchiŋ i tsə buku i wimbum. **12** Mih ni kwasi lə nsheiŋ i bə, mih dalinya gia yibə yichu. Mih bi chu kwaka kə chu bibə.” **13** Si Nyə nŋ dzaka a miŋkaiŋ mimfiŋ bi numki lə, yaka wi nŋ kə wi yeiŋ lə a miŋkaiŋ mi ninshiŋ mə kə fiŋ fikpu. Ayaka fiŋ ka numki fikpu nabə a fi jwiŋ, yaka fi baŋ a twesi i laka i bəni nshiŋ.

9 Yi kə a, miŋkaiŋ mi ninshiŋ nŋ kaŋaki bənchi bə chusi dzəh yə bəni kəksiki Nyə yeiŋ, chu kaŋa di biə bə nŋ keiŋsi a, akə kintaŋ ki Nyə i fa kuku. **2** Bə nŋ kə bə maa kintaŋ bəh mbuŋ ka təiŋni bimbə bifa, kimbu kininshiŋ i fintəŋ nŋ kə di biə bə nŋ bəŋki a Di bi Baiŋni. Di biələ kə num fiŋ fiə bə nŋ təmki naka ki baiŋsini yeiŋ bəh kibaŋ kə bə si jiə bləd wə bə baa jiə akə wi Nyə. **3** Ayaka kimbu ki kəmsini num kə bə nŋ bəŋki a Di biə bi Lansiki Baiŋki

nalə. Di biələ nĩ kə i mbuŋ widəkə jum num bə nĩ təiŋni kintəŋ kiwə yeiŋ i fintəŋ. **4** Di biələ kə biə təŋ wi njiəŋ nĩ kə, num bə keiŋsi təŋ wiwə bəh chwaka ki kpə kibəkəli. Ayaka kintaiŋntaiŋ ki miŋkaiŋ mə Nyə nĩ dzi bəh bəni num tə feiŋ, num bə keiŋsi ka laa baŋ gwu yiwə yichi bəh chwaka ki kpə kibəkəli. I kintaiŋntaiŋ kələ mə kileti ki mana nĩ kələ yeiŋ, num bə keiŋsi tə bəh chwaka ki kpə kibəkəli. Ayaka mbəŋ wi Eləŋ wə bidzeni nĩ təkə yeiŋ num tə i kintaiŋntaiŋ kiwə mə. Ayaka baŋ bitəh biə bə nĩ nyaka bənchi bəh miŋkaiŋ yeiŋ num tə i kintaiŋntaiŋ kiwə mə. **5** I kintaiŋntaiŋ kələ beŋ nĩ kə num bə təm biəŋ bidəkə bi num aka bəchinda bə Nyə bə mbaiŋ, num bi nĩ kə bi yasi gwu yibə i beŋ i kiŋkii ki Nyə ki ndalinya chu. Biəŋ biələ kə bukumbeŋ kəbi i dzaka tsəsi kəm bi i liə. **6** Si bə nĩ sisi biəŋ biələ i dzəh yələ wə lə, bətii mfə gia bə liə i kimbu kininshiŋ kiwə wə chəkə bichi fə nəm wibə feiŋ. **7** Ayakalə, mi wə wi nĩ kə i shiki liəki i kimbu ki kəmsini kiwə wə nĩ kə a fwu wi bətii mfə gia shəŋ. Wi nĩ shiki liəki feiŋ a ŋkpani wimu i jia wə. Ayaka wi nĩ liəki kə feiŋ mwa mi nyam kəbi mə wi kə i fə mfə gia yeiŋ i gwu yi bəh i chu biə bəni fəki kiə kə. **8** Ayakadəiŋ, yələ kə dzəh yə Kiŋ'waka ki Baiŋni chusiki i bəni a, dzəh yə mi nĩ kə i liə tsə i Di biə bi Lansiki Baiŋki nalə, bi nĩ ka weli dəkə gwu yi, si kintəŋ ki Nyə ki ninshiŋ kə nĩ keiŋki ki num feiŋ. **9** Biəŋ biələ bichi kə kinchəsi i gia yə yi dzəkə di i jəbi wi liə wələ wə. Ayaka yələ chusiki a biəŋ biə bə nĩ nyaki i Nyə bəh bimfə gia biə bə nĩ fəki i Nyə nĩ kəkə i fə a shóm yi bəni bə bə kəksiki Nyə baiŋki tsə bwili fwu. **10** Biəŋ biwə kaŋaki shəŋ gia i fə a bəh biəŋ bidzini bəh

bi muni, bəh dzəh yə bəni wəkəki gwu yibə yeiŋ i baiŋki i Nyɔ nshiŋ. Ayaka biēiŋ biələ kə biēiŋ biə bi kəmki a nyam yi gwu shəŋ, biə bə nŋ kaŋaki i fəki i tsə buku i jəbi wə ŋkwuni bi dzəki. **11** Ayakalə, si Klistus fwu wi bətii mfə gia kə num wi dzə lə, a num wi wə wi dzə bəh biēiŋ bi bindzəŋni, wi ka liə i kintaŋ mə, a num kimbūm kə ki baiŋki tsə bwili fwu. Kələ kəkə kə a maa bəni. Yi num a a kəkə kintaŋ ki fa kuku. **12** Di biə wi nŋ liə, akə di bi Lansi Baiŋ Nalə. Ayaka wi nŋ liə feiŋ a ŋkpani wimu yi kaa yakadəiŋ. Wi nŋ ka liə dəkə feiŋ bəh mwa mi bŋi nabə mi bwa bə na'. Wi nŋ liə feiŋ num bəh mwa mu. Asi wi nŋ fə yakadəiŋ, yələ ka təiŋ bukumbəiŋ i chu wə, ntəiŋ wələ kə wi kpamu. **(aiōnios g166)** **13** Jəbi wə mi kə bəh chi i gwu yi wə, bə dzə mwa mi bŋi bəh mi bwa bəna', bəh kibwu ki dəmi ki na' yə bə kpa yi fii, mikə tsə i wəməka wə, ka wi fiəni numki wi baiŋ. **14** Yi kabə num yakadəiŋ, yaka mwa mi Klistus kəkə i fə gia yi tsə yəməka a? Wi nya gwu yi ndi widəkə kəbi i Nyɔ nshiŋ tsə dzəh i Kiŋ'waka kə ki kə ki kpamu. Wi nŋ fə yakadəiŋ, ka wəkə shóm yibukumbəiŋ i gia yə yi dzəki bəh kpi, ka bukumbəiŋ nômki i Nyɔ wə wi kaŋaki nəni. **(aiōnios g166)** **15** Akə gia yə Klistus kə mi wə wi num i ninshiŋ i miŋkaŋ mimfiaŋ mələ wə i fintəŋ i Nyɔ bəh mi wiwom. Ayaka wi num ka bəni bə Nyɔ bəŋ a, akə mbu bi kwati di i kinsaŋli kə ki kə ki kpamu kə Nyɔ kaka bə yeiŋ. Bə bi kwatiki lə kəm wi kə wi kpi lə, ayaka kpi yiwə təiŋ bə i ŋgəkə wə wi nŋ kə i dzə kəm chu bibə biə bə nŋ shiki fəki i ninshiŋ i miŋkaŋ mikpu wə. **(aiōnios g166)** **16** Bukumbəiŋ kŋəki a mi ka nya kichumi ki kpi, mi kəkə i biəli kichumi kiwə maka bə yeiŋ a mi wiwə kpi lə.

17 Yi kɔ yakadɛiŋ, kɔm kichumi ki kpi kaŋaki kɛ ŋga maka mi wiwɔ kpi. Bɛ kɔbi i biɛli kichumi ki kpi mi wɛ wi tɛfi kɛiŋ wiwɔm. 18 Akɔ gia yɛ na miŋkaiŋ mi ninshiŋ nɛ kɔkɔ i num maka bɛ kum nyam a mwa miwɔ buku. 19 A nɛ kɔ jɔbi wɛ Muses nɛ kɔ wi fa kaasi gia yichi i Kiŋwakti ki Bɛnchi wɛ i bɛni bɛchi, wi ka dzɔ cha yi kpɛiŋ yi yisɔb num bɛ lim biluli bi shwaŋ yeiŋ num bɛ fiaŋsi bi bɔkɔ. Asi wi dzɔ yakadɛiŋ ka juli i mwa mi bwa bɛna' wɛ, bɛh mi bɛi, bɛh i mwi mɛ, ka mikɛ i Kiŋwakti ki Bɛnchi kiwɔ wɛ, mikɛ tɛ i bɛni bɛchi wɛ. 20 Asi wi nɛ mikɛki yakadɛiŋ dzaka a, “Mwa mɛlɛ kɔ mi miŋkaiŋ mɛ Nyɔ ntɛiŋ bɛh mbeŋ, dzaka a mbeŋ nɔmki a mɔ wɛ.” 21 Wi mikɛ tɛ mwa miwɔ i kintɔŋ ki Nyɔ kɛ wɛ bɛh biɛiŋ bichi i kintɔŋ kiwɔ mɛ biɛ bɛ fɛki n'yaksi yeiŋ. 22 Yi kɔ na ŋkɔŋ a, biɛiŋ biduli nɛ yisi kɔ nchi chusi a bɛ kaŋaki i fɛ a bɛh mwa ka bi baiŋki. Ayaka bɛ nɛ kɔkɔ i dalinya chu bi mi maka bɛ kum fieŋ a mwa miwɔ buku. 23 Yi nɛ kpɛiŋniki lɛ a bɛ wɔkɔ biɛiŋ biɛlɛ bi kɔ a bimbwɔsi bi biɛiŋ bi beŋ i dzɛh yɛlɛ wɛ. Ayakalɛ, wɔkɔ biɛ bi lansi kɔ bi beŋ num bɛh bimbɛ gia biɛ bi tsɛki biɛmaka. 24 Yi kɔ a Klistus nɛ liɛ i nɔni ki Nyɔ wɛ, maka a fɛ kaŋ yi mi wiwɔm, kɛ ki kɔ a kimbwɔsi ki nɔni ki Nyɔ ki ŋkɔŋ ŋkɔŋ. Wi nɛ liɛ num i beŋ mwi. Ayaka a num fieŋ wi kɔ i liɛ i Nyɔ nshiŋ tsa Nyɔ i bukumbeŋ. 25 Wi nɛ kɔkɔ fieŋ yakadɛiŋ i chu fɛki bimbɛ gia bɛh gwi yi i Nyɔ i kiŋkani wɛ kiŋkani wɛ, ka si fwu wi bɛtii mfɛ gia nɛ shiki liɛki i Di biɛ bi Lansiki Baiŋki Nalɛ i jia jia wɛ, i fɛ bimbɛ gia bɛh mwa mɛ mɔ kɔkɔ na mmi. 26 A kabɛ num a yɛmaka nɛ kɔ yi ŋkɔŋ, ma Klistus nɛ kaŋaki i kpiki fiɛni dza, i fiɛni kpiki i yisi na si bɛ nɛ maa mbi.

Ayakalə, si yi kə, wi dzə a kpamu yi kaa yakadəiŋ. Wi dzə i jəbi wələ wə i jəbi wə mbi si kaa tsə i dzə gwu yi i fə mfə gia yeiŋ, kpi i wəkə bwili chu. (aiōn g165) 27 Yi kə a liŋ si yi kə a mi kaŋaki i kpî a ŋkpani wimu ayaka i yəmaka cheiŋ wi ni wəkəliki a nsaka, 28 yi num asi Klistus nî nya gwu yi ka kpi i bəni beŋ kpamu i giŋ chu bi bəni bəduli. Ayaka wi num i bi fiəni dzə i ndzə wi kəmsini wə, wi chu kəbi i bi fə gia bəh chu. Wi bi dzə a i bwili bəni bə bə lansi ki wəkəliki wi.

10 Bənchi bə Nyə nî nya i Muses kə a kinjəŋjəŋ ki gia yindzəŋni yə yi nî kaŋaki i bi dzə num. Bə kəbi gia yi ŋkəŋ yə yi nî kaŋaki i bi dzə num. Bə shiki a fəki bimfə gia i jia jia wə, na bi kaŋa kə gia yidəko i fə a bəni bə bə kəmsiki dzəki i Nyə wə baiŋki tsə bwili fwu. 2 Asi kə a bimfə gia biələ kələ i fə a bə baiŋki yakadəiŋ, ma bə ka baəŋ dəkə a fəki bimfə gia biduli, kə bəni bə bə kəksiki Nyə ni numki num bə wəkə lə chu bibə kpamu, ayaka shəm yibə ma ni chu sakaki bə i chu bibə wə. 3 Ayakalə, bimfə gia biələ bə fəki bi yiŋniki fəki bəni yiŋni kwaka num chu bibə i jia jia wə. 4 Yi num yakadəiŋ, kə mwa mi bəna' bəh mi bîi nî kəkə i wəkə bwili chu bi mi. 5 Akə gia yə yi nî fə Klistus jəbi wə wi nî dzə i fa kuku, dzaka i Nyə a, “Wə kaŋaki kə kiŋkəŋ i bimfə gia biə bə fəki bəh nyám, bəh i biəŋ biə bə nyaki i wə. Wə keiŋsi num gwu yi mi wiwəm i mih. 6 Nyám yə bə nyaki bə kpa fə bimfə gia yeiŋ i wə, bəh biəŋ biə bə nyaki a bə fə bimfə gia yeiŋ i wəkə bwili chu bi bəni, bi ka lansi fə dəkə a wə saŋliki. 7 Mih ka dzaka a, ‘O Nyə tsəiŋ, mih dzə i fə gia yə wə kəŋki, asi bə nyaka kə mih i Kiŋwakti ka wə.’” 8 Wi

nĩ yisi dzaka i Nyo a, “Wɔ kanaki kɛ kinƙɔŋ nabɛ i wɔkɔki ndzɔŋni bɛh bɪmfɛ gia, bɛh bɪnya biɛ bɛ nyaki i wɔ bɛh nyám yɛ bɛ nyaki i wɔ bɛh biɛiŋ biɛ bɛ fɛki gia yeiŋ i wɔ, bɛh biɛiŋ biɛ bɛ nyaki a bɛ fɛki bɪmfɛ gia yeiŋ i wɔkɔ bwili chu i bɛni wɛ.” Ayaka biɛiŋ biɛlɛ bɛ fɛki biɛli asi nchi nɛŋki. **9** Si wi dzaka yakadɛiŋ, ka dzaka kpɛiŋsi i Nyo a, “Tsɛiŋ, mih dzɛ i fɛ gia yɛ wɔ kɔŋki.” Wi nĩ dzaka yakadɛiŋ, ka chiksi bɪmfɛ gia bikpu biɛ i jiɛ kimfiaŋ. **10** Si Jisɔs Klistus nĩ fɛ gia yɛ Nyo nĩ kɔŋki a wi fɛ, gwu yi yɛ wi nĩ nya a kpamu yi kaa yakadɛiŋ, wi fɛ bukumbɛiŋ ka baiŋki. **11** Na winaiŋ tii mfɛ gia si tsɛ num i di bi bi nɔm wɛ chɔksi chɔksi fɛ bɪmfɛ gia fiɛni chukuli kinƙani bɛh kinƙani, na bɪmfɛ gia biwɔ kɔbi i dzɔ bwili chu bi bɛni. **12** Ayakalɛ, Klistus nĩ fɛ ŋ'wi mfɛ gia a ŋkpani wimu yi kpɛiŋ yaka i wɔkɔ bwili chu bi bɛni kpamu. Si wi fɛ yakadɛiŋ ka shinum i tɛiŋ yi Nyo yilɛkɛli wɛ. **13** Wi kɔ fɛiŋ i yisi i jɔbi wiwɔ wɛ, wɔkɛli i tsɛ buku jɔbi wɛ Nyo bi nɔsiki bɛmbaiŋŋni bu i kuku ka kinƙbɔkɔ ki kigvu, ayaka wi tɔmyi gvu yi i bɔ bɛiŋ. **14** Mfɛ gia wi wimu wɛlɛ fɛ, bɛni bɛ wi fɛki bɔ baiŋ, bɔ bɛ baiŋ tɛ i Nyo nshiŋ jɔbi wichi tsɛ bwili fwu. **15** Kin'waka ki Baiŋni dzakaki tɛ i bukumbɛiŋ tɔbi gia yɛlɛ. Ki nĩ kɔ ki yisi dzaka a, **16** “Bah Nyo dzakaki a, akɔ miŋkaiŋ mɛlɛ mih bi dzi buku bɔ i kan yiwɔ jum: Mih bi jiɛ bɛnchi bɛŋ i shóm yibɔ mɛ, mih chu nyaka yi i biŋkwaka bibɔ wɛ.” **17** Si wi dzaka yakadɛiŋ ka chu kpɛiŋsi a, “Mih bi chu kwaka kɛ chu bibɔ nabɛ bɪmfɛ bibɔ bichu” **18** Yi kabɛ num a, bɛ dalinya chu bi bɛni, yaka ŋgɛkɛ chu mɔŋ wɛ bɛ kɔ i nɛŋki biɛiŋ biɛ bɛ fɛki bɪmfɛ gia yeiŋ i wɔkɔ bwili chu i bɛni wɛ. **19** Bwa bɛ nih bɛŋ, yi

bé num a mwa mi Jisós weli ló dzəh yə bukumbeɪŋ kə i liə, chu lwa kə i liə tsə i Di biə bi Lansiki Baiŋki Nalə.

20 Bukumbeɪŋ kələ i tsə i dzəh yimfiəŋ yə yi nyaki nənɪ yə Jisós nɪ weli i bukumbeɪŋ. Wi nɪ weli dzəh yələ bəh gwu yi, yi bé num a wi baa bwili num mbuŋ wə bə nɪ təɪŋni baŋ di biwə yeɪŋ. **21** Bukumbeɪŋ si kaŋa tii mfə gia wimbum wə wi kaŋaki ŋga i juŋ yi Nyɔ wə. **22** Si yi kə yakadəɪŋ, bukumbeɪŋ kɪniki kômsiki tsəki i Nyɔ kpəŋ bəh shəm yimu, ayaka num bukumbeɪŋ jiə shəm yichi i wi wə kiməŋni kidəko kəbi nalə. Bukumbeɪŋ kiniki tsəki kəm bə mikə lə shəm yibukumbeɪŋ bəh mwa mi Klistus yi bé baiŋ, yi kəbi i chu sakaki bukumbeɪŋ i gia yidəko wə. Ayaka bukumbeɪŋ chu num bə wəko lə gwu yibukumbeɪŋ bəh mwi mi baiŋni tə. **23** Bukumbeɪŋ numki ndzəŋki i gia yə bukumbeɪŋ tseɪŋki tsəki i ninshiŋ i yi wə, a num yə bukumbeɪŋ si dzaka i bəni kəm yi. Kiə bukumbeɪŋ ma fūmniki, kəm mi wə wi nɪ kaka bukumbeɪŋ si num a i ja yi wə. **24** Bukumbeɪŋ tseɪŋki tə dzəh i shɪliki shóm yi mi bəh mi i kəŋniki bəh i fəki gia yə yi ndzəŋki. **25** Kiə bukumbeɪŋ ki bēe kə i dzəki i kijunɪ wə asi bəni bədəko dza ka fəki. Bukumbeɪŋ shɪliki shóm yibukumbeɪŋ, tsə si bukumbeɪŋ si yeɪŋ a chəko bi Bah wibukumbeɪŋ bi dzəni si juli dzə. **26** Bukumbeɪŋ kɪəki a bukumbeɪŋ ka chu dzā bé fə chu, fə yakadəɪŋ kiə, num bukumbeɪŋ nɪ dzo lə dzəh yi ŋkəŋ yiwə, ma bukumbeɪŋ kiəki a kimfə gia kidəko chu məŋ kə bə kə i chu fə i chu bibukumbeɪŋ wə. **27** Mi ka fə yakadəɪŋ, wi wəkəliki a wəkəlini bəh nlwa num nsaka wi Nyɔ bəh gbuku wichu wə wi bi yaŋaki bəni bə bə kə bəmbaiŋni bə Nyɔ. **28** Jobi wə mi bwiŋ nchi wi

Muses, bəni num bəfa nabə bətali i təbi a bə yeiŋ gia yə wi fə, yaka nsaka kwa wəmaKa, bə wə wi wəni kwasi kə nsheiŋ. **29** Yi kabə nūm yakadəiŋ, ma mbeiŋ kwakaki a mi wə wi seiŋsiki waiŋ Nyɔ, dzə mwa mi miŋkaiŋ mə Nyɔ ni təiŋ i wəkə wi yeiŋ a wi baiŋki a, akə fieŋ fikilələ, təyi tə Kiŋ'waka ki Baiŋni kə ki dzəki bəh ŋgamti wi Nyɔ i bəni, yaka ŋgəkə wə wəmaKa mi bi kwati bi numki dəiŋ a? **30** ŋgəkə wi bi gumiki lə kəm bukumbeiŋ kiəki lə mi wə wi nī dzaka a, “Akə mih wə mih kə i chukuli kinchukuli, a num mih wə mih bi nyaki ŋgəm wibə.” Ayaka wi chu dzaka a, “Akə mih Bah wə wi bi sakaki bəni bəŋ.” **31** Akə gia yi gumini yimbum i gbə i kaŋ yi Nyɔ wə wi kaŋaki nəni. **32** Mbeiŋ kwāka i kaŋ yi tsəni wə si bə nī baiŋsi fwu wimbeiŋ kəm gia yi Nyɔ. Mbeiŋ nī kaŋa shəm bə jwə bəh bəŋgəkə bə bə nī dzəki i mbeiŋ. **33** Jəbi widəkə nī kələ, bəni nī shiki təyiki mbeiŋ chu chəbsi mbeiŋ i ndaiŋ wə. Jəbi widəkə, mbeiŋ nī chiŋni i mbaŋ wi bəni bə bə nī nyaki tə ŋgəkə i bə i dzəh yiwə wə. **34** Mbeiŋ nī shiki kwasiki nsheiŋ bəh bəni bə bə kə i juŋ yi nsəŋ wə gamti bə. Bə nī shiki ləkəki biəiŋ bimbeiŋ, mbeiŋ bee a beeni num lə bəh kinsanli, kəm mbeiŋ kiəki lə a mbeiŋ kaŋaki lə bidəkə bi tsə biəmaKa ayaka a num biə bi bi numki jəbi wichi. **35** Ayakadəiŋ, kiə mbeiŋ ki bēe kə gia yə mbeiŋ si num i yeiŋ beiŋ məŋni kə, kəm akə gia yə yi kaŋaki ŋgəm wimbum. **36** Gia yimbum yə mbeiŋ nəŋki i liə kə i kəŋaki shəm ka mbeiŋ fəki num gia yə Nyɔ nəŋki, ma mbeiŋ ka bi kwati biəiŋ biə wi kaka bukumbeiŋ yeiŋ. **37** Bə nyaka a, “A baŋ a twəsi mi wə wi kaŋaki i dzə, ni dzə buku lə. Wi ni məti kə. **38** Mi wuŋ wi chəŋ bi kwatiki lə nəni kəm

shəm yə wi jiə i mih. Ayakalə, wi ka fiəni chu bəh kijum, shəm yin ma ni ndzəŋki bəh wi.” 39 Ayakalə, bukumbein kəkə fibukumbein ka bəmaکا bə bə fiəni gbəyi i jum wə num i bi laka. Bukumbein kə num fibukumbein bəni bə bə jiə shəm i Nyə num bin'waka bibə num i bi bəin.

11 I jiə shəm i Nyə kə i tseinƙi tsəki a ninshin i fiəfiə Nyə kə wi kaka mi yein, wi kiə na bindzəŋ a wi bi kwati lə fi, kiə tə na bindzəŋ a fi kələ fein maka wi yisi yein. 2 Nyə n̄ sainƙi bəni bə ninshin kəm bə n̄ jiə shəm i wi. 3 Akə tə shəm yə bukumbein jiə i Nyə yi fə bukumbein kiə ndzəŋ a Nyə n̄ maa mbi wələ a bəh ja, bein biə bukumbein yeinƙi n̄ buku i biə bə kəkə i yein. (aiōn g165) 4 Akə shəm yə Abel n̄ jiə i Nyə yi fə ka wi fə mfə gia wi chəŋ wi tsə wi Kεεn. Ayaka Nyə ka dzo wi a wi kə mi wi wi chəŋ, ka dzo kinya ki i təbi a wi kə mi wi chəŋ. Abel n̄ kə wi kpi, ayakalə shəm yə wi n̄ jiə i Nyə yi fə bukumbein bə wəkə wi kein dzaka i bukumbein i dzo buku bidain. 5 Akə tə a shəm yə Enək n̄ jiə i Nyə ka Nyə bi dzo tsə bəh wi i bein wiwəm maka wi musi kpi. Bə n̄ dza na chu yein i wi wə, kəm Nyə n̄ kə wi dzo lə wi i bein. Na ka Nyə dzo Enək i bein Kiriwakti ki Nyə dzaka a wi n̄ fəki Nyə wəkə ndzəŋni. 6 Ayakadəin, mi kabə num wə wi ka jiə dəkə shəm i Nyə, yaka wi kəkə i fə a Nyə wəkəki ndzəŋni bəh wi nalə, kəm mi kabə nəŋ i kəmsiki tsəki i Nyə kpəŋ, yaka wi kaŋaki lə i bum a Nyə kələ, bəh a wi maktiki lə mi wichi wə wi lansiki nəŋki wi. 7 Akə tə a shəm yə Nəa n̄ jiə i Nyə jəbi wə Nyə n̄ təfiki wi kəm bein biə bi n̄ keinƙi i bi dzə maka wi num yein, wi wəkə i Nyə ka keinsi ngwuki wimbum i gamti juŋ yi yein. Si wi n̄ jiə shəm yakadəin yi ka chusi a bəni bədkə i mbi

wələ wə kə bə chu i Nyɔ nshɪŋ. A num a wi wə Nyɔ nɪ nya di bi mi wi chəŋ i wi, biə wi si nya mi wə wi jiə shəm i wi. **8** Akɔ tə a shəm yə Ablaham nɪ jiə i Nyɔ ka wi wəkɔ i Nyɔ i jəbi wə Nyɔ nɪ bɔɔŋ wi a wi buku bee tumi kibɔ wi tsə i kidəkɔ wə wi num i ni kwati tumi kiwɔ ka ŋki. Si Ablaham wəkɔ yakadəiŋ buku, ka bə tsə a tsəni kiə kə di biə wi tsəki. **9** Akɔ shəm yə wi nɪ jiə i Nyɔ na ka wi tsə nɔki i tumi kə Nyɔ nɪ kaka i wi, wi tsə ka numki ka mi wi tumi. Wi nɪ kə feiŋ nyani nɔ nnya i bintaŋ mə bəh Ayjik bəh Yakɔb bə Nyɔ nɪ kaka bə bəchi a tumi kiwɔ bi numki kibɔ. **10** Wi nɪ nɔki i bintaŋ mə yakadəiŋ kəm wi nɪ tseiŋki tsəki a ninshiŋ i liə i kwili wə chaka kiwɔ nɪ chəkɔ Nyɔ ki asi kwili wiwɔ bi numki, ka maa. **11** Akɔ tə a shəm yə Ablaham nɪ jiə i Nyɔ ka wi bwɔ waiŋ num wi jwiŋ tsə lɔ, Sela tə kəbi i chu bwɔ. Yi nɪ num yaka kəm Ablaham nɪ kə wi bum a kiŋkaka ki Nyɔ si tsə kə i kuku. **12** Yi ka bə num a mi wimu wə Ablaham wə wi nɪ kə wi jwiŋ nalə, num a dzaka ki kpi wə, ŋgəkɔ wi mi nɪ buku i gwu yi wə bɔ du aka biɔŋ i beŋ bəh aka mishambu i kpa wi kinchwɔ kimbun wə mɔ kəbi ka mi fa kaasi. **13** Bəni bələ bəchi nyani lə na chu kwati fiə fiə Nyɔ nɪ kaka, bə nyani lə dzə kpiyi jiə a shəm i Nyɔ wə. Bə nɪ yeiŋ i fi wə a keiŋ i dzəh yi dəəŋ, ka dzɔ fi bəh kinsanli, dzaka bəh dzaka kibɔ a, bə ŋgaiŋni kə bəni bə dzəni, bə kumi i nshwaiŋ yələ wə. **14** Bəni kabə dzaka yakadəiŋ, yi chusi na bindzɔŋ a bə keiŋki bə nəŋ tumi kə akɔ kibɔ. **15** A nɪ kə a bə chu kwakaki kəm tumi kə bə nɪ buku dzə yeiŋ, ma bə nɪ nəŋ dzəh i fəni chu feiŋ. **16** Ayakalə, si yi kə, bə nɪ nəŋki num tumi kə ki tsəki kəmaka, a num tumi ki beŋ. Ayakadəiŋ, Nyɔ si gəmni kə i

jɔbi wə bə bɔɔŋki wi a Nyɔ wibɔ, kɔm wi kɔ wi kɛiŋsi jiə
 kwili i bɔ. **17** Akɔ shɔm yə Ablaham nɛ jiə i Nyɔ a jɔbi wə
 Nyɔ mɔmsi wi, wi bum i dzo waiŋ wi wə Ayjik i fə mfə gia
 yeiŋ i Nyɔ. Ayaka Ablaham kɔ wə Nyɔ nɛ kaka a ŋgɔkɔ wi
 mi bi bukuki i wi wə. Wi bum ka dzo waiŋ wi a num a kaa
 a wi, a ŋgaiŋ fə mfə gia yeiŋ. **18** Waiŋ wi wəlɔ kɔ wə Nyɔ
 nɛ dzaka i Ablaham a, “Akɔ i Ayjik wə, bwa bə bɔ bi duki
 yeli wa bi bukuki.” **19** Ablaham nɛ kiəkɛ lə a mi ka kpi na
 kpini, Nyɔ kɔlɔ i fə a wi fiəni wiwɔm. Ayakadəiŋ, i dzəh
 yidɔkɔ wə bə kɔlɔ i dzo a Ayjik nɛ kɔ wi kpi ka Nyɔ fiəni
 nya wi i Ablaham wiwɔm. **20** Akɔ shɔm yə Ayjik nɛ jiə tɔ i
 Nyɔ ka wi bi chubi Yakɔb bəh Esau ka dzaka i bɔ kɔm
 kimbɔiŋsi ki Nyɔ kɔ ki bi dzəkɛ i bɔ wə. **21** Akɔ tɔ shɔm yə
 Yakɔb nɛ jiə i Nyɔ ka jɔbi wə wi nɛ kpiki, wi chubi bwa bə
 waiŋwi Yɔsef. Si wi nɛ chubi yakadəiŋ num wi ŋgwur
 i mbəŋ wi beŋ nya kiŋkɔksi i Nyɔ. **22** Akɔ tɔ shɔm yə
 Yɔsef nɛ jiə i Nyɔ ka jɔbi wə wi nɛ kɔ a kpi ka tɔfi kpi yi
 chusi a bəni bə Islae bi baŋ bukuki lə i tumi ki Ijib wə.
 Ka chu dzaka i bɔ a jɔbi wə bɔ bi nɛŋki i buku feiŋ bɔ dzo
 bikɔŋɔ bi ŋgaiŋ. **23** Akɔ shɔm yə tii Muses bəh nih Muses
 nɛ jiə i Nyɔ ka bɔ nyumi Muses i kifiaŋŋ kitali wə a bə ma
 wɔɔ jɔbi wə bɔ nɛ bwɔ wi. Bɔ nɛ nyumi yakadəiŋ kɔm bɔ
 nɛ yeiŋ a wi kɔ waiŋ nyukuni wi ndzɔŋ nalɔ. Ayaka bɔ
 nəkɛ lwa kɔ i bwiŋ nchi wə ŋkuŋ nɛ bwili. **24** Akɔ shɔm yə
 Muses nɛ jiə tɔ i Nyɔ yi fə, jɔbi wə wi nɛ kɔɔ yaka yi fə a wi
 nɛiŋma a bə ma bɔɔŋki ŋgaiŋ a waiŋ waiŋ ŋkuŋ Fɛlɔ.
25 Wi nɛ saiŋ n'yi num i yeiŋki num ŋgəkɔ bəh bəni bə
 bɔ kɔ bə Nyɔ, kɔbi i wəkɔki ndzɔŋni i biəiŋ bichu wə bi
 num a jɔbi wi juli wə. **26** Wi nɛ kɔ wi dzo a bə ka ŋgəmsi

ngaiŋ kɔm ngaiŋ kɔ mi wi Mbɔiŋsi wɛ Nyɔ nɛ kaka, tsɛ a
 ngaiŋ kwatiki kpɔ wi Ijib wichi. Wi nɛ dzo yakadɛiŋ kɔm
 wi nɛ tseiŋki tsɛki a ninshiŋ i mbee wɛ wi kɔ i bi dzɛ i
 wi. **27** Akɔ shɔm yɛ wi nɛ jiɛ i Nyɔ ka wi dza buku i Ijib
 lwa kɛ shɔm yi ŋkuŋ yi bɔkɔli a wi kɔlɛ i fɛ gia yidɔkɔ
 bɛh wi. Wi nɛ kɔ wi kaŋa shɔm dza ka tsɛki kɔm wi nɛ
 tseiŋki num a ninshiŋ ka wi yeiŋki lɛ Nyɔ wɛ bɛ si yeiŋ kɛ
 bɛh dzɛkɛh. **28** Akɔ tɛ shɔm yɛ wi nɛ jiɛ i Nyɔ yi nɛ fɛ ka
 wi jiɛ Dzini bi Ntsɛdaŋ, wi fɛ bɛ dzo mwa fiaŋsi i dzaka
 bibɔ bifiaŋɔ wɛ, ka Chinda wi Kpi wɛ wi nɛ wɔɔyiki bwa
 bɛnyuku bɛ ninshiŋ i chwɔŋɔkijunŋ wɛ ma ni wɔɔyi bwa
 bɛbɔ bɛnyuku i jɔbi wɛ wi dzɛ buku i dzaka bifiaŋɔ bi
 bɛni bɛ Islae wɛ wi ni tsɛ daŋsi. **29** Akɔ tɛ shɔm yɛ bɛni
 bɛ Islae nɛ jiɛ i Nyɔ ka bɔ tsɛ daŋ Bɔkɔ Yimbum yi Bɔkɔli i
 kuku, aka bɔ tsɛki num i nshwaiŋ yi wɔmni wɛ. Ayaka
 bɛni bɛ Ijib nɛ dzɛ buku tɛ i bɔkɔ yiwɔ wɛ bɛ mɔmsi i
 daŋ tɛ, yi kɔ nyɛ bɛh bɔ bɛchi. **30** Akɔ tɛ shɔm yɛ bɛni
 bɛwɔ nɛ jiɛ, yi nɛ fɛ bɔ i jɔbi wɛ bɔ nɛ tsɛ buku i Jeliku,
 nyani tali kwili wiwɔ, jɔbi wɛ bɔ nɛ nyani tali yaka i buku
 kaŋ nanitaŋ bimbu bi kwili biwɔ bichi mukuyi. **31** Akɔ
 tɛ shɔm yɛ Lahab miŋkpaŋa wi tɔkɔlini nɛ jiɛ i Nyɔ ka
 wi bɔiŋ wi na kpi i mbaŋ wi bɛni bɛbɔ bɛ tumi bɛ bɔ nɛ
 lɛkɛki bɛh kifwu i Nyɔ. Wi nɛ ka kpi dɛkɛ, kɔm bɛni bɛ
 Islae nɛ kɔ bɔ faaŋ bɛni a bɔ dzɛ wɛli tseiŋ tumi kiwɔ,
 miŋkpaŋa wiwɔ ka dzo bɔ i wi dzu. **32** Asi kɔ a mih faaki
 bɛni bɛ bɔ nɛ jiɛ shɔm i Nyɔ, ma mih ni fa i tsɛ buku faŋ?
 Jɔbi mɔŋ wɛ mih kɔ i yisi i fukuki gia yi bɛni ka Gidiɔn,
 Balak, Samsen, Jɛfta nabɛ Dɛbit bɛh Samwɛl bɛh bɛni
 bɛ ntum bɛ Nyɔ bɛdɔkɔ. **33** Bɛni bɛlɛ bɛchi kɔ bɛ bɔ nɛ

jiə shəm i Nyɔ. Bədɔkɔ tumdzi jum, bədɔkɔ saka i dzəh
yi chəŋ wə, bədɔkɔ kaŋa gia yə Nyɔ nɪ kaka bɔ bəh yi,
bədɔkɔ kaŋa ŋga i baŋ dzaka bi júm a yi ma bwiŋyi dzi
bɔ. **34** Bədɔkɔ nɪ kaŋaki lə ŋga i fə a gbuku wə wi nɪ bɛliki
wi gumi, nyummi. Ayaka bədɔkɔ kaŋa ŋga i buku i kaŋ yi
bəni bə bɔ nɪ nəŋki i gbayi bɔ bəh bənywɔ bə jum. Ayaka
bədɔkɔ bə bɔ nɪ chusiki a bɔ kɔ bə kikipəŋ, bɔ dza fiəni
bəŋga. Ayaka bədɔkɔ fiəni chu bəni bə jum bələkəli, ayaka
bədɔkɔ kəŋŋ bəni bə jum bə tumi kidɔkɔ bɔ fuli fulini. **35**
Bədɔkɔ nɪ kɔ bəkaŋa bə bɔ nɪ jiə tə shəm i Nyɔ. Ayaka Nyɔ
fə bəni bəbɔ bədɔkɔ bə bɔ nɪ kɔ bɔ kpiyi lə fiəni bəwɔm
dzə num bəh bɔ. Bəni bədɔkɔ kɔ bə nɪ kwaki bə chəbsi bɔ,
ayaka bɔ nɪ kəŋki kə a bə bee bɔ, kɔm bɔ nɪ yeiŋ a bɔ ka
kpi, bɔ nɪ fiəni dza i kpi wə i kwati nɔni kə ki ndzəŋki
tsəki kələ. **36** Bədɔkɔ kɔ num bə nɪ nyiksi bɔ, tweiŋ bəh
ŋgaŋa gwu yibɔ kpəkɔyi, ka kaŋaki bədɔkɔ bəh bənsəŋ fa i
juŋ yi nsəŋ mə. **37** Bədɔkɔ kɔ bə nɪ tumyi bəh kitəh bɔ
kpiyi, chu baka bədɔkɔ bəh bənywɔ bə bə bakaki keiŋ
yeiŋ bɔ buku bimbɔ bifa bifa, gbayi bədɔkɔ bəh bənywɔ
bə jum bɔ kpiyi. Bədɔkɔ nɪ nyaniki nnyaki ləh num dzú yi
shwaŋ bəh yi bíi. Bɔ nɪ kɔ bəni bə kifuu, bəni njəŋsi bɔ
chu chəbsi bɔ. **38** Bɔ nɪ nyaniki nəki i bichwali wə bəh i
ŋkwúŋ wə bəh i bitaa wə bəh i dzəŋə wə. A nɪ kɔ bəni
mbi wələ num maka wi kpəiŋ i bɔ i nəki i yeiŋ wə. **39** Bəni
bələ bəchi lə kɔ num bɔ nɪ jiə shəm i Nyɔ, ayaka Nyɔ saiŋ
bɔ nalə. Ayakalə, mi widɔkɔ i bɔ wə nəki kwati kə fiəŋ fiə
Nyɔ nɪ kaka. **40** Bɔ nɪ ka kwati dəkə kɔm Nyɔ nɪ kaŋaki lə
kimfasi kindzəŋni i bukumbeiŋ ki tsə kibɔ, ka yi numki a

jɔbi wə bə bi chiŋni bukumbeɪŋ bəh bə, ka bə bi numki tə num bə kpeɪŋ i Nyɔ nshiŋ tsə bwili fwu.

12 Si bukumbeɪŋ si num num mbaŋ wi bəni bə bə nɪ jiə shəm i Nyɔ fiəli tali bukumbeɪŋ ka kinchəsi, bukumbeɪŋ bûku i bəntiə bəchi bə bə tasiki bukumbeɪŋ, bəh chu biə bi si kəmsi lim bukumbeɪŋ, bə kâŋa shəm i yôkəki n'yôkə wə Nyɔ kə wi jiə i bukumbeɪŋ nshiŋ. **2** Bukumbeɪŋ bə yôkə bə bwâŋ dzəkəh a Jisəs wə. Akə wi wə wi nɪ weli dzəh i bukumbeɪŋ i jiə shəm i Nyɔ, a num wi wə wi fəki shəm yə bukumbeɪŋ jiə i Nyɔ kpeɪŋniki tsə bwili fwu. Wi nɪ kaŋa shəm bum i kpi i kintasi wə. Wi nɪ ka tseiŋ dəkə ŋkaiŋni kpi yi ŋgəmni yiwo, kəm wi nɪ tseiŋki tsəki a ninshiŋ a ndzəŋni biə bi kə i wi nshiŋ. I liə wi si num num wi shinum i tseiŋ yiləkəli yi ki kiŋkii ki Nyɔ wə. **3** Mbeɪŋ kwākaki kəm mi wə wi nɪ dzə ŋkaiŋni ŋgəkə wə bəni bəchu nɪ nyaki i wi, ka yəmaka ni fə shóm yibukumbeɪŋ ma ni dəki, i bi dzə bəh i dzəh. **4** Jum yə mbeɪŋ tumki bəh chu mbeɪŋ keɪŋki maka mbeɪŋ tum i tsə buku i yə wini wi mi ki nəki i kuku. **5** Mbeɪŋ dali lə ntəfi wə Nyɔ nyaki i mbeɪŋ ka bwa bu a? Wi dzakaki a, “Waiŋ wuŋ, jɔbi wə Bah lumsiki wə, kiə wə ki dzô kə yi ka gia yikilələ. Jɔbi wə wi yəliki wə i gia wə, kiə shəm ki kpîni kə wə. **6** Kîə a Bah si lûmsi num mi wə wi kəŋki, wi tweiŋ num na winaiŋ waiŋ wə wi dzəki a akə ŋ'wi.” **7** Mbeɪŋ kâŋaki shəm i bəŋgəkə bə mbeɪŋ yeɪŋki, mbeɪŋ kiəki a Nyɔ lumsiki lə mbeɪŋ ka bwa bu. Waiŋ widəkə kələ wə ba wi si lumsi kə wi a? **8** Nyɔ ka bee i lumsiki mbeɪŋ asi wi si lumsiki bwa bu bəchi, yaka mbeɪŋ məŋ dəkə bwa bu, yaka mbeɪŋ kə bwa bə kuku. **9** Bukumbeɪŋ kaŋaki lə tə bətii bəbukumbeɪŋ fa

kuku bə bə nĩ shiki lumsiki bukumbeiŋ ayaka bukumbeiŋ kəksi bə. Asi kə a bukumbeiŋ kəksiki bə yakadəiŋ, yaka bukumbeiŋ məŋ i nya gwu yibukumbeiŋ i Tii wi biŋ'waka bibukumbeiŋ i tsə yakadəiŋ, i bi kwati nəni ki kpamu a?

10 Bətii bəbukumbeiŋ bə lumsiki bukumbeiŋ a jəbi wi juli wə asi bə yeiŋki a yi kə chəŋ i bə. Ayakalə, Nyə lumsi bukumbeiŋ mbee wiwə num wibukumbeiŋ ka bukumbeiŋ baiŋki asi wi baiŋki. **11** Jəbi wə bə si tweiŋ mi i lumsi wi, wi ka wəkəki ləli i jəbi wiwə wə, wi saŋli kə. Ayaka jəbi wə wəmaکا jəbi tsə, gia yiwə dzə num bəh kimboiŋni bəh nəni ki chəŋ i wəmaکا mi wə bə lani wi i dzəh yələ wə. **12** Ayakadəiŋ, mbeiŋ fə tséiŋ yimbeiŋ yə yi kə num yi bəh lə fiəni ləkə, ma mbeiŋ fə tə binyu bimbeiŋ biə bi nyumiki fiəni ləkə. **13** Mbeiŋ fə dzəh ma yi num chəŋ i gvu yimbeiŋ yə mbeiŋ səŋki yeiŋ ma yi bwiŋ kaasi, bi ləkəki num ləkəni. **14** Mbeiŋ mōmsiki nalə i nōki i kimboiŋni wə mbeiŋ bəh bəni bəchi, chu mōmsi tə i nōki nəni ki baiŋni. Mi kabə num wi nə kə nəni ki baiŋni, yaka wi bi yeiŋ kə Bah. **15** Mbeiŋ tōkniki, a mi widəko bi ma baəŋ i kwati ŋgamti wi Nyə, chu tōkniki tə ka ŋgəkə wichu widəko bi ma buku i mbeiŋ kintəəŋ wə wi kə i dzə bəh ŋgəkə wi num i bəkəli bəni bəduli. **16** Mbeiŋ tōkniki tə a mi widəko i mbeiŋ kintəəŋ ki kəŋa kə nəni kinyeŋ ki təkəlini. Kiə mi tə ki nēiŋ kə gia yi Nyə ka Esau wə wi nĩ taŋni di bi ka kukuli i dzini bi kpaŋni wimu wə. **17** Ntə mbeiŋ kiəki lə si yəmaکا nĩ tsə wi dza bə chu nəŋ i kwati kimboiŋsi kələ i ba wi kaŋ, ba wi məŋni məŋnini a? Namana yaka si wi nĩ nəiŋki bəh mindəm i dzəkəh yi wə i kwati kimboiŋsi kələ, dzəh yi ŋkwuni nĩ chu məŋ. **18**

Mbeinj kīaki a di biə mbeinj numki yeinj i liə kəkə ka bi fa kuku biə bəni bə Islae nī numki yeinj bə num i kəm bi. Bə nī num yaka, gbuku yaka lə wumwumwum, biŋ ji, ji lə maaa, fiəkə yiləkəli tsə tə lə kukuku. **19** Bə nī wəkəki lə tə si sɔŋ shakyiki di, ayaka ja yidəkə dzaka. Gia yə ja yiwo nī dzakaki nī gumsi bə, bə ka tsa a ja yiwo ma chu dzāka i bə. **20** Bə nī tsaki yakadəinj kəm gia yə ja yiwo nī dzakaki nī tsəki lə ŋga bibə. Ja yiwo nī dzakaki kiŋ i bə a, “Kīə fiēŋ ki kīni dzə kə i ŋkwuŋ wələ wə. A kabə num na nyam, bə tūmyi bəh kitəh yi kpi.” **21** I yi ŋkəŋ wə, biēinj biə bə nī yeiŋki fiēŋ nī gumiki na bəh ŋga. Ayaka Muses mwi dzaka a, “Nlwa wi gumini fə gwu dza bə nyum mih.” **22** Mbeinj kə fimbeinj num mbeinj num i ŋkwuŋ wi Sayəŋ wə, a num kwili wi Nyə wə wi kaŋaki nəni, wi num tə Jəlusalem wi beinj. A num i fiēŋ wə bəchinda bə Nyə bə mi kəkə i fa kə num bə chiŋni bə laŋ i juŋ yiwo wə. **23** Mbeinj dzə lə i juŋ yi bəni bə Nyə wə bə bə kə bwa bu bə ninshiŋ, bə nyaka kiyəli kibə i kiŋwakti wə i beinj. Mbeinj dzə lə i Nyə nshiŋ wə wi təiŋyiki bənsaka bə bəni bəchi. Mbeinj dzə lə tə i biŋ'waka bi bəni bə bə kə chəŋ num Nyə fə bə bə baiŋ tsə bwili fwu. **24** Mbeinj dzə lə tə i Jisəs wə wi numki i ninshiŋ miŋkaŋ mimfiŋ i fintəŋ fintəŋ i Nyə bəh bəni, dzə tə i mwa mi Jisəs nshiŋ mə bə nī mikəki i bukumbeinj wə. Mwa mələ dzakaki gia yi ndzəŋ tsə yi mwa mi Abəl. **25** Mbeinj tōkniki i nəiŋki i būm i mi wə wi dzakaki i mbeinj. Mbeinj kwakaki a bəni bə Islae nī ka buku dəkə i kaŋ yi ŋgəkə wə wi nī dzə i bə kəm bə nī nəiŋ i bum yi mi wə Nyə nī saiŋbwili wi ni dzakaki i bə fa nshwaiŋ wə tsə dzəh i wi wə, yaka kə a dzəh kəkə i bukumbeinj i bi buku i kaŋ

yi ngəkə wə jəbi wə bukumbeinj ka nəinj i bûm mi wə wi dzakaki i bukumbeinj num i beinj na? **26** A nĩ kə jəbi wiwə wə wi nĩ dzaka kuku nəjni. I liə wi kaka a, “Jəbi wə mih ni chu nəjni, a ni nəjni kə a nshwaij shəj. Bəoli tə ni nəjni lə.” **27** Ndzaka wə a, “Jəbi wə mih ni chu nəjni”, chusiki a Nyə bi dzo bwili lə beinj bichi biə wi nĩ maa biə bə kə i nəjni, a bi baanj a beinj biə bə kəkə i nəjni. **28** Yi bə num a bukumbeinj nyāki kiyəjni i Nyə a njkuj biə bukumbeinj dzəki akə biə bə kəkə i chu nəjni. Ayakadəinj, bukumbeinj yaksiki Nyə i dzəh yə wə wi bum, nyā kiŋkəksi i wi, lwa wi. **29** Bukumbeinj nyāki yakadəinj kəm, “Nyə wibukumbeinj kə ka gbuku wə wi kə i fiisiki beinj fisini.”

13 Mbeinj bāanj a kəŋniki gwu yimbeinj ka bwa bə nih. **2** Kiə mbeinj ki bēe kə i dzəki bəni bətumi i júnj yimbeinj wə. Mbeinj kīəki a bəni bədəkə dzə lə yakadəinj bə dzo num bəchinda bə Nyə kiə kə. **3** Mbeinj kwākaki bəni bə bə kə i júnj yi nsəj mə, num aka mbeinj bə bəchi kə i junj yi nsəj mə. Mbeinj kwākaki tə bəni bə bə chəbsiki bə, a kabə chəbsiki tə num mbeinj. **4** Mi wichi nyāki kiŋkəksi i ndzo wi miŋkpaŋa bəh minyuku. Mi ki bəkəli kə naŋ ki miŋkpaŋa bəh minyuku. Mbeinj kīəki a Nyə bi sakaki lə bəni bəchi bə bə nəkə nəni kinyeŋ bəh bə bə kə bə dzo bəkaŋa bəh bənyuku bə buku biŋ. **5** Kiə mbeinj ki jīə kə mfi bimbeinj i kpə wə i nəni kimbeinj wə. Mi wəkəki ndzəjni i beinj biə wi kaŋaki, kəm Nyə kə wi dzaka a, “Mih bi lansi bee kə wə, mih kəbi i bi lansi dali wə.” **6** Yələ gia ka fə bukumbeinj bə dzaka na kiməjni kəbi asi mi widəkə nĩ dzaka a, “Bah kə ngamti wuŋ. Mih kəbi i lwaki gia yidəkə. Mi kə i fə nə bəh mih?” **7** Mbeinj yīŋtiki

bəni bə bə nɪ kə kifwu kimbeɪŋ bə bə nɪ fukuki gia yi Nyɔ
 i mbeɪŋ. Mbeɪŋ yɪŋti si bə nɪ nɔki nɔni kibo i tsə gəksi,
 ma mbeɪŋ sɪni dzɔ dzəh yə bə nɪ jiə shəm yeɪŋ i Nyɔ. **8**
 Jisəs Klistus si kwuni kə. Si wi ni kə i ŋgbu, wi kə ayaka
 daiŋ, a nūm ayaka si wi bi numki jəbi wichi. (aiōn g165) **9**
 Kiə mbeɪŋ ki bēe kə a bəni dzəki bəh bəŋkani bənlani
 bədəkə bə mi kiəki kə di biə bənlani bəwə buku, dzə ləŋti
 mbeɪŋ yeɪŋ. Yi ndzəŋki a shóm yibukumbeɪŋ ləkəki kəm
 ŋgamti wi Nyɔ i bukumbeɪŋ, a kəbi i numki kəm bəŋchi
 bə bieɪŋ bidzini. Bəŋchi bələ lənsiki gamtiki kə na bəni bə
 bə biəliki bə. **10** Bukumbeɪŋ kaŋaki lə təŋ wi fəni wi gia,
 ayaka bətii mfə gia bə bə nɔmki i kintaŋ ki Nyɔ kə ki kə fa
 kuku kaŋaki kə na ŋga i dzi fieɪŋ num fi buku i təŋ wələ
 wə. **11** Mbeɪŋ kiəki a, bə si dzo nyám yə fwu wi bətii mfə
 gia si fə gia yeɪŋ bəh mwa miwə, i Di biə bi Lənsiki Baiŋki
 kəm chu bi bəni, buku bəh yi i kwili kintəŋ bə kpa yi
 fii. **12** Jisəs tə nɪ kpi i kwili biŋ ka ŋgaiŋ wəkə bwili chu
 bi bəni bəh mwa mu. **13** Ayakadəiŋ, bukumbeɪŋ tə būku
 i kwili kintəŋ bə biəli wi feɪŋ i kwati tə bəntəyi bə wi
 mwi nɪ kwati feɪŋ. **14** Bukumbeɪŋ kiəki lə a kwili wələ
 bukumbeɪŋ kə yeɪŋ lə kəkə di biə bukumbeɪŋ bi baŋki
 yeɪŋ jəbi wichi. Bukumbeɪŋ tseɪŋki tsəki i ninshiŋ i kwili
 wə wi keɪŋki wi dzə. **15** Ayakadəiŋ, bukumbeɪŋ tsəki dzəh
 i Jisəs cheɪŋ i fəki mfə gia wi ŋkəksi i Nyɔ jəbi wichi a num
 yə yi bukuki i dzaka kibukumbeɪŋ wə fuku kəm mi wə wi
 kə wi. **16** Kiə mbeɪŋ ki dāli kə i fəki kimfə kindzəŋni bəh i
 gaaki bieɪŋ bimbeɪŋ biə mbeɪŋ kaŋaki bəh bəni bədəkə.
 Mbeɪŋ kabə fə yakadəiŋ, ma yəmaka ni numki mfə gia wə
 Nyɔ wəkəki ndzəŋni yeɪŋ. **17** Mbeɪŋ wəkəki i bəni bə bə

kɔ kifwu kimbeɪŋ, fê gia yə bə nəŋki, kəm bə təkniɪ i
 biŋ'waka bimbeɪŋ ka bəni bə bə bi komyiki dzaka kəm
 nəm wibə i Nyɔ. Mbeɪŋ fəki yakadəɪŋ ka bə fəki nəm bəbə
 bəh kinsəŋli, num kə i nsheɪŋ nsheɪŋ wə. Bə kabə fəki
 bəh nsheɪŋ, yəmakə ma ni gamti mbeɪŋ. **18** Mbeɪŋ tsāki
 i buku. Buku kiəki lə na ŋkəŋ a shóm yibuku sakaki kə
 buku i gia yidəko wə, kəm buku si kəŋ lə i fəki gia yichi
 bəh kiŋkəksi. **19** Mih lansiki tsaki mbeɪŋ a mbeɪŋ tsāki
 nalə, ka mih kə i kəmsi fiəni dzə i mbeɪŋ wə. **20** Nyɔ wə wi
 kə Nyɔ wi kimbeɪŋni num wə wi nɪ fiəni dzasi Jisəs wə
 Bah wibukumbeɪŋ wə wi kə Ntəkni Shwáŋ wimbun i kpi
 wə. Wi nɪ bwili tsə dzəh i ŋga bi mwa miŋkaɪŋ mə mə
 kə mi kpamu. (aĩōnios g166) **21** Mih tsaki a wi nya mbeɪŋ
 bəh bieɪŋ bindzəŋni bichi, ka mbeɪŋ fəki gia yichi yə wi
 nəŋki. Mih tsa tə a wi nəmki gia yichi i bukumbeɪŋ tsə
 dzəh i kəŋ yi Jisəs Klistus wə yə wi yeɪŋki a yi ndzəŋki
 lə i wi. Bukumbeɪŋ tūmyiki bikum i Jisəs Klistus wələ
 jəbi wichi na kiŋkəksi kəbi. Yi nūm ayaka. (aĩōn g165) **22**
 Bwa bə nih bəŋ, mih tsaki a mbeɪŋ kâŋa shəm yimbeɪŋ i
 wəko ja yɪŋ yi ntəfini yələ mih nyakaki i mbeɪŋ lə. Gia yə
 mih nyakaki kə alə kpūuuk. **23** Mih nəŋki a mbeɪŋ kîə a
 waiŋnih wibukumbeɪŋ wə Timəti kə num bə bwili lə wi i
 juŋ yi nsəŋ mə. Wi ka kəmsi dzə liə, ma buku wi ni nyani
 gvu wimu i dzə yeɪŋ mbeɪŋ. **24** Mbeɪŋ bəni i bəni bə bə kə
 kifwu kimbeɪŋ kichi bəh bəni bə akə bə Nyɔ bəchi i mih.
 Bwa bə nih bəbukumbeɪŋ bə Itali chiŋsiki tə kimbəni i
 mbeɪŋ. **25** Ma kiŋkəŋ ki Nyɔ nūmki bəh mbeɪŋ bəchi.

Jem

1 Kijwakti kələ nyaka mih Jem, waiŋ wi nɔm wi Nyɔ bəh Bah Jisəs Klistus. Mih nyaka i chwəŋbijun biə jwəfi ntso bəfa bɔ kɔ bəni bə Nyɔ bə bɔ wəŋ tsə tumi kichi. Mih bəniki mbeiŋ. **2** Bwa bə nih bəŋ, jɔbi wə bimɔmsi dzəki i mbeiŋ i dzəh dzəh wə, mbeiŋ dzɔ ka kidəŋ. **3** Mih dzakaki lə kɔm mbeiŋ kiəki a si mbeiŋ tsəki təliki i bəmɔmsi kintəŋ, jiə a shɔm i Nyɔ wə, yi ni fə mbeiŋ kiə i kaŋaki shɔm bindzɔŋ. **4** Mbeiŋ kəŋaki a shɔm yiwo yaka i tsə kəasi, ka mbeiŋ ni numki bəni bə bɔ kɔ num bɔ ta kpəŋ, chu dza kə fiəŋ fidəko. **5** Mi widəko i mbeiŋ kintəŋ kabə dza mfi biə bi kɔ bi Nyɔ, wi nywə num i Nyɔ ma Nyɔ ni nya. Nyɔ kɔ wə wi nyaki mi wichi bəh shɔm yi yichi yɔli kə mi. **6** Ayakalə, jɔbi wə wi nywəki i Nyɔ wi nywaki bəh shɔm yi yimu, mənɔni kə. Mbeiŋ kiəki a mi wə wi mənɔniki wi kɔ aka bəwaa bə kinchwə kimbun kə fiəkə nənɔniki bɔ biəli di biə yi fiəkə tsəki. **7** Kiə wəmakaka mi ma kwakaki a ŋgaiŋ bi nywaki kwatiki lə fiəŋ fidəko i Bah. **8** Wəmakaka mi kɔ wə wi kaŋaki shɔm yifa wi jibli i gia yichi yə wi fəki. **9** Mi wi bumni wi kifuu wəkəki ndzəŋni a Nyɔ kɔ wi dzasi wi i beiŋ, **10** ayaka mi wi mbun wəkəki ndzəŋni a Nyɔ shishi wi i kuku, kɔm wi bi nyə bee lə mbun bi a liŋ aka fluwa wə wi si bwusi i mfwaŋ wə i chwa wi dza səkyi. **11** Si wəŋ si buku yaka wi ka baiŋki wi shili mfwaŋ kpiyi, bəfluwa bə yeiŋ səkyi, ndzəŋni biwə kaa, yi kɔ a liŋ ka mi wə wi nyaniki yəkəki nnyaki biəli mbun bi. **12** Ndzəŋni bimbun kɔ bi mi wə wi kaŋa shɔm i jɔbi wə mɔmsi dzə i wi, kɔm jɔbi wə wi gaka mɔmsi wiwə, wi bi kwati kifə a num nənɔni kə ki bi tsə kaa kə, kə Nyɔ kaka i mi

wichi wə wi kəŋki Nyɔ bəh ki. **13** Jɔbi wə fiɛŋ taan̄ki mi a wi fə chu, wi ma dzâkaki a taan̄ki Nyɔ ŋgain̄, kəm fiɛŋ fidəkə kəkə i taan̄ Nyɔ a wi fə chu. Ayaka Nyɔ si taan̄ kə mi mfih. **14** Fiɛŋ fiə fi si taan̄ mi yakadəiŋ, akə biɛiŋ bichu biə wi kan̄aki kin̄kəŋ yeiŋ, jɔbi wə bi ləŋti wi bi kwa kan̄a wi, **15** ayaka jɔbi wə kin̄kəŋ kiwə fiəkə, ki dzə bəh chu, jɔbi wə chu biwə kəɔ kpeiŋ, bi dzə bəh kpi. **16** Bwa bə nih bəŋ bə shəm, kiə mbeiŋ ma fwôkyiki gwu yimbeiŋ. **17** Gia yichi yə yi ndzəŋki bəh kinya kə ki ndzəŋki tsə bwili fwu, yi nyəkɪ dzəkɪ num i beiŋ i Nyɔ wə Tii Kimaa biɛiŋ bichi biə bi kə i beiŋ nya baiŋni. Nyɔ si kwuni kə si kin̄jəŋjəŋ si kwuni di bi. **18** Akə wi wə wi n̄i sabibwili bukumbeiŋ ka nya bukumbeiŋ bəh ja yə yi kə ŋkəŋ yi nya nɔni kimfiəŋ i bukumbeiŋ, ka bukumbeiŋ numki fiɛŋ fi ninshiŋ fiə wi n̄i sabibwili a, akə mfih i maa wi biɛiŋ bichi wə. **19** Bwa bə nih bəŋ bə shəm, mbeiŋ k̄iə a mi wichi kan̄aki i kəmsiki nyâki ntuni bi i gia wə kəmsi dzaka kə, kəmsi bəkəsi kə shəm, **20** kəm mi wə wi si bəkəsi shəm, si fə kə gia yi chəŋ yə Nyɔ kəŋki. **21** Yi kə a, mbeiŋ bēe nɔni kinyeŋ bəh nɔni kiləkəli, mbeiŋ shisiki gwu yimbeiŋ, dzə gia yi Nyɔ yə bə kə bə gbəli i shóm yimbeiŋ wə. Gia yələ kələ i gamti biŋ'waka bimbeiŋ. **22** Kiə mbeiŋ ma fwôkyiki gwu yimbeiŋ i wəkəki a gia yi Nyɔ shəŋ. Mbeiŋ fəki asi yi dzakaki. **23** Na ndə wə wi kabə wəkəliki gia yi Nyɔ a wəkəlini fə kə si yi dzakaki, wi kə aka mi wə wi tseiŋki shi bi i mijwə wə, **24** si wi tseiŋ yakadəiŋ, wi nyəkə jum yi akisəkə wi dali si wi tsəŋəkə. **25** Ayakalə, mi wə wi keiŋsiki tseiŋki i nchi wə wi kan̄aki bənchi bəchi bwili bəni i mfa wə, wi num yeiŋ beiŋ jɔbi wichi, dali kə gia yə wi wəkəki

wi dzaka, fə asi yi dzakaki, Nyɔ bi faaŋ lə kimboiŋsi i gia yichi yə wi fəki. **26** Na ndə wə wi kabə bɔɔŋki gwu yi a ŋgaiŋ kɔ na mi wi bumni, kaŋa kə ləm wi, yaka wi fwəkyiki gwu yi, gia yə wi bɔɔŋki gwu yi a ŋgaiŋ kɔ mi wi bumni kɔ kilələ. **27** Bumni biə Nyɔ Tii wibukumbeiŋ kɔ wi bum a bi kɔ bindzɔŋni chu num bi baiŋni i wi nshiŋ, kɔ bi mi wə wi təkniiki i bwa bəŋkwu bəh bəkaŋa bəŋkwu i bəŋgəkə bəbɔ wə. Ayaka chu num tə i wə wi təkniiki bəh gwu yi a biəiŋ bi fa kuku ma jisi wi.

2 Bwa bə nih bəŋ, si mbeiŋ jiə shəm i Bah wibukumbeiŋ Jisɔs Klistus wə wi kɔ Bah wimbum, kiə mbeiŋ ki chūsiki chi chi. **2** Mih dzakaki lə, kəm bəni bəfa ka dzə liə i juŋ yimbeiŋ yi ki juŋnini wə, num widəkɔ ləh bəmbuŋ bə ndzɔŋni, ka ləkə finsəŋ fi kpɔ fi ləkəli, widəkɔ wə num mi wi kifuu, num wi ləh bəmbuŋ bə shakayini. **3** Mbeiŋ ka nya mfi bimbeiŋ num i mi wə wi si lafi ndzəŋ gwu yi, ka dzaka i wi a “Dzə nūm fa.” Mbeiŋ dzaka i mi wi kifuu wə a “Nūm i beiŋ fi,” yudəkɔ a, “Tsə nūm shī i kuku i nshwaiŋ wə.” **4** Mbeiŋ ka fə yakadəiŋ, ntə mbeiŋ fiəni chu lə bəni bə bɔ təiŋyiki bənsaka bəh shəm yichu a? Ntə yələ chusiki a mbeiŋ si chusi chi chi i mbeiŋ kintəəŋ a? **5** Bwa bə nih bəŋ bə shəm, mbeiŋ wəkəli, ntə akɔ bəni bə kifuu fa kuku bə Nyɔ kɔ wi sabibwili a bə kaŋaki kimbun kə ki kɔ num ki jikə a? Ntə a chu kɔ a bə bə Nyɔ bi nya bə bəh di i ŋkuŋ bi bi beiŋ wə a num biə wi nī kaka i mi wichi wə wi kəŋki wi a? **6** Ayakalə, mbeiŋ si dza fimbeiŋ ŋgəmsi num ŋgəmsini mi wi kifuu. Bəni bə bə yaka num i mbeiŋ fuŋ guku tsə bəh mbeiŋ i juŋ yi bənsaka wə kɔ la bə ndə a? Ntə akɔ bəni bə kpɔ bələ a? **7** Ntə kɔ a bə

bə bə dzakaki já yichu kəm yeli wi kəknini wə bə du i mbeinj wə a? **8** Mbeinj kēijnsiki jīaki nchi wi ŋkuŋ Nyɔ asi wi kə i Kiŋwakti ki mə. Nchi wələ kə a, “Wə kəŋki mi wə wi kə kəmsi i wə wə asi wə kəŋki gwu ya.” Mbeinj ka fəki yakadəinj, yaka mbeinj fəki gia yindzəŋni. **9** Ayakalə, mbeinj kabə chusiki chi chi, yaka kə chu si mbeinj fəki, yaka mbeinj bwiŋ nchi wə wi kwa mbeinj. **10** Mbeinj kiəki a, na ndə wə wi jiəki bəŋchi bə Nyɔ bəchi, ka bwiŋ wimu, yaka wi bwiŋ lə bə bəchi. **11** Yi num yakadəinj, kəm Nyɔ wə wi nī dzaka a, “Kiə nyum mi bəh kpə mi ma nō bəh mi widəko”, a chu num tə wi wə wi nī dzaka a, “Kiə wə ki wōkə kə mi”. Wə kabə num maka wə nə bəh kpə mi nabə nyum mi, ayakalə num wə num wəwə mi, yaka wə bwiŋ lə nchi wi Nyɔ. **12** Ayakadəinj, mbeinj dzəkaki chu fə gia ka bəni bə Nyɔ bi saka bə biəli num nchi wə wi bwiliki bəni i mfa wə. **13** Mbeinj kīəki a jəbi wə Nyɔ bi sakaki nsaka, wi bi kwasi kə nsheinj i mi wə wi nī ka kwasi dəkə nsheinj i widəko. Ayakalə, mi wə wi kwasiki nsheinj i widəko bi bəinj lə i nsaka wə. **14** Bwa bə nih bəŋ, mi ka dza dzaka a ŋgəinj jiə shəm i Nyɔ, kimfə kiwə chusi kə yakadəinj, yəmakə ni gamti wi i nə wə a? Shəm yə wi jiə kələ i bwili wi a? **15** Bə dzə a, waiŋnah wi nyukuni yudəko jəmi ya kabə dzaa bəmbuŋ bəh dzeinj biə wi kə i dzi i chəkə, **16** wi dzə i wə, wə dzaka i wi a, “Ma Nyɔ bōijnsi wə i kwati bəmbuŋ bəh dzeinj.” Wə ka dzaka yakadəinj, maka wə nya wi bəh biəinj biə wi nəŋki, yəmakə ni gamti wi bəh nə a? **17** Mbeinj ka yeinj dəkə a, mi kabə dzaka a ŋgəinj jiə shəm i Nyɔ, kimfə kiwə chusi kə yakadəinj, yaka shəm yə wi jiə a yiyi kə a kiŋkpili ki fieŋ a? **18** Mi widəko kələ i dza dzaka a,

mi widəko kə n'yi num a i jiə shəm i Nyɔ, ayaka widəko kaŋa num kimfə kindzəŋni. Mih ka ni dzaka n'yiŋ a, chûsi mih si mi kə i jiə shəm i Nyɔ kimfə kindzəŋni kəbi, ma mih ka ni chûsi i wə njiə wuŋ wi shəm i Nyɔ num i kimfə kindzəŋni wə. **19** Mi ka bum a Nyɔ kə wimu, yaka akə ŋkəŋ. Ayakalə, na bæchinda bæ ŋkpeli bumki lə yaka tə nyumyi bəh nlwa. **20** Wəmakə mi kə kiyuŋ. Wi nəŋki a mih chûsi a, mi ka jiə shəm i Nyɔ kimfə kindzəŋni kəbi, yaka yəmakə kə a kilələ a? **21** Ntə gia yə yi nɛ fə a Nyɔ yeiŋ Ablaham tii wibukumbəiŋ a wi kpəiŋ i mi wi, a nɛ kə kəm kimfə ki ki chəŋ a? Wi nɛ dzo waiŋ wi Ayjik nəsɪ i təŋ wi mfə gia wə i fə gia yeiŋ i Nyɔ. **22** Mbəiŋ yeiŋ a shəm yə wi nɛ jiə i Nyɔ bəh kimfə ki ki chəŋ nɛ nyaniki gvu wimu a? Kimfə ki ki chəŋ nɛ chusiki a shəm yə wi nɛ jiə i Nyɔ nɛ kə yi jikə. **23** Ayaka yi ka dzə kpəiŋ asi bə nɛ nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ mə a, “Ablaham nɛ jiə shəm i Nyɔ, kəm yaka, Nyɔ ka yeiŋ a wi kə mi wi chəŋ.” Bə ka bəŋki wi a nseŋ Nyɔ. **24** Mbəiŋ chu yeiŋ a fiəŋ fiə fi fəki a Nyɔ yeiŋ a mi kə wi kpəiŋ i mi wi kə kəm kimfə ki ki chəŋ, a kəbi a shəm yə wi jiə i Nyɔ wə shəŋ a? **25** Yi kə a liŋ si yi Lahab miŋkpaŋa wi təkəlini wə nɛ kə. Gia yə yi nɛ fə a Nyɔ yeiŋ a wi kpəiŋ i mi wi a nɛ kə kəm kimfə ki ki chəŋ. Wi nɛ dzo bəni bə bə nɛ kə dzəkəh wi Isləe i wi dzu, ka bi chusi dzəh yidəko chi chi i bə, i nyam tsə yeiŋ. **26** Yi kə a liŋ asi kiŋ'waka ka bee nchaŋa ki gwu ma gwu yiwə numki kiŋkpili ki fiəŋ, yi num a liŋ tə asi mi wə wi jiə shəm i Nyɔ na fəki kimfə ki ki chəŋ yaka yəmakə kə a kiŋkpili ki fiəŋ.

3 Bwa bə nih bəŋ, kiə mbeinj bəduli ma nəŋki i nûmki bəni bə lanini. Ntə mbeinj kiəki lə bindzəŋ a bəni bə bə laniki, nsaka wibə bi numki wi gumini a? **2** Bukumbeinj bəchi gbəyiki lə i dzəh yiduli wə. Ayakalə, mi kabə num maka wi gbə i ndzaka wi wə, yaka wi kə mi wi ndzəŋ tsə bwili fwu, chu kiə tə i təkni bəh gwu yi yichi. **3** Bukumbeinj si dzə nsəŋ ləkə i dzaka ki kikum wə i fə a ki wəkəki i bukumbeinj. Ayaka bukumbeinj ka lumsiki nyam yiwə yi tsə i di biə bukumbeinj nəŋki. **4** Mbeinj yeinj tə si bəŋgwuki bəmbum kə i bəkə. Bə num bəmbum bəmbum, ayaka fiəkə yi ləkəki shi chini. Ayakalə, fiəŋ fiə mi wi gukuni wi ŋgwuki fəki a ŋgwuki wiwə tsəki i di biə wi nəŋki, fi kə a finchiŋ. **5** Yi kə a liŋ si ləm kə. Wi kə na fiəŋ fi nchiŋ i mi mə. Ayakalə, wi si shi dzaka a gia yi ghaŋsini yi gwu. Ntə mbeinj kiəki lə si gbuku winchiŋ kə i bumi kwa shisi kəəbi kimbum i kuku a? **6** Ləm kə tə aka gbuku. Ləm kə kimbu i gwu yi mi wə i kintəəŋ ki bimbu biwə bichi biə wə biəŋ bichu bichi i fa mbi wələ wə kə num bi juŋni yeinj beinj ka waŋki tsəki, bəkəli gwu yi mi wiwə yichi. Ləm wiwə si kpa gbuku wi bəkəli nənki ki mi kichi. Ayaka gbuku wələ kə num ləm si dzə wi i gbuku wimbum wə. **(Geenna g1067)** **7** Bəni kələ i lani ŋkaiŋni wi nyám yichi yi wəkə i bə. Bə kə bə lani lə nyám yi chwa bəh minyənki bəh nyám yə yi seinjki bəh tə bəh yi bəkə. **8** Ayakalə, mi widəkə kəkə wə wi kə i lani bəh ləm. Ləm si waka kə i dzakaki gia yichu wi si num wi jikə bəh chu a num biə bi kə i wə mi ka kiləfi. **9** Akə ləm wələ wə bukumbeinj si kəksi Ba Tii wibukumbeinj yeinj, a chu num a wi wə bukumbeinj si nya ləŋ yeinj i bəni, bəni bələ num

a maa Nyɔ bɔ bɔ bwɔsi wi. **10** I dzaka kɛlɛ wɛ kimu bukuki kɪŋkɔksi chu buku lɔɪŋ. Bwa bɛ nih bɛŋ, yɛlɛ kɔkɔ i numki yakadɛɪŋ. **11** Yaka mwi mi baiŋni bɛh mi jili kɔlɛ i bukuki i dzaka kimu wɛ a? **12** Bwa bɛ nih bɛŋ, kpɛɪŋ wi fimbi kɔlɛ wum mitam mi kpɛɪŋ wi njiɛŋ a? Ma kpɛɪŋ wi bimfɔŋ kɔlɛ wum fimbi a? Yi bɔŋ num a dzɛŋɔ yi mwi mi jili kɔkɔ i bwiliki tɛ mwi mi baiŋni. **13** Akɔ ndɛ i mbeɪŋ kintɛɛŋ wɛ wi dzakaki a ŋgaiŋ fifiki lɛ chu num ŋkiɛ gia? Wɛmaka mi chusi la gwu yi i nɔni ki kindzɔŋni wɛ bɛh kimfɛ ki ki chɛŋ kɛ wi fɛki ghaŋsi kɛ gwu, ka mi wɛ wi fifiki si num. **14** Ayakalɛ, mi kabɛ fɛyiki bɛh kɪŋghɛkɛ bɛh dzɛkɛh yi bukuni i shɔm yi mɛ, kiɛ wi ki ghaŋsi kɛ gwu a ŋgaiŋ fifiki lɛ. Wi ka fɛ yakadɛɪŋ, yaka wi nɛɪŋki lɛ gia yi ŋkɔŋ. **15** Biɛmaka ŋkaiŋni mfi kɔkɛ bi beɪŋ. Akɔ bi fa kuku, a num bi mi wiwɔm, a num bi ŋkpɛli. **16** Mbeɪŋ kiɛki a na faiŋ bɛni kaŋaki kɪŋghɛkɛ bɛh dzɛkɛh yi bukuni, gia si nyani kɛ feɪŋ i dzɛh yindzɔŋni wɛ. Bɔ ni fɛki ŋkaiŋni yi gia yichu yichi feɪŋ. **17** Ayakalɛ, mi wɛ wi kaŋaki mfi biɛ bi dzɛki i beɪŋ si kaŋaki lɛ i yisi baiŋki kaŋa kimbeɪŋni, chu bɔni, nya tɛ kituni i mi widɔkɔ, num wi jikɛ bɛh nsheɪŋ bɛh kimfɛ kindzɔŋni, chu chusi kɛ chi chi, chu kaŋa kɛ jɛ yifa. **18** Ayakadɛɪŋ, bɛni bɛ bɔ jiɛki kimbeɪŋni bɔ si gbɛli ŋgɔkɔ a num kimbeɪŋni kɔh num nɔni ki chɛŋ.

4 Gia yɛ yi si dza dzɛ bɛh jum bɛh njwɔ i mbeɪŋ kintɛɛŋ kɔ nɛ? A kɔkɛ kɪŋkɔŋ ki bieɪŋ biɛ gwu yimbeɪŋ nɛŋki bi jumki i shɔm yimbeɪŋ wɛ a? **2** Jobi wɛ mbeɪŋ nɛŋki fieŋ mbeɪŋ na kwati, ayakadɛɪŋ mbeɪŋ ka nɛŋki i wɔɔ mi ka mbeɪŋ kwati. Jobi wɛ mbeɪŋ bukuki dzɛkɛh i bieɪŋ wɛ, ayaka mbeɪŋ kɔbi i kwati, mbeɪŋ ka yɔliki mbeɪŋ jwɔ. Gia

yə yi fəki ka mbeinj ma kwati kə kəm mbeinj si nywa kə i Nyɔ. 3 Na jəbi wə mbeinj si bikə mbeinj si kwati kə num si mbeinj bikəki bəh biŋkwaka bi kpeinjni kə. Mbeinj nywaki bieinj num i fə gia yə gwu yimbeinj nəŋki bəh bi. 4 Mbeinj lansi kə aka bəkaŋa bəh bənyuku bə bə ləɔ bee bəkaŋa bəbɔ bəh bənyuku bəbɔ ka fəki num nənɪ ki təkəlini. Mbeinj kiəki kə a mi wə wi kwa nseinj bəh mbi wələ, wi kə lə mbaiŋŋni wi Nyɔ a? Ayakadəinj, mbeinj kiəki a kəŋ a numki na ndə wi saiŋbwili i kwa nseinj bəh mbi wələ, wəma ka chu mbaiŋŋni wi Nyɔ. 5 Yi kə a mbeinj nyani dəinj i kwakaki a gia yə bə nɪ nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə kə kilələ a? Bə nɪ kə bə nyaka a, “Nyɔ kaŋaki kiŋkəŋ, də bəh ŋga i kiŋ'waka kə wi nɪ jiə a ki numki i bukumbeinj wə.” 6 Nyɔ gamtiki lə bukumbeinj nalə. Akə gia yə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a, “Nyɔ shisi bəni bə bə ghaŋsiki gwu yibɔ, ayakalə wi duksi bəni bə bə shisiki gwu yibɔ.” 7 Ayakadəinj, mbeinj nyâ gwu yimbeinj i Nyɔ, mbeinj bwāŋ ŋga bəh wi ni geinj i mbeinj cheinj. 8 Mbeinj dzə kəmsi i Nyɔ wə, ayaka wi ni dzə kəmsi tə i mbeinj wə. Mbeinj bəni bəchu, mbeinj bwīli kaŋ i gia yichu wə, mbeinj wəko shóm yimbeinj, mbeinj bə mbeinj kaŋaki biŋkwaka bifa bəh Nyɔ. 9 Mbeinj nūm bəh nshəinj, mbeinj dāki shīsi mindəm lə wəkəkwək. Mbeinj bēe kisununi, mbeinj dāki num dənɪ, mbeinj bēe ndzəŋni biə mbeinj wəkəki, mbeinj chūŋsi kifwu kimbeinj. 10 Mbeinj shīsi gwú yimbeinj i Nyɔ nshinj, ayaka wi ni dzasi mbeinj i beinj. 11 Bwa bə nih bəŋ, kiə mi ma dzākaki já yichu kəm waiŋnih wi. Mi kabə dzakaki ja yichu kəm waiŋnih wi nabə i sakaki kimpə ki waiŋnih wi, ma yi numki a wi dzakaki ja yichu num kəm nchi wi

Nyɔ chu saka nchi wiwɔ. Mi kabə sakaki nchi wi Nyɔ, ma yi numki a wi kɔ mi wə wi chu jiəkɪ kə nchi. Mi wiwɔ fiəni chu lɔ mi wə wi sakaki nchi sakani. **12** Mi wə wi nyaki nchi chu tɛɪnyɪ bənsaka bə bəni akɔ shəŋ mi wimu. Akɔ a wi wə wi kɔ i bwili nabə i kaasi mi. Wɔ kɔ ndə wə wə sakaki mi widɔkɔ a? **13** Mbeɪŋ wɔkɔ, mbeɪŋ bə mbeɪŋ dzəkɪ mbeɪŋ ka dzakaki a, “Daiŋ nabə kijiəli buku ni buku tsə lə i kwili wələ wə nabə kə yaka wə, buku nɔ fɛɪŋ jia, i fəkɪ shi i kwati mbee.” **14** Mbeɪŋ si dzaka yaka kiə gia yə yi kɔ i buku num kijiəli a? Mbeɪŋ kiəkɪ alə fiɛŋ fiə nɔni kimbeɪŋ kɔ fi a? Nɔni kimbeɪŋ kɔ ka bikwu biə bə yeɪŋki, bi mɔti a twɛsi fiəni samni. **15** Gia yə mbeɪŋ kɔ i dzakaki kɔ a, “Bah ka bum a buku numki bəwɔm, buku ni fə yələ nabə yə yaka.” **16** Ayakalə, mbeɪŋ dzəkɪ mbeɪŋ ka ghaŋsi lɔ gwu, chɔkɔ kijum. Mbeɪŋ kɪə a kəmakə kiŋghaŋsi ki gwu kɔ chu. **17** Ayakadəiŋ, mi kabə kiəkɪ gia yindzɔŋni yə wi kaŋaki i fə, wi fə kə, yi numki a wi fə chu.

5 Bəni bə mbum, mbeɪŋ wɔkɔ gia yə mih dzakaki. Mbeɪŋ dəkɪ, wili kɔm ŋgəkə wə wi dzəkɪ i mbeɪŋ wə. **2** Mbum bimbeɪŋ kɔ bi fɔɔ lɔ, shəkə num yi mɛni bəmbuŋ bəmbɛɪŋ. **3** Biɛɪŋ bimbeɪŋ bi kpɔ kɔ num bi chami lɔ. Nchami wiwɔ ni numki kinchəsi i nɔni kimbeɪŋ wə, wi num i dzi tə nyam yimbeɪŋ yi gwu aka gbuku. Biələ si num chɔkɔ bi gɔksini mbeɪŋ juŋni jiə a mbum. **4** Mbeɪŋ yêiŋ, mbeɪŋ fwəkɪ bəni bə bə nɔmki i mbeɪŋ khə. Bə kəh biɛɪŋ bi mbeɪŋ, mbeɪŋ nəiŋ i gɔm bə, bə ka dəkɪ. Bə də lɔ Bah Nyɔ wə wi kaŋaki ŋga Bichi wɔkɔ ndə wibɔ. **5** Mbeɪŋ nəkɪ fa mbi wə dzi kidəŋ kimbeɪŋ asi gwu yimbeɪŋ kəŋki. Mbeɪŋ dzi ka kpali ka numki aka nyám yi bwilini, yi wəkəli jəbi

wə bə bi təɪŋyi yi yeiŋ. **6** Mbeɪŋ bwaŋ gvu i bəni cheiŋ bə
 liə i ŋgəkə wə. Mbeɪŋ wəɔyi bəni bə bə ka fə dəkə gia
 yidəkə, a chu num bəni bə kəbi i bwaŋ ŋga bəh mbeɪŋ. **7**
 Bwa bə nih bəŋ, yi kə a mbeɪŋ nûmki bəh ŋkaŋa wi shəm
 i tsə būku jəbi wə Bah bi fiəniki dzəki yeiŋ. Mbeɪŋ yêiŋ si
 bəni bə bə nəmki khə si kaŋa shəm i tsə buku jəbi wə bə si
 kəh bieɪŋ bindzəŋni i khə wibə wə. Bə si wəkəli dzaŋ dzə
 ka bə gbəli bieɪŋ, bə wəkəli bi kpeɪŋ i ŋkəh wə. **8** Mbeɪŋ tə
 kâŋaki shəm ayakadəiŋ. Mbeɪŋ nûmki bəh ŋga kəm jəbi
 wi Bah si num kəmsi dzə. **9** Bwa bə nih bəŋ, kiə mi ma
 shwɪŋyiki waiŋnih wi. Mi wə wi shwɪŋyiki waiŋnih wi bi
 kaŋaki lə nsaka. Mi wə wi bi təiŋki bənsaka wi si num lə i
 dzaka kifəŋə wə. **10** Bwa bə nih bəŋ, mbeɪŋ sîni dzə i
 bəni bə ntum bə Nyə bə bə si dzaka i bəni i yeɪ wi Bah
 wə. Bə ni yeɪŋki lə bəŋgəkə, ka kaŋaki a shəm wəkəli. **11**
 Bukumbəiŋ yeiŋ a bəni bəchi bə bə nɪ kə bə kaŋa shəm
 tsə kaasi, kə num Bah nɪ lə kimboiŋsi i bə wə. Mbeɪŋ kə
 mbeɪŋ wəkə lə kəm Jəb si wi nɪ kaŋa shəm i tsə kaasi,
 chu wəkə tə si Bah nɪ tsə beɪŋsi ŋgəkə wi, wi fiəni chu
 bindzəŋ. Bah nɪ fə yakadəiŋ, kəm wi si cham lə i bəni,
 kwasi nshəiŋ i bə. **12** Bwa bə nih bəŋ, gia yə yi tsəki gia
 yichi kə a, mi ka dzaka gia kiə wi ki kaiŋ kə. Kəŋ wi kaiŋki
 num i bəɔli, nabə a wi kaiŋ i nshwaiŋ, nabə i yeɪ winaiŋ
 fiəŋ. Mi ka bum gia a, “Aaŋ”, yi ka numki asi yi kə. Wi ka
 nəiŋ a, “Aayi”, yi ka numki asi yi kə. Mbeɪŋ fəki yaka, ka
 Nyə bi ma chu jiə mi i ŋgəkə wə. **13** Mi widəkə i mbeɪŋ wə
 kabə yeiŋ ŋgəkə, wi ka tsāki. Mi ka wəkəki ndzəŋni, wi ka
 yəəŋki kəksi Nyə. **14** Mi widəkə i mbeɪŋ wə kabə gweɪŋki,
 wi bəŋ bəti kijuŋni ki bəni bə bumni, bə dzə tsə i wi

beɪŋ, fɪaŋsi wi bəh miə i yeɪli wi Bah wə, **15** ntsa wiwə wə
 bə tsa lə num bə jiə shəm i Bah wə, ni gamti mi wiwə wi
 ni bənih, Nyɔ ni dzasi wi i beɪŋ. A kabə num a mi wiwə fə
 chu, Nyɔ ni dalinya wi. **16** Ayakadəɪŋ, yi kə a, mi ka fə gia
 yichu, wi fûku i waiŋnih, bə wi tsâ i gwú yibə, ka Nyɔ ni
 chuku mbeɪŋ. Ntsa wi mi wi chəŋ kaŋaki lə ŋga nalə fə
 gia yiduli. **17** Mbeɪŋ sîni dzô gia i Elaja wə. Wi nî kə mi
 wiwəm ka bukumbeɪŋ. Wi nî tsa jiə ŋga a dzaŋ ma dzə
 i fa kuku. Dzaŋ baəŋ i beɪŋ yakadəɪŋ i jîa yitali wə bəh
 kiŋka. **18** Wi bi fiəni tsa, Nyɔ faəŋ shi dzaŋ, biəɪŋ fiəni kə i
 nshwaiŋ wə. **19** Bwa bə nih bəŋ, mi widəko i mbeɪŋ ka bee
 dzəh yi ŋkəŋ ka njəŋki, mi widəko fiəni dzə bəh wi i jum
 wə, **20** mi wə wi dzə bəh wi i jum wə wi kîə a mi ka fiəni
 mi wə wi fəki gia yichu, wi bēe dzəh yi yi kilələ, yaka wi
 bwili wəmaka i kaŋ yi kpi wə, Nyɔ dalinya chu bi biduli.

1 Bitā

1 Kijwakti kələ nyaka mih Bitā waiŋ ntum wi Jisəs Klistus. Mih nyaka i bəni bə Nyə bə wi sabibwili a akə mbu num bə waŋ tsə bə num bəni bə dzəni i bimbū bi Bəntus bəh Galeshia bəh Kafadəsia bəh Esia bəh ki Bitinia wə. **2** Nyə Tii wibukumbəiŋ n̄ sabibwili mbəiŋ asi wi n̄ kiəki yi kəiŋ i bi dzə num. Kij'waka ki ka kəiŋsi jiə mbəiŋ chi chi ka mbəiŋ bi wəkə i Jisəs Klistus, a bə mikə mbəiŋ bəh mwa mu. Ma Nyə chūsi mbəiŋ shəm yi yindzəŋni nalə, wi nyā mbəiŋ bəh shəm yi dəli nalə. **3** Kijəkəksi n̄m i Nyə wə wi kə Nyə chu num Ba wi Bah wibukumbəiŋ Jisəs Klistus. Wi bwə bukumbəiŋ i mbwə wimfiəŋ wə asi Jisəs Klistus n̄ dza i kpi wə num a fə ŋkwasi wi winsheŋ wimbū i bukumbəiŋ. Gia yələ fə a bukumbəiŋ numki i liə bə tseŋ tsə a ninshiŋ, **4** tseŋ i dzi biəŋ num biə wi jiə i mbəiŋ i tumi ki bəiŋ wə. Biəŋ biələ kə bi kəbi i fə, nabə i bəkə, nabə i jwiŋ. **5** I tsə dzəh i shəm yə mbəiŋ jiə i Nyə wə, wi chəniki mbəiŋ bəh ŋga bi i tsə buku i mbəiŋ wə wi kəiŋsi jiə a wi bi yəŋəkə i kiŋgəkəsi wə. **6** Si mbəiŋ kiəki yakadəiŋ, mbəiŋ wəkəkə ndzəŋni. Ayakalə, mbəiŋ kaŋa i ni wəkə ləli i jəbi wi twəsi wə kəm bə bəməmsi bə bə dzəkə i mbəiŋ i dzəh dzəh wə. **7** Bə dzəkə i məmsi a shəm yə mbəiŋ jiə i Nyə a, akə yi ŋkəŋ. Namana yaka chwaka ki kpə ki bəkəli si num num bə məm bəh gbuku, ayaka chwaka kiwə num fiəŋ fi num i bi bəkə. Si yi kə yakadəiŋ, yaka kə a bə kələ i məm tə shəm yə mbəiŋ jiə i Nyə, kəm yi kə fiəŋ fi tsə chwaka ki kpə ki bəkəli. Ayakadəiŋ, jəbi wə Jisəs Klistus bi buku dzə, bə bi kəkəsi mbəiŋ, tumyi bikum bimbiəŋ, yaksi mbəiŋ. **8**

Mbeiŋ kəŋki Jisəs Klistus maka mbeiŋ num yeiŋ i wi wə, num mbeiŋ bum i wi, na yaka si mbeiŋ yeiŋki kə i wi wə i liə. Mbeiŋ bə wəkə ndzəŋni nalə a num biə mi kəkə i dzaka, **9** kəm mbeiŋ kiəki a, si mbeiŋ jiə shəm i wi wə, gia yə yi dzəki i yeiŋ cheiŋ kə mbeiŋ wi biŋ'waka bimbeiŋ. **10** Bəni bə ntum bə Nyə bə bə nɔ dzakaki kəm kinduksi ki Nyə kə wi nɔ kə i duksi mbeiŋ yeiŋ, bə nɔ keiŋsi nəŋ, məmsi i kiə kəm mbeiŋ wələ. **11** Kiŋ'waka ki Klistus nɔ kə i bə wə si bə nɔ dzakaki a Klistus bi yeiŋ lə ŋgəkə ayaka i yəmaka jum, wi bi ka kwati kiŋkəkni. Ayaka bə ka nəŋki i kiə jəbi wə gia yiwo bi numki, bəh dzəh yə yi bi tsəki ka yi numki. **12** Nyə ka fə bə kiə a gia yələ bə nɔ dzakaki a bə nɔ dzakaki kə num i gwu yibə wə, yi nɔ kə, num i mbeiŋ. Akə yi mbeiŋ nɔ wəkə i dzaka ki bəni bə bə nɔ fukuki ntum wi ndzəŋni kəm Klistus i mbeiŋ i ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni kə Nyə nɔ chiŋsi ki dzə i beŋ. Yələ kə gia na bəchinda bə Nyə də i kiə yi. **13** Si yi kə yakadəiŋ, mbeiŋ lūmsi mfi bimbeiŋ, mbeiŋ kēiŋsi gwu yimbeiŋ. Mbeiŋ təkni bəh gwu yimbeiŋ, mbeiŋ tsēiŋki ndzəŋki tsəki a ninshiŋ i kinduksi ki Nyə kə ki bi dzə i mbeiŋ jəbi wə Jisəs Klistus bi fiəni chusiki gwu yi. **14** Mbeiŋ wəkəkə i Nyə ka bwa bu. Kiə mbeiŋ ma chu fəki gia biəli si nyam yimbeiŋ yi gwu nəŋki asi mbeiŋ nɔ fəki jəbi wə mbeiŋ nɔ keiŋki i jisi wə. **15** Asi wi wə wi nɔ bəŋ mbeiŋ wi kə wi baiŋni, mbeiŋ tə bāiŋki i kimfə kimbeiŋ kichi wə, **16** asi bə nyaka a, “Mbeiŋ bāiŋki kəm mih baiŋki lə.” **17** Si mbeiŋ bəŋki Nyə a Ba wimbeiŋ, akə wə wi sakaki mi wichi i kimfə ki wə chusi kə chi chi, mbeiŋ kaŋa i nōki nōni kimbeiŋ lwā Nyə i jəbi wichi wə mbeiŋ kə i mbi wələ wə ka bəni

bədzəni. **18** Ntə mbeɪŋ kiəki lə a Nyɔ nɪ təɪŋ lə mbeɪŋ i nɔni kiyəə kə bətii bəmbəɪŋ nɪ kuku yaka mbeɪŋ yeɪŋ, wi nɪ ka təɪŋ dəkə num bəh fiɪŋ ka kɔɔ wi num i bəkə. **19** Wi nɪ təɪŋ num bəh mwa mi Klistus mə kəbi fiɪŋ fi kilələ, mə mə kə ka mi waiŋ jaka wi mfə gia wə wi kaŋaki kə chu bidəkə nabə gia yi kiŋgbə yidəkə. **20** Nyɔ nɪ saiŋbwili wi na ka mbi yisi, ka chusi wi i chəkə bi gəksini biələ wə kəm mbeɪŋ. **21** A fə Klistus na ka mbeɪŋ bum i Nyɔ wə wi nɪ dzasi wi i kpi wə nya wi bəh mbum. Si wi nɪ fə yakadəɪŋ, shəm yimbəɪŋ bəh kiŋkwaka kimbeɪŋ ka numki num mbeɪŋ jiə i Nyɔ. **22** Si mbeɪŋ kə mbeɪŋ wəkə lə ŋkəŋ, bi fə biŋ'waka bimbeɪŋ baiŋ ka mbeɪŋ kaŋaki kiŋkəŋ i bwa bə nih bəmbəɪŋ a num kiŋkəŋ ki ŋkəŋ, mbeɪŋ kəŋniki a yakadəɪŋ bəh shəm yimbəɪŋ yichi. **23** Mbeɪŋ kɪəki a bə fiəni bwə mbeɪŋ i mbwə wimfiəŋ wə. Wi wələ wi bwə mbeɪŋ lə a kəkə wə wi kə i kpi. Ayaka a num Nyɔ mwi wə wi bi kpi kə. Wi bwə mbeɪŋ num a bəh ja yə yi nyaki nɔni. Ja yələ bi baəŋ a numki fiɪŋ. (aiŋ g165) **24** Yi kə asi bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyɔ wə a, “Mi wiwəm wichi kə aka mfwaŋ, ndzəŋni bi kə aka bəfluwa bə chwa. Mfwaŋ si kpiyi lə, bəfluwa bə chwa tə səkyi, **25** ayakalə ja yi Bah bi num a fiɪŋ jəbi wichi.” Ja yələ num ntum wi ndzəŋni kəm Klistus wə bə nɪ fukuki i mbeɪŋ. (aiŋ g165)

2 Yi kə a, mbeɪŋ bēe shəm yichu yichi, bəh mfwəkyi wichi bəh i dzakaki bəndzaka bəfa, bəh kiŋghəkə bəh i dzakaki bəndzaka bəchu bəchi kəm bəni. **2** Mbeɪŋ kəŋaki kiŋkəŋ nalə i mahki mbeɪŋ wi baiŋni wi kiŋ'waka a wi wi, a liŋ asi bwa bə bəhli si kaŋa kiŋkəŋ i mbeɪŋ wə, ka wi fəki mbeɪŋ kəki tsəki a ninshiŋ i bi dzə kwati mbeɪŋ

wimbeinj. **3** Mbeinj fêki yakadainj si mbeinj mom woko lo ka yeinj a Bah ndzongki la. **4** Mbeinj dzeki i Klistus wa wi ko Têh wa wi kanjaki noni, a num wa bani nî nainjma a wi ndzongki ka, ayakala Nyô saingwili n'yi a, ako shom yi ngainj. **5** Mbeinj ta ko aka kitah ka ki kanjaki noni ka Nyô maaki juŋ yi kinj'waka yeinj a mbeinj ni nûmki mbanj wi batii mfê gia bu ba bainj, i fêki bimfê gia biê wi kôngki i kinj'waka wa tsê dzah i Jisôs Klistus wa. **6** Yi ko i Kinjwakti ki Nyô wa a, “Mbeinj tsêinj, mih jia ki tãh i kwili wi Sayong wa, a num tãh wi bu wi juŋ. A num tãh wa mih saingwili, a num shom yij nalê. Tãh wêlê ko wa, mi ka jiê mfi bi i wi wa wi bi ma dâ gwu.” **7** I mbeinj bê mbeinj bum i wi, tãh wiwê ko shom yimbeinj. Ayakala, i bani bê bo ka jiê dâkê shom i wi, wi ko i bo asi ba nyaka i Kinjwakti ki Nyô mâ a, “Tãh wa bani ba maani nî nainj, wi dza ka fiêni num, tãh wa ba maa bu wi juŋ yeinj.” **8** Ayaka yi chu num ba nyaka a, “Tãh wêlê ni fêki bani bânliki i wi wa. A num biana wa wi ni fêki bani gbôyi.” Bô bânliki i yeinj wa kom bo nainj i bum gia yi Nyô, num asi Nyô nî sisi jiê a yi kanjaki i bi numki. **9** Ayakala, mbeinj ko fimbeinj ngoko wa a sabibwili Nyô mbeinj. Mbeinj num mbanj wi batii mfê gia bê bo nômki i ŋkuŋ. Mbeinj num tumi ki bainj, mbeinj num bani bê Nyô fê a bo numki mbu mwi i fukuki gia yindzongni yê wi fêki. Ako wi wa wi bôong mbeinj mbeinj buku i jisi mâ, ka liê i bainj bi bimbum wa. **10** A nî ko i kikpu wa mbeinj nî kâkê bani, ayakala i liê mbeinj si num lo bani ba Nyô. I ninshinj mbeinj nî ka dzo dâkê nsheinj yi Nyô, ayakala i liê mbeinj dzo lo nsheinj yi. **11** Nsêinj yinj yi shom, si mbeinj ko bani ba dzani i mbi wêlê wa num

mbeiŋ kwumi num kwumini i mbi wələ, mih bə kwuŋ
 kaŋ kwuŋni i mbeiŋ a mbeiŋ ma fəki gia yichu yə nyam
 yimbeiŋ yi gwu kəŋki, kəm gia yələ jwəki bəh biŋ'waka
 bimbeiŋ. **12** Mbeiŋ chūsiki nōni kindzəŋni i kintəŋ ki
 bəni bə bə kiəki kə Nyə ka jəbi wə bə jiəki gia i mbeiŋ
 fuŋ a mbeiŋ kə bəni bəchu, bə ni yeiŋki nōni kimbeiŋ
 kindzəŋni, ka a bi numki chəkə biə Nyə bi dzə, bə bi
 tumyiki bikum bi. **13** Mbeiŋ nyā gwú yimbeiŋ kəm bə Bah
 i mi wichi wə wi sakaki bəni. Mbeiŋ nyā gwú yimbeiŋ kəŋ
 a numki i ŋkuŋ wi Lum wimbum, **14** nabə i bəni bə wi
 jiə a bə sakaki bimbu bi mbi, bə jiə bəni bə bə fəki gia
 yichu i ŋgəkə wə kəksi bə bə fəki gia yindzəŋni. **15** Nyə
 nəŋki a mbeiŋ fəki gia yindzəŋni, ayaka baŋ dzaka ki bəni
 bə kiyuŋ bə bə dzakaki gia kiə kə gia yə bə dzakaki. **16**
 Mbeiŋ nōki ka bəni bə gia yidəkə kaŋaki kə bə, ayakalə
 kiə mbeiŋ ki dzə kə yi i kəŋ i shi cheiŋ i fəki chu. Mbeiŋ
 nōki num ka mfá yi Nyə. **17** Mbeiŋ kōksiki bəni bəchi, kəŋ
 bwa bə nih bəmbəiŋ bə bumni bəchi, lwā Nyə, kōksi ŋkuŋ
 wimbum wi Lum. **18** Mfá, mbeiŋ nyāki gwú yimbeiŋ i
 bəni bə mbeiŋ kə i bə cheiŋ, kōksi bə na bindzəŋ. Mbeiŋ
 ma nyāki a bə bə kaŋaki nōni kindzəŋni bə təkni i mbeiŋ.
 Mbeiŋ nyāki tə i bə bə chəfiki. **19** Mih dzakaki lə kəm Nyə
 si wəkə lə ndzəŋni i mi wə bə chəbsiki wi wi wəkə ləli
 maka wi gbə i gia yidəkə wə, ayakalə kaŋa a shəm kəm wi
 jiə mfi bi i Nyə. **20** Bə ka tweiŋki mbeiŋ num mbeiŋ gbə i
 gia wə, mbeiŋ kaŋa shəm, mbee wiwə kə na nə? Ayakalə,
 mbeiŋ ka yeiŋki ŋgəkə num i gia yindzəŋni yə mbeiŋ fə,
 mbeiŋ kaŋa a shəm, Nyə ni wəkəki ndzəŋni bəh mbeiŋ.
21 Ako di bimbeiŋ i yeiŋki ŋgəkə yakadəiŋ, kəm Klistus tə

nĩ yeĩŋ ɲgəkə kəm mbeĩŋ, chusi kinchəsi i mbeĩŋ a mbeĩŋ dzô gvu yi. **22** Wi nĩ ka num fə dəkə chu nalə, já yifa nĩ ka num buku dəkə i dzaka ki wə. **23** Jəbi wə bə nĩ tɔyiki wi, wi nĩ ka chukuli dəkə bəh ntɔyi. Jəbi wə bə nĩ njəŋsiki wi, wi nĩ ka fasi dəkə i nya ɲgəkə i bɔ, ayakalə wi nya gia yichi i Nyɔ kaŋ wə wi kiəki i saka ndzəŋ bənsaka. **24** Wi mwi nĩ giŋ chu bibukumbəĩŋ i gvu yi wə i kintasi wə. Wi nĩ fə yakadəĩŋ, ka bukumbəĩŋ kpi i gaali bəh chu, i nŋki nɔni ki chəŋ. Bĩəkə yə wi nĩ kaŋaki yi fə mbeĩŋ bənih. **25** Mbeĩŋ nĩ kə aka shwáŋ njəŋ nnya, ayakalə i liə mbeĩŋ fiəni lə ka dzə i Nchəni, wi chu num Ntəkni wi biŋ'waka bimbeĩŋ.

3 Mbeĩŋ bəkaŋa bə bəni, mbeĩŋ tə nyāki gwú yimbəĩŋ i bənyuku bəmbəĩŋ. Mbeĩŋ kabə fəki yakadəĩŋ, ma mi wimu i bɔ kintəəŋ wə wi nəĩŋki i bum gia yi Nyɔ, ni dza bum maka mi chu dzaka gia i wi, num a fə nɔni ki kpə wi, **2** si bənyuku bəmbəĩŋ yeĩŋki si mbeĩŋ nəki nɔni ki baiŋni, chusi kiŋkəksi. **3** Gia yə yi chusiki ndzəŋni bimbeĩŋ ma nŋmki biəĩŋ bi ləni i gvu wə, ka i keĩŋsiki juŋyifwu a yi ndzəŋki, bəh i ləkəki misiŋ, bəh i kaŋa gvu bəh bəmbuŋ bəh ndzəŋni. **4** Gia yə yi ni chūsiki ndzəŋni bi mi ni numki fiəŋ fiə mi wiwə kə fi i shəm yi mə. Ʋkaiŋni ndzəŋni biələ si jwiŋ kə, a num bi shəm yə yi bənik i num lə nyiki. Biələ kə biə Nyɔ yeĩŋki ako bi shəm yi. **5** Ako lə si bəkaŋa bə baiŋni bə i kikpu wə nĩ jiə mfi bibə i Nyɔ wə nĩ shiki chusiki ndzəŋni bibə. Bə nĩ nya tə gwú yibə i bənyuku bəbɔ. **6** Miŋkpaŋa ka Sela nĩ wəkəki lə i Ablaham bəŋ wi a bah wi ɲgaiŋ. Mbeĩŋ tə kə i liə bwa bə Sela jəbi wə mbeĩŋ fəki gia yi chəŋ chu lwa kə gia yidəkə. **7** Bənyuku, mbeĩŋ tə kīə dzəh yə mbeĩŋ kaŋaki i nŋki bəh bəkaŋa

bəmbeinj. Mbeinj nyâki kinjəkoxi i bə si bə kanjaki kə ŋga ka mbeinj, ayaka si Nyɔ kə wi duksi mbeinj bə bæchi bəh nɔni kə ki bi tsə kaa kə. Mbeinj nɔki yakadəinj, ka fiɛŋ fidəkə ma kəŋki ntsa wimbəinj. **8** I gəksiki, mih təfikɪ mbeinj bæchi a, mbeinj kəŋjaki shəm yimu, kəŋja nsheinj yi kwasini, kəŋja kinjəkəŋ ki bəni bə bumni, kəŋja shəm yi bənini, shɪsi gwu yimbəinj i kuku. **9** Mi ka fə chu i mi kiə wi ki chûkuli kə bəh chu. Mi ka tɔyi mi, kiə wi ki chûkuli kə bəh ntɔyi, wi ləɔ num kimboinjɪsi i wi wə. Yələ kə gia yə Nyɔ bəɔŋ mbeinj kəm yi a mbeinj fəki ka wi bi ləɔ kimboinjɪsi i mbeinj wə. **10** Akə yaka si bə nyaka a, “Mi ka kəŋki i wəkəkɪ ndzəŋni i nɔni ki wə, bəh i yeinj kanj yindzəŋni, wi tɔkniki bəh ləm wi kəm chu, ayaka ma já yifa ma bûkuki i dzaka ki wə. **11** Wi kanjaki i nyɔkə jum yi i gia yichu wə, fə num yindzəŋni, yɔkə i kimboinjɪni cheinj bɪlɛli ki, **12** kəm Bah si yeinj lə bəni bə chəŋ, wi wəkə ntsa wibə. Ayakalə, wi nya kə shi i bəni bə bə fəki chu.” **13** Mbeinj kabə kanja kinjəkəŋ kimbum i fəki gia yindzəŋni ka yəmaka, na mi wə wi kə i fə mbeinj bəh gia yichu kə na ndə a? **14** Ayakalə, bəni kabə nya ŋgəkə i mbeinj kəm mbeinj fəki gia yi chəŋ, ma Nyɔ ni bəinjɪsi mbeinj. Kiə mbeinj ma lwâki bə, nabə a shóm nyûmyiki mbeinj. **15** Mbeinj kəksiki Klistus i shóm yimbəinj wə ka Bah wimbəinj. Mbeinj keinjɪsi gwu yimbəinj, jəbi wichi i wəkəlɪki i chukuli mi wə wi ni bikə gia yə mbeinj tseinjki tsəki i ninshinj kəm yi. Ayakalə, jəbi wə mbeinj chukuliki, mbeinj chûkuliki i kimboinjɪni wə bəh kinjəkoxi. **16** Mbeinj ma fəki gia yə yi kə i sakaki mbeinj i shóm mə, ka jəbi wə bə tɔyiki mbeinj, dzaka já yichu kəm nɔni kimbeinj kindzəŋni kəm mbeinj kə bəni bə Klistus, bə

ni gəmniki. **17** Mbeinj kîa a yi ndzəŋki lə i yeinj ŋgəkə kəm gia yindzəŋni yə mbeinj fə yi, a kabə num a Nyɔ kəŋki lə a yi nûmki yakadəinj, tsə i yeinjki ŋgəkə kəm gia yichu yə mbeinj fə. **18** Yi kə asi Klistus nî yeinj ŋgəkə ka kpi. Wi nî kpi kəm chu bi bəni kpamu yi kaa yakadəinj. Wi wə wi nî kə mi wi chəŋ nî kpi i bəni bə bə kəkə bə chəŋ i dzə bəh bukumbeinj i Nyɔ wə. Bə nî wə wi, wi kpi num i nyam yi gwu wə, ayakalə Nyɔ fə a wi numki wiwəm i kiŋ'waka wə. **19** Akə i kiŋ'waka kələ wə wi nî tsə fuku gia yi Nyɔ i biŋ'waka biə bi nî kə i juŋ yi nsəŋ mə. **20** Biŋ'waka biələ kə biə bi nî nəinj i bum i Nyɔ i jəbi wi Nɔa wə. Nyɔ nî kaŋa shəm bəh bi, wəkəli jəbi wə Nɔa nî keiŋsi kaasi ŋgwuki. ŋgwuki wələ kə wə bəni nî liə yeinj a bəni nyaŋ shəŋ, a num bə bə bəkə nî fə bə bəinj. **21** Bəkə yələ kə ka bəkə yə bə juliki mbeinj yeinj i liə yi bwili mbeinj. Bə juliki kə mi i bəkə yələ mə a bə wəkəki num chii i gwu yi wə. Akə i fə kiŋkaka i Nyɔ bəh kiŋkwaka kibaiŋni. Njuli wi bəkə wələ bwiliki mbeinj bəh ŋga bi Jisəs Klistus biə wi nî buku yeinj i kpi wə. **22** Jisəs Klistus wələ yaka lə i beinj ka shinum i tseinj yiləkəli yi Nyɔ wə, wi num feinj bəchinda bə Nyɔ bəh biŋ'waka biə bi kaŋaki ŋga bəh biŋ'waka bichi biə bi sakaki num i wi cheinj.

4 Si Klistus nî yeinj ŋgəkə i nyam yi gwu wə, mbeinj tə kaŋaki i kâŋaki ŋkaiŋni wi shəm yə wi nî kaŋaki i yeinj tə ŋgəkə, kîa a mi wə wi kə wi yeinj lə ŋgəkə i nyam yi gwu wə kə wi gaali lə bəh chu, **2** ka wi ma chu nîki nɔni ki fa mbi wələ wə biəli gia yichu yə nyam yi gwu nəŋki. Wi nîki biəli num gia yə Nyɔ nəŋki. **3** Mbeinj kiəki a jəbi wə mbeinj nî keiŋki mbeinj fə gia yi bəni bə bə kiəki kə

Nyɔ si shi fə yi kpɛiŋ. Mbeɪŋ nɪ nɔki nɔni ki kinyɛŋ ki tɔkɔlini, biəli nyam yimbeɪŋ yi gwu yi shilini, mu mbih mɔ kwa mbeɪŋ, fə bini, dzi i kiyuŋ wə, mu fii fɛiŋ fə ka biə. Ayaka mbeɪŋ chu tsa, kɔksi bənyɔ bə kilɔlɔ a num gia yi gumini. **4** I liə dzaka wɔmki bəni bə bɔ kiəki kə Nyɔ si mbeɪŋ chu chɪŋniki kə i mbaŋ wibɔ wi nɔni kə ki kə ka ki nyám, bɔ ka fiəni gwu tɔyi mbeɪŋ. **5** Ayakalə, bɔ num i bi num i nɔmyi dzaka i Nyɔ nshiŋ wə wi kɔ wi kɛiŋsi gwu i sakaki bəŋkwu bəh bəwɔm. **6** Akɔ gia yə yi nɪ fə ka bə fuku tə ntum wi ndzɔŋni i bəni bə bɔ kɔ bɔ kpiyi. Bə nɪ fuku yakadəiŋ asi yi kɔ num bə saka lɔ bɔ i nyam yi gwu wə ka bəni bəwɔm, bɔ ni nɔki nɔni i kiŋ'waka wə ayaka ki num asi Nyɔ nɔki. **7** Jɔbi wə gia yichi bi kaaki si num kɔmsi dzə lɔ. Ayakadəiŋ, mbeɪŋ nɪmki bəh mfi bimbeɪŋ fɛiŋ, tɔkni bəh gwú yimbeɪŋ, ka mbeɪŋ kɔ i tsāki. **8** Gia yə yi tsəki gia yichi kɔ a mi kɔŋki waiŋnih wi bəh shɔm yi yichi, kɔm kiŋkɔŋ si baŋ lə chu biduli. **9** Waiŋnih mi ka laa nɪkə i wi, wi dzɔ wi, wi tɔkni i wi shwiŋyiki kə. **10** Si mbeɪŋ kɔ num Nyɔ duksi mbeɪŋ bəh binya chi chi, mi dzɔki kinya ki nɔm i bəni bədɔkɔ. Mbeɪŋ nɔmki bəh kinya kələ Nyɔ nya i mbeɪŋ i dzəh dzəh wə ka bəni bə ndzɔŋni bə Nyɔ nya nɔm wi i bɔ kaŋ. **11** Mi kabə dzaka gia yi Nyɔ, wi ka dzākaki a gia yə yi bukuki i dzaka ki Nyɔ wə mwi. Mi ka nɔmki i bəni bədɔkɔ, wi ka nɔmki a bəh ŋga biə Nyɔ nya i wi. Mbeɪŋ fəki yakadəiŋ i gia yichi yələ mbeɪŋ fəki lə, ka kiŋkɔksi tsəki i Nyɔ tsə dzəh i Jisəs Klistus wə. Mbum bəh ŋga bichi kɔ a kaŋa wi jɔbi wichi na tsə kaa kə. Yi nɪm ayaka. (aiŋ g165) **12** Nsɛiŋ yiŋ yi shɔm, kiə mbeɪŋ ma nɪmki bəh ŋkaiŋyi i nshili wə mbeɪŋ

wəkəki i gwu wə, wə wi dzəki i mbeinj i məmsi mbeinj. Kiə yi ma nūmki ka akə gia yidəko yimfianj yə yi numki bəh mbeinj. **13** Mbeinj lânki num lanjni lə a mbeinj yeinjki lə ngəkə si Klistus nǐ yeinj ka jəbi wə wi bi tumbuku bəh mbum bi, mbeinj bi chu lanjki, wəkə ndzənjni. **14** Bəni kabə təyiki mbeinj kəm yeli wi Klistus, yaka ndzənjni bimbumbum kə bimbeinj. Yələ chusiki a Kiŋ'waka ki kiŋkəksi kə ki kə ki Nyə kə i mbeinj wə. **15** Mi ka yeinjki ngəkə, wi ma yēinjki kəm wi kə wi wə mi, nabə a wi kə wi chwə fiŋ nabə a wi fə gia yichu yidəko, nabə a wi kə wi ləkə dzaka i gia yi bəni bədəko wə. **16** Ayakalə, mi kabə yeinjki ngəkə kəm wi kə mi wi Klistus, wi ma ngəmniki. Ayaka wi ka kəksiki Nyə a wi kaŋaki lə wəməka yeli. **17** Mbeinj fəki yakadəinj kəm jəbi dzə lə ka Nyə saka bəni, ayaka wi ni yisi num bəh juŋ yi. Wi ka yisi bəh bukumbəinj yakadəinj, yi kə i num dəinj bəh bəni bə bə nəinjma i bum ntum wi ndzənjni wi Nyə a? **18** Bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyə mə a, “Yi kabə ləkə i bəni bə chəŋ i bəinj, ma yi bi numki dəinj bəh bəni bə bə nəinj Nyə ka fəki a chu a?” **19** Ayakadəinj, bəni bə bə yeinjki ngəkə si Nyə nəŋki a bə yeinjki, bə fəki gia num yi chəŋ, jiə gwu yibə i kaŋ yi Nyə Kimaa mbi wə wi kə a kiŋkaka ki beinj.

5 Mih kabə nəŋ i təfi bətii kijuŋni ki bəni bə bumni i mbeinj kintəəŋ. Mih ka mi i mbaŋ wi bətii kijuŋni wə, mih nǐ yeinj bəh dzəkəh yinj si Klistus nǐ yeinjki ngəkə, ayaka mih num tə mi wə mih bi kwati i kiŋkəkni kə wi bi dzə bəh ki. **2** Mih təfiki a, mbeinj təkni ndzəŋki bəh shwəŋ yi Nyə yə wi jiə i mbeinj kaŋ. Jəbi wə mbeinj bə təkni bəh yi, mbeinj ma təkni ka bə chiniki mbeinj chinini. Mbeinj

tôkniki bəh kiŋkəŋ asi Nyɔ nəŋki. Mbeɪŋ ma tôkniki kaŋa kiŋkəŋ i mbee wi ŋgəmnini wə. Mbeɪŋ kâŋaki kiŋkəŋ num i nəm wiwə wə. **3** Kiə mbeɪŋ ma yaka num i shwáŋ yi Nyɔ yə beɪŋ wi jiə i mbeɪŋ kaŋ. Mbeɪŋ chûsiki num nəni kindzəŋni kə yi ni yeɪŋki yi sini. **4** Mbeɪŋ kabə fə yakadəɪŋ, jəbi wə Tikwili wi Bəntəkni Shwáŋ bi tumbuku, mbeɪŋ ka bi kwati kifə ki kəkniini kə ki bi jwiŋ kə. **5** Mih dzakaki tə i sumi a, mbeɪŋ nyâki gwú yimbeɪŋ i bətii kijunŋni ki bəni bə bumni bindzəŋ. Ma mbeɪŋ bəchi shîsiki gwú yimbeɪŋ i mi bəh mi nshiŋ. Mbeɪŋ kîəki a, “Nyɔ si n'yəkə lə jum i mi wə wi ghaŋsiki gwu, ayakalə wi chusiki num shəm yindzəŋni i mi wə wi shisi gwu yi.” **6** Mbeɪŋ shîsi gwú yimbeɪŋ ayaka num i ŋga bi Nyɔ cheɪŋ, jəbi wə jəbi bi kpəɪŋ, wi bi ka kəkxi mbeɪŋ. **7** Mbeɪŋ jîə gia yichi yə yi fumsiki mbeɪŋ i kaŋ yi wə, kəm wi kaŋaki lə kiŋkəŋ i mbeɪŋ wə. **8** Mbeɪŋ tôkniki bəh gwú yimbeɪŋ, mbeɪŋ tsêɪŋ ndzəŋ kəm mbaiŋŋni wimbeɪŋ wə ŋkpeli wɛɛliki nyaniki aka jum yə yi jumki, nəŋ mi i bwiŋyi dzi. **9** Mbeɪŋ bwaŋ ŋga bəh wi, mbeɪŋ jîə a shəm i Nyɔ yi ləkə, yîŋti a bwa bə nih bəmbəɪŋ yeɪŋki lə tə ŋkaiŋni bəmake bəŋgəkə yakadəɪŋ i mbi wichi wə. **10** ŋgəkə wələ kə a i jəbi wi juli wə, ayaka Nyɔ num i bi fiəni mbeɪŋ a mbeɪŋ fiəni num asi mbeɪŋ ni kə, wi bi nya mbeɪŋ bəh ŋga, fə gaar yimbeɪŋ liəni ndzəŋ. Nyɔ kə wə wi nyaki kinduksi kichi i bəni. Wi bəɔŋ mbeɪŋ i liə i kiŋkəkxi ki wə kə ki kə jəbi wichi, kəm mbeɪŋ kə bəni bə Klistus. (aiōnios g166) **11** Ma ŋga bichi baar a numki mbii jəbi wichi kiŋgəkxi kəbi. Yi nûm ayaka. (aiōn g165) **12** Mih nyaka kiŋwakti kijuli kələ i mbeɪŋ num a gamti Silas mih, wə wi kə waiŋnih

wibukumbeiŋ. Si mih yeiŋ a wi kə mi wə mi kə i jiə mfi i
wi wə. Mih nyaka i shili shóm yimbeiŋ, i chu fə a mbeiŋ
kiə gia yichi yə mih nyaka yi chusi kiŋkəŋ kəm ŋgamti wi
Nyɔ. Mbeiŋ nûm ndzəŋ i yi beiŋ nalə. **13** Kijunŋni ki bwa
bə nih bəbukumbeiŋ ki Babilən kə Nyɔ kə wi sabibwili tə
chiŋsi dzəki kimbəni i mbeiŋ. Maak wə wi kə waiŋ wunŋ i
mbum wə bənik i tə i mbeiŋ. **14** Mbeiŋ bəni i gwu yimbeiŋ,
mbeiŋ yāŋyiki i kiŋkəŋ wə. Kimbəiŋni nûm i mbeiŋ bəchi
bə mbeiŋ kə mbeiŋ chiŋni i Klistus wə.

2 Bitá

1 Akò mih Samòn Bitá, waiṅ wi nòm wi Jisòs Klistus chu num waiṅ wi wi ntum. Mih nyakaki kiṅwakti kələ i mbeiṅ bə mbeiṅ dzo kimbun ki kəknini kə ki kə aka kibuku, yələ kə kəm nōni ki chəṅ ki Jisòs Klistus wə wi kə Nyɔ wibukumbeiṅ chu num Kimbwili. **2** Nyɔ chusi mbeiṅ bəh shəm yi yindzəṅni nalə wi chu nya mbeiṅ bəh kimboiṅni nalə, tsə dzəh i ṅkiə wə mbeiṅ kiəki Nyɔ bəh Jisòs Bah wibukumbeiṅ yeiṅ. **3** Ṽga bi biə bi kə bi Nyɔ, bi nya lə bukumbeiṅ bieṅ bichi biə bukumbeiṅ nəṅki i nōni kələ wə bəh i nəki nōni kə Nyɔ nəṅki. Bi fə yakadəiṅ tsə dzəh i ṅkiə wə bukumbeiṅ kiəki Nyɔ wə wi bəṅṅ bukumbeiṅ i liə i mbum bəh ndzəṅni biə akò mbi. **4** Akò i dzəh yələ wi nyani ka wi nya bukumbeiṅ bieṅ bi kəkni nalə chu ndzəṅ tsə bieṅ bichi a num biə wi n̄ kaka. Bieṅ biələ kə i fə ka mbeiṅ yəkə geiṅ bieṅ bichu i mbi wə a num biə nyam yi gwu kəṅki bi bəkəli bəni. Ayakadəiṅ, mbeiṅ ka ni numki i dzəh yə Nyɔ kə yeiṅ. **5** Si yi kə yakadəiṅ, mbeiṅ m̄msi nalə i kp̄eiṅsi nōni kindzəṅni i shəm yə mbeiṅ jiə i Klistus wə. I nōni kindzəṅni wə, mbeiṅ kp̄eiṅsi i ṅkiə gia yeiṅ. **6** I ṅkiə gia wə, mbeiṅ kp̄eiṅsi kintəkni ki gwu. I kintəkni ki gwu wə, mbeiṅ kp̄eiṅsi shəm yi kaṅani. I shəm yi kaṅani wə, mbeiṅ kp̄eiṅsi nōni kə Nyɔ nəṅki. **7** I nōni kə Nyɔ nəṅki, mi k̄aṅaki shəm yindzəṅni i waiṅnih wi. I shəm yindzəṅni yə mi kaṅaki i waiṅnih wi, mbeiṅ kp̄eiṅsi kiṅkəṅ. **8** Mih dzakaki lə kəm, mbeiṅ kabə kaṅaki nōni kələ tsə a bəh ki i ninshiṅ, ma ki ni fə mbeiṅ ma ni chiṅ numki alə, nabə i numki ka bəni bə bə kəkə i fə gia ka bə bə kiəki gia kəm Bah wibukumbeiṅ wə Jisòs Klistus. **9**

Mbeiŋ kīāki a mi kabə kaŋaki ŋkaiŋni ki nōni kələ yaka wi fəkə lə i gia yi Nyə wə, wi kəbi i yeiŋ di i dzəh yi dəəŋ. Wi kə wi dali lə a Nyə wəkə bwili lə chu biə wi nī fəki i kikpu wə. **10** Bwa bə nih bəŋ, yi kə a mbeiŋ mōmsiki na bəh ŋga i fəki gia yə yi chusiki a mbəəŋ wə Nyə bəəŋ mbeiŋ, bəh nsaiŋ wə wi saiŋbwili mbeiŋ ako gia fiəŋ kəbi i nəŋni. Mbeiŋ ka fəki yakadəiŋ ma mbeiŋ bi ma chu lansi gbə i bumni bimbeiŋ wə. **11** Ayakadəiŋ, bə bi dzə weli lə dzəh yimbum i mbeiŋ lə gbuuu, ka mbeiŋ liə i ŋkuŋ biə bi bi kaaki kə a num bi Bah wibukumbeiŋ Jisəs Klistus wə wi kə Mbwili. (aiōnios g166) **12** Mih kiāki lə a mbeiŋ si kiə lə gia yələ, mbeiŋ num ndzəŋ tə i ŋkəŋ biə mbeiŋ nī wəkə, ayakalə na si mbeiŋ kiāki yi yakadəiŋ mih nəŋki i yinŋtiki mbeiŋ kəm yi jəbi wichi. **13** Mih kwakaki a, yi kə chəŋ yakadəiŋ a mih yōmsiki mbeiŋ kəm gia yələ, si mih keiŋki wiwəm mih waka ka mbeiŋ ni kwakaki, **14** kəm mih kiāki lə a, yi baəŋ a twəsi ka kiŋ'waka bee nyam yi gwu si Bah wibukumbeiŋ Jisəs Klistus fə a mih kiə. **15** Mih nəŋki i mōmsi na bəh ŋga a jəbi wə mih nyə mbeiŋ ni numki mbeiŋ kwāka gia yələ jəbi wichi. **16** Mbeiŋ kīāki a, gia yə buku nī dzakaki i mbeiŋ kəm ŋga bəh ndzə wə Bah wibukumbeiŋ Jisəs Klistus bi fiəni dzə, a nī kəkə bichum biə bəni nī dzo jəbi ka keiŋsi biə buku fukuki i mbeiŋ. Buku nī yeiŋ na kiŋkəkni kiwə bəh dzəkəh yibuku. **17** A nī kə jəbi wə Nyə Ba nī duksi wi bəh kiŋkəkni bəh mbum, ja nī buku dzə i wə wi kə Kiŋkəkni Kimbum dzaka a, “Wələ kə Waiŋ wuŋ, wə wi kə shəm yin. Mih wəkəki lə ndzəŋni nalə kəm wi.” **18** Buku mwi nī wəkə ja yələ si yi nī shiki dzəki i beiŋ jəbi wə buku bəh Jisəs nī kə i ŋkwuŋ

wi baiṇni wə. **19** Si buku n̄i wəko yakadəiṇ, buku ka fiəni yinṭi ṇkəṇ bi gia yə bəni bə ntum bə Nyə n̄i dzakaki a keiṇ i kikpu wə. Ayaka yi ndzəṇki a mbeṇ j̄iə mfi i gia yiwo wə bindzəṇ, kəm yi kə aka baiṇni biə bi baiṇki i di bi jisi wə i tsə buku i jəbi wə biṇ bi baiṇki, Jisəs bi baiṇki i shóm yimbeṇ mə ka jəṇ wi kinchəṇəchəṇə. **20** Gia yə yi kəkniiki tsəki gia yichi i fa kə a mbeṇ kaṇaki i kiə a, ntum wi Nyə widəko kəkə i Kiṇwakti ki Nyə mə, wə mi wi ntum wi Nyə widəko n̄i fukuki bəh kiṇkwaka ki. **21** Yi kə a ntum wi Nyə widəko kəkə wə wi n̄i dzəki si mi wiwəm nəṇki a yi numki. Bəni bə ntum bə Nyə n̄i dzakaki gia a fə Kiṇ'waka ki Baiṇni ka bə dzəkaki i ja yə yi bukuki i Nyə wə.

2 A liṇ asi bəni bədəko n̄i dza tumbuku i bəni kintəṇ i kikpu wə nyi ntəkə a bə kə bəni bə ntum bə Nyə, yi num tə a liṇ asi bəni bə lanini bə ntəkə ni numki lə i mbeṇ kintəṇ. Bə bi wəliki dzəki bəh nlani widəko wə wi kə i bəkəli bəni, nəiṇma Tikwili wə wi n̄i kpi i yəlih bə. Bə ni fəki yakadəiṇ akisəkə bəṇ num ṇgəkə i gwu yibo wə. **2** Bəni bəduli ni sini nəni kibo kinyeṇ kiwo, yəmaka ni fə bəni ka dzakaki ja yichu kəm Dzəh yi ṇkəṇ. **3** Dzəkəh yi bukuni i bieṇ wə bi fə lə ma bə seṇki bieṇ i kaṇ yimbeṇ wə bəh bichum biə bə keiṇsi. Bəni bələ kə num Nyə n̄i keiṇsi j̄iə lə ṇgəkə wibə a keiṇ i kikpu wə, ayaka ṇgəkə wiwo keiṇ a feiṇ wəkəli bə. **4** Mbeṇ kiəkə a, Nyə n̄i ka bee dəkə bəchinda bə bə n̄i fə chu. Wi n̄i lə shi bə, a bə tsə i di bi ṇgəkə wə, j̄iə bə i bənsəṇ wə i dzəṇ yə yi jiki lə maaa, i di biə bə bi numki feiṇ i tsə buku i chəkə bi nsaka wə. (Tartaroō g5020) **5** Wi n̄i ka bee dəkə tə mbi wi kikpu i jəbi wə wi n̄i faṇ mwi i mbi wələ wə i bəni bə bə n̄i nəki kə

nɔni kɛ Nyɔ nɛŋki. Wi nɛ bee shɛŋ a Nɔa wɛ wi nɛ fukuki a bɛni nɔki nɔni ki chɛŋ i Nyɔ nshɛŋ, bɛh bɛni bɛdɔkɔ nanitaŋ. **6** Wi nɛ kpɛ kwili wi Sɔdɔm bɛh wi Gɔmɔla bɛh gbuku bi fii fiɛni i bibwun wɛ, chiksi bi chiksini, fɛ a yɛlɛ numki ka kinchɛsi ki gia yɛ yi bi numki bɛh bɛni bɛ bɔ nɔki kɛ nɔni kɛ Nyɔ nɛŋki. **7** Ayakalɛ, wi bwili Lot wɛ wi nɛ nɔki nɔni ki chɛŋ gwu kpɛ wi kɔm nɔni kinyɛŋ kɛ bɛni bɛchu nɛ kaŋaki. **8** Gia yɛ mi wi chɛŋ wɛlɛ nɛ yɛiŋki chu wɔkɔ i jɔbi wɛ wi nɛ nɔki i bɔ kintɛŋ nɛ fɛ a shɔm yi yɛ yi baiŋki wɛsiki wi chɔkɔ bichi kɔm kimfɛ kibɔ kichu. **9** Gia yiwɔ kabɛ num yakadɛiŋ, yaka yi chusiki a Bah kiɛki lɛ i bwili bɛni bɛ bɔ nɔki nɔni kɛ wi nɛŋki i ŋgɛkɛ wɛ, chu kiɛ tɛ i jiɛ bɛni bɛ bɔ nɔki nɔni kichu num kɛ ki chɛŋ i ŋgɛkɛ wɛ, i tsɛ buku i chɔkɔ bi nsaka wɛ. **10** ŋgɛkɛ wɛlɛ kɔ num wi bɛni bɛdɔkɔ bi lansi tsɛki tsɛni wi mi wichi. Bɛmaka bɛni kɔ bɛ bɔ kɛŋki i biɛliki a gia yɛ gwu yibɔ si shili bɔ kɔm yi, a num a yɛ yi si bɛkɛli mi. Ayaka a chu num a bɔ bɛ bɔ dzɔki mi wɛ wi sakaki bɛni i kuku. Bɛni bɛ lanini bɛ ntɛkɛ bɛlɛ wɔmki lɛ bɛh fwu, ghaŋsi gwu nalɛ, chu lwa kɛ i tɔyiki biŋ'waka bi bɔɔli biɛ bi kaŋaki ŋga. **11** Na bɛchinda bɛ Nyɔ bɛ bɔ kaŋaki ŋga chu lɛkɛ tsɛ bɔ si lansi mɔm kɛ i tɔyi biŋ'waka biɛlɛ i Bah nshɛŋ. **12** Ayakalɛ, bɛni bɛlɛ fɛki gia num yɛ mwa mibɔ kɛŋki i fɛki asi nyɛm yi chwa si fɛ gia kwaka kɛ, ayaka yi num ka bɛni bi kwayi bɔ bɛ kum. Bɛni bɛlɛ kɔ bɛ bɔ sunuki gia bɔ kiɛki kɛ yi. Nyɔ bi kaasiki bɔ aka nyam yi chwa, **13** ŋgɔm wibɔ bi numki ŋgɛkɛ wɛ bɔ bi yɛiŋki kɔm ŋgɛkɛ wɛ bɔ nɛ dzɛki bɛh wi. Bɔ si kwaka a, i dziki bɛh i muki nalɛ nshifɔkɔ akɔ kilan gwu kidɔkɔ i bɔ. Bɔ kɔ chi i mbeŋ kintɛŋ jisi

mbeɪŋ. Ɔɔbi wə bə dziki bəh mbeɪŋ, bə ka wəkəki ndzɔŋni i fwəkyiki mbeɪŋ bəh nɔni kibə kinɔəmni. **14** Dzəkəh yibə si shi num a yi nɔni ki təkəlini, bə fwuli kə i fəki chu. Bə si leŋti bəni bə bəki i kimbun kibə wə ka bəh bə fəki chu. Dzəkəh yi bukuni liəni lə i mwa mi bə mə. Bə num bə dzo lə ləiŋ! **15** Bə bee lə dzəh yi chəŋ ka dzo num yi kilələ. Bə dzo gvu yi Balaam waiŋ Bewu wə wi nɔ bum i fə gia yə yi nɔ kpəiŋniki kə kəm wi nɔ kəŋki kpə. **16** Ayaka njakas kaŋyi wi i gia yichu yələ wə. Njakas kə məŋni si yi si dzaka, yi dzaka aka mi wiwəm, ka chi nɔni kidzali kə mi wi ntum wi Nyə wələ nɔ fəki. **17** Bəni bə lanini bələ kə aka dzəŋə yi mwi yə mwi chu bukuki kə yeiŋ, chu num aka bikwu biə bi gbə i biŋ fuŋni kiləkəli tsə giŋ. Nyə nɔ keiŋsi lə di bi ji lə maaa, jiə i bə. **18** Bə kəmki dzaka nalə ghaŋsi gvu yi kilələ. Bə leŋtiki bəni bə kuti buku dzə i bəni kintəŋ bə bə kiəki kə gia yi chəŋ. Bə leŋtiki bəh bənlani bə bə kə a bə kələ i fiəni fəki gia yə gvu yi shili nəŋki. **19** Bə si dza kaka bəni a bə bwili lə bə i mfá wə, ayakalə bə mwi bə bə dzakaki yakadəiŋ num mfá i bieŋ biə bi bəkəliki gvu yi mi. Bə kə mfá kəm mi ka nya gvu yi i fiəŋ wə, yaka wi kə mfa wi fiəŋ fiwə. **20** Mbeɪŋ kɪəki a, bəni kabə yəkə geiŋ gia yə yi bəkəliki bəni i mbi wələ wə kəm bə si kiə lə Bah wibukumbəiŋ wə wi kə Jisəs Klistus wi num Mbwili, ka chu fiəni tsə liə i gia yiwə wə, ma yi shu kaŋa bə, ma yi gia ni fə fəni i gvu yibə wə tsə si yi nɔ kə i kin'yisi wə. **21** Bəni ka fə yakadəiŋ, yəma ka ni ndzəŋki a bə nɔ kaŋaki kə i yisi kiə dzəh yi chəŋ yələ, i chu fiəni bee nchi wi baiŋni wə bə nya i bə. **22** Ŋkaiŋni bəma ka bəni bələ fəki gia yə yi kə i ndi wə, yi ka numki ŋkəŋ a, “Ɔɔbi

wə biə yaiŋ yaiŋni ki yi fiəni chu feiŋ i dzi.” Ayaka ndi widəko chu num a, “Jəbi wə bə si wəko kifii ki chu fiəni tsə biŋli i ntsaŋa wə.”

3 Nséiŋ yiŋ yi shəm, kiŋwakti kələ i liə si num lə ki kəmsini mih nyakaki i mbeiŋ. I biŋwakti biə bichi mih nyaka ka yinŋti i yəmsi mbeiŋ i kəŋaki biŋkwaka bi chəŋ.

2 Mih nəŋki a mbeiŋ kwākaki gia yə bəni bə ntum bə Nyə bə baiŋni n̄ dzaka i ninshiŋ a yi bi numki lə, chu kwāka tə gia yə bwa bəmbəiŋ bə faaŋni bə Jisəs n̄ dzaka i mbeiŋ a Bah wə wi kə Kimbwili dzaka a mbeiŋ fəki. **3** Gia yimbum kə a mbeiŋ k̄iə a, jəbi wə a bi numki i chəko bi gəksini wə, bəni bə nyiksini, bi dza dzə nyiksi fə gia yichu yə nyam yibə yi gwu nəŋki. **4** Bə bi nyiksiki dzaka a, “Ntə wi n̄ kaka a ŋgaiŋ bi fiəni dzəki lə, wi kə faiŋ i liə a? Jiakəbi si bətii bəbukumbeiŋ n̄ kpiyi, gia yichi keiŋki a gvu wə asi yi n̄ kə i kikpu wə i yisi si Nyə n̄ maa mbi.” **5** Bə dzakaki yakadəiŋ kiə na bindzəŋ na ka bə nəiŋki nəiŋni a Nyə n̄ ka dzaka shəŋ a bəh ja yi i kikpu wə ka bəoli numki. Ka dzaka nshwaiŋ buku i bəko, ayaka wi n̄ fə nshwaiŋ yiwə bəh mwi. **6** Akə a mwi miwə mə mə n̄ buku baŋ nshwaiŋ, ka kaasi mbi wikpu wə. **7** Akə tə a ja yi yiwə yə yi jiə bəoli bəh nshwaiŋ i liə, wəkəli gbuku. Wi wəkəli chəko biə wi bi sakaki bəni bə bə nəki kə nəni kə wi nəŋki. **8** Ayakalə, nséiŋ yiŋ yi shəm, kiə mbeiŋ ki dāli kə gia yimu a, i Bah chəko bimū kə a liŋ aka j̄ia nchuku, j̄ia nchuku num a liŋ aka chəko bimū i wi. **9** Bah gukuki kə gwu gukuni asi bəni bədəko kwakaki, i fə asi wi n̄ kaka. Wi kaŋaki num shəm bəh mbeiŋ, kəm wi kəŋki kə a mi widəko bi laka, wi nəŋki a bəni bəchi kwūni shəm yibə. **10** Chəko biə

Bah bi fiəni dzə bi numki aka bi ji. I biəməka chəkə bəəli bi jumiki lə bəh ŋga tsə laka, gbuku bi fiisiki biəiŋ biə bi kə i bəəli wə, nshwaiŋ bəh biəiŋ bichi biə bi kə yeiŋ bi fii kaasi. **11** Si gbuku bi fiisiki biəiŋ bichi i dzəh yələ wə, mbeŋ kwakaki a mbeŋ kaŋaki i nūmki ŋkaiŋni wi bəni bənaiŋ i nəni kimbeŋ wə a? Mbeŋ kaŋaki i nūmki bəni bə bə nəki nəni ki baiŋni mbeŋ nya gwu yimbeŋ i Nyə, **12** i wəkəliki Chəkə bi Nyə biələ, mōmsi i fəki a bi dzə wakli. Akə chəkə biə gbuku bi fiisiki bəəli, ayaka juuŋ yi gbuku bi jəkə biəiŋ biə bi kə i beŋ. **13** Ayakalə, bukumbeŋ wəkəliki num bəəli wimfiəŋ bəh nshwaiŋ yimfiəŋ biə Nyə nŋ kaka, ayaka ŋkaiŋni wi kwili wələ kə wə a bi numki a nəni ki chəŋ yeiŋ. **14** Ayakadəiŋ, nséiŋ yiŋ yi shəm, si mbeŋ wəkəliki gia yiwo yakadəiŋ, mbeŋ mōmsiki nalə i nūmki ndi widəkə kəbi nabə kiŋgbə kidəkə i Nyə nshiŋ, bəh i num i kimbəiŋni wə bəh wi. **15** Mbeŋ yŋtiki a Bah wibukumbeŋ kaŋaki shəm yakadəiŋ, wi nya num jəbi i bəni a bə bi bəiŋ. Gia yələ kə a yə waiŋnih wibukumbeŋ Bəəl wə wi kə shəm yibukumbeŋ nŋ nyaka i mbeŋ bəh mfi biə Nyə nya i wi. **16** I biŋwakti bichi kintəəŋ biə wi nyaka, wi dzakaki yeiŋ a kəm gia yələ. Wi nyaka gia yidəkə yi ləkə i bəni i kiə, ayakadəiŋ bəni bə bə kiəki kə gia bə kiə kə di biə bə kə ka finiki bəh fwu wi gia yiwo, yi num a liŋ si bə finiki tə bəh di bidəkə i Kiŋwakti ki Nyə wə. Bə fə yakadəiŋ, bəəŋ num ŋgəkə i gwu yibə mə. **17** Nséiŋ yiŋ yi shəm, asi mbeŋ si kiə lə gia yələ lə, mbeŋ tōkniki a bəni bə bə jiəki kə nchi wi Nyə bi ma gūku mbeŋ bəh bimfə bibə bichu ka mbeŋ bi dzə i di biə mbeŋ num, fiəŋ nəŋni kə mbeŋ, a mbeŋ fiəni gbə lə

gbəni. **18** Ayakalə, mbeij kôḍaki i ŋgamti wə wi kə wi Bah
wibukumbeij Jisəs Klistus wə wi kə Mbwili dūksi mbeij,
mbeij chu kîə wi tsə a ninshij ninshij. Kiŋkəksi nûm i
wi i liə bəh i jəbi wichi na kiŋgəksi kəbi. Yi nûm ayaka.
(aiōn g165)

1 Jøn

1 Gia yələ buku nyakaki lə kə kəm Ja yə yi nyaki nōni yi nī kə yi si num lə i kin'yisi wə. Ja yələ yi kə num buku nī wəkə gia yə yi nī dzaka, yeiŋ yi bəh dzəkəh yibuku, tseiŋ yi si yi nī kə, kəm yi bəh kaŋ yibuku. **2** Nōni kələ kə num ki nī yəŋə i buku, buku yeiŋ i ki wə buku bə dzaka kəm ki, fuku i mbeiŋ kəm nōni kələ ki bi kaa kə, ki nī kə bəh Ba wi ayaka ki bi dzə yəŋə i buku. (aiōnios g166) **3** Yəməka yə buku nī yeiŋ chu wəkə, kə yə buku fukuki tə i mbeiŋ ka mbeiŋ kəŋəki kijuŋni kibukumbeiŋ. Kijuŋni kibukumbeiŋ kə bəh Ba bəh Waiŋ wi Jisəs Klistus. **4** Buku ka nyaka yələ ka kinsanli kibukumbeiŋ ni nūmki num ki jikə ndzəŋ. **5** Fa kə ntum wə buku nī wəkə i wi, buku bə fuku i mbeiŋ a, Nyə kə baiŋni ayaka jisi num kə i wi mə lə kpaaa. **6** Ayakadəiŋ, bukumbeiŋ kabə dzaka a bukumbeiŋ kə i kijuŋni wə bəh wi, ayaka nyani num i jisi wə, yaka bukumbeiŋ nyiki num ntəkə, chu nə biəli kə ŋkəŋ biwə. **7** Ayakalə, bukumbeiŋ kabə nyaniki i kintəəŋ ki baiŋni wə asi wi kə i baiŋni wə, ma bukumbeiŋ ni numki i kijuŋni wə mi bəh mi, ma mwa mi Jisəs Waiŋ wi ni wəkə bukumbeiŋ a bukumbeiŋ baiŋ i kintəəŋ kichu bibukumbeiŋ wə bichi. **8** Bukumbeiŋ ka dzaka a bukumbeiŋ kaŋəki kə chu, yaka bukumbeiŋ fwəkyiki gwu yibukumbeiŋ, ŋkəŋ kəkə i bukumbeiŋ wə. **9** Ayakalə, bukumbeiŋ kabə fuku chu bibukumbeiŋ i wi, si wi kə mi wə wi si shi num i ja yi wə chu fə gia chəŋ, yaka wi ni dalinya lə chu bibukumbeiŋ wi wəkə bukumbeiŋ, bukumbeiŋ baiŋki i kimfə kibukumbeiŋ kichi kə ki kəkə chəŋ. **10** Bukumbeiŋ kabə dzakaki a bukumbeiŋ ka fə dəkə

chu, yaka bukumbein dzoki wi a wi ko mi wi ntaka, ja yi
kana ka di i bukumbein wa.

2 Bwa ban, mih nyakaki gia yala i mbein ka mbein ma ni
dza fa chu. Ayakala, mi ka dza fa chu, bukumbein kanaki
la mi wa wi kwuniki kan i Ba i bukumbein, mi wala ko
Jisos Klistus wa wi ko mi wi chon. **2** Ako wi kima in ka ki
dalinyaki chu bibukumbein, kima in kala kaka a ki ko a
kibukumbein shon, ki ko ta ki bani bachi i mbi wala wa. **3**
Bukumbein kabon jia ki banchi ba Nyon, ma yala ni chusiki
mmogni kabi a bukumbein kiki la wi. **4** Mi wa wi dzakaki
a ngain kiki la Nyon, wi jia ka banchi bu, ko mi wi ntaka,
nkon kaka i wi wa. **5** Ayakala, mi wa wi jia ki ndzaka wi
Nyon ko wamaka mi wa wi konki wi tsa kaasi nkon. Gia ya
yi ko i chusi mmogni kabi a bukumbein chigni bah Nyon
ko yala yi ko a: **6** Mi wa wi dzakaki a ngain ko jobi wichi i
Nyon wa, wi kanaki i naki a lin i dzah ya Klistus ni naki
yein. **7** Nsein yin yi sham, nchi wa mih nyakaki i mbein a
kala wimfian. Ako nchi wikpu wa mbein ni kanaki i yisi i
kin'yisi wa. Ayaka nchi wikpu wala ko gia num mbein
wako lo. **8** Ayakala, nchi wa mih nyakaki i mbein ako nchi
wimfian. Nkon wi nchi wala chusiki i Klistus bah i mbein.
Nchi wiwo ko ka wi ko wimfian kom jisi si kaa tsa lo ayaka
baini bi nkon yisi i baini. **9** Mi wa wi dzakaki a ngain ko
i kinton ki baini wa ayakala wi chu baini wainih wi,
ma yi numki a wi keiniki i kinton ki jisi wa. **10** Mi wa
wi konki wainih wi ko wa wi ko jobi wichi i kinton ki
baini wa gia yiwo num i wi ma, gia yidako kabi i fa a wi
nyaniki wi banli. **11** Ayakala, mi wa wi baini wainih
wi, ko wa wi ko i jisi wa wi nyani i bi wa, ayaka wi kia ka

di biə wi tsəki, kəm jisi biwə fə wi fəkə. **12** Bwa bəŋ, mih nyakaki i mbeinj kəm bə kə bə dalinya lə chu bimbeinj kəm Klistus. **13** Bəba, mih nyakaki i mbeinj kəm mbeinj kiə wi wə wi n̄ kə i kin'yisi wə. Sumi, mih nyakaki i mbeinj kəm mbeinj tsə lə mi wichu wə. Bwa bəŋ, mih nyakaki i mbeinj kəm mbeinj kiəki lə Ba Nyɔ. **14** Bəba, mih nyakaki i mbeinj kəm mbeinj kiə wi wə wi n̄ kə i kin'yisi wə. Sumi, mih nyakaki i mbeinj kəm mbeinj ləkəki lə, gia yi Nyɔ num i mbeinj wə jəbi wichi, ayaka num mbeinj tumdzi lə mi wichu wə. **15** Mih bə təfi mbeinj a, kiə mbeinj ma kəŋki mbi wələ nabə bieinj bi mbi wələ. Mi kabə kəŋ mbi wələ, wi ma ni kəŋki Ba Nyɔ wi. **16** Mbeinj kiəki a bieinj bichi i fa mbi wələ mə biə nyam yi gwu jiəki kiŋkəŋ yeinj bəh biə dzəkəh yeinjki kəŋ bi, bəh biə bəni ghaŋsi gwu yeinj wə i nən̄i kələ wə, kəkə biə bi nyək̄i dzək̄i i Ba Nyɔ wə. Akə bi mbi wələ. **17** Mbi wələ bi kaa lə, ma bieinj bi mbi biə bəni jiəki kiŋkəŋ yeinj wə bi kaa tə. Ayakalə, mi wə wi fəki num gia yə Nyɔ kəŋki bi baəŋ lə i numki jəbi wichi. (aiōn g165) **18** Bwa bəŋ, jəbi wələ si num wi gəksini. Si mbeinj n̄ wəkə a bəmbaiŋŋni bə Klistus bi dzə lə, na i liə bəmbaiŋŋni bə Klistus dzə lə bəduli. Akə gia yə yi fə buku ka kiə a wələ si num lə jəbi wi gəksini. **19** Bəni bələ n̄ buku i bukumbeinj wə, ayakalə bə n̄ kəkə bəni bəbukumbeinj. A n̄ kə a bə numki bəni bəbukumbeinj, ma bə n̄ baəŋ i numki bəh bukumbeinj. Ayakadəinj, bə ka buku i chusi i ndaiŋ wə a mi i bə wə kəkə mi i bəbukumbeinj wə. **20** Mbeinj kə fimbeinj num Wi wə wi Baiŋki fiaŋsi lə mbeinj, mbeinj bəchi bə kiə gia yi ŋkəŋ. **21** Mih nyakaki kə i mbeinj kəm a mbeinj məŋniki lə ŋkəŋ. Mih nyakaki kəm mbeinj kiəki lə ŋkəŋ,

ayaka mbeinj kia tã a ntakã kãkã i buku i ñkãñ wã. **22** Mi wi ntakã kã winainj? Ntã akã mi wã wi nãñki a Jisõs kãkã Mbwiili wã Nyõ nĩ kaka? Mi wã wi nãñki Tii bãh Wainj wi kã mbainjñni wi Klistus. **23** Mi wã wi nãñki Wainj kanjaki kã kinchinjñni bãh Tii Wainj. Mi wã wi dzaka bãh dzaka ki a ñgãñj bum i Wainj, akã wã wi kanjaki kinchinjñni bãh Tii Wainj tã. **24** Mbeinj jĩã gia yã mbeinj nĩ wãkã i kin'yisi wã ma yi numki jãbi wichi i mbeinj wã. Mbeinj kabã jĩã gia yã mbeinj nĩ wãkã i kin'yisi wã yi num jãbi wichi i mbeinj wã, yaka mbeinj tã ni numki lã jãbi wichi i Wainj wã bãh Tii. **25** Ayaka gia yã Klistus kã wi kaka bukumbeinj yeinj kã nãni kã ki bi tsã kaa kã. (aiōnios g166) **26** Mih nyakaki gia yãlã i mbeinj lã num kãm bãni bẽ bõ nãñki i fwãkyiki mbeinj. **27** Ayakalã, mfianjĩ wã mbeinj nĩ kwati i Klistus kã jãbi wichi i mbeinj wã, mbeinj mãñ chu i nãñki mi widãkã i laniki mbeinj. Si mfianjĩ wi wãlã si lani lã mbeinj kãm gia yichi, mfianjĩ wiwã kã wi ñkãñ, a kãkã wi ntakã, mbeinj nũmki jãbi wichi i Klistus wã a lij asi mfianjĩ wãlã kã wi lani mbeinj. **28** I liã bwa bãñ, mbeinj nũm bããñ jãbi wichi i wi wã ka jãbi wã wi dzã buku, bukumbeinj bi kanjaki shãm i yeinj wi a kãbi i bi nyumi lã nyumini i kinjãmni wã. **29** Mbeinj kĩãki a wi kã mi wã wi fãki gia yi chãñ, mbeinj kanjaki i kĩãki tã a mi wichi wã wi fãki gia yi chãñ kã num mbwã wi.

3 Mbeinj yeinj ñkainjñ kinjãñ kimbun kã Ba chusi i bukumbeinj, wi fã a bã bõñjki bukumbeinj a bwa bã Nyõ, ayaka bukumbeinj num bwa bã Nyõ ñkãñ. Gia yã bãni bẽ akã bã mbi wãlã kiãki kã bukumbeinj kã kãm bõ kiãki kã tã wi. **2** Nsẽinj yinj yi shãm, i liã bukumbeinj si num lã bwa bã

Nyɔ, ayakalə bukumbeɪŋ kiəkɪ kə si bukumbeɪŋ bi numki.
 Gia yə bukumbeɪŋ kiəkɪ kə a, a bi numki jəbi wə wi bi dzə
 buku, ma bukumbeɪŋ bi numki aka wi kəm bukumbeɪŋ bi
 yeɪŋki lə wi si wi kə. **3** Yaka kə a mi wichi wə wi tseɪŋki
 tsəkɪ a ninshiŋ i wi yakadəɪŋ wi kaŋaki i wôkə gwu yi jəbi
 wichi i baiŋki asi wi Klistus baiŋki. **4** Mi wichi wə wi fəki
 chu yaka wi bwiŋki num nchi wi Nyɔ, kəm chu kə nchi wi
 Nyɔ si mi bwiŋ. **5** Mbeɪŋ kiəkɪ lə a Klistus nɛ dzə i dzə
 bwili chu i bəni wə. Ayaka wi Klistus kaŋaki kə chu. **6** Mi
 wə wi kə wi chiŋni bəh Klistus si baəŋ kə a fəki chu. Mi
 wə wi baəŋ a fəki chu wi keɪŋki maka wi num yeɪŋ wi
 nabə i kiə wi. **7** Bwa bəŋ, kiə mi ki fwôkyi kə mbeɪŋ. Mi wə
 wi fəki gia yi chəŋ wi si num lə mi wi chəŋ si Klistus kə mi
 wi chəŋ. **8** Mi wə wi baəŋ a fəki chu wi kə mi wi ŋkpeli,
 kəm ŋkpeli wələ nɛ fə lə chu na i kin'yisi wə. Ako fwu wi
 gia yə Waiŋ Nyɔ nɛ dzə yeɪŋ, i chiksi bənəm bə ŋkpeli
 wələ. **9** Mi wə wi kə mbwə wi Nyɔ si baəŋ kə a fəki chu,
 kəm fieŋ fichi fiə Nyɔ kə fi, kə i wi wə jəbi wichi, wi kəkə i
 chu baəŋ a fəki chu, kəm wi kə mbwə wi Nyɔ. **10** Gia yə yi
 kə i fə a bukumbeɪŋ yeɪŋki bəni bə bə kə bwa bə Nyɔ bəh
 bə bə kə bwa bə ŋkpeli kə yələ: Mi wichi wə wi fəki kə
 gia yi chəŋ nabə wə wi kəŋki kə waiŋnih wi, kəkə waiŋ
 Nyɔ. **11** Ntum wə mbeɪŋ nɛ wəkə i kin'yisi wə kə a wələ
 a, bukumbeɪŋ kəŋniki. **12** Kiə bukumbeɪŋ ma numki ka
 Keen. Wi nɛ kə waiŋ ŋkpeli mi wichu wə, wi ka bi dza wə
 waiŋnih. Wi nɛ wə wi kəm nə? Wi nɛ wə wi kəm kimfə
 ki nɛ kə kichu, ki waiŋnih wi num ki chəŋ. **13** Bwa bə nih
 bəŋ, kiə mbeɪŋ ma numki bəh dzaka kiwəmnɪ a bəni bə
 bə kə bə mbi wələ baiŋki lə mbeɪŋ. **14** Bukumbeɪŋ si kiə

lɔ a bukumbeɪŋ buku lɔ i kaŋ yi kpi wə ka liə i nɔni wə,
kɔm bukumbeɪŋ kɔŋki lə bwa bə nih bəbukumbeɪŋ. Mi wə
wi kɔŋki kə waiŋnih wi, wi kɛiŋki i kaŋ yi kpi wə. **15** Na
ndə wə wi baiŋŋki waiŋnih wi, yaka wəmakə kə mi wə wi
wɔɔki bəni. Ayaka mbɛiŋ kiəki a mi wə wi wɔɔki bəni
kaŋaki kə nɔni kə ki bi tsə kaa kə i wi wə. (aiōnios g166) **16**
Fiɛŋ fiə fi chusiki i bukumbeɪŋ kiŋkɔŋ kə ki kə kiŋkɔŋ akɔ
yələ Klistus nɪ fə: Wi nɪ nya nɔni ki i kpi kɔm bukumbeɪŋ.
Bukumbeɪŋ tə kaŋaki i nyā nɔni kibukumbeɪŋ kɔm bwa
bə nih bəbukumbeɪŋ. **17** Mi kabə kaŋaki biɛiŋ bi fa mbi
wələ wə, ka yeiŋ waiŋnih wi kaŋa kə, wi nəki weli kə kaŋ
yi i wi, yaka kiŋkɔŋ ki Nyɔ kə i wəmakə dəiŋ? **18** Bwa
bəŋ, kiə bukumbeɪŋ ma kōŋniki a ja wə nabə i ndzaka
wə. Bukumbeɪŋ kōŋniki i kiŋkɔŋ wə, chûsi i kimfə wə.
19 Akɔ gia yə yi bi fəki ka bukumbeɪŋ kiə a bukumbeɪŋ
kə bəni bə ŋkɔŋ, yi chu fə a shɔm yibukumbeɪŋ dəki
i Nyɔ nshiŋ, **20** na yibwiŋ shɔm yibukumbeɪŋ bə saka
bukumbeɪŋ. Bukumbeɪŋ kiəki a Nyɔ kpaliki tsəki lə shóm
yibukumbeɪŋ, wi kiə gia yichi. **21** Nséiŋ yiŋ yi shɔm, shóm
yibukumbeɪŋ kabə sakaki kə bukumbeɪŋ, bukumbeɪŋ ma
ni kaŋaki nlwa widɔkɔ i Nyɔ nshiŋ. **22** Bukumbeɪŋ nywā
na finə i wi, wi ni nyā i bukumbeɪŋ, kɔm bukumbeɪŋ
jiəki lə bənchi bu fə gia yindzəŋni i wi. **23** Ayaka nchi wi
kə wələ a, bukumbeɪŋ jīə shɔm i Waiŋ wi Jisəs Klistus,
bəh i kəŋniki gwú yibukumbeɪŋ asi Klistus nɪ dzaka i
bukumbeɪŋ. **24** Bəni bəchi bə bə jiəki bənchi bə Nyɔ bə kə
i wi mə jobi wichi, wi num tə i bə mə. Gia yə yi fəki na ka
bukumbeɪŋ kiəki a wi kə i bukumbeɪŋ mə jobi wichi, kə
Kiŋ'waka ki kə wi nya i bukumbeɪŋ.

4 Nséin yin yi shəm, jobi wə mi dzaka a gia yə ngain
 dzakaki buku i kin'waka ki Nyɔ wə, kiə mbein ki bûm kə a
 bumni. Mbein mômisi kin'waka kiwə i yêin a, akə ki Nyɔ a.
 Mih dzakaki yələ kəm bəni bə bə nyiki ntəkə a bə kə bəni
 bə ntum bə Nyɔ bə buku tsə lə i mbi wələ wə bəduli. **2** Gia
 yə yi kə i fə a mbein kiə Kin'waka kə ki kə ki Nyɔ i mi
 wə, kə yələ: Mi wichi wə wi dzakaki bəh dzaka ki a Jisəs
 Klistus n̄ dzə i fa kuku ka mi wiwəm, kə num wəmaka wə
 wi kanjaki Kin'waka ki Nyɔ. **3** Mi wichi wə wi dzakaki kə
 lə kəm Jisəs, akə wə wi kanjaki kin'waka a kəbi ki Nyɔ.
 Kin'waka kələ kə ki mbainɲni wi Klistus wə mbein n̄ kə
 mbein wəkə lə a wi bi dzə lə, ayaka i liə wi dzə lə i fa
 mbi wə. **4** Bwa bəɲ, mbein kə bəni bə Nyɔ, mbein gaka lə
 bəni bəwə. Mbein gaka kəm Kin'waka kə ki kə i mbein wə
 tsəki lə kə ki kə i fa mbi wələ wə. **5** Bəmaka bəni kə bə
 mbi wələ. Ayakadəin, gia yə bə dzakaki kə yi mbi wələ,
 bəni bə bə kə bə mbi wələ wəkə i bə. **6** Bukumbein kə
 fibukumbein bəni bə Nyɔ. Mi wichi wə wi kiəki Nyɔ wi
 wəkəki lə i bukumbein, wə wi kəkə mi wi Nyɔ wi wəkəki
 kə i bukumbein. Yələ kə gia yə yi fəki ka bukumbein kiəki
 kin'waka kə ki kə ki ɲkəɲ bəh kə ki kə ki ntəkə. **7** Nséin
 yin yi shəm, bukumbein kôɲniki, kəm kinjəɲ kə gia yi
 Nyɔ. Mi wə wi kanjaki kinjəɲ, wi kə mbwə wi Nyɔ, wi
 kiə Nyɔ. **8** Mi wə wi kəɲki kə mi widəkə wi kiəki kə Nyɔ.
 Yi kə yakadəin kəm Nyɔ kə Nyɔ wi kinjəɲ. **9** Yələ lə
 kə dzəh yə Nyɔ n̄ chusi kinjəɲ ki yein i bukumbein lə:
 Wi n̄ faaɲ Wain wi wimu wələ shəɲ i mbi wələ mə ka
 bukumbein bi kwati nəni tsə dzəh i wi wə. **10** Kinjəɲ kə ki
 kə ki ɲkəɲ kə kələ a a n̄ ka kəɲ dəkə bukumbein Nyɔ,

a nĩ kəŋ wi bukumbeinj, ka faaŋ Waiŋ wi a wi dzê mâinj chu bibukumbeinj. **11** Nséinj yinj yi shəm, si Nyɔ nĩ kəŋ bukumbeinj i dzəh yələ wə lə, bukumbeinj tə kaŋaki lə i kôŋniki. **12** Mi məŋ wə wi num yeinj i Nyɔ wə. Bukumbeinj ka kəŋniki, Nyɔ ni numki jəbi wichi i bukumbeinj wə, kəŋ bukumbeinj tsə kaasi. **13** Bukumbeinj kîə a bukumbeinj kə i wi wə jəbi wichi wi num i bukumbeinj wə, kəm wi kə wi nya bukumbeinj bəh Kiŋ'waka a num ŋki. **14** Buku nĩ yeinj ka fukuki i bəni a Ba wibukumbeinj nĩ faaŋ Waiŋ wi a wi dzê nûmki Kimbwili ki mbi wələ. **15** A kabə num a na ndə wə wi dzakaki bəh dzaka ki a Jisəs kə Waiŋ Nyɔ, yaka Nyɔ kələ i wəmake wə wi num tə i Nyɔ wə. **16** Si yi kə yakadəinj, bukumbeinj kiə, ka chu bum kiŋkəŋ ki Nyɔ kə wi kaŋaki i bukumbeinj wə. Nyɔ kə Nyɔ wi kiŋkəŋ, mi wə wi nəki i kiŋkəŋ wə jəbi wichi, wi nəki i Nyɔ wə, Nyɔ tə nə i wi wə. **17** Gia yə yi chusiki a kiŋkəŋ kələ i bukumbeinj mə num ki jikə tsə kaasi kə yələ yi kə a, bukumbeinj kaŋaki kə i lwăki kəm chəkə bi nsaka wi gəksini biə. Bukumbeinj kaŋaki kə nlwa kəm bukumbeinj nəki i mbi wələ wə ka Klistus. **18** Nlwa si num kə i kintəəŋ ki kiŋkəŋ wə. Kiŋkəŋ kə ki kə ki liəni lə tsə kaasi si bwili lə nlwa, kəm nlwa kaŋaki gia i fə num a bəh ŋgəkə wə bə kə i nya i mi. Mi wə wi kaŋaki nlwa kə wə wi ka liə dəkə i kintəəŋ ki kiŋkəŋ wə i tsə kaasi. **19** Bukumbeinj kôŋniki kəm a nĩ yisi Nyɔ i kəŋki bukumbeinj. **20** Mi ka dzaka a ŋgaiŋ kəŋki lə Nyɔ, ayakalə wi yinjni baiŋŋ waiŋnih wi, yaka wi kə mi wi ntəkə, kəm mi kabə num wə wi kəŋki kə waiŋnih wi wə wi yeinjki wi, wi kəkə i kəŋ Nyɔ wə wi yeinjki kə i wi wə.

21 Nchi wə bukumbeinj n̄ kwati i wi kə wələ a, mi wə wi kəŋki Nyɔ kaŋaki lə i k̄ŋki waiŋnih wi tə.

5 Mi wichi wə wi bum a Jisəs kə Kimbwili wə Nyɔ n̄ kaka wi kə mbwə wi Nyɔ, mi wichi wə wi kəŋki mi, wi kəŋki lə tə kimbwə ki wəmakaka. **2** Gia yə yi fəki ka bukumbeinj kiəki a bukumbeinj kəŋki lə bwa bə Nyɔ ako jobi wə bukumbeinj kəŋki Nyɔ jiə gia yə nchi wi dzakaki. **3** Mbeinj k̄iəki a i kəŋki Nyɔ kə i jiəki bəŋchi bu, bəŋchi bu kəkə ntia, **4** kəm mi wichi wə wi kə mbwə wi Nyɔ, wi tumdzi lə mbi wələ. Bukumbeinj tumdzi mbi wələ num bəh kimbūm kibukumbeinj. **5** Mi wə wi tumdzi mbi wələ kə winaiŋ? Kə wə wi bum a Jisəs kə Waiŋ Nyɔ. **6** Jisəs Klistus n̄ dzə i mbi wələ wə, tsə dzəh i mwi wə bəh i mwa wə. Wi n̄ ka tsə dəkə shəŋ a mwi wə. Wi n̄ tsə dzəh i mwi wə bəh i mwa wə. Ayaka Kiŋ'waka ki Baiŋni num mbeej nsaka i gia yələ wə kəm Kiŋ'waka dzakaki ŋkəŋ. **7** Gia kələ yitali yə yi beejki nsaka wiwə. **8** Biəinj biələ kə Kiŋ'waka ki Baiŋni, mwi bəh mwa. Biəinj biələ bitali bichi kə i fiəŋ fimu wə. **9** Bukumbeinj si bum lə gia yə a dzaka mi wiwəm i bukumbeinj. Ayakalə, gia yə a dzakaki Nyɔ yi jiki tsəki lə yə mi wiwəm dzakaki. Mbeinj kiəki a yələ kə gia yə a dzakaki Nyɔ i bukumbeinj, wi num mbeej nsaka i Waiŋ wi. **10** Mi wə wi bum i Waiŋ Nyɔ, wi kaŋaki lə gia yələ Nyɔ dzaka i wi wə. Mi wə wi ka bum Nyɔ wi fəki Nyɔ num mi wi ntəkə, kəm wi ka bum dəkə i gia yə a dzakaki Nyɔ i bukumbeinj kəm Waiŋ wi. **11** Ndzaka wələ kə a Nyɔ nya lə bukumbeinj bəh n̄ni kə ki bi tsə kaa kə, n̄ni kələ nyəki dzəki i Waiŋ wi wə. (aiōnios g166) **12** Mi wə wi kaŋaki Waiŋ Nyɔ i wi wə kaŋaki lə n̄ni kiwə, mi wə wi kaŋaki kə Waiŋ

Nyɔ i wi wə wi kaŋaki kə nɔni kiwɔ. **13** Mih nyakaki gia yələ i mbeɪŋ bə mbeɪŋ bum i Waiŋ Nyɔ, a mbeɪŋ kələ i kiə a mbeɪŋ si kaŋa lɔ nɔni kə ki bi tsə kaa kə. (aiōnios g166) **14** Bukumbeɪŋ chu kaŋaki kə nlwa i kɔmsi tsə i Nyɔ nshin i nywa fiɛŋ fidəkɔ i wi, kɔm bukuṃbeɪŋ ka nywa fiɛŋ fidəkɔ i wi biəli asi wi nəŋki, wi ni wəkɔ gia yə bukuṃbeɪŋ dzakaki. **15** Bukumbeɪŋ kabə kiə a wi si wəkɔ lə gia yə bukuṃbeɪŋ dzakaki jəbi wə bukuṃbeɪŋ nywaki na finə i wi, bukuṃbeɪŋ kiəki tə a bukuṃbeɪŋ kwati lɔ fiɛŋ fiə bukuṃbeɪŋ nywaki i wi. **16** Mi ka yeɪŋ waiŋnih wi fə chu biə bi kəkə i fə a wi kpi, wi tsā a Nyɔ nya nɔni i wəṃaka. Yələ kɔ num i mi wə mbi chu kəkə i fə a wi kpi num kpini. Chu bidəkɔ kələ biə bi kɔ i fə a mi kpi num kpini. Mih dzakaki kə a mi tsāki i biəṃaka wə. **17** Mfə wichu wichi kɔ chu, ayakalə chu bidəkɔ kələ biə bi kəkə i fə a mi kpi num kpini. **18** Bukumbeɪŋ kiəki lə a mi wə wi kɔ mbwɔ wi Nyɔ, wi kəkə i chu baan a fəki chu, kɔm wə wi kɔ Mbwɔ wi Nyɔ təkniiki lə bəh wi, mi wichu wə kəbi i chu kɔm i wi wə. **19** Bukumbeɪŋ kiəki lə tə a bukuṃbeɪŋ kɔ bəni bə Nyɔ, bəni bə bɔ kɔ bə mbi wələ bəchi kɔ num i kaŋ yi mi wichu wə. **20** Bukumbeɪŋ kiəki lə a Waiŋ Nyɔ dzə lɔ ka weli mfi bibukumbeɪŋ i kiəki Nyɔ wi ŋkəŋ. Ayaka bukuṃbeɪŋ kɔ i wə wi kɔ ŋkəŋ asi bukuṃbeɪŋ kɔ i Waiŋ wi wə Jisəs Klistus. Akɔ wi Nyɔ wi ŋkəŋ bəh nɔni kə ki bi tsə kaa kə. (aiōnios g166) **21** Bwa bəŋ, mbeɪŋ təkniiki kɔm miməsɔ.

2 Jøn

1 Akɔ mih tikwili wi fwu wi kijurɔni ki bəni bə bumni. Mih nyakaki kinɔwakti kələ i wɔ minɔkpaɔa wə Nyɔ saɔɔbwili bəh i bwa bu. Mih kɔɔki lə mbeɔɔ ɔkɔɔ ɔkɔɔ. A kəkə a mih mbɔɔ wə mih kɔɔki mbeɔɔ. Bəni bəchi bə bɔ kiəkɔ ɔkɔɔ, kɔɔki lə tə mbeɔɔ. **2** Buku kɔɔki mbeɔɔ kəm kinɔkɔ kə ki kɔ i bukumbeɔɔ wə, ki bi baɔɔ a i numki i bukumbeɔɔ wə jɔbi wichi. (aiɔn g165) **3** Shəm yindzɔɔni bəh nsheɔɔ bəh kimbɔɔɔni biə bi nyəkɔ dzəkɔ i Nyɔ Ba bəh i Jisɔs Klistus wə Waiɔ Ba, ni numki i bukumbeɔɔ wə asi bukumbeɔɔ kɔ i ɔkɔɔ wə bəh kinɔkɔ. **4** Mih laɔki nalə si mih yeɔɔ bwa ba bədəkɔ biəlɔ ɔkɔɔ, yi num asi Ba wibukumbeɔɔ nɔ dzaka a bukumbeɔɔ fəkɔ. **5** I liə lə nih wi bəni, mih lansiki tsaki wɔ dzaka a bukumbeɔɔ kɔɔnikɔ. Wələ kəkə nchi wimfiɔɔ widəkɔ mih nyakaki i wɔ. Akɔ nchi wə bukumbeɔɔ nɔ kaɔaki i kin'yisi wə. **6** Kinɔkɔ kɔ kələ a, bukumbeɔɔ biəlɔiki nchi wi. Ayaka nchi wiwɔ num a wə mbeɔɔ nɔ wəkəkɔ a keɔɔ i kin'yisi wə a mbeɔɔ nɔki i kinɔkɔ wə. **7** Bəni bə ntəkə bəduli kələ i mbi wə, num bəni bə bɔ bumki kə a Jisɔs Klistus nɔ dzə i mbi wələ wə ka mi wiwɔm. Wəmaka mi kɔ mi wi fwɔkyini a num tə mbaiɔɔɔni wi Klistus. **8** Mbeɔɔ tɔkniki bəh gwú yimbeɔɔ ka mbeɔɔ ma lăksi fiɔɔ fiə mbeɔɔ kɔ mbeɔɔ nɔm lɔ fi. Mbeɔɔ mɔmsiki i bi kwati ɔɔɔm wimbeɔɔ wichi. **9** Mi wichi wə wi tseɔɔki tsəkɔ i ninshiɔ num kə i nlani wi Klistus wə, wəmaka mi kaɔaki kə Nyɔ i wi wə. Mi wə wi biəlɔiki nlani wi Klistus jɔbi wichi, wəmaka mi kaɔaki lə Tii bəh Waiɔ i wi wə. **10** Mi ka dzə i mbeɔɔ maka wi dzə bəh nlani wələ, kiə mbeɔɔ ki dzə kə wi i jɔɔ yimbeɔɔ wə nabə i bɔni i wi. **11** Mi ka bəni i

wəməka mi, yaka wi chiŋni lə bəh wi i nəm wi wichu wə.

12 Mih kaŋaki lə na gia yiduli i nyaka i mbeŋ ayakalə, mih kəbi i nyaka lə yi i kiŋwakti wə. Mih yeŋ a mih ni dzə yeŋ lə mbeŋ ma bukumbeŋ dzaka daŋsi shi bəh shi, ka kinsaŋli kibukumbeŋ ni numki num ki jikə. **13** Bwa bə jəmi ya bə Nyə kə wi saiŋbwili tə, bə bəniki i wə.

3 Jøn

1 Akə mih tikwili wi fwu wi kijunni ki bəni bə bumni. Mih nyakaki kinwakti kələ i wə Gayus nseiŋ wuŋ wi shəm. Mih kəŋki lə wə i ŋkəŋ wə. **2** Nseiŋ wuŋ wi shəm, mih tsaki a gia yichi tsəki bindzəŋ i kimbu ka wə, wə nūmki bəh gwu yiləkəli asi mih kiəki a wə ləkəki lə i mfiəŋə wə. **3** Mih nī wəkə ndzəŋni na bəh ŋga jəbi wə bwa bə nih bəbukumbeiŋ bədəkə nī dzə buku fa fuku si wə num i gia yi ŋkəŋ wə bəh shəm ya yichi. Ayaka yi num ŋkəŋ a wə biəliki lə ŋkəŋ. **4** Gia yidəkə kəkə yə yi kə i fə mih i wəkəki ndzəŋni tsə yələ a bwa bəŋ biəliki lə ŋkəŋ. **5** Nseiŋ wuŋ wi shəm, nəm wə wə nəmki i bwa bə nih bəbukumbeiŋ wə, kighə na i bəni bə tumi, yaka wə nəmki lə bindzəŋ. **6** Bə nī kə bə fuku i kijunni ki bəni bə bumni fa kəm kinŋkəŋ ka. Wə mōmsi ayaka i gāmtiki bəmaka bəni i dzəh yə Nyə nəŋki i nyani wibə wə. **7** Kiə a bə buku biŋ num kəm yeli wi Klistus, bə tseiŋ kə ŋgamti widəkə i bəni bə bə kəkə bə Nyə. **8** Ayakadəiŋ, bukumbeiŋ kaŋaki i təbiki bəmaka bəni ka bukumbeiŋ bəh bə numki bəni bə bə nəmki i fiəŋ fimu wə kəm ŋkəŋ. **9** Mih nī nyaka gia yidəkə i kijunni ki bəni bə bumni kimbeiŋ wə, ayakalə Diətəfəs wə wi si kəŋ i jiə gwu a ninshiŋ, nī ka wəkəli dəkə i mi wə mih kə wi. **10** Ayakadəiŋ, mih ka ni dzə, mih ni jiə gia yə wi fəki i kuku, si wi nyaniki bəh kinyəni, dzaka já yichu kəm mih. Si wi fəki yakadəiŋ, wi kəiŋki ki fwuli kə bəh yəmaka. Wi nəiŋ tə i dzəki bwa bə nih bəbukumbeiŋ, nəiŋ tə a kiə bəni bə bə kəŋki i dzəki bə ma dzəki. Bə ka nəŋki i dzə, wi kəŋŋ bəni bə bə nəŋki i dzəki bə i kijunni ki bəni bə bumni kintəəŋ. **11** Nseiŋ wuŋ wi shəm, kiə wə ki sīni kə

gia yichu. Sini num yindzəŋni. Mi wə wi fəki gia yə yi
ndzəŋki kə mi wi Nyɔ, wə wi fəki gia yichu kə wə wi ka
kiə dəkə lə Nyɔ. **12** Demitiyus kə mfih mi wə bəni bəchi
dzakaki gia yindzəŋni kəm wi, nəni ki kindzəŋni dzaka tə
kəm wi. Buku tə dzaka kəm wi. Ayaka wə kiəki lə a gia yə
buku dzakaki kəm wi kə ŋkəŋ. **13** Mih keiŋki mih kaŋa gia
yiduli i nyaka i wə ayakalə, mih kəŋ kə i nyaka num bəh
kiŋgaali ki kiŋwakti. **14** Mih yeiŋki a, i jəbi wi juli wə mih
ni dzə yeiŋ lə wə, ma buku wə dzaka dən̄si shi bəh shi.
Kimbəiŋni n̄m i wə. Nséiŋ yibuku wə bəniki i wə. Bəni
nnya nséiŋ yibuku wə yichi i mih wimu wimu i bə wə.

Jut

1 Akɔ mih Jut waiŋ wi nɔm wi Jisɔs Klistus, mih num waiŋnih Jem. Mih nyakaki kiŋwakti kɛlɛ i bɛni bɛ Ba Nyɔ bɔɔŋ, bɔ nɔ i kiŋkɔŋ ki wɛ num i Jisɔs Klistus kaŋ. **2** Ma nsheiy yi Nyɔ bɛh kimboiyɔni bɛh kiŋkɔŋ ki nɔmki i mbeiy wɛ kɔ tsɛ a ninshiy ninshiy. **3** Nsɛiy yiy yi shɔm, mih si kwakaki na bɛh ŋga a mih ni nyaka lɛ i mbeiy kɔm mboiy wɛ bukumbeiy bɛchi kɔ bɛ kwati lɔ, mih ka yeiy a yi ndzɔŋki lɛ i nyaka i tsa mbeiy a mbeiy jwɔki i kɛŋ mboiy wɛ bɛ nɔ nya i bukumbeiy bɛ bɔ kɔ bɛni bɛ Nyɔ. Akɔ gia yɛ bɛ nɔ kɔ bɛ nya lɔ i bukumbeiy a kpamu yi kaa yaka. **4** Mih dzakaki lɛ kɔm bɛni bɛdɔkɔ kɔ bɛ wɛli liɛ lɔ i mbeiy kintɔŋ, a num bɔ bɛ bɛ nɔ nyaka lɔ kɔm bɔ i kikpu wɛ, a Nyɔ nɔ kɔ wi jiɛ lɔ ŋgɛkɛ wibɔ. Bɛlɛ kɔ bɛni num bɔ nɔŋ Nyɔ, bɔ dzɔ kiŋkɔŋ ki Nyɔ fiɛni i gia yɛ bɔ ni nyumiki yeiy cheiy i fɛki kinyey, chu nɔŋ Tikwili wibukumbeiy Bah Jisɔs Klistus wɛ akɔ a wi shɔŋ. **5** I liɛ mih nɔŋki i fiɛni yiyti mbeiy kɔm gia yidɔkɔ, namana yaka si mbeiy kɔ mbeiy si kiɛ lɔ yi nalɛ. Bah nɔ kɔ wi bwili bɛni bu i tumi ki Ijib wɛ, bɔ buku i ŋgɛkɛ wɛ, ayakalɛ wi bi fiɛni kaasi bɛni bɛ bɔ nɔ ka jiɛ dɛkɛ shɔm i wi. **6** Akɔ a liŋ si bɛchinda bu bɛ nɔ ka baay dɛkɛ i di biɛ wi nɔ jiɛ bɔ, bɔ bee bidi bibɔ bi nɔni bi chɔŋ, bɔ num wi jiɛ bɔ i bɛnsɔŋ bɛ bɔ bi baay a kpamu, i di biɛ bi jiki lɛ maaa, i di biɛ bɔ bi numki feiy i tsɛ buku i Chɔkɔ bi nsaka bimbun wɛ. (aɪdios g126) **7** Ayaka yi chu num a liŋ asi wi nɔ kpa kwili wi Sɔdɔm bɛh wi Gɔmɔla bɛh gbuku wɛ wi bi kaa kɛ, bɛh bikwili biɛ bi nɔ kɔ kɔmsi i bi wɛ, biɛ bi nɔ nɔki tɛ nɔni ki kinyey ki tɔkɔlini, bɛkɔŋa bɛh bɛnyuku dzɔ tɛ gwú

yibo fə bəh yi a kɔbi i dzəh yə Nyɔ nɪ maa mi i fəki yaka. Gia yələ kɔ kinchəsi ki gia yə yi bi numki bəh bəni bə bɔ nɔki ŋkaiŋni wi nɔni kələ. (aiōnios g166) 8 Na si yi kɔ yakadəiŋ, bəni bələ dzɔ a nɔni kiwɔ. Bɔ bəkəli gwú yibo, nəiŋ mi wə wi sakaki bɔ, tɔyi biŋ'waka bi beŋ. Bɔ fəki yakadəiŋ dzaka a, akɔ kɔm bɔ yeiŋki gia i dəmsi mə. 9 Jɔbi wə Maikel wə wi kɔ fwu wi bəchinda bə Nyɔ nɪ yɔli i wini wi Muses beŋ bəh ŋkpeli, wi nɪ ka mɔm dəkə na i bwili ja yichu i dzaka i ŋkpeli, wi chukuli shəŋ wi a, “A ni saka Bah wɔ”. 10 Bəni bələ tɔyiki num tɔyini biəiŋ bichi biə bɔ kiəki kə si bi kɔ. Bɔ fəki biəiŋ a num biə mwa mibɔ kəŋki aka nyám yi chwa. A num biəiŋ biələ biə bi bəkəli bɔ. 11 ŋgəkə wimbum kɔ i bɔ! Bɔ biəli gvu yi Kεεn. Bɔ dza ka biəliki kpɔ ka liə i chu wə aka bi Balaam. Bɔ ləkəki bəh fwu a liŋ asi Kɔɔla nɪ ləkəki, bɔ bi kpiyiki asi Kɔɔla nɪ kpi. 12 Bəni bələ kɔ chi chi i mbeŋ kintəəŋ, jɔbi wə mbeŋ dziki bini bi kiŋkəŋ bimbeŋ. Bɔ si fə aka bíə i jɔbi wi dzini wələ wə, mi tseŋ shəŋ a gwu yi gəmnɪ kə. Bɔ kɔ aka bikwu biə bi juŋni bi na nya dzaŋ, fiəkə fiəni shakyi bi. Bɔ kɔ tə aka kpeŋ wə wi ka wum dəkə mintam i tsə buku i jɔbi wə nyum yisi i baiŋki dzəki. Bɔ kɔ tə aka keŋ yə bə baayi. Bɔ kpi ka chu kpi. 13 Bɔ kɔ aka kinchwɔ kimbum kə fuŋni kiləkəli tsəki dzasi i beŋ, bimfə bibɔ bi ŋgəmnini num aka bifuu biə fiəkə yiləkəli si tsə dzasi i bəkɔ beŋ. Bɔ kɔ aka bijəŋ biə bi njəŋki nnyaki i beŋ na dəiŋ. Nyɔ kɔ wi keiŋsi lɔ di bi ji lə maaa jiə i bɔ kpamu. (aiōn g165) 14 Enək wə ŋgəkɔ wi nɪ kɔ wi nanitaŋ i yisi i Adam wə, wi nɪ kɔ wi dzaka aka mi wi ntum wi Nyɔ kɔm bəni bələ, dzaka a, “Mbeŋ tsəiŋ, Bah bi dzə bəh mbaŋ wi

bəchinda bu bə baiɲni bə num bəɲchuku bəɲchuku, **15** i saka mi wichi. Wi bi dzə i chusi kimfə kichu kichi kə bəni bəchi bə bə nɪ kiəkɪ kə Nyɔ nɪ fəki asi bə nɪ nəɲ wi, bəh ja yi ləɔli yichi yə bə nɪ dzakaki kəm Nyɔ.” **16** Bəni bələ kə bə bə si shuɲyi jəbi wichi, jiə gia i bəni bədəkɔ fuɲ, biəli a gia yə gwu yibɔ yi shilini kəɲki i fəki, ghaɲsi gwu a kilələ, fwəkyi bəni bəh bəndzaka bə njwəɲni i kwati biəɲ biə bə nəɲki. **17** Ayakalə, nséɲ yiɲ yi shəm, mbeɲ yiɲti gia yə bwa bə faaɲni bə Bah wibukumbeɲ Jisəs Klistus nɪ dzakaki i mbeɲ a yi bi numki lə. **18** Bə nɪ dzaka i mbeɲ a, “A bi numki i chəkɔ bi gəksini wə, bəni bə nyiksini bi numki lə bə nɔ kə nɔni kə Nyɔ nəɲki, fə gia yichu yə gwu yibɔ yi shilini kəɲki.” **19** Bəni bələ kə bə bə dzəkɪ bəh kiɲgaali i bəni kintəɲ, biəli num biɲkwaka biə bi bukuki i fwu wibɔ wə, kaɲa kə Kiɲ'waka ki Nyɔ i bə wə. **20** Ayakalə, nséɲ yiɲ yi shəm, mbeɲ mâa yâka gwú yi mbeɲ i nûmki a i kimbun kimbeɲ kə ki kə kibaiɲni, tsâ jəbi wichi i ŋga bi Kiɲ'waka ki Baiɲni wə. **21** Mbeɲ bâaɲ a i kiɲkəɲ kə ki kə ki Nyɔ, wêkəli Bah wibukumbeɲ Jisəs Klistus wə wi bi kwasiki nsheɲ, fə a mbeɲ liə i nɔni kə ki bi tsə kaa kə. (aiōnios g166) **22** Mbeɲ kwâsiki nsheɲ i bəni bə bə keɲki i jisi kintəɲ. **23** Mbeɲ chufiki bwîliki bəni bə bə kə i gbuku mə i bwîli bə. Mbeɲ kwâsiki nsheɲ i bəni bədəkɔ wə, ayakalə jəbi wə mbeɲ kwasiki nsheɲ mbeɲ ka tōkniki. Mbeɲ bâiɲɲki na bəh bəmbuɲ bəbɔ bə bə kə bə jisi bəh nɔni kichu. **24** Kiɲkəksi nûmki i Nyɔ! Akə wi wə wi kə i təkni i mbeɲ ka mbeɲ ma gbɔ, wi bi dzə bəh mbeɲ i kiɲkəkni ki nsheɲ mbeɲ num ŋgbɔ widəkɔ kəbi num bəh kinsarɲli. **25** Bukumbeɲ nyâ kiɲkəksi i Nyɔ

wə wi kə Mbwili wibukumbeɪŋ a num a wi shəŋ, tsə dzəh
i Jisəs Klistus wə Bah wibukumbeɪŋ. Mbum bəh kiŋkəkni
bəh ŋga bəh nsaka kâŋaki wə Nyɔ i yisi si mbi nɪ yisi i dzə
buku bidaiŋ jəbi wichi kiŋgəksi kəbi. Yi nûm ayaka. (aiōn
g165)

Kiŋwakti ki Gia

1 Kiŋwakti kələ kə kəm gia yə Nyɔ nɛ nya i Jisəs Klistus a wi chusi i bəni bu, a num gia yə yi kaŋaki i dzə di i jəbi wi juli wə. Jisəs Klistus ka faaŋ chinda wi i mi wi wi nəm Jɔn i fə a bə kiə gia yiwə. **2** Wi ka nyaka gia yichi yə wi nɛ yeiŋ, yi num gia yi Nyɔ yələ bəh gia yə Jisəs Klistus nɛ dzaka i wi. **3** Kimbɔiŋsi kimbəm bi numki i mi wə wi bi faaki ntum wi Nyɔ wələ. Kimbɔiŋsi kimbəm bi num tə i bəni bə bə bi wəkəki gia yə bə nyaka i kiŋwakti kələ mə jiə, kəm jəbi wi gia yiwə si num kəmsi dzə lə. **4** Akə mih Jɔn, mih nyakaki kiŋwakti kələ i bijuŋni bi bəni bə bumni bə nanitaŋ bə kə i kimbu ki mbi wi ɛsia wə. Ma shəm yi yindzəŋni bəh kimbɔiŋni num i mbəiŋ, ki dzə i Nyɔ wə wi kə, a num wə wi nɛ kə, a num wə wi kə i bi dzə. Ma kinduksi ki Nyɔ bəh kimbɔiŋni numki bəh mbəiŋ, ki dzə tə i biŋ'waka biə nanitaŋ bi kə i kiŋkii ki nshiŋ, **5** bəh i Jisəs Klistus a num wi wə wi si chusi gia yi ŋkəŋ kəm Nyɔ i bəni. A nɛ kə wi mi wi ninshiŋ i fiəni dza i kpi wə. Ayaka akə wi wə wi sakaki bəŋkuŋ bəchi fa kuku. Akə wi wə wi kəŋki bukumbeŋ, wi bwili bukumbeŋ i chu bibukumbeŋ wə bəh mwa mu. **6** Wi kə wi fə bukumbeŋ num bəni bə ŋkuŋ bi Nyɔ, fə bukumbeŋ num bəti i mfə gia bə Nyɔ wə wi kə Nyɔ wi num Ba wi. Mbum bəh ŋga numki i wi jəbi wichi kiŋgəksi kiwə kəbi. Yi nûm ayaka. (aiōn g165) **7** Mbəiŋ tsēiŋ, Jisəs dzəki lə, wi bi dzəki i bikwu wə. Bəni bəchi num i bi yeiŋ i wi wə na bəh bəni bə bə nɛ bwaŋ wi bəh gəŋ. Kitumi ki fa kuku kichi num i bi fiki bəh mindəm kəm wi. Lə yi bi numki yaka. Yi nûm ayaka. **8** Bah Nyɔ dzakaki a ŋgaiŋ kə Alfa bəh Ɔmega. A num wə

wi kə a num wə wi n̄ kə, a num wə wi kə bi dzə. A num
 wi ŋga Bichi. **9** Akə mih Jən, waiŋnih wimbəiŋ i Jisəs wə,
 bukumbəiŋ bəchi yeiŋki ŋgəkə kəm wi, num i ŋkuŋ bi
 kintəŋ, kaŋa shəm i gia yichi wə. Mih n̄ kə i Batməs
 tumi ki bəkə kintəŋ num bə n̄ bwili mih num bwilini
 kəm gia yi Nyə yə mih n̄ fukuki chu dzaka kəm Jisəs.
10 A dzə num i chəkə bi Bah wə mih n̄ kə i Kiŋ'waka ki
 Nyə wə, mih ka dza wəkə ja yi dzaka i mih jum bəh ŋga
 aka jəŋ. **11** Yi n̄ dzakaki a, “Nyâka gia yələ wə yeiŋki lə i
 kiŋwakti mə wə ch̄iŋsi i bijuŋni bi bəni bə bumni nanitaŋ
 bə kə i tumi ki Efesus, Similna, Begamum, Tayatila, Saldis,
 Filadelfia bəh Lawdəsia wə.” **12** Mih kabə fiəni gwu i yeiŋ
 mi wə wi dzakaki i mih. Ayaka jəbi wə mih n̄ tseiŋ tali, ka
 yeiŋ biəiŋ biə bə təmki naka bi baiŋsini yeiŋ wə nanitaŋ
 num bə keiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli. **13** Mi widəkə
 num i biəiŋ biə bə təmki naka bi baiŋsini yeiŋ kintəŋ
 aka mi wə yeli wi kə Waiŋmi, num wi ləh mbuŋ wi dəŋ
 ka wafi daŋsi kiŋ'wafi i ki jum ki wə. **14** Juŋ yi fwu i fwu
 wi wə n̄ fukuki lə buuu aka ndaŋ wi fukuli, chu num aka
 kitəh ki dzaŋ. **15** Gvu yi n̄ təkəsi aka chwaka ki bəkəli kə
 bə kpa ki ŋwanji, ja yi jumi aka bəkə yi gbəni. **16** Wi n̄
 kaŋaki bijəŋ nanitaŋ i tseiŋ yi yiləkəli wə, nywə wi jum
 wə wi kwaki bimbu bichi buku i dzaka ki wə, shi bi baiŋ
 aka wəŋ wi nshichuŋ. **17** Si mih yeiŋ wi, ka gbə i wi nshiŋ
 ka numki aka kiŋkpili ki mi. Wi jiə tseiŋ yi yiləkəli i mih
 wə dzaka a, “Kiə wə ki lwâki kə. Akə mih Ninshiŋ a num
 mih Kiŋgəksi. **18** Akə mih wə mih kə wiwəm. Mih n̄ kə
 mih kpi, ayakalə tsêiŋ, mih fiəni chu wiwəm, mih num i
 ni numki jəbi wichi. A kaŋaki mih biŋ'weli bi kpi bəh bi

tumi bi bəni bə kpili. (aiōn g165, Hadēs g86) **19** Ayakadəiŋ, nyâka gia yə wə yeiŋ, yə yi kə i liə bəh yə yi ni dzə i jum wə. **20** Gia yi nyumini yə bijəŋ biə nanitaŋ wə si yeiŋ i tseiŋ yiŋ yiləkəli wə bəh biəiŋ biə nanitaŋ bə keiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli kə bə təmki naka bi baiŋsini yeiŋ chusiki yələ: Bijəŋ biələ nanitaŋ kə bəchinda bə Nyə bə bə kə bijuŋni bi bəni bə bumni biə nanitaŋ, biəiŋ biə bə təmki naka ki baiŋsini yeiŋ a num bijuŋni bi bəni bə bumni nanitaŋ biwə.”

2 Mi wə mih nŋ yeiŋ, wi dzaka i mih a, “Nyâka kiŋwakti i chinda wi Nyə wə wi kə wi kijuŋni ki bəni bə bumni i Efesus a, ‘Wələ kə ndzaka wi wəmake wə, wi kaŋaki bijəŋ biə nanitaŋ i tseiŋ yi yiləkəli wə, wi nyani i kintəəŋ ki biəiŋ biə nanitaŋ biə bə nŋ keiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli kə bə nŋ təmki naka bi baiŋsini yeiŋ wə: **2** Mih kiəki lə kimfə kimbeiŋ bəh si mbeiŋ nəmki bəŋŋ, kiə tə shəm yimbeiŋ yi kaŋani bəh si mbeiŋ kəkə i bum gia yə bəni bəchu dzəki bəh yi. Mbeiŋ kə num mbeiŋ məm yeiŋ lə bəni bə bəŋŋki gwu yibə a bə ŋgaiŋni kə bwa bə ntum bə Jisəs bə kəbi, ka yeiŋ a bə kə bəni bə ntəkə. **3** Mih kiəki lə si mbeiŋ keiŋsiki kaŋaki shəm i gia yichi wə kəm mih bəh kə. **4** Ayakalə, gia yidəkə kələ yə mih kaŋaki kəm mbeiŋ yi ndzəŋ kə i mih. Mbeiŋ chu kaŋaki kə kiŋkəŋ kə mbeiŋ nŋ kaŋaki i ninshiŋ. **5** Mbeiŋ kwâka na di biə mbeiŋ nŋ yisi kə ka mbeiŋ gbəyi. Mbeiŋ kwûni shəm yimbeiŋ, mbeiŋ fîəni fêki asi mbeiŋ nŋ fəki i ninshiŋ. Mbeiŋ ka baəŋ i kwûni, mih ni dzə dzə bwili naka kimbeiŋ kə mbeiŋ təmki naka ki baiŋsini yeiŋ i di biə ki si num. **6** Ayakalə, gia yindzəŋni yə mbeiŋ fəki kə a mbeiŋ baiŋŋki lə nəni ki

bəni bə Nikəlaus, a num gia yə mih baiŋŋki tə. **7** Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wôkə gia yə Kiŋ'waka ki Nyə dzakaki i binjuŋni bi bəni bə bumni. Mi wə wi ni tumdzi mih ni nya dzəh i wi i dzi mintam mi kpəiŋ wə wi nyaki nəni kə ki kə i di bi kinsanli ki Nyə wə.” **8** Mi wiwə chu dzaka i mih a, “Nyâka kiŋwakti i chinda wi Nyə wə wi kə wi kijunni ki bəni bə bumni i Similna a, ‘Wələ kə ndzaka wi wəma ka wə wi kə wi Ninshiŋ a num wi Kiŋgəksi. Akə wi wə wi nŋ kpi fiəni chu wiwə. **9** Mih kiəki lə bəŋgəkə bə mbeŋ yeiŋki bəh kifuu kimbeŋ, ayakalə mbeŋ kə bəni bə kiŋkəkni. Mih kiəki lə ja yichu yə bəni dzakaki kəm mbeŋ. Bə bəŋki gwu yibə a bə ŋgaiŋni kə Bəju, bə kəbi kə Bəju. Bə num i mbaŋ wi Satan wə. **10** Mbeŋ ma lwâki bəŋgəkə bə mbeŋ kə i ni yeiŋ. Mbeŋ wôkə, ŋkpeli si num a i jiə mbeŋ bədəkə i juŋ yi nsəŋ mə a bə məmsi mbeŋ. Mbeŋ num i ni yeiŋ ŋgəkə i kaŋ wə jwəfi. Kəŋ mbeŋ numki na i tsə kpi mbeŋ num ndzəŋ, ayakadəiŋ mih ni nya mbeŋ bəh kifə ki ŋkuŋ kə ki kə nəni kə ki bi tsə kaa kə. **11** Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wôkə gia yə Kiŋ'waka ki Nyə dzaka i binjuŋni bi bəni bə bumni. Mi wə wi ni tumdzi, kpi yi kəmsini bi kəm kə wi.” **12** Ayaka wi chu dzaka i mih a, “Nyâka kiŋwakti i chinda wi Nyə wə wi kə wi kijunni ki bəni bə bumni i Bəgamum a, ‘Wələ kə ndzaka wi wəma ka wə wi kaŋaki nywə wi jum wə wi kwaki bimbu bichi: **13** Mih kiəki lə di biə mbeŋ nəki. Mbeŋ nəki na i di biə wə kiŋkii ki Satan kə. Ayakalə, mbeŋ num a i yeli wuŋ wə bəh ŋga. Mbeŋ nŋ ka nəiŋma i jiəki shəm i mih na i chəkə bi Antibas wə mi wuŋ wi ŋkəŋ wə. Wi nŋ dzakaki kəm mih, bə wə wi i mbeŋ kintəŋ

fɛiŋ, i di biə Satan nɔki. **14** Ayakalə, mih kaŋaki lə gia yidɔkɔ twɛsi kɔm mbeiŋ, yi ndzɔŋki kə i mih. Bəni bədɔkɔ kɔlɔ i mbaŋ wimbɛiŋ wə bɔ biəli nlani wi Balaam, wə wi nɪ lani Balak i fə gia yə bwa bə Islae bi ndamti gbɔyi yeiŋ. Wi nɪ fə bɔ ka dziki biɛiŋ bidzini biə bə nɪ fə gia yeiŋ i bənyɔ, chu fə bɔ ka nɔki nɔni ki kinyeŋ num ki tɔkɔlini. **15** Ayaka yi kɔ a liŋ si mbeiŋ kaŋaki bəni bədɔkɔ tɔ i mbaŋ wimbɛiŋ wə bɔ biəli nlani wi bəni bə Nikɔlaus. **16** Ayakadəiŋ, mbeiŋ kwūni shɔm yimbɛiŋ. Mbeiŋ ka bâaŋ i kwūni, mih ni fiəni dzə i mbeiŋ wə i jɔbi wi juli wə, i jwɔ bəni bəwɔ bəh nywɔ wi jum wə wi bukuki i dzaka kəŋŋ wə. **17** Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wɔkɔ gia yə Kiŋ'waka ki Nyɔ dzakaki i bijuŋni bi bəni bə bumni. Mi wə wi ni tumdzi, mih ni dzɔ nya mana i bəmana bə wə, bə nɪ nyumi, mih chu nya wi bəh təh wi fukuli num bə nyaka yeli wimfiəŋ yeiŋ i təh wiwɔ wə, mi widɔkɔ kiə kə a kɔbi a wi wə wi dzɔ təh wiwɔ.” **18** Mi wiwɔ chu dzaka i mih a, “Nyâka kiŋwakti i chinda wi Nyɔ wə wi kijuŋni ki bəni bə bumni i Tayatila a, ‘Wələ kɔ ndzaka wi Waiŋ Nyɔ. Akɔ wi wə dzɔkəh yi bɛliki aka lɔɔm wi gbuku, gvu yi tɔsi aka chwaka ki bɔkɔli bə kpa: **19** Mih kiəki lə kimfə kimbeiŋ, kiə si mbeiŋ kaŋaki kiŋkɔŋ, kiə tɔ shɔm yə mbeiŋ jiə i mih wə bəh nɔm wə mbeiŋ nɔmki bəh si mbeiŋ kaŋaki shɔm. Mih kiəki lə tɔ a kimfə kimbeiŋ ki liə ki ndzɔŋki tsəki lə kə mbeiŋ nɪ kaŋaki i ninshiŋ. **20** Ayakalə, gia yidɔkɔ kɔlɔ yə mih kaŋaki kɔm mbeiŋ yə yi ndzɔŋki kə i mih. Mbeiŋ kɔ mbeiŋ bee miŋkpaŋa wə Jɛsɛbɛl, wi ka fəki gia yə wi fəki. Wi bɔɔŋki gvu yi a ŋgaiŋ kɔ mi wi ntum wi Nyɔ, fwɔkyi bəni bəŋ bəh nlani wi, fə a

bɔ fəki nɔni kinyɛŋ ki təkəlɪni, chu dzi biɛiŋ bindzini biə
bə kɔ bə fə gia yeiŋ i bənyɔ. **21** Mih kɔ mih nya wi jɔbi i
kwuni shɔm yi, ayakalə wi nəiŋma i kwuni i nɔni ki ki
təkəlɪni kiwɔ wə. **22** Mbeiŋ wɔkɔ, mih ni faaŋ lə jweɪŋ i wi
mə yi nɔsi wi i naŋ beiŋ, wi bəh bəni bu bə bɔ fəki kinyɛŋ
ki təkəlɪni nɪ numki i ŋgəkə wə a kɔbi wi nchiŋ, a kɔbi a
bɔ kwuni lə na chu biəlɪki kimfə ki miŋkpaŋa wələ. **23**
Mih ni wɔɔyi lə bwa bu bə mbaŋ. Ayakadəiŋ, bijuŋni bi
bəni bə bumni bəchi bi kiə a, akɔ mih wə mih kiəki gia yə
yi kɔ i kiŋkwaka ki bəni wə bəh yə yi kɔ i shɔm yibɔ wə.
Mih ni gɔm lə mi wichi biələ asi nɔm wi kɔ. **24** Ayakalə, i
mbeiŋ bədɔkɔ bə i Tayatila bə bɔ numki kə i nlani wələ
wə, num bɔ ka lani tə gia yə bəni bədɔkɔ bɔɔŋki a gia yi
Satan yi nyumini, mih nɪ dzaka a mih ni chu jiə kə ntia
widɔkɔ i mbeiŋ wə. **25** Yi kɔ a, mbeiŋ kaŋaki gia yə mbeiŋ
kaŋa bəh ŋga, i tsə buku na i jɔbi wə mih bi dzaki. **26** Mi
wə wi ni tumdzi, wə wi fəki gia yə mih nəŋki tsə kaasi,
mih ni nya wi bəh ŋga i numki i bitumi beiŋ. **27** A liŋ si
Ba wuŋ kɔ wi nya ŋga i mih, mih ni nya ŋga ma wi ni
sākaki bi bəh mbəŋ wi chwaka wi ŋkuŋ, bwuyiki bɔ yeiŋ
aka kəŋə yi nshwaiŋ yə bə bwuyi i biŋka biŋka wə. **28** Mih
ni nya lə wi tə bəh jɔŋ wi kinchəŋɔchəŋɔ. **29** Mi wə wi
kaŋaki bintuni, wi wɔkɔ gia yə Kiŋ'waka ki Nyɔ dzakaki i
bijuŋni bi bəni bə bumni.”

3 Mi wə mih nɪ yeiŋ ka chu dzaka i mih a, “Nyāka
kiŋwakti i chinda wi Nyɔ wə wi kɔ wi kijuŋni ki bəni
bə bumni i Saldis a, ‘Wələ kɔ ndzaka wi wəmaکا wə wi
kaŋaki biŋ'waka bi Nyɔ nanitaŋ bəh bijəŋ nanitaŋ: Mih
kiəki lə kimfə kimbeiŋ. Mbeiŋ chusiki i bəni a mbeiŋ

keiŋki bəwəŋm ayakalə num mbeinj kpiyi lə. **2** Mbeinj yômi, mbeinj kpêiŋsi ŋga i gia yə yi baan num yi si num tə a dzaka ki kpi wə. Mbeinj kiəki a mih ka yeinj dəkə si kimfə kimbeinj ndzəŋ tsə bwili i Nyə wuŋ nshiŋ. **3** Mbeinj yîŋti gia yə mbeinj nî ləkoli dzo a num yə mbeinj nî wəkə. Mbeinj kâŋaki num yəmaaka, ma mbeinj kwûni shóm yimbeinj. Mbeinj ka bâan ki yômi kə, ma mih bi dza dzə i mbeinj aka ji, ayaka mbeinj kiə kə jəbi wiwə. **4** Ayakalə, mbeinj kaŋaki a bəni twesi i Saldis maka bə jisi bəmbuŋ bəbə. Bəmaaka bi nyaniki bəh mih num bə ləh bəmbuŋ bə fukuli, kəm bə kə bəni num bə kpeinj. **5** Mi wə wi ni tumdzi bi ləh lə tə bəmbuŋ bə fukuli. Wəmaaka mi mih bi chiksi kə yeli wi i kiŋwakti ki bəni bə bə kaŋaki nəni kə ki bi tsə kaa kə. Mih bi dzakaki bəh dzaka kəŋŋ kəm wi i Ba wuŋ nshiŋ bə i bəchinda bu a mih kiəki lə wi. **6** Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wôkə gia yə Kiŋ'waka ki Nyə dzakaki i bijuŋni bi bəni bə bumni.” **7** Mi wiwə ka chu dzaka i mih a, “Nyâka kiŋwakti i chinda wi Nyə wə wi kə wi kijuŋni ki bəni bə bumni i Filadelfia a, ‘Wələ kə ndzaka wi wəmaaka wə wi baiŋki, chu num wi ŋkəŋ. Akə wi wə wi kaŋaki kiŋweli ki ntəŋ wi Dəbit. Jəbi wə wi si weli, mi widəkə bi ma numki wə wi bi fahki, wi si fah, mi widəkə na numki wə wi kə i weli: **8** Mih kiəki lə kimfə kimbeinj. Mbeinj wôkə, mih kə mih weli jiə dzaka kijun i mbeinj kiyəə, mi widəkə kəkə wə wi kə i ban. Mih kiəki lə a mbeinj kaŋaki kə ŋga bindzəŋ, ayakalə mbeinj jiə a ndzaka wuŋ. Mbeinj na nəiŋ mih. **9** Mbeinj wôkə, bəni bə bə kə i mban wi Satan wə bə bə dzakaki a bə kə Bəju bə nyi num ntəkə bə kəbi Bəju, kə bəmaaka mih bi fə bə dzə gbəyi i gvu yimbeinj wə ka bə bi

kiə a mih kəŋki lə mbeiŋ. **10** Si mbeiŋ kə mbeiŋ jiə ndzaka
 wuŋ, kəm kaŋa wi shəm, mih tə bi təkni lə bəh mbeiŋ i
 jəbi wə mməmsi bi dzəki i mbi wələ wichi i məmsi bəni
 bəchi bə bə kə fa kuku. **11** Mih dzəki lə i jəbi wijuli wə.
 Mbeiŋ kəŋa ndzəŋ bieŋ biə mbeiŋ kaŋaki, ka mi widəkə
 bi ma ləkə kifə kimbeiŋ ki ŋkuŋ. **12** Mi wə wi ni tumdzi,
 mih bi fə wi ka kintəŋ ki juŋ yi fəni yi gia yi Nyə wuŋ.
 Ayaka wi kəbi i bi chu lansi buku feiŋ. Mih bi nyaka lə yeli
 wi Nyə wuŋ i wi wə, bəh yeli wi kwili wi Nyə wuŋ wi num
 a Jəlusaleŋ num wi bukuki dzəki i Nyə wuŋ wə wi kə i
 beiŋ. Mih tə num i bi nyaka yeli wuŋ wimfiəŋ i wi wə. **13**
 Mi wə wi kaŋaki bintuni wi wəkə gia yə Kiŋ'waka ki Nyə
 dzakaki i bijuŋni bi bəni bə bumni wə.” **14** Wi chu dzaka
 i mih a, “Nyāka kiŋwakti i chinda wi Nyə wə wi kə wi
 kijuŋni ki bəni bə bumni i Lawdesia a, ‘Wələ kə ndzaka wi
 wəma ka wə yeli wi chu kə a, Yi nūm ayaka. Akə wəma ka
 wi si shi num a ja yi wə, a num wi wə wi fukuki ŋkəŋ kəm
 Nyə. A num wi kin'yisi ki gia yichi yə Nyə nī maa: **15** Mih
 kiəki lə kimfə kimbeiŋ. Mbeiŋ shi kə alə! Mbeiŋ də kə,
 mbeiŋ shili kə. Mih kəŋki a mbeiŋ si kaŋaki i dāki yudəkə
 i shīliki! **16** Ayakadəiŋ, si mbeiŋ chiŋ kə fimbeiŋ i fintəŋ
 də kə, shili kə, mih ni chuh bwili lə mbeiŋ i dzaka kiŋ wə.
17 Mbeiŋ dzakaki a mbeiŋ kə bəni bə kpə bəh a mbeiŋ
 kpali lə chu nəŋ kə fiəŋ fidəkə. Mbeiŋ dzakaki yakadəiŋ
 yeiŋ kə a yimbeiŋ fəɔ num fəɔni a? Mbeiŋ kə bəni bə
 nsheiŋ kə i kwaki bəni bəh bə, chu num bəni bə kifuu, chu
 num bimfəkə bəh bəni bə bə nyaniki bəh chwəŋ biyəə!
18 Mih nəŋki i təfi mbeiŋ a, mbeiŋ tən chwaka ki kpə ki
 bəkəli i mih num bə kpa i gbuku wə wi baiŋ, ka mbeiŋ

numki bəni bə kpɔ. Mbeɪŋ t̪aŋ bəmbuŋ bə fukuli bə mbeɪŋ ki baŋki chwəŋ bimbeɪŋ biyəə yeɪŋ, ka bəni ma yeɪŋki bi mbeɪŋ gəmnɪ. Mbeɪŋ t̪aŋ tə tsa yi dzəkə i mih, mbeɪŋ fiəŋsi dzəkə yimbeɪŋ yeɪŋ, ka mbeɪŋ yeɪŋki. **19** Bəni bə mih kəŋki mih si yəli lə bə i kimfə kibə wə, nya ŋgəkə i bə i təfi bə. Ayakadəiŋ, mbeɪŋ ch̪usi kiŋkəŋ i kw̃ni shəm yimbeɪŋ. **20** Mbeɪŋ w̃kə, mih kə i dzaka kifiaŋə wə komyi. Mi ka w̃kə ja yɪŋ ka w̃li dzaka kifiaŋə, mih ni liə tsə buku wi ni dziki i fieŋ fimu wə. **21** Mi wə wi ni tumdzi, mih bi nyā lə wi bəh di i shinum buku wi i kiŋkii kəŋŋ wə, asi mih n̄ tumdzi ka shinum buku Ba wuŋ i kiŋkii ki wə. **22** Mi wə wi kaŋaki bintuni i wəkə, wi w̃kə gia yə Kiŋ'waka ki Nyɔ dzakaki i bijuŋni bi bəni bə bumni.”

4 I yəmaکا jum, mih chu tseɪŋ ka yeɪŋ dzaka kifiaŋə kiyəə i beɪŋ. Ayaka ja yə mih n̄ yisi wəkə yi dzaka i mih aka səŋ, yi chu dzaka i mih a, “Yāka dzə fa, mih chusi i wə gia yə yi kaŋaki ni dzo di i jəbi wə jəbi ni wələ tsə.” **2** Akisəkə, mih dza num i kaŋ yi Kiŋ'waka ki Nyɔ wə, mih ka yeɪŋ kiŋkii kə beɪŋ, num mi widəkə shinum yeɪŋ wə. **3** Mi wiwə n̄ ŋ'wəŋyiki aka ŋkaiŋni wi kitəh kə ki ləkəki i kpɔ wə bə bəŋ a jasba bəh kə bə bəŋki a kanilian, num kikpa ki dzaŋ daa ka fiəli tali kiŋkii kiwə ki ŋ'wəŋyi tə aka təh wə bə bəŋki a emelat. **4** Biŋkii bidəkə mbaŋfia ntso bənaa n̄ kə bi fiəli tali kiŋkii kiwə, bəchə' bədəkə mbaŋfia ntso bənaa numyi yeɪŋ beɪŋ num bə ləh bəmbuŋ bə fukuli, bwaŋ bifo bi ŋkuŋ num bə keɪŋsi bəh chwaka ki kpɔ ki bəkəli. **5** Dzaŋ yi mwayini buku dzə i kiŋkii kiwə wə, wamyi, jumi, naka bi baiŋsini nanitaŋ bəli i kiŋkii kiwə nshiŋ a num biŋ'waka bi Nyɔ nanitaŋ. **6**

Fieɲ fidakɔ nɪ kɔ tɛ i kiŋkii kiwɔ nshɪŋ ki bwɔsi kinchwɔ
 kimbɔm, kidakɔ kɛ ki baiŋki lɛ ghaiŋ aka mijwɔ. Biɛiŋ
 biwɔm bidakɔ binaa nɪ kɔ num bi fiɛli tali kiŋkii kiwɔ
 bimbu bichi, num dzɛkɛh jikɛ i bi wɛ nalɛ i ninshiŋ bɛh
 i jum wɛ. **7** Fieɲ fiwɔm fi ninshiŋ nɪ bwɔsiki bikɛm, fi
 kɔmsini bwɔsi na' yi nyukuni, ki kɔmsini i kifa wɛ kaŋa
 shi aka bi mi wiwɔm, kigɔksini bwɔsi mfaa ki fuli. **8** Biɛiŋ
 biwɔm biwɔ binaa nɪ kɔ bi kaŋa mbɛkɛli bisɔ bisɔ, num bi
 jikɛ bɛh dzɛkɛh i bɛiŋ bɛh i nicheiŋ. Biɛiŋ biwɔ nɪ shiki
 yɛɛŋki nchɛkɔ bɛh nshɪŋ bɛh kɛ. Bi nɪ yɛŋɛki a, “Nyɔ
 baiŋki lɛ! Nyɔ baiŋki lɛ! Nyɔ baiŋki lɛ! Akɔ wi Bah Nyɔ wɛ
 wi Kaŋaki ŋga Bichi. Akɔ wi wɛ wi nɪ kɔ wi si num lɔ, a
 num wi wɛ wi kɔ, ayaka wi num i ni dzɛ.” **9** Na yibwiŋ
 biɛiŋ biwɔm biwɔ si tum lɛ bikum bi Nyɔ nya kiŋkɔksi
 bɛh kiyɔŋni i wi wɛ wi kɔ wi shinum i kiŋkii wɛ a num wɛ
 wi kɔ wiwɔm jɔbi wichi kiŋgɔksi kɔbi, (aiɔn g165) **10** bɛchɛ'
 bɛni bɛ mbɛŋfia ntsɔ bɛnaa ka gbɔ tsɛ i wi nshɪŋ, wɛ wi
 kɔ wi shinum i kiŋkii wɛ, nya kiŋkɔksi kimbɔm i wɛ wi kɔ
 fɛiŋ wi num wiwɔm jɔbi wichi kiŋgɔksi kɔbi. Jɔbi wɛ bɔ ni
 fɛki yakadɛiŋ bɔ ka ni baayi bifo bibɔ bi ŋkuŋ, nɔsi i kiŋkii
 kiwɔ nshɪŋ yɛɛŋ a, (aiɔn g165) **11** “Wɔ kɔ Bah, num Nyɔ
 wibuku, wɔ kpɛiŋ, ka bɛ tumki bikum bia nya kiŋkɔkni i
 wɔ, kɔksi ŋga bia, kɔm a nɪ maa wɔ biɛiŋ bichi, a num i
 kiŋkɔŋ ka wɛ wɔ nɪ maa bi, na ka bi numki biwɔm.”

5 Mih chu dza yeiŋ kiŋwakti kidakɔ i tseiŋ yi yilɛkɛli yi
 mi wɛ wi ni shinum i kiŋkii kɛ wɛ num bɛ nyaka i kintɛɛŋ
 bɛh i jum wɛ ka kii, laa baŋ i kidi nanitaŋ bɛh nyanti. **2**
 Ayaka mih dza yeiŋ tɛ chinda wi Nyɔ wi lɛkɛli widakɔ wi
 wili bɛh ŋga bikɛyi a, “Akɔ ndɛ wɛ wi kɔ wi kpɛiŋ i wɛli

nyanti yiwo bəh i shwa kiŋwakti kələ a?” **3** Mi nĩ mɔŋ i beɪŋ nabə i fa kuku nabə i fikuku cheɪŋ, wə wi kɔ i shwa kiŋwakti kiwo nabə i tseɪŋ ləkə i kiŋwakti kiwo kintəŋ. **4** Mih də na bəh ŋga kɔm mi nĩ mɔŋ wə wi kɔ wi kpeɪŋ i weli kiŋwakti kiwo nabə tseɪŋ ləkə yeɪŋ kintəŋ. **5** Ayaka mi widəkɔ i mbaŋ wi bəchə’ bə wə, dzaka i mih a, “Kiə wə ki dā kə. Wɔ̀kəli, mi wə bə bɔɔŋki a Bikem wi chwəŋkijun ki Juda, bə chu bɔɔŋ tə a Fintəŋ fi bwaŋni i chwəŋkijun ki ŋkun Dəbit wə tumdzi, a num wi wə wi kɔ wi kpeɪŋ i bwiŋyi nyanti yiwo nanitaŋ i weli kiŋwakti kiwo.” **6** Mih dza yeɪŋ Waiŋ Jaka, num wi num i fintəŋ fintəŋ kiŋkii wə, bəh bieɪŋ biwɔm binaa bəh bəchə’, wi num a bə kum. Wi nĩ kaŋaki bitie nanitaŋ bəh dzəkə nanitaŋ. Dzəkəh yiwo num biŋ'waka bi Nyɔ nanitaŋ biə wi faaŋ bi waŋ mbi wichi. **7** Waiŋ Jaka wiwo ka tsə dzɔ kiŋwakti kiwo i tseɪŋ yiləkəli yi mi wə wi nĩ kɔ wi shinum i kiŋkii wə. **8** Si wi nĩ dzɔ kiŋwakti kiwo yakadəɪŋ, bieɪŋ biə binaa bi ni kɔ biwɔm tasi bəh bəchə’ bəni bə mbaŋfia ntsə bənaa ka buku tsə gbɔyi i Waiŋ Jaka wə nshiŋ. Mi wimu wimu i bə wə kaŋa chəŋŋ wi kwuŋni bəh biletɪ bi chwaka ki kpɔ bibəkəli num bi jikə bəh njiəŋ. Ayaka njiəŋ wələ num ntsa wi bəni bə bə kɔ bə Nyɔ. **9** Bieɪŋ biə bəh bəchə’ bəni bə ka yəəŋ njaŋ wimfiaŋ widəkɔ wi dzaka a, “Akɔ wə wə wə kpeɪŋniki i dzɔ kiŋwakti kiwo, i weli nyanti yiwo, kɔm bə nĩ kɔ bə kum wə, mwa ma yeɪlih bəni i chu wə nya bə i Nyɔ. Ayaka bəni bələ buku i chwəŋkijun kichi bəh já yichi, bəh ŋkaɪŋni wi bəni bəchi, bəh bitumi bichi. **10** Wə nya bə bəh bəŋkun, fə bə num bətii mfə gia bə Nyɔ wibuku. Ayaka bə num i bi sakaki nshwaiŋ yələ.” **11** Si

mih nĩ tseĩŋki, ka chu woko ja yi bæchinda bæ Nyɔ bo num i bəŋchuku bəŋchuku wə bəh i bəmalam bəmalam wə. Bɔ nĩ kɔ num bɔ num i beĩŋ fiəli tali i kiŋkii wə bəh beĩŋ biə bi kɔ biwom tasi bəh bæchə' bə. **12** Bɔ ni yəəŋki bəh ŋga dzaka a, “Waiŋ Jaka wə bə nĩ kum, ako wi wə wi kpəĩŋni i kaŋaki ŋga, bəh mbum bəh mfi bimbumb bəh yeli wimbumb bəh kiŋkəkni bəh kimboĩŋsi.” **13** Mih ka dza woko beĩŋ bichi biə Nyɔ nĩ maa, biə bi kɔ beĩŋ bəh biə bi kɔ i kuku bəh i fikuku cheĩŋ bəh i kinchwə kimbumb wə, na bəh beĩŋ bichi biə bi nĩ kɔ i bi di biələ wə, bi yəəŋ a, “Kimboĩŋsi bəh kiŋkəkni bəh mbum bəh ŋga a kaŋaki wi wə wi shinum i kiŋkii wə, bəh i Waiŋ Jaka wələ jobi wichi kiŋgəksi kəbi!” (aiōn g165) **14** Si bi ni yəəŋki yakadəĩŋ, beĩŋ binaa biə bi nĩ kɔ biwom bum a, “Yi nūm ayaka!” Bəchə' bəwə gbəyi i kuku yaksi na bəh ŋga.

6 Mih ka tseĩŋki si Waiŋ Jaka wə weli nyanti yi ninshĩŋ i yə nanitaŋ kintəəŋ, mih ka woko fieŋ fidoko fimu i mbaŋ wi beĩŋ biə binaa biwom dzaka bəh ja aka dzaŋ yi wamni, dzaka a, “Dzə!” **2** Mih dzaka a mih tseĩŋ, ka yeĩŋ kikumb kifukuli kidoko i mih nshĩŋ, mi wi yəkoni wiwə kaŋa kisəw i kaŋ. Ayaka bə ka bwaŋ kifo ki ŋkuŋ i wi fwuŋ, wi buku tsə aka mi wə wi nĩ tumki dziki góŋ. **3** Waiŋ Jaka dzə weli nyanti yi kəmsini yə, mih ka woko fieŋ fi kəmsini fiə i beĩŋ biwom biə kintəəŋ, fi dzaka a, “Dzə!” **4** Ayaka kikumb kidoko buku dzə, ki bəko lə kaaŋ, bə ka nya nywə wi jum wimbumb i mi wə wi yəkəki yeĩŋ beĩŋ, ka nya tə wi bəh ŋga i dzə bwīli kimboĩŋni fa kuku ka bəni wəyiki bədoko. **5** Waiŋ Jaka dzə weli nyanti yi kikəmsi kitali yə, mih ka woko fieŋ fi kikəmsi kitali i beĩŋ biwom binaa biə

kintəəŋ, fi dzaka a, “Dzâ!” Mih ka dzaka a mih tseɪŋ, ka yeɪŋ kikum kijisi kidəko i mih nshiŋ, ayaka mi wə wi nɪ yəkəki yeɪŋ beɪŋ kaŋa fieŋ fiə bə fəkəki biɛɪŋ yeɪŋ wə i wi kaŋ. **6** Ayaka mih ka dza wəko aka ja yidəko yi dzaka i kintəəŋ ki biɛɪŋ biwəm binaa biə a, “Mi ni dzo lə ŋgəm wi chəko bichili ka wi taŋ ŋkwani wi gəŋkpaiŋ yeɪŋ, nabə i dzo ŋgəm wi chəko bichili ka wi taŋ miŋkwani mi gəŋ mitali yeɪŋ. Ayakalə, kiə wə ki nêŋni kə miə bəh mbih!” **7** Waiŋ Jaka dzə weli nyanti yina yə, mih ka wəko kikəmsi kinaa i biɛɪŋ biwəm binaa biə kintəəŋ, fi dzaka a, “Dzâ!” **8** Mih ka dzaka a mih tseɪŋ, ka yeɪŋ kikum num ki ju, yeli wi mi wə wi nɪ yəkəki yeɪŋ beɪŋ num a kpi, Tumi ki Bəŋkwu biəli wi i jum wə. Bə ka nya bə bəh ŋga a bə dzâ bəni i kimbu kimu i kinaa kə kintəəŋ fa kuku bə kâasi bə bəh bənywə bə jum bəh dzəŋ bəh jwéiŋ bəh nyám yi chwa yi fa kuku. (Hadēs 986) **9** Waiŋ Jaka dzə weli nyanti yi kikəmsi kite yə, mih ka yeɪŋ biŋ'waka bi bəni i təŋ wi fəni gia cheɪŋ. Biŋ'waka biələ kə bi bəni bə bə nɪ wəyɪ kəm gia yi Nyə bəh gia yə bə nɪ dzakaki num a yi beɪŋ. **10** Bi wili bəh ŋga a, “Ō Bah Nyə wə wi kə i Biɛɪŋ Bichi Beɪŋ, wə wə wə baiŋki num ŋkəŋ. Wə bi wəkəli i tsə buku dəiŋ ka wə təiŋ nsaka wibuku i chukuli chu bi bəni bə bə nɪ wəyɪ buku, bə num i mbi wə a?” **11** Bə ka nya na ndə i bə kintəəŋ bəh mbuŋ wi fukuli, ka dzaka a bə wāka dzâ twəsi, i tsə buku i jəbi wə bə bi wəyɪ kaasi bwa bə nih bəbə bə bə kə tə bəni bə nəm bə Nyə num bə nɪ kə i wəyɪ bə asi bə nɪ wəyɪ bə. **12** Waiŋ Jaka dzə weli nyanti yi kikəmsi kisəw yə, mih tseɪŋ ka yeɪŋ si nshwaiŋ nəŋniki na bəh ŋga, wəŋ fiəni ka jiki lə tiktiktik ka mbuŋ wi kpi, fiəŋŋ wi chili fiəni ka bəkəki lə

buuu aka mwa. **13** Bijəŋ ka bukuki i bein gbəyi i kuku aka mintam mi kein mə mə keinki minchiŋ fiəkə yiləkəli tsə səkəsi mə. **14** Bəoli dza kii gwu ka ndzeni wi kinwakti ka laka. ŋkwún bəh tumi ki bəko kintəŋ kichi dza nyə i kidi kə ki n̄ kə. **15** Bəŋkun bə fa kuku, bəh bəni bəmbum bəmbum bəchi, bəh kifwu ki bəni bə jum, bəh bəni bə kpə bəmbum bəmbum, bəh bəni bə ŋga, bəh na bəni bənchi, nabə mfá, nabə bəh bə bə kəkə mfá, ka nyumiki i bita mə bəh i biana chein i ŋkwuŋ wə. **16** Bə n̄ nyumiki yakadəin, wili bəŋ ŋkwún bəh kibiana dzaka a, “Mbein gbəyi i buku wə bāŋ buku ka mi wə wi shinum i kinikii wə ma yēin ki buku, bəh tə a Waiŋ Jaka wə ma chusi shəm yi yi bəkəli yə i buku. **17** Chəko biə bə bi chusiki shəm yibə yi bəksini dzə kpəin lə, mi kəkə wə wi kə i num i bə nshiŋ.”

7 Si yəma ka n̄ tsə, mih yein bəchinda bə Nyə bənaa num bə numyi i bein i bimbu bi mbi binaa, kəŋ fiəkə yə yi bukuki dzəki i bimbu biwə wə, a yi ma tsəki i kuku nabə i kinchwə kimbum wə, nabə i kein wə. **2** Mih ka chu yein chinda wi Nyə widəko, wi buku dzə i kimbu kə wəŋ bukuki yein, wi kaŋa fieŋ fi Nyə wə wi kaŋaki nəni, fiə wi chəsiki bəni bu yein. Wi ka bəŋ bəchinda bə Nyə bə bənaa bəh ja yiləkəli. Bəchinda bələ kə bə bə n̄ nya ŋga i bə, a bə bəkəli nshwaiŋ bəh kinchwə kimbum. **3** Wi bəŋ ka dzaka a, “Kiə mbein ki bəkəli kə nshwaiŋ nabə kinchwə kimbum nabə kein, maka buku jiə bənchəsi i shi bi bəni bə nəm bə Nyə wi buku wə.” **4** Ayaka mih ka wəko a bəni bə bə n̄ chəsi n̄ kə bəchuku gbi bəh mbaŋnyani ntso bənaa a, num bə buku i chwəŋbijun bichi wə i Islae. **5** Bə n̄ chəsi bəni i chwəŋkijun ki Juda wə, bəchuku

jwəfi ntso bəfa, i chwəŋkijun ki Leubeŋ wə, bəŋchuku
 jwəfi ntso bəfa, i chwəŋkijun ki Gad wə, bəŋchuku jwəfi
 ntso bəfa, **6** i chwəŋkijun ki Ashel wə, bəŋchuku jwəfi
 ntso bəfa, i chwəŋkijun ki Naftali wə, bəŋchuku jwəfi ntso
 bəfa, i chwəŋkijun ki Manase wə, bəŋchuku jwəfi ntso
 bəfa, **7** i chwəŋkijun ki Semeon wə, bəŋchuku jwəfi ntso
 bəfa, i chwəŋkijun ki Lewi wə, bəŋchuku jwəfi ntso bəfa,
 i chwəŋkijun ki Isaka wə, bəŋchuku jwəfi ntso bəfa **8**
 i chwəŋkijun ki Sebulun wə, bəŋchuku jwəfi ntso bəfa
 i chwəŋkijun ki Yosef wə, bəŋchuku jwəfi ntso bəfa i
 chwəŋkijun ki Benjamin wə, bə chəsi bəŋchuku jwəfi ntso
 bəfa. **9** Si yəma ka n̄ tsə, mih tseiŋ ka yeiŋ mbaŋ wi bəni
 lə maaa a num wə mi kəkə i fa. Num bə buku i bitumi wə
 bichi, bəh i chwəŋbijun wə bichi, bəh bəni bəchi, bəh já
 yichi, num bə numbeiŋ i kiŋkii ki ŋkun nshiŋ bəh i Waiŋ
 Jaka nshiŋ, num bə ləh bəmbun bə fukuli bəh biali yi səm
 i kaŋ yibə wə. **10** Bə n̄ wiliki bə ja yiləkəli dzaka a, “Mbəiŋ
 dzəki num i Nyə wibuku wə wi kə wi shinum i kiŋkii wə
 bəh i Waiŋ Jaka wə.” **11** Bəchinda bə Nyə bəchi numyi i
 beiŋ fiəli baŋsi kiŋkii, bəh bəchə’ bə bəh biəiŋ biwəm
 binaa biə, ka gbəyiki tumkwusi shi bibə i kiŋkii nshiŋ,
 ka nyaki kiŋkəksi kimbun i Nyə. **12** Bə n̄ fəki yakadəiŋ,
 dzakayi a, “Yi n̄m ayaka! Kiŋkəksi bəh mbun bəh mfi bi
 kə num a kaŋaki Nyə wibuku. Bukumbeiŋ nyāki kiyəŋni i
 wi. A num wi wə wi kaŋaki kiŋkəkni bəh ŋga bi ləkəli i
 jəbi wichi wə kiŋgəksi kəbi! Yi n̄m ayaka.” (aiōn g165) **13**
 Ayaka chə’ widəkə i bəchə’ bə kintəŋ, bikə i mih a, “A
 fa kə bəndə, num bə ləh bəmbun bə fukuli a? Bə buku
 faiŋ?” **14** Mih ka chukuli i wi a, “Tikwili, a kiəki a wə.”

Ayaka wi dzaka i mih a, “A fa kɔ bəni bə bɔ buku i ɲgəkə wimbum wə. Bɔ kɔ bɔ wəkɔ bəmbuɲ bəbɔ i mwa mi Waiɲ Jaka wə, bɔ bə fuku. **15** Ayakadəɲ bɔ ka numki i kiɲkii ki Nyɔ nshiɲ, ka nɔmki i wi nchəkɔ bəh nshi i juɲ yi fəni yi gia mə. Wi wə wi kɔ wi num i kiɲkii wə wi ni numki bəh bɔ, wi num kiɲjəɲjəɲ kibɔ. **16** Dzɔɲ bi chu lansi wɔɔ kə bɔ, kindəɲ kɔbi bi chu wɔmki bɔ. Wəɲ bi chu tweiɲ kə bɔ, di bishili bi chu tumtiki kə bɔ. **17** Yi bi numki yaka, kɔm Waiɲ Jaka wə wi kɔ i kintəɲ kiɲkii wə bi təkni bəh bɔ aka ntəkni shwáɲ, wi dzɔ bɔ tsə chiɲsi i di biə mwi mə mɔ shiki jɔbi wichi bukuki. Nyɔ bi yaɲa bwili lə midem michi i dzəkəh yibɔ wə.”

8 Waiɲ Jaka dzə weli nyanti yi nanitaɲ i kiɲwakti kiwɔ wə, di kpichumi i beɲ lə mɔɔɔɲ i tsə buku i kiɲka ki mbiəɲə wə. **2** Ayaka mih ka yeɲ bəchinda bə Nyɔ nanitaɲ bə bɔ si numbeɲ i Nyɔ nshiɲ. Bə nya kijəɲ nanitaɲ i bɔ. **3** Chinda wi Nyɔ widəkɔ dza dzə numbeɲ i di biə tɔɲ wi fəni wi gia nɔ kɔ, wi kaɲa finshwali fiə bə kpaki ɲjiəɲ yeɲ, num bə keɲsi bəh chwaka ki kpɔ ki bəkɔli. Bə nya ɲjiəɲ widuli i wi i chiɲni i tɔɲ wi fəni wi gia wə, bəh ntsa wi bəni bəchi bə bɔ kɔ bə Nyɔ. Ayaka tɔɲ wiwɔ num bə keɲsi bəh chwaka ki kpɔ ki bəkɔli, wi num i kiɲkii nshiɲ. **4** Ayaka wi kpa, miəkə mi ɲjiəɲ miwɔ bəh ntsa wi bəni bə bɔ kɔ bə Nyɔ buku i kaɲ yi chinda wə, yaka tsə i Nyɔ nshiɲ. **5** Chinda wi Nyɔ wiwɔ ka dza dzə finshwali fiə bə kpaki ɲjiəɲ yeɲ, dzɔ gbuku i tɔɲ wi fəni wi gia wə, jiə jiksi yeɲ, ka lɔɔ i nshwaiɲ wə. Si wi lɔɔ yakadəɲ, dzaɲ yisi i mwayiki yi wamyi jumi, nshwaiɲ nəɲni. **6** Bəchinda bə Nyɔ nanitaɲ bə bɔ nɔ kaɲaki kijəɲ nanitaɲ

ka keiŋsi gwu i tɔŋki kijəŋ kiwə. **7** Chinda wi Nyɔ wi ninshiŋ ka tɔŋ ŋ'wi jəŋ, kitəh kidzaŋ bəh gbuku num bə fweŋni bəh mwa shuku i nshwaiŋ wə. Ayaka kimbu ki nshwaiŋ kimu i bitali biə kintəəŋ fii, kimbu ki keiŋ kimu i bitali biə kintəəŋ fii, mfwaŋ biə bi təkəki bichi fii tə. **8** Chinda wi Nyɔ wi kəmsini tɔŋ ŋ'wi jəŋ, ayaka bə ləɔ fiəŋ fidəkə gbuku beli yeiŋ fi num ka ŋkwuŋ wimbum widəkə. Fiəŋ fiwə gbə shi i kinchwə kimbum wə. Ayaka kimbu ki bəkə yimbum kimu i kintəəŋ bitali wə fiəni chu mwa. **9** Ayaka kimbu kimu i kintəəŋ bitali wə i biəiŋ biwəm wə i kinchwə kimbum mə kpiyi. Ayaka kimbu kimu i kintəəŋ bitali wə i bəŋgwuki wimbum i bəkə shakiyi. **10** Chinda wi Nyɔ wi tali tɔŋ ŋ'wi jəŋ, jəŋ wimbum widəkə nyə i beiŋ beli aka naka ki baiŋsini gbə baŋ kimbu kimu i kintəəŋ bitali wə i binchwə wə bəh dzəŋə yi mwi yə mwi bukuki yeiŋ. **11** Yeli wi jəŋ wiwə kə a Nlə. Si wi gbə yaka, kimbu kimu i kintəəŋ bitali wə i binchwə wə fiəni ka ləki. Bəni bəduli kpiyi kəm bə nɛ mu mwi miwə, kəm jəŋ wiwə nɛ kə wi fə bəkə yiwə ka ləki. **12** Chinda wi Nyɔ wi ki kəmsini kinaa tɔŋ ŋ'wi jəŋ, ayaka fiəŋ fidəkə chəkə chafi kimbu kimu i kintəəŋ bitali ki wəŋ wə. Chafi kimbu kimu i kintəəŋ bitali ki fiəŋŋ wə ayaka chafi tə kimbu kimu i kintəəŋ bitali bijəŋ wə. Ayaka bimbu bibə kimu kimu ka jiki. Baiŋni na chu baiŋki i kimbu ki nshiŋ kimu wə bəh ki nchəkə i kintəəŋ bitali wə. **13** Mih ka tseiŋki, ka wəkə mfaa də bəh ja yiləkəli si wi nɛ fuliki i kintəəŋ ki bəɔli wə dzakayi a, “ŋgəkə əy, ŋgəkə əy, ŋgəkə əy, i bəni bə bə kə i fa kuku i jəbi wə bə ni tɔŋki kiŋka kijəŋ kə ki besi kə bəchinda bətali kə i tɔŋ.”

9 Chinda wi Nyɔ wi kɪŋkani kite tɔŋ jəŋ wi, mih yeiŋ jəŋ widəko wə wi nɪ nyə beŋ gbo i kuku. Ayaka bə nya kɪŋweli i jəŋ wiwə kə ki weliki fəŋ kə ki shiki lə ɲɔɔɔŋ. (Abyssos g12) **2** Jəŋ wiwə ka weli dzaka ki fəŋ kiwə, fimiəkə buku feiŋ lə maaa ka fiki buku, aka bieŋ wə jobi wə bə juŋni ka kpa. Fimiəkə fiə fi nɪ buku i fəŋ kiwə wə nɪ fə wəŋ bəh bɔɔli nyə ka jiki num jini. (Abyssos g12) **3** Chumi buku i fimiəkə fiwə mə shi dzə i nshwaiŋ wə. Ayaka bə nya chumi yiwə bəh ɲga i taaki ka nyeiŋ yi nshwaiŋ, **4** bə nəiŋ a kiə yi ki bəkəli kə na finə fi kɔɔki, i nshwaiŋ wə kəŋ a numki mfwaŋ nabə kpeiŋ, a bə nya a ɲgəkə i ɲkaiŋni wi bəni bə bə kaŋaki kə ki chəsi ki Nyɔ i shi bibo cheiŋ. **5** Bə nɪ bee a bə chəbsi bə i kifiaŋŋ kite wə. Ayakalə, a bə ma i wəɔyi lə bə. ɲgəkə wibə nɪ kə aka ɲgəkə wi nyeiŋ i jobi wə yi ta mi. **6** I kifiaŋŋ kite kələ wə bəni bi nəŋki kpi bə yeiŋ kə i yi wə. Bə bi dəki lə i kpi, kpi geiŋ lə bə. **7** Chúmi yələ nɪ kə aka bikum biə bi keiŋsi gwu i buku tsə i di bi jum wə. Bieŋ bidəko nɪ kə i kifwu kibə wə aka bifə bi bəŋkuŋ biə bə keiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli, bishi bibə nɪ kə aka shi bi bəni. **8** Kiluli kibə kifwu nɪ kə aka ki bəkaŋa, jəŋ yibə num aka yi bikem. **9** Yi nɪ kaŋaki mbami bi num aka chwaka ki bəni bə jum kə bə si baəŋ kijum yeiŋ wə. Jobi wə yi si fuli bibəkəli bibə ka kəmki aka bəkəɔk bəduli biə bikum si guku jobi wə bi yəkəki tsəki i di bi jum wə. **10** Yi kaŋa kiwini bəh fiəli aka nyéiŋ. Ayaka ɲga bibə biə bə nyaki ɲgəkə yeiŋ i bəni wə i kifiaŋŋ kite wə nɪ kə i kiwini kibə wə. **11** Bə nɪ kaŋaki ɲkuŋ wibə num chinda wə wi tseiŋki fəŋ kə ki shiki lə ɲɔɔɔŋ, yeli wi i já yi Hibulu wə kə a Abadən, ayaka num i já yi Glik wə a, Abəliən (yeli

wələ kə a mi wə wi bəkəliki num bəkəlini). (Abyssos g12) 12

Yələ yi tsə lə keiŋki ɲgəkə wi ninshiŋ. Ayakalə, mbeŋ
wəkəli, bəŋgəkə bədəkə keiŋki bə biəli bəfa bələ jum. 13
Chinda wi Nyə wi sɔɔ tɔŋ ɲ'wi jəŋ, miŋ wəkə ja yidəkə
buku dzə i kitia kinaa kiwə wə bi num i tɔŋ wi fəni wi gia
wə bə keiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli, wi num i Nyə
nshiŋ, 14 dzakayi i chinda wi Nyə wə, wi kikəmsi ki sɔɔ
wə wi nɪ kaŋaki jəŋ a, “Shwali bəchinda bənaa bə bə kə
bə kaŋa kəmsi tsə i kinchwə kimbun yi Yufletis wə.” 15
Ayakadəŋ, chinda wi Nyə ka shwa bənaa bə. Bəchinda
bəwə num bə nɪ keiŋsi jia bə ka wəkəliki jəbi bəh chəkə
bəh fiəŋŋ bəh jia yə bə bi shwali bə, bə wəw kimbu kimu
i kintəŋ bitali bi bəni wə. 16 Miŋ nɪ wəkə si mbaŋ wi
bəni bə jum bə bikum nɪ kə. Bə nɪ kə bəmalam gi yifa. 17
Bikum biə miŋ nɪ yeiŋ i fiəŋ wə ka ndəmsi, bəni bə bə
nɪ yaka yeiŋ beŋ nɪ kə i dzəh yələ wə lə: bəni bəwə nɪ
ləh chwaka bidəkə baŋ bijum bibə yeiŋ, ntsəŋə wiwə nɪ
bəkəki ka gbuku chu num aka bəli, chu num tə lə ɲaaa.
Kifwu ki bikum biwə nɪ bwəsiki bi bəbikem, gbuku bəh
fimiəkə bəh fiəŋ fidəkə ka mikaiŋ mi gbuku mə mə beliki,
buku i dzaka kibə wə. 18 Biəŋ bi bəŋgəkə biələ biə bi nɪ
kə, gbuku bəh fimiəkə bəh fiəŋ ka mikaiŋ mi gbuku mə
mə beliki, bi nɪ bukuki i bikum biwə dzəkə wəwə bəni i
kimbu kimu i kintəŋ bitali wə. 19 ɲga bi bikum biwə kə
num i dzaka kibə wə bəh i biwini bibə wə. Biwini bibə
num aka júŋŋ, kaŋa kifwu, a num fiəŋ fiə bə beŋsiki bəni
yeiŋ. 20 Na si yi nɪ num yakadəŋ, kiŋka ki bəni bəh biəŋ
bi bəŋgəkə biələ nɪ ka wəwə bə, bə nɪ ka kwuni na shóm
yibə i gia yə bə nɪ fəki bəh kaŋ yibə. Bə nɪ ka kwuni i

bee i tsaki i bæchinda bæ ɲkpeli bæh mimɔsɔ nabə fiə bæ
 keɪŋsi bæh chwaka ki kpɔ ki bɔkɔli nabə ki fukuli nabə
 kinaiŋ, nabə kitəh, nabə kpɛiŋ. Mimɔsɔ mələ kɔbi na i
 yeiŋ biɛiŋ nabə i wəkɔ nabə i nyani. **21** Bɔ nɛ ka kwuni tɔ
 shóm i wɔɔyiki bæni nabə i fiɪŋki nabə i nɔki nɔni kinyeŋ
 ki tɔkɔlini nabə ji.

10 Mih chu yeiŋ chinda wi Nyɔ widɔkɔ wi ləkəli wə wi
 shi dzə i beɪŋ, num bikwu lim wi ka mbuŋ, num kikpa
 kidzaŋ daa i fwu wi beɪŋ. Shi bi nɛ kɔ aka wɔŋ, gvu yi num
 asi kilɔɔm ki gbuku si yaka. **2** Wi nɛ kaŋaki fiŋwakti fidɔkɔ
 i wi kaŋ bæ weli. Wi shi dzə tɔm gbu wi, wi tseɪŋ yiləkəli i
 kinchwɔ kimbumb mə, tɔm wi tseɪŋ yi kiməkə i nshwaiŋ
 wə. **3** Si wi tɔm yakadəiŋ, wam bæh ɲga asi bikɛm si wam.
 Asi wi wam yakadəiŋ, dzaŋ yə yi si wamyi kiŋkani nanitaŋ
 ka dzaka. **4** Si dzaŋ yə yi si wamyi kiŋkani nanitaŋ yiwɔ
 dzaka yakadəiŋ, mih bə nɔŋ i nyaka gia yiwɔ ja, yə dzaka
 i beɪŋ a, “ɲiə gia yə dzaŋ yə yi si wamyi kiŋkani nanitaŋ
 dzaka i shɔm. Kɪə wɔ ki nyâka kə i kiŋwakti mə.” **5** Chinda
 wə mih nɛ yeiŋ wi num i kinchwɔ kimbumb bæh i nshwaiŋ
 wə dzasi tseɪŋ yi yiləkəli i beɪŋ, **6** kaiŋ i yeli wi mi wə wi
 kɔ jobi wichi kiŋgɔksi kɔbi, a num wi wə wi nɛ maa bɔɔli
 bæh biɛiŋ bichi biə bi kɔ i yeiŋ wə, bæh nshwaiŋ bæh biɛiŋ
 bichi biə bi kɔ i yeiŋ wə, bæh kinchwɔ kimbumb bæh biɛiŋ
 bichi biə bi kɔ feiŋ wə. Wi kaiŋ dzaka a, “Nyɔ ni chu mɔti
 kə i fə gia yə wi nɔŋki! (aiɔn g165) **7** A bi numki i chɔkɔ bi
 chinda wi Nyɔ wi kiŋkani nanitaŋ bi tɔŋ ɲ'wi jəŋ, Nyɔ bi
 fə gia yə wi nɛ nyumiki yi dzə kpɛiŋ si wi nɛ kɔ wi dzaka lɔ
 i bæni bu bæ nɔm bə bɔ kɔ bæni bu bəntum.” **8** Ja yə mih
 nɛ wəkɔki i beɪŋ chu dzaka i mih a, “Tsê dzê kiŋwakti kə

bə weli i chinda wi Nyɔ wə kaŋ wə wi num i kinchwə kimbəm beɪŋ bəh i nshwaiŋ wə.” **9** Ayakadəiŋ, mih ka tsə i chinda wi Nyɔ wiwə dzaka i wi a wi nya fiŋwakti fiwə i mih. Wi dzaka i mih a, “Kôɔ dɛi. Jɔbi wə ki ni shi i tɔ wa mə ki nɪ lɔki. Ayakalə, ki ni njwɔŋki i dzaka ka wə aka nyu.” **10** Mih ka dzə fiŋwakti fiwə i chinda wi Nyɔ wiwə kaŋ, ka dzi. Si mih nɪ dziki ki njwɔŋ i dzaka kəŋŋ wə aka nyu, Ayakalə, jɔbi wə ki nɪ shi i tɔɔ mə ki lɔ. **11** Si mih nɪ dzi, bə ka dzaka i mih a, “Wə kaŋaki chu dzâka ntum wi Nyɔ i bəni. Ntum wələ kɔ kɔm chwɔŋkijun ki bəni bəh kitumi bəh bəni bə bɔ dzakaki ŋkaiŋni yi já bəh bəŋkun.”

11 Bə dza nya kimfəkə i mih ki num aka mbəŋ, dzaka i mih a, “Tsə fêkə jun yi fəni gia yi Nyɔ bəh tɔŋ wi fəni gia, wə fa tə bəni bə bɔ tsaki yeiŋ, **2** ayakalə kɪə wə ki fêkə kə təkə wi biŋ. Bêe biəmaka di kɔm bi kɔ num bə nya i bəni bə bɔ kəkə Bəju. Bɔ bi yaka i kwili wi baiŋni fun, chəbsi kwili wiwə i tsə buku i kifiaŋŋ wə mbaŋnyani ntso bəfa. **3** Mih bi nya lə ŋga i bəni bəŋ bəfa bə bɔ dzakaki kɔm mih, bɔ bi laka ntum wun i bəni i kaŋ wə nchuku gi yifa bəh mbaŋ bisɔ. Bɔ bi lakaki yaka num bɔ ləh bəmbun bə kpi.” **4** Bəni bəfa bələ kɔ kəiŋ yi ɔlif yifa bəh naka bifa biə bə tɔmki naka ki baiŋsini yeiŋ ki si shi num i Bah nshiŋ wə wi kaŋaki nshwaiŋ. **5** Ayaka mi kabə nəŋ i bi fə gia yichu bəh bɔ, gbuku bi buku i dzaka kibɔ wə wi dzi mbaŋŋni wibɔ. Yələ kɔ dzəh yə na ndə wə wi nəŋki i fə gia yichu bəh bɔ bi kpiki ayaka. **6** Bə kaŋaki lə ŋga biə bɔ kɔ i baŋ bɔɔli ka dzaŋ ma mɔm na i təkə i nshwaiŋ wə, i kaŋ yə wə bɔ ni lakaki ntum wi Nyɔ yeiŋ. Bə kaŋa tə ŋga biə bɔ kɔ i fiəni mwi michi a mɔ fiəni chu mwa bəh

ɲga biə bɔ kɔ i faaɲ ɲkaiɲni bifum bichi i nshwaiɲ wə na
 yibwiɲ bɔ kɔɲki. **7** Jɔbi wə bɔ bi kaasi i dzaka gia yə bɔ
 kaɲaki i dzaka, kiɲkum ki nyam yə bi buku i fəɲ kə ki
 shiki lə ɲɔɔɲ, yi bi tum jum bəh bɔ, yi tumdzi bɔ, ka yi bi
 wɔɔyi bɔ, (**Abyssos g12**) **8** kiwini kibɔ bi nɔyi baarɲki dzəh
 yi kwili wə. Kikwili kələ kə kə bə bɔɔɲki i já yi ndi wə
 a Sɔdɔm nabə a Ijib, a num fəiɲ di biə bə nɪ baɲɲ Bah
 wibɔ i kintasi wə. **9** I kaɲ wə yitali bəh kiɲka ɲgəkɔ wi
 bəni, na i kinaiɲ kintɔɲ wə, na bə bɔ dzakaki na yinaɲ
 já, nabə kikwili kinaiɲ, bɔ bi tseɲki si kiwini kibɔ nɔyi
 bɔ bi nəiɲ a bə ma ləə. **10** Bəni bə bɔ kɔ fa kuku bi larɲki
 a kpiyi bəni bələ lə a. Bɔ bi ka saɲliki, mi chinɲsi kinya
 i mi, mi chinɲsi i mi. Bɔ bi fəki yaka kɔm bəni bə ntum
 bə Nyɔ bəfa bələ dzə bəh ɲgəkə wimbum i bəni wə fa
 kuku. **11** Yi dzə num si kaɲ yitali bəh kiɲka yələ dzə tsə,
 kiɲ'waka kə ki nyaki nɔni dza dzə i Nyɔ wə, liə i bɔ mə, bɔ
 fiəni dzayi. Bəni yeiɲ yaka ndzaɲ kwa bɔ. **12** Bəni bələ
 bəfa ka wəkɔ ja yi dzaka i beɲ na bəh ɲga dzaka i bɔ a,
 “Mbeɲ yāka dzə fa!” Ayaka bɔ ka yakaki tsəki i beɲ i
 bikwu wə, bəmbaiɲɲni bəbɔ tseɲ. **13** A jɔbi wiwə wə,
 nshwaiɲ dza nəɲni na bəh ɲga bəh ɲga, kimbu ki kwili
 kimu i jwɔfi kintəɲ muku. Bəni bəɲchuku nanitaɲ kpiyi
 si nshwaiɲ yiwə ni nəɲniki. Kiɲka ki bəni bə bɔ nɪ baarɲ,
 num bəh ndzaɲ na bəh ɲga, ka tumyiki bikum bi Nyɔ wə
 wi kɔ beɲ. **14** Yələ yi tsə lə, kɔ ɲgəkə wi kɔmsini. Ayakalə,
 mbeɲ wəkɔli, ɲgəkə wi ɲkaiɲni kitali ni dzə lə i jɔbi wi
 juli wə. **15** Chinda wi Nyɔ wi nanitaɲ tɔɲ ɲ'wi jəɲ, mih
 wəkɔ já yi dzaka i beɲ bəh ɲga dzakayi a, “ɲkuɲ bi fa
 kuku fiəni chu bi Bah wibukumbeɲ bəh Kimbwili wə wi

nĩ kaka, wi num i bi sakaki jɔbi wichi kiŋgɔksi kɔbi.” (aiōn

g165) **16** Ayaka bæchə’ bəni bə mbaŋfia ntsɔ bənaa bə bɔ nĩ shinum i biŋkii bibɔ wə i Nyɔ nshiŋ ka gbəyiki tumkwusi bishi bibɔ i kuku, nya kiŋgɔksi kimbun i Nyɔ. **17** Bɔ ni fəki yakadəiŋ, dzakayi a, “Buku nyāki kiyəŋni i wə, Bah Nyɔ wə wi Kaŋaki ŋga Bichi, akɔ wə wə wə kɔ i liə, a num wə wə wə nĩ kɔ wə si num. Buku nyāki kiyəŋni kəm wə kɔ wə dzo lɔ ŋga bia bimbun ka yisi i sakaki. **18** Bəni bə bɔ kiəki kə wə nĩ bɔksi shəm, ayaka jɔbi wə wə kɔ i chusi shəm ya yi bɔksini kpəiŋ lɔ. A num jɔbi wə wə kɔ i sakaki bəni bə bɔ kɔ bɔ kpiyi. A chu num tə jɔbi wə wə kɔ i makti bəni ba bə nəm bə bɔ kɔ bəni ba bə ntum, i chu makti bəni bə bɔ kɔ bəh Nyɔ, i makti tə bəni bæchi bə bɔ kɔksiki yeli wa, nabə bənchiŋ bənchiŋ nabə bəmbun bəmbun. A num tə i jɔbi wə wə kɔ i kaasi bəni bə bɔ bəkəliki di bichi fa kuku.” **19** Bə ka dza weli dzaka ki fiəŋə ki juŋ yi fəni gia yi Nyɔ i beiŋ. Kintaiŋntaiŋ ki miŋkaiŋ mi Nyɔ kə ki nĩ kɔ i juŋ yi fəni yi gia yiwɔ mə kiyəŋə. Ayaka dzaŋ dza ka mwayiki, wamyi, jumi, nshwaiŋ nəŋni, kitəh kidzaŋ kimbun kimbun shuku.

12 Mih dza yeiŋ gia yi dzaka kiwəmni yidəko i beiŋ. A nĩ kɔ miŋkpaŋa widəko wi ləh wəŋ i gwi wə ka mbuŋ, fiəŋŋ num i gwi yi cheiŋ, num wi bwaŋ kifɔ ki ŋkuŋ biŋəŋ num yeiŋ wə jwəfi ntsɔ bəfa. **2** Wi nĩ kɔ bəh tɔɔ wi nəmɪ i bwə, wi wəko ləli bi nəm də. **3** Mih dza chu yeiŋ gia yi dzaka ki wəmni yidəko i beiŋ. A nĩ kɔ kiŋkum ki nyam kibəkəli kidəko, ki bwəsi nyam yi kətə. Ayaka yi kaŋa kifwu nanitaŋ bəh bitə jwəfi, bəh bifɔ bi ŋkuŋ binchiŋ binchiŋ nanitaŋ i kifwu kiwə wə. **4** Wi tum wini wi yaŋa

dzo kimbu kimu i kintəəŋ ki bitali bijəŋ wə i beɪŋ ləə
 shi i kuku. Ayaka kiŋkum ki nyam kiwə dza tsə num i
 miŋkpaŋa wə wi nɪ kə a bwə nshɪŋ, ka jəbi wə miŋkpaŋa
 wiwə bwə ŋgaiŋ nɪ bwiŋyi dzi waiŋ wiwə a dzini. **5** Wi
 bwə waiŋ nyukuni, a num wə wi bi sakaki bitumi bichi
 bəh mberŋ wi ŋkuŋ wi chwaka. Ayakalə, asi wi nɪ bwə, bə
 chufi dzo waiŋ wiwə tsə bəh wi i beɪŋ i Nyɔ, wi num kəmsi
 i kiŋkii ki wə. **6** Miŋkpaŋa wiwə ka geɪŋ tsə num i chwa i
 di biə Nyɔ nɪ kə wi sisi jiə lə i wi. I di biə bə bi təkniiki bəh
 wi i kaŋ wə nchuku bəh gi yifa bəh mbaŋ bisə. **7** Ayaka
 jum dza yisi i tumi ki Nyɔ wə, chinda wi Nyɔ wə Maikel
 bəh mbaŋ wi bəchinda ka jwəki bə bəh kiŋkum ki nyam
 yə yi bwəsiki kətə. Ayaka nyam yiwə bəh bəchinda bu bəŋ
 jwə chukuli, **8** ayakalə bə tumdzi kiŋkum ki nyam kiwə
 bəh mbaŋ wi, bə na chu kwati di i tumi ki Nyɔ wə. **9** Bə
 bwili kiŋkum ki nyam kiwə ki bwəsi kətə ka laaŋ ki bəh
 bəchinda bu, bə shi gbə i kuku. Kiŋkum ki nyam kələ kə
 num Juŋŋ yi kikpu yə yi kə ŋkpeli, chu num Satan. A num
 wi wə wi fwəkyiki bəni i mbi wələ wə wichi. Bə nɪ laaŋ wi
 tasi bəh bəchinda bu bə shi gbə i kuku. **10** Mih dza wəkə
 ja yi dzaka na bəh ŋga i tumi ki Nyɔ wə a, “Akə i liə Nyɔ ki
 bwiliki bəni bu, i chusiki ŋga bi bi nəm, i sakaki ŋkuŋ bi,
 Kimbwili wi wə wi nɪ kaka ni chusi tə ŋga bi i nsaka wi
 wə. Yi nŭm yaka i liə kəm bə kə bə laaŋ shi mi wiwə i
 kuku wə wi ni shi kə i Nyɔ wibukumbeɪŋ nshɪŋ, a num
 wə wi jiəki gia i bwa bə nih bəbukumbeɪŋ fuŋ nshɪŋ bəh
 nchəkə. **11** Ayakalə, bə tum dzi lə wi kəm mwa mi Waiŋ
 Jaka bəh gia yi Nyɔ yə bə beerŋki nsaka wiwə. Ayaka bə
 nɪ kəŋki kə nənɪ kibə na i dzəh yə bə kə i lwaki kpi. **12**

Ayakadəiŋ, ma tumi ki Nyɔ laŋki, bəh bəni bəchi bə bə kə yeiŋ, laŋki tə. Ayakalə, ŋgəkə wimbum kə i mbeiŋ i kuku bəh kinchwə kimbūm, kəm ŋkpeli kə wi shi dzə i mbeiŋ wə. Wi jikə bəh shəm yi bəkəli nalə, kəm wi kiəkə lə a jəbi wi ŋgaiŋ baarj a twesi.” **13** Jəbi wə kiŋkum ki nyam kə ki bwəsiki kətə n̄ yeiŋ a bə laarj bwili ŋgaiŋ, wi shi gbə i kuku, wi ka daa n'yəkə i miŋkpaŋa wə cheiŋ, wə wi n̄ bwə waiŋ nyukuni. **14** Ayakalə, bə n̄ nya bibəkəli bi mfaa wimbum bifa i miŋkpaŋa wiwə a wi fuli bəh bi i yəkə geiŋ juŋŋ yiwə i tsə numki i chwa i j̄ia yitali wə bəh kiŋka bə təkni i wi. **15** Ayaka juŋŋ yiwə ka bwiliki mwi i dzaka ki wə, mə shi aka bəkə, i miŋkpaŋa wiwə cheiŋ a ŋgaiŋ dzə nyə bəh wi. **16** Ayakalə, nshwaiŋ gamti miŋkpaŋa wiwə, weli dzaka ki ka məə bəkə yə kiŋkum ki nyam kiwə n̄ bwiliki i dzaka ki wə. **17** Nyam yiwə ka bəksi shəm bəh miŋkpaŋa wiwə, ka nyə tsə fasi jum i jwə kiŋka ki bwa bə kpaŋa wiwə, a num bə bə jiəkə bənchi bə Nyɔ chu beerj nsaka wi Jisəs.

13 Ayaka wi ka tsə ka numki i kinchwə kimbūm kpəŋ. Mih ka chu dza yeiŋ nyam yi gumini yi buku dzə i bəkə, yi kaŋa kifwu nanitaŋ bəh bitia jwəfi bəh bifo bi ŋkuŋ i fwu wi bitia biwə wə jwəfi, kiyeli kə ki n̄ bəkəliki yeli wi Nyɔ n̄ kə i bifwu biwə wə. **2** Nyam yiwə yə mih n̄ yeiŋ yi n̄ bwəsiki jum, gvu yi num aka yi nyam yidəkə bə bəŋki a bɛɛ, dzaka ki num aka ki kibaba. Kiŋkum ki nyam kə ki bwəsiki kətə, ki ka nya nyam yiwə bəh ŋga bi bəh kiŋkii ki a wi sakaki bəh ŋga bimbūm. **3** Fwu wi nyam yiwə widəkə n̄ kaŋaki lə ŋkaiŋni wi biəkə yidəkə num yi n̄ kolə i wəə wi wəəni, ayakalə num yi n̄ bənih lə. Ayaka

dzaka wòm bəni bəchi fa kuku, bə ka gbəyiki i nyam yiwo cheiŋ. **4** Ayaka bəni ka nyaki kiŋkəksi kimbun i kiŋkum ki nyam kə ki nɪ bwəsiki kətə, kəm ki nɪ kə ki nya nyam yi gumini yiwo bəh ŋga bi. Ayaka bə ka nyaki tə kiŋkəksi kimbun i kiŋkum ki nyam kiwo dzaka a, “Akə ndə ka nyam yi gumini, a num ndə i jwə yi a?” **5** Bə nɪ bee nyam yiwo yi ka kaŋaki dzaka, yi num i dzakaki já yi ghaŋsini gwu, yi chu bəkəli yeli wi Nyə, num bəh chu bee tə a yi sakaki i kifiaŋŋ wə mbaŋnyani ntsə bəfa. **6** Yi ka yisi ka dzakaki já yichu kəm Nyə, bəkəli yeli wi bəh di biə Nyə kə feiŋ bəh bəni bə bə kə i tumi ki Nyə wə. **7** Bə nɪ kə bə bee tə a yi laa jum i bəni bə bə kə bə Nyə, i tumdzi bə, bee tə a yi kaŋaki ŋga i di bichi bəh i bəni bəchi bəh i bəni bə já yichi, bəh i bitumi bichi. **8** Bəni bəchi i fa mbi wə bi nyaki lə kiŋkəksi kimbun i wi. Bəni bələ kə mi wichi wə bə nɪ ka nyaka dəkə yeli wibə i kiŋwakti wə na ka mbi yisi. Kiŋwakti kələ kə kə kiyeli ki bəni bə bə kaŋaki nɔni kə yeiŋ mə, num kiŋwakti ki Waiŋ Jaka wə bə nɪ kum. **9** Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wəkə. **10** A kabə num a mi kə a bə ni kwa wi kwani, ma bə nɪ kwa. Mi kabə num a bə ni wə wi bəh nywə wi jum, ma bə ni wə wi bəh nywə wi jum wiwo. Yələ gia tsəki i bəni bə bə kə bə Nyə a bə kəŋa shəm, bə jīəki shəm i wi. **11** Mih chu dza yeiŋ nyam yi gumini yidəko num yi buku i kuku, yi kaŋa bitia bifa aka waiŋ shwaŋ, wi dzaka aka kiŋkum ki nyam yə yi bwəsiki kətə. **12** Yi nɪ chusiki ŋga bi nyam yi gumini yi ninshiŋ yə yichi, i yeli wi nyam yiwo wə. Ayaka yi fə kuku wichi bəh bəni bəchi i mbi wə ka nyaki kiŋkəksi kimbun i wi bəh ŋga bi nyam yi ninshiŋ yə biəkə yi nɪ kə i wə wi

wəɔni num biəkə yiwə bənih lə. **13** Yi n̄ fəki kinchəsi kə ki chusiki ŋga bi fə na gbuku nyə shi dzə i beɪŋ bəni yeɪŋ. **14** Si bə n̄ bee a yi fə kinchəsi kə ki chusiki ŋga i yeli wi nyam yi ninshiŋ yə wə yi ni gumiki yaka, yi ka fwəkyiki bəni bə bə kə i mbi wələ wə bəh bi. Ayaka yi ka dzaka bə fə kimbwəsi ki nyam yə bə n̄ beɪŋsi bəh nywə wi jum ayaka yi keɪŋ yi wəm. **15** Bə n̄ bee a yi nya kiŋ'waka i kimbwəsi ki kiŋkum ki nyam yə, ka yi kə i dzakaki, yi fə bə wəyi bəni bəchi bə bə n̄eɪŋki i nyaki kiŋkəksi kimbun i kimbwəsi kə. **16** Yi n̄ dzaka a bə fə kinchəsi i bəni bəchi i tseɪŋ yiləkəli wə nabə shi cheɪŋ, a bə fə i na ndə wə kəŋ wi numki winchiŋ nabə wimbun, nabə i bəni bə kpə nabə i bəni bə kifuu, nabə mfá nabə bə bə kəkə mfá, **17** ka mi ma taŋ nabə i taŋni wi kaŋaki kə kinchəsi kiwə. Kinchəsi kələ kə yeli wi kiŋkum ki nyam kə, nabə nyaka wi yeli wi kiŋkum ki nyam kə. **18** Yələ kə gia yi nəŋ mfi bimbun. Mi wə wi kaŋaki mfi wi fə nyaka wələ wi kə yeli wi nyam yələ wi wəko. Nyaka wələ num yeli wi mi wiwəm, nyaka wiwə num a,

14 Mbeɪŋ wəko, si mih ni chu tseɪŋ, mih dza yeɪŋ Waiŋ Jaka num wi num i ŋkwuŋ wi Sayəŋ wə, bəni bəŋchuku gbi bəh mbaŋnyani ntsə bənaa num bəh wi. Bəni bələ n̄ kə bə bə n̄ kaŋaki kinchəsi ki yeli wi bəh wi Ba wi i shi cheɪŋ. **2** Mih wəko ja yi dzə i beɪŋ yi jumi aka mwi mə mə gbəki i fəŋ wə, yi jumi tə aka dzaŋ yə yi wamyiki. Ja yə mih n̄ wəko yi n̄ dzakaki aka kichəŋŋ bəni kəmyiki. **3** Bə n̄ yəŋki njaŋ wimfiarŋ widəko i kiŋkii ki ŋkuŋ nshiŋ bəh i biəɪŋ biwəm binaa nshiŋ bəh i bəchə' nshiŋ. Mi widəko n̄ ka kiə dəkə njaŋ wiwə a kəbi a bəni bə bəŋchuku gbi

bəh mbaŋnyani ntso bənaa a. A num bə bə nǐ yelih bə i chu wə i fa kuku. **4** Bələ kə bəni bə bə nǐ ka bəkəli dəkə gwu yibə bəh bəkaŋa, kəm bə nǐ ka kiə dəkə bəkaŋa. Akə bə bə bə si biəli Waiŋ Jaka i na faiŋ wə wi tsəki. Bəni bələ kə bə bə nǐ yelih i ŋgəkə wi bəni bəwəm bəchi kintəəŋ a bə num ka mintam mi Nyə mi ninshiŋ bəh mi Waiŋ Jaka. **5** Gia yi ntəkə yidəkə nǐ ka num buku dəkə i dzaka kibə wə. Bə num ŋgbə widəkə kəbi. **6** Ayaka mih chu dza yeiŋ chinda wi Nyə widəkə wi fuli i kintəəŋ ki bəəli wə. Wi nǐ kaŋaki ntum wi ndzəŋni wə wi kə i jəbi wichi i fukuki i bəni bəchi bə bə kə i mbi wələ wə. Wi nǐ kə i fukuki i bitumi bichi, bəh i bəŋkuŋ bəchi, bəh bəni bə bə dzakaki na yi naiŋ já nabə winaiŋ ŋkaiŋni wi bəni bəchi. (aiōnios g166) **7** Chinda wiwə wam na bəh ŋga a, “Mbeiŋ lwāki Nyə tūmyi bikum bi, kəm jəbi wi, wi nsaka dzə kpeiŋ lə. Mbeiŋ nyā kiŋkəksi kimbūm i wi kəm wi maa bəəli bəh nshwaiŋ bəh kinchwə kimbūm bəh bidi biə mwi bukuki feiŋ i kuku.” **8** Chinda wi Nyə widəkə wi kəmsini, ka biəliki wi dzakayi a, “Babilən wimbūm kə wi gbə lə, wi gbə lə. Akə wi wə wi fə bitumi bichi mu nəni ki təkəlini ka mbih.” **9** Chinda wi Nyə widəkə wi kiŋkəmsi kitali ka biəliki tə bə, wili na bəh ŋga a, “Na ndə wə wi ka məmsi i nya kiŋkəksi kimbūm i nyam yi gumini yə bəh kimbwəsi ki nyam yiwə, kaŋa tə kinchwəsi i shi cheiŋ nabə i tseiŋ yi wə, **10** yaka wi bi mu lə shəm yi Nyə yi bəksini asi mi si mu mbih. Shəm yi bəksini yiwə kə num wi shuku i bwam wi, wi bəksini shəm maka wi kpeiŋni. Wəməka mi kə bə bi ləki wi i fieŋ wə fi fii aka mikaiŋmigbuku, wi yeiŋ ŋgəkə feiŋ. Yələ gia bi numki num i bəchinda bə Nyə bə

baiɲni nshiɲ bəh Waiɲ Jaka. **11** Fimiəkə bi yakaki jəbi
 wichi kiŋgəksi kəbi i di biə bə ləɔ bə i ŋgəkə wə. Bəni
 bələ bə nyaki kiŋgəksi kimbəm i nyam yi gumini bəh
 kimbwəsi ki nyam yiwo bəh bəni bə bə kaɲaki kinchəsi ki
 yeli wi, bə bi kaɲaki kə ŋ'waka i ŋgəkə wibə wə nshi nabə
 nchəkə.” (aiŋ g165) **12** Yələ gia tsəki i bəni bə bə kə bə Nyə
 num bə bə bə jiəki bənchi bə Nyə, bə jiə shəm i Jisəs wə, a
 bə kaɲaki i kaɲaki shəm. **13** Mih dza wəkə ja yi dzaka i
 tumi ki Nyə wə yi dzaka i mih a, “Nyâka yələ: I yisi i liə
 tsəki səki ndzəɲni bimbəm kə i bəni bə bə kpiyiki num
 bə chiɲni bəh Bah.” Kiɲ'waka ki Nyə bum a, “Ndzəɲni
 bimbəm kə i bə ŋkəɲ, bə ni waka lə i biluɲ bibə wə, kəm
 mfə wibə wi ndzəɲni ni biəli lə bə.” **14** Mbeɲ wôkəli, mih
 dza tseiɲ mih yeɲ biwə bi fuku fukuni, num mi num i
 bikwu biwə wə wi bwəsi mi wə yeli wi kə Waiɲmi, num
 wi bwaɲ kifə ki ŋkuɲ num bə keɲsi bəh chwaka ki kpə ki
 bəkəli, wi kaɲa fiŋkəfi i wi kaɲ fi num aka kintə ki juɲ ki
 kwa. **15** Chinda wi Nyə widəkə dza buku dzə i juɲ yi fəni
 yi gia mə, wam i mi wə wi ni shinum i bikwu wə bəh ŋga,
 dzaka a, “Kwâ fiŋkəfi fia fi kəhni ma wə kôh ŋkəh bəh fi.
 Jəbi wi kəhni kpəɲ lə, ayaka mbi wələ kpəɲ lə i ŋkəh
 wə.” **16** Ayakadəɲ, mi wə wi n̄ shinum i bikwu wə ka ləɔ
 fiŋkəfi fi i nshwaiɲ wə, fə ŋkəh i nshwaiɲ wə. **17** Chinda
 wi Nyə widəkə chu buku dzə i juɲ yi fəni yi gia wə i beɲ,
 wi kaɲa tə fiŋkəfi i wi kaɲ fi num aka kintə ki juɲ ki kwa.
18 Chinda wi Nyə widəkə ka buku i təɲ wi fəni wi gia wə,
 num wə wi kaɲaki ŋga i gbuku beɲ. Wi wam bəh ŋga i
 widəkə wə wi n̄ kaɲaki fintə fi kwani fiə a, “Ləô fiŋkəfi
 fiwə ma wə təɲyi kaka ki mintam mi mbih i nshwaiɲ

wə, kəm mintam miwə bəkə lə.” **19** Ayakadəiŋ, chinda wi Nyə wiwə ka ləwə fiŋkəfi fi i nshwaiŋ wə, kəyɪ mintam mi mbih miwə i nshwaiŋ wə, juŋni, bakti i kishwa kimbun kə bə fəki mbih yeiŋ, yələ chusiki gia yə shəm yi Nyə yi bəkəli bi fəki bəh bəni. **20** Bə ka dəŋyi mintam mi mbih miwə bəh gvu i kwili wə i biŋ, a buku num mwa, mə jikə i yaka tsə aka i dzaka ki kikun, dza ləŋ tsə buku ka bəmay gi yifa.

15 Mih chu dza yeiŋ ŋkaiŋni fiŋ fi dzaka ki wəmnɪ fidəkə i beŋ, a num na fiŋ fi dzaka ki wəmnɪ fi mbun. A nɪ kə bəchinda bə Nyə nanitaŋ bə kaŋa bəŋgəkə nanitaŋ bə akə kiŋgəkəsi i nya i bəni, kəm bələ kə bə Nyə nɪ chusi kaasi shəm yi yi bəksini yeiŋ. **2** Mih chu dza yeiŋ fiŋ fidəkə fi bwəsi kinchwə kimbun kidəkə ki num ka bə si fwəŋni bəh gbuku, ki baiŋ aka mijwə. Bəni bədəkə num kəmsi i kinchwə kimbun kiwə kpəŋ, a num bə bə tumdzi nyam yi gumini yiwə bəh kimbwəsi ki bəh nyaka wə wi kə yeli wi nyam yiwə. Bə nɪ num fəiŋ yakadəiŋ kaŋa kichəŋŋ ki Nyə i kəŋ yibə wə, **3** yəŋŋ njaŋ wi Muses wə mi wi nəm wi Nyə bəh njaŋ wi Waiŋ Jaka. Bə nɪ yəŋŋki a, “Ō Bah Nyə wə Wi Kaŋaki ŋga Bichi, biəiŋ biə wə fə kə na bimbun bəh bi kaŋyini. Ō wə kə ŋkuŋ i bitumi bichi, ayaka dzəh yə wə fəki gia yeiŋ kə yi chəŋ bəh yi ŋkəŋ. **4** Ō Bah, mi wə wi kəkə i lwaki wə, tumyi bikun bia kə ndə? Num a wə shəŋ wi baiŋni. Bitumi bichi bi dzəki nya kiŋgəkəsi kimbun i wə, kəm bə yeiŋ gia yə wə fəki num chəŋ.” **5** Si yəmakə nɪ tsə, mih dza tseiŋ, ka yeiŋ num bə weli juŋ yi fəni yi gia i beŋ yə yi kə kintaŋ ki chusi a Nyə kələ bəh bəni. **6** Ayaka bəchinda bə Nyə bə nanitaŋ bə nɪ kaŋaki

bəngəkə nanitaŋ bə ka buku i juŋ yi fəni yi gia yiwo wə. Bə nɪ kə bə tum bəmbuŋ bə mwaŋyi nalə, wafi bichumni bimbun i bijum bibə wə num bə keiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli. **7** Ayaka fieŋ fimu fidəkə i mbaŋ wi biēiŋ biwəm biə binaa ka nya bileti nanitaŋ i bəchinda bə nanitaŋ num bə keiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli. Bileti biwo nɪ kə num bi jikə bəh shəm yi bəkəli yi Nyɔ wə wi kə jəbi wichi kiŋgəksi kəbi. (aiōn g165) **8** Juŋ yi fəni yi gia dza jikə bəh fimiəkə fiə fi nyəkɪ dzəkɪ i baiŋni bi Nyɔ wə, bəh i ŋga bi wə. Ayaka yi ka numki a mi nɪ kəkə i chu liə i juŋ yi fəni yi gia yi Nyɔ wə, i tsə buku si bəngəkə nanitaŋ bə bəchinda bə Nyɔ bə nanitaŋ nɪ kaŋaki i nya i bəni nɪ dzə kaa.

16 Mih ka dza wəkə ja yi dzaka bəh ŋga i juŋ yi fəni yi gia wə yi dzaka i bəchinda bə Nyɔ bə nanitaŋ a, “Mbeiŋ tsə shuku shəm yi Nyɔ yi bəksini yə i bileti biə wə nanitaŋ i nshwaiŋ wə.” **2** Ayaka chinda wi Nyɔ wi ninshiŋ ka tsə shuku ŋki kileti ki shəm yi Nyɔ yi bəksini yə i nshwaiŋ wə. Ayaka biəkə yi gumini yi ləli dza kwa bəni bə bə nɪ kaŋaki kinchəsi ki nyam yi gumini yələ nya kiŋgəksi kimbun i kimbwəsi ki nyam yiwo. **3** Chinda wi Nyɔ wi kəmsini shuku ŋki kileti i kinchwə kimbun wə, bəkə yiwo fiəni chu aka mwa mi kiŋkpili ki mi. Ayaka biēiŋ bichi biə bi nɪ nəkɪ i bəkə yiwo wə kpiyi. **4** Chinda wi Nyɔ wi kiŋgəksi kitəli shuku ŋki kileti i binchwə wə bəh i bidi biə mwi bukuki yeiŋ, ayaka bi ka fiəni chu mwa. **5** Ayaka mih wəkə si chinda wi Nyɔ wə wi təkniiki bəh bəkə yiwo dzakaki a, “Nyɔ, wə kə Nyɔ wi chəŋ i dzəh yə wə təiŋyiki bənsaka bələ yeiŋ. Wə wə wə kə i liə, num wə nɪ kələ. ɔ Nyɔ, wə wə wə kə wi baiŋni. **6** Bəni bələ kə bə mwa mi

bəni bə bə kə mba bəh bəni ba bə ntum kə i kaŋ yibə wə.
 Wə ka nya mwa i bə, bə mu. Wələ kə na ŋgəm wibə.” 7
 Ayaka mih dza wəkə ja yidəkə buku i təŋ wi fəni wi gia
 wə təbi a, “Aaŋ, Bah Nyə wə Wi Kaŋaki ŋga Bichi, wə
 təŋyiki bənsaka ba biəli dzəh yi ŋkəŋ bəh yi chəŋ!” 8
 Chinda wi Nyə wi kiŋkəmsi kinaa shuku ŋki kileti num
 i wəŋ wə, ayaka wəŋ wiwə kaŋa dzəh i ŋghinŋyi kpai
 bəni aka gbuku. 9 Ayaka nshili wi ləkəli ka bukuki i wəŋ
 wiwə wə kpai bəni. Ayakalə, bə nəki kwuni kə shóm
 yibə, i tumyiki bikum bi Nyə. Bə bəkəli lə yeli wi Nyə wə
 wi kaŋaki ŋga i bəŋgəkə bələ wə. 10 Chinda wi Nyə wi
 kiŋkəmsi kite shuku ŋki kileti num i kiŋkii ki nyam yi
 gumini yə wə, kwili wə nyam yiwə n̄ sakaki n̄ dza bə ji
 num jini. Ayaka bəni num i nshili wə nomyi kiləm kibə.
 11 Bə dza ka təyiki lə Nyə wə wi kə beŋ kəm ləli bəh
 biəkə yibə. Ayakalə, nəki kwuni kə i kimfə kibə wə. 12
 Chinda wi Nyə wi kiŋkəmsi kisə shuku ŋki kileti num
 i kinchwə kimbun ki Yuflets wə, mwi miwə ka wəm, i
 keŋsi dzəh ka bəŋkuŋ bə bə kə i kimbu kə wəŋ bukuki ni
 tsə yeŋ. 13 Mih ka dza yeŋ biŋ'waka bi jisi bidəkə bitali
 bi bwəsi bikwə. Bi buku i dzaka kiŋkum ki nyam yə yi
 bwəsiki kətə, bəh i dzaka ki nyam yi gumini yə wə, bəh i
 dzaka ki mi wə wi nyiki ntəkə a ŋgaiŋ kə mi wi ntum
 wi Nyə. 14 Biŋ'waka biələ kə num bəchinda bə ŋkpeli.
 Ayaka a num bə bə bə fəki bəŋchəsi bə bə chusiki ŋga
 bibə. Bə nyaniki tsəki i bəŋkuŋ bətumi wə bəchi, fa kuku
 juŋni bə a bə sisi jum yə yi bi numki i chəkə bimbun bi
 Nyə wə wi Kaŋaki ŋga Bichi. 15 Jisəs n̄ kə wi dzaka a,
 “Mbeŋ wəkəli, mih bi dzəki ka ji. Ndzəŋni bimbun kə

mi wə wi tsəŋəki, wə wi kaŋa bəmbuŋ bu i gwu wə ka wi bi ma tumbuku bəh chwəŋ kiyəə ka bəni ma yeiŋki gwu yi wi ŋgəmmi.” **16** Biŋ'waka biwə bi ka juŋni bəŋkuŋ bəwə i di biə bə bəŋki i já yi Hibulu mə a Amagedon. **17** Chinda wi Nyə wi kiŋkəmsi kinanitan shuku ŋki kileti i beiŋ i fiəkə wə. Ayaka ja yiləkəli buku dzə i juŋ yi fəni gia wə i kiŋkii ki ŋkuŋ wə dzaka bəh ŋga a, “Yi nūm lə!” **18** Ayaka dzaŋ dza ka mwayiki, waŋyi, jumi nshwaiŋ nəŋni bəh ŋga bəh ŋga. Wəməka nnəŋni wə nshwaiŋ nī nəŋni bəh ŋga bəh ŋga lə, nī ka num num dəkə i yisi na si mi nī yisi i numki i nshwaiŋ wə. Wəməka nnəŋni nī kə wi gumini. **19** Kwili wimbum gaali i fintəŋ i bimbū bitali wə. Ayaka bikwili bimbū biə bi kə i bitumi wə ka seŋki. Nyə kwaka kwili wələ Babilon, ka nya bwam wi wi shəm yi bəksini yə a wi kuŋsi. **20** Bitumi bichi biə bi kə i bəkə kintəŋ geiŋ, ŋkwuŋ tə bəŋ laka. **21** Ayaka kitəh kidzaŋ kimbū kimbū ka gbəyiki i beiŋ nji wimu num aka bəkilu mbaŋnyani. Ayaka kitəh kidzaŋ kiwə nī gbəyiki i bəni wə. Bə ka təyiki lə Nyə, kəm wi chiŋsi ŋgəkə wi kitəh kidzaŋ i bə wə. ŋgəkə wiwə nī gumiki nalə.

17 Chinda wi Nyə widəkə i kintəŋ ki bəchinda bə Nyə bə nanitan bə nī kaŋaki bileti nanitan dza dzə dzaka i mih a, “Dzə ma mih chūsi wə ŋgəkə wə bə kə i bi nya i miŋkpaŋa wi təkəlini wi chuchu wələ wi kə wi shinum i bəkə yiduli wə. **2** Miŋkpaŋa wələ kə wə bəŋkuŋ bə fa nshwaiŋ wə nī ndzənik i bəh wi, nəni ki ki təkəlini kwa lə bəni bə fa nshwaiŋ wə ka mbih.” **3** Ayaka chinda wi Nyə wiwə dza dzə mih, mih num i kaŋ yi Kiŋ'waka ki Nyə wə, ka tsə i chwa. Mih ka yeiŋ miŋkpaŋa widəkə num wi

shinum i nyam yi gumini wə yi bəkə lə beli num gwu yi yichi jikə bə kiyeli ki bəkəli yeli wi Nyɔ. Nyam yiwə nɔ̃ kanaki kifwu nanitanj bəh bitia jwəfi. **4** Minjkanja wiwə nɔ̃ kə num wi lafi gwu bəh bəmbunj bə bəni bəmbum bə bəkəli, wi mwayi i gwu wə bəh minchiŋ num bə keiŋsi bəh chwaka ki kpə kibəkəli bəh ŋkaiŋni wi kitəh ki kpə wi ləkəli bəh ki kpə ki fukuli. Wi nɔ̃ kanaki bwam i wi kanj num bə keiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli num wi jikə bəh bieŋ bigumini bəh kinyeŋ ki təkəlini. **5** Bə nɔ̃ kə bə nyaka yeli i shi bi cheiŋ num wi nyumini a, “Babilon wimbum wə nih minjkanja wi təkəlini bəh wi gia yi gumini i nshwaiŋ wə.” **6** Mih ka yeiŋ minjkanja wiwə num wi mu mwa mi bəni bə bə kə bə Nyɔ, bəh bə bə nɔ̃ wəyi kəm Jisəs, num mwa miwə kwa wi ka mbih. Si mih yeiŋ minjkanja wiwə yakadəiŋ, dzaka wəm mih na bəh ŋga. **7** Ayaka chinda wi Nyɔ wiwə bikə i mih a, “Dzaka wəmki wə kəm nə? Mih ni fuku lə i wə gia yi nyumini yə yi kə kəm minjkanja wələ bəh nyam yi gumini yələ yi kanaki kifwu nanitanj bəh bitia jwəfi, yə yi giŋ wi. **8** Nyam yi gumini yə wə yeiŋ lə, yi nɔ̃ kələ yi wəm, ayakalə i liə yi chu mən. Yi kə a buku yaka dzə i fəŋ kə ki shiki lə ŋwəŋ, yi tsə sə num i di biə bə ni kaasi bəh yi feiŋ. Dzaka bi wəmki lə bəni bə bə kə i fa mbi wələ wə, maka bə nyaka kiyeli kibə i kiŋwakti ki bəni bə bə kanaki nənɔ̃ i yisi si mbi nɔ̃ yisi. Dzaka bi wəmki lə bə si bə bi yeiŋki nyam yələ, kəm nyam yiwə nɔ̃ kələ yi wəm, ayakalə i liə yi chu mən, yi num i bi fiəni chu dzə. **(Abyssos g12)** **9** Yələ gia kə yə yi nəŋki fwu wə wi kanaki mfi bimbum. Kifwu ki nyam kə nanitanj kə ŋkwúŋ nanitanj yə minjkanja wiwə numki

yeiŋ wə. Kifwu kiwə num tə bəŋkuŋ nanitaŋ. **10** Bəŋkuŋ bəte num bə gbəyi lə, wi mu num, widəkə keiŋ ki dzə kə. Jəbi wə wəmaکا ni dzə, wi ni num a fiŋjəbi wə twəsi. **11** Yə yi kə kəm nyam yi gumini yə yi nŋ kə, ayaka i liə yi chu məŋ, yi num tə ŋkuŋ, ŋkuŋ wələ num wi kiŋkəmsi ki nyaŋ, ayakalə wi num i mbaŋ wi bəŋkuŋ bə nanitaŋ wə. Jəbi wə wəmaکا ni dzə tə wi ka ni tsə i di biə bə ni kaasi bəh wi. **12** Bitiə biələ jwəfi wə yeiŋ lə kə num bəŋkuŋ jwəfi bə bə keiŋki maka bə nya bə bəh ŋga bi sakani. Jəbi wə bə bi təmki bə, ma bə ka bi kaŋa ŋga i sakaki bəh nyam yi gumini yə. Ayakalə, bə bi saka a mbiəŋə wimu wə. **13** Bələ bəchi kaŋaki kiŋkwaka kimu. Ayaka bə bi nya ŋga bibə bi sakani bichi i nyam yi gumini yə. **14** Bə bi chiŋni tumki jum bəh Waiŋ Jaka, ayakalə Waiŋ Jaka bi gaka bə, kəm wi kə Bah wi bəbah bəchi, bəh ŋkuŋ wi bəŋkuŋ bəchi. Wi bi tumdzi bəh bəni bu bə wi bəəŋ ka sabibwili ayaka bə təbi wi jəbi wichi.” **15** Ayaka chinda wi Nyə wə dzaka i mih a, “Bókə yə wə si yeiŋ miŋkpaŋa wi təkəlini wə shinum yeiŋ wə, akə bəni bəh mbaŋ wi bəni bəh kitumi bəh bəni bə bə dzakaki na yinaŋ ja. **16** Bitiə jwəfi biə wə si yeiŋ yaka, bə bəh nyam yi gumini yə bi chiŋni baiŋŋki lə miŋkpaŋa wi təkəlini wə. Bə bi ləkəki biəŋ bi bichi ma wi baəŋ a bəh chwəŋ kiyəə, bə bi ŋəŋki nyam yi yi gwu, bə kpa kaasi wi bəh gbuku. **17** Yələ gia kə a jiə Nyə i shəm yibə wə a bə fə gia yə wi kəŋki, ka fə a bə kəŋaki kiŋkwaka kimu i nya ŋga bibə bi sakani i nyam yi gumini yə i tsə buku si gia yi Nyə bi dzə kpeŋki. **18** Ayaka miŋkpaŋa wə wə si yeiŋ yakadəŋ, kə kwili wə wi kaŋaki ŋga i bəŋkuŋ bəchi beŋ i nshwaiŋ wə.”

18 Si yamaka nĩ tsə, mih yeiŋ chinda wi Nyɔ widəko shi dza i beŋ kaŋa ŋga bimbun, ayaka baiŋni bi baiŋ i kuku wichi. **2** Wi ka wam bəh ja yiləkəli a, “Babilon wimbun kə wi gbə lə! Wi gbə lə! Wi fiəni chu lə di biə bəchinda bə ŋkpeli nəki feiŋ. Wi kə taa wi biŋ'waka bəchu bichi. Wi kə taa wi minyənɪ mə mə nyenki bəh mə bə baiŋki michi. **3** Wi gbə kəm bitumi bichi mu nənɪ ki kinyen ki təkəlini ki kwa bə ka mbih, bəŋkuŋ bə fa nshwaiŋ wə kə num bə fə lə nənɪ kinyen ki təkəlini bəh wi. Bəni bə shi bəchi fa nshwaiŋ wə kə num bə kpali lə i gwu yi wə, kəm kpə wi nənɪ kichu wi bakti jiə.” **4** Ayaka mih chu wəkə ja yidəkə si yi wiliki i tumi ki beŋ wə dzaka a, “Bəni bəŋ, mbeiŋ būku nyə feiŋ, ka mbeiŋ ma bi liə i chu bi wə, bəh a, mbeiŋ ma bi liə tə i ŋgəkə wə wi dzəkə i wi. **5** Chu bi kə bə tum bi jikə yaka tsə buku i beŋ, Nyɔ kə wi kwaka wi i gia yi yichu wə. **6** Bə fə bəh wi, asi wi fə bəh bəni bədəkə. Bə fiəni gəm wi i kimfə ki wə kiŋkani kifa. Bə chwāli mbih mə akə ŋgəkə i bwam wə kiŋkani kifa i bwam wə wi si chwali yeiŋ, bə nyā wi mu. **7** Bə fə kə ŋgəkə bəh ləli bə nyā i wi a num a liŋ si wi nĩ ghaŋsiki gwu i mbum kintəŋ dzi kidəŋ ki. Wi si fə wi shinum ka chəkəkə kijum dzaka a, ‘Mih kə Yaa i kiŋkii wə, mih kəkə kpə ŋkwu, mih bi lansi də kə chuŋsi fwu.’ **8** Si wi dzakaki yakadəiŋ, akə ayaka si ŋgəkə bi dza, i gwu yi wə kpaŋ wimu. Jweŋ bi gbə i gwu yi wə, wi bi dəki wi chuŋsi fwu. Ayaka dzəŋ bi kwa tə wi. Bə bi kpa wi bəh gbuku, kəm Bah Nyɔ wə wi bi saka wi kə wə wi kaŋaki ŋga. **9** Bəŋkuŋ bə fa nshwaiŋ wə bə bə nĩ fəki kinyen ki təkəlini bəh wi, num i kidəŋ wə bəh wi, bi dəki fii bəh mindəm

jɔbi wə bɔ bi yeɪŋki si fimiəkə yakaki i gwu yi wə si wi fiiki. **10** Bɔ bi numki i dzəh yi dəəŋ bəh lwa si bɔ yeɪŋki bə chəbsiki wi. Bɔ bi chamyiki dzakayi a, ‘Ey mih! Ey mih! Babilɔn, wɔ kwili! Wɔ kwili wi ŋga! Ŋgəkə dzə i wɔ wə a mbiəŋə wimu wə lə a?’ **11** Bəni bə shi fa nshwaiŋ wə bi dəki lə wi chuŋsi kifwu kəm mi chu mɔŋ wə wi kɔ i taŋki biɛiŋ bibɔ. **12** Mi chu mɔŋ wə wi kɔ i taŋki biɛiŋ bibɔ ka biə bə keiŋsi bəh chwaka ki kpɔ ki bəkəli nabə bi fukuli, nabə wə bə keiŋsi bəh ŋkaiŋni wi kitəh ki kpɔ wi ləkəli nabə ki kpɔ wi fukuli. Mi chu kɔbi wə wi kɔ i taŋki bəmbuŋ bəbɔ bətəsini nabə bə bɔ libliki bəkəki, nabə bə bənini nabə bə bɔ bəkəki lə gbuu. Ayaka mi chu kɔbi wə wi kɔ i taŋki keiŋ yibɔ yi tsəŋə yindzəŋni, nabə biɛiŋ bibɔ bichi biə bə keiŋsi bəh jəŋ yi dzəkə bəh biɛiŋ bichi biə bə keiŋsi bəh keiŋ yi kpɔ yiləkəli bəh chwaka ki bəiŋnini nabə kitəh ki mwayini. **13** Mi chu mɔŋ wə wi kɔ i taŋki keiŋ yibɔ yə bə keiŋsiki fiaŋsi bi tsəŋə yindzəŋni yeiŋ bəh biɛiŋ bi tsəŋə yindzəŋni biə bə jiəki biɛiŋ bidzini yeiŋ bəh njiəŋ bəh ŋkaiŋni bi fiaŋsi bi tsəŋə yindzəŋni yidəkə, bəh ŋkaiŋni njiəŋ widəkə, bəh mbih bəh miə bəh muku mi gəŋ bəh gəŋ yibɔ. Mi chu mɔŋ wə wi kɔ i bi taŋki bəna’ bəbɔ bəh shwəŋ bəh bikum bəh bəkətɔ bəbɔ bə a gukuki nyám. Ayaka mi chu kɔbi wə wi kɔ i taŋki tə bəni bəwɔm bəbɔ bə bɔ taŋniki a, akɔ mfá. **14** Bɔ bi dzakaki lə i wi a, ‘Biɛiŋ bichi biə shəm ya ni kɔ yeiŋ bi dza nyə, kpɔ wa bə mbum bia bichi kaa lə, wɔ kɔbi i bi chu lansi yeiŋ bi.’ **15** Bəni bə shi bə bɔ nɪ taŋniki biɛiŋ biələ kwati kpɔ i wi kaŋ, bi numki i dzəh yi dəəŋ bəh ndzaŋ si bɔ yeɪŋki wi wi yeiŋ ŋgəkə. Bɔ bi jumki bəh mindəm, chuŋsi kifwu təm

gia i gwu yibə wə dzakayi a, **16** ‘Ey mih! Ey mih! Nsheiŋ yimbum i kwili wələ wi n̄i kə wi lafi gwu bəh bəmbuŋ bə tāsini bə libliki bəkəki bəh bə bə bəkəki lə gbuuu, mwayi i gwu wə bəh biēiŋ num bə kēiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli bəh ŋkaiŋni wi kitəh ki kpə kiləkəli bəh kpə wi fukuli wi ləkəli. **17** Bə yaŋa mbum bi a mbiəŋə wimu wə lə a?’ Ayaka bətii kwili bəŋgwuki bəchi bəh bəni bə bə n̄i nyaniki i bəŋgwuki wə bəh bə bə n̄i nəmki yeiŋ bəh bəni bəchi bə bə n̄i nyaniki i bəkə fə shi, bi numki tə i dzəh yi dəəŋ wə. **18** Bə bi yeiŋki fimiəkə fi yaka si wi fiiki bə bi nya ja yi mindəm dzaka a, ‘Kwili wə wi si kə i num ka kwili wələ chu kə winaiŋ a?’ **19** Bə bi chum kwəŋə fukuh i kifwu kibə wə, si bə dəkə chuŋsi kifwu, nya ja yi mindəm dzaka a, ‘Ey mih! Ey mih! Nsheiŋ yimbum i kwili wələ, bəni bəchi bə bə kaŋaki bəŋgwuki i bəkə kwati mbum i mbum bi wə! Yaka bə kaasi wi a mbiəŋə wimu wə a?’ **20** Mbeiŋ bə mbeiŋ kə i tumi ki Nyə wə, mbeiŋ lāŋki fimbeiŋ i gia yə yi num i wi. Mbeiŋ bəchi bə mbeiŋ kə bəni bə Nyə bəh bwa bə ntum bə Jisəs bəh bəni bə ntum bə Nyə bəchi, lāŋki kəm Nyə kə wi tēiŋ lə nsaka i gia yə wi fə i mbeiŋ!” **21** Ayaka chinda wi Nyə wi ləkəli widəkə ka dza giŋ kifəŋ kitəh wi num aka nəkə wi gəkəni wimbum, ləə shi wi i kinchwə kimbum wə lə gbuuu. Si wi ləə shi yakadəiŋ ka dzaka a, “Akə ayaka si bə bi ləə shiki wə kwili wi Babilən, wə bi shi bəh ŋga ayakadəiŋ, bə kəbi i bi chu yeiŋ wə wə. **22** Bə kəbi i bi chu wəkə kichəŋŋ na twəsi nabə júm nabə kisəŋ nabə kijəŋ i wə wə. Bə kəbi i bi chu yeiŋ na mi wi nəm, fiēŋ fidəkə kəŋ a numki na finaiŋ i wə wə. Bə kəbi i bi chu wəkə na ŋkəm wi naka i wə wə. **23** Naka ki baiŋsini

bi chu baiŋ kə i wə wə. Bə bi chu wəkə kə ja yi nyum
 miŋkpaŋa na twesi nabə yi miŋkpaŋa wimfiaŋ dzaka i wə
 wə. Yi bi numki yakadəiŋ kəm bəni bə shi bə i wə wə nŋ
 kə bəni bəmbum fa kuku, wə nŋ fwəkyi kitumi kichi bəh
 mfim bia. **24** Ako i kwili wələ wə mwa mi bəni bə ntum bə
 Nyə bəh bəni bə ako bə Nyə kə i wi kaŋ. Ayaka a num wi
 wə bəni bəchi bə bə wəyiki i fa kuku kə i wi kaŋ.”

19 Si yəmaka nŋ tsə, mih dza wəkə fieŋ fii i tumi ki beŋ
 wə aka mbaŋ wi bəni wimbum, wili a, “Kiŋkəksi nŋm i
 Nyə wibuku wə. Ako wi wə wi bwiliki bəni, a kaŋaki wi
 mbum bəh ŋga. **2** Wi təiŋyiki bənsaka bu biəli ŋkəŋ bəh
 dzəh yi chəŋ. Wi faaŋ lə ŋgəkə i miŋkpaŋa wi təkəlini wə
 wi nŋ bəkəli nshwaiŋ yichi bəh nəni ki ki təkəlini. Wi kə
 wi chukuli i miŋkpaŋa wiwə gia yi bəni bu bə nəm bə wi
 ni wəyiki.” **3** Ayaka bə chu fiəni wili a, “Kiŋkəksi nŋm i
 Nyə wə. Miəkə mə mə yakaki i kwili wələ wə bi yakaki
 jobi wichi kiŋkəksi kiwə kəbi.” (aiōn g165) **4** Bəchə’ bəni bə
 mbaŋfia ntso bənaa bəh bieŋ biwəm biə binaa gbə i kuku
 nya kiŋkəksi kimbūm i Nyə wə, wi shinum i kiŋkii ki wə.
 Ayaka bə bə dzaka a, “Yi nŋm ayaka. Kiŋkəksi nŋm i Nyə
 wə.” **5** Ja yidəkə ka buku dzə i kiŋkii kiwə wə dzaka a,
 “Mbeŋ bəchi bə mbeŋ kə bəni bə nəm bə Nyə, mbeŋ
 kəksi Nyə wibukumbeŋ, mbeŋ bəchi bə mbeŋ lwaki
 wi, nabə bənchiŋ bənchiŋ bəh bəmbum bəmbum, mbeŋ
 nyāki kiŋkəksi i wi.” **6** Mih dza wəkə fieŋ fi num aka
 ja yi mbaŋ wi bəni wimbum, yi fii aka ja yi bókə yə yi
 shiki i kaŋ wə, wam aka dzaŋ yə yi wamyiki bəh ŋga a,
 “Kiŋkəksi nŋm i Nyə wə, kəm Bah wibukumbeŋ wə Nyə
 wə wi Kaŋaki ŋga Bichi si saka lə. **7** Bukumbeŋ sənliki,

bə lân, nyâ kɪŋkɔksi i wi, kɔm ʒɔbi wi ndzɔni wi mɪŋkpɔŋa wi Waiŋ Jaka dzə lɔ, Kpə wi num wi kɛiŋsi lɔ gwu yi. **8** Bə nya lɔ wi bəh mbuŋ wi num lə lwɛslwɛslwɛs baiŋ mwayi, wi lɔh.” (Mbuŋ wələ kɔ kimfə ki chəŋ ki bəni bə bɔ kɔ bə Nyɔ). **9** Ayaka chinda wi Nyɔ wə ka chu dzaka i mih a, “Nyâka shi yələ a, ‘Ndzɔŋni bimbum kɔ i bəni bə bɔ kɔ num bə laka bɔ a bɔ dzə i dzini bi ndzɔ wi mɪŋkpɔŋa wimfiarŋ wi Waiŋ Jaka wə.” Ayaka wi chu dzaka i mih a, “Bəndzaka bələ kɔ na bəndzaka bə ŋkɔŋ bə Nyɔ.” **10** Mih ka dza gbɔ i gvu yi wə i nyâ kɪŋkɔksi kimbum i chinda wi Nyɔ wiwɔ. Wi ka dzaka i mih a, “Kiə wɔ ki fə kə yaka. Mih kɔ tə a mi wi nɔm ka wɔ bəh bwa bə nah bə bɔ kɔ bɔ kaŋa gia yə bɔ dzakaki kɔm Jisɔs. Nyâ kɪŋkɔksi kimbum num i Nyɔ wə. Gia yələ bə dzakaki kɔm Jisɔs akɔ na yi mwi yə bəni bə ntum bə Nyɔ nɪ dzakaki.” **11** Mih dza yeiŋ si beŋ weli, kikum ki fukuli kidɔkɔ num feiŋ. Mi wə wi yɔkɔki i ki beŋ bə bɔŋ a Mi wə Wi kɔ Wi num a Ja yi wə bəh a Mi wi ŋkɔŋ, wi si tɛiŋyi bənsaka bu nabə i tum jum yi chəŋ. **12** Dzɔkəh yi kɔ aka lɔm wi gbuku, bifo bi ŋkuŋ biduli num i fwu wi wə. Wi nɪ kaŋaki yeli num bə nyaka i wi wə mi widɔkɔ kiə kə wi a kɔbi a wi. **13** Wi nɪ kɔ num bə tum dala wi dəŋ i gwu yi wə num bə juli i mwa mə. Yeli wə bə nɪ bɔŋki wi yeiŋ kɔ a Gia yi Nyɔ. **14** Ayaka bəni bə jum bə tumi ki beŋ biəli wi i jum wə bɔ num i bikum bi fukuli beŋ num bɔ lɔh bəmbuŋ bɔ num lə lwɛslwɛslwɛs, baiŋ fuku lə buuu. **15** Nywɔ wi kwani wi jum nɪ bukuki i dzaka ki wə, a num wə wi bi tumdzi bitumi yeiŋ wə, saka bɔ bəh ŋga bimbum. Wi bi bwili shɔm yi bɔkɔli yi Nyɔ wə wi Kaŋaki ŋga Bichi chusi i bəni. Shɔm yi Nyɔ yələ kɔ

yə yi fukusiki na bəh ŋga asi bə si dəŋyi mitam mbih ləŋ buku. **16** I mbuŋ wi wə bəh i jəŋ yi wə kə num bə nyaka yeli wələ yeiŋ a, “ŋkuŋ wi bəŋkuŋ, bəh Bah wi bəbah.” **17** Ayaka mih chu yeiŋ chinda wi Nyə widəkə wi numbeiŋ i kintəŋ ki wəŋ wə. Wi nɪ numki yaka wi wili bəŋ minyəni michi mə mə fuliki beiŋ wi dzaka a, “Mbeiŋ dzə juŋni i bini bimum biə Nyə fə. **18** Mbeiŋ ni dzi lə biwini bi bəŋkuŋ, bəh kifwu ki bəni bə jum, bəh bəni bə bə kaŋaki ŋga, bəh bikum bəh bəni bə bə yəkəki bi, bəh bi bəni bəchi bə bə kə mfá, bəh bə bə kəkə mfá, bəh bə bə kə bəŋchiŋ bəŋchiŋ bəh bəmbum bəmbum.” **19** Mih ka yeiŋ nyam yi gumini bəh bəŋkuŋ bə kuku bəh bəni bəbə bə jum bə juŋni i tum jum bəh mi wə wi num i kikum wə, bəh mbu bəni bə jum. **20** Ayaka jum yisi, bə ka kwa nyam yi gumini yiwo, bəh mi wə wi nyiki ntəkə a ŋgaiŋ kə mi wi ntum wi Nyə. Mi wələ kə wə wi si dzə i nyam yiwo nshiŋ, fə gia yi dzaka ki wəmmi. Gia yiwo num yə yi nɪ fwəkyiki bəni bə kaŋa bəŋchəsi bə nyam yi gumini yiwo i gwu yibə wə, nya kiŋkəksi kimum i kimbwəsi ki nyam yi gumini yiwo. Wi nɪ lə bə bəfa bələ bə keiŋki bəwəm i limi ki di bimu wə a num gbuku bəh mikaiŋ migbuku mə fiiki feiŋ. (Limnē Pyr g3041 g4442) **21** Ayaka wi wə wi shinum i kikum kə beiŋ ka gbayiki kiŋka ki bəni bə bəh nywə wi jum wə wi nɪ bukuki i dzaka ki wə, minyəni michi ka dziki gwu yi bəni bəwə a kidəŋ kibə wə.

20 Ayaka mih ka dza yeiŋ chinda wi Nyə widəkə si wi shiki dzəki i beiŋ kaŋa kiŋ'weli ki fəŋ kə ki shiki lə ŋəwəŋ, bəh nsəŋ wimum i tseiŋ yi wə. (Abyssos g12) **2** Ayaka wi kwa kiŋkum ki nyam yə yi bwəsiki kətə a num juŋŋ yi

kikpu yə yi kə ŋkpeli chu num Satan, ka kaŋa yi bəh nsəŋ a wi nûm feiŋ i tsê bûku jîa nchuku. **3** Si wi kaŋa yakadəiŋ, wi ka ləə shi i fəŋ kə ki shiki lə ŋəəəŋ, ka fah, laa baŋ dzaka kiwə a wi nûmki i yeiŋ kintəəŋ, ka wi bi ma chu nyaniki fwəkyi bəni i bitumi wə, i tsə buku na ka jîa nchuku yə bi tsə. I yəməka cheiŋ bə bi ka chu shwa wi wi ghani i fiŋbi wi twəsi wə. **(Abyssos g12)** **4** Mih ka chu yeiŋ biŋkii bi bəŋkuŋ, ayaka bəni bə bə nî shinum i yeiŋ wə ako bə bə nya ŋga bi sakani bənsaka i kaŋ yibo wə. Ayaka mih ka yeiŋ tə biŋ'waka bi bəni bə bə nî wəəyi təiŋyi kifwu kibo kəm bə nî fukuki kəm Jisəs bəh kəm gia yi Nyə. Bəni bələ kə bə bə nî ka nya dəkə kiŋkəksi kimbum i nyam yi gumini yə bəh i kimbwəsi ki ayaka bə nî ka fə dəkə kinchəsi ki nyam yi gumini yiwə i shi bibə wə nabə i tseiŋ yibo wə. Bələ kə bə bə nî fiəni dzə bəwəm i sakaki bə bəh Klistus i jîa nchuku wə. **5** Bəni bələ bə nî fiəni dzə bəwəm lə ako num ndza wi ninshiŋ. Kiŋkaa ki bəni bə bə nî kpiyi nî ka fiəni dzayi dəkə bəwəm, i tsə buku na si jîa nchuku nî tsə. **6** Bəni bə bə kə bəh ndzəŋni bimbum bəh baiŋni, kə bə bə bi kaŋaki di i ndza wi kpi wi ninshiŋ wələ wə. Kpi yi kəmsini chu kaŋaki kə ŋga i bə fuŋ. Bə bi numki num bətii mfə gia bə Nyə bəh mbwili wə Nyə nî kaka, bə bəh bə bi numki i sakaki i tsə buku i jîa nchuku wə. **7** Jəbi wə jîa yələ nchuku bi tsəki, ma bə bi ka shwa yatəkə Satan i juŋ yi nsəŋ wə, **8** wi bi buku dzə i nyaniki fwəkyiki bitumi bichi biə bi kə i bimbū bi mbi wə binaa. Bitumi biwə num Gəg bəh Magəg. Wi bi juŋniki bə, bə sisi i tum jum. Bə bi ləŋki aka mishambu i kinchwə kimbū wə. **9** Bə bi buku waŋ tsə mbi wələ

wichi fiəlibaŋ di bi bəni bə akə bə Nyə bəh kwili wə wi kə i wi shəm. Ayakalə, gbuku bi nyə dza i bein wi kaasi bə bəchi. **10** Bə bi ka kwa ŋkpeli wə wi nyaniki fwəkyiki bə, bə lə i limi ki di bimu, biə gbuku bəh minkaŋ mi gbuku fiiki yein, i di biə nyam yi gumini yə bəh mi wə wi nyiki ntəkə a ŋgaŋ kə mi wi ntum wi Nyə kə. Bə bi numki feiŋ yein ŋgəkə nchəkə bəh nshi jəbi wichi na kinŋəksi kəbi. (aiōn g165, Limnē Pyr g3041 g4442) **11** Ayaka mih ka dza yein kinŋii kimum kifukuli, chu yein mi wə wi n̄ shinum i ki wə. Ayaka bəli bəh nshwaiŋ dza nyə i wi nshiŋ ka laka, bə nəki chu yein kə bə i di bidəkə wə. **12** Mih yein tə bəni bəchi bə bə n̄ kə bə kpiyi lə bəmbum bəh bənchiŋ bənchiŋ, num bə numbein i kinŋii nshiŋ. Ayaka bə wēli biŋwakti, weli chuku kidəkə num ki kiyeli ki bəni bə bə kaŋaki nəni. Bə ka yisi i təiŋyiki bənsaka wi bəni bə bə n̄ kə bə kpiyi lə, biəli asi kimfə ki mi n̄ kə a num asi bə nyaka i biŋwakti biwə wə. **13** Bəkə yimum yə bwili bəni bə bə n̄ kə bə kpiyi lə yein bə dza. Ayaka kpi bəh tumi ki bəni bə kpiyini kə bwili tə bəni bə bə n̄ kə bə kpiyi lə yein bə dza. Bə ka təiŋyiki bənsaka bəh mi biəli gia yə wi n̄ kə wi fə lə. (Hadēs g86) **14** Ayaka bə ka lə kpi bəh tumi ki bəni bəkpili i limi ki di bimu, biə gbuku fiiki yein. Limi kələ gbuku fiiki yein akə kpi yi kəmsini. (Hadēs g86, Limnē Pyr g3041 g4442) **15** Yeli wi mi kabə num maka bə nyaka wi i kinŋwakti ki bəni bə bə kaŋaki nəni, yaka bə bi lə lə wi i limi kə gbuku fiiki yein. (Limnē Pyr g3041 g4442)

21 Mih dza ka yein lə bəli wimfiŋ bəh kuku wimfiŋ, kəm bəli wikpu bəh kuku wikpu n̄ kə num wi dza laka lə, kinchwə kimum tə chu kəbi. **2** Mih ka yein kwili wi

baiŋni, a num Jelusalem wimfiar wi buku dzə i beŋ i Nyɔ
 ka shiki dzəki aka miŋkpaŋa wimfiar wə bə lafi i tsə nya i
 nyuwi. **3** Ayaka mih ka wəkɔ ja yi dzaka i kiŋkii kə beŋ na
 bəh ŋga a, “Mbeŋ tsêŋ, di biə Nyɔ ni nɔki si num lɔ bəh
 bəni. Wi ni nɔki bəh bɔ. Bɔ ni numki bəni bu, wi Nyɔ mwi
 num bəh bɔ, wi num Nyɔ wibɔ. **4** Wi ni yaŋa mindəm
 michi i dzəkəh yibɔ wə. Ayaka bəni kəbi i bi chu kpiyiki,
 gia yidəkɔ bi num kə a bəni chuŋsiki kifwu nabə də nabə i
 wəkəki ləli bidəkɔ, kəm gia yə yi nɛ yisi kɔ yi tsə lɔ.” **5**
 Ayaka wi wə wi num i kiŋkii wə ka dzaka a, “Mbeŋ tsêŋ,
 mih ni fə gia yichi i liə yi fiəni chu yimfiar.” Wi chu dzaka
 i mih a, “Nyāka gia yələ i kiŋwakti wə, kəm bəndzaka bələ
 kɔ bə ŋkəŋ a num bə bəni kɔ i jīəki mfi yeŋ wə.” **6** Wi
 chu fiəni dzaka i mih a, “Yi num lɔ. Akɔ mih Alfa, a num
 mih Omega. Akɔ mih kin'yisi, a num mih Kiŋgoksi. Mi wə
 kindəŋ wəmki wi mih ni nya lə wi bəh mwi mi dzəŋə mə
 mə nyaki nɔni wi mu maka wi gəm fiəŋ fidəkɔ. **7** Mi wə
 wi bi tumdzi, wi bi kwati biəŋ biələ bichi i mih. Mih bi
 numki Nyɔ wi, wi num waiŋ wuŋ. **8** Ayakalə, bəni bə bɔ
 kaŋaki kə shəm bəh bə bɔ kɔ maka bɔ bum i Nyɔ, bəh bə
 bɔ fəki gia yichu bəh bə bɔ wəyiki bəni bəh bə bɔ fəki
 kinyeŋ ki təkəlini bəh bə bɔ kɔ bəmfim bəh bə bɔ tsaki
 bənyɔ bədəkɔ bəh bəni bəchi bə bɔ nyiki ntəkə, di bibɔ
 bi numki num i limi ki di bimu biə gbuku bəh miŋkaiŋ
 mi gbuku fiiki yeŋ. Ayaka yələ kɔ kpi yi kəmsini.” (Limnē
 Pyr g3041 g4442) **9** Ayaka chinda wi Nyɔ widəkɔ i mbaŋ wi
 bəchinda bə Nyɔ bə nanitaŋ nɛ kaŋaki bileti nanitaŋ num
 bi jikə bəh bəŋgəkə bəgəksini nanitaŋ bə, dza dzə dzaka i
 mih a, “Dzə mih chūsi Miŋkpaŋa wimfiar wə akɔ kpə

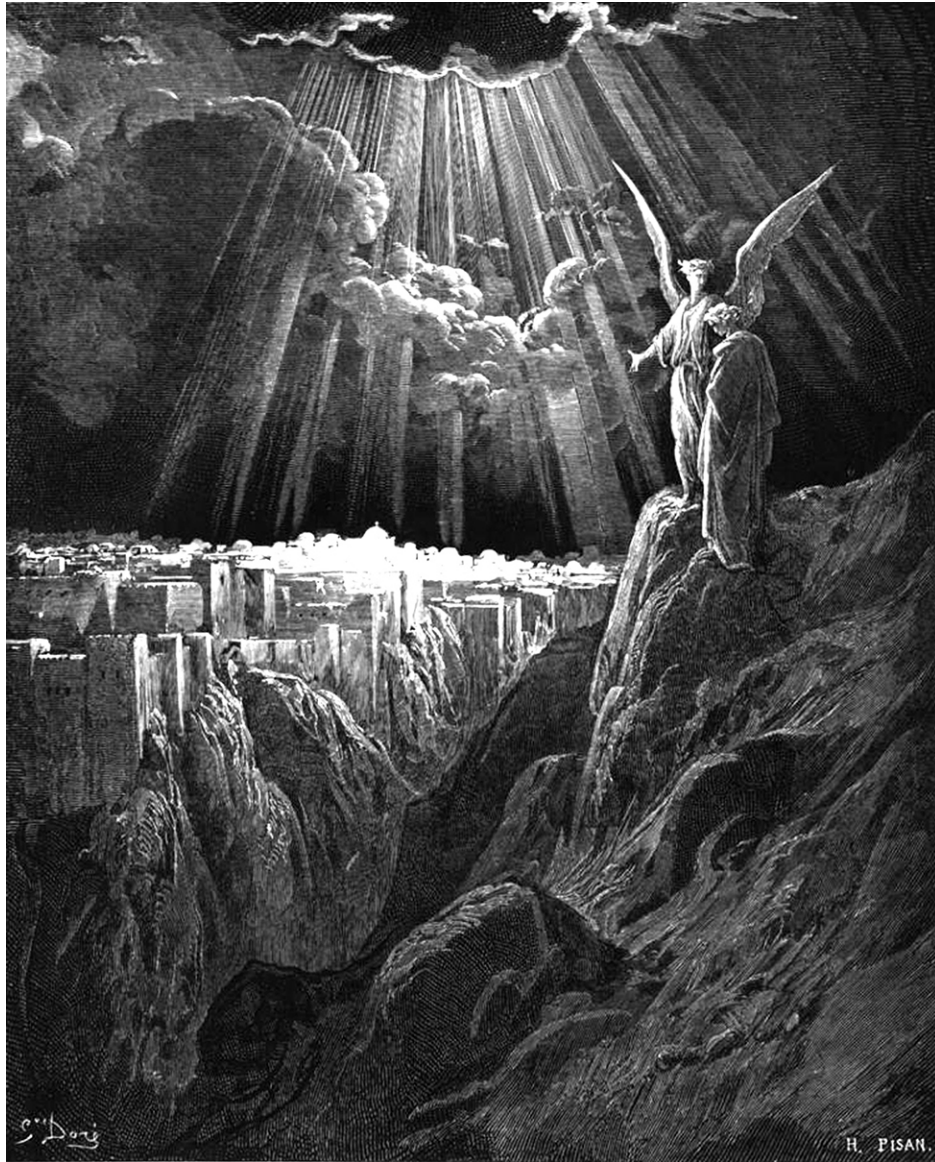
Waiŋ Jaka i wə.” 10 Wi ka giŋ mih, mih num i Kiŋ'waka ki Nyɔ wə, buku wi tsə i ŋkwuŋ wimbum wi dəəŋ wiɔkə wə. Wi chusi mih bəh kwili wi baiŋni wə akɔ Jelusalem, num wi buku i beŋ i Nyɔ wə ka shiki dzəki. 11 Wi n̄ shiki yakadəŋ, baiŋni bi Nyɔ baiŋ i wi wə mwayi aka tə wiɔkə wi mwayiki bə bɔɔŋ a Jasba, baiŋ lə saksak aka mijwə. 12 Kwili wiwə n̄ kaŋaki lə mbaiŋ wimbum wi ndəŋəyaka, kidzaka num i mbaiŋ wiwə wə jwɔfi ntso bəfa, bəchinda bə Nyɔ jwɔfi ntso bəfa num i dzaka biwə wə. Bə n̄ kɔ bə nyaka biyeli bi chwəŋbijuŋ bi Islae jwɔfi ntso bəfa i dzaka bi mbaiŋ biwə wə. 13 Dzaka biələ n̄ kɔ i kimbu kə wəŋ bukuki yeŋ bitali, num i kimbu ki dzəgwuŋ wə bitali, num i kimbu kisheŋ wə bitali, num i kimbu kə wəŋ liəki bitali. 14 Kitə ki chaka ki mbaiŋ kiwə n̄ kɔ jwɔfi ntso bəfa num bə nyaka biyeli bi bwa bə faaŋni bə Waiŋ Jaka bə jwɔfi ntso bəfa i bi wə. 15 Chinda wi Nyɔ wə wi n̄ dzakaki i mih n̄ kaŋaki kimfəkə num mbəŋ num bə keŋsi bə chwaka ki kpɔ ki bəkɔli. Kimfəkə kiwə n̄ kɔ i fəkə kwili wiwə bəh dzaka bi mbaiŋ bəh bimbu bi mbaiŋ. 16 Kwili wiwə n̄ kɔ bimbu binaa bi num a liŋ bichi, dəəŋ biwə bəh yamni biwə n̄ kɔ a liŋ. Ayaka wi ka fəkə kwili wiwə bəh mbəŋ wi wə, wi buku bəmay nchuku bəh giyite. Asi wi si fəkə yamni biwə bəh dəəŋ biwə bəh ndəŋəyaka wiwə wi buku a liŋ. 17 Wi fəkə tə nchumi wi kimbu kiwə wi num bəntəm mbaŋtia ntso bəsɔ i kifəkə wə. Ayaka chinda wi Nyɔ wə n̄ fəkəki bəh kimfəkə a num ki mi wiwəm si wi fəkəki yeŋ. 18 Bə n̄ maa bimbu biwə bəh kitəh ki kpɔ kiləkəli kidəkə bə bɔɔŋ a Jasba, kwili wiwə mwi num bə maa bəh chwaka ki kpɔ ki bəkɔli a

kiki, ki baiŋ lə saksak aka mijwə. **19** Bə n̄ lafi chaka ki mbaiŋ kikwili kiwə bəh ŋkaiŋni kitəh ki ntsuŋ kiləkəli kidəkə chi chi. Ki ninshiŋ n̄ kə bə bəŋ a Jasba, ki kəmsini num a Safiya, ki kiŋkəmsi kitali num a Aget, ki kiŋkəmsi ki naa num a Emelal, **20** ki kiŋkəmsi kitəh kiwə num a Ōniks, ki kiŋkəmsi kisəo num a Kanilian, ki kiŋkəmsi ki nanitaŋ num a Klisəlit, ki kiŋkəmsi ki nyaŋ num a Belil, ki kiŋkəmsi ki bwukə num a Təbas, ki kiŋkəmsi ki jwəfi num a Klisəbles, ki kiŋkəmsi ki jwəfi ntsə mu num a Jasint, ki kiŋkəmsi ki jwəfi ntsə bəfa num a Emelal. **21** Dzaka bi mbaiŋ biələ jwəfi ntsə bəfa n̄ kə num bə keiŋsi bəh kpə wi fukuli jwəfi ntsə bəfa, i dzaka ki mbaiŋ kimu wə num bə n̄ keiŋsi bəh kpə wi fukuli wimu. Dzəh yi kwili yiwə n̄ kə num bə keiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli a kiki, dzəh yiwə baiŋtəli aka mijwə. **22** Mih n̄ ka yeiŋ dəkə juŋ yi fəni yi gia i kwili wələ wə, kəm Bah Nyə wə wi Kaŋaki ŋga Bichi bəh Waiŋ Jaka n̄ kə num juŋ yi fəni yi gia feiŋ. **23** Ayaka kwili wiwə n̄ nəŋki kə wəŋ nabə fiəŋŋ i baiŋki feiŋ, kəm baiŋni bi Nyə n̄ kə baiŋni feiŋ, ayaka Waiŋ Jaka num naka ki baiŋsini kiwə feiŋ. **24** Bitumi bichi bi nyaniki num i baiŋni bi kwili wiwə wə, bəŋkuŋ bə fa kuku bi dzəki bəh mbum bibə i kwili wələ wə. **25** Bə bi baŋ kə dzaka bi mbaiŋ bi kwili wələ na i chəkə bimū wə, kəm biŋ bi lansi ji kə feiŋ. **26** Bə bi dzəki bəh mbum bəh kiŋkəkni ki bitumi bichi i kwili wələ wə. **27** Ayakalə, fiəŋ fiə fi kə fi baiŋ kə bi lansi liə kə i kwili wələ wə. Mi wə wi fəki gia yi gumini nabə wə wi nyiki ntəkə bi liə kə yeiŋ. A bi liə a bəni bə bə kə bə nyaka kiyeli kibə i kiŋwakti ki Waiŋ Jaka kə ki kə num bə nyaka kiyeli kə ki kaŋaki nəni yeiŋ.

22 Chinda wi Nyɔ wə chusi mih bəko yə yi nyaki nɔni yi buku dzə i kiŋkii ki Nyɔ bəh Waiŋ Jaka cheiŋ, yi shiki yi baiŋ alə saksak aka mijwə. **2** Yi nɔ shiki yakadəiŋ tsə i kintəŋ ki dzəh ki kwili kiwə wə. Kpeiŋ wə wi nyaki nɔni nɔ kɔki lə i kikpa ki bəko kiwə kichi wə. Kpeiŋ wələ nɔ wumki mintam ŋkaiŋni jwəfi ntsə bəfa i jia wə, wum i na winaiŋ fiəŋ wə. Dzeŋni wi kpeiŋ wələ nɔ kə tsa bə chuku mi wichi yeiŋ. **3** Fieŋ fiə Nyɔ kə wi faaŋ ləiŋ yeiŋ bi lansi numki kə i kwili wələ wə. A bi numki num kiŋkii ki Nyɔ bəh ki Waiŋ Jaka feiŋ. Bəni bu bə nɔm bi nyaki kiŋkɔksi kimbun i wi. **4** Bə bi yeiŋki lə shi bi, yeli wi bi numki num bə nyaka i shi bibə cheiŋ. **5** Biŋ bi chu ji kə feiŋ, bə bi chu nəŋ kə baiŋni biə a nyaki naka ki baiŋsini nabə wəŋ, kəm Bah Nyɔ bi numki baiŋni bibə. Bə bi sakaki aka bəŋkuŋ jəbi wichi kiŋgɔksi kəbi. (aiŋ g165) **6** Ayaka chinda wi Nyɔ wə ka dzaka i mih a, “Bəndzaka bələ kə bə ŋkəŋ a num bə bəni kə i jiəki mfi yeiŋ. Bah wə wi kə Nyɔ wi biŋ'waka bi bəni bu bə ntum, wi faaŋ chinda wi a wi dzə fūku i bəni bu bə nɔm, gia yə yi kaŋaki i ni dzə di i jəbi wijuli wə.” **7** Jisəs dzakaki a, “Mbeiŋ wəkolə, mih dzəki lə i jəbi wə twəsi.” Ndzəŋni bimbun kə bi mi wə wi jiə ntum wi Nyɔ wələ wi kə bəndzaka bə bə kə i kiŋwakti kələ mə. **8** Mih Jəŋ kə num mih nɔ wəko chu yeiŋ gia yələ yichi. Ayaka jəbi wə mih nɔ wəko ka chu yeiŋ yi gia yakadəiŋ, ka gbə i gvu yi chinda wi Nyɔ wə wi nɔ chusiki gia yiwə i mih, i nya kiŋkɔksi kimbun i wi. **9** Ayakalə, wi dzaka i mih a, “Kiə wə ki məm kə. Mih kə tə a mi wi nɔm aka wə bəh bwa bə nah bə bə kə bəni bə ntum bə Nyɔ bəh bəni bə bə jiəki bəndzaka bə bə kə i kiŋwakti kələ mə. Nyā

kiŋkɔksi kimbun num i Nyɔ.” **10** Ayaka chinda wi Nyɔ wɛ
 chu dzaka i mih a, “Kiɛ wɔ ki nyɔmi kɛ ntum wi Nyɔ wɛlɛ
 wɛ wi kɔ bɛndzaka bɛ bɔ kɔ i kiŋwakti kɛlɛ mɛ, kɔm jobi
 wɛ yi bi numki si num kɔmsi dzɛ lɔ. **11** Mi wɛ wi fɛki gia
 yichu fɛki gia yichu, mi wɛ wi fɛki kinyɛŋ wi baɛŋ a fɛki
 kinyɛŋ. Mi wɛ wi fɛki gia yindzɔŋni fɛki gia yindzɔŋni,
 mi wɛ wi baɛŋki wi baɛŋ a bɛɛŋki.” **12** Jisɔs dzaka a,
 “Mbeɛŋ wɔkɔli, mih dzɛki lɛ i jobi wɛ twɛsi. Ayaka mih
 dzɛki bɛh ŋgɔm i gɔm mi wichi biɛli kimfɛ ki. **13** Akɔ mih
 Alfa, a num mih Ɖmega. Akɔ mih ninshiŋ, a num mih jum
 wɛ. Akɔ mih Kin'yisi, a num mih Kiŋgɔksi.” **14** Dzɔŋni
 bimbun kɔ i bɛni bɛ bɔ wɔkɔ bɛmbun bɛbɔ, ka bɔ liɛ i
 dzaka ki mbaiŋ wɛ i liɛ tsɛ i kwili wiwɔ wɛ, ka bɔ bi kwati
 di i dzi i kpɛiŋ wɛ wi nyaki nɔni. **15** Bɛni bɛ bɔ num baɛŋ
 biŋ i dzaka ki mbaiŋ wɛ kɔ bɛ bɔ fɛki aka bɛɛ, bɛh bɛ bɔ
 fakaki, bɛh bɛ bɔ fɛki kinyɛŋ ki tɔkɔlini, bɛh bɛ bɔ wɔyiki
 bɛni, bɛh bɛ bɔ tsaki bɛnyɔ bɛdɔkɔ, na bɛh bɛni bɛ bɔ
 kɔŋki ntɛkɛ, nyi ntɛkɛ. **16** “Mih Jisɔs fɛɛŋ chinda wun i
 mbeɛŋ i dzaka gia yɛ yi tsɛki i bijunni bi bɛni bɛ bunni
 wɛ. Mih kɔ Waiŋ bɛh Fintɛŋ fiɛ fi tumbuku i chwɔŋkijun
 ki ŋkun Dɛbit wɛ, num mih Jɔŋ wi kinchɔŋɔchɔŋ.” **17**
 Kiŋ'waka ki Nyɔ bɛh Miŋkpaŋa wi Mfiɛŋ dzaka a, “Dzɛ!”
 Na ndɛ wɛ wi wɔkɔki, dzaka tɛ a “Dzɛ!” Mi wɛ kindɔŋ
 wɔmki wi dzɛ, mi wɛ wi nɛŋki i dzɛ, wi dzɛ, kɔm wi ni
 kwati lɛ mwi mɛ mɔ nyaki nɔni maka wi gɔm fiɛŋ fidɔkɔ.
18 Mih kiŋki mi wichi wɛ wi wɔkɔki ntum wi Nyɔ wɛlɛ wɛ
 wi kɔ bɛndzaka bɛ bɔ bukuki i kiŋwakti kɛlɛ mɛ a, mi ka
 mɔm i kpɛiŋsi gia i yeiŋ wɛ, ma Nyɔ tɛ bi kpɛiŋsi i gwu
 yi wɛ bɛŋgɛkɛ bɛ bɔ dzaka i kiŋwakti kɛlɛ mɛ. **19** Mi ka

məm i dzə bwili gia i bəndzaka bə bə bukuki i kiŋwakti
kələ mə bə akə ntum wi Nyɔ, ma Nyɔ tə bi ma bee a wi
kwati ŋki kimbu i kpɛiŋ wə wi nyaki nɔni bəh mbi di i
kwili wi baiŋni wə a num yə bə nyaka i kiŋwakti kələ mə.
20 Mi wə wi dzaka kəm gia yələ dzakaki a, “I yi ŋkəŋ wə,
mih dzəki lə i jəbi wə twɛsi.” Yi nûm ayaka. Bah Jisəs,
dzê! **21** Ma Bah Jisəs chûsi mbɛiŋ bəchi bə bə kə bəni bə
Nyɔ bəh shəm yi yindzəŋni. Yi nûm ayaka.

*Mih ka yeij kwili wi baijni, a num Jerusalem wimfiar wi buku dza i beij i Nyɔ ka shiki dzaki
aka miŋkpaŋa wimfiar wɔ bɔ lafi i tsɔ nya i nyuwi. Ayaka mih ka wɔkɔ ja yi dzaka i kiŋkii
kɔ beij na bɔh ŋga a, “Mbeij tsɛiŋ, di biɔ Nyɔ ni nɔki si num lɔ bɔh bɔni. Wi ni nɔki bɔh bɔ.
Bɔ ni numki bɔni bu, wi Nyɔ mwi num bɔh bɔ, wi num Nyɔ wibɔ.”*

Kiŋwakti ki Gia 21:2-3

Reader's Guide

Chung at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Chung at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aīdios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēse g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Cung---Chung-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luk 8:31
Lum 10:7
Kiŋwakti ki Gia 9:1
Kiŋwakti ki Gia 9:2
Kiŋwakti ki Gia 9:11
Kiŋwakti ki Gia 11:7
Kiŋwakti ki Gia 17:8
Kiŋwakti ki Gia 20:1
Kiŋwakti ki Gia 20:3

aidios

Lum 1:20
Jut 1:6

aiōn

Matio 12:32
Matio 13:22
Matio 13:39
Matio 13:40
Matio 13:49
Matio 21:19
Matio 24:3
Matio 28:20
Mak 3:29
Mak 4:19
Mak 10:30
Mak 11:14
Luk 1:33
Luk 1:55
Luk 1:70
Luk 16:8
Luk 18:30
Luk 20:34
Luk 20:35
Jōn 4:14
Jōn 6:51
Jōn 6:58
Jōn 8:35
Jōn 8:51
Jōn 8:52
Jōn 9:32
Jōn 10:28
Jōn 11:26
Jōn 12:34
Jōn 13:8
Jōn 14:16

Kiŋwakti ki Nōm 3:21
Kiŋwakti ki Nōm 15:18
Lum 1:25
Lum 9:5
Lum 11:36
Lum 12:2
Lum 16:27
1 Kōlen 1:20
1 Kōlen 2:6
1 Kōlen 2:7
1 Kōlen 2:8
1 Kōlen 3:18
1 Kōlen 8:13
1 Kōlen 10:11
2 Kōlen 4:4
2 Kōlen 9:9
2 Kōlen 11:31
Galeshia 1:4
Galeshia 1:5
Efesus 1:21
Efesus 2:2
Efesus 2:7
Efesus 3:9
Efesus 3:11
Efesus 3:21
Efesus 6:12
Filibi 4:20
Kōlōse 1:26
1 Timōti 1:17
1 Timōti 6:17
2 Timōti 4:10
2 Timōti 4:18
Taytus 2:12
Hibulu 1:2
Hibulu 1:8
Hibulu 5:6
Hibulu 6:5
Hibulu 6:20
Hibulu 7:17
Hibulu 7:21
Hibulu 7:24
Hibulu 7:28
Hibulu 9:26
Hibulu 11:3
Hibulu 13:8
Hibulu 13:21
1 Bitā 1:23

1 Bitā 1:25
1 Bitā 4:11
1 Bitā 5:11
2 Bitā 3:18
1 Jōn 2:17
2 Jōn 1:2
Jut 1:13
Jut 1:25
Kiŋwakti ki Gia 1:6
Kiŋwakti ki Gia 1:18
Kiŋwakti ki Gia 4:9
Kiŋwakti ki Gia 4:10
Kiŋwakti ki Gia 5:13
Kiŋwakti ki Gia 7:12
Kiŋwakti ki Gia 10:6
Kiŋwakti ki Gia 11:15
Kiŋwakti ki Gia 14:11
Kiŋwakti ki Gia 15:7
Kiŋwakti ki Gia 19:3
Kiŋwakti ki Gia 20:10
Kiŋwakti ki Gia 22:5

aiōnios

Matio 18:8
Matio 19:16
Matio 19:29
Matio 25:41
Matio 25:46
Mak 3:29
Mak 10:17
Mak 10:30
Luk 10:25
Luk 16:9
Luk 18:18
Luk 18:30
Jōn 3:15
Jōn 3:16
Jōn 3:36
Jōn 4:14
Jōn 4:36
Jōn 5:24
Jōn 5:39
Jōn 6:27
Jōn 6:40
Jōn 6:47
Jōn 6:54
Jōn 6:68

Jōn 10:28
Jōn 12:25
Jōn 12:50
Jōn 17:2
Jōn 17:3
Kiŋwakti ki Nōm 13:46
Kiŋwakti ki Nōm 13:48
Lum 2:7
Lum 5:21
Lum 6:22
Lum 6:23
Lum 16:25
Lum 16:26
2 Kōlen 4:17
2 Kōlen 4:18
2 Kōlen 5:1
Galeshia 6:8
2 Tesalōnika 1:9
2 Tesalōnika 2:16
1 Timōti 1:16
1 Timōti 6:12
1 Timōti 6:16
2 Timōti 1:9
2 Timōti 2:10
Taytus 1:2
Taytus 3:7
Filimun 1:15
Hibulu 5:9
Hibulu 6:2
Hibulu 9:12
Hibulu 9:14
Hibulu 9:15
Hibulu 13:20
1 Bitā 5:10
2 Bitā 1:11
1 Jōn 1:2
1 Jōn 2:25
1 Jōn 3:15
1 Jōn 5:11
1 Jōn 5:13
1 Jōn 5:20
Jut 1:7
Jut 1:21
Kiŋwakti ki Gia 14:6

eleēsē

Lum 11:32

Geenna

Matio 5:22
Matio 5:29
Matio 5:30
Matio 10:28
Matio 18:9
Matio 23:15
Matio 23:33
Mak 9:43

Mak 9:45
Mak 9:47
Luk 12:5
Jem 3:6

Hadēs

Matio 11:23
Matio 16:18
Luk 10:15
Luk 16:23
Kiŋwakti ki Nōm 2:27
Kiŋwakti ki Nōm 2:31
1 Kōlen 15:55
Kiŋwakti ki Gia 1:18
Kiŋwakti ki Gia 6:8
Kiŋwakti ki Gia 20:13
Kiŋwakti ki Gia 20:14

Limnē Pyr

Kiŋwakti ki Gia 19:20
Kiŋwakti ki Gia 20:10
Kiŋwakti ki Gia 20:14
Kiŋwakti ki Gia 20:15
Kiŋwakti ki Gia 21:8

Sheol

Genesis 37:35
Genesis 42:38
Genesis 44:29
Genesis 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6
Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

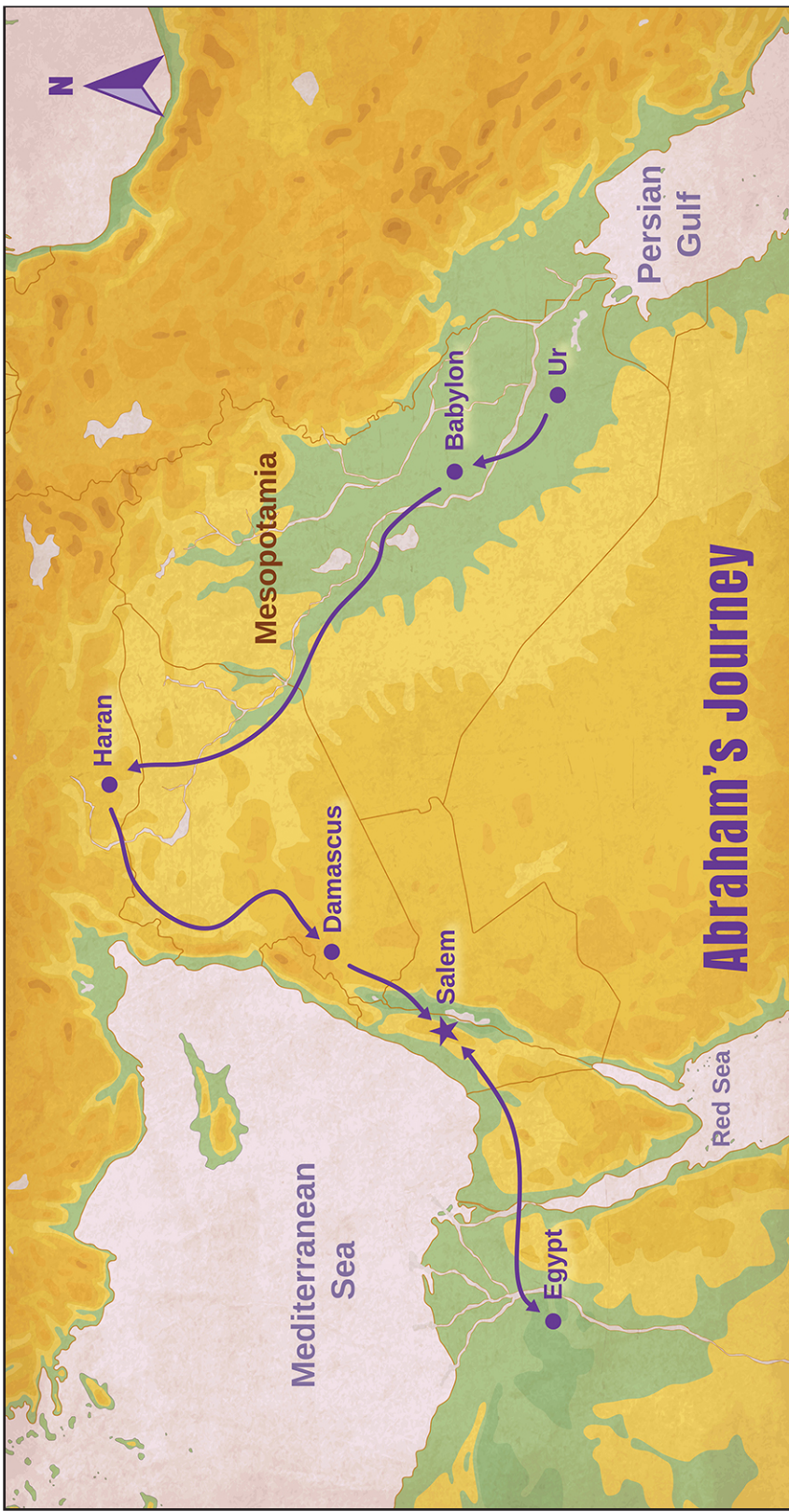
Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jonah 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

2 Bitā 2:4

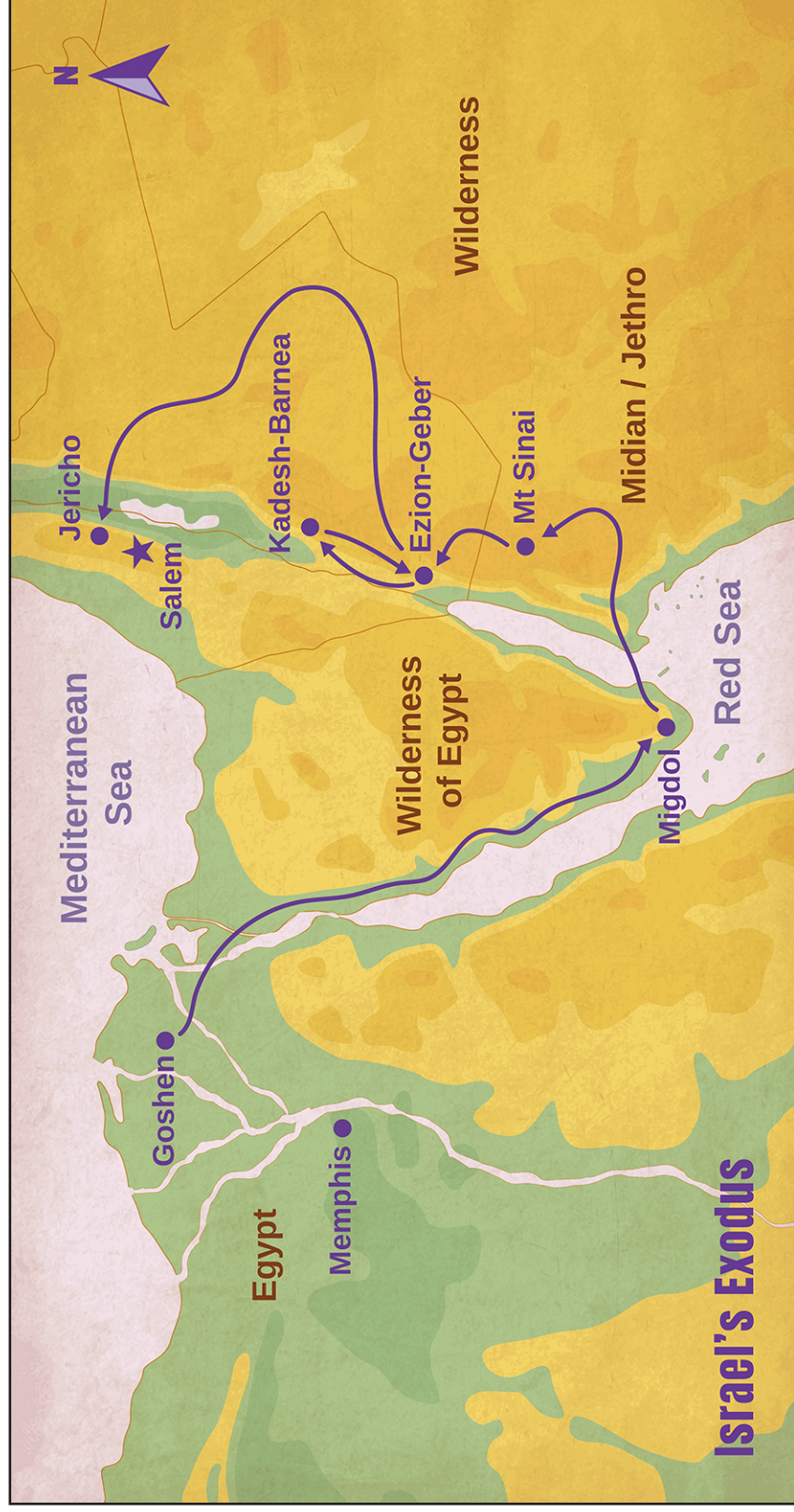
Questioned

None yet noted

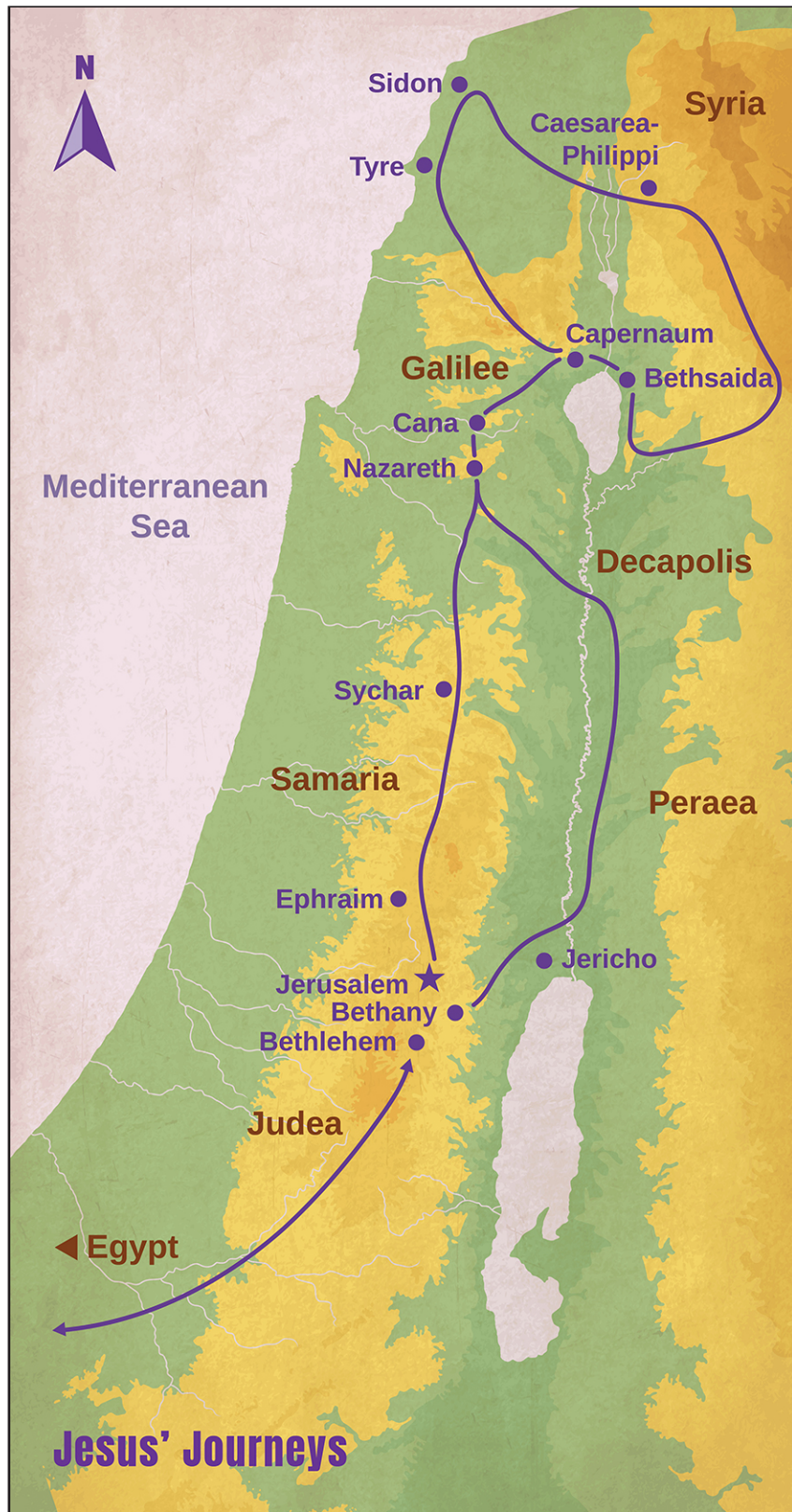

Ako tɔ a shɛm yɔ Ablaham nɛ jia i Nyɔ ka wi wɛka i Nyɔ i jɔbi wɔ Nyɔ nɛ baɔɔ wi a wi buku bee tumi kibo wi tsɛ i kidakɔ wɔ wi num i ni kwati tumi kiwo ka nkɛ.

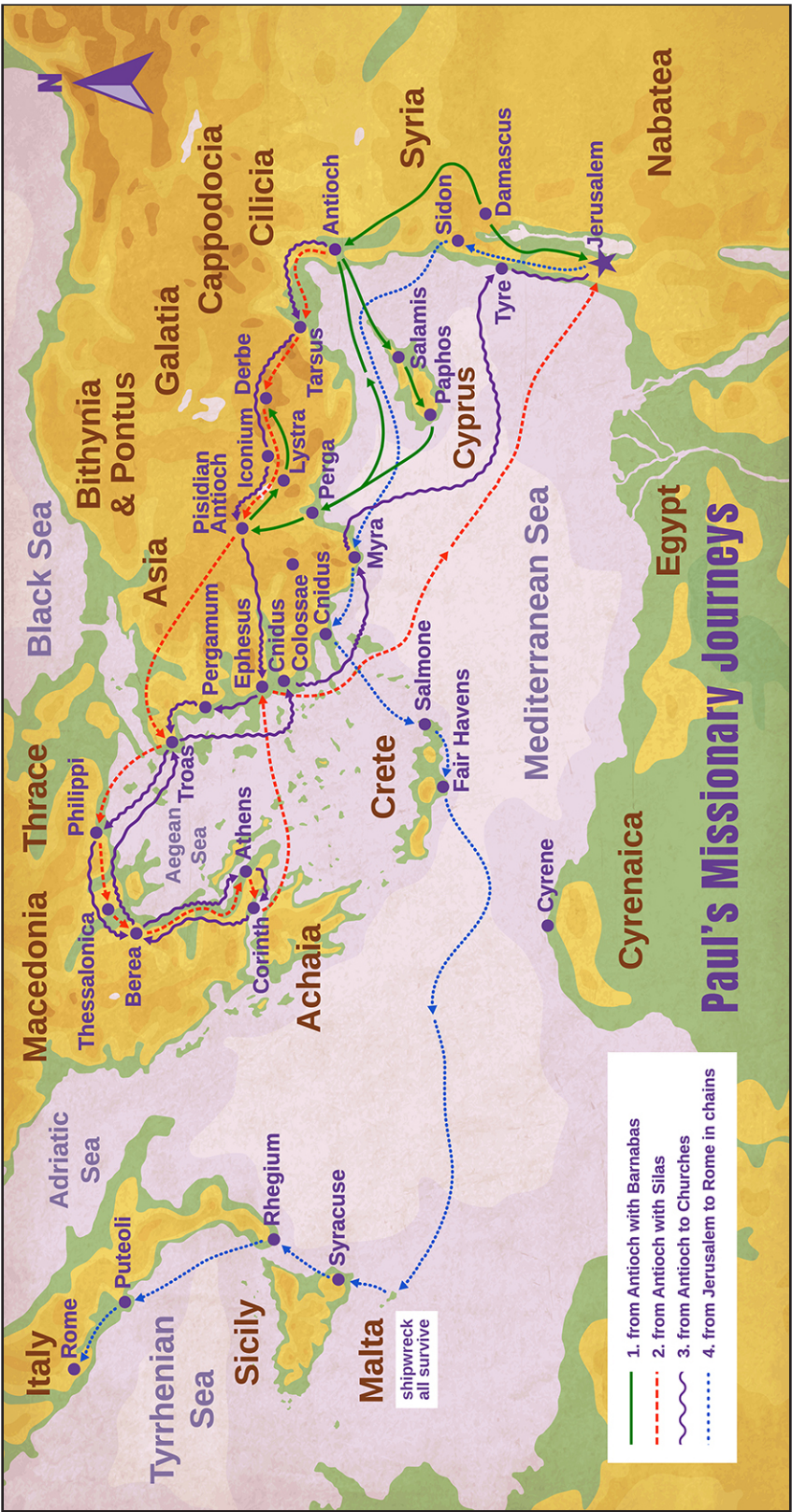
Si Ablaham wɛka yakadaɔɔ buku, ka bɔ tsɛ a tsɛni kia ka di biɔ wi tsaki. - Hibulu 11:8

"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near;
for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17

Mbeij kiaki a mi wa yeli wi ko Watjmi ni ka dza daka a ba namki i wi. Wi ni dza i namki i bani, i nya nani ki ka n'yeli i yeli bani baduli i kpi wa. - Mak 10:45

Ako mih Boal waitj wi n m wi Klistus Jisos. Nyo n  booj mih a mih n mki waitj ntum wi Jisos, ka j  a mih f kuki ntum wi ndzojmi wi ygajin. - Lum 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophesies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

1956	Christ returns for his people
1830	Jim Elliot martyrd in Ecuador
1731	John Williams reaches Polynesia
1614	Zinzendorf leads Moravian mission
1572	Japanese kill 40,000 Christians
1517	Jesuits reach Mexico
1455	Martin Luther leads Reformation
1323	Gutenberg prints first Bible
1276	Franciscans reach Sumatra
1100	Ramon Llull trains missionaries
1054	Crusades tarnish the church
997	The Great Schism
864	Adalbert martyrd in Prussia
716	Bulgarian Prince Boris converts
635	Boniface reaches Germany
569	Alopen reaches China
432	Longinus reaches Alodia / Sudan
397	Saint Patrick reaches Ireland
341	Carthage ratifies Bible Canon
325	Ulfilas reaches Goth / Romania
250	Niceae proclaims God is Trinity
197	Denis preaches Paris, France
70	Tertullian writes Christian literature
61	Titus destroys the Jewish Temple
52	Paul imprisoned in Rome, Italy
39	Thomas reaches Malabar, India
33	Peter reaches Gentile Cornelius
	Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

Where?

When?									
Innocence			Fallen			Glory			
Eternity Past	4000 BC Creation	Fall to Sin No Law	1500 BC Moses' Law	Advent of Christ 0-33 AD	Church Age Kingdom Age	Great White Throne	New Heaven and Earth		
God's Perfect Fellowship John 10:30	God's Perfect Fellowship with Adam in the Garden of Eden	Living in Unapproachable Light, 1 Timothy 6:16					God's Perfectly Restored Fellowship with All Mankind in the Holy City	All Restored Acts 3:21	
		Pre-Incarnate, John 8:58	Incarnate, John 1:14	Paradise, Luke 23:43					
No Creation	No Fall No Death Gen 1:31	Everywhere, Psalm 139:7		Indwelling Believers, John 14:17		No Hades No Dead Rev 20:3			
		Serving the Savior or Satan on Earth, Ephesians 2:1-5							
		Blessed in Paradise, Luke 16:22							
No people Gen 1:1	No Fall No Unholy Angels Gen 1:31	Punished in Hades until the final judgment, Luke 16:23 and Rev 20:13							
		Serving Mankind at God's Command, Hebrews 1:14							
		Imprisoned in Tartarus, 2 Peter 2:4 and Jude 6							
Angels	Angels	No Creation	No Fall No Unholy Angels Gen 1:31	Rebelling Against Christ Accusing Mankind 1 Peter 5:8 and Revelation 12:10	Thalaasa, Rev 20:13 Lake of Fire Revelation 19:20 Abyss Revelation 20:2	Lake of Fire Prepared for the Devil and his Angels Mat 25:41 Rev 20:10	Fallen Angels Forgiven? Col 1:20 Yes? Heb 2:16 No?		

Who?

Destiny

Chung at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. "*If the first fruit is holy, so is the lump*," Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Ayakadaɔtɔ, mbeɔtɔ tsɛ i bitumi wɔ bichi, mbeɔtɔ fɛki bɛni numki bɛni mbɔtɔ bɔ mbɔtɔ, jɔli bɔ i boko i yeli wi Nyɔ Ba bɔh Waitɔ bɔh Kitɔ waka ki Baɔtɔni. - Matio 28:19